

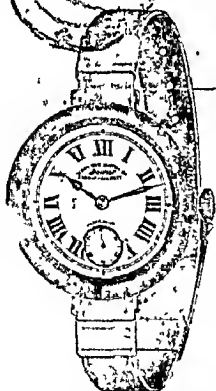

देशी

वेपारी येम्बरनुं मासिक.

पुस्तक १२२. VOL. XII. AUGUST 1919. अगस्त १९१९. अंक २ नो. No.

WEST END INCOMPARABLE WATCH VALUE.

Whatever price you pay for a West End Watch will receive the maximum quality according to price, and it is this policy that has for the 4 years kept WEST END Watches pre-eminent VALUE for every rupee asked and every lowest priced watch will be found to possess the essential qualities of a good timekeeper.—

ACCURACY—STRENGTH—DURABILITY

THE "SOWAR"

New Patent Keyless Lever Wrist Watch
GUARANTEED TWO YEARS.

Gilt half plate movement, 15 ruby jewels, 21,000 vibration balance double roller and tempered hairspring.

NICKEL SILVER..... Rs. 37
STERLING ... .. „ 43

Illustrated catalogues sent free on application

WEST END WATCH Co.

373, HORSBY ROAD,
BOMBAY.

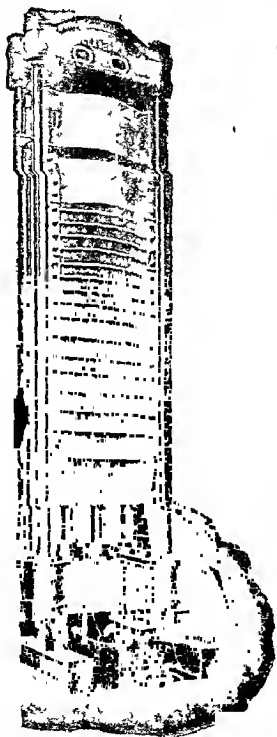
14, DALHOUSIE " "
CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

ડ્રેવેટ ચવના એન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંટો.

નોં ૩૧ ચવળનો મોહાલો, ફોર, મુંબઈ.

હમારી મુખ્ય સપેશીઅલીટી ડકન સ્ટુઅર્ટ
એન્ડ કુંડ લીમીટેડના ફની ગાંસડીઓ
દાખવાના હાફ પ્રેસ તથા ફીનીશરો
(તથા પમ્પીંગ એન્જિનો છે.

લગાઇ ખતમ થવાથી પ્રેસ મશીનરી
એનજીન, બોઇલર વગેરેના
ચોરડરો હવે અમે લઈશું

અમારી મુખ્ય સપેશીઅલીટી ડકન
સ્ટુઅર્ટ એન્ડ કુંડ લીમીટેડની
ફની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમ્પીંગ ઇનજિનો.

ઇલેક્ટ્રીક સીલીંગ ફેનસ
(પંખા) વખાણાયલા
“ મેરલી ચેકર ” ના
સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રધર્સના ચાર તેથા પાચ બેરીંગના જીનો તથા બોપનર.
હંમેશાં પ્રેમો, ફીનીશરો, એનજીન બોઇલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ.
ગોડાઉન, ક્રીયર રોડ, પ્રીન્સીપ રોડ સામે.

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રેવેટ ચવના એન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંદો.

નોં ૩૧ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, બમ્બે.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	..	..	૧ એ
દ્રેવેટ ચોવના એન્ડ કું	...	...	૨ એ
દ્વરકાદાસ જગમોહનદાસની કું	...	...	૩ એ
ધી આયોર્નિક ફાર્મસી	...	...	૪ એ
ગિરગોન કેમીકલ લેબોરેટરી	..	..	૪ એ
અમરતંજન ડેપો	...	...	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ઓલિમ એજન્સી	..	..	૫ એ
નાગિન્દાસ અને માનેકલાલ	...	...	૬ એ
એચ વલ્લભરામ એન્ડ કું	...	...	૬ એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ...	..	..	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું લીમીટેડ.	...	...	૮ એ
જે બાલામલની કું	...	...	૮ એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તૂરની કું	..	..	૯ એ
રીયો કેમીકલ કું...	...	...	૧૦ એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટિંગ વર્ક્સ...	...	...	૧૧ એ
દુબલ મેડીકલ હોલ	..	...	૧૧ એ
છગનલાલ લલ્લભાઈ શાહ	...	...	૧૧ એ
જિવરાજ જી. નેન્સ	...	...	૧૧ એ
ધી ઇન્ડિયન માર્કેટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	...	...	૧૨ એ
ટૂટી બાહર અખરો...	...	...	૧૨ એ
ડૉ. ડી. રાધકૃષ્ણ એન્ડ કું.	..	..	૧૩ એ
એમ. એચ. સાશ્ત્રી..	...	...	૧૪ એ
ડૉક્ટર બાલકૃષ્ણલાલ	...	...	૧૪ એ
ઈ. એસ. પાટનવાલા	...	...	૧૪ એ
બી. એલ. થોસાર	...	...	૧૫ એ
રેડીયો સમાચાર પ્રેસ	..	..	૧૫ એ
દાવડાની કું પની	...	...	૧૬ એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	..	..	૧૬ એ
ગોદ્રેજ બ્રાધર્સ	...	...	૧૬ એ
સી. એન. દાવરની કું	...	...	૧૭ એ
દ્વરકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું	...	...	૨૦ એ
સ્ટેટો મેનેજમેન્ટ રેલવે	..	..	૨૧ બી
બી. એન. બ્રહ્મચારી કું.	...	...	૨૧ બી
ગોવરધનદાસ કુરસંદાસ હાલ્લા	...	...	૨૨ બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી.	..	..	૨૨ બી
ધી સાબરકાંથા બોર્ડિંગ હોસા	...	...	૨૩ બી
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું લી	...	...	૨૩ બી
કુર્નિક બ્રોસ	...	...	૨૪ બી
માહાલે એન્ડ કું.	...	...	૨૪ બી
મોતીલાલ મુલચાન્દ એન્ડ કું	...	...	૨૪ બી
દાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મેહતા	..	..	૨૫ બી
નાગલાલ ગોવરધનદાસ	..	..	૨૫ બી

West End Watch Co.	...	1 A
Drewet Chowna and Co.	...	2 A
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	...	3 A
The Ionic Pharmacy	...	4 A
Girgaon-Chemical Laboratory	...	4 A
Amratanjan Depot	...	5 A
The Indian Olaim Agency	...	5 A
Nagindas and Maneeklal	...	6 A
H. Vallabham & Co.	...	6 A
The Bank of Taiwan Limited	..	7 A
The Indian Cotton Co. Ltd.	...	8 A
J. Balamal & Co.	...	8 A
Phiroza M. Dastoor & Co.	...	9 A
The Rio Chemical Co.	...	10 A
The Lakshmi Art Printing Works	...	11 A
Dubal Medical Hall	...	11 A
Chhaganlal Lallabhai Shah	...	11 A
Jivraj G. Nens	...	11 A
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	...	12 A
Short Advertisements	...	13 A
Dr. D. Writer & Co.	...	14 A
M. H. Shastri	...	14 A
Dr. Bathwalla	...	15 A
E. S. Patanvala	...	15 A
B. L. Thosar	...	15 A
Rangoon Samachar Press	...	16 A
Davada & Co.	...	16 A
The Central Bank of India Ltd.	...	17 A
Godrej Brothers	...	18 A
G. N. Davar & Co.	...	19 A
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	...	20 A
State Management of Railway	...	21 B
B. N. Bhattachana & Co.	...	21 B
Goverdhandas Kursandas Halla	...	22 B
The Indian Cement Co. Ltd	...	22 B
The Sabarkantha Boarding House	...	23 B
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	...	23 B
Kurnik Bros.	...	24 B
Mahale & Co.	...	24 B
Motilal Mulchand & Co	...	24 B
Dahyabhai Ramchandra Mehta	...	25
Naglal Govardhandas	...	25

હિંદુ અનાયાથ્રમ—નરીયાદ ...	...	૨૬	બી	Hindu Anathashram—Noted ...	26
સિંહનાદી ડીપો ...	...	૨૬	બી	Singhnadi Depot ...	26
મણીસંકર મોર્ચિંગ ...	...	૨૭	બી	Manishankar Morchi ...	27
સપટ કંપની ...	...	૨૮	બી	Sapat & Co. ...	28
ઓ. ડી. કેમીકલ કું. ...	...	૨૯	બી	Od. Chemical Co. ...	29
રામચૈવ નારાયણ કેશવજી ...	...	૩૦	બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji ...	30
જીવરાજ ગોવિંદાસ નેરુશી ...	...	૩૦	બી	Jivraj Govindas Nershi ...	30
ગોદરાજ બ્રદર્સ ...	...	૩૧	બી	Godraj Brothers ...	31
મહુવા (કાશિયાવાડ) ચૌરશક સભા ...	...	૩૧	બી	Mahuva Gaurashak Sabha ...	31
કાશિયાવાડ હિંદુ અનાયાથ્રમ ...	...	૩૨	બી	Kashivand Hindu Anathashram ...	32
આર. જી. કામદાર ...	...	૩૨	બી	R. G. Kamdar ...	32
અમૃતલાલ માણિકલાલ દલાળાજી ...	...	૩૩	બી	Amritlal Manchhai Davalalaji ...	33
દુલેરાય ડાહ્યાલાલ અંબરીયા ...	...	૩૩	બી	Dulerao Dabhalal Ambariya ...	33
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૪	બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna ...	34
લક્ષ્મીચંદ ગોસામાઈ એન્ડ બ્રદર્સ ...	...	૩૫	બી	Laxmichand Goswami & Bros ...	35
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું. ...	...	૩૫	બી	The Parastan Perfumery Co. ...	35
ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમિટેડ ...	...	૩૬	બી	The Coochura Trading Company, Ltd. ...	36
ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રદર્સ ...	...	૩૭	બી	Gulamhussein Ismailji & Brothers ...	37
ગુજરાતી સ્ટીમરો ...	...	૩૮	બી	Gujarati Steamers ...	38
ઇન્દુલાલ કૃષ્ણલાલ યાગ્નિક ...	...	૩૮	બી	Indulal Krishnalal Yagnik ...	38
જગજીવંદાસ નારાયણ ...	...	૩૯	બી	Jagjivandas Narayan ...	39
શૂરજી વલ્લભદાસની કું. ...	...	૪૦	બી	Shoorji Vallabhdas & Co. ...	40

અમારાં ધરાકો કોણ છે ?

હીજ દાહનેસ મી નવાબ સાહેબ સર, જી સી આઈ. ઇ. હીજ દાહનેસ મેજર નવાબ સાર્દાર સર, કે. આઈ. ઇ. હીજ દાહનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર કે. સી આઈ ઇ. હીજ દાહનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ ઇ. હીજ દાહનેસ ઇકોર સાહેબ, સી કોસ આઈ, અને બીજા સબ મહારાજો, નવાબ નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર જોનરેબલ સર, લયા બીલ્ટ જોનરેબલ મેમ્બરો, મુખામ્મા હાથ નામદાર નવ સેશન્સ બ્લો, કનલો, કેમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કનલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર સાહેબના જોનરરી એ ડી સી લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાઇમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કામસ અને ઈ. ડીપાર્ટમેન્ટના આફસર, પોલીસીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલીયન પોલીસરો, ટેક્ટીકલ કમીસનરો, યુપ્રોટેક્ટીંગ એજન્ટનીયરસ, યુપ્રોટેક્ટ વાઇસરીયલ એજન્ટ, (લીડી) રેલવે મેનેજરો, એક્ઝીક્યુટીવ એન્ડ ઇવાન બહાદુરો, રાવ બહાદુરો, નવરીસ ઝોફ ધી રીસ, મુખામ્મા માજ પોલીસ કમીસનર, ઇન્ડીયન નેશનલ રોપરના કમીસીના પ્રમુખ, લેરીટરો, ટેક્ટીકલ ડીરેક્ટર નવરલ ઝોફ રોસ્ટર ઓફી ઇન્ડીયન, જોનરેબલ રોપરના કમીસીના પ્રમુખ, લેરીટરો, ટેક્ટીકલ ડીરેક્ટર નવરલ ઝોફ ઇન્ડીયન મેડીકલ સર્વેયર સર ટ્યુકીસ પારડી. કે. સી. એસ. આઈ, એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર નવરલ ઝોફ ઇન્ડીયન મેડીકલ સર્વેયર હતા તે રૂપેશીયલ રેલ કોસ વેર હોરપીટલ, કે જેમા મેજર જોનરેબલ સર, એફ. સ્ટેવર્ટ સી. એ. ક્રકતા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ડર આઈ એમ. એસ. જેવા મેડા મેડા નામાકિત સર્જેરી ડાક્ટરો વ્યવસ્થાપક મોટી સરકારી હોસ્પીટલ, (યુરોપીયન મીલીટરી સર્વિસ) લેફ્ટેનન્ટ, કપ્ટનો (આઈ. એન્ડ. કોસ.) એમ ને વિલાયતી ડીઓ ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો, એલેક્ઝાન્ડ્રા પ્રીન્સિપાલો, યુરોપીયન તથા દેશી અર.કમનો અને ના જુદા જુદા દેશોના મોટી પદવીના અમલદારો અને મહસ્તરો વગેરે—

બાદશાહી ચાહુતી.

જો તે કારણથી ગુમાવેલી તમામ પાછી લાગે છે પુરુષાવન કાયદા સમી છે આ નાનવંશી ચાહુતી વર્ષ નિ નાન વ્યાપી મારો છે અને વીર્ય પટ બનાવી ખરે પુરુષાવન આપે. ખરે મરદાસ આપનાર અને નુસન પાલુ નુવનની માફક મેરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેતા અમારી ખાસ બચાવણ છે આ રીવાજો કોઈ નંતની પરંતુની બરે નથી ૪૦ ગોળાની રૂબી એમ્મા શા ફર.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-સાન્કોટ-કાઠીયાવાડ.

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્કસ

— ૧૦૬ —

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જર્જમોહનદાસની

“ કિલિડાયન્સ ”

દૈનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસરો ફ્રાસ-ફેટ ” મદદવાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તત્ત્વની નબળાઈ તેમજ બીજા ગેરો દુર કરવામાં ઘણી સારી છે. રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દાત મજન:—ફીનાઈલ જેવી તુલ્યશાનકારક દવાઓથી નીગળો અને પ્રાયદકારક બસદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સંઘળા જતુઓ નાશ પામે છે અને દાત ઉઠવા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

(૩) ૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોમકોંગ બેઠની પાસે, ફાટ, મુંબઈ

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાગી વસ્તુઓ તથા વેપારની ચીજોનું પૃથ્થક કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવા કે પાણીઓ, તેલો, બળતણો, ખનીજો, યાંત્રિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજા ધવાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા આધારણ રીતે ગ્ના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ધ્યાન મુકવે નકામો છે, પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કરી જ્યારે હંદ વિનાતુ અને હીકમતી મેજરેશ માલી ગ્રહુ છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓમાં અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

ફેટલોગો તથા વવારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અગ્ગ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોમકોંગ બેઠની પાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ધા, વેગે. તેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણિડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ. દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર કાટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાજીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાત્રી એક જ વખત ચોરીસમાં પંચારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હીસાબના અને લખાપટ્ટી માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે ઢાંઢની પાસે જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે. રેલવે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસુલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે ઠાઠ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટ્ટી કરવાનું અને કોર્ટેને લગતાં કામ તથા અથવા બહાર ગામની ડીઈઓના નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમ પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટેનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, આપ તાકીદથી મળેા નીચેના મરનામે.

ડેકાણુ:—મુન ષીડીંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

(૩૬) એડવકે સીનેમાની બાજુમાં. યોગી તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુ

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

૨)

તમારા ઘરઘતુ અપની

વેપાર વાણજને માટે

ડગલા અને સુટને માટે ધણીજ સરસ ચાઇના સીલ્ક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીલ્ક પાનીસ રેશમી કે સુતરાઉ કાપડ અને તૈયાર સીવેલો માલ અને એન્ટીમનીવેર, માસેન્ટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાં ગ્રાનંધ તથા પરચુરણ કીપ્રાયત ભાવે મલશે. —લખી મોકલો.

Balamal & Co.
Dana Bunder
Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા બંદર, મુંબઈ.

નામદાર સુબંધના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ એજીન્સી સાથે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, ફાટ, મુંબઈ
સુબંધમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીન્દી ધરાવ-
નારા અને વીલાયતની તથા વીધેનાની આંખની હોસ્પીતાલમાં કામ કરી આવેલા
૨૬ વરસના અતુલવી હાટ્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મલે છે.

વર્ષી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસનાં રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફ્ટલમોસ્કોપથી આંખ
વખાસવાનો આહુ અતુલવ ધરાવનાર મી. ડી. રોઝ પોતે આંખ તપાસી ચક્રમા લાગુ
કરી આપે છે કે જે કામ બહાર મોટી ફી ખરચવા પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે
બની શકે છે.

મી. ડી. રોઝને ગવાડીઅરના મહારાજ સીધીયા, આનંદેબલ સર લોરેન્સ
જેનડીસ, આનંદેબલ મી. જસડીસ બેટી, મી. રીસ બેટી, આનંદેબલ સર
એન. ચંદાવરકર, આનંદેબલ મી. જસડીસ બીમન, આનંદેબલ મી. જસડીસ
બેચેસર, કરનલ ફ્રાન્સેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ બુલ્ડ M. D.,
I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી.
જેલ M. V. O. અને બીજા ડેટલાઈ નામાંકીત ડાકટરો અને અહરથો તરફથી એમની
કામેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વર્ષી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ.

“કોપટોક”

બાઈફોકલ ક્લેટ તથા તોરીક (કુર તથા નજીક જોવા માટે સાધા વગરના) લેન્સી
તથા હાઈ કન્વેલીડીના બ્રેજીલીઅન પેગલમના તેમજ આખને ઠંડક આપનાર
સફેદ તથા રંગીન હાઉન ગણાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ
મી. જસડીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ ઉત્તમ માલ છવ
માવ ઘણાજ ફીકાયત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આખ હુમ્મવા આંખની, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા આત્રીપુવું
કલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી દુમખાએ સાચની ચોપડી મુફ મળશે.

નખળાં બૈરાં માટે.

—:૦:—

આલ્ટ્રેજ કોરડીયલ રીચો એજ આના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નખળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ટ્રેજ કોરડીયલ રીચો ગરભાશયના કમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ઠાકટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલ્ટ્રેજ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર બીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

આના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નખળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાભાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થઈ નખળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે હિર થયેલી છે.

ઉપલી આલ્ટ્રેજ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરૂદાર ગાંધી ગથવા દવા વેચનાર/પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ધાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા જે કોઈ ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કું.' લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવા જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

RICHEMICAL CO.

BARK STREET,
YORK, ENGLAND.

રીચો કેમીકલ કું.

૭૯, બારે સ્ટ્રીટ,
ન્યુ યૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આટ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શ્રેષ્ઠીના માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંથી થઈ છે તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સાર જોઈતા

નવનવીન લેખો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના પ્લેટ અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમાંથી તમેને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાલબાગ, મુંબઈ.

B O M B A Y.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા-

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મુગી-રેફ્રેજ કે વાઈથી આંકડી, તાણ, એ'ચ કે કાંકણી આવતાં બેથુદિ, હાંતખીલી રૂંધાવે, થાંડાગાર ખનવું, ફીજના ફ્રીસોટા, પેટના દુખાવા ઇ'ન નવા કે જુના દર્દ માટે રાખ્યા વળી ચિત્તશ્ચિન્ન-ઈન્માદ કે પેડછાને લીધે, રકબું, કુરબું, ધુણબું, નાસબું, બકબું, મોન સિચિત્ર બેબું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજહાર વરતું છે.

ઉપચોગ કરેથી ખાતરી. હવા મહિનાભારની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યા કળાશાસ્ત્ર-રાશીર કેળવવા ૩૫૦ કદબું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાતું ગવર્ન ટેક્સ બુક કી ૦)જા. પો.)—

છગનલાલ લક્ષ્મીભાઈ સાહ દેશીનામાંવાળા. સંશોધિત હીસ્ટરિયા-શેઠ શેરી-વડોદ (૨૬)

“રેફ્રેજ લુલમમાંથી” પરાધીન મુંબા ચર્ચ હવાસ રેફ્રેજ મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને બે હાથપણ પ્રમાણની મદદ, બાંધખોળ, અથવા સાદાથ જોઈતી હોય અથવા વખતે લખાણ દિ'તો હવાસ વધારે ફેલ જોવા હોય તો “ઈન્ડીયન ઓર્ટ” ઓફ ટાઇપેટરસ” ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેફ્રેજો સુવાનુ દબાવે કચું આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જમાવેલ સહજદસ્ય પાસેથી મળશે

અવદાન છ. નેનસી

ધી ઈન્ડીયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન,

ઓરા ગઝાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અંતે ૧૮૮૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

રૂડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ રૂડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ રૂડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂા. ૨,૭૫,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાલાલ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

ફરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીટીન્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાયમ
આવે છે. જહીર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મેહિરખાની કરવી. વધુ વિગત સાડ આ કંપનીની ઓફિસમાં
અથવા જાતે મળવું

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કું લી૦

ટુંકી જાહેર ખબરો. વલ્લ-વલ્લ

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
૬૮ ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
આર આનાના સોળ રાખ્દ અને હપ્તેશ વધુના દરેક રાખ્દ
નીક એક પૈસાના બાવધી લેવામા આવશે ૧૬ રાખ્દ દીક
આર આના અને તેકપરાત દર રાખ્દ દીક એક પૈસા વેવાની
રિવાજ છે. હપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમા લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા
નોઠએ નદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમા
મોકલી આપવા
મેકેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એમ્પર એન્ડ બુરો,
આલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૬,
૬૦૬ સ્ટ્રીટ—કોલ્ટ—મુંબઈ.

કેલશાઈટ.

ધોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો લથા
ખ ધ વધા છુટકે આખો વધા પાઉકર વેચવાનો છે
લખો. યુ એસ. આચાર્ય, ગોલ્ડ (કાઠીઆવાહ.)

પ્રેમચંદ કશનાલ સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર
તથા રીપેરીંગ અને ફીરીંગ કામ કરનાર
એલ, સેન્ડ, વધા વાયરની દોર, વધા
કમર, તથા મેટરી ટેબલફેન, વગેરે માલ
ફીકાયત ભાવે મળશે. એક વખત ધધારી કામ
પાડી ખાતી કરશે.

૭૦ મુળજી નેશ બીલડીંગ, બીને માલે,
બ્લોક નં. ૭, મુંબઈ નં ૨

નોઠએ છે.—કમીશન એન્ડ ટો—લખો
સ્વદેશી લેધર ગુરસ ફેક્ટરી મુંબઈ નં. ૨

કાર્બન પેપર.

નોઠએ છે—એન્ડ ટો વેપારીઓને સાફ
કમીશન મળશે.

બુબ્લેક, જાબુઓ, તથા લાલ સાઈઝ
૧૩"×૮" સો શીટના ૩ ૮/-બીજી સાઈઝ
નમુના તથા ભાવ માટે લખો

મેનેજર—કાર્બન પેપર વર્ક્સ.

(૬૮) પંચ, જીલા ચીંદવારા સી પી

સેવાના ઉદ્દેશ માટે દર માસે પ્રગટ થતું માસિક
સેવક

(Sevak.)

સેવા એન્ડ 'જીવન' 'સેવા' એન્ડ 'સ્વરાજ્ય'
સેવા એન્ડ 'આત્મ' 'સેવા' એન્ડ 'સ્વાત ય'
'સેવક'ના આદ્ય થયો, અને કાચુ ફીકી બેરો
રહેવા કરતા હીને કાર્ય કરો
'સેવક'ના આદ્ય થયો અને નામરદનુ કલ
દર કરી ખરા મરદ બનો,
'સેવક'ના આદ્ય થયો અને દરીદતાને લાત મારી
સાચા ધનવાન થાયો,
'સેવક'ના આદ્ય થયો અને છદ્મી વાર્થ
કરી સદાનો આનંદ મેળવો,
'સેવક'ના આદ્ય થયો અને દેશની વનિષ્ઠની
મન માટે લાગણી બતાવો,

વાર્ષિક લખાણ { ૩ ૨ સર્વ સાધારણ,
૩, ૧૧ સાર્વજનિક લાયબેરીઓ
સેવા સ્થાનો તથા
મદદાગે વિગેરે,
૬, ૦-૩-૦ છુટક નામ
કિમત,

લખો—સેવક ઓફિસ

ના, ૧૦૫ રીયોરોડ—અમદા

(નોન—નદેર ખબરના અતિ મહત્તમ દર

(અર્થશાસ્ત્રનું એક મુખ્ય વસ્તુ
દ્રવ્યનો સદુપયોગ કરવા
સન્માર્ગ.)

દેશી સાળોમા વણેલી, કોટ, હા
માટે જીવી સફાઈકાર આદી, આલવા પા
કામમા આવે, તેવી બડી ચાહરો, ગોલ
માટે ખાસ બનાવેલાં ટકાઈ ગજીઆ,
સુતરની પાટીઓ, બીજાના, જાગ્રો
ઘણા હીર્ષકાળ પર્યન્ત ચાલે, તેવો
અને ઘટ્ટ માલ, વણકરો પાસે તૈયાર
મોટા જથ્થામા, મોકલી આપીએ છીએ.
નરમિહુભાઈ પરસુદાસ પટેલ એલ, ૭
(૧૬) સુ. ભાદરણ—(ગા)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને સહત આપવા હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. બે “ટીકલીઓ” ભુકે કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે કી. ૧ ટયુબના આના ૮ હમારી શુગર ફ્રેઈડ કવીનાઈન કંસેકેરા વેલ્ડેબલ લેક્ટોસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને શુભકારક, બનાવટો સુખર્ધ મધ્યે મારકીટમા દવા વેચનારાઓને ત્યાથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા સુખર્ધ નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક ધણેજ અસરકારક રામબાણ અને ઝડપી ઇલાજ તેજાપલા નામનું તેલ છે એ તેવ વા, પેન મારતો વા, તમામ ભત્તનો સધીવા, સાએટીકા, ગાઉટ, ઝડપી, કરેલ, આકરા નસોતુ બે ચાકુ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખવું, બરડાની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેલા પગે ચૂકલેનો સોજો, મુલેલા તથા ગંઢ ગયલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમબેગો, લકવો, લચક, ચસક, વીગેરે તમામ ભત્તના ચરીરના જીના દુખારને ઝડપટ સાજા કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લોહી ફરતુ કરી નવી જી હંગી બખસવી બે આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે ભાગીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહારગામવાળાઓએ નવસારી લખવું

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૧)

હેડ ઓફીસ:-દોરડી સીટ, નવસારી.

જો

જાહેર નીચ વર્ગના ઉતાડચોની હાડભરી અને
જાલમ અટકાવવા હોય, હીંદી બેપાર ઉલ્લેખને ધતી
હાની બધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૧૭
પૌડનો હિંદુસ્તાન ઉપર પડેનો ધસારો અટકાવવા હોય,
હીંદીએ માટે રેલ્વેમા સારા પથારની નોકરીએ જોઈતી
હોય, હીંદી ઉલ્લેખ હિંદુસ્તાન લાભ માટે ખીસવવા
હોય, જાહેર પ્રવૃત્તિ સંગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સત્તા જોઈતી હોય અને હીંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ જોઈતો હોય.

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સંબંધી લડત ચલાવવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ કરેલું
ફંડાસરૂપ દારૂઆવદ ૩૧૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ,
એ સરનામે મોકલવા બીન વી ઇ

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હિસાબના પત્રકો (ડી.
ફ્રામ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૨, કાલબારેવી રોડ, મુંબઈ.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

ફરીથી સરને હુદ્દા દુશ્મન, તથા સંખીયા, હમરો દુખાવો, લડવો, વાણુરોડ, અચાતો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા હમ, છાતોનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુઃખાવો, દાંત તથા કાનનો દુઃખાવો માખ, વીધુ, વગેરે હાલેરી
દુખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની લાલામણ કંપ્પામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
ખાટલી મંગાવી ખાતરી કરો કી બા. - ૧) ની રૂ. ૦ા.

વી પી. અરચ જુદું તે શીવાય

ઘણી જાતના ગુરુઓદાર મધ મધતા તાબા પુલોમાંથી બનારે
હેર એકલો અત્તરો તથા એટો મલશે, અને ફેક
ઈંગ્લીશ ગન્ટો લવંડર શાણુ હમારી પેન્ટ બતાવેલી વના
પણ મલશે.

વી. પી. ધી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મે. ૩
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

(૫૯)

ભાજપાતા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

અગર થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા પ્રલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાબેગ કોર્ટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને આસ કરીને અવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાબ

દેશાવરવાળાઓ પાસે ધોર ૩. ફા,
છુટકે નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

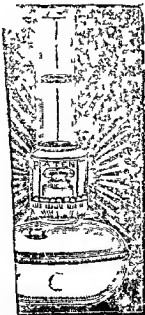
એમ. એ. મામસા.

પ્રાપ્તપ્રદર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-૨ ગુન.

નોટ—આખા બર્મા પ્રલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે જેટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો પાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અબરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાચની ચીમની પચીસ ભાંગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત વેપારીઓને બરપુર કમીશન.

દેવ દાવડાની કુંઠ,

મંમ્માહેવીના કુવારા પાસે,

સુબર્ષ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આજ દાવડાનું અબરખની ચીમનીનું પેટંટ (મલ્ટીકની બીજી શોધેની ચોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને કેકાણે અરજી કરો અથવા જાતે મળો.

ધી સેંદૂલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાયણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાયણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
'રીઝર્વ' રૂંડ	રૂ. ૬,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની ચાર્ટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એચ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હિસાબો અને બીઝીનેસીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રેસીડન્સી બેંકો માફક આ બેંક ચોતાના હિસાબનાં પખવાડીક
સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઓફીસ:-એલાહાબાદ બીહારીગ, કોટ, મુબાઈ.

શાખા ઓફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા રોરખબાર.

ચાલુ ખાતાં ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર.

બાનેવારીથી જીન..... ૩ ટકા.

જીલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ 1/2 ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ 1/2 ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો ચરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:૦:—

વેલાતી જનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હિસાબ ગોદરેજે પ્રબલે આપ્યો છે. કોટની ધર્વટ લેધમની આફ્રીસની આગમાં અને કાપડ જાળરની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું જળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધર્વટ લેધમવાળાઓએ તેમજ મર સાસુન જેઠે દેવીટે પોતાની હજારોની કીમતની વેલાતી મોટા બલ્લીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને ખરમાની સેર્વિંગ બેંકો માટે સરકારને ૩૭૨ તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આગો ૩૭૨ તીજેરીના ચારડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘરો જળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકાનું જુનરઉઘોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાનથુ' નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી માથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની કાયરમુક હોયાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બજારમાં એવી વાત આવી છે કે જે જળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેટ લાકડાંની પેટી કરતા વધુ સારી હતી નહીં, તેમજ તેના જનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાના અને દુકાનો સરકાર હુમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ધ્રુષ્ટીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

ESTABLISHED 1912

TELEPHONE No 1211,

Telegrams — "TREMENDOUS BOMBAY."

We have in Stock for Immediate Delivery the following goods.

LEATHER GOODS — Best English and American Leather Belting, Hairy, Chrome and Plain Tucking Bands Spring Buffers, Buffalo Pickers, Drop Box Pickers, Roller Shave, Leather Laces, etc etc, etc

WOOLLEN GOODS — Roller Cloth, Cleaner Cloth and String Flannelette makes

WEAVING ACCESSORIES — Best English and Cornishwood Shuttles, P Sticks and Loom Sundries of all kinds

BOBBINS — Best English and Japanese Slubbing Roving, Warper and Rabbeth Bobbins of all Sizes

SPINNING ACCESSORIES — Spindles for Ring and Fly Frames Rings, Tubes Flyers, Spindle and Bobbin Wheels, Wheel, Stripping, Burnishing and Emery Flat Tops, Card Combs, Card Cans, etc, etc, etc

HEADS AND REEDS — Heads and Reeds of best well known makes

ROPES AND BANDINGS — Lambeth Cotton Driving Ropes and Bandings

CHEMICALS — Chloride of Zinc, Chloride of Magnesium, Chinoy Clay, Salt, Glauber Salt, Farina, French Chalk, (Mutton and Vegetable) Sage Flour, Soluble Blue, Sodium Sulphide, Soft Soap, Rice Starches, etc, etc, etc

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
please write to us*

તમારા લાભનું.

ધનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કેશવ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બ્રાઇટ ઓધલ
(વાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. બ્રાઇટ ઓધ-
લના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા જાલને તે
નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમાં બ્રાઇટ ઓધલ
છે તેને હિપર જણાવેલું ધનામ અમે આપશું.

ગાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક જાણીતા વંપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિન્દ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલર્સ.

મી કેશવ પરકાશમણી વર્ધસ, ૧૪૦ અમદાવાદ

સંસ્કૃત સંસ્કૃત સંસ્કૃત

(૧૧)

દેશી વેપારી એમ્પ્લરનું માસિક.

સ્તંભ ૧૨મું. VOL. XII. AUGUST 1919. No. 2. ઑગસ્ટ ૧૯૧૯, અંક ૨ જો

અનુક્રમણિકા

વિષય	પાનું.	વિષય	પાનું
૧. અધિપતીની નોંધ ...	... ૫૦	૫ વેપારી આંકડાઓ ...	... ૭૬
૨ કોમ્પરનો વિલાસ ...	.. ૫૩	૧ ખાંડની નવાઈ વખતે આફેલી કીમત ..	૭૭
૧ કમીડીની માછીમાનો અહેવાલ ...	... ૫૩	૨ ભેષ્ટ કટોક કપડાઓ ...	... ૭૭
૨ સરકારને કૌલી અરજીઓ ...	.. ૫૬	૩ નવા પેટ્રોલ ...	... ૭૭
૩ સ્ટીમર "વારોળા" ના કવચોની હાલ		૪ ખાંડની આયાત ..	.. ૭૭
મારી લોરી કમીડીનો રીપોર્ટ ..	.. ૭૧	૫ સુવરની આયાત ...	
૪ લાલચેરીમા આવેલાં પુસ્તકો ...	.. ૭૨	૬ હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર ...	
૭. વિવિધ અને વેપાર સરકારી ભંદારોમાં	૭૩	૭ સુવર અને સુતરાઈ કાપડના આ	
૪ વેપારી ખબરો ...	.. ૭૪	૮ વેપારી પુરુષરજ ...	
		૯ ઇ. સ. ૧૯૧૯ ના જે માસ માટે દુરુઠની વેરદાવોનાં માલના લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા	

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગમને ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પેટ્ટેજ સુદાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય या तो કાઢી નાંખવી હોય तो आवी जतनी ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું બની શક્ય નહિ

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડિંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી મર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે જેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ या પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

અમેને વા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી ખર્ચ છે પરંતુ તેમાં નામ બગાડ ચોટાઈ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમે સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

અધિપતિની નાંધ.

ખેડુતોએ ગુરુ જાણવાની જરૂર છે? આ તો જવાબ નીચે પ્રમાણે જુદી જુદી રીતે આપાવે છે. (૧) પાક માટેની જમીનના ગુણ જાણવા એ તેમનું પ્રથમ કર્તવ્ય ગણાયજ ખેતી કરવામાં થતા ખર્ચનો અને પેદાશ થતી આવકનો હિસાબ રાખવા એમને હવે જોઈએ, (૩) દુનયામાં કયા કયા કી કીમત કેટલી છે અને આવતા છ માસમાં

કેટલી વધવા કે ઘટવાનો સંભવ છે તે જાણવા જરૂર પડે એને ચાલે એમ નથી કેમકે તે જાણવા જરૂર કદાચ તે એવો પણ પાક કરે કે જેનું ઉત્પન્ન ખર્ચ કરવાં પણ એણે થાય અગર વધારે લાભ આવે એવો પાક કરવાને એણે લાભવાળો પાક કરે. (૪) કેટલો પાક થશે તે બીજા લોકોથી છાનું નથી એટલે એ ખબરનો લાભ વેપારીઓ

મારસેલ્સની રગીન લાદીએ સફાઈદાર અને મજબુત.

બધ છે. તેઓ જેતરમાંથી પાક ઉતરે તે અગાઉ દુનયાની હાજવના પ્રમાણમાં તેના ભાવ જાંધી દે છે, અને ભાવ વધવાનો સંભવ હોય તોપણ શરૂઆતમાં ઓછા ભાવ રાખી વેપારીઓ માલ સરતે લાવેલકં હે તે પછીજ ભાવ ખરી રીતે જોઈએ તેટલા વધવા દે છે. એમ થવાથી જેડુતોને ભાવ વધવાનો લાભ મળતો નથી તે અગવડ દુર કરવા માટે બધા જેડુતોએ એકસ પછી કામ કરવાને શીખવું જોઈએ અને એવી એક સંપીથી તેઓ પોતાના વર્ગના લોક સંભાળતાં રીએ તે માટે કોઓપરેટીવ સોસાયટી સ્થાપવી તથા તેમાં ભગીને કાર્ય કરવાનું પણ જેડુતોએ જાણવું જોઈએ (૫) જેતીના કામમાં વપરાતી વસ્તુઓના શુભદોષ તથા તેના ભાવમાં થયેલી વધઘટ અને ભવિષ્યમાં વધઘટ થવાનો સંભવ હોય તે સર્વથી વાકેફ રહેવું, ખરચમાં ખચાવ કરવામાં અથવા પાક વધારે સારો કરવામાં ઉપયોગી થક પડે એવી શોધોથી માહિતગાર રહેવું, અને કોઈ કોઈવાર એવી શોધ માટે પોતે પ્રયત્ન કેવી રીતે કરવા, તેને લગતા આંકડા કેમ મેળવવા, કેવી રીતે તેની નોંધ રાખવી વગેરે સંબંધી કાંબેલ્યત મેળવવી એ પણ જેડુતોને માટે જરૂરનું છે કેમકે હરીફાઈ હંમેશાં વધતીજ રહે અને તેમાં નવી શોધોનો લાભ હે તેઓજ હરીફાઈમાં ફાવે (૬) દેશમાં જે જમીન અનાજના કરતાં બીજી વસ્તુઓના પાકને વધારે અનુકુળ હોય તેમાં તેવા પાકો સ્વભાવીક રીતે કરવામા આવે તે વેળા દુષ્કાળ પડવાથી અથવા બીજો દેશથી અનાજ લાવવામાં વિધન આવવાથી લોકો અનાજ વગર દુખી થવાનો સંભવ રહે. એ સંભવ દુર કરવા માટે તથા કોઈ એક કે વધારે પરદેશ સાથે લગાઈ જગતાં દેશના મુખ્ય ઉદ્યોગો ભાગી ન પડે તે માટે બધા જેડુતોએ ભેગા મળી ઉપાયો યોજવા જોઈએ આ મહાન કાર્ય જેડુતોનાં મંડળો કરી શકે માટે તેમાં ભાગ લેવા માટે જોઈતી માહિતી તથા તાલીમ જેડુતોએ મેળવવી જોઈએ.

માર્સેલ્સ ખાતેની બ્રીટીશ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે માસીક કહાડવા માંડ્યું છે જેનો પહેલો અંક એપ્રિલ માસનો છે તે ચામતે મળે છે આપણી ચેમ્બરના સભાસદોમાંથી કોઈને તે જોઈતો હશે તો મોકલવામા આવશે આ અંકમાં એ મંડળની સ્થાપના કેવી રીતે કરવામાં ગોવી તથા અત્યાર સુધી તેણે શું કામ કર્યું તેની વીગત આપી છે, હવે પછીના અંકોમાં એજ પ્રમાણે એ મંડળના કામદારને લગતી વીગત આપવામાં આવશે અને તે ઉપરાંત એમ ધારણા રાખવામાં આવી છે કે નીચે જણાવેલી વીગત પણ અને તે પ્રમાણે આપવી: (૧) જુદા જુદા ધંધાને લગતી હીરકટરી; (૨) પરદેશોના વેપારીઓ તરફથી માર્સેલ્સમાં કામ કરતા આકલ્યાઓનું રજીસ્ટર, અહીંના (માર્સેલ્સના) વેપારીઓ જે પરદેશી વેપારીઓની તરફની આડત મેળવવા માંગતા હોય તેમનું રજીસ્ટર તથા પરદેશોમાં આડતા રાખવા માગનારોઓનું રજીસ્ટર, (૩) વેપારને લગતા પત્રોનો કોલમ (૪) વેપાર વધારવાના માર્ગને લગતી વીગત જેવી કે આયાત કરનારોઓની કયાં જરૂર છે તથા નીકાશ કરનારની કયાં જરૂર છે વગેરે. માર્સે ખાતેની એ બ્રીટીશ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે માસીક ઉપરાંત નીચે જણાવેલાં કામ હાથ ધાર્યા છે: —

(૧) ગરમ મુલકો સાથે વેપાર કરે એવો કંટાટ કેવાં કરવાં તેના બધા વેપાર ઉપયોગ કરે એવો નમુનો તૈયાર કરવો, માર્સેલ્સ ખાતેના વેપારીઓ તથા પરમાલ મોકલનારાઓ વચે વાંધા પડે તેવો તેનો નીવેડો લવાલીથી લાવવાની સહયોગે જોજના તૈયાર કરવી; (૩) એક વીલાગ બીજા વીલાગમાં માલની લાવલકંબ સગવડ કેવી રીતે વધારી શકાય તે સવ અભ્યાસ કરવો, (૪) વેપારીઓને તથા ક્રીનારે ઉતારવા માટેની સગવડો વધારવા

તન કરવો, (૫) માર્સેલ્સના બંદરને વધારે મોટું બનાવવું, (૬) બંદર ઉપર માલ ચઢાવવા ઉતારવા માટે ફેન વગેરેની ગોઠવણ કરવી (૭) માર્સેલ્સની માલ બનાવનારી પેટીઓને તથા સ્ટીમર કંપનીઓને ભેળોના ખીટીશ કેલસો વખતસર મેળવી આપવા પ્રયત્ન કરવો, (૮) ક્રાન્સ અને ઇંગ્લંડ વચ્ચેના વેપાર સંબંધી પુછપરછ માટેની સગવડ વધારવી, (૯) જે લોકોને કામ ન હોય તેમને માટે કામ મેળવી આપવું, (૧૦) વેપારી કેળવણી માટે ગોઠવણ કરવી વગેરે. એ માસીકમા માર્સેલ્સના બંદરના ખાસ લાભ ગણાવ્યા પછી એવી આશા દર્શાવવામાં આવી છે કે ઇંગ્લંડનો તથા હિંદનો રૂ મોટે ભાગે ત્યાં થઇને જશે અને સુકાનમાં લોયસીંગનો જે પાક વધારવા માટે ત્યાંની સરકાર ઘણું ઉત્તેજન આપે છે તે વધશે તો માર્સેલ્સના વેપારમાં તેથી વધારો થશે.

ખીટીશ ઇન્ડરનીઝ ફેર નામનું પુસ્તક હિંદની સરકારના વેપાર ખાતા વરકથી બહાર હવામાં આવ્યું છે. એ ફેર (fair) અર્થાત્ ની (બના) વા. ૨૪-૨-૧૯ થી ૭-૩-૧૯ ની ભરવામાં આવ્યો હતો માત્ર ખીટીશ બનાવનારી પેટીઓ એજ એમાં લાગી પોતાનો માલ એનો પ્રદર્શનમાં મુક્યો

હતો. માટીકામ પોસ લેન, ચીનાઇ કામ, કાચ, કાચની ચીજો, ફેન્સી માલ, રેશનરી, કાગળો, રમકડાં, વગેરેને પણ પ્રદર્શનમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. ઇંગ્લંડના માલ બનાવનારાઓનાં નામ, એક્સ વગેરે વીગત સાથે આ ચોપડીમા આપવામાં આવ્યાં છે. આ ચેમ્બરના જે સલાસદારોને આ ચોપડી ભેળવી હશે તેમને એ મોટાકામાં આવશે.

હિંદમાં હિન્દી પેદાશ તથા ખપ કેટલો છે તે તથા તેનો વ્યાપાર અને એને લગતા ઉદ્યોગો વીશે વીગત એકઠી કરી એની ખીલવણી કેવી રીતે કરી શકાય તે વીશે પોતાના વીચારે સરકાર પાસે રજુ કરવાનું કામ કાપડના કંટ્રોલર મી. એ. એચ. મીલવર તથા ઉદ્યોગ હુન્નરને લગતી બાતમી ખાતાના આસીસ્ટન્ટ કંટ્રોલર મી. જે. કે. મેહતાને મોંપવામાં આવ્યું હતું. તેમણે વહનુસાર તથા કરેલી વીગત હાલમાં હિંદી સરકારના મ્યુનીશન બોર્ડે ચોપડીના રૂપમાં બહાર પાડી છે અને તેનું નામ “નોટસ ઓન વુલ ઇન ઇન્ડિયા” (Notes on Wool in India) રાખ્યું છે. એમાંથી ધ્યાન ખેંચવાલાયક થોટો ભાગ આ માસીકના આવતા અંકમા આપવામાં આવશે.

લીલાબીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી હીજાબના ભેળશે કે ?

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇડીયન મચીન યેમ્બર એડ બુરોની કમીટીની સભા બુધવાર તા. ૧૧ મી જુન ૧૯૧૬ ને દીને ૩ વાગે (૨૮૦ ટા.) ચેમ્બરની ઑફીસમા શેઠ જહાગીર ખમતજી ખીટીના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા મુદ્દાઓ હાજર હતા.—

- શેઠ વીઠલદાસ ડી ગાવીદજી
- „ લાલજી ગોર્ષીદજી.
- „ નારજીજી હડીભાઈ
- „ મોતીલાલ કાનજી
- „ હંસરાજ પ્રાગજી હાકરસી.
- „ મનુ સુખેદાર
- „ એસ. બી. બીલીમોરીયા
- „ મોરાળજી એલજી વાઈન
- „ સુલજી હરીદાસ.

તે વેળા નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું —

૧ કમીટીની આગલી સભાની મીનીટ લેખસહોભા વહિ ચવામા આવી હતી તે પસાર જવામા આવી હતી

૨ સંધર્ન ઇડીયા હાઈક એડ સ્ટીન મચીન એસોસીએશન તરફથી પત્ર હતો કે મિશ્રે નામદાર સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ તાતા પર જે અરજી મોકલી છે તેને આ કમીટીએ મહિરણાની કરી ટેકા આપવો. એ અરજીની મતવળ એવી હતી કે હાઈમાથી કાચ થતા બધા કાચા ચામડા ઉપર આ ટકાની નીકાશ જકાવ નાખવી આ બાબદ

ઉપર વીચાર કર્યા પછી વધુ વીગત મેળવવાનો કસવ થયો હતો.

૩ એક્સેસ પ્રોડીટ ટેક્સ એક્ટના નીચ-મોની રુએ નામદાર મુખર્ષ સરકાર તરફથી જે બોર્ડ ઓફ ડેફરીઝ થવાનું છે તેમા ચેમ્બરના પ્રતીનીધી તરીકે નીચે જણાવેલા પ્રદૂતોને નેમવામા આવ્યા હતા—શેઠ જહાગીર ખમતજી ખીટી, એા શેઠ પુરુષોત્તમદાસ હાદોરદાસ, એા. શેઠ લલુભાઈ સામળદાસ, શેઠ મનુ સુખેદાર, શેઠ એમ બી. બીલીમોરીયા, શેઠ મોતીલાલ કાનજી, શેઠ વીઠલદાસ દામોદર ગોર્ષીદજી તથા શેઠ એસ ઇ બોર્ડન

૪ તબાકુને લગતું જે ખીલ મુખર્ષ સરકારની ધારા સભાની આવતી ઑક્કમા કરવામા આવનાર છે તે વીશે વીચાર ચલ. એવો કસવ થયો કે એવીજ મતવળનું બી અગાઉ તથાપર થયું હતું તે વેળા ચેમ્બરે વીશે મોકલેલી અરજીની નકલ તથા બી સાહીત્ય કમીટીના સભાસદોમા ફેરવવું અને તેમને થોડા લાગે તો મુખર્ષ સરકારની ૬ સભાના બીન સરકારી સભાસદો ઉપર એકેક નકલ મોકલી આપવી

૫ ચેમ્બરના સભાસદ થવા માટેની અ-મેશર્વ સોમીયા એડ કુ. તરફથી આવી ને કમીટી પાસે રહી કરવામા આવતા કસવ થયો કે એ વીશે ચેમ્બરના સભાસદોના મ-મણવા અને સ્કુટીનીયર તરીકે શેઠ ને નવમણને નેમવા.

૬ મુંબઈથી કાનપુર સુધીની મેલ ટ્રેનોની
ઝડપ વધારવા બાબદ કમીટીએ અપર ઇંડીયા
ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની અરજીને જે ટેકા
આપ્યો હતો તે માટે અપર ઇંડીયા ચેમ્બર
ઓફ કોમર્સે પત્ર લખી આ કમીટીના આભાર
માન્યો હતો. તે પત્રની નોંધ લેવા કમીટીએ
ઠરાવ કર્યો હતો.

૭ મુંબઈથી કાનપુર સુધીની મેલ ટ્રેનોની
ઝડપ વધારવા બાબદની અપર ઇંડીયા ચેમ્બર
ઓફ કોમર્સની અરજીના ટેકામાં આ કમીટીએ
જે પત્ર જ. આઈ. પી. રેલ્વેને લખ્યો
હતો તેના જવાબમાં જ. આઈ. પી.
રેલ્વે તરફથી જવાબ આપ્યો હતો કે હાલ
તુરંત એ બાબદમાં કંઈ જાની શકે તેમ નથી.
કમીટીએ તેની નોંધ લીધી હતી.

૮ શેઠ મથુરાદાસ વસનજી જીમજીએ
પત્ર લખી કમીટીને જણાવ્યું હતું, કે નાહુરસ્ત
તબીયતને લીધે તેમનાથી એ માસ સુધી
કમીટીમાં આવી શકાશે નહીં. તેમને એ
માટે રજા આપવા કમીટીએ ઠરાવ્યું હતું.

૯ હવે પછીની કમીટીની મીટીંગો માટે
મુધવારે રા. ૮. રા. વાગવાનો વખત મુકરર
જવામાં આવ્યો હતો.
બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇંડીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર ઓફ
કમીટીની સભા મુધવાર તા. ૨૫ મી
જુન ૧૯૧૯ ને રોજ બપોરે રા. ૮. રા.
જે શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટના પ્રમુખ-
ત્વા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણા-
વેલા મુદ્દાઓ હાજર હતા:—

- શેઠ વીઠલદાસ દામોદર ગોર્વાહજી.
- ” પી. જે. બીલીમોરિયા.
- ” સોરાબજી એલલજી વાઈન.
- ” મોતીલાલ વલલજી.
- ” મનુ સુબેદાર.
- ” લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી.

તે વેળા નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં
આવ્યું હતું:—

૧ લંડનમાં ગેઠેલાં રાયલ ઇન્કમટેક્સ
કમીશન ઉપર મોકલવા માટે કમીટીના વીચાર
દરશાવનારી જે અરજી સબકમીટીએ તૈયાર
કરી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી અને
તેને ઘટતે ટેકાણે રવાના કરવાનો ઠરાવ કરવામાં
આવ્યો હતો.

૨ સ્ટીમર “ વારોળા ”ના ઉતાડ્યોની
ફરયાદ સંબંધે ચેમ્બરની સબકમીટીએ તેની
મુલાકાત લીધી હતી અને તે બાબદનો રીપોર્ટ
તૈયાર કર્યો હતો. આ વીશે એવો ઠરાવ થયો
હતો કે એ સ્ટીમરના ઉતાડ્યોને કવારન્ટાઈન-
નને લીધે જે હાકમારી લોગવવી પડી હતી તે
બાબદમાં ઇસ્ટ આફ્રીકન ગવર્મેન્ટ ઉપર અ-
રજી મોકલવી, સબ કમીટીના રીપોર્ટની એક
નકલ ઝાંખીબાર ઇંડીયન નેશનલ એસોસીએ-
શન ઉપર મોકલવી, તથા મેક્રીનાન મેકેનઝી
કંપનીને લખી જણાવવું કે ઉતાડ્યોનો સા-
માન ઉચકવા માટે વધારે સારી ગોઠવણ લવિ-
ધમાં થવી જોઈએ.

૩ કુડ કમીશનર તરફનો પત્ર હતો જેમાં
એબા, ઘઉં તથા બીજાં મુખ્ય અનાજની નીકા-
શના આંકડા આપવામાં આવ્યા હતા. એ
પત્રની કમીટીએ નોંધ લીધી હતી.

૪ રેલ્વે ડેપુટીમાં જે વધારો લઘાઈ દર-
મ્યાન થયો છે તે બાબદમાં વધુ વીચાર ચલા-
વીને અરજી તૈયાર કરવાને માટે નીચે જણાવેલ
ગૃહસ્થાની સબકમીટી નેમવામાં આવી હતી:—

શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ.

” સોરાબજી એલલજી વાઈન.

” મનુ સુબેદાર.

” પી. જે. બીલીમોરિયા.

” વીઠલદાસ દામોદર ગોર્વાહજી

પ મુંબઈથી કાનપુર માલ લઈ
માટે જે બેહલ વખત રેલ્વે લગાડે છે તે
દમાં અપર ઇંડીયા ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

બી. એંડ સી. આઇ. રેલ્વેના સત્તાવાળાઓ ઉપર પત્ર લખ્યો હતો તથા તેને ટેકા આપવાની વીન'તી આ કમીટીને કરી હતી. કમીટીએ એ વીશે ઠરાવ કર્યો કે કમીટીની આ બાબદમાં પૂર્ણ દીલસોણ છે એમ તેમને જણાવવું અને જે જવાબ બી. બી. એંડ સી. આઇ. રેલ્વેના સત્તાવાળાઓ તરફથી મળે તેની નકલ આ કમીટી ઉપર મોકલી આપવાની તેમને વીન'તી કરવી.

૬ વેપારી પેટીઓનાં નામો તથા સાગી-દારી રજીસ્ટર કરાવવા બાબદ નામદાર સરકારનો પત્ર હતો. તે સંબંધમાં વધુ વીળવ હવે પછીની સભા મળે તે અગાઉ સભા સદોને પુરી પાડવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૭ ચેમ્બરના સભાસદ થયા માટે શેઠ લાલજી ગોધુની અરજ આવી હતી. એ વીશે ચેમ્બરના સભાસદોના મત માંગવાનો અને સ્કુટીનીયર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નેમવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૮ આયાત તથા નીકાશ બાબદ સરકાર તરફથી વા. ૭-૬-૧૯ નો પત્ર આવ્યો હતો. કમીટીએ તેની નોંધ લીધી હતી.

બાદ સભા બંધાઈત થઈ હતી.

ધી ઇડીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને બુકોની કમીટીની અસાધારણ સભા બુધવાર વા. ૨ છ જુલાઈ ૧૯૧૯ ને રોજ બપોરે ૨.૫૦ થી ૪.૦૦ વાગે ચેમ્બરની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીર બમનજી પીટીના પ્રમુખપણા

હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ મનુ સુબેદાર.

„ હંસરાજ પ્રામજી ઠાકરસી.

„ વીઠલદાસ દામોદર ગોર્વાદજી.

„ લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

„ શુભાષયંદ દેવચંદ.

સભામાં કામકાજ નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧ હીંદી પ્રધાને લંડનમાં હીંદી ચલણને લગતા સવાલો બાબદ જે કમીટી નેમી છે તેની સમક્ષ ચેમ્બર તરફના પ્રતીનીધી તરીકે જુબાની આપવા માટે ફોણ જશે એમ પુષ્ક-નારા પત્ર નામદાર સરકાર તરફથી આવ્યો હતો, જેમાં એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેમને ઇન્ટેન્ડ જવા માટેનો ખર્ચ સરકાર આપશે. કમીટીએ તે વીશે વીચાર કરીને શેઠ મનુ સુબેદારને ચેમ્બરના પ્રતીનીધી તરીકે નેમવા ઠરાવ કર્યો હતો.

૨ એજ બાબદમાં હીંદી પ્રધાને નેમેલ કમીટી પાસે આપવાની જુબાની માટે અરજો સળ-કમીટીએ તૈયાર કર્યો હતો. કમીટી પાસે રજુ કરવામાં આવતાં તે ઉપર વીચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો અને કેટલાક સુધારા વધારા સાથે તે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

બાદ સભા બંધાઈત થઈ હતી.

ધી ઇડીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર એંડ બુકોની કમીટીની એક સભા વા. ૧૬ મી જુલાઈ ૧૯૧૯ ને દીને ૨.૫૦ થી ૪.૦૦ વાગે ચેમ્બરની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીર બમનજી પીટીના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

ઓ. સર કાઝલબાઈ કરીમભાઈ

„ શેઠ લજુલાઈ સામજીદાસ.

ધી બોમ્બે ટાઈલ માર્ટ ૨૧ એંડ સીટ ફોર્ટ, મુંબઈ.

વેપારી ખબરો.

લગઈમાં સારી સેવા બજાવનારને બ-
શેલા ૧૯૧૪ અને ૧૯૧૪-૧૫ ના વરસ મા-
ટેના ના “સ્ટાર” હમણાં કલકત્તા ખાતેની
ટંકશાળામાં બનાવવામાં આવ્યા છે અને સર-
કારે રીબન, કે કેસ વગર તે દરેક માટે બે
રૂપિયાની કીંમતે વેપારીઓને આપવાનું
કરાવ્યું છે. તે માટે વેપારીઓએ કબજાત
આપવી પડશે કે તેના ઉપર ૩૩½ %
કરતી વધારે નફો તેઓ નહીં લે અને જેમને
એવા “સ્ટાર” વાપરવાનો હક હશે તેમને
વેચશે તથા બીજા કોઈને તે નહીં વેચે.
આથી કબજાત આપનાર જે વેપારીઓનાં
નામ સરકાર મંજૂર કરશે તેમને એ સ્ટાર
વેચવા માટે મળશે આવી મતલબનો સરકારી
પત્ર વેપારીઓની બાજુમાં લાવવા માટે અમને
મળ્યો છે તે નીચે પ્રમાણે આપ્યો છે:—

COPY.

No 7762.

Government of India,
Army Department,
Simla, 9th June 1919.

To

The Master of the Mint,
CALCUTTA.

Sir,

I am directed to refer to your
letter No 739, dated the 22nd
March 1919, in which you propose—

(1.) that the Mint should
manufacture miniatures of the 1914
and 1914-15 Stars and issue them
to the Trade in India at the price
of Rs. 2 for each miniature with
out ribbon, brooch or case, for re-
tail to customer; and

(2.) that the retail price of
these miniatures by the Trade
should be fixed at the Mint price
as in (1) above plus 33½ per cent
exclusive of the cost of the ribbon,
brooch or case.

2. I am to say that the
Government of India approve your
proposals subject to the condition
that issue of the miniatures are
made only to approved tradesmen
and outfitting firm, and that the
latter undertake not to retail
the miniatures to persons other
than those who are actually in
possession of, or can furnish a
guarantee of their title to, the
decorations themselves.

3. Steps are being taken to
inform the Trade that these minia-
tures can be obtained from the
Mint. The price at which they

મારસેસની રંગીન લાદીઓ સફાઈકાર અને મળ્યુત.

can be supplied and that fixed for retail to customers are also being communicated to the trade.

I am, Sir,

Your most obedient servant,

(Sd.) A. SUMAR,

Lieut.-Colonel.

Additional Deputy Secretary
to the Govt of India.

માઈસોર ગોલ્ડ માઈનીંગ કંપની લીમીટેડની છેલ્લી વાર્ષિક સભામાં લાહેર કરવામાં આવ્યું કે તેની ખાણોમાંથી ૨૬૩૧૭૬ ટન કપોટાઓ લુકા કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમાંથી ૧૯૩૬૬ આઉન્સ ખારગોલ્ડ નીચલું હતું.

યુનીવર્સલ કમર્શિયલ મ્યુઝીયમ પેરીસ ખાતે સ્થાપવામાં આવ્યું છે ત્યાંના ઉદ્યોગ હસ્તશોમાં પડેલા આગેવાનો તથા વેપારીઓની એક મંડળી ફ્રેંચ ફેરેશન ઓફ ઇસ્ટર નેશનલ કોમર્સ નામની છે તેણે આ મ્યુઝીયમ સ્થાપવામાં આગેવાની લીધી છે. એક મોટા મકાનમાં સર્વ પ્રકારના માલના નમુના રાખવામાં આવ્યા છે અને જો માલ એવો હોય કે તેને મ્યુઝીયમમાં રાખી શકાય નહીં તો તેને લગતા કાગળના રાખવામાં આવ્યા છે ચોથ રીતે લાહેર ખંભરો આપીને સર્વ દેશોમાંથી ઘરડોને ખેંચવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે. આઠ હજાર ગૃહસ્થોએ પાંચ લાખ કાર્ડ માલ ખરીદનાર તરીકેના લીધા છે. એ સંખ્યામાં ફેરેશનના સભા સહો, મ્યુઝીયમના એજન્ટો અને માલ પ્રદર્શન માટે મોકલનારાઓ છે. તેઓ આવાં કાર્ડ પોતાના સ્નેહીસાંબંધીઓને મોકલી

આપશે. એ ઘરડોની વ્યવસ્થાથી માલનો નમુનો રજુ કરવા પછી એ નમુના પ્રમાણેના માલનાં વેચાણ થઈ શકશે અને તે માટે લાહેર ખંભરો પણ આપી શકાશે. નમુના અથવા માલનાં ઠાકરુનેટો મેકલનારાઓનાં કેટલોગ, લાવ, સરક્યુલર, ફેટોગ્રાફ બંધાનો ફેલાવો કરવામાં આવશે. એ પ્રદર્શનમાં જે માલ મુકાયો હશે તે વેચવા માટે ફ્રાન્સમાં અને ધીન સર્વ દેશોમાં એજન્ટો રાખવાની ગોઠવણ કરવામાં આવી છે અને એ એજન્ટો પણ તેમણે પસંદ કરેલા માલને લગતા અનુભવીઓને જ નેમવામાં આવ્યા છે અને તેઓ પોતપોતાના વિભાગમાં એકલા આડત્યા તરીકે કામ કરશે. જે માલ વેચવાતું એમને સોપવામાં આવે તે માલના સર્વ જાવના નમુના એણે પોતાની પાસે રાખવા પડશે અને માલ ખરીદે એવા વેપારીઓ મુલાકાતે આવે ત્યારે તેને જોવાની સગવડ રહે એવે સ્થળે એ નમુના રાખવા પડશે આ ગોઠવણનું પરીણામ એવું થશે કે જે કોઈ ગૃહસ્થ આ પ્રદર્શન વેળાએ પેરીસ જઈ નહીં શકે તેને પોતાના વિભાગ માંડેલા આડત્યાઓ પાસેથી માલના નમુના જોવા મળી શકશે આખી દુનિયામાં જ્યાંય માલ વેચવા માટેનું આવક બંધારણવાળું ખાતું એકે નથી, કોઈ પણ પ્રકારનો માલ બનાવનાર એનો લાભ લઈ શકે અને કોઈ પણ માલનો વેપારી માટે એ ખુલુ છે. પ્રદર્શનના કાર્યવાહકો “મક્યુરી” નામનું ખાસ પત્ર પ્રદર્શનના કામ માટે છપાયે છે અને તેનો છેલ્લો અંક અઢી ફેક્ટરી ફીમલના સ્ટાંપ મોકલી આપનારની ઉપર રવાના કરવામાં આવશે. પ્રદર્શનની આફીસનું ઠેકાણું ૪૩, સેન્ટ લેઝરે પેરીસ છે. એ શીરતાએ પત્ર લખનારને જવાબ મોકલવા માટે કોઈ લવાજમ લેવામાં આવતો નથી.

વેપારી આંકડાઓ.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિંમત.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

ઇ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કસ્ટમ સરકયુલર નંબર ૫ માં માં જતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થશે, તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ અષ્ટાંશ માસ દરમિયાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કસ્ટમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરસની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમિયાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત	ઇ. સ. ૧૯૧૬ ના મે ૧૯૧૮ ની પહેલી ઓક્ટોબર માસમાં થયેલી આયાત.		પછી થયેલી આયાત.	
	દર હંદ્રવેટની જથ્થો સરેરાશ કીંમત.		દર હંદ્રવેટની જથ્થો સરેરાશ કીંમત.	
	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.
ખાંડ ગાગડીવાળી બીટ જાવની	૬	૨૨—૦	૧૬	૨૧—૦
" " સુવાળી ચીનમાં સુધારેલી	૩૦,૨૩૯	૨૬—૪	૬૯,૧૯૨	૨૫—૪
" " સુવાળી ઇજીપ્ટમાંથી અથવા જાપાનની	.....	.....	.....	.....
" " જાવાની ૨૩ ડય રેન્ડની તથા ઉપરની	૨,૨૫,૦૫૬	૨૨—૪	૪૩,૪૨,૬૨૯	૧૬—૦
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૬ થી ૨૨ ડય રેન્ડની	૧,૨૪,૭૮૯	૧૮—૮	૧૦,૬૪,૨૦૫	૧૫—૪
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૫ ડય રેન્ડની અને હલકી	.....	.....	.....	.....
" " મોરીશીયસની ૧૬ ડય રેન્ડની તથા ઉપરની ચારી	૯૨,૯૪૨	૨૧—૪	૧૧,૬૫,૮૪૯	૧૭—૦

હંચીશ પોલી કરેલા ટેલેક ટેલે અરીફવા કયાં જશે ?

બૉઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીએ

ટેબલ પહેલું.

માઇસાર સ્ટોક અને બ્રિટિશ હિન્ડુસ્થાનમાં બેઠાઇ ગયેલી કંપનીઓ જે મે ૧૯૧૯ માં રજીસ્ટર થઇ હતી. તેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે —

એપ્રિલ ૧૯૧૮

એપ્રિલ ૧૯૧૯.

નંબ.	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
બૉર્ડીંગ અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ				
૧. બૉર્ડીંગ અને લોન.	૧	૨૦	૬	૧,૧૦૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ દેશીય:—	૧	૧,૦૦૦	૧	૨૦,૦૦૦
૩ નેવીગેશન.	...	...	૧	૧,૦૦૦
૪. શીપીંગ લોડીંગ અને વેરહાઉસીંગ	...	...	૧	૩,૦૦૦
૫. ખીન્ડીંગ પબ્લીશીંગ અને રેટેશનરી.	૩	૨૦૦	૧	૧૫૦
૬. બીજાઓ.	૧૧	૩,૫૯૫	૨૦	૨૧,૬૩૨
મીલો અને પ્રેસો:—				
૭. કોટન મીલો.	...	...	૧	૭,૫૦૦
૮. જ્યુટ મીલ.	...	...	૧	૭,૫૦૦
૯. કોટન જ્યુટ, રફ અને પ્રેસો	૧	૪૫,૦૦	૧	૫૦૦
૧૦ રાઇસ મીલ.				
ચા અને બીજા વાવેલર કુટુંબ:				
૧૧. ચા.	૧	૨,૦૦	૫	૧૨,૦૦૦
બીજાઓ ખાણો અને પથ્થરની ખાણો.	૧	૭,૦૦	૪	૧૮,૦૦૦
૧૨. કોલસો.	૧	૧,૭૦	૨	૨,૫૦૦
૧૩. બીજાઓ.	...	...	૧	૧,૦૦૦
૧૪ ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીજા કુટુંબ.	૨૦	૧,૦૩,૧૫	૪૮	૫,૯૨,૫૫૦

પ્રી. બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ, ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ટૅબલ બીજી.

માધ્યસર અને ક્રીડીશ હિંસ્તાનમાં એપ્રીલ અને મે ૧૯૧૮ એ મે મહીનામાં ૧૯૧૮ ની આગતા મહીનાને સરખાવતાં નીચે પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ થયેલી છે:—

એપ્રીલ અને મે ૧૯૧૮

એપ્રીલ અને મે ૧૯૧૬.

કંપનીઓની જાત.	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦
એક્ઝીગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. એક્ઝીગ અને લોન.	૩	૬૦	૧૬	૧,૮૭૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૧૦,૦૦	૧	૨,૦૦,૦૦
ટ્રેડિંગ:—				
૩. નેવીગેશન.	...	.....	૧	૧,૦૦૦
૪. શીપીંગ લેન્ડિંગ અને વેર				
હાઉસિંગ.	...	.....	૧	૩,૦૦૦
૫. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને				
સ્ટેશનરી.	૪	૩,૦૦	૨	૨૨૫
૬. બીબ્લિઓ.	૨૧	૭૨,૭૫	૩૨	૩,૨૪,૧૭
મીલો અને પ્રેસો:—				
૭. કોટન મીલ.	૨	૪૫,૦૦	૧	૭૫૦
૮. જ્યુટ મીલ.	...	.....	૧	૭,૫૦૦
૯. કોટન, જ્યુટ, સ્ક્રુસ, અને પ્રેસો.	...	.....	૧	૫૦૦
૧૦. સપ્લાય મીલ.	૧	૪૫,૦૦	...	...
૧૧. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૧	૧,૦૦	૧	૫૦૦
આ અને બીજી વાવેતર કુાં:—				
૧૨. આ.	૪	૩,૬૫	૧૩	૩૬,૫૦
૧૩. બીગબો.	૨	૧૮,૨૦	...	...
ખાણ અને પથ્થરની ખાણો:—				
૧૪. કોલ.	૧	૭,૦૦	૬	૨૫,૬૫
૧૫. બીબ્લિઓ	૪	૫,૧૮	૩	૨૦૦
૧૬. જમીન અને ખાંધકામ.	...	.....	૨	૩૧,૦૦
૧૭. જવનો દારૂ.	૧	૭૨	...	...
૧૮. ખાડતુ કારખાનું.	૧	૪,૦૦	...	...
૧૯. ઉપર જણાવ્યા ઉપરાંત બીજી				
કંપનીઓ.	...	.....	૩	૩,૩૦
કુલે.	૪૬	૨,૧૬,૭૦	૮૭	૭,૭૬,૩૭

મેટેલીક શીક્ષીગથી બીલ્ડીંગનો આરડો શોભે છે

ટેબલ નીચું.

માધસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં એ ૧૯૧૯માં થયેલી બેંકન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના નામ ઠેકાણાં વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હિત.	થાપણ રૂ.
૧ બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ (અ) બેંકીંગ અને લોન			
૧. મનીકગંજ ટ્રેડીંગ અને બેંકીંગ કુ.	હાયદ્રાબાદ, અશ્વની કુમાર ગોસ, મનીકગંજ, બંગાલ	નાણા ધીરવાનો ધંધો.	૨૦,૦૦૦
૨. મદારીપુર કોમર્શિયલ બેંક	હાયદ્રાબાદ, પુર્ણચંદ મીત્ર મદારીપુર, બંગાલ	બેંકીંગ અને નાણા ધીરવાનો ધંધો.	૧,૦૦,૦૦૦
૩. આસામ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક	મેનેજીંગ બેજન્ટો, આ સામ ઇન્ડસ્ટ્રીસ એન્ડ કોમર્સ લી. શીલોંગ,		
૪ આસામ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ એન્ડ કોમર્સ	આસામ, શીલોંગ, આસામ	બેંકીંગ કિલોગ ખીલવાને નાણાની સગવડે વગેરે	૫,૦૦,૦૦૦ ૧,૦૦,૦૦૦
૫ કેટકરની બેંક અને એજન્સી	નાગપુર (સીતાબાદી) સેન્ટ્રલ પ્રાંતો	બેંક અને વેપાર કરનાર	૨,૫૦,૦૦૦
૬ હાયમન્ડ બેંકરો.	મેસર્સ ચોટનીઝની કુ ના સેક્રેટરીઓ વગેરે, મુંબઈ	બેંકીંગ	૨૦,૦૦૦
૭ મદ્રાસ સમચોપકર બેની ફીટ કુ	મેનેજીંગ હાયદ્રાબાદ, પોસ્ટાલચેટી, પૃ. ૩, રવા મી મ હારામ સ્ટ્રીટ, છી- પાલીપેટ, મદ્રાસ	બેંકીંગ અને ધીરધાર	૩૦,૦૦૦
૮ સીટી જીવધરા મ્યુચ્યુઅલ બેનીફીટ કુ	મેનેજીંગ હાયદ્રાબાદ, એસ. સુબારાયા મુલેલી- યર એધીપાર્ટી કીનસ્ટ્રીટ મદ્રાસ.	"	૩૦,૦૦૦
૯. વેનકટરામના વીલાસા કુ.	સેક્રેટરી, અલીગીરીચેટી વેલાલોર, કોઈમ્બટુર, મદ્રાસ,	"	૫૦,૦૦૦
		બેંકીંગ અને લોન કુલ	૧૧,૦૦,૦૦૦

ધી બેંક ટાઇલ માટે રૂ ૨૧ લેક ચીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
(ખ) ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧૦. જ્યુપીટર જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, મેસર્સ લાલજી નારણજી એન્ડ કું. ૪૨-૪૮ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ	ઇન્સ્યુરન્સ.	૨,૦૦,૦૦,૦૦૦
		એજીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ કુલ.	૨,૧૧,૦૦,૦૦૦
૧૧. ટ્રેડીંગ (અ) નેવીગેશન સ્ટીમશીપગેલીઆ (બ) શીપીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર હાઉસીંગ.	૧૦, રેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	સ્ટીમરો ખરીદવીવગેરે.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૧૨. લૅકીન નહાપીટ કું. ...	"	માલ ભરી રાખવાની જગ્યા અને સામાન્ય ધધો	૩૦,૦૦,૦૦૦
(ક) પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને રેટેશનરી.			
૧૩. કલોધવ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ ...	૮, આલ્ડ કોર્ટ હાઉસ કોર્નર, કલકત્તા.	છાપકામ, ટાઈપ બનાવનાર અને રેટેશનરીને લગતી દરેક ચીજો વગેરે	૧,૫૦,૦૦૦
(ડી) બીબીઓ.			
૧૪. આસાનસોલ મોટર એનજીનીયરીંગ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, મેસર્સ એચ. બી. લો એન્ડ કું. ૧૨, રેલહાઉસી રોડ, કલકત્તા.	મોટરકાર બનાવનાર અને વેચનાર અને એના લગતા પરચુરણ સામાનનું કામ કરનાર.	૧,૫૦,૦૦૦
૧૫. સ્વીસ એમગ્રાયડરી કું. ...	૧૦, રેન્ડ રોડ, કલકત્તા	સીવવાનું અને તૈયાર કપડાં પુરું પાડવા વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
૧૬. જી. એસ. મ્યુલ એન્ડ કું. ...	૪, ગારસ્ટીનસ પ્લેસ કલકત્તા.	સામાન્ય વેપારી અને બનીજ પદાર્થોનું કામ કરનાર.	૩,૭૫,૦૦૦
૧૭. મીલકસ ...	૮૬, કાનસીપરા રોડ, ભવાનીપુર, કલકત્તા.	ડેરીફાર્મનો ધધો શરૂ કરનાર.	૩૦,૦૦૦
૧૮. ઇન્ડીયન સાયેન્ટીફીક મોડેલ વર્ક્સ	અંગાલ	શરીરના અવયવોને સાચવવાનું કામ કરનાર વગેરે.	૧૬,૦૦૦

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમા ટાઈલ્સ કોણુ પુરી પાડે છે ?

નં. નામ અને જાત,	ટેકાલું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૧૯૦. ડૉ. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ઇન્ડિયન બંગાલ ટ્રેડીંગ એજન્સી કું. ૧૬-૧, શામાચરણુડી સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ટૅપલરીંગ અને અગ્રીટીવીંગ.	૨૦,૦૦૦
૨૦. ચૌનકોફ્ટ (ઇન્ડીયા) ...	ડાયરેક્ટર સર જોન ઇથાનર્ન કોફ્ટ, ૭, બ્રોક્લેઈસ્ટ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	મેટરના પૈંડા અને બીજાં એવે લગતો સામાન બનાવનાર વગેરે	૨૪,૦૦,૦૦૦
૨૧. સીરકોર પ્રધર્સ ...	બંગાલ.	નવી મીલો, ફેક્ટરીઓ, વાડીઓ, અને લેબોરેટરીને લગતો સર્વે વેપાર કરનાર વગેરે.	૨૦,૦૦૦
૨૨. એન્ડ્રયુલ એન્ડ કું. ...	"	સર્વે માલના વેપારી.	૫૦,૦૦,૦૦૦
૨૩. મેન એન્ડ મેન ...	"	"	૨૦,૦૦૦
૨૪. ચીરપુર ટ્રેડીંગ કું. ...	ડાયરેક્ટર, જુદોફીરટો બાગચી, બંગાલ	પરચુટલ ધંધો.	૫૦,૦૦૦
૨૫. કલકત્તા સીંગાટેટ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો. છાદી કું. લી., ૨, લયોન્સ રોડ, કલકત્તા.	તંબાકુ ખરીદનાર વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦
૨૬. પાયોનીર કોન્ડીમેન્ટ કું. ...	૮૧, હેરીસનરોડ, કલકત્તા	ચટણી, મુરખો વગેરે બનાવનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૨૭. જહા જહા સીમેન્ટ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, આર. એ. ડીકી એન્ડ કું. ૨-૩ કલમઈવ રોડ, કલકત્તા.	ઈંટ અને નળીયા બનાવનાર વગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
૨૮. વીજે એન્ડ કું. ...	સેક્રેટરી, બી શામલાલ ભારગવ ધીમડી અલમીર.	પરચુટલ ધંધો અને ઠંડીશન એજન્ટો.	૨,૦૦,૦૦૦
૨૯. ટી. આર. પ્રેટ (મુંબઈ)	મેનેજીંગ એજન્ટો, એચ. એમ. પ્રેતા એન્ડ કું. મુંબઈ	ઓટોમોબાઈલ મોટરોનું કામ કરનાર વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦
૩૦. જયવીલાલ અમરતલાલ એન્ડ કું. ...	સેક્રેટરીઓ, ટ્રેઝરરો અને એજન્ટો, જે અમરતલાલ એન્ડ કું. અમદાવાદ અને મુંબઈ.	મીલની એજન્ટીનું કામકાજ કરનાર વગેરે.	૩૮૪
૩૧. જુહોડલાલ ગીરધરલાલ એન્ડ કું. ...	સેક્રેટરીઓ, ટ્રેઝરરો, અને એજન્ટો રજુ-હોડલાલ ગીરધરલાલ એન્ડ કું. અમદાવાદ અને મુંબઈ.	"	૩૮૪

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ મુંબઈ.

નં. નામ અને બાવ.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૩૨. ટરનર હોર એન્ડ કું.	હાયરેક્ટર, એ. ટરનર લીંગ ૧૧, એલ્ફાન સ્ટન સર્કલ, ફ્રીટ, મુંબાઈ.	એન્જનીયરી અને કોન્સ્ટ્રક્શન.	
૩૩. ગજમન્દરી વીર્વાંગ અને ડાઈંગ એસ્ટાબ્લીશમેન્ટ.	મેનેજીંગ એજન્ટો, સ્ટાર એન્ડ સન્સ, રાજમન્દરી, મદ્રાસ.	વીર્વાંગ અને ડાઈંગ.	૧૬,૦૦,૦૦૦ ૫૦,૦૦૦
		ટ્રેડીંગ ફેલ.	૨,૬૦,૮૧,૭૬૮
૩ મીલો અને પ્રેસો.			
(અ) કોટન મીલો.			
કોટન નેશનલ કોટન મીલો ...	હાયરેક્ટર, બામા ચુ રાન મજુમદાર બર-મન, ૮૦૨ હુરટીંગ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	વહાણમાં માલ ચઢાવવાનું અને સુતર વણાટ વગેરે.	૭,૫૦,૦૦૦
(બ) જ્યુટ મીલો			
૩૫. સેન્થુરી મીલ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, મેશર્સ બીલિન્ડરસ અરબુથ નોટ એન્ડ કું. કલકત્તા.	શણ કાંતવાનું, વણવાનું અને ગાંસડી બાંધવાનું મશીન વગેરે.	૭૫,૦૦,૦૦૦
(ક) કોટન અને જ્યુટ સ્કુસ અને પ્રેસો.			
૩૬. વેસ્ટ પ્રેસ (સલ્ડી). ...	પ-૧, વોયલ એક્સપ્રેસ, કલકત્તા.	શણને ઢાખવાનું અને ગાંસડી બાંધવાનું કારખાનું.	૫,૦૦,૦૦૦
		મીલ અને પ્રેસો ફેલ.	૮૭,૫૦,૦૦૦
૪. ચા અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ			
૩૭. ગુડ વીલ ટી કું. ...	આ. સેક્રેટરી, એસ એન સરકાર, બંગાળ.	ચા અને રખરની વાવણી વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦

મેટ્રીક શીર્ષીગથી બીલ્ડીંગના ઓરડો શોભે, છે.

નં. નામ અને જાત.	કેકાણું	કેલ	ધાપણ ર.
૩૮ હીલ મેન્સ ટી એન્ડ ટ્રેડિંગ કંપની ...	હાયરેક્ટર, જેપીટર, કેલીમપોગ, હીરટીકેટ દારણલોગ ખંભાળ	યાની વાવણી.	૨,૦૦,૦૦૦
૩૯ બાટેલી ટી કુા. ...	૪, મે ગો લેન, કલકત્તા, મેનેજીંગ એજન્ટ, મેક્સ વીલયમસન મેગોર કુા.		૬,૦૦,૦૦૦
૪૦, હારસ ટી એસોસીએશન	હાયરેક્ટર, ગોળીન્ટો સુન્ડર મોલીક, અલી પુર હાવર, ખંભાળ	આ અને કોફીના રાખા નાંખવાનુ વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
૪૧ પાનખરી ટી કુા ..	ટેમ્પુર, આસામ.	યાની વાવણી આ અને બીજી વાવેતર કુંપની મળી કુલ.	૧,૦૦,૦૦૦
૪૨ (અ) કોલ ખરદવાન કોલ કુા. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો લીન ટોન મોલરવર્થ એન્ડ કુા. ૧૨, મીશન રો, કલકત્તા	કોલસા અને ખનીજ કોલનો ખનાવનાર	૫,૦૦,૦૦૦
૪૩ સામલા—મન્દરબોની કોલીયરો ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, માર્ક ટીન એન્ડ કુા. ૬-૭ કલકત્તા	આણા અને કોલસાની આણાના માલીકો.	૬,૫૦,૦૦૦
૪૪ સરટાન્ડ કોલ કુા	મેનેજીંગ એજન્ટો, લીન ટોન મોલરવર્થ એન્ડ કુા. ૧૨, મીશન રો, કલકત્તા	"	૩,૫૦,૦૦૦
૪૫ સેન્ટ્રલ નોલીડા કોલીયરી...	મેનેજીંગ એજન્ટો લીન ટોન મોલરવર્થ એન્ડ કુા. ૧૨, મીશન રો, કલકત્તા	"	૩,૭૫,૦૦૦
(બ) બીઅર		કોલ કુલ.	૧૮,૭૫,૦૦૦
૪૬ રજપુવાના કોમર્શીયલ સીન્ડીકેટ ..	મેનેજીંગ હાયરેક્ટર, એસ સી મહુમ્મદ, કટછેરી રોડ, અમરેર	આણુ ખોદવાનો ધ મો અને પરચુટલુ વેપાર	૧,૦૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓટ, રોડ, મુંબઈ.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ	થાપણ રૂ.
૪૭ પલો માઈનીંગ સીન્ડીકેટ..	મેનેજીંગ એજન્ટો, એચ. ટી. લો એન્ડ કું. ટ. રેન્ડ રોડ, રણુન, બરમા.	ખાણના સુરંગ ફાઇ વાલુ અને એને લગતું બીજું કામકાજ કરનાર વગેરે.	૫૦,૦૦૦
		ખાણો અને પાથરની ખાણો કુલ	૨૦,૨૫,૦૦૦
૪૮ ટુરકો-રોમન આયસ એન્ડ ઇન્ડીયા	મેનેજીંગ એજન્ટો, એ. કે. કુા. લીમીટેડ.	ખારના ચુષુના ફેલાવા વિષે.	૧,૦૦,૦
		ગ્રાન્ડ ટોટલ..	૫,૮૨,૫૬,~

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યા જશે ?

નવાં પેટંટો.

હલકેતાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે નીચે મુજબ વધુ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી

પેટંટ નંબર	અરજી કરનારના નામ	શાં માટે.
૧૫૧૧	ડીમેક એન વોલેસ એ હ બ્રદ્યુ. ગુપરી.	મોટર ગાડીમાં સુધારો.
૧૫૧૨	યુ એસ. ઇન્ડસ્ટ્રીયલ આલ્કોહોલ ક્લબ.	પ્રવાહી બળતણમાં સુધારો.
૧૫૧૩	" "	" "
૧૫૧૪	" "	હરી ન બચ એવા બળતણમાં સુધારો.
૧૫૧૫	" "	પ્રવાહી બળતણ બનાવવાની રીતમાં સુધારો તથા એ બળતણમાં સુધારો.
૧૫૧૬	" "	એરોપ્લેન માટેના મોટરના બળતણમાં સુધારો.
૧૫૧૭	" "	" " "
૧૫૧૮	" "	બળતણમાં સુધારો.
૧૫૧૯	" "	" "
૧૫૨૦	" "	" "
૧૫૨૧	" "	એરોપ્લેન માટેના બળતણમાં સુધારો.
૧૫૨૩	એ એમ કુપર	સાબુ માટેની રકાબીમાં સુધારો.
૧૫૨૪	બ્રદ્યુ ડબ્લ્યુ લરેર.	સોર્ટીંગ મશીનમાં સુધારો.
૧૫૨૫	એ પી મોરીસ.	શય બનાવવાના કામમાં ડાયરના છોડાને ઉપયોગમાં લેવાની રીત.
૧૫૨૬	આર એલ દત્ત	કાફીનની બનાવટમાં સુધારો.
૧૫૨૭	" "	કોફીનની બનાવટમાં સુધારો.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક સીટ, ફાટ, મુંબઈ.

ચીજીનું નામ.

૧૯૧૮

૧૯૧૯

રૂ.

રૂ.

કેળવાએલાં ચામડાં...	...	...	...	૨,૧૦,૪૨૨	૬,૬૨,૭૦૧
દારૂ ...	...	...	...	૨૦,૮૬,૦૦૪	૨૮,૨૩,૭૨૦
મરીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	...	...	...	૨૭,૦૦,૪૧૫	૬૬,૪૩,૫૦૨
ઘીવાસણી ...	...	...	...	૧૫,૬૧,૬૬૪	૩,૭૬,૧૨૫
પીત્તાળ ...	...	...	...	૫,૦૮,૩૦૪	૧૦,૨૨,૫૫૬
ત્રાણું ...	...	...	...	૭,૪૬,૧૬૬	૬,૭૧,૭૭૮
જર્મન સીલ્વર ...	...	...	...	૨,૩૨૬	.....
લોહું ...	...	...	...	૧,૬૫,૭૭૮	૫,૮૦,૫૬૬
લોહું અથવા સ્ટીલ...	...	...	...	૩૫,૨૬,૮૬૪	૧,૩૩,૩૭,૬૪૪
સ્ટીલ ...	...	...	...	૬,૪૩,૩૬૪	૧૮,૧૬,૬૩૩
સીસું ...	...	...	...	૨,૦૭,૩૬૧	૨,૪૧,૪૫૬
મોટર ગાડીઓ અને સાધકલો	...	...	...	૧,૮૨,૨૩૦	૧૮,૬૭,૭૦૬
ફેરોસીન તેલ ...	...	...	...	૧૭,૪૪,૩૩૭	૨૦,૧૦,૪૫૮
અળસીનું તેલ ...	...	...	...	૧૦	૧૧,૩૦૧
બીજી બલનાં તેલો મળી કુલ	...	...	...	૨૭,૫૬,૨૧૨	૫૫,૪૮,૦૮૪
રંગ રોગાન વિગેરે...	...	...	...	૮,૪૮,૩૦૬	૧૦,૩૬,૦૫૬
કાગળો ...	...	...	...	૧૩,૬૨,૬૮૧	૧૫,૫૫,૫૬૪
રેલ્વે ગાડીઓ તથા બીજી સામાન	...	...	...	૫,૧૦,૬૧૦	૨૧,૫૭,૩૬૫
સ્થર ...	...	...	...	૭,૬૧,૪૨૩	૧૭,૦૧,૫૬૪
મીઠું ...	...	...	...	૨૨,૫૮,૦૧૧	૧૦,૬૭,૧૫૬
સાણું ...	...	...	...	૬,૪૧,૫૬૬	૭,૮૮,૫૧૪
સોપારી ..	...	...	...	૧૦,૪૩,૫૦૩	૧૬,૭૭,૮૬૬
તેલનો કુલ ...	...	...	...	૧૨,૧૮,૦૬૮	૨૨,૭૭,૬૬૭
સ્ટેશનરી ...	...	...	...	૪,૬૨,૮૫૧	૭,૬૮,૨૧૬
ખાંડ ...	...	...	...	૬૨,૫૫,૬૭૩	૧,૧૨,૬૮,૨૫૧
રૂ ...	...	...	...	૧૩,૧૨,૪૫૫	૩,૧૨,૨૬૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	...	...	...	૫૨,૦૮,૬૬૮	૨૫,૮૬,૮૬૭
રૂની હોઝીઅરી ...	...	...	...	૪,૫૨,૮૭૬	૬,૩૮,૧૭૮
વગર ધોએલાં પીસ ચુક્યા	...	...	...	૧,૧૬,૬૬,૫૭૬	૧,૨૦,૪૫,૦૩૩
ધોએલાં પીસ ચુક્યા...	...	...	...	૮૫,૬૮,૬૮૮	૧,૨૦,૧૨,૭૬૮
રંગીન અને છાપેલાં પીસ ચુક્યા	...	...	...	૭૨,૭૫,૭૧૬	૫,૨૫,૭૬૦
શીવવાના ટોરા ...	...	...	...	૨,૮૬,૧૭૭	૧,૦૬,૮૫૩
સુતર એકંદર ...	...	...	...	૩,૬૧,૪૩,૬૬૨	૩,૩૬,૧૩,૧૬૨
રેશમ કાચું ...	...	...	...	૧,૬૫,૭૩૮	૨૪,૪૫,૩૭૬
રેશમના પીસ ચુક્યા...	...	...	...	૨૬,૪૫,૩૩૦	૪૦,૭૩,૪૩૩
કાચું ઉન ...	...	...	...	૩૪,૬૬૦	૬૩,૭૬૦
ઉનની હોઝીઅરી ...	...	...	...	૬૧,૬૧૩	૩૧,૬૫૮
ઉનના પીસ ચુક્યા ...	...	...	...	૧૩,૮૮,૭૬૨	૭,૧૪,૦૬૪
ઉન કુલ ...	...	...	...	૧૬,૩૩,૨૬૩	૬,૮૬,૨૩૫
તંબાકું ...	...	...	...	૧૧,૬૬,૬૬૪	૧૪,૩૮,૨૫૨

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

			૧૯૧૮ રૂ.	૧૯૧૯ રૂ.
રમકાં	...	...	૨,૦૦,૭૫૬	૨,૮૫,૧૦૨
છત્રીઓ	...	...	૪૭,૨૭૪	૪૭,૦૮૪
છત્રીઓને લીધે માંન	...	...	૮૬,૬૮૭	૬૮,૦૮૯
સાંકડાં	...	...	૧૦,૧૭,૧૦૬	૧૪,૦૬,૧૫૫
કુલ ખાનગી આયાત			૧૦,૦૧,૮૩,૨૨૬	૧૩,૭૮,૧૭,૨૦૩
Exports.			નિકાશ.	
ચીજોનું નામ.			૧૯૧૮-રૂ.	૧૯૧૯-રૂ.
અવત્તા જનાવરો	...	...	૧,૩૩,૪૧૬	૩,૦૦,૬૩૭
અસ કરવા માટે રેસા	...	...	૧,૩૨,૦૩૯	૮૧,૮૧૨
મીથુનત્તી	...	...	૩,૪૦,૮૦૧	૧,૮૩,૪૧૯
સાલ્ટપીટર	...	...	૧૨,૧૫,૭૫૭	૪,૦૮,૭૦૦
કેલસા	...	...	૭૩,૫૪૦	૫,૫૮,૩૮૦
કોપી	...	...	૧૮,૦૧,૫૮૦	૭૬,૮૭,૬૦૧
કાચો (સીંદરી)	...	...	૨૧,૪૪,૫૫૧	૧૧,૬૭,૬૦૮
રોરડાં	...	...	૧,૧૫,૦૩૭	૧,૧૬,૦૦૦
દવાઓ	...	...	૨,૩૮,૭૬૦	૨,૬૫,૮૦૭
મળી	...	...	૧૬,૮૫,૫૨૬	૨,૬૭,૬૩૭
દરડાં બેડાં	...	...	૪,૮૮,૪૪૦	૪,૬૬,૧૮૬
હુમકાં, ચામડાં રંગવાની ચીજો કુલ	...	...	૨૮,૬૧,૨૬૭	૧૦,૧૮,૨૬૮
ફળ ને શાક	...	...	૩,૬૮,૬૭૨	૪,૬૮,૨૩૪
શામર	...	...	૬૬,૭૪૩	૭,૩૧,૬૦૮
ગોખા ઘઉં અને બીજી જાતનો દાણો	}		૪,૭૩,૨૦,૬૧૬	૮૬,૬૨,૬૭૭
પાક નો કોટ વગેરે કુલ				
વગર કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	૬૪,૨૮,૩૬૮	૧,૬૦,૮૧,૦૧૮
લાખ	...	...	૩૧,૬૨,૪૮૦	૨૪,૦૬,૦૭૦
કેળવાયલા ચામડાં	...	...	૩૨,૪૭,૫૭૬	૬૬,૪૮,૭૨૬
દારૂ	...	...	.....	૧૨૩
ખાતર	...	...	૩,૦૧,૫૭૬	૫,૬૩,૪૦૦
મેગેનીઝ ઓર	...	...	૬,૪૫,૬૧૭	૩,૫૬,૩૩૫
ચામડાં	...	...	૧૩,૮૮,૦૮૧	૪,૮૪,૨૩૩
સીંદરો	...	...	૬,૮૫,૫૫૧	૬૧,૧૭૩
કેળાં તેલ	...	...	૬,૦૦,૬૨૬	૧૦,૦૧,૩૦૬
અળસોનું તેલ	...	...	૫,૮૬,૩૩૨	૧,૮૪,૨૦૨
બીજી જાતના તેલો મળી કુલ	...	...	૨૬,૨૨,૩૫૫	૧૮,૧૫,૨૨૬
ખાણ	...	...	૧,૭૨,૫૮૫	૫,૫૦,૧૭૪
અદીલ	...	...	૩૪,૨૬,૨૬૫	૧૦,૧૦,૩૨૫

ચીજીનું નામ.

૧૯૧૮.

૧૯૧૯.

	૨.	૩.
...	૩,૧૩,૯૧૪	૫,૧૨,૨૬૬
રબર ...	૧૧,૪૫,૬૯૭	૮,૪૬,૬૪૮
રીવેલી ...	૧,૭૬,૬૬૦	૨,૭૭,૦૦૧
કોપર ...	૧૦,૬૮૬	૧,૩૪,૭૦૭
કપાસીયાં ...	૭,૭૪૫	૫,૪૨,૬૪૧
લોયસીંગ ...	૫,૭૨,૬૫૮	૭,૩૮,૧૨૦
અળખી ...	૨૬,૫૭,૬૧૭	૬૭,૦૬,૧૬૧
ખસખસ ...	૩૭,૪૭૬	૧,૧૩,૬૭૮
સરસવ ...	૭૭૫	૬,૬૮૬
તલ ...	૮૧,૮૧૪	૭૨,૮૧૧
તેળનો ...	૧૦,૫૧,૬૧૨	૧૭,૪૬,૨૭૮
ખાડ ...	૪,૨૪,૧૬૮	૪,૮૪,૫૮૨
ચા ...	૧,૩૭,૬૭,૧૫૧	૧,૧૫,૪૪,૫૪૮
રૂ ...	૩,૭૫,૫૧,૭૭૮	૨,૪૮,૮૧,૦૩૬
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૧૭,૨૮,૭૩૩.	૬૦,૭૬,૬૪૬
રૂમાલ અને શાલો ...	૨૧,૧૬૨	૧,૪૩,૭૪૪
પીસ શુભ ...	૩૫,૫૦,૭૨૫	૧૦૧,૬૬,૬૦૭
શણ અને શણની બનાવટો ...	૩,૫૭૦	૧,૦૬૧
'ન્યુટ કાચુ' ...	૬૭,૨૦,૨૩૬	૧,૧૨,૨૧,૮૩૨
રેશમ (કાચુ) ...	૨,૬૮,૧૬૬	૬૦,૭૫૦
રેશમ કુલ ...	૬૮,૦૬૫	૭૩,૨૩૨
કૃન કાચુ ...	૭૨,૮૬,૪૬૬	૪૭,૫૬,૩૩૫
કૃનની ધાબલીઓ ને ગાલીયા વગેરે ..	૫૦,૭૩૫	૬,૪૬,૭૦૬
તંબાકુ બીડી વિગેરે ...	૪,૫૦,૧૨૭	૬,૧૭,૦૦૪
લાકડું પાટીયાં વિગેરે ..	૪,૬૨,૮૩૫	૧૨,૭૨,૬૫૪
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે ખાનગી નિકાસ	૨૦,૮૭,૪૬,૦૩૭	૧૬,૬૫,૩૫,૧૬૬

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ધ. સ. ૧૯૧૬ ના એપ્રિલ માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર
સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં—

સુતર. (રતલ)

ખ્રિટીક ઈન્ડિયા	૧૯૧૮	૧૯૧૬
મુંબઈ	૨,૩૭,૯૩,૬૦૬	૨,૨૭,૨૮,૭૧૮
મદ્રાસ	૨૪,૧૫,૧૧૩	૬,૧૮,૭૪૦
બંગાળ	૩,૧૫,૧૨૭	૪,૧૬,૭૧૬
યુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૮,૪૩,૭૬૫	૮,૭૬,૭૭૩
અજમેર મેવાડ	૧,૦૯,૮૫૭	૧,૧૬,૧૭૬
પંજાબ	૬૨,૬૩૮	૫,૫૦૪
હીલ્હી	૫૮,૮૨૨	૫૭,૮૦૮
મધ્ય પ્રાંતો વથા બિસાર	૧૩,૨૭,૬૪૧	૧૨,૨૩,૪૭૬

ખ્રિટીક ઈન્ડિયામાં કુલ	૨,૯૯,૫૭,૧૬૬	૨,૬૪,૦૬,૬૧૫
દેશી રાજ્યો	૧૮,૩૨,૨૪૧	૨૩,૦૫,૪૫૪

એકંદર કુલ	૩,૦૭,૮૯,૪૪૦	૨,૮૭,૧૨,૩૬૯
કાપડ		

ખ્રિટીક ઈન્ડિયા	૧૯૧૮	૧૯૧૬
મુંબઈ { રતલ	૨,૩૭,૯૩,૬૦૬	૨,૨૭,૨૮,૭૧૮
{ વાર	૧૦,૬૬,૩૫,૩૬૩	૬,૬૭,૩૫,૦૦૦
મદ્રાસ { રતલ	૨૪,૧૫,૧૧૩	૬,૧૮,૭૪૦
{ વાર	૬૦,૨૩,૦૨૧	૩૨,૩૪,૬૩૮

બંગાળ { રતલ	૩,૧૫,૧૨૭	૪,૭૬,૭૧૬
{ વાર	૧૩,૬૨,૨૩૩	૨૩,૬૦,૪૪૨
યુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૮,૪૩,૭૬૫	૮,૭૬,૭૭૩
{ વાર	૨૧,૪૦,૪૩૪	૩૦,૧૬,૩૭૭
અજમેર મેવાડ { રતલ	૧,૦૯,૮૫૭	૧,૧૬,૧૭૬
{ વાર	૪,૦૬,૫૧૭	૪,૨૫,૬૮૭
પંજાબ { રતલ	૬૨,૬૩૮	૫,૫૦૪
{ વાર	૨,૬૬,૮૨૩	૧૬,૨૨૪
હીલ્હી { રતલ	૫૮,૮૨૨	૫૭,૮૦૮
{ વાર	૧,૦૦,૬૩૬	૧,૩૮,૮૯૬
મધ્ય પ્રાંતો અને બિસાર { રતલ	૧૩,૨૭,૬૪૧	૧૨,૨૩,૪૭૬
{ વાર	૫૫,૬૨,૫૬૪	૫૦,૪૬,૭૬૧

ખ્રિટીક હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૨,૯૯,૫૭,૧૬૬	૨,૬૪,૦૬,૬૧૫
{ વાર	૧૨,૨૪,૫૭,૫૬૧	૧૧,૪૦,૧૩,૩૩૮
દેશી રાજ્યો { રતલ	૧૮,૩૨,૨૪૧	૨૩,૦૫,૪૫૪
{ વાર	૬૬,૫૩,૮૮૩	૮૬,૫૭,૫૪૭

એકંદર કુલ (ટોટલ) { રતલ	૩,૦૭,૮૯,૪૪૦	૨,૮૭,૧૨,૩૬૯
{ વાર	૧૨,૬૨,૨૧,૪૭૪	૧૨,૨૬,૭૦,૮૮૫

ધી બેન્ક ટાઇલ મોર્ટર ૨૧ બેન્ક ક્રીટ, ફાઈ, મુંબઈ.

મોઠાસનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી ઠપ નીનું નામ.	ઠપ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે, તે.
મી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જનલ		
" ૭૭	મુબઈની એક પેટી.	હરદાં શણુ, જુટ, ચામડા, ઝેરકોચલા, ભોંયસીંગ, રાષ, દીવેલ, કરીયાતુ વગેરે હાલમાં બનતો માલ પુરો પાડ નાર સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

નોટ. “ મી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ થેંક રેકૅન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે “ ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ” લખેલું છે તેના સંબંધમાં મીધુ હાયરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જોવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે કામગીરીમાં લખવું).

ઈ. સ. ૧૯૧૯ ના મે માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીજમાંના માલના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત	તા. ૧ પહેલી	૧૯૧૬ ના મે	૧૯૧૬ ના મે	૧૯૧૬ ની ૧ લી જુન	૧૯૧૮ ની ૧ લી જુન
		ને દિને સ્ટોક.	અચેલી ડીલીવરી.	તારીખે સ્ટોક.	ને દિને સ્ટોક
કાપડની ગાંસડી	૩૭,૦૪૦	૭,૧૦૮	૩૫,૬૮૫	૩૩,૫૨૪	
" " પેટી	૬,૪૮૭	૧,૬૬૦	૫,૩૮૮	૧૧,૬૩૭	
રેશમ તથા હિનની પીસગુરૂ ગાંસડી.	૧,૪૩૫	૧૫૩	૧,૩૩૧	૧,૨૩૩	
રેશમ તથા હિનની પેટી	૧,૪૪૫	૧૪૭	૧,૩૩૪	૧,૦૫૨	
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઈ) પેકેજીંગ	૮,૨૫૦	૨,૦૫૧	૬,૭૭૬	૮,૬૦૧	
રેશમ તથા હિનના પેકેજીંગ	૪,૧૧૮	૬૧૦	૩,૬૧૪	૨,૪૬૧	
ગાંધાના ટન	૪૮	૮૦	૫૪	૫૫૮	
પીત્તળના ટન	૪૧૩	૧૮૭	૨૬૮	૧૬૪	

દીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીમાઈનો ભરો કે ?

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૨૭૨૮)

આ ગોળીઓ ઉદરની બુદ્ધી ઉપર આબાદ અસર કરે છે તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુશીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હમેશાં માટે ઘર, હુકમન, ગોડાઉન છોડી નહાશી જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દુર ગંખવાને માટે ઘણાજ અકસીર ઉપાય નીવડ્યો છે કારણ કે તે વાપરવાથી મરકીના ઉદરો નહાશી જાય છે. ઉદરો મરકીનું સુખ કારણ માટે તેમને દુર રાખવાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસપડે ૨૦ ગોળીઓ બુદ્ધી બુદ્ધી જગ્યાએ બાંધી પુકા ઉપર ત્રણ રીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી એથે દીવશે એક પક્ષ ઉદર માલમ પડશે નહીં

ફી મત ૧૫૦ ગોળીના ખાકસના ૮ આના. મોટા જથ્થામાં મંગાવનારને માટે આસ ભાવ આપીશું.

ધી તેખલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, —મુબઈ.

(૧૯)

બી. એન. ભાથેનાનો કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચંટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુબઈ નાં ૩

ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫.

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટયુબો, બીર ટ્રેન્કોલર પાઈપ્સો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક આપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસલેટ પીતલના સ્ટોવ કૉક, બીબકૉક, સીતના વીલ વાલ્વસો, અને ઠાંકસો; — દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાઈપ્સો અને ફીટીંગ્સો, મોટર-કલોઝના વાસલ્સો, લેવેટગીસે બાથ તબ્લેટો, ફલ્સગી ટાંકીઓ વગેરે જથ્થામાં મળશે. દરેક જાતનો માવ જથ્થામાં તથા છુટક મળશે.

દેશી નામું શીખવવાની રુકૂલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને
ઉમદા રસ્તો.

કાલળા દેવી રસ્તાપર ભાટીયા મહાજનવાડીમાં ગોરધનદાસ કરસનદાસ દલ્લુ ગુજરાતી
કોમર્સિઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરાણી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા
તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુકી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી
ટાઇપશાઈટીંગ વગેરે વેપારને લગતી વમામ બાબતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ ઉંચું
જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૈને અનુકૂલ
પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને ગ્રાસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં
આવી છે. એન્ટ્રન્સ (ખાલાશ્રમ) ના છેકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારને પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

"અસ્પૃશ્યતા" છાપ

દારો સીમેન્ટ હી દુસ્તાનમાં આચાત થતા શરામાં સારી સીમેન્ટની બરોબરી કરે છે, અને નાણીતા ખાતાઓમાં
વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હાઈવેટના મનુષ્યક કાયનાઓમાં આવે છે, જેથી ખીપ કરતા ઘણીજ સહેલાઈથી
લચ્છી શકાય છે

વધુ વિગત દ્વારા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેન્ટ લીમીટેડ

તાતા સન્સ એન્ડ લીમીટેડ

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્પોરેશન, મુંબઈ.

(૪૧)

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ એ અન્ય વીશીઓમા, લોભન ગુણોમા કે લપકાદાર લોભોમા, અને ખુદ, પોતાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત ઘધારો અને ખાત્રી કરો.

૬ મુખાદેવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

મુબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના ઝયના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —
વેહટેબલ ટોનિક સીરપ—(દેશી આયુર્વેદનાથી સાચીય મીની અનુસાર બનાવેલી સક્રિયતી દવા આ દવા નરોદાશી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અપુષ્ટ કોવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેહટેબલ ટોનિક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ હોતોજ અને હિન્માદક દવાઓથી ટુક સમય મટે જણાતી ફીમ શક્તિ જેની નથી પણ માયમની ફરતી ગણિત છે)

(૨) કીવરને પોતાનુ કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોધી બનાવે છે

(૩) અન્નની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન મળને વાત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમ જ સુવાલથી ઓછોને પણ આ દવા આપી શકાય છે તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મંત્રી બધ છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦

ગ્વીસેરો ફ્રેન્કેટ હમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનવન્તુને સક્રિય આપનારી અમુચ દવા) માલસના જ્ઞાન-તન્તુઓમા અને મંજરમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્વીસેરો ફ્રેન્કેટના તત્ત્વો રહેવા હોય છે અને જ્યાર તેણે પ્રમાણ ધરી બધ છે, ત્યારે સાધારણ આરા થતા અને સક્રિય જતી રહે છે અને અગણિતને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ ફરદો ફરતન થાય છે તેથી શરીરને ફરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્ત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્ભય વાનો ઉપયોગ મરવાથી પડેલી બિપ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મજબૂતો કે અગળગતો ઘટોરો વિરોધ બનાવો હોય તેમણે અમુ આ દવા વાપરી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૬-૦ (ચોથી સાઈઝ) ૦-૧૪-૦ (નાની સાઈઝ)

ખીલ બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનુ ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

(૩૯)

પ્રીન્સેમ સ્ટ્રીટ—મુબઈ.

કર્ણિક અધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

એચુ મીક્ષચર	(તાવમાટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણિક એચુ પીલચ	(તાવ માટે)	..	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણિક ટોનીક ગીરમ	(શક્તી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણિક સારસા પરીવા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણિક કફ મીક્ષચર	(ખાસી માટે)	..	...	...	૧-૦-૦
કર્ણિક કોલેરા મીક્ષચર	(પચ્છી માટે)	...	..	..	૧-૦-૦
કર્ણિક ઇન્ડો બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	..	..	..	૦-૮-૦

બીજા દવાને માટે લખો.

(૪૮)

Tel. "Kadli" Bombay—કર્ણિક અધર્સ ગીરમામ—સુ'બઈ

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ સાવવાળી જુની
અને જાણીતી

મહાસે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
બંગલો
સુ'બઈ.

વીલાયતી
હોસ્ટી મેકરની લાણીતી
દરદાર ટાઈ ઇપની હોગરીઅન
બિગહોર, માઈકલ, મીરજાપુર, બીગદે
તથા બચ્ચાના ફેન્સી ઈન્સો તેમજ સાંચી ગરીની તથા
નવી તરાહની દંડ કેપ તથા બીઝટારીયા કેપ, માદી ટોપીઅને
મંબવર બગો દમારે તથા દરદારેશ તઈયાર છે તે ભેદ

જવાને ચૂકરો નહી.

અહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.
15, BANK STREET. FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જતુગ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૪૦:૦:૪૦—

હિંદુ, ખારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને

(અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, સંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
શિક્ષણ લગ્ન કાગળ, પાકું પૃં ૫૦ ૮૦૦ તુર્ત ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. લુહુ.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ ઘડ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સંભવથી તે અત્યંત પર્યાપ્ત બનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
ધેવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સત્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

અવસ્થાપક:-સરતી પાર્તમાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેકંડો હીઝાઇનામાં મરીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ઓવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, લુલેશ્વર કબુતર ખાના પાસે

(૫૪)

ફેશન સ્ટીટ-મુંબઈ નં. ૨

ખસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર
સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક-
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” જણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ ગોર્ડપર લખી જાહેર ભાગમાં સુકી સ્મારક રખાય છે

એક રૂપિયા ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોના નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે

(૨૩) મત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

એક નવીન જાતનું ધી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

હિમાલય તરફના પ્રદેશના જંગલોમાં યદા મેદક વૃક્ષને મળતી જાતના ઝાડના બીયામાંથી એક પ્રકારનું ધી
નિર્ધાર મરવામાં આવે છે અને એ ધીમાં આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેતા હોવા છતાં તેની શોધખોળ કરીને અત્યાર સુધીમાં
તેનો લાભ જન સમુદાયને કોઈ પણ રીતે આપેલો નથી, એ ધી દરજા તથા ખરજવા ઉપર માનીસ કરવાથી ચોવીસ
કલાકમાં રાખેલો કરે છે અને નવાઈ બરેલુ તે એ છે કે તેથી કપડા ખીલકુલ ખરાબ યદા નથી માયાના દુખાવા
ઉપર માનીસ કરવાથી લાભહીન આરામ થાય છે અને બીજા બાથોનો ઉપયોગ મરવાની જરૂર રહેતી નથી શરીરના
કોઈ પણ ભાગ ઉપરની વેદના, કળવર કે સ્પર્શાચ્છાના દુખાવા ઉપર માલીસ કરવાથી તે વિનયીતા વેગે આરામ કરે છે
મોઢા ઉપરના ખીન કરેણીયા અને ચામડી ઉપરના ડાઘ ઉપર માનીસ કરવાથી ઘણીજ ઝડપે તે દુર થાય છે સોજા
આવ્યા હોય અથવા કોઈ પણ ભાગ સુછ ગયો હોય તે તે ડેકોળે મસજવાથી તે દરદ નિર્મુળ થાય છે ગુપ્ત ભાગની
કે બીજી કોઈપણ કમળેર ચયલી નસો ઉપર માનીસ કરવાથી તે નસો ઘણીજ અલ્પવિદ થાય છે, અને કમકોવત કે
નધુસકપણ એથી દુર થાય છે નકામાં દેસ કાઢી નાખ્યા પછીથી તે ડેકોળે આ ધી માલીસ કરવાથી ઘણી લાખી
સુદૃઢ સુધી કેસ હઠાળ નથી ખસ, ચેળ, ગડગડ ફાડકોએ અને ચાઢા ઉપર મસજવાથી ઘણીજ ઝડપે
આરામ થાય છે લગભગ એક દહાસ માણસો ઉપર અજાણ્યા પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો ધરાવનાર ધી જાહે
રને લાભ આપવાને પખ્લીક કરવામાં આવેલું હોવાથી તેનો દરેક અવરૂપ લાભ લેવો જોઈએ જાણીતાઓ સુકુલ એ
નાખી તેને જાળવે છે તે દવાઓના દરેક જાણીતા વેપારીઓને ત્યાં તથા બીજા પચ્ચણ દુકાનદારોને ત્યાં મળશે
સુકુલ અને મિહનાદી ડીપો એ નામ બરાબર વાચીને લેવું તેની એક ડબ્બીની કિંમત રૂ. ૧-૮૦ છે (પોસ્ટેજ
જુદું) તમારા જાણીતા વેપારીને ત્યાં ન મળે તો સુખદને જાહેર ભુલેશ્વર રસ્તે યદને માધવભાગમાં જતા પાનરાયણ

૧. ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
૨. શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
૩. દીર્ઘ જીવિત સુખ.
૪. અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પહોંચવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ જોળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેકની અને પગની કળતર, યોડી મહેનતે પથ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની રૂચિયાદ તથા દરતની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અત્યંત રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ રૂા રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી ભેટ એટલે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. ભેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાઇસ લિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાંચ એશીસ,
કાલખાદેવી રોડ. ગુંબઝ,

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

ભાનનગર—કાઠિયાવાડ.

(૬)

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંડી નજર, ચહેરાનું ક્ષીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

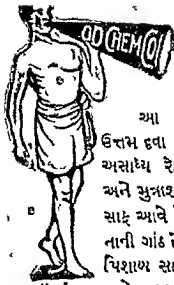
કીંમત તોલા ૧૨ ના શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

દૈ. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એ ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત ડોક્ટરો અને વૈદ્ય મુતબ્યાધિન અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાદું આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'ગ્રેન્ટેડ ગ્લેન્ડ' નામની એ નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરાને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાદું આવવામાં મંદી અટકાય આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી ખીજ એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે ચતા રોગો જેવી અંદર પિસાબ ઘણું જ ગરમ, ખળખળ થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા ત્યાગિમા બહુ કુળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ કંઈકમાં ભિંજાનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાબમાં થતી હરેક અકારની અડચણ તથા બળતરા દૂર કરે છે આ ઉત્તમ દવા અમેદ અને વિઅમેદના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે, સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ કુળદાયક છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી છ'દ્રિને વાકાફ આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની બશે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ્ય આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય ૨૪ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઇન્કેમ આપે છે કારણ કે ઘણું જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે, અને તેથી જનનેદ્રિયના સઘળા અંગથના કામ કરતા કમજોર થાય છે. આવા અવસ્થામાં આંતરડાની ઇન્કેમ વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું, નીકળે અથવા ઘણું વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાંસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય, જો મુત્રથી વળુખ મારતી હોય કે ઇન્કેમ થતી હોય અથવા ટીપાં પડતા હોય; જો મુત્રાશયની કોથલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કઠવાને પૂરી શક્તિ નહિ હોય; જો ડોહને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇન્કેમ થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દુહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા ભુલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લાભમાં ઇન્કેમ બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ ગરાગર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી આલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઓસની ખાટલીમાં વેચાય છે. હરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના, દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રુગરિટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.સી. કેમીકલ કંપની, બેંકો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક—અમેરિકા.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂષ્ટ પુષ્ટ અને
કાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂષ્ટ પુષ્ટ, ધૈર્યવાન, કાન્તિવાન અને બાળવાન
બનાવે છે. તેના સેવનથી રકેત દોષ, સ્વપ્ન દોષ, વીર્ય વીહાર, નસોની કમજોરી,
ગદીર અને મનની નબળાઈ, સ્મરણ શક્તિનું ગુમ થવું, વાંસાની ફાટ, હાથ
પગની કળવર. તથા દાહ, અરૂચી, અભણ, દસ્તની કમજોરીથી વીગેરે વગર
દરદો દરે કરી મનને ઉત્સાહી તથા બાહોશ બનાવે છે.

દીર્ઘત ગોળી ૪૦ ઠણી ૧ નો રૂ. ૧.

(૮)

વધ્દ વીધા નામનું જળદાર પુરવક મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હિંદી ઓફિસ—જામનગર—ઠાકીઆવાડ ઓફિસ નં. ૧૮૭ કાલણાદેવી રોડ—મુંબઈ

સરકચુલર ના. ૪.

ની ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રજાને અપીલ.

જોઈએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતારેએ જાણવું:—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુંપનીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો મોજુસ ઉતારેઓના વર્ગમાં
ખોજોતો જોસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતા અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે
૨. કે આ હકના જ્ઞાનનો અભણ ઉતારેઓમાં ફેલાવો કરવાની દરેક ભણેલા ઉતારની ફરજ છે
૩. કે પોતાની ને પોતાની કરતા એકાદ નસીબદાર ઉતારે-બાઈના સ્વાર્થને ખાતર આ હકનો
ઉપયોગ કરવાનો દરેક ભણેલા ઉતારની ફરજ છે
૪. કે હિંદી રેલ્વે તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલા વર્ગના કે બીજા વર્ગના ઉતાર હોય, તે જોય કે તેના
નીચ વર્ગના ઉતારેઓ તરફ ચાલતી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જવા ત્યાંના રાખે છે
૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મંડળી છે તે કે ઇ પછ
ઉતારને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરતી હોય તો તેને ઉપલી મંડળીના ઓમરરી સેક્રેટરીને ન ૨૮૧-૨૯૩ બોરા
ખંભર સીટ, કોટ, મુબંઈ વખી જણાવવું

૬. કે દરેક ઉતારેએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલા જાણવાની જરૂર છે

બોરા ખંભર સીટ,

કોટ, મુબંઈ

લી. સેવક,

રાજ મોડલદાસ નેણશી.

બો. નો. સેક્રેટરી

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફીસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેબની તીબેરીની મજબુતાઈ ટૂંકી છે તે બાજુવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેબે નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની ખનાવટ ટૂંકી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેબને ત્યારજુ પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફીસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પડેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોતું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યાથી એક કૂપીયાતું ત્રીશ રવલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશા દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા કૂટકા બાંધેલી ગામણની પ્રજા મુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજી ઉનાળાની ખરી મોશમ પાકી છે તે સુદતના દરમીયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ ગાંધી ચક્રાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કૂપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં બહાર હિમત રાખી કમર કસી જીવાર બાજરાની પુખ્ત કણ ખરીદ કરવા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ધણુજ ચાહુના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતૈષી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સહૃદય્ય કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશ-

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગતું થાકી જવું, મનતું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્રરી તથા આંખે અંધારા આવવાં, કંઠાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું શુભ થવું સ્વભાવ ચીઠા થવો, જરા જરામાં ઉરકેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અસાવો ધાતુનું તુરત રખલીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશા ગરમ રહેવું, ત્રિયવરતુ તરફ અણુગમો:—આમ તથાદે થાય ત્યાદે સમજવું કે ધાતુ ઓછી યથ ગઈ છે. અથવા થાય છે, ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

તું સેવન કરવા લલામણ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દર્દો મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી દોહી તથા વિર્યાને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને ખોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્યા સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૫ કાયદો ન થાય તો એક પણ શબ્દ મુછયા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો ખાધો શ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ઘાસલી ધુપણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા ચોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, આઠા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હનુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,

કાલકાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE —WITH— ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR BOOK containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry Price Rs 25 or £ 2/-

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts intore ting account of Native States and Political divisions of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians' Libraries and other information not accessible in customary Directorics Price Rs 10 or 15 Shillings

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc Price Rs 10 or Shillings 15

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourists' use Price Rs 10 or Shillings 15

PROPRIETORS —

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office —
RAJKOT, (INDIA)

&

Branch —
BOMBAY P O Box No 457

વોલાયત ક્યાં જાયો છો ?

જગ પેહલા તમારા ઇંડિયામાં તો નજર કરો, જુઓ વીલાયતના
મિલને વીગરહે તેવું.

સેન્ટ વીટેલા

અહીંજ મળે છે કે જે ઉંચા ખાનદાને ઇંગ્રેજ કુટુંબો પણ હોસે હોસે વાપરે
છે તેમ જોઈ જવી વાપરી જુઓ અને અમો ખાનીથી કહીએ છીએ કે વીલા
યતી સેન્ટનો તમારો મોજેકતરી જશે

ખી. શીશી ૧ નો રૂ. ૧)

(૧૦)

ધી પરસ્તાન પરક્યુમરી હું.

પાયલુની—મુ બધ.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતીમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતોપદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીવિષયોની લખો, ત્રણેક કાંચો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—જો. ઓ. મેક્ટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, ઝવેરીઓ, વગેરે માટે બહારખર્ચર આપવાનું ઉત્તમ સાધન.

બહારખર્ચરના ભાવ.

પ્રકાર	બાર માસ.	છ માસ.
૧. આખું પેશ.	૨-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું „	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા „	૬-૦-૦	૪-૦-૦

નવજીવન અને સત્યના

ઑક્ટોબર માસના કેળવણી પરિષદના દળદાર અંકમાં

ગાંડી ગુજરાત—પ્રો. ણાવંતરાય ક. ઠાકોર.

હિન્દુસ્થાનમાં પ્રાથમિક કેળવણી—રા. અમૃતલાલ વિ. ઠાકર.

કેળવણી વિષે ટુંકા ટિપ્પણી—રા. રણજીવરામ વાવાલાલ વગેરે બહુવા વિદ્વાન લેખકોના તથા પરિષદ વિષે-માહિતિ આપનારા લેખો પ્રકટ કરવામાં આવ્યા છે. છુટી નકલની કીમત ૦-૪-૦

ચાલુ વર્ષથી ૪૮ ને બદલે ૬૪ પાના કર્યા છે, છતાં વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨ હિન્દુસ્થાનની બહારના રૂ. ૨-૬-૦; ઉપરક શાળાઓ, ગુજરાતી નિશાળના શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ માટે રૂ. ૧-૧૧-૦; વધુ વિગત માટે લખો:—

સર્વેન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી } ઈંદુલાલ કનિયાલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ; એલએલ, બી.
ગિરગામ—મુંબઈ. } તંત્રી અને પ્રકાશક.

If you are Interested in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
ams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,

BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Office 3563
Telephone No:— { Residence 3112

4th & 5th Editions A B C,
Private & Bentley's

Codes:

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુલવી પેટી.

નીકાસ—અમે દરેક જાતનું અનાજ, કરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ,
ટોપરાં, ખેાળ, હરડાં, જેઠીમધ, જેરકોચલાં, મંરી, એલચી, ધાણા, છૂંદ, રાઇ,
મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, શુણપાટ, શુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ, વગેરે હિંદની પેઢાશની વસ્તુઓ જોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાંવી આપીએ છીએ, અને વીલાંચત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્તાઇન વગેરે દેશોનાં ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશોનાંથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કંટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ મટીલ્સ, વગેરે અંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતના માલ ખજાર કરી ખરીદીને હિંદના જુદા-જુદા ભાગમાં કમીશનથી
મોકલીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun"

ટેલીફોન:— { ઓફીસ ૩૫૬૩
ધર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩ ૧૦૭ મંસીદ બંદર રોડ, બારબહાઇ મહોલા,
સુબધ નં. ૩.

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

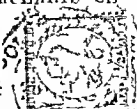
વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	ખાખરોમ સોડા
ટેલ્ટા રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	„ બ્રીન	„ પોટાશ
ડીરેક્ટ બ્લેક	મેલેકાઇટ બ્રીન	„ યલો	પ્રાઉન શુગર લેડ
ડીરેક્ટ યલો	ઓરામીન II	„ ખાકી	લીધાર્જ ફલેક
ડીરેક્ટ બ્રીન	મેટાનીલયલે I	„ બ્લ્યુ	ટેનીક એસીડ
ડીરેક્ટ પીંક	ઓરેન્જ II	„ ડેન્થ	એન્ટીમની સોલ્ડ
બેઝી પર્પ્યુરીન	રહારલેટ ક R	વિગેરે વિગેરે.	ટીન ક્રીસ્ટલ્સ
ડીરેક્ટ મેન્ડેટા	સાઇબી ગ બ્લ્યુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડા
ડીરેક્ટ રૂબીન	વીકટોરીઆ બ્લ્યુ		રટેનેટ સોડા
ડીરેક્ટ વાયોલેટ વિગેરે.	સ્ટે પીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
(૫૭)			કોરટીક સોડા વીગેરે વીગેરે.

આ માસિક નં. ૬૩, ચી'ચપોકલી પરેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નાઈકોટ હિંદુ ઓફિસ કં. એન સેલર પ્રેસમાં ધોડીયા નારાયણ વનારસેએ છાપ્યું છે અને ધી ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને જુરો માટે જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ એલ્ડ ટેલીફોન બીલ્ડીંગ્સ ૧૯, બેંક સ્ટ્રીટ કોટમા પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

देशी

वेपारी येम्बरनु मासिक

पुस्तक १२ अ VOL XII SEPTEMBER 1919, अक्टोबर १९१९. अंक ३ नं. No

There's a reason why-

WEST END WATCHES are BEST.

sound construction, finished to perfection
and above all-PERFECT TIMEKEEPERS

These are the inherent qualities of West End
Watches which have for 30 years proved to
be the best watches for India

All watches are thoroughly tested before leav-
ing the factory and again readjusted here in
India before being sold

Our illustrated catalogue describing and illustrating over
300 varieties of watches will be sent post free to any
address

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

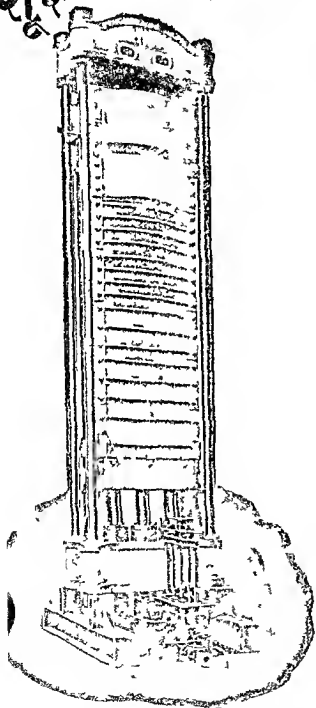
DREWET CHOWNA & Co

RCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંટો.

નાં ૩૧ દવળનો મોહોલો, કોટ, મુંબઈ.

શુર

હમારી મુખ્ય સ્પેસીઅલીટી ડંકન સ્ટુઅર્ટ
ઍન્ડ કુાં લીમીટેડના રૂની ગાંસડીઓ
દાખવાના હાફ પ્રેસ તથા ફીનીશરો
તથા પમ્પીંગ ઍન્જનો છે.

લગાઇ ખતમ થવાથી પ્રેસ મશીનરી
ઍનજન, બોઇલર વગેરેના
ઓરડો હવે અમે લઈશું

અમારી મુખ્ય સ્પેસીઅલીટી ડંકન
સ્ટુઅર્ટ ઍન્ડ કુાં લીમીટેડની
રૂની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમ્પીંગ ઇનજનો.

ઇલેક્ટ્રીક સીલિંગ ફેનસ
(પંખા) વખાણાયલા
“ મેરલી ચેકર ” ના
સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રથમ ના ચાર તથા પાચ બેરીંગના જીનો તથા ઓપનર.
ડાઉનમાં હ મેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, ઍન્જન બોઇલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ
ગોડાઉન, ક્રીયર રોડ, પ્રોન્સીસ ડેક સામે

DREWET CHOWNA & Co

30 CH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

इलीट्रिक नं. १८७०.

ह्याट प्रयोजनां चार तथा पाय-जुसगना लुना पोया-वाचनर.
डाउनमां हु भेशां प्रेमो, इंगीशरो, जे-लुन आइतिर, लेध वगेरे तैयार राणीये छी.
गोडाउन, क्रीयर रोड, प्रोन्सीस डाइ भावे.

અહિરે અબરની અગ્રકમણીકા.	પાન.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
12 એન્ડ વૉચ કંપની ..	1 એ	West End Watch Co. . .	1 A.
એટ યવના એન્ડ કુંડા ..	2 એ	Drewot Chowna and Co. ..	2 A.
દ્વાકાદાસ જગમોહનદાસની કુંડા ..	3 એ	Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	3 A.
1 આયોધિ કાર્મસી ..	4 એ	The Ionia Pharmacy ..	4 A.
112 એન્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી ..	4 એ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
અમૃતજાન ડીપો ..	5 એ	Amrulanjan Depot ..	5 A.
11 ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી ..	5 એ	The Indian Claim Agency ..	5 A.
ગોળદાસ અને મણ્જીલાલ ..	6 એ	Nagindas and Maneklal ..	6 A.
અ. વલ્લભરામ એન્ડ કુંડા.	6 એ	H. Vallabhram & Co.	6 A.
11 એન્ડ એલ્ફ ટાઇવાન લીમિટેડ...	7 એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
11 ઇન્ડિયન કોટન કુંડા લીમિટેડ ..	8 એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
ડે. બાલામલની કુંડા ..	8 એ	J. Balamal & Co.	8 A.
ફેરિશ એમ. દરેગની કુંડા ..	9 એ	Phiroze M. Dastoor & Co.	9 A.
ડીપો કેમીકલ કુંડા... ..	10 એ	The Rio Chemical Co.	10 A.
11 લક્ષ્મી આર્ટ મોન્ટ્રીંગ વર્ક્સ...	11 એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
અનલાલ લક્ષ્મીભાઈ ચાંદ ..	11 એ	Chhaganlal Lalimbhai Shsh ..	11 A.
જીવરાજ જી નેપુસી ..	11 એ	Jivraj G. Nensi ..	11 A.
11 ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કુંડા.	12 એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
ફૂડી બહેરે અબરની ..	13 એ	Short Advertisements ...	13 A.
દા. રી રાઇટર એન્ડ કુંડા. ..	14 એ	Dr D. Writer & Co.	14 A.
એમ. એચ. શાસ્ત્રી... ..	14 એ	M. H. Shastri ..	14 A.
ફેરિશ એમ. દરેગની કુંડા ..	15 એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. એલ. થોસર ..	15 એ	B. L. Thosar ..	15 A.
જી. એસ. પાટણવાલા ..	15 એ	E. S. Patanvala ..	15 A.
રંગુન સમાચાર પ્રેસ ..	16 એ	Rangoon Samachar Press ..	16 A.
દાવડા & કુંડા ..	16 એ	Davada & Co.	16 A.
ધી સેન્ટ્રલ બેંક એન્ડ ઇન્ડિયા લી.	17 એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોડ્રેય બ્રદર્સ ..	18 એ	Godrey Brothers ..	18 A.
સી. એન. દાવરની કુંડા ..	19 એ	C. N. Davar & Co.	19 A.
દ્વાકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કુંડા ..	20 એ	Dwarkanadas Jagmohandas & Co	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ ..	21 બી	Vardhaman & Sons ..	21 B.
ગોવર્ધનદાસ કુસનદાસ હાલુ ..	22 બી	Goverdhandas Kunesandas Hallu	22 B.
ડી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કુંડા લી ..	22 બી	The Indian Cement Co. Ltd ..	22 B.
ધી સાબરકાંથા બોર્ડિંગ હાઉસ ..	23 બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
ધી એલેમ્બીકે કેમીકલ વર્ક્સ કુંડા લી ..	23 બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
કર્નિક બ્રદર્સ ..	24 બી	Karnik Bros.	24 B.
મહાલે એન્ડ કુંડા.	24 બી	Mahale & Co.	24 B.
મોતીલાલ મુનશી એન્ડ કુંડા ..	24 બી	Motilal Munchand & Co ..	24 B.
મસ્ટર્સ મોટર હાઉસ ..	25 બી	The Eastern Motor House ..	25 B.
માનેક્લાલ ગોવરધનદાસ ..	26 બી	Maneklal Gordhandas ..	26 B.
ડાહ્યાબાઈ રામચન્દ્ર મેહતા ..	27 બી	Dahyabhai Ramchandra Mehtn.	27 B.
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ..	27 બી	Nanalaal Goverdhandas...	27 B.

હું અનાયાત્રમ—નદીઆદ ...	૨૮ બી	Hindu Anathashram—Nadiad	28 B.
સેંદનાદી ડીપો ...	૨૮ બી	Singhnadi Depot ...	28 B.
મણીશંકર ગોવિંદજી ...	૨૯ બી	Manishanker Govindji ...	29 B.
સપટ કંપની. ...	૩૦ બી	Sapat & Co. ...	30 B.
આદી. કેમીકલ કું ...	૩૧ બી	Od. Chemical Co. ...	31 B.
રામવેલ નારાયણજી કંસવજી. ...	૩૨ બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji	32 B.
જીવરાજ ગોકળદાસ નેશ્ચી ...	૩૨ બી	Jivraj Goculdas Nenshi ...	32 B.
ગોદરેજ બ્રધર્સ ...	૩૩ બી	Godrej Brothers ...	33 B.
મહુવા (કાકિયાવાડ) ચૌરસક સંભા ...	૩૩ બી	Mahnva Gauraxak Sabha ...	33 B.
કાકિયાવાડ હિન્દુ અનાયાત્રમ... ..	૩૪ બી	Kathiawad Hindn Anathashram.	34 B.
આર. જી. કામદાર ...	૩૪ બી	R. G. Kamdar ...	34 B.
અમૃતલાલ મણિકલાલ દવાવાળા ...	૩૫ બી	Amritlal Maneklal Davavala ...	35 B.
દુલેરાય છેલ્લાલ અંબરીયા ...	૩૫ બી	Duleral Chhotalal Anjariya ...	35 B.
વેલ કલ્યાણજી હરીફજી ...	૩૬ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna ...	36 B.
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ ...	૩૭ બી	Laxmichand Dossabhai & Bros...	37 B.
ધી પરસ્તાન પરક્યુમરી કું ...	૩૭ બી	The Parastan Perfomary Co. ...	37 B.
ધી કુદારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ ...	૩૮ બી	The Coobara Trading Co Ltd...	38 B.
ગુલામહુસેન હસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ ...	૩૯ બી	Gulambhusein Esmalji & Brothers.	39 B.
ગુજરાતી હિંદુ સ્ટ્રીમંડળ ...	૪૦ બી	Gujarati Hindoo Stri Mandal ...	40 B.
ઇલુલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક ...	૪૦ બી	Indulal Kanaiyalal Yangoik ...	40 B.
જગજીવનદાસ નારાયણજી ...	૪૧ બી	Jaggiwandab Narayan...	41 B.
શરજી વલ્લભદાસની કું. ...	૪૨ બી	Sboorji Vallabhdas & Co. ...	42 B.
બી. એન. બાથેનાની કું ...	૧૩૦	B. N. Bhatheon & Co. ...	130
ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું ...	૧૪૧	The Tablet Manufacturing Co. ...	144

અમારાં ઘરાકો,કોણ છે ?

હીમ હાઇનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર, જી સી. આઈ. ઇ, 'હીલ હાઇનેસ મેનર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીલ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીલ હાઇનેસ 'મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીલ હાઇનેસ કાકર સાહેબ, સી. એસ. આઈ, અને ખીલ રાજ મહારાજભાઈ, નવાબ સાહેબ, નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર આનંદેબલ સર, તથા ખીલ આનંદેબલ મેમ્બરો, સુબાઈના હાઈ કોર્ટના નામદાર નજ સેશન્સ જલ્મે, કનલો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કનલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના આનંદરી એ. ડી. સી. લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાથમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કોમરસ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, પોલીસીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલિયન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીશનરો; કલેક્ટરો, સુપ્રીન્ટેન્ડીંગ એજન્ટીયરસ, સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ વાઇસરીયલ એસ્ટેટ, (લીધી) રેલવે મેનેજરો એકઝીક્યુટીવ એજન્ટીયરો, હીવાન બહાદુરો, રાવ બહાદુરો, જસ્ટીસ એન્ડ ધી પીસ, સુબહના માછ પોલીસ કમીશનર, ઇન્ડીયન નેશનલ કોનગ્રેસના રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ, બેરીટરો, ડેપુટી ડિરેક્ટર જનરલ એન્ડ પોર્ટ ઓફીસ ઇન્ડીયા, આનંદેબલ સરજનલ જનરલ સર ઇયુપીસ પારડી. કે. સી. એસ. આઈ, એમ ડી. લેટ ડિરેક્ટર જનરલ એન્ડ ઇન્ડીયન ટીકલ સર્વેસિવાઈ પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પિટલ, કલ્મેના મેનર આનંદેબલ સર, એન્ડ. સ્ટેવર્ટ સી. આઈ. ઇ. કલકત્તા તથા મેનર એ ઇ વાહર. આઈ. એમ. એસ. જેવા મોડા નામોંકિત સરકારી ડાક્ટરો બ્યવસ્થાપક હવા તે મોટી સરકારી હોસ્પિટલ, (યુરોપીયન સીવીલ સરજનરી લેફ્ટેન્ટ, કેપ્ટનો) (આઈ એમ. એસ.) એમ. ડી. અને વિલાયતી ડીમી ધરાવનારા મોડા ડાક્ટરો, કોલેજોના મીન્સીપાલો, યુરોપીયન તથા દેશી અમલદારો અને શલ્કરો તથા જુદા જુદા દેશોના મોટી પદવીના અમલદારો અને શલ્કરો વગેરે.—

બાદશાહી ચાકુતી.

અમે તે કારણથી શુભાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરવાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવંશી ચાકુતી વર્ષે વિકાસના તમામ વ્યાપી મટાડે છે અને વીર્ય પદ્ધતિ બનાવી ખરે પુરવાતન આપે છે. ખરી મદદગાર આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બલાપણ છે આ દવા પાપવામાં કોઈ ભતની પદેજીની જરૂર નથી, ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂા દરે.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્કસ

— ૦૧ —

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની હાં.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

ડગલા અને સુટને માટે ઘણીજ સરસ ચાઇના સીલ્ક, અને લેમીંગ કાર્ડી સીલ્ક
જપાનીસ રેશમી કે સુતરાઉ કાપડ અને તૈયાર રસિલો માલ અને એન્ટીમનીવેર,
ડામાસેન્ટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાંથી
જથાખંધ તથા પરચુરણ કીધાયત બાલે મલશે.—લખી ચોકલો.

J. Balamal & Co.
Dana Bunder
Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા ખેંદર, મુંબઈ. ૩.

(૫૨)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ ડીગ્રી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીધેનાની આંખની હોસ્પીતાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદા માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફ્ટલમોસ્કોપથી આંખ તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મીં ફીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખર્ચતાં પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મીં ફીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, આનંદેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, આનંદેબલ મીં જસદીસ બેટી, મીસીસ બેટી, આનંદેબલ સર એન. ચંદાવરકર, આનંદેબલ મીં જસદીસ બીમન, આનંદેબલ મીં જસદીસ બેચેલર, કરનલ ફ્રેન્ચેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ યુદ્ધ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મીં જલ M. V. O. અને ધીલ કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ગ્રહરથો તરફથી અમની કાબેલીયતપણી ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈક્રીકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાંધા વગરનાં) લેન્સીસ તથા ઉંચી ક્રોલીટીના બ્રેઝીલીઅન ચેમ્ફસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક જાતના લેન્સીસ બતાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ્ છતાં માવ ધણાજ કીશાયત.

“વી વી”

આંખનાં ટીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ધીલ વગેરે દરદા માટે ઠંડા પાત્રીપુર્વક ધલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાધની ચોપડી મુફત મળશે.

નખળાં ખૈરાં માટે.

—:૦:—

આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એજ સ્રીના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સ્રીના ગરલાશયના તમામ દરદો હર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેતારીયા, લ્યુકોરીયા, એમતારીયા અને એવાંજ દરદો હર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નખળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરલાવંતી સ્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. ખીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ખૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. જો દો તથા ઠાકંટોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને હર કરવાને ઘણી અકસીર ધર્મ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી ધર્મ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીના જેઓ ઘણાં નખળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાધી તવાધને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ ધયાં નખળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ બહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂદાર કમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટકે અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો હર કરવાની અચુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા કે માટે જે કોઈની ઉપલી દવા બ્યારે બી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

(૫)

૭૯, ખારો સીટ,
ન્યુ યાર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

શ્રી લક્ષ્મી આટ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લયકર લઘઈના વખતમાં દરેક શ્રીજ બેહુદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સાથે જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના છોકાં અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમાંથી તમોને મનપસાંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

શ્રી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

R O M B A Y.

હીરિરિયા-વાયુ મુક્તા-

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રૂક્ષ કે વાઈથી આંકડી, તાણ, જે'ય કે ઠાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી શ્વાસ રૂંધાવો, ઘંઠાગાર બનવું, ફીણના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ઇત્યાદિ નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણ છે. વળી ચિત્તભ્રમ-હિમાદ કે ચેલજાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, ખડવું, મૌન્યતા, નિચિત્ર ભેવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વરતુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-ચિકિત્સા પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક કી ૦)જા. પો.)—

છગનલાલ લક્ષ્મીભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિત હીરિરિયા-એક શેરી-વગેરે. (૨૬)

“રેલ્વે જીવનમાંથી” પરાધીન મુંબા યર્ડ ક્લાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને લે તમારે કોઈપણ પ્રકારની મદદ, બાતમી, અથવા સાદાત્મ્ય લેઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદને દેશોગ વધારે દેવાયેલા ભેગા હોય તો “ઈન્ડીયન ઓર્ડર ઓફ રાઈટકટરસ” ના હપરીપણા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સ્થાપના દવાજુ કરવું. આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સફરદસ્ત પાસેથી મળશે—

અવસાન જી. નેનસી

શ્રી ઈન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન,

બોરા બગીચા સ્ટ્રીટ, હોર્ટ, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
ફોર રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકસાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આંશરે રૂ. ૨,૭૫,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૌન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુંદરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક ભાવનું આગના વીમાનું કામ (જેલું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
રવામાં આવે છે બહાર પ્રાંતને તથા વેપારી વર્ગને એલોમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી વધુ વિગત સાચા આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખતું અથવા બીજે મળતું

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કં. લી.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામગીરી અને ધધાદારીઓને માટે ટુંક ખબરની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો આર આનાના સોળ શબ્દ અને ઉપરાંત વધુના દરેક શબ્દ દીઠ એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે. ૧૬ શબ્દ દીઠ આર આના અને તે ઉપરાંત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસો લેવાનો રિવાજ છે. હાવાવારાઓએ દરેક મહીનાની તા. ૨૦ મી સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચેલ સરનામે મોકલી આપવા બેઠકે અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં મોકલી આપવા સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન યુરો, એલડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯, પૉસ્ટ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

કેલશાઈટ.

ધોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા-ખંધ તથા છુટક આખો તથા પાકિર વેચવાનો છે લખો. યુ એસ. આચાર્ય, ગોડલ. (કાઠીઆવાડ.)

પ્રેમચંદ કશનાથ સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર. એલ, સેન્ડ, તથા વાયરની હોર, તથા ક્રમર, તથા બેટરી ટેલિફોન, વગેરે માલ કીકાયત ભાવ મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતી કરશે.

૬૦ મુળાજી જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે, પ્લોટ નં. ૭, મુંબઈ નં. ૨.

જોઈએ છે.—કમીશન એજન્ટો—લખો સ્વદેશી લેધર શુદ્ધ સ ફેક્ટરી મુંબઈ નં. ૨.

કાર્બન પેપર.

જોઈએ છે—એજન્ટો વેપારીઓને સારૂ કમીશન મળશે.

જુલુલેક, બંબુઓ, તથા લાલ સાઈઝ ૧૩"×૮" સો શીટનો રૂ ૮/-બીજી સાઈઝ નમુના તથા ભાવ માટે લખો.

મેનેજર—કાર્બન પેપર વર્ક્સ.

(૬૮) પંચ, જીલા ચીંદવારા સી. પી.

સેવાના ઉદ્દેશ માટે દર માસે પ્રગટ થતું માસિક.

સેવક

(Sevak.)

સેવા એજ 'જીવન' 'સેવા' એજ 'સ્વચાલ્ય'

સેવા એજ 'આનંદ' 'સેવા' એજ 'સ્વાતંત્ર્ય'

'સેવક'ના આદ્ય યાઓ, અને ડાહ્યા ફાદી બેસી

રહેવા કરતા ઢીંકેને કાર્ય કરો

'સેવક'ના આદ્ય યાઓ અને નામરદતું કલક

દુર કરી ખસ મરદ બનો,

'સેવક'ના આદ્ય યાઓ અને દરીદ્રતાને લાત મારી

સાચા ધનવાન યાઓ,

'સેવક'ના આદ્ય યાઓ અને હંદગી વાર્યક

કરી સહાનો આનંદ મેળવો,

'સેવક'ના આદ્ય યાઓ અને દેશની અવિધ્યની

મજ માટે લાગણી બતાવો,

વાર્ષિક લવાજમ { ૩ રૂ સર્વ સાધારણ,
૩, ૧૫ સાવધાનીક લાયકેરીઓ,
સેવા સંસ્થાઓ તથા મુનિ
મહારાજો વિગેરે,
રૂ. ૦-૩-૦ છુટક નકલ એકઠી
કિમત,

લખો—સેવક ઓફિસ.

ના, ૧૦૫ રીચરોડ—અમદાવાદ,

(નોંધ—જાહેર ખબરના અતિ મધ્યમ દર પુછો.)

હરકોઈ પ્રકારની

સ્વાદી.

ખરીદ કરનાર વેપારીઓને

ઉપયોગી તક.

દેશી સાળોમાં વણેલી, કોટ, હાફકોટ, માટે જીણી સફાઈદાર ખાદી, એલવા પાથરવાના કામમાં આવે, તેવી બડી ચાદરા, ગોદાં કરવા માટે ખાસ બનાવેલાં ટકાઈ ગજીઆં, ટુવાલ, સુતરની પાટીઓ, બીછાનાં, બજમો વિગેરે, ઘણા હીઈકાળ પર્યન્ત ચાલે, તેવો મજબૂત અને ઘટ્ટ માલ, વણકરો પાસે તૈયાર કરાવી મોટા જથ્થામાં, મોકલી આપીએ છીએ.

નરસિંહભાઈ પરભુદાસ પટેલ. એલ, રબલ્યુ, ટી.

(૬૬)

સુ. ભાદરવ—(ગુજરાત).

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને અરવચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા સુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉઠાળાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” ભુકેા ઠરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરવ સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી ગુગર કોટેડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને ગુણકારક, બનાવટો મુખર્ષ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાથી તથા હમારા ૧૧ એવવાલી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખર્ષ. નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક ધર્મોત્તમ અસરકારક રામબાણુ અને ઝડપી ઇલાજ તે, હપલા નામનું તેલ છે એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ ભતના સ ધીવા, સાએડીકા, માહક, ઝઝની, ફરતલ, આકરા નસોતુ બેચાણ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખવું, બરડાની રાટ, બચાઓના નબળા ખરેલા પગે શુક્રાને સોળે, સુજેલા તથા જ ઠંઠ ગયલા સાધા અને દાહકા અકરસાત, લમબેગો, લકવો, લચક, ચસમ, લીંગેરે તમામ ભતના શરીરના જીવા હુખારને ઝટપટ સાજ કરી નબળા ખરેલા અવયવોને તાકાત બફારી લોહી ફરત કરી નવી જ દગી બખસવી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે, કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે ભણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાદારગામવાળાઓએ નવસારી લખવું

માલિક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હેડ ઓફીસ:—દોરડી સીટ, નવમારી.

જે

૧૬મારે ત્રીજા વર્ષના ઉત્તરભોળી હાડમારી અને
મુલમ અટકાવવા હોય, હાંદી જેપાર ઉલ્લેખિત થતી
હાળી બધા કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭
પૌડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો પ્રસારો અટકાવવો હોય,
હાંદીએ માટે રેલ્વેમા સારા પત્રારની નોકરીઓ ભેઈતી
હોય, હાંદી ઉલ્લેખ હાંદુનાજ લાભ માટે ખોલવવો
હોય, બહેર પ્રગળી સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સત્તા ભેઈતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ ભેઈતો હોય,

તે

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલ રેલ્વે સબધી લગત ચવાવા માટે
નાણાની મોગી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેહુન
ફરિયાસ્ત દાદાચાનજી ૩૧૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ,
એ સરનામે મોકલવા બીન વી છે

“ઈનકમટેક્સ.”

અને

મુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપકાઓમાથી
આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી.
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબલીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર.

પાટણવાલા બામ,

રૂમીટીઝમનો ઠેઠા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા ફમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુઃખાવો, ઢાંત તથા કાનનો દુઃખાવો માખ. વીધુ, વગેરે બેઝેરી
દખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તંદુરુદ્ધ જવા દેતા ના જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
બાટલી મંગાવી ખાત્રી કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. ૦ા.

વી. પી. ખરચ જુદું તે શીવાય

ધણી બતના પુશ્યોદ્ધાર મધ મધતા તાજ પુલોમાથી બનાવેલા
હિર એકલો અત્તરો તથા એટા મલશે, અને દરેક બતના
ધ વ્હીય શન્ટો લવંડર શાશુ હંમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પથ મલશે.

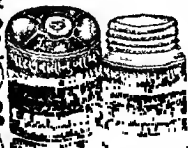
વી. પી. થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.

એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

લાલપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

(૫૯)

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

તેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ધલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાભેગ કોર્ટન સુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતીક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અંગ્રેજીનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ.

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,
જુરુક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રામાદર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.
મહી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ—આખા બર્મા ધલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહિર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગેતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને બરપુર ઠમીશન.

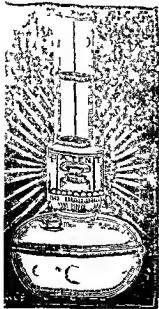
૪૦ દાવડાની ફાં, ૦,

મંમ્માદેવીના કુવારા પાસે,

સુંબર્ષ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (મલ્ટીકની બીજી શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. તેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા લાતે મળો.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૩૭,૪૬,૬૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને ભમીનગીરીઓ દર અઠવાડીએ તપાસે છે.
પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક થાતાના હિસાબનાં પખવાડીક
સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.
હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.
ચેકા તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.
વડી ઑફીસ:-એલાહસી બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બલ્તર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.
આલુ ખાતામાં રોજની ખાકી ઉપર બ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.
વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સૌરાષ્ટ્ર ન. પોચખાનાવાલા
મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાતી બનાવટની તીજરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હિસાબ ગોદરેજે પ્રગટ કર્યા છે. કોદની ઇવર્ટ લેધમની આશીસની આગમાં અને કાપડ બનાવટની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની બાજર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુન જેઠેવીડે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા બહુવા મેકરોની તીજરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ ઝૅકો માટે સરકારને ૩૭૨ તીજરી જાહેર હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને કુલ ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આગો ૩૭૨ તીજરીના આરકર ગોદરેજને આપ્યા હતા.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકાનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્થુ નામે સાયન-ટીપ્રીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી ફલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાલુમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજરીઓ જો કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હુમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY.

PROPRIETORS :

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

10, Bank Street, Fort, BOMBAY.

ESTABLISHED 1912

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS BOMBAY."

We have in Stock for Immediate Delivery the following Goods.

LEATHER GOODS:—Best English and American Leather Belting, Hairy, Chrome and Plain Picking Bands, Spring Buffers, Buffalo Pickers, Drop Box Pickers, Roller Skins, Leather Laces, etc., etc., etc.

WOOLLEN GOODS:—Roller Cloth, Clearer Cloth and Sizing Flannels of best makes

WEAVING ACCESSORIES:—Best English real Cornelwood Shuttles, Picking Sticks and Loom Sundries of all kinds.

BOBBINS:—Best English and Japanese Slinbbling, Rovng, Warper and Ring Rabbeth Bobbins of all Sizes.

SPINNING ACCESSORIES:—Spindles for Ring and Fly Frames, Rings, Inner Tubes, Flyers, Spindle and Bobbin Wheels, Twist Wheels, Stripping, Burnishing and Emery Fillets, Flat Tops, Card Combs, Card Cana, etc., etc., etc.

HEADS AND REEDS:—Heads and Reeds of best well-known makes.

LOPPS AND BANDINGS:—Lambeth Cotton Driving Ropes and Bandings.

CHEMICALS:—Chloride of Zinc, Chloride of Magnesium, Chinoy Clay, Epsom Salt, Glauber Salt, Farina, French Chalk, Tallow (Mutton and Vegetable) Sago Flour, Dextrines, Soluble Blue, Sodium Sulphide, Soft Soap, Maize and Rice Starches, etc., etc., etc.

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
please write to us*

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કેશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓઇલ બ્લાઇટ ઓઇલ (ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. બ્લાઇટ ઓઇલના લાભા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઇ તેમ પુરવાર કરશે, કે કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમા બ્લાઇટ ઓઇલ છે તેને ઉપર જણાવેલું ઈનામ અમે આપશું.

ગાટવી ૧ ના રૂા ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગસોદ્ધનદાસ એન્ડ કું

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદ ગટન ફેક્ટરી એન્ડ મોટલ વર્કસ.

ધી કેશવ પરક્યુમરી વર્કસ, ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ

(૫૩)

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

ફ્રાંક ૧૨મું, VOL. XII. SEPT. 1919. No. 3. સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯, અંક ૩ જો

અનુક્રમણિકા

વિષય	પાનું.	વિષય	પાનું.
૧ વેપારી વિષયો	૬૮	૬. વિવિધ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં ૧૨	
૧. હાઈના ખાડ બનાવવાના ઉદ્દેશની સ્વીકૃતિ ...	૬૮	૭ વેપારી ખબરો	૧૨
૨. રસાયણી પદાર્થો બનાવવાના ઉદ્દેશો ...	૧૦૩	૮ વેપારી આંકડાઓ ...	૧૨
૩. ખેતરો અને કારખાનાઓ ...	૧૦૪	૧ ખાડની જગત વખતે આકેશી કીમત ...	૧૨૬
૪. ગ્રીસ સાથેના હાઈનો વેપાર ...	૧૦૮	૨ ઇ સ ૧૯૧૬ ના જુન માસ માટે પોર્ટ	
૨. અધિપતીની નોંધ	૧૧૦	ટૂંકાની વેરહાઉસીજમાના માવતા વેપારને	
૩. અવલોકન	૧૧૨	જગત સરખામણી કરનારા આંકડા ...	૧૩૦
૪ વેપારી પત્રવ્યવહાર	૧૧૩	૩ નેશનલ સ્ટોક કંપનીઓ ...	૧૩૧
૧ પૂર્વ આફ્રિકા સાથેના વેપાર વાણિ ...	૧૧૩	૪ નવા પેટન્ટો	૧૩૮
૨. ઇંગ્લેન્ડની હુડીના ફર વીરો ...	૧૧૫	૫ ખાંડની આયાત	૧૪૦
૫ ચેમ્બરનો વિભાગ	૧૧૭	૬. સુનરની આયાત	૧૪૦
૧ કમીટીની મીનીટ	૧૧૭	૭ સુતર અને સુતરાઈ કાપડના આંકડાઓ ...	૧૪૧
૨ સ્ટેટ બેંક વીરો ચેમ્બર નામદાર સરકારને		૮ વેપારી પુણ્યપત્ર	૧૪૨
ફરેલી અરજી	૧૨૧		
૩. ચેમ્બરમાં આવતા ચોપાન્યા	૧૨૨		
૪ ચેમ્બરની લાયસેન્સીંગ બધારવામાં આવેલાં			
પુસ્તકો	૧૨૩		

અમે પોતે

આ માસિકમા બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી

આ માસિકનુ લવાજમ મુખર્ધના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર મામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૮-૦ પોસ્ટેજ સુદા રાખવામા આવ્યુ છે છુટક નકલ એકના આના ૬ છ નમુનાની કોપી મફત મોકલવામા આવતી નથી.

આ માસિકમા જે બહાર અજાણ છે તેમા ઠંધ ફેરફાર સુચવવો હોય તા તો કાઢી નાખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલા આપવી બેઠ્ઠએ નહિ તે તે પ્રમાણે કરવુ બની શકશે નહિ

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મેંટરમા અમે બહાર અજાણ લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ બહાર અજાણ આપનાર ગૃહસ્થોને વિન લિ કરવામા આવે છે કે તેમણે પોતાની બહાર અજાણ મેંટરની આગળ તા પાછળ છપાવવા માટે આપવી

અમોને તા ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમા નામ બરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવુ તે અમો સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યુ હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનતી કરવામાં આવે છે.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમા રવાના કરવામા આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમા અંક ન મળે તેમણે અમને તુરંત અજાણ આપવી જેથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીક્ષીકમાથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય પાછળથી બધી પ્રતો અપી જાય છે એટલે તે પછી કોઇની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઇ પડે છે

COMMERCIAL SUBJECTS.

વહેપારી વિષયો.

હિંદના ખાંડ બનાવવાના ઉદ્યોગની સ્થિતિ.

હિંદમા ખાંડની પેદાશ પોતાના ઉપ યાય અને એ વધારે નીકાશ કરે એવી યોગ માટે નેમણે તે કરવા પણ વધારે સ્થિતિ હિંદ પ્રાપ્ત કરી શકશે કે કેમ

હ થી પોલીસી કંદેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયા જશો ?

તે વિશે ખાંડને લગતી બાબતોના ખાસ વિદ્વાન (એક્સપર્ટ) ડાક્ટર સી. એ. બારબર લડાઇ પુરી થઈ તે અગાઉ લખેલા એક લેખમાં નીચે પ્રમાણે જણાવે છે:—

ખાંડની છત ભેદ્ય એ તે કરતાં થોડી છે એમ દુન્યાના દરેક દેશની ફરીયાદ છે. એમ થવાનાં બે મુખ્ય કારણ છે. એક એ કે માણસ દીઠ ખાંડનો વપરાશ ઘણી ઝડપથી વધે છે અને બીજું એ કે ખીટના કણમાંથી બનતી ખાંડનો મોટો જથ્થો જર્મની, ઓસ્ટ્રીયા તથા ફ્રાન્સથી નીકાશ થતો હતો તે લડાઈને લીધે તદ્દન અંધ પડી ગયો છે. લડાઈ અગાઉ દર વર્ષે એક કરોડ એશી લાખ ટન ખાંડ વપરાતી હતી તેમાં અર્ધ ભાગ શેરડીની ખાંડનો અને અર્ધ ભાગ ખીટની ખાંડનો હતો.

છેલ્લાં કેટલાંક વરસથી હિંદમાં ખાંડની આયાત વધતી જાય છે એ વાત હવે સર્વત્ર જાણીતી છે. એ આયાત હવે લગભગ દશ લાખ ટન જેટલી થાય છે અગાઉ એમાં ઘણો ભાગ ઓસ્ટ્રીયાથી આવતો હતો. હાલ થોડા વખતથી મોરીસશાથી આવવા લાગી છે પણ હાલ આવતી ખાંડમાં મોટો ભાગ તો જાપાની આવતી ખાંડનો હોય છે. દુનયામાં ખાંડની અછત છે તેનું પરીણામ એ છે કે હિંદમાં ખાંડના ભાવ બમણા થઈ ગયા છે. ભાવમાં થયેલા આ વધારાનો લાભ લઈને હિંદ પોતાને માટે ભેદતી ખાંડ બનાવશે? અગાઉ એક સમયે હિંદથી ખાંડ પરદેશ જતી હતી તે સ્થિતિ ફરીથી પ્રાપ્ત કરવા માટે હિંદ પ્રયત્ન કરશે? આ સવાલનો જવાબ આપી શકાય તે પહેલાં બે વાત ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. એક તો એ કે હાલ ભાવમાં જે વધારો થયેલો તે ખાંડ છે તે ઘણો સમય ચાલુ રહેશે કે લડાઈ પછી પાછો ખીંચે ખીંચે ઘટી જશે તે વીશે આપણે કાંઈ જાણતા નથી. ખાંડનો ઉદ્યોગ એવો નથી

કે જલદી જમાવી શકાય શરૂઆત કર્યા પછી કેટલેક વરસે એને સારા પાયાપર મુકી શકાય છે. હિંદમાં ખાંડ બનાવવાનું કામ એક નવા ઉદ્યોગ જેવું છે અને જરૂર મુલકોમાં જ્યાં શેરડી ઉગાડવામાં આવે છે ત્યાંની કરતાં પણ વધારે મુશ્કેલી હિંદમાં ખાંડના ઉદ્યોગને નફો છે. ખુબજ અગત્યનો મુદ્દો તો એ છે કે લડાઈ પછી ખાંડના ભાવ શા રહેશે? મારો અભિપ્રાય એવો છે કે લડાઈ અગાઉ હતા તે ભાવે ખાંડ વેચાય તે અગાઉ કેટલાંક વરસો નીકળી જશે અને તે પછી પણ એ જુના ભાવ આવશે એમ નક્કી કહી શકાય નહીં. આ પ્રમાણે અભિપ્રાય બાંધવાના કારણો નીચે પ્રમાણે છે:—

(૧) દરેક દેશમાં ખાંડનો વપરાશ વધતો જાય છે અને લડાઈથી એને ઉત્તેજન મળશે એ પ્રમાણે વધારે ખાંડ વાપરવાની ટેવ પડશે તે ઘણાં વરસ સુધી ચાલુ રહેશે એમ હું માનું છું.

(૨) અત્યારે જેમની સાથે લડાઈ ચાલે છે તે રાજ્યોમાંથી ખાંડ આવતી અટકાવવા માટે ખ્રીટીશ સરકાર ખાસ પ્રયત્ન કર્યા વગર રહેશે નહીં અને તેને લીધે પણ હિંદમાં ખાંડના ભાવ ઉંચા રહેશે.

(૩) યુરોપના ઘણા ભાગોમાં જ્યાં ખીટનો પાક કરવામાં આવતો હતો ત્યાં હાલ જમીનની સ્થિતિ બદલાઈ થઈ છે અને વેપારધંધો પણ ચુંથાઈ ગયો છે કારણ કે જે ભાગોમાં એ પાક થતો હતો તેજ ભાગોમાં લડાઈ ચાલી હતી. એવી જગ્યાનો નાશ કરવા માટે ખાસ પ્રયત્ન કરવામાં આવેલા છે એટલે ત્યાં ખીટનો પાક કરે તો પણ તે માટેના ખેતરોના વીસ્તાર અગાઉ કરતાં ઓછો રહેશે. જર્મનીથી ખાંડ પરદેશ ખાતે જતી હતી તે અંધ થઈ ગઈ છે તે છતાં ત્યાં અત્યારે ખાંડની અછત થઈ છે અને લડાઈને પરીણામે બધાંને એમ લાગશે કે લોકો તથા ઘરોના ખોરાકમાં ખાંડનો ઉપયોગ અગાઉ

કરતાં વધારે કરવામાં આવે તો તેથી દેશને વધારે લાભ થઈ શકે. એ રીતે ખાંડનો જે જથ્થો બનાવવામાં આવે તેનો અગાઉ કરતાં વધારે ભાગ દેશમાંજ વપરાય એવી ઇચ્છાથી ત્યારે કામ લેવામાં આવશે ત્યારે નીકાશ ઓછીજ રહેશે. જે જે દેશોમાં ખીટમાંથી ખાંડ બને છે તે સર્વ મુલકોમાં એમ બનશે.

(૪) ગરમ મુલામાં શેરડીના પાકનો વીસ્તાર વધવાની મને આશા નથી. આ બાબતમાં એક અપવાદ છે તે સંખ્યાથી અગ્રણ્ય વીવેચન આવશે પણ તે શીવાયના મુલકો વીશે સામાન્ય રીતે લેતાં એમ કહી શકાય કે જે જે દેશોમાં શેરડીનો પાક કરવામાં આવે છે ત્યાં બધે છેલ્લા વીસ વરસમાં એ પાકના વીસ્તારમાં ઘણો વધારો થયો છે અને હવે પછી એમાં જે વધારો થશે તે ખાંડની અપતમાં થતા વધારાના કરતા પણ વધારે પ્રમાણમાં નહીં થાય. દરેક દેશની છુટી છુટી તપાસ આ માટે લઈ શકાય પણ સ્થળસંકેત અને લીધે અત્રે માત્ર એજ દેશની સ્થિતિ તપાસીશું. એ જે દેશો બતાવે અને કયુબા છે. ત્યાં ખાંડની પેદાશ ઘણી થાય છે. ખાંડની પેદાશ કરનારા દેશોમાં એ એક મુખ્ય સ્થાન અત્યારે લોગવે છે. મારી બાણમાં ઘણા સંજોગો એવા આવ્યા છે કે જેથી મને લાગે છે કે શેર

૧૮૮૮ ની લઘાઈ અગાઉ કયુબામાં દર વર્ષે ૮૦ જેટલી ખાંડ દર વરસે બનતી હતી તે પછી કયુબામાં ખાંડની પેદાશ.

૧૮૮૭—૧૯૦૦ માં દર વરસે ૨ લાખથી ૩ લાખ ૮૦ જેટલી.

૧૯૦૧—૧૯૦૩ માં " ૬ " ૧૦ " "

૧૯૦૪—૧૯૧૨ સુધી " ૧૦ " ૨૦ " "

૧૯૧૩—૧૯૧૬ " " ૨૦ " ૩૦ " "

૧૯૧૭ માં પાંત્રીસ લાખ ૮૦ જેટલી ખાંડ કયુબામાં બનશે એમ ધારવામાં આવે છે, હજી ત્યાં જણી જમીન પાક વગરની છે અને ધાપણ તથા સંચાક્રમની આચાર કયુબામાં વધતી જાય છે એને પરીણામે ખાંડની પેદાશ ઘણી વધે અને ખાંડના ભાવ ઉપર પણ તેની અસર થાય એનો સંભવ લાગે છે.

હીના પાક માટેની સહાયી સરસ જે જે જમીન હતી તે મધ્યથી ત્યાં એજ કામમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવી છે અને તે ઉપરાંતની કેટલીક જમીનમાં જ્યાં શેરડીનો પાક કરવામાં આવ્યો હતો ત્યાં તેની ઉતાર ઘટતી જાય છે. એ રીતે ગણતાં હવે બતાવ્યાં શેરડીના પાક માટેના વીસ્તાર વધવાની હદ લગભગ આવી ગઈ છે. કયુબા માટે એજ રીતની વાત કરી નહીં શકાય. ત્યાં સ્થિતિ કેવી છે તે વીશેની વધારે

વીગત બાણવામાં નથી પણ જે કેટલીક વીગ બાણવામાં આવી છે તે વીશે ધ્યાન ખેંચી શકાય. એમ પણ બને કે દુનિયામાં જેમ કેડીની પેદાશ માટે ક્રાઝીલે સર્વોપરી સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે તેજ પ્રમાણે ખાંડની પેદાશ માટેનું સર્વોપરી સ્થાન કયુબા પ્રાપ્ત કરે. મોરીશસ, ઇસ્ટ ઇન્ડીયા, બતા વગેરે દેશમાં ખેતરમાંથી શેરડી, અને તેમાંથી ખાંડ વધારે પ્રમાણમાં પેદા કરવા માટેના પ્રયત્નોમાં રસાયણ શાસ્ત્ર વગેરે શાસ્ત્રોની મદદ ઘણી લેવામાં આવી હતી તેવી મદદ લેવાનો પ્રસંગ કયુબામાં આવ્યો નથી અને એવી મદદ લેવાનું કયુબામાં હજી બની શકે તેમ નથી. શેરડીના પાકનો વીસ્તાર વધારવા માટે કયુબામાં હજી સાફ ક્ષેત્ર છે એમ નીચે રજૂ કરેલા આંકડા ઉપરથી માલમ પડશે:—

બ્રાકન મોઝેક ટાઇફસની હિઝારીના કયાં એવા મળશે ?

હીંદમાં શેરડી ઉગાડવામાં આવે છે તેની ભતભાતનો વિચાર કરીએ તો હીંદની કેટલીક મુશ્કેલીઓ સમજાય. ખાસ કરીને શેરડીનો પાક જે જમીનમાં કરવામાં આવે છે તેના એક ખીલથી ભીત એવા બે પ્રકાર છે. એક ભત એવી છે કે જ્યાં ગરમ મુલકની માફક ભડી શેરડી ઉગાડાય. ભાવા તથા વેસ્ટ ઇન્ડિયામાં જે ભતની શેરડી ઉગાડવામાં આવે છે તેને મળતી આવે એવી એ ભત છે. ખીલ પ્રકાર એ છે કે જ્યાં પાતળી સખત, રેઆવાળી, અને અરસલ હીંદી શેરડી થાય છે. એમાંથી ખાંડ બનાવવાનું કાવતું નથી. પહેલા પ્રકારની જમીન મદ્રાસ, માધ્યસોર, મુંબઈ ઇલાકાના કેટલાક ભાગમાં અને મધ્ય પ્રાંતમાં કેટલેક ઠેકાણે આવેલી છે. આસામ તથા બરમામાં પણ એવીજ જમીન કેટલેક સ્થળે છે. શેરડીના પાક માટેજ કુદરતે નીર્માણ કરી હોય એવી આ જમીન છે અને ગરમ મુલકોમાંજ તે ઘણું કરીને હોય છે. આસામમાં પણ તે છે એ નવાઈ જેવું છે. એન્ડીગુઆના ટાપુ જેવા ગરમ મુલકોમાં હોય તેવી ત્યાંની હવા છે. ખીલ પ્રકારની જમીન ગરમ મુલકમાં જડતી નથી. ખંગાલ તથા ખીલરમાં જે ભાગોમાં શેરડીનો પાક કરવામાં આવે છે તેને એ બે પ્રકારની જમીનના મધ્યમાં આવેલા ગણી શકીએ. તે પછી રાજમહાલ પર્વતની ટેકરીઓની હાર છોડી આગળ વધીએ તો જમીન બદલાઈ ગયેલી દેખાય છે. એ ભાગમાં શેરડી કરતાં ઘઉંનો પાક વધારે સારી રીતે કરી શકાય છે. એ વિભાગમાં ગંગાનદીનો પ્રદેશ, મધ્ય પ્રાંત, તથા મુંબઈ ઇલાકાના કેટલાક ભાગો આવેલા છે. જે વિભાગમાં શેરડીના પાકને લાયકની જમીન છે તે વિભાગમાં શેરડીના પાકનો વિસ્તાર ઘણો થોડો છે

જ્યારે ૯૦ ટકા જેટલો શેરડીનો પાક એ વિભાગમાં આવ્યો છે કે જ્યાં ઘઉંના પાકને લાયકની જમીન વધારે છે. ખાંડનો ઉદ્યોગ આગળ વધારવામાં આથી મુશ્કેલી નડે છે એ ઉભી થવાનાં કારણોની વીગતવાર તપાસમાં ઉતર્યા વગર એટલું કહેવું ખસ ઘસે કે અગાઉ હીંદના દક્ષીણ ભાગમાં ખાંડનો જે ખપ રહેતો તે માટે નાળીયેર ખચુર વગેરેમાંથી જે ખાંડ બનાવી શકાય તેટલાથી ગરજ સરતી અને ઉત્તરના મુલકોમાં શેરડીનો પાક વધારે મુખ્ય સ્થાન લેતો. ઉત્તર વિભાગમાં તે માટે ઓછો ખર્ચ થતો અને દક્ષીણ વિભાગમાં ભડી શેરડી ઉગાડવા જતાં ખર્ચ અતીશય વધી જતો એથી દક્ષીણમાં શેરડીનો પાક થતો અટકી પડ્યો અને ઉત્તરમાં એ પાકનો વિસ્તાર વધ્યો

(૨) ખીલ મુશ્કેલી હીંદમાં ખાંડના ઉદ્યોગે ધ્યાનમાં લેવા જેવી એ છે કે તેને ગોળ બનાવવાના ઉદ્યોગ સાથે હરીફાઈ કરવી પડે છે. ખીલ અનાજની માફક ખાંડ ઉપર લોકોનાં જીવનનો આધાર નથી. ગોળ એ ખાંડ કરતાં ઓછી સાક કરેલી વસ્તુ છે પણ સોજનની બાબદમાં લોકો તેને વધારે સંતોષથી વાપરે છે. એ ગોળમાંથી ખાંડ બનાવવા જતાં ખર્ચ વધી જાય છે. હીંદમાં શેરડીનો જે પાક થાય છે. તેનો મોટો ભાગ ગોળ બનાવનારાઓ લઈ જાય છે. દુનયામાં ખાંડનો ભાવ વધે કે ઘટે તેની બહુજ થોડી અસર ગોળના ભાવ ઉપર થાય છે. શેરડીના પાકનો વિસ્તાર વધે એવાં કારણો નીચે પ્રમાણે છે—(૧) લોકોની વસ્તીમાં વધારો. (૨) લોકોની રહેણીકરણમાં

સુધારો, (-) મોસમની અનુકુળતા અને (૪) એની સાથે વારકરતી ઉગાડાય એવા પાકના લાવમાં વધારો. કોઈ પણ અમુક ભાગમાં ગોળ બનાવવાનું વધારે મારું પડશે કે ખાંડ બનાવવી વધારે સારી ગણી શકાય તે સવાલનો જવાબ આપતા પહેલાં એ મુલકમાં લાવ કેવા રહે છે તે જોવું પડે અને એ રીતની તપાસ દરેક જગ્યા માટે ખાસ બુદ્ધિ લેવી પડે એમ છે. વેપારની દૃષ્ટિથી આ વીશે વધારે વિવેચન કરવાની મારી સ્થિતિ નથી પણ એટલું કહ્યા વગર મારાથી રહેવાતું નથી કે આ હરીફાઈ બે સરખી સ્થિતિના પક્ષકારો વચ્ચે નથી પણ નબળા અને જબર વચ્ચેનું આ યુદ્ધ છે. જેની પાસે શેરડીનો પાક હોય તે ગોળ બનાવી શકે. એમાં પાક ખરોબર તૈયાર થયો છે કે હજી કાચો છે એ જોવાની પણ જરૂર રહેતી નથી યાપણુ ઘાટી જોઈતી નથી અને ઇચ્છામાં આવે ત્યારે શરૂ કરાય અને ઇચ્છા ધાય ત્યારે છોડી દેવાય એવી એ ધંધાની સ્થિતિ છે. ખાંડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ હાલમાં નવો છે એમા મોટી યાપણુની જરૂર પડે છે. એને માટે ઘણી સંભાળથી તૈયારીઓ કરવી પડે છે અને બંધ કરવો હોય તો નાણું સંબંધી ઘણી ખોટ જાય છે.

(૩) જમીનની અતિશય વહેંચણી એ ત્રીજી અડચણ છે. થોડાક મોટા જમીનદારો કરતા પાસે પાસે આવેલાં નાનાં નાના સંખ્યાબંધ ખેત-રોના માલીકો સાથે ગોઠવણ કરવી વધારે મુશ્કેલ

પડે એ સમજાય એવી વાત છે અને અનુભવીઓ જણાવે છે કે ખાંડના ઉદ્યોગ સારી રીતે ચલાવવો હોય તો જે જમીનના ભાગો ઉપર તેનો આધાર હોય તે પાસે પાસે આવેલા હોવા જોઈએ અને મોટા પાયા ઉપર એ કામ ઉપાડવું જોઈએ. જગા પામે પાસે હોય તો ગાંડનું તુર ઓછું ખર્ચવું પડે અને શેરડી એક ખેતરમાંથી ન લવાય તો બીજું ખેતર પાસે હોય ત્યાંથી લવાય એટલે એ રીતે કારખાનામાં માલની આયાત વધારે વહેલી, નીચમીત રીતે અને અનુકુળ પ્રમાણમાં ઘટી શકે શેરડીના પાકવાળા ખેતરો નાનાં હોય અને છુટા છવાયા હોય અને જમીનના હક છોડી શકાય નહીં એવા હોય ત્યાં ખાંડ બનાવવાનું કારખાનું ઉભું કરવામાં ઘણી મુશ્કેલીઓ નડે છે.

(૪) બીજા પાકની હરીફાઈ પણ ખાંડના ઉદ્યોગોને નડે છે. આગળ જતાં એવો વખત આવશે કે જ્યારે બીજા પાક વધારે નફાકારક નીવડે તો શેરડીના પાકમાં ઘટાડો કરે. આ હરીફાઈનું જોરબુદ્ધા બુદ્ધા ભાગોમાં વધારે ઓછું હોય છે. ચોખા એટલે કે ડાંગરના પાક માટેની ખેતી કરવામાં આવતી હોય ત્યાં નેહિરોમાંથી પાણી મેળવીને કામ લેવું પડે એવા ભાગમાં એ હરીફાઈ વિશેષ જોવામાં આવે છે.

(અપૂર્ણ)

રસાયણી પદાર્થો બનાવવાના ઉદ્યોગો.

આ ઉદ્યોગ વીશે ઇંગ્લંડમાં મેન્ચેસ્ટર ખાતે સોસાયટી ઓફ કેમીકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ સંસ્થા મી. એચ. એન. મોરીસે વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. રસાયણી પદાર્થો તથા રંગો બનાવનારી ત્યાંની એક પેઢીના વડા તરીકે તે ઘણું જાણીતો માણસ છે એમાં એણે ધ્યાન ખેંચ્યું હતું કે મીઠાની આયાત મુખ્યત્વે માત્ર બંગાલમાં થાય છે. એ પ્રાતમાં ફોલસો તથા લોખંડની પેદાશ હોવાથી રસાયણી પદાર્થો બનાવવાના ઉદ્યોગ માટે ત્યાં ઘણું સાફ ક્ષેત્ર છે. બંગાલમાં અથવા તેની પાસેના ભાગમાં શા માટે મીઠું બનાવવામાં આવતું નથી તે માટે એ વિદ્વાને બંગાલના કેટલાક ભાગની મુલાકાત લીધી તે વેળા તપાસ કરી હતી પણ 'કાંઈ સંતોષકારક કારણ જાણી શકાયું ન હતું'. એ ઉદ્યોગ નાના પાયા ઉપર છુટોછુટો ચલાવવાને બદલે જો એક કે બે સ્થળે મોટા પાયાપર એ ઉદ્યોગ ચલાવવામાં આવે તો તેમાંથી કેટલીક આદૃષ્ટ ચીજો (બાઇપ્રોડક્ટસ) મેળવી શકાય. એવી ચીજોનાં દાંતાં મેગ્નેશીયમ, પોટાશીયમ ક્લોરાઇડ, અને ઓમાઇન છે. ફ્રાન્સની દક્ષીણ ભાગમાં હવાપાણી એટલાં અનુકુળ નથી તો પણ સુર્યની 'ગરમીથી' મીઠાનો મોટો જથ્થો પકાવવામાં આવે છે. તે વેળા આવા આદૃષ્ટ પદાર્થો પણ જતા રહે નહીં તે માટેની સંભાળ રાખવામાં આવે છે. અને એક જાતનો ક્ષાર બનાવવાનું કામ પણ મોટા પાયાપર ચાલે છે. હીંદમાં એવા ક્ષાર બનાવવાના કારખાનાં જાણીતા જેવાં નથી

પણ જ્યાં મીઠું, પકાવાય છે ત્યાં તે એટલું સરતુ હોય છે અને એટલા મોટા જથ્થામાં એ પકાવાય છે કે ક્ષાર બનાવવાનો ઉદ્યોગ પણ ત્યાં વખત જતાં રથાપી શકાય. એને માટે કરવા જેવું એ છે કે છુટે છુટે ઠેકાણે મીઠું પકાવવાને બદલે થોડીક પણ મોટા વીરતાવાળી જગાએ એ કામ થાય એવી ગોઠવણ કરવી જોઈએ. એમ કરવામાં આવે તો મીઠા ઉપરના કર તરીકે જે રકમ આપવી પડે છે તેમાં પણ બચાવ થાય અને મીઠા ઉપર આધાર રાખે એવા રસાયણીક પદાર્થો બનાવવાનો ઉદ્યોગ પણ ચાલુ કરી શકાય.

કુદરતી ગળી લગાઈ પછી હરીફાઈમાં ટકી રહે કે નહીં તે વીશે મી. ડબલ્યુ. એ. ડેવીસ અને ડૉક્ટર હચીન્સનની તપાસને પરીણામે એમ માલમ પડ્યું હતું કે ખાતર તરીકે સુપર ફોસ્ફેટનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તો ગળી વધારે સારી અને વધારે જથ્થામાં મળી શકે પણ એ સુપર ફોસ્ફેટ મોટા પાયાપર હીંદમાં હજી બનાવવામાં આવતા નથી અને એ પદાર્થોની આયાત કરવાનું કામ લગાઈ ઇરમ્યાન મુશ્કેલ થઈ પડ્યું હતું. એ પદાર્થો હીંદમાં બનાવવા જોઈએ અને એ રીતે ગળીનો ઉદ્યોગ ટકી શકે એમ હોય તો તેને ટકાવવો જોઈએ. વસ્તુને ઠંડોવરાવીને ઉભરો લાવવાની રીતમાં ગ્રામ્યીય પદ્ધતિથી હવે કામ લેવામાં આવે છે અને તેથી ઔદ્યોગીક કાર્યોમાં ઘણું લાભ અને

સુધારો થઈ શક્યો છે હવે ગળીના વેપારમાં એકજ પ્રકારનો માલ એકસરખો મળી શકે અને એને લાહી જેવા રૂપમાં વેચાય એવું કરવાની જરૂર છે. મી. મોરીસે એ વીશે ૧૯૧૭ માં કેટલીક તપાસ ચલાવી હતી તેના પરીણામ વીશે વીવેચન કરતાં એણે જણાવ્યું કે જો આટલા સુધારા કરવામાં આવે, અને જો ગળીનો પાક કરનારા સાથે રહીને કાર્ય કરે તો કુદરતી ગળી જનાવટી ગળીની સાથે સારી રીતે

હરીફાઈ કરી શકે. હીંદી સરકારનો એતીવા હીને લગતો સલાહકારક મી. જર્નાડ કોવેન્ટ્સ એમ માને છે કે જો ખેતરની તથા જીયાંન પસંદગી કરવામાં તથા યોગ્ય રીતે ખાતર નાંખવામાં પુરતી કાળજીથી કામ કરવામાં આવે તો કુદરતી ગળી જનાવનારાઓ જનાવટી ગળીના લાવ ગમે તેટલા ગગડે તો પણ તેમાં ઓછા ભાવે માલ વેચી શકે.

ખેતરો અને કારખાનાઓ. ૧

લેખક—મી. કોપ્પટ્ઝીન

ભાષાન્તર કર્તા—ધનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા

(ઓક્ટોબર ૧૯૧૮ ના પૃષ્ઠ-૧૫૧ થી ચાલુ)

આ સર્વનું તાર્પર્ય એટલુંજ જો કે આપણે જે માળીઓ જાન્યુઆરીમાં પાકાં ટ્રોબેરી ઉગાડવાનું કાર્ય કરે છે તેમને બાજુએ મુકીએ અને જે મનુષ્યો ખુલ્લા મેદાનમાં પોતાનો પાક ઉગાડે છે અને છોડવાની બાલ્યાવસ્થામાં માત્ર ફેબ્રુઆરી આશરે લે છે. તેમનો હાખલો લાઇએ અને તેમની રીતિનું પૃથક્કરણ કરીએ તો આપણને એટલું જણાશે કે એ રીતિનો મુળ ઉદ્દેશ એટલોજ કે પ્રથમ છોડવાઓને માટે આવી સારી કળદ્રુપ અને છીદ્રવાળી જમીન જનાવવી કે જેમાં જરૂરજેગી organic અને inorganic વસ્તુઓ હોય; અને તે પછી એ જમીનને અને તેની આસપાસની હવાને ખુલ્લાં મેદાનની હવા કરતાં સારી, અને એકસરખી ઉષ્ણતાની

સ્થિતિમાં રાખવી. આટલા થોડા શબ્દોમાંજ આ રીતિ સમાધાન થાય છે. આજ પરિણામ લાવવા માટે ફ્રેંચ લોકો જુદાં જુદાં ખાતરોને આટલી કાળજીથી લેગાં કરે છે અને એકજ વખતે બધી જાતના ખાતરોમાં કેલ્સાઈ ઉત્પન્ન થાય એવી યોજના કરે છે. આ જેજ વસ્તુઓને માટે—સારી જમીન અને હવાની એકસરખી-ધ્રુવવા યોગ્ય સ્થિતિ—તે પોતાની સર્વ શક્તિઓનો ઉપયોગ કરે છે. પણ આજ ઉદ્દેશ જાહુ સહેલી રીતે પાર પડી શકે તેમ છે, જમીન હાથવડે સુધરી શકે તેમ છે પણ હાથવડે તેને જનાવીએ નહિ તો ચાલી શકે તેમ છે. કોઈ પણ પ્રકારની જમીન, કોઈપણ પ્રકારના અને પ્રમાણના મિશ્રણથી સાંચાકામથી જનાવી શકાય તેમ છે. ખાતર આપણે

હંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોય અરીદ કરવા કયાં જશો ?

સાંચાકામથી બનાવીએ છીએ, ફોસ્ફોરાઇટસ phosphorites ને એનુનથી pulverises થઈ શકે છે અને તેજ પ્રમાણે વોસજસના ગ્રેનાઇટમ પણ તૈયાર કરી શકાય તેમ છે; વળી તેવીજ રીતે જો માગણી હોય તો લોમ (loam) પણ સાંચા કામથી બનાવી શકીએ તેમ છે.

હમણાં ખાતર બનાવવામાં એટલો બધો દગો ચાલે છે, અને ખાતર બનાવવાની રીત ફીઝીયોલોજીકલ, નથી પણ ગ્સાયલિક છે એમ ધારવામાં આવે છે તેથી ખેડુતો આવી વતવના હલકી બનાવટના પણ બહારથી લપકાભર્યા દેખાવના ખાતર વાપરીને પોતાના પાકની ખરાબી કરવાને બદલે પોતાને હાથેજ, બહુજ મહેનત કરીને પોતાને જોઈતું પ્રમાણ ખાતરના મિશ્રણથી બનાવે છે. પરંતુ આ સર્વનું કારણ કુદરતી નથી પણ માત્ર કેટલીક સામાજિક અડચણોને લઈને છે; અને આ અડચણો જ્ઞાનનો અભાવ અને ખરાબ સામાજિક બંધારણને લીધેજ ઉત્પન્ન થાય છે.*

* કાસમાં અને લેવજીઅમમાં આ અડચણ ઘણે દરજ્જે દૂર કરવાના ચલ કરવામાં આવ્યા છે. કાસ કે ત્યાં બહાર પ્રયોગશાળામાં બીયાં અને ખાતરનું પ્રયોગ કરવા વિના મૃત્યુ કરી આપવામાં આવે છે આ પ્રયોગશાળા ઠારા, આપણી કસનામાં નહિ આવે એટલા બુઢાણું બહાર પડે આવ્યા છે, જે ખાતરમાં માત્ર ૧-૫ ભાગ નેટ્રોજન પોષણકારક ભાગ હોય તેવાં ખાતરો પણ જોવામાં આવ્યા છે, તેમજ “આબરદાર” કંપનીએ વરૂંથી, જે ખાતરમાં પોષણનું તત્ત્વ નહિ હોય અને ઇલકર્તા વસ્તુઓ હોય તેવા ખાતરો પણ આપવામાં આવ્યા છે બીયામાંથી આથી પણ વધારે દગો જોવામાં આવ્યો છે જેટની પ્રયોગશાળામાં કેટલાક બીયાં તપાસવામાં આવ્યા હતા કે જેમાં ૨૦ ટકા નેટ્રાલ નુકરનકર બીયાંને બેલ કરવામાં આવ્યા હતા અથવા તો ૨૦ ટકા નેટ્રાલ રેડી બેલવામાં આવી હતી અને ૧૦ ટકા નેટ્રાલ રેડી આસના બીયાં ઉમેરવામાં આવ્યા હતા

અલબત્ત છોડવામાં નાના હોય તે વખતે ગરમ જમીન અને હવાની અગત્યતા હમેશ રહેવાનીજ અને સાઠ વર્ષ પહેલાં લીઝાસ દલાવન્યે આગાહિ કરી હતી કે ખેતીવાડીમાં બીજા પગલું જમીનને ઉષ્ણ બનાવવામાં આવશે તે થશે. પરંતુ ગરમ કરનાર લોઠાંની નળીઓ તેજ કાર્ય કરતા ખાતરો જેવુંજ કામ આપે છે અને તે પણ મતુષ્યોની બહુજ ઓછી શારીરિક મહેનતે. બીજાં પ્રકરણમાં વાંચવામાં આવશે તે પ્રમાણે આ રીતિ મોટા વિસ્તારમાં દાખલ થઈ ચુકી છે. આ રીતિના પરિણામે અમુક જમીનના વિસ્તારની ઉત્પાદક સ્થિતિ સો ગણી કરતાં પણ વધારે વધે છે.

હમણાં જ્યારે ધાપણવાળાઓ આપણી કનેથી તેના મુળ મુદ્દ્ય કરતાં ત્રણ કે ચાર ગણુ દામ લે છે ત્યારે એક ગરમ કરેલ વનસ્પતિ શાળાની એક ચોરસવાર જમીનને માટે આશરે એક પાંડ ખર્ચીએ છીએ એ દેખીતું છે. પરંતુ ટ્રાયિમથી આણેલા લોકડાના કેમોને માટે કેટલા દલાલો લાખો રૂપિયા ઠમ્ભાતા હશે? જો આપણે માત્ર મનુષ્યની મજુરીજ ગણીએ તો આપણે જોઈ શકીએ કે યંત્રોને લીધે એક વનસ્પતિ શાળાની ચોરસવાર જમીન એક મનુષ્યની અટધા દિવસની મજુરીનું કાર્ય છે; કાચની નીચેની એક એકર જમીન ખેડવાને માટે જમીન અને ગર્નગ્રીમાં ત્રેસરાશ રોજના દશ કલાક કામ કરતાં માત્ર ત્રણ પુરુષોજ બમ થાય છે. એટલે તે કાચની વનસ્પતિશાળાઓ પ્રથમ મોલશોખના સાધન સરીખેજ ગણાતી હતી તે હવે ખેતીવાડીના એક અંગ તરીકેજ ગણવા માડી

છે અને જ્યારે આવીજ કાચની વનસ્પતિ-
શાખાઓ દરેક ખેતરના એક સાગ તરીકે વપ-
રાશે અને તેમાં જે શાકભાજી ખુલ્લી હવામાં
નહિ ઉગી શકે અથવા તે જેમને પહેલાં
આવાં સ્થાનમાં ઉગાડવાની જરૂર હોય તેવી
શાકભાજી માટે વાપરવામાં આવશે તેવો વખત
પણ ખુબજ પાસે છે.

સ્વદેશમાંજ ઉગાડવામાં આવતાં કળાક-
ળાદી અને શાકભાજી પરદેશથી આયાત કર-
વામાં આવતાં અડધી પાડી અવસ્થામાં આ-
વેલાં કળાકળાદી કરતાં વધુ સારાં છે અને
કાચના રક્ષણ નીચે ઉગાડવામાં પડતી ખેડ-
નતનો ગઢસો વસ્તુઓની ઉત્તમતાને લીધે વરતજ
વળી રહે છે. મલુરીનો પ્રશ્ન જ્યારે ઉભો થાય
છે અને જ્યારે રહાઇન અને સ્વિટઝરલેન્ડમાં
દ્રાક્ષની વાડીઓ ઉગાડવામાં અને તેનું રક્ષણ
કરવામાં વાપરવામાં આવતી મલુરીનો જ્યારે
આપણે વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપણને
એજ પ્રશ્ન થાય છે કે લંડનના પરામાં એવી
વાડી કાચના રક્ષણથી કરીએ તો જોછી મલુરી
થાય કે આવી રીતે રહાઇન કે લેક લેમન આ-
ગળ વાડીઓ ઉગાડીએ તેમાં જોછી થાય ?
અને જ્યારે આપણે લંડનમાંના પરામાં ઉગા-
ડવામાં આવતી દ્રાક્ષની કિંમત અને ફ્રાન્સ
અને સ્વિટઝરલેન્ડમાં સપ્ટેમ્બર-ઓક્ટોબરમાં
ઉગાડવામાં આવતી દ્રાક્ષની કિંમતની સરખા-
મણી કરીએ ત્યારે આપણને એમ માનવું
પડે છે કે લંડનખાતા અને જર્મનીમાંના
પરામાં ઉગાડવામાં આવતી દ્રાક્ષ કોથી જોછી
મલુરીથી ઉત્પન્ન થઈ શકે છે.

ગમે તેમ કરે પણ આપણે નિકાશ કર-
નાર દેશોની ઉત્પાદક શક્તિ વિષે બહુ ઉંચો
અભિપ્રાય ધાંધવો જોઈતો નથી અને આપણે
એટલું યાદ રાખવું જોઈએ કે દક્ષિણ યુરપના
દ્રાક્ષ ઉગાડનાર પોતે હલકી જાતનો પીકે ના-
મનો દારૂ પીએ છે, એશિયામાંથી આજુલ
બેશમાંથી બનાવેલ દારૂથી મારસેલ્સના લોકો
પોતાની વરસ મટાડે છે અને જે નારમંડિના
લોકો સફરજન લંડન મોકલે છે તેજ લોકો
તેમાંથી બનાવેલ ઉત્તમ સાઈડર માન વારતહે-
વારેજ પીએ છે. આ પ્રમાણેની વસ્તુસ્થિતિ
લાંબો દાગ ટકે તેમ નથી; અને જે વખતે જે
ઘણી વસ્તુઓ આપણે હાલમાં આયાત કરીએ
છીએ તેજ વસ્તુઓ માટે આપણે આપણા
પોતાના દેશનીજ ઉત્પાદકશક્તિ ઉપર આધાર
રાખવો પડશે તે વખત હવે બહુ દુર નથી
અને તેથી આપણને તુકશાન ધવાવું નથી.
આપણી ઉત્પાદકશક્તિ વધારવામાં અને નવી
નવી શોધો કરવામાં રસાયનશાસ્ત્રના સાધનો
અખુટ છે. અને એક જાતની શોધ બીજી ઘણી
શોધોને જન્મ આપે છે અને આથી કુદરતની
શક્તિઓ ઉપર મનુષ્યની શક્તિ વધારેને
વધારે પ્રાધાન્ય મેળવતી જાય છે.

જે આપણે બધી વસ્તુઓનો વિચાર
કરીએ; બગીચાઓમાંની જેતીવાડીમાં જે
હમણા હમણા વિકાસ થયો છે અને તે વિકાસ
ખેતરોમાં પ્રજા કામમાં ઉગાડવાની જે
વલણ દેખાય છે તેને જ્યાલ કરીએ; જે
પ્રયોગો આપણે ખેતીવાડીના ઉદ્યોગ માટે
કરીએ છીએ અને જે આજે પ્રયોગો છે
તે કાલે સાધારણ રીત થઈ જશે તે વિશે

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેબલ દોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

તર્ક કરીએ અને રસાયનશાસ્ત્રે જે સાધનો આપણે માટે તૈયાર રાખ્યાં છે તે વિશે મનન કરીએ તો આપણને કહ્યા વિના ચાલવાનું નથી કે “આ વખતે અમુક વિસ્તારની જમીનમાંથી સાથી વધારેમા વધારે કેટલાં મનુષ્યો પોતાનું ઉદરપોષણ કરી શકશે તેની આગાહિ કરવી એ કેવળ અશક્ય છે.” અથવા તો ‘તેજ ઉપર કેટલી જુદી જુદી જાતની વનસ્પતિઓ આપણે ઉગાડી શકશું એ કેહેવું બહુજ મુશ્કેલ છે.’ દરેક દિવસે આગળની મર્યાદા વધતી જાય છે અને નવા નવા વિશાળ વાતાવરણ આપણી દૃષ્ટિ સમુળ ઉઘડતાં જાય છે. હમણાં માત્ર આપણે આટલું તો કહી શકીએ કે હમણાં પણ એક ચોરસ માઇલના વિસ્તારની જમીનથી ૬૦૦ માણસો પોતાનું ઉદર પોષણ કરી શકે તેમ છે અને ૧૦૦૦ માણસો-આગમુ માણસો નહિ—૧૦૦૦ એકર જમીન વડે કરીને, બહુ મહેનત કર્યા વિના તેજ જમીનમાંથી ઉત્તમ વનસ્પતિ અને જનાવરોને માટેનાં ખોરાક તેમજ કપડાંને માટે શણ, ઈન, રેશમ તેમજ ચામડાં મેળવી શકે. આથી પણ ઉત્તમ ખેતીવાડીની રીતિ—જેને હમણાં પણ પ્રયોગ થાય છે. ૧ પણ આજ વિસ્તારમાં નહિ—જ્યારે અમલમાં મુકાયે ત્યારે શું પરિણામ આવશે તેનું કાંઈ પણ અનુમાન ગાંધી શકાય તેમ નથી કારણ કે ખેતીવાડીની કળા એટલી બધી વિકાસ પામી છે અને પામતી જાય છે.

આ પ્રમાણે આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે વસ્તી વધી જવાનાં જહાનાં આપણે ધારીને પૃથકકરણ કરવા માંડીએ તો પહેલેજ અપાટે જમીનદોષ થઈ જાય છે જે માણસો એમ ધારે છે કે માણસો માત્ર આ જગતની જડ દોલતના ઉપયોગ કરનાર છે અને તેમાં વધારો કરનાર નથી તેજ માણસો આ દેશમાં દર ૧૦૦૦ સેકન્ડે એક માણસનો વધારો થાય છે એ આંકડાથી લયલીત થઈ જાય છે. પરંતુ આપણા જેવા માણસો જે એમ ધારે છે કે દરેક નવો જન્મ લેનાર મનુષ્ય એક ખર્ચાકામ કરનાર છે અને પોતાના હિસ્સાના પ્રમાણ કરવા પણ વધારે ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ ધરાવે છે તે માણસો તો એના જન્મને આતંકથી વધાવી લે છે.

એક માણસ પોતાની મજૂરીની ઉત્પાદક શક્તિ વધારવા માટે યત્ન કરે તે માટે માણસની ઝાઝી વસતિ એ એક મુળ જરૂરીયાતની વસ્તુ છે તે આપણે જાણીએ છીએ. સાથી વધારે ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ ધરાવનાર મજૂરી, જ્યાંસુધી માણસો થોડાં થોડાં હોય અને વિખરાયલાં રહેતાં હોય ત્યાં સુધી, અશકત છે એ વાત આપણે જાણીએ છીએ. અસલના વખતના હજારી જમીન ખેડતા કેટલી મજૂરી વાપરવી પડે છે અને હાથેથી વણતાં અને કાંતતાં કેટલી મહેનત પડે છે તે આપણે જાણીએ છીએ અને તેટલોજ ખોરાક અને તેટલાંજ કપડાં હાલના સંઆકામથી કેટલી ઓછી મજૂરી અને મેદુનતથી ઉત્પન્ન થઈ શકે છે તે પણ આપણે જાણીએ છીએ.

વળી, એક એકર જમીન ઉપર ૨,૦૦,૦૦૦ શેર ખોરાક ઉત્પન્ન કરવો એ તેટલોજ ખોરાક દશ એકર જમીન ઉપર ઉત્પન્ન કરવા કરતાં બહુજ રહેલું છે તે આપણે જોઈએ છીએ. રશિયામાં ઘઉં પોતાની મેળે ઉગે છે એમ ધારવું એ બહુ મારી વાત છે, પરંતુ જે માણસોએ ત્યાંની જમીનમાં કામ કરતાં મજૂરોની સ્થિતિ જોઈ છે તેમને માત્ર એકજ વિચાર

આવે છે; તે એ કે વસતિ વધે અને તે માટા પ્રમાણમાં વધે તો સાંચાકામ વાપરી શકાય અને નવામાં નવી દબની ખેતીવાડી અમલમાં મુકી શકાય; અને જે માણસો હમણા જનાવર માફક કામ કરે છે તેમને જરા વિશ્રાંતિ મળે અને તેઓ માણસોની હારમાં આવી શકે.

(અપૂર્ણ)

ગ્રીસ સાથેના હિંદના વેપાર

ગ્રીસ સાથેના હિંદના વેપાર વીશે લંડન ખાતેના ઇંગ્લીશન ટ્રેડ ઇમીશનર મી. ડી. ટી. ચાડવીક જણાવે છે કે હિંદમાં કાપડ સુતરની મીલોમાં જે માલ બને છે તેમાં દર વર્સે થોડો થોડો પણ સુધારો થતો જાય છે અને તેને પરીણામે પરદેશમાં હિંદી માલ અગાઉ કરતાં વધારે ખર્ચવા લાગ્યો છે. ગ્રીસ તરફના ગોમાં હિંદી સુતર અગાઉ ઘણા હલકા નાન નાનરનું ખર્ચતું હતું. જ્યારે બહારથી ચીઢ નાનરનું સુતર ઇટલીથી અને તે કરતાં વધારે ચઢતા નાનરનું સુતર ઈંગ્લેન્ડથી ત્યાં જતું હતું. એનું કારણ એમ જણાવવામાં આવતું હતું કે ચઢતા નાનરના હિંદી સુતરમાં ટકાવપણું ઓછું રહેતું. હવે માલ વધારે સારો બનતો હોવાથી વીસ નાનર સુધીનું હિંદી સુતર ત્યાં વેચાશે એમ આશા રાખવામાં આવે છે. બાલ્કનના મુલકોમાં જે માલ મોકલવામાં આવે છે તેમાં દસ રતલના વજનનાં હોય છે તેને કાર્ડબોર્ડ વીંટાળી તેના ઉપર કાગળ ચોટી તે ઉપર નાનર વગેરેની છાપ મારીને મોકલવામાં આવે છે. કુપ નામથી ઝોળખાતી જાતનું ખાસ સખત ટવીસ્ટ સુતર

પણ ગ્રીસમાં ઘણું વેચાયું છે. ધોળેલું અને રંગેલું સુતર પણ ત્યાં મોટા જથ્થામાં આયાત થયું છે. તેમાં મુખ્ય રંગો હુરો તથા લાલ છે. હિંદમાં બનેલું કાપડ ગ્રીસ જતું નથી. ચાદરો કેબોટ વગેરે જાતનો માલ ત્યાં મોકલવામાં આવે તો ઘણી સહેલાઈથી વેચી શકાય. હલકા પ્રકારના કાપડ માટે બાલ્કનના સર્વે પ્રાંતોમાં અત્યારે ઘણું સાફ જાનર છે કેમકે ત્યાં કાપડની અછત છે. કેબોટ તથા ટીકલોથ જાપાનથી ત્યાં જવા માંડ્યું છે અને તેને માટે સારો અભિપ્રાય બંધાયો છે. સુતર બનાવતી વેળા જે વેસ્ટ પડે તેને માટે પુછપરછ ઘણી છે. જેમને, એ જાનરમાં ઘરાકી મેળવણી હોય તેમણે દરેક જાતના માલના નમુના મોકલવા પડશે.

વનસ્પતીમાથી બનાવેલા તેલ, જેવાં કે આળસીનું તેલ, દીવેલ, વગેરે મોટા જથ્થામાં ગ્રીસ આયાત કરે છે. દીવેલ દવા માટે તથા કેટલાક ઉદ્યોગો માટે તેઓ મંગાવે છે અને બીજા કેટલીક જાતનાં તેલમાંથી સાબુ બનાવે છે. એવી ચીજ માટે ગ્રીસમાં ઉકાવ સારો છે—

દીવાળીના માટે કેન્ડી દાઢદંતની છંદી કાઢાઈને જોઈએ કે ?

તેલના ખીયા માટે બાલકનના મુલકોમાં હાલ બહુ પુછપરછ નથી કરવું કે તેમાંથી તેલ કાઢવાનો ઉદ્યોગ એ મુલકોમાં હજી શરૂઆતની સ્થિતિમાં છે. મથાલામા મરીની આયાત ઘણી ઘાય છે. એને માટે તેમજ મથાલાની ખીજી બધી જાત માટે પુછપરછ ઘણી છે. કાપી હાઈડ્રોસ્તાનથી ગ્રીસ ખાતે મુદ્દલ જતી નથી. બ્રાઝીલથી ત્યાં જે કાફી જાય છે તેજ ત્યાં વપરાય છે. હાઈદની કાફીનો થોડો જથ્થો ગ્રીસની સરકારે કેટલાક વખત ઉપર મગાવ્યો હતો. પણ ત્યાંના લોકોને તે માલ પસંદ પડ્યો નહીં. આ હાઈદથી તેમજ સીલોનથી મોટા જથ્થામાં જાય છે અને બાલકનના મુલકોમાં ખપે છે ઘઉં ગ્રીસમાં અત્યારે વપરાય છે. તે સઘળા હાઈદથી ત્યાં ગયેલાજ છે પણ એ આયાત કરવાનો તથા લોકોને પુરો પાડવાનો ઇનકાર ત્યાંની સરકારના હાથમાં છે. એ રીવાય કેટલીક જાતનો હાઈદ માલ જેવો કે હેશ્યન કલોથ અને કોથળા બાલકન મુલકોમાં ઘણા ખપે છે તેનું વજન અર્થવા પનેા વધારે કે ઓછો હોય નો તે માટે કાંઈ મુશ્કેલી પડતી નથી વળી ખનીજ તેલ પણ મોટા

જથ્થામાં આયાત કરવામાં આવે છે હાલમાં એના ભાવ સારા છે પણ સ્ટીમરોની આવજા વધારે છુટથી થવા લાગે તે વેળા ગુરુ વગેરે બધાનો સરવાળો ગણતા હાઈદ માલ જો અગ્રે રીકન ખનીજ તેલ સાથે હરીફાઈમાં વધારે સસ્તું પડશે તોજ એનો વેપાર બાલકનના મુલકો સાથે ચાલુ રહેશે. કાચા ચામડા મોટા જથ્થામાં આયાત કરવામાં આવે છે અને પછી ત્યાં તે કેળવાય છે. લડાઈ અગાઉ હાઈદથી ત્યાં જતો માલ મુખ્ય ઠરીને ઑસ્ટ્રીયન લોઈડ કંપનીની સ્ટીમરોમાં ગ્રીસેસ્ટ જતો અને ત્યાંથી એજ કંપનીની ખીજી સ્ટીમરોમાં ગ્રીસના તથા તેની આસપાસના બંદરોએ લઈ જવામાં આવતો. એમ થવાથી હાલ બહુ થતી અને ખરચ પણ ઘણો વધારે પડતો જેથી હાઈદ સાથેનો વેપાર ખીલવવામાં મૂશ્કેલી પડતી પણ હવે પછી પોર્ટસેડના બંદરેથીજ ખીજી સ્ટીમરોમાં માલ ચઢાવવાની ગોઠવણ કરવામાં આવશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે

(માઇસોર ઇકોનોમીક જનલ)

અધિપતિની નાંધ.

૨. હિંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવમાં થયેલા ફેરફાર વીશે વેળાસર માહિતી નહીં મેળવવાને લીધે કર્તમ્મ આતાંએ ઠરેલી ભુલને લીધે ઉપસ્થિત થયેલો “વેપારી પત્રવ્યવહાર” આ અંકમાં આપ્યો છે તે ઉપરથી ભેદ શકાશે કે કર્તમ્મ આતાંને હુંડીના ભાવના ફેરફાર વીશેની ખબર મળવામાં દીલ થઇ હતી. એવોજ પ્રકાર પોસ્ટ ખાતામાં પણ બન્યો હતો જે વીશે “ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા” પત્રના તા. ૧૮-૮-૧૯ ના અંકમાં અગ્ર નોંધમાં નીચે પ્રમાણે વીવેચન કરવામાં આવેલું છે:—

What is this we hear about the Post Office? It is because
Who said coming the prince of profiteer? Well, for it is continuing to remit money to England by money order at the rate of 1s. 8d. though the rate of exchange was raised to 1s. 10d. a week ago. The explanation given at the General Post Office in Bombay is that no official announcement of the change has yet reached it, and if that is the correct explanation the Government of India should lose no time in bringing what steps it should take against the official who is thus slow to get to work.

ઉપરનાં લખાણને ભાવાર્થ નીચે પ્રમાણે છે:—

પોસ્ટ ઓફીસ વીશે આપણે આ યુગ-સાંબળાયેલી યોગ્ય? એ અયોગ્ય નહોતું ખાતા-અયોગ્ય નહોતું. રાખોમાં અમણી થઇ છે કે કર્તમ્મ એમ ઇન્ડિયાના ખાતામાં મોકલવા માટેનાં દરો ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા? વધારીને એક શીલિંગ ફક્ત પેન્સમાં કરવામાં આવ્યો તેને એક અઘણ વાસ્તુ થઇ ગયું તોપણ હજી પોસ્ટ ઓફીસ તો એક શીલિંગ આઠ પેન્સ લેખે નાણાં લે છે. જનરલ પોસ્ટ ઓફીસ મુબઇ, જણાવે છે કે અમને સત્તાવાર રીતે કાંઈપણ ખબર મળી નથી. જો એમ ખરેખર હોય તો પોતાના કામને લગતી માહિતી વેળાસર મેળવવામાં આવેલી ધીમી જે અમલદાર હોય તેના સંબંધમાં કેમ કામ લેવું તેના હવે વખત પોવા વગર હિંદી સરકારે વીચાર કરવો જોઈએ.

૧. પૂર્વ આફ્રીકાનો વેપાર ઘણે ભાગે હિંદીઓના હાથમાં છે અને તેને ઘણો વધારી થાય તેમ છે તે પોતાના કાળુમાં લે એવી કંપની સરકારી સહાયતાથી કાઢવા વીશે મેન્ડર મેકેડોની સુચના વીશે આ એમ્બરે સરકારને મોકલેલી ચરણ આ માસીકના ગયા અંકમાં છાપી છે. આ વેળા જંગ-ગાર ખાતેની ઇન્ડિયન નેશનલ એસોસિએશનના આ. સેક્રેટરી મી. બીહારીલાલ એન. અનંતાણીનો પત્ર ૧૧૩ મે પાને છાપ્યો છે તે વીશે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે.

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈકાર અને મજબુ”

૩. હિંદી પ્રધાનની હુડીના લાવમાં વધઘટ થાય તેમાં બીજા દેશો સાથે હિંદને વેપારને અંગે પ્રાપ્ત થયેલું લેણું કે દેવું જે હોય તેની અસર હિંદમાં મુખ્ય હોય છે અને એ બાબતમાં જાણવા જેવું છે કે અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ તથા ચીન અને જાપાનથી હિંદ ખાતે થયેલા આયાત તથા હિંદથી તે

દેશો ખાતે ક્રૂચલી નીકાશ ૧૯૧૬-૧૭ માં નીચે પ્રમાણે હતી:—

		આયાત. - નીકાશ.	
		યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ પાઉંડ ૭૭ લાખ. ૨૦૭ લાખ.	
ચીન	... „ ૧૧ „ ૩૯ „		
હોંગકોંગ	... „ ૭ „ ૨૮ „		
જાપાન	... „ ૮૮ „ ૧૭૬ „		

ખેતીવાડીને લગતા ૧૯૧૬-૧૭ ના વરસ માટેના આંકડાનું પુસ્તક હમણાં સરકારે બહાર પાડ્યું છે તે ઉપરથી જણાય છે કે એ વરસમાં ખેડવામાં આવેલી જમીનનો વીસ્તાર અને ખેડવા લાયક હોવા છતાં ખેડાયેલી નહીં એવી જમીનનો વીસ્તાર નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે હતો:—

		ખેડવા લાયક પણ ન ખેડાયેલી જમીન.		પડવર રાખેલી જમીન.		ખેડવામાં આવેલી જમીન.	
અમદાવાદ જિલ્લો	...	૧૫૩	૩૯૭	૧૪૧૫		૧૪૧૫	
ખેડા	...	૪૫	૩૯	૮૦૦		૮૦૦	
પંચમહાલ	...	૮૬	૮૮	૫૩૩		૫૩૩	
ભરૂચ	...	૨૮	૩૨	૬૨૬		૬૨૬	
સુરેત	...	૬૩	૨૬	૭૪૮		૭૪૮	
પુર્વ ખાનદેશ	...	૬૭	૭૫	૧૯૮૪		૧૯૮૪	
પચીમ	...	૧૬૩	૧૪૦	૧૬૧૨		૧૬૧૨	
નારક	...	૭૪	૩૫૨	૨૧૨૯		૨૧૨૯	
અહમદનગર	...	૪૨	૪૨૨	૨૭૬૦		૨૭૬૦	
યુના	...	૫	૫૨૧	૨૦૫૪		૨૦૫૪	
ચૌલાપુર	...	૧૩	૩૬૪	૨૧૬૩		૨૧૬૩	
સતારા	...	૩૪	૩૯૦	૧૬૩૪		૧૬૩૪	
ખેડગામ	...	૭૨	૪૦૫	૧૭૮૮		૧૭૮૮	
બીજાપુર	...	૪૯	૩૨૪	૨૯૦૯		૨૯૦૯	
ધારવાડ	...	૪૪	૨૦૩	૨૨૧૩		૨૨૧૩	
થાણા	...	૪૮	૪૬૩	૫૮૦		૫૮૦	
કોલાબા	...	૨૧	૪૦૩	૩૯૯		૩૯૯	
રતનાગીરી	...	૧૪૦	૧૧૦૪	૭૨૯		૭૨૯	
કાનરા	...	૪૦	૮૫	૨૫૫		૨૫૫	
કુલ મુંબઈ ઇલાકા	...	૧૨૨૫	૫૮૪૦	૨૭૪૭૦		૨૭૪૭૦	
ચીધ પ્રાંત	...	૫૯૧૨	૪૯૪૫	૪૬૨૨		૪૬૨૨	
મદ્રાસ	...	૧૧૪૫૮	૮૪૬૯	૩૪૩૧૭		૩૪૩૧૭	
બંગાલ	...	૪૯૪૯	૫૫૦૦	૨૪૭૫૩		૨૪૭૫૩	
આંધ્ર	...	૭૨૮૬	૧૬૪૨	૨૭૩૬૪		૨૭૩૬૪	
બીહાર	...	૬૬૬૫	૪૮૦૪	૨૫૮૯૦		૨૫૮૯૦	
પંજાબ	...	૧૬૧૪૮	૨૨૬૬	૨૬૯૩૮		૨૬૯૩૮	
મધ્ય પ્રાંતો	...	૧૩૨૨૮	૨૪૦૦	૧૮૩૭૧		૧૮૩૭૧	

ખ્રીટીશ હિંદમાં કુલ

૧૧૨૩૦૮

૪૫૭૯૨

૨૨૬૭૦૮

ધી બોમ્બે રાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ ઇંડિયા, મુંબઈ.

“કરોળીઆ”

આ ભાષાન્તર સ્તુત્ય છે અને ઉમદા છે. વિજ્ઞાનની પરિભાષાના શબ્દો આપના ગુજરાતી સાહિત્યમાં બહુ ઓછા છે અને વૈજ્ઞાનિક સાહિત્ય બહુ કેળવણું નથી તોપણ મી. ભાનુસુખરામ નિર્ગુણરામ મહેતાએ અંગ્રેજી પારિભાષિક શબ્દોનો ગુજરાતી અનુવાદ ઠીક ઠીકો છે વૈજ્ઞાનિક પુસ્તકોનું ભાવાન્તર કરવું એ બહુ કઠિન છે અને એ કઠિણ કામ મી. ભાનુસુખરામે ઠીક સાધ્યું છે અને એ સ્તુતિપાત્ર છે. એ પુસ્તકમાં કરોળીઆની બાબતની માહિતી સારી છે. એનું જીવનનું અવલોકન બહુ બારીક છે અને જુદી જુદી તરફવાર કરોળીઆના વિભાગ પાડી તેઓપર ખાસ પ્રકરણ રચ્યાં છે. કરોળીઆની બાળ કેમ બને છે તે પણ ઠીક દર્શાવ્યું છે. અમારા ધારવા પ્રમાણે આ પુસ્તક સાફ છે અને એવા વૈજ્ઞાનિક પુસ્તકોના ભાષાન્તર તથા મૂળ ગ્રંથોથી આપનું સાહિત્ય શોભાવવાની જરૂર છે.

જ. ગો. દ.

“ગિરધર.”

મી. જગજીવનદાસ દણાસજી ચેટ્ટીએ આ જીવન ચરિત્ર લખી ગુજરાતી સાહિત્યની સેવા ઠીક બગવી છે, આપના સાહિત્યનો ભ્રમ્યે તેવો ઇતિહાસ પણ નથી અને સાહિત્ય સુગટમણી કવિઓના જીવન ચરિત્રોનો પણ ઘણો અભાવ છે, આમ તેમ કેટલાંક જીવન ચરિત્રો આલેખવાને પ્રયત્ન થયા છે, અને કવિનાં પુસ્તકો પ્રગટ કરતી વેળા તે પુસ્તકની પ્રસ્તાવનામાં કંઈક જીવન આલેખવામાં આવે છે પરંતુ કવિનાં જીવનચરિત્રના સ્વતંત્ર પુસ્તકોનો ગુજ-

રાતી સાહિત્યમાં કંઈક અભાવ તો છે. આ ઉપરોક્ત પુસ્તકમાં મી. મોદીએ કવિના જીવનની માહિતી મેલવવામાં ઠીક પ્રયત્ન કર્યો છે, અને સામગ્રી પણ ઠીક લેંગી કીધી હોય તેમ લાગે છે. કવિનું ભક્તિ પૂર્ણ હૃદય હતું એ બહુ સારી રીતે વર્ણવ્યું છે અને કવિનાં અવસાન સમયનો ચિતાર તેમ એવો આબેહુબ ચિતર્યો છે કે વાંચનારના મન ઉપર પણ અસર થયા વગર રહે નહિ.

કવિ ગિરધરની કવિતાની સમાલોચના પણ સારી કરી છે અને ગુજરાતી સાહિત્ય પર કાળુ એ સમાલોચનમાં મી. “મોદી” સારી રીતે દર્શાવે છે. કવિની કવિતા “કોઈ સુધડ ચતુર, મરમાળી, અને વિલાસવતી નગરનારીમાં ગણાવાનો પ્રયત્ન કરવા જતી સ્વરણ સ્વભાવની, ઠાવડી, ડાહી, મીઠા બોલી, પવિત્ર હૃદયની, પણ શહેરના વગેટમાં ન આવેલી સૌંદર્યવતી ગ્રામ્યનારીના જેવી છે,” આ રૂપક મી. મોદીએ બહુ યોગ્ય આપ્યું છે. દયારામની કવિતા જે સુધડ ચતુર મરમાળી અને વિલાસવતી નગરનારી છે તેનું અનુકરણ કરવા જતા ઘણી વખત ગિરધરની કવિતા બહુ ઠાવડી બની જ્ઞાનમાં ઉતરી જાય છે અને તેથી દયારામની માર્મિકતા અંદર આવી શકતી નથી.

મી. મોદીએ ઉદાહરણો આપી કવિતા ઉપર દયારામ, પ્રેમાનંદ આદિના જે સંસ્કારો પડ્યા છે તે પણ બતાવ્યા છે અને તે કવિ ઓની સાથનાની તુલના કરવામાં મી. મોદીનું જ્ઞાન સાહિત્યનું ઘણું સાફ છે એમ બતાવી આપે છે. આ પુસ્તક સાહિત્યના ઉપાસકને બહુ ઉપયોગ અને કવિના જીવનની કંઈક માહિતી આપનારું છે અને કવિની કૃતિ સાથે સારો પરિચય કરાવે છે.

જ. ગો. દ.

વેપારી પત્રવ્યવહાર.

પૂર્વ આફ્રિકા સાથેના વેપાર વિષે.

મુંબઈ ૨૨ મી ઑગસ્ટ ૧૯૧૯.

મહેરખાન સેક્રેટરી

ધી ઇન્ડિઅન મરચાંટસ ચેમ્બર અને બુરો

મુંબઈ.

સાહેબ,

થોડો વખત આસાચેશ લોગવવાના હેતુથી માત્ર લાભા વસવાટ ગાહ પૂર્વ આફ્રીકા-માંથી હું હાલજ આંહી આવ્યો છું. માતૃભુ-મિત્રી હાલની જરૂરીઆતો પર વિચાર કરતાં સદરહુ આસાચેશનો સમય સરસમાં સરસ રીતે લોગવવાનો ઉત્તમ માર્ગ હું માનું છું તે પ્રમાણે એ થશે કે હિંદુસ્તાનના વ્યાપારનાં આ મુખ્ય નગર મુંબાઈમાં ખાસ કરીને બંને યોગ્ય સંસ્થાઓ અને ગૃહસ્થોની મુલાકાતો લઈને, મળી શકે તેટલું સાહિત્ય આપણા હિન્દી પ્રેસમાં પ્રસિદ્ધ કરીને, અને જરૂર પડે તો બહાર વ્યાખ્યાનો આપીને, પૂર્વ આફ્રિકાના (હાલે આપણા શાહી સરકારના સત્તા નીચેના અગાઉના કહેવાતા જમન પૂર્વ આફ્રીકા સહીત) વિશાળ મુલકમાં હિન્દી વ્યાપાર અને ઉદ્યોગોની શક્યતા અને આપણા હિન્દી યુવકો માટેની શક્યતા વીશે ખરાં જ્ઞાનનો પ્રસાર જેમ બને તેમ જલ્દીથી અને જેટલો બને તેટલો કરવો.

કદાચ આપ બાણુતા હશે કે ભારત વર્ષ માટેના મહાન વિચારકો જેવા કે મરહુમ ઓનરેબલ મિ. ગોખલે, નામદાર આગાખાન સાહેબ, અને સર થીઓડોર મોરીસને માત્ર હિંદુસ્તાનનાં જ સરસ હિત માટે નહિ પરંતુ આખી શહેનશાહતનાં લલાં અર્થે આપણી શાહી સરકારને માત્ર હિન્દી વસવાટ માટે જ પૂર્વ આફ્રિકાના તે વિભાગને ઇલાયદો રાખવાની સલાહ આપવાનું યોગ્ય વિચાર્યું છે છતાં પણ ઘણી દિલગીરીની બાબત છે કે સ્થાનિક જરૂરીયાતોના ઘણાં ગંભીર કબાણુને લઈને પણ આ ભારે ઉપયોગી વિચારને સંપૂર્ણ ટેકો હિંદુસ્તાનમાં મળેલ નથી પરંતુ હવે આ વિષય પર થોડો સમય રોકવાને માટે ખરો સમય આવી લાગ્યો છે કારણ કે તે ઉપર ત્યાંના આપણા વ્યાપાર ઉદ્યોગનો અને હિન્દી યુવકોને માટે એક ક્ષેત્ર મેળવવાનો આધાર છે એટલું જ નહિ પરંતુ ઘણી સદીઓ અગાઉ આપણા જે દેશ બાંધેલો ત્યાં વસાહત કરી રહ્યા છે તેમને માટેની લયકર કટાકટીના સમયને દૂર કરવાનો આધાર પણ તે પરજ છે.

તે દેશમાં વ્યાપાર અને ખેતીની સ્થાપનાની શક્યતા માટેની તપાસ કરવા માટે વ્યાપાર ઉદ્યોગ પર ધ્યાન રાખનારી સંસ્થાઓના પ્રતિનિધીઓ તરીકે દક્ષીણ આફ્રીકા અને બીજા દેશોમાંથી ઘણાં એક મીશનોએ

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક ઓટ, ફર્ટ, મુંબઈ.

પોતાનું કામ ક્યારનુંએ પુરું થયું છે અને તેને પરીણામે સારી રીતે સ્થપાયેલી વ્યાપારી મીન્ડીકેટોએ ત્યાં આવવાનું શરૂ કરી દીધું છે. માત્ર હિન્દુસ્તાનજ એવો મુલક છે કે જેનો વેપાર આ દિશામાં હજી જીવવાળો જણાતો નથી.

કેટલાંક કારણો માટે પુર્વ આફ્રિકામાંના બ્રોગની ચોક્કસ શાખાને આર્થિક વિષયમાં પેશ્વેશ માટે કુશળતામાં હાલ એક જોડા સ્ટોટ પેદીના પ્રોપેક્ટસની જાહેરાત થઈ છે તે પર ધ્યાન પુગાડવા હું માગતો નથી. તેવી જ દરખાસ્ત મેજર મેક્કેશે નામના એક ગૃહસ્થ તરફથી થઈ છે તે સામે સમયસરનો અને ખડાદુર ટકાવ મુંબઈની વ્યાપારી ચેમ્બરે કરેલ છે તેની પણ સર્વને માહિતી છે. માટે લાગતા વળગતાઓના તારાક્ષીક અને આતુર વિચાર માટે હું નીચેની થોડી સુચનાઓ રજૂ કરવાની હિંમત કરૂ છું.

૧. શા માટે પુર્વ આફ્રિકા ખસુસ કરી એક હિન્દી સંસ્થાન બનવું જોઈએ તે માટેનાં સંગીત કારણોને સારી રીતે સર્વત્ર જાણીતું કરવાની જરૂરીયાત તરફ લક્ષ્ય આપવું.

૨. ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેના આચાર નીકાશ અને ખેતી સહીતના સ્થાનિક વ્યાપારની તાંત્રી પ્રચલીત રીતીતી અને ભાવી શક્યતાઓ પર તપાસ કરવા અને તે પર રીપોર્ટ કરવા માટે મીલમાલેકો અને ખીજી વ્યાપારી સંસ્થાઓએ જોઈતાં સાધનો સહીત પોતાના

પ્રતિનીધીઓને ત્યાં મેલવાની જરૂરીયાત પર લક્ષ્ય આપવું,

૩. જણાવ્યા હિન્દી યુવાનોનું ફાલતુ ગીથો ગીથ પછું અને પરીણામે તેમના માનસીક ક્ષેત્રની થતી ફીણતો દુર કરવાના હેતુથી તેમના માટેનાં આ નૈસર્ગિક જાણમાં જેઓ પોતાનાં જીવનને સ્થાપવા ઇચ્છતા હોય તેવા હિન્દી જણોના યુવાનોને તે માર્ગમાં જોડતી દરેક પ્રકારની મદદ અને જરૂર પડે તો લેનો અને ગાન્ટો આપી આર્થિક મદદ પણ આપવાના અસરકારક ઉપાયો ચોજવા.

૪. માત્ર હિન્દીઓ તરફથી જ પોશાયેલા અને હિન્દીઓના જ કાબુમાં ખાસ કરી તે મુલકમાં હિન્દી વ્યારપારને લોકપ્રીય કરવાના જ મુખ્ય હેતુસર એક કેન્દ્રીક હિન્દી જોઈન્ટ સ્ટોક સંસ્થા સ્થાપવી. વસ્તુતઃ તે સંસ્થા એક એવી મહાન ખડી ધવી જોઈએ કે તે માર્ગે છેક હિન્દી બેન્કિંગ હિન્દી વીમા ખાતાં અને હિન્દી નૌકા ખાતાથી કરીને હિન્દી વ્યાપારના હલકામાં હલકી શાખા પુર્વ આફ્રિકામાં વહન કરે.

જાતે મુંબઈમાં કેઈપલ સંસ્થાને જરૂર પડે ત્યારે ફનેશાં સારી સેવા તેમના માટે તથા જે મે ઉપર કહ્યું છે તેની વધુ સમજાવટ માટે પણ સહાયક થાય છે.

હું કહું છું, સાહેબ -

તમારો વિશ્વાસુ.

બિહારીલાલ એન. અનંતાણી.

છાંગલડની હુડીના દર વીરો.

કરતમ ખાતા તરફથી આયાત માલ ઉપર
લેવામાં આવતી જકાત સંબંધી મીંઠ લક્ષ્મી-
દાસ રવજી તેરસી અને કરતમ કલેક્ટર વચ્ચે
આલેલો પત્રવહેવાર નીચે મુજબ હતો:-

મુંબઈ, તાં ૨૭ મી મે.

પ્રીન્સેસ અને વીકટોરીયા ડાકના મદદનીશ
કલેક્ટર જોગ.

સાહેબ,

જે વેપારીઓ અમારી મારફત આયાત
વેપાર ચલાવે છે તેમની તરફથી અમને એવી
ખબર આપવામાં આવી છે કે, જોકે સરકારે
વટાવનો દર ૧ શીં ૮ પેં કરાવેલો હોવા
છતાં હજી જકાત ૧ શીં ૬ પેં ની કીમતને
હીસાબે લેવાય છે. આ રીતે તેમને વધારે
જકાત ભરવી પડે છે. આ બાબતમાં તપાસ
કરવાની મહેરબાની કર્યો અને જો તેવી રીતે
જકાત લેવાઈ હોય તો તે પાછી પગાર કરવાં
મહેરબાની કર્યો.

હીં તમારો નીમકહલાલ
(સહી) લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી

એસીસ્ટન્ટ કલેક્ટરનો જવાબ.

મુંબઈ, તા. ૧૪-૬-૧૯.

મેસર્સ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી
સરદાર ખીલ્ડીંગ પ્લોટ નં ૩,
એપોલો ંદર, કોટ.

સાહેબ,

તમારો પત્ર મળ્યો. તમોએ જણાવેલા
બાબતમાં તપાસ ચાલે છે અને વધુ પત્રવહેવાર
હવે પછી કરવામાં આવશે.

હીં તમારો તાબેદાર

સેવક

(સહી) એ. ડી. લાલકાકા

મદદનીશ કલેક્ટર.

મુંબઈ, તા. ૧૫ મી જુન

મદદનીશ કલેક્ટર એન્ડ કરતમસ,

વાડીખંદર

મહાશય,

અમારા તાં ૨૭ મી મેના અને તમારે
તા. ૧૪ મી જુનના પત્ર તરફ તમારું ધ્યાન
જોઈએ છીએ. તે પત્રમાં વટાવના દર સંબંધ
તપાસ ચલાવી વધુ પત્રવહેવાર ચલાવવાનું
વચન આપ્યું હતું.

હિતાવળે તમારી તરફથી પ્રત્યુત્તર માટે
રાહ જોઈએ છીએ.

તમારો વીધાસ

(સહી) લક્ષ્મીદાસ આર. તેરસી

મેસર્સ લક્ષ્મીદાસની કુાં.

મુંબઈ, તાં ૨૪-૭-૧૯.

એપોલો ઓટ કોટ, મુંબઈ.

મહાશય,

તાં ૧૪ મી મેના અમારા નં. પી. ડી.
૬૭૫૬ અને તમારા તાં ૧૫ મી જુનના
પત્રના જવાબમાં જણાવવાનું કે ૧ શીં ૮ પેં
નો વટાવનો નવો દર તાં ૨૩ મી મે ૧૯૧૮
થી અમલમાં મુકવામાં આવ્યો છે, અને તે
વારીખથી આયાત કરવામાં આવેલા સઘળા
માલપર તે પ્રમાણની કીમત ગણીને દર લેવામાં
આવશે.

હીં તમારો નમ્ર સેવક

(સહી) એન્ડ. ડી. લાલકાકા

મદદનીશ કલેક્ટર.

મુંબઈ, તા. ૨૮ મી જુલાઈ ૧૯૧૯.

મી. એફ. ડી. લાલકાકા,

એસીસ્ટન્ટ કલેક્ટર પ્રન્સેસ ડોક.

કરમ હાઉસ, મુંબઈ.

જે વધારે જઠાવ તેથી અમને ભરવી પડી છે તે પાછી મળશે કે કેમ તે જણાવશો તે ઉપકાર થશે.

હીં તમારો વીશ્વાસુ
(સહી) લક્ષ્મીદાસ આર. તેરસી.

મહાશય,

તા. ૨૪ મી જુલાઈના તમારા પત્રમાં જણાવેલી બીના, વાચી છે. તમે જણાવો છો કે, તા. ૨૩ મી મેથી આ દર અમલમાં મુક્યો છે પણ અમે જે સવાલ હાથ ધર્યો છે તે એ છે કે, તા. ૧૩ મી મેથી સરકારે વટાવનો દર ફેરવ્યો છે અને તેથી તે તારીખથી તમારો દર પણ ફેરવવો બેઠ્યો. આ સવાલનો જવાબ તમે આપ્યો નથી. તમારા ખાતાએ ક્યારથી નવો દર રાખ્યો છે તે જણાવવાની અમને ની મુશ્કેલી ન હોતી.

મુંબઈ, તા. ૫ મી એપ્રિલ ૧૯.

તમારા તા. ૨૮ મી જુલાઈના પત્રના જવાબમાં હું જણાવીશ કે, આ બાબતમાં વધુ વીચાર કરતા વટાવનો નવો દર તા. ૨૩ મી મે ૧૯૧૯ થી હાથલ કરવાનો નીશ્ચય કર્યો છે. અને તેથી તે તારીખથી આપાદ થયલા સઘળા માલ ઉપર તે પ્રમાણે જઠાત લેવામાં આવશે.

હીં તમારો વાબેહારે
(સેવક)

મદદનીશ કલેક્ટર.

ચેમ્બરનો વિભાગ.

ધી ઇંગ્લીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર ઓફ કમીટીની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા. ૨૩ મી જુલાઈ ૧૯૧૯ ના રોજ બેઠકે રહી. ટા. રા. વાગે ચેમ્બરની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીરજી મી. પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ મથુરાદાસ વસનજી. આ શેઠ લલુભાઈ સામળદાસ સી. આઈ. ઇ. શેઠ પી. જે બીલીમોરીયા શેઠ વીકલદાસ દામોદર ગોવીંદજી આ. શેઠ પુરુષોત્તમદામ ઠાકોરદાસ સી. આઈ. ઇ. શેઠ મોતીલાલ વલભજી શેઠ લાલજી ગોવીંદજી

તે વેળા નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું.—

૧ આગલી સભાની મીનીટ સલામ્સદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ ૩ની લેજસેળ બાબદનો જે ખરડો તે માટે નેમાયદી સબકમીટીએ તૈયાર કર્યો હતો તે સુધારા વધારા સાથે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૩ આઠ આના અને ચાર આનાના નીકલના સીકાઓ વીશે શેઠ વીસનજી ઠાકરસી હાલા-ઇએ લખેલા પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪ હીંદી ઔદ્યોગીક કમીશને કુદેલી ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા ખાતાઓ સંગ્રહી સુચનાઓ બાબદ વેપારી ફોર્મનો અભિપ્રાય નામદાર મુબઈ સરકાર તરફથી માગવામાં આવ્યો તે વીશે, તેમની ઉપર પત્ર લખવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૫ હીંદ અને પૂર્વ આફ્રીકાના વેપાર બાબદ આ ચેમ્બરનો જે મત મોકલવામાં આવ્યો તેના અનુસંધાનમાં એમ લખી જણાવવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે ટ્રેડ કમીશનરને મદદ કરવા માટે ત્યાંના વેપારીઓમાંથી એક એડવાઈઝરી કમીટી નેમાવી જોઈએ.

૬ લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ઇસ્ટ ઇંગ્લીયા વીભાગે હીંદી ઔદ્યોગીક કમીશનની રહેલેના દરને લગતી કેટલીક ભલામણો પ્રત્યે નાપસંદગી દર્શાવી હતી તથા બંગાલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ મારકેટ આ ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો. તે વીશે તૈયાર કરવામાં આવેલા અભિપ્રાયનો ખરડો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૭ વધારાના નફા ઉપરના કર (એક્સેસ પ્રોફીટ ટેક્સ) ની નવમી કલમની રૂએ આખા હીંદ માટે જે નાની કમીટી નેમવામાં આવનાર છે, તેમાં ચેમ્બરના પ્રતીનીધી તરીકે એક નામ સુચવવાની ઇન્કમટેક્સ કલેક્ટરે વીન'તી કરી હતી. કમીટીએ તેના જવાબમાં આ શેઠ લલુભાઈ સામળદાસ સી. આઈ. ઇ. ઇ. નામ સુચવવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

૮ શેઠ રૈવાશંકર જગજીવને નાદુરસ્ત વળીયતને લીધે કમીટીની સભામાંથી બે માસ ગેર-હાજર રહેવાની રજા માગી હતી તે અપવામાં આવી હતી.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એન્ડ એગ્રીકલ્ટીની ખાસ સભા ચીનીવાર તા. ૨-૮-૧૬ ને રોજ બપોરે ૨૮.૮૦. ૩ વાગે એગ્રીકલ્ટીની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—શેઠ હંસરાજ પ્રાગણ ઠાકરસી, શેઠ મોતીલાલ કાનજી, શેઠ મોતીલાલ વલજી, શેઠ લાલજી ગોવિંદજી, શેઠ વીઠલદાસ દામોદર ગોવીંદજી, શેઠ નારણદાસ પુરુષોત્તમદાસ તથા શેઠ પી. જે. બીલીમોરયા.

તે વેળા નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧ એગ્રીકલ્ટીની ઓફીસ માટે નવું મકાન લેવા બાબતે વીચાર ચલાવવામાં આવતાં એમ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે શેઠ જહાંગીરજી બી પીટીટ તથા સેક્રેટરીએ હોર્નબી રોડ ઉપર એક ઓફીસ ભેંધ હતી જેનું લાંડું દર મહીને અઢીસો રૂપયા હતું. લાકડાના પ્રમાણમાં જગા સારી ન હતી. એ વીશે વીચાર કરી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે એગ્રીકલ્ટીની ઓફીસ હાલ જે ઠેકાણે છે તેજ ઠેકાણે હાલ તુરત ચાલુ રાખવી.

૨ એગ્રીકલ્ટીની ટેલીફોન લેવા બાબતે સેક્રેટરીએ તપાસ કરી રીપોર્ટ કરવો એવો ઠરાવ થયો હતો.

૩ ફર્નીચર માટે જરૂર જેવી વસ્તુઓ ઉપ-પ્રમુખને પુછીને ખરીદવાની સેક્રેટરીને પરવાનગી આપવામાં આવી હતી.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી

ધી ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એન્ડ એગ્રીકલ્ટીની ખાસ સભા તા. ૬-૮-૧૬ ને રોજ બપોરે ૨૮. ૮૦. ૨-૪૧ વાગે એગ્રીકલ્ટીની ઓફીસમાં ઓ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મેહેતાના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર થયા હતા:—

શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ	ઓ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ
„ વીઠલદાસ દા. ગોવિંદજી	„ „ લલુભાઈ સામળદાસ
„ હંસરાજ પ્રાગણ ઠાકરસી	શેઠ એસ. બી. બીલીમોરયા
„ લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી	„ પી. જે. બીલીમોરયા

શેઠ મનુ સુબેદાર આ એગ્રીકલ્ટીની પ્રતિનીધી તરીકે ચલણને લગતી કમીટી પાસે જુબાની આપવાને માટે ઇંગ્લંડ જવાથી તેમને બદલે પોર્ટ નરટની બોર્ડમાં ટૂરટી તરીકે કામ કરવાને માટે એગ્રીકલ્ટીની પ્રતિનીધી ચુટવાની બાબતે કમીટી સન્મુખ રજુ કરવામાં આવતાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે એ માટેની દરખાસ્તો લેવા માટેની મુદત તા. ૧૫ મી ઓગસ્ટની રાખવી અને જો એક ઠરાવ વધુ સલાસદને માટે દરખાસ્ત મળે તો ચુટવી કરવા માટેનો દીવસ તા. ૨૭ મી ઓગસ્ટ ૧૯૧૬ નો રાખવો

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એન્ડ એગ્રીકલ્ટીની ખાસ સભા બુધવાર તા. ૧૩-૮-૧૬ ને દીને ઓ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મેહેતા પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ જહાંગીર બી પીટીટ.	ઓ. સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ.
„ સોરાબજી ઇ. વાઈન	ઓ. શેઠ લલુભાઈ સામળદાસ.

શેક હું સરાજ પ્રાગલ કાઠરસી.

„ વીઠલદાસ દામોદર ગોવીંદલ.

„ પી. જે. બીલીમોરીયા.

મેશર્સ એલેગ્રીક કેમીકલ વર્ક્સ કંપની તરફથી શેક લાઈલાલ દાજીભાઈ અમીન સલાને બ્રહ્મતી વીગત રજુ કરવા માટે હાજર થયા હતા.

તે વેળા નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે કામદાર કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧ ગઈ તા. ૨૩ મી જુલાઈ ૧૯૧૮ તથા તા. ૨ જી ઑગસ્ટ ૧૯૧૮ ને દીને મળેલી કમીટીની સલામી મીનીટો સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ તાતા ઇંડસ્ટ્રીયલ જેંકના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હોંદી પ્રજા સંમુખ હોંદી ચલણના સવાલ વીશે એક રીપોર્ટ રજુ કરવાનો ઇરાદો છે અને તે તૈયાર કરવાનું બને તેટલા માટે ઑગસ્ટ માસમાં એક કોન્ફરન્સ ભરવાનું ડીરેક્ટરોએ ઠરાવ્યું છે તેમાં આ ચેમ્બર તરફથી બે પ્રતીનિધીઓ મોકલી આપવા. કમીટીએ ઓન. શેક યુનીલાલ વી. મેહેતા તથા શેક જહાંગીર અમનજી પીટીટને પ્રતીનિધી તરીકે એ કોન્ફરન્સમાં મોકલવા ઠરાવ કર્યો હતો.

૩ મેશર્સ એલેગ્રીક કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીવાળા શેક ભાઈલાલ દાજીભાઈ અમીને કરેલી ફરીયાદોના સંબંધમાં નામદાર સરકાર ઉપર મોકલવા માટે ઘડી કાઢવામાં આવેલી અરજ મંજુર રાખવામાં આવી હતી અને એવો ઠરાવ થયો હતો કે અમદાવાદવાળી મેશર્સ અંકલેશરીયા કંપની પાસેથી તેમની કંપની સંબંધી વીગત મેળવી તે પછુ આ અરજીમાં ઉમેરવી.

૪ શેક બી. એફ. માદને તા. ૨૬-૭-૧૯ ના પત્રમાં સુચના કરી હતી કે નામદાર સરકારને વીનંતી કરવી કે રેટેડ બેંક માટેની કાઈ યોજના સરકાર સ્વીકારે તેા તે અગાઉ તે બહિર કરવી અને એ વીશે પોતાનો સુચનાઓ રજુ કરવાની તક વેપારી કોમને આપવી

કમીટીએ એ સુચના પ્રમાણે નામદાર સરકાર ઉપર લખવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

૫ ઓ. શેક મનમોહનદાસ રામજીએ સુચના કરી હતી કે નામદાર સરકારને વીનંતી કરવી કે ચાંદીના બાવ હમણાં હજી વધારે વધી જવાનો કાય છે તે અટકાવવા માટે ચાંદી ઉપરની જકાત ઠાલી નાંખવી

કમીટીએ ઠરાવ કર્યો કે હમણાં ખાનગી હિસાબે રૂપું કેશમાં આયાત થતું નથી તેથી અત્યારે જે જકાત છે તેની ચાંદીના ભાવ ઉપર અસર થવાને કારણ નથી અને તેથી કાઈ પગલાં ભરવાની જરૂર નથી.

૬ ચાંદીના ભાવમાં વધારો થાય તેને લીધે હુડીના ભાવ વધારવો એવી જે વ્યવસ્થા નામદાર સરકારે રાખી છે તે પ્રમાણેના કાંઈપણ ફેરફાર જ્યાં સુધી કરન્સી કમીટીનો રીપોર્ટ બહાર પડે નહીં ત્યાં સુધી ન કરવો એવી હોંદી સરકારને વીનંતી કરવાની સુચના શેક ગુલાબચંદ દેવચંદ તથા શેક લખમીચંદ માણેચંદ જોખાણીએ કરી હતી. તે પછી નામદાર સરકારે હુડીના ભાવ એક શીલીંગ દબ પેન્સનો કર્યો છે. કમીટીએ એ વધારા માટે પ્રોટેસ્ટનો તાર નામદાર સરકાર ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

૭ દેવે રીસ્ટ નોટ ફોર્ગ એચ વીશે મેશર્સ રામદાસ ખીમજીની કંપનીના પત્ર આવ્યો હતો કે તેમણે મોકલેલા માલમાંથી રેલ્વેએ એક ગાંસડી ઓછો આપી હતી અને તેના કારણમાં રેલ્વે સત્તા-

ધી બોરબે ટાઈલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓટ ફોર્ક, મુંબઈ.

વાળાઓએ એમ જણાવ્યું હતું કે નંદગામ નજીકમાં ચાલતી ટ્રેનમાંથી એ ગાંસડી ચોરાઈ હતી અને તેથી રીસ્ક નોટ કોર્મ એચ પ્રમાણે બદલો માગી શકાય નહીં. મેસર્સ રામદાસ ખીમજીએ આ રીસ્ક નોટ સુધારવાની બાબતમાં પગલાં ભરવાની આ ચેમ્બરને વિનંતી કરી હતી.

કમીટીએ ઠરાવ કર્યો કે અગાઉ આ સંબંધમાં કમીટીએ ઘણા પ્રયાસ કર્યો હતો અને વેપારી કોન્ગ્રેસ ૧૯૧૫ માં મળી તે વેળા તેણે પણ એ માટે ઠરાવ કર્યો હતો છતાં તે બાબતમાં કંઈ પણ પરીણામ આવી શક્યું ન હતું. આ સવાલ યાદે ઉભો કરવાને હાલનો સમય કમીટીને યોગ્ય લાગતો નથી એટલે કમીટી દલગીર છે કે હાલ કંઈ એ બાબત થઈ શકે તેમ નથી.

૮ મેશર્સ મેકીનોન મેકેન્ઝીની કંપનીની જે સ્ટીમરો આફ્રીકા તરફ જતી હોય તેમાં માલ મોકલવાના બીલ ઓફ લેડિંગમાં રૂચે હાલ એવી ચેઝવણ છે કે જે કાંઈ ઘાગીના ખોવાયેલા તે માટેના બદલા તરીકે બહોસો રૂપયા કરતાં વધારે માગી શકાય નહીં. એ રકમ વધારીને સાતસો પચાસ રૂપયાની કરવી એમ આ ચેમ્બરે મેશર્સ મેકીનોન મેકેન્ઝી કંપનીને સુચવ્યું હતું તેના જવાબમાં તેમણે એમ જણાવ્યું કે બીલ ઓફ લેડિંગમાં હાલ કંઈ ફેરફાર કરી શકતા નથી અને જે માલ ચઢાવનારાઓને એવી ઇચ્છા હોય કે સ્ટીમર કંપની વધારે જોખમદારી માથે લે તેમણે માલ ચઢાવતા પહેલાં માલની કીંમત નક્કી કરીને તુર માલની કીંમતના પ્રમાણમાં આપવું. આ જવાબ કમીટી પાસે રજુ કરવામાં આવતાં કમીટીએ એવું ફરીથી લખવા ઠરાવ કર્યો કે યુરોપ તરફ જતી સ્ટીમરોવાળી કંપનીઓએ આવી ભતની નુકશાની માટેના બદલાની રકમની વધતામાં વધતી હદ સાતસો પચાસ રૂપયાની રાખી છે તે ધ્યાનમાં લઇને આ કંપનીએ પણ તેજ પ્રમાણે કરવું જોઈએ.

૯ ચેમ્બરના સલાસદાર થવા માટે (૧) મેશર્સ જેઠા મુળજી એન્ડ કું.- (૨) શેઠ સુલતાન આઈ. જનમહમદ (૩) શેઠ શાંતીદાસ આશકરજી (૪) મેશર્સ દલસુખભાઈ દનૈયાલાલ એન્ડ કંપની તથા (૫) શેઠ લક્ષ્મીશંકર નર્મદાશંકર વ્યાસ તરફથી અરજીઓ આવી હતી તેમને માટે ચેમ્બરના સલાસદારોનાં મત માંગવાનો, એ મતપત્રકો લેવા માટેના દીવસો બુધવાર તા. ૨૦-૮-૧૯ થી બુધવાર તા. ૨૪-૮-૧૯ સુધીના દીવસો રાખવાનો અને સ્ટુડીનીયર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નેમવાનો કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો.

૧૦ ટેરીફ વેલ્યુએશનના સંબંધમાં નામદાર હિંદી સરકારનાં વેપાર તથા ઉદ્યોગને લગતાં ખાતાના વડા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવ્યું હતું કે આ વીથેની તમારી અરજી નામદાર મુંબઈ સરકાર મારફતે મોકલવી અને હવે પછી સર્વ પત્રવ્યવહાર નામદાર મુંબઈ સરકાર મારફતેજ મોકલવો. કમીટીએ તેના જવાબમાં લખ્યું હતું કે આ ચેમ્બર ઘણા વખતથી હિંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાં ઉપર સીધી રીતે લખાણ કરતી આવી છે અને હવે નામદાર મુંબઈ સરકાર મારફતેજ પત્રવ્યવહાર કરવાનું જણાવવામાં આવે છે તે માટે વાધો ઉઠાવે છે. એ પત્રના જવાબમાં હિંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાં તરફથી જવાબ આવ્યો હતો કે વેપારી વર્ગના સામાન્ય લાભના દરેક સવાલ વીશે સીધો પત્રવ્યવહાર હિંદી સરકાર સાથે કરવાનું ચેમ્બર આજુ રાખી શકશે પણ ટેરીફ વેલ્યુએશન માટેની સલામત ચેમ્બર તરફના કેટલા પ્રતીનીધી મોકલવા એ સવાલ વીશે જે કાંઈ પત્રવ્યવહાર થાય તે નામદાર મુંબઈ સરકાર મારફતે મોકલવો.

કમીટીએ એ પત્રની નોંધ લીધી હતી

૧૧ રેલ્વે બાકાં વીશે ચેમ્બરે નામદાર સરકારને કચેલી અરજીનો રેલ્વે બોર્ડ તરફથી જવાબ આપ્યો હતો કે રેલ્વેએ પાસે તેમનાં કામ માટેનાં માધનો ઘટી જવાથી રેલ્વેના દર ઘટાડીને લડાઈ અગાઉ હતા તેટલા કરવાનું હાલ અને તેમ નથી પણ આવતા અક્ટોબર માસમાં રેલ્વેએ ન પ્રતીનીધીઓનું કન્ફરન્સ ભરવામાં આવનાર છે તે વેળા એ સવાલ વીશે વીચાર ચલાવવામાં આવશે. સરચાજ નાંખવામાં આવ્યો તે વેળા માત્ર લડાઈનું જ કારણ હતું પણ એ કર ક્યારે કાઢી નાંખવામાં આવશે તે વીશે હજી સુધી કંઈ કહી શકાય તેમ નથી.

કમીટીએ એ પત્રની નોંધ લીધી હતી.

૧૨ બી. બી. એન્ડ ચી. આઇ. રેલ્વેવાલાઓ સાથે જે પત્રવ્યવહાર અપર ઇડીયા ચેમ્બર ઑફ કોમર્સે ગાલની લાવલઇબમાં થતી દીલ બાબત કયો હતો તેની નકલ એ ચેમ્બરે આપણી ચેમ્બર ઉપર મોકલી આપી હતી. કમીટીએ તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

૧૩ ક્રીન્લેન્ડ તરફથી લંડન ખાતેના કોન્સલ જનરલ મી. એલ. નોમ્બ્રાન તરફના એક પત્રની નકલ સુબધ સરકારે મોકલી આપી હતી જેમાં જણાવેલું હતું કે ક્રીન્લેન્ડની સરકાર સુબધ ખાતે એનરરી વાઇસ કોન્સલ નેમવા માગે છે અને ઉમેદવારો પાસે તે માટે અરજી માગે છે તે માટે જેની નેમણુંક થશે તેને પગાર આપવામાં આવશે નહીં પણ ફી વરીફે જે આવક થશે તે તેને મળશે. ઉમેદવારોએ પ્રોતે ક્યા રાજ્યની પ્રજા છે તે તથા ઉમર ધંધો વગેરે વીગત સાથે અરજી કરવી. કમીટીએ એ પત્રની હકીકત સલાસદોને જણાવવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

બાદ સલા બરખાસ્ત થઇ હતી.

સેટ ઍંક વીશે ચેમ્બરે નામદાર સરકારને કરેલી અરજી.

નામદાર હીંદી સરકારનાં નાણાં ખાતાંનું
સેક્રેટરી જીગ,
સ્રીમલા.

સાહેબ,

સુબધ બેંકના ભાગીદારોની વાર્ષિક સભા હમણાં થોડા દિવસ અગાઉ મળી હતી તેમાં ભાષણ કરતાં એ બેંકના પ્રમુખે જણાવ્યું હતું કે ત્રણે ઇલાકેદાર બેંકોને એકઠી કરવાના સવાલ વિશે હાલ વીચાર ચલાવવામાં આવે છે અને એ વીશેની દરખાસ્તો એ ત્રણે બેંકોના ભાગીદારોની અનુમતી અને મંજૂરી માટે રીતસર રજુ કરવામાં આવે એવો સંલવ છે. આ ટીકા ઉપર મારી કમીટીનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે. એનો અર્થ સ્પષ્ટ છે કે સરકારી બેંકની યોજના વીશે સરકાર વીચાર ચલાવે છે. મારી કમીટી આશા રાખે છે કે આ યોજના વીશે વેપારી કોમનો અભિપ્રાય

માગવામાં આવશે અને એ યોજના સંબંધી ટીકાઓ તથા સુચનાઓ રજુ કરવાની વેપારી કોમને તક આપવામાં આવશે. આ બાબતમાં હીંદી સરકારનાં નાણાં ખાતાંમાંથી તા. ૨૨ મી જુલાઈ ૧૯૧૪ ને દીને લખાયેલા પત્ર વીશે આપનું લક્ષ ખેંચવાની મને આશા થઈ છે. એ પત્રના ત્રીજા કક્કરામાં હીંદી નાણાં તથા ચલણને લગતાં કમીશનની વધારે અગત્યની કેટલીક લલામણોને ગણતરીમાં લેવામાં આવી હતી. એમાંઆકમી બાબત “કોતો સરકારી બેંક સ્થાપવાની વિરૂધ્ધા ચોખો નિર્ણય આપે અથવા તો તે સ્થાપવા માટેની ચોક્કસ યોજના ઘડી ઠહાડે એવી એક નાની અનુભવિઓની કમીટી નેમવાનો સવાલ” એ હતી. એ ઉપરથી દેખાય છે જે સરકારી બેંક સ્થાપવાની યોજના નામદાર સરકાર છેવટની સ્વીકારે તે અગાઉ આવી કમીટી પાસે રજુ કરવાની હતી.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, સુબધ,

અ ચેમ્બરની કમીટી આશા રાખે છે કે આવી રીતની જે સમજુતી હતી તે પ્રમાણે હજુ પણ અમલ થશે અને આ બાબદમાં જે દરખાસ્તો રજુ થાય તે ઉપર પોતાનો મત દર્શાવવાની વેપારી કોમને તક આપ્યા વગર કાંઈ પણ પગલું ભરવામાં આવશે નહીં. ૧૯૧૪માં ધરણા રાખવામાં આવી હતી તે પ્રમાણે જો

કમીટીને આ બાબદ સોંપવાની હોય તો તેમાં બીન સરકારી વેપારી કોમના પ્રતિનિધિઓને યોગ્ય સ્થાન આપવામાં આવશે એવો મારી કમીટીને વિશ્વાસ છે.

લી. આર્ચાકીત સેવક,
જે. કે. મેહતા.
સેક્રટરી.

ચેમ્બરમાં આવતાં ચોપાન્યાં.

1. American Review of Reviews (Monthly.)
2. Bankers' Magazine (Monthly.)
3. Board of Trade Journal (Weekly.)
4. Bombay Government Gazette (Weekly.)
5. British Exporters' Register (Quarterly.)
6. British India Agricultural Statistics (Annual.)
7. Capital (Weekly.)
8. Commerce (Weekly.)
9. Commerce and Finance (Weekly.)
10. Cotton Press Return (Fortnightly.)
11. Cotton Spinning and Weaving in Indian Mills (Monthly.)
12. Economist (Weekly.)
13. Gazette of India (Weekly.)
14. Government Press Notes.
15. Indian Journal of Economics (Quarterly.)
16. Indian Trade Journal (Weekly.)
17. International Conciliation (Monthly.)
18. International Review of Agricultural Economics (Monthly.)
19. International Review of Agricultural Statistics (Monthly.)
20. International Review of Science and Practice of Agricultural (Monthly)
21. International Trade Developer (Monthly.)
22. Investors' Review (Weekly.)
23. Journal of the Birmingham Chamber of Commerce (Monthly.)
24. Journal of the British Chamber of Commerce at Marseilles (Monthly.)
25. Journal of the Incorporated Chamber of Commerce, Liverpool (Monthly.)
26. Journal of the Indian National Association, Zamzibar. (Monthly.)
27. Journal of the Indo-Japanese Association (Monthly.)
28. Journal of the London Chamber of Commerce (Monthly.)
29. Modern Review (Monthly.)
30. Mysore Chamber of Commerce Price Current and Market Report (Weekly.)

31. Mysore Economic Journal (Quarterly.)
32. Nation (Weekly.)
33. New Statesman (Weekly.)
34. Record of the Manchester Chamber of Commerce (Monthly.)
35. Seaborne Trade and Navigation of British India (Monthly and Quarterly.)
36. Statist (Weekly.)
37. System (Monthly.)
38. Times History and Encyclopaedia of the War (Weekly.)
39. Times Trade Supplement (Weekly.)
40. Trade by Land of British India with Foreign Countries (Monthly.)

ચેમ્બરનો લાયબ્રેરીમાં વધારવામાં આવેલાં પુસ્તકો.

- C. 776. International Conciliation June 1919 (2 Copies).
- .. 777. Catalogue of Books added to the of the Bombay branch of the Royal Asiatic Society's Library 1918.
- .. 778. The Times History of the war Vol XVII 1918.
- .. 779. Do. Do. Do. Vol. XVIII. 1918.
- .. 780. The Journal of the Indian Merchants' Chamber July—June 1918—19
- .. 781. Annual Report of the Council of the Indian Institute of Science, Bangalore 1919.
- .. 782. Do Do Do Do. 1919.
- G 1426. Administration Report of the Irrigation works for 1917-18 part II.
- .. 1427. Records of the Geological Survey of India Vol 1 Part I 1919.
- .. 1428. Annual Statement of the Trade & Navigation for 1917-18.
- .. 1429. British India Agriculture Statistics 1915-16-1916-17, 1917-18.
- .. 1430. Reports on the administration of the Excise Department in the Bombay Presidency, Sind, Aden year 1917-18.
- .. 1431. Alphabetical List of Railway Stations in India 1919.
- .. 1432. Report on the Sea-Borne Trade and Customs Administration of the Bombay Presidency excluding Sind for 1918-19.
- .. 1433. Annual Report of the Lunatic Asylums 1918.
- .. 1434. Indian Munitions Board Organization and Work 1918.
- .. 1435. Bombay Baroda & Central India Railway goods Traffic Part I a No 2 of 1st May 1919.
- .. 1436. Annual Statement of the Trade and Navigation of the Presidency of Bombay excluding Sind for the year 1917-18.
- .. 1437. Report on the Maritime Trade of the Province of Sind for 1918-19.
- .. 1438. Administration Report of the Forest Circle in the Bombay Presidency including Sind for the year 1917-18.
- .. 1439. Annual Statement of the Sea Borne Trade of British India for the year ending 31st March 1918 Vol 1.
- .. 1440. Statistics of British India Vol. III Public Health 1919

ધી બેમ્બે ટાઇલ માર્કેટ રોડ બેંક ઓફ, ફોર્ટ સુબધ.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

જેમાં વાળ વપરાતા હોય એવી ચીજો, પ્રથમ વગેરેના સંબંધમાં આશ્ચર્યથી ચાની સરકારે જાહેર કર્યું છે કે એ માલ ત્યાંના કોઈ ખંદરે ઉતારવા બાદ સાઠ દીવસમાં એવું સરટીફિકેટ માલ નીકાસ કરનારા દેશના વંદુસ્તી ખાતાના અમલદારની સહી સાથેનું રજુ કરવું પડશે કે જેમાં તેણે જણાવ્યું હશે કે આ માલને જંતુ મારી નાખનારી ચીજોથી સાફ કરવામાં આવ્યો છે. એ સરટીફિકેટ એજ માલ માટે છે એમ અતાવનારો પુત્રવો પણ હોયો જોઈશે.

લડાઈને અંગે જેમણે સરકારની સેવા બજાવી હશે તેમને સરકારી નોકરીની જાગૃદમાં કેટલાક આસ લાભ આપવાનો સરકારે કાયમ કર્યો છે જેને લગતી વીજત હિંદી સરકારનાં એજેન્ટમાં ૧૬૦૧/૨ એ પાને છાપવામાં આવી છે તે વીશેની વીજેતવાર માહિતી ચેમ્બરમાંથી મળી શકશે.

ઇંગ્લેન્ડનો સરકારે ત્યાંની આયાત તથા નીકાસ ઉપર મુકેલા અંકુશો ધીમે ધીમે દુર કરવા માંડ્યા છે તે વીશેની કેટલીક વીજત

ઇંગ્લેન્ડનાં ગોર્ડ ઓફ ટ્રેડ બર્નલના તા. ૨૪-૭-૧૯ સુધીમાં પ્રગટ થયેલા અંકમાં છપાઈ છે તે વીશે વીશિશ માહિતી ચેમ્બરની આફીસમાંથી મળી શકશે.

હિંદી સરકારે લડાઈને લીધે વેપાર ઉપર અંકુશ મુકવા માટે અગાઉ બહાર, પાકેસ્ટાનની નીચેનાં જાહેરનામાં હવે રદ કર્યા છે:—

તારીખ ૨૧-૭-૧૬ નં. ૬૧૬૭-૧૫: ડબલ્યુ. ચીન, સાંધામ, ઇરાન, મોરકો લાઇ, બેરીયા પોર્ટુગીઝ ઇસ્ટ આફ્રીકા, અને યુરોપમાં યુનાઇટેડ કીંગડમ, રશીયા, ફ્રાન્સ તથા તથા ઇટાલી શીવાયનાં મુલકો માલ મોકલવા ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

તારીખ ૮-૧૨-૧૭ નં. ૧૨૨૩ ડી. નોર્વે, સ્વીડન, ડેન્માર્ક હોલેન્ડ તથા સ્વીટરલેન્ડ સાથેના વેપાર ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

તારીખ ૨૧-૭-૧૬ નં. ૬૧૬૮-૧૫: ડબલ્યુ. નોર્વે સ્વીડન, ડેન્માર્ક, બેલ્જિયમ, હોલેન્ડ અને સ્વીટરલેન્ડથી યુનાઇટેડ કીંગડમ, ખાતે આયાત થયેલો માલની યુનાઇટેડ કીંગડમથી હિંદુસ્તાનમાં આયાત થાય તે ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

આરટીયન લોર્ડ કંપનીની સ્ટીમર
મેરીએન્બાદને ફ્રેચ કાફલાએ લડાઇમાં પકડી
હતી તે વીશેની લશ્કરી અલાલતનો સુકાદો
હમણા બહાર પડ્યો છે જેની રૂએ એ
સ્ટીમરનો માલ જપત થયો છે. જેમને એ
સુકાદા વીરુદ્ધ અપીલ કરવી હોય તેમને માટે
તા. ૪-૧૦-૧૯ સુધીની મુદત નક્કી કરવામાં
આવી છે.

ગાય, ભેંસ, ગેડાં, તથા બરોંનાં કાચાં
ચામડાના સંબંધમાં કર્ટમ્સ કલેક્ટરે તા
૨૭-૮-૧૯ ના પત્રમાં જણાવ્યું છે કે બ્રીટીશ
સામ્રાજ્યના કોઇપણ ભાગ ખાતે એ ચામડા
નીકાશ કરવા દેવામાં આવશે. આ સામ્રા
જ્યની બહારના કોઇપણ દેશમાં તે મોકલ
વાના હશે તો તેવા દરેક પ્રસંગ માટે
સરકારની મંજૂરી લેવી પડશે જે માટેની
અરજી મુબઇના કર્ટમ્સ કલેક્ટરના શીરના
માથી મોકલવી.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

જેમાં વાળ વધરાતા હોય એવી ચીજો, પ્રથમ વહેરના સંજોગમાં આંગ્રેજીની સરકારે જાહેર કર્યું છે કે એ માલદારના કોઈ બંદરે ઉતારવા બાદ સાફ દીવસમાં એવું સરટીફિકેટ માલ નીકાશ કરનારા દેશના તંત્રરતી ખાતાના અમલદારની સહી સાથેનું રજુ કરવું પડશે કે જેમાં તેણે જણાવ્યું હશે કે આ માલને જંગમ મારી નાખનારી ચીજોથી સાફ કરવામાં આવ્યો છે. એ સરટીફિકેટ એજ માલ માટે છે એમ અવાવનારા પુરાવો પણ હોવો જોઈશે.

લડાઈને અંગે જેમણે સરકારની સેવા બતાવી હશે તેમને સરકારી નોકરીની જાગૃતમાં ફેરવાઈ જાય તો આપવાનો સરકારે કાવ કર્યો છે જેને લગતી વીગત હિંદી સરકારના એક્ટમાં ૧૬૦૧/૨ એ પાને છાપવામાં આવી છે તે વીજેની વીગતવાર માહિતી ચેમ્બરમાંથી મળી શકશે.

ઈંગ્લેન્ડની સરકારે ત્યાંની આયાત તથા નીકાશ ઉપર મુકેલા અંકુશો ધીમે ધીમે હુર કરવા માંડ્યા છે તે વીજેની ફેરફાર વીગત

ઈંગ્લેન્ડનાં બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જર્નલના વાં ૨૪-૭-૧૬ સુધીમાં પ્રગટ થયેલા અંકમાં છપાઈ છે તે વીજે વીજેશ' માહિતી ચેમ્બરની આડીસમાંથી મળી શકશે.

હિંદી સરકારે લડાઈને લીધે વેપાર ઉપર અંકુશ મુકવા માટે અગાઉ બહાર, પાર્સી નીજેનાં જાહેરનામાં હવે ૨૬ કર્યા છે:—

વારીખ ૨૧-૭-૧૬ નં. ૬૧૬૭-૧૫૮ ડબલ્યુ. ચીન, સીયામ, ઇરાન, મોરક્કો લાખ બેરીયા પોર્ટુગીઝ ઈસ્ટ આફ્રીકા, અને સુદાનમાં સુનાઈટ ઈંગ્લેન્ડ, રશીયા, ફ્રાન્સ તથા તથા ઇટાલી શીવાયના સુલકો માલ મોકલવા ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

વારીખ ૮-૧૨-૧૭ નં. ૧૨૨૩ હી. નોર્વે, સ્વીડન, ડેન્માર્ક હોલેન્ડ તથા સ્વીડર લેન્ડ સાથેના વેપાર ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

વારીખ ૨૧-૭-૧૬ નં. ૬૧૬૮-૧૫૮ ડબલ્યુ. નોર્વે સ્વીડન, ડેન્માર્ક, બેલ્જિયમ, હોલેન્ડ અને સ્વીટ્ઝરલેન્ડથી સુનાઈટ ઈંગ્લેન્ડ, ખાતે આયાત થયેલો માલની સુનાઈટ ઈંગ્લેન્ડ મથી હિંદુસ્તાનમાં આયાત થાય તે ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ, પહેલું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં બેઠાઇ ગયેલી કંપનીઓ ને જુન ૧૯૧૬ માં રજીસ્ટર થઇ હતી. તેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે:—

જાત.	જુન ૧૯૧૮		જુન ૧૯૧૬.	
	સંખ્યા.	ધાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	ધાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકોંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.	૧			
૧. બેંકોંગ અને લોન.	૩	૨૫૦	૫	૩,૪૦
ડેડીંગ:—				
૨. કોઓપરેટીવ એમોશીએશન.	૧	૨૦	...	...
૩. પ્રીન્ટીંગ પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	...	...	૧	૧૫૦
૪. બીલ્ડીંગ.	૮	૧૬,૩૦	૧૨	૧,૦૧,૨૦
મીલો અને પ્રેસો:—				
૫. કોટન જ્યુટ, રકુઓ અને પ્રેસો.	૧	૫,૦૦	૧	૫૦૦,
૬. શાકસ મીલ.	...	...	૨	૩,૫૦
૭. સો અને ટીમ્બર મીલ.	૧	૧૦,૦૦	...	...
૮. બીજી મીલ અને પ્રેસો	...	...	૨	૧૦,૦૦
ચા અને બીજી વાવેતર કુાં:—				
૯. ચા.	૨	૨,૬૫	૨	૪,૫૦
૧૦. બીજીઓ	૩	૭૦	૬	૧૧,૨૫
ખાણો અને પરચરની ખાણો.				
૧૧. કોલસો.	...	...	૨	૧૬,૫૦
૧૨. બીલ્ડીંગ.	...	...	૩	૧,૪૫
૧૩. જમીન અને આંધકામ	...	...	૧	૫૦,૦૦
૧૪. જવનો દારૂ	૧	૧,૦૦	...	...
૧૫. ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીજી કંપનીઓ.	૧	૮,૨૫	...	...
કુલ.	૨૧	૪૯,૬૦	૩૭	૨,૦૮,૩૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ, ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ટેબલ નીચું.

માધ્યસાર અને છીટીશ હિંદુસ્તાનમાં એપ્રિલ થી જુન ૧૯૧૮ એ બે મહીનામાં ૧૯૧૮ ની ગણતરી મહીનાને સરખાવતાં નીચે પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ થયેલી છે:—

કંપનીઓની નામ.	એપ્રિલ થી જુન ૧૯૧૮		એપ્રિલ થી જુન ૧૯૧૮.	
	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦
બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. બેંકીંગ અને લોન.	૬	૩,૪૦	૨૧	૨,૨૧૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ	૧	૧૦,૦૦	૧	૨,૦૦,૦૦
૩. ટ્રેડિંગ:—				
૩. નેવીગેશન	...	.....	૧	૧,૦૦૦
૪. શીપીંગ લેન્ડિંગ અને વેર-હાઉસિંગ.	...	.....	૧	૩,૦૦૦
૫. પ્રીન્ટિંગ, પબ્લીશિંગ અને સ્ટેશનરી	૪	૩,૦૦	૩	૩૭૫
૬. બીજાઓ.	૨૯	૯૨,૦૫	૪૪	૪,૨૫,૩૭
મીલો અને પ્રેસો:—				
૭. કોટન મીલ	૨	૪૫,૦૦	૧	૭૫૦
૮. જ્યુટ મીલ.	...	.....	૧	૭,૫૦૦
૯. કોટન, જ્યુટ, સ્ક્રુસ, અને પ્રેસો.	૧	૫,૦૦	૨	૧,૦૦૦
૧૦. રાઈસ મીલ.	૧	૪૫,૦૦	૨	૩૫૦
૧૧. સો અને ટીમ્બર મીલ.	૧	૧૦,૦૦	...	..
૧૨. બીજા મીલો અને પ્રેસો.	૧	૧,૦૦	૩	૧,૫૦૦
આ અને બીજા વાવેર કું:—				
૧૩. આ.	૬	૬,૬૦	૧૫	૪,૧૦૦
૧૪. બીજાઓ.	૫	૧૬,૬૦	૬	૧,૧૨૫
ખાણ અને પથ્થરની ખાણો:—				
૧૫. ફોલ.	૨	૭,૦૦	૧૧	૪,૨૨૫
૧૬. બીજાઓ.	૪	૫,૧૮	૬	૩૪૫
૧૭. જમીન અને ખાણકામ.	.	.....	૩	૮,૧૦૦
૧૮. જવનો દારૂ.	૨	૧,૭૨	...	..
૧૯. ખાંડનું કારખાણ.	૧	૪,૦૦	...	...
૨૦. ઉપર જણાવ્યા ઉપરાંત બીજા કંપનીઓ.	૧	૮,૨૫	૩	૩,૩૦
કુલ.	૬૭	૨,૬૬,૬૯	૧૨૪	૯૮,૪૯૭

મેટેલીક શીટીંગથી બીલ્ડીંગનો આરડો શેભે છે

ટબલ નામું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં જુન ૧૯૩૯માં થયેલી બેંકન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ
ના નામ ઠેકાણા વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું	હેતુ	થાપણ રૂ.
૧. બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧. અનુર વરઠગ સહાનીધી	સેક્રેટરી, કે. વી. સુબ્ર- હમની આયર, અનુ ર, કોઇમબટુર મદ્રાસ	બેંકીંગ અને ધીરધાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૨. કોમર્શિયલ બેંક ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, કે. સરવન ભવ મુદ્દે લીયર, કન્ડા ગોદન, સલે, ચીડ મલાયાન, પાલયામ કોઇમબટુર, મદ્રાસ.	" "	૧,૦૦,૦૦૦
૩. પરીયા નૈકાનપલયામ શ્રી રથક્રિષ્ન વિલાસા નીધી...	સેક્રેટરી, કે. મથુ નડુ પર્યા નૈકાન-પલા યમ, કોઇમબટુર, મદ્રાસ.	" "	૧,૦૦,૦૦૦
૪. મથુરા લોન ક્લબ ...	ડાયરેક્ટર, એસ બી. સિંહ, મથુરા, બંગાલ	ધીરધારનો ધંધો	૨૦,૦૦૦
૫. ધાનબદ લોન અને ટ્રેડીંગ ક્લબની ...	સેક્રેટરી, કે. પી. સર- કાર, ધનબાદ, બીહાર અને એંદીસા	બેંકીંગ, ધીરધાર અને એક્સચેન્જનો ધંધો.	૨૦,૦૦૦
૭ ટ્રેડીંગ.		બેંકીંગ, લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ ક્લબ.	૩,૪૦,૦૦૦
(અ) પ્રીન્સીપલ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.			
૬. યુનીવર્સલ પબ્લીશીંગ સીન્ડીકેટ ...	જનરલ ડાયરેક્ટર, કે. મીતારામયા પપ, શુક્રવર્ણ સ્ટ્રીટ, ગોલ્ડ ટાઉન, મદ્રાસ.	છાપવાનું કામકાજ વગેરે	૧,૫૦,૦૦૦

ધી બેંકને ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, હોર્ટ, મુંબઇ

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
(ખ) બીજાઓ.			
૭. તાતા એનજીનીયરીંગ કું....	સેક્રેટરી, એ. ટી. આર નાલે, નવસારી બીલ્ડીંગ, ફોર્ટ મુંબઈ	આરચીટેક્ટ અને ઇનજીનીયરો.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૮. બીટ રેડોર્સ	૬૪,૩૨ સ્ટ્રીટ, રંગુન.	વહાણ બનાવવાને લગતો દરેક સામાન વેચનાર.	૧,૦૦,૦૦૦,
૯. જી. કોકેન મીની કું (૧૯૧૯)	૧૦૫-૧૦૭ મોન્ટો ગોમરી સ્ટ્રીટ રંગુન.	મશીનરી, મોટરો વગેરેમાં કામકાજ કરનાર	૨૦,૦૦,૦૦૦
૧૦. એલફ્રેડ પેઇન્ટસ ...	૧૫, કલાઈવરો, ઠલકતા.	રંગ અને વારશની વગેરે બનાવનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૧૧. આટલાસ ઇન્ટરકશન કું...	મેનેજીંગ એજન્ટો, વેબરની કું ૩, મીશનરો, ઠલકતા.	એનજીનીયરસ અને ઇન્ટ્રેક્ટર વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦
૧૨. સી. ડી. બોઇસની કું ...	મેનેજીંગ હાયરેક્ટર, હા. આલેસ ઇનકન બોઇસ.	કેમીસ્ટ અને ડ્રગીસ્ટ વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૩. જી. સી. ટોશ	૨૪, સ્ટેન્ડ રોડ, ઠલકતા	લોહ, ત્રાણ, અને પીતળના વાસણ બનાવનાર અને સમારકા કરવાનો કાર્યો કરનાર વગેરે	૦ ૨,૦૦,૦૦૦
૧૪. લીસ્ટર એન્ડી સેપટીકસ અને ડ્રેસીંગ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, મીટર એન્ડ સન્સ, ૧૨, રેલફાઉસી રોડ વર ઠલકતા.	રસાયણીક, એન્ટિ સેપ્ટિક, અને શસ્ત્ર વિધાને લગતા ચોપરો અને ઉપલી ચીજો બનાવનાર વગેરે	૨૫,૦૦,૦૦
(બ) બીજાઓ.			
૧૫. બ્રિટીશ અમેરીકન મશીનરી કું	બંગાલ.	ખેતીવાડીને લગતા હથેલીયારો અને મશીનરી બનાવનાર વગેરે.	૧૦,૦૦,૦૦૦

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઈલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૧૬. ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ અને એગ્રીકલ ચરલ એસોશીએશન. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, શેય મૌમાએન્ડ કું., ૫, પોલિક સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	હિદાયતીક, ખેતીવાડી, અને ડેરીને લગતા ધંધા કરનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૭. હક્કા આયુર્વેદીક ફાર્માસી.	હક્કા બંગાલ.	દવા વગેરેનો ધંધા કરનાર.	૨૦,૦૦૦
૧૮. ભગત ક્ષયસ. ...	હોબેન્ડીક સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	સામાન્ય ધંધો.	૨૦,૦૦,૦૦૦
		ખીજાઓ કુલ.	૧,૦૧,૨૦,૦૦૦
		ટેડીંગ કુલ.	૧,૦૨,૭૦,૦૦૦
૩. મીલો અને પ્રેસો.			
(ઈ) કોટન અને જ્યુટ સ્ક્રુસ અને પ્રેસો.			
૧૯. ટીપેરા કોટન સીન્ડિકેટ.	મેનેજીંગ એજન્ટો, ઇસ્ટર્ન લાપાન ટેડીંગ કું. ૧૩-૧ કલાઈ-વરો, કલકત્તા.	રૂની ગાંસડી ખાંધવાનું અને તેલ કાઢવાનું કારખાનું વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦
(ખ) ચોખાની મીલો.			
૨૦. દરભંગા રાઇસ મીલો.	મેનેજીંગ એજન્ટો, એચ. વી. લો એન્ડ કું. ૧૨, ડેલહાઉસી સ્કવેર કલકત્તા.	ચોખાનો ધંધો અને મીલ વગેરેનું કામ-કાજ કરનાર.	૨,૫૦,૦૦૦
૨૧. બંગાલ રાઇસ મીલ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, જે. મી. શેય એન્ડ કું. ૨૨૩, બોખાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	" "	૧,૦૦,૦૦૦
(ક) ખીજી મીલો અને પ્રેસો.		રાઇસ મીલો કુલ.	૩,૫૦,૦૦૦
૨૨. ન્યુ ઇન્ડિયન પેટ્રોલીયમ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, હક્કરચુનીલાલ એન્ડ કું., સુબર્ષ.	આયાત અને નિકાશ કરનાર અને તેલો બનાવનાર વગેરે.	૬૦,૦૦,૦૦૦

ધી જોગે રાઇસ માટ ૨૧ બેંક સીટ, ફાઈ સુબર્ષ.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૨૩. ઇસ્ટર્ન એશિયન મીલસ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, જે. સી. રાયની કું., ૨૨૩, બો બગીચ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	વનસ્પતિ અને બીજાં તેલો વગેરેનો ધંધો કરનાર.	૧૦,૦૦,૦૦૦
	:	બીજી મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૨૪. આ અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ. (અ) આ.		મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૧૮,૫૦,૦૦૦
૨૪. ગોપાલનગર ટી કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, બાંગાલ પેન્ટરસ સીન્ડીકેટ, બાંગાલ.	આ ઉગાડનાર વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૨૫. ટમસોંગ ટી કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ટેવેનપોર્ટ એન્ડ કું., ૮-૧, કાઉન્સિલ હા- ઉમ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	" "	૨,૫૦,૦૦૦
(ખ) બીજાઓ.		આ કુલ.	૪,૫૦,૦૦૦
૨૬. ફેઝર પેટ કાંઈચી કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, હોમશવીલ્સન એન્ડ કું., ૧૫, કેનીંગ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	દેશીઓના દેસા ઉગા- ડનાર વગેરે.	૪,૦૦,૦૦૦
૨૭. પાયોનીઅર કેમિકલ એસ્ટેટ.	મેનેજીંગ એજન્ટો, મેટરલ ગુલ્લી એ- ન્ડ કું., ૨૬, સ્ટેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	કપુરના છોડ દેશનાર અને કપુર બનાવ- નાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૨૮. છોટાનાગપુર લેડ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટ, જે. સી. બેનરજી, ૨૦. સ્ટેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	લાખ અને લાખ ની પતરીઓ બનાવનાર વગેરે.	૫૦,૦૦૦
૨૯. ઇસ્ટર્ન રબર કું. ...	બરમા.	રબર ઉગાડનાર વગેરે.	૨,૭૫,૦૦૦
૩૦. ઇસ્ટર્ન એજન્ટી ..	"	" "	૧,૦૦,૦૦૦

મેટેલીક શીર્ષીગથી બીર્ષીગનો આરંભ થોભે છે.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૩૧. ઇસ્ટર્ન નેશનલ સુગર કું.	મેનેજીંગ એજન્ટ, સી. ચામસની કું, ૨, રાયલ પ્લેસ, કલકત્તા.	શેરડી હાગાડનાર વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
		ખીજાઓ કુલ,	૧૧,૨૫,૦૦૦
		આ અને ખીજા વાવે- તર કુ ખનીઓ કુલ.	૧૫,૭૫,૦૦૦
૫. ખાણ અને પથ્થરની ખાણો (અ) કોલ.			
૩૨ પીટાચર એન્ડ કું....	૧. હેરસ્ટીટ, કલકત્તા	ખાણો અને કોલસાની ખાણોના માલિકો.	૧૫,૦૦,૦૦૦
૩૩. ખ્રીસ્તી વાઇટ એન્ડ કું ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, એ. ખ્રીસ્તી, ૧. એ વેનીસ્ટ્રીટ રોડ, કલકત્તા.	" "	૧,૫૦,૦૦૦
		કોલ કુલ	૧,૦૦,૦૦૦
(બ) ખીજાઓ.			
૩૪. ઇન્ડિયન માઇન્સ ..	રલીયોન્સ રેન્જ, કલકત્તા.	કોલસા અને ઘાસલેટ- ની ખાણો વગેરે.	૨૫,૦૦૦
૩૫ ઇન્ડિયન મીનરલ્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટ, શેરિંગ એન્ડ કું, ૨૩, સ્ટેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	ખાણ અને પથ્થરની ખાણો વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૩૬. ગુજરાત માઇનીંગ સી- ન્ડ્રીટ ...	એ. વી દેશાઇ, અમદાવાદ	ખાણો.	૨૦,૦૦૦
		ખીજાઓ કુલ.	૧,૪૫,૦૦૦
		ખાણો અને પથ્થરની ખાણો કુલ.	૧૭,૬૫,૦૦૦
૬. જમીન અને વાવકામ.			
૩૭ પીટીટ લન્ડ અને બીલ્ડીંગ	એજન્ટ, મેમર્સ જ- હાગીર સી. પીટીટ એન્ડ કું.	જમીન ખરીદનાર અને બીલ્ડીંગ બાંધવાનું કામકાજ કરનાર.	૫૦,૦૮,૦૦૦
		ગ્રાન્ટ ટોટલ.	૨,૦૮,૩૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, શેર્ટ, મુંબઈ.

નવાં પેટ'ટે.

હલકત્તાની પેટ'ટ ઓશીસમાં નવી શોધો માટે પેટ'ટે મેળવવા માટે નીચે મુજબ વધુ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

પેટ'ટ નંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૪૬૧૯	જી. એન. બેરુઆહ.	ફેફસાં તથા ટેનીન નામના પદાર્થો મેળવવાની રીતમાં સુધારો.
૪૬૨૪	એસ. ટી. ડટન.	દેહવેની એકવડી લાઇન હોય ત્યાંના વહેવાર વધારે સારો ચાલે એવી રીતની શોધ.
૪૬૨૫	ટી. સી'ધ.	ચીન કામ માટેના ચાક અથવા પથર બનાવવા તથા ગાણણ અથવા હરસોઠના રમકડાં બનાવવા.
૪૬૪૨	કે. એ. એફ. હીઓર્થ.	ખાવાની ચીજો બગડી જતી અટકાવવાની નવી રીત.
૪૬૪૩	એચ. નીશીમુરા.	લાંબુ ટુંકું થઇ શકે એવું બનાવટી શણ બનાવવાની રીત.
૪૬૪૪	બેંગાલ કેમીકલ એન્ડ ફાર્માસ્યુટીકલ વર્ક્સ.	ગેસબર્નરમાં હવા રહે એવો જે ભાગ છે તેમાં સુધારો.
૪૬૪૫	ડી. હબલ્યુ. ગ્રીફીન.	હળ.
૪૬૪૬	બી. લીમરાવ.	મીઠું મેળવવા માટેના ક્યારાની ગોઠવણમાં સુધારો.
૪૬૫૯	ઈ. એડરસન.	સંચાકામને લગતાં એન્જિનોમાં સુધારો.
૪૬૭૯	એ. જે. મેરેટ.	આમડાં ફેળવવાની તથા બગડે નહીં એમ રાખી મુકવાની રીતમાં સુધારો.
૪૬૮૦	પી. એન. સહા.	વહાડકાં પેળા બાંધવા માટેના મીણવાળા પાટા.
૪૬૮૧	એસ. એલ. પાન્ક એન્ડ કું.	સુધારેલું તાણુ.
૪૬૮૩	એસ. એમ. યુ. હસન.	આપ્રીસમાં વાપરવાનું મીણ.
૪૬૮૪	પી. ફેગર.	લીથોફોન અને અન્કાલી હાઇડ્રોક્સાઇડ બનાવવાની સુધારેલી રીત.
૪૬૮૫	ડી 'જે. થોમસ,	લીવર વોટર લીફ્ટ.
૪૬૮૬	જે. એમ. માફમ.	ઉડી બધ એવાં તેલને હવામાં રૂપ આપવા માટે સુધારેલી રીતનો સંચો.
૪૬૮૭	આર. એલ. ઇન્ડા.	આલ્કલી કેમેટ બોક્સ આયર્ન બનાવવાની રીત.

નવા પેલોના બીલીડીમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે?

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “કન્ડોલર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧ કાઉસિલ હાઉસ, કલકત્તા” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ સ્પેસીફિકેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો નીચેને ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામં.	ઠેકાણું.
મુંબઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયબ્રેરી. બોમ્બે ટેકસ્ટાઇલ એન્ડ એન્જનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સસેક્સ રોડ, પરેલ. આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ. પબ્લીક લાયબ્રેરી. ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉસિલ હાઉસ સ્ટ્રાટ. સીવીલ એન્જનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપૂર. ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ. ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑફ ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર. ના. નિગમના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ. ઑફીસ ઑફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર. પંજાબ પબ્લીક લાયબ્રેરી. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, ગ્રાઉપ્સપટન બીલ- ડીંગ, ડબલ્યુ. સી. રેકૉર્ડ ઑફીસ એગ્રીમેન્ટ, કૉલેજ ઑફ એન્જ- નીયરીંગ. ઑફીસ ઑફ ધી મેકેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ. વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ. કૉલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ. ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા. યોમસન કૉલેજ. ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.
અમદાવાદ ...	
અન્હાવાદ ...	
બે ગલોર ...	
કલકત્તા...	
કાનપૂર...	
કાઠા ...	
લીલ્લી ...	
હંદાવાદ ...	
કરાંચી ...	
લાહોર ...	
લન્ડન ...	
મદ્રાસ ...	
માધસેર ...	
નાગપૂર...	
પૂના ...	
રંગૂન ...	
રૂરહી ...	
સોલાપૂર ...	

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડેની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના શુદ્ધ શુદ્ધ પ્રાંતોમાં ૧૯૧૬ ના વ્હન મહિનામાં શેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થયેલી:—

	બીટની ખાંડ.				શેરડીના પાક	
	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૯ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૯ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૯ હંદ્રવેટ.
ગંગાળા	...	...	...	...	૨,૯૬,૫૭૭	૪,૨૫,૩૮૫
મુંબઈ	...	...	...	...	૨,૦૩,૪૨૨	૫૮,૭૬૬
સિંધ	...	...	...	...	૧,૨૫,૩૪૨	૧
મદ્રાસ	...	...	...	...	૧,૧૦,૧૪૬	૧૮,૦૮૮
બમ્બે	...	...	...	૨	૭૧,૧૬૨	૧૨,૫૧૬
કુલ.	...	...	...	૨	૮,૦૬,૬૮૨	૫,૧૪,૭૯૬

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૬ ના વ્હન મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ વધા ૧ ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બે.	કુલ.
ચુલ્લ ઓફ વોટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૧,૧૪,૨૦૦	૨૨,૬૨૧	.....	.....	.....	૧,૩૬,૮૨૧
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧૧,૪૫૦	૬,૬૬૩	.....	.....	.....	૨૧,૪૪૩
નં. ૫૦ થી ઉપર	૨૪,૬૨૦	૬,૩૯૪	.....	૩૪,૧૫૫	.....	૬૫,૧૬૬
ઓરેન્જ, રેડ અને લીલા રંગોવાળું	૭૫,૦૨૫	૬,૮૦૦	.....	૨૬,૮૦૦	.....	૧,૦૮,૬૨૫
નં. ૩૧ થી ૪૦						
નં. ૪૧ થી ૫૦	૪,૪૧૨	.....	૨,૫૦૦	.....	.....	૬,૯૧૨
નં. ૫૦ થી ઉપર	.....	.....	.....	૬૦,૮૦૦	.....	૬૦,૮૦૦
કુલ	૨,૨૬,૭૦૭	૪૫,૮૦૮	૨,૫૦૦	૧,૫૧,૭૫૫	.....	૪,૨૬,૭૭૦

સુતર અને સુતરાઉ કાપડનાં આંકડાઓ.

૪. સ. ૧૯૧૯ ના મે માસમાં હિંદુસ્તાનની નીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં—: સુતર (રતલ)

બ્રિટીશ ઇન્ડિયા		૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબઈ		૩,૬૦,૭૬,૫૫૯	૪,૧૨,૨૬,૪૫૩
મદ્રાસ		૩૯,૦૩,૧૬૬	૩૯,૫૦,૦૮૮
બંગાળ		૨૪,૮૮,૧૭૦	૨૮,૨૨,૩૧૮
સુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ		૨૬,૩૯,૪૯૧	૩૨,૬૭,૧૭૫
અજમેર મેવાડ		૧,૪૬,૮૦૮	૨,૦૦,૬૮૪
પંજાબ		૪,૦૨,૯૪૮	૩,૦૪,૯૮૫
હીલ્હી		૨,૨૦,૫૬૪	૨,૫૩,૭૪૯
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિસા		૨૯,૫૭,૪૪૨	૩૧,૩૨,૩૪૮
બ્રિટીશ ઇન્ડિયામાં કુલ		૫,૧૮,૩૫,૧૫૪	૫,૫૧,૮૭,૮૦૦
ફેરી રાજ્યો		૨૯,૧૮,૩૬૦	૨૭,૧૮,૩૪૬
એકંદર કુલ		૫,૪૭,૫૩,૫૦૪	૫,૭૯,૦૬,૧૪૬
બ્રિટીશ ઇન્ડિયા		૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબઈ	રતલ	૨,૧૮,૦૫,૩૧૨	૩,૧૨,૮૮,૨૭૯
	વાર	૬,૬૬,૮૨,૮૧૯	૧૪,૨૦,૨૫,૪૧૮
મદ્રાસ	રતલ	૧૫,૫૫,૮૭૯	૧૨,૨૧,૦૪૧
	વાર	૪૧,૪૨,૮૫૮	૪૫,૦૦,૬૫૩
બંગાળ	રતલ	૫,૫૩,૦૫૮	૫,૪૯,૬૬૨
	વાર	૨૮,૨૮,૧૬૯	૨૬,૯૦,૩૮૦
સુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ	રતલ	૭,૧૩,૩૨૬	૮,૭૨,૪૫૩
	વાર	૧૮,૬૧,૪૨૫	૩૦,૦૧,૩૪૨
અજમેર મેવાડ	રતલ	૧,૪૨,૯૭૯	૧,૪૯,૮૫૫
	વાર	૫,૩૬,૭૪૭	૫,૪૬,૩૩૧
પંજાબ	રતલ	૫૬,૪૭૯	૩૭,૮૭૧
	વાર	૧,૭૩,૮૦૭	૧,૮૩,૧૬૦
હીલ્હી	રતલ	૫૮,૧૩૯	૭૮,૬૧૯
	વાર	૭૮,૦૮૬	૧,૬૪,૫૫૩
મધ્ય પ્રાંતો અને બિસા	રતલ	૧૦,૬૭,૦૪૩	૧૪,૧૯,૫૦૫
	વાર	૪૫,૨૮,૦૫૮	૫૬,૩૧,૭૫૭
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ	રતલ	૨,૬૦,૩૨,૨૧૫	૩,૫૬,૧૭,૩૧૫
	વાર	૧૧,૦૮,૩૭,૪૬૯	૧૫,૮૦,૭૩,૬૨૪
ફેરી રાજ્યો	રતલ	૨૦,૩૮,૦૩૫	૧૬,૬૧,૩૦૧
	વાર	૭૭,૪૭,૦૨૬	૬૫,૪૭,૮૮૮
એકંદર કુલ (રતલ)	રતલ	૨,૮૦,૭૦,૨૫૦	૩,૭૨,૭૮,૬૧૬
	વાર	૧૧,૮૫,૭૯,૫૨૫	૧૬,૫૬,૨૧,૮૧૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ રપે એક સીટ, ફેર્ટ, મુંબઈ.

વેપારી પુછપરછ.

—:~:—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશની કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપીશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તે પછુ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

જાબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે
મી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નેલ		
આઈ. ૮૭	મુંબઈની એક પેટી.	ગળદનાં શીંગડાં પુરાં પાડનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે
" ૯૦	એક હીંદી ગ્રહસ્થ.	બનાવેલી લાકડાં જેવા લાગે એવા કામગીરી ફરનીચર માટે પુરા પાડે અને આદમાઈરા માટે કામ લાગે એવા પાટીયાં પુરાં પાડે એવા વેપારીઓની સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે
" ૯૧	કરાચીની એક પેટી.	માલ બનાવનાર તરફથી જુદા જુદા મુલકોમાં ફરતા રહીને માલ વેચવાનું કામ કરે છે અને ચીંધ પંજાબ તથા બહુચીસ્તાનમાં પોતાનો માલ ખપાવવા માંગતી હોય એવી પેટીઓ માથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.
" ૯૨	સંયુક્ત પ્રાંતોમાં ખાતેની એક પેટી.	દેહરાદુન ખાતેના ચોખા ખરીદનારા સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
" ૯૩	સ્વીટ્ઝરલેન્ડમાં તેની એક પેટી.	મશાલા, કરીયાલા, કૉફી, સુકા મેવો, અનાજ, ચોખા તથા તેલના વેપાર માટે કમીશન એજન્ટ નેમવાની ઇચ્છા હોય એવા હીંદી વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા માંગે છે.
" ૯૪	મુંબઈની એક પેટી.	કપાશીયા, દીવેલી, ચણા, બોળ તથા વનસ્પતીમાંથી બનાવેલા તેલ પુરા પાડનાર સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે

મેટેલીક શીલીંગથી બીલ્ડીંગનો આરકા થોસે છે.

ખંબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇંડયન ટ્રેડ જર્નલ.		
” ૯૬	દક્ષીણ આફ્રીકામાં કેપટાઉન ખાતે.	રેશમી માલ, હાથીદાંતની ચીજો વગેરે બનાવનાર તરફથી દક્ષીણ આફ્રીકા ખાતેના આડયા થવા માંગે છે.
અમેરીકન કૉન્સલ મારફતે.	ધી હીવીલ્લીસ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની.	રંગવાના તથા ચીનના કામ માટે વપરાતી ચીજો વેચવા માટે હીંદી વેપારીઓ સાથે ગોઠવણ કરવા માંગે છે.
”	ધી ગીલ્બર્ટ નીર્ટીંગ કંપની.	હોઝીયરીનો માલ બનાવે છે અને હીંદમાં વેચવા માંગે છે.
”	ડી. એસ. સ્ટર્ન કું.	મરચાં, વટાણા, બીયાં વગેરે નીકાશ કરનાર હીંદી વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
”	ધી મેડીટેરેનીયન એંડ જનરલ ટ્રેડર્સ.	ઘેટાંના વાળ હીંદથી નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે. જેમને એવું કામ હોય તેમણે માલના નમુના મોકલવા અને બારોબાર પત્ર-વ્યવહાર કરવો. એ વાળની લંબાઈ ખાંચ ઇચ્છતી ઓછી હોવી ન જોઈએ.
”	ધી વેસ્ટીંગ હાઉસ લેંપ કું.	ખંબરમાં પોતાની બનાવટના દીવા વેચાંચ એમ ઇચ્છે છે. ભાવ વગેરેની વીગત અમેરીકન કૉન્સલ પાસેથી મળશે.
”	બ્રથવેલ્ડ મોટર કોર્પોરેશન.	મોટર ગાડાંના વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
”	જે. એ. વેનબ્રટ એંડ કું.	સ્ટીલ, રસાયણી પદાર્થો તથા ચામડાં કેળવવાના અને રંગવાના ધંધાઓ માટે જોઈતી ચીજો પુરી પાડવા તેયાર હોય અને એ ધંધામાં બનતી ચીજો વેચી શકે એવા વેપારીઓ સાથે કેટલીક મોઠવણ કરવા માંગે છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ અમેરીકન કૉન્સલ મારફતે.	સાહસીન વોલ્ટ એન્ડ કું.	ઘેટાંના વાળ અને કાચાં ચામડાં ની-કાશ કરનાર તથા સર્વ પ્રકારનાં ચામડાં અને રેશમી માલ, હોઝીયરી વગેરે કાપડોનો વપાર હોય એવી પેઢીઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા ઇચ્છે છે.

નોંદ. “ ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનારે વેપારી યા પેઢીએ બેંક ડેફરન્સ અથવા સારી જોગબાણતું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની બાતમીઓમાં જે-ઠેકાણે ‘ ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું લાયસેન્સર જનરલ ઓફ કૉમર્સિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ એમ્બરનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

રટોલ

ગોળીઓ.

(રજીસ્ટર્ડ)

આ ગોળીઓ ઉંદરની ખુદી ઉપર આઘાત અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુશીથી ખાઈ લે છે, અને ખાધા પછી હંમેશાને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છેડી નહાશી લે છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રટોલ મરકીને દુર રાખવાને માટે ઘણીજ અકસીર ઉપાય નીવડે છે કે કારણ કે તે વાપર્યાથી મરકીના ઉંદરો નહાશી લે છે. ઉંદરો મરકીનું મુળ કારણ માટે તેમને દુર રાખ્યાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રટોલની આસપડે ૨૦ ગોળીઓ છુટી છુટી જગ્યાએ નાંકી પુઠા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગવ ગણીને મુકવી. એથી દીવસે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કીંમત ૧૫૦ ગોળીના બાઉસના ૮ આના. મોટા જથ્થામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશું.

ધી તેજસેટ એન્ડુકેન્સરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, —મુમ્બઈ.

હિંદના લોક નાયકો.

આખું ભોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના

એક મત.

દેશી હુન્નરનો

નાદર નમુનો.

દીનની રૂબીમાં પેક કરેલી મેગર્સ યુ. સી. ચકવર્તી એન્ડ કા. ની મશીનથી બનાવેલ અણકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતમઝાર” પત્રિકાના અધિપતિ આખું ભોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચકવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી અણકતી હોવાથી અખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ શુદ્ધિયાનમાં લેતા એમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું બહાણું થશે.

“એંગ્લો” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી શુદ્ધિમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એ ટીકડીમાંથી એક એસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

	બ્રાઇટ બ્લ્યુ પ્લેક શાહી	૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫
	ડાયમંડ	”	”	”	...	૧—૪
(Red)	ગતી	”	”	”	...	૦—૬
	ચીપ	”	”	”	...	૦—૧૦
	ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	...	૧—૪
	ક્રોમસ્ટિયલ બ્લ્યુ પ્લેક શાહી	”	”	”	...	૧—૪
	બ્લ્યુ ઈન્ક	”	”	”	...	૧—૪
	વાયોલેટ	”	”	”	...	૧—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હસ્તે ભોતીના હાજુની પેઠે શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી કાગળપર બીલકુંલ ફેલાતી નથી.

વિદેશો શાહીના બાટનાઓ વાપર્યા હશે, તો પછી ક્યેં તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકો ? કે શાહી કંઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે ?

એક આનાની ટીક્રીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મહેલે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની સુંબઝ ખાનેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ. પૈસાધા (લોન) નવા ધંધાને મદદ પહોંચાવીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાયધુની સુંબઝ નં. ૩

દેશી નામું શીખવવાની સુકલ.

સારી કમાણી કરવાનો એક સહેલો, સોંધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલજા દેવી રસ્તાપર ભાડીયા મહાજનવાડીમાં ગોરખનદાસ કરમનદાસ હલ્લુ શુજરાતી કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરાણી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંઘઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે મર્ચ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા શુજરાતી હાઇપવાઈટીંગ વગેરે મેપારને લગતી તમામ જાગતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ હેતુ જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૈને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને મૌસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એપ્રિલ (ખાલાશ્રમ) ના છેકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારને પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

પોરબંદર પોર્ટલેંડ સીમેન્ટ

“મલ્ખતી” છાપ

હમારો સીમેન્ટ હી દુસ્તાનમાં આચાર યતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બરોબરી કરે છે, અને નાહીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હ ફરવેટના મનજીવ કોચળાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા કમ્પીંગ સહેલાઈથી હથેલી શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેન્ટ કું. લી. ૦

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોટ, મું. ૦. ૬.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ જો અન્ય વીણીઓમા, લોબન ગૂંદોમા કે લપકાદાર લોબોમા, અને ખુદ પોવાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ ચાને ટેસ્ટકુલ રસોઇ જમવાની આશા સખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

૬ મુખાદેવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ હું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના ભાવ પ્રમશ નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેછટેબલ રોનીક સીરપ—(દેશી એપધિયોમાથી સાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી ચકિતગી દવા આ દવા જરૂરી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અણુટ કેવલ આપે છે (જો ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેછટેબલ રોનીક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ હતેજક અને કન્યાદક દવાઓથી ટુક સમય માટે જખાતી કુત્રીમ સકિત જેવા નથી પણ માથમગી કુસ્તી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોવાલુ કામ બનાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અછળની બ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર સારને લાભ આપે છે

નોટ—અર્જવતી તેમજ સુવાવશી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મગી લય છે કિમ્મ દર બાઈલીના રૂા ૧—૨—૦

ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનવન્તુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-વન્તુઓમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટના તત્વો રહેલા હોય છે, અને બ્યારે તેલ પ્રમાણ પડી લય છે, ત્યારે સાધારણ આગેગયતા અને શક્તિ નથી રહે છે અને અસકિતને લઈ જુદા જુદા સપ્થાબ્ધ દરેકે કમળ થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ મરવાયી પડેલી જોડ પુરી પડે છે. ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મરજીનો કે અગળજનો વરોદો વિશેષ જખાતો હોય તેમજે બચુક આ દવા વાપરવી કીમત દર બાઈલીના રૂા ૧—૨—૦ (મેડી સાઈડ્ર.) ૦-૧૪-૦ (નાની સાઈડ્ર.)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ હું. લી.

(૩૯)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

કુણીકે પ્રધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કુણીકે	એચુ મીશ્વર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કુણીકે	એચુ પીલસ	(તાવ માટે)	...	.	..	૦-૧૨-૦
કુણીકે	ટોનીક સીરપ	(રોગી માટે)	..	..	..	૧-૦-૦
કુણીકે	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કુણીકે	કફ મીશ્વર	(ખામી માટે)	...	...	.	૧-૦-૦
કુણીકે	કોલેરા મીશ્વર	(પેટી માટે)	..	..	..	૧-૦-૦
કુણીકે	ઇન્ડો બામ	(શીશના દુખાવા માટે)	..	.	.	૦-૮-૦

બીજા દવાને માટે લખો

(૪૮)

Tel " Kadka " Bombay—કુણીકે પ્રધર્સ ગિરમામ—સુ'બઈ

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની

ચાને બાણીતી

મારવાડી
બજાર
સુ'બઈ.

મહાસે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કીરતી એકરની બાણીતી
૨૨૬ દાથી છાપની હ મેરીચન
એગસીડ, સાઈકલ, મીરબાપુર, વીગેડે
તથા બગ્યાના ફેન્સી ડેકો તેમજ સાથી જરીની તથા
નવી તરાહની ઘડ કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓને
અભવર નાથો દબારે ત્યા હરહંમેશ તઈયાર છે તે ભેઈ
નવાને ચુકરો નહી.

અહારગામના જોર્ડર ઉપર યુરુ ક્યાન આધવામાં આવશે

Moolchand Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.
15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles

Also Portland Cement, etc.

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R

Telegrams —

&

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જીઠ વચ્ચેના તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કે નહીં ?

આંખ અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ માણે ?

કાને માંભળેલું સાચું માની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વખતો વખત જાતેજ ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાખવું પણ ત્રીધાર મેડ હાર્ટ રોડપર વડાવન મેનશનમાં "ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ" માંજ જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતા તમામ સામાન કીકાયને પુરો પાડવામા આવે છે. ખાતરી કરી હોય તે હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

કણિક પ્રધર્મના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કણિક	એચુ મીક્ષર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કણિક	એચુ પીલચ	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કણિક	ડેન્ટીક સીરમ	(રક્ત માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણિક	સારસા પરીકા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણિક	કે મીક્ષર	(ખાંસ માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણિક	કેલેસા મીક્ષર	(પરકી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણિક	કન્ટો બામ	(રક્તરિત દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૬-૦

બીજા દવાને માટે લખો

(૪૮)

Tel. " Kadki " Bombay—કણિક પ્રધર્મ ગ્રીરમાન—મુંબઈ.

તહેવારને માટે રોપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી શુની
અને જાણીતીમારવાડી
બજાર
મુંબઈ.

મહાસે એન્ડ કંપની.

વીલાયતી

કીરતી મેકરની જાણીતી
૨૨૬' ટાથી ટાપની હાથેરીઅન
લેબોર, સાઈકલ, મરિલાપુર, વીગેટ
તથા બચાંગ કેન્ડી કંપેસે તેમજ સાચી જરીની વથા
નવી તરાઈની ઈંદ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી રોપીઓ
અગવર જાતે ઉપરે ત્યાં હાથેરીયા તરફાર છે તે જેઈ

ત્યાંને આશી નહીં.

(૩૪)

બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest ImportersMarble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R

Telegrams.—

&

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us.

MAKE US PROVE IT BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જીઠ વચ્ચેના તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કેટલો ?

આંખ અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું માની સકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાત્રી કરવી પડે છે અને વખતો વખત જાતેજ ખાત્રી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલામતું પણ મીઠાજ મેંડ હાર્ટ દોડપર વંદાવન મેનશનમાં "ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ" માંજ જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતો તમામ સામાન કીધાયને પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાત્રી ન કરી હોય તો હવે કરી લુઓ.

IT IS NOT TOO LATE. SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANEKJIJI GORDHANDAS,

Offices -

Lapala Bazar
AHMEDABAD

21-25 Rajambeta's Street,
AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill
Stores, sizing materials, Leather Goods,
Beltings &c., Spinning & Weaving accesso-
ries, Healos Reeds, Yarn & Hardware.

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Acces-
sories, Cycles & Motor
Cycles all well known
foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connec-
tions all over the world and there-
fore we are in the best position to
accept indents for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export every-
thing on our clients
account, for sale in
any foreign market
at a real value and
exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams -

"Pranashaw"
AHMEDABAD.

Code:—A. B. C.
5th Edition.

G. B. 217.

જાતગ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૨૦૦.૦.૦૦—

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિરતૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકિત્સા બાકા કામળ, પાકું પૂઠું ૫૦ ૮૦૦ તુર્વ ગ્રાહક
મૂલ્ય-રૂા૦ ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી પી જુદું.

ઈશ્વરાવતર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેએ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અત્યંત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક અમરોદારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવા, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાચવા જેવા છે. દરેક મનુષ્યોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ સર્વ પાપ વ્યવહાર

ડાહ્યાભાઈ 'રામચન્દ્ર' મહેતા.

વ્યવસ્થાપક—સસ્તી પાર્તામાળા—અમદાવાદ.

ફેશનબલ સેંકડો ડીઝાઇનમાં મશીનથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ, ભુલેશ્વર કપ્પુતર ખાના પાસે

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-
સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાવવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક 'ગૌદાન' અણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ ઓર્ડર લખી બહાર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર શુદ્ધરોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

એક નવીન જાતનું ધી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

દિમાવય તરફના પ્રદેશના જંગલોમાં થતા મોક્ષક વૃક્ષને મળતી જાતના ઝાડના બીયાંમાંથી એક પ્રકારનું ધી
તૈયાર કરવામાં આવે છે અને એ ધીમાં આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેલા હોવા છતાં તેની શોધખોળ કરીને અત્યાર સુધીમાં
તેનો લાભ જન સમુદાયને કોઈ પણ શોધકે આપેલો નથી, એ ની દરાજ તથા ખરબચા ઉપર માલીસ કરવાથી ચોવીસ
કલાકમાં ફાયદો કરે છે, અને નવાઈ બંદેલુ તો એ છે કે તેથી કપડા બીજાનું ખરાબ થતા નથી માયાના 'દુખાવા
ઉપર માલીસ કરવાથી તાબડોલોળ આરામ થાય છે અને બીજા બે મોને ઉપયોગ કરવાની જરૂર રહેતી નથી, પશીરના
કોઈ પણ ભાગ ઉપરની વેદના, કળતર કે સાધાઓના દુખાવા ઉપર માલીસ કરવાથી તે નિવરણીના વેગે આરામ કરે છે
મોઢા ઉપરના ખીવ કરાણીયા અને ચામડી ઉપરના ડાઘ ઉપર માલીસ કરવાથી ધબીજાં ઝડપે તે દુર થાય છે સોજા
આખ્યા હોય અથવા કોઈ પણ ભાગ સુલુ ગયો હોય તો તે ઠંડાણે મસજવાથી તે દર્દ નિર્મુળ થાય છે ગુપ્ત ભાગની
કે બીજી કોઈપણ કમજોર થયેલી નરો ઉપર માલીસ કરવાથી તે નરો ધબીજા મજબુત થાય છે, અને કમકોવત કે
નપુત્તકપણુ એથી દુર થાય છે નકામા કેસ કાઢી નાખ્યા પછીથી તે ઠંડાણે આ ધી માલીસ કરવાથી ધબી લાગી
મુદત મુદત કેસ ઠંડાજા નથી ખસ, વેળ, ગડગુમડ ફેડકોઝો, અને આદા ઉપર મસજવાથી ધબીજા ઝડપે
આરામ થાય છે લગભગ એક હજાર માણસો ઉપર અજમાવ્યા પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો ધરાવનાર ધી જાહે
રને લાભ આપવાને પચીસ કરવામાં આવેલું હોવાથી તેનો દરે અવરથ લાભ લેવા નેઈએ જાણીતાઓ મુકુલ એ
નામથી તેને ઓળખે છે તે દવાઓના દરેક જાણીતા વેપારીઓને ત્યાં તથા બીજા પરચુરણ દુકાનદારોને ત્યાં મળશે
મુકુલ અને સિદ્ધનાદી હીંચો એ નામ બજાર વાચીને લેવું તેની એમ ડબ્બીની કિંમત રૂ. ૧ ૮ ૦ છે (ચોસ્ટેન
બુલ્ડ) તમારા જાણીતા વેપારીને ત્યાં ન મળે તો મુખ્યદને જાહેર ભુવેશ્વર નરતે યદને માધવજાગમાં જતા પાન રાપોળ

(૬૪)

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જે તમે વિધાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ આહતા હો, જે તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છવા હો, જે તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જે તમે દુનિયામાં પંક્તિવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે, રૂધિર તંબા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો ચાક, ઓઝોના ગર્ભાશયના દોષ, ઓઝોની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની ફરિયાદ તથા દસ્તની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અજબ અસરો દ્વારા દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ ના રૂપિયા ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી સેટ- એટલે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. સેટ વીગેરેની વધારે વિગત બાંહેધાર માટે પ્રાઈસ લિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાંચ ઓશીસ,
કાલખાદેવી રોડ. મુંબઈ,

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ના શીશી ૧ ના રૂ. ૧૥

ઠે. સપટ કંપની

કાલબાદેવી. રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુતબ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણું વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'ગ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્ર દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણી જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ કંઠમાં બિછાનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિસાબમાં થતી દુરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણું વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયક છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી છ'દ્રિને તાઝાદ આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ યોગ્ય લક્ષ્ય આવે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રજ થી જટ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઇર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણું જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રેહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સઘળા અગત્યના કામ કરતાં કળજાતથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ઇર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણું વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કોઈ કચરો હોય અથવા જીરસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય, જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઇર્ષા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતાં હોય; જો મુત્રાશયની કોયલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી કંઠી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને સવિધ્યમાં ઇર્ષાથી બચાવી રહે અને આખી સિસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી થીમી ફેરી સિસ્ટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ક્રંત આઠ ઓંસની બોટલીમાં વેચાય છે. દરેક બોટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિસ્ત્રિક્ટે ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબદ્દ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓડી. કેમીકલ કંપની, બેંકો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક—અમેરિકા.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂબ રૂબ અને ક્રાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂબ રૂબ, ધૈર્યવાન, ક્રાન્તિવાન અને બળવાન બનાવે છે. તેના સેવનથી રક્ત દોષ, સ્વપ્ન દોષ, વીર્ય વીકાર, નસોની કમજોરી, શરીર અને મનની નગણાઈ, સ્મરણ શક્તિનું શુભ થયુ, વાંસાની ફાટ, હાથ પગની કળવર. તથા દાદ, અરૂચી, અજીણ, દસ્તની કમજીઆત વીગેરે તમામ દરદો દફે કરી મનને ઉત્સાહી તથા બાહોશ બનાવે છે.

દીર્ઘત ગોળી ૪૦ રૂબી ૧ નો રૂ. ૧.

(૮) વધદ વીધા નામનું ફળદાર પુસ્તક મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હૃદ ઑફિસ—જામનગર—ઠાકીઆવાડ. ઊંચ નં. ૧૮૭ કાલળાદેવી રોડ—મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

શ્રી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

જોઈએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડીએ જાણવું:—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુપતીનો મોકર ખર્ચવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતાડીઓના વર્ગમાં ખોચાલીય બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરીને અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક્ક છે

૨ કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતાડીઓમાં રેલ્વેમાં કરવાની દરેક બહેલા ઉતાડીની ફરજ છે

૩ કે પોલીસ ને પોલીસ કરતાં એણી નસીબદાર ઉતાડી-બાકના સ્વાધિન ખાતર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહેલા ઉતાડીની ફરજ છે

૪ કે હિંદ દરેક તેના ભટ્ટ, ને ખાઈ તે પહેલા વર્ગનો ખીલ વર્ગનો ઉતાડી દોષ, તે જોય કે તેના નીલ વર્ગના ઉતાડીઓ તરફ વાળખી રીતે વર્તવામાં નથી આવતુ તો તેની મદદે જવા ગિરાશ રાખે છે

૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મંડળી છે તે કે ઇ પછી ઉતાડીને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને ઉપજી મંડળીના ઓનરરી સેક્રેટરીને ન ૨૯૧-૨૯૩ બોરા બલર સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ લખી જણાવવું

૬ કે દરેક ઉતાડીએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પછી જાણવાની જરૂર છે.

બોરા બલર સ્ટ્રીટ,

કોટ, મુંબઈ

લી. સેવક,

જીવરાજ ગોકલદાસ નેહરૂશી.

ઓ. બે, સેક્રેટરી

તીબેરીની મળણુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મળણુતાઈ ટેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજે નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજાં મેકરોની ખનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યારજુ પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે તે આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડવાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હિંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાને દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા મુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે તે હજી ઉનાળાની ખરી મોસમ બાકી છે તે સુદતના દરમીયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ ગાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુરકેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિંમત રાખી કમર કસી શુભાર બાજરાની પુષ્કળ કડળ ખરીદ કરવા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણું જ ચાહુના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતૈષી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્બોધ કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

હુકાળ સમયે ભૂખ, હુખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માઆપથી
વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને બચાવો તોજ બચારો

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે. મકાન ઉભું કરવામાં
રૂપીયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂા. ૨૫૦) ભરી બંધાવી અમર નામના મેળવો.

લખો.
આ. સેક્રેટરીઆ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાશ્રમ,
વડવાણ કંપ.

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સમગર — મંજુબતી, સાણુ, રંગ, વારનીસ,
લીલી સીમેટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર કી મત ૨-૮-૦

હુન્નર પ્રકારો એકો — ફીવાસળી, કાચ સુ
વધી સેટ, આર્કો વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી રૂ ૧-૮-૦

હુન્નર સ્વચ્છ — છેલ્લામા છેલ્લી સોપના, અનુ-
ભવિક અને ખરા હુન્નરોથી બરપુર. (આ બુક માટે
દેશી વેપારી જોખરનો ઉત્તમ અસીપ્રાય મળ્યો છે)
કીમત રૂ ૧-૮-૦

સાણુનો હુન્નર — સરવે નતના સાણુ, બાર
સોપ, ટોઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર
કીમત રૂ ૦-૬-૦

હુન્નર માલીકો — ૧-૨-૩ હેર બોઇલ, અત્તર,
લવ ડર, પોમેક, સોપ, લાઇમબ્લેસ, બામ, એગ્યુમીક્સચર
વીગેરે અનુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી બરપુર
કીમત રૂ ૧-૪-૦

હુન્નર હર્ષણ — ૨-૩-૪-સુગંધી તેલો, સેટ
પેનકીલર, વાળ કાઢવાનો સાણુ, કોસ્મેટીક, નર્મન
સીસ્ટમ અત્તરો, રંગ, વારનીસ, સ્વેટ, હેરડાઈ, બાર
સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત રૂ ૧-૦-૦

હુન્નર કળા સ્નાન — અગરબત્તી, સાઈ, દોળ
જીલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાનું ખાણી વીગેરે
હુન્નર. કીમત રૂ ૦-૬-૦

ફેશિઆટીક હુન્નર — કીમત રૂ ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન — કીમત રૂ ૦-૪-૦

પોસ્ટલ બ્લુ

લખો.—હુન્નરોદય બુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬—૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુંબઈ નાં ૯.

Vitalia

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાધેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગણતરી દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું'ં ની બનાવટનું ઉત્તમ “સુવાસણ હેર ઓઈલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(૪૬)

(પેટ'ંટ મેડીસીન, પ્રોપીયેટર તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

શ્રીદા બીલીંગ—ભુભામસજીવ—સુબંધ.

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આપના ગુજરાત, કેન્દ્ર કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

જોતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા રેવન્યુ ડેપાર્ટમેન્ટ કેવી રીતે વધારવી, નવા બગીચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી સાકાભાજીના વાવેતર કયારે અને કઈ માસમાં કરવા, ખેડૂતોએ શેડુ ખર્ચ કરી ડેપાર્ટમેન્ટ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એકજ માસિક છે નમુનાનો એક મથાવવાથી મળત મોકલવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૨) જે રૂપિયા રાખવામાં આવેલ છે લાયકેરીને રૂ. ૧-૮-૦ હોલ રૂપિયાના લવાજમથી મોકલવામાં આવશે, માટે ઘરેલુ નમુના માટે લખો—

ઉપરાંત અમે જો જોતિવાડીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બદલ પાડવા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખર્ચ નબળી બીજી આવૃત્તિ હાથમાં મળે છે —

- ૧ કૃષ્ણાંડ કુલબાગનું બગીચાનું પુસ્તક
- ૨ હિંદુસ્થાનમાં થતા વાવેતર કરવાની રીત
- ૩ જોડર, ખેડ તથા એલ્ડર કૃષ્ણાંડ નગરો
- ૪ પાણીની સીધ તથા તેના ઉપયોગી સાધન
- ૫ જોતિના ધધામાંથી રેસા કમ્પાની કુચી

- કીંમત રૂ. ૧-૨-૦
 „ રૂ. ૧-૪-૦
 „ રૂ. ૧-૪-૦
 „ રૂ. ૧-૮-૦
 „ રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાદ્યોનો સમાવેશ થાય છે)

- ૬ રેસમના કાંડા ઉછેરવાની તથા કેળવણી વાવેતર કરી રેસા બનાવવાની રીત „ રૂ. ૦-૬-૦
- ૭ કુવામાં પાણી વધારવા માટે જોરગત કરવાનો “જોતિવાડી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ એક „ રૂ. ૦-૪-૦

હવેરાય છોડાલાલ અંબલિયા, લીંબડી-કાઠીઆવાડ.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગનું થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચઠરી તથા આંખે અંધારા આવવાં, ઠંટાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું ગુમ થવું, રવભાવ ચીડો થવો, જરા જરામાં ઉરકેરાઈ જવું, શ્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત રૂબણીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશા ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અણુગમો:—આમ ત્યારે ધાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા ધાય છે; ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

નું સેવન કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમારે દરેક મટાડી શરીર હુણ્ણ બનાવી લોહી તથા વિચાર સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મદાઈ વધારે છે અને ખોરાકી વધારી હુધ પચાવી વિચાર સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સ્વપ્ન હણી ધ્યાન દોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હુણ્ણ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૦ કાયદો ન થાય તો એક પછુ શણ્ણ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વસ્થતા બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરને બાંધે સ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે; ઘાસણી છુપણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિને નાશ થવો, ખાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હુણ્ણ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈધ કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હનુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલકાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE

—WITH—

ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR BOOK containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of rinhgechiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political divisions of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directorories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS —

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

RAJKOT, (INDIA.)

Branch:—

BOMBAY. P. O. Box No 457.

વિભાગ્યત ક્યાં જાયો છો ?

જરા પેહલા તમારા ઈશિયામાં તો નજર કરો, જુઓ વીભાગ્યતના
સેન્ટને વીમરાવે તેડું.

સેન્ટ વીટેલા

આર્દીન મળે છે કે જે ઉચા ખાનદાને ઈંગ્લેન્ડ કુટુંબો પણ હોંસે હોંસે વાપરે
છે. તમે એક બાટલી વાપરી જુઓ અને, અમો ખાતીથી કહીયે છીએ કે વીલા-
યની સેન્ટને તમારો મોહ ઉતરી જશે.

કી. શીશી ૧ નો રૂ. ૧)

(૮૦)

ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી હું.

પાયધુની—મુંબઈ.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતીમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતો પદ્દેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીવિયોગી લેખો, ત્રણેક કાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો—જો. આ. મેફ્ટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

.. પી. ટુક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, ઝવેરીઓ, વગેરે માટે જાહેરખબર આપવાનું હિતમ સાધન

જાહેરખબરના ભાવ.

પ્રકાર	બાર માસ	છ માસ.
૧. આશુ' પેજ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું ,	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા ,	૬-૦-૦	૪-૦-૦

નવજીવન અને સત્યના

ઑક્ટોબર માસના કેળવણી પરિષદના હાજદાર અંકમાં

ગાંધી ગુજરાત—પ્રો. બળવંતરાય ક. ઠાકોર.

હિન્દુસ્થાનમાં પ્રાથમિક કેળવણી—ગ. અનુત્તરાલ વિ. ઠાકર.

કેળવણી વિષે ટુકા ટિપ્પણો—રા. રણજીતરામ વાવાલાઇ વગેરે જાણીતા વિદ્વાન દેખકોના વચા પરિષદ વિષે માહિતિ આપનારા લેખો પ્રકટ કરવામાં આવ્યા છે. છુટી નકલની કીમત ૦-૪-૦

આ છુટી વર્ષથી ૪૮ ને બદલે ૮૪ પાના ક્યાં છે, છતાં વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨ હિન્દુસ્થાનની બહારના રૂ. ૨-૬-૦; રૂબતક રાજાઓ, ગુજરાતી નિશાળના શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ માટે રૂ. ૧-૧૧-૦, વધુ વિગત માટે લખો:—

સવન્ટસ ઓફ ઇન્ડિયાને સાધરી ૭ હુસાલ કન્યાલાલ યાજ્ઞ, બી. એ; એલએલ, બી.

ગિરગામ—મુંબઈ

તંત્રી અને પ્રકાશક.

If you are Interested

in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
ams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hesian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3

Telegrams:

"FAIRRUN"

Codes:

Telephone No. — { Office 3563
Residence 3112

4th & 5th Editions A B C
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુલબ્ધ પેઢી.

નીકાસ—અમો દરેક જાતનું, જાનાજ, ઠરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ,
ટાપરાં, ખોળ, ફરડાં, જેઠીમધ, જેરકોચલા, મરી, એલચી, ધાણા, છરું, રાઇ,
મેથી, હળદર, આંગલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેમો, ચણાપાટ, ચણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હીંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને બીલાયત અમેરીકા, મેરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્ટાઇન વગેરે દેશાવરો ખાતે વેચાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોક્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક જાતનો માલ જાતર કરી ખરીદીને હીંદના જુદાં જુદાં ભાગમાં કમીશનથી
મોકલીએ છીએ.

અંકડા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—
"Fairrun."

ટેલીગ્રામ.—

{ ઑફીસ ૩૫૬૩
ઘર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને
૯૩ ૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારબાઈ મહોલા,
સુબઈ નં. ૩.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegram:

"FAIRRUN"

Telephone No. —

{ Office 3563
Residence 3112

Codes:

11th & 5th Editions of B &
Pingle & Beutle's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમો દરેક બતનું 'અનાજ, કરીઆણું, ગધીઆણું, તેલના ધીયાં, તેલ, ટોપરાં, ખાખ, હરકાં, જેડીમધ, જેડકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઈ, મેમાં, હળદર, આમલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, શુષ્કપાટ, શુષ્કી, શાય, સુવર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની વેદાયની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે, વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-સ્ટાઈન વગેરે દેશાવરો ખાતે વ્યવહારીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરેથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-યરી, કેમીસ્ટસ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક બતનું માલ બજાર કરી ખરીદીને હિંદના બહાર બહાર લાગમાં કેમીસ્ટનથી ગોઠવીએ છીએ.

અંકડા આપવા તત્કે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાછી ખાતી કરવા વીનંતી છે.

પછી માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun"

P. B. 922

રજીસ્ટ્રેશન—

{ ઓફીસ ૩૫૬૩

{ ૪૨ ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩ ૧૦૭ મસ્જીદ બંદર રોડ, બારબાઈ મહોલા,
સુબાઈ નં. ૩.

શૂરજી વલ્લભદાસની કું

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ--ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી--મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સફર પલેક	બાઇક્રોમ સોડા
કેટા રેડ	મેથીલીન પલ્યુ	,, શીન	,, પોટાશ
હીરકટ પલેક	મેથેકાઇટ ઓન	,, યલો	બ્રાઉન શુગર લેડ
હીરકટ યલો	ઓરામીન II	,, બ્રાડી	લીથાર્મ ફલેક
હીરકટ શીન	મેટાનીલયલે I	,, પલ્યુ	ટેનીક એસીડ
હીરકટ પીંક	ઓરેન્જ II	,, કમ્પ	એન્ટીમની સોલ્ડ
બેઝી પર્પ્યુરીન	સ્કારલેટ ૩ R	વિગેરે વિગેરે.	ટીન ફીરટલ્સ
હીરકટ મેન્ડેટા	સાઇબીંગ પલ્યુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડા
હીરકટ કુળીન	વીક્ટોરીયા પલ્યુ		સ્ટેનેટ સોડા
હીરકટ વાયોલેટ વિગેરે.	રેડ પીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
(૫૭)			કોસ્ટીક સોડા વીગેરે વીગેરે.

આ માસિક નં. ૬૩, ચીંચપોકલી પદેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોટ હિંદુ ઓફિસ કે. એન. સેક
પ્રેસમાં ધોડીયા નારાયણ વનારસેએ છાપ્યું છે અને ધી ઈન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને સુરેા મા
જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈએ ૬૯ ટેલીફોન નીંબીંગ ૧૯, બેક સ્ટ્રીટ કોર્ટમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

અધિકારી અનુક્રમણિકા	પાનાં
322 એન્ડ વૅલ્ચ કુંપની	૧ એ
એટ ચવના એન્ડ કુંડો	૧૨ એ
અમકાદસ જગમોહનદાસની કુંડો	૩ એ
હિંદુ અનાયામન—નાદિઆદ	૪ એ
ગીરગામ કેમીકલ લેબોરેટરી	૪ એ
અમુલગન ડીપો	૪ એ
ગીવન હૅવમ એલેન્સી	૪ એ
ગસ્ટ અને માલિકલાલ	૬ એ
વલ્લભરામ એન્ડ કુંડો	૬ એ
એફ રાધવાન લીમિટેડ	૭ એ
લિંગમ કોટન કુંડો લીમિટેડ	૮ એ
જી. પંડની કુંડો	૮ એ
દસ્તગેરી કુંડો	૮ એ
દીપા કૅમીકલ કુંડો	૧૦ એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ	૧૧ એ
હનુનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ	૧૧ એ
જયરામ ઇ. નેહુરૂ	૧૧ એ
વી ઇન્ડીયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કુંડો લી.	૧૨ એ
કુમ્મી અદેર ખખરો	૧૩ એ
દી. ડી રાઈટર એન્ડ કુંડો	૧૪ એ
એમ. એચ. ચાક્લી	૧૪ એ
ધી તેલવેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કુંડો	૧૪ એ
ફેલ્વેનો સરકારી વહીવટ	૧૪ એ
બી. એલ. થોસર	૧૪ એ
ઈ એસ. પાટાપાલા	૧૪ એ
રમુન સમાચાર પ્રેસ	૧૬ એ
રાવડાની કુંપની	૧૬ એ
પ્રો સેન્ડ્રલ ટેક એફ કંપની લી.	૧૭ એ
ગોદરેજ બ્રાધર્સ	૧૮ એ
સી. એન. દાવરની કુંડો	૧૮ એ
દ્વારકાદસ જગમોહનદાસ એન્ડ કુંડો	૨૦ એ
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	૨૧ બી
ગોવરધનદાસ કુરસનદાસ હાલુ	૨૨ બી
ધી ઇન્ડીયન સીમેન્ટ કુંડો લી.	૨૨ બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	૨૩ બી
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કુંડો લી	૨૩ બી
ધી એલિટ એસપ્રેસ મોહરસર્સ કુંડો	૨૪ બી
મુલિક બાઈરડ	૨૪ બી
મહાલે એન્ડ કુંડો	૨૪ બી
મેહોલાલ મુળજી એન્ડ કુંડો	૨૪ બી
મલિાલ મલ્ચન્ડ	૨૫ બી

NAME OF ADVERTISER.	Page.
West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowan and Co. ...	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
Hindu Ansthashram—Nadiad ...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory ...	4 A.
Amratanjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ..	5 A.
Nagindas and Maneklal ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ..	8 A.
J. Balamal & Co. ...	8 A.
Phiroza M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
Chhaganlal Lallubhai Shah ...	11 A.
Jivraj G. Nensi ..	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
The Tehlet Manufacturing Co.	14 A.
State Management of Railway.	15 A.
B. L. Thosar ...	15 A.
E. S. Patanvala ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davada & Co. ...	16 A.
The Central Bank of India Ltd.	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
G. N. Davar & Co. ...	19 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	20 A.
Yardhaman & Sons ...	21 I.
Goverdhandas Karsandas Hallu.	22 I.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22 I.
The Sabarkantha Boarding House	23 I.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 I.
The British Express Mailsters Co.	24 I.
Karnik Bros. ...	25 I.
Mahale & Co. ...	25 I.
Motilal Mulchand & Co.	25 I.
The Eastern Motor House ...	26 I.

મોતીલાલ ગોપાલજી	...	૨૭ બી	Maneklal Gordhandas ...	...	27 B.
દાહ્યાભાઈ રામચંદ્ર મહેતા.	...	૨૮ બી.	Dahyabhai Ramabandra Mehta.	...	28 B.
નાનાલાલ ગોવર્ધનજી	...	૨૮ બી	Nanalai Goverdhandas...	...	28 B.
મણીચંદ ગોવિંદજી	...	૨૯ બી	Manishanker Govindji	...	29 B.
સપટ કંપની.	...	૩૦ બી	Sapat & Co.	...	30 B.
ઓડી. કેમીકલ કં.	...	૩૧ બી	Od. Chemical Co.	...	31 B.
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કેશવજી.	...	૩૨ બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32 B.
જીવરાજ ગોકુળદાસ નેમ્શી	...	૩૨ બી	Jivraj Goculdas Nenshi	...	32 B.
ગોદરેજ બ્રંધર્સ	...	૩૩ બી	Godrej Brothers	...	33 B.
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરજી સભા	...	૩૩ બી	Mahuva Gujarak Sabha	...	33 B.
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ...	...	૩૪ બી	Kathiawad Hindn Anathashram.	...	34 B.
આર. ઇ. કામદાર	...	૩૪ બી	R. G. Kamdar	...	34 B.
અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા	...	૩૫ બી	Amritlal Maneklal Davavala	...	35 B.
દુલેરાય ઇશ્વરભાઈ અંબરીયા	...	૩૫ બી	Duleraai Chhotalal Anjariya	...	35 B.
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	...	૩૬ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	36 B.
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રંધર્સ	...	૩૭ બી	Laxmichand Dossabhai & Bros...	...	37 B.
ધી પારસતાન પર્ફ્યુમરી કં. ...	...	૩૭ બી	The Parastan Perfumary Co.	...	37 B.
મી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ	...	૩૮ બી	The Coohara Trading Co. Ltd....	...	38 B.
ગુલામહુસૈન કસમભાઈ એન્ડ બ્રંધર્સ	...	૩૯ બી	Gulamhussain Esmalji & Brothers.	...	39 B.
ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળ	...	૪૦ બી	Gujarati Hindoo Stri Mandal	...	40 B.
ઈંદુલાલ કાનાલાલ યાગ્નિક	...	૪૦ બી	Indulal Kanai Lal Yagnik	...	40 B.
જગજીવનદાસ નારાયણ	...	૪૧ બી	Jaggiwandas Narayan...	...	41 B.
શૂરજી વલ્લભદાસની કં.	...	૪૨ બી	Shoorji Vallabhdas & Co.	...	42 B.
ડી. કાળીદાસ મોતીરામ	...	૧૮૪	Dr. Kalidas Motiram...	...	184

સિટર્ન હોઝયરી વર્કસ

—*—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

કાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એક્ટી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાવાના નામની આશ્રમની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાવાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક ‘ગૌદાન’ ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાવાના નામનું લીટ ઓર્ડર લખી બહેર ભાગમાં સુકી સમારક રખાય છે એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(મ. જ. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથકરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બળતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીક્ષામાં અને બીજાં પદાર્થોમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ બાર સુકવો નકાસો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી બેળશોળ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ધણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

નિર્દોષો તથા વળે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે સ્પર્શ કરવી.

મ. જ. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

-૧-૨૪, કાવસણ પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની ખાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ ગાત્ર શરીરમાં ન્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાતું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લયક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, અંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગે.

રેતો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાંચિડર.

કિંમત માત્ર બ આના.

દાદરની દવા.

સુદી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફ્રીઅર હાટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળે ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે.

જેની ખાત્રી એક જ વખત ઓફીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળે.

ધી ઈન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસુલ કરવાનું અથવા નોટીસો નિગેરે બીજા કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીકીઓના નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળે નીચેના સરનામે.

હેડાલું:—મુસ બીહારી પટેલ મળે નં. ૧૮

(૩૬)

એડવક મીનેમાની બાબુમા, ઘોળી તળાવની પાસે કાલબાહેવી રોડ—મુંબઈ

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

હંગા અને સુટને માટે ધણીજ સરસ ચાઘના સીલક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીલક
ખપાનીસ રેશમી કે સુતરાઈ કાપડ અને તૈયાર સિવેલા માલ અને એન્ટીમનીવર,
હામાસેન્ટ, કલોઝની, સર સુખા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાંથી
જથાખંધ તથા પરચુરણ કીશાયત બાવે મલશે.—લખી મોકલો.

J. Balamal & Co.

Dana Bunder

Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા બંદર, મુંબઈ.

(૫૨)

નામદાર મુંબઇના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ

ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કેટ, મુંબઇ.

મુંબઇમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ ડીમી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીયેનાની આંખની હોસ્પીટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનોરફોપથી તથા ઓફુલમોરફોપથી આંખ વપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. ઈરિઝ પોતે આંખ વપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે જે કામ બાહરે મોટી ફી અરચવાં પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. ઈરિઝને ગવાલીઅરના મહારાજા સીધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેચેલર, કરનલ ફારમેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ જ્યુડ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઇના પોલીસ કમિશનર મી. જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ગ્રહરથો તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી સોધના

“કોપટોક”

બાઇક્રેકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (હર તથા નજીક ભેગા માટે સાંધા વગરના) લેન્સીસ તથા ઉચી ક્વોલીટીના બ્રેસીલીઅન પેબલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનુદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનુદરીકલ પ્રીગમેટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં બાવ ઘણાજ કીશ્વરત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ હુમખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા આત્રીપુર્વક ધલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે.

નબળાં ઐરાં માટે.

—:0:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એજ સોના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામબાણુ ઇલા છે. ખાસ કરીને સોના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંનું ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાં દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નબળી પટેલી અને લોહી વગરની શ્રીષ્ટી છોકરીઓ અને જન ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં પા દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઐરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તા ઠોકરેને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મંત્રીને સ્ત્રીન અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચાલર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણા નબળા હોય, જેઓને ઉધ આવતી ન હોય, જેને હિરટીરીયા લાગુ પડે હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નબળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયા નબળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ બહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જગ્યાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચપુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈની ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કુ.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કુ.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુ યાર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા

(૫)

વાંચો—

શ્રી લક્ષ્મી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક ઝીજ બેહુદ મોંઘી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર થિચોના ઠોસક અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમોંઘી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાત્રી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જીડું.

મૃગી-રેફરેન્સ કે વાઈચા આઈડી, તાણ, જોય કે ઠાકણ આવતાં બેશુદ્ધિ, હાતખાઈની વાસ
રૂંધાવો, થડાગાર બનવું, ફીજના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ઇત્યાદિ નવા કે જુના દર્દ માટે સમખાણ છે.વળી ચિન્તન-ઉન્માદ કે વેલજાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
ભિચારી બેવું, પ્રેતાદિવેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.ઉપયોગ કરેથી ખાત્રી, હવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કંઈયે રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૦/૩. પો.)—છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિત હીસ્ટરિયા-ચેક શેરી-વડોદરા.
(૨૬)“રેફરેન્સ બુક્સમાંથી” પ્રાપ્તિ મુંબઈ ક્લાસ રેફરેન્સ સુસાઈટીની સુસાઈટી દ્વારા કરવાને બે વખતે
કોઈપણ પ્રકારની મદદ, ખાત્રી, અથવા સાદાથ લેઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદો ઉલ્લાસ વધારે ફેલાવેલો
જેવા હોય તે “ઈન્ડિયન બોર્ડ” એન્ડ ડાયરેક્ટરસ ”ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ એન્ડ રેફરેન્સ સ્થાપ
નાનું દબાવું કરવું આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સદ્ગુણસભર પાસેથી મળશે —

છવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન,

બોરા બજાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

- આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૌન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાલાલ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુંદરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેઠકરજી.

દરેક ભાતલું આગના વીમાનુ કામ (જેલું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે. બહાર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને જ્યેત્રેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સાડ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખતું અથવા બાંતે મળતું

પેસ્ટનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામગીરી અને ધધાદારીઓને માટે
ટુંકી ખબરોની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
આર આનાના સોળ શબ્દ અને લખાયેલ વલુના દરેક શબ્દ
દીઠ એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે. ૧૫ શબ્દ દીઠ
આર આના અને તે લખાયેલ દર શબ્દ દીઠ એક પૈસા લેવાનો
રિવાજ છે. લખાવનાશરતોએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીના લખાણ પૈસા સાથે નીચેની સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ. અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવા.
સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન યુરો,
ઓલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
૧૧૬ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

કેલેન્ડર.

ધોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા-
બધું તથા છુટકે આપો તથા પાઉંદર વેચવાનો છે
જમો. યુ એસ. આચાર્ય, ગોંડલ. (કાઠીઆવાડ.)

પ્રેમચંદ કશનાભ સુરતવાલા.

વીજલીના દરેક જાતનો સામાન વેચનાર
તથા રીપરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.
ઓળ, સેન્ડ, તથા વાધરની દોર, તથા
કુમર, તથા બેટરી ટેબલેટ, વગેરે માલ.
કાંડાયત ભાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ
પાડી ખાતી કરશે.

૬૦ મુળાજી જેઠા બીલડીંગ, બીને માલે,
વેલેક નં. ૭, મુંબઈ નં. ૨.

કાર્બન પેપર.

જોઈએ છે—એન્ટો વેપારીઓને સારું
કરીયાન મળશે.

જુલુલેક, બાબુઓ, તથા લાલ સાઈડ
૧૩" x ૮" સો શીટના ૩ ૮/-બીલ સાઈડ
નમુના તથા ભાવ માટે લખો.

મેનેજર—કાર્બન પેપર વર્કસ
(૬૮) પંચ, છાંદા ચીંદવારા સી. પી.

ટુંકી જાહેર ખબરોમાં

"લગનલું પંહુ" નામની ચોપડી એક
આનાની રીકીટ મોકલી મંગાવો.

ડી. એન. શાહ, ખપાટીયા ચકલા
સુરત.

મેવાના ઉદ્દેશ માટે દર માસે પ્રગટ થતું માસિક.

સેવક

(Sevak.)

સેવા' એન 'હવન' 'સેવા' એન 'સ્વરાગ્ય'

સેવા' એન 'આનંદ' 'સેવા' એન 'સ્વાતંત્ર્ય'

'સેવક'ના શાહક થાઓ, અને કાચુ કાંદી બેસી
રહેવા કરતા હીને કાર્ય કરો

'સેવક'ના શાહક થાઓ અને નામરદન કલ
કરી કરી ખરા મરદ બનો,

'સેવક'ના શાહક થાઓ અને ફરીદવાને લાત મારી
સાતના ધનવાન થાઓ,

'સેવક'ના શાહક થાઓ અને છાંદા કાર્યક
કરી સદાનો આનંદ મેળવો,

'સેવક'ના શાહક થાઓ અને દેશની બલિષ્ઠતાની
મળ માટે લાગણી બતાવો,

વાર્ષિક લવાજમ { ૩ ૨ સર્વ સાધારણ,
૩. ૧૫ સાવજીક લાયકેરીઓ,
સેવા સ્થાઓ તથા મુનિ
મહાશાને વિગેરે,
૩. ૦-૩-૦ છટકે નકલ એકની
કિમત,

લખો—સેવક ઓફિસ.

ના, ૧૦૫ રીચરોડ—અમદાવાદ,
(નોન-જાહેર ખબરના અતિ મધ્યમ દર યુલો.)

હરકેઈ પ્રકારની

સ્વાદી.

ખરીદ કરનાર વેપારીઓને

ઉપયોગી તક.

દેશી સળોમા વણેલી, કોટ, હાઈકોટ,
માટે છૂટી સફાઈદાર ખાદી, ઓઢવા પાથરવાના
કામમાં આવે, તેવી જાડી ચાદરા, ગોઢાં કરવા
માટે ખાસ બનાવેલા ટકાવ ગજીઆ, દુપાલ,
સુતરની પાટીઓ, બીજાનાં, બાજીઓ વિગેરે,
ઘણા હીધકાળ પચેન્ત આવે, તેવો મજબૂત
અને ઘટ્ટ માલ, વણકરો પાસે તેયાર કરાવી.
ગોઠા જથ્થામાં, મોકલી આપીએ છીએ
નરસિંહજીભાઈ પરભુદાસ પટેલ. એલ, ૧૬૬, ડી.
(૬૬) સુ લાદરણ—(ગુજરાત).

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેખનાર.

જે હિંદુ લાઇખોને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની મુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વખતે આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેખનાર “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” ભુકેા કરી એક ટગબલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮ હમારી મુગર કેટેડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલટેબલ લેક્સેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુભકારક, બનાવટો મુખ્ય મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાથી તથા હમારા ૧૧ એવવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખ્ય. નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટના દરો માટે આ એક મલ્લેઈઅ અસરકારક રાંમળાજી અને બહુપી ઇલાજ તે હપના નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારેતો વા, તમામ ભત્તે સ ધીવા, સાંચીકા, ગાઉટ, બહુપી, કંરતલ, આકરા નસોમુ એ ચાલુ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખનું, બરખાની રાંધ, બચાઓના નબળા પડેલા પગે શુક્રણો રોગો, મુખેલા તથા મઠક ગયલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમખેગો, લકેવો, લચક, ચસક, લીગેરે તમામ ભત્તવા ચરીરના ભુતો દુખારોને બહુપદ સાજ કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લોહી ફરતું મ્મી નવી જ દમી બખરખી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપીઓ એ.

સર્વે ભણીતા દવાના વેપારીઓ વચે છે બાહારગામવાળાઓએ નવસારી લખનુ

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ ઓફીસ:-દોરડી સીટ, નવમ્યારી.

(૪૫)

રેટોલ

DRIVES AWAY RATS.

ગોળીઓ.

(૨૦૨૪૦)

આ ગોળીઓ ઉદરની બુદી ઉપર આબાદ અસર કરે છે તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુશીથી ખાઈ લાય છે, અને ખાધા પછી હમેશાને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહીં જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દુર રાખવાને માટે ઘણાજ અકસીર ઉપાય નીવડ્યો છે કાચુ કે તે વાપરવાથી મરકીના ઉદરે નહીં જાય છે. ઉદરે મરકીનું મુળ કારણ માટે તેમને દુર રાખવાથી મરકી પણ દુર નહીં છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉદરે માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસપે ૨૦ ગોળીઓ બુદી બુદી જગ્યાએ ભડા પુક ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી એથે દીવશે એક પણ ઉદર માલમ પડશે નહીં.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જગ્યામા મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશુ.

ધી તેબલેટ, મેન્ડુફેચરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુખ્ય.

ને

તમારે ત્રીજા વર્ષના ઉત્ક્રાંતિની હાડમારી અને
લુધમ અટકાવવા હોય, હોટી બેપાર ઉલ્લેખને થતી
હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૧,૪૭,૨૬૭
પૌડમે હોડુસ્તાન ઉપર પડતો ઘસારો અટકાવવો હોય,
હોટીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પમારની નોક્કરીઓ નેહીવી
હોય, હોટી ઉલ્લેખ હોડનાજ લાભ માટે ખીલવવો
હોય, નહેર પ્રાંતની સનવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સચા નેહીવી હોય અને હોટીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ નેહીવો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સંબંધી લઘત ચલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફોરુન
ફરિયાસ્ત દાવાયાનજી ૩૬૧, હોર્નબી રેલ, મુબંધ,
એ સરનામે મોકલના બીન લી છે

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપકાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાબના પત્રકો (ડી.
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળેા અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબલીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઇ.

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર.

પાટણવાલા બામ,

ફીટીઝમનો કંટા દુરમન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો. ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુખાવો, કાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ વીલુ. વગેરે બહેરી
દેખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત રાગન ઘાય છે.
માટે એજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા હેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
બાટલી મંગાવી ખાતો કરો કી. બા.-૧) ની રૂ ૦ા
વી. પી. ખરચ જુડું તે શીવાય

ઘણી બંતના ખુશખોદાર મધ મધતા તાબા પુલિમાથી બનાવેલા
હે- એકલો અત્તરો તથા એટો મલશે, અને દરેક બંતના
ધ સ્વીચ શંટો લવંડર શાણુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલશે.

વી. પી. વી મંગાવનારને અગાઉ એલવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

બાજપાસા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઇ.

(૫૬)

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ, ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા પ્રજાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાબેગ કોર્ટન ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી ખાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેશવત્તાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાબ

દશાવરવાળાઓ પાસે પૌરૂ સાથે રૂ. ૬૫,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

ગાહરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રાપ્તપ્રાપ્ત "રંગુન સમાચાર" પત્ર તથા

"રંગુન સમાચાર" પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

અહીં નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ—આખા બર્મા પ્રજાકામાં "રંગુન સમાચાર" ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસતીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી, વેપારી મુલકમાં બહાર ખબરો લાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેના ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાચની ચીમની પચીશ ભાગી બાક ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીમી સાથેનું કેટલોક મફત. જે વેપારીઓને બરખુર કમીશન.

૬૦ દાવડાની કુંડો,

મસ્જીદની કુંડો પાસે,

મુબરક નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આજી દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં બરખુર નફો છે. ઉપરને કેટલો અરજ કરો અથવા જાતે મળો.

વી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૩૭,૪૬,૬૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

બ્રેસીડંસી બેંકો માફક આ બેંક થતાના હિસાબનાં પખવાડીક
સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઓફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઓફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની જાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

૧. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે..... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો સ્વરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરબિજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:o:—

વેલાલી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રતને આપ્યો છે. કોટની ઇવર્ટ લેધમની આફ્રીસની આગમાં અને કાપડ બનારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુઅલ જેડે દેવીડે પોતાની હાજરોની કીમતની વેલાલી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉધી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ બૅંકો માટે સરકારને ઉછરે તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ઉછરે તીજેરીનો ચોરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઇ હતી અને હાજરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે ટેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકાનું હુત્રરકબોગને લગતું સૌથી આગેવાન 'ચોપાન્યુ' નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ ત્રી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાંક મેકરોની ફાયરબ્રુક હોયાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઇ છે. અમારી બાજુમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભે કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરબ્રુક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાનાં અને હાઇનેડ સરકાર હમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY.

PROPRIETORS:

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

ESTABLISHED 1912

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams:—"TREMENDOUS BOMBAY."

We have in Stock for Immediate Delivery the following Goods.

LEATHER GOODS:—Best English and American Leather Belting, Hairy, Chromn and Plain Picking Bands, Spring Buffers, Buffalo Pickers, Drop Box Pickers, Roller Skins, Leather Laces, etc., etc., etc.

WOOLLEN GOODS:—Roller Cloth, Clearer Cloth and Sizing Flannels of best makes.

WEAVING ACCESSORIES:—Best English real Cornelwood Shuttles, Picking Sticks and Loom Sundries of all kinds.

BOBBINS:—Best English and Japanese Slabbing, Roving, Warper and Ring Rabbeth Bobbins of all Sizes.

SPINNING ACCESSORIES:—Spindles for Ring and Fly Frames, Rings, Inner Tubes, Flyers, Spindle and Bobbin Wheels, Twist Wheels, Stripping, Bornishing and Emery Fillets, Flat Tops, Card Combs, Card Cans, etc., etc., etc.

HEALDS AND REEDS:—Healds and Reeds of best well-known makes.

ROPES AND BANDINGS:—Lambeth Cotton Driving Ropes and Bandings.

CHEMICALS:—Chloride of Zinc, Chloride of Magnesium, Chinoy Clay, Epsom Salt, Glauber Salt, Farina, French Chalk, Tallow (Mutton and Vegetable) Sago Flour, Dextrines, Soluble Blue, Sodium Sulphide, Soft Soap, Maize and Rice Starches, etc., etc., etc.

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
please write to us.*

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કેશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બહાઈ ઓધલ
(ધાસલેટ) થી તદન રહિત છે. બહાઈ ઓધ-
લના લાળા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુક્સાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમાં બહાઈ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઈનામ અમે આપશું.

ખાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વપારીઓ પાસેથી મળશે.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઈટર્સ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરચુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

(૫૩)

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું. VOL. XII. OCT. 1919. No. 4. અક્ટોબર ૧૯૧૯. અંક ૪થો.

અનુક્રમણિકા

વિષય	પાનું.	વિષય	પાનું.
૧ વેપારી વિષયો	૧૪૬	૩ ચેમ્બરની સાવધેરીમાં વધારવામાં આવેલા પુસ્તકો	૧૬૯
૧ દિલ્હીમાં હવેના સમયે વેપાર તથા હલોળ ..	૧૪૬	૫ વિચલ અને વેપાર: સરકારી બહેરનામાં ૧૭૦	
૨ દિલ્હીના ખાડ બનાવવાના હલોળની સ્થિતિ ૧૪૯		૬ વેપારી અખરો	૧૭૧
૩ એક દિનનું સુવાને કરેલી શોષ ..	૧૫૦	૭ વેપારી આંકડાઓ	૧૭૨
૪. ખેતરો અને કારખાનાઓ	૧૫૨	૧ ખાડની જગ્યાત વખતે આંકડો કોમિટી ...	૧૭૨
૫ અહીં અને અહીંનું તેલ	૧૫૬	૨ બેઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ..	૧૭૩
૨. અધિપતીની નોંધ	૧૫૬	૩ નવા પેટ્રોલ	૧૮૨
૧ મલ્ટરવર્ગની માંગણીઓ	૧૫૬	૪ ઇ સ ૧૯૧૯ ના જુન માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરકાઉસીઝમાંના માલના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા ...	૧૮૪
૨ જાગ્રે કમર્શિયલ ટ્રયુડીયમ	૧૬૦	૫ ખાડની આયાત	૧૮૫
૩. ધધાને લગતી ફેબ્રુઆરી	૧૬૦	૬. સુવરની આયાત	૧૮૫
૪. લેધર કલેપ બનાવવાનો હલોળ ...	૧૬૧	૭ સુવર અને સુવરક કાપડના આંકડાઓ ...	૧૮૬
૩. પુસ્તક પરિચય	૧૬૨	૮. દિલ્હીના હરિયાણ વેપાર	૧૮૭
૪ ચેમ્બરનો વિભાગ	૧૬૩	૮ વેપારી પુછપરછ	૧૮૯
૧. કમિટીની મીટિંગમાં થયેલ કામકાજ ..	૧૬૩		
૨ હલોળીક ઉત્તરિમા નડતા વિધો વીધે મીંઝ અમીનની ફરીયાદ વીધે, નામદાર સરકાર હપર ચેમ્બરે ચોકવેલી અરજી ...	૧૬૭		

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુળધના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહ્ય મામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૮-૦ પોસ્ટેજ સુધાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સૂચવવો હોય તો કાઢી નાખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી એકઠું નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

અમારા બૂના કોન્ટ્રીક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

અગોને વા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમાં નામ ગરબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમા સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંદ ન મળે તેમણે જામને તુરત ખબર આપવી જેથી જલ્દી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો રીડીંગમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય પાછળથી બધી પ્રતો અપી જાય છે એટલે તે પછી કોઇની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઇ પડે છે.

COMMERCIAL SUBJECTS.

જહેપારી વિષયો.

હિંદમાં ઉત્તરે લગતો વેપાર તથા ઉદ્યોગ.

હિંદના ઉત્તરે લગતા વેપાર અને ઉદ્યોગ ચોપડી ટેક્સ્ટાઇલ કલેક્શન મી. એ. એચ. વીશે નામદાર સરકારના ગવર્નમેન્ટ બોર્ડ જે સ્પીલર તથા આસીસ્ટન્ટ કન્ટ્રોલર મી. જે. કે

તથા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે?

મેહિતા (જે હાલ ઇસીયન મચી ટસ ચેગમરના સેક્રેટરી તથા આ માસીકના અધિપતી છે તેની ખાસે ૧૬૧૮માં તૈયાર કરાવી હમણાં છપાવી છે તેમાં નીચે પ્રમાણે લખાણ કરવામાં આગ્યું છે:—

વેપાર તથા ઉદ્યોગની ચીજ તરીકે ઉન હોદના લોકોને ઘણા પ્રાચીન વખતથી જાણીતું છે એમ મનુસ્મૃતી વગેરે ગ્રંથો ઉપરથી માલમ પડે છે કેમકે યજ્ઞકર્મમાં ઉનની જનાવેલી ચીજો વાપરવાનું તેમાં જણાવ્યું છે. “પારાયણસાર સંગ્રહ” નામના પુસ્તકમાં એમ કહ્યું છે કે શ્રાદ્ધ કરનારે ઉનના વસ્ત્ર પહેરીને પીંડ આપવા કેમકે એવી રીતે પીંડ આપવાથી તે ગયાજી ખાતે શ્રાદ્ધ કરવા બરોગર થાય છે. “હારીતસ્મૃતી” નામના ધર્મશાસ્ત્રના પુસ્તકમાં ઉલ્લેખ છે કે અગ્ની ઉનનું કપડું; બ્રાહ્મણ અને કુશતું ઘાસ એ ચાર ચીજો મહા કૃપાળુ બ્રાહ્મણે જનાવી છે એ સર્વ ઉપરથી માલમ પડે છે કે ઉનના કપડાં પ્રત્યે પ્રાચીન કાળમાં ધાર્મિક દૃષ્ટિથી અને ધર્મ ક્રીયા વેળા ઉપયોગ કરવા લાયક ચીજ તરીકે માનથી નીહળવામાં આવતું હતું. મીં એ. કબલ્યુ. પીમ નામના ગૃહસ્થે લખેલા “એનોગ્રાફ ઓન. પુલન ફેબી-કસ ઇન ધી યુનાઇટેડ પ્રેસીન્સીઝ” નામના પુસ્તકમાં એ વીશે ઘણી જાણવાજોગ વીગત આપવામાં આવી છે એ પુસ્તક ૧૮૯૮ માં છપાયું હતું મુસલમાની રાજ્યમાં ઉનના કપડાંને એટલું માન આપવામાં આગ્યું નથી પણ અરેબીક અને પર્શિયન સાહિત્યમાં એવા લેખ મળે છે કે પવિત્ર માણસના પોશાકને લાયક ઉનના કપડાં છે.

કાંતવાનો હુત્ર લોકોને આવડતો થયો તે અગાઉ વણવાનું આવડ્યું હતું અને જેમ વાંસનાં ખપાટીયાંનાં પડ અથવા તારનાં તથા પ્રાસની જનેલી ચીજોમાં તેને જાતનો તાણેપણો નાંખીને શેષા આપવામાં આવે છે તેમ અગાઉ

ઉનનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો એમ સામાન્ય રીતે માનવામાં આવે છે. ઉનદાખીને જનાવેલી ધાબળીઓમાં ગરમાયો આપવાનો જે શુભ છે તે ઘણાં જુના વખતમાં પણ લોકોમાં જાણીતો હતો અને તે માટે તેઓ એ રીતે ધાબળીઓ જનાવતા. ઉનને કાંતવાનું તથા ઉનમાંથી વણીને કપડાં જનાવવાનું લોકોને આવડ્યું તે અગાઉ પણ ઉનને દાખીને તેમાંથી ધાબળી જેવી ચીજો જનાવવામાં આવતી હતી. એ ઉદ્યોગને ઇતીહાસ રજુ કરવા જેટલી નોંધી રાખવાનું તથા જાણવી રાખવાનું બંધુ નથી તેથી ઇંગ્લીશ રાજ્યની પૂર્વે એ ઉદ્યોગની શી રચીતી હતી તે વીશે વધારે વીગત રજુ કરવાનાં સાધન નથી. ૧૮૧૩માં મીલ્બર્નસ ઓરીએન્ટલ કોમર્સ નામની ચોપડી છપાઈ હતી તેમાં કાશ્મીર તરફના ભાગમાં ઉનની શાલો તથા ઉનની ખીજી ચીજોના વેપાર વીશે ટુંક વીવેચન નજરે પડે છે. ઉન વીશે ખાસ ઇશારો તો માત્ર એક જ ઠેકાણે છે જ્યાં જણાવ્યું છે કે ઉનનો માલ મુંબઈ બંદરના કર્ટમ હાઉસ ઉપર ઉતારવા દેવામાં આવતો નથી પણ મરહુમ બંદર ઉપર ઉતારી શકાય છે. ૧૮૦૫ માં મુંબઈમાં ઉનનો માલ આયાત થયો તેની કીમત રૂ. ૩,૪૪,૫૬૯ હતી હીંદમાંથી ઉનનો માલ નીકાશ થવા વીશેની પહેલી નોંધ ૧૮૩૪નાં વરસની મળે છે એ વેળા ૬૮,૯૪૪ રતલ જેટલો માલ નીકાશ કરવામાં આવ્યો હતો. એ માત્ર સાદસ તરીકે હોય તો તે સાદસ જટ ક્ષતેહવંત થયેલા જણી શકાય કેમ કે એ નીકાશ વધીને ૧૮૩૫ માં ૪,૮૬,૫૩૮ રતલ જેટલી, ૧૮૩૬ માં ૧૧,૯૬ ૬૬૪ રતલ જેટલી, તથા ૧૮૩૭ માં ૨૪,૪૪ ૦૧૯ રતલ જેટલી થઈ હતી ૧૮૭૨ માં એ નીકાશ ૨૪,૧,૨૨,૫૬૨ રતલ જેટલી થયેલી જણાવવામાં આવે છે તે પછી એ નીકાશ વધતી ચાલી છે એમ આગળ ત્યારે એને લગતા હાલના આંકડાં રજુ કરીશું ત્યારે જોવામાં આવશે.

હીંદમાંથી એ રીતે જે ઉત નીકાશ થાય છે તે ગણું કાંઈ હીંદની પેદાશ નથી એમાં કેટલોક ભાગ તો હીંદની બહારના મુલકોથી દરયા માર્ગે તેમજ જમીન માર્ગે આવેલો હોય છે. દરયા માર્ગે આવે છે તેમાં મુખ્ય તો ધરાનથી આવેલો માલ નજરે પડે છે પણ ધરાનથી પણ કેટલોક માલ જમીન માર્ગે આવે છે. એ શીવાય, ઘણા ભાગ અફઘાની-સ્તાન, મધ્ય એશીયા ટીબેટ, નેપાલ વગેરે મુલકોમાંથી આવે છે. કવેટા શીકારપુર, અમૃતસર અને મુલતાન ઉત્તના વેપારનાં મથકો છે જમીન માર્ગે આવેલું ઉત ત્યાં એકઠું થાય છે અને પછી ત્યાંથી પરદેશ મોકલવા માટે કરાંચી ખાતે રવાના કરવામાં આવે છે.

૧૮૫૩માં લોર્ડ વીલ્કિન્સનને નામનો ગૃહસ્થ સીમલા ખાતે ડેપુટી કમીશનર હતો તેણે એક ટેકાણે લખ્યું છે કે રામપુર ખાતે બંત્રા બસાય છે તે વેળા ત્યાં ઉત વેચાય છે. મોટું ટીબેટ તથા નાનું ટીબેટ અને ચીનાઈ તુર્ક-સ્તાન એ ત્રણ વિભાગેમા અમુક ખાસ જાતનાં ઘંટા તથા બકરાં થાય છે તેનું એ ઉત અને પશ્મ એ જાતમાં વેચાય છે. એમ જણાવેલું છે. શીયાંગી નામની જાતનાં એ ઘેટાનું ઉત ઘણું સુંવાળું અને લાંબા તારવાળું હોય છે ન્યારે પશ્મ વળી એ કરતા વધારે સુંવાળું અને ખારીક હોય છે. પશ્મમાં બે વર્ગ હોય છે. એક ઠાણું અથવા કાળર ચીતડું હોય છે જેને શળરી નામથી ઓળખવામાં આવે છે ન્યારે બીજું સફેદ હોય છે અને તે કુમ અથવા પશ્મનામથી ઓળખાય છે. આ છેલ્લી ગણાવેલી જાતમાંથી શાલ જાનાવાય છે તે કાશ્મીરી શાલ તરીકે પ્રખ્યાત છે. લોર્ડ હે જણાવે છે કે ઉતના તથા પશ્મનાં વેચાણ માટે મોટાં બહાર રોડોંક અને ગરતાલ છે જે ચીનાઈ તુર્કસ્તાનમાં આવેલાં છે પશ્મની ખરીદી મુખ્ય કરીને રામપુર તથા કાશ્મીરમા થઈ હતી કુટુ નામથી આજખાતા મુલકમા મુલતાનપુર ખાતે પણ

કેટલુંક ઉત વેચાવા ગયું હતું અને થોડાક ભાગ ગારવાલ તથા કુમાઓન ખાતે જતું હતું. રામપુરમાં મેળો નવેબર માસમાં બસાય છે અને તે ત્રણ દીવસ રહે છે ત્યાં પશ્મ વેચાય છે તે સોદા રોકડથીજ થાય છે ખરીદનારાઓમાં અમૃતસર, હુધીયાણા તથા તુરપુર ખાતે પણ માલ વેચાતો હતો દર વરસે સફેદ પશ્મ છસો મણ અને ઠાણું પશ્મ એકસો મણ વેચાતું હતું (મણ એકના ૮૨૬ રતલ ગણવામાં આવ્યા છે) એ ખરીદનારા સ્પીટી, લહુલ તથા કુનાવર ખાતેના લોકો હતા તેઓ તાર્વરીના લોકો જેવાજ હતા. તેઓ રામપુરથી દક્ષીણ તરફના મુલક સુધી લાગ્યજ આવતા જે ઘેટાં તથા બકરાનું ઉત એ રીતે વેચાતું તે ઘેટાં તથા બકરાં ઉપર કેટલાક માલ લાધીને વળતી મુસાફરીમાં લઈ જવામાં આવતો હતો એક ઘેટા ઉપર સાધારણ રીતે પોણા મણ ભાર લાવવામાં આવતો હતો. આ લખતી વેળા લોર્ડ હે એવી ટીકા કરી ગયો છે કે એ ઉતનો જથ્થો અખુટ છે

ટીબેટથી જે ઉત હીંદમાં આવે છે તે ખરીદવા માટેનું મુખ્ય મથક કાલીમોગ છે. ટીસ્ટા રેલ્વે ઉપર એ આવેલું છે. એ રેલ્વે કારણથીજ હીમાલયન રેલ્વેની રાખા છે. પણ એ શીવાય ટનકપુર નામના મથકે પણ ટીબેટનું ઘણું ઉત આવે છે. રોહીલખંડ કુમાઓન રેલ્વે ઉપર ટનકપુર સ્ટેશન છે. ત્યાંથી અસ્વક સુધી સડક છે અને તે પછીથી રસ્તાના વિભાગ પડે છે. એક રસ્તો અંતાધુરી ખીણમાંથી ગારટોઠ જાય છે અને બીજો નીચેધુરા, લંપીયાધુરા, અને લીપુલાક્રી ખીણમા થઈને જાય છે એજ માર્ગમાં કૈલાશ પર્વત તથા માન સરોવર છે. ટીબેટનું ઉત યુનાઇટેડ પ્રાંતમા હલ્દ્વાની તથા રામનગર ખાતે પણ આવે છે સરહદ વરફના ભાગમાંથી જે ઉત આવે છે તેને સાટે બે ગોલ નોર્થ વેસ્ટર્ન રેલ્વેના બેઝવાગની, તથા રક્ષાલ સ્ટેશનો નજીવા છે.

(અપૂર્વ.)

હીંદના ખાંડ બનાવવાના ઉદ્યોગની સ્થિતિ.

(ગયા અંકના પા. ૧૦૨ થી ચાલુ.)

બંગાલ પ્રાંતમાં જુદા પાકની હરીફાઈને લીધે શેરડીના પાક માટેની જમીનના વીસ્તાર ઉપર અસર પડેલ છે. પંજાબમાં નેહરોવાળા ભાગમાં રૂનો પાક એવીજ રીતે શેરડીના પાક સાથે જમીનના વીસ્તાર માટે હરીફાઈ કરે છે. જુદા તથા રૂનો પાકને એ હરીફાઈમાંથી દુર કરી શકાય તેમ નથી અને તેથી શેરડીના પાક માટે જમીનનો વીસ્તાર વધવાનો સંભવ થોડો છે. આટલી વાતનો સાર એ છે કે ખાંડ બનાવવાના ઉદ્યોગને આટલાં વીધો નડે છે:—(૧) જમીન બોધ કસવાળી હોય છે; (૨) જ્યાં શેરડી વેચાતી હોય છે ત્યાં ગોળ બનાવનારાઓ સાથે હરીફાઈ કરવી પડે છે; (૩) ખેતરો નાનાં નાનાં હોય છે; ૪ ફાલતુ જમીન ઉપયોગમાં લેવા જતાં અને એવા પાકવાળા સાથેની હરીફાઈ નડે છે. આ સ્થિતિનું પરિણામ એ આવ્યું છે કે જ્યાં ગોળનો ભાવ સસ્તો હોય, ત્યાં અમુક પાક માટે જમીનનો મોટો ભાગ ઉપયોગમાં લેવાની રૂઠી સ્થિતિ થઈ ન હોય, અને જ્યાં શેરડીની વધારે સરી જાત ઉગાડવાના પ્રયત્ન માટે અવકાશ હોય ત્યાંજ એવા પ્રયત્ન કરી શકાય છે.

જુદા જુદા પ્રાંતોમાં એવા પ્રયત્ન માટે અવકાશ કેટલો છે તે હવે વીચારીશું એટલે દરેક પ્રાંતમાં ખાસ મુશ્કેલીઓ રહેલી દેખાશે.

મદ્રાસ પ્રાંતમાં ખીજ ગરમ મુલકની માફક શેરડી ઉગાડી શકાય છે પણ પાણીની અછતને લીધે નેહરોની મદદની જરૂર પડે છે અને નેહરોનાં પાણીનો લાભ લેનારા ડાંગર જેવા ખીજ પાક સાથે ફરીફાઈ કરવી પડે છે. ડાંગરનો પાક એ પ્રાંતમાં ઘણી સહેલાઈથી કરી શકાય છે અને શેરડીનો પાક ઉગાડવો હોય

તો ઘણી મહેનત લેવી પડે છે અને એ માટે ઘણો ખર્ચ કરવો પડે છે. વળી ડાંગરનો પાક કર્યો હોય તો વરસમાં બે વાર પણ પાક કરી શકાય એટલે એને હકાવીને શેરડીના પાકનો વીસ્તાર વધારવામાં આવે એવો સંભવ નથી એમજ ગણવું પડશે. માત્ર જ્યાં જમીનની તળે પાણી ઘણું રહેતું હોય ત્યાં ડાંગરનો પાક કરી શકાય નહીં એટલે તેવા ભાગમાં શેરડીને વધારી શકાય. ખાગમાં કુનાના પાણીથીજ ઉગાડાય તેમાં મહેનત વધારે પડે છે. સ્વી, લોયસીંગ અને (oholam) ના પાક પણ આ વર્ગના છે પણ એ આ મુલકમાં નવા હરીફ છે અને જ્યાં ખેતર મોટાં હોય ત્યાં એ હરીફાઈમાં શેરડી ફાવી શકે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં ખાંડ બનાવવાનું કારખાનું છે તે આવી રીતેજ ટકી રહ્યું છે. સામલકોટા સરકારી ખેતરમાં વધારે સારી જાતની શેરડી ઉગાડવામાં આવી તે સુધારાની મદદથી, તથા જમીનની તળે પાણીનો ભાગ વધારે હોય એવાં ખેતરોનો લાભ લઈને એ તરફ શેરડીના પાક ઘણો વધારવામાં આવ્યો છે. અગાઉથી નાણાંની મદદ આપીને; ખાતર સાફ પુરું પાડીને, ઇંછોનોની મદદથી પુષ્કળ પાણી પુરું પાડીને ખેડુતોને લલચાવવામાં આવ્યા છે એટલે તેઓ શેરડી ઉગાડીને એ કારખાનાંને પુરી પાડે છે. પણ એવો મુલક મદ્રાસમાં ઘણો નથી. કેટલોક મુલક નદીઓનો તથા ટ્રેકરોનો છે. ત્યાં લોયસીંગનો પાક કરવામાં આવે છે. ત્યાં શેરડીનો વીસ્તાર વધારી શકાય એમ લાગતું નથી.

માધસોરમાં ઘણી શેરડી ઉગાડાય છે. ત્યાં ડાંગરનો પાક થતો નથી. લોકોની વસ્તી ઘુટી છવાઈ છે. વરસાદ બહુ પડતો નથી. નેહરોની મદદ લેવી પડે છે. નેહરોના વીસ્તાર વધારીને અથવા જમીન તળે પાણી વધારે હોય

એવા ભાગ શોધી કઢાડીને શેરડીનો વીસ્તાર કઠાય વધારી શકાય. એ બાળકમાં માથેસોર રાખ્યાના ઉદોગ ખાતાંના વડાએ વધારે અભ્યાસ કર્યો છે તેના અભિપ્રાય માન્ય રાખવાભેગ ગણવો જોઈએ.

કુખમાં કલાકામાં રથીતી જુદીજ છે ડાંગેરની હરીકાંઈ મુદલ નથી. સારી જાતની શેરડી ઉગાડવામાં આવે છે અને તે સારી રીતે રસભરેલી થાય છે પણ એવી શેરડીના પાકને વીસ્તાર ઘણો ઓછો છે. વસ્તી ઓછી હોય એવા ભાગમાં નવી નેહરો માટેની ચોજનાઓ હવે સંપૂર્ણ થવા આવી છે અને ત્યાં શેરડીનો પાક વધશે એમ અનુમાન કરી શકાય. એમાં મુખ્ય આધાર ખાંડના ભાવ ઉપર રહેશે પણ કોઈ કારખાનું કઢાડવા માટે જોઈતી ચાપસુ

હાલી કરીને જમીનનો મોટો વીસ્તાર રાખે તો એવું કારખાનું નીભાવવામાં મુશ્કેલી નહીં પડે

મધ્ય પ્રાંતો શેરડી ઉગાડનારા બે મોટા વીભાગની વચે આવેલો પ્રદેશ છે. ત્યાં બહુ શેરડીનો ઉત્તમ પાક થાય છે. વસ્તી ઓછી છે. નવી નેહરો વડે જમીનનો વીસ્તાર વધારવાના પ્રયત્નો થાય છે જેને લાભ શેરડીના પાકને ઘણો મળશે. હવે થોડા વખતમાં એ પ્રાંતમાં શેરડીનો પાકનો વીસ્તાર ઘણો વધેલો આપણે જોઈ શકીશું. હાલ તો એ વીસ્તાર ઘણો થોડો છે. ગોળનો ભાવ વધારે હોવાથી ખેતીવાડી ખાતાનો અભિપ્રાય એવો છે કે એ પ્રાંતમાં ગોળની સાથે હરીકાંઈમાં ખાંડ બનાવવા માટે કારખાનું કઢાડવાનું સલાહકારક નથી.

(અપૂર્ણ.)

એક હિન્દુ યુવાને કરેલી શોધ.

મિ. પી. મી. દત્ત બેરિસ્ટરનો પુત્ર ઇ. દત્ત, મધ્ય પ્રાંતના જબલપુર શહેરમાં જન્મ ૧૯૨૬ ના વર્ષમાં મહિનામાં જન્મ્યો હતો. આ યુવાનનું શરીર નાનપણથીજ બહુ ક્ષીણ અને દુર્બલ હતું. જ્ઞાનપણનો લગભગ સમય ઇંગ્લંડમાં પસાર થયો હતો તેથી લંડનની સેન્ટ પોલની પ્રાથમિક શાળામાં પ્રાથમિક શિક્ષણ મેળવવાનો તેને પ્રસંગ મળ્યો. કૉલેજ એ રી વત્તુ છે એના આ યુવાનને કંઈ ખ્યાલ ઉદ્ભવ્યો નથી જો કે ઇંગ્લંડમાંજ આ યુવાનની પ્રવૃત્તિ રસાયન-વિજ્ઞાન વરફળ વળેલી હતી. યુરોપમાં સળગેલી લડાઈને લીધે યુવાન ઇ. દત્તને ઇ. સ. ૧૯૭૨માં જબલપુર ખાતે આવી પહોંચ્યું પડ્યું હતું. ત્યાં એની પ્રતિભાનો-શુદ્ધિબળનો વિકાસ થઈ થયો. અહિં વ્યવહાર રીતે (Practically) વિજ્ઞાન

વિવિધ શોધખોળમાં પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. તેના પિતાએ બેરિસ્ટર થયા પહેલા ઉદોગ-ધંધામાં સારી આત્મી મેળવી હતી એટલુંજ નહિ પણ જબલપુરની આસપાસના કેટલાક જંગલોમાં આવેલી ખાણોની માલીકી પણ તેઓ ધરાવતા હતા. પુત્રે પિતાની માલીકીની ખાણની માં ગણી કરી એવો નિશ્ચય કર્યો કે હું વિજ્ઞાન શાસ્ત્રમાં નિજીવત થઈશ, પુત્રને તેનું ધોક્કર વાલીપણ જોઈને કબકો નહિ આપતાં તેના ઉત્સાહને વધારવા ખાતરજેજે પ્રકારની સહાયની અપેક્ષા તેને હતી તેતે સર્વે તેના પિતાએ પુરી પાડી, અને પોતાના જંગલોની પાસે પોતાનું ઘન રોકીને એક રસાયનશાળા-પ્રયોગશાળા તૈયાર કરાવી આપી સંયુક્ત પ્રાંતની સરકારે પણ તેની પ્રતિભા શક્તિનો ખ્યાલ આવતા એવો હુકમ કર્યો કે મિ. ઇ. દત્તને જબલપુર કૉલેજ

મારસેલ્સની રંગીન, લાલીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

મિ. દત્તે પૃથક્કરણ અને પરીક્ષણ સંબંધી કાર્ય આગળને આગળ ભરી, રાખ્યું અને લગભગ બે મહિના પછી એક હકીકત એ શોધી. કંઠાડી કે મિથેન ગેસ કે જેની જરૂર દરેક ઉદ્યોગ-ધંધામાં એ જાન્ય ચલાવવામાં પડે છે તે દરેક કે-કાંજો ચોડા ખર્ચમાં જ બનાવી શકાય એમ છે. એ આ યુવાનની પહેલી અને મહત્વની શોધ હતી, ત્યારપછી લગભગ ત્રણેક મહિના વીત્યા પછી એણે પંદરેક પ્રકારે 'નિઃસમ' નામના ખનિજ પદાર્થમાંથી શુદ્ધ ગંધક તૈયાર કરી શકાય છે, એમ શોધી. 'કંઠાડીયુ.' છેલ્લાં કેટલાંએક મહિનાઓથી આ યુવાન શોધક મુંબઈ ખાતે પોતાની શોધો પ્રયોગાદ્વારા ખતાવી રહેલ છે, અને ત્યાં સિદ્ધ થઈ ગયેલ છે. કે આ શોધોદ્વારા મોટા મોટા ઉદ્યોગ-ધંધાઓ ચલાવી શકાયે. મુંબઈના મોટા મોટા વ્યાપારીઓનું એક મંડળ બનેલું છે તેણે મિ દત્ત પાસેથી ગંધક, પોટાશ, સોડા વગેરે બનાવવાનું પેટન્ટ-અધિકાર મેળવી લીધો છે. જ્યારે પ્રયોગો ખતાવવાનું કાર્ય ખતમ થઈ જશે, ત્યારે જે કંઠાડ રૂપિયાની થાપણ રાંડીને એક કંપની ઉભી કરવામાં આવશે, અને તેના તરફથી કપર દર્શાવેલાં રસાયણિક પદાર્થો તૈયાર કરવામાં આવશે, આ વ્યાપાર માટે બારત-વર્ષમાં કાચો માલ નથી. ગંધક તૈયાર કરવા

ઠ. દીરાવાસ અમૃતવાસનો } માવજી દામજી શાહ.
 .. બંગલો—ધરતકોપર.

‘‘विज्ञान, हिंदी भाषिकता और जीवनोपयोगी अनुवाद’’

ખેતરો અને કારખાનાઓ

લેખક—પી. ક્રોપ્પેટીન.

ભાષાન્વરકર્તા:—ધનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા,

(ગવાંઠથી ચાલુ.)

હજી થોડા અર્થ શાસ્ત્રિઓ છે કે જે આ બધું સમજી શક્યા છે એટલું તો આપણે કબુલ કરવું જોઈએ. હમણા જેટલો ખોરાક ઉત્પન્ન કરી શકે છે તેના કરતાં વધારે ખોરાક પશ્ચિમ યુરોપ પેદા કરી શકે તેટલું તેઓ કબુલ કરે છે; પરંતુ જ્યાંસુધી ખોરાક પેદા કરનાર ખીજા દેશો છે અને તેઓ તૈયાર માલના બદલામાં ખોરાક આપે છે ત્યાંસુધી વધારે ખોરાક ઉત્પન્ન કરવાની આવશ્યકતા અને લાભ શા માટે જોઈએ તે એ લોકો શમજી શકતા નથી. હવે આ સિદ્ધાંતમાં ફેરફાર સત્ય છે તે આપણે તપાસીએ.

લૅન્ડનશાયરમાં ઘઉં ઉગાડીએ તેના કરતા સીંગાથી ઘઉં મંગાવીએ તો સરતા પડે એમ જો માત્ર આપણે કઠી દઈએ તો જો આ પ્રશ્નો નિઃશ્ચય એક ઘડીમાં આવી જાય. પરંતુ આ હકીકત શું ખરી છે? અને ધારો કે તે ખરી હોય તો પછી શું આપણે જેને 'કિંમત' કહીએ છીએ તેનું પૃથક્કરણ કરવું ઘટતું નથી? શું તેને એક સિદ્ધાંત ગણી લઈનેજ આપણે સંતોષ માનવો ઘટે છે?

ફ્રેન્ચ ખેતીવાડી કરના બોબથી કેવી કચરાયલી છે તે આપણે જાણીએ છીએ. તેમ છતાં પણ આપણે ફ્રાંસ કે જ્યાં સઘળું અનાજ ઉપાડવામાં આવે છે ત્યાંના અનાજની કિંમત અને ઈંગ્લંડ કે જ્યાં સઘળું અનાજ આયાત કરવામાં આવે છે એની કિંમત જો

સરખાવીએ તો આપણને આયાત કરનાર કે શના અનાજની કિંમત સસ્તી માલુમ પડશે નહિં. એથી ઉલટું ફ્રાંસના અનાજની કિંમત સસ્તી હતી અને રશ્સિયાએ કર નહિં સુકાયા ત્યાં સુધી ઘઉંની બાબતમાં તો સસ્તીજ હતી. ફ્રાંસમાં આપણે પેરિસને બાદ કરીએ તો જ્યાંયે કે ત્યાંજ ઉગાડેલું અનાજ ઈંગ્લંડમાં વેચાતો અનાજ કરતાં સસ્તું છે અને યુરોપમાં જેમ જેમ આપણે પુર્વ તરફ જતા જઈએ તેમ તેમ આ સત્ય વધારે સ્પષ્ટ થતું જાય છે.

વળી આ દેશમાં એવી બીજી હકીકત ખરાબ છે: એનાજ ઉગાડનાર દેશો અને ઈંગ્લંડમાં આયાત કરનાર વચ્ચેના અને આયાત કરનાર અને રેલવે વચ્ચેના દલાલોનો મોટા પાયા ઉપર થઈ ગયેલો વિકાસ. જે અસાધારણ નફો આ દલાલોના ગળવામાં જાય છે તે વિષે હમણા હમણા આપણે ઘણું સાંભળીએ છીએ આ દલાલોના પંજામાંથી છુટવાને એક પાઠરીને ખાટકીને ધધો કરવો પડ્યો હતો તે પછી આપણે જાણીએ છીએ. જ્યારે મધ્ય ઈંગ્લંડના ખેડૂતો એક શેર માખણને માટે માત્ર નવ પેની ઉપજાવી શકે છે ત્યારે આપણે બધા એક શેર માખણના ૧ શિ. ૬ પેન્સથી ૧ ૧ શિ. ૮ પેન્સ સુધી આપ્યે છીએ; અને તેજ પ્રમાણે ચેશાયરના ખેડૂતો પોતાના દુધને માટે એક ક્વાર્ટની ઢોઢથી બે પેની ઉપજાવે છે ત્યારે લોકોને ખરાબ દુધને માટે ચાર પેની અને ચોખ્ખાં દુધને માટે પાંચ પેની આપવી પડે

માર્સેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબૂત.

છે. કેવેન્ટ ગાર્ડનમાં બોલાતી કિંમત અને છુટક વેચાતી વસ્તુઓની કિંમતનું પૃથક્કરણ કરીએ તો જણાશે કે છુટક વસ્તુ લેનાર આહુક જે વસ્તુઓની છ પેની અથવા તો એક શિલિંગ અને તેથી પણ વધારે કિંમત આપે છે તે વસ્તુ ઉગાડનાર આદમીને તો તેમાંથી માત્ર એક પેનીજ મળે છે. પણ જે દેશમાં ખાવાની વસ્તુઓ આયાત કરવામાં આવે છે તે દેશમાં એમ થયુંજ જોઈએ: કારણ કે માલ ઉગાડનાર અને તે માલ પોતેજ વેચનાર મનુષ્ય અદ્રવ્ય યથા બળ છે અને તેની જગ્યા હલાલ છે છે.* પણ આપણે જેમ જેમ પુર્વ તરફ જતા જઈએ અને ખેલછયમ, જરમની અને રશિયામાંની કિંમત તપાસીએ તેમ તેમ આપણને જણાતું જશે કે ગુજરાત ચલાવવાનો ખર્ચ ઓછોજ થતો બળ્ય છે. જે દેશ હજી ખેતીવાડી કરનારજ રહ્યો છે તે રશિયામાં લંડન કરતાં અર્ધ કે બે-ત્રતિયાંશ જેટલી કિંમત છે અને આખા દેશમાં એક શેર માંસના માત્ર ૧૦ ફાર્લિંગ બેસે છે.

પરંતુ જો આપણે “કિંમત” નું અરાબર પૃથક્કરણ કરીએ અને તેને બુદ્ધિ બુદ્ધિ રૂપનું અવલોકન કરીએ તો આ દ્રિયતિ વધારે વાદબ્ય દેખાતી જશે. દાખલા તરીકે, જો આપણે ઘઉં ઉગાડવાનો ખર્ચ આ દેશમાં યાય છે તેની સાથે રશિયામાંના ખર્ચની સરખામણી કરીએ તો આપણને જણાશે કે યુનાઈટેડ કિંગડમમાં એક હંફેટ ઘઉંની ઉગામણી ખર્ચ ૮ શિ. ૭ પેન્સ પડવા બળ્ય

* ૧૮૯૦ ના ચિયાળામાં લંડનના પરાંમાં રહેતો એક મારો મિત્ર બેવેરિયાથી પોતાને માટે માખણ ખાસલ પોસ્ટથી મંગાવતો હતો અને તે તેને અગીયત શેર માટે ૧૦ સિલિંગે પડતું. આમાં ૨ શિ. ૬ પેન્સ પોસ્ટલના સમાજ બતા હતા. તે ઉપરાંત ૬ પેન્સ મનીઓડરના અને ૨ ફાર્લિંગ પેની કારણથી એમ તેને આપતું પડતું. આ માખણથી વડન હલમ પ્રકારનું અને ૧૦થી ૧૫૦/૦ પર્સી એન્ડેલ માખણ લંડનમાં ૧ શિ. ૬ પેન્સ એક શેર મળતું!

છે, ત્યારે તેટલાજ ઘઉંને ઉગાડવા માટે રશિયામાં ૩ શિ. ૬ પેન્સથી ૪ શિ. ૬ પેન્સ પડે છે. તફાવત ઘણો મોટો છે અને આપણે જો દેહાચ એમ ધારીએ કે ઇંગ્લંડના આંકડા કાંઈક અવિશ્યેકિતવાળા છે તો પણ તફાવત ઘણો મોટો છેજ. પણ આ તફાવત શામાટે? શું રશિયન મજૂરને અહિંના મજૂર કરતાં ઓછું આપવામાં આવે છે? અલબત્ત, તેમનો પગાર ઓછો છે પણ તેમની ઉત્પત્તિનું પ્રમાણ ગણીએ તો તરતજ આ તફાવત નીકળી જશે. ખ્રિસ્તના મજૂર અઠવાડીયાના બાર શિલિંગ કમાય છે અને રશિયાના મજૂર છ શિલિંગ કમાય છે પણ તેજ પ્રમાણમાં ખ્રિસ્તના મજૂર રશિયાના મજૂર કરતાં બમણું ઉત્પન્ન કરે છે. રશિયાની જમીન ઘણી ફળદ્રુપ છે એવી જે સામાન્ય માન્યતા છે તે ખોટી છે. રશિયામાં એક એકર દીઠ સોળથી વીશ બુશલ ઘઉં સારા પાક કહેવાય છે અને નિઃશર કરનાર રશિયન પ્રાંતોમાં સરેરાશ તેજ બુશલ ઘઉંની આવે છે. વળી ત્યાં યંત્ર વિના ખેતી કરવામાં આવતી હોવાથી પુર્વ યુરોપના કરતાં મજૂરી ઘણી મોંઘી પડી બળ્ય છે.

૧૮૮૭ માં રશિયામાંથી આણેલા ઘઉં એક ક્વાર્ટરના ૩૧ શિલિંગ લેખે વેચાયા હતા ત્યારે તેજ વખતે તેટલાજ લંડનના ઘઉંની કિંમત ૩૬ શિ. ૮ પેન્સે ગણાઈ હતી. પણ બંને દેશોમાંના ભાડાંની સરખામણી કરીએ તોજ આ તફાવત તો નીકળી જશે. રશિયાના જે પ્રદેશમાં એક એકર દીઠ ૧૨ શિલિંગ ભાડું તે વખતે હતું અને પાક એક એકર દીઠ ૧૫ થી ૨૦ બુશલ ઉતરતો હતો એટલે એક ક્વાર્ટર રશિયન ઘઉં ઉપર જમીન ભાડું ૩૬ શિલિંગ કે પહેં શિલિંગ પડવા જતું હતું. ત્યારે આ દેશમાં એક એકર દીઠ ચાલીસ શિલિંગ ભાડું હતું અને તેટલીજ જમીનમાં ૩૦ બુશલ ઘઉં નીપજતા હતા એટલે

પ્રી જોએ તાઇલ માર્ટ ૨૧ એક્રીટ હોઈ, મુબઇ.

એક ક્વાર્ટર ઘઉંની કિંમતમાં ૧૦ શિલિંગ માત્ર ભાડાં તરીકે જવા * આપણે માત્ર ભાડાની ૩૦ 'શિલિંગ' ગણીએ અને પાકની સરેરાશ માત્ર ૨૮ યુશલજ ગણીએ તોપણ એક ક્વાર્ટર ઘઉં ઉપર ભાડાના ૮૬ શિલિંગ પડવા જાય. આ દેશમાં રશિયાના કરતાં ઘણાં ઓછા પ્રમાણમાં મજૂરી વાપરવી પડે છે તેમ છતાં અહિંની ઘઉંની કિંમત રશિયાના કરતાં મોંઘી છે તેનું કારણ માત્ર એટલું જ કે ૧૮૬૦-૧૮૮૦ માં અહિંની જમીનના ભાડામાં અસાધારણ વધારો થયો હતો. પણ આ વધારો અહિં બનાવવામાં આવતા માલની ઉપર પરદેશમાં ઉપજતા મોટા નફાનેજ આભારી છે. આ પ્રમાણે અહિંની ખેતીવાડીની ખોટી રિયલિજ રશિયન હરિકાઇ ઉપત્ત કરી શકે છે, જમીનની ફળદ્રુપતામાં રહેલી ખામી નહિ.

ઉપલા શબ્દો લખ્યાને આજે પચીશ વર્ષ થઇ ગયાં—અમેરિકન સરતા ઘઉંની હરિકાઇને લીધે હણી થયેલી ખારીક રિયલિ તે વખતે હજી સ્વરૂપમાં હતી અને તેમ છતાં આજે પણ નેમાની એક લીટી ફેરવવાનું મને મન થતું નથી અથવા કારણ જડતું નથી એથી હું દીલગીર છું. હું એમ કહેવા માગતો નથી કે આ હરિકાઇના પરિણામે ઇંગ્લંડમાં કાઇજ ફેરફાર થયા નથી. આ વિષે તો મેં આગળ પણ જણાવેલું છે કે ખેતીવાડીની બાબતમાં, ફળદ્રુપતામાં, વાડીઓમાં, કાચના ઘરોમાંની રોપણીમાં, કુકડાંઓ ઉછેરવામાં વગેરેમાં ઘણો સુધારો થયેલો છે અને ખેડુતોમાં અંદર

અંદર સહકાર પણ ઘણો વધ્યો છે, તેમજ માલ લાવવા લઇ જવાના સાધનોમાં પણ ઘણો સુધારો થયો છે.

પરંતુ આ બધા સુધારા 'ધ્યાનમાં લઇએ તોપણ'ને ખરાબ રિતિ ૧૮૭૦થી અખત્યાર કરવામાં આવેલી છે તે હજી પણ ચાલ્યા કરે છે એમ કહ્યા વિના ચાલતું નથી. ખેતરની જમીનમાંથી ધીમે ધીમે મોટા વિસ્તાર દોરાને ચરાવવાનેજ માટે ચલાયેલા રાખવામાં આવતા જાય છે અને તેના પ્રમાણમાં દોરાનો સંખ્યામાં વધારો થતો નેવામાં આવતો નથી. હમણા હમણા આજ વિષય ઉપરના લખાણો તથા વર્તમાન પત્રો જોઇએ તો જણાશે કે ઘણા મનુષ્યો તથા લેખકો એમ યુમ માટે છે કે ઇંગ્લંડે ખેતાની ખેતીવાડીમાં ઘણો વધારો સુધારો અવશ્ય કરવોજ નોઇએ. વળી તે લોકો એમ પણ કયુલ કરે છે કે જે માર્ગ ખેતીવાડીના સંબંધમાં હમણા અખત્યાર કરવામાં આવેલો છે તે યોગ્ય નથી અને તે માર્ગે પણ લોકો ઉત્સાહપુર્વક કામ કરતા જણાતા નથી. બ્રિટીશ ખેતીવાડીની જરૂરીયાતો પ્રત્યે જોડે સમાજ જોડેકાર રહે છે.

અમેરિકાના સરતા ઘઉંએ યુરોપના બીજા દેશોમાં અને મુખ્યત્વે ફરીને ફ્રાંસ અને બેલજીયમમાં બહુ ત્રાસ ફેલાવી દીધો હતો તે આપણે ભુલી જવું નોઇતું નથી પણ તે દેશોએ જોઇએ તે પ્રમાણમાં સુધારા કરીને અમેરિકન ઘઉં સામે બરાબર ટક્કર લીધેલી છે. અને ફ્રાંસમાં સસ્તા અમેરિકન ઘઉંની આયાતથી ચેતાના દેશની જમીનને અને તેટલો વધારે ઉપયોગ કરવાના અને તેમાંથી બને તેટલો વધારે પાક ઉતારવાના થતો સફળ રીતે થયા; તેમાં ફ્રાંસે તો આયાત થતા ઘઉં ઉપર જકાત નાખીને પણ કાંઈક બચાવ કર્યો હતો પણ બેલજીયમે તો તે પણ નહોતું કર્યું. હલકું જે વખતે અમેરિકન ઘઉંની હરિકાઇ ખરેખરી

* ૧૮૮૦ ની સાલ પછી જમીનનું ભાડું ઘટ્યું છે પણ તેજ પ્રમાણમાં ઘઉંની કિંમત પણ ઘટી છે વળી સૌથી હતમ, જમીન ઉપરવાતુ ઘઉં ઉગાડવામાં આવે છે એટલે ૨૦૦ થી ૩૦ એકરના ખેતરમાં જે જમીન ઉપર ઘઉં ઉગાડવામાં આવતા હોય તે જમીનનું ભાડું આપણે આસપાસની જમીન કરતા વધારે ગણવું નોઇએ તે વાત ભુલી જવી નોઇતી નથી

વિકસણ હતી તે વખતે એટલે ૧૮૭૦-૧૮૮૦ માં જોલજીયમ આયાત થતા ઘંઠ ઉપરનો કચ્છ કહાડી નાખ્યો હતો.

ઘંઠની કિંમત ઘટી જવાથી એકલા ઇંગ્લંડના જોલજીયમ ખર્ચ નહોતું પડ્યું. ફ્રાંસમાં, એક હેક્ટોલીટર (આશરે ત્રણ મુથલ) ઘંઠની કિંમત ૧૮૬૬ શિલિંગ ૧૮૭૧-૧૮૭૫ માં હતી તે ઘટીને ૧૮૮૧-૧૮૮૫ માં ૧૫૬૬ શિલિંગ થઈ ગઈ અને ૧૮૯૩ માં ૧૨૬ શિલિંગ થઈ. અને તેજ પ્રમાણે જોલજીયમમાં પ્રજા બન્યું હતો કારણ કે ત્યાં તે આયાત વેરા પછી કહાડી નાખવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ આ બાબતમાં મી. સી. સી. રૂટી પોતાના પુસ્તક “જોલજીયમમાં જમીન અને મજૂરી” માં જોલજીયમને મનન કરવા લાયક છે:—

“અદ્ય કાળ સુધી જોલજીયમનાં જોલજીયમને બહુ ધોડા પહોંચ્યો હતો. પણ પછીથી રફતે રફતે તેણે પોતાની ભતને નવી સ્થિતિ અનુસાર ગોઠવી દીધી. એટલીજ જમીનમાંથી તેણે વધારે ઉગારવા માંડ્યું, જુદી જુદી દિશામાં સહકારનો ઉપયોગ કરવા માંડ્યો, જેતીવાડીની જુદી જુદી અને નવી નવી શાખાઓનો ઉપયોગ કરવા માંડ્યો અને મુખ્યત્વે ફરીને વાડી બગીચાનાં રોપણ પ્રત્યે અને ઢોરોને ઉછેરવા વચ્ચે વધુ લક્ષ આપ્યું.” (Land and labour, page 147.)

રાજ્ય વચ્ચેથી પ્રસિદ્ધ થતા આંકડાઓ ઉપરથી જોલજીયમની જેતીવાડીની સામાન્ય સ્થિતિ વિશે જે જાણ આવે છે તે મી. રૂટીના વિચારોને બરાબર યુષ્ટિ આપે છે. ફ્રાંસનું પણ આજ પ્રમાણે કહી શકાય. ઉપર જણાવેલ કિંમતમાં ઘટાડો થવાથી જોલજીયમ વધુ તીવ્ર રોપણ કરવા શીખ્યા. છેલ્લાં વીસ વર્ષમાં ફ્રાંસના જોલજીયમમાં જેતીવાડીના યત્રો વાપરવામાં જે બહોળો વિકાસ થયો

છે તે હું આગળ જણાવી ગયો છું અને તેજ પ્રમાણે રસાયણિક ખાતર વાપરવામાં પણ વિકાસ ત્યાં થયો છે એમ મારે જણાવવું જોઈએ તેજ પ્રમાણે ૧૮૮૪ થી જેતીવાડીની સીન્ડી કેટોના ખંધારણમાં વિકાસ, સહકારનો ફેલાવો, ફળફળાદી વિકાસ કરવામાં ગરમ તેમજ ઠંડ ગાડીઓનો ઉપયોગ, ઔદ્યોગિક જેતીવાડીને વિશેષ પ્રચાર, વાડી બગીચાના રોપણમાં દક્ષિણ તથા ઉત્તર ફ્રાંસમાં થયેલા સંગીન સુધારો વગેરે બાબતો ઉપર મારે ધ્યાન ખેંચવું જોઈએ. આ બધા બાબતો એટલા મોટા વિસ્તારમાં ત્યાં લખાયેલ થઈ કે આ ભતની પરદેશની હરિક્ષણથી ત્યાં એક નવીજ ભતની જેતીવાડી રચાઈ હોય તેમ લાગે છે.

આ અમેરિકન હરિક્ષણ વિશે આથી પણ કાંઈક વધુ કહેવું જરૂર છે એટલા માટે ૧૮૮૬ માં શરૂ થયેલ પ્રસિદ્ધ ક્વેલ આજ વિષય ઉપરની લેખમાળા (Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft) અને ૧૮૮૭ ના એપ્રિલના ક્વેલની રીઝ્યુમાં “હુનિયાના જુદા જુદા ભાગમાં ઘંઠનાં રોપણનો અર્થ” એ નામના અગત્યના લેખ ઉપર મારે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચવું જોઈએ. જે વખતે અમેરિકન હરિક્ષણ નવીજ હતી અને તેણે ઇંગ્લંડની જેતીવાડીમાં ગજબનું તુકથાન ફેલાવી દીધું હતું અને જેતીવાડીની જમીનમાં ૩૦ થી ૫૦ ટકા જેટલો ઘટાડો કરી દીધો હતો તે વખતના આ લેખો લખાયેલા છે. પરંતુ આ લેખકોના મતને અમેરિકન જેતીવાડીની સંસ્થા વચ્ચેથી પ્રગટ થતા વાર્ષિક રીપોર્ટોએ સંપૂર્ણ યુષ્ટિ આપેલી છે. અને સેફલના અનુમાનને મી. જે. આર. રોજના પાછળથી પ્રગટ થયેલ રીપોર્ટોએ પુરે પુરે ટકા આપેલા છે. આ બધાં પુસ્તકો ઉપરથી એમ ખુલ્લું જણાઈ આવે છે કે અમેરિકન જમીનની ફળફળવા વિશેના વિચારોમાં ઘણી અતિશયોક્તિ હતી અને તે જમીન યુરોપની

જમીન કરતાં કોઈ પણ રીતે ચડતી નહોતી, હલદું કેટલાક ગ્રામ્યમાં ઉતરતી હતી. ડોહા-રાના કેસલટન ક્ષેત્રોમાં એક એકર દીઠ વીંચ બુશલ થઈને પાક ઉતરતો હતો પણ તે માત્ર અપવાદજ હતો, બાકી સાધારણ રીતે બીજી અમેરિકન જમીનનો ઘઉંનો પાક સરેરાશ એક એકર દીઠ માત્ર અગીઆરથી બાર

બુશલજ હતો. અમેરિકામાં ફળદ્રુપ જમીન બેંધ હોય અને જ્યાં એક એકર દીઠ ત્રીણથી ચાળીશ બુશલનો પાક ઉતરે તે બધું જોઈ તો પુરાણા પુર્વના સ્ટેટોમાંજ જવું પડે અને તે જમીન માણસોએ પોતે હાથે બનાવેલી હતી.

(અપુર્ણ)

ચંદન અને ચંદનતું તેલ*

ઘણી વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરવાનું જંગલી યુરોપવાસીઓ સભ્ય ભારતવર્ષ પાસેથી હાલમાં શીખેલ છે. તેમાંથી ચંદનતું તેલ, એ પણ એક વસ્તુ છે ચંદનની કદર કરવી તે તો હજુ પણ તેઓ જાણતા નથી. ચંદનના તેલનો ઉપયોગ તેઓ હવાઓના કામમાં કરવા તો લાગ્યા છે પરંતુ આ તેલ તેઓને મળે ક્યાથી? ભારતવર્ષ સિવાય ચંદનનો એક ટુકડો પણ બીજે કોણે મળવો મુશ્કેલ છે, માટે દરવર્ષે ચંદનનો જથ્થો અહિંથી વિદેશ મોકલવામાં આવે છે.

ભારતવર્ષમાં ચંદન મદ્રાસપ્રાંત, માધ્ય સોર અને કુર્ગપ્રાંતમાં મળે છે, અહિંના લગભગ બધાં જંગલ સરકારી છે. મદ્રાસમાં કેટલીક વ્યક્તિઓનાં પોવાના પણ છે. નીચેના કોષ્ટક પરથી જાણી શકાશે કે દરવર્ષે કેટલું ચંદન બહાર નીકાશ થાય છે.

	રૂ.
૧૯૦૫—૦૬	૧,૧૧૪,૭૭૦
૧૯૦૬—૦૭	૧,૧૩૦,૮૮૦
૧૯૦૭—૦૮	૧,૨૦૭,૨૭૫
૧૯૦૮—૦૯	૧,૦૩૫,૧૩૫
૧૯૦૯—૧૦	૭૪૬,૩૫૫
૧૯૧૦—૧૧	૧,૩૩૬,૦૦૫

* વિજ્ઞાન, માસિકના એક લેખને અનુવાદ.

	રૂ.
૧૯૧૧—૧૨	૧,૩૨૬,૮૭૦
૧૯૧૨—૧૩	૧,૫૫૨,૭૩૫
૧૯૧૩—૧૪	૧,૬૨૬,૩૬૦
૧૯૧૪—૧૫	૫૩૮,૭૭૪
૧૯૧૫—૧૬	૧,૫૫૬,૬૩૬
૧૯૧૬—૧૭	૧,૮૬૦,૨૪૫

ત્રણવર્ષ પહેલાં સુધી તો એ પ્રમાણે કરવામાં આવતું હતું કે ત્રણે કોણે આખા વર્ષ દરમ્યાન એકઠાં થયેલાં ચંદનના જથ્થાનું લીલામ નવેંબર ચા તો દિસેંબર મહિનામાં કરી નાંખવામાં આવતું હતું.

ઉપર દર્શાવેલા આંકડાઓ પરથી ચંદનનું પ્રમાણ જાણવામાં આવી શકે તેમ છે.

ઈ. સ. ૧૯૧૪-૧૫ ના આંકડાઓ જોવાથી માલુમ પડશે કે ચંદનતું વેચાણ આ વર્ષો કાંઈક ઓછું થયું છે. માધ્યસોર રાજ્યને આ વર્ષોમાં ઘણું તુકસાન થયું હતું, સાડી ઓગણીશ લાખ રૂપિયા જેટલો આવકમાં ઘટાડો એકદમ થઈ ગયો જણાયો ત્યારે અધિકારીવર્ગનું ધ્યાન એવાયું. સત્ય છે કે ઠાકર ખાધા વગર કોઈને અક્કલ આવતી નથી.

ઈ. સ. ૧૯૧૧ સુધી ચંદનતું મુલ્ય ટનનો લોવ રૂ. ૦ ૫૦૦ હતો, પરંતુ સન ૧૨-૧૩માં

ઈ. સ. પોલીસ કચેરા ટેનલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

વધી અને ખમણો ગયો, એમ થવાનું
એ હતું કે જર્મનીના તેલ કાઢનારા
આડતીઆઓની ખેંચતાણ હતી. પરંતુ લડાઈ
1૩ થવાની સાથે જર્મની ચંદન મંગાવતું
મંધ થયું અને તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે,
માઇસોર રાજ્યને એટલું નુકશાન સહન કરવું
પડ્યું.

ઇ. સ. ૧૯૧૪ ની આખરે માઇસોર
રાજ્યના વ્યાપાર-વિભાગના અધિકારી સાહેબે
એવો ઠરાવ બહાર પાડ્યો કે “ચંદનનું તેલ
કાઢવાનું એક કારખાનું ઉઘાડવું એમ, એમના
કહેવાથીજ તાત્કાલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ બેંગ-
લોરમાં પ્રવેશ સંગ્રામી પરીક્ષાઓ થવા લાગી-
ચંદનનું તેલ કાઢવાને લગતા અખતરાઓ શરૂ
થવા લાગ્યા. અને થોડા દિવસોમાંજ એટલું
ઉંચા પ્રકારનું તેલ તૈયાર થવા માંડ્યું કે જેનું
શુદ્ધિમાં નીકળતું હતું લડાઈ શરૂ થયા પુર્વે
પણ ભારતમાં ચંદનનું તેલ કાઢવામાં આવતું
તો હતુંજ પરંતુ તે જરા રંગે શામળ જણાતું
હતું, પરંતુ હતું ચોખ્ખું; શામળ થવાનું કારણ
એ હતું કે તેમાં કંઈક મેળવણી કરવામાં આવતી
હતી અને એમ થવાથીજ તેની શુદ્ધિમાં
માગણી ઘણી ઓછી હતી.

ઇ. સ. ૧૯૧૫ સપ્ટેમ્બર મહીનામાં
માઇસોર રાજ્યે ૧૦૦૦ શેર તેલ દર મહિને
નીકળી શકે તેવું એક નાનું સરખું કાર-
ખાનું ઉઘાડવા માટે એક લાખ રૂપિયાનો
ખર્ચ કરવા સંમતિ આપી આ કારખાના
માટે બેંગલોરની પાસેજ એક જગ્યાની
ગોઠવણ કરવામાં આવી. આમ કરવાથી
બેંગલોર—સાયન્સ ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રોફેસરોને

પણ પ્રયોગશાળા તથા વખતો વખત સંચા-
ઓની મદદ લેવાનું સુગમ થઈ ગયું.

લડાઈને લીધે વિદેશથી યંત્રો—મશીનો
આદિ મંગાવવું ઘણું મુશ્કેલ થઈ પડ્યું
હતું, તેથી શરૂઆતથીજ એવો જાહેરાત
કરવામાં આવ્યો કે, જે કંઈ પણ સામાન
દેશમાં જુનો કે નવો મલી જાય તે ખરીદી
લેવો અને બાકીનો દેશી કારખાનામાં તૈયાર
કરાવી લેવો. મદ્રાસની ઇન્ડિયન એલ્યુમીનીયમ
કંપની Indian aluminium Company
of Madras તેમજ બેંગલોર ઇન્જીનીયરખાતા
તરફથી પાણી પુર પાડનારા Water Sup-
ply Division of the P. W. D. of
Banglor કારખાનાના કાર્યવાહકો તરફથી
ઘણી સહાયતા મળી. કારખાનાનું કામ ઇ. સ.
૧૯૧૬ના મે મહિનાની ૧૦ મી તારીખેથી
શરૂ કરી દેવામાં આવ્યું અને ૩૦ મી જુન
૧૯૧૭ સુધીમાં ૨૫૩૪૫ શેર તેલ તૈયાર
થઈ ગયું. જર્મનીથી તેલ આવતું અટકી
ગયું હતું, એ કારણથી તેલની માગણી ઘણી
વધી પડેલી હતી, અને એથી માઇસોર
રાજ્યને ઘણી આવક થઈ, અને ઇ. સ.
૧૯૧૪માં જેનુકશાન થઈ ગયું હતું તેના
બદલો મલીગયો.

જ્યારે તેલની માગણી વધતી ચાલી,
ત્યારે રાજ્યે એવો ઠરાવ કર્યો કે અમારા
તરફથી હવે પછી ચંદન વિદેશ મોકલીશુંજ
નહિ. જેટલું ચંદન અહિં તૈયાર થશે તેટલો
પ્રમાણમાં તેનું તેલ કાઢવામાં આવશે. આ
દિશથી કારખાનું આગળ પર મોટાપાયે
પરશરૂ કરવામાં આવ્યું અને બેંગલોરમાં

૩૦૦૦ શેર તેલ નીકળવા લાગ્યું. વળી ળીલું
 ધારખાતું માધસોરમાં પણ ખોલવામાં આવ્યું,
 તેમાંથી ૧૦૦૦૦ શેર તેલ દરમ્યાસ નીકળતું
 શરૂ થયે. આ ળીલ ધારખાનાની શરૂઆત
 થઈ ચુકી છે, અને સપ્ટેમ્બર મહિનામાં
 તેમાં તેલ કાઢવાનું શરૂ પણ થઈ ચુક્યું છે.
 હવે આ બન્ને ધારખાનામાં દરમહિને ૬૦૦૦
 શેર તેલ નીકળે છે. બે વર્ષેમાં પંદર લાખ
 રૂપીઆનું તેલ તૈયાર થઈ ગયું છે. અને
 ઇ. સ. ૧૯૧૭ની આખરે લગભગ ૪ લાખ
 રૂપીઆનું તેલ મહિને મહિને નીકળતું
 ચલ્યું છે.

સો મણ જેટલું ચંદનનું તેલ પણ નીકળે
 છે, આથી અનુમાન કરી શકાય છે કે, જે
 પિસા અહિંથી યુરોપ સુધી ચંદન મોકલવામાં
 ખરચાતાં હતાં તેમાં કેટલો ખચાવ થઈ ગયો.

ધારખાનામાં કામ દિવસ અને રાત, ચાલુ
 રહે છે, ક્યારે ક્યારે સાફસુફ કરવામાં આવે છે
 ત્યારે થોડો વંચત કામ બંધ રાખવાની જરૂર

પડે છે. કામ કરનારાઓના ત્રણ વિભા
 પાડવામાં આવ્યા છે. દરેક વિભાગવાળા આ
 આઠ કંલોક કામ કરી જાય છે, અને તેઓ
 ઉપરી તરીકે રસાયન શાસ્ત્રમાં પારંગત થયેલ
 હિંદીને રાખવામાં આવ્યો છે. એ ઉપરાંત તેલ
 સાફ કરીને પેક કરાવવાની દેખરેખ રાખવ
 માટે ળીલ રસાયન શાસ્ત્રીઓ રાખવામાં
 આવ્યા છે.

આ રીતે જાણી શકાય છે કે ભારતવર્ષન
 રાજ્યોમાં કેટલી વસ્તુઓ મળે છે. જો કે
 પરદેશ ન મોકલવામાં આવે અને તેના ઉપ
 યોગ અહિંજ કરવામાં આવે તો એ રાજ્યોને
 કેટલો ગંધો નફા પાવ, પરંતુ શોક સાથે લખતું
 પડે છે કે, દેશી રાજ્યોમાં આવી વાતો તમ
 લક્ષ્ય જનું નથી.

O/o હીરાલાલ અમૃતલાલનો } માવજી દામજી શાહ.
 બંગલો—ધાટકેપુર.

અધિપતિની નોંધ.

મજુર વર્ગના હીત માટે મુલેહના કરા-
નામાંમાં દાખલ કરવા માટે, રજુ કરવામાં આ-
વેલી એક કલમ એવી હતી કે આ કરારનામાં
ઉપર સહી કરનાર રાજ્યોની સરકાર આથી
નીચેની નવ કલમો સ્વીકારે છે અને તેને વ્યવ-
હાર રીતે અમલમાં મેલવા માટે દેશપરદેશના
પ્રતીનીધીઓના કોન્ફરન્સ તરફથી વખતો વ-
ખત જે સલાહ મળે તે અનુસાર પગલાં લે-
વાનું કબુલે છે:—

૧ કોઈ પણ મનુષ્ય પામે મજુરી કરા-
વવાનો હક્ક વેપારની ચીજે માફક એક માલીક
પાસેથી બીજા માલિકને આપી શકશે નહીં
અને વ્યવહારમાં પણ કોઈ પણ મનુષ્ય પો-
તાના મજુરને બીજા કોઈની મજુરી કરવાનું
કરમાવી શકશે નહીં

૨ કાયદાપુર્વક કરી શકાય એવાં કોઈ પણ
કામ માટે મજુરો તથા તેમને નોકરીમાં રાખ-
નાર શેઠીયાઓ મંડળમાં ભેગા મળી શકશે.

૩ ચક્રદ વર્ષની અંદરની ઉમરના દરેક
બાળકને માનસીક તથા શારીરીક યોગ્ય કેળ-
વણી આપી શકાય એટલા માટે એવી વ્યવસ્થા
રાખવામાં આવશે કે એવા કોઈ પણ બાળકને
નોકરીમાં રાખવાનો પરવાનગી આપવામાં નહીં
આવે. ચક્રદથી અઢાર વર્ષનો કોઈ પણ બા-
ળક

કરો કે છોકરી શારીરીક ઉત્તતીને 'બીનકલો'
ન હોય એવો કોઈ પણ ધંધો એવી રીતે કરી
શકશે કે તેના સામાન્ય અથવા ધંધાને લગતો
અભ્યાસ ચાલુ રાખવાનું બની શકે.

૪ દરેક મજુરને પોતાના દેશકાળને અનુ-
સાર યોગ્ય રીતે જીવન ગાળવાનું બની શકે
એટલો પગાર મેળવવાનો હક્ક રહેશે.

૫ એક સરખા પ્રકારનું એક સરખું કામ
કરનાર પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓને સરખો પગાર
આપવામાં આવશે.

૬ બધા મજુરોને સ્વીકાર અથવા અઠવા-
ડયામાં બીજા કોઈએક દીવસ આશાયેશ
માટે આપવામાં આવશે.

૭ મજુરો પાસે દરરોજના ચાક કલાક
અથવા અઠવાડયાના અડતાળીસ કલાક કરતાં
વધારે વખત કામ લેવામાં આવશે નહીં.
શીવાય કે જ્યાં રચાનીક હવાપાણી અથવા
ઔદ્યોગીક બધારણની અપૂર્ણતા અથવા
બીજા કોઈ ખાસ કારણોને લીધે મજુર
વગની કામમાટેની કાબેલીયત ઉપર અસર
થતી હોય. ત્યાં તે કારણો ધ્યાનમાં લઈને
સમય નક્કી કરવામાં આવશે. એવા દેશોમાં
આ નીયમોના બદલે એવોજ બીજો નીયમ

દેશ પરદેશના મનુરોના પ્રતીનીધીઓનું કોન્ફરન્સ નકી કરશે.

૮ મનુર તરીકેના હકનો સંવાલ હોય અથવા તેમની સંસારી સ્થિતિને લગતી બાબત હોય ત્યાં પરદેશથી કાયદાપુર્વક આવેલા મનુરોને તથા તેમનાં કુટુંબને સ્થાનીક મનુરોના જેવાજ ગણવામાં આવશે.

૯ મનુરોના રક્ષણ માટેના કાયદાઓ તથા નીયમો કેવી રીતે પળાય છે તે બાબતની ચોચ તપાસ રાખવામાં આવે તે માટે દરેક દેશની સરકાર ગોઠવણ કરશે અને તેમાં સ્ત્રીવર્ગનો પણ ભાગ રહેશે.

ઉપરની નવ કલમો પ્રોટીય સરકારે સ્વીકારી હોય તો તે પ્રમાણે અમલ થતો રહે એવી સંભાળ રાખવા માટે હિંદમાં પણ મનુર વર્ગ તરફથી મંડળો સ્થાપવાની યત્ન છે.

“બ્રાએ કમર્શીયલ મ્યુઝીયમ” નામની જે સંસ્થા અત્રે થોડા વખતથી હસ્તીમાં આવી છે તે પ્રત્યે આથી વાચનારનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે દરેશને દીને (તા. ૪ ૧૦-૧૯) એ સંસ્થાનું પ્રદર્શન ખુલ્લું મેલાશે એમા કચો માલ રાખવો તે જ કે એ સંસ્થાના ચાલકોની મુનસફી ઉપર રહેશે તોપણ મુંબઈની વેપારી આલમ કંઈ ચીજોનો વેપાર કરે છે તથા મુંબઈમાં કંઈ વસ્તુઓ બને છે. અને કંઈ ખપે છે તેનો ખર્ચાલ એકજ જગાએ મળવાનો સંભવ જો આપણે કલ્પી શકીએ તો તેવું પ્રદર્શન સ્થાપવાનો અને તેને સત્વ ત ચાલુ રાખવાનો હેતુ આ સંસ્થાનો છે, કે

ઈની પાસે નાણાંની મદદ કે ધર્મોર્થ સહાય એ સંસ્થા માગતી નથી પણ વેપારી માલના નમુના મોકલી આપવા, ઉદ્યોગ તથા વેપાર વીશે અનુભવીઓનાં ભાષણો અથવા લેખો મેળવવા વગેરે કાર્યો આ સંસ્થાની પ્રવૃત્તિને અંગે હાય ધરવાનો વીચાર રાખવામાં આવ્યો છે અને તેમાં જાનતી મદદ કરવા માટે સર્વને વિનંતી કરવામાં આવે છે. એવાં કાર્ય વેપારી પેઢીની શ્રેષ્ઠી પ્રમાણે કરનારી સંસ્થાઓ બીજા દેશોમાં ઘણી છે અને આ સંસ્થા પણ એજ રીતે કામ કરનાર છે. જેમને પ્રોસ્પેક્ટસ જોવાં હોય તેઓ ગીરગામ પોર્ટ-ગીજ દેવળ પાસે એ મ્યુઝીયમની ઑફીસમાં પુછવાથી સર્વ માહિતી મેળવી શકશે.

ધંધાને લગતી કેળવણીની બાબતમાં અમેરીકામાં તથા ઈંગ્લંડમાં હાલ જે જાણતી ચાલી રહી છે તે ધ્યાન ખેંચવા લાયક છે. “ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતી કેળવણી વધાવવા માટેનું મંડળ” ઈંગ્લંડમાં થોડા વખત ઉપર સ્થાપવામાં આવ્યું છે લીલાંદિવાળાઓએ પોતાનું મંડળ સ્થાપી એ ધંધાને લગતી કેળવણી માટેની યુનીવર્સિટીની ડિગ્રી કાઢે તાલીમ આપે એવી કોલેજ કાઢી છે. વર્તમાન પત્રના અધિપતી થવા માટે જોઈતું શીક્ષણ તો ઘણા વખતથી અપાય છે અને તે લેનારાને ત્યાંની લંડન યુનીવર્સિટી ડિપ્લોમા આપે છે. શરાફી તથા બેંકના કામકાજને લગતી તાલીમ લેના લેનારાઓ માટે શીક્ષણ પરીક્ષા ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ બેંકર્સ તરફથી અપાય છે અને છેવટે તે માટેની પરીક્ષા પણ એ મંડળ લે છે, પરદેશોમા બેંકોને લગતું કામકાજ

દીવાળીના માટે ફ્રેન્ચ ટાઈલ્સની છલ્લી ડીઝાઇનને જોઈએ કે ?

કેમ ચાલે છે તે માટેની માહિતી મળે તે અર્થે ચોખ્ખા માણસોને સુંદી કહાડી પર રેશા ખાતેની બેઠામાં કામ કરવા માટે મોકલવાની યોજના લંડન ભેઈટ સીટી એંડ મીડલેન્ડ તૈયાર કરી છે. લંડનની કાઉંટી એંડ વેસ્ટ મીડલેન્ડ બેંકે ચોતાના નોકરોને માટે સ્કૉલરશીપ ફંડ સ્થાપ્યું છે મી. એમ. ઇન્સ્ટીટ્યુટ નાગના એક ગૃહસ્થે વા. ૧૪ મી જુન ૧૯૧૯ ના “ધ નોર્થોર્સમીસ્ટ” નામના અઠવાડિક પત્રમાં લેખ મોકલ્યો છે તેમાં તેણે એવી સુચના કરી છે કે સરકારી મોટો તથા શેરોના બંભારને લગતા કામકાજ વીશેની માહિતી તથા તાલીમ આપવા માટે ખાસ ગોઠવણ કરવી જોઈએ અને એવી તાલીમ મેળવેલી ન હોય એવા કોઇ પણ ગૃહસ્થને તે ગમે તેવો પ્રમાણિક અને શ્રીમંત હોય તો પણ હવે પછી શેર બજારના મંડળના સુભારદા તરીકે હાખલ કરવો ન જોઈએ.

લેધર કલોથની બનાવટ માટેની હુરી ફ્રંક હોન્ડ્રાસીટીન ફક્તની જગ્યાને પસંદ કર્યું છે. જાપાનના એ ઉદ્યોગની સ્થિતિ ઉપરથી એ વીશે કેટલીક જાણવા જોગ માહિતી વેપારી બજારોમાં આ અંકમાં આપી છે તે ઉપરથી માત્રમ પરો કે ૧૯૧૮ ના વરસ અગાઉ જાપાનમાં તથા એાઇલ કલોથની આયાતમાં મોટો વધારો થયેલો જણાય છે તેનું કારણ એ છે કે

ઉંચા પ્રકારનો માલ મોટરકાર બનાવવામાં ઉપયોગી હોવાથી તેની લેવાતી ઘણીજ વધી હતી. લેધર કલોથ બનાવવામાં સુવરાહ ચાંદ્રો (કોટન એ સીડીંગ) સુખ્ય કરીને વપરાય છે. તેનો મોટો ભાગ સ્થાનિક મીલોમાં બનેલો હોય છે. તેને માટેનું ૩ મોટે ભાગે હીંદમાંથી આયાત કરેલું હોય છે. જો કે થોડોક ભાગ કેરીયામાંથી પણ આયાત થાય છે. પણ તે બેઠમાં અમેરીકન રૂની ભેળવણી કરવી પડે છે. તેમ ન કરે તો લેધર કલોથ બનાવતી વેળા કાપડનું કંઠ ઘટી જાય છે.

લેધર કલોથ બનાવવાની રીતમાં ઇંગ્લીયન ટ્રેડ જર્નલના વા. ૧૩ મી જુન ૧૯૧૯ નાં અંકમાં ટુંકામાં સમજાવેલી છે એમાં જે પીએમટ અને ફેલોડીયન વપરાય છે તે જાપાનમાં બને છે માત્ર જુલુ પીએમટ અને કાર્બનબ્લેક પરદેશથી આયાત થાય છે. પીએમટમાં દીવેલનો ભાગ વીસથી ત્રીસ ટકા જેટલો હોય છે. લેધર કલોથ બનાવતી વેળા બસો વાર જેટલા લાંબા તાકાત વાપરવામાં આવે છે અને પછી વેપારીઓને માલ આપતી વેળા તેમાંથી સગવડ અને હાજવના પ્રમાણમાં કંઠકા કરવામાં આવે છે, હીંદમાં લેધર કલોથ બનાવવાનો ઉદ્યોગ નથી પણ સાદસીક ધંધાદારીઓ એમાં ધ્યાન આપે તો એ ઉદ્યોગ હીંદમાં જમાંવી શકાય એવો છે.

પુસ્તક પરિચય.

ધી બરેડા ચેંબર ઓફ કોમર્સનો છોડા વાર્ષિક રિપોર્ટ—પ્રસિદ્ધ ઠર્વા માણેકલાલ હરજોવિંદલાલ શાહ—સંવત ૧૯૭૪-૭૫, ઈ સ. ૧૯૧૮-૧૯. રિપોર્ટમાં બહુ ટુંકમાં એ ચેંબરે કરેલા કામકાજનો અહેવાલ આપેલો છે છેલ્લા છ વર્ષથી અનેક સુરેકેવીઓ છતાં પણ આ સંસ્થા ટકી રહી છે અને યથાશક્તિ પોતાનું કામકાજ બજાવે જાય છે. એથી એને ધન્યવાદ ઘટે છે ધીમે ધીમે આ મંડળ બીજી આગેવાન ચેંબરોને અનુસરીને પોતાના કાર્યક્રમમાં વધારો કરતું જાય અને એથી કરીને વડોદરાના વેપારની ઉન્નતિ સાધવા કારણભુવ અને એવી આશા રાખીએ છીએ.

THE STOCK EXCHANGE NEWS—

શેર બજાર ન્યુસ, વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૪, છુટક નકલ-૨ આના. પ્રસિદ્ધ ઠર્વા:—મેશર્સ મચેરશાહની કું.—રેલ્વે વ્યુ ટ્રાંસેરોડ.

આ અઠવાડિક પત્રને આવકાર આપતા બમને ઘણો આનંદ થાય છે બીજા દરેક સુધરેલા દેશોમાં જ્યાં જ્યાં શેર બજાર છે ત્યાં ત્યા માત્ર તે સખધી બિંદવાપુર્ણ ચર્ચા ચલાવતાં વર્તમાન પત્રો પણ હરતી ધરાવે છે, પણ અહિં હજી સુધી એવું એકે પત્ર નહતું તેની જોટ આથી પુરી પડે છે અને આ નવા સાહસને માટે લેના પારસી કાર્યવાહકોને

ધન્યવાદ ઘટે છે. અલબત્ત, હજી આ પત્ર નવું છે એટલે ભેદએ તેવા વિચારપુર્ણ લેખો નથી પણ રફતે રફતે એમાં સુધારો થતો જાય અને વ્યાપારના અનેક અંગ સ્પર્ધી લેખો તે તે અંગના વિદ્વાનો પાસે લેવામાં આવે અને ખરા પૈસા ગેઠનાર ગમે તે વર્ગના આસાનીઓ માટે પણ આ પત્ર માર્ગસૂચક અને તો સુખાધના વ્યાપારને જોટો લાલ થશે એટલુંજ નહિ પણ હમણા શેર સંક્રાંતિ પવનમાં પણ સામાન્ય લોકોમાં જે અજ્ઞાન આ સંબંધી જીવામાં આવે છે તે દૂર થશે એમ ધારીએ છીએ.

સ્વામીવિવેકાનંદ—ભાગ ૫ મો અનુવાદક.—રા. નર્મદાશંકર બાલાશંકર પંડ્યા અને રા. નટવરલાલ ગિરધરલાલ શાહ: પ્રકાશક: સરતુ સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય: હવે આ સંસ્થા કે તેના વરફથી પ્રસિદ્ધ થતા પુસ્તકોને ગુજરાતી પ્રજાને જોગબાવવાની જરૂર રહી નથી ‘સ્વામી વિવેકાનંદ’ જેવા પુસ્તકોના પણ લોકોમાં આટલો બધો ઉકાવ છે એ હકીકતથી સંતોષજ ઉત્પન્ન થાય છે. ભાષા શુદ્ધ તેમજ સરળ છે અને જે વર્ગ આ પુસ્તક વાંચીને લાલ મેળવી શકે તેમને જોગ્યજ છે.

ચેમ્બરનો વિભાગ.

ધી ઇન્ડિયન મેજિસ્ટ્રેસ ચેમ્બર એંડ મ્યુરની કમીટીની સલાહ તા. ૨૭-૮-૧૯ ને રાજ ગંગોરે (સ્ટા. ટા.) રા.વાગે ચેમ્બરની ઓફીસમાં ઓ. શેઠ સુનીલાલ વી. મહેતાના પ્રમુખ-પણા હેઠળ મળી હતી. તે વેળા નીચે જણાવેલા શુદ્ધરો હાજર હતા:—મેશર્સ જહાંગીર ખમતનજી પીટીટ, વીસનજી કાકરસી હાલાઇ, હંસરાજ પ્રાગજી કાકરસી, લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી, વીઠલદાસ દામોદર ગોર્વાદજી, દેવીદાસ માધવજી કાકરસી, મોતીલાલ વલ્લજી, મોતીલાલ કાનજી, સુળજી હરીદાસ, તથા લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ જોષાણી.

સભામાં કામકાજ નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું હતું.

૧ આગલી સભાની મીનીટ સલાહદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ અક્ટોબર માસમાં મળનારી ઇન્ડિયન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસોસીએશનની કમીટી તા. ૬-૧૦-૧૯ ને રાજ સીમલા ખાતે મળનાર છે એમ જણાવી જે વીધે એ સભામાં સ્વર્ગીય એવી ચેમ્બરની પ્રમુખા હોય તે વીધેની ખબર તા. ૧૦-૯-૧૯ સુધીમાં મોકલવી એવી વીન'તી કરનારો પત્ર એ કોન્ફરન્સના સેક્રેટરી વરફથી આવ્યો હતો. કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે રેલ્વેના દર બાબદ ચેમ્બર વરફથી નામદાર સરકાર ઉપર મોકલવામાં આવેલી અરજી તથા ચીફ વર્ગના ઉતાડેઓની ક્વોટો એ જે બાબદ એ સભાની ચર્ચા માટે સુચરવા.

૩ મી. બી. એફ. માદને “ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા”ના પત્રના તા. ૨૧-૮-૧૯ ના અંકમાં છેકે પાને “સોના વીથેના કરાર ઉપર સહી થઇ” એવા મથાળા નીચે આવેલા લખાણ વીધે કમીટીનું ધ્યાન ખેંચી એમ સૂચવ્યું હતું કે જો ઇંગ્લંડની સરકાર પોતાનાં મુલકમાંથી સોનું નીકાશ થવા દેવા તૈયાર હોય તો કમીટીએ હિંદી સરકારને તથા હિંદી પ્રધાનને મજબુત આગ્રહ સાથે વીન'તી કરવી કે એ સોનું બીજે દેશ જાય તો હિંદના હેઠળ પેટે આ દેશમાં આવવા દેવું એમ થવા માટે હોલ હિંદમાં સોનું આયાત કરવાની મનાઇ છે તે કાઢી નાંખવી જોઇએ અને જે હિંમત આવે તે હિંમતે ખુલા બજારમાં સોનું વેચાવા દેવું જોઇએ. એ રીતે સોનું હિંદમાં આવશે તો તેટલે અંશે ચાંદી માટેની માંગણી ઘટશે અને હિંદી પ્રધાનની હુડીને લગતો મામલો વધારે બગડતો અટકશે.

કમીટીએ ઠરાવ કર્યો કે હિંદમાં સોનું આયાત કરવાની મનાઇ કાઢી નાંખવી અને સાધારણ રીતે આવતું હતું તે પ્રમાણે હિંદમાં એ આવે એવી પરવાનગી આપવી એવી હિંદી સરકારને વીન'તી કરવી.

ધી બોએ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ જેક ઓટ, ફોર્ટ મુખજી.

૪ જંગમર ખાતેની ઈંડીયન નેશનલ એસોસિએશનના આ. સેક્રેટરી મી. બીહારીલાલ એન. અનંતાણીએ હિંદનો પૂર્વ ઈસ્ટ આફ્રીકા સાથેનો વેપાર કેમ વધારવો તે વીશે ચેમ્બર ઉપર એક પત્ર લખ્યો હતો તેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે વેપારી અને ઉદ્યોગ

ધંધાને લગતાં મંડળોએ પૂર્વ આફ્રીકામાં વેપારની રચીતી હાલ કેવી છે તથા વેપાર માટેની સમવટો કેવી છે તે વીશે રીપોર્ટ કરવા માટે પ્રતીનીધીઓ મોકલવા બ્રહ્મચે. બીજી પક્ષ કેટલીક સુચનાઓ એ પત્રમાં હતી જેમાં એક એ-હતી કે હિંદીઓના હાથમાંજ નાણાં જાંખી કાઠુ હોય અને આ વેપાર વધારવા માટે પ્રયત્ન કરે એવી એક બેઈટ રટોક કંપની રચાયવી.

કમીટીએ એ પત્ર સભાસહોમાં ફેરવવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

૫ ચેમ્બરના સભાસહો થવા માટે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તરફથી અરજી આવી હતી :—
(૧) શેઠ ધંધરલાલ લક્ષ્મીલાલ, (૨) શેઠ એન. એમ. મજુમદાર અને (૩) શેઠ રામકૃષ્ણ એન. બીજુર.

એમને વીશે ચેમ્બરના સભાસહોનાં મત માગવાં, મત પત્રકો તા. ૪-૯-૧૯ થી ૧૧-૯-૧૯ સુધીમાં સ્વીકારવાં અને રફ્ટીનીયર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલભજીને નેમવાનો કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો.

૬ હુંડીને લગતા સવાલો સંબંધી ચર્ચા કરવા માટે જે ઈન્ફરન્સ વાતા બેંક તરફથી ભરવામાં આવનાર હતી તે માટેનો વીચાર એમણે માંડી વાળ્યો છે એમ જણાવનારો એમને પત્ર આવ્યો હતો.

કમીટીએ તેની નોંધ લીધી હતી.

૭ રેલ્વેની રસીદો ઉપર ખોટી સહી કરવામાં આવે તો તેથી ખોટ બય તે માટેની જવાબદારીમાંથી રેલ્વે સત્તાવાળાઓને મુક્ત રાખવા બાબદ નામદાર સરકારે ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો.

એ વીશે વીચાર ચલાવવા માટે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની સખે-કમીટી નેમવાનો ઠરાવ થયો હતો :—

૲૦. મી. ચુનીલાલ વી. મેહતા, ૲૦. મી. પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ તથા મેથસં જહાંગીર બમનજી પીટીટ, લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ખોખાણી, મોતીલાલ કાનજી, વેલજી લખમસી નપુ, વીસનજી ઠાકરસી હાલાઈ તથા નારજી હરીલાલ.

૮ મી. પદમસી મનજીએ પત્ર લખી ફરીયાદ કરી હતી કે જરમની તથા આસ્ટ્રીયા ખાતે મોકલેલા તાર પહેાંચ્યા કે કેમ તે વીશેની પુછપરછનો બરોબર જવાબ નામદાર સરકાર પાસેથી મળતો નથી. કમીટીએ ઠરાવ કર્યો કે આ પત્રનો એવો જવાબ વાળવો કે જર્મની તથા આસ્ટ્રીયા ખાતે મોકલેલા તારના સંદેશા સાંમાન્ય રીતે પહેાંચે છે કે કેમ તે વીશે એમણે નામદાર સરકારનાં તાર ખાતાના વડાને લખીને પુછાવવું.

ઉચ્ચ પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

૯ એસેન્શીયલ ઓર્થલની આચવ તથા નીકારને લગતી વીગત નામદાર સરકાર પાસે મંગાવવી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૦ કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો કે આવતી મીટીંગ સોમવાર તા. ૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯ ને રોજ રહે. ટા. ૨ વાગે ભરવી.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એગ્રીમેન્ટ એન્ડ બુરોની કમીટીની એક સભા શુક્રવાર તા. ૫-૯-૧૯ ને દીને બપોર પછી ૨ વાગે એગ્રીમેન્ટની ઓફીસમાં આ. શેઠ ગુનીલાલ વી. મેહેતાના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર થયા હતા:—આ. શેઠ લલ્લુભાઈ સામળદાસ, શેઠ સોરાબજી એલ્લજી વાઈન, શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી, શેઠ વીઠલદાસ ડી. ગોવિંદજી, શેઠ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ખોખાણી, શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી કાંકરસી, શેઠ મોતીલાલ કાનજી, તથા શેઠ વસનજી કાંકરસી હાજરા.

નામદાર સરકારના એક્ઝિક્યુટિવ બરત્ર મી. કે. એલ દત્ત એગ્રીમેન્ટ મુલાકાત લેનાર હોવાથી ખાસ આમંત્રણને માન આપીને શેઠ બી. એક. માહન તથા શેઠ એન. એમ. મણમદાર પણ હાજર થયા હતા.

નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧ મી. કે. એલ દત્તને આવકાર આપી ચલણ સંબંધી વાતચીત કરવામાં આવી હતી. ૨ એગ્રીમેન્ટના સભાસદોની વાર્ષિક સભામાં રજુ કરવા માટે એગ્રીમેન્ટના વાર્ષિક રીપોર્ટ હિસાબ આપે સેક્રેટરીએ રજુ કર્યો હતો, કમીટીએ તે બહુલ રાખ્યો હતો.

૩ વાર્ષિક સભા તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯ ને રોજ સાંજે સવાપંચ વાગે (રે. ટા.) મેળવવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

૪ એગ્રીમેન્ટની કમીટીની ચુંટણી માટેનાં મતપત્રકો માટે સ્ક્રુટીનીયરો તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી તથા શેઠ વીઠલદાસ દામેદર ગોવિંદજીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એગ્રીમેન્ટ એન્ડ બુરોની, કમીટીની ખાસ સભા શુક્રવાર તા. ૧૯ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯ ને રોજ બપોરે રે. ટા. ૩ વાગે એગ્રીમેન્ટની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીર અમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ સોરાબજી એલ્લજી વાઈન

શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી

,, હંસરાજ પ્રાગજી કાંકરસી

,, મોતીલાલ કાનજી

,, શુભાભચંદ દેવચંદ ઝવેરી

તે વેળા નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું:—

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ રી બેંક ઓફ કોર્ટ, મુંબઈ.

૧ ચામડાંની નીકાશ ઉપર જકાત નાંખવામાં આવી તે માટે અનુમોદન આપવાનો અને એમાં સામ્રાજ્યમાં ફેળવવા માટે નીકાશ થતાં ચામડાં ઉપરની નીકાશ જકાતનો અમુક ભાગ વળતર આપવાની જે ગોઠવણ છે તે સામે વધી ઉઠાવનારો તારનો સંદેશો મોકલવા માટેનો મુસદ્દો રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. કમીટીએ એ મુસદ્દો બહાલ રાખ્યો હતો.

૨ હિંદી પ્રધાનની હિંદી માટેનો દર વધારીને બે શીર્ષાંગ કરવામાં આવ્યો તે સામે વાંધો ઉઠાવવાની બાબત કમીટી પાસે રજુ કરવામાં આવી હતી. કમીટીએ ઠરાવ કર્યો કે એ વીશે વધારે હકીકત મેળવી જરૂર લાગે તો નામદાર સરકારને તાર કરવાની પ્રમુખને સત્તા આપવી.

૩ રંગ (dyos)ની આયાત હિંદમાં કરવાની બાબતમાં જે અંકુશ મુકવામાં આવ્યો છે તે માટે વાંધો ઉઠાવવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪ ગળીના ઉદ્યોગમાં થતી આવકને ઠરાવમાં મુકવ રાખવાનો જે ઠરાવ તા. ૫-૬-૧૯૧૮ ને દીને નામદાર હિંદી સરકારનાં નાણાંખાતાએ કર્યો છે તે બાબત કેટલીક હકીકત મુજબનારો પત્ર નામદાર સરકાર ઉપર લખવાનો કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો.

૫ ચેમ્બરના સલાસદ થવા માટે નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે નવ અરજીઓ આવી હતી તેમને માટે ચેમ્બરના સલાસદોનાં મત માગવાનો ભેલટ માટે સોમવાર તા. ૨૬ મી સપ્ટેમ્બર થી ૬ ઠી અક્ટોબર ૧૯૧૯ સુધીની તારીખો રાખવાનો અને સ્કુટીનીયર વરીકે રોક હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશીને નીમવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો:—

એ અરજીઓ નીચેના ગ્રહસ્થો તરફથી આવી હતી:—

મેથર્સ હાતીમ અતારી એંડ કું.

રોક હુસેન એ. ફાઝલભાઈ.

„ એચ. જે., બીલીમીરીયા એંડ કું.

„ કાનજી ગોરધનદાસ ટોપરાણી.

રોક ડી. એમ. વાડીયા

„ ગોપાલદાસ ત્રીકમજી જીવજીદાસ.

„ હંધરલાલ ગણપતરામ ગળ્ગર.

„ વસંતજી નારણજી ભીમજી.

„ બદરીનારાયણ ગંધાર.

૬ ગઈ સલામાં કમીટીની ચુંટણી માટે સ્કુટીનીયર વરીકે રોક મોતીલાલ વલ્લભજીને નેમવામાં આવ્યા હતા તેઓ બહાર ગામ જતા હોવાથી તેમની જગાએ રોક હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશીને નેમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સલા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ઔદ્યોગિક ઉત્પત્તિમાં નડતાં વિદ્નો વીશે મીં અમીનની ફરયાદ વાશે
નામદાર સરકાર ઉપર ચેમ્બરે મોકલેલી અરજી.

હીંદી સરકારનાં વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાનાં

સેક્રટરી ભેગા:—

સાહેબ,

ગઈ તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬ ને
હીને આ ચેમ્બર તુરફથી તમારા ઉપર પત્ર
લખવામાં આવ્યો હતો જેમાં મેસર્સ એલેક્ઝાન્ડર
કંપનીને ચોતાનાં ધંધામાં નડતી અડચણો
વીશે વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું. તે પ-
ત્રની પહોંચ સ્વીકાર્યો પછી કાંઈ પણ વીશે
જવાબ નાગેદાર સરકારે આપ્યો નથી એ વીશે
કમીટી દલગીર સાથે આપનું ધ્યાન એવે છે.
એ પછી ત્રણ વરસ થયાં છે તે પછી કમીટીએ
કેદેલી એ ફરયાદ વીશે તપાસ કરી તે દુર-
કરવા માટે કાંઈ પણ પગલાં લેવામાં આવ્યાં
નથી તે દલગીર થવા લેવું છે આ કાંઈ અમુક
વ્યક્તી કે કંપનીને લગતી બાબદ નથી. એ
એવી બાબદ છે કે જેમાં એક નવા ઉદ્યોગની
હાલની સ્થિતિ તથા હવે પછીની ઉત્પત્તિનો
સવાલ સમાવેલો છે. આ ચેમ્બરની કમીટી
એમ માને છે કે એ નવા ઉદ્યોગને ખીલવવા
માટે અમારો જેટલીજ કાળજી નામદાર સર-
કારને પણ છે. ઉપર જણાવેલો પત્ર અમે
લખ્યો તે પછી મેસર્સ એલેક્ઝાન્ડર કેમીકલ
કંપનીએ હીંદી ઔદ્યોગિક કમીશન પાસે જી
બાની આપી તેમાં પણ તેમણે ચોતાને
નડતી મુશ્કેલીઓ વીશે વીગતવાર વીવે-
ચન કર્યું હતું. તેમ છતાં આ બધાં વરસો
દરમિયાન એમને માત્ર એટલોજ ફાયદો થયો
છે કે ઔદ્યોગિક કાર્ય માટેનો એલેક્ટ્રીકલ

ઉપરથી આડા સોત ટકાની જગત કાઢી નાંખ-
વામાં આવી. એ માટેનો હુકમ નામદાર હીંદી
સરકારે આપ્યા ક્રીટીય હીંદને માટે કહાડયો
હતો પણ તે છતાં આ કંપનીની બીજી બધી
ફરયાદ તો અગાઉ જેવીજ રહી એટલુંજ નહીં
પણ આ કંપનીનો માલ પંજાબમાં આયાત
થતો પંજાબની સરકારે અટકાવવાથી કંપનીને
ગંભીર પ્રકારનો અન્યાય થયો છે.

મારી કમીટીને એવી ખબર મળી છે કે
એલેક્ઝાન્ડર કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીની સામે
જ્યારે આવી રીતનો અટકાવ મેલવામાં આવ્યો
છે ત્યારે જાવા, જાપાન અને બીજાં પરદેશોનો
માલ પંજાબમાં હંમેશા પ્રમાણે કર આપીને
આયાત કરી શકાય છે. મુંબઈનો એકસાઈજ
કમીશનર ચોતાના તા. ૫ મી અક્ટોબર
૧૯૧૦ ના નં. ૧૪૧૬ ના પત્રમાં જણાવે છે
કે પંજાબનાં હાટ ગાળનારાં કારખાનાંના હીત
જોતાં તથા પંજાબની સરકારની આવકનો લાભ
ધ્યાનમાં લેતાં પંજાબ એકસાઈજ મેન્યુઅલ
(પાનું ૧૩૦) ની કલમ ૩૮૪ મી પ્રમાણે
કાશમીરમાં, દીલ્હી પ્રાંતમાં તથા સંયુક્ત
પ્રાંતમાં આવેલી રેઝા હિસ્ટીલરીમાંથી જે માલ
આવે તે શીવાય હીંદનાં બીજાં કોઈપણ ભાગમાં
બનેલોં હાટ પંજાબમાં આયાત થવા દેવાય
એમ નથી. આ પત્રનો અર્થ એજ છે કે નેશનલ
કેર એન્ડ કંપનીને ઇંગ્લેન્ડ આપવામાં આવ્યો

ખી. બેગે ટાઈલ માર્ચ ૨૨ બેક્રીટ, ફ્રાઈ મુંબઈ.

એટલું જ નહીં પણ હિંદના બીજા ભાગમાં બનતા માલને અટકાવીને પરદેશથી આવેલો દારૂ આયાત થઈ શકશે. આ ફરીયાદ બીજો મારી કમીટીએ ચારી રીતે વીચાર કર્યો છે અને દલગીરી સાથે બેથું છે કે એલેક્ઝાન્ડ્રા કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીએ નામદાર હિંદી સરકારને આ બાબદમાં અરજી કરી. તેના નીવેડા લાવતાં હિંદી સરકારનાં વેપાર તથા ઉદ્યોગને ખાતાં તરફથી નં. ૨૩૪૩ હી તા. ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૧૮ ના પત્રમાં દલગીરી દર્શાવીને જણાવવામાં આવ્યું છે કે પંજાબની સરકારના કાર્યની વચે પડવાનું હિંદી સરકારને યોગ્ય લાગતું નથી.

આ દેશની વેપાર ઉદ્યોગમાં પડેલી ક્ષામ એવી આશા રાખે છે કે હિંદી ઔદ્યોગિક કમીશનના રીપોર્ટ પછી નામદાર સરકાર જે રાજનીતી ધારણ કરશે તે આ દેશના ઉદ્યોગને અનુકુળ રહેશે. એવી આશાને લીધેજ મારી કમીટીએ આ બાબદ તમારું લક્ષ્ય બેથું છે અને એમ કરતી વેળા એવી આશા રાખી છે કે આ હિંદી સરકાર કંપનીની આ ફરિયાદો દૂર કરવાની કૃપા કરશે.

તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬ ના પત્રમાં મારી કમીટીએ ફરેલી ફરિયાદોમાં એક એ હતી કે માલ કારખાનાંમાંથી ખસેલી જવા અગાઉ તેના ઉપરની જકાત આપવાની ફરજ પાડવામાં આવતી હતી. એ રીતે લીધે ચાલુ કામ માટેની ચાપણનો મોટો ભાગ રોકવાની ફરજ પડતી હતી. આ ફરિયાદમાં સુંબઈના એકસાઇઝ કમીશનરે ચોડા વખતપર ઠહાડેલા હુકમથી વધારે થયો છે. એ હુકમમાં જણાવ્યું છે કે

જે દારૂ આયાત કરવાનો હોય તેને માટેની ડીપોઝીટ જેટલી રકમની સરકારી પ્રામીસરી નોટ એક્સાઈટન્ટ જનરલ પાસે અનામત તરીકે રાખવી. આ હુકમનો અર્થ વ્યવહારમાં એવો થાય છે કે આખા વરસ માટેની રકમ અનામત મુકવી પડે એ રકમ ઓછામાં ઓછી પચાસ હજાર રૂપયા જેટલી થવા જાય. એટલી રકમ એવી રીતે રોકવી પડે તો આ ઉદ્યોગની કાલની સ્થિતિમાં બહુ ભારે પડે. મારી કમીટી એવી ભલામણ કરે છે કે પરદેશથી આવતા દારૂને માટે જેવી સગવડ છે તેવી સગવડ એલેક્ઝાન્ડ્રા કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીને પણ આપવી જેથી પરદેશથી આયાત થતા માલની હરીફાઈથી હાલ એ કંપનીને જે ગેરલાભ થાય છે તેમાંથી તે મુક્ત થાય.

બ્રિટીશ હિંદમાં દારૂ બનાવનારાઓ ત્યારે પોતાનો માલ પરદેશ મોકલે છે ત્યારે તેમને જકાત પાછી મેળવવાનો હક રહે છે પણ એ પ્રકારનો લાભ એલેક્ઝાન્ડ્રા કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીને આપવાને એવું જણાવીને ના પાડવામાં આવે છે કે સી કર્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૫૦ મીની રૂયે જકાત પાછી આપવાનું માન બ્રિટીશ હિંદમાં બનેલા માલને માટેજ છે. (જુઓ સુંબઈના કર્ટમ્સ કલેક્ટરને પત્ર ૧૯૧૮ નો નં ૧૪૦૮) આ બાબતમાં નામદાર સુંબઈ સરકારે એટલું સ્વીકાર્યું છે કે વડોદરામાં બનેલો “રેક્ટીફાઇડ ડીનેચર્ડ સ્પીરીટ” સુંબઈ ઇલાકામાં આયાત કરવામાં આવશે તે વેળા બ્રિટીશ હિંદમાં બનેલા એજ પ્રકારના માલના જેવીજ છુટ આપવામાં આવશે. એ પ્રમાણે છે તે

પછી આ બાબદમાં પણ એવીજ રીતે કામ
ચામાટે લેવામાં ન આવેતોનું કારણ દેખાતું
નથી. એ એલેક્ઝાન્ડ્રી કેમીકલ વર્ક્સ કંપ-
નીને પોતાનો માલ પરદેશ નીકાશ કરતી
વખા આવી સર્ગવક આપનામાં આવશે તો

તે દેશો ખાતે લેવાળી બહુ હોવાથી એ કંચોગ
ધણી ખીલી ચકશે.

લી. આસાંકીવ,
ને. કે. મેહતા.
સેક્રેટરી.

૯

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં વધારવામાં આવેલાં પુસ્તકો.

- G. 1441 Agricultural Research Institute Pusa Report 1913-17.
" 1442 Annual Statement of the Sea-Borne Trade of British India year
ending 31st March 1918. Vol I.
" 1443 Statistics of British India Vol. III Public Health 1919.
" 1444 Land Revenue Administration Report of the Bombay Presidency
including Sind for the year 1917-18 Part II
" 1445 Record of the Geological Survey of India Vol. L. Part II 1919.
" 1446 Annual Report on the Department of Industries Bombay Presidency
for the year 1917-18.
" 1447 Legislative Council 18th September 1919 List of Questions.
" 1448 Report on the Operations of the Madras Currency Department and
on the Resource operations of Government in the Madras
Presidency for the year 1918-19.

C.

- " 784 સંવત્ ૨૦૨૦ માં ૩૧ માર્ચના
" 785 " ૩૨ માર્ચના ૩૧ માર્ચના
" 786 " ૩૩ માર્ચના
" 787 Bombay Legislative Council Manual 1916
" 788 Business Organization.
" 789 Bombay Commercial Museum.
" 789a Do Do
" 790 International Conciliation March 1919.
" 791 Do Do August 1919.
" 792 A Monograph on Indian Railway Rates.
" 793 The Oxford Dictionary.
" 793a Do Do (Second copy)
" 794 વીવીધ પ્રમાણ સ્વામી વિવેકાનંદના પ્રાચીન
" 795 શ્રી બેંગલોર ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના બેંગલોર રિપોર્ટ

શ્રી બેંગલોર ટાઇમ્સ માર્ચ ૨૧ મેકે સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

વિશ્વ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

જરમની તથા જર્મન આસ્ટ્રીયા ખાતે માલ મોકલવાની હવે રજા આપવામાં આવી છે પણ કેટલીક જાતના માલની નીકાશ માટે હિંદી સરકારે અને કેટલીક જાતના માલની નીકાશ માટે ઇંગ્લંડની સરકારે સામાન્ય રીતે બંધી કરેલી છે તે પ્રકારના માલ મોકલી શકાશે નહીં એમ સુબંધનો કર્ટમ્સ કલેક્ટર અમને જણાવે છે. એ મનાઇ કરેલા માલ સંબંધી વીશેષ વીગત ગવર્મેન્ટ એજેન્ટના અધિકારમાં વારંવાર આપવામાં આવે છે અને આ ચેમ્બરમાંથી તે સંબંધી માહિતી મળી શકશે.

કાચાં ચામડાંની નીકાશના સંબંધમાં સુબંધનો કર્ટમ્સ કલેક્ટર તા. ૪-૬-૧૬ ના પત્રમાં જણાવે છે કે જે દેશખાતે માલ મોકલવાની સામાન્ય રીતે મનાઇ હોય તેવા મુલક શીવાય હુનીયાના કોઈ/પણ ભાગમાં કાચાં ચામડાં મોકલવા દેવામાં આવશે. કાચાં ચામડાં કોઈ પણ દેશ ખાતે નીકાશ કરવા માટે છુટ્ટી લાઇસન્સ આપવામાં આવશે એમ નામદાર સરકાર તરફથી જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

કોલસા તથા કોંકની નીકાશ માટેની મંધી કાઢી નાંખવામાં આવી છે એમ હિંદી પ્રકારના ઠરાવ નં. ૫૯૮૧ માં જણાવવામાં આવ્યું છે.

દારૂગોળા, હુથીયાર અથવા હુથીયારના ભાગની નીકાશ કરવા માટે ઇ. સ. ૧૯૧૬ ના ૧૧ માં કાયદાની રૂએ કરવામાં આવેલી મનાઇ કાઢી નાંખવામાં આવી છે એમ હિંદી સરકારનાં પડખર નંબરના ઠરાવમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

દારૂગોળા, હુથીયાર, અથવા હુથીયારના ભાગના આયાત માટે ઇ. સ. ૧૮૭૮ ના ૮ માં કાયદાની રૂએ મનાઇ કરવામાં આવી છે. એમ

હિંદી સરકારનાં પડખર નંબરના ઠરાવમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

બેલ્જિયમનો માલ આયાત હિંદમાં કરવા માટે “ માલ કયાં જાયો છે તથા એમાં કોનો લાભ છે ” તે દર્શાવનારાં સર્ટીફિકેટ તથા “ શીપીંગ બીલ ” રજુ કરવાની જરૂર હવે નહીં રહે એમ હિંદી સરકારના ૪૮૪૨ નંબરના ઠરાવમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

તારના સંદેશ માટે ખાનગી “ કોડ ” નો ઉપયોગ કરવા માટે જે મનાઇ હતી તે જાપાનની સરકારે તા. ૧ હી સપ્ટેમ્બરથી દૂર કરી છે એમ જાપાનની સરકાર તરફનો સુબંધ ખાતેનો કોન્સલ જણાવે છે.

“ મોનેટાઇઝ સેડ ” ની નીકાશ બ્રિટીશ સામ્રાજ્યની બહારના મુલક ખાતે કરવા માટે મનાઇ હતી તે કાઢી નાંખવામાં આવી છે એમ હિંદી સરકારના ૬૨૫૪ નંબરના જાહેરનામાંમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

આસ્ટ્રીયાના મુલક સાથે વેપાર કરવાની પરવાનગી હાલ આપવામાં આવી છે અને તે માટેની શરતો વીશેની વીગત ચેમ્બરની આફી સમાંથી મળી શકશે.

રેલ્વે માટેનો સામાન આયાત કરવાની મનાઇ કાઢી નાંખવામાં આવી છે.

આયાત અગર નીકાશ ઉપર નાંખેલા અંકુશો ઇંગ્લંડની સરકાર ધીમે ધીમે દૂર કરતી જાય છે તેને લગતી બજારો ઇંગ્લંડની સરકારનાં બોર્ડ ઓફ ટ્રેડના અધિકારમાં આપવામાં આવે છે તા. ૨૮ મી ઓગસ્ટ ૧૯૧૬ સુધીના બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જર્નલના અંકમાં આવેલી માહિતી ચેમ્બરની ઓફીસમાંથી મળી શકશે.

યુનીયન નેશનલ એક હાઉસિંગ, ટેકસાસ, ને નાણાં મોકલવા માટેના તારના સંદેશ માટે ટેસ્ટ વર્ડસનો ઉપયોગ કરવાની પરવાનગી લંડન ખાતેના ચીફ સેન્સરે આપી છે.

ઈન્ડિયોલોસ કરેલા ટેબલ હોય અરીદ કરવા કયા જશો ?

વેપારી ખબરો.

બીલ ઑફ લેડિંગ "ઑરડર"નાં પલ્લ બનાવી શકાયે. એવી પરવાનગી સધળી જાવના માલને માટે આપવામાં આવી છે અને તેમાં જે દેશ સાથે વેપાર કરવાની છુટ હોય તે દેશમાંની કોઈ પણ પેટીનું નામ લેખી શકાયે જેથી બીજી કોઈ પેટીની દરમ્યાનગીરી જરૂર નહીં રહે એવી મુબાહના કસ્ટમ્સ કલેક્ટરે અમને પત્રથી ખબર આપી છે.

રફીમરો માટેના પ્લાન સરકારનાં ન્યુનીશન ઓફે પોતાના કામ માટે તૈયાર કરાવ્યા હતા તેની નકલ હવે જે પેટી-એને ભેળવી હશે તેમને ઉલ્લેખ ખાતાના વડાની બેલાર્ડ પીયર પર ન્યુ કસ્ટમ હાઉસમાં આવેલી ઑફીસમાંથી મળી શકશે એમ

નં. ૭૪૪ ની પ્રેસ નોટમાં સરકારે જાહેર કર્યું છે. અમુક પ્રકારની રફીમરો ભેષ્યે એવા કરાવને અનુસરીને એ પ્લાન જનાવવામાં આવેલા છે અને એમાં ગણેલા એનજન પાવર તથા ઝડપે માટેજ તે ઉપયોગી થઈ શકશે.

હીંદમાં રંગ (dyes)ની અયાત યુન ઇટેડ કીંગડમ શીવાયના કોઈ પણ સ્થળથી કરવી નહીં એમ નામદાર હીંદી સરકારે જાહેર કર્યું છે. હીંદના કોઈપણ બંદરથી, હીંદ માહિલા, કોઈપણ દેશી રાજ્યમાંથી, નામદાર સરકારની આજ્ઞાથી કે સરકારી કામદાર માટે, અથવા સરકારે લાઇસન્સ આપેલું હોય તેની રૂયે અયાત થતા માલને આ મનાઈ લાગુ પડશે નહીં.

જાપાથી ખાંડની નીકાશ કેટલા ટન થાય છે તે વીશેના નીચે આપેલા આંકડા ગણવા ભોગ છે. એમાં ટન એકતા રવઠ ૨૦૪ ગણ્યા છે:—

૧૯૧૩

હીંદ ખાતે.

સર્વ દેશ ખાતે
કુલ.

	૧૯૧૩	૧૯૧૮	૧૯૧૩	૧૯૧૮
પહેલા ઉકાળાથી બનાવેલી ખાંડ ...	૬,૧૮,૭૪૬	૩,૭૫,૩૪૭	૧૨,૩૮,૭૩૮	૧૫,૦૧,૪૩૮
બીજા ઉકાળાથી બનાવેલી ખાંડ તથા ગોળ ...	...	...	૩૮,૮૪૨	૩૩,૭૫૯
તે ઉપરાંત રહેલો ગોળ ...	૯૦,૩૩૯	૧૫,૩૦૭	૧,૯૦,૭૭૮	૩૪,૩૩૮

જાપાનમાં લેધર કલોમ તથા ઑઇલ કલોયની અયાતને લગતા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

જાપો—કીન.	૧૯૧૪.	૧૯૧૫.	૧૯૧૮
યુનાઇટેડ કીંગડમથી ...	૨૪,૪૦૬	૨૭,૨૨૬	૨૭૨૧૯
જરમનીથી ...	૪૦૭૩	.....	.....
યુનાઇટેડ સ્ટેટસથી ...	૨,૨૯૧	૨૦૧૪	૧૫૪૭૯
બીજા દેશોથી ...	...	૩૩૩	૬૭૨
કુલ કીન	૩૦,૭૭૦	૨૯,૨૪૦	૪૩૩૭૦
કીમત—ચેન.	૧૯૧૪.	૧૯૧૫.	૧૯૧૮
યુનાઇટેડ કીંગડમથી ...	૧૫૮૧૫	૧૬૫૨૫	૫૦૫૩૦
જરમનીથી ...	૫૦૫૯	.....	.....
યુનાઇટેડ સ્ટેટસથી ...	૩૦૧૩	૨૫૬૨	૩૦૭૫૩
બીજા દેશોથી ...	.....	.....	૯૨૨

કુલ ચેન ...

૨૩૮૮૭

૧૯૧૧૭

૮૨૨૦૫

ખી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એફ સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

વેપારી આંકડાઓ.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિ'મત.

◆ .. ◆ ◆ .. ◆ ◆ .. ◆ ◆ .. ◆ ◆ .. ◆ .. ◆

ઈ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કચ્છ સરકાર નંબર ૫ માં માં જતાયેલી રૂઠી પ્રમાણે ખાંડ ઉપર કેટલી જગત થશે, તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ અંગ્રેજી ૧૯૧૬ માસ દરમિયાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કચ્છ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરસની શરૂઆતથી આવજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમિયાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત.	ધ. સ. ૧૯૧૬ ના આગસ્ટ માસમાં થયેલી આયાત.		૧૯૧૮ ની પહેલી ઓક્ટોબર પછી થયેલી આયાત.	
	જથ્થો.	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કીંમત.	જથ્થો.	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કીંમત.
ખાંડ ગાંગડીવાળી બીટ જાતની	૫	૪૨—૧૨	૨૬	૨૫—૦
" " સુવાળી ચીનમાં	૧૩,૮૦૭	૨૬—૧૨	૯૬,૫૦૬	૨૬—૬
" " સુવાળી મજાદમાંથી	.....	.....	.....	.....
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૨૩ હથ રેન્ડર્ડની તથા ઉપરની	૬,૦૪,૦૬૪	૨૬—૦	૫૬,૨૨,૮૪૭	૧૮—૦
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૬ થી ૨૨ હથ રેન્ડર્ડની	૧,૦૪,૨૨૩	૨૧—૮	૧૪,૮૭,૪૮૧	૧૬—૧૨
" " જાવાના અથવા જાપાનની ૧૫ હથ રેન્ડર્ડની અને હલકી	.....	.....	૬,૭૩૩	૨૩—૦
" " મોનીસીયસની ૧૬ હથ રેન્ડર્ડની બરોબરી કરે એવી	.....	.....	૧૨,૫૧,૧૪૬	૧૭—૪.

પ્રાકૃત મોઝેક દાદલસની ડીઝાઈનો ક્યાં બેલા મળાયે ?

બેંક-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં બેગમ ગયેલી કંપનીઓ ને જુલાઈ ૧૯૧૬ માં રજીસ્ટર થઈ હતી. તેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે:—

	જુલાઈ ૧૯૧૮		જુલાઈ ૧૯૧૬.	
જાત.	સંખ્યા.	થાપણું રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણું. રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકોન લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ				
૧. બેંકિંગ અને લોન.	૨	૧,૮૩	૫	૩,૪૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	...	...	૧	૨૦,૦૦,૦૦
ટ્રેડિંગ:—				
૩. નેવીગેશન.	...	...	૧	૧૫,૦૦
૪. પ્રીન્ટીંગ પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	૨	૧,૬૬	૧	૩
૫. બીજાઓ.	૮	૫૨,૫૦	૨૫	૧,૩૬,૭૫
મીલો અને પ્રેસો:—				
૬. કોટન મીલ.	૧	૬,૦૦	૧	૫૦,૦૦
૭. રાઈસ મીલ.	...	...	૧	૨,૫૦
૮. કોટન જ્યુટ, રફબો અને પ્રેસો	...	...	૧	૬,૦૦
૯. જ્યુટ મીલ.	...	...	૧	૧૪,૦૦
૧૦. આટાની ગીરણી	...	...	૧	૭,૦૦
આ અને બીજી વાવેતર ક્રમાં:—				
૧૧. ચા.	૩	૧૦,૦૦	૩	૯,૫૦
ખાણો અને પથ્થરની ખાણો				
૧૨. કોલસો.	...	...	૪	૩૭,૦૦
૧૩. જમીન અને બાંધકામ	...	...	૧	૧,૮૦
૧૪. ખાડ બનાવવાનું કારખાનું.	...	...	...	૨૫,૦૦
૧૫. ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીજી કંપનીઓ.	...	...	૪	૧૫,૭૦
કુલે.	૧૬	૭૨,૩૨	૫૧	૨૩,૨૬,૬૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ, ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ટેબલ નીચું.

માઇસોર અને બ્રીટીશ હિંદુસ્તાનમાં એપ્રિલ થી જુલાઈ ૧૯૧૮ એ ચાર મહીનામાં ૧૯૧૮ ની આગલા મહીનાને સરખાવવાં નીચે પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ થયેલી છે:—

કંપનીઓની નામ.	એપ્રિલ થી જુલાઈ ૧૯૧૮		એપ્રિલ થી જુલાઈ ૧૯૧૯.	
	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦
એક્ઝિંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. એક્ઝિંગ અને લોન.	૮	૫,૨૩	૨૬	૨૫,૫૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૧૦,૦૦	૨	૨૨,૦૦,૦૦
ટ્રેડિંગ:—				
૩. નેવીગેશન.	...	.....	૧	૨૫,૦૦
૪. શીપિંગ લેન્ડિંગ અને વેર-હાઉસિંગ.	...	.....	૧	૩૦,૦૦
૫. મીનિંગ, પબ્લીશિંગ અને રિટેશનરી.	૬	૪,૬૬	૪	૩,૭૮
૬. બીઝનેસ.	૩૭	૧,૪૪,૫૫	૬૬	૫,૬૨,૧૨
૭. કોઓપરેટીવ એ સોશીએશન. મીલો અને પ્રેસો:—	૧	૨૦	...	.....
૮. ડોટન મીલ.	૩	૫૧,૦૦	૨	૫૭,૫૦
૯. જ્યુટ મીલ.	...	.....	૨	૮૬,૦૦
૧૦. ડોટન, જ્યુટ, સ્ક્રુસ, અને પ્રેસો.	૧	૫,૦૦	૩	૧૬,૩૦
૧૧. સાર્થક મીલ.	૧	૪૫,૦૦	૩	૬,૦૦
૧૨. સો અને ટીમ્બર મીલ.	૧	૧૦,૦૦	...	...
૧૩. બીલ મીલો અને પ્રેસો.	૧	૧,૦૦	૩	૧,૫૦૦
૧૪. આટાની ગીરણી, આ અને બીલ વાવેતર ક્ષા:—	...	..	૧	૭૦૦
૧૫. ચા.	૬	૧૬,૬૦	૧૮	૫૦,૫૦
૧૬. બીઝનેસ. ખાણ અને પથ્થરની ખાણો	૫	૧૮,૬૦	૬	૧૧,૨૫
૧૭. કોલ.	૧	૭,૦૦	૧૫	૭૬,૪૫
૧૮. બીઝનેસ.	૪	૫,૧૮	૬	૩,૪૫
૧૯. જમીન અને ખાધકામ.	૨	૧,૭૨	૪	૮૨,૮૦
૨૦. ખાંડલું કારખાનું.	૧	૪,૦૦	૧	૨૫,૦૦
૨૧. ઉપર જણાવ્યા ઉપરાંત બીલ કંપનીઓ.	૧	૮,૨૫	૭	૧૬,૦૦
કુલે.	૮૩	૩,૩૮,૬૨	૧૭૫	૩૩,૧૧,૬૫

મેટેલીક શીલીંગથી બીલ્ડિંગને આરટો થોભે છે. ૧

ટેબલ નંબર.

માધ્યમિર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં જુલાઈ ૧૯૧૯માં થયેલી બેંકન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ નાં નામ ઠેકાણા વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે.—

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૧. બેંકિંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ. (અ) બેંકિંગ અને લોન			
૧ એક્સચેન્જ લોન કુ.	મેનેજીંગ એજન્ટ, એમપાયર એજન્સી કુ ૨, વેલસલી સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	નાણા અને ધીરધાર	૧,૦૦,૦૦૦
૨. મદારીપુર લોકલ બેંક ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, રામાની મોહનરાય શાધરી, મદારીપુર (ફરીદપુર) જંગલ	"	૨૦,૦૦૦
૩ વીલેજ યુનિયન બેંક ...	ડાયરેક્ટર, ભેલીશય દ્ર શાધરી, લક્ષ્મી પશા (જેસાર) જંગલ	"	૨૦,૦૦૦
૪ કરમાદે સ્ટીરંગનાથનીધી,	સેક્રેટરી કે વી સુબ્રમીનીયા આચર કરમાદે કોમ્પટુર, મદ્રાસ	"	૧,૦૦,૦૦૦
૫ આદ્રા સામાજિક લક્ષ્મી નારાયણનીધી ...	સેક્રેટરી, વી ચેરીયા નેકન આદ્રા સામાજિક લક્ષ્મી કોમ્પટુર મદ્રાસ	"	૧,૦૦,૦૦૦
(બ) ઇન્સ્યુરન્સ		નાણા અને ધીરધાર કુલ	૩,૪૦,૦૦૦
૬ ન્યુ ઇન્ડિયા ઇન્સ્યુરન્સ કુ	સેક્રેટરી, આર પી ગાધી, નવસારી પીલ ઈંગ, હાનની રોડ, ફાટ મુબાઈ	ઇન્સ્યુરન્સ.	૨૦,૦૦,૦૦,૦૦૦
		બેંકિંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ કુલ	૨૦,૦૩,૪૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ, ફાઈટ, મુંબઈ

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૨. ટ્રેડિંગ. (અ) નેવીગેશન કુા.			
૭. ઇસ્ટર્ન સ્ટીમ નેવીગેશન કું.	એજન્ટો, ચેરીફ હાઉસ એન્ડ કું. ૫૬, એસ- પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ, મુંબાઇ.	વહાણ બનાવવાનું, વેચ- વાનું, ભાડે આપ- વાનું, કામ ચલાવ- વાનું વગેરે.	૧૫,૦૦,૦૦૦
(ખ) પ્રીન્ટિંગ, પબ્લીશિંગ અને સ્ટેશનરી.			
૮. ઇસલામીયા પ્રીન્ટિંગ પ્રેસ.	પ્રેસીડન્ટ, એ. ડે. કું. નહીમયાન, હાઇ શાહીબ બહાદુર, ટેલીચેરી મદ્રાસ.	છાપવાનું કામકાજ વગેરે.	૩,૦૦૦
(ક) બીબીઓ.			
૯. હેથરધર પાવર સપ્લાઇ કું.	૮, કલાઇવરોડ, કલકત્તા.	ઇલેક્ટ્રીકને સામાન પુરો પાડનાર.	૪૦,૦૦,૦૦૦
૧૦. બોગરા મેડીકલ સ્ટોરસ ...	હાયરેક્ટર, સેડીસઅંદ્ર એસ બોગરા બંગાલ.	દવાઓમાં કામકાજ કરનાર.	૫૦,૦૦૦
૧૧. ઇનડેન્સડ મીલ્સ...	મેનેજિંગ એજન્ટો રેપે- લરીંગ એન્ડ કું. ૨૧, બોલ્ડ ફોર્ટ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	દુધમાંથી બનતી ચીઝ બનાવનાર અને વેચ- નાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૨. હીતેશી ભંડાર ...	હાયરેક્ટર, પુરણચંદ્ર શાહ, બોક્સા જેની- પુર, નડીયા બંગાલ.	છાપવાનું, બોરડર પુરો પાડવાનું અને એવું બીજું કામકાજ કરનાર વગેરે.	૫૦,૦૦૦
૧૩. બંગાલ ટ્રેડરસ કુા. ...	૧૧૭, અપર સરકયુ- લર રોડ, કલકત્તા.	આને લગતો મેનેજિંગ એજન્ટ તરીકે વેપાર કરનાર.	૨૦,૦૦૦
૧૪. ટીબ્બર ટ્રેડરસ ...	હાયરેક્ટર, હેરીપોટો મોત્તા, ૩-૪ હેર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	લાકડાના વેપારી.	૫,૦૦,૦૦૦

નં. નામ અને જાત	ઠેકાણું.	હેતુ	થાપણ રૂ.
૧૫. બંગાલ ઇન્ડુસ્ટ્રી કુ. ...	૧૦૧, કોર્નવોલીસ રીટ, કલકત્તા.	પ્રયોગશાળાને લગતું ફરેક કામકાજ કરનાર વગેરે	૩,૦૦,૦૦૦
૧૬. ડગ્લસ પ્રોડક્ટ્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, રેવેન્યુ ઓફ કુ. ૨૧, ઓલ્ડ ફોર્ટ હાઉસ રીટ, કલકત્તા.	રસાયણીક દવા બનાનાર અને વેચનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૭. કલકત્તા ફોમટેનીંગ કુ. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ચારી ઓફ કુ. ૨ લેમોન્સરેજ કલકત્તા	ચામડાની ચીજો બનાવનાર.	૬,૦૦,૦૦૦
૧૮ પલાધિય (ધન્ડીયા) ...	૭૯ બેનટીન્ક રીટ, કલકત્તા	લોહાને લગતું કામકાજ કરનાર વગેરે અને મશીનરી બનાવનાર અને બેને લગતા હથેલીયારો બનાવનાર.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૧૯. ધન્ડીરીયલ્સ ...	"	સાબુ પરક્યુમરી, તેલો વગેરે બનાવનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૨૦ હાલ કેમીકલ વર્ક્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, એમ એકગીનલી ઓફ કુ. ૭ ઓલ્ડ ફોર્ટ હાઉસ રીટ, કલકત્તા.	રસાયણીક પદાર્થો, દવા વેચનાર અને બનાવનાર	૨,૦૦,૦૦૦
૨૧. ડોક એનજીનીયરીંગ કુ. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ફ્રી મેન ઓફ કુ. ૨૨, એઅરા મેનશન્સ કલકત્તા.	આર્યન ફાઉન્ડરસ, મીકેનીકલ એન્જીનીયરો વગેરે	૭,૦૦,૦૦૦
૨૨ બોન બોમીયર ...	૩૨, ડેલહાઉસી રોક વર કલકત્તા.	ચામડાના વેપારી	૧,૦૦,૦૦૦
૨૩ આયુર્વેદીક મહમનદલ કુ. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, મુરેન્દ્રનાથદાસ ગ્રુપ, ૧૯, ટ્રે રીટ, કલકત્તા	અસલ આયુર્વેદીક દવાઓ બનાવનાર અને વેચનાર વગેરે	૫૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક ચીટ, ફોર્ટ મુબમ

નંબર નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૨૪. આર વી. કે. વોટર વર્ક્સ.	બંગાલ.	જાહેર અને ખાનગી પ્રજાઓને પાણી પુરું પાડવું વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૨૫. કલકત્તા મેટલ વર્ક્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, છારી એન્ડ કું. ૨, લેયોન્સ રેન્જ કલકત્તા.	હોદ્દાને લગતું દરેક કામકાજ કરનાર.	૬,૦૦,૦૦૦
૨૬. વોલેસ રફર્ટ એન્ડ કું ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, ચાર્લ્સ હેનરી રફર્ટ, ૪ મીશનરો, કલકત્તા.	મીલ પુરી પાડનાર, બનાવનાર, અને ધમ-પોરટરસ.	૫,૦૦,૦૦૦
૨૭. બંગાલ પ્રીન્સ એન્ડ બ્રાદર્સ કુંપની ...	મેનેજીંગ એજન્ટ, લે. સી. બેનરજી ૨૦, ર૨ન્ડ રોડ, કલકત્તા.	એનજીનીયરીંગ, બી-લ્ડીંગ અને કોન્ટ્રેક્ટનું કામ કરનાર.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૨૮. એપ્રાઇટ ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, સી. એવરાર્થટ, ૮-૧, ડેક લેન, કલકત્તા.	ઘોડાગાડી અને મોટર એ એને લગતું દરેક કામકાજ કરનાર વગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
૨૯. લોર્ડસ ...	ડાયરેક્ટર, એફ. એમ. લેસલી ૬, હેરટીંગસ કલકત્તા.	બોર્ડીંગ, કન્ટેનરનાર અને ધરને લગતું કામકાજ કરનાર.	૩,૦૦,૦૦૦
૩૦. એશલીઝ ..	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, ડી. પી. ચે. હેરીસ રો. કલકત્તા.	કેબીનેટ બનાવનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૩૧. બ્રાન્ચે પર્ફ્યુમરી માર્ટ ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, પ્રિન્સિપાલ સોશાયલ પટેલ, મુંબાઇ	પર્ફ્યુમરસ અને જનરલ મરચાંદો.	૫૫,૦૦૦
૩૨. એલાઇન્સ હોટેલસ કું. ...	લીલ્હી.	જમીનમાં કામકાજ કરનાર, હોટેલસ અને રેસ્ટોરાં તૈયાર કરનાર વગેરે.	૫૦,૦૦૦

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેડ.	થાપણ રૂ.
૩૩. કલાર્થવ એનજીનીયરી અને મોટર વર્કસ ...	લીસ્લી.	મોટરકાર વગેરેમાં કામ-કાજ કરનાર.	૧૨,૦૦,૦૦૦
		બીજાઓ કુલ.	૧,૩૬,૭૫,૦૦૦
		ટૂંકીંગ કુલ.	૧,૫૧,૭૮,૦૦૦
૩. મીલો અને પ્રેસો.			
(અ) કોટન મીલ.			
૩૪. એલક્ટ્રીકલ સ્પીનિંગ અને વીવીંગ મીલો કું. ...	એલ-ટો, હાલ મેહો-મદ એન્ડ હાલ ધંસ-માર્થલ એન્ડ કું. ૩૭૫, હોર્નબી રોડ, ફોર્ટ, મુંબઈ.	સુવર કાંતવાનું અને વણવાનું વગેરે.	૫૦,૦૦,૦૦૦
(બ) જ્યુટ મીલ.			
૩૫. બીહાર જ્યુટ મીલો કું. ...	મેનેજીંગ એલ-ટો, એચ વી લો. એન્ડ કું. ૧૨, ડેલહાઉસી રહેવર કલકત્તા.	શણ, સુવર, જ્યુટ વગેરે બનાવનાર.	૧૪,૦૦,૦૦૦
(ક) કોટન અને જ્યુટ રબો અને પ્રેસો.			
૩૬. નેહપેટ જ્યુટ કું. ...	મેનેજીંગ એલ-ટો, ટી. એમ. થેડુસ એન્ડ કું. ૧૧-૨૫, રેડહા બહાર લેન, કલકત્તા	ગાંસડી બાંધવાનું વગેરે અને જ્યુટમાં કામકાજ કરનાર.	૮,૦૦,૦૦૦
(ડ) આટાની મીરણી.			
૩૭ સ્ટાન્ડ ફ્લોર મીલસ કું.	મેનેજીંગ એલ-ટો, એચ. વી. લો. એન્ડ કું. ૧૨ ડેલહાઉસી રહેવર કલકત્તા.	લોટ અને ચોખાનો આટો કરનાર વગેરે.	૭,૦૦,૦૦૦
(ધ) રાઇસ મીલસ.			

બી બોમ્બે રાઇસ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ
૩૮. બેનીપુર રાધસ મીલ ...	મેનેલુંગ એજન્ટો, એચ. વી. લો એન્ડ કું. ૧૨, ડેલહાઉસી હિસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ચોખામાં કામકાજ કર- નાર વગેરે. —	૨,૫૦,૦
ચા અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ.		મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૮૨,૫૦,૦
૩૯. મેખલી પશ ટી કું. ...	મેનેલુંગ એજન્ટો, બી સરકાર એન્ડ કું. ૨, ગરસ્ટીનસ પ્લેસ કલકત્તા.	ચા અને ચાના બીચા ઉગાડનાર અને વેચ- નાર વગેરે.	૨,૦૦,૦૦
૪૦. લોઅર આસામ ટી સીન્ડીકેટ.	મેનેલુંગ એજન્ટો, મીન એન્ડ સન્સ, ૨, લાલ બગીચા, સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ચા અને તેને લગતું બીજું વાવેતરનું કામ- કાજ કરનાર વગેરે.	૫,૦૦,૦૦
૪૧. બાઝલ ઘાટ ટી કું. ...	મેનેલુંગ એજન્ટો, આરન્ટલ પ્લેન્ટેશન્સ એજન્સી, બંગાલ.	ચા ઉગાડનાર અને બીજી ચીજ ઉગાડ- નાર.	૨,૫૦,૦૦૦
બાણ અને પથરની બાણો		ચા અને બીજી વાવે- તર કંપનીઓ કુલ.	૯,૫૦,૦૦૦
૪૨. વેસ્ટ એલબીયન કોલ કું...	મેનેલુંગ એજન્ટો, કુર્રી વાઇટ એન્ડ કું. ૧—અ, બેનીસટાઈ રોડ, કલકત્તા,	કોલસાની બાણોના માલીકો.	૨,૦૦,૦૦૦
૪૩. રોધનાથ ભુટી કોલ કું. ...	મેનેલુંગ એજન્ટો, એન. સી. સરકાર એન્ડ સન્સ, ૭, સ્વેલો લેન કલકત્તા.	"	૩,૦૦,૦૦૦
૪૪. ન્યુ ગીરીદીહ કોલ કું. ...	મેનેલુંગ એજન્ટો, સ્પેલડીંગ એન્ડ કું. ૨૧, આલક કોલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	કોલસાની બાણોના વેપારી.	૫,૦૦,૦૦૦

મેટેલીક રીલીંગથી બીલ્ડીંગનો આરકા શેલે છે.

નં. નામ અને જાત.	ટેકાલું.	હેતુ.	થાપણ ર.
૪૫. નીહરીઆ કોલીયરીઝ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, એફ. હબલ્યુ હેલ-ગારસ એન્ડ કું ચાર્ટર્ડ એન્ડ બીલ્ડીંગ કંલક્ટા.	કોલસાની ખાણોના વેપારી.	૨૭,૦૦,૦૦૦
૬. જમીન અને ખાંધકામ		કોલસાની ખાણો અને પથ્થરની ખાણો કુલ.	૩૭,૦૦,૦૦૦
૪૬. અમલા સેવયાનાસ એસ-ટેટસ.	હાયરેક્ટર જાનકીનાથ, સહા અમલ સખ-હીવીજન કુસલીઆ, ખંગાલ.	દરેક જમીનો ખરીદનાર વગેરે.	૧,૮૦,૦૦૦
૭. ખાંડનું કારખાનું.			
૪૭. અમરટીપુર સેન્ટ્રલ ગ્રુપર કું.	મેગ સધરલેન્ડ એન્ડ કું. સીવીલ લાઇન્સ, કોનપુર, યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સ.	ખાંડ બનાવનાર.	૨૫,૮૦,૦૦૦
બીબીઓ.			
૪૮. પરીસ સીનેમા અને વેશપટ્ટીઝ ...	હાયરેક્ટર, બી. ચાધરી ૧૩, એસપેલેનેડ, ઇસ્ટ, કલકત્તા.	સીનેમા અને થીયેટરસ તૈયાર કરનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૪૯. હાઉસ સીનેમા ...	મેનેજીંગ હાયરેક્ટર, હબલ્યુ. એફ. હકેટ, ૭, લીન્ડસે સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	"	૨,૨૦,૦૦૦
૫૦. ખાપોલી લેન્ડ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, એન્ડ એ ગ્રાહમ એન્ડ કું. ગ્રાહમ બીલ્ડીંગ પાર્ટી બજાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઇ.	તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક પાવર સપલાઇ કું. ઉદ્યોગીક અને ખેતી વાડીને લગતું ટેમલ વોટર પુર પાડનાર પીકચર હાઉસ વગેરે પુરા પાડનાર.	૧૨,૦૦,૦૦૦
૫૧. કોરલ પીકચર હાઉસ કું...	કેનિંગ રોડ, અલાહા-બાદ, યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સ.		૨૦,૦૦
		બીબીઓ કુલ.	૧૫,૭૦,૦
		ગ્રાન્ટ ટોટલ.	૨૩,૨૬,૧૮,૧

બી બોમ્બે હાઇલ માર્ટ ૨૧ લેક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઇ.

૬. સ. ૧૯૧૯ ના જુલાઈ માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીજમાંના
માલના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

	૧૯૧૬ ના માસની જાત. તા. ૧ પહેલી	૧૯૧૬ ના જુલાઈ	૧૯૧૬ ની ૧ લી આગસ્ટ	૧૯૧૮ ની ૧ લી આગસ્ટ
	ને દિને રજાક. થયેલી લીલીવરી. તારીખે રજાક. ને દિને રજાક.			
રૂના કાપડની ગાંસડી	૩૦,૪૭૯	૫,૧૭૩	૨૮,૩૫૩	૩૬,૫૫૬
„ „ પેટી	૪,૭૨૪	૧,૩૦૬	૪,૩૪૮	૧૦,૭૮૬
રેશમ તથા ઉનની પીસગુણ ગાંસડી.	૧,૨૩૪	૧૫૦	૧,૧૦૮	૧,૨૬૮
રેશમ તથા ઉનની પેટી.	૧,૨૪૪	૮૨	૧,૧૮૫	૧,૦૩૮
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઈ) પેકેજી	૫,૧૪૨	૧,૭૮૮	૪,૩૩૬	૭,૯૧૫
રેશમ તથા ઉનના પેકેજી	૩,૫૬૪	૩૬૫	૩,૩૧૩	૨,૬૬૯
ત્રાંગાના ટન	૪૨	૨૨	૧૮	૪૩૭
થલોએટલ ટન	૨૬૯	૧૪૫	૧૩૬	૧૩૧

અમારાં ધરાકો કેાણુ છે ?

હીંમ હાઇનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર, જી. સી. આઈ. ઇ, હીંમ હાઇનેસ મેજર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીંમ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીંમ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીંમ હાઇનેસ કાકોર સાહેબ, સી એસ આઈ, અને ખીલ રાજ મહારાજઓ, નવાબ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર આનંદેબલ સર, તથા ખીલ આનંદેબલ મેમ્બરો, મુબાઈના હાઈ કોર્ટના નામદાર જજ સેથનસ જલ્લે, કર્નલો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના આનરરી એ. ડી. સી. લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાઇમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કોમસ અને ઈન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, પોલીટીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવિલીયન ઓફીસરો, ડાયુટી કમીશનરો; કલેક્ટરો, સુપ્રીન્ટેન્ડીંગ એજન્ટનીયરસ, સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ વાઇસરીગલ એજન્ટ, (ટીકી) રેલવે મેનેજરો, એક્ઝીક્યુટીવ એજન્ટનીયરો, હીવાન બહાદુરો, શાવ બહાદુરો, જન્ડીસ એન્ડ ધી પીસ, મુબઇના માછ પોલીસ કમીશનર, ઇન્ડીયન નેશનલ કોનગ્રેસના રીસેપશન કમીટીના પ્રમુખ, મેરીસ્ટરો, ડાયુટી ડીરેક્ટર જનરલ એન્ડ પોસ્ટ ઓફીસ ઇન્ડીયા, આનંદેબલ સરજન્યન જનરલ સર ક્યુબીસ પાર્ટી કે. સી. એસ. આઈ, એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર જનરલ એન્ડ ઇન્ડીયન મેડીકલ સર્વિસવાલા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પીટલ, કે જેમા મેજર આનંદેબલ સર, એન્ડ રેવરેન્ડ સી આઈ ઈ; કલકત્તા તથા મેન્ચેસ્ટર એ. ઇ. વાઈસ આઈ એમ. એસ જેવા મોડા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો વ્યવસ્થાપક હતા તે મોટી સરકારી હોસ્પીટલ, (યુરોપીયન સીવિલ) સરજન્યનો. લેફ્ટેનન્ટ, કેપ્ટનો (આઈ એમ. એસ) એમ ડી અને વિભાગી ડીમી ધરાબનારા મોટા ડાક્ટરો, કોલેજના પ્રીન્સીપાલો, યુરોપીયન તથા દેશી અમલદારો અને શુદ્ધરો, તથા જુદા જુદા દેશોના મોટી પદવીના અમલદારો અને શુદ્ધરો વગેરે.—

આદર્શાહી યાદુતી.

અમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ શબ્દશી યાદુતી વર્ષ વિકારના તમામ બ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ બનાવી ખર પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરહાઈ આપનાર અને નબળા માણસોને થકુ બુધાનની માફક બેચાર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે આ દવા વાપરવામાં કોઈ ભતતી પડેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળોની ડબ્બી એકના ૩૫ દશ.

કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના બુદ્ધા બુદ્ધા પ્રાંતમાં ૧૯૧૬ ના બુદ્ધા મહિનામાં શેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી:—

	બીટની ખાંડ		શેરડીના પાક	
	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૬ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ	૧૯૧૬ હંદ્રવેટ.
બંગાળા	...	...	૨,૫૫,૫૫૩	૪,૧૦,૩૬૮
મુંબઈ	...	...	૫,૪૦,૩૭૬	૭૫,૩૫૧
સિંધ	...	...	૧,૬૨,૨૩૮	૪૫,૦૬૨
મદ્રાસ	...	...	૧,૩૩,૫૭૪	૩૦,૦૧૧
બર્મા	...	...	૨૪,૮૨૪	૩૩,૫૧૭
			૧૧,૪૬,૫૬૫	૫,૬૪,૩૩૯

IMPORT OF COTTON YARN.

મુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૬ ના બુદ્ધા મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉચા નંબરનું મુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

બાત અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ
મ્યુલ એન્ડ વોટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ /	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૮૬,૮૫૦	૬,૬૦૦	.....	૬,૫૦૦		૧,૦૩,૨૫૦
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧૬,૬૫૦	૨૧,૮૬૪	.....			૪૧,૫૧૪
નં. ૫૦ થી ઉપર	} ૫,૭૫૪	૧૧,૧૮૬	.....	૨,૫૦૦		૧૯,૪૪૦
આરિન્ગ, રેડ અને બીજા રંગોવાળું						
નં. ૩૧ થી ૪૦	૧,૦૩,૮૩૪	૧૮,૬૦૦	૪,૬૦૦	૧,૦૪,૦૦૦		૨,૩૧,૩૩૪
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	૧,૮૦૦	.....			૧,૮૦૦
નં. ૫૦ થી ઉપર	.....	.....	.....	૮૭,૪૩૫		૮૭,૪૩૫
ટોટલ	૨,૧૬,૦૮૮	૬૦,૩૫૦	૪,૬૦૦	૨,૦૦,૪૩૫	.....	૪,૮૪,૭૭૩

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

૫. સ. ૧૯૧૬ ના જુન માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં— સુતર (રતલ)

ખ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુખાં	૩,૬૨,૧૯,૨૬૯	૩,૬૨,૬૫,૪૮૨
મદ્રાસ	૩૬,૪૩,૦૬૦	૩૭,૭૦,૬૭૯
બંગાળ	૩૧,૬૨,૯૮૬	૨૯,૬૬,૮૩૩
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૨૫,૪૩,૧૧૪	૩૦,૬૫,૮૩૭
અજમેર મેવાડ	૧,૭૧,૯૯૧	૧,૮૬,૦૦૬
પંજાબ	૩,૨૫,૮૧૬	૨,૬૩,૭૫૬
દિલ્હી	૨,૨૧,૪૮૦	૨,૦૧,૨૫૬
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિરાર	૨૮,૪૫,૬૧૭	૨૮,૧૭,૧૬૨
ખ્રિટીશ ઇન્ડીયામાં કુલ	૪,૯૧,૩૩,૩૩૬	૫,૨૫,૩૭,૩૪૭
દેશી રાજ્યો	૨૮,૬૫,૪૪૨	૩૩,૬૭,૪૩૯
એકંદર કુલ	૫,૨૦,૨૮,૭૭૮	૫,૫૯,૦૪,૭૮૬
કાપડ		
ખ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુખાં { રતલ	૨,૬૦,૭૫,૬૭૧	૩,૧૫,૬૦,૭૮૭
વાર	૧૨,૮૭,૫૮,૧૬૭	૧૪,૧૩,૮૮,૧૬૨
મદ્રાસ { રતલ	૧૨,૬૨,૬૫૩	૧૧,૭૨,૬૧૫
વાર	૩૩,૭૬,૮૦૭	૪૦,૬૯,૬૭૫
બંગાળ { રતલ	૪,૨૧,૭૬૨	૪,૪૬,૩૦૩
વાર	૨૧,૦૭,૬૬૪	૨૨,૨૨,૮૦૨
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૮,૮૮,૨૮૪	૮,૧૮,૭૮૬
વાર	૨૧,૧૧,૬૧૬	૨૭,૮૬,૩૭૫
અજમેર મેવાડ { રતલ	૧,૫૫,૮૦૬	૧,૪૨,૧૬૯
વાર	૫,૮૪,૨૭૧	૪,૭૮,૪૬૩
પંજાબ { રતલ	૬૪,૭૮૮	૬,૭૮૩
વાર	૧,૭૯,૫૬૫	૮૩,૨૨૮
દિલ્હી { રતલ	૬૬,૬૨૭	૭૨,૫૨૩
વાર	૧,૦૧,૭૬૯	૧,૮૦,૭૦૩
મધ્ય પ્રાંતો અને બિરાર { રતલ	૧૧,૬૩,૭૬૩	૧૨,૬૧,૨૭૪
વાર	૪૬,૦૨,૮૨૩	૫૨,૧૦,૮૬૨
ખ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૩,૩૧,૨૬,૬૮૪	૩,૫૫,૨૧,૨૭૦
વાર	૧૪,૧૮,૧૩,૦૭૨	૧૫,૬૪,૨૦,૫૦૦
દેશી રાજ્યો { રતલ	૨૦,૨૮,૪૫૫	૨૫,૧૬,૭૪૬
વાર	૭૫,૪૩,૬૫૩	૯૫,૧૧,૨૮૮
એકંદર કુલ { રતલ	૩,૫૧,૫૮,૧૩૯	૩,૮૦,૩૮,૦૧૬
વાર	૧૪,૯૩,૫૭,૦૨૫	૧૬,૫૯,૩૧,૭૮૮

એટેલીક શીલીગની આરી હીજાપન ગમચો કે ?

હિન્દુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં ૧૯૧૯ ના જુલાઈ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસની એક પ્રમાણે હતી.
ચીજો નામ. Imports. આયાત.

	૧૯૧૮ માં	૧૯૧૯ માં
	રૂ.	રૂ.
જીવવા જનારો	૨૩,૦૬૩	૨૫,૦૯૨
ઢાંચોળો હથિયાર વિગેરે	૧,૧૫,૦૨૭	૪૮,૦૫૩
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૬,૧૨,૪૫૭	૩,૫૬,૫૨૪
ખુટસ અને શુંઝ	૩,૦૦,૬૧૯	૩,૦૯,૪૨૧
ઘર બાંધવાનો સામાન	૭,૩૧,૮૬૩	૧૩,૪૧,૩૯૯
મીઝીખત્તી	૪૧૭	૧૩,૧૧૮
રેલ્વે ગાડી સિવાયની ગાડીઓ	૧,૩૨,૫૯૭	૯૮,૭૪૨
રસાયણિક પદાર્થો	૨૭,૧૯,૨૩૫	૧૬,૩૭,૨૮૧
ધડીયાળો	૧,૫૦,૪૭૧	૨,૧૧,૨૯૯
ઠેલસા	૩,૮૯,૭૯૫	૧,૬૫,૪૨૮
કોંડી	૪,૬૫૨	૭૧,૫૬૯
કાંચો (સીંદરી)	૧૦,૨૮૯	૧,૭૧૩
દોરડાં	૧,૪૭,૫૦૭	૧,૨૦,૫૦૧
નટલરી (કાપડપ કરવાનાં હથિયાર)	૧,૮૦,૨૭૮	૩,૦૩,૪૪૫
સાઈકલો	૧,૫૭,૩૩૭	૧,૭૨,૧૨૬
કપુર	૨,૬૫,૪૨૨	૧,૪૩,૧૭૫
બીજી જાતની મળી કુલે દવા	૧૨,૫૮,૯૭૯	૧૭,૬૩,૯૬૯
લુગડાં રંગની ચીજો	૨૨,૮૬,૯૧૮	૧૩,૨૫,૪૨૬
ફટાકડાં	૩૭,૬૬૭	૧,૨૧,૪૯૪
ફરનીયર	૧,૧૪,૭૪૬	૮૨,૯૮૩
કાચનો સામાન	૧૫,૨૯,૯૭૫	૧૪,૯૨,૪૨૨
ધુપ	૨	૭૨૫
ચોખા	૧૧,૧૧૪	૬૭૬
પર્ક	.....	૧૭,૧૨,૫૬૨
પર્કનો લોટ	૫૮,૮૪૩	૧૭,૫૩૬
હાઈવેર	૨૪,૯૩,૨૦૫	૪૩,૫૯,૧૫૨
ચામડાં બિન કેળવાયલાં	૨,૫૩,૯૮૭	૨,૦૧,૨૦૧
મલિકાટીસીટીને લગતાં હથિયારો	૧૩,૦૩,૭૫૦	૧૯,૩૧,૭૧૧
જાગીત વિગેરેને લગતાં હથિયારો	૧,૪૭,૨૯૮	૧,૨૭,૪૨૫
હાથીદાંત	૨,૬૮,૦૩૧	૩,૦૯,૧૪૦
અવેરાવ	૪૪,૦૦૫	૬૭,૩૨૬

થી જોએ તાકત માટ રૂ નેક રટીટ, ફેટ, ચુંબક.

	૨.	૩.
કેળવાએલાં ચામડાં...	૫,૬૩,૨૫૭	૩,૮૬,૩
ફરૂ ...	૭,૮૨,૬૭૪	૬,૦૬,૬
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	૪૧,૧૯,૫૨૦	૮૨,૩૭,૧
દીવાસળી ...	૧૬,૭૦,૫૯૦	૧૧,૪૧,૫
પીત્તાળ ...	૮,૬૨,૬૬૮	૭,૫૫,૫
ત્રાંચુ ...	૧૦,૨૧,૮૫૪	૧૧,૮૪,૧
જર્મન સીલ્વર ...	.....	.....
લોહું ...	૧,૨૧,૪૪૧	૧,૬૫,૫
લોહું અથવા સ્ટીલ ...	૬૨,૯૩,૨૨૬	૧,૩૫,૦૨,૬
સ્ટીલ ...	૧૯,૬૪,૮૧૯	૧૬,૧૮,૮
સીસું ...	૨,૫૬,૮૪૪	૧,૩૦,૧
મોટર ગાડીઓ અને સાધકલો ...	૨૬,૦૭૩	૨૬,૩૪,૨
કેરોસીન તેલ ...	૪૦,૩૭,૨૩૫	૨૯,૬૮,૫
અળસીલું તેલ ...	૨૪	૨૦,૭૯
બીજા ભાવનાં તેલો મળી કુલ ...	૫૬,૫૫,૮૮૫	૭૭,૩૭,૨
રંગ રંગાન વિગેરે ...	૧૨,૦૪,૧૧૨	૧૧,૦૬,૦૮
કાગળો ...	૧૬,૪૮,૪૫૭	૧૫,૬૦,૧૫
રેલ્વે ગાડીઓ તથા ધીન્ને સામાન ...	૯,૦૭,૩૭૯	૫૮,૨૮,૬૧
રબર ...	૮,૩૭,૫૨૮	૬,૦૬,૪૮
મીઠું ...	૩૨,૪૬,૦૫૫	૨૧,૩૬,૬૬
સાથુ ...	૧૩,૩૩,૬૨૦	૧૩,૧૯,૩૦
સોપારી ...	૧૦,૬૧,૦૩૨	૨૧,૨૪,૬૬
તેબાનો કુલ ...	૧૨,૪૭,૮૨૬	૨૬,૦૧,૭૫
સ્ટેશનરી ...	૬,૭૮,૦૬૬	૬,૬૦,૮૭
ખાંડ ...	૧,૭૧,૪૯,૮૪૬	૧,૪૦,૬૦,૦૦૮
રે ...	૧૬,૩૧,૦૫૪	૩,૨૭,૬૧૭
ટવીસ્ટ અને યાન ...	૬૮,૨૮,૩૮૫	૨૦,૫૧,૩૬૨
રૂની હોઝીઅરી ...	૭,૪૧,૫૪૫	૮,૮૦,૬૬૭
વગર ધોએલાં પીસ શુક્ર ...	૨,૧૭,૬૧,૭૪૦	૧,૧૮,૬૨,૭૩૩
ધોએલાં પીસ શુક્ર ...	૧,૮૦,૫૧,૪૩૬	૮૦,૬૨,૬૬૪
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુક્ર ...	૧,૮૮,૩૯,૬૧૪	૫૪,૭૨,૩૮૩
શીવવાના હોરા ...	૮,૬૮,૧૬૩	૨,૬૫,૬૧૭
સુવર એકંદર ...	૧,૩૬,૨૪,૦૬૮	૨,૬૫,૭૭,૨૫૬
રેશમ કાચું ...	૧૧,૨૪,૫૨૮	૧૧,૬૧,૦૩૩
રેશમના પીસ શુક્ર ...	૨૪,૬૪,૮૩૨	૩૪,૧૨,૦૦૦
કાચું ઉન ...	૧,૦૧,૨૭૦	૫,૫૬,૬૧૦
ઉનની હોઝીઅરી ...	૧,૦૮,૭૫૦	૩૦,૪૬૮
ઉનના પીસ શુક્ર ...	૨૩,૨૧,૭૩૬	૫,૪૧,૫૦૩
ઉન કુલ ...	૩૦,૩૦,૧૫૬	૬,૫૫,૪૬૪
તબાકુ ...	૨૪,૬૪,૫૦૪	૮,૦૨,૪૩૧

મેટેલીક શીલીંગની સારી કીજાઈતુ ગમશે કે ?

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ.	રૂ.
રમઠડાં	૩,૦૩,૧૦૪	૫,૬૫,૯૩૫
છત્રીઓ	૧,૨૬,૨૪૯	૪૫,૦૫૮
છત્રીઓનો સામાન	૧,૧૨,૨૦૮	૧,૨૦,૧૯૦
લાંઠડાં	૨,૫૦૮	૫,૫૦૮
કુલ ખાનગી આયાત	૧૭,૫૩,૬૪,૯૩૧	૧૪,૯૩,૮૦,૨૨૭

Exports.

નિકાસ.

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૮-૩.	૧૯૧૯-૩.
જીવતાં જનાવરો	૧,૬૬,૫૯૦	૩,૩૪,૦૧૮
બ્રસ કરવા માટે રેસા	૧,૮૩,૬૬૧	૨,૦૪,૦૯૬
મીણબત્તી	૧,૪૯,૧૧૨	૩,૧૨,૩૬૧
સોલ્ટપીટર	૯,૫૫,૭૮૧	૨,૪૫,૬૫૯
કેલસા	૮૫,૦૬૧	૬,૫૪,૬૫૪
કાંપી	૮૮,૧૪૨	૫,૪૭,૨૦૬
કાચો (સીંકરી)	૨,૮૪,૪૨૫	૮૩,૬૬૧
દોરડાં	૭૩,૭૯૨	૬૩,૫૨૯
દવાઓ	૪,૧૦,૭૪૬	૧,૭૭,૫૫૫
ગળી	૧૬,૮૬,૭૬૧	૧૨,૬૦,૦૮૨
દરડાં બેડાં	૩,૭૭,૮૮૮	૩,૭૨,૩૩૬
લુગાડાં ચામડા રંગવાની ચીજી કુલ ...	૨૪,૦૫,૪૭૦	૧૯,૫૨,૭૦૪
ફળ ને શાક	૩,૬૮,૫૧૧	૫,૧૭,૭૧૩
શાગર	૮૩,૬૬૪	૭
ચોખા	૧,૮૫,૭૨,૭૫૬	૫૨,૨૩,૧૨૩
ધકનો લોટ	૫,૪૦,૧૨૫	૧૫,૩૨,૨૮૩
બીજી ભાતના દાણા	૬૫,૨૭,૯૭૧	૨૬,૧૧,૪૨૪
મગર કેળવાયલાં ચામડાં	૫૭,૧૬,૫૭૪	૨,૮૮,૬૫,૪૨૮
ભાખ	૪૨,૪૫,૩૨૨	૫૮,૧૭,૮૪૪
કેળવાયલાં ચામડાં	૪૦,૫૨,૮૬૯	૧,૩૨,૬૧,૫૮૧
ઠાકું	.....	૪૬૯
આતર	૩,૮૧,૪૬૩	૪,૨૧,૩૮૩
મંગોનીઝ ઓક્સ	૫,૫૬,૭૦૦	૩,૫૧,૧૨૪
અબરખ	૧૨,૮૨,૬૩૨	૪,૭૨,૭૫૬
રોવેલ તેલ	૧,૩૫,૪૬૧	૧,૨૦,૨૬૮
કોપરેલ તેલ	૮,૬૫,૨૫૪	૧૨,૬૬,૪૪૮
અળસાનું તેલ	૩,૪૮,૫૦૦	૭,૮૬,૭૭૩
બીજી ભાતના તેલો મગીકુલ	૨૬,૪૪,૬૮૦	૪૦,૧૮,૪૫૩
બોળ	૮,૬૬,૬૪૬	૧૬,૧૪,૬૬૫
અરીસો	૧૯,૮૪,૬૭૫	૨૦,૨૫,૬૨૫

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ રી લેંડ સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ચીજ્ઞાનામ.

	૧૯૧૮	૧૯૧૯
ચીજ્ઞા ...	૨૦	૨૦
રખર ...	૧૪,૬૫,૦૮૦	૧૧,૭૧,૦૭૭
દીવેલી ...	૬,૬૮,૬૧૩	૭,૬૬,૨૮૮
કોપર ...	૧૦,૬૬,૭૫૨	૧૩,૦૬૦
કપાસીયાં ...	૬,૪૦૯	.....
કોયસીંગ ...	૨૭,૭૬૧	૫૬,૫૨,૬૨૨
અળસી ...	૫૬,૪૦૦	૩૬,૩૬,૬૨૭
અળસી ...	૩૮,૮૭,૨૫૬	૨,૪૨,૪૧,૪૬૦
અળસી ...	૫,૭૭૨	૨,૧૧,૮૦૩
અળસી ...	૭,૦૭૬	૨,૪૩,૪૬૦
તલ ...	૬૪,૦૫૩	૩,૦૩,૩૪૦
તેલનો ...	૧૨,૮૫,૫૪૪	૧૬,૬૭,૦૧૬
ખાંડ ...	૧,૬૪,૬૬૭	૩૨૬,૬૩૬
ચા ...	૧,૧૧,૨૮,૫૫૩	૮૨,૩૫,૦૬૬
રે ...	૨,૪૫,૩૮,૬૪૪	૫,૦૨,૬૩,૪૩૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૫૬,૮૭,૪૧૩	૧,૬૦,૬૨,૮૧૪
રૂમાલ અને શાલો ...	૨૬,૦૨૫	૧,૮૧,૨૮૦
પીસ શુક્ર ...	૬,૫૨,૫૧૧	૪૪,૩૬,૪૮૬
શણ અને શણની બનાવટો ...	.....	૪,૭૬૦
બુટ કાચું ...	૬૩,૦૩,૫૦૭	૮૫,૬૪,૩૦૬
રેશમ (કાચું) ...	૭૪,૬૩૨	૬,૧૧,૨૪૪
રેશમ કુલ ...	૫૩,૫૩૩	૭૮,૨૦૮
હન કાચું ...	૧૩,૦૭,૨૬૫	૪૧,૧૭,૧૬૪
હનની ધાખલીઆ ને ગાલીઆ વગેરે ...	૧૩,૨૪,૦૬૪	૪૫,૬૮,૫૦૬
ખાકુ ખીડી વિગેરે ...	૧૩,૫૩,૪૬૮	૫,૬૦,૩૨૬
ખાકાં પાટીયાં વિગેરે ...	૬,૫૪,૩૩૭	૧૧,૦૩,૦૫૫

હંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ ખાતગી નિકાસ

૧૬,૮૮,૬૧,૦૭૮

૨૬,૧૭,૧૭,૦૧૨

વેપારી પુછપરછ.

—*—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો વરફથી તથા બાળ સુલકા વરફયા આવેલી ખાતમીઓ આપીશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં જોઈ શકેશે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ જાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
શ્રી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
આઈ. ૯૭	ગ્રીસમાં એથેન્સ ખાતેની એક પેદી.	હીંદમાં માલ બનાવનારી હીંદમાં માલ આપાવ કરનારી, હીંદથી માલ નીકાશ કરનારી અથવા હીંદના પરદેશ સાથેના વેપારને લગતો દરીયાઈ વીમા ઉતારનારી અને ગ્રીસ તથા ઇજીપ્તમાં આડત્યા રાખવા માંગનારી પેદીઓ સાથે સંબંધ જોડવા માંગે છે.
" ૯૮	મદ્રાસની પેદી	દક્ષિણ હીંદમાં પેટાંનાં તથા બકરાંનાં ચામડાંના ખરીદી કરવા માટે હીંદી પેદીઓના આડત્યા થવા માંગે છે.
" ૯૯	કલકત્તાની પેદી.	બોક્સાઈટ, ફેરોમેન્ગેનીઝ, મેન્ગેનીઝ, કોમેટ, પુલ્ક્રામ, વગેરે ચીજો પુરી પાડે છે અને ખરીદનારની સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
" ૧૦૨	મદ્રાસ ઇલાકામાં કોલોનાડા ખાતે આવેલી એક પેદી.	તારકણમાંથી બનાવેલો ગોળા ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
" ૧૦૪	કુંબધની એક પેદી.	મશાલા, બીયાં, હળદર રૂ, દવાઓ વગેરે ચીજો પુરી પાડનારાઓની સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.
" ૧૦૬	કરાંચીથી નીકાશ કરનારી એક પેદી.	દેખી ચામડાં, દવાઓ, રેઝીન, સુકા મેલો, કોપરાં, ગુંદર, ગુંથણકામ. છપેલ કાપડ, અને નવાઈની ચીજો પુરી પાડનાર સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

શ્રી ભામ્બે ટાઈલ માર્ટ ૨૧ લેઝ આર્ટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

અખર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
<p>ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ.</p> <p>૧૦૭</p>	<p>સાઈપ્રસની એક પેટી.</p> <p>પોરબંદરના એક વેપારી Stone C/o સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન બુરો મુંબઈ.</p>	<p>હીંદી દવાઓ, સુતર, કાપડ, કનની બનેલી ચીજો, લોખંડનો માલ, સાથુ, કોફી, ચા, ખાંડ, ગળી, અળસીનું તેલ, રસાયણી તથા દવાની ચીજો, ખુટ માટેનાં ચામડા, બુટનો માલ, દોરડાં વગેરેના વેપાર માટે ત્યાં આ-ડત્યો રાખવાની ઇચ્છા હોય એવી હીંદી પેટીઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે.</p> <p>પોરબંદરના પ્રખ્યાત સફેદ પથ્થર જે દરેક જાતના ઇમારતના બાંધકામમાં વાપરી શકાય છે તે પથ્થરોનો ફેલાવો હીંદુસ્તાનના મોટા શહેરોમાં અને હીંદુસ્તાનની બહાર કરવા ઇચ્છે છે. નમુના માટે લખો.</p>

નોટ. “ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ એક રેફરન્સ અથવા સારી જોળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની બાતમીઓમાં જે ટેક્સ્ટ ‘ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં ચીધુ કાયરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી ભેલું. (આ એસોસિએશનનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

હિંદના લોક નાયકો.

માણુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો

એક મત.

દેશી હુમરના નાદર નમુનો.

દીનની ડબીમાં પેઠ કહેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી અળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતભઝાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાણુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી અળકતી હોવાથી આખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું ગાંઠાળું થશે.

“બંગાડી” પત્રના અધિપતિ ઓન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી ગુણોમાં અચુત્તમ હોવાથી ખીજ સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઓંસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

	બ્રાઇટ બલ્યુ પલેક શાહી	૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ	”	”	”	...	૧—૪—૦
(Red)	રાતી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	ચીપ	”	”	”	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	...	૧—૪—૦
	ક્રેમસેયિલ બલ્યુ પલેક શાહી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	બલ્યુ ઈન્ક	”	”	”	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ	”	”	”	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફે મોતીના દાણાની જેમ શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે શાહી ખીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના ગાંઠાઓ વાપર્યા હોય, તો પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો. કે શાહી કંઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકડીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું ઠમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુબંધ ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ, પૈસા ધીરી (લેન) નવા ધંધાને મદદ પલ્લ આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે.

સર્વના હૃદયમાં દેશદીત મદિ નવું ચેતન સ્ફુરાવનાર હિંદ નાયકોની છબીઓ દરેક દરેક કુટુંબોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રબળ ભાવના અને માનુષિકવેદો કલ્પ સાધના નવીન ચેતન સ્ફુરે તેવા હૃદય તથા મુહૂર્તે અર્પિત કરનારા આર્ય વીરરત્નોના એજન્ડા આર્ટ કાર્ડ પેપર ઉપર ૭૫ બતના ચેલ કાર્ડ માધ્યમના જુદી જુદી બનાવ વીરરત્નોના ફોટા તૈયાર છે જેની શ્રી મત સાધારણ તથા ગરીબસ્થીતિના લોકોપલ્લ ખરીદી શકે તેવા કમ્પ આદેશથી ક્રીમલ તદ્દન જુગ રાખવામાં આવી છે.

પોસ્ટકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફોટાની શ્રી મત અર્ધી આને, ૨૪ કાર્ડનાં બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં રૂ. સવા. ૧૦૦ કાર્ડના રૂપીઆ સવા બે ટપાલ અર્થે અમે આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાયધુની, મુબંધ નં. ૩.

દેશી નામું શીખવવાની સુલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલળા દેવી રસ્તાપર ભાડીયા મહાજનવાડીમાં ગોરખનદાસ કરસનદાસ હુલ્લુ શુજરાતી કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી ચરાપ્રી યાકુ નામું, સર્વ પ્રકારના વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ ચમજ સાથે સર્વ પ્રકારના ક્રીમાળ હુડી પત્રી વેપાર કળા શુજરાતી દાઇપરાઇટીંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ જામતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખામ ઉંચું જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત જોઈને અનુકૂળ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને ગાસિક ફી. રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એન્ટ્રન્સ (ખાતાશ્રગ) ના હોકરાઓની દાખલ ફી મફત છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને ફાઇરમા મળવું

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

“જલ્પતી” ધાપ

દમારો સીમેન્ટ હી દુસ્તાનમા આયાલ થતા સારામા રૂપરી સીમેન્ટની બરાબરી કરે છે, અને ભલ્લીલા ખાતાઓમા વ્રય છે. એનું પેકીંગ એક એક હાથેટના મનુષ્યવ કોષળાઓમા આવે છે, જેથી પીપ નરતા ધલ્લીન સહેલાઈથી શી યકાય છે

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેન્ટ કું. લી. ૦

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ,

નવસારી બૅરોડા કોટ, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ જો અન્ય વીશીઓમા, લોજન ગૃહોમાં કે ભપકાદાર લોભોમા, અને ખુદ પોતાને ચેરફીપણ, અહીંના જેવી સ્વાસ્થિય યાને ટેસ્ટકુલ સ્તોષ જગવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાતી કરો.

૬ મુખાદેવી પોસ્ટની પ્રાણ મુ'બઈ ન. ૨

(૩૦)

ધી ઝોલેમ્બીક 'ક્રેમીકલ વર્કસ કું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના મૃચના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેહટેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્વેદમાંથી સાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા ન્કરાણી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને આયુષ્ક કોવત આપે છે (જે ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેહટેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ કોતેજ અને કન્માદક દવાઓથી ટુક સમય માટે ન્યાતી ફીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોતાનું મમ બજવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિર્દોષ બનાવે છે

(૩) અલ્જીની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર મજાને લાગત આપે છે

નોટ—અર્થવતી તેમજ સુવલ્લરી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોજ લાગુ થઈ શકે. નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મદી લય છે કિંમત દર બાઈલીના રૂ. ૧-૨-૦

ગ્લીસેર ફ્રેસ્ટ્રેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનવન્તને શક્તિ આપનારી અમુચ્ચ દવા) માણસના જ્ઞાન-વન્તુઓમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેર ફ્રેસ્ટ્રેટના તત્વો રહેલા હોય છે અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ધી નય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ નથી રહે છે અને અશક્તિને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરેક રૂપન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો હપયોગ કરવાથી પડેલી બીજી પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની જિદ્દિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગળજનો ઘસારો વિશેષ જ્ઞાતો હોય તેમજ અલ્ક આ દવા વાપરવી કિંમત દર બાઈલીના રૂ. ૧-૧-૦ (મોટી સાઈઝ.) ૦-૧૪-૦ (નાની સાઈઝ)

બીજી બનાવટો માટે ફેસલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી ઝોલેમ્બીક 'ક્રેમીકલ વર્કસ કું. લી.

(૩૬)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

પ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ હંપની.

ની

અદભુત શોધ.

ડાયાસ્ટેસ્યમ—ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

ડાયાસ્ટેસ્યમ.

“ડાયાસ્ટેસ્યમ” રાટલી, પુરી, વગેરે દરેક ખેરાક માટે,

એક શેર “ડાયાસ્ટેસ્યમ” નો એક મણુ આટા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી ખેરાક એકદમ હલકો અને ઘણોજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતદાર બનાવે છે, અને ખેરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની બીલકુલ ધારતી રહેતી નથી.

કીંમત, રતલ ૧ ના ટીનની ફક્ત રૂા. ૦-૧૨ ૦.

વધુ વીગત માટે લખો:—

ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” સાર્વિક ખેરાક, એ ઉછરતાં બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી પુરુષો, બચ્ચાંની માતાઓ, કામના બોલને લીધે કંટાળેલા ધંધાદારીઓ, વીલાર્થિઓ વડીલ, ખાસીરો, વગેરે મગજ મારી કરનારાઓ તથા જેઓની વંશીયત અવાર નવાર કંઈને કંઈક નરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુદ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” એ શરીરમા હાડકાં, માસ, લોહી વધારનાર અને મગજને પોષક અને જલદી પચી શકે તેવા ખેરાક હોવાથી ક્ષય તથા બીજા ભયંકર દરદોષો એક અદ્યુતમ ખેરાક છે. તે શરીરનો બાધા મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌવત ટકાવી રાખે છે એટલે દરદોની બીલકુલ અગર થઈ શકતી નથી.

હૃદયવારના હૃદયોરમા આને બદલે “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની આ પીવાથી તમોને નુકશાન થવાને બદલે ફાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્ફુરતી લાવી આબસ હાડકી ક્ષુધા ઘટાડવાને બદલે વધારે છે તમો આથી શુ નુકશાન થાય છે તે સુમએ છે. છતાં આ છોડી શકતા નથી અને આના શુલામ બની બેઠા છો તો આની ગરજ મારનાર મર્વ પ્રકારે ફાયદોજ કરતા આજુ “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની આ તમો શું નહીં પીઓ?

કીંમત રતલ ૧ ના ટીનની ફક્ત રૂા. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:—

ધી પ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ હં.

પ..બેલાસીસ રોડ, બાયબલા,—મુંબઈ.

કણીક બ્રધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કણીક	એચુ મીક્ષર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કણીક	એચુ પીવસ	(તાવ માટે)	.	...	...	૦-૧૨-૦
કણીક	ટોનીક સીરપ	(શક્તી માટે)	.	...	...	૧-૦-૦
કણીક	સારસા પરીવા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણીક	કેક મીક્ષર	(ખાંસી માટે)	..	...	...	૧-૦-૦
કણીક	કેલેરા મીક્ષર	(પચ્છી માટે)	...	..	...	૧-૦-૦
કણીક	કન્ટો બામ	(સરીના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૮-૦

બીજા દવાને માટે લખો.

(૪૮)

Tel. "Kadka" Bombay—કણીક બ્રધર્સ ગીરમામ—સુબઈ

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને - બાણીતી

મારવાડી
બનાર
સુબઈ.

મહાલે એન્ડ કંપની,

વીવાયતી
કીસ્તી એકરની બાણીતી
૨૨લી હાથી છાપની હંગેરીઝન
બિગલોર, સાઈકલ, મીરબાપુર, વીગેરે
તથા બચ્ચાના ફેન્સી ડ્રેસો તેમજ સાચી જરીની તથા
નવી તરાહની ઇ ટ્ર કેપ તથા વીક્ટોરિયા કેપ, સાહી ટોપીઓનો
ગતવર જયો હમારે ત્યા હરદમેય તથિયાર છે તે જોઈ

(૩૪)

જવાને ચુક્રો નહી.
બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.
15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R
&

Telegrams:-

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us.

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જુઠ વચ્ચેનો તફાવત કોઈ કહેશે કે ?
હા કેટલો ?

આંખ અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું માની શકાય નહીં માટે નજરે લેઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વખતો વખત બંને ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલામતું પણ સીધાજ સેંડ હાર્ટ રોડ પર વંદ્રાવન મેનશનમાં " ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ "માં જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતો તમામ સામાન કીફાયતે પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાતરીન કરી હોય નો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,
Can you send us your address? Our's is,
THE EASTERN MOTOR HOUSE,
11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,
BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANEKJI GORDHANDAS,

Offices -

Kapadia Bazar

AHMEDABAD

21-25 Rajamheta's Street, ૨૧-૨૫

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Beltings &c., Spinning & Weaving accessories, Healos Reeds, Yarn & Hardware.

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept indents for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams -

"Prasanna"
AHMEDABAD.

Code:—A. B. C.
5th Edition.

જાત્રગ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને.

અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો મહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે

. શિક્ષણ જાણ કાગળ, પાકું પૂઠું ૫૦ ૮૦૦ તુર્કી ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુડું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદં અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે. જેન્મ સમયથી તે અતં પર્યાંત બનેલા સર્વ અલૌકિક અમહાદેવ, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ વાચવો ભોધ્યો.

સર્વ પત્ર પ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સસ્તી વોર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેંકડો ડીઝાઇનમાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતર ખાના પાસે

(૫૪)

કેથેડ્રલ સ્ટીટ-મુંબઈ નં ૦ ૨

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અસભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંદરાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, ચોડી મહેનતે પથ્થુ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોષપથ્થુ જાતની ફરિયાદ તથા દરવની અટકાયત અને પાંચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અજબપણ રીતે દૂર થાય છે.

દિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી લેટ, એટલે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે ગ્રાઇસ લિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાંચ આશીસ,
કાલબાદેવી રોડ. મુંબઈ,

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

ભામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદાનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, પાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરુષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ના શીશી ૧ ના રૂ. ૧૫

ડૉ. સંપત્ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનિયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્ય મુતવ્યાધિના ગ્રાસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે, તે લેવાથી પિત્તાળ સ્વચ્છ અને નાક આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રેસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું દાનિ વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિત્તાળ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિત્તાળ ઠરવાની શક્ય થાય છે; આવી રિવાજના સાનમેટોના બ્રેસ્ટી બીજ એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિત્તાળ ઘણું જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ કંઈમમાં બિઝાનામાં પિત્તાળ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિત્તાળમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ધર્મિને વાકાફ આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવાની અર્પે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગભગ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રદ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી અંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ધન થઇ આવે છે કારણ કે ઘણો જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે, અને તેથી જનનેદ્રિયના સંઘળા અગત્યના કામ કરતા કળજાઆતથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ધન વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભૂરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી વધુ ખ મારતી હોય કે ધન થતી હોય અથવા ટીપા પડવા હોય; જો મુત્રાશયની કોઈલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉપાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ધન થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જગ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુવા વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા ભુલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને સવિધમાં ધનથી બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ ખરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔષ્ણી બાટલીમાં વેચાય છે. દરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિસ્પેન્સરને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બેરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક—અમેરિકા.

(૩૮) Od. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂષ્ટ પુષ્ટ અને ક્રાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂષ્ટ પુષ્ટ, ધૈર્યવાન, ક્રાન્તિવાન અને બળવાન બનાવે છે. તેના સેવનથી રક્ત દોષ, સ્વપ્ન દોષ, વીર્ય વીહાર, નસોની દુખાવો, શરીર અને મનની નબળાઈ, સ્મરણ શક્તિનું શુભ થવું, વાંસાની ફાટ, હાથ પગની કળવર, તથા દાદ, અડચી, અણબુ, દસ્તની દુખાવ્યાત વીગેરે વગેરે દરદો દરેકે ઠરી મનને હિત્સાહી તથા બાહ્યાશ બનાવે છે.

કીમત ગોળી ૪૦ રૂબી ૧ નો રૂ. ૧.

(૮)

પદ્મ વીલા નામનું દળદાર પુસ્તક મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઓફિસ—જામનગર—ઠાઠીઆવાડ ઍન્ય નં. ૧૮૭ ઠાલખાદેવી રોડ—મુંબઈ.

સરકયુટાર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

જેઠાએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતારાએ જાણવું:—

૧. કે ત્યારે એક રેલ્વે કુંપનીને નોટર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતારાઓના વગ મા ખોચેલીય બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરવો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક્ક છે
૨. કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતારાઓમાં ફેલાવો કરવાની દૃષ્ટિ બંધોલા ઉતારાની ફરજ છે
૩. કે પોલીસને પોલીસ કરતા એકાદ પોલીસદાર ઉતારા-બાદના સ્વાર્થને ખાતર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક બંધોલા ઉતારાની ફરજ છે
૪. કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલા વગરો કે બીજા વગરો ઉતારા હોય, તે જોય કે તેના ત્રીજા વર્ગના ઉતારાઓ વરફ વાળવી રીતે વર્ગવામાં નથી આવતો તો તેની મદદે જવા જુઓશા સમિતિ છે
૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મંડળી છે તે કોઈ પણ ઉતારાને રેલ્વે સમિતિ ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને હપથી મંડળીના ઓનરરી સેક્રેટરીને ન ૨૯૧-૨૯૩ બોરા બાજર સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ લખી જાણવું
૬. કે દરેક ઉતારાએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલા જાણવાની જરૂર છે.

બોરા બાજર સ્ટ્રીટ.

કોટ, મુંબઈ

લી. સેવક,
જીવરાજ ગોકલદાસ નેહરૂરી.
ઓ. જી. સેક્રેટરી

તીબેરીની મળખુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મળખુતાઈ ઢંચી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ ખીજ મેઠરાની ખનાવટ ઢંચી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યારે પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, ખરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં મં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, મ. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો લયંકર દુષ્કાળ પછ્યાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાંત ગાયોની આવક શરૂ છે, અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાદલા ઢરેલી, રીંગડે લીલાકૂટકા બાધેથી ગામડાની ગ્રામ સુધી ગમેલી દશ પંદર ગાયો એકેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજી ઉનાળાની ખરી મોસમ બાકી છે તે મુદતના દરમિયાન કેટલી મંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી, તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિમત રાખી કમર ઠસી જીવાર ગાજરાની પુષ્કળ કડબ ખરીદ કરવા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણુંજ ચાહના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતેથી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્વ્યય કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુઃકાળ સમયે ભૂખ, દુખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માઆપથી
વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને બચાવો તોજ બચશે

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાળી છે. મકાન ઉભું કરવામાં
રૂપિયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂ. ૨૫૦) ભરી બધાવી અમર નામના મેળવો.

લખો.
ઓ. સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ,
વડવાણ કેમ્પ.

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર — મીલખતી, સાણુ, રંગ, વારનીસ,
જીલીટ સીમેટ વગેરે ૧૩૦૦ દુન્નર. કીમત ર-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ મોરો — દીવાસળી, કાચ સુ-
ગંધી સેટ, અર્કો વગેરે ૨૦૦૦ દુન્નર કી રૂ ૧-૮-૦

હુન્નર સંગ્રહ — છેલ્લામા છેલ્લી શોધના, અનુ-
ભવિક અને ખરા દુન્નરોથી બરપુર. (આ છુક મઠિ
દેશી વેપારી એમનારો જીતમ અલીપાદ મદદો છે)
કીમત રૂ. ૧-૮-૦.

સાણુનો દુન્નર — સરને ભતના સાણુ; બાર
સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે દુન્નર
કીમત રૂ ૦-૬-૦.

હુન્નર માલીકા — ૧-૨-૩ હેર ઓઈલ, અત્તર,
લવંડર, પેમેડ, સોપ, લાઇમ્સ, બામ, એગ્યુમીસ્ટનર
વીગેરે અનુભવિક અને ખરા દુન્નરોથી બરપુર
કીમત રૂ. ૧-૪-૦

હુન્નર હર્ષજી — ૨-૩-૪-સુગંધી તેલો, સેટ
વેનછીલર, નાળ કાટવાનો સાણુ, કાસમેટીક, જર્મીન
સીસ્ટમ અત્તરો, રંગ, વારનીસ, સ્લેટ, હેરકર્મ, બાર
સોપ, વીગેરે દુન્નર. કીમત રૂ ૧-૦-૦.

હુન્નર કળા જ્ઞાન — અમરબતી, સાર્ડ, ટોજ
જીલીટ, કાચની આરશી, સોના રણાલ પાણી વીગેરે
દુન્નર. કીમત રૂ ૦-૬-૦

ફોટોગ્રાફીક દુન્નર — કીમત રૂ. ૦-૬-૦

દુન્નરમાળા નવીન — કીમત રૂ. ૦-૪-૦

પોસ્ટલ બુક.

લખો:—હુન્નરોદય છુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬—૨૨ બનીબન રોડ (ડી.) સુઅર્ષ નાં ૯.

Vitalia

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અચુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેધારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે

સુવાસણ હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મેં એરે એસ. માદન કું'ં ની બનાવટનું ઉત્તમ “સુવાસણ હેર ઓઇલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટકે અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(૪૬)

(પેટન્ટ મેડીસીન, પ્રેવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

દીદા બીહારીજી—ભુભમસજી—મુંબઈ

વાંચો !

મંગાવો !!

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કચ્છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

ચેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા જેવન્યુ હપજ કેવી રીતે વધારવી, નવા બળાચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી યાજ્ઞાજ્ઞના, વાવેતર ક્યારે અને કઈ મોસમમાં કરવા, એકલોએ થોડું ખર્ચ કરી હપજ કેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એકજ માસિક છે નમુનાનો આ મંગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે વાર્ષિક લલાજમ ફક્ત રૂા ૨) ને રૂપીઆ ત્રણવામાં આવેલ છે લાખરેરીને રૂા ૧-૮-૦ દોઢ રૂપીઆના લલાજમથી મોકલવામાં આવશે, માટે ટ્રસ્ટ નમુના મારે લખો—

ઉપરાંત અમે ચેતિવાડીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખર્ચ નવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે—

- ૧ ફળજાં કુલબાનુ બગીચાનું પુસ્તક
- ૨ હિંદુસ્થાનમાં યતા વાવેતર કરવાની રીત.
- ૩ ચેતર, ખેડ તથા ખેડના હથીઆર વગેરે
- ૪ પાણીની રોચ તથા તેના હપયોગી સાધન.
- ૫ ચેતિના ય ધામાથી ચેસા કરવાની કૃતી

- કીમત રૂા ૧-૧૨-૦
 „ રૂા ૧-૪-૦
 „ રૂા ૧-૪-૦
 „ રૂા ૧-૮-૦
 „ રૂા ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાદ્યોનો સમાવેશ થાય છે)

- ૬ રેશમના કીડા ઉછેરવાની તથા કેટલીક ચવિતર સ્ત્રી રેશા બનાવવાની રીત „ રૂા. ૦-૬-૦
- ૭ ફવામાં પાણી વધારવા માટે બેરોંગ કરવાનો “ચેતિવાડી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અંક „ રૂા. ૦-૪-૦

હવેરાય ઇલાસાલ અંબારિયા, લીંબડી-કાઠીઆવાડ.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતો પદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી લેખો, ત્રણેક ઠાળે આપે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

લિથેખ માહિતિ માટે લખો:—જી. આ. સેક્રેટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. રૂક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, ઝવેરીઓ, વગેરે માટે બહેરખખર આપવાનું ઉત્તમ સાધન.

બહેરખખરના ભાવ.

પ્રકાર. બાર માસ. ૭ માસ.

૧. આખું પેજ ૨-૦-૦ ૧૨-૦-૦

૨. અડધું „ ૧-૨-૦ ૭-૦-૦

૩. પા „ ૬-૦-૦ ૪-૦-૦

નવજીવન અને સત્યના

ઑક્ટોબર માસના કેળવણી પરિષદના દળદાર અંકમાં

ગાંડી ગુજરાત—પ્રો. બળવંતરાય ક. ઠાકોર.

હિન્દુસ્થાનમાં પ્રાથમિક કેળવણી—રા. અમૃતલાલ વિ. ઠાકર.

કેળવણી વિષે ટુંકા ટિપ્પણી—રા. રણજીતરામ વાવાલાઈ વગેરે બહુતા વિદ્વાન લેખકોના તથા પરિષદ વિષે માહિતિ આપનારા લેખો પ્રકટ કરવામાં આવ્યા છે. છુટી નકલની કીમત ૦-૪-૦

આ છ વર્ષથી ૪૮ ને ગદલે ૬૪ પાના કર્યો છે, છતાં વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨ હિન્દુસ્થાનની બહારના રૂ. ૨-૬-૦; પુસ્તક યાજ્ઞાઓ, ગુજરાતી નિશાળના શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ માટે રૂ. ૧-૧૧-૦; વધુ વિગત માટે લખો:—

સર્વન્ટસ ઑફ ઇન્ડિયા સોસાયટી } ઈન્ડિયા કન્વેન્સાલ યાજ્ઞિક, બી. એ; બેલગેલ, બી.
ગિરગામ—મુંબઈ. } તંત્રી અને પ્રકાશક.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, He-ian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.

Correspondence Solicited for
Sole Agenoies.

Gagivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No 3

Telegrams

"FAIRRUN"

Telephone No. — { Office 3563
Residence 3112

Cables

11th & 5th Editions A B C.
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમો દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ,
ટોપરાં, ખેાળ, હરડાં, લેઢીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, છડ, રાઈ,
મેથી, હળદર, આંબડી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, ગુણપાટ, ગુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેસે-
સ્ટાઈન વગેરે દેશાવરો ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોચ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક જાતનો માલ જગત્ર કરી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
મોકલીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

વાર:—

"Fairrun."

ટેલીફોન — { ઑફીસ ૩૫૬૩
૪૨ ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩ ૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારબાઈ મહલા,
મુંબઈ નં ૩.

C. B. 985.

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફાટ: મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	એઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કેગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	ખાકેમ સોડા
ડેલ્ટા રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	„ બીન	„ પોટાશ
હીરકટ બ્લેક	મેલેકાઈટ બ્રાન	„ યલો	બ્રાઉન શુગર લેડ
હીરકટ યલો	ઓરામીન II	„ ખાકી	લીથાઈ ક્લેક
હીરકટ બ્રાન	મેટાનીલયલે I	„ બ્લ્યુ	ટેનીક એસીડ
હીરકટ પાંક	ઓરેન્જ II	„ કમ્પ	એન્ટીમની સોલ્ટ
એઝો પરબ્યુરીન	સ્કારલેટ 3 R	વિગેરે વિગેરે.	હાઈડ્રો સલ્ફાઈડ સોડા
હીરકટ મેન્ડે	સાઈબીગ બ્લ્યુ		સ્ટેનેટ સોડા
હીરકટ રૂબાન	વીકટોરીઆ બ્લ્યુ		સોડીઅમ સલ્ફાઈડ
હીરકટ વાયોલેટ વિગેરે.	રેડ પીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		કોસ્ટીક સોડા વીગેરે વીગેરે.

(૫૭)

આ માસિક નં. ૬૩, ચી'ચપોકલી પુરેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોથકોટ હિંદુ આર્ટ્સનેજ કે. એન. સેલર
સમાં ધોંડીઆ નારાયણ વનારસેએ છોપ્યું છે અને ધી ઈન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને બુરો માટે
ત્યમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ એલેક્સ ટેલીફોન નીલ્ડર્ગિસ ૧૬, બેક સ્ટ્રીટ ફાટમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

અધ્યક્ષના અનુક્રમણિકા	પાટ.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વાચ કો. ...	૧ એ	West End Watch Co. ...	1 A.
ડ્રેવેલ ચોખ્ખા અને કો. ...	૨ એ	Drewel Chowur and Co. ..	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ & કો. ...	૩ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
હિન્દુ અનથશ્રામ—નાદિય ...	૪ એ	Hindu Anathashram—Nadiad	4 A.
ગિરગોન-કેમિકલ લેબોરેટરી ...	૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
અમરતાંજન ડેપોટ ...	૫ એ	Amrutanjan Depot ...	5 A.
થે ઇન્ડિયન ઓલિમ એજન્સી ...	૫ એ	The Indian Olism Agency ...	5 A.
નાગિન્દાસ અને માનેકલાલ ...	૬ એ	Nagindas and Maneklal ...	6 A.
હ. વલ્લભરામ & કો. ...	૬ એ	H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
થે બેંક ઓફ ટાઈવાન લિમિટેડ ...	૭ એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
થે ઇન્ડિયન કોટન કો. લિડ. ...	૮ એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
જી. બાલામલ & કો. ...	૮ એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
ફિરોઝ મ. દસ્તોર & કો. ...	૯ એ	Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
થે રિયો કેમિકલ કો. ...	૧૦ એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
થે લક્ષ્મી આર્ટ પ્રિન્ટિંગ વર્ક્સ ...	૧૧ એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
ઓહાગાનલ લોલુભાઈ શાહ ...	૧૧ એ	Ohhaganlal Lollubhai Shah ...	11 A.
જિવરાજ ગ. નેન્સી ...	૧૧ એ	Jivraj G. Nensi ...	11 A.
થે ઇન્ડિયન મોરચન્ટાઈલ કો. લિડ. ...	૧૨ એ	The Indian Morcantile I. Co. Ltd.	12 A.
શોર્ટ અડવર્ટિસમેન્ટ્સ ...	૧૩ એ	Short Advertisements ...	13 A.
ડ્ર. ડ. વ્રાઈટર & કો. ...	૧૪ એ	Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
મ. હ. શાસ્ત્રી ...	૧૪ એ	M. H. Shastri ...	14 A.
થે તેહલેટ મેનફેક્ટ્યુરિંગ કો. ...	૧૪ એ	The Tehlet Manufacturing Co.	14 A.
સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલવે ...	૧૫ એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. લ. થોસાર ...	૧૫ એ	B. L. Thosar ...	15 A.
ઈ. સ. પાટનવાલા ...	૧૫ એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
રેંગૂન સામાચર પ્રેસ ...	૧૬ એ	Rangoon Samachar Press ...	16 A.
ડાવડા & કો. ...	૧૬ એ	Davda & Co. ...	16 A.
થે સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લિડ. ...	૧૭ એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોડ્રેજ બ્રોથર્સ ...	૧૮ એ	Godrej Brothers ...	18 A.
જી. ન. દાવર & કો. ...	૧૯ એ	G. N. Davar & Co. ...	19 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ & કો. ...	૨૦ એ	Dwarkadas Jagmohondas & Co.	20 A.
વર્ધમાન & સોન્સ ...	૨૧ બી	Vardhaman & Sons ...	21 B.
ગોવર્ધનદાસ કુરસાન્દાસ હાલ્ડી ...	૨૨ બી	Goverdhandas Kursandas Hallu.	22 B.
થે ઇન્ડિયન સિમેન્ટ કો. લિડ. ...	૨૨ બી	The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
થે સાહરકાન્થા બોર્ડિંગ હાઉસ ...	૨૩ બી	The Saharakantha Boarding House	23 B.
થે આલેમ્બીક કેમિકલ વી. કો. લિડ. ...	૨૩ બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
થે બ્રિટિશ એક્સપ્રેસ માલ્સ્ટર્સ કો. ...	૨૪ બી	The British Express Maulsters Co.	24 B.
કાર્નિક બ્રોઝ. ...	૨૪ બી	Karnik Bros. ...	25 B.
માહુલે & કો. ...	૨૪ બી	Mahule & Co. ...	25 B.
મોહનલ મલ્હાન્ડ & કો. ...	૨૫ બી	Mohanal Mulchand & Co. ...	25 B.
થે ઇસ્ટર્ન મોટર હોન્સે ...	૨૬ બી	The Eastern Motor Honse ...	26 B.

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફાટો: મુંળાઈ.

અને

વડગાદી—મુંળાઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
ડેડટા રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	„ બ્રીન	„ પોટાશ
હીરકટ બ્લેક	મેલેકાઇટ બ્રાન	„ યલો	બ્રાઉન શુગર લેડ
હીરકટ યલો	બોરામીન II	„ બાકી	લીથાર્જ ફ્લેક
હીરકટ ગ્રીન	મેટાનીલયલો	„ બ્લ્યુ	ટેનીક એસીડ
હીરકટ પાંક	બોરેજ II	„ ઇન્ડિયન	બેન્ડીમની સોલ્ડ
બેઝી પર્પ્યુરીન	સ્કારલેટ B	વિગેરે વિગેરે.	ટીન ક્રીસ્ટલ્સ
હીરકટ મેલે'ટા	સાઇકીંગ બ્લ્યુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડા
હીરકટ રૂબીન	વીકટોરીયા બ્લ્યુ		સ્ટેનેટ સોડા
હીરકટ વાયોલેટ	સ્ટે'પીંગ રેડ		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
વિગેરે.	વિગેરે વિગેરે.		કોસ્ટીક સોડા
(૫૭)			વીગેરે વીગેરે.

આ માસિક નં. ૬૩, ચી'ચપોક્લી પટેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોટ હિંડુ ઓફિસ કે. એન. સેલર પ્રેસમાં. પોંડીયા નારાયણ વનારસેએ છોપ્યું છે અને ધી મન્ડીયન મરચન્ટસ ચોમ્બર અને બુરો મારે ન્યુમુપલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈએ હેડીફોન પીલીપ્સ ૧૬, બેક સ્ટ્રીટ કોટમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨ થી. VOL. XII. NOVEMBER 1919. નવેમ્બર ૧૯૧૯. અંક ૫ થી No

There's a reason why—

ઠંડીની મોસમ માટે.

ગરમ કાપડ.

જેકું જોડ્યે તેકું ને સસ્તામાં સસ્તું નીચેને હેઠાણેથી મળશે —

ધી બોરબે સ્વદેશી સ્ટોર્સ.

હોક વતના સ્વદેશી માલનો સીધો મેટા સીધો જુનો
અને સીધો સસ્તો સ્ટોર.

હુઃ ઓફીસ—ખારીગંદર ટાઈમ્સ બોર્ડીંગ મુંબઈ.

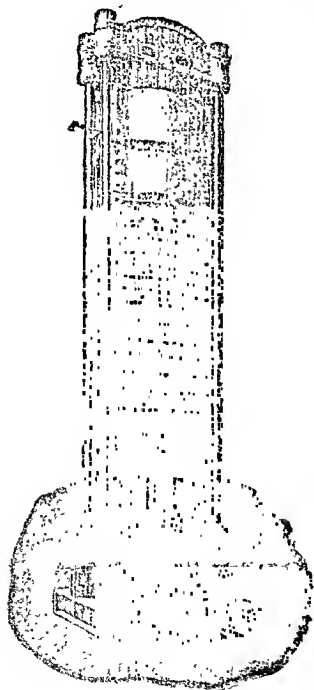
શાખાઓ:—મુંબઈ. ૧. પ્રોન્સેગ મીડી, ૨. માધવપ્રાગ.
૩. ગીરગામ ૪. પુના શહેર. ૫. પુના હમ્પ અને
૬. દેશીન.

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રેવેટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંદો.

નાં ૩૨ રૂબળાં મોટાં, કેટ, મુખ્ય.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી ડંકન
સંટુઅરટ ઍન્ડ કુંગ લીમીટેડની
ફની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમર્પીંગ ઇનજનો.

દી. સી. અને એ. સી.

ઇલેક્ટ્રીક મોટરો ના “ મેરલી
મેકર ” ના સીલીંગ ફેનસ
(પંખા) અને ઇલેક્ટ્રીક
લાઇટના ફીટીંગસ.

નવાં ૨૦'X૬'X૧૦' ના લેન્કેસાયર

મોઇલરો.

સ્ટોકમાં છે.

આટ પ્રધર્મના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના છત્રો તથા મોપનર,
ગ્રાડાઉનમાં હંમેશાં પ્રેસ, ફીનીશરો, એન્જલ બાઇલર, લેધ વગેરે તૈયાર માખીએ છીએ.
ગ્રાડાઉન, ક્રીયર રોડ, મીન્સીસ ડેક સામે.

નવેર ખબર આપનારું નામ	પાનું.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ..	૧ એ	West End Watch Co. ...	1 A.
દ્રવેટ ચવના એન્ડ કું. ...	૨ એ	Drewet Chowna and Co. ..	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ...	૩ એ	Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	3 A.
હિંદુ અનાયામમ—નદિઆદ ..	૪ એ	Hinda Anathashram--Nadind	4 A.
ગીરગામ કેમિકલ લેબોરેટરી ...	૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
અમૃતાંજન ટ્રીપો ...	૫ એ	Amritanjan Depot ...	5 A.
ધી ઇન્ડિયન ઓયમ એજન્સી ...	૫ એ	The Indian Olaim Agency ...	5 A.
નગીનદાસ અને ગાલોડકાલ ...	૬ એ	Nagindas and Maneklal ...	6 A.
એ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ...	૬ એ	H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
લી એન્ડ એફ ટાઇપલ લીમિટેડ ...	૭ એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
ધી ઇન્ડિયન કૉટન કું. લીમિટેડ. ...	૮ એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
જે. બાલામલની કું. ...	૮ એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું. ...	૯ એ	Phiroza M. Dasloor & Co. ...	9 A.
રોષી કેમિકલ કું. ...	૧૦ એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ ...	૧૧ એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
છત્રનાથ લલિતભાઈ શાહ ...	૧૧ એ	Chhaganlal Lalabhai Shah ...	11 A.
જીવરાજ જી. તેજસ્વી ...	૧૧ એ	Jivraj G. Nensi ..	11 A.
ધી ઇન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. ...	૧૨ એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
ટૂંકી બહેર ખબરો ..	૧૩ એ	Short Advertisements ...	13 A.
ડી. ડી. રાઈટર એન્ડ કું. ...	૧૪ એ	Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
એમ. એચ. શાસ્ત્રી ...	૧૪ એ	M. H. Shastri ...	14 A.
ધી તેલબેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું. ...	૧૪ એ	The Teblet Manufacturing Co.	14 A.
જેકરેનો સરકારી વહીવટ ...	૧૫ એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. એલ. થોસર ...	૧૫ એ	B. L. Thosar ...	15 A.
ઈ. એસ. પાટણવાલા ...	૧૫ એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
રંગુન સમાચાર પ્રેસ ...	૧૬ એ	Rangoon Samachar Press ...	16 A.
દાવડાની કંપની ...	૧૬ એ	Davada & Co. ...	16 A.
ધી સેન્ટ્રલ બેંક એફ પંડ્યા લી. ...	૧૭ એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોદરેજ બ્રદર્સ ...	૧૮ એ	Godrej Brothers ...	18 A.
સી. એન. દાવરની કું. ...	૧૯ એ	G. N. Davar & Co. ...	19 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	૨૦ એ	Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ ...	૨૧ બી	Vardhaman & Sons ...	21 B.
ગોવરધનદાસ કુરસનદાસ હાલુ ...	૨૨ બી	Goverdhandas Kursandas Hallu.	22 B.
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ મું. લી. ...	૨૨ બી	The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ ...	૨૩ બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
ધી એલેમ્બીક કેમિકલ વર્ક્સ કું. લી. ...	૨૩ બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
ધી બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મેનિફેક્ચરિંગ કું. ...	૨૪ બી	The British Express Manisters Co.	24 B.
કાર્નિક બ્રદર્સ ...	૨૫ બી	Karnik Bros. ...	25 B.
મહાલે એન્ડ કું. ...	૨૫ બી	Mahale & Co. ...	25 B.
મોતીલાલ મુલચંદ એન્ડ કું. ...	૨૫ બી	Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.
પસ્ટર્ન મોટર હાઉસ ...	૨૬ બી	The Eastern Motor House ...	26 B.

માનેકલાલ ગોરધનદાસ ...	...	૨૭ બી	Maneklal Gardhandas ...	...	27 B.
હાલદાસ રામચન્દ્ર મહેતા ...	...	૨૮ બી	Dahyahhai Ramchandra Mehta.	...	28 B.
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ...	...	૨૮ બી	Nannalal Goverdhandas...	...	28 B.
મણીચંદ્ર ગોવિંદજી ...	...	૨૯ બી	Manishanker Govindji	...	29 B.
સપટ કંપની. ...	...	૩૦ બી	Sapat & Co. ...	...	30 B.
ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની ...	...	૩૧ બી	Od. Chemical Co. ...	...	31 B.
રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી ...	...	૩૨ બી	Rajvaidyn Narayanji Keshavji	...	32 B.
જીવરાજ ગોવિંદદાસ નેશ્વરી ...	...	૩૨ બી	Jivraj Govindas Nershi	...	32 B.
ગોદરેજ બ્રદર્સ ...	...	૩૩ બી	Godrej Brothers	...	33 B.
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરદાસ સભા ...	...	૩૩ બી	Mahwa Gauraxak Sabha	...	33 B.
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાસમ... ..	...	૩૪ બી	Kathiawad Hindn Anathashram.	...	34 B.
આર. જી. કામદાર ...	...	૩૪ બી	R. G. Kamdar ...	...	34 B.
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા ...	...	૩૫ બી	Amritlal Maneklal Davavala	...	35 B.
દુલેરાય ટોટાલાલ અંબરીયા ...	...	૩૫ બી	Dulerai Chhatalal Anjariya	...	35 B.
વેલ કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૬ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna...	...	36 B.
લક્ષ્મીચંદ ટોસાભાઈ એન્ડ બ્રદર્સ ...	...	૩૭ બી	Laxmichand Dossabhai & Bros...	...	37 B.
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કંપની ...	...	૩૭ બી	The Parastan Perfumary Co. ...	...	37 B.
ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ ...	...	૩૮ બી	The Coahara Trading Co. Ltd....	...	38 B.
ગુલામહુસેન હસમદજી એન્ડ બ્રદર્સ ...	...	૩૯ બી	Gulambhusein Esmalji & Brothers.	...	39 B.
ધી નેશનલ સીમેન્ટ એન્ડ બ્રદર્સ કંપની લીમીટેડ ...	...	૪૦ બી	The National Siment Mann. Co. L.	...	40 B.
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રી મંડળ ...	...	૪૧ બી	Gujarati Hindoo Stri Mandal ...	...	41 B.
ઇન્દુલાલ કાનાલાલ યાગ્નિક ...	...	૪૧ બી	Indulal Kanaialal Yagnik	...	41 B.
ડૉ. કાળીદાસ મોતીરામ ...	...	૪૨ બી	Dr. Kalidas Motiram...	...	42 B.
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૪૩ બી	Jagjiwandas Narayan...	...	43 B.
શોરજી વલ્લભદાસની કંપની ...	...	૪૪ બી	Shoarji Vallabhdas & Co.	...	44 B.

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

— ૧૦૬ —

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની હાં.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે 'અમર નામ.'

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-સની તખ્તી આશ્રમની ઓફીસમાં ચોઠવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક-વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીટ જોઈપર લખી જાહેર જાગમાં મુકી સ્મારક સ્થાપ્ય છે એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(મ. જ. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથ-કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જ્યાં કે પાણીઆ, તેલો, ખજાણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી બેજશીળ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ઘણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રૂંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જ. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૨૨-૨૪, ઠાવસણ પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જતનો દુખાવો, લગ્ન, છાતીની ફડીનાં વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ડેસ, વા, વગે.

નો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી વંશ આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુધ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ દાદર વગેરે આમડીતાં દરેકો આ અલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીઅર હાટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ઓફીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઈન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એક જ વળતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને ખીજી વખતે ઠાંધની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો ત્રિગેરે ખીજાં કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટોને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીફીઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીરાન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા - ખટપટી કરવાને ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાણું: - મુસ ષીલ્ડીંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

(૩૬)

એડવક સીનેમાની જાણમાં. ચોખી તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હીસાબ પહેલેથી જાહેરવાનો છે, વળી ઘરની સલાહ, લઈ બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પૈસાનો ઘણો બચાવ થાય છે માટે તાજીદે મનો

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઇન્સી. સી. એ
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે.

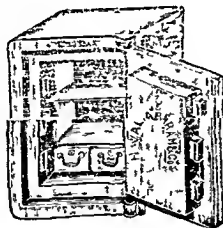
હોમજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

(૩૫)

ટેલીફોન નાં ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ગોરો ન પડેવાની

અખંડ વાળી.

ગ્રીજેરીઓ, તાળાં કળા અને કેસ બાકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ મોટે કેટલોગ મગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ઘોળી ગલી.

(૩૫)

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1892:

Subscribed Capital	Yen.	30,000,000.
Paid up Capital	Yen.	27,500,000.
Reserve Fund	Yen.	6,530,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Maknug	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taiebn	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Noerubaya	Osaka	Tamsai
Kinkiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad.

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ આદેશથી ધનકોરપોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી થાપણુ યેન	...	...	૩૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર ધીધેલી	,,	...	૨૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફન્ડ	,,	...	૬,૫૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઇપેહ, ફાર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એગાય, કેન્ટન કુઆંગ, હુન્કો, કીઉકીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઈ, ચેંગાહી, હાંગકોંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, સીમારાંગ, બટેવીઆ, મેકંગ, ટાઇપેહ, શીન્ચીકુ, ટાઇચુ, ટોકીઓ, ઓસાકા, કેળી, ચેકોહામા, આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટોવન. મોજી, બાકોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યાબંધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

ગ્રાહકો માટે આણ બાતાંઓ ઉધાડવામાં આવે છે અને બાંધી મુદતની ડિપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

દરેક ભાવનું ચાર્જી અને હુન્કીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

નબળાં બૈરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો એજ સોના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામબાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સોના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોડીયા, લ્યુકોડીયા, એમનોડીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નબળી પટેલી અને લોહી વગરની શીક્ષી છોકરીઓ અને ગરભવતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડામાંના દુખાવો, પેડુંમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
આના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નબળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડેલો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નબળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી.

દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક
આગમજ એક ચાના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નબળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ બહુર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચળુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા બ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર ‘રીયો કેમીકલ કું.’ નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીયો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યુ યાર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ ભયંકર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સાફ બેઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

નવું રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના ઠલોક અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી રફ્ટીટ, ભાખબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

હીરિટરિયા-વાયુ મુક્તા—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેફર કે વાઈથી આંકડી, તાણુ, જેંચ કે કાંકળી આવતાં બેશુદ્ધિ, હાંતખીલી શ્વાસ
રૂંધાવો, થાંડાગાર બનવું, ફીજના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણુ છે.વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે યેલછાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
ભિચિત્ર જીવું, પ્રેવાદિચિટ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનરપતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કહડું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૦)જી. પો.)—છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિત હીરિટરિયા-શેઠ શેરી-વડોદરા.
(૨૬)“ રેલ્વે જીલમમાંથી ” પ્રાપ્તિ મુગા થઈ ક્લાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને જો તમારે
કાંઈપણ પ્રકારની મદદ, ખાતરી અથવા સહાય જોઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો કલોમ વધારે ફેલાવેલો
જોવા હોય તો “ ઇન્ડિયન બોર્ડ ઓફ ટ્રાઈટેકટરસ ” ના ઉપરીપક્ષ ન ચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સ્થાપ
વાનું દલાલ કરવું આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સદ્ગુરુસ્ય પાસેથી મળશે—

અવસરજી. નેનરસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન,

ભોરા બગીચ રફ્ટીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકસાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦

ડીરેક્ટરો.

મોન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી

શેઠ માધવજી ઠાકરસી

શેઠ મોરારજી વેલ્લજી.

શેઠ જેઠાલાલ વાલજી

શેઠ વાલજી સુંદરજી

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી

શેઠ જગજીવન સોપકરજી

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમ
ધરવામા આવે છે જાહેર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામા આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી વધુ વિગત સાઝ આ કંપનોની ઓફિસમા
લખતું અથવા જાતે મળીવું

પેસ્તનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી.

૧૯, બેન્કબીટ, કોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાહારીઓને મટે
૬૦ 'પરચુરણ' (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
આર આનાના સોળ શબ્દ અને ઉપરાત વધુના દરેક શબ્દ
દીક એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે ૧૬ શબ્દ દીક
આર આના અને તે ઉપરાત દર શબ્દ દીક એક પૈસા લેવાનો
રિવાજ છે. ઉપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સુરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે ધોરટમાં
મોકલી આપવા
મેકેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એગ્ગ્રેગેટર્સ એન્ડ સુરો,
ઓફ ટેલીગ્રાફ બિલ્ડીંગ્સ ૧૬,
જૅક સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

કેલશાઈટ.

ધોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા-
ખૂધ તથા છુટક આખો તથા પાઉડર વેચવાનો છે
લખો. યુ એસ. આચાર્ય, ગોડલ (કાઠીઆવાડ.)

પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર
તથા રીપેરીંગ અને ફીનીંગ કામ કરનાર.
ગ્લોબ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા
ક્રમર, તથા બેટરી ટેબલફેન, વગેરે માલ
કીકાયત ભાવ મળશે. એક વખત ધધારી કામ
પાડી ખાતી કરશે.

૬૦ મુળજી જેઠા ખીલડીંગ, ખીજે માલે,
ગ્લોબ નં. ૭, મુંબઈ નં. ૨

સેવાના ઉદ્દેશ માટે દર માસે પ્રગટ થતું માસિક.

સેવક

(Sevak.)

સેવા' એજ 'જીવન'

'સેવા' એજ 'સ્વરાજ્ય'

સેવા' એજ 'આનંદ'

'સેવા' એજ 'સ્વાતંત્ર્ય'

'સેવક'ના શ્રાહક થાઓ, અને ઠાણુ ફાડી બેગી
રહેવા કરતા ઠીકીને કાર્ય કરો

'સેવક'ના શ્રાહક થાઓ અને નામદરહુ કલંક
ફર કરી ખરા મરદ બનો,

'સેવક'ના શ્રાહક થાઓ અને દરીદ્રતાને લાત મારી
સાચા ધનવાન થાઓ,

'સેવક'ના શ્રાહક થાઓ અને છદ્મી વાર્ધક
કરી સદ્ગતિ આનંદ મેળવો,

'સેવક'ના શ્રાહક થાઓ અને દેશની ભવિષ્યની
ખબર માટે સાગણી બતાવો,

વાર્ષિક લવાજમ { ૧. ૨ માર્ચ સાધારણ,
૨. ૧૫ સાર્વજનિક કાર્યકર્તાઓ,
સેવા સંસ્થાઓ તથા સુનિ
મહાસભા વિગેરે,
૩. ૦-૩-૦ છુટક નમલ એકની
કિંમત,

લખો—સેવક ઓફિસ.

ના, ૧૦૫ રીયાર્ડ—અમદાવાદ,

(નોંધ—જાહેર ખબરના અંતિ મધ્યમ દર પ્રુક.)

"લગનતું પલ્લુ" નામની ચોપડી એક
આનાની રીપ્રીટ મોકલી મગાવો.

ડી. એન શાહ, ખપાટીયા ચકલા

સુરત

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ બાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉષ્ણાટથી જીવને રાહત આપવા. હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-પ્રીતિ પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” ભુક્કા કરી એક દરબલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી શુગર ફોટેડ કવીનાઇન કંસકેરા વેલ્ડેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુભકારક, બનાવટો મુખર્ષ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેલવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ રેખલેટ બનાવનારા મુખર્ષ. નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા બને ગાકુના દરેક માટે આ એક ધર્મોત્તમ અસરકારક સમમાણ અને હાડપી કપાલ તે કપલા નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન ચારતો વા, વમાય ભવને સ ધીવા, સાચીકા, ગાકર, વજની, કરતવ, આકારાં નરોત્તુ મેંચાઈ, કમર, ધાવી, સાધા, હાડકા અને મરદનનું દુખનું, બરડાની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેલા પગે શુક્રાને સોજા, સુજે ના તથા મરદન ગ્રાસ સાધા અને હાડકા અકસાત, લમખેઓ, લકવો, લચક, ચસક, લીંગેર વમાય ભવના શરીરના બહુના દુખારને હટાવે સાત્ત કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બની લેણી ફેરવે કરી નવી ઇંછી બખચવી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફત રૂપીઓ એક

સર્વે ભણતિવા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહારમાનવાઓએ નવસારી લખતું

માલિક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હોલ ઓફીસ:-દોરડી સીટ, નવસારી.

(૪૫)

રેટોલ

DRIVES AWAY RATS

ગોળીઓ.

(૨૪૨૪૬)

આ ગોળીઓ ઉંદરની પુઢી ઉપર આ માદ અસર કરે છે તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી સુ-ગ્રીમી ખાઈ જાય છે, અને જાણ પછી હમેશને માટે ધર, દુકાન, બેઠાઉન છેડી નહાંથી જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને હર રાખવાને માટે ઘણાજ અકસીર ઉપાય નીતરે છે કારણ કે તે વાપરયાથી મરકીના ઉંદરો નહાંથી જાય છે. ઉંદરો મરકીનું સુગ કારણ માટે તેમને હર રાખયાથી મરકી પછુ ફરે રહે છે

વાપરવાની રીત

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ ભુટ્ટી ભુટ્ટી જગ્યાએ બાંકા પુક ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને સુકની. થોથે દીવશે એક પછુ ઉંદર માલમ પડરો નહી.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જગ્યામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીયું.

ધી તેખલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુખર્ષ.

જો

તહામરે ત્રીજી વર્ષના ઉતાડ્યોની હાડમારી અને
નવમ અઠકાવવા હોય, હાંદી બેપાર ઉલોખને થતી
હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭
પૌડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અઠકાવવા હોય,
હાંદીએ મટે રેલ્વેમાં સારા પમારની નોકરીઓ નેહતી
હોય, હાંદી ઉલોખ હાંદનાજ લાભ માટે ખીલવવો
હોય, બહેર ખાની સગવડ મટે પૂરતી કાળજી રાખવાર
સત્તા નેહતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ નેહતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલ રેલ્વે સબધી લડત ચલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેડન
દરશાસ્ત્ર કાલ્યાણનજ ૩૬૧, હોનબી રેલ, મુબઇ,
એ સરનામે મોકલવા બીન તી છે

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપકાઓમાથી
આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી.
ફ્રેમ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૧, કાલખાદેવી રોડ, મુબઇ.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર.

પાટણવાલા બામ,

ફ્રીટીડમનો ઠંટા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કષ્ણ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુઃખાવો, દાંત તથા કાનનો દુઃખાવો માખ, વીછુ, વગેરે બહેરી
દુખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
બાટલી મંગાવી ખાત્રા કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. બા.
વી. પી. ખરચ જુદું તે શીવાય

ધણી જાતના ખુરાઓદાર મધ મધતા તાજા પુલોમાંથી બનાવેલા
હોઝ એમ્બલી અતરો તથા ઓટો મલશે, અને દરેક જાતના
ધ ગ્રીસ થન્ટો લવંડર શાણુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલશે.

વી. પી. થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાજપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુબઇ.

(૫૯)

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર ગુજવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાબુવાલ્લેગ કોર્ટ ન ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, હિંદુસ્તાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ગ્વેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રાપ્તકર્તા “ રંગુન સમાચાર ” પત્ર તથા

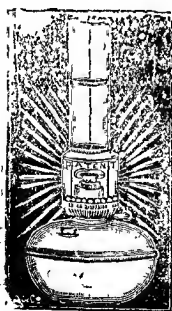
“ રંગુન સમાચાર ” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

તલી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “ રંગુન સમાચાર ” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહુ ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અબરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે લાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાગી ભય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીમી સાધનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપુર કમીશન.

ફેબ્રુઆરીના ફાં, ૧૯૦૭

મંમમાહેવીના કુવાસ પાસે,

મુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અંગીયાર વરસથી આજુ દાવડાનું અબરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધોની રક્ષણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરે અથવા જાતે મળે.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા. લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણુ ..... રૂ. ૩૭,૪૬,૬૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

એશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

ત્રસીડન્સી બેંકે આ બેંક થાતાના હિસાબનાં પખવાડીકા
સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેદા તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાહસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

આણુ ખાતામાં રાખતી બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે..... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:૦:—

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હિસાબ ગોઠવેજે પ્રમ્તને આપ્યો છે. કોટની ઇવર્ટ લેધમની આફ્રિકની આગમાં અને કાપડ બગરની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાજ ધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠેવીડે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા બહીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોઠવેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને ખરમાની સેર્વીંગ જૅંકે માટે સરકારને ઉતર તીજેરી ભેઠતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોઠવેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આજો ઉતર તીજેરીનો ચોરકર ગોઠવેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઇ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકનું હુતરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન-ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી ફલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઇ છે. અમારી બહુમા એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભે કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાના અને દુકાનો સરકાર હંમેશા માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોઠવેજનું - કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY.

PROPRIETORS :

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19. Bank Street, Fort, BOMBAY.

ESTABLISHED 1912

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS BOMBAY."

We have in Stock for Immediate Delivery the following Goods.

LEATHER GOODS:—Best English and American Leather Belting, Hairy, Chromo and Plain Picking Bands, Spring Buffers, Buffalo Pickers, Drop Box Pickers, Roller Skies, Leather Laces, etc., etc., etc.

WOOLLEN GOODS:—Roller Cloth, Clearer Cloth and Sizing Flannels of best makes.

WEAVING ACCESSORIES:—Best English real Cornswood Shuttles, Picking Sticks and Loom Sundries of all kinds.

BOBBINS:—Best English and Japanese Slabbing, Roving, Warper and Ring Rabbeth Bobbins of all Sizes.

SPINNING ACCESSORIES:—Spindles for Ring and Fly Frames, Rings, Inner Tubes, Flyers, Spindle and Bobbin Wheels, Twist Wheels, Stripping, Burnishing and Emery Fillets, Flat Tops, Card Combs, Card Cans, etc., etc., etc.

HEADS AND REEDS:—Heads and Reeds of best well-known makes.

ROPES AND BANDINGS:—Lambeth Cotton Driving Ropes and Bandings.

CHEMICALS:—Chloride of Zinc, Chloride of Magnesium, Chinoy Clay, Epsom Salt, Glauber Salt, Faria, French Chalk, Tallow (Mutton and Vegetable) Sago Flour, Dextrines, Soluble Blue, Sodium Sulphide, Soft Soap, Maize and Rice Starches, etc., etc., etc.

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
please write to us.*

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર બ્રાઇલ બ્રાઇલ બ્રાઇલ (ધાસલેટ) થી વહન રહિત છે. બ્રાઇલ બ્રાઇલ લના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે નુકસાન કરે છે. માટે બે કોષ તેમ પુરવાર કરશે કે કેશવકાન્ત હેર બ્રાઇલમાં બ્રાઇલ બ્રાઇલ છે તેને ઉપર જણાવેલું ઇનામ અમે આપશું.

બાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક જાણીતા વપારીઓ પાસેથી મળશે.

ફારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

પી કેશવ પરચુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અળદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

(૫૩)

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું, VOL. XII NOV. 1919. No. 5. નવેમ્બર ૧૯૧૯, અંક ૫ મો.

અનુક્રમણિકા

વિષય.	પાનું.	વિષય.	પાનું.
૧ ચેમ્બરનો વિભાગ ૧૬૪		૬. વેપારી ખબરો ૨૨૭	
૧. વાર્ષિક સભા ૧૬૪		૭. વેપારી આંકડાઓ ૨૩૧	
૨. કમીટીની સભાઓ ૨૦૫		૧. ખાંડની જગ્યા વખતે આંકડા કિંમત ... ૨૩૧	
૩. પત્રવ્યવહાર ૨૧૦		૨ ખાંડની આયાત ૨૩૨	
૪. લાયબ્રેરીમાં નવાં પુસ્તકો ૨૧૧		૩. સુતર અને સુતરાઈ કાપડના આંકડાઓ ... ૨૩૩	
૨. બીજી ચેમ્બરનો વિભાગ ૨૧૩		૪. સુતરની આયાત ૨૩૫	
૩. વેપારી વિષયો ૨૧૪		૫. ઇ. સ. ૧૯૧૯ ના ઔદ્યોગિક માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની રેરહાઉસીંગમાંના માલના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા ... ૨૩૪	
૧. હાઈમાં ચામડાં કળવવાનો ઉલ્લેખ ... ૨૧૪		૬. નવાં પેટરો ૨૩૫	
૨. હાઈમાં ઉગાડવામાં આવતા રેતું ઓલોમીક મહત્વ ૨૧૭		૭. હિંદુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર ૨૩૭	
૩. પૂર્વ આફ્રીકાનું રૂ ૨૧૮		૮. વેપારી પુછપરછ ૨૩૯	
૪. અધિપતીની નોંધ ૨૨૦			
૫. વિગત અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં. ૨૨૬			

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધી રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય या तो કાઢી નાંખવી હોય तो આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જરૂર નહિ तो ते प्रमाणे करवुं जनी शक्ये नहि.

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, ફાઈંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરના આગળ या પાછળ છપાવવા માટે આપવી

અમોને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમાં નામ બરાબર એકથું નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક ફોને મોકલવું તે અમો સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીલીકમાંથી ખીણ પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી અધી અતો અપી બાય છે એટલે તે પછી કોઇની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

ચેમ્બરના વિભાગ.

વાર્ષિક સભા.

આ ચેમ્બરની વાર્ષિક સભા શુકર-
વાર તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯ ને દીને

મળી હતી જે વેળા એ. શેઠ ચુનીલાલ
વીજલુખજીદાસ મહેતાએ સભાનું કામ
શરૂ કરતાં પ્રમુખસ્થાનેથી નીચે પ્રમાણે ભાષણ
કયું હતું:—

નવા પ્લાનોના ખીલીંગમાં ટાઇટલ કોષ્ટક પુરી પાડે છે?

ઓ. શેઠ સી. વી. મેહતાનું જ્ઞાપણ.

ગૃહસ્થો.

ઇ. સ. ૧૯૧૮-૧૯ ના વર્ષ માટેનો આ ચેમ્બરના ખાસ વર્ષનો રીપોર્ટ બહાલ રાખવાની દરખાસ્ત મુકતા મને આનંદ થાય છે. આ વર્ષમાં ચેમ્બરે કરેલાં કામકાજનો સારાશ આપને પુરો પાડવામાં આવેલો છે એ વીશેની સંપૂર્ણ હકીકત સહીતનો રીપોર્ટ હવે જેમ બને તેમ જલદી બહાર પાડવામાં આવશે. માસ જાન્યુઆરી હું મુખ્ય બ્રાબકો વીશેજ બોલીશ. વર્ષ આખરે એાધો ઠોડી કોઈ પણ કમીટીને નમ સલામીક રીતેજ લાગે કે અમારા વખતમા જે કામ થયાં તે ચેમ્બરની આખી કારકીર્દીમા મુખ્ય છે. તમે એટલુ તો સ્વીકારશો કે એવી લાગણીથી દોરવાઈ ગયા વગર પણ હું એમ કહી શકું કે આજે એાધો છોડની કમીટીએ કરેલાં કામો ખાસ મહત્વનાં હતાં. યુરોપમાં ચાલેલા જે લયંકર યુદ્ધથી ભારે ખુદારી થઈ અને વેપાર તથા બેંકો ગને જગશે ઘેડો લાગ્યો તે યુદ્ધ ગયા નવેંબર માસમા એકદમ બંધ પડ્યું અને ઇંગ્લંડ તથા મીત રાજ્યોનો એવાં સંપૂર્ણ વિજય થયો કે જે માટે અગાઉ કોઈએ વક્રી રાખી નહીં હોય. એ લડાઈના છેવટના કટોકટીના વખતમાં તથા યુદ્ધ બંધ પડ્યા પછીની ઉથલ પાચલના વખતમા કમીટીએ કામ કર્યું છે. એમણે જે પ્રત્નો વીચાર્યા છે તે અગાઉ કરતાં વધારે સહેલા કે સારા હતા એમ તો કોઈ પણ નહીં કહી શકે. હવે આપણી પહેલી ફરજ એ છે કે આ લયંકર લડાઈનો અંત આવી સારી રીતે આગ્યો તે માટે પાડ માનવો. આપણું બીજું કર્તવ્ય એ છે કે હાલના અસાધારણ સંજોગોને પણ આપણી સ્થિતિને અનુકૂળ કરી લેવા અને હાલના મુશ્કેલ મામલાને પહેાથી વળવા માટે સર્વોત્તમ પ્રયત્ન કરવાની તૈયારી રાખવી.

લડાઈમાં જીત મળી તેથી હિંદમાં સર્વત્ર આનંદ થઈ રહ્યો, હવે અને એ જીત મેળવી આપનારાઓ પ્રત્યે આભારની લાગણી પણ આપણે પ્રદર્શિત કરી ચુક્યા છીએ ૧૮-૧૯ ના નવેંબરથી ૧૯-૧૯ ના જુન સુધીનો વખત એક સ્થિતિમાંથી બીજી પરિસ્થિતિમાં જતી વેળાની અસ્થિરતાનો હતો. એ દરમ્યાન, ખાસ કરીને શરૂઆતના ભાગમાં વેપાર ધંધામાં ભારે મંદી થઈ હતી તેનું કારણ એટલુંજ હતું કે લડાઈ આમ એકાએક બંધ પડવાની કોઈએ વક્રી રાખી ન હતી. પણ એ મંદી બહુવાર ટકી નથી થોડાજ વખતમા મામલો સુધરી જઈને વેપાર ધંધામાં તેજ આવી છે. નડતરોમા મુખ્ય દુકાળ, સ્ત્રીમરોની તંગી, રહેવાના ગાડાની તંગી તથા છેવટના ભાગમાં ઉપસ્થિત થયેલો હિંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવમા ઉછાળો છે. આ બધી નડતરો છતાં વેપાર ધંધામા જે નવુ જોમ આગ્યું છે તે એટલું જોરાવર છે કે આપણે બધા સડાના વખતમાં ઘસડાઈ જઈશું એમ ઘણાને ધારતી લાગી છે અગાઉ શેરમેનીયા ચાલ્યો તે સમયની માથે હાલના સમયને અરખાવવામા આવે છે પણ તે વેળા જે નવી કંપનીઓ કાઢવામા આવી તે માત્ર અસાધ્ય વસ્તુ સાધવા જતા રતા દોગ જેવી હતી તે ધ્યાનમા રાખીએ તો એ સરખામણી બરાબર નથી એમ લાગ્યા વગર રહેશે નહીં. તેમ છતાં નવાં સાહસો ઉપાડવામા ઘણી સંલાળ રાખવાની જરૂર છે અને પડી લાગે એવાં સાહસને મુદ્દલ ઉત્તેજન મળવું ન જોઈએ, કેમ કે એવાં સાહસને પરીણામે લોકોને બધાને અને ખાસ કરીને ગરીબ તથા મધ્યમ વર્ગને બહુ નુકશાન પહોંચે છે. વેપારની ખીલવણી માટે આપણું આ મંડળ છે તે ખીલવણીને પણ એવાં અયોગ્ય સાહસના સડાથી નુકશાન થાય છે. હવે લડાઈનો જમાનો ગયો છે. એટલે — વેપારની બાબદમાં ચરકાર-વચે- પડે એ

યોગ્ય નથી. વેપાર તથા ઉદ્યોગની બાબદમાં સરકારે વધે પડતું ભ્રમણે એવી માગણી કેટલેક ઠેકાણેથી કરવામાં આવે છે પણ મારા અંગત અભિપ્રાય એવો છે કે વેપાર તથા ઉદ્યોગની બાબદમાં સરકારે કાયદા રૂપે વધે પડતું એ યોગ્ય નથી. જે ભય આપણે માથે ઝાંઝમે છે તેને પહેંચી વળવા માટે સાધન એજ છે કે લોકોમાં નીતીની લાગણી ખીલવવી અને સમાજનો અભીપ્રાય યોગ્ય દીશામાં વાળવો.

હાલની ઉદ્યોગ ધંધા સંબંધી ચળવળના સમયમાં જો નામદાર સરકારે હિંદી ઔદ્યોગિક કમીશનના રીપોર્ટ ઉપર વીચાર કરી પોતે શાં પગલાં ભરશે તે જાહેર કર્યું હોત તો પ્રજાને ઘણી સહાય મળત. હજી પણ આપણે આશા રાખીશું કે એમા વધારે વાર લગાડવામાં નહીં આવે. થોડા વખતમા જે રાજકીય સુધારા કરવામાં આવનાર છે તે અને ઔદ્યોગિક ખીલવણીને લગતા આ સવાલો એક બીજા સાથે ઘાડો સંબંધ રાખે છે. એમાં નામદાર સરકાર જે કાંઈ કરે તે કુતેહવંચ ચાય ત માટે મને જે વાતની જરૂર લાગે છે અને તે એ છે કે દરેક પ્રાંતમાં વેપાર ઉદ્યોગને લગતાં ખાતાંનો કારભાર યોગ્ય હિંદી મીનીસ્ટરને સોંપવો અને હિંદને જકાત બાબદમાં સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા આપવી. આ જે થશે નહીં ત્યાં સુધી ઔદ્યોગિક ઉદ્યોગની બાબદમાં સરકારના પ્રયત્ન ભ્રમણે તેટલા સફળ થશે નહીં. જકાતના સંબંધમાં હિંદને સ્વતંત્રતા આપવાની બાબદમાં વમારું ધ્યાન જેંંચાયું હશે કે કાચાં ચામડાંની નીકાશ ઉપર પંદર ટકાની જકાત નાંખવા માટે કાયદામાં હાલમાં ફેરફાર કરવામા આવ્યો છે અને એમા એવી ગોઠવણ છે કે બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં જે ચામડા કેળવાય તે જ હિંદથી નીકાશ કરવામાં આવેલાં હોય તો એ જકાતના પંદર ટકામાંથી દસ ટકા જેટલી વળતર આપવામાં આવશે. જકાતને લગતા

એવા ફેરફારોના સંબંધમાં સરકારની રાજનીતી કેવી છે તે જાહેર કરવાની વીનતી આ ચેમ્બર ઘણા વખતથી કરે છે એટલુંજ નહીં પણ જકાતમાં વખતો વખત યોગ્ય ફેરફાર કરવાની સલાહ હિંદને આપવાની કેટલી જરૂર છે તે વીશે રાજકીય મંડળોએ તથા વેપારી કોમે નામદાર હિંદી પ્રધાન મી. મોટેંગુ અને નામદાર વાઇસરોય લોર્ડ ચેમ્સફર્ડ સન્મુખ આગ્રહપૂર્વક વીવેચન કર્યું હતું અને એમ પણ જણાવ્યું હતું કે એ હક હિંદને આપવામાં નહીં આવે તો એકલા રાજકીય સુધારાથી ધારેલો ગર્થ સરશે નહીં. પ્રજામાં આવો એકત્ર અભિપ્રાય છે તે છતાં એ બાબદમાં નામદાર સરકારે કાંઈપણ કર્યું નથી એટલુંજ નહીં પણ ચામડાં ઉપરની નીકાશની બાબદમાં જકાતને લગતી જુદીજ રાજનીતીમાં હિંદને ઉતારી છે એટલુંજ નહીં પણ એકંદરે નવી રાજનીતી કેવી રાખશે તે પણ જણાવ્યું નથી. હિંદી ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવા માટેની રાજનીતી પ્રત્યે ચેમ્બરે પસંદગી દર્શાવી છે કારણ કે તેથી ઉદ્યોગો ખીલવાની આશા રહે છે પણ સામ્રાજ્યને ઉત્તેજન આપવા માટેની આ રાજનીતી પ્રત્યે ચેમ્બરે વાંધો ઉઠાવ્યો છે કારણ કે ચામડાં ઉપરની જકાતમાંથી વળતર આપવાની આ ગોઠવણ મત્ર બ્રીટીશ સામ્રાજ્યને અન્ય દેશો કરતાં વિશેષ લાભ આપવાની રાજનીતી દાખલ કરવાનું આડકતરું પગથિયું છે. આવો મહત્વનો ફેરફાર આવી રીતે કરવો યોગ્ય નથી. મી. જ્ઞેસફ ચેમ્બરલેન જેવાને પણ આ ફેરફાર માટેની હિતચાલ કાજે ત્રણ કે ચાર વર્ષ સુધી અથાગ મહેનત કરવી પડી ત્યારે એ માટેની દરખાસ્ત પ્રજા સન્મુખ રજૂ કરવાનું બની શક્યું હતું. તે છતાં હિંદી પ્રજા સન્મુખ અર્થવા કાંઈ નહીં તો નામદાર વાઇસરાયની ધારાસભા સન્મુખ એ આપો પ્રશ્ન રજૂ કરી દ્રાવ ઉપર આવવાને બદલે આવો મહાન ફેરફાર આવા આડકતરા માર્ગે દાખલ કરવાનું

હીંદી મરકારે ચે.અ ગણુ' છે. એ વીશે પ્ર-
જ્ઞને પોતાનો અભિપ્રાય રજુ કરવા માટે
તક આપવી ઘટતી હતી. અત્યાર સુધી
હીંદને પોતાના ગદાગરીયા તરીકે ગણવાની
રહેજ પણ વલણ કોઈ પણ શ્રીટીશ મં-
રથાને ગતાવી નથી તો પછી જકાતને લગતી
બાબદમાં હીંદને લાલ થાય એવી ગોઠવણ
રાખવાની તો વાતજ શી કરવી? દક્ષીણ આ-
ફ્રીકામાં હીંદીઓને જે થોડા પણ હુક હતા તે
પણ ઝુંટવી લેવા માટે બનવા પ્રયાને ત્યાં કર-
વામાં આવે છે અને તે માટે મંડળ પણ
રચાયું છે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે આ
કાયદામાં માત્ર એવી સવા હીંદી સરકારને
આપવામાં આવી છે કે જેની રૂએ સરકાર
શ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાંથી જે જે ભાગને વળ-
તરને લાલ આપવા માગે તે તે ભાગને એ
લાલ આપી શકે અને જો દક્ષીણ આફ્રીકાને
એવો લાલ આપવો નહીં એમ લાગે તો તેમ
પણ કરી શકે આટલું છતાં અમને એમ લાગે છે
કે હીંદી સરકાર ઉપર એ બાબદમાં જે દબાણ
ચલાવવામાં આવે તેને આધીન થઇને એવાં
સંસ્થાનોને પણ આ લાલ હીંદી સરકાર આપશે
કે જેઓ હીંદના લાલ પ્રત્યે મુદલ દરકાર
રાખતાં ન હોય આ સંજોગોને લીધે હીંદને
માટે જકાત સંબંધી એવી સ્વતંત્રતા આપણે
હજી પણ માગીશું કે જેથી એક નીશ્ચિત
રાજનીતી બહેર રીતે ધારણ કરી શકાય. જ્યાં
સુધી હીંદી સરકારનું બંધારણ હાલ છે તેવું
રહેશે ત્યાં સુધી હીંદી પ્રજાની લાગણી અને
લાલ પ્રત્યે યોગ્ય રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે
એવી બહુ આશા નથી.

ચલણને લગતી ચોચ વ્યવસ્થા તો વેપારી
કોમનો આસપ્રાણ છે અને તેમ છતાં
હીંદી પ્રધાને કેટલાક મહીનાથી ચલણના
સંબંધમાં જે રીતે કામ લેવા માંડ્યું છે એ
દલગીર યવે જેવું છે કેમ કે તેથી વેપારી
કોમને ઘણું નુદશાન થાય છે અને એ
કોમમાં ઘણો ખગલાળાટ થઇ રહ્યો છે. કરન્મી

કમીટીની નેમણુંક થઈ ત્યારે આપણને આશા
રાખવાનું કારણ મળ્યું કે હુંડીના ભાવ
સ્થીર થશે અથવા કાંઈ નહીં તો એ કમીટી
રીપોર્ટ કરશે ત્યાં સુધી તેમાં ફેરફાર કરવામાં
નહીં આવે; પણ તેમ છતાં તે વખતથી હુંડીના
ભાવમાં વધારો કરવામાં આવતો રહ્યો છે અને
તેને પરીણામે વેપાર ઘણો અસ્થીર થઈ
પડ્યો છે. કમીટીના કામમાં લાંબો ખચકો
પડ્યો છે અને તે દરમ્યાન ભાવ બે વાર
બે પેન્સ વધીને બે શીલિંગ સુધી ગયો છે.
એથી હીંદનો માલ નીકાશ કરનારાઓને ભારે
ખોટ ગઈ છે અને આપણા નીકાશ વેપારમાં
પણ ઘટાડો થયો છે જેને પરીણામે ખેડુતોને
ભારે નુકશાન મોટું કે વહેલું થયેજ. એમ
જણાવવામાં આવે છે કે હુંડીના ભાવના વ-
ધારા સામેનો આ પોકાર માત્ર માલ નીકાશ
કરનારાઓ તથા વચગાળેના વેપારીઓ તરફ-
નોજ છે કેમકે તેમનેજ એ વધારાથી ખોટ
ભાય એમ છે. ખેડુતોને તો ગાંધી વસ્ત્રો
કોઈ વેળા મળી ન હતી એટલી સરતી મળશે.
પણ આ દલીલ ખોટી છે કારણ કે નીકાશ કર-
નારાઓ અને વચગાળેના વેપારીઓ તો પો-
તાનો નફો ગમે તેમ કરીને પણ કહાડશે
અને તરફવાર ચુકતી વાપરીને પણ આ ખોટ
છેવટે ખેડુતને માથે ઢાળી પાડશે. એ રીતે
ખોટ છેવટે ખેડુનોએજ ભોગવવી પડશે. તે-
મની પેદાશના ભાવ અત્યારથીજ નીચા ગયા
છે એટલુંજ નહીં પણ આયાત થતા માલમાં
તેના જેટલો ઘટાડો થશે કે કેમ તે કહી શકાય
એમ નથી. પશ્ચીમના દેશોમાં હુંડીના ભાવમાં
થયેલો વધારો ધ્યાનમાં લઈને ચીન્નના ભાવ
વધારવાની શરૂઆત થઈ ચુકી છે. હીંદમાં
સોનું કે ચાંદી આયાત કરવાની મનાઈ ઘણા
વખત અગાઉ કહાડી નાંખવી ભેંધતી હતી.
સરકારે સોનું વેચવાનું શરૂ કર્યું છે પણ તેથી
હુંડીના ભાવ ઉપર એવી અસર પહોંચનાર
નથી કે જેવી અસર ચીરરતા પ્રમાણે વેપાર
માર્ગે સોનું આયાત કરવાની છૂટ આપવાથી

યાય. તમારી કમીટીએ એવી ભલામણ કરી છે કે જે બીજા હેલાજ નીકળે નીવે. તે ત્રણ રૂપયાની કીમતનો નવો સીક્કો કહાડવો જેમાં 'ચોખી ચાંદીનું' પ્રમાણ આપણું રાખવું. ચલણી નોટને બદલે રૂપયા આપવાની જે ફરજ નામદાર સરકારને માથે છે તે થોડા વખત સાફ જરૂર લાગે તો દર કરવાની સત્તા નામદાર સરકારને આપવામાં આવે તો તેથી ચાંદી એકદમ કરવા માટેના પ્રયત્ન કરનારાઓ ઉપર તથા ચાંદીના ભાવપર તેની શી અસર થાય એ પણ વીચારવા જેવો પ્રશ્ન છે. સર્વ લોકો અત્યારે તો હુંડીના ભાવની સ્થિતિ માંગે છે અને ચલણને લગતી કમીટીને રીપોર્ટ મળવાની રાહ ઘણીજ આતુરતાથી જુએ છે.

નામદાર હિંદી પ્રધાન તથા નામદાર વાઇસરાય રાજકીય સુધારા વીશે હિંદની પ્રજાને અભિપ્રાય સાંભળવા માટે હિંદના જુદા જુદા ભાગોમાં સાથે સાથે કર્યા તે વળતથી તમારી કમીટીએ હિંદી ધારાસભામાં તથા પ્રાંતીક ધારાસભામાં હિંદી વેપારીઓનું પ્રતીનિધિત્વ કેટલું રહે છે તે વીશેની ચર્ચા ઉપર ધ્યાન આપ્યું છે. એ ખુશી થવા જેવું છે કે સાઉથ બેંક કમીટીએ આપણી ચેમ્બરને એક સલાહ હિંદી ધારા સભામાં મોકલવાનો હક આપવાની ભલામણ કરી છે. આપણે આશા રાખીશું કે મુંબઈની મ્યુનિસિપાલિટીના નવા બંધારણમાં વીસ સભાસદો નેમવાની સત્તા નામદાર સરકારે પોતાના હાથમાં રાખી છે તો આ ચેમ્બર તરફથી પણ 'એચ સંજ્યામાં પ્રતીનિધિત્વ' મોકલવામાં આવે તે માટેની ગોઠવણ કરવામાં આવશે. હવે જે વખત આવે છે તે દરમ્યાન વેપાર તથા ઉદ્યોગોમાં ઝડપથી ઘણા વધારા થવાની આપણે આશા રાખીએ છીએ અને તેથી એવા ઘણા સવાલો ઉપસ્થિત થશે કે જે સ્થાનીક તેમજ હિંદી ધારાસભાનામાં ચર્ચાશે. તે વેળા આપણી હિંદી વેપારી કામ તરફથી પ્રતીનિધિઓ મોકલવાના હકની જેમ માગણી

કરીએ છીએ તેજ પ્રમાણે એ બાબદમાં આપણી જોખમદારીનો પણ વિચાર આપણે ભૂલી જતાં નથી. એ કારણથીજ ચેમ્બરના નીચે આપણે સુધાર્યા છે, સલાસદોની ફી વધારી છે તથા બીજા કેટલાક ફેરફાર પણ એવા કર્યા છે કે જેથી ચેમ્બરની મહત્તા વધે અને આ દેશોપયોગી સંસ્થા જે અત્યાર સુધીમાં દેશના બહાર જીવનમાં ચોક્કસસ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે તેની લાગવગમાં હજી પણ વધારો થાય.

જેમ વધારે સવાલો આ ચેમ્બરનું ધ્યાન ખેંચશે તેમ તેમ કમીટીની જોખમદારી વધતી જશે અને મારી ખાતી છે કે હું નવી કમીટીની વડી કહી શકું કે તેઓની ઉપર નામદાર સરકાર તરફથી કે વેપારીઓ તરફથી ગમે તેટલો બોલે આવી પડે તોપણ તે સર્વને પહોંચી વળવાને જેઓ તૈયાર છે. તે માટે ચેમ્બરની આવક વધારી છે ચેમ્બરના "સ્ટાફ"માં વધારો કર્યો છે અને બીજા પણ જરૂર જોગા ફેરફાર કર્યા છે. હું આશા રાખું છું કે થોડા વખતમાં ચેમ્બરની ઓફીસ માટે મકાનનો સવાલ કમીટી પાસે ઉપસ્થિત થશે. આ સવાલ ઘણોજ અગત્યનો છે. અત્યાર સુધીમાં કમીટીએ નીચેમાં કરવાના સુધારા વીશે તથા આપણી કામ કરવાની પદ્ધતિ ઉપર સંપૂર્ણ તપાસ કરી વીચાર કર્યો છે તેમજ હવે પછી આપણે કામ કરવાની પદ્ધતિ એવી બદલી છે કે આ શહેરમાં રહેતી વેપારી કામના વિવિધ વર્ગોની સાથે વધારે સીધા અને ઘાડા સમાગમમાં આપણે આવી શકીએ. જુદા જુદા જે જે ધંધામાં પડેલા આપણા સભાસદોની સંજ્યા દસ કરતાં વધારે હશે તે પ્રત્યેક ધંધાને લગતી બાબદમાં સલાહ આપવા માટેની સળ કમીટીએ નેમવામાં આવે એવી જે યોજના આપણા નવા બંધારણમાં છે તે આવતા માસથી કમીટી અમલમાં લાવશે. એ સળ કમીટીએની મદદથી વધારે સારી ચર્ચા થઈ વધારે સાફ કામ થશે.

કરનીચરના માટે કેન્સી ટા મોટો જરૂરો ક્યાં છે ?

વળી ચેમ્બરના સભાસદોની મીટીંગ દર ત્રણ મહિને મેળવવાની જે ગેઠવણ ચેમ્બરના નવા કાનુનથી હમણા કરવામાં આવી છે તેને લીધે ચેમ્બરના સભાસદો પણ ચેમ્બરના કાર્યમાં વધારે રસ લેવા થશે. સભાસદોએ આ નીયમો સુધારવામાં કીમતી મદદ આપી છે તેમને હું આ તકે આભાર માનું છું. હું ઇંગ્લંડ ગયો તે દરમિયાન ત્રણ માસ સુધી મી. જહાંગીર બમનજી પીટીટે મારી વતી પ્રમુખ તરીકેની જોખમદારીવાળી ફરજ બજાવી તે માટે હું એમને આભાર માનું છું અને હવેનું વર્ષ જે વધારે કામથી રૂબરૂ થશે એવી આશા છે તે વર્ષના ચેમ્બરના પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા તે માટે એમને સુધારકબાદી આપું છું. ચેમ્બરના ઉપપ્રમુખ તરીકે યુટી કહાગયા તે માટે મી. બોર્ડનને હું અલીનદન આપું છું.

ચેમ્બરની ઑફીસમાં કામ કરનારાઓનો પણ હું આ તકે આભાર માનું છું તેમણે પોતાનું કામ ઉત્સાહથી અને સારી રીતે કર્યું છે. મી. મેક્લિતાની સેક્રેટરી તરીકેની કીમતી સેવા દ્વિતી ચેમ્બર મેળવી શકી છે તેથી મને આનંદ થયો છે એમણે અગાઉ ચેમ્બરનું કામ કેવી કુશળતાથી કર્યું છે તે તમે સા જાણો છો. સીમલા ખાતેના યુની-શન બોર્ડે એમની સેવા આપણી પાસે ઉછીની લીધી હતી. ત્યાં સેવા બજાવી વિશેષ અનુ-ભવ મેળવી એઓ પાછા ગઈ આવી છે તે આ ચેમ્બરને વિશેષ ઉપયોગી થઈ પડશે એવી મારી ખાત્રી છે.

છેવટે નવી કમીટીને તેમનાં વિવિધ કાર્યોમાં આજથી શરૂ થતા નવા વર્ષમાં વીશેષ યશ મળે એવી મારી પ્રાર્થના છે.

શેઠ જે. બી. પીટીડનું લાખણ.

શેઠ જહાંગીરજી બમનજી પીટીટે તે પછી આપેલું લાખણ નીચે મુજબ છે:—

મે. પ્રમુખ સાહેબ તથા સદસ્યદરજે, આ ચેમ્બરનો તા. ૩૧ મી ઓગસ્ટ સને

૧૯૧૬ સુધીનો જે રીપોર્ટ અને હીસાબ આપની મંજૂરીને સારૂ રજૂ થયો છે તેને હું આનંદપૂર્વક ટેકો આપું છું.

તે ઉપરાંત આપ સર્વની સંમતીથી જે વીષયોનું વાર્ષિક રીપોર્ટમાં ધ્યાન કરવામાં આવ્યું છે અને જે વીષયોને મે. પ્રમુખ સાહેબના વીદ્વતાભરતા લાખણમાં સ્થાન મળ્યું નથી તે વીષયો સળંગી હું કેટલીક હુંક સામાન્ય પ્રકારની સુચનાઓ કરવાની રજા લઉં છું.

ગયું વર્ષ અનેક રીતે પ્રખ્યાત થયેલું છે. દુનીઆના સહથી મોટા સુધનો આંત આવીયો તેથી કરીને ધખાજ મદતના વેપારી, ઉદ્યોગીક અને આર્થિક પ્રશ્નો ઉદ્ભવ્યા છે જે જે સર્વના એકત્ર બળે કરીને ચેમ્બરના જીવનમાં ગયું વર્ષ સહથી મદતનું નીવડ્યું છે.

ભયાનક અને વરણવી ન શકાય એવા ચાર વર્ષના બનાવોમાથી પસાર થઇને દુનીયામાં શાંતી થઈ છે પણ કમલાગ્યે એ શાંતી અસ્થીર છે, અને પ્રજાસત્તાક વર્ગને માલુમ પડવા માટે છે કે અમેરીકાના એક અપવાદ શીવાય તમામ સુધમાં જોડાયેલા મીત્ર રાજ્યોએ (ઇંગ્લંડ સુધા) પ્રેસીડન્ટ વીલસનના ૧૪ મુદ્દાને અને તેના હેતુને અનાદર કર્યો છે. આપણી નજદીક જોઈએ તોપણ અલર તેવીજ થવાનો સંભવ છે, ટર્કી, પરશીયા ઇજીપ્ત, અને હાઈદરાબાદના બનાવો, અને ખાસ કરીને પુર્વ આફ્રીકાના બ્રિટીશ સંસ્થાનમાં જે વર્ષ સેઢને લીધે ઉદ્ભવેલા તીવ્રસ્કારને ઉત્તેજન આપવામાં આવે છે તે બનાવો, અને તેથી પણ વધારે જન-સમાજની ન્યાય ભુધીને આઘાત થાય તેવા હી દુરધાનના બનાવો (દાખલા તરીકે જન સમાજની સ્વતંત્રતા ઉપર ગેરવ્યાજબી અંકુશ મુકનારો રોલેટ એક્ટ અને પંજાબની નીરહોશ અને અશસ્ત્ર પ્રજા સામે જુલમ.) આ સર્વ બનાવો સ્વતંત્ર રીતે બતાવી આપે છે કે હજી પ્રજા સત્તાના લીવસો ધણાજ દુર છે.

ધી જોગે ટાઇલ માર્ટ, રૂ. ૧૦, બેંક ઓફ, ફાઈ, મુબઈ.

અને જોહુકમીનું સામરાજ્ય યુદ્ધ પહેલાં જેવું બળવાન હતું તેવું હજી પણ છે. વળી તે બનાવો સ્પષ્ટ રીતે બતાવી આપે છે કે હજી ફનીઆમાંથી રાજ્યદારી વિરૂદ્ધ તાવનું નીકળન થયું નથી. તેમ ન્યાય સમભાવ મૈત્રી, વીગેરે શબ્દો ફક્ત શબ્દો તરીકેજ પ્રચારમાં છે પણ તે શબ્દોને અંગે રહેલા ભાવ બીલકુલ આચારમાં નથી.

હવે આપણે એક ધણુ આપણુ દેશના ઉદ્યોગ અને વેપાર ઉપર યુદ્ધની શી અસર થઈ છે તેનો વીચાર કરીએ. ઉદ્યોગને લગતું કમીશન નીમવામાં આખું હટું તેનો રીપોર્ટ બહાર પાડવાને આજ લગભગ વર્ષ થયું છે. તે રીપોર્ટમાં એવી સંસ્કારવા યોગ્ય સુચનાઓ થયેલી કે વેપારના સંબંધમાં સરકારે હાલ પર્ચેસ જે વીરધી વૃત્તી બતાવેલી તે વૃત્તી દુર રાખીને ઉદ્યોગનો વીકાસ થાય તેવાં સાધનો ચોજવાં. આવી ભલામણને લઈને તે રીપોર્ટને લોકોએ ટેકો આપેલો પણ જો આપણે એ રીપોર્ટની મુખ્ય સુચનાઓનો વીચાર કરીએ તો દલગીરીથી કહવું પડે છે કે તે સુચનાઓને હજી કાંઈ સરકારે આચારમાં મુકી નથી તેમ હાલ તુરંત લવિધ્યમાં તેમ કરવાને સરકારનો કાઈ વીચાર હોય તેમ પણ જણાતું નથી. આ બનાવથી જે લોકમત મુજબી હતો તે વધારે ઘટ થતો જાય છે અને તે એજ છે કે જ્યાં સુધી વડી ધારાસભામાં લોકના પ્રતીનીધીઓની સત્તા જામશે નહીં ત્યાં સુધી લોકહીતવર્ધક સુધારા અમલમાં મુકવા અશક્ય છે.

આ પ્રકારની નવાયી માગણી તરફ સરકાર વડન ઉદાસીન વૃત્તી રાખે છે તે પણ સરકાર પદ્ધતી રૂએજ છે.

જ્યાં સુધી લોકમતની સત્તા ધારાસભામાં જામશે નહીં અને બાહોશ અને દુરદેશી એક હીંદવીર ઉદ્યોગખાતા મારેના સલાસદ તરીકે નીમશે નહીં ત્યાં સુધી બીજાનો ભવ ગમે તે હો પણ હું તો ધણાજ શંક રાખું છું કે ઉદ્યોગ

કમીશનના ભવ્ય રીપોર્ટનું કાંઈ પણ ફળ નહીં આવે.

હીંદુસ્થાનના વેપાર અને ઉદ્યોગ તરફ સરકારની આજ સુધી શી નીતી ચાલતી આવી છે તેનું જો આપણે બારીકાઈથી અવલોકન કરીશું તો સ્પષ્ટ જણાયે કે (વીલાયતની અને હીંદી) બંને સરકારે બીજા વધારે મહત્વના સ્વાર્થી આગળ હિંદુસ્થાનના વેપારી સ્વાર્થ ઉપર બીલકુલ લક્ષ આપ્યુંજ નથી. આથી કરીને હિંદુસ્થાનનું વેપારી જીવન ઘણે અંશે નિર્બળ થઈ ગયું છે એટલુંજ નહીં પણ ભવીષ્યમાં પણ કેટલીક ઉછરતી હુન્નરકળાઓનું પોશણ થવાનો સંભવ નથી. અને વધારામાં તેમનું તાત્કાળ અવસાન થવાની ધારતી રહે છે.

સુલેહની “કોન્ફરન્સ” યુરોપમાં મળી તે વેળા ત્યાંની બેઠકામાં હિંદુસ્થાનનું વેપાર ઉદ્યોગને લગતું ભવીષ્ય હમેશને સાફ આંકવાની ચર્ચા થતી હતી. અને તે વખતે એકજ હિંદુસ્થાનવાસીઓ તરફથી પોષાર ધર્યો હતો કે બ્રીટીશ સરકાર હિંદના લોકોના નામે જે વ્યવસ્થા “કોન્ફરન્સ” માં બહારોબહાર કરે છે તે તદન ગેરવ્યાજબી છે. પણ તે પોષાર છતાં હિંદના વેપારીઓ તથા ઉદ્યોગવાળાઓના એ કે પ્રતીનીધીને સુલેહ કોન્ફરન્સમાં મોકલવામાં આપ્યો નથી.

હિંદુસ્થાનની “આર્થિક સ્વતંત્રતા” ના સંબંધમાં પણ જે માગણી જારી છે તેના કાંઈ હજી સરકાર તરફથી ઉત્તર મળ્યો નથી. ઉદ્યોગ કમીશનના કાર્યક્ષેત્રમાંથી આ બાબત કયાં હેતુથી પહોંતી મુકવામાં આવી હતી તે હું તો સમજી શકતો નથી.

હિંદુસ્થાનના ઉદ્યોગ અને હુન્નરનો વીકાસ થવાને સાફ આસ જરૂરીઆતની બાબત એ છે કે કરતું બધારણ અને તેની વ્યવસ્થાની સંબંધમાં હિંદુસ્થાનને સ્વતંત્ર

ઉચ્ચીપોલીસ કરેલા ટેબલ ટેલ્ય બરીદ કરવા કયાં જશે ?

ખનાવવું અર્થાત સર્વ આર્થિક વીષયોમાં એને સ્વતંત્ર ગણવું. આ પ્રકારની સ્વતંત્રતા એ કાંઈ પણ રીતે ન્યુન થાય તો વેપાર ક્ષેત્રોમાં પણ તેટલો અંશે ન્યુનત્વ સ્વભાવીક થીતે થાય.

આ પ્રકાર સર્વમાન્ય મત હોવા છતાં પણ સરકાર હિંદુસ્થાનની આર્થિક સ્વતંત્રતા પ્રકારવાને તૈયાર નથી તો તે પરથી તેમની માય સુધીનો ખ્યાલજ કરવો બસ છે.

બ્રીટનના દરેકે દરેક સંસ્થાનને કર વ્યયની સ્વતંત્રતા છે તો ફક્ત હિંદુસ્થાનને સ્વતંત્રતામાંથી શા માટે દુર રાખવું બેઠ્યો?

જ્યાં સુધી આ પ્રકારની સ્વતંત્રતા હિંદુનને મળે નહી ત્યાં સુધી સરકાર હિંદુનના વેપાર પ્રત્યે માયાળુ લાગણી ધરાવે છે અને કહેવાય છે તે વરફ શક અને અણુ-ધાસની નજરથી પ્રભુ થીતે તો તે દોષ તેને પ્ર નથી.

દુકાનમાં અધીક માસ જેવી બીજી મીના એ બેવામાં આવે છે કે વડી ધારા

સાર સરકારે ફક્ત હિંદુસ્થાનનાં આમડાંના ઉદ્યોગને સરકારી મદદથી ઉત્તેજન આપ્યું હોય તો વધારે ન્યાયસર ગણાત, પણ તેથી કરીને આ “ઇમ્પીરીયલ પ્રેક્સ” ની જે નીતી સ્વીકારમાં આવેલી છે. અને જેને લીધે દસ ટકાની વળતર આપવાનું કરાવવામાં આવ્યું છે તેવી ગેઠવણુ એક છુટ્ટી બાબદ હોય તેમ આડકતરી રીતે દાખલ કરવી તે તદ્દન ન્યાયથી વીરુધ છે અને તેમ કરવામાં હિંદને ધણેજ ગેરલાલ થયો છે. આવી અગત્યની બાબતમાં આડકતરી રીતે ધારા પસાર થાય અને હિંદુ સ્થાન કે જેનો એમાં અસ્થ સમાયેલો છે તેનો અણીપ્રાપ તો લેખામાંજ નહિ. આ અન્યાયની પરાકાષ્ટાજ છે.

વડી ધારાસભામાં સરકારના આ કરાવ સામે એ પંડીત મદનમોહન માલવીયા અને ઑ. મીં શર્માએ ધણીજ લડત ચલાવી હતી જે સાર્ તમને જેટલો ધન્યવાદ આપીએ તેટલો એછો છે.

“ઇમ્પીરીયલ પ્રેક્સ” નો સવાલ

ફરજીઆત રીતે પોતાનો કાચો માલ ચેટપ્રીટનને સક્ષતે ભાવે વેચવો અને પોતાને ખર્ચત સાડા જે તૈયાર માલની જરૂર પડે તે માલ “યુનાઇટેડ કીંગડમ” અને તેના સંસ્થાનોમાંથી મોઢે ભાવે ખરીદવો અને બ્રીટીશ સામ્રાજ્ય શીવાય દુનીયાના કોઈ પણ ભાગમાંથી મોઢે ભાવે હીંદુસ્થાનનો કાચો માલ લેવાની માગણી થાય અગર તો તેને તૈયાર માલ સ્વસ્તે ભાવે આપવાની માગણી થાય તો તે લાલચમાંથી હીંદુસ્થાને દુર રહેવું.

એક ક્ષણ વાદનીવાદની ખાતર આપણે કદાચ એમ માનીએ કે બ્રીટીશ સામ્રાજ્યની આબાદીની ખાતર પરસ્પર મદદ અને પરસ્પર લોગની જરૂર છે તો પણ દક્ષીણ આફ્રીકા અને નાવાલ જેવાં સંસ્થાનો કે જેઓ આપણા દેશી ભાઈઓ પ્રત્યે ઘણીજ નિઃશંકી રીતે વર્તે છે તેમને ૧૦ ટકા વળતરમાંથી કેમ બાતલ કરવા ન જોઈએ.

બીજું પણ એક પગલું સરકારે એવું લીધું છે કે જેથી હીંદુસ્થાનનો વેપાર ક્ષીણ થયા વીના રહે નહીં અને તે એ છે કે હીંદુસ્થાનમાં સરકાર પરવાનગી સીવાય “યુનાઇટેડ કીંગડમ”ની બહાર જે રંગ બનતો હોય તેની આયાત થઈ શકે નહીં.

યુદ્ધ બંધ થયું છે તેમ છતાં પણ વેપાર ઉપર આ પ્રકારના અંકુશ મુકવામાં આવે એ પરથી હું તો એટલોજ અર્થ કરું કે સરકારનો હેતુ ફક્ત એટલોજ છે કે હીંદુસ્થાનને પોતાના સ્વાર્થનો ગમે તેટલો લોગ આપવો પડતો હોય પણ બ્રીટીશનો રંગનો ઉદ્યોગ ખીલવવો. આ ઈરાવને માટે જ્યાં સુધી સરકાર બીજી વધારે સંતોષકારક કારણ જતાવે નહીં ત્યાં સુધી હીંદુસ્થાન જો સરકારને માથે એવો આક્ષેપ મુકે કે સામ્રાજ્યના વેપારના હિત આગળ હીંદુસ્થાનના વેપારીઓનું હિત કાંઈ હિસાબમાં નથી તો તેમાં હું કાંઈ ગેરવ્યાજબી જોતો નથી. ગ્રહસ્થો, આપની કમીટીએ આ ઈરાવ સામે

પણ સખત પોઠાર નોંધાવ્યો હતો પણ બન્ધવાં દીલગીરી થાય છે કે હજી કાંઈ જવાબ મળ્યો નથી.

યુદ્ધને પ્રસંગે હીંદુસ્થાનને અનેક પ્રકારની સંકટામણ વેઠવી પડી હતી અને તે વખતે વપરાતી ઘણીખરી ચીજો પર સરકારી બંધપતો હતો. અને હું ઘણી મગરૂરીથી જણાવું છું કે તે વેળા હીંદુસ્થાને માણસ, પઈસો અને માલથી ખુબાર થવામાં કાંઈ બાકી રાખી નહોતી. તમને સર્વને માલુમ છે કે ખોરાક વીગેરે રોજની જરૂરીઆત ચીજો પણ સરકારે કાબુમાં લીધી હતી. અને તેમ થવાથી કાંઈ લોકને ઝાણી હાડમારી પડી નહોતી પણ લગાઈ દરમીયાન લોકોએ કાંઈ પણ અસંતોષ બતાવ્યો નહોતો. હવે સુભાગ્યે યુદ્ધનો અંત આવ્યો છે તો સરકારે પ્રથમ એ કરવાની જરૂર છે કે એક હેવાલ બહાર પાડવો અને તેમાં નીચે પ્રમાણે વીગત જણાવવી.

(૧) યુદ્ધ દરમીયાન કયા કયા ખોરાકો સરકારે કાબુમાં લીધા હતા?

(૨) તે ખોરાકોની શું કીંમત આપી હતી?

(૩) તે ખોરાકોનો કેવે પ્રકારે ઉપયોગ થયો હતો? બીજેરે બીજેરે.

સરકારના હિતને સાડા આ પ્રકારનો હેવાલ કાયદાકારક છે કારણ કે લોકોમાં એવી માન્યતા છે કે સરકાર હીંદુસ્થાનમાંથી ખોરાકોને ઉદ્ધવ કરે છે તે ફક્ત યુદ્ધનાં ક્ષેત્રે સાડા નથી પણ બ્રીટીશ સામ્રાજ્યના બીજા ભાગોમાં પણ આપવાને સાડા છે. ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેનું વીગતવાર પત્રક બહાર પડ્યું હોય તેમ મારી, બાબુમાં નથી અને જો માંસી એ સમજીત ખરી હોય તો આશા છે કે સરકાર જલદીથી તેવું પત્રક બહાર પાડશે.

બીજી ગાંભીર બાબત જે લગાઈમાંથી ઉપરથીત થઈ હતી તે ઈંગ્લેન્ડ અને હીંદ

વચેની હુંડીના ભાવમાં થયેલો વધારો હતો. આ સવાલની વીવીધ જાણથી તમે વાકેફ છો અને જે જુદા જુદા તબક્કામાંથી પસાર થઈને એ સવાલ હાલની સ્થિતિએ જે સીલી-ગના દરે પહોંચ્યો છે તેની વીગત પણ તમારાથી અજાણી નથી એટલે એ વીશે વીગતમાં ઉતરવાની જરૂર નથી. આ અગત્યના અને ગુચવણ ભર્યા સવાલ વીશે ચેખરનો અણી-પ્રાય યાદીના રૂપમાં રજૂ થયો છે એ યાદી ને કરનસી કમીટી હાલ ઇંગ્લંડમાં કામ કરે છે તેના ઉપર તમારી વતી મોકલવામાં આવી છે. સવાલ ગુચવણ ભર્યો અને મુશ્કેલ છે તેની કોઈ ના પાડી શકશે નહીં પણ જે ગોઠડ રીઝર્વ ઇંગ્લંડમાં છે તે હુંડયામણના નક્કામાંથી એકઠું થયેલું છે અને તેનો ઉપયોગ ચાંદીના ભાવના વધારાની અસર હુંડી ઉપર થતી અટકાવવા માટે કેમ કરવામાં નથી આવ્યો તે હું સમજી શકતો નથી. મને સમજતું નથી કે માત્ર આપ અખત્યારીથી હુંડીનો ભાવ નક્કી કરવોજ પડે એમ હતું તો હુંડીના ભાવે સોનું હીંદમાં શા માટે આયાત થવા દેવામાં આવ્યું નહીં અને એમ શા માટે કહેવામાં આવે છે કે હીંદમાં સોના ચાંદીની આયાત થતી અટકાવવામાં આવી તે પગલું માત્ર હીંદના લોક કાળેજ અને હુંડીને અંગે થયેલી મુશ્કેલીએને પહોંચી વળવા માટેજ હતું. હું માત્ર સાદો સવાલ પુછવા માગું છું. હીંદ સ્વતંત્ર દેશ હોત અને હીંદ તથા ઇંગ્લંડ વચેના વેપારની સ્થિતિ ગાથારે છે તેવી હોત તો કેવી રીતે કામ લેવામાં આવત? એમ હોત તો હીંદમાંથી પરદેશ ખાતે આયાત કરતાં વધારે માલ મોકલીને ઉભું કરવામાં આવેલું લહેણું જે અસ્વભાવીક અને આપખુદી ભરેલી રીતે ઘટાડી નાંખવામાં આવ્યું છે તેવી રીતે કામ લેવાની હીંમત પણ સરકાર કરી શકત કે? હાલની સ્થિતિ સાદા ચળોટા નીચે પ્રમાણે વર્ણવી શકાય એમ

છે. યુનાઇટેડ કીંગડમને હીંદનો કાચો માલ જોઈએ છે પણ તેની કીંમત આપવાની ઇચ્છા નથી. ગ્રહસ્થો, મને તો લાગે છે કે ચલણ તથા હુંડીને લગતી જે રાજનીતી આ દેશમાં લડાઇ દરમ્યાન ચલાવવામાં આવી છે અને જે હજી પણ અમલમાં ચાલુ છે અને જેને લીધે ચલણ તથા હુંડી બાબદમાં ગુંચવાડો થયો છે તેનું કારણ એજ છે. દલગીર થવા જેવું એ છે કે જે વેળા હીંદ સંપૂર્ણ હૃદયથી અને સ્વેચ્છાથી ઇંગ્લંડની મદદે ખરી કટાકટીના વખતે પોતા નાથી બનતી સઘળી સહાય આપતું હતું તે વેળા ચલણની બાબદમાં સરકાર આજીવન ગલા ભરતી હતી. ચલણને લગતી કમીટી તેમાં તે પછી એનો રીપોર્ટ આવતાં સુધી વધારે ફેરફાર કર્યો ન હોત તો હજીપણ ભર્યું ગણાત. વેપારી વર્ગને એટલી તો આશા હતી. હુંડીના ભાવમાં સ્થિરતા લાવવા માટે પગલાં ભરવાની જરૂર હતી અને તે હેતુથી સરકારે થોડા વખત સુધી પોતે કંઈ રાજનીતી પાળશે તે બહેર કરવાની ખાસ જરૂર હતી એવી કાંઈ સત્તાવાર ખબર બહાર પાડવા માટે દેશમાં એક કરતાં વધારે ઠેકાણેથી માગણી આવી હતી પણ તેની ઉપર હજી સુધી મુદ્દલમાં ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી. તેની ગેરહાજરીમાં દેશમાં સઘળે અસ્થિરતા પ્રસરી છે. પોતાની સ્થિતિ કેવી છે કે પોતે હવે શું કરશે તે કોઈને પોતાને સમજતું નથી. પરીણામે વેપારને તથા ઉદ્યોગને હાની પહોંચી છે અને મુખ્ય અબરોમાંથી કેટલાકમાં તો એવી મંદી થઈ છે કે જે થોડા વખતમાં ગંભીર રૂપ લેવાની ચીંતા રહે છે.

પ્રમુખ સાહિબ અને ગ્રહસ્થો, જે તમે હીંદી સરકારના આવક ખર્ચના અડસટા ગયા માર્ચ માસમાં હીંદી ધારાસભામાં રજૂ કરવામાં આવ્યા તે પ્રત્યે નજર કરશો તો જોઈ શકશો કે હીંદી સરકારની આવક ટપરા લાખ પાઉંડ હતી તેમાંથી ૪૪૦ લાખ

પાઉંડ અથવા ૫૧ ટકા જેટલો ભાગ લશ્કરી ખર્ચમાં ગયો અને ૧૨૦ લાખ પાઉંડ અથવા ૧૪ ટકા જેટલી રકમ લગાડને લગતા ખર્ચમાં ઇંગ્લંડની સરકારને હીંદ તરફથી આપેલી મદદમાં ગઈ જેથી કેળવણી, નહેરો, સુખ-શાંતી વગેરે ખાતાં માટે બહુજ થોડી રકમ રહી. હાલ આવી રીતે કામ થાય છે તે જોતાં તમને પણ લાગશે કે ધારાસભાઓમાં સુધારા કરે તો પણ તેઓ તમારા ઉદ્દેશોને ખીલવવાને માટે શકતીવાન થશે નહીં. પ્રમુખ સાહેબ, ખરી વાત એ છે કે આ આ દેશની સરકાર તેના સાધનના પ્રમાણમાં અતીશય ઉડાઉ અને અતીશય ખરચાણ છે. તેમાં જુદાં જુદાં ખાતામાં ઉપરી તરીકે અમલદારો છે તેમનો ખર્ચ બહુ વધારે છે અને તેને સુખમાંથી સુધારી નાખવામાં નહીં આવે અને જે સુત્ર ઉપર એનું બંધારણ ઘડવામાં આવ્યું છે તેમાં સંપૂર્ણ રીતે સુધારો નહીં થાય ત્યાં સુધી અને તો ઘણીજ ધારતી આપણા ઉદ્દેશો માટે રહેશે. વરનીમાં દરેક મનુષ્ય હીંદ એ પાઉંડ વાર્ષિક આવક હોય એવા દેશ તરફથી દશ કરોડ પાઉંડ જેટલી રકમ બક્ષીસ આપવા અગાઉ તેની કોઇ પણ સરકાર ઘણીવાર અચકયા વગર ન રહે. એટલી રકમ આજથી પાંચ વરસ અગાઉ તો આખા વર-સની આવક જેટલી થઇ હોત; પણ હીંદી ધારાસભાએ પોતાની હુશીયારી વાપરીને જુદોજ વીચાર કર્યો અને તેને લીધે સુપરટેક્સ અને જીલ્લા વધારાના કર આ દેશની એછાં સાધનવાળી રૈયત ઉપર ઘણા વરસ સુધી નાખવા પડે એમ હોવા છતાં એટલી મોટી રકમ આપી દેવા ઠરાવ કર્યો છે. એ ઠરાવ કરવામાં તેમણે ગંભીર ભુલ કરી હતી અને તે એ હતી કે દેશનાં સાધનો ગોઝા પચીસ વરસ માટે ગીરો મુક્યા જેવું કયું છે જ કે એ સાધનોની દેશના બહુજ મોટા લાભ માટે ઘણીજ જરૂર છે. પણ એ

પછી ખીજી વધારાની મદદ માટે જેમણે ધારાસભા પાસે માગણી કરી તેમને માટે શું કહેવું તે મને સુઝતું નથી અને મારે શરમ સાથે કહી શકું ને એ કે ધારાસભા મંથેના આપણા પ્રતીનીધીઓએ પોતાની જામના હારીના યોગ્ય ખ્યાલ વીસરી જઈને અને પોતાના કાર્યથી દેશની ઉન્નતીમાં કેટલા વખત સુધી ઢીલ થશે તેના ખીચાર પણ કયાં વગર આંખ મીચીને વધારાની રકમ આપી છે. એ વધારાની મદદની રકમ પસાર કરવાની જામનાદારી જે રીતે ધારાસભાના હીંદી સભાસદો ઉપર નાખવામાં આવી તે તથા તેને પરીણામે જે રીતે વધારાના નફા ઉપરનો કર આ દેશ ઉપર નાખવામાં આવ્યો તે એ એવા તાબા અને બાણીતા બનાવો છે કે જે વીશે અત્યારે કાંઈ પણ કહેવાની જરૂર નથી. તેમ છતાં હું એટલું કહીશ કે આ એ મદદ અને તેને પરીણામે દેશ ઉપર નાખવામાં આવેલા કરને લીધે દેશના સાધનો એવા બંધાઈ ગયાં છે કે હવે પછી જેમને મીનીસ્ટરની પદવી આપવામાં આવે તેઓ હીંદી કે અંગ્રેજ ગમે તે હો તો પણ તેમને નહેરો વગેરે બાધ-કામની, કેળવણી વીશેની, સુખશાંતી માટેની તથા એવી ખીજી યોજનાઓ જે આ દેશના લાભ માટે તદ્દન જરૂરની છે તેને માટે જોઈતાં નાણાં શોધી કઢાડવાં એ લગભગ અશક્ય છે એમ લાગશે.

ગ્રહરથો જેમ પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યું છે તેમ તમારી કમીટી એમ્બર માટે એવું યોગ્ય મકાન મેળવવાની તજવીજમાં છે કે જ્યાં એમ્બરની ઑફીસ રાખી શકાય અને તેના કામને ખીલવી શકાય હું પ્રમુખ સાહેબના અલીપ્રાય સાથે મળતો થાઉં છું કે એ માટેના તમારી કમીટીના પ્રયત્નો ફતેહુમંદ થાય એવી આશા છે.

પ્રમુખ સાહેબની ગેરહાજરી દરમ્યાન મેં કામ કર્યું તે માટે એમણે જે માયાળુ શબ્દો વાપર્યા છે તે માટે હું તેમને

હાથી પોલીસી કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા કયાં જશો ?

આભાર માનું છું અને ગ્રહસ્થાં તમે એમના ઉદ્ધારને જે રીતે વધાવી લીધા તે માટે તથા આવતા વરસ માટે મને પ્રમુખનીમ્મે તે માટે તમારો આભાર માનું છું.

આટલા શબ્દો બોલી, ગ્રહસ્થાં, પ્રમુખ સાહેબે ગયા વરસ માટેનો રીપોર્ટ બહાલ રાખવાની જે દરખાસ્ત મેલી છે તેને ઘણા આનંદપૂર્વક હું અનુમોદન આપું છું.

શેઠ સોરાબજી વાર્ડનનું ભાષણ.

મી સોરાબજી એલજી વોર્ડન તે પછી જણાવ્યું કે મને આવતા વર્ષ માટે ઉપપ્રમુખ નીમ્મે તે માટે હું આપનો આભાર માનું છું અને હું આપને ખાત્રી આપું છું કે જેમ હેલા દસ વર્ષમા મેં કર્યું છે તેજ પ્રમાણે હવે પછી પણ ચેમ્બરને મારી સર્વ સેવા અર્પીશ અને એનું કામ વધે અને વધારે હિંચોગી થાય અને હિંદની ઉત્તતીમાં મદદ રૂપ થાય તે માટે મારાથી બનતી સર્વ મદદ આપીશ.

આ ચેમ્બરનું કામ જોતાં મને સારી રીતે આશા રહે છે કે વખત જતાં આ હિંદીયન ચેમ્બર સરકારને ઘણી મદદ રૂપ થઈ પડશે અને હિંદના લાભ ઉત્તમ પ્રકારે સંભાળશે ચેમ્બરની સઘળી ચારજીઓ ઉપર નામદાર મુંબઈ સરકાર તેમજ હિંદી સરકાર સારી રીતે ધ્યાન આપે છે તે માટે આપણે આભારી છીએ સરકારી અમલદારો તથા વેપારીઓ વચે વીચાર વીનીમય થાય છે તો તેથી ઘણા મતલેદના સવાલોનું નીરાકરણ થઈ જાય છે.

વળી જ્યારે રાજકીય સુધારાનું બીલ પાસ થશે ત્યારે ખાંડીશ સામ્રાજ્યમાં હિંદ પણ સારી જગા હોશે એવી આશા છે. એ સ્થિતિ હેતુ લાવવા માટે હિંદની વેપારી ઉત્તતી માટે આપણે સર્વેએ એકત્ર થઈને કામ કરવું જોઈએ કેમકે એમ કહેવાય છે કે પ્રગતિ ખરું બળ વેપારમાં છે.

શેઠ હંસરાજનું ભાષણ.

તે પછી શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીએ એ દરખાસ્તને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે હું જે ત્રણ બાબતો પ્રત્યે આપનું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું. તેમાંહેલી એક રૂના વેપાર વીશે છે. જ્યારે રૂનો સટો જ્ઞેશમાં ચાલે છે અને લાવ બહુજ ઉંચે ગયા ત્યારે સરકારે કેટલીક સંસ્થાઓને વીનંતી કરીને વચે નાંખી અને રૂના સટાને કાબુમાં રાખવા માટેની ગોઠવણ કરવા જણાવ્યું. તે પછી મી. નોએલ વીલકીન્સનની બલામણથી કલીયર્સિંગ હાઉસ ઠહાડયું અને કોટન કંટ્રોલ કમીટી નેમી પણ જે હેતુથી એ સર્વ કર્યું તે હેતુ પાર પાડ્યો હોય એમ લાગતું નથી અને હજી રૂના વેપારમાં સટાનું તત્વ ઘણું છે જેથી રૂના લાવનો આધાર ખપ અને છત ઉપર નહિ રહેતાં મોટા સટોરીયાઓની ઉપર રહે છે દર પખવાડીયે પતાવટ કરવાનું રાખવાથી તો સટો વધે છે બીજી બાબત સુરત જીલ્લામાં હલકા પ્રકારનું રૂ સારી જાવના રૂ સાથે ભેગી નાખવામાં આવે છે તે છે. આ ઉપરાંત ચલણ તથા હિંદી પ્રધાનની હુંડીના લાવમાં થયેલા વધારા વીશે પણ એમણે વિવેચન કર્યું હતું.

કમોટીની સભાઓ.

ધી હિંદીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર ઍન્ડ બુરોની કમોટીની એક સભા બુધવાર તારીખ ૨૪ મી સપ્ટેમ્બરને રોજ બપોરે ૩ વાગે ચેમ્બરની ઍમ્પીસમાં શેઠ જહાંગીરજી બમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થાં હાજર હતા:—

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી

„ વસનજી ઠાકરસી હાલાઈ

શેઠ સોરાબજી એલજી વાર્ડન

„ મોતીલાલ વલ્લભજી

ધાં બોમ્બે ટાઇલમાર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

પાઉંડ અથવા ૫૧ ટકા જેટલો ભાગ લશ્કરી
ખર્ચમાં ગયો અને ૧૨૦ લાખ પાઉંડ અથવા
૧૪ ટકા જેટલી રકમ લગાડને લગતા ખર્ચમાં
ઈંગ્લંડની સરકારને હીંદ તરફથી આપેલી
મદદમાં ગઈ જેથી કેળવણી, નેહરો, સુખ-
શાંતી વગેરે ખાતાં માટે બહુજ થોડી રકમ
રહી. હાલ આવી રીતે કામ થાય છે તે
જોતાં તમને પણ લાગશે કે ધારાસભાઓમાં
સુધારા કરે તોપણ તેઓ તમારા ઉદ્યોગોને
ખીલવવાને માટે શકતીવાન થશે નહીં.
પ્રમુખ સાહેબ, ખરી વાત એ છે કે આ
આ દેશની સરકાર તેના સાધનના પ્રમાણમાં
અતીશય ઊંડાકે અને અતીશય ખર્ચાકે છે.
તેમાં જુદાં જુદાં ખાતામાં ઉપરી તરીકે
અમલદારો છે તેમને ખર્ચ બહુ વધારે છે
અને તેને મુજબથી સુધારી નાખવામાં નહીં
આવે અને જે સુત્ર ઉપર એવું બંધારણ
લડવામાં આવ્યું છે તેમાં સંપૂર્ણ રીતે
સુધારો નહીં થાય ત્યાં સુધી મને તો
ઘણીજ ધારતી આપણા ઉદ્યોગ માટે રહેશે.
વસ્તીમાં દરેક મતુલ્ય દીઠ બે પાઉંડ વાપીંક
આવક હોય એવા દેશ તરફથી દશ કરોડ
પાઉંડ જેટલી રકમ ગણીસ આપવા
અગાઉ તેની કેાઈ પણ સરકાર ઘણીવાર
અચકયા વગર ન રહે. એટલી રકમ આજથી
પાંચ વરસ અગાઉ તો આખા વર-
સની આવક જેટલી થઈ હોત; પણ હીંદી
ધારાસભાએ પોતાની હુશીયારી વાપરીને
જુદોજ વીચાર કર્યો અને તેને લીધે
સુપરટેક્સ અને બીજા વધારાના કર આ
દેશની એાછાં સાધનવાળી રૈયત ઉપર
ઘણા વરસ સુધી નાખવા પડે એમ હોવા
છતાં એટલી મોટી રકમ આપી દેવા ઠરાવ
કર્યો છે. એ ઠરાવ કરવામાં તેમણે ગંભીર
જુલ કરો હતી અને તે એ હતી કે દેશનાં
સાધનો ગોયા પચીસ વરસ માટે ગીરો મુક્યા
જેવું ક્યું છે તે કે એ સાધનોની દેશના બહુજ
મોટા લાભ માટે ઘણીજ જરૂર છે. પણ એ

પછી બીજી વધારાની મદદ માટે જેમણે
ધારાસભા પાસે માગણી કરી તેમને માટે શું
કહેવું તે મને મુજબ નથી અને મારે શરમ
સાથે કબુલ કરવું જોઈએ કે ધારાસભા મધેના
આપણા પ્રતિનિધીઓએ પોતાની જોખમ
દારીના યોગ્ય જ્યાલ વીસરી જઈને અને
પોતાના કાર્યથી દેશની ઉન્નતીમાં કેટલા વખત
સુધી ઢીલ થશે તેના પીચાર પણ ક્યાં
વગર આંખ મીચીને વધારાની રકમ આપી
છે. એ વધારાની મદદની રકમ પસાર કર-
વાની જોખમદારી જે રીતે ધારાસભાના હીંદી
સભાસભો ઉપર નાખવામાં આવી તે તથા
તેને પરીણામે જે રીતે વધારાના નફા ઉપરનો
કર આ દેશ ઉપર નાંખવામાં આવ્યો તે બે
એવા તાજ અને જાણીતા બનાવો છે કે જે
વીશે અત્યારે કાંઈ પણ કહેવાની જરૂર નથી.
તેમ છતાં હું એટલું કહીશ કે આ બે મદદ
અને તેને પરીણામે દેશ ઉપર નાંખવામાં
આવેલા કરને લીધે દેશના સાધનો એવા બંધાઈ
ગયાં છે કે હવે પછી જેમને મીનીસ્ટરની
પદવી આપવામાં આવે તેઓ હીંદી કે અંગ્રેજ
ગમે તે હો તોપણ તેમને નેહરો વગેરે બાધ-
કામની, કેળવણી વીશેની, સુખશાંતી માટેની
તથા એવી બીજી યોજનાઓ જે આ દેશના
લાભ માટે તદન જરૂરની છે તેને માટે
જોઈતાં નાણાં શોધી કઢાડવાં એ લગભગ
અશક્ય છે એમ લાગશે.

અહરથો જેમ પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યું
છે તેમ તમારી કમીટી ચેમ્બર માટે એવું
યોગ્ય મકાન મેળવવાની તજવીજમાં છે કે
જ્યાં ચેમ્બરની ઑફીસ સખી શકાય અને
તેના કામને ખીલવી શકાય હું પ્રમુખ સાહે
બના અભીપ્રાય સાથે મળતો થાઉં છું કે એ
માટેના તમારી કમીટીના પ્રયત્નો ફતેહમંદ
થાય એવી આશા છે.

પ્રમુખ સાહેબની ગેરહાજરી દરમ્યાન
મેં કામ કર્યું તે માટે એમણે જે માયાળુ
શબ્દો વાપર્યા છે તે માટે હું તેમને

હાથી પોલીસી કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા કયાં જશો ?

આભાર માનું છું અને ગ્રહસ્થો તમે એમના ઉદ્ધારને જે રીતે વધાવી લીધા તે માટે તથા આવતા વરસ માટે મને પ્રમુખ નીચે તે માટે તમારો આભાર માનું છું.

આટલા શબ્દો બોલી, ગ્રહસ્થો, પ્રમુખ-સાહેબે ગયા વરસ માટેનો રીપોર્ટ બહાલ રાખવાની જે દરખાસ્ત મેલી છે તેને ધણી આનંદપૂર્વક હું અનુમોદન આપું છું.

શેઠ સોરાબજી વાર્ડનનું ભાષણ.

મી સોરાબજી એદલજી વોર્ડને તે પછી જણાવ્યું કે મને આવતા વર્ષ માટે ઉપપ્રમુખ નીચે તે માટે હું આપનો આભાર માનું છું અને હું આપને ખાતરી આપું છું કે જેમ છેલ્લા દસ વર્ષમાં મેં કયું છે તેજ પ્રમાણે હવે પછી પણ ચેમ્બરને મારી સર્વ સેવા અર્પીશ અને એનું કામ વધે અને વધારે ઉપયોગી થાય અને હિંદની ઉન્નતીમાં મદદ રૂપ થાય તે માટે મારાથી બનતી સર્વ મદદ આપીશ.

આ ચેમ્બરનું કામ જોતાં મને સારી રીતે આશા રહે છે કે વખત જતાં આ હિન્દીયન ચેમ્બર સરકારને ઘણી મદદ રૂપ થઈ પડશે અને હિંદના લાલ ઉત્તમ પ્રકારે સંભાળશે ચેમ્બરની સઘળી અરજીઓ ઉપર નામદાર મુંબઈ સરકાર તેમજ હિંદી સરકાર સારી રીતે ધ્યાન આપે છે તે માટે આપણે આભારી છીએ સરકારી અમલદારો તથા વેપારીઓ વચે વીચાર વીનીમય થાય છે તે તેથી ઘણા મતભેદના સવાલોનું નીરાકરણ થઈ જાય છે.

વળી જ્યારે રાજકીય મુદ્દાનાં બીલ પાસ થશે ત્યારે પ્રાંટીશ સામ્રાજ્યમાં હિંદ પણ સારી જગા લેશે એવી આશા છે. એ સ્થિતી ઝટ લાવવા માટે હિંદની વેપારી ઉન્નતી માટે આપણે સર્વેએ એકત્ર થઈને કામ કરવું જોઈએ કેમકે એમ કહેવાય છે કે પ્રજાનું ખર્ચ બાળ વેપારમાં છે.

શેઠ હંસરાજનું ભાષણ.

તે પછી શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીએ એ દરખાસ્તને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે હું બે ત્રણ બાબતો પ્રત્યે આપનું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું. તેમાંહેલી એક રૂના વેપાર વીશે છે. જ્યારે રૂનો સટો જાશમાં ચાલ્યો અને લાવ બહુજ ઉંચે ગયા ત્યારે સરકાર કેટલીક સંસ્થાઓને વીનંતી કરીને વચે નાંખી અને રૂના સટાને કાબુમાં રાખવા માટેની ગોઠવણ કરવા જણાવ્યું. તે પછી મી. નોએલ વીલકીન્સનની બલામણથી કલીયરીંગ હાઉસ ઠહાડ્યું અને કોર્ટન ઠટ્ટાલ કમીટી નેમી પણ જે હેતુથી એ સર્વ કયું તે હેતુ પાર પાડ્યો હોય એમ લાગતું નથી અને હજી રૂના વેપારમાં સટાનું તાવ ધણું છે જેમી રૂના ભાવનો આધાર ખર્ચ અને છત ઉપર નહિં રહેતાં મોટા સટોરીયાઓની ઉપર રહે છે દર પખવાડીયે પતાવટ કરવાનું રાખવાથી તે સટો વધ્યો છે બીજી બાબત સુરત જીલ્લામાં હલકા પ્રકારનું રૂ સારી નાવના રૂ સાથે ભેળી નાખવામાં આવે છે તે છે. આ ઉપરાંત ચલણ તથા હિંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવમાં થયેલા વધારા વીશે પણ એમણે વિવેચન કર્યું હતું.

કમોટીની સલાઓ.

ધી હિન્દીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર ઍન્ડ બુરોની કમીટીની એક સલા બુધવાર તારીખ ૨૪ મી સપ્ટેમ્બરને રાજ બપોરે ૩ વાગે ચેમ્બરની ઑફીસમાં શેઠ જહાંગીરજી બમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થો હાજર હતા:--

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી

,, વસનજી ઠાકરસી હાલાઈ

શેઠ સોરાબજી એદલજી વાર્ડન

,, મોતીલાલ વલ્લભજી

શેઠ નારણદાસ પુરૂષોત્તમ

,, લાલજી ગોવિંદજી

,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

નીચે પ્રમાણે કામઠાજ કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧ ગઈ તા. ૨૭-૮-૧૯, તા. ૮-૯-૧૯ તથા તા. ૧૯-૯-૧૯ ને રાજ મળેલી કમીટીની મીનીટો પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ મેસર્સ અબદુલ કાદર નુરુભાઈ ઍન્ડ સન્સ તરફથી તેઓને આ ચેમ્બરના ચેમ્બર તરીકે કાયમ રહેવાની ઈચ્છા છે એવો પત્ર આવેલો તે ઉપર એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેમણે હમીશના રિવાજ મુજબ ચરણ કરવી.

૩ ઇન્ડિયન કોમર્શીઅલ કોંગ્રેસ ઇ. સ. ૧૯૨૦ ના બ્લ્યુઆરી 'માસમાં લરવી એ મતલબનો પત્ર એસોસીએટેડ ઇન્ડિયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના સેક્રેટરી તરફથી આ ચેમ્બરના સેક્રેટરી ઉપર આવેલો હતો તે પર એમ લખવાનો ઠરાવ કર્યો હતો કે કમીટી તે ચોજનાને પસંદ કરે છે અને કોંગ્રેસમાં ડેલીગેટો મોકલશે.

૪ સ્ટેટ બેંકના સંબંધમાં આ ચેમ્બરે ના. સરકારને પત્ર લખેલો તેનો જવાબ આવેલો. કે સરકારે ફક્ત એમ જણાવેલું કે ત્રણ મલાકાની બેંક એકઠી કરવી તે પરથી કાંઈ એમનો સ્ટેટ બેંક સ્થાપવાનો વીચાર છે એવું અનુમાન કરવું વ્યાજબી નથી. કમીટીએ તેની નોંધ લીધી હતી.

૫ મી. બી. એન. અનંતાની તરફથી એવો કાગળ આવ્યો હતો કે જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકામાં ઘણા હિંદીઓ પાસે જરમન સરકારની નોંધ છે તે બમ્બરમાં ચાલતી નથી તો તે બાબત તરફ ના. સરકારનું ધ્યાન ખેંચી દાદ માગવી આ ઉપર એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે નામદાર સરકારને પાસે આ વિષે તપાસ કરવી.

૬ દારૂ અને દવાની બનાવટોને લગતા આંકડાના સંબંધમાં આંકડા ખાતાના ડીરેક્ટર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એ બાબત ધ્યાનમાં છે અને થોડા વખતમાં કાંઈ નીર્ણય ઉપર આવશે. આ પત્રની નોંધ લીધી હતી.

૭ ચામડાની નીકાશ ઉપર અંકુશ મુકવામાં આવ્યો હતો તે સંબંધમાં પંજાબ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના સેક્રેટરી તરફથી એવી મતલબનો પત્ર આવ્યો હતો કે એ લોકોએ સરકારને તારથી બમ્બર આપી છે અને વાંધો ઉઠાવ્યો છે અને આ ચેમ્બરે પણ જો તેવો અભિપ્રાય હોય તો તેમ કરવું પણ ત્યાર બાદ સરકારે એ પદ્ધતી ફેરવી હતી. તેથી કાંઈ પગલા લેવાં એ આ ચેમ્બરને જરૂરી લાગતું નથી એવો ઠરાવ કમીટીએ કર્યો હતો.

૮ ઉદ્યોગોને લગતા પ્રાંતીક ખાતાના સંબંધમાં કેંટેલીક લલામણ કરેલી તેના જવાબમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જે જે વિષયોમાં ચેમ્બરનો અભિપ્રાય લેવાનું સરકારને વ્યાજબી લાગશે તે તે બાબત પર અભિપ્રાય લેવાશે એટલે તે સંબંધમાં, ચેમ્બરે નિર્ણય રહેવું તેની નોંધ લીધી હતી.

૯ આયાતની એક સામાન્ય તારીખના સંબંધમાં બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટે આ ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો તે ઉપર એવો મત આપવાનું નક્કી થયું હતું કે હાલ વેપાર સ્થીર

હોયી પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નથી ત્યાં સુધી એ ચોળનાં અનુકુળ છે કે નહીં તે કંઈ કહી શકાય નહીં તેથી વેપાર સ્થિર થયા પછીથી અભીપ્રાય આપી શકાય.

૧૦ મુંબઈ કમરશીયલ મુશીયમના સેક્રેટરી તરફથી એવો પત્ર આવ્યો હતો કે તેમને હુરકોઈ પ્રકારે બનતી મદદ કરવી. તે ઉપર એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે આ ચેમ્બર એ પ્રધાન સોને બનતું ઉત્તેજન આપશે. એ પત્ર આ ચેમ્બરના માસીકમાં છપાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ ભાગીદારી રજીસ્ટર કરવાના મંત્રાલયમાં નામદાર સરકારે આ ચેમ્બરનો અભીપ્રાય માગ્યો હતો અને તે પ્રમાણે અભીપ્રાયનો સળ કમીટીએ તૈયાર કરેલો ખરડો મોકલાવી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ હીંદુસ્થાનમાં વીમાનની ખીલવણી સમર્થી સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપરથી એવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે તે પત્ર સભાસદોમાં ફેરવવો અને ત્યારબાદ એ ખીલ કમીટીની મીટીંગ પાસે રજુ કરવો.

૧૩ મુંબઈ સરકાર તરફથી એવું પુછાવવામાં આવ્યું હતું કે આ ચેમ્બરના સભાસદોના નોકરોને ક્યા ક્યા તહેવારો પાળવા દેવામાં આવે છે તેનો જવાબ આપવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો (જુઓ ચેમ્બરનો પત્રવ્યવહાર).

૧૪ મી. બેસની તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેમને આ ચેમ્બર તરફના ખર્ચ પત્રી તરીકે વગર પગારે ટેન્ડરોમાં કામ કરવા પુથી છે તે પર એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે એમની એ પ્રમાણેની નોકરીની આ ચેમ્બરને હાલ જરૂર નથી એવો પત્ર એમને લખવો.

૧૫ મસુરની નીકાલના સંબંધમાં એક નવામો પત્ર આવ્યો હતો. પણ તે નવામો હોવાથી તેપર ધ્યાન આપવામાં આવ્યું ન હતું.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને જુરોની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા. ૮ મી એક્ટોબર ૧૯૧૬ ને દીવસે ૨-૩૦ (૨૫. ટા.) ને ભરવામાં આવી હતી જે વખતે નીચે લખાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:-

શેઠ જહાંગીરજી મી. પીટી (પ્રમુખ)
 ,, મનસુખલાલ આત્મારામ માસ્તર
 ,, વલ્લભદાસ ચતુરભૂજ શીવજી
 ,, જેઠમલ નારણદાસ
 ,, એ. મર ફાઝલભાઈ કરીમભાઈ
 ,, દેવીદાસ માધવજી ઠાકરમી
 ,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરમી
 એ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મેહેતા
 શેઠ ભાવજી ગોવીંદજી

શેઠ સોરાબજી એદલજી વોરડન (ઉપ-પ્રમુખ)
 ,, પી. જે. ખીલીમોરીયા
 ,, સુરજમલ લલ્લુભાઈ
 ,, વીઠ્ઠલદાસ દામોદર ગોવીંદજી
 ,, મોતીલાલ વલભજી
 એ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ
 શેઠ ગુલાબચંદ દેવચંદ
 ,, લાલજી ગોવીંદજી

૧. ૨૪ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬ ને રોજ ભરથેલી કમીટીની સભાની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી. તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો અને પેઢીઓ તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે હાજર થવાને અરજીઓ આવી હતી. જેમને રાખેતા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીવસો તા. ૧૫ એક્ટોબર થી તા. ૨૨ એક્ટોબર સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્કુટીની અર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભભાઈને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧ શેઠ મુળભ રણુછાડ વેદ.

૨ શેઠ મોરારજી મુળભ ખટાઉ.

૩ મેસર્સ પાલનભ એલલભ એન્ડ સન્સ.

૪ મેસર્સ એફ. એમ. ચીનાઈ એન્ડ કું.

૫ મેસર્સ કે. ભ. એ. દેમતલભ મુળભ એન્ડ કું. ૬ મેસર્સ નપુ નેણુચી એન્ડ કું.

૩. ખાધા ખોરાકની ચીજોને એક ઇલાકામાંથી બીજા ઇલાકામાં લાવવું જ કરવામાં હાલ જે અંકુશ સરકાર તરફથી ચાલુ છે તે અંકુશ ખશેડવાને અરજી કરવાને માટે શેઠ લાલભ પદમશી તરફથી જે સુચના કરવામાં આવી હતી તે ઉપર વીચાર કરવામાં આવતાં એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે તે સંબંધમાં ના. સરકારને લખવું.

૪ એ. સર કાજલભાઈ ઠરીમભાઈ તરફથી એમ પત્ર આવ્યો હતો કે કમીટીની મીટીંગો ખુદ અને ગુરૂવારે લરવામાં આવે તો તેઓથી તેમાં હાજર રહેવાનું બની શકતું નથી આ બાબત ઉપર એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે હવેથી રાખેતા મુજબ કમીટીની સભાઓ દર મહીનાના બીજા અને ચોથા મંગળવારે ૧-૩૦ (સુ. ટા.) મે બરવી.

૫. ઇસેન્શીઅલ એઈલ્સની આયાત અને નીકાસના વધારે વીગતવાર આંકડાઓ નામદાર સરકાર તરફથી પ્રસીદ્ધ થતાં આંકડાઓનાં પુસ્તકોમાં અપાવાં જોઈએ તે મતલબની કમીટીએ કદેલી સુચનાનો આંકડા ખાતાના ડીરેક્ટર તરફથી એમ જવાબ વાળવામાં આવ્યો હતો કે આ સુચના ઉપર ના. સરકાર વીચાર ચલાવે છે. આ જવાબની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૬. સોનાની આયાત, વગર અંકુશે આ દેશમાં થવા દેવા માટે કમીટીએ ના. સરકારને સુચના કરી હતી. તે બાબતમાં ના. સરકારનો જવાબ આવ્યો હતો કે હાલ તેમ થવા દેવું એ અશક્ય છે. આ બાબતમાં એમ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો કે આ મતલબના ઠરાવ માટેનાં સરકાર પાસે શું કારણો છે તે જણાવવાં કે જેથી કરીને વેપારી કોમના મનનું સમાધાન થાય.

૭. ચેમ્બરના નીયમ નં. ૨૫ માં પ્રમાણે કમીટીના સભાસદો તરીકે નીચે જણાવેલા પાંચ ચેમ્બરના સભાસદો નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧. શેઠ નારણભ હરીભાઈ (એઇન મર્ચન્ટસ એસોસીએશન.)

૨. શેઠ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ખોખાણી (ખોખે ઍન્ડ એસોસીએશન.).

૩. „ મથુરંદાસ કાનભ મટાણી (ખોખે રાઇસ મર્ચન્ટસ એસોસીએશન.)

૪. „ બી. એફ માદન.

૫. „ એન. એમ. મનુમદાર

૮. ચેમ્બરના નીયમ નં. ૨૩ પ્રમાણે જુદા જુદા ધંધાને લગતી સળ કમીટીઓ બનાવવાને માટે જુદા જુદા ધંધાઓમાં ચેમ્બરના કયા કયા સભાસદો છે તે બાબતનું લીસ્ટ તપાસવા માટે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી.

પ્રમુખ, ઉપ પ્રમુખ, શેઠ સુરજમલ લલ્લુભાઈ તથા શેઠ લાલભ ગોવીંદભ.

માસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

૯. મેસર્સ એમ. એમ. સંજલ્લા એન્ડ કંપની લીમીટેડ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે મેસર્સ એમ એમ બોટલવાળાની કંપની જેઓ આ ચેમ્બરના સભાસદ છે તેઓનું ગુરૂવીલ તેઓએ (મેસર્સ સંજલ્લાની કંપનીએ) લઈ લીધું છે અને તેથી તેઓને આ ચેમ્બરના સભાસદ તરીકે બહુવા. આ મતલબને મુધારો ચેમ્બરના રજીસ્ટરમાં કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦. શેઠ આર ઈ. દાદાચાનજી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એકરવેજ ઉંચી જવાથી તેઓના વેપારમાં તેઓને મોટી નુકશાની ગઈ હતી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી તથા જે સભાસદોને વાંચવો હોય તેઓને માટે ટેબલ ઉપર મુકવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧. ગ્રેટબ્રીટન શીવાય બીજા દેશોથી આવતા રંગની આયાત સામે ના. સરકાર તરફથી જે અંકુશ મુકવામાં આવ્યો હતો તેની સામે કમીટીએ પોતાનો પ્રોટેસ્ટ રજુ કર્યો હતો તથા આમડાની નીકાસ જઠાતમાંથી અપાવાની રીએટ બાબત પણ પ્રોટેસ્ટ મોકલાવ્યો હતો. ના સરકાર તરફથી એમ જવાબ આવ્યો હતો કે રંગોની આયાત માટે લાઇસેન્સ બહુ છૂટથી આપવામાં આવશે કે જેથી હીંદુસ્તાનના લાભોને નુકશાન ન બંધ. આમડા ઉપરની નીકાસ જઠાતમાંથી અપાવાની રીએટને “ઇમ્પીરીઅલ પ્રેક્કરન્સ” સાથે કાંઈ સંબંધ નથી એ પ્રમાણે ના સરકારે જણાવ્યું હતું. ના. સરકારના જવાબના આ બીજા ભાગની નોંધ લેવામાં આવી હતી તથા રંગવાળી બાબતના જવાબને માટ વધુ વીચાર કરવાને માટે નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થાની સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—પ્રમુખ, ઉપ પ્રમુખ, ઓ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ, ઓ. સર ફાગલભાઈ કરીમભાઈ, મી. બી. એફ. માદન, મી. એન. એમ. મહુમદાર.

૧૨. ઈંગ્લાંડથી આ દેશમાં આવવા માટે સ્ટીમરના પેસેજીઝ બાબત ના સરકારે કરેલી ગોડવણના સંબંધમાં તેઓ તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો, તે ચેમ્બરના સભાસદોમાં ફેરવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩. ઓ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ ચેમ્બરના પ્રમુખ ઉપર એક પત્ર લખ્યો હતો જેની મતલબ તેઓએ બંને કમીટીમાં ઠી સંલગ્નાવી હતી. બાવાર્થ એ હતો કે હીંદુસ્તાનની વેપારી કોમના લાભ બગાડર સચવાઈ શકે તથા આ ચેમ્બર પોતાનું ફેટલુક કામ વધારે સારી રીતે કરી શકે તે માટે લંડનમાં ચેમ્બર તરફથી એક શાખા Branch Office રાખવાની ખાસ જરૂર છે. આ યોજના અમલમાં મુકવી હોય તો તેને કઈ બાબતનું રૂપ આપવું તથા ખર્ચ માટે શું બંધોબસ્ત કરવો તે બાબત ઉપર નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થાની સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—

૧ પ્રમુખ.

૨ ઉપ પ્રમુખ.

૩ ઓ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ

૪ ઓ. સર ફાગલભાઈ કરીમભાઈ

૫ શેઠ માવજી ગોવીંદજી

૬ „ મોતીલાલ વલ્લભજી

૭ ઓ. શેઠ યુનીલાલ વી મહેતા,

૮ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરશી

૯ „ એન એમ. મહુમદાર

૧૪. ઓ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસે કમીટીનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું કે ઓસ્ટ્રેલીયાને એક ઓટીશ સંસ્થાન તરીકે જરમની તરફથી મળનારી “ઇન્ટરમીટી” માં ભાગ મળવાનો છે એમ વર્તમાનપત્રોપરથી જણાય છે. આ બાબતમાં ના. સરકારને પત્ર લખી ખરી હકીકત પુંજાવવાનું નક્કી થયું હતું.

પત્રવ્યવહાર.

(૧)

નામદાર મુંબઈ સરકારનાં સામાન્યબાતાનાં સેક્રેટરી જોગ

વહાલા સાહેબ,

તમારા તા. ૧૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬ના પત્રના જવાબમાં જણાવવાની રજા લઈ છું કે આ ચેમ્બરના સભાસદોના નોંધરોને તેહવારોના ભાલ મળવાનો આધાર તેમનું કામકાજ અંગ્રેજી રૂઢી પ્રમાણે કે હીંદી રૂઢી પ્રમાણે ચાલવા ઉપર છે. સાધારણ રીતે પહેલા વર્ગમાં ગણાયેલી આફ્રીસો બધા બેન્કના તેહવારોને દીને તથા રવિવારે અંધ રાખવામાં આવે છે અને તે ઉપરાંત સંક્રાંત, મહા એકાદશી વગેરે કેટલાક ખાસ તેહવારો પણ પાળે છે જો કે એવા ખાસ તેહવારોની સંખ્યા ઘણી મોટી નથી દેશી રૂઢી પાળનારા સભાસદો અમાસને દીને તથા પોતાના ધંધાને લગતી મંડળી ઠરાવે તે તેહવારોને દીને આફ્રીસ અંધ રાખે છે. એવા તેહવારો ઘણું ખર્ચ બેંકના માટે ઠરાવેલા તેહવારો હોય છે પણ સામાન્ય રીતે પારસીઓ તથા મેહામેદનોના તેહવારો બજારમાં તથા વેપારી મંડળોમાં પળાતા નથી. આ શીવાય કાંઈ વધારે ખબર નેહતી હશે તે આ ચેમ્બરની કમીટી ખુશીથી પુરી પાડશે.

લી. આજાંકીત,
જે. કે. મેહતા,
સેક્રેટરી.

(૨)

ઈન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બરના સેક્રેટરી જોગ સાહેબ

વેપારને લગતા આંકડા તથા હિસાબો છાપવામાં વરસ જાનેવારી માસથી શરૂ કરવા વીશે તમારો તા. ૧૭ મી મે ૧૯૧૬નો પત્ર મળ્યો હતો તે વીશે જણાવવાનું કે તેર ચેમ્બર ઓફ કોમર્સનો એ વીશે અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો હતો તેમાંથી માત્ર એક શીવાયની બધી ચેમ્બરોના અભિપ્રાય જાનેવારી માસથી વરસ શરૂ કરવાની તરફેણમાં મળ્યો હતો.

૧૯૨૦ ના મે માસમાં ઇમ્પીરીયલ સ્ટેટી-સ્ટીકલ કોન્ફરન્સ લંડનમાં મળવાની છે તે બીના ધ્યાનમાં લઈને હીંદી સરકારે ઠરાવ્યું છે કે એ કોન્ફરન્સ મળે ત્યાં સુધી આ ફેરફાર સુલતવી રાખવા.

લી. આજાંકીત સેવક,

કલકત્તા } (સહી) જી. ફીલે. શીરાસ
૨૭-૯-૧૯ } ડીરેક્ટર ઓફ સ્ટેટીસ્ટીક્સ.

(૩)

ફીલેડની સરકાર તરફથી મુંબઈ ખાતે વાઇસ કોન્સલ નેમવામાં આવનાર છે એમ જણાવનારો પત્ર આ ચેમ્બરને ગઈ તા. ૩૦-૭-૧૯ ને દિને મળ્યો હતો તે પત્ર રદ કરવામાં આવ્યો છે એમ હમણાં મુંબઈ સરકાર તરફથી મળેલા પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

(૪)

હાંદુસ્થાનમાં લરકરી શીવાય બીજા તમામ કામસર આકાશ માર્ગે મુસાફરી કરવા બાબત વીશે હાંદી સરકાર તરફથી એક પત્ર આવ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આકાશ માર્ગે મુસાફરીની યોજના કરવા પહેલાં બે મુદ્દા ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાના છે. પહેલો મુદ્દો એ છે કે આકાશની મુસાફરી એ એક એવી ખર્ચાળ બાબત છે કે તેના નીલાય સાધારણ રીતે કરવો અશક્ય છે. પણ તેને અંગે બીજી સંતોષકારક બાબત એ છે કે તેવી મુસાફરીને સાડા બે એક મથક ખોલ્યું હોય તો પછી નજદીકમાં બીજું મથક ખોલવાની જરૂર રહેતી નથી. અર્થાત એ મથકો ઘણે દૂર હોય તો પણ બસ છે. આવા હેતુથી સરકારને હાલ હાંદુસ્થાન અને બર્મા એમાં મળીને નીચેના સ્ટેશને મથકો ખોલવાનો વીચાર છે:— સુબાઈ, કલકત્તા, મદ્રાસ, કરાચી, દીલ્લી, નાગપુર, રંશુન

ઉપર પ્રમાણે ધણીજ જુજ મથકો ખોલવામાં સરકારને એવો હેતુ છે કે ધણાં મથકો પણ નબળાં થોડે થોડે અંતરે રાખવાં તેના કરતાં જુજ પણ મંઝીન મથકો વધારે અંતરે રાખવાથી ખર્ચામાં વધારે પોસાંચ થાય તેમ છે. બીજો

મુદ્દો યંત્રોની રચના સંબંધી છે. આ સંબંધમાં સરકારનો એવો અભીપ્રાય છે કે યંત્રો દીવસે દીવસે એટલાં તો ચુકતીવાળાં થતાં જાય છે કે એ ચુકતી શીખરે પહોંચી એમ કોઈ પણ કહી શકે નહી. એ પરથી સરકારનો બીજો વીચાર એ છે કે યંત્રોની પસંદગીમાં બીલકુલ અંકુશ ન હોવો જોઈએ. ઉપર જતાવેલા બે મુદ્દા ધ્યાનમાં લઈને સરકારને ગમે તે કંપનીને આકાશ માર્ગે રચાવવાનો ઇજાજરો અમુક વર્ષ સુધી આપવાનો વીચાર છે એ હકની રૂએ કંપની આકાશ માર્ગે ટપાલ લઈ જશે. અને તેના દર સરકાર નક્કી કરશે. માલ અને મુસાફર લાવવા લઈ જવામાં કંપનીને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે દર નક્કી કરવા દેવામાં આવશે. ઉપર પ્રમાણે કોઈ પણ કંપનીને ઇજાજરો આપતાં પહેલાં સરકારની એવી ઇચ્છા છે, કે જે જે કંપનીઓને આ યોજના સાથે કાંઈ સંબંધ હોય, અગર તો આ યોજનાના સંબંધમાં કાંઈ ખાસ ભલામણ અગર સરતો લખી જણાવવા ઇચ્છા હોય તે તે કંપનીઓને તેમ કરવાની તક મળે. વધારામાં સરકાર ખાસ કરીને જણાવે છે કે આ સંબંધમાં પત્રવહેવાર કોઈને ખાનગી રાખવાની ઇચ્છા હશે તો તેને માન આપવામાં આવશે.

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં વધારવામાં આવેલાં પુસ્તકો.

- G. 1419 Report on the Operations of the Paper Currency Department in the Bombay and Karachi Circles and on the Movement of Funds in the Presidency of Bombay including Sind for the year 1918-19.
- „ 1450 Report on the Working of the Dawood Sassoon Industrial and Reformatory Institution for the year 1918-19.
- „ 1451 Bombay Port Trust Docks by-laws
- „ 1453 Report on Sanitation, Dispensaries and Jail in Rajputana for 1918 and on Vaccination for the year 1918-19.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ ઈંટ, સુબઈ,

- „ 1454 The International Customs Journal 17th Supplement No. 1
(February) 1916)
- „ „ A „ „ „ „ 18 (March 1917).
- „ „ B „ „ „ „ No. 8 year 1918-19 Belgium.
- „ „ C „ „ „ „ France 3 Supplement to No. 22
(April 1919.)
- „ „ D „ „ „ „ No. 2 year 1919-20 United
Kingdom.
- „ 1455 Bombay Port Trust Administration Report 1918-19.
- G. 796 The Unrepeled General Acts of the Governor-General-in-council
From Act I of 1919 to Act XI of 1919 Vol VIII.
- „ 797 ધી બેંગલે આર્થન માર્ચન્ટસ એસોસીએશનને પ્રથમ વાર્ષિક પ્રમોશનની રીપોર્ટ ઇ. સ. ૧૯૧૮.
- „ 798 કન્દોલની હાઈમારી વિષે શામસુદ્દીન બાલચેલીનું બાવણું
- „ 798a „ „ „ „ „ „
- „ 799 The National Self-Government, Its Growth and Principles—the
culmination of Modern History by Ramsay Muir,
- „ 800 The British and Foreign Guide to the Banking & Insurance Merchants
Shippers &c. of the World for 1915.
- „ 801 The London Banks and Kindred Companies and Firms 1916-17.
- „ 802 The British Mercantile Guide For the year 1916.

બીજા ચેમ્બરનો વીલાગ.

રેલ્વેના દર સંબંધમાં હીંદી ઔદ્યોગીક કમીશને કચેરી ભલામણના સંબંધમાં લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ઇસ્ટ ઇંડીયા વીલાગ વરફથી એવો વાંધો લેવામાં આવ્યો હતો કે એ ભલામણો હીંદના ઉદ્યોગોને ખાસ ઉત્તેજન આપવા માટે કરવામાં આવી છે અને તેથી કાચી જાણસોની નીકાશમાં ઘટાડો કરવાનો તથા હીંદના ઉદ્યોગો માટે પરદેશી તૈયાર માલ ઉપરની આયાત જકાત જેવુંજ રક્ષણ આપવાનો એમાં ઉદ્દેશ રહેલો લાગે છે એ વીશે હીંદની વેપારી આલમતો અભિપ્રાય ભેગો કરવાની બીન'તીનો પત્ર એમણે બંગાલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને મોકલ્યો હતો જેણે એ પત્રની નકલ હીંદના કેટલાંક વેપારી માર્ડુજો ઉપર મોકલી હતી. તેમના જવાબ મળ્યા પછી બંગાલ ચેમ્બરે પોતાની વરફથી લંડન ચેમ્બરને ગયા સપ્ટેમ્બર માસમાં જવાબ વાળ્યો હતો જેમાં જણાવ્યું હતું કે પરદેશી માલની હીંદમાં થતી આયાત ઘટે એવી રીતે હીંદના ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાનો હીંદી ઔદ્યોગીક કમીશનનો હેતુ કે અભિપ્રાય નથી. સર્વને એક સરખો ન્યાય આપવાનીજ એની ઇચ્છા છે. તેના રીપોર્ટમાં ૨૭૨મા પેરેગ્રાફમાં જણાવેલું છે કે એક સરખો માલ અમુક બાંદ-

રથી એક સરખા અંતર વચે લાવવાનો કે લઈ જવાનો હોય તો તે માટેનું તુર પછી સરખુંજ રહેતું ભ્રમ્યે. એ પ્રમાણે દર સરખા કરવા હોય તો જે એાછા હોય તેને વધારીને પણ થાય અને જે વધારે હોય તેને ઘટાડીને પણ થાય પણ એ જે માર્ગમાંથી પડેલો માર્ગ કદાચ વધારે સારો થઈ પડશે એમ લાગે છે. આમાં કોઈ અમુક પેટીને કે ઉદ્યોગને અંગત છુટ આપવાની વાતજ નથી એવી છુટ આપવી નહીં ભ્રમ્યે એવો અમારો અભિપ્રાય છે.

આ ઉપરાંત ૨૭૮ મા પેરેગ્રાફમાં પણ જણાવ્યું છે કે નાણાં સંબંધી સ્થિતિનો વિચાર કર્યા વગર ઉદ્યોગોને મદદ કરવાનાં સાધન વરીકે રેલ્વેનો વહીવટ કરવાની એક વરફી રાજનીતીની હીમાયત અને કરતા નથી.

આ ઉપરથી માલમ પડે છે કે લંડન ચેમ્બરના ઇસ્ટ ઇંડીયા વીલાગે રાખેલી બીતી ગોટી છે તેમ છતાં ને ભવિષ્યમાં કોઈ વેળા હીંદના ઉદ્યોગોને પરદેશી હરીફ સામે ખાસ રક્ષણ આપવા માટે રેલ્વેના દરમાં વધઘટ કરવામાં આવે એવો પ્રસંગ ઉપસ્થિત થશે તો લંડન ચેમ્બરે ઉઠાવેલા વાંધા પ્રત્યે બંગાલ ચેમ્બર ધ્યાન આપશે.

COMMERCIAL SUBJECTS.

બેંકપારી વિષયો.

હિંદમાં ચામડાં કેળવવાનો ઉદ્યોગ.

હિંદમાં ચામડાં કેળવવાના ઉદ્યોગ વીશે હિંદી ઔદ્યોગીક કમીશને નીચે પ્રમાણે વીવેચન કર્યું છે:—

એવી ગણતરી કરવામાં આવી છે કે હિંદમાં ૮૭૦ લાખ થેટાં તથા બકરાં છે અને ૧૮ કરોડ બીજાં ઢોર છે એમના ચામડાં કેટલા

હિતરે તે વીશે માત્ર અટકળજ કરી શકાય પણ હિંદમાંથી જે ચામડાં પરદેશો ખાતે નીકાશ થાય છે તેની જાત, કીંમત વગેરે વીશેની બારીક વીગત એકઠી કરવામાં આવેલી છે. છેલ્લાં ચાર વરસમાં નીકાશ થયેલાં ચામડાંની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

વરસ.	નીકાશ થયેલાં ચામડાંની કીંમત.		
	કાચાં લાખ રૂ.	કેળવાયલાં લાખ રૂ.	કુલ. લાખ રૂ.
૧૯૧૪-૧૫	૭૮૨	૪૭૬	૧૨૫૮
૧૯૧૫-૧૬	૯૭૯	૫૬૪	૧૫૪૩
૧૯૧૬-૧૭	૧૪૪૧	૯૪૪	૨૩૮૫
૧૯૧૭-૧૮	૭૮૪	૬૩૭	૧૪૨૧

આ ઉપરાંત એ વીશે ઘણી બારીક વીગત સરકારી આંકડાઓનાં પુસ્તકોમાં છે પણ તે એ ધધામાં પડેલા ન હોય તેમને રસ પડે એવી નથી. પરદેશો સાથેનાં વેપારનાં 'આંકડામાં' હેખાતી વધઘટ મોટે ભાગે જણાવતે લીધે હોય છે. કેળવાયલાં ચામડાંનો મોટો ભાગ ઇંગ્લંડ જાય છે. કાચાં ચામડાં એવા દેશોમાં જ જાય છે કે જ્યાં ચામડાં કેળવવાના ઉદ્યોગને રક્ષણ આપવાના હેતુથી કાચાં ચામડાંની

આયાતને ઉતેજન આપવા માટે કેળવાયલાં ચામડાં ઉપર આયાત જકાત નાંખવામાં આવી હોય લગભગ અગાઉ કાચાં ચામડાં મુખ્ય કરીને 'જરમની,' આસ્ટ્રીયા તથા હંટલી ખાતે જતા હતાં જો કે પાતળાં ચામડાંનો લગભગ પોણો ભાગ યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ખાતે જતો હતો. હિંદમાં જ ચામડાં કેટલાં વધારાં જાય છે તે વીશેની વીગત મળતી નથી. ઘણું કરીને જાડાં ચામડાંનો અડધો ભાગ અને પાતળાં ચામડાંનો નવદશાંશ ભાગ નીકાશ થાય છે

• બ્રાકન મોઝેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇન કયાં એવા મળશે ?

૨. ચામડાંની પેદાશ માટે કોઈ ખાસ પ્રયત્ન કરવામાં આવતા નથી. ખેતી માટે ઢોર પાળવામાં આવે તે મરી જાય ત્યારે ચામડાં ઉતરે એથી ચામડાં માટેની લેવાળી કે લંચા ભાવની અસર એની પેદાશ ઉપર થતી નથી. તેમ છતાં ચામડાંની નીકાશમાં એક સરખી રીતે વધારો થતો રહ્યો છે તેમાં પણ ચામડાંની સંખ્યા અને વજન કરતા વીશેશ વધારો ભાવમા થયો છે. દુન્યામાં ચામડાંનાં ખબરમાં હિંદી ચામડાં સુખ્ય ભાગ લે છે. ભાવમાં થતા રહેલા વધારાને લીધે હિંદમાં ચામડાંના સ્થાનિક વપરાશ ઉપર પણ અસર થઈ છે પણ તે વીશેતું વિવેચન પછી કરીશું.

૩ ઇ. સ. ૧૮૪૬-૪૭ માં મદ્રાસથી નીકાશ કરવામાં આવેલાં ૪૮૨૧૨ જાડાં ચામડાંની કીંમત રૂ. ૨૨૪૨૩ ની હતી. દરેક ચામડાંની કીંમત એ રીતે માત્ર લગભગ સાડાસાત આનાની થઈ પણ ૧૯૧૨-૧૩ માં નીકાશ થયેલાં ૧૩૪ લાખ ચામડાંની કીંમત રૂ. ૮૦૫ લાખ રૂપયાની હતી જે રીતે દરેકની કીંમત લગભગ છ રૂપયાની થઈ. કચા પાતળાં ચામડાંની કીંમત પણ ૧૮૪૬-૪૭ માં દરેકની સવાત્રણ આના જેટલી હતી તે ૧૯૧૩-૧૪ માં રૂ. ૧-૯-૬ ની થઈ હતી. આમ થવાનું પરીણામ એ આવ્યું છે કે અગાઉ ચામડાં એકઠાં કરવા માટે એાછી દરકાર રાખવામા આવતી હતી તેને બદલે હવે વધારે સંભાળ રાખવામાં આવે છે. અગાઉ તો એવાં ગંધા ચામડાં ઉપર ચમારોનો હક ગણતો હતો અને એને કેળવવાનું કામ ચમારોજ પોતાની અસલી

રીત પ્રમાણે કરતા હતા પણ જ્યારે એના ભાવ સારા આવવા લાગ્યા ત્યારે ચામડાં કેળવવાને બદલે એમને એમ વેચી દેવાનું ચમારોએ શરૂ કર્યું અને આવાં ચામડાં લઈ જવાનો ચમારોનો હક સ્વીકારવાની લોકોએ ના પાડી. હાલમાં ચમારો માત્ર ચામડાં વેચવા માટેના આકાયા તરીકેજ કામ મેળવે છે. હવે લોકો પોતે પણ ચામડાં કેળવવા માટે સ્થપાયેલાં કારખાનાંઓમાંથી કેળવાયેલાં ચામડાં બારોબાર ખરીદે છે અને તેમાંથી છુટ વગેરે બનાવવાનું કામ ચમારોને સોંપાય છે.

૩ જુદી જુદી જગાનાં ઢોરનો શરીરનો બાધો જુદા જુદા પ્રકારનો હોવાથી હિંદી ચામડાંનો ઘાટ ઘણા પ્રકારે નાનો મોટો રહે છે. ઢોરના શરીર નખળાં હોવાથી ચામડાં પણ ઉતરતા પ્રકારનાં હોય છે. ઢોરને ઓળખવા માટે અથવા અન્ય કારણથી ડામ દબને છાપ પાડવામા આવે છે તેને લીધે ચામડાં ખરબચડાં જાય છે વળી ઢોર પાસે હળ તથા ગાડાં એંચવા મારતી લાવલખી કરતી વગેરે તરેહવાર પ્રકારનું કામ લેવામાં આવતું હોવાથી તેમનાં ચામડાં જુદે જુદે ઠેકાણે ઓછો કે વધારે ઘસારો દેખાડે છે. માણસને માટે ઓરાક પુરો પાડવા કાજે સારાં ઢોરને મારી નાંખવામાં આવતાં હોય એવું તો માત્ર મોટાં શહેરોમાં કે લશ્કરી છાવણીઓમાંજ બને છે. તે શીવાય જે ચામડા ઉતરાય છે તે તો રાગથી, ઘડપણથી કે વાગવાથી મરી જાયેલાં ઢોરનાં હોય છે. કસાઈખાનું શબ્દ ખરી રીતે તો જે ઢોરને ખાસ આવા હેતુથી ઉછેરેલાં હોય તેવાં

દોરેના વધની જગા માટે વપરાયો નેઈએ પણ તેને બદલે તે એવી જગા માટે પણ વપરાય છે કે જ્યાં સાધારણ દોર કુદરતી રીતે મરણ પામેલાં હોય તેનાં ચામડાં ઉતારવામાં આવતાં હોય. કસાઈખાનાંમાંથી જે ચામડાં વેચાય તે ઘણું ખર્ચે ઉચા પ્રકારનાં હોય છે, અને તે બે ગાયનાં હોય તો છુટનાં તળીયાં (સોલ) માટે વાપરી શકાય એવાં હોય છે પણ એવાં ચામડાંની સંખ્યા બહુ થોડી રહે છે. હીંદુઓ દોરને મારવાની વીરૂધ્ધ હોવાથી દોરો માંદગી અને ઘડપણથી હેરાન થતાં રહે છે તેથી તેમનાં ચામડાંની જાત બગડી જાય છે. એ કરતાં વધારે સુકશાન દોરોને દેવાતા કામથી થાય છે. હજારો ચામડાં એવી રીતે તંદન ખરાબ થઈ જાય છે એવા ચામડાંની કીંમત અરધો ભાગ જેટલી પણ ઉપજતી નથી. એવા કામ દેવાનાં કારણોમાં મુખ્ય તો સુતપ્રેતના વહેમનું હોય છે અને તેથી એણે દરજે રોગ મટાડવા માટેના ઉપાય તરીકે હેય છે. તેમ છતાં દોરો નકામો પડે તે પછી તેમને મારી નાંખવાની વીરૂધ્ધમાં હીંદુઓ જે સુગ ધરાવે છે તે હીંદના બધા ભાગોમાં એક સરખી નથી; મધ્યપ્રાંતોમાંથી તથા સંયુક્ત પ્રાંતોમાંથી માંસ નીકાશ બહુ થાય છે તેમાં ઘણા ભાગ આવાં દોરમાંથી મેળવેલાં હોય છે. આગ્રા હામેલ, રહાતગઢ, પુરાઈ, વગેરે મથકો ખાતે કસાઈખાના છે અને ચીકાગોમાં જેમ માંસ નીકાશ કરનારાઓનો જુદો ધંધો જામી ગયો છે તેવીજ રીતે આવાં મથકો ખાતે પણ થવા લાગ્યું છે. તેને પરો-

ણુને આવાં સ્થળોએ ચામડાં વધારે સારી જાતનાં મળે છે બે કે બીજાં કામ માટે નીરૂપયોગી થઈ પડેલાં દોરનેજ ત્યાં મોકલવામાં આવે છે.

૪ “પાતળાં ચામડાં” શબ્દો માટે ઘેટાં કે બકરાનાં ચામડાં માટેજ વપરાય છે તેમાં પણ બકરાનાં ચામડાં વજનદાર, મોટાં અને સારી જાતનાં હોય છે. જાડાં ચામડાંના કરતાં આમાં જુદોજ પ્રકાર છે. આ ચામડાં સાધારણ રીતે એવાં ઘેટાં કે બકરાનાં હોય છે કે જેમને માંસ મેળવવા માટેજ ખાસ મારેલાં હોય છે તેથી તે ચામડાં હુનીયાંના બીજા મુલકોનાં ઘેટાંના કે બકરાના ચામડાં કરતાં વધારે સારી જાતનાં હોય છે. ચામડાં કેળવવાનો ઉદ્યોગ મુખ્ય કરીને મુંબઈ તથા મદ્રાસ ખાતે છે. ચોમાસામાં જે ચામડાં મળે છે તે બીજી રીતે આમાં મળેલાં ચામડાં સાથે સરખાવતાં વધારે હલકા પ્રકારનાં હોય છે કારણ કે તે દોરને તાવ આવેલો હોય અગર બીજા કોઈ પ્રકારની માંદગી થઈ હોય છે. વળી ઠંડીના વખતમાં શરીર ઉપર પાણ કે કાના વધારે પાચે છે જેથી ચામડું પાવળું પડે છે. એવાં ચામડાંમાંથી મોટો ભાગ કોમ કરવા માટે અમેરીકા કે યુરોપ ખાતે મોકલવામાં આવે છે. બાર ચામડાં પાંચરતાં બે પચોતેર ચોરસ ફુટ જગા ન રોકાય તો એ ચામડાં સંતોષકારક ગણાતાં નથી. દરેક ચામડું એકવીસ ઈંચ પહોળું હોય તોજ એ પરદેશોમાં ઉપયોગી થઈ શકે છે.

(અપુર્ણ)

મેટેલીક શીર્ષાગ્રથી બીલીંગના ચોરસો શોભે છે.

હિંદમાં ઉગાડવામાં આવતા રૂનું ઔદ્યોગિક મહત્વ.

હિંદમાં ઉગાડવામાં આવતા રૂનું ઔદ્યોગિક મહત્વ કેટલું છે તે વીશે હિંદી ઔદ્યોગિક કમીશને કરેલી ટીકા નીચે પ્રમાણે છે:—

હિંદમાં રૂ વધારે ઉગાડી શકાય એમ છે કે નહીં તે સવાલ પ્રથમ વીચારવા જેવો છે. દુનયામાં રૂની પેદાશ કેટલી છે તે વીશે પ્રોફેસર ટોડના આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

દરેક પાંચસો રતલની એવી

હજાર ગાંસડી

વરસ	૧૯૦૭-૮	૧૯૦૮-૯	૧૯૧૩-૧૪
પેદાશ	૧૮૬૪૦	૨૨૨૭૧	૨૭૭૦૩
વપરાશ	૨૧૦૫૩	૨૨૩૮૭	૨૭૦૦૦

આ આંકડા પ્રમાણે વપરાશ કરતાં રૂની પેદાશ ઓછી છે એ અછત દર વરસે વધતી જાય છે. જો રૂની પેદાશ વધારે થાય તો વધારે કાપડ હોકોને વેચી શકાય હાલ દુનયામાં રૂની પેદાશ ઓછી હોવાથી દુખ લોગવતું પડે એવી સ્થિતિ ઇંગ્લંડની વીચેશ કરીને છે કેમકે ઇંગ્લંડની મીલોમાં ૪૩ લાખ ગાંસડી રૂ વપરાય છે જેમાંથી ૩૭ લાખ ગાંસડી અમેરીકાથી, પોણાછ લાખ ગાંસડી ઇજીપ્તથી, ચાવીસ હજાર ગાંસડી હિંદથી અને બાકીની બીજા દેશોથી મેળવવામાં આવે છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં રૂનો સ્થાનિક વપરાશ ૧૯૧૧ ના વરસમાં ૪૩ લાખ ગાંસડી જેટલો હતો તે ૧૯૧૫માં વધીને સાઠલાખ ગાંસડી જેટલો થયો હતો. રૂની પેદાશને ૩૫ ટકા જેટલો ઉપયોગ ૧૯૧૧ માં હતો તે વધીને ૧૯૧૫ માં વીસ ટકા જેટલો થયો

હતો. એ પાંચ વરસમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં રૂની પેદાશ સાઠ લાખ ગાંસડી જેટલી વધી તેમાંથી ૨૭૩૦૦૦૦ ગાંસડી સ્થાનિક વપરાશમાં ગઈ અને ૨૬૩૦૦૦૦ બીજા દેશોમાં ગઈ જેથી ઇંગ્લંડને એ સાઠ લાખમાંથી માત્ર ૬૪૦૦૦૦ ગાંસડી રૂ વધારે મળ્યું. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં રૂનો સ્થાનિક વપરાશ વધતો જવાનો સંભવ બહુ છે અને એ જેટલો વધે તેટલો રૂ ઇંગ્લંડને ઓછો મળે આમ હોવાથી બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં રૂની પેદાશ વધારવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે. આફ્રીકામાં વધારે રૂ પેદા કરી શકાય પણ તેની લાવલઈજ માટે સ્તા-ઓની મગવડ હિંદ કરતાં ઓછી છે. ત્યાંના ખેડુતો કરતાં હિંદના ખેડુતો વધારે હોશીયાર છે અને હિંદમાં રૂના પાકનો વીરતાર પણ ઓટો છે. તેથી હિંદમાં રૂની પેદાશ વધારવાનું વધારે મહેલું પડશે એમ માની લેવામાં આવ્યું છે. દુનયાના કાપડ બનાવવાના ઉદ્યોગની સ્થિતિ જોતાં એવો વધારો કરવાની તાકીદ બહુ છે. આફ્રીકામાં એવા પ્રયત્નોનું પરીણામ એટલું તાકીદે લાવી શકાય તેમ નથી. આ સ્થિતિમાં હિંદી ખેડુતોને માત્ર એટલુંજ કહેવાની જરૂર છે કે વધારે રૂ પેદા કરશે તો વધારે લાભ મેળવશે. એ સીવાય બીજા કેઇ રીતે તેમના ઉપર દબાણ વાપરવાના માર્ગ વીચારવાની અમારી ફરજ હોય એમ અમને લાગતું નથી. અત્યજના ભાવે વધે અને રૂના પાકનો વીરતાર સહેલાઈથી વધારી શકાય તે કરતાં પણ વીચેશ વધારવાના પ્રયત્નો થાય તો તે નીચ્છણ જવાની ખાતરીજ રહે. સુધારે વધારે થઇ શકે એવું હજી બહુ છે. એકર દીઠ રૂની ઉત્પાદન હિંદમાં માત્ર ૯૮ રતલ છે જે વધારે અમેરીકામાં બસો રતલ અને ઇજીપ્ત સાઠચારસો રતલ છે.

(અપુણ)

પૂર્વ આફ્રિકાનું કપાસ.

(લેખક—ખિહારીલાલ નારાયણ અંતાણી) જમખાર.

જમન પૂર્વ આફ્રીકાને હિન્દી સંસ્થાન ખનાવવા માટેનો પોકાર લાંબા સમયથી થયા કરે છે. શહેનશાહત પોતાના વિચાર પ્રમાણે જે વધારે ઉપયોગી વિષયો છે તે વિચારવામાં અને તેનું યોગ્ય નિરાકરણ કરવામાં રોકાયેલ છે. હિન્દુસ્થાન પોતાને દુઃખકર તેમજ સ્થાનિક તાર્કાણિક લાભદાયી વિષયોનું મંથન કરવામાં મશગૂલ છે; એવા વિપરીત સમયમા મને તો ધારતી લાગે છે કે અગ્રે પૂર્વ આફ્રીકા વાસીઓનો આ પોકાર કેવળ અરણ્ય રૂદન સમાનજ થશે તે છતાં પણ નહિ મામા કરતાં કાણો મામો સારો એ ન્યાયે હિન્દુસ્થાન હાલે વાત્કાળીકજ આ મુલકમા લાલ લઈ શકે એવા વિષય પર અત્રેના વ્યાપારીઓનું લક્ષ યોગ્યવાનો આ પ્રયત્ન છે. અને તે પૂર્વ આફ્રીકામા ઉગતું “ઇન્ડીયન” સ્ટેપલનું કપાસ છે.

જર્મન પૂર્વ આફ્રીકામાં જર્મનોની અસામાન્ય વ્યાપારી કુનેહથી અઘાપિ સેંકડો વર્ષો થયા તે મુલકમાં વસવાટ કરતા હિન્દી વ્યાપારીઓને માહિતી પણ નહતી કે કપાસ જેવી વસ્તુ ત્યાં ઉગે છે. જ્યારે લડાઈ જંગી ત્યાર પછીજ અમારા જાણવામાં આવ્યું કે આફ્રીકાની અંદર વધારેમાં વધારે અને સુંદરમા સુંદર કપાસ જો કોઈ પણ મુલક ઉત્પન્ન કરી શકે તો તે જમન પૂર્વ આફ્રીકાજ છે. તેઓ તો વ્યાપારમા એવા કુનેહખાજ હતા કે પોતાના અંદરના મુલકમાં માઇલીના માઇલીના વિસ્તાર-

વાળા પ્લેન્ટેશનોમાં પોતાનું કપાસ ઉગાડતા અને ત્યાં જર્મનો અને સ્વાહીલીઓ શિવાય બીજા કોઈ પણ પ્રજાને ભાગ્યેજ વસવા દેતા જે જગ્યાએ કપાસ ઉગતું તેજ જગ્યાએજ પોતાના છતો અને પ્રેસો રાખતા; પ્રેસ અને પેક પણ ત્યાંજ કરતા; અને સ્ટીમર પર લોડ કરવાને માટે છીછરાં પાણીમા વરી શકે તેવા મછવાઓ ખનાવી છેક પ્લેન્ટેશનો સુધી મોકલતા. આજે તે માટેનું કંઈ નથી અને વિના લાલ લીધે મુલક જેમને તેમ પડ્યો છે. વાજબીમા વાજબી વાત તો એજ થઈ શકે કે હિન્દીઓએજ તેનો લાભ લેવો જોઈએ. હક પણ તેમનોજ છે. સ્વાભાવિક પણ તેમને માટેજ છે. પણ હિન્દમા વસતા હિન્દવાસીઓને સદા શિવાય બીજા સ્વભાવિક વ્યાપાર જોઈએજ ક્યાં છે?

આ કપાસની ત્રણ ક્વોલિટી છે અને તે અખાસી, મિટાફીડી અને અપલેન્ડ નામે ઓળખાય છે. સ્ટેપલ ઇન્ડીયન છે. અને ગઈ સાલના અમારા અખતરા પછી અમેજો જોયું છે કે સુંબાઈમાં વધારેમાં વધારે કપાસે ઉપજાવેલો ભાવ એક ખાંડીના રૂ. ૧૫૦૦૦ છે.

એમ મનાય છે કે આખો પૂર્વ આફ્રીકા લેવામાં આવે તો તેનો વિસ્તાર ભારત વર્ષના વિસ્તાર જેવડો છે. ખીજા અનેક ક્ષણદાયી વાવેતરોની સાથે કપાસનું વાવેતર મુખ્ય થઈ

મટેલીક શીર્લીંગથી બીલ્ડીંગનો ચોરડો થોસે છે.

શકે તેમ છે. યુગાન્ડાનું કપાસ પણ તેવું જ સુંદર છે. અને તેના લાભ હિન્દી સાહસોને અભાવે યુરોપીયન સિન્ડીકેટો લેવા લાગી છે. એકલા યુગાન્ડામાં વાર્ષિક અર્ધી લાખ ગાંસ-ડીઓ પેદા થઈ શકે છે. અને આ સઘળી વસ્તુઓ પર હિન્દી પ્રજાનો સહુ કરતાં પહેલો અને સ્વાભાવિક હક હોવા છતાં હિન્દીઓ છાશ ખાય છે. જ્યારે બીજાઓ માખણ ખાઈ આપણા પર હસે છે. હિન્દુસ્થાનની મીલો પોતે ઇજ્જતી-અન રટેપલનું કપાસ હજી બહુ ઓછાં પ્રમાણમાં વાપરી શકે છે એ વાત સાચી છે. પણ હિન્દુસ્થાનમાં વધતા જતા ઉદ્યોગોની સાથે એ વસ્તુસ્થિતિ હમેશને માટે ટકી શકશે નહિ. તો પછી હિન્દુસ્થાન જેટલું પરંતુ જે હિન્દુસ્થાનના મીલ માલિકો જો સ્વતંત્ર રીતે આ મુલકોમાં સહઈ કપાસ માટે પોતાનાં જ વાવે-તરે કરવા માટે જમીનો મેળવે અને જો સ્વતંત્ર રીતે ન બની શકે તો ધ્રાડીની વિદેશી કંપનીઓ સ્થાપેલ સાહસ જેવા જોધતાં જોઈટરટોક સાહસો બનાવી સહઈ હેતુ સાથે તો તે શું ઇષ્ટ નથી? હિન્દુસ્થાનથી તે જેટલું વાપરી શકાય તેટલું વાપરે અને પછી વિદેશને આપી તેનાં નાણાં

હિન્દુસ્થાનમાં આપે. ભારત વર્ષનાં બચ્ચા માટે મીઠું અને ઘઉં મેંઘાં કરી આપણે આપણું અનાજ બહાર જવા દઈએ છીએ એવાં તો આપણે ઉદાર છીએ. શા માટે પૂર્વ આફ્રિકા આપણે આપણા કબજામાં ન લઈએ અને લીગ ઑફ નેશન્સ પોતાના ખરીતાઓ બહાર પાડે તે પહેલાં વ્યાપારથીજ આપણે તે મુલકને આપણું જ કોલોની બનાવીએ અને તે માર્ગમાં જો કંઈ કૃત્રિમ હરકતો નાંખવામાં આવે તે સામે હકથી પ્રોટેક્શન ગળવીએ. યુરોપીય પ્રજાઓના હિન્દુસ્થાનમાંના વસવાટ પછીથી તેમણે હિન્દુસ્થાનમાં સામ્રાજ્ય સ્થપાયું તેમણે ભારત વર્ષની પ્રજાએ કંઈપણ અંત પાંક શીખવાનો હોય તો તે વ્યાપાર છે અને પૂર્વ આફ્રીકામાં આપણું સામ્રાજ્ય હકથી સ્થાપવું હોય તો તે પણ વ્યાપારજ છે. અને તેનું મુખ્ય અંગ આ કપાસ છે.

બીજે સમયે આ ઉપરાંત પૂર્વ આફ્રીકાના વ્યાપારનાં બીજાં અંગો ઉપર યથાશક્તિ ચર્ચા કરવાનો અભિલાષ છે

અધિપતિની નાંધ.

હિંદી ચલણને લગતો મામલો. અત્યારે આસ અધ્યાસ કરવા લાયક થઈ પડ્યો છે તેથી તેને લગતી નીચે જણાવેલી કેટલીક હકીકત પ્રત્યે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ:—

(૧) અગાઉ હિંદી પ્રધાન પોતાના ખર્ચ ભોગાં નાણાં માટે જ હુંડીએ લખતો હતો. તે હાલ કેટલાંક વરસથી વેપારીઓની સગવડ માટે વધારે હુંડીએ પણ લખે છે. એનું પરીણામ એટલું જ હોઈ શકે કે એક મોટી ચાપણવાળી નવી એકનો હિંદુ અગર કોઈ પણ દેશનું પરદેશો સાથેનું લેણું દેવું પસુલ કરવા અથવા ચુકાવી આપવા તૈયાર થાય તો જેમ તે દેશનો પરદેશો સાથેના શરાશી વહીવટ એ એકના કાળુમાં જાય તેજ પ્રમાણે હિંદુના પરદેશો સાથેના લેણુંદેણુંનો સંબંધ થોડે ઘણે દરજ્જે પણ અગાઉ કરતાં વધારે પ્રમાણમાં હિંદી પ્રધાનના કાળુમાં ગયો છે. (૨) અગાઉ હિંદમાં ઇંગ્લંડના લોકોએ બજાવેલી નોકરી બદલનું તેમનું પેન્શન, તેમણે હિંદને ધીરેલાં નાણાંનું વ્યાજ વધા હિંદના વેપારમાં તેમણે લીધેલા ભાગને અંગે તેમને થયેલો નફો તથા સ્ટીમશીવ્ નુર આ ચાર રકમો હિંદે ઇંગ્લંડને આપવાની રહેતી અને હિંદની આયાત કરતાં નીકાશ લગભગ એટલીજ વધારે થતી જેથી એ રકમોની આપ લે થયા પછી વીશેષ

રકમ હિંદની લેણી રહેતી નહીં. એ મામલો છેલાં થોડાંક વરસોથી બદલાયો છે. હાલમાં તો આયાત પેટે તથા ઉપર ગણાવેલી રકમો માટે આપવાની કુલે રકમ બાદ કરતાં પણ નીકાશને અંગે હિંદનું લેણું બહુ રહે છે (૩) ઇંગ્લંડમાં માલ બનાવવાનો ખર્ચ લશ્ચ અગાઉ જેટલો થતો હતો તેના કરતાં હાલમાં લગભગ બમણો થાય છે એમ જણાવવામાં આવે છે; અને ભાવમાં તો એવો વધારો થયેલો આપણે બેઈ શકીએ છીએ તેથી જો હિંદી પ્રધાનની હુંડીનો ભાવ અગાઉ જેટલો રહે તો આયાત બહુ ઘટી જાય અને નીકાશ બહુ વધી જાય પણ હિંદમાં પણ માલ બનાવવાનો ખર્ચ અને તેને પરીણામે હિંદનાં જાજરેમાં હિંદી પ્રધાનના કાળુમાં ધીને અગાઉ કરતાં દોઢા થયા છે. ઇંગ્લંડમાં માલના ભાવમાં જે વીશેષ વધારો થયો છે તેટલોજ વધારો હિંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવમાં થયો છે અને તેથી એ હુંડીના હાલના ભાવે એટલે કે બે શીર્ડાંગની બરોબર એક રૂપયાને ભાવે વેપારનું સમતોલપણ અગાઉ માફક જળવાશે એમ જણાવવામાં આવે છે. આ અભિપ્રાય ખોટો છે એમ આ એમનાનું માનવું છે. (૪) દેશ પરદેશો વચ્ચેની હુંડીઓના ભાજ અગાઉ

હીવાળીના માટે કેન્સી ટાઇલ્સની ઇલ્લી લીઝાઈનોએય છે ?

પણ એક બીજા ઉપર, અસર કરતા હતા. પણ મુખ્ય લેણદાર દેશ ઇંગ્લંડ હોવાથી ઇંગ્લંડ સાથેના હુડીના ભાવમાં થતા ફેરફારોનાં કારણો સમજાય તો બીજા દેશોમાં સ્થિતિ કેવી છે તે વીશેના ખાસ અભ્યાસની વીશેજ જરૂર રહેતી નહીં. હાલમાં અમેરીકાના યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સનું બીજા દેશો પાસે લેણું વીશેજ હોવાથી એ દેશ અને બીજા દેશો વચ્ચેની હુડીના ભાવમાં વધઘટ થાય તેની અસર ઇંગ્લંડને ઘણી થાય છે. દ્રષ્ટાંત તરીકે જાણીએ કે અગાઉ ઇંગ્લંડના એક પાઉંડ બરોબર ત્યાંના લગભગ ૪-૮૭ ડાલરનો ભાવ રહેતો હતો જે હાલ માત્ર ૪-૧૫ ડાલરનો છે જો એ વધીને અસલ સ્થિતિએ આવે તો હિંદી પ્રધાનની હિંદ ઉપરની હુડી ઉપર પણ તેની અસર થયા વગર રહે નહીં. આટલા વિવેચનથી વાંચનારને સમજાયું હશે કે હિંદી પ્રધાનની હુડીમાં વધઘટ થવાનો સભવ કેટલો છે તેનો અભ્યાસ કરવા ઇંગ્લંડના આટલી બાબતો ઉપર ધ્યાન રાખવું જ પડે:—(૧) હિંદના પરદેશો સાથેના વેપારમાં લેણી પડતી રકમ (૨) હિંદી પ્રધાન વેપારીઓની સગવડ માટે વચે પટે એવી એની શક્તિમાં થતી વધઘટ (૩) અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ સાથેના ઇંગ્લંડના હુડીના ભાવની વધઘટ (૪) યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, મેક્સિકો તથા ચીન જેવા દેશો ખાતે ચાંદીના ભાવમાં થતી વધઘટ. આ ઉપરાંત વીચારવા જેવી બીજી પણ કેટલીક બાબતો છે જે વીશે કોઈ બીજે પ્રસંગે વિવેચન કરીશું. હાલતો નોંધ લેવા જેવી વાત એ છે કે (૧) હિંદની આયાત ઉપરાંતની, નીકાશ પેટે

લેણી પડેલી રકમમાં દર મહીને મોટો વધારો થવાનું છેલા કેટલાક માસથી ચાલુ છે (૨) હવે વધારે હુડીએ વેચવાને બદલે ઇંગ્લંડ ઉપરની હુડી હિંદમાં વેચવાનું શરૂ કરવાની સરકારને થોડા વખત માટે જરૂર પડી છે અને (૩) ન્યુયોર્ક તથા લંડન વચ્ચેના હુડીના ભાવ ત્યારે ૪-૧૫ ડાલરનો છે ત્યારે ન્યુયોર્કમાં ચાંદીના ૧-૧૩ ડાલરનો છે.

જકાતને લગતી રાજનીતી હિંદી સરકારની કેવી છે તે વીશેના ઇતિહાસ જાણવા જેવો છે. ૧૮૫૭ ના બળવા વેળા હિંદની સંઘળી આયાત ઉપર પાંચ ટકાની જકાત હતી. બળવાને લીધે થયેલા ખર્ચને પહોંચી વળવા માટે એને વધારીને દસ ટકા કરી અને થોડીક ચીજો ઉપર જકાત વીસ ટકા જેટલી પણ કરી. ૧૮૬૪ ના વરસ સુધી એ પ્રમાણે ચાલ્યું પછી જકાતને સામાન્ય દર સાડાસાત ટકા કર્યો. ૧૮૬૭ માં પહેલીવાર જરૂરની થોડીક ચીજોને વગર જકાતે હિંદમાં આયાત થવા દેવાનું શરૂ કર્યું. સામાન્ય દરમાં ઘટાડો કરીને ૧૮૭૫ માં પાંચ ટકાનો કર્યો. ૧૮૮૨ માં સામાન્ય આયાત જકાત કાઢી નાંખી પણ ચલણની મુરકેલીને લીધે ૧૮૯૪ માં, પાછી પાંચ ટકા જેટલી સામાન્ય જકાત નાંખી જે ૧૯૧૬-૧૭ માં વધારીને સાડાસાત ટકા કરવામાં આવી હતી. રાજકીય કારણોને લીધે હથીયારો તથા હાથગોળા સંબંધે, અને નૈતીક કારણોને લીધે હાથ તથા અશ્વિય સંબંધે કામ લેવાની રીત જુદીજ પડે તેમાં નવાંધ નથી કાપડ તથા પાંડ એ જ ચીજો માટે ખાસ પ્રકારનું વર્તન ધ્યાન ખેંચે તેવું છે.

૧૯૭૫માં આયાત જકાત પાંચ ટકાની કરી તે ત્રણ વરસ સુધી ચાલુ રહી પણ ૧૯૭૮માં ત્રણ કાપડ ઉપરની જકાત ઠાઠી નાંખવામાં આવી. ૧૯૮૨માં સઘળી આયાત જકાત ઠાઠી નાખ્યા પછી બાર વર્ષે ૧૯૯૪ માં જ્યારે ફરીથી પાંચ ટકા જેટલી આયાત જકાત નાંખવામાં આવી ત્યારે ઇંગ્લંડમાં તેની વીરૂદ્ધ ઘણું પ્રાંધા લેવાયો જેને પરીણમે કાપડ ઉપરની જકાત ઘટાડીને સાડાત્રણ ટકાની કરી અને હોંદમાં જે કાપડ બને તેના ઉપર પણ સાડા ત્રણ ટકા જકાત લેવાનું ઠરાવ્યું અને સુવર તથા ટવીસ્ટ ઉપર જકાત તદ્દન માફ થઈ. કાપડ ઉપરની આયાત જકાત વધારવાના પ્રયત્ન ૧૯૧૫-૧૬ માં થયા પણ તે નીષ્ફળ ગયા અને ૧૯૧૮ માં એવાજ પ્રયત્ન ફરીથી થયા ત્યારે કાપડ ઉપરની આયાત જકાત વધારીને સાડાસાત ટકા કરવામાં આવી. અગાઉ ખાંડ ઉપરની જકાત બીજી સાધારણ ચીજો માફ જ હતી પણ જરમની તથા આસ્ત્રીયાની બીટ માંથી બનાવેલી ખાંડની આયાત બહુ વધી ગઈ અને તેનું કારણ એમ સમજાયું કે પરદેશમાં વધારે સસ્તે ભાવે એ વેચાય તે માટે એ બનાવનારાઓને ખાસ મદદ મળતી હતી. આથી એ મદદ જેટલી આયાત જકાત નાંખવામાં આવી પણ તેટલાંથી એ ખાંડની આયાત ઘટી નહીં ત્યારે ૧૯૦૦ માં એ વધારી છતાં તેનું પરીણમ હોંદમાં ખાંડ બનાવવાના ઉદ્યોગને ઉત્તેજન આપવાનું નહીં પણ જરમની તથા આસ્ત્રીયાની બીટની ખાંડને ભોગે ચીન, જાવા તથા મોરીશસની ખાંડને ઉત્તેજન આપવામાં આવ્યું. એ આયાત ત્યાર પછી કેટલી વધી છે તે વાચનારાઓ જાણે છે. નીકાશ

ઉપર ત્રણ ટકા જેટલી સામાન્ય જકાત ૧૯૬૦ના વર્ષ સુધી હતી પણ તેમાંથી ધીમે ધીમે કેટલીક ચીજોને સુકત કરવામાં આવી જેથી ૧૯૭૫ માં માત્ર ચોખા, તેલ, ગળી, તથા લાખ ઉપરજ નીકાશ જકાત લેવાની રહી તેમાંથી પણ છેલી ત્રણ ચીજો ઉપરની જકાત ૧૯૮૦ માં કાઢી નાંખવામાં આવી જેથી તે પછી માત્ર ચોખા ઉપરજ નીકાશ જકાત લેવાતી રહી. ૧૯૧૬-૧૭ માં ચા તથા જુટ ઉપર નીકાશ જકાત નાંખાઈ અને હુમણાં ચામડાંની નીકાશ ઉપર જકાત નાંખાયેલી આપણે જાણીએ છીએ.

દેશના કે સામ્રાજ્યના ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાની પદ્ધતી હોંદમાં અંગ્રેજના રાજ્યમાં કોઈ કાળે ન હતી એમ ઉપર આપેલા ઇતિહાસ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાશે ઇંગ્લંડમાં સરકાર વ્યાપારની નીરંકુશતાની રાજનીતી ૧૮૪૬ માં સ્વીકારી તેને પોણોસો વરસ થયાં નથી. ૧૮૪૦ ના વરસ અગાઉ લગભગ સઘળી વસ્તુઓ ઉપર ભારે આયાત જકાત લેવાતી જેને લીધે ચોરીછુપીથી વસ્તુઓ આયાત કરનારાઓનું ભેર વધી પડ્યું હતું તે એટલે સુધી કે આવી “આડકતરી રીતે” માલ લાવવા માટેનાં ભાવ જાહેર રીતે જુદા બોલાતા. તે વેળા આયાત જકાત માટે કાંઈ ધોરણ ન હતું. જકાત માટે ઠરાવેલા જુદા જુદા દરની સંખ્યા ૧૧૫૦ (અગ્યારસો પચાસ) ની હતી જેમાં ઘણીક તો તે માલની આયાત તદ્દન અટકાવી દેવા માટેજ હતી. આવક ઉપરનો કર ઇંગ્લંડમાં દર પાઉંડે સાત પેન્સને ૧૮૪૨ માં નાંખાયો ત્યાર પછી આયાત જકાતની રૂઢીમાં સુધારો કરવાનું શરૂ થયું. તે અગાઉ

જેટલીક શીર્ષીગંથી બીર્ષીગંનો ઓરડો થોભે છે.

જકાતની રૂઢી એવી હતી કે ચીજનો ભાવ જેમ વધારે હોય તેમ તેની ઉપરની જકાતનું પ્રમાણ ઘટે જેથી તે ભાવ અમુક હદ સુધી વધે તો આયાત જકાત તદ્દન અંધ પડે પણ ભાવ સસ્તા થવાથી પરદેશી માલની આયાત વધે ત્યારે જકાત પણ વધીને અતિરાયરૂપ થાય જેથી દેશના ઉદ્યોગોને રક્ષણ મળે. ૧૮૪૨માં જકાતની પ્રદત્તી સુધારવાની શરૂઆત વેળા પણ ઇંગ્લંડના વડા પ્રધાન સર રોબર્ટ પીલે એટલી કબુલાત આપવી પડી હતી કે દેશના ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાનો નીયમ હું નહીં તોડું; તેમ છતાં આયાત જકાત આણ હતી તે ૧૮૬૯ માં રદ થઈ. વેપારનું છુટાપણું અને રક્ષણની ગેરહાજરીનો ખરે સ્વીકાર એ વરસે થયો ગણીએ તો તેને પચાસ વર્ષ પણ થયા નથી. એટલામાં રક્ષણની રાજનીતીનો ઇતીહાસ તાલે કરવાનો પ્રસંગ આવ્યો છે. ઇંગ્લંડની સરકારે હમણાં જ જાહેર કયું છે કે ઇંગ્લંડના ખેતીના ઉદ્યોગોને મદદ કરવાનાં પગલાં ભરવામાં આવશે. એવી રીતે સરકારી ઉત્તેજન લડાઈ દરમિયાન પણ અપાયું હતું જેને પરીણામે ઇંગ્લંડની પ્રજાને ૪૦ ટકાને બદલે સાઠ ટકા જેટલો ભાગ સ્વદેશી અનાજ ઉપર લૂંટી શકે એટલો અનાજ વધ્યો હતો. પણ ઓગણીસમાં સૈકાના પુર્વાર્ધમાં જે વેળા એતુંજ રક્ષણ આપવામાં આવતું હતું તે વેળાના અનુભવે એક વાત એ જતાવી કે જ્યારે દેશમાં કોઈ કારણથી પાક ઓછો થાય અથવા ન થાય તે વેળા ગમે તેટલા ઉત્તેજન છતાં પરદેશી માલ મંગાવવાના પ્રયત્નો સફળ થતાં નથી. હવે ફરીથી એવો વખત આવે તે વેળા એવીજ સુરક્ષા નડે છે કે કેમ તે જોવાનું છે; પણ હિંદમાંથી અનાજ પરદેશ મોકલવાને પરીણામે પાછળથી પરદેશી અનાજ હિંદમાં આયાત કરવાની જરૂર ગમે વરસે પડી ત્યારે આવી સુરક્ષા નહીં હતી અને સરકારના ખાસ પ્રયત્નો ન હોત તો

આટલો માલ પણ ન આવત એમ લાગ્યા વગર નહીં રહે.

ઔદ્યોગિક સંરક્ષણની રાજનીતી પાળવા જતાં શી શી સુરક્ષાઓ નડે છે તેનો કાંઈક ખ્યાલ ઇંગ્લંડના છેલા પદર વર્ષના ઇતીહાસમાંથી મળે છે. ઇંગ્લંડની સરકાર જ્યાં દેશના ઉદ્યોગોને આવું રક્ષણ આપવાને તૈયાર થઇ કે તુરત નીચે પ્રમાણે પ્રત્નો ઉદભવ્યા:—(૧) રક્ષણ આપવાની પદ્ધતી કઈ રાખવી? આયાત અથવા નીકાશ ઉપર જકાતથી એવું રક્ષણ આપવું કે આવક વેરામાંથી સુકતી રૂપે કે ખાસ સરકારી મદદ રૂપે? (૨) કયા ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવું? જે ઉદ્યોગોમાં આવકનું પ્રમાણ થોડું હોય તેને, કે જેમાં દેશના મજૂર વર્ગનો ઘણો ભાગ રોજ મેળવતો હોય તેને, કે જેની પેદાશ ઉપર અન્ય ઉદ્યોગોનો આધાર હોય તેને, કે જેની પેદાશ ઉપર દેશના લશ્કરી સંરક્ષણનો આધાર હોય તેને? પરદેશી કાચા માલમાંથી તૈયાર માલ બનાવનારને કે દેશી કાચા માલ વાપરનારને? પોતાનો માલ દેશમાં જ વાપરનારને કે પરદેશ ખાતે માલ નિકાશ કરનારને? હિંદમાં ઔદ્યોગિક સંરક્ષણની રાજનીતીની હીમાયત કરનારે આ અને આવા ધીબ જે જે પ્રત્નો નિકળે તેનો જવાબ આપવાને તૈયાર રહેવું જોઈશે.

સામાન્યના ઉદ્યોગોને મદદ આપવાની રાજનીતીની હીમાયત મરહુમ જોસફ ચેમ્બરલેને શરૂ કરી તેને લગભગ વીસ વર્ષ થયા છતાં આ સામાન્યના સર્વ વિલાગોના કોઈ પણ એક અથવા અમુક ઉદ્યોગોને એક સરખી રીતે લાગુ પડે એવી રીતના કર કે ઉત્તેજનના પ્રકાર હજી સુધી સુચવાયા નથી. સામાન્યના વિલાગો એટલા છુટા છવાયા છે કે તેમાંથીજ માલ આયાત કરવાને બદલે પાસે આવેલાં પરરાજ્યોનો માલ આયાત કરવાનું

વધારે પરવડે; વળી બુદ્ધ તથા લેખકની ચીજો શીવાય કોઈ બીજી કોઈ માલ એવો નથી કે જેને માટે જોઈતો કાચો પદાર્થ પુરતા પ્રમાણમાં સામ્રાજ્યમાં પેદા થતો હોય; કદાચ બીજા કોઈ એવા પદાર્થો હશે તો પણ એમ જોવું પડશે કે એમાંથી જાનેલો માલ સામ્રાજ્યમાં જ પચી જશે કે પરદેશમાં ખપાવવો પડશે પરદેશમાં ખપાવવા જતી વેળા હરીફાઈ તથા તે દેશની સરકાર જે જઠાત નાંખે તેની અસરનો પણ વીચાર રાખવો પડે. આ સર્વ સંજોગોના વીચાર કરીને નવી રાજનીતીની વીરૂધ્ધમાં હિંદી સરકારે ૧૯૦૩માં અભિપ્રાય આપ્યો હતો તે બદલવાને હાલમાં કાંઈ કારણ મળ્યાં હોય એવું આપણા જાણવામાં નથી અને તેમ છતાં સરકારે નવી રાજનીતીની સ્વીકારી છે. રંગની આયાત યુનાઈટેડ કિંગડમમાંથી જ કરવી એમ ઠરાવ્યું છે, ચામડાની નીકાશ જઠાતના પંદર ટકામાંથી દસ ટકા જેટલો ભાગ સામ્રાજ્યના ઉદ્યોગ માટે વળતરરૂપે આપવાનું ઠરાવ્યું છે અને ગળી બનાવવાના હિંદના ઉદ્યોગને આવક વેરામાંથી માફી આપી છે. હિંદી પ્રજા એ સર્વ માટે વાધો લે એમાં નવાઈ નથી કારણ કે એમાં નથી થયો હિંદના હિતનો વીચાર કે નથી લેવાઈ સામ્રાજ્યના હિતનો સાંગોપાંગ તપાસ; અધુરા, ઉપલબ્ધિયા, અને છુટક પ્રયત્નોનું પરીણામ હિતકારક થવાને બદલે નુકશાનકારક વધારે નીવડે તો આશ્ચર્ય પામવાનું કારણ નથી.

કુતરાના ગુચ્છા દારવાળા બિનને બદલે વાપરી શકાય એવા હોય તે એકઠા કરી તેનો પણ કાપડ બનાવવા માટે ઉપયોગ કરવા કાળે ઈંગ્લેન્ડમાં એક મંડળ સ્થપાયું છે જેનું નામ બ્રીટીશ ડેન્સબુલ એસોસીએશન છે ધી ઈન્ડિયન ટેક્સટાઈલ જર્નલના બુલાઈ માસના અંકમાં ૧૮૮૩માં પાને એ વીશે એવી ટીકા કરવામાં આવી છે કે કાપડ વણવા કરતાં મેંજા શુંથવા જેવી કામમાં એ વધારે ઉપયોગી થઈ

પડશે. હિંદમાં એવાજ પ્રયોગો કોઈએ કર્યા હોય તેમના અનુભવની વીગત અમને જો કોઈ લખી મોકલશે તો અમે અમારા માસીકમાં યુશીથી છાપીશું.

હિંદુસ્તાનમાં આવેલી દરેક જગાને લગતી બને તેટલી સંપુર્ણ માહિતી પુરી પાડવાના હેતુથી ‘ઈન્ડિયન ગાઈડ એન્ડ ડિરેક્ટરી’ નામનું પુસ્તક મેશર્સ આર્નોલ્ડ વ્હાઈટ એન્ડ કંપનીએ બહાર પાડ્યું છે. વેપારીઓને તે ઘણું ઉપયોગી થઈ પડવાનો સંભવ ધારી શકાય છે કેમકે તેમાં એ દરેક જગાને લગતો વેપાર ચુનીમીપાલીટીઓ, કોરટો, સ્કુલો, કોલજો, છાપાંઓ, હોટેલો, કાફ, બંગલાઓ, દેવળો, હોસ્પિટલો, મંડળીઓ, મુસાફરો માટે આવ જાના સગવડ પડતા માર્ગો, વગેરે તમામ પ્રકારની વીગત રજૂ કરવાનો એમાં ઉદ્દેશ છે. કીમત ડૂપલા છે. જો પુસ્તક મંગાવવા પછી પસંદ ન પડે તો નાણા પાછાં આપવાને અને પોસ્ટનો ખર્ચ આપવાને પણ મેશર્સ આર્નોલ્ડ વ્હાઈટ કું. તૈયાર છે.

એતીવાડીને લગતા ૧૮૧૬-૧૭ ના વરસ માટેના આંકડાનું જે પુસ્તક થોડા માસ ઉપર બહાર પડ્યું છે તેમાંથી કેટલીક હકીકત આ માસીકના સપ્ટેમ્બર માસના અંકમાં ૧૧૧ મે પાને આપી છે. ખેડવા લાયક પણ ન ખેડાયેલી જમીનનો વીસ્તાર દરેક વિભાગમાં કેટલો છે તે એમાં બતાવ્યું છે. ઘાસ ઉગાડવામાં આવતું હોય એવી જમીનના વીસ્તારને લગતી હકીકત આ અંકમાં આપી છે અને તે સાથે ઢોરાની સંખ્યા પણ આપી છે તે ઉપરથી ઢોરાના ચારા માટે જે જમીન છે તે પુરતી છે કે બાકી છે તે માલમ પડશે.

બ્રીટીશ ઈન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના એજન્ટો મેશર્સ બીની એન્ડ કંપની સામે મી૦ વી. ટી. કૃષ્ણસ્વામી આયરે મદ્રાસની

હાઇકોર્ટમાં દાવો માંડ્યો હતો જેમાં સ્ટીમર “મરકુયા” મારફતે, ફરયાદીએ ચઢાવેલી લોંચસીંગના પાંચસો કોથળામાંથી શુભ થયેલા ૮૮ કોથળાઓ માટે નુકશાનીનો બદલો માગ્યો હતો બચાવ પક્ષની દલીલ એ હતી કે બીલ આફ લેડીંગની શરતો પ્રમાણે આવી નુકશાનીનો હક્ક ફરયાદીને નથી કેમકે એ માલ મેળવી લીધો ન હતો અને આ પ્રમાણે માલ ઘટી પડવા સંબંધી ખખર ત્રીસ દિવસની અંદર આપી ન હતી. નામદાર મી૦ જરડીસ કુટસ ટ્રોટરે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે બીલ આફ લેડીંગમાં એ વીથેની કલમ એવી નાના અક્ષરે અને એવી રીતે છાપવામાં આવેલી છે કે તે વીથે માલ મોકલનારનું ધ્યાન ખેંચાય નહીં અને તેથી એવી કલમ બીલ આફ લેડીંગમાં દાખલ કરવાથી માલ મોકલનારને ખંધન કરતાં ગણી શકાય નહીં. શુભ થયેલા ૮૮ કોથળા લોંચસીંગની કીંમત દર મણે સવાઅગ્યાર રૂપ્યા લેખે ગણીને સ્ટીમર કંપનીએ ફરયાદીને આપવી તથા વકીલને ખર્ચ પછુ આપવો એવો કોર્ટે હુકમ ફરમાવ્યો હતો.

હીંદની બહારના મુલકમાંથી પોતાને થયેલી આવક માટે હીંદમાં વેપાર કર-

નારી પેઢી આવક વેરા આપવાને બંધાયેલી છે કે નહીં, તે પ્રશ્નનો ચુકાદો થોડા વખત ઉપર મદરાસની હાઇકોર્ટની કુલ બેચે આપ્યો હતો મી. રામાનુજમ ચેટ્ટીયરની પેઢી હીંદમાં તેમજ ફ્રેંચ ઈન્ડીયન ચાયનામાં વેપાર કરતી હતી. હીંદની બહારના ભાગોમાં તેને થયેલી આવક ઉપર આવક વેરા મદરાસ ઇલાકાની ક્રીટીશ સરકારનાં મેહિસુલખાતાંએ માગવાથી આ મુકદ્દમો ઉભો થયો હતો. નામદાર વડા જજે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે આવક વેરા સંબંધી ૧૯૧૮ નો જે કાયદો હાલ હીંદમાં પ્રવર્તે છે તે બાંધનારાઓની જ એવી ઈચ્છા હોય કે હીંદની વેપારી પેઢીઓ પરદેશમાં જે આવક કરે તેની ઉપર પણ આવક વેરા લેવાય તે તેમણે કાયદામાં વધારે સ્પષ્ટ રીતે એ હેતુ દર્શાવેલો ધટતો હતો. એ કાયદો હાલ છે તે પ્રમાણે લેતાં પરદેશમાં થયેલી આવક ઉપર વેરા લઈ શકાય નહીં મદ્રાસ હાઇકોર્ટની કુલબેચે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે પરદેશો ખાતે થયેલી આવક હીંદમાં લાવવામાં આવી ન હોય ત્યાં સુધી તેના ઉપર હીંદમાં આવક વેરા લઈ શકાય નહીં.

ગળીના પાકવીશનો પ્રથમ પાર્તારો ૧૯૧૯-૨૦ ના વરસ માટેનો હિંદી સરકારના આંકડા ખાતાએ તા. ૧૭-૧-૧૯ને દીને બહાર પાડ્યો છે જે ઉપરથી જણાય છે કે બ્રીટીશ હિંદુસ્થાનમાં એ પાકનો વીરતાર ૨૦૮૧૦૦ એકર જેટલો છે તે ગયા વરસ કરતાં સેંકડે ૨૬ ટકા જેટલો ઓછો છે. એમાંથી ૨૭૩૦૦ હુદ્રેડ-વેટ ગળી નીકળવાની ગણતરી ગણવામાં આવે છે જે ગયા વરસ કરતા સેંકડે ૧૫ ટકા જેટલી ઓછી છે. મદ્રાસ તથા સ યુક્ત પ્રાંતો શીવાય સઘળે હવાપાણી અનુકુળ હતા અને પાકની સ્થિતિ એકંદર સારી છે એકર દીઠ પાકની ઉતર ગયા વરસ કરતાં સહેજ વધારે થવાની વક્રી છે. એનો વીરતાર માત્ર ખેરપુર રાજ્યમાં ૪૭૦૦ એકર અને સી ધના બીજા ભાગોમાં મલીને મુંબઈ ઇલાકામાં કુલ ૭૫૦૦ એકર જેટલો છે જે ગયા વરસ કરતા સેંકડે ૧૧ ટકા જેટલો વધારે છે એ પાક સીંધમાં છે અને ત્યાંની સ્થિતિ સારી છે મુંબઈ ઇલાકા માટેની ખેતી ઉતર ૧૬૦૦ હુદ્રેડ જેટલી થવાની વક્રી ખાવામાં આવે છે ગયે વરસે એ ઉતર ૧૦૦૦ હુદ્રેડ જેટલી હતી.

૧૯૧૯-૨૦ ના રૂના પાક માટે મુંબઈ સરકારના ખેતીવાડી ખાતાંએ બીજી યાદી તા. ૧૦-૧૦-૧૯ ને દીને બહાર પાડી છે જેમાં તા. ૧-૧૦-૧૯ સુધીની ખબરો આપવામાં આવી છે અને તે અધુરી છે હજી વાવણીનું કામ ચાલે છે અત્યાર સુધીમાં બ્રીટીશ મુલકમાં ૨૭,૮૭,૦૦૦ એકર અને દેશી નાજરોમાં ૨૧,૫૭,૦૦૦ એકર જગામાં રૂના પાક માટે વાવણી કરવામાં આવી છે. સી-

ધમાં એનો વીરતાર કુલ ૩૨,૮,૦૦૦ એકર છે એ રીતે મુંબઈ ઇલાકા માટે કુલ ૫૨,૭૨,૦૦૦ એકર વીરતાર છે તે ગયા વરસ કરતાં ૨૩ ટકા જેટલો વધારે છે પણ છેલ્લા દસ વરસ માં તા. ૧ લી અક્ટોબરે જે વીરવાર હતો તેવી સરસાશ કરતાં પાચ ટકા જેટલો, ઓછો છે. ગયે વરસે રૂના ભાવ ઉંચા હતા તેને લીધે વધારો થયો છે શુ જરાતમાં રૂનો રાંડઆતનો પાક જીનના પખવાડયામાં અને પાછોતરનો પાક જીલાઈની આખેરમાં વાવવામાં આવે છે. પચમહાલમાં લેજ વધારે હોવાથી ફરી પાક કરવો પડ્યો હતો તે શીવાય શુજરાતમાં રૂના પાકની સ્થિતિ બધે સારી છે સપ્ટેમ્બરમાં અતીશય વરસાદ પડ્યો તેની અસર ખાનદેશ જીલામાં થઈ છે અહમદનગર તથા શોલાપુર જીલામાં વરસાદની અછતથી પાકને સહેજ નુકશાન થયું હતું પણ પાછળથી વરસાદ પડવાથી થોડો સુધારો થયો છે. ખાનદેશમાં પાક તૈયાર થવા માડ્યો છે એકંદરે પાકની સ્થિતિ સારી છે. કર્ણાટકમાં વરસાદની તંગીને લીધે પાકને બે ત્રણ અંક વાડયા જેટલી દીલ થઈ છે. એ પાકને ફેલુગા પુટવા માંડયા છે. સી ધમાં થર અને પાર કર જીલ્લામાં એપ્રીલમાં અને બાકીના સર્વ જીલામાં જીનમાં વાવણી કરવામાં આવી હતી. એની સ્થિતિ સારી છે. રૂના પાકનો વીરતાર જીહી જીહી ભત પરત્વે નીચે પ્રમાણે હતો.—

ખંગાળા રજપુતાના	૪૦૦૦૦
ધોળેરા	૧૭૫૨૦૦૦
બરૂચ	૧૧૦૩૦૦૦

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો બેરો, કે ?

ખાનદેશ	૧૩૫૪૦૦૦
બારસી અહમદનગર	૧૬૬૦૦૦
વેસ્ટર્ન	૬૧૦૦૦
કુમટા ધારવાડ	૪૩૫૦૦૦
સીંધી	૩૨૮૦૦૦

તકતના ૧૮૧૬-૨૦ના વરસના પાક માટે મુખ્ય સરકારના ખેતીવાડી ખાતાએ વા. ૧-૧૦-૧૬ સુધીની હકીકત ઉપરથી ખીજી યાદી વા. ૧૩-૧૦-૧૬ ને હીને બહાર પાડી છે જે ઉપરથી માલમ પડે છે કે મુખ્ય ધલાકામાં ખરીફ તથા રબીના પાકનો વીસ્તાર નીચે પ્રમાણે હતો:—

	બ્રિટીશ મુલક	દેશી રાજ્યો
	એકર	એકર
સીંધ	૩૧૦૦૦	૧૦૦૦
ખીજા વિભાગી	૧૨૫૦૦૦	૩૩૦૦૦૦

કુલ મુખ્ય ધલાકો ૧૫૬૦૦૦ ૩૩૧૦૦૦
આ એક મળી કુલ ૪૮૭૦૦૦ એકર જેટલો વીસ્તાર થયો તે ગયા વરસ કરતાં સેકેડે ૧૩૨ ટકા જેટલો વધારે છે પણ છેલ્લાં દસ વરસમાં વા. ૧ હી અકટોબરે હતો તેની સરેરાસ કરતાં

૪૫ ટકા જેટલો ઓછો છે. અનાજના પાક માટે વધારે જમીન જવાથી આ પાકનો વીસ્તાર બેધએ તેટલો વધી શક્યો નથી. સીંધમાં નેહરોની સગવડ થઈ ગયા પાકના વીસ્તારના વધારાનું કારણ છે. પંચમહાલમાં ભારે વરસાદથી નુકશાન થયું છે તે શીવાય ગુજરાતમાં બધે તલનો શરૂઆતનો પાક સારો છે. ખાનદેશ તથા નાશકમાં એની સ્થિતિ સારી છે બાકી દક્ષીણમાં એની સ્થિતિ સારી નથી. કર્ણાટકમાં કેટલેક સ્થળે ચીમળાયો છે બાકી બધે તેની સ્થિતિ ઠીક છે. કોંકણમાં પાક સારો છે. કરાંચી ખાતે અતી વરસાદથી અને થરપારકર જિલ્લામાં વરસાદની અછતથી એને નુકશાન થયું છે. સીંધના ખીજા ભાગમાં એની સ્થિતિ સારી છે. ખાનદેશમાં કાપણી કરવામાં આવે છે બાકીના ભાગમાં પાકને કુલ આબ્યાં છે અને કેટલેક ઠેકાણે ડુંડાં બાગ્યાં છે.

૧૮૧૬-૨૦ ના શેરડીના પાક બીજોનો ખીજી યાદી મુખ્ય સરકારનાં ખેતીવાડી ખાતાંએ વા. ૧૩-૧૦-૧૬ ને હીને બહાર પાડી છે જે ઉપરથી જણાય છે કે એનો વીસ્તાર સીંધમાં ૭૦૫૦૦ એકર જેટલો છે જે ગયા વરસ કરતા ૨૮ ટકા જેટલો ઓછો છે. પાકની સ્થિતિ બધે સારી છે.

ધાસ ચારો અને ઢોર.

ધાસચારો ઉત્પન્ન કરવામાં આવતો હોય એવી જમીનનો વીસ્તાર તથા ઢોરોની સંખ્યા ૧૯૧૫-૧૬ ના વરસમાં કેટલી હતી તે વીગત છેલ્લા સરકારી પુસ્તક ઉપરથી નીચે દર્શાવી છે:—

જિલ્લો.	વીસ્તાર	ઢોરોની સંખ્યા. (૧૦૦૦)				
	હજાર એકર.	બળદ.	ગાય.	ભેંડ	વાછરાં	બીજાં
અમદાવાદ	૧૩૫	૧૨૧	૬૭	૧૦૦	૧૬૭	૧૪૪
ખેડા...	૧૦૭	૧૦૪	૩૪	૧૧૮	૧૬૨	૭૨
પંચમહાલ ...	૮૭	૧૨૪	૮૪	૪૧	૧૩૬	૮૦
ભરૂચ ...	૫૧	૫૮	૧૪	૩૦	૪૬	૪૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ, ફાંટ, મુખ્ય.

જાહેર.	વીસ્તાર.	બળદ.	ગાય.	લેંશ.	દેશની સંખ્યા. (૧૦૦૦)	બીબાં.
હજાર એકર.					વાછરાં.	
સુરત ...	૨૮૦	૧૧૫	૭૦	૫૨	૧૩૬	૧૦૧
ખાનદેશ ...	૬	૩૬૫	૨૧૧	૧૨૧	૩૧૫	૪૦૫
નાશિક ...	૬૦	૨૬૬	૨૦૩	૬૩	૧૬૮	૨૫૭
અહમદનગર ...	૧૧	૨૬૧	૧૮૬	૩૨	૧૬૧	૬૫૬
પુના ...	૬૩	૨૫૬	૧૭૦	૫૧	૧૬૭	૪૨૬
સોલાપુર ...	૧૨૪	૧૭૬	૧૦૭	૩૪	૧૩૬	૪૭૧
સતારા ...	૩૩૧	૨૩૪	૧૪૬	૧૦૬	૧૬૫	૪૭૦
બેલગામ ...	૮૮	૧૭૮	૬૬	૧૨૪	૧૭૩	૨૮૨
બીજાપુર ...	૬	૧૮૬	૬૧	૭૧	૧૬૩	૩૪૭
ધારવાડ ...	૫૩	૨૧૬	૧૦૫	૧૦૬	૧૮૭	૨૦૧
થાણા ...	૧૩૨	૧૫૬	૧૨૧	૭૭	૧૩૮	૭૫
કોલાબા ...	૨૮	૧૦૦	૮૫	૭૨	૬૬	૩૫
રત્નાગીરી ...	૩૮	૬૬	૪૪	૩૬	૫૬	૧૬
કાનરા ...	૪૨	૮૫	૬૭	૪૬	૮૪	૩
<hr/>						
કુલ મુ'બદ્દા ઇલાકો. ૧૭૧૨	૩૨૦૮	૧૬૫૦	૧૩૦૪	૨૭૪૨	૨૫૪૬	૨૫૪૬
સૌંધ ..	૩૭	૬૧૬	૭૦૪	૨૮૬	૫૬૫	૧૬૩૧
સંયુક્તપ્રાંતો ..	૧૧૮૬	૧૦૬૧૩	૬૮૫૩	૪૬૬૬	૬૬૦૩	૧૩૫૧૬
બીહાર-ઓરીસા	૩૬	૬૫૧૬	૫૮૧૬	૨૨૮૦	૫૪૭૬	૧૬૭૪૩
પંજાબ ...	૪૦૫૬	૪૫૮૬	૩૬૬૬	૩૧૮૬	૪૦૪૧	૧૦૫૭૬
બરમા ...	૮૪	૧૪૧૬	૧૩૮૦	૮૫૬	૧૬૪૧	૩૪૬
મધ્યપ્રાંતો ...	૪૬૩	૩૨૪૦	૨૬૪૪	૧૧૨૩	૨૭૧૬	૧૩૮૬
બંગાલ ...	૧૮૭	૮૬૦૨	૭૦૬૫	૬૪૨	૮૩૮૩	...
મદ્રાસ ...	૩૪૭	૬૭૪૮	૫૩૮૧	૩૭૫૦	૫૮૭૮	૧૮૩૮૦
<hr/>						
બ્રિટીશ હિંદમાં કુલ. ૮૧૬૮	૪૬૪૧૬	૩૭૬૧૬	૧૬૦૮૪	૪૩૧૧૨	૬૦૦૭૬	૬૦૦૭૬

મારસેલ્સની રગીન, લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

વેપારી આંકડાઓ.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિંમત.

◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆

ધ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કર્તમ સરકયુલર નંબર ૫ માં માં બતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થયે, તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯ માસ દરમિયાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કર્તમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરસની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમિયાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત.	ધ. સ. ૧૯૧૯ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત.		૧૯૧૮ ની પહેલી ઓક્ટોબર પછી થયેલી આયાત.	
	જથ્થો.	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કિંમત.	જથ્થો.	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કિંમત.
ખાંડ ગાંગડીવાળી બીટ જાતની	હંદ્રવેટ.	રૂ. આ.	હંદ્રવેટ.	રૂ. આ.
" " સુવાળી ચીનમાં	.....	.....	૨૬	૨૫—૦
" " સુધારેલી	૩૨,૭૬૦	૨૯—૧૨	૧,૨૬,૨૯૬	૨૭—૪
" " સુવાળી ધણ્ટમાંથી	.....	.....	.....	.....
" " જાવાની અથવા જાવાનની ૨૩ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા ઉપરની	૪,૮૮,૩૬૧	૨૫—૧૨	૬૧,૧૧,૨૦૮	૧૮—૮
" " જાવાની અથવા જાવાનની ૧૬ થી ૨૨ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની	૧,૭૫,૬૨૭	૨૨—૪	૧૬,૬૩,૩૨૮	૧૭—૪
" " જાવાના અથવા જાવાનની ૧૫ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની અને હલકી	.....	.....	૬,૭૩૩	૨૩—૦
" " મોરીસીયસની ૧૬ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની બરોબરી કરે એવી	૧૧	૨૭—૪	૧૨,૫૧,૧૫૭	૧૭—૪

ધી યોગે દાખલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ, મુંબઈ.

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ૧૯૧૬ ના આગસ્ટ મહિનામાં શેરડીની ખાંડ નાચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી:—

						શેરડીના પાક	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
						હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ.
બંગાળ	...	...	...	...	...	૨,૯૧,૩૧૨	૩,૩૨,૭૫૮
સુબધ	...	...	...	...	...	૧,૧૮,૮૪૧	૨,૩૧,૧૬૧
સિંધ	...	...	...	...	...	૫૨૦	૧,૫૧,૨૬૮
મદ્રાસ	...	...	...	...	...	૧,૮૮,૫૦૧	૫,૮૬૪
બર્મા	...	..	...	...	...	૧૬,૭૮૦	૬,૮૨૫
						<hr/>	<hr/>
						૬,૧૬,૬૫૪	૭,૨૮,૦૩૯

જુદા જુદા દેશોથી શેરડીની ખાંડની આયાત કેટલી થઈ હતી તે દર્શાવવા માટે એપ્રિલથી આગસ્ટ સુધીના પાંચ માસ માટેના આંકડાં નીચે આપ્યા:—

						હંદ્રવેટ.	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
યુનાઇટેડ કીંગડમ	...	...	...	...	...	૭	૧,૭૨૬
સીલોન	...	...	...	...	...	૬	૬૫
સ્રેટ સંસ્થાનો	...	...	...	...	...	૭,૬૫,૬૨૫	૧,૭૫,૭૪૦
બાવા	...	...	...	...	...	૨૧,૮૬,૬૧૭	૨૨,૬૩,૪૪૮
ચીન	...	...	...	...	...	૧૪,૦૭૭	૯૭,૩૬૨
બાપાન	...	...	...	...	...	૫,૨૬૨	૧
ધરુમ	...	...	...	...	...	૬,૬૭૬	૨૧,૭૬૬
મોરાશસ	...	...	...	...	...	૪,૭૦,૬૬૪	૧,૭૮,૨૩૬
યુનાઇટેડ સ્ટેટસ	...	...	...	...	...	૨,૦૦૬	૩,૦૮૬
બીજા દેશો...	...	...	...	...	...	૨૮૬	૧૪
						<hr/>	<hr/>
						૩૪,૫૦,૯૭૯	૨૭,૭૧,૪૮૦

મેટેલીક શીલીંગની સારી કીઆઇન ગમશે કે ?

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ધ. સ. ૧૯૧૬ ના જુલાઈ માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં:—

સુતર (રતલ ૧૦૦૦)

બ્રિટીશ ઇન્ડિયા	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુબ	૩૭,૭૭૫	૪૨,૪૪૯
મદ્રાસ	૩,૮૮૮	૩,૯૮૬
બંગાળ	૨,૬૩૦	૩,૦૩૬
સુનાઈટ્ડ પ્રાવીન્સીઝ	૨,૭૦૨	૩,૩૩૦
અજમેર મેવાડ	૧૬૪	૧૮૪
પંજાબ	૩૮૭	૨૭૧
દીલ્હી	૨૪૬	૨૮૧
મધ્ય પ્રાંતો તથા ગિરાર	૩,૦૪૫	૩,૧૦૨
બ્રિટીશ ઇન્ડિયામાં કુલ	૫૦,૬૫૧	૫૬,૬૪૪
દેશી રાજ્યો	૩,૦૧૪	૩,૦૮૩
એકંદર કુલ	૫૩,૬૬૫	૫૯,૭૨૭

કાપડ

રતલ વાર (૧૦૦૦)

રતલ વાર (૧૦૦૦)

બ્રિટીશ ઇન્ડિયા	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુબ { રતલ	૨૬,૧૭૮	૨૭,૧૧૮
વાર	૧,૧૩,૦૩૮	૧,૧૬,૭૬૨
મદ્રાસ { રતલ	૧,૫૭૯	૧,૨૧૦
વાર	૩,૮૪૯	૩,૬૬૨
બંગાળ { રતલ	૩૫૪	૪૬૦
વાર	૧,૮૬૦	૨,૩૫૮
સંયુક્ત પ્રાંતો { રતલ	૮૮૮	૧,૧૧૩
વાર	૨,૦૯૯	૩,૮૦૭
અજમેર { રતલ	૧૧૫	૯૬
મેવાડ { વાર	૪૦૧	૩૩૦
પંજાબ { રતલ	૧૦૭	.....
વાર	૪૨૨	૩
દીલ્હી { રતલ	૭૫	૯૮
વાર	૧૧૫	૨૪૪
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ	૧,૩૬૧	૧,૫૪૧
અને ગિરાર { વાર	૫,૪૫૭	૬,૧૮૦
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૩૦,૬૬૨	૩૧,૬૬૯
વાર	૧,૨૭,૨૪૫	૧૩૬,૬૪૯
દેશી રાજ્યો { રતલ	૧,૬૦૨	૧,૬૮૩
વાર	૬,૬૬૯	૭,૩૨૬
એકંદર { રતલ	૩૨,૫૬૪	૩૩,૬૫૩
(રોટલ) { વાર	૧,૩૩,૯૪૪	૧,૪૩,૯૭૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેઝ સ્ટ્રીટ, ફ્રાઈડ, સુબ.

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ક. સ. ૧૯૧૬ ના આગસ્ટ મહિનામાં પ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત અને નંબર.	બંગાળા.	સુબક.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બી.	ટોટલ.
થે	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૮૩,૬૫૦	૧૦,૨૦૦	.....	૧,૦૦૦	.....	૮૪,૮
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨૬,૬૪૬	૨૭,૩૮૨	.....	.....	.....	૫૪,૦
નં. ૫૦ થી ઉપર બીજા રંગોવાળું	૫૮,૨૭૮	૪૮,૫૦૨	.....	૫,૦૦૦	.....	૧,૧૧,૧
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨,૪૩,૮૪૬	૨૨,૮૦૦	૮૩,૮૦૧	૩૫,૨૦૦	.....	૩,૮૫,૧
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	.....	.....	.....	૪,૪૦૦	૪,૪૦
નં. ૫૦ થી ઉપર.	.....	.....	.....	૫૮,૮૦૦	.....	૫૮,૮
ટોટલ	૪,૧૨,૪૨૬	૧,૦૮,૮૮૪	૮૩,૮૦૧	૧,૦૦,૦૦૦	૪,૪૦૦	૭,૦૬,૫૧૧

ક. સ. ૧૯૧૬ ના આગસ્ટ માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના માલના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત.	૧૯૧૬ ના તા. ૧ પહેલી આગસ્ટ ને દિને સ્ટોક.	૧૯૧૬ ના આગસ્ટમાં થયેલી ડીલીવરી.	૧૯૧૬ ની ૧ લી સપ્ટેમ્બર તારીખે સ્ટોક.	૧૯૧૬ ની ૧ લી સપ્ટેમ્બર ને દિને સ્ટોક.
રૂના કાપડની ગાંસડી	૨૮,૩૫૩	૨,૬૭૧	૨૯,૮૬૬	૨૭,૬૮૯
" " પેટી	૪,૩૪૮	૭૫૨	૪,૪૫૨	૮,૪૮૫
રેશમ તથા ઉનની પીસગુઝ ગાંસડી.	૧,૧૦૮	૭૪	૧,૦૭૬	૧,૧૩૩
રેશમ તથા ઉનની પેટી.	૧,૧૮૫	૭૫	૧,૧૧૬	૩,૦૧૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઉ) પેકેજીઝ	૪,૩૩૯	૧,૩૫૦	૩,૫૪૪	૫,૦૫૬
રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૩,૩૧૩	૨૪૯	૩,૪૯૫	૨,૭૫૦
ત્રાંબાના ટન	૧૯	૨૨	૪૭	૪૩૫
યલોમેટલ ટન	૧૩૬	૩૮	૧૫૯	૧૭૬

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નવાં પેટંટો.

ઠલકત્તાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે તા. ૮-૬-૧૬ પછી આવેલી અરજીઓના નંબર, અરજી કરનારના નામ તથા શોધ અથવા સુધારાનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે:—

પેટંટ નંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૪૮૨૩	એફ. એચ. કેટલ એન્ડ હોપ્સન એન્ડ સન્સ.	ટોપીઓમાં સુધારો.
૪૮૨૪	જે. એસ. આરથર એન્ડ એલ. જી. કીલ્લી.	ચુનો તથા ઊમાઈનની નવી મેળવણી બનાવવાની રીત.
૪૮૨૭	સી. સી. સ્ટીફન.	રફી રબર તથા રબરની ચીજોને સાફ કરવાના સંચામાં સુધારો.
૪૮૨૮	મેઝર ગ્રાફ કંપની	માલને માપીને ટીંમત ગણી કાઢનારો સંચો.
૪૮૩૧	પી. જે. એચ. મુર.	અનાજ સાફ કરવાની રીત તથા તે માટેનો સંચો.
૪૮૩૪	રબર્ટુ. એચ. ડીક્સન.	દીવાસળીઓ બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
૪૮૩૫	એ. જે. એફ. લી.	પાણીની સપાટી નીચે રહી શકે તેવાં વહાણોમાં સુધારો.
૪૮૩૬	એ. જે. એફ. લી.	કુબેલાં વહાણોનો માલ મેળવે એવું વહાણ.
૪૮૬૭	આર. એલ. દત્ત.	ફોમેટની બનાવટ.
૪૮૪૬	ડી. આર. પ્લેર.	લોખંડ તથા સ્ટીલની બનાવટમાં સુધારો.
૪૮૪૭	ડી. એચ. બીબ.	ઈંટનો આકાર બળતણને આપવાની રીત.
૪૮૫૨	એફ. આર. ગ્રેહામથુલ.	બાળકોને દુધ પાવાની શીશીની ટોટીમાં સુધારો.
૪૮૬૦	પી. એન. મેહતા.	પોરાશીયમ ફોમેટ અને કેલ્શ્યમ ફોમેટ બનાવવાની એક રીત.
૪૮૬૩	એસ. એ. રાધવ આઈંગર.	સુલો.
૪૮૭૬	એવન બોટલ ક્લં.	બાટલી બનાવવાનાં સાધનો.
૪૮૮૮	જે. એ. મીનીટ એન્ડ જે. એ. લી.	કામ થઈ રહે એટલે પોતાની મેળે બંધ થાય એવું નળનું સુખ.

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “ કંટ્રોલર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન ઑક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રેપેરીફિકેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો નીચેને ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
મુંગાઈ...	... રેકૉર્ડ ઑફીસ.
...	વિક્ટોરીયા જ્યુગિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ,
...	લાયબ્રેરી.
...	બોમ્બે ટેકસ્ટાઇલ એન્ડ એન્જનીયરીંગ એસો-
...	સીએશન, નં. ૧, એ, સસેક્સ રોડ, પરેલ.
અમદાવાદ ...	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
અલ્હાબાદ ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
બેંગલોર ...	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ.
કલકત્તા...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રાટ.
...	સીવીલ એન્જનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપૂર.
નાગપૂર...	ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ
...	યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
બ્રહ્મ ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ...
દિલ્હી ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર.
ફેર્રાબાદ ...	ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કોચી ...	ઑફીસ ઑફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર.
લાહોર ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લન્ડન ...	પેટન્ટ ઑફીસ નં. ૨૫, સાઉથમ્પ્ટન બીલ
...	હીંગ્ઝ, ઇંગ્લેન્ડ, સી.
મદ્રાસ ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ એગ્રીમેન્ટ, કૉલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ.
મોરાર ...	ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ જનરલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પૂના ...	કૉલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ.
રંગૂન ...	ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા.
રૂરકી ...	થોમસન કૉલેજ,
શાલાપૂર ...	ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.

નજી પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં ૧૯૧૯ ના આગસ્ટ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

Exports.

નિકાશ.

ચીજનું નામ.	૧૯૧૮-૩. (૧૦૦૦)	૧૯૧૯-૩. (૧૦૦૦)
જીવતાં જનાવરો	૨૮૧	૨૪૦
બ્રસ કરવા માટે રેસા	૨૪૪	૫૭
મીઠુબત્તી	૨૬૧	૩૩૨
સાઈટપીટર	૯૮૩	૨૭૦
કેલસા	૧૧૧	૬૪૨
કોંશી	૧૫૪	૮૦૧
કાથો, (સીંદરી)	૧૧૭	૧૧૧
દોરડાં	૧૬૧	૫૬
દવાઓ	૪૧૧	૫૨૫
ગળી	૧,૮૮૫	૯૧૯
દરડાં બેડાં	૭૨૭	૯૦૬
હુગડાં, આમડાં રંગવાની ચીજો કુલ	૨,૬૨૦	૨,૦૨૪
ફળ ને શાક	૪૨૯	૪૩૧
શંગર	૨૪	...
ચોખા	૨૨,૬૨૫	૬,૧૩૫
ધર્ત્ર અને ધર્ત્રનો લોટ... ..	૧૮,૧૮૦	૧,૩૮૩
બીજી વસ્તુના દાણા	૬,૩૭૪	૧,૪૮૫
વગર કેળવાયલાં આમડાં	૪,૦૮૦	૧૯,૦૬૮
લાખ	૪,૨૮૩	૭,૧૬૧
કેળવાયલાં આમડાં	૮,૦૫૪	૧૮,૮૪૬
આતર	૩૭૪	૫૪૧
મે'ગેનીઝ ઓર	૮૨૫	૫૩૩
અબરખ	૭૦૪	૬૬૮
સુખડનું તેલ	૫૩૯	૨૪૯
દીવેલ તેલ	૬૨૫	૫૭
કોપરેલ તેલ	૮૯૬	૩૭૨
અળસાનું તેલ	૧,૦૫૪	૬૯
બીજી વસ્તુના તેલો મળી કુલ	૪,૧૨૫	૧,૨૮૧
ખોળ	૭૫૮	૨,૬૬૦
ચાંદી	૪,૫૨૧	૧,૮૭૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટી ૨૧ બેઠ ચીટ, ફાઈ, મુ'બઈ.

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૮ રૂ. (૧૦૦૦)	૧૯૧૯ રૂ. (૧૦૦૦)
મીણુ	૩૨૦	૭૨૧
રખર	૯૭૪	૬૩૫
દીવેલી	૪,૦૨૮	૧૦
કોપરું	૧	૫૪૬
કપાસીયાં	૩૧	૫,૪૪૦
લોચસીંગ	૬૬	૩,૫૪૧
અળસી	૩,૩૭૬	૨૨,૫૭૮
ખસખસ	૨૪	૧,૨૧૬
સરસવ	૯૦૫	૨,૩૯૮
તલ	૮૬	૧,૪૬૬
તેળનો	૮૦૦	૧,૧૮૨
ખાંડ	૩૭૫	૩૦૬
ચા	૨૦,૩૬૮	૧૫,૫૭૮
રે	૧૬,૭૭૬	૩૨,૨૪૭
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૪,૩૯૪	૧૫,૯૨૬
રૂમાલ અને શાલો	૩૪	૧૫૭
પીસ શુઝ	૬,૦૦૯	૬,૯૦૧
શણ અને શણની બનાવટો	૫૪૬	૨,૭૩૪
ન્યુટ કાયું	૮,૩૫૮	૧૩,૩૦૭
રેશમ (કાયું)	૧૧૧	૪૪૦
રેશમ કુલ	૨૨૬	૪૫૬
ઉન કાયું	૭,૧૦૬	૩,૯૧૯
ઉનની ધાખલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૧૯૩	૪૪૪
તાંબાકુ બીડી વિગેરે	૪૧૮	૪૩૨
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૩૮૬	૧,૨૯૨
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે ખાનગી નિકાશ	૨,૩૭,૨૪૨	૨,૫૬,૧૨૫

વેપારી પુછપરછ.

—:~:—

આ મથાળા નીચે અમે લૂદા લૂદા દેશના કૉન્સલો વરક્ષી તથા બીજા મુલકો વરક્ષી આવેલી પુછપરછને લગતી વીગત આપીશું. અત્રેના કોઇપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઇપણ જાતના વેપાર જાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું. પુછપરછની ખબર મોકલનારનાં નામ વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ તથા વેપારનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ જાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
આઇ. ૧૦૯	મેન્ચેસ્ટરની એક પેઢી.	ઇંગ્લંડમાં રસાયણી પદાર્થો વગેરેની ખરીદી માટે આડત્યો રાખવા માગતી હોય અથવા પોતાને હીસાબે ઇંગ્લંડમાં વેચવા માટે હીંદમાં ખનેલી ચીજનાં કન્સાઇમેન્ટ મોકલવાને તકવાર હોય એવી હીંદી પેઢીઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
„ ૧૧૦	સીકંદરાબાદ ખાતેની એક પેઢી.	રાશા ઘાસનું તેલ ખરીદનારાઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
„ ૧૧૧	બેંગલોરની એક પેઢી.	એક્સપેરેટાસ, લાલ, લીલમ, માલુક કુરંદ, કેચોલીન, ચીનાઇ માટી, ગેડ, ગાસલ, હરસોદ, વગેરે ચીજોના ખરીદનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
„ ૧૧૨	કરાંચીની એક પેઢી.	દવાઓ, દ્રાક્ષ, સુકો મેવો, ફેન્સી ચામડાં, ચુંદર, લાખ, કાચું રેશમ, રેશમી અથવા કસળી ભરતનું કામ, છાપેલો માલ અને નવાઈની ચીજો પુરી પાડનાર સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
„ ૧૧૩	ઇજીપ્તમાં કેરોની પેઢી.	ઇજીપ્તમાં માલ ખરીદવા અથવા વેચવા માટે આડત્યો રાખવા માગતી હોય એવી હીંદી પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
„ ૧૧૪	ફ્રાન્સમાં મારસેલ્સની પેઢી.	તેલનાં બીયાં, ઘઉં, દ્રાક્ષ, વગેરે ખાવાની ચીજો પુરી પાડનાર હીંદી વેપારીઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા ઇચ્છે છે.

ધી બોમ્બે ટાઈલ માર્ટ ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

દેશી નામું શીખવવાની સુલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલખા દેવી રસ્તાપર ભાટીયા મહાજનવાહીમાં ગોરંધનદાસ કરસનદાસ હલ્લુ ગુજરાતી કોમર્સીયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરારી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી દાખપદાઈંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ જાણતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ હિંમુ જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. ચોરફનેજ (ખાલાશ્રમ) ના છોકરાઓની દાખલ ફી મુક્ત છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

“જલ્પતી” છાપ.

હમારો સીમેન્ટ હીંદુસ્તાનમાં આયાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બરોબરી કરે છે, અને નાણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હંદરવેટના મળખુલ કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતાં ઘણીજ સહેલાઈથી હચમચી શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઈન્ડોયન સીમેન્ટ કું૦ લી૦

તાતા સન્સ એન્ડ કું૦

એજન્ટસ,

નવસારી બીલીંગ કોટ, મુંબઈ.

(૪૧)

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ એ અન્ય વીશીઓમાં, લોજન ગૃહોમાં કે લપકાદાર લોજોમાં, અને ખુદ પોતાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશો તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

ડૉ. મુન્નાદેવી પોરતની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

(૩૦):

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ લુ. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આશુવેદના બાવ પ્રકાર નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ:—

વેલ્ડેબલ ટોનાક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાંથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા જઠરાગ્ની સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ કાવત આપે છે. (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનાક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી ફક્ત સમય માટે જઠરાગ્નીની સક્રિયતા નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે.)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બાંધવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બતાવે છે.

(૩) અલ્ઝાઈમની વ્યાધીને નાશ કરે છે, અને અન્ન ખાનને ટાંકત આપે છે.

નોટ:—ગર્ભવતી તેમજ સુવાળડી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયા હોય તો મટી જાય છે. કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦.

ગ્લોસેરો ફ્રોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્ત્રોમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લોસેરો ફ્રોસ્ફેટનાં તત્ત્વો રહેલાં હોય છે; અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ઘટી જાય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે. અને અશક્તિને લઈ જુદાં જુદાં સંખ્યાબંધ દરદો ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્ત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાને ઉપયોગ કરવાથી પહેલી ખોટ પૂરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે. જેઓને મગજનો કે અંગબળનો ઘસારો વિશેષ જણાતો હોય તેમજ અચૂક આ દવા વાપરવી. કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૬—૦ (મેડી સાઈઝ.)

૦—૧૪—૦ (નાની સાઈઝ.)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠંકણ:—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ લુ. લી.

(૩૯)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

બ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ હં પની.

ની

અદભુત શોધ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ—ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ.

“ડાયાસ્ટેશ્યમ” રોટલી, ચુરી, વગેરે દરેક ખોરાક માટે,

એક શેર “ડાયાસ્ટેશ્યમ” નો એક મધુ આટા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી ખોરાક એકદમ હલકો અને ઘણાજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતદાર બનાવે છે, અને ખોરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની ખીલકુલ ધાસ્તી રહેતી નથી.

કોમત, રતલ ૧ ના ટીનની કુલ રૂ. ૦-૧૨-૦.

વધુ વીગત માટે લખો:—

ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” સાત્વિક ખોરાક, એ ઉછરતાં બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી પુરુષો, બચ્ચાંની માતાઓ, કામના બોળને લીધે કંટાળેલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ વકીલ, બારીસ્ટરો વગેરે મગજ ભારી કરનારાઓ તથા જેઓની તબીયત અવાર નવાર કંઈને કંઈક નરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુલ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” એ શરીરમાં હાડકાં, માંસ, લોહી વધારનાર અને મગજને પોષક અને જલદી પચી શકે તેવો ખોરાક હોવાથી ક્ષય તથા ખીજ લયકર દરદોમાં એક અત્યુત્તમ ખોરાક છે. તે શરીરનો ખાંધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌવત ટકાવી રાખે છે એટલે દરદોની ખીલકુલ અસર થઈ શકતી નથી.

સવારના ખોરાકમાં આને બદલે “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની આ પીવાથી તમોને નુકશાન થવાને બદલે ફાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્ફુરતી લાવી આળસ ઉઠાડી લુધા ઘટાડવાને બદલે વધારે છે. તમો આથી શું નુકશાન થાય છે તે સુમને છે. છતાં આ છોડી શકતા નથી અને આના શુભામ બની બેઠા છો તો આની ગરજ સારનાર સર્વ પ્રકારે ફાયદોજ કરતા આ “ન્યુટ્રેશ્યુલમ,” ની આ તમો શું નહીં પીઓ?

કોમત રતલ ૧ ના ટીનની કુલ રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:—

ધી બ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ હં.

પ. બેલાસીસ રોડ, બાયબલા,—મુંબઈ.

૨૫ બી.

કુણીકે પ્રધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કુણીકે	એચુ મીક્ષયર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કુણીકે	એચુ પીલર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કુણીકે	ટોનીક સીરપ	(શક્તી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કુણીકે	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કુણીકે	ક્રૂ મીક્ષયર	(ખાતરી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કુણીકે	કેલેસા મીક્ષયર	(પક્ષી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કુણીકે	ધન્ડો બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૦-૦

બીજા દવાને માટે લખો :

Tel. " Kadhi " Bombay—કુણીકે પ્રધર્સ ગીરગામ—સુ'બધ

(૪૮)

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેજો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને બાણીતી

મારવાડી
બજાર
સુ'બધ.

મહાલે એન્ડ કંપની,

વીતાયતી
કીરતી એકરની બાણીતી
થયલી હાથી છાપની હ ગેરીઅન
બિગલોર, સાઈકલ, મીરજાપુર, બીગેરે
તથા અગ્ગાના ફેન્સી ડ્રેસો તેમજ સાથો જરીની તથા
નવી તરાદની ઇ ડ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાહી રોપીઅને
અંબર નથો દમારે ત્યા હરેક મેસા તથાવા છે તે નોં

બનાવે શુક્રો નહીં.

બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

(૭૪)

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.
15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

(૨૨)

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R
&

Telegrams:-

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us.

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને શુદ્ધ વચ્ચેના તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કે નહીં ?

આખી અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું માની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વખતો વખત જાનેજ ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાખવું પણ સીધાજ સેંડ ફર્સ્ટ ક્લાસ વાંદ્રાવન યેનશનમાં "ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ" માંજ જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતા તમામ સામાન કીફાયતે પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાતરી કરી હોય તો હવે કરી શુભો.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANEK LAL GORDHANDAS,

Offices -

Kapasia Bazar

AHMEDABAD.

21-25 Rajamheta's Street,

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Beltings &c, Spinning & Weaving accessories, Healds Reeds, Yarn & Hardware

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept orders for all your require

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams -

"Pramashaw"
AHMEDABAD.

Code - A. B. C.
5th Edition.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણા બાકા કાગળ, પાકું પૃષ્ઠ ૪૦૦ ૮૦૦ તુર્ત ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુડું.

ધૃતરાષ્ટ્ર તાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેએ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદા અને શિક્ષાપ્રદ થઇ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આશિષક હૃદય પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે. જન્મ સમયથી તે અત્યંત પર્યાપ્ત બનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ વાંચવો જોઇએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક:-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેંકડો ડીઝાઇનનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

ચાર અસહ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિધાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેહની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો ધાક, ઓઝોના ગર્ભાશયના દોષ, ઓઝોની દૂર ખેસવાની કોઈપણ જાતની રૂચિયાદ તથા દસ્તની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અજબમ રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબી લેટ ફ્રીટલે કુલ પાંચ ડબી આપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાર્થસ લિસ્ટ મંગાવો.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાંચ ઓર્ડીસ
કાલબાદેવી રોડ. મુંબઈ,

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદેનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાતુ દુખવું, ખીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, ચાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધ્રુજવું, કામ કરતા કટાણો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુકી નજર, ચહેરાતુ ફીકાપણું, સાધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ નો શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

ઠે. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યો મુતબ્યાધના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિત્તાળ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના લાગ ઉપર 'ગ્રેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું જ ને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિત્તાળ સાફ આવવામાં નહીં અડચણ આવે છે તથા રાત્ર દિવસ ઘડી ઘડી પિત્તાળ ઠરવાની શરૂ થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે યથા રોગો જેની અંદર પિત્તાળ ઘણી જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં ખૂબ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંએ ઉંઘમાં બિછાનામાં પિત્તાળ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિત્તાળમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દૂર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાકાદ આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ છી રી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રજ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી અંધ પડે ને ઘણું જ દુઃખ અને ઇર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણો જ ઝેરી ઠયરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સમજા અગત્યના માર્ગ કરતાં કબજાઆતથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ઇર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કોઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીનાળું હોય; જો મુત્રની તલુખ મારતી હોય કે ઇર્ષા થતી હોય અથવા ડીપાં પડતા હોય; જો મુત્રાશયની કોયડી આગળના લાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કબજાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે અથવા દસડામાં જગ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી તરુચાર વાર સાનમેટો લેવા લુલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિધ્યમાં ઇર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી થીમી ફરી સિસ્ટમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔસની બાટલીમાં વેચાય છે. દરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બેસ સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક—અમેરિકા.

(૩૮) Od. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

Vitalia

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક જોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગણુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ ગણેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

મુવાસણ હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મેંડ એફ. એસ. માદન કું'ં ની બનાવટનું ઉત્તમ “મુવાસણ હેર ઓઇલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

કા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(૪૬) (ચેટ્ટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)
ક્રીદા બીલ્ડીંગ—બુમામસજીદ—મુંબઈ.

વાંચો !

મગાવો ! !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કેન્દ્ર કાઠીઆવાડમાં નાકળતું એકજ માસિક

સેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા દેવનું ઉપજાડ કેવી રીતે મનાવવી, નવા જમીયા કે ટી ગીને બનાવવા, લુદી લુદી ચાકભાજીના વાવેતર ક્યાર અને કઈ મોસમમા કરવ, ખેડુનેએ થોડું ખર્ચ કરી ઉપજાડ કેમ વધારવી ત્રિજેરે વિગેરે (વયથોથી બરપૂર આ એકજ માસિક છે નરુનામે) એક મગાવવાથી મળુ મોકલવામા આવે છે વાર્ષિક લગભગ ફક્ત રૂ. ૨) જે રૂપીઆ સખવામા આવેલ છે. લાયકેગીને રૂ. ૧-૮-૦ ફોટ રૂપીઆના લગભગથી મોકલવામા આવશે, માટે ઘરવ નમુના મારે લખો—

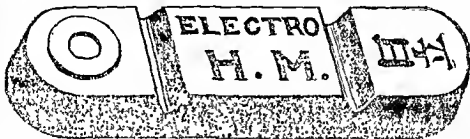
ઉપસત અમે એ સેતિવાડીને વગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખખ જવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે—

૧ ફળજાડ કુલબાગલુ બગીચાલુ પુસ્તક	મીમત રૂ. ૧-૧૨-૦
૨ હિંદુસ્થાનમા થતા વાવેતર કરવાની રીત	” રૂ. ૧-૪-૦
૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડના હાથીઆર વગેરે	” રૂ. ૧-૪-૦
૪ પાણીની સોધ તથા તેના ઉપયોગી સાધન	” રૂ. ૧-૮-૦
૫ ખેતિના ધધાભાથી પૈસા કમાવાની રીત	” રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમા લુદી લુદી જાતના ખાદ્યોનો સમાવેશ થાય છે)

૬. રેશમના કીડા ઉછેરવાની તથા કેતકીલુ વાવેતર કરી રેશા બનાવવાની રીત	” રૂ. ૦-૬-૦
૭ કાનામા પાણી વધારવામાટે જોરગ કરવાનો “સેતિવાડી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અધ્યક	” રૂ. ૦-૪-૦

હુસેરાય છેટાલાલ અંબરિયા, લીંબડી-કાઠીઆ. ૧૨

ચોખ્ખા ઇલેક્ટ્રીક ગ્રાંખા માટે આજ ટ્રેડ માર્કનો માત્ર ખરીદો.

ધી ફુહારા ટ્રેડીંગ કંપની લીમીટેડ,

(ફુહારા શેઠ કચણા લીમીટેડ.)

બપોલમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલી

ધાપણ.....ચેન ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦.

હેડ ઓફીસ કોબે, બપોલ.

આયાત તથા નીકાલ કરનારાઓ તથા સ્ટીમરોના માલિકો.

ધી ફુહારા માઈનીંગ કંપની લીમીટેડ.

ધાપણ.....ચેન ૭,૫૦,૦૦,૦૦૦.

પૂર્વ વિશ્વવૃત્તમાં ગ્રાંખુ, સોનુ રૂપુ, જસત, સીધુ વગેરેની મોટામાં મોટી ખાણોના માલિકો અને પીતલ, મોસ્થુથુ, તેમજ ખાણોને લગતા સાંચાઓ અને ઇલેક્ટ્રીક મશીનરી વગેરે બનાવવાના મોટા કારખાનાના માલિકો.

શાખાઓ.

મોસાકા.	લુએનાર્યેસ.	સીડની.	ડાઈરેન,
ટાકીઓ.	લંડન.	વલાડી વોસ્ટોક.	મુકડેન.
વેલોહામા.	પારીસ.	હાર્બીન.	ટીએનસીન.
ન્યુયોર્ક.	બર્ન.	સીંગાપોર.	હાંકો.
સાન ફ્રાન્સીસકો.	પોર્ટ સેયદ.	હાંગકાંગ.	કલકત્તા.
બ્રેસીયા.	રોમ.	સેંગહાઈ.	

વગેરે, વગેરે.

કોઈ પણ વ્યાપારને લગતી પુછપરછ કે તપાસનો સાભાર સરકાર થશે.

તારનું સરનામું.

“ફુહારા કંપની,”

ટેલીફોન નં. ૩૬

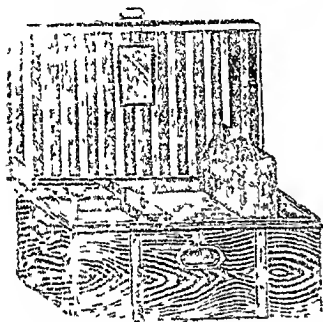
મુંબઈની શાખા.

૧૩૭. એસ.એલેનેડ રોડ, કોટ.

મુંબઈ.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT COL. RAJA RAMSINGH'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈં સં ૧૮૭૪ માં થઇ
ખાસ મુબઇના નામદાર ગવર્નરના
આશર હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ટ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટો, સેલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો - અને પહેડીઓમાં ધણાજ વિશ્વાસ અને હિલટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કન્ટેલોગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી. શે. રૂમ નાં. ૬૬-૬ હોરનબી રોડ, મુબઇ

અમારાં ધરકો કોણ છે ?

હીમ હાઇનેસ ધી નવાળ સાહેબ સર, છ સી આઈ. ઇ, હીમ હાઇનેસ મેજર નવાળ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીમ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ ઇ, હીમ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીમ હાઇનેસ કાંદાર સાહેબ, સી એસ આઈ, અને ખીલ રાજ મહારાજઓ, નવાળ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર એનરેબલ સર, તથા બીજા એનરેબલ મેમ્બરો, મુખામના હાઇ કોર્ટના નામદાર જજ સેશન્સ જલે, કનલો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કનલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના એનરરી એ. ડી સી લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાઇમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કેમિસ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, પોલીટીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવિલીયન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીશનરો, કલેક્ટરો, મુખીન્ટેન્ડીંગ એજન્ટીયરસ, મુખીન્ટેન્ડન્ટ વાઇસરીયલ એસ્ટેટ, (ટીડી) રેલવે એજન્ટો એકઝીક્યુટીવ એજન્ટીયરો, લીવાન બહાદુરો, રાવ બહાદુરો, જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ, મુખમના માછ પોલીમ કમીશનર, ઇન્ડીયન નેશનલ કોનગ્રેસના રીસેપશન કમીટીના પ્રમુખ, બેરીસ્ટરો, ટેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ એન્ડ ટેલિગ્રામ ઇન્ડીયા, એનરેબલ સરજન જનરલ સર હ્યુકીસ પાર્ટી & સી એસ. આઈ, એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ ઇન્ડીયન મેટીકલ સર્વીસવાળા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ લેવર હોસ્પીટલ, કે લેમા મેજર એનરેબલ સર, એફ રેવર્ડ સી. આઈ ઇ કલકટા તથા મેજર એ. ઇ. વાકર આઈ એમ એસ. જેવા મોડા નામાકિત સરકારી ડાકટરો વ્યવસ્થાપક હતા તે મોટી સરકારી હોસ્પીટલ, (યુરોપીયન સીવીલ સર્જનનો લેફ્ટનન્ટ, કેપ્ટનો) (આઈ અન, એસ) એમ ડી અને વિલાયતી ડીમી ધરાવનારા મોડા ડાકટરો, કોલેજોના મીન્સીપાલો, યુરોપીયન તથા દેશી અમલદારો અને શુદ્ધરો તથા જુદા જુદા દેશોના મોગી પદવીના અમલદારો અને શુદ્ધરો વગેરે —

બાદશાહી ચાકુતી.

અમે તે કાચખંથી શુભાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરપાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવંશી માકુતી તર્થ વિકાસના તમામ વ્યાધી મગરો છે અને વીર્ય ઘટ બનાવી ખર પુરપાતન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવનની આક્રંક જોશવર બનાવનાર આ હવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ જવાબદારી છે આ હવા વાપરવામા કોઈ ભલતની પડેજની જરૂર નથી. ૪૦ મોઝીની છબી એકના રૂા દશ.

ડાકટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lans, Nuxvomier, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

90/107 Masjid Bunder Road, Barbhui Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone Nos:— { Office 3563
Residence 3112

Codes:

4th & 5th Editions of B C
Private & Dentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમે દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગધીઆણું, નેલના બીયાં, તેલ,
ટાપનાં, ખેવા, દરડાં, લેડીમથ, લેડેડાચડાં, મરી, એલચી, ધાણ, જીરું, રાઈ,
મેળા, દળદર, આંબડી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, ગુણપાટ, ગુણી, શણ,
મનર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોસાસ, આફ્રીકા, પેરુ-
રજાઈન વગેરે દેશોવડે ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, અંગ્રે દેશોવડેથી કાપડ, રટેશનરી, કટલરી, હેઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ ટ્રોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતનો માલ બજાર કરી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
મોકલીએ છીએ.

એકલા આકાશ તારીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતરી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"FAIRRUN"

C. B. 105

ટેલીફોન:— { ઓફીસ ૩૫૬૩
૫૨ ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૩૩ ૧૦૦ મીલ લાઈ રોડ, બારમાઈ મંડાલ
મુબઈ નં ૨

શૂરજી વલ્લભદાસની કું

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

૨૭ અને ૨૭ને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મગાવનારા
અને વેચનારા

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ
કોગોરેડ	મેગીસ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
ટેલા રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	„ શીન	„ પોટાશ
ડીરેક્ટ બ્લેક	મેલેકાઇટ ગ્રીન	„ યલો	બ્રાસિન શુગર લેડ
ડીરેક્ટ યલો	એરામીન II	„ પાકી	લીથાઇ ક્લેક
ડીરેક્ટ ગ્રીન	મેટા-ગ્રીન યલો	„ બ્લ્યુ	ટેનીક એસીડ
ડીરેક્ટ પીંક	ઓરેન્જ II	„ રેડ	એન્ટીમની સોલ્ટ
બે ઓ પર્પ્યુરીન	સ્કારલેટ 3 R	વિગેરે વિગેરે	ડીન ફીસ્ટલ્સ
ડીરેક્ટ મેન્ડા	સાઇબીગ બ્લ્યુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇડ સોડા
ડીરેક્ટ કુળીન	વિક્ટોરીયા બ્લ્યુ		રેનેટ સોડા
ડીરેક્ટ વાયોલેટ વિગેરે.	રેડ પીંક રેડ વિગેરે વિગેરે		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
(૫૭)			કોસ્ટીક સોડા વીગેરે વીગેરે.

આ માસિક નં. ૬૭, ચી ચર્ચગેટ પરીલ રોડ મુંબઈ, લેડી નેથકોટ હિંદુ આર્કનેચ કે બેન સેલ્સ
પ્રેસમાં ધોડીયા નારાયણ વનારસેએ છાપ્યું છે અને ધી ઈન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને જુરે માટે
જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ બોર્ડ ટેલીફોન બીલ્ડીંગ ૧૬, બેકરીટ કોટમાં પ્રિન્ટ કર્યું છે.

देशी घण्टा यंत्रणु मासिक.

पुस्तक १२ रु VOL. XII. DECEMBER 1919 डिसेंबर १९१९. अंक ६३१ No. 6.

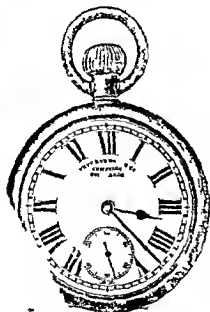
SERVICE

West End Watches

give you life-long service because they are made of such excellent materials by skilled labour. No other watches in India can approach them in **STRENGTH ACCURACY - DURABILITY**. Here is one specially recommended

The "CAMPAIGN"

Full jewelled movement with 15 rubie, real compensation balance SUBSTANTIAL CASES

	NICKEL SILVER	STERLING SILVER
Open Face	Rs 34	Rs 44
Hunting	„ 37	„ 50
Half Hunting	„ 40	„ 53

Catalogues free on application

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

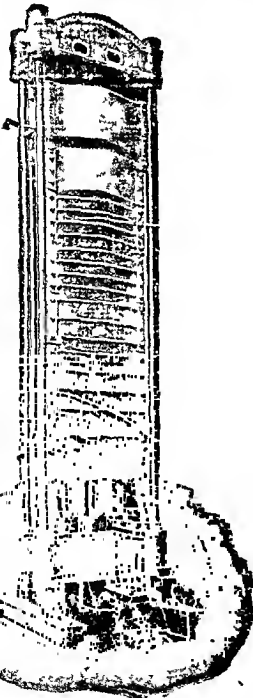

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રેવેટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંટો.

નાં ૩૧ ચવળના મોહાલો, કોટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી ડકન
સટ્ટઅરટ ઍન્ડ કુંડાં લીમીટેડની
રૂની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમર્પીંગ ઇનજનો.

દી. સી. અને એ. સી.
ઇલેક્ટ્રીક મોટરો ના "મેરલી
મેકર" ના સીલીંગ ફ્રેન્સ
(પંખા) અને ઇલેક્ટ્રીક
લાઈટના ફીટીંગસ.

નવાં ૧૦'X૬'૨૩૦ ના લેન્કેસાયર

ખાઈલરો.

સ્ટોકમાં છે.

પ્રકાશ પ્રધસ ના ચાર તથા પાચ બેરીંગના જનો તથા બોપનર.
ગોડાઉનમાં હ મેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, એન્ડ ન બાઈલિર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ
ગોડાઉન, રીયર રોડ, પીન્સીસ ડોક સામે

મહાર ખબર આપનારનું નામ	પાનું.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ...	૧ એ
દ્રવેટ ચવના એન્ડ કું. ...	૨ એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસની કું. ...	૩ એ
હિંદુ આનાયામમ—નાદિયાદ ...	૪ એ
ગિરગામ કેમીકલ લેબોરેટરી ...	૪ એ
અમૃતાંજન ડેપો ...	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી ...	૫ એ
નગીનદાસ અને મણેજીલાલ ...	૬ એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ...	૬ એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમિટેડ ...	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમિટેડ ...	૮ એ
જે. બાલામલની કું. ...	૮ એ
ફિરોજ એમ. દરેલુચી કું. ...	૯ એ
રીચી કેમીકલ કું. ...	૧૦ એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ ...	૧૧ એ
છત્રનલાલ લક્ષ્મીદાસ શાહ ...	૧૧ એ
જીવરાજ ઇ. નેસી ...	૧૧ એ
ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. ...	૧૨ એ
કુકી મહાર ખબરો ...	૧૩ એ
ડા. ડી. રાધકૃષ્ણ એન્ડ કું. ...	૧૪ એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી ...	૧૪ એ
ધી તેલવેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું. ...	૧૪ એ
ફેલ્ડેનો સરકારી વહીવટ ...	૧૫ એ
બી. એલ. થોસર ...	૧૫ એ
ઈ. એસ. પાટનવાઈ ...	૧૫ એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ ...	૧૬ એ
દાવડાની કું. ...	૧૬ એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી. ...	૧૭ એ
ગોદરેજ બ્રાધર્સ ...	૧૮ એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	૧૯ એ
સી. એન. દાવરની કું. ...	૨૦ એ
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ ...	૨૧ બી
ગોવર્ધનદાસ કુરુનંદાસ હાલ્લા ...	૨૨ બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	૨૨ બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ ...	૨૩ બી
ધી એલેમ્બિક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી. ...	૨૩ બી
ધી બ્રિટીશ એક્સપ્રેસ મોલ્ટર્સ કું. ...	૨૪ બી
કાર્નિક બ્રાધર્સ ...	૨૫ બી
મહાલે એન્ડ કું. ...	૨૫ બી
મોતીલાલ મુખ્યદ એન્ડ કું. ...	૨૫ બી
મલ્હાર મોટર હાઉસ ...	૨૬ બી

NAME OF ADVERTISER.	Page.
West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ..	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
Hindu Ansthashram—Nadiad	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
Amritanjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ...	5 A.
Nagindas and Maneklal ...	6 A.
H. Vallabhbham & Co. ..	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
J. Balamal & Co. ...	8 A.
Phiroza M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art-Printing Works	11 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah ...	11 A.
Jivraj G. Nensi ...	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr D. Writer & Co. ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
The Teblot Manufacturing Co.	14 A.
State Managoment of Railway.	15 A.
B. L. Thosar ...	15 A.
E. S. Patanvain ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davada & Co. ...	16 A.
The Central Bank of India Ltd.	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
E. N. Davar & Co. ...	20 A.
Vardhaman & Sons ...	21 B.
Goverdhardas Kurnandas Halla.	22 B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
The Sabarlantha Boarding House	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
The British Express Maulsters Co.	24 B.
Karnik Bros. ...	25 B.
Mahale & Co. ...	25 B.
Matlal Mulchand & Co. ...	25 B.
The Eastern Motor House ...	26 B.

મનિકલાલ ગોરખનદાસ	...	૨૭	બી
ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.	...	૨૮	બી
નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ	...	૨૮	બી
મણિચંદ્ર ગોવિંદજી	...	૨૯	બી
સપટ કંપની.	...	૩૦	બી
ચોડી. કેમીકલ કું	...	૩૧	બી
રામચંદ્ર નારાયણજી કેશવજી	...	૩૨	બી
જીવરાજ ગોકળદાસ નેશ્ચી	...	૩૨	બી
ગોદરેજ બ્રધર્સ	...	૩૩	બી
મહુવા (કમ્પિયાવાડ) ગૌરજી સભા	...	૩૩	બી
કાઠિઆવાડ હિન્દુ અનાયામ...	...	૩૪	બી
આર. જી. કામદાર	...	૩૪	બી
અમુલજીભાઈ માણિકલાલ દવાનાળા	...	૩૫	બી
દુલેરાય બેટાલાલ અંબરીયા	...	૩૫	બી
વેલ કલ્યાણજી હરીજીજી	...	૩૬	બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ	...	૩૭	બી
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું	...	૩૭	બી
ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમિટેડ	...	૩૮	બી
ગુલામહુસેન હસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ	...	૩૯	બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમિટેડ	...	૪૦	બી
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ટ્રી મંડળ	...	૪૧	બી
ડા. કાળીદાસ મોતીરામ	...	૪૨	બી
જગજીવનદાસ નારાયણજી	...	૪૩	બી
શ્રીજી વલ્લભદાસની કું	...	૪૪	બી

Maneklal Gordhandas	...	27	B.
Dhnyabhai Ramohandra Mehta.	...	28	B.
Nnnalal Goverdhandas...	...	28	B.
Manishanker Govindji	...	29	B.
Sapat & Co.	...	30	B.
Od. Chemical Co.	...	31	B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32	B.
Jivraj Goolaldas Nenshi	...	32	B.
Godrej Brothers	...	33	B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	33	B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	34	B.
R. G. Kamdar	...	34	B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	35	B.
Duleraji Chhotalal Anjariya	...	35	B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	36	B.
Laxmichand Dossabhai & Broe.	...	37	B.
The Parastan Perfumary Co.	...	37	B.
The Coochara Trading Co. Ltd....	...	38	B.
Gulambhasssein Estwalji & Brothers.	...	39	B.
The National Siment Maon. Co. L.	...	40	B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal	...	41	B.
Dr. Kalidas Motiram...	...	42	B.
Jaggiwandas Narayan...	...	43	B.
Shoorji Vallahhdas & Co.	...	44	B.

જાહેર ખબર આપનારનું નામ	પાનું.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વૉચ કુંપની	... ૧ એ	West End Watch Co. ...	1 A.
દ્રેવેટ ઓવના એન્ડ કું.	... ૨ એ	Drewet Chowna and Co. ..	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.	... ૩ એ	Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	3 A.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નાડિયાદ	... ૪ એ	Hindu Anathashram—Nadiad	4 A.
ગિરગોન કેમીકલ લેબોરેટરી	... ૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
અમૃતાંજન ડીપો	... ૫ એ	Amrutanjana Depot ...	5 A.
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	... ૫ એ	The Indian Claim Agency ...	5 A.
નાગિન્દાસ અને માનેકલાલ	... ૬ એ	Nagindas and Maneklal ...	6 A.
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.	... ૬ એ	H. Vallabhram & Co. . .	6 A.
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ...	... ૭ એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમીટેડ.	... ૮ એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
જે. બાલામલની કું.	... ૮ એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.	... ૯ એ	Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
રીષો કેમીકલ કું. ...	... ૧૦ એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ...	... ૧૧ એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
છબનલાલ લક્ષ્મીભાઈ ચાંદ	... ૧૧ એ	Chhaganlal Lalubhai Shah ...	11 A.
જીવરાજ ઇ. નેપુસી	... ૧૧ એ	Jivraj G. Nensi , ...	11 A.
ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	... ૧૨ એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
દુ કી જાહેર ખબરો...	... ૧૩ એ	Short Advertisements . .	13 A.
ડા. ડી. રાઇટર એન્ડ કું.	... ૧૪ એ	Dr D. Writer & Co. ...	14 A.
એમ. એચ. શાસ્ત્રી...	... ૧૪ એ	M. H. Shastri ...	14 A.
ધી ટેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	... ૧૪ એ	The Tablet Manufacturing Co.	14 A.
ફેરેનો સરકારી વહીવટ	... ૧૫ એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. એલ. થોસર	... ૧૫ એ	B. L. Thosar ...	15 A.
ઈ. એસ. પાટણવાલા	... ૧૫ એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	... ૧૬ એ	Rangoon Samachar Press ...	16 A.
દાવડોની કુંપની	... ૧૬ એ	Davado & Co. ...	16 A.
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	... ૧૭ એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોદ્રેજ બ્રધર્સ	... ૧૮ એ	Godrej Brothers ...	18 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	... ૧૯ એ	Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	19 A.
સી. એન. દાવરની કું.	... ૨૦ એ	C. N. Davar & Co. ...	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	... ૨૧ બી	Yardhaman & Sons ...	21 B.
ગોવર્ધનદાસ કરસનદાસ દલદે	... ૨૨ બી	Goverdhar das Karsandas Halln.	22 B.
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	... ૨૨ બી	The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	... ૨૩ બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી.	... ૨૩ બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
ધી બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મોટરર્સ કું.	... ૨૪ બી	The British Express Maulsters Co.	24 B.
કારાઈક બ્રધર્સ	... ૨૫ બી	Karaik Bros. ...	25 B.
માહાલો એન્ડ કું.	... ૨૫ બી	Mahalo & Co. ...	25 B.
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું. ...	... ૨૫ બી	Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.
ઈસ્ટર્ન મોટર હાઉસ	... ૨૬ બી	The Eastern Motor House ...	26 B.

માનેકલાલ ગોરખનદાસ	...	૨૭	બી
ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.	...	૨૮	બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	...	૨૮	બી
મણીચંદ્ર ગોવિંદજી	...	૨૯	બી
સપટ કંપની.	...	૩૦	બી
ઓડીકેમીકલ કું	...	૩૧	બી
રાજવેલ નારાયણજી કેશવજી	...	૩૨	બી
જીવરાજ ગોકળદાસ નેશ્વરી	...	૩૨	બી
ગોદરેજ અધર્ષ	...	૩૩	બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરમુક સભા	...	૩૩	બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ...	...	૩૪	બી
આર. જી. કામદાર	...	૩૪	બી
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા	...	૩૫	બી
દુલેરાય ડાહ્યાલાલ અંબરીયા	...	૩૫	બી
વેલ દવાણજી ડરીફુજી	...	૩૬	બી
લક્ષ્મીચંદ ડાહ્યાભાઈ એન્ડ અધર્ષ	...	૩૭	બી
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું	...	૩૭	બી
ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમિટેડ	...	૩૮	બી
ગુલામહુસેન ધસમાલજી એન્ડ અધર્ષ	...	૩૮	બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમિટેડ	...	૪૦	બી
ગુજરાતી હીન્દુ સ્ત્રી મંડળ	...	૪૧	બી
ડા. કાળીદાસ મોતીરામ	...	૪૨	બી
જમજવનદાસ નારાયણ	...	૪૩	બી
શરણ વલભદાસની કું.	...	૪૪	બી

Maneklal Gordhandas	...	27	B.
Dahyabhai Ramechandra Mehta.	...	28	B.
Nanlal Goverdhandas...	...	28	B.
Manishankar Govindji	...	29	B.
Sapat & Co.	...	30	B.
Od. Chemical Co.	...	31	B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32	B.
Jivraj Goculdas Nenshi	...	32	B.
Godrej Brothers	...	33	B.
Mahuva Ganrakak Sabha	...	33	B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	34	B.
R. G. Kamdar	...	34	B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	35	B.
Duleral Chhotalal Anjariya	...	35	B.
Valdia Kalyanji Harikrishna...	...	36	B.
Laxmichand Dossabhai & Bros..	...	37	B.
The Parastan Perfumery Co.	...	37	B.
The Coochara Trading Co. Ltd....	...	38	B.
Gulamhusein Esmalji & Brothers.	...	39	B.
The National Siment Mann. Co. L.	...	40	B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal ..	...	41	B.
Dr. Kalidas Motiram...	...	42	B.
Jagjiwandas Narayan...	...	43	B.
Shoorji Vallabhdas & Co.	...	44	B.

જાહેર ખબરોની અનુક્રમણિકા.

INDEX.

જાહેર ખબરો આપનારનું નામ	પાનું.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ...	૧ એ	West End Watch Co. ...	1 A.
દ્રેવેટ ચવના એન્ડ કું. ...	૨ એ	Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ...	૩ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
હિન્દુ અનાયામમ—નડિયાદ ...	૪ એ	Hindu Ananthashram—Nadiad ...	4 A.
ગિર્ગાઉન કેમીકલ લેબોરેટરી ...	૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory... ..	4 A.
અમરાંજન ડેપો ...	૫ એ	Amratanjan Depot	5 A.
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી ...	૫ એ	The Indian Claim Agency	5 A.
નગીનદાસ અને મણ્ડેલાલ ...	૬ એ	Nagindas and Maneklal	6 A.
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ...	૬ એ	H. Vallabhrām & Co.	6 A.
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ... ..	૭ એ	The Bank of Taiwan Limited	7 A.
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમીટેડ. ...	૮ એ	The Indian Cotton Co. Ltd.	8 A.
જે. બાલામલની કું. ...	૮ એ	J. Balamal & Co.	8 A.
ફીરોઝ એમ. દાસ્તોરની કું. ...	૯ એ	Phiroze M. Dastoor & Co.	9 A.
રીયો કેમીકલ કું. ...	૧૦ એ	The Rio Chemical Co.	10 A.
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટિંગ વર્ક્સ... ..	૧૧ એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
છબનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ ...	૧૧ એ	Chhaganlal Lallobhai Shah	11 A.
જિવરાજ ઇ. નેન્સી ...	૧૧ એ	Jivraj G. 'Nensi'	11 A.
ધી ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કું. લી. ...	૧૨ એ	The Indian Mercantile I. Co Ltd.	12 A.
કુટી જાહેર ખબરો... ..	૧૩ એ	Short Advertisements	13 A.
ડી. ડી. રાઇટર એન્ડ કું. ...	૧૪ એ	Dr. D. Writer & Co.	14 A.
એમ. એચ. શાસ્ત્રી... ..	૧૪ એ	M. H. Shastri	14 A.
ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું. ...	૧૪ એ	The Teblet Manufacturing Co.	14 A.
રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ ...	૧૫ એ	State Managoment of Railway.	15 A.
બી. એલ. થોસર ...	૧૫ એ	B. L. Thosar	15 A.
ઈ. એસ. પાટનવાલ ...	૧૫ એ	E. S. Patanvala	15 A.
રંગુન સમાચાર પ્રેસ ...	૧૬ એ	Rangoon Samachar Press	16 A.
દાવદાની કું. પની ...	૧૬ એ	Davada & Co.	16 A.
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લી. ...	૧૭ એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોદરેજ બ્રદર્સ ...	૧૮ એ	Godrej Brothers	18 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	૧૯ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
સી. એન. દાવરની કું.	૨૦ એ	C. N. Davar & Co.	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ ...	૨૧ બી	Vardbaman & Sons	21 B.
ગોવર્ધનદાસ કુરસંદાસ હલ્લુ ...	૨૨ બી	Goverdhandas Kursandas Hallu	22 B.
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	૨૨ બી	The Indian Cement Co. Ltd	22 B.
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ ...	૨૩ બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
ધી એલેમ્બ્રીકેમીકલ વર્ક્સ કું. લી. ...	૨૩ બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
ધી બ્રિટીશ એક્સપ્રેસ મૉલ્ટર્સ કું. ...	૨૪ બી	The British Express Maulters Co.	24 B.
કર્નિક બ્રદર્સ ...	૨૫ બી	Karnik Bros.	25 B.
માહાલે એન્ડ કું. ...	૨૫ બી	Mahale & Co.	25 B.
મોતિલાલ મુલ્ચાંદ એન્ડ કું. ...	૨૫ બી	Motilal Mulchand & Co.	25 B.

માનેકલાલ ગોરધનદાસ	...	૨૭ બી
ડાહ્યાબાઈ રામચન્દ્ર મહેતા. ...	...	૨૮ બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ...	...	૨૮ બી
મણીચંકર ગોવિંદભ	...	૨૯ બી
સપાટ કંપની. ...	...	૩૦ બી
ગો. કમીટી કં. ...	...	૩૧ બી
રાજવેલ નારાયણભ કચવડ	...	૩૨ બી
જીવરાજ ગોકળદાસ નેમ્સ્ટી ...	...	૩૨ બી
ગોદરોજ બ્રધર્સ ...	...	૩૩ બી
મહુવા (કાંઠિયાવાડ) ગોરસુક સભા	...	૩૩ બી
કાંઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાત્રમ...	...	૩૪ બી
આર. ઇ. કામદાર ...	...	૩૪ બી
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા	...	૩૫ બી
દુલેસય ડાહ્યાલાલ અંબરીયા	...	૩૫ બી
મેલ કાંઠાણુભ હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૬ બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ	...	૩૭ બી
ધી પરસ્તાન પર્ફ્યુમરી કં. ...	...	૩૭ બી
ધી કુહારા ટ્રેડીંગ કંપની લીમીટેડ	...	૩૮ બી
ગુલામહુસેન હસમણભ એન્ડ બ્રધર્સ	...	૩૯ બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ એન્ડ પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ કંપની લીમીટેડ	...	૪૦ બી
ગુજરાતી હીન્દુ સો. મ. ઇ. ...	...	૪૧ બી
ડા. કાળીદાસ મોતીરામ ...	...	૪૨ બી
જમણવનદાસ નારાયણ	...	૪૩ બી
ધરણ વલભરામની કં. ...	...	૪૪ બી

Maneklal Gordhandas ...	...	27 B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta.	...	28 B.
Nanlal Goverdhandas...	...	28 B.
Manishanker Govindji	...	29 B.
Snpat & Co. ...	...	30 B.
Od. Chemical Co. ...	...	31 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32 B.
Jivraj Goculdas Nenshi	...	32 B.
Godrej Brothers	...	33 B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	33 B.
Kathifawad Hindu Anathashram.	...	34 B.
R. G. Kamdar ...	...	34 B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	35 B.
Duleral Chhotalal Anjariya	...	35 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna...	...	36 B.
Laxmichand Dossahhai & Bros..	...	37 B.
The Parastan Perfumary Co. ...	...	37 B.
The Coochara Trading Co. Ltd....	...	38 B.
Gulamhussein Eamajji & Brothara	...	39 B.
The National Siment Manu. Co. L.	...	40 B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal	...	41 B.
Dr. Kalidas Motiram...	...	42 B.
Jagjiwandasa Narayan...	...	43 B.
Shoorji Vallabhdas & Co.	...	44 B.

જાહેર ખબરનો અંગ્રહમણીકા.

INDEX.

જાહેર ખબર આપનારું નામ

પાનું.

NAME OF ADVERTISER.

Page.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	...	૧ એ
દ્રેવેટ ચવના એન્ડ કું	...	૨ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું	...	૩ એ
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડિયાદ	...	૪ એ
ગિર્ગસન કેમીકલ લેબોરેટરી	...	૪ એ
અમરાંતજન ડેપો	...	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	...	૫ એ
નાગિન્દાસ અને મણેક્લાલ	...	૬ એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.	...	૬ એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ...	...	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું લીમીટેડ.	...	૮ એ
જે. બાલામલની કું	...	૮ એ
ફીરોઝ એમ દાસ્તોરની કું.	...	૯ એ
રીયો કેમીકલ કું...	...	૧૦ એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ...	...	૧૧ એ
છત્રનલાલ લલિતભાઈ શાહ	...	૧૧ એ
જિવરાજ જી. નેણસી	...	૧૧ એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	...	૧૨ એ
દુશી જાહેર ખબરો...	...	૧૩ એ
ડી. ડી. રાઇટર એન્ડ કું.	...	૧૪ એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી...	...	૧૪ એ
ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું	...	૧૪ એ
રેલ્વેના સરકારી વહીવટ	...	૧૪ એ
બી. એલ. થોસાર	...	૧૫ એ
ઈ. એસ. પાટાવ્યાજ	...	૧૫ એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	...	૧૬ એ
દાવડાની કુંપની	...	૧૬ એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લી.	...	૧૭ એ
ગોદ્રેજ બ્રદર્સ	...	૧૮ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	...	૧૯ એ
સી. એન. દાવરની કું...	...	૨૦ એ
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	...	૨૧ બી
ગોવર્ધનદાસ કુરસન્દાસ હાલુ	...	૨૨ બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી	...	૨૨ બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	...	૨૩ બી
ધી એલેમ્બિક કેમીકલ વર્ક્સ કું લી.	...	૨૩ બી
ધી બ્રિટીશ એક્સપ્રેસ મોલ્ટર્સ કું.	...	૨૪ બી
કાર્નિક બ્રદર્સ	...	૨૫ બી
માહલે એન્ડ કું.	...	૨૫ બી
મોતીલાલ મુલચન્દ એન્ડ કું	...	૨૫ બી

West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
Hindu Anathashram—Nadiad	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
Amratanjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ..	5 A.
Nagindas and Maneklal ...	6 A.
H. Vallabham & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ..	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
J. Balamal & Co. ...	8 A.
Phirozo M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ..	10 A.
The Lakhami Art Printing Works	11 A.
Chhaganlal Lalimbhai Shah ...	11 A.
Jivraj G. Nensi ..	11 A.
The Indian Mercantile I. Co Ltd.	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr D. Writer & Co. ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
The Teblet Manufacturing Co.	14 A.
State Manangement of Railway.	15 A.
B. L. Thosar ...	15 A.
E. S. Patanvaja ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davada & Co. ...	16 A.
The Central Bank of India Ltd.	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
G. N. Davar & Co. ...	20 A.
Vardhaman & Sons ...	21 B.
Goverdhardas Kursandas Hallu.	22 B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
The Sabarkantha Boarding House	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
The British Express Maultsters Co.	24 B.
Karnik Bros. ...	25 B.
Mahale & Co. ...	25 B.
Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.

મોતેલાલ ગોરખનદાસ ...	...	૨૭	બી
દાદાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા ...	...	૨૮	બી
નાનાલાલ ગોવરખનદાસ ...	...	૨૮	બી
મણિચંદ્ર ગોવિંદજી ...	...	૨૯	બી
સપટ કંપની. ...	...	૩૦	બી
ઓ.ઈ. કેમિકલ કું. ...	...	૩૧	બી
રામચંદ્ર નારાયણજી કૈશવજી ...	...	૩૨	બી
જીવરાજ ગોવિંદદાસ નેમ્હરી ...	...	૩૨	બી
ગોદરેજ બ્રદર્સ ...	...	૩૩	બી
મહુવા (કાલિયાવાડ) ગોરશંકર સભા ...	...	૩૩	બી
કાલિયાવાડ હિન્દુ અનાયાચરમ... ...	...	૩૪	બી
આર. જી. કામદાસ ...	...	૩૪	બી
અમરુતલાલ માણિકલાલ દલાવાળા ...	...	૩૫	બી
દુર્લભચંદ્ર ડોડાલાલ અંબલીયા ...	...	૩૫	બી
વેલ કલ્યાણજી દરીકુન્જી ...	...	૩૬	બી
લક્ષ્મીચંદ્ર ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રદર્સ ...	...	૩૭	બી
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું. ...	...	૩૭	બી
ધી કુદારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ ...	...	૩૮	બી
ગુલામહુસેન હસમણલ એન્ડ બ્રદર્સ ...	...	૩૯	બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ ...	...	૪૦	બી
ગુજરાતી હીન્દુ સ્ટ્રી મંડળ ...	...	૪૧	બી
ડા. કાળીદાસ મોતીરામ ...	...	૪૨	બી
નગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૪૩	બી
શરજી વલ્લભદાસની કું. ...	...	૪૪	બી

Maneklal Gordhandas ...	27 B.
Dahyabhai Ramchandras Mehta.	28 B.
Nanlal Goverdhandas...	28 B.
Manishanker Govindji	29 B.
Sapat & Co.	30 B.
Od. Chemical Co.	31 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	32 B.
Jivraj Govindas Nemshi	32 B.
Godrej Brothers	33 B.
Mahuva Ganraxak Sabha	33 B.
Kathiawad Hindu Anathasabram.	34 B.
R. G. Kamdar	34 B.
Amritlal Maneklal Davavala	35 B.
Dularai Chhotalal Anjarliya	35 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna...	36 B.
Laxmichand Dossabhat & Bros..	37 B.
The Parastan Perfumary Co.	37 B.
The Cochars Trading Co. Ltd....	38 B.
Gulamhussain Esmalji & Brothers.	39 B.
The National Siment Menn. Co. L.	40 B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal	41 B.
Dr. Kalidas Motiram...	42 B.
Jagjiwandas Narayan...	43 B.
Shoorji Vallabhdas & Co.	44 B.

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

— ૨૦૧ —

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું
ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં
ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે
તમામ બહારના દેશોની હરી-
ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકથી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં જોડવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક-વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડપર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે

એક રૂપિયે ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(મ. જ. ગવ્વજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પ્રય-ક્ષરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે હો છે; જેનાં કે પાણીઆ, તેલો, અળતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામે છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ-કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી ભેજશોજ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ધણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રેલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિરનાને અરજ કરવી.

મ. જ. ગવ્વજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૨૨-૨૪, ઠાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હાંગડોંગ બેંકની પાસે ફાટ, સુબ્ર.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં બધાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લગ્ન, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીના, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ. દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર કોટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ઓશીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઈન્ડિયન કલેમ એજન્સી

ને કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હીસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત ચીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી માથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે. રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસુલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજા કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોટોને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની હીદીઓના નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્પોરેશન તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થયે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાણું:—સુસ ખીદડીંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

(૩૬)

એડવડ સીનિગાની ગાલુમાં. ધોળી વળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હિસાબ પહેલેથી જાહેર કરવો છે, વળી પછતી સલાહ લઈ બરાબર સમજ કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વળત, મહેનત અને પછસાનો ઘણો બચાવ થાય છે માટે તાજીદે મળે.

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઈન્સી. સી. એ
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

ટાઉન હોલ આગળ બાગ સામે.

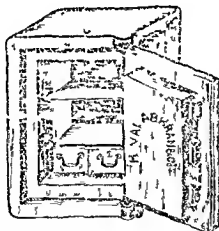
હોમલ સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

(૩૫)

ટેલીફોન નાં ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચોરાસ પકડવાની

અખંડ વાળેલી.

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બાકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કાળખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, થોળી ગલી.

(૩૫)

ફુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1899.

Subscribed Capital	Yen.	30,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	27,500,000.
Reserve Fund	Yen.	6,530,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Semarang	Kobe	Tower
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad.

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ધનકોરપોરેટ થયેલી.

હાલવડી થાપજુ યેન	...	...	૩૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર કીધેલી	„	...	૨૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફન્ડ	„	...	૬,૫૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેહ, ફારમોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કન્ટન કૂચાઉ, હૉન્કો, કીલકીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, ચેંગાહી, હૂંગકૉંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, ખીમારાંગ, બટેવીઆ, મેકંગ, ટાઇપેહ, શીન્ચીકુ, ટાઇચુ, ટોકીઓ, ઓસાકા, કેબી, ચોકોહામા, આકે, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટોવન. મોજી, બાકોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંબંધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

ગ્રાહકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને ખાંધી મુદતની ડીપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ ક્રીધાથી જણાવવામાં આવશે.

દરેક ભવનું શરારી અને હુંડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

પદ, એક્ઝીક્યુટીવ ડાઇરેક્ટ—સુંબઇ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

નળળાં જૈરાં માટે.

—:૦:—

આલ્ટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો એજ સોના તમામ દરદોપર અકસીર અને સમખાણુ ધલાજ છે. ખાસ કરીને સોના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરલાશયના ધતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગર- સવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને ગરાખર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. ખીડમાંનો દુખાવો, પેડુંમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે જૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડૉક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચાલાર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ: ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને ફિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાધથી તવાધને ફીલ્યુ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક

આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ ધયાં નળળા પૂરૂપોને માટે શક્તિને માટે જગજાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો અને સેલેરીના ફિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચુખ્ત શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈ બી ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું 'લેગલ જેના પંર 'રીચો કેમીકલ ડું' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાને જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co."

રીચો કેમીકલ ડું.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

. ૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

ન્યુ યૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દં

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંધી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ બેઈટા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના ષ્લોક અમારી પાસે તૈયાર છે,
તેમાંથી તમેને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, સાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુકતા—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. ગ્રુદં.

મૃગી-રૂક્ષ કે વાઈલી આંકડી, તાલુ, ખેંચ કે કાઢણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી ત્રાસ
રૂંધાવો, યાગાર બનવું, કીચના કીસોટા, પેટના દુખાવા ઇત્યાદિ નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણ છે.વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલછાને લીધે, રડવું, કુટવું, મુલુલું, નાસવું, ખડવું, મૌન્યતા,
વિચિત્ર ભાવું, પ્રેવાદિગેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-નિર્લાય પત્રે જવાબ. વ્યોયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદડું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાવું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૦)જી. પો.)—છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. મરોઘિક હીસ્ટરિયા-શેક શેરી-વડોદરા.
(૨૬)“રેલ્વે બુલમમાંથી” પરાધીન મુંબા થઈ કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને બે વખતે
કોઈપણ પ્રકારની મદદ, ખાતમી, અથવા સાદાસ્ય બેઈટી હોય અથવા તમરિ તમારા હિંદનો ઉલ્લાસ વધારે ફેલાયશે
જેનો હોય તે “ઇન્ડીયન બોર્ડ ઓફ લાઈફકેટરસ” ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સ્થાપ-
વાનું દબાણ કરશે. આ ખાબતવા કાયદાઓના કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે તમારે સહજદસ્થ પાસેથી મળશે:—

જી. પરાજી જી. નેનસી

ધી ઇન્ડીયન પેસેનલરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન,

બોના બગીચ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની ધીમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

ઓન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જોડાભાઈ વાલજી.

શેઠ વાલજી મુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન સેઠકરજી.

દરેક ભાતનું આગના વીમાનું કામ (જેલું કે છીદ્રીગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે ભાદેર પ્રત્યે તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની પ્રેરણાની કરવી. વધુ વિગત માટે આ કંપનીની ઓફિસમાં
લાખવું અથવા જાને માગવું.

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

૧૯, નેક્સીટ, કોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધંધાધારીઓને માટે
ટુંક ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
માર આનાના સોળ રાજ અને ઉપરાંત વધુના દરેક રાજ
દીઠ એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે. ૧૬ રાજ દીઠ
માર આના અને તે ઉપરાંત દર રાજ દીઠ એક પૈસા લેવાનો
વિવાજ છે. ઉપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા. ૨૦ મી
સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ. અંદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવાં.
સેક્રેટરી, ઈલીયન મર્ચન્ટસ એગ્રીમેન્ટ બુરો,
એલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
૧૦૬ સ્ટ્રીટ—કોન્ટ—સુબર્બ.

ચરોતરની તપખીર—ચરોતરની સર્વો-
ત્તમ તમાકુમાંથી શ્રીમંતો માટે ખાસ હાથે
ધુંરી બનાવેલી—કીંમત રવલના રૂપિયા
ચાર—નમુનો મફત ચરોતર એજન્સી,
નવીયાદ,

પ્રેમચંદ કશનાથ સુરતવાલા.
વીજલીના દરેક જાતનો સામાન વેચનાર
તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.
બીજા, મેન્ડ, વધા વાચરની દોર, તથા
કુમર, તથા બેટરી ટેમલફેન, વગેરે માલ
કીકાયત ભાવ મળશે. એક વખત પધારી કામ
પાડી ખાત્રી કરશે.
૬૦ મુળજી નેકા બીલડીંગ, બીજે માલે,
બ્લોક નં. ૭, સુબર્બ નં. ૨.

“લગનું પદ્મ” નામની ચોપડી એક
આનાની ટીકીટ મોકલી મંગાવે.
ડી. એન. શાહ, ખપાટીયા ચકલા
સુરત.

સેવાના ઉદ્દેશ માટે દર માસે પ્રગટ થતું માસિક.

સેવક

(Sevak.)

સેવા એજ 'જવન' 'સેવા' એજ 'સ્વરાજ્ય'
સેવા એજ 'આનંદ' 'સેવા' એજ 'સ્વાતંત્ર્ય'

'સેવક'ના શ્રાહક થાઓ, અને ડાહ્ય ફાટી બેમી
રહેવા કરતા લડીને કાર્ય કરો.

'સેવક'ના શ્રાહક થાઓ અને નામરદનું કલક
દુર કરી ખરા મરદ બનો,

'સેવક'ના શ્રાહક થાઓ અને દરીદ્રતાને ભાત મારી
સામા પનવાત થાઓ,

'સેવક'ના શ્રાહક થાઓ અને છંદબી વાર્થક
કરી સદાનો આનંદ મેળવો,

'સેવક'ના શ્રાહક થાઓ અને દેશની બલિષ્ઠની
મજ માટે લાભજી ખલાવો,

વાર્ષિક લવાજમ { ૧. ૨ સર્વ સાધારણ,
૨. ૧૧ સર્વગ્રામીક લાયબેરીઓ,
સેવા સંસ્થાઓ તથા સુનિ
મહાશાળા વિગેરે,
૩. ૦-૩-૦ છુટક નકલ એકબી
કિમત,

લખો—સેવક ઓફિસ.

નં. ૧૦૫ રીયોરાડ—અમદાવાદ,
(નોન-જાહેર ખબરના અતિ મહત્તમ દર પુછો.)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને ચાવવું બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉષ્ણાટથી જીવને રાહત આપવા હુમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” લાભ આપકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” ભુક્કો કરી એક ટગબર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હુમારી શુગર ફ્રેટિડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજ અને શુભકારક, બનાવટો મુખ્ય મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હુમારા ૧૧ ખેતવાહી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખ્ય. નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સંધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક પ્રચલિત અસરકારક સમગ્રાણ અને પ્રતી ઇલાજ તે ઉપલા નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારતો વા, નમામ ભવના સંધીવા, સાંધેડીકા, ગાઉટ, હજની, કરવલ, આક્રાં નસોતુ ખેંચાણું, કમર, કાઠી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખનું, બરડાની ફાટ, બચાંઓના નબળા પડેલા પગે ચુકલેલો સોનો, મુલેલા તથા મેંઠા ગયલા સાંધા અને દાણાં અકરસાત, લમખેગો, લકો, નચક, ચસક, વગેરે તમામ ભવના થરીરના બુના દુખારને હટપટ સાબ કરી નબળા પડેલા અવયવોને નાકાબ બની લોહી ફરતું કરી નવી જાંઘની બખરાની એ આ તેલનાં ખાસ ગુણો છે. કી ૨૨ રૂબ ટીપીએ એક.

સર્વે ભણીતા દવાના દેવલીઓ વેચે છે. બાહ્યગામવાળાઓએ નવસારી વખડું.

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હોડ ઓડીસ:-દોરડી શ્રીદ, નવસારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૨૮૨૬.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની ખુદી ઉપર આધાર આસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુરીથી ખાઈ લાય છે, અને ખાધા પછી હમેશને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહાણી લાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દુર રાખવાને માટે ઘણાજ અકચીર ઉપાય નીવડયો છે કારણ કે તે વાપરયાથી મરકીના ઉંદરો નહાણી લાય છે. ઉંદરો મરકીનું મુળ કારણ માટે તેમને દુર રાખ્યાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરયાની ગીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ લુટી બુદી જગ્યાએ ભડા પુકા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી. એયે દીવશે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કીંમત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જથ્થામાં મંગાવનારને માટે ખાસ કાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુખ્ય.

જે

છઠ્ઠાદે ગ્રીમ વર્ગના ઉનાડ્યેની હાડમારી અને
શુભમ અટકાવવાં હોય, હાંદી બેપાર ઉઘોજને થતી
હાની બંધ કરવી હોય, દરવરે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭
પૌંડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો વસારો અટકાવવો હોય,
હાંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની નોમીઓ નોંદતી
હોય, હાંદી ઉઘોગ હાંદિનાજ લાભ માટે ખીલવવો
હોય, નહેર પ્રભાની સખત માટે પૂરની કાવત રાખનાર
સત્તા નોંદતી હોય અને હાંદીઓની લાભણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ નોંદતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સબધી લગત ચલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેદુન
ફરેશાસ્ત્ર દાદાચાનજી ૩૬૧, હોન'બી રૌડ, મુંબઈ,
એ મરનામે મોકલવા વીન તો ઉ

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી.
ફાર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબલીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૬૨, કાલબાદેવી રૌડ, મુંબઈ.

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

રંગીટીઝમનો ઠંઠા દુરમન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવે, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કષાણ તથા દમ, છાત્રાનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુખાવો, દાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ, વીધુ, વગેરે બહારી
દુખના હિપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરનામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
ખાટટી મંગાવી ખાતર કરો કી. બા.-(૧) ની રૂ. વા.
વી. પી. ખરચ જીદું તે શીવાય

મણી જાતના યુગ્મોદાર મધ મધતા તાજા પુલોમાંથી બનાવેલા
હિર ઓઢિયો અત્તરો તથા એટો મલશે, અને દુધ જાતના
ધંગૂરી શન્ટો લવંડર શાણુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલશે.

વી. પી. શી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

(૫૯) બાજપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર યુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થવું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા પ્રદેશની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાભિજ કોર્ટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી જાણતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતીક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવરવાળાઓ પાસે ચોરસ રૂ. ૬૧,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૬.

એમ. એ. મામસા.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

નંબર ૨૭, ૫૨ નંબર ૫૩-૨૭

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

નોટ—આખા બર્મા પ્રદેશમાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે જેટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે લાગતી નથી, ફાટતી નથી, કાચની ચીમની પચીસ જાંગી બાથ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીમી સાથેનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને બરપુર કમીશન.

૪૦ દાવડાની કુંડો,

મસ્જાદેવીના કુવારા પાસે,

મુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં બરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા જાતે મળો.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦

પગાર થયેલી થાપણુ ..... રૂ. ૪૯,૫૯,૯૦૦

રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

એશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અકવાઈએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક ચોતાના હિસાબનાં પખવાડીક
સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

દાલમાં ફૂંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેકો તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાખતી બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ફૂંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS" BOMBAY.

THE Bombay Mill Stores Supply Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings.
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Oleaser Cloth.
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packing-,
Canvas Hose, etc, etc., etc.,

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us*

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું, VOL. XII DEC. 1919. No. ૬. ડીસેમ્બર ૧૯૧૯. અંક ૬ ક્રો.

અનુક્રમણિકા

વિષય.	પાનું.	વિષય.	પાનું.
૧. વેપારી વિષયો ૨૪૨		૫. વેપારી ખબરો ૨૬૦	
૧ પૂર્વ આફ્રિકાનાં જંગમ સંસ્થાનમાં લવંગ ૨૪૨		૬. વેપારી આંકડાઓ ૨૬૧	
૨. અધિપતીની નોંધ ૨૪૫		૧. ખાંડની આયાત ૨૬૧	
૧. દેશી અને મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ ... ૨૪૫		૨. ભેઈટ સ્ટોફ કમ્પનીઓ ... ૨૬૨	
૨. દેશી ગાંઢોને રૂઢીમર ૭૫૨ અકબચ		૩. પોર્ટનરના નેરદાહસમાં પડેલો માલ ... ૨૭૩	
મડાપવાની ગોઠવણ ૨૪૬		૪. કાપડની પેદારી ૨૭૪	
૩. અવલોકન વેકાંત તત્વજ્ઞાન ૨૪૬		૫. સુતરની પેદારી ૨૭૫	
૩. ચેમ્બરનો વિષાજ ૨૪૭		૬. સુતરની આયાત ૨૭૬	
૧. કમીદીની સભાઓ ૨૪૭		૭. નવાં પેટન્ટો ૨૭૭	
૨. ભાવચેરીમાં આવતાં નવાં પુસ્તકો ... ૨૪૨		૮. હિંદુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર ... ૨૮૧	
૩ પત્રવ્યવહાર ૨૪૪		૭. વેપારી પુછપરછ ૨૮૫	
૪ વિચાર અને વેપાર સરકારી જાહેરનામો ૨૫૮			

અમે ચોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જરૂર છે નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિં.

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મેન્ટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે ત્હમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેન્ટરની આગળ તો પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

અમેને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમાં નામ બરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમે સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જેથી ત્હમણે તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીટીકમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પછળથી બધી પ્રતો ખપી જાય છે એટલે તે પછી કોઇની ફરીયાદ ખરી હોય તો 'તુ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

વહેપારી વિષયો.

પૂર્વ આફ્રિકાનાં ઝંગબાર સંસ્થાનમાં લવંગ.

(લેખક:—બિહારીલાલ નારાયણજી અંતાણી ઝંગબાર)

ગયા માસમાં આપણે પૂર્વ આફ્રિકાના વ્યાપારનાં મુખ્ય અંગ કપાસ બજારમાં કંઈક તપાસ કરી છે હવે તે વિશાળ મુલકના પુરાણાં રાજ્યધાનિનાં સંસ્થાન ઝંગબાર તરફ આપણી નજર ફેરવીશું.

ઝંગબારનું સંસ્થાન જેમ ઐતિહાસીક છે તેમ તે સમગ્ર પૂર્વ આફ્રિકાના વ્યાપારનું ભૂગોળની દ્રષ્ટિએ પણ મહાન કેંદ્ર છે અને એ દ્રષ્ટિથીજ પૂર્વ આફ્રિકાને પહેલો હસ્તગત કરનાર આરબો અને તેની સાથે હિન્દીઓએ તે સંસ્થાનને પોતાનું રાજ્ય

કરનીચરના માટે ફેન્સી ટા મોટો જરૂરો ક્યાં છે ?

ધાનિયું' સંસ્થાન બનાવેલું હતું. પૂર્વ આફ્રિકાનાં આ મહાન ઐતિહાસિક અંશનો વિસ્તાર ૧૦૨૦ ચોરસ માઇલનો છે અને મૂળ વતનીઓ સહીત પ્રબળી વસ્તી જે લાખ માણસની છે અને તેમાં ૨૨૦૦૦ હિન્દીઓ વસે છે. ગયાં વર્ષનો નિકાશ વ્યાપાર તે સંસ્થાનનો ૬૦૦૦૦ પૌંડ થયે હતો અને આયાત વ્યાપાર ૬૦૦૦૦૦ પૌંડનો થયો હતો. કહેવાની જરૂર નથી કે જેમ સમગ્ર પૂર્વ આફ્રિકામાં તેમ આ સંસ્થાનમાં પણ સઘળો વ્યાપાર હિન્દીઓના હાથમાં છે અને હિન્દી-ઓજ ત્યાંના શાહ વ્યાપારીઓ છે. નિકાશ વ્યાપાર ઓછો થવાનું કારણ લડાઈને અંગે સ્તીમદોની તાંગી છે અને તેથી કરીનેજ અંગ-બારની કાચી પેદાશનો જથ્થો તે મુલકમાં રહી જતાં હાલમાં હિન્દુસ્થાનમાંથી ત્યાં નિકાશ કરવાની ચીજોની માંગણીની મંદી થઈ પડેલ છે.

ઉપરોક્ત જે બહોળો વિસ્તાર આપ-નામાં આવ્યો તે વિસ્તારમાંથી ધણેજ થોડો વિસ્તાર ખેડાયેલો છે અને જે ખેતી કરવામાં આવેલ છે તે ખેતી કેવળ અશાસ્ત્રીય પ્રમાણે પર થયેલી છે. પરમાત્મની કૃપાગી સ્થાનના લાભથી વર્ષોદ આખાં વર્ષમાં બહુ બહોળાં પ્રમાણમાં હોવાથી નેહરો વગેરેની જરૂર બહુ ઓછી રહે છે. ત્યાં જે ભેંષજ છે તે આ ખેતીપર રોકવાની મૂડી, વૈજ્ઞાનિક ખેતી અને હિન્દી મજૂરી છે. જો તેમ કરવામાં આવે તો દરેક પ્રકારના કૃષ્યોગી ખેતીને માટે ત્યાં વિશાળ ક્ષેત્ર છે. દૃષ્ટાંત તરીકે ચોખા, અનાજ શેરડી, ગજા વગેરે.

આરબ મુલતાનોના હાથમાં આ સંસ્થાન આવ્યું કે વરતજ તેમની સુખ્ય નજર સોર-શીઅસમાં ઉત્પન્ન થતા લવંગ પર પડી અને એક અપાટે લવંગ અને નાળીયેરની ખેતી-તેઓએ આ સંસ્થાનમાં કરી દીધી કે જેનાં ફળ આ સંસ્થાન લગ્નો સમય થયા ખાધા

કરે છે. જ્યારે જાદ પોતાને મુધરેલી માનતી સરકારોએ પણ હજુ સુધી કાંઈ પણ મુધારો કર્યો નથી.

શુજરાતીઓએ આ મુલક સહુથી પહેલાં વ્યાપારની દ્રષ્ટીએ હસ્તગત કર્યા છતાં, અને મુલકના ઇતિહાસમાં, મુલકના ભૂગોળના વિસ્તારમાં અને વ્યાપારમાં મહાન ભાગ લગવ્યા છતાં અફસોસની વાત તો એ છે કે શુજરાતના સાક્ષરોએ પોતાના પ્રિય વ્યવસાયોમાં મશ-ગુલ રહી, લાખાવતરીઆ પાઠો શુજરાતી વાંચન માળામાં નાંખી, દુનિયાને એકલે હાથે લવંગ પુરા પાડનાર અંગબારનાં સંસ્થાનનો સમાવેશ પોતાના મસાલાના બેટોના પાકમાં કેવળ વીસારી દીધેલ છે. ભેંકે અંગબારનાં ટાપુએ પરવાળાંની લાખમાંથી બનેલો ટાપુ છે એ સુંદર (1) વર્ષન એ વાંચન માળામાં આપવામાં આવે છે. વિષયાંતરના દોષની લીતિથી એ વસ્તુ હાલ નહિં ચર્ચાએ.

લવંગનું બાડ દેખાવે બહુ સુંદર છે અને જો એ લવંગ લવંગોની અંદર ફરવામાં આવે તો તેથી થરીરની અંદર અતરના સરખો મધમખાટ કરી મૂકે છે. અને અતરના જેવીજ ગરમી પેદા કરે છે. જરમને કદાચ તે માટેજ જેમ અમેરિકા અને ઇંગ્લંડ માત્ર તેમાંથી તેલજ કઢાડે છે તેમ પરક્રુ-મરી અને છેલ્લે રંગ કઢાડતા હતા. રાપાયા જાદ લગભગ ચારથી પાંચ વર્ષમાં તે પાક આપવા લાગે છે. પાક વર્ષમાં જે વખત આવે છે. અંગબારનાં લવંગ અંગબારના પેટાં વિભાગ પેગબાના ટાપુ કરતાં જરા સારી કવો-લીટીનાં લેખવામાં આવે છે તેનું કારણ અંગ-બાર પોતાનો પાક ઉતારવામાં પેગબાના અજ્ઞાન આરબોની માફક વધારે અધીરૂં બનતું નથી અને તેને સંપૂર્ણ પછે મુકાવા દઈ મોટાં થાય ત્યારે કાંડીના વિભાગથી વિરક્ત કરી ઉતારે છે જ્યારે પેગબાનાં લવંગ લીનાશવાળાં જરા કાળાં ઓછાં મુકેલા

હાવાથી ખારીકીથી બેનારને પ્રથમ દ્રષ્ટીએ જ માલને બંધાર સમજી રહ્યું કરનાર માટે કુઅહપણાનો અને ઉતાવળાપણાનો ચિતાર એકદમ ખેડો થાય છે. એકલી ગઈ સાલમાં ઝગજગાર સંસ્થાનમાં લવંગનો પાક ૧૭૦૮૬૪ સુરકાને થયો હતો જેમાંથી ૧૦૨૮૯૯ સુરકા મુંબઈએ ખરીદ્યા હતા અને ખારીનો માલ યુરપ અમેરીકા ગયેલો હતો પરંતુ જે માલ મુંબઈ આવેલો હતો તે માલમાંથી ખુદ હિન્દુસ્થાને બહુ એ છે. ઉદાવ કર્યો હતો પરંતુ આફ્રિકામાંથી સ્ટીમરોની તંગીત લઈને તેજ માલ પાછો દેશાવર આતે મુંબઈથી નિકાસ થયેલો હતો.

આ રીત લવંગના વ્યાપાર ઉપર વિચાર કરતાં નીચે પ્રમાણેના પ્રશ્ના ઉદ્ભવે છે. જે ચીજ હિન્દીઓના હાથમાંજ કેંદ્રસ્થ રહેલી છે તે ચીજના સંપૂર્ણ વિકાસ પણ હિન્દીઓના

હાથેજ શા માટે ન થાય? હિન્દુસ્થાન ઉદ્યોગના આ વિકાસ કાળમાં હિન્દુસ્થાન ઉદ્યોગ બાળતના ખરા ખેરખાઓએ લવંગ માંથી લવંગનું તેલ, પરફ્યુમરી, રંગ વગેરે બેચીએ નીકળતી હોય તેનાં કારખાન તેનાં ઉત્પતિસ્થાનમાં આ તો મુંબઈમાં લિમીટેડ કંપનર્સ મારફતે શા માટે ન કરવ બેઠાં? આપણા પાસે હાખલો મોબુદ છે કે મેક્સર્સ તાંતા સન્મની કંપનીએ કોચીની અંદર કાપરેલ તેલનું કારખાનું કહાડેલ છે.

જો ઉપરોક્ત જ્યાલો પર નિયમપુર્વક નજર કરી તે પ્રમાણે અમલ કરવામાં આવે તોજ હિન્દીઓ આ દિમતી વસ્તુનો ખરો લાભ લઈ શકે.

પરમાત્મા આપણને આવી વિષમ સ્થિતી માંથી વેળાસર બગૃત થવાનું હહાપણ આપે.

ચોખાના પાક મારેની પહેલી યદી મુંબઈ સરકારનાં એતેવાડી ખાતાએ ગઈ તા. ૧-૧૦-૧૯ને દીને બહાર પાડી છે તે ઉપરથી જણાય છે કે આજ મોસમના પાક વીરોની તા. ૨૦-૬-૧૯ સુધીની ખજાણે ઉપરથી એ યાદી તૈયાર કરવામાં આવી છે. એ ખજાણે અધુરી છે. તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે એ પાકનો વીસ્તાર મુંબઈ ઇલાકામાં ૧૭ લાખ એકર અને સીધમાં ૧૦૮૮૦૦૦ એકર છે એ સીવાય દેશી રાજ્યોમાં ૫૩૪૦૦૦ એકર છે જેથી કુલ ૩૩૨૨૦૦૦ એકર થાય છે. ગયા વરસ કરતાં તે ૨૩ ટકા વધારે છે. પણ છેલ્લાં પાંચ વરસની સરેરાશ કરતાં વધારે નથી. ગયા વરસે વરસાદની અછત હતી અને આ વરસે

વેળાસર વરસાદ થયો તેથી ઇલાકામાં બધે વાવેતર કરવાનું એડુંને ઉતેજન મળ્યું. સીધમાં નેહેરોમાં જલદી પાણી મળવાથી એવુંજ પરીણામ આવ્યું. વાવણીનું કામ આ વેળા હંમેશા કરતાં જરા વહેલું કરવામાં આવ્યું હતું. પણ વાવણી કર્યા પછી વરસાદ ઓછો થવાથી ઉત્તર ગુજરાતમાં અને કર્ણાટકમાં પાકને ફરી વાવવામાં ઢીલ થઈ હતી. દક્ષીણ ગુજરાતમાં તથા કેરળમાં અતીશય વરસાદથી એવુંજ પરીણામ આવ્યું હતું. પાછળથી મોસમ વધારે અનુકુળ આવી છે, અને આ ઇલાકામાં તથા સીધમાં બધે આ પાકની સ્થિતિ સારી છે.

અધિપતિની નાંધ.

રેલ્વેઓ અને મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ.

આપણી ઐ.દોડીક ઉત્તરી માટે છેતા કેટલાક મ સથી નરી નવા કંપનીઓ નીકળે છે પશુ જે વેળા અમદાવાદ પ્રાંતીજ રેલવે, ધોળકા રેલવે વગેરે બાધાઈ તે વેળા રેલવેઓ વધારવા માટે જે ઉત્સાહ લોકોમાં હોતો તે હાલ જોવામા આવતો નથી. રેલવેઓ બાધતી વેળા શરૂઆતમાં જે કંઈ ખર્ચ થાય તે થાપણુ માથી થતા ખર્ચ ખાતે ઉધારવામાં આવતો હોવાથી તેના ધસારા માટેની રકમ સહિત ચાલુ આવક ખાતે ઉધરવાના ખર્ચની રકમ દર વર્ષે બહુ રહેતી ન હતી કારણકે એન્જીનો, ગાડાં, પાટા, પુલ, ગરનાળા વગેરેમા જુજ ખર્ચની રહેજસાજ મરામત કરવાના પ્રસંગ ઓછા આવતા. એવો નાની રકમે તે વેળા સગવડ ખાતર આવકમાંથી થતા ચાલુ ખર્ચ ખાતે ઉધારવા મા અવતી હતી વખત જતા એ એન્જીનો, ગાડા, પાટા તથા પુલ વગેરે બહુ જુના થવાથી તેમાં મરામત કરવાનો ખર્ચ વધતો જાય તે સ્વાભાવીક છે પશુ એ ખર્ચ થાપણુ ખાતે ઉધારવા જઈએ તો કયો ખર્ચ ચાલુ આવક ખાતે ઉધરવા જોગ અને કયો થાપણુ ખતે ઉધારવા જોગ તે નકી કરવા માટે સલામત નીયમ ન રહે તેથી જ્યારે કોઈ વસ્તુ જુની થવાથી રદ કરી તેનો કાટ વેચી તેને બદલે નવી ચીજ વસાવવો પડે ત્યારે એ ફેરફાર વા નો ખર્ચ થાપણુ ખાતે ઉધારવો અને ત્યા સુધીનો મરામતનો ખર્ચ ચાલુ આવક ખાતે ઉધારવો એવો નીયમ જળાય છે. તેનુ પરીણામ એ આવે છે કે મરામત માટેના ખર્ચ માટે ચાલુ આવક ખાતે ઉધારવાની રકમ દર વર્ષે વધતી જાય છે આ સ્થીતી છેલાં કેટલાક વરસથી એવો ગભીર ધંધ પડી છે કે નવો થાપણુ ખર્ચ કરીને નવી

રેલ્વેઓ વધારવાની રજનીતી ઉપર ગોયા એક જાનનો અંકુશ મરકારે સ્વીકાર્યો છે. તેને પરીણમે સરકારે રેલ્વે સંબધી રાજ નીતીમા થોડાક ફેરફાર કરી એલું રાખ્યું છે કે કોઈ જવામા રેલ્વે બાધવાથી તે જીવાના ઉજડ બાગેમા ખેતી કે વેપાર વધી આબાદી થવાનો સંભવ હોય તો તેની રેલ્વે બાધવા માટે તે જીવાની મ્યુનીસીપાલીટી અથવા જીવા લોકલ બોર્ડને ઉત્તેજન આપવું. આ રજનીતીનો લાભ લઈને દક્ષીણ હિંદુસ્તાનમાં કેટલીક રેલ્વેઓ તાલુકાની કે જીવાની લેકલ બોર્ડ તરફથી બાધવામા આવી છે મુખ્ય ઇલાકામા એવાં સદાસ ઉઠાવવા જેવી આબાદ સ્થીતીમા મ્યુનીસીપાલીટીઓ કે લોકલ બોર્ડો ન હોવાથી વેપારીઓની બનેલી જોઈટ સ્ટોક કંપનીઓધોજ એવી રેલ્વેઓ બંધાતી ગઈ છે. તે ઉપરાંત મુંબઈ ઇલાકામા રેલ્વેઓ વધારવામા વડોદરાના તેમજ બીજા દેશી રાજ્યોએ પશુ સરી મદદ આપી છે, પશુ એ સવ છતાં હવે વીશેશ રેલ્વે માટે અવકાશ નથી એમ કહી નહી શકાય તેમ છતા રેલ્વેઓ બાધવાનું કામ અતી ખરચવાળુ હોવાના સળખસર લોકો એ સાદસ ઉપાડી લેતા તેવાર ન હોય તો મોટરો મારફતે માલની લાવલગ્ન કરવાનું કામ ઉપાડી લેનારી જોઈન્ટસ્ટોક કંપનીઓ સ્થપાય તે ઇચ્છવા જોગ છે. માઈ સોરના નાજ્યમા દરેક જીવામા એવી રીતનું કામ ઉપાડી લેવામા આવે તો કેવી રીતે ફેનલ મદદ યદ શકે તે દર્શાવનારી એક યોજના રીવાન બહુદર જે, એસ. ચક્રવર્તીઅ તૈયાર કરી છે અને આપણે આશા રાખીશું કે મુંબઈ ઇલાકાના દરેક જીવા માટે પશુ અવી યોજના

ધી બોરમે ટાઇમ માટ રજ બેક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ

જો તૈયાર કરવામાં આવે, આવી યોજનાઓ તૈયાર થયા પછી તેને પ્રતીદ્વીમાં મુકવા તથા તેમાં મુદારો વધારો થાય તે માટેની ચર્ચાને ઉત્તેજન આપવા માટે આ મામીક હુમેશાં તૈયાર છે કેમકે માલની લાવલઈજા માટેનાં સાધનો જેમ વધશે અને તેનો લાભ લોકો

લખ શકે તે માટેની સરળતા જેમ વધશે તેમ પ્રથમ વેપાર ઉપર, પછી ઉલ્લેગો ઉપર, અને છેલ્લે લોકોની સ્ત્રીની ઉપર તેની ઘણી સારી અસર થશે. એટલા માટે જેમણે આવી યોજનાઓ સંપૂર્ણ અથવા અપૂર્ણ રૂપમાં પણ તૈયાર કરી હોય તેમણે આ મામીક ઉપર તે મોકલી આપવી.

૧. રેલ્વે ગાડાંઓને સ્ટીમર ઉપર અકબંધ ચડાવવાની ગોઠવણ.

રેલ્વેની લાવલઈજા માટેનો ખર્ચ ઘટાડવાના હેતુથી રેલ્વે તથા સ્ટીમર કંપનીઓએ એકત્ર થઈને કામ કરવાની યોજના સ્વીકૃત તથા જરૂરની વચેના વેપારને અંગે અમલમાં મેલ ઇ છે. એમાં એવી ગોઠવણ છે કે રેલ્વેનાં ગાડામાં ભરેલો માલ ખાલી ક્યો વગર ગાર્ડ બંદરેથી અકબંધ સ્ટીમર ઉપર ચઢાવી દેવાય અને ઉતારવાની જગ્યાએ પણ સ્ટીમર ઉપરથી ઉતારવી વેળા પાડા ઉપરજ સુધી દેવાય જેથી ત્યાંની રેલ્વે પણ એને પારેલી જગ્યાએ તુરંતજ લઈ જઈ શકે. ધ્રુવડ તથા સ્વીકૃત વચે એવી ગોઠવણ કરવાના પ્રયત્ન થાય છે. એવી ગણતરી કરવામાં આવી

છે કે આર ગોટથી એ કાર્ય સારીરીતે કરી શકાય. આવી ગોઠવણથી રેલ્વેવાળાઓ તથા સ્ટીમર વાળાઓને માલની ફેરફારીનો ખર્ચ બચે છે. એ રનામીરી તથા ગોવા જેવા સુબધથી દુરના ભાગોમાં મલ રેલ્વે માસ્કેતે મોકલવાનો ખર્ચ વધારે ઘટો હોય અને તે આવા ઉપાયોથી ઘટાડી શકાય તો તે માટે પ્રયત્ન કરવો એમણે પણ તે કરવા અગાઉ એવા બંદર સુધી રેલ્વે જતી હોવી એમણે અને બંદર ઉપર પણ વધારે સારી સગવડ રહેવી એમણે. ગુજરાતનાં બંદરો માટે આવી સગવડ હાલ બહુ થોડી છે તેમાં મુદારો થવાની ઘણી જરૂર છે.

અવલોકન.

વેદાંત વલ્લજ્ઞાનના સંબંધમાં એક નવું પુસ્તક મી. શલુપ્રસાદ શિવપ્રસાદ મેહતા તરફથી હાલમાં બહાર પાડવામાં આવ્યું છે તેમાં શ્રી ચંકરાચાર્યની પદ્ધતિ ઉપર સ્વેચ્છાથી સહિત બાર ઉપનિષદ, તથા શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાનું તારણ દરેક અધ્યાયનો સમાવેશ કરીને આ ગ્રંથમાં મુકવામાં આવ્યું છે. ગ્રંથનાં પાનાં બસો છે અને કિંમત ત્રણ રૂપયા રાખવામાં આવી છે ગ્રંથ કર્તાએ અગાઉ ઉપનિષદોનું તારણ કરી રહ્યું પ્રકટ કરેલું હતું. અમને લાગે છે કે તેમના પુસ્તકની જે પ્રસ્તાવના લગભગ ૧૯ પાનામાં મુકવામાં આવી છે, તે પ્રસ્તાવના બનારસ હાઈ સુપીરિયોરિટીનો પાયો નાખ્યો તે વખતે તેઓએ પોતે વાંચેલા નિબંધના સર રૂપે હોય તો આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. શ્રીરામાનુજની પદ્ધતિને જેટલે દરજ્જે નિજ ન શાસ્ત્રને અનુકુળ પડે તેટલે દરજ્જે અહણ કરીને આ ગ્રંથમાં કોઈ કોઈ જગ્યાએ દર્શિપાત થયો છે.

એમ એવામાં આવે છે. ઉપનિષદોનું તારણ અમને લાગે છે કે વિદ્યાર્થી વર્ગને ઉપયોગી થઈ પડશે અને ગીતાનો અર્થ સહિત આગો અંથ વાંચક વર્ગને જ્ઞાન આપવાને માટે યોગ્ય બાબતો પુરી પાડે છે અને કેટલેક ઠેમણે લોકીક રીતે પણ અમુક બાબતો સમજાવવામાં આવી છે, તે જેતાં ગ્રંથની સંગીનતા અસર ઠારક થશે. સુબંધ નામદાર ગવરનરને આ ગ્રંથ અર્પણ કરવાનાં આવ્યો છે અને અર્પણ પત્રીકામાં લે ક્રીકે ન્યાય સામાજિક અને રાષ્ટ્રીય કાર્યશ્રેણીમાં નવ જ્ઞાનનો અર્થ જોડ્યો છે તે પણ એવામાં આવે છે. અંગ્રેજ વાંચનશાસ્ત્રને અને ઇંગ્રેજ વિદ્યની કેળવણી લીધેલા દેશીભાષાએ ને મજબૂતીના ધર્મના અનુયાયીઓને એકંદર રીતે આ ગ્રંથની વાંચવા લાયક તારીફ લાભજ કરી શકાય એવો છે અમે તેથી અમે ને અંબંધે કર્તાની ફતેહ ઇચ્છીએ છીએ.

ઉચ્ચ પાલીસી કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે.

ચેમ્બરના વિભાગ.

કમીટીની સલાહો.

ધી ઇન્ડિયન મચેન્ટસ ચેમ્બર અને પુરાની કમીટીની એક મીટીંગ મંગળવાર તા. ૨૮ મી ઓક્ટોબર સને ૧૯૧૬ ને રોજ બપોરે ૨ કલાકે કરવામાં આવી હતી (૨૮. ૮.) જે વેળા નીચે જણાવેલા મુદ્દરથી હાજર હતા:—

ચેક સોરામલ એલલ વૉરડન ઉપ-પ્રમુખ

„ દેવીદાસ માધવલ ઠાકરસી

„ લિટ્ટલ્લેસ હામોદર ચોર્વિંદલ

„ બી. એફ. માદન

„ માવલ ચોર્વિંદલ

„ હંસરાજ ખામલ ઠાકરસી

„ લાલલ ચોર્વિંદલ

ચો. ચેક પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ

ચેક જેઠમલ નારણદાસ

પ્રમુખની ચેરહાજરીમાં ઉપ-પ્રમુખે પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું.

૧ તા. ૮ ઓક્ટોબર ૧૯૧૬ ને રોજ મળેલી સભાની મીનિટ જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ (૧) ચેક જમનાદાસ રામદાસ; (૨) ટાટા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક (૩) બી. સીવારામ એન્ડ સન્સ મુંબઈ (૪) બી. સીવારામ એન્ડ સન્સ (પુના) તરફથી સભાસદ તરીકે હાજર થવાની અરજીઓ આવી હતી. સભેલા મુજબ બેલટ ઉપર ચેકલવાનો કરાવ થયો હતો તથા સ્ક્રુટીનીઅર તરીકે ચેક માવલ ચોર્વિંદલને નીમવામાં આવ્યા હતા. બેલટના દીવસો સનીવાર તા. ૮ મી સનીવાર તા. ૧૫ મી નવેમ્બર સુધી રાખવામાં આવ્યા હતા.

૩ ના. સરકાર તરફથી પ્રસીદ કરવામાં આવતાં આકાંડના પુસ્તકો માટે હાલ તુરંત જરૂરની વરસ એટલે કે એપ્રિલથી શરૂ થતું વરસ અણવામાં આવે છે. તેને બદલે “ ફેલેન્ડર ઇયર ” (ખ્રીસ્તી વરસ) હામલ કરવાને માટે આ કમીટીને જે અભિપ્રાય માગવામાં આવ્યો હતો તેના સંબંધમાં ના. સરકારને પત્ર આવ્યો હતો કે ૧૩ ચેમ્બર એફ કોમર્સને પુછાવવામાં આવ્યું હતું તેમાંથી ફક્ત એક અપવાદ સીવાય બધાઓએ આ નવી દરખાસ્તની તરફેણમાં મત આપ્યો હતો પણ આ સંબંધમાં લંડન ખાતે ૧૯૨૦ ના મે માસમાં ઇમ્પીરીઅલ રટેટે-રટીકલ કોન્ફરન્સ (આખી સલ્તનતની આકાંડ સ્ટાન્ડીંગની કોન્ફરન્સ) મળવાની છે ત્યારબાદ નીર્ણય નક્કી કરવામાં આવશે.

૪. બુલીના ઉદ્યોગને આજક ઉપરના કરમાંથી મુક્ત કરવા માગવ યોગ્ય વખત ઉપર ના. સર-કાર એક બહેરનામું બહાર પાડ્યું હતું. જે સંબંધમાં નામદાર સરકારને કમીટીએ પુછાવ્યું હતું કે કયા કારણથી આવી બલતી છુટ બુલીના ઉદ્યોગને આપવામાં આવી છે તથા બીજા કયા

હિંદોગને આવી જાતની છુટ આપવામાં આવેલી છે. તેના જવાબમાં ના. સરકાર તરફથી એમ લખી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ગુળીના ઉલોગની હાલ જે સ્થિતિ છે તે સ્થિતિને લીધે ઉપર જણાવેલી છુટ આપવામાં આવેલી છે અને તેની છુટ ણીજ કે ઇ ઉલોગને આપવામાં આવી નથી. આ સંબંધમાં ના. સરકારને એમ પુછાવવાનો કસવ થયો હતો કે મુખ્યત્વે કરીને એવી ડઝ ખામતો ગુળીના ઉલોગના સળ ધમા છે કે જેને લઈને આવી જાતની મુક્તિ આપવી પડી.

૫. અમુક ઉલોગોમાં મળુરીનું ધોરણ શું છે તે બાબતને લગતા જે આંકડાઓ ના. સરકાર તરફથી હાલ પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવે છે તેમાં સુધરો કરવા બાબત ના. સરકારના આંકડા ખાત ના ડીરેક્ટર તરફથી કેટલીક સુચનઓ આવી હતી જે સળ ધમાં વીચાર કરવાને નીચે જણાવેલા સદસ્યોની સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી. પ્રમુખ; ઉપ પ્રમુખ, એ. સર ડી. ઇ. વાગ્જા; એ. શેક પુરૂષોત્તમદાસ કાકોરદાસ; શેક હંસરાજ પ્રાગજી કાકરસી, અને શેક એન. એમ. મજુમદાર.

૬. ૧૮૫૯ ના વર્કમેન્સ પ્રીય એક્ટ કેન્સ્ટ્રક્ટ એક્ટને સુધારનારા બીજાનો ખરડો કમીટીના અભીપ્રાય માટે ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી મોકલી આપવામાં આવ્યો હતો તે સળ ધમાં વીચાર કરવાને નીચે જણાવેલા સદસ્યોની સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી. પ્રમુખ; ઉપ પ્રમુખ, એ. શેક પુરૂષોત્તમદાસ કાકોરદાસ, શેક મારજી બે વીંદજી, તથા શેક એન. એમ. મજુમદાર.

૭. ઇન્કમટેક્સ એક્ટની એ જુદા જુદા ઉલોગોને માટે જે ડીપ્રીશિયેશનના ટકા મંજૂર કરવામાં આવે છે તે બાબતમાં ના. સરકાર તરફથી કમીટીના અભીપ્રાય માટે એક ખરડો આવ્યો હતો. આ સળ ધમાં એ પ્રમાણે લખી જણાવવાનો કસવ થયો હતો કે જે ઉલોગોનાં મારખામાં ૨૪ ઠલાક ચાલતાં હોય તેવા ઉલોગોને ખાસ ડીપ્રીશિયેશનના ટકા આપવા.

૮. કેતરાજ જીર્નિંગ ફેક્ટરી બાબત બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. રૂવેના એજન્ટનો જે પત્ર આવ્યો હતો તથા તેના જવાબમાં તે જીર્નિંગ ફેક્ટરીના માલીકનો જે જવાબ આવ્યો હતો તેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૯. એગરના નીચમ ૧૩ ની રૂએ જુદા જુદા ધંધાને લગતી જે સળ કમીટીઓ બનાવવાની છે તે સળ ધમાં આ બાબતની સળ કમીટીએ તૈયાર કરેલાં લીસ્ટ ઉપર વીચાર કરતાં તેમાં ઘટતા ફેરફાર સાથે રપીટરવામાં આવ્યાં હતાં આ લીસ્ટમાં જણાવેલા જુદા જુદા ઉલોગોના સલાસદોને તેઓના ધંધાની સળ કમીટી બનાવવા માટે લખવાનો કસવ થયો હતો.

૧૦ ના. સરકારના આંકડા ખાતાના ડીરેક્ટરનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં કમીટીને પુછાવવામાં આવ્યું હતું કે હાલ તેલના આંકડા જેલનમાં અપાય છે તેને બદલે હંડરવેટ અને પાર્લિડમાં આપવામાં આવે તો કમીટીને કંઈ ફરકત છે કે કેમ આ સળ ધમાં યનાર ફેરફાર સાથે કમીટીની સમતી છે એમ લખી જણાવવાનો કસવ થયો હતો.

-૧૧. શેક પલ્લભદાસ ચતુરભૂજ શીવજી જાત્રાપર ગચેલા હોવાથી કમીટીની પ્રણાલિયાથી એર હાજર રહેવાની રમ્મ માગી હતી. તે તેઓને આપવામાં આવી હતી.

૧૨. કેનેડામાં ટેરારાટો ગામમાંથી મી સુંદરસીમે કમીટીને એક પત્ર લખ્યો હતો જેમાં વીનંતી કરવામાં આવી હતી કે તેઓને કેનેડામાં એગરના બજારપત્રી તરીકે

લેથી પોલીસી કરેલા ટેજલ ટેલ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નીમવામાં આંત્રે. આ સંબંધમાં એ. મી. ટ્રીવેન્ન શેઠાને ખાનગી રીતે વખસ કરી કમીટીને ખબર આપવાની વીન'તી કરવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૩. રેલ્વે ડેટસની બાબતમાં હિંદી ઉદ્યોગીક કમીશને જે ટીકાઓ કરી હતી અને જેન સંબંધમાં લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ઇન્ટર કન્ડીશન ફેક્ટરને જે વાધો ઉઠાવ્યો હતો તેના જવાબમાં બંગાળ ચેમ્બરે પોતાનો અભીપ્રાય મોકલાવેલો છે. તે અભીપ્રાયની એક નકલ કમીટીની બાજુ અર્થે મોકલવામાં આવી હતી જેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૪. કમીટીના સભ્ય સહ વરીકે પોતાને નમવા માટે શેઠ એન. એમ. મજુમદારે આભાર માનનારો પત્ર લખ્યો હતો જેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૫. લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ તરફથી એવી સુચના થઈ હતી કે આખા બ્રીટીશ સામ્રાજ્યના પેટન્ટ વીગેરેના ટાયદામાં સમાનતા હોય તો ઠીક. આ સુચના ઉપર ચેમ્બરના સેક્રેટરીએ કમીટીનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. પણ એ સુચના ઉપર હાલ દરવ ધ્યાન આપવું કમીટીને બ્યાજબી નહીં લાગવાય ફક્ત એ સુચનાની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૬. શેઠ લાલજી પદમશી તરફથી એવો પત્ર આ ચો હતો કે હવે લંડન સંબંધ થઈ છે તો ના સરકારને અનુજ્ઞા ઉપરથી અંકુશ ખસેડવા અરજ કરવી. તે ઉપરથી ના. સરકારને એવી મતલબનો પત્ર લખ્યો હતો તેના જવાબમાં જણાવે છે કે એ બાબત ના. સરકારના ધ્યાનમાં છે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૭. કન્ડીશન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસોસીએશનના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હાલ રેલ્વેના સ્વામીની તગીને લીધે સાડાના લઘાઈ ખરેલાના દર શરૂ થઈ શકશે નહિ વધારામાં જણાવવામાં આ પું હતું કે સાડાના જે દર હાલ છે તે પણ બીજા ઘણા દેશોના દર કરતા કમી છે. આ પત્ર નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૮. મી. આર. વી. પીરમહમદ તરફથી ઇન્ડિયન ટેક્સ ફોર્મ "ડી" ના સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો. તે ઉપર એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે જે વેપારીઓ ઉપર આવી જતના ફોર્મ આવેલા છે તે દોકેને ઇન્ડિયન ટેક્સ કલેક્ટર ઉપર લખવાની સુચના કરવી અને તે બાબત ક્રિમ જો કાંઈ ધુરતું બાન ન આવેકામાં આવે તો ત્યાર બાદ કમીટીએ યોગ્ય પગલાં લેવાં.

ધી ઇન્ડિયન મેન ન્ટમ ચેમ્બર અને બુરેની કમીટીની એક મત્રા મંગળવાર વ ૦ ૧૧ મી નવેમ્બરને રાજ ગણેરે (રટા ટા.) ૨ વાગે ભરવામાં આવી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલાં મહારથો હાજર હતા

શેઠ જહાંગીરજી ગમનજી પીટીટ (પ્રમુખ)	એ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા
,, સોરાળજી એલજી વોરડન (ઉ. પ્રમુખ)	શેઠ લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી
,, લાવજી ગોવિંદજી	,, મોતીલાલ વલ્લભજી
,, કાજલબાઈ ઇશ્વાલીમ રહીમતુલ્લા	,, એન. એમ. મજુમદાર :
,, સુરજમલ લલ્લુભાઈ	,, મોતીલાલ કનજી
,, શ્રીરાજ જે. બીર્લામોરીઆ	,, દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી
,, નિરુવદાસ દામોદર ગોવિંદજી	,, ગીરજાશંકર બી. ત્રિવેદી
,, જેઠમલ નારણદાસ	,, મનસુખલાલ આત્મારામ ભાસ્કર :
ઓ. , , પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ	,, હંસરાજ પ્રામજી ઠાકરસી
	,, બી. એફ. આદન

૧. તાલે ૨૮ મે ૧૯૬૯ ને રાજ મંજેરી સલામી મીનીટો ને સલાસદેમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે અસર કરવામાં આવી હતી.

૨. હાઈદરાબાદમાં (સીવીલ એવીએશન) વીમાન નારફતે લાવવામાં આવી જીવવહીની બાબત નામદાર સરકારને મોકલવા માટે ને ફાઈટ તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે સંબંધમાં એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે એક વાલચંદ હાઈદરાબાદના લંડનથી પાંછા આવ્યા પછી આ બાબત કમીટી આગળ ફરીથી લાવવી કારણ કે આ સવલતમાં તેઓ ઉત્સાહ લે છે.

૩. સોનાની ખાનગી આયાત ઉપર ને અંકુશ હાલ છે તેને દુર કરવા માટે ચેમ્બર નામદાર સરકારને બે પત્ર લખ્યો હતો તેના જવાબમાં તેઓએ જણાવ્યું હતું કે હાલ તેઓ તેમ કરી શકતા નથી! આ પત્રથી કમીટીએ એવી સુચના કરી હતી કે આ જવાબના પત્રમાં માટે નામદાર સરકારને ને કારણે હોય તે જણાવવામાં આવે તો વેપારી કોમના મનનું સમાધાન થાય. નામદાર સરકારે આના જવાબમાં જણાવ્યું હતું કે આ બાબતનાં સઘળાં કારણ બંધાઈ ચેમ્બર એક કોમર્સની સાથે હાઈદ્રાબાદની ખજાનચીની ને મુલાકાત થઈ તે મુલાકાત હરમીયાન આપવામાં આવ્યાં હતાં. આ જવાબની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૪. દેશ ચરદેશની સરકારો વચ્ચે ખાંડની બાબત થયેલાં કોલકારોમાંથી છુટા થવા માટેની નોટીસ પ્રીટીયં સરકારે ક્યારે આપી હતી એ સંબંધમાં ચેમ્બર તરફથી નામદાર સરકાર પાસે ને મુજબર કરવામાં આવી હતી તેના જવાબમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આવી નોટીસ તા. ૭-૮-૧૯૬૯ ને રાજ આપવામાં આવી હતી. વળી એ પત્રમાં એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ખાંડની નીકાસ જાણવના સંબંધમાં ભુદા ભુદા દેશે વચ્ચે હાલ કાંઈ બીજાવા રાખવામાં આવ્યો નથી અને હવે યજી હાઈદ્રા સરકાર કેવી રાજનીતી પાળશે તે હું કહી શકતો નથી. આ જવાબની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૫. વીરમગામ આગળ કાઠીઆવાડથી આવતા ઉતાડ્ડો પર પડતી હાઈમારી બાબત એક લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ બોખાણીએ કમીટી પર એક પત્ર લખ્યો હતો ને બાબતમાં એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે સોની એક નક્કલ બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. દેવેના દ્વારા સુપરીન્ટેન્ડન્ટ ઉપર મોકલાવી આપવી અને તેમને ભુલાસો મંગાવવો.

૬. પહેલાંના જરમન ઈસ્ટ આફ્રીકામાં ચાલતી જરમન ચલણી નોટો બાબત કમીટીએ ને મુજબ કરી હતી એના જવાબમાં નામદાર સરકાર તરફથી જવાબ આવ્યો હતો કે એ વીચે તેઓને કાંઈ ખબર નથી અને ઇન્ડિયા એફ્રીકામાંથી ખબર મંગાવેલી છે. કમીટીએ એ પત્રની નોંધ લેવા ઠરાવ કર્યો હતો.

૭. એક લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ બોખાણીને પત્ર આવ્યો હતો કે એક એસોસીએશનના પ્રતીનિધી તરીકે કમીટીમાં તેઓની ને નીમણુંક કરવામાં આવી છે, તેમાંથી તેઓ રાજનામું આપે છે, કારણકે તે એસોસીએશનના એક આગેવાન સલાસદ મી. દેવાચંકર જગજીવનદાસ આ કમીટીમાં ચુંટાયા નથી. એક લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ બોખાણીનું રાજનામું મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું તથા તેમની જગ્યાએ કમીટીએ એક દેવાચંકર જગજીવનની નીમણુંક કરી હતી.

૮. આલાહાબાદની તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો જેમાં ભારીખંદર અને બીજાં રહેતોએ રાઈટ રૂપિયા ટ્રેન ખર્ચે લાવવામાં કરવામાં પડતી મુશ્કેલીઓ વર્ણવેલી હતી. આ સંબંધમાં સુબાઈના એકાઉન્ટન્ટ જનરલ પાસે મુજબર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ઈન્ડિયન એસોસિએશન દેખત રોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

૯ ગવર્મેન્ટ સીક્યુરીટીના કાયદાને સુધારનારૂં બીલ આ કમીટીના અગ્રણી પ્રાય માટે નામ દાર સરકારે મોકલતી આપ્યું છે તે આમત ઉપર વીચાર કરવાને નીચે જણાવેલા અહસસીની સભાકમીટી નીમવામાં આવી હતી.

શેક જહાંગીરજી બમનજી પીટીટ (પ્રમુખ)   શેક સોરાબજી એલલેલ વોર્ડન (ઉપ-પ્રમુખ)
 „ એસ. એન. પોચખાનાવાખા   „ સી. આઇ. પારેખ
 „ એલ. ડી. એલ. ભકેલે.   „ એન. એમ. મહુમદાર.

૧૦ ટેરીફ વેલ્યુએશનને માટે કાયદેકર જનરલ ઓફ કોમરસીઅલ ઇન્ટેલીજન્સ, મુંબાઇ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને વા. ૧૯ મીએ મળવા આવે તે પ્રયંજે આ કમીટી તરફથી એક કે જે પ્રતીનીધી મોકલવાને તે ચેમ્બરના સેક્રેટરી તરફથી વીનંતી કરવામાં આવી હતી આ સંબંધમાં વીચાર કરતા એ. શેક ચુનીલાલ વી. મેહતાએ દરખાસ્ત કરી કે આ પત્રની નોંધ લેવી અને ના હોંડી સરકાર ઉપર મુંબાઇ સરકાર મારફતે જે રેપ્રીઝન્ટેશન કમીટી તરફથી મોકલવામા આવ્યું હતું તેની નામદાર સરકારને યાદ આપવી. આ દરખાસ્તને શેક હંસરાજ પ્રાગજીએ ટેકો આપ્યો હતો. શેક વીક્રમદાસ દામોદર ઝોવીંદજીએ દરખાસ્ત મુદ્રિ અને શેક ફાલગુણી ઇશાહીમ રહીમતુલ્લાએ ટેકો આપ્યો કે મુંબાઇ ચેમ્બરના પત્રના જવાબમાં શેક જહાંગીર બ. પીટીટ અને શેક મોતીલાલ વલ્લભજીને કમીટીના પ્રતીનીધી વરીફે મુંબાઇ ચેમ્બરની ઓફીસમા સરનારી કે નફરજીમાં મોકલવા. સુધારા ઉપર મત લેવાવાં તે પાંચ વીરૂધ્ધ જે મતે ઉઠી ગયો હતો અને અમર દરખાસ્ત પાંચ વીરૂધ્ધ જે મતે પસાર થઇ હતી.

૧૧ “ ગવર્મેન્ટ રોડર્સ પરવેઝીંગ ” કમીટી જે ના. હોંડી સરકાર તરફથી નીમવામાં આવનાર છે તેની આગળ ચેમ્બરની જુઝાની આપવા માટે, જે સમાસદોનાં નામ મુચ-જવાની વીનંતી ઇન્ડીઅન મ્યુનીશિપ્સ બોર્ડનાં સેક્રેટરી તરફથી કરવામાં આવી હતી. શેક જહાંગીર બમનજી પીટીટ અને શેક એન. એમ. મહુમદારને ચેમ્બરના પ્રતીનીધી વરીફે નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧૨ શેક મનુ સુત્રેદારે ચેમ્બરના પ્રતીનીધી વરીફે ચલણને લગતી કમીટી આગળ જે જુઝાની આપી હતી તે વીસે પત્ર મોકલાવ્યો હતો તેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૩ શેક હકમચંદ વાલમજી કાપડીયા તરફથી તથા વાતા હાઇડ્રો ઇન્ડસ્ટ્રી કંપની ચેમ્બરમા સમાસદ વરીફે દાખલ થવાને અરજી આવી હતી જેને રાખેલા મુજબ જેલટ ઉપર મોકલવાનો હંસવ થયો હતો. જેલટ માટેના હીપસો વા. ૨૨-૧૧-૧૯ થી વા. ૨૬-૧૧-૧૯ સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. રકુટીનીઅર વરીફે શેક હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરજીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧૪ શેક કાવસજી દીનસા તરફથી આ ચેમ્બર ઉપર પત્ર આવ્યો હતો કે જી. આઇ. પી. રેલ્વે કંપની ઉપર માલ ચલવતા પહેલાં “ રીરકોન્ટ ” સહી કરવાની ફરજ પાડે છે કે જેથી કરીને પાછળથી માલમા કાઇ કમી બસતી માલમ પડે છે તો તેની નુકસાની રેલ્વે તરફથી મળી અકતી નથી. તેઓએ વીનંતી કરી હતી કે આ બાબતમાં ચેમ્બરે ચટતાં પ્રમત્તાં લેવા જોઇએ, આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી, અને તે ઉપર વધુ તપાસ ચલાવવાનો ફરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી,

2

नं. टी ११८ ता. १३-१०-१६.

નામદાર દીંદ્રી સરકારનાં મહેસુલ તથા એવી-
વાદી ખાતાનાં સેક્રેટરી બન.

સાહેબ,

અનાજને હીંદના એક પ્રાંતમાંથી બીજા પ્રાંતમાં મોકલવાની બાબતમાં જે અંકુશ રાખવામાં આવેલો છે તે જેમ અને તેમ જાણી દૂર કરવાની હિંદી સરકારને નીનંતી કરવાની અને આ એગ્રીકલ્ટી કમીટીની આજ્ઞા મધ્ય છે. હમણાં જે એમ.સી. પુર થયું છે તે થયું સંતોષકારક નીવડાની આજ્ઞા રાખવામાં આવે છે અને હીંદના જુદા જુદા ભાગોમાં પાકની ઉત્તર પશ્ચિમોટલીજ સંતોષકારક થવાની વધી છે. જે વેળા દુકાળ જેવી સ્થિતિ હતી અને અનાજનો વધો નહોતો ખાનારાઓના હાથમાં હતો તે વેળા જુદા જુદા પ્રાંતો વચ્ચે અનાજની લાવણી, માટે અંકુશ રાખવામાં આવે તો તે કદાચ ચોક્કસ ગણી શકાય; પણ હવે એ સંજોગો દૂર થયાં છે એટલે વેપારની સ્વાભાવીક્રમિમાં નહવરૂપ એ અંકુશો આજ રાખવાની કાંઈ પણ જરૂર લાગતી નથી.

हीन आराक्षित

બે. ડ. શ્રદ્ધતા,

સેક્રેટરી, પાપ

2

નં: ટી ૧૧૬ તા. ૧૩-૧૦-૧૯.

नामदार छिंदी सरकारनां नाव्वां आवांन
महदनीश सेक्रेटरी जेज.

શ્રીમદા,

સાહેબ,

તમારો નં. ૨૫૦૨ જોઈ. તા. ૨૬-૬-૧૬
નો પણ સ્વીકારવાની મને ખાસા ધર છે.
મારી જોખમની કમીટીને એમ લાગે છે કે
દેશની અંદરના ભાગમાં જોકે જગ્યાએથી
મીઠા જગ્યાએ સોનું તથા સોનાના ચીકા લઈ
જવાની બંધી હતી તે દુર કરવામાં આવી એ
પણું આવકારદાયક છે પણ તેથી ખાનગી
વેપારીઓને હાથમાં છુટ્ટી સોનું આવવા
કરવાની મનાઈ છે તે દુર કરવાના સંવાલને
અસર થતી નથી. એ મનાઈ હમણાં દુર
કરવાનું નહિ કરી શકાય એમ ન હોય
તોપણ તે મનાઈ ચાલુ રાખવા માટેનાં કારણો
નહિ કરવામાં આવશે તો વેપારી વર્ગનું
એ ખાબદમાં તુરતવેળા પણ સમાધાન થશે.

શ્રીમદ્વાંશીવ,

બે. કે. મહેતા,

એકેડમી

[illegible]

નં. ડી. ૧૨૦ તા. ૧૪-૧૦-૧૯.
વેપારી બાવમી ખાતાના ડીરેક્ટર
જનરલ બેંગ
કલકત્તા

મહેરબાન સાહેબ,

લંડન ચેમ્બરોફ કોમર્સના મામીકમાં
૨૧૬ મે પાને એમ જણાવ્યું છે કે બ્રીટીશ
ઇમ્પીરીયલ કાઉન્સિલ ઓફ કોમર્સની
વીનંતી સ્વીકારવા મી. બાલકરે કબુલાત આપી
હતી કે પ્રસહસના કોલકરારમાંથી છુટા થવા
માટેની છ માસની નોટીસ હવે આપીશું
મહેરબાની કરીને અમને જણાવશે કે એ
નોટીસ અપાઇ કે કેમ અને અપાઇ હોય તો
ક્યારે અપાઇ અને હવે બુદ્ધા બુદ્ધા દેશોથી
યતી આયાત ઉપર વધતી આછી જકાત
નાખવા માટે હિંદી સરકાર કેટલી સ્વતંત્ર છે
અથવા થવાની વધી રાખે છે.

લી. આન્ડ્રાકીટ
ને. કે. મેહતા.
સેક્રેટરી

૪

નં. ૧૦૮૬૭ તા. ૨૭-૧૦-૧૯,
ઇન્ડિયન મચન્ટસ ચેમ્બર અને છુરોના
સેક્રેટરી બેંગ

વહાલા સાહેબ,

તમારા તા. ૧૪ મી અક્ટોબર ૧૯૧૯ ના
પત્રના જવાબમાં જણાવવાનું એ છે કે ખાંડ
ઉપરની જકાતને લગતા એ કોલકરારમાંથી
છુટા થવા માટેની છ માસની નોટીસ ગઈ
તા. ૭-૮-૧૮ ને દીને ઇંગ્લંડની સરકારે
આપી હતી

અયાત જકાતના સંબંધમાં હાલ કોઈ
દેશના આયાત ઉપર વધારે અને બીજા કોઈની
ઉપર આછી એવું નથી અને હવે પછી હિંદી
સરકારની રાજનીતી કેવી રહેશે તે વીશે હું
કંઈ કહી શકતા નથી

લી. વમારો વિશ્વાસુ
(સહી) એચ. એ. એફ. લીડસે
ડીરેક્ટર જનરલ

નં. ૧૩-૧૧-૧૯-
હિંદી સરકારનાં વેપાર તથા ઉદ્યોગખાતા
ના અંડરસેક્રેટરી બેંગ,
સીમલા

સાહેબ,

તા. ૨૨-૯-૧૯ નાં મારા તારના તથા
તા. ૨૩-૯-૧૯૧૯ નાં મારા પત્રના
જવાબમાં આપનો તા. ૨૬-૯-૧૯ નો નં.
૭૯૦૭ નો પત્ર મળ્યો. મારી કમીટી એ વાંચીને
ઘણી દલગીર થઈ છે. એમને એમ લાગે છે કે
સ્થાનિક વેપાર તથા ઉદ્યોગમાં રહેલા વર્ગના
હીવ માટે એ અગત્યની બાબતમાં જેટલું
ધ્યાન અપાવું જોઈએ તેટલું ધ્યાન નામદાર
સરકારે આપ્યું નથી. મારી કમીટીએ મજબૂત
વધો લીધો છે તેનું કારણ આ બાબતના
મુખ્ય મુદ્દાના સવાલનું છે. એ મુદ્દો હિંદી
વેપાર તથા ઉદ્યોગને બોલે બ્રીટીશ વેપારીઓ
તથા માલ બનાવનારાઓને સ્પષ્ટ અને ખાસ
લાભ આપવાનો છે. સ્વેચ્છાવીક રીતે એવો
સવાલ થાય છે કે હિંદના રંગ બનાવવાના
ઉદ્યોગને મજબૂત પાયા ઉપર મુકવા માટે
નામદાર સરકારે કોઈ પગલાં લીધાં છે કે
હવે પછી થોડા વખતમાં લેવાનો સંભવ છે ?
એવા કાંઈ પણ પગલાં સરકારે લીધાં નથી
અને લેવાની નથી તે જોતાં હિંદના વેપાર તથા
ઉદ્યોગને બોલે રંગ બનાવવાના બ્રીટીશ
ઉદ્યોગને આકર્ષક રીતે ઉત્તેજન આપવું
એ કોઈપણ રીતે યોગ્ય કે વાજબી નથી. રંગના
વેપાર ઉપર જે અકુશ નાખવામાં આવ્યો
છે તે રંગ બનાવવાના બ્રીટીશ ઉદ્યોગવાળા
ઓને સરકાર તરફની ખાસ મદદ આપવા
રૂપ છે. મારી કમીટીને એવા અભિપ્રાય
છે કે જો એમને માટે કોઈ પ્રકારના સંકલ્પની
જરૂર હોય તો તેને સીધી રીતે ઇંગ્લંડની
સરકારે મદદ આપવી. બાકી પછી હિંદી
સરકારે તેમને માટે અથવા તેમના માલના

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ નં. ૩૦, હોર્ટ, મુંબઈ.

વેપારીઓ માટે હીંદના ખલતને ચારે બાજુથી બંધ કરી હીંદને બેંકોતો રંગ ગુરે પાડવાનો પ્રયત્ન કરી શકે છે. આથી હોય એવી સ્થિતિ કલ્પન કરવી ન જોઈએ. બ્રીટીશ રંગ બનાવનારા તથા તેના વેપારીઓને આડકતરી મદદ આપના મટે હીંદના વેપારી તથા ઉદ્યોગવાળાઓને આ પ્રમાણે હિંતન કરવા એ સંસ્થાઓમાં યોગ્ય રીતે વેપાર ચાલવા દેવાના નીચમથી વલન વીરૂધ્ધ છે એમ મારી કમીટીના અભિપ્રાય છે.

તમે તમારા પગમાં જંબાવે છે કે રંગને લગતા હીંદી ઉદ્યોગના લાભોનો સંભાળથી હીંદી સરકારે વીચાર કર્યો છે અને તેમના સ્વચ્છ માટે પુરા ગેઠવણ કરી છે અને તેમણે એવા હુકમ કહાડ્યા છે કે, "જે ઇંગ્લેન્ડથી જોઈતો હોય તેવો માલ વાજવી ભાવે મેળવી શકાય એમ નહોતો તે તેના માલ પરદેશથી મંગાવવા માટે લાઇસન્સ છુટથી આપવામાં આવશે," આવા હુકમો કહાડેલા હોવા છતાં અહીંના રંગના વેપારીઓના તથા કાપડની મીલોના લાભ પ્રત્યે યોગ્ય પ્રકારે ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી. નીચે સ્વચ્છ કરેલી કેંદ્રીય હકીકત ઉપરથી એ વાત સમજાશે.

આ એંગ્લેન્ડના એક સભાસભે બ્રીટીશ ટ્રેડ કોંગ્રેસેડ રંગ મંગાવવાની પરવાનગી માગી હતી એ જાતનો એવાજ રંગનો પાંદો અને તેજસ્વી માલ યુનાઇટેડ કીંગડમમાં કોઇ ઠેકાણે બનાવવામાં આવતો નથી. એવીજ પરવાનગી કોંગ્રેસેડ પ્લુઇશ માટે પણ માગી હતી. એ રંગ ઇંગ્લેન્ડમાં બનાવવામાં આવે છે. પણ તે મટેનો ભાવ યુનાઇટેડ રેટના ભાવ કરતાં ઘણો વધારે છે. એ જ રંગ યુનાઇટેડ રેટસથી મંગાવવા માટેની ચરજના જવાબમાં એક માટેના પાડવામાં આવી છે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે કોંગ્રેસ પ્રકારનો કોંગ્રેસેડ પરદેશમાંથી આયાત કરવામાં માટે યુનિયન ફેલોસ્ટર પરવાનગી આપવા વધારા નહીં નામદાર સરકારે આવી અવા વિચારવાપર્યો નહોતો હોય.

ચેલોઇશ એટલે કે પીળાશ પડતા તથા પ્લુઇશ એટલે ભુરાશ પડતા એવા એ રંગ માટે પણ એવાજ હાખલા બન્યા છે. એ રંગ હાલ ઇંગ્લેન્ડમાં બને છે; પણ ત્યાંથી માલ મંગાવવા માટે જે ભાવ આપવા પડે છે તે કરતાં પીસતાળીસ ટકા જેટલા એવા ભાવે એવોજ માલ યુનાઇટેડ રેટસથી લાવી શકાય પણ તેમ છતાં તે રંગ યુનાઇટેડ રેટસથી મંગાવવા માટે, પરવાનગી આપવામાં આવતી નથી.

હીરેકટ, બ્લેક રંગ યુનાઇટેડ રેટસથી મંગાવવા ભાવ રવલ સીઝ રૂ. ૨-૬-૩ પરે ચારે યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી મંગાવતાં રવલ સીઝ રૂ. ૩-૩-૪; પડે એ રીતે તફાવત ચોત્રીસ ટકા જેટલો છે તે છતાં તે માટે લાઇસન્સ આપવામાં આવતાં નથી.

બ્રીટીશ ટ્રેડ કોંગ્રેસેડ પીક સ્વીસ લોકો બનાવે છે તેવાજ રંગનો ચકચકાટ આપનારો માલ યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી કોઇ પુરો પાડી શકે તેમ નથી. એ માલ એક ટન જેટલો મંગાવવા માટે અહીંના એક વેપારીએ ૫૨ વાનગી માગી પણ તેન માત્ર ખાંચ હારીવેટ જેટલો માલ મંગાવવા માટે પરવાનગી મળી છે એ જાતનો માલ મંગાવવા માટેનું લાઇસન્સ આપવું યોગ્ય છે એમ તે લાઇસન્સ આપનાર અમલદારને લાગ્યું તો પછી તેને જેટલો જોઈએ તેટલો માલ લાવવાની રજા આપવામાં આ માટે ન આવી તે સમજી શકાય નથી. આવી રીતે સ્વભાવીક વેપાર ઉપર અકુશ રાખવામાં આવે અને વેપારીઓના કામમાં અંકલ કરવામાં આવે છે તેથી રંગના બજારમાં મુખ્ય મુખ્ય માલના ભાવ ગયા આગરત માસમાં હતા તે કરતાં દોઢા ચર્ધ ગયા છે ને હાલની પદ્ધતિમાં ફેરફાર કરવામાં નહીં આવે તો ભાવ હજી પણ વધે એવે સંભવ છે અને જો યુનાઇટેડ કીંગડમથી રંગ મંગાવવાની ફરજ આવી આડકતરી રીતે

મટેલી શીલાંગથી બીલીંગનો આડો ચોંકે છે.

પાડવાનું આજ રહેશે. તો હીંદમાં કાપડ બનાવનારી મીલોને નાણાં સંબંધી ખોટ જો અને ઉદ્યોગને આડકતરી રીતે કટોકટી પડશે.

નામદાર સરકારનાં આવાં વર્તનથી અહીંના રંગના વેપારીઓ ક્રીડીશ રંગ બનાવનારને આશરે જઇ પડ્યા છે ત્યારે તેઓ કેવી રીતે વર્તે છે તે જાણવા જેવું છે અમારા એક સભાસદે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી ગીચીત વાચેલેટ કોસ્ટલ મંગાવવાની રજા માંગી પણ તે માટે ના પાડવામાં આવી. તે પછી તેણે મીચલ વાચેલેટ બેળી કીસ્ટલ રંગ પુરો પાડવાનું ક્રીડીશ ડબ્બ લીમીટેડને પુછ્યું તો તે વેપારીને નાથે પ્રમાણે જવાબ મળ્યો :—અમે દલગીર છીએ અમે મીચીલવાચેલેટ બેળી કોન્ટ કીસ્ટલ રૂપમાં પુરો પાડવા માટેનો વમારો ઓરડર સીકારી શકતા નથી અને અમે માલ સ્ટીમર ઉપર રવાના થવાની ખાત્રી આપી શકતા નથી અને વળી તમે બીજા રંગ પણ લો નહીં ત્યાં સુધી મીચીલવાચેલેટ બેળી કોન્ટ તમને વેચવાનું પણ અમે તૈયાર નથી.

આ જવાબનો અર્થ એમજ થઇ શકે કે હીંદી વેપારીઓનો આધાર માત્ર ક્રીડીશ રંગ બનાવનારાઓ અને તેના વેપારીઓ ઉપરજ છે અને એ ક્રીડીશ માલવાળાઓ તેમને માલ આપવા માટે ગમે તવી શરતો કરી શકે.

રંગની આયાત કરવાની બાબતમાં હીંદી સરકારે કહાડેલું બંકરનામાનો અમલ અતી શય અયોગ્ય અને ગેરવજળી રીતે કરવામાં આવે છે તેના થોડાક બંધુલાલચક દાખવા અત્રે મારી કમીટીએ પુરા પાડ્યા છે. મારી કમીટીને ધરતી હતી અને આગલા તારના ચ દેશમાં તે દર્શાવેલાં હની કે નામદાર સરકારનું આ પગલું ક્રીડીશ રંગ બનાવનારાઓને રક્ષણ આપવાના માધન જેવું છે. એ લીલી આપના પત્રથી જરા પણ દુર થઇ નથી

એમ અત્રે જણાવવું પડે છે. એમાં મહત્વના સુદાનો સવાલ સંબાધકો છે અને રંગના વેપારીઓ તેમજ કાપડના ઉદ્યોગોના હિતને વીના કંઈ પણ મોટા નુંકશાનમાં ઉતરવાનો ભય છે તેથીજ મારી કમીટી નામદાર સરકારના આ પગલા વીરુધ્ધ મજબુત વાંચો બ્રહાવે છે અને એ પગલું પાછું ખેંચી લેવાની વીન તી કરે છે.

નામદાર સરકારે કહાડેલું જાહેરનામું અયોગ્ય અને ગેર વાજબી હાવાથી મારી કમીટી મજબુતીથી તેની સામે થાય છે. પણ જો એ પગલું તદ્દન ખેંચી લેવાનું બને એમ ન હોય તો અને અમલ કરવાની પદ્ધતીમાં રહેલી કેટલાક અગવડો દુર કરવાની બહુજ જરૂર છે એમ દર્શાવે છે.

(એ) મારી કમીટી સુચના કરે છે કે યુનાઇટેડ કીંગડમ હીંદમાં પુરો પાડી શકે તવા રંગની જોઈ યાદી તૈયાર કરાવવી.

(બી) એ રંગોનો કેટલો જથ્થો મળી શકે તેમ છે તે વીશે પુરતી તપાસ કરાવવી અને એમાંથી હીંદને જેની જરૂર હોય, તે આયાત કરવા માટે લાઇસન્સ આપવુંજ એવો નીયમ કરવો.

(સી) ક્રીડીશ માલ અને પરદેશી માલના ભાવ વચે તફાવત કેટલો રહેવો જોઈએ તેની હદ બાધવા માટે એ જે પ્રકારના માલના ભાવનું પ્રમાણ નકી રરવું જો એ પ્રમાણ કરતા વધારે તફાવત હોય તો પરદેશી માલ મંગાવવા માટે લાઇસન્સ આપવાની ના પાડવી નહીં.

(ડી) દરેક બંદરે આ બાબતમાં કલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સ સાથે મળીને કામ કરવા માટે ત્રણ હીંદી વેપારીઓ અને બે યુરોપીયન વેપારીઓ ની એક સલાહકારક કમીટી નેમવી.

આપનો આગ્રાહીત,
જે. કે. મેહતા,
સેક્રેટરી.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

જરમની વગેરે દેશો સાથેના વેપાર.

જરમની તથા બીજા દેશો સાથેના વેપાર કૃત્રીથી શરૂ કરવાની નામદાર સરકારે પરવાનગી આપી છે અને એ દેશો ખાતે માલ જતો અટકાવવા માટે રાખવામાં આવેલી એકવચ્ચ કાઢી નાખી છે તેમજ યુનાઈટેડ કિંગડમમાં માલ આયાત કરવાના કામ ઉપર જે અંકુશ રાખવામાં આવ્યા હતા તે પશ્ચ કાઢી નાખ્યા છે તેને લઈ એ અત્યારે વેપારને માટેની સ્થિતિ દેવી છે તે બીજેની નીચે આપેલી હકીકત બ્રીટીશ વેપારીઓનો જાણ્ય માટે નામદાર સરકારના ગોર્ડ ઓફ ટ્રેડ તંત્રથી પ્રગટ કરવામાં આવી છે. સી એમ કી ર૭૪ નંબરના પાર્લામેન્ટરી પત્રકમાં છેલ્લા જુલાઈ માસમાં આપવામાં આવેલી હકીકત ને જાહેર નીચે જણાવ્યા પ્રમાણેની હકીકત હરેથી જણવી

લડાઈ દરમ્યાન જરમન સાથેના વેપાર માટે મનાઈ કરવી પડી હતી પણ હવે સુલેહ થવાથી એ મનાઈનું કારણ નથી. એ દેશો ખાતે સર્વ પ્રકારના માલ માટે ઘણી લેવાળી નીકળશે. એ દેશો નાં જાતર દુનીયાના વેપાર માટે ખુલા છે અને તેમાં હરીફાઈ કરતાં બ્રીટીશ વેપારીઓને અટકાવવા એવી નામદાર બ્રીટીશ સરકારની સુદૃઢ ઇચ્છા નથી યુરોપના મધ્યસ્થાનમાં આવેલા એ દેશોના જાતરોમાં વેપાર આવે તેમાં પોતાનું યોગ્ય સ્થાન પ્રાપ્ત કરવા માટે બ્રીટીશ વેપારીઓ પોતાનાથી જાતરો દરેક પ્રકારનો પ્રયત્ન કરે ને અચ્છવા જાગે છે

૧ જરમની.

નીકાશ—જરમની ખાતે કોઈ પણ પ્રકારના માલ મોકલી શકાય એમાં અપવાદ વરીકે ને ચીજો માટે મનાઈ હજી ચાલુ છે તે ચીજો “એ” અને “બી” યાદીઓમાં દર્શાવવામાં આવી છે. એવી ચીજો નીકાશ કરવા માટે એક-

સર્પોર્ટ લાઇસન્સ કીપર્સમેન્ટ, ૧, કવીન એન્સમેન્ટ બીલ્ડીંગ્સ, વેસ્ટનીનીસ્ટર, એક્સ હબ્લુ ૧ ની ઉપર અરજી કરવી પડશે. જરમનીના જે ભાગ બ્રીટીશ અથવા મીત્ર રાજ્યોના કબજામાં નથી તે ભાગ ખાતે માલ આયાત કરવા અગાઉ ત્યાંની સરકારની રજા લેવી પડે છે અને તે માટેની અરજી ત્યાંના સત્તાવાળાઓ ઉપર માલ આયાત કરનારા જરમન વેપારીઓએ કરવાની હોય છે.

આયાત—જરમનીથી કોઈપણ માલ આયાત કરી શકાય અને તેનાં નાણાં આપી શકાય તે માટે લાઇસન્સની જરૂર નથી પણ તેમાં અપવાદ છે અને તે એજ કે જેને માટે કોઈપણ પરદેશ ખાતેથી આયાત કરવાની મનાઈ હોય એવી નીચે જરમનીથી આયાત કરી શકાય નહીં. એવી ચીજોની સંખ્યા ખુલ્લો થોડી છે અને તેની યાદી ગોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જરમનના વા. ૨૮-૮-૧૯ ના અંકમાં આપવામાં આવી છે.

વેપાર અથવા નાણાની લેવડદેવડને લગતા બીજા સોદા જરમનીમાં આવેલી પેલીઓ સાથે કરવાની મનાઈ નથી તેમ તે માટે લાઇસન્સ પણ લેવાની જરૂર નથી પણ અપવાદ વરીકે નીચેના નીચેના ક્યાનમાં રાખવાના છે :—

૧ લડાઈ અગાઉના સોદાને અંગે નાણાં આપવા નહીં.

૨ લડાઈ શરૂ થયા અગાઉથી જરમનીમાં હોય એવા રાખસોની જે મીલકત આ દેશમાં હોય તે આપવી નહીં અને તેનો સોદો કરવો નહીં.

૩ જરમનીમાં હોય તેને હીસાબે અથવા તેની વરદથી ચીકથુરાટીની ફેબ્રુઆરી કરવી વર્લો

દીવાળીના માટે ફેબ્રુઆરી છલ્લી કીઝાનને અંદરે ૬ ?

૪ જરમનીની પ્રજા હોય તેના લાલ માટે અથવા તેના નામ ઉપર કેઈ પણ કંપનીના ગ્રેર ચઢાવવા નહીં અને તેનાં નાણાં આપવા નહીં.

૫ જરમનીમાં હોય એવા શખસનું દેવું હોય તેની ફરફારી કરવી નહીં.

નાણાં સંબંધી બાગદની ગોઠવણ વેપારીઓએ પોતાની બેંકે કરી લેવાની છે અને તેમાં કાંઈ સુઝ ન પડે તો તેમણે પોતાના બેંકરની સહાય લેવી.

૨ અગાઉ આસોયા હુંગેરીનાં રાજ્યમાં હતા એવા મુલકો.

આસોયા તથા બુગો રક્ષાવીયા ખાતે મોકલવાની મનાઈ હોય એવી ચીજોની યાદી “ડી” લીસ્ટ નામથી આપેલી છે તે શીવાય કોઈ પણ પ્રકારનો મલ આ મુલકો ખાતે મોકલવાની બાગદમાં સંપત્તી જરમની માટે ઉપર લખી છે તેવીજ ગણી લેવી.

૩ ટર્કી અને બલ્ગેરીયા.

ઉપર જે લીસ્ટ “ડી” વીશે જણાવ્યું છે એ લીસ્ટમાં દર્શાવેલો માલ ટર્કી ખાતે મોકલવાની મનાઈ છે અને લીસ્ટ “ધ”માં જણાવેલો માલ બલ્ગેરીયા ખાતે મોકલવાની મનાઈ છે તે શીવાયની બાગદમાં નીચેના જરમની માટે છે તેવાજ છે.

૪ નોર્વે સ્વીડન ડેન્માર્ક હૉલેન્ડ અને સ્વેડિશરલેન્ડ.

આ દેશોમાં માલ આયાત કરતી હોય એવી એસોસીએશનો પાસેથી સરટીફિકેટ લેવાની કે તેમની પાસે બીજી કોઈ રીતની બમીનગીરી લેવાની હવે જરૂર નથી. માલ જરમની ખાતે જતો અટકાવવા માટે એ દેશોના

બીજા વેપારીઓ ઉપર તે નહીં મોકલતાં આવી એસોસીએશનો ઉપરજ મોકલવો એવી જે ગોઠવણ હતી તે પણ હવે બંધ પડી છે. તેમ છતાં એ દેશો ખાતે માલ મોકલવા માટે લાઇસન્સ લેવાં પડે છે જે માટે ઉપર જણાવેલે ઠેકાણે અર્જ કરવી. અવી અર્જનો માત્ર “એ” અને “બી” લીસ્ટમાં દર્શાવેલા માલ માટેજ કરવી પડે છે. બાકીની ચીજો માટે કાંઈ જરૂર નથી.

૫ પેલેન્ડ, ફીન્લેન્ડ, ઇસ્ટોનીયા, લેટવેન્ડ અને લીથુએન્યા.

આ દેશો સાથેના વેપાર ઉપર ઇંગ્લેન્ડની સરકારે કાંઈ અંકુશ નાંખ્યા નથી પણ “એ” અને “બી” લીસ્ટમાં દર્શાવેલો માલ મોકલવો હોય ત્યારે બીજા દેશોની માફક અહીંને માટે પણ લાઇસન્સ લેવું પડે છે.

આ ઉપરાંત બીજી કોઈ નીકાગ માટે કાંઈ માહિતી જોઈતી હોય તો દરપખવાડીયે “લીસ્ટ ઓફ એક્સપોર્ટ પ્રેડીગ્રીટેડ ગુડ્સ” એટલે કે નીકાશને મટેની મનાઈના માલની યાદી છપાય છે તે ગ્રોડ ઓફ ટ્રેડ જરનલમાં વાંચવી. માલ કયાં જાવો છે અને તેની માલેક્રી ધરાવનાર કયા રાજ્યની પ્રજા છે તે વીશે કોન્સલની સરટીફિકેટની હવે જરૂર નથી.

માલ આખરે કયે દેશ જવાનો છે અને કયા વેપારી ઉપર મોકલવામાં આવ્યો છે તે વીશેની વીગત રજુ કરવાની પણ હવે યુનાઇટેડ ક્રીગ્ડમથી માલ નીકાશ કરનાર માટે જરૂર નથી. બીજા ઓફ લેડીંગ કે શીપીંગ મેનીફેસ્ટ ઉપર પણ એવી હકીકત આપવાની હવે જરૂર નથી શીવાય કે માલ જેના ઉપર જવાનો હોય તેનું નામ જણાવવાની લાઇસન્સ આપનારા ખાતાને જરૂર લાગે.

વેપારી ખંખરો.

દક્ષિણ હિંદનાં ચામડાનાં વેપારીઓનાં મંડળ (Southern India Skin & Hides Merchants' Association) ની મેનેજિંગ કમીટીની સભા તા. ૮-૧૦-૧૯ ને ધીને મળી તે વેળા કરવામાં આવેલાં કામકાજનો હેવાલ બહાર પાડતી વેળા તે મંડળ તરફથી કેટલીક ભલામણ કરવામાં આવી હતી. એ કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે યુરોપમાં કેળવાયેલાં ચામડાંનો જથ્થો તથા તેના વેપારની જે સ્થિતિ છે તે પ્રત્યે તથા એના સાવ પ્રત્યે મદ્રાસ ઇલાકાના તથા મધ્યેસર અને નીજામનાં રાજ્યોના ચામડાં કેળવનારાઓનું ધ્યાન ખેંચવું અને જણાવવું કે ચામડાં કેળવવાનું થોડો વખત બંધ રાખવાની અથવા ઘટાડવાની અને એની નીકાશ બંધ પાડવાની ઘણી જરૂર છે. એ ઠરાવ પ્રમંથ્રે લખવામાં આવેલા પત્રમાં જણાવ્યું હતું કે સુલેહ થયા પછી યુરોપમાં ચામડાંનો હાલ બહુ યથે એમ ધરી ન ઇંગ્લેન્ડ એના મોટા બજારો એકઠો કર્યો છે પણ નાનાં સંખ્યાથી તથા બીજી કેટલીક મુશ્કેલીઓને દ્વિધિ એ દેશો અને ખાસ કરીને જર્મની એ સહ ખરીદ કરી શકે તેમ નથી. લડાઈ અગાઉ એ દેશો જે પ્રમાણે ખરીદી કરતા તે પ્રમંથ્રે ફરીથી તેઓ ખરીદી કરે તે અગાઉ ઘણો વખત લાગશે હાલ તો અમેરીકા તથા ઇંગ્લેન્ડ એ બે દેશો તરફથીજ ખરીદી થાય એમ છે અને તેમાં પણ હિંદી ચામડાંનો ઉત્ક્રમ અમેરીકા તરફથી બહુ થતો નથી તેથી હિંદનાં ચામડાં કેળવનારાઓએ ખાસ ઇંગ્લેન્ડ ઉપર આધાર રાખવો પડે એવી સ્થિતિ છે અને ત્યાં પણ માલનો જથ્થો ઘણો એકઠો થઈ ગયો છે તે ભોતા હવે હિંદમાંથી ચામડાં નીકાશ કરવાનું થોડો વખત બંધ પાડવું એમ એમ એમ મંડળનું માનવું છે એમ કરવામાં આવશે તો ઇંગ્લેન્ડમાં એકઠો થયેલો માલ સરે ભાવે વેચાઈ જશે. હિંદમાં ચામડાં કેળવનારાં જે કારખાનાં હોય તે માત્ર ચાલુ રાખવા કાળે એમાં જેમ અને તેમ એણે કામ લેવું ન જાવું એવી હાલ જરૂર છે એમ આ મંડળના અધિપતિ છે કેમકે એવી રીતે કામ લેવાથીજ કેળવાયેલાં ચામડાંનો જથ્થો ઘટાડી શકાય.

તત્કાલ પાકીરીથી હિંદી સરકારનાં આંકડાં ખાતાંએ ગઈ તા. ૨૧-૧૦-૧૯ ને ધીને બહાર પાડેલા બીજા વર્તારમાં જણાવ્યું છે કે બ્રિટીશ હિંદનાં જે બજારોમાં આ પાક કરવામાં આવે છે તેના વીસ્તારના ૭૬ ટકા જેટલા ભાગમાંથી મળેલી ખામરોને આધારે આ વર્તારો તૈયાર કરવા માં આવ્યો છે. વાળ્ય પ્રતિમાં કેટલીક જગ્યાનાં એ બંધના પાક કરવામાં આવે છે તેનો વીસ્તાર તથા મદ્રાસ અને બંગાલમાં પાછળથી કરેલા પાકનો વીસ્તાર સાથે લેતાં હિંદમાં કુલ ૧૭૦ હજાર એકર જેટલા ભાગમાં તલનો પાક આ વરસે કરવામાં આવ્યો છે જે ગયા વરસ કરતાં ૩૫ ટકા જેટલો વધારે છે. મધ્યપ્રતિ તથા વાળ્ય પ્રતિમાં ચાલુ ભરે વરસાદથી પાકને નુકસાન પહોંચ્યું હતું તેપણ પાકની ઉત્તર એકંદરે સાધારણ થશે.

શેરડોના પાકીરીથી હિંદી સરકારનાં આંકડાં ખાતાંએ ચાલુ વરસ માટેનો બીજા વર્તારો ગઈ તા. ૨૧-૧૦-૧૯ ને ધીને બહાર પાડ્યો હતો તે ઉપરથી જણાય છે કે આવરસે શેરડોના પાકનો વીસ્તાર બ્રિટીશ હિંદમાં ૨૭૨૬ હજાર એકર છે જે ગયા વરસ કરતાં વાળ્ય ટકા જેટલો એક છે પકની સ્થિતિ સારી છે મુખ્ય ઘમટા મુંબઈ તથા મદ્રાસ ઇલાકામાં અને મધ્યપ્રતિ તથા ખીસરમાં છે. વાળ્ય પ્રતિમાં એનો વીસ્તાર વધ્યો છે મુંબઈ ઇલાકામાં હજાર તથા કર્ણાટકમાં બુલાર્ધ તથા આગરમાં વરસાદની લાગભાગ ઘણા દીવચની ગેરહાજરીથી પાકને નુકસાન થયું હતું, એકંદરે મુંબઈ ઇલાકામાં શેરડોના પાકનો વીસ્તાર ગયા વરસ કરતાં ૨૭ ટકા જેટલો એકો હતો પાછળથી સપ્ટેમ્બરમાં વરસાદ સારો પડવાથી પાકની સ્થિતિએ ભાગમાં સુધરી છે. પરદેશોમાં મુખ્ય કરીને ઇજિપ્તમાં આ વરસે રૂઝુ શેરડોના પાક માટે અનુકૂળ છે દુયુશીઆન્યામાં પકની સ્થિતિ સારી લગે પણ એકંદરે શેરડોના પાક આ વરસે એકો ઉત્તરે ક્યુમાં પાકની સ્થિતિ બહુજ સારી છે, પેર્સીયામાં પણ પાક બહુ સારો થવાની આશા છે.

મેટલીક શીલીથી બીહીંગનો એકાડો થોલો છે.

ચંપારી-આંકડાઓ.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ૧૯૧૬ ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં ચેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી:—

						ચેરડીના પાક	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
						હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ.
બંગાળ	...	...	...	...	...	૬,૧૮,૧૪૪	૨,૮૬,૬૧૩
મુંબઈ	...	...	...	...	...	૪૨,૨૫૦	૨,૬૫,૪૪૫
સિંધ	...	...	...	...	...	૬૬,૨૭૮	૮૫,૦૫૫
મદ્રાસ	...	...	...	...	...	૮૭,૮૮૧	૧૪,૭૦૩
બર્મા	...	...	...	...	...	૬૨,૩૧૪	૨૫,૬૨૨
કુલ						૬,૦૬,૮૬૭	૭,૦૮,૦૩૮

જુદા જુદા રેલોથી ચેરડીની ખાંડની આયાત કેટલી થઈ હતી તે દર્શાવતા મઠે એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીના છ માસ માટેના આંકડા નીચે આપ્યા :—

						હંદ્રવેટ.	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
યુનાઇટેડ કીંગડમ	...	...	...	...	...	૭	૧,૭૩૭
સીડોન	...	...	...	...	...	૬	૧૭૦
ગ્રેટ સરથાને	...	...	...	...	...	૮,૭૫,૬૦૩	૨,૧૬,૪૧૦
બાબા	...	...	...	...	...	૨૬,૮૬,૬૫૦	૨૬,૧૬,૬૫૦
ચીન	...	...	...	...	...	૧૬,૫૬૪	૧,૩૦,૬૪૫
બાપાન	...	...	...	...	...	૫,૬૩૦	૧
ઇન્ડિયન	...	...	...	...	...	૬,૬૭૬	૩૧,૫૪૭
મેડીશસ	...	...	...	...	...	૪,૭૦,૬૬૪	૧,૬૮,૨૩૬
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	...	...	...	...	...	૨,૦૦૬	૩,૦૬૧
આફ્રિકાનીયા	...	...	...	...	...	૮૭	૧૦
બીના રેલો	...	...	...	...	...	૨૬૦	૧૮
કુલ.						૪૩,૬૦,૮૪૬	૩૪,૭૬,૫૧૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેઝ સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ,

ટેમલ ત્રોણ.

માધસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬માં થયેલી બેઠન્ટ સ્ટોક કંપનીઓનાં નામ ઠેકાણાં વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧. પોરજન લોન ઑફીસ કું	મે. ડી. બે. સી. જહા હુરા, પોરજન, બેંગ્ગોલ	ધીરધાર	૫૦
૨. કલકતા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક ...	ડી. એ. સર. ડી. પી. સર્વોધીકારી ૧૧, પો લક રત્રીટ કલકતા	બેંકનું.	૨૦,૦૦૦
૩. કર્નાની ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક ..	મે. ડી. રાયબહાદુર રોક સુખવાલ કર્નાની ૩, સીનાગોગ રત્રીટ, કલ કતા.	"	૫૦,૦૦૦
૪. કેાઈમગદુર ગાઝાર બેંક ...	મે. ડી. એ. વી. શ્રીકાંત આયર, કેાઈમગદુર.	બેંકીંગ અને ધીરધાર	૧૦૦
૫. ઇલ્ય પલેયમ મહા વિપ્લુ બેંક ...	મે. ડી. આન. વી. ઉદ યપલાયમ, મદ્રાસ	"	૧૦૦
૬. ગીટુપલાયમ ટાઉન બેંક ..	મે. ડી. એસ. એસ. શ્રીનીવાસ આયંગર ગીટુ પલાયમ, મદ્રાસ	"	૧૦૦
૭ સીમલા બેંકીંગ અને ઇંડ સ્ટ્રીયલ કું. ...	સીમલા પંબળ.	"	૫૦૦
૮. અલ્ફા જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કુંપની ...	મે. એ. ઉસ્માન જમાલ એંડ સન્સ ૨૬ રેલ્ડા ઉછીરવેર કલકતા.	વીમો.	૫૦,૦૦૦
૯. બેંગ્ગાલ ઇન્સ્યુરન્સ એંડ રીયલ પ્રોપર્ટી કું. ...	મે. એ. રોશ એંડ કું. ૧૨, રેલ્ડાઉસેસવેર કલકતા.	"	૧૦,૦૦૦
૧૦. યુનીવર્સલ ફાયર એંડ જન રલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	મે. એ. એમ. ડાનલ એંડ કું. સુબર્ષ.	"	૧૦,૦૦૦
૧૧. વકન ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	એન્ટસ બે. સી. સેટલવાડ એંડ કું	"	૩૦,૦૦૦
૧૨. સેફ્ટી ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	એફ બેઠમ, મુંબઇ	"	૧,૫૦૦
૧૩. બ્રીટીશ ઇંડીયા જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	મે. ડી. એચ. એમ. એલ્લેતા, મુંબઇ.	"	૧૦,૦૦૦
૧૪. હિંદુસ્તાન નેટીવ ફેક્ટ એંડ મરીન ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	મે. એ. હરીદાસ વાલળ એંડ કું. સુબર્ષ.	"	૩૦૦

તથા પ્લાનેના બીલ્ડીંગમાં ટાઉનસ હોલ સુરી પાડે છે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કેસ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૫. ચોરીએટલ નેવીગેશન કું	મે. એ. બંને એટ કું. ૩, હેર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	સ્ત્રીમદો વગેરે ખરી- દવાનું.	૧૦,૦૦૦
૧૬. ચક્રવર્તી એટલે એટ કું	મે. ડી. આર. બી. ચક્રવર્તી, ૧૫ કોલેજ સ્કવેર, કલકત્તા.	પ્રાપ્તિનું તથા પ્રગટ કરવાનું અને પુસ્તક કેનો વેપાર.	૨૦૦
૧૭. મોડલ લાયબ્રેરી ...	૧૫, કોલેજ સ્કવેર કલકત્તા.	"	૫૦
૧૮. રેલ્વે સ્ટ્રીપ્સ ...	મે. એ. એચ. પી મોર્ટન એટ કું. ૩ હેરસ્ટ્રીટ કલકત્તા	લાકડાંનો વેપાર.	૧,૦૦૦
૧૯. એ. ચેન્ડર ...	મે. ડી. એફ. એમ લોન્ડો, ૪૩, પાર્ક ઓટ કલકત્તા.	રમયજી દવાઓ વગે રેનું.	૧૦૦
૨૦. બે.રાખા ટીગમ કું.	મે. એ. માર્ગીન એટ કું. ૬, કલાઇસ ઓટ કલકત્તા	લકડાંનું.	૩,૦૦૦
૨૧. પાથોનીયર યુનાઇટેડ એન્ડર્સ ...	પ્રહ્લાન્ધારીયા બંગલ.	આડંબા તથા દવાલ તરીકેનું કામ.	૨૦
૨૨. સ્ટેન્ડ કલોધીગ ફેક્ટરી...	મે. એ. જી મુકરજી એટ કું. ૯૮, કલા ઇવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	કાપડો વેપાર.	૧૦૦
૨૩ મેકફલેન એટ કું.	મે. ડી. જી. મેકફલેન ૩૦૩, બેબજાર ઓટ કલકત્તા.	દવા બનાવવી	૪૦૦
૨૪. ઇસ્ટર્ન મગીનરી એટ એન્ડર્સનીયરીંગ કું.	મે. ડી. એમ. એમ. આર. બેન્ડરજી, ૧૪ કલાઇવ ઓટ કલકત્તા.	આર્યન ફાક્ટર્સ તથા એન્જીનીયરીંગ.	૧,૦૦૦
૨૫. સેન્ટ્રલ બાંગ્લાવ મોટર સ- ર્વિસ એટ ટ્રેડીંગ કું	ડી. જી. એન. બેબજાર ૨૬, હુગોચોક, ગ્રીન ઓટ કલકત્તા.	હોતાક તથા સામાનની લાવણબદ કરવી.	૫૦
૨૬. ઇલેક્ટ્રીક એપેરેટસ મેન્યુફ- ચરિંગ કું. ...	મે. એ. સીડ એટ કું. ૧૬૬, હેરીસન રોડ, કલકત્તા.	વીજળીને લગતા સામાન સામાન સામાન બનાવવો.	૫૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ ૧૨૫ જોડાઓ, ફેક્ટ. યુ.બ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠંડાંલું.	હેતુ.	ધાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૨૭. ઈ.કસી-ગોરાપાંટ મહં-ટા-ઇલ કોર્પોરેશન ...	મે. એ. જે. ડી. ડેલ્ટન એંડ કું. ૫, ઠંડાંલું રોડ, ઠંડકતા.	સામાન્ય વેપાર.	૫૦૦
૨૮. એ. ફાઇન એંડ કું. ...	૧૨, ડેલ્ટાવિલી સ્વેચ્છ ઠંડકતા.	આગડાનો વેપાર.	૭૦૦
૨૯. બેંગાલ હાઇડ્રોલીક લાઇમ વર્ક્સ	મે. એ. બેન. એંડ કું. ૭, સ્વેચ્છ લેન ઠંડકતા.	ચુનો ઇંટ નળીયાં વગેરે બનાવનાં.	૧૦૦
૩૦. ટેલર ચામરીયા સન્સ ...	૩૮ સ્ટ્રેંડ રોડ, ઠંડકતા.	વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.	૩૦૦૦
૩૧. તારલક ઇમર્શિયલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ.	બેટલીયા, હારીયા પી. એ. બંગાલ.	સ્થાનિક દવાગોળે મદદ કરવી.	૨૦
૩૨. નાળશાહી ટેનરી કું. ...	મે. એ. ટેનપોર્ટ એંડ કું. ૮-૧ કાલ્કીલ હાઉસ ઓટ ઠંડકતા.	આમડાનો સામાન બનાવવો.	૧૦૦૦
૩૩. શાધાગોવીંદ પ્રીક કું. ...	ડી. આર. મી. ચક્ર બની બલપ ઇન્ડુસ્ટ્રી બંગાલ.	ઇંટ બનાવવી તથા ચોખા વગેરેનો પાક કરવો.	૨૦
૪. સેનમહામદાર એંડ કું. ...	૨૪ સ્ટ્રેંડ રોડ ઠંડકતા.	એચ્.સી.નું કામ.	૫૧
૪૫. બીહાર ફાયર પ્રીકસ એંડ પોટરીઝ	મે. એ. એ. મી. બેન-રુ એંડ કું. બંગાલ	ઇંટ નળીયાં વગેરે બનાવનાં.	૧,૦૦
૪૬. સીકદર આયર્ન વર્ક્સ ...	મે. એ. સીકદર એંડ કું. ૧૨, કુલાઇર ઓટ ઠંડકતા.	આયર્ન કાઉંડર્સ એન્ટ્રી-નીથર વગેરે.	૬૦૦
૪૭. બીટીશ ઇ. ડી. ટોએકો કું.	મે. એ. હાવીસન પ્રથમ ૨૨, ડેલ હાઉસી કુકેર ઠંડકતા.	તંબાકુ સીગાર વગેરેનો વેપાર.	૩૦૧
૪૮. બીહાર ટેનરી કું. ...	મે. એ. ટેન પોર્ટ એંડ કું. ૮-૧ કાલ્કીલ હાઉસ ઓટ, ઠંડકતા.	આમડાનો વેપાર.	૧,૦

મેટ્રીક શીટીબની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠીકાણું.	હિત.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૩૬. મીમીયર સોપ કું. ઓફ ધ હીયા ...	મે. જી. હીવેલ પમેટ ફોન્ડેશન ઓફ ધ હીયા ૪, કાઉન્સીલ હાઉસ સીટ, કલકત્તા.	સાળુ બનાવવાનું.	૨,૫૦૦
૪૦. બે ગોલ ગ્લાસ વર્કસ ...	મે. એ. ઇબ્રાહીમ ખીર મહમદ એન્ડ કું. ૩૬-૧ કેનીંગ સીટ, કલકત્તા.	કાચ બનાવવા	૭૦૦
૪૧. બ્લાઈટ બ્રધર્સ ...	૫૪, કેનીંગ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	સામાન્ય વેપાર.	૨૦
૪૨. કુકસ મોટર્સ ..	મે. એ. કુક એન્ડ કું. ૧૮ ધરમતુલા સીટ કલકત્તા.	મોટરકારનો વેપાર.	૧,૫૦૦
૪૩. ઇન્ડિયન એલેક ટ્રીડસ ..	મે. એ. ચારી એન્ડ કું. ૨, લાયન્સ રોડ કલકત્તા.	ચામડાં ફેળવનાં વગેરે	૫,૦૦૦
૪૪. ઓરીએન્ટલ મશીનરી સપ્લાઈંગ એન્ડ સી ...	મે. એ. સી. એન કુંડ એન્ડ કું. ૮૧, કલાઈવ સીટ, કલકત્તા.	મીકેનીકલ એનજી- નાયર.	૧,૦૦૦
૪૫. બે ગોલ મોટર એન્ડ ઇલેક- ટ્રીક કું. ...	મે. એ. જી. ડી. રામ ગોપાલ, ૧૧ હેર સીટ, કલકત્તા.	મોટરો બનાવવી તેને બાઉન્ડ ફેરવવી. સમાર કામ કરવું વગેરે.	૧,૦૦૦
૪૬. જે. એન. હોડોલસ એન્ડ કું	કાનપુર.	૩ વગેરેનો વેપાર	૩૦૦
૪૭. અલાહાબદ ટેનરીઝ ..	૧૫, કેનીંગ રોડ અલા- હાબાદ.	ચામડાં ફેળવનાં અને ચામડાંની ચીજો બના વવી.	૧,૦૦૦
૪૮. કેકરી મોટર સર્વિસ ...	કેકરી અજમેર-મેવાડ.	મોટર મારફતે સામા નની લાવ લઈના કરવી.	૫૦
૪૯. પુલચંદ ગોર્વાહલાલ એન્ડ કું.	વહીવટદાર પરિખ કુલચંદ ગોર્વાહલાલ, અમતાવાદ.	મીલનું કામ	૩
૫૦. ભાગીરથી રટોસં ...	મે. એ. લાલા કનૈયા- લાલ એન્ડ સંસ- ક્રુબઈ.	હીંતે માલ રાખવો અને તેનો વેપાર કરવો.	૨૫૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	શાખા રૂ. ૧,૦૦૦
૫૧. બે રમે ચાઇકલ એંડ મોટર એજન્સી	મે. એ. કે. ડી. વાડવા એંડ કું મુંબઈ.	મોટર તથા મેનો સા માન મંગાવનાર તથા ખનવનાર.	૫,૦૦૦
૫૨. અશોક સ્વદેશી રોસ્ક	મુંબઈ	સ્વદેશી માલ રાખવો તથા.	૧૦,૦૦૦
૫૩. બીજાપુર મોટર સર્વિસ કું.	મે. એ. શાહ એંડ કું બીજાપુર	મોટરોનું કામકાજ.	૧૦૦
૫૪. સીપચન ફ્રીથ એંડ કું	ડીરેક્ટર હબ્બા એન. ફ્રીથ, હોર્નબી રોડ મુંબઈ	વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.	૫૦૦
૫૫. તાતા પાવર કું.	એજન્ટ તાતા સન્મ હોર્નબી રોડ મુંબઈ.	વીજળી ધુરી પાડવી.	૬૦,૦૦૦
૫૬. ધરમચી મોરરજી કેમીકલ કંપની	એજન્ટ ધરમચી મોર રજી એંડ કું મુંબઈ.	એસીડ મેક્ટ વગરે બનાવવાં.	૫,૦૦૦
૫૭. વેસ્ન ઇંડીયા કેમીકલ વર્કસ	મે. એ. હલુનાઈ રામ- લદામ એંડ કું. મુંબઈ.	દવાઓ તથા રસાયણો અને વેચવાનું.	૧,૦૦૦
૫૮. સ્વદેશી ફેબ્રિકેશન એંડ હોમીયરી મન્યુફેક્ચરિંગ કું	એજન્ટમ જી. એ હાવા એંડ કું મુંબઈ.	દેસામાંથી બનતો મલ લેવાર કરતો અને વેચવો.	૧,૦૦૦
૫૯. હેન્સલ	પ્રેમીડન્ટ એન્ડ હેન્સ લસ.	સંપૂર્ણ હેર એપ્રેલ વગેરે બનાવવાનું.	૨૦
૬૦. કોઇબટોર ઇન્ડસ્ટ્રીયલ્સ	મે. ડી. ટી. અર વેક્ટ રમજી આયર, કે ઇ બટુર.	સામાન્ય વેપાર	૧૦૦
૬૧. ઇંડીયા કું	મે. ડી. સી. રાજમ, ટ્રીપ્લીકેન મદ્રાસ	રમત બનત મારેના સામાનનો વેપાર.	૨૦
૬૨. સાલમ	સીઆલ કોટ, પંબજ.	રમત બનત મારેના સામાનનો વેપાર.	૨૦ ૫૧
૬૩. નીવાળીન માઇક કું.	નીયોગ, બરમા.		
૬૪. સ્પીલ્ડટ ટુડીંગ કું.	મેમેટર મોલવી મહ- મદ અબદુલા સ્પીલ્ડટ આમ્મસ.	ચા વગેરેનો વેપાર.	૨૦

હાથી મોલીશી દરેક દેખત રોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૫. હરીળાગ રાંચી મોટર	ડીરે. ડબલ્યુ. ગ્રાર. લાસેલ્સ સીજવા હુમ્મરનાગ, બીહાર અને ઓરીસા.	માલ લાવ લઇના કરવાનું.	૨૦૦
૬૬. માઈસેર મોટલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ..	૫૧૭, એવન્યુ રોડ બેંગલોર મીટી, માઈ સેર.	ધાતુની ચીજો બના વવી તથા તેનો વેપાર.	૨૦૦
૬૭. કલકત્તા કોટન મીલ્સ ...	મે. એ. મારવાડી ઇંડ સ્ટ્રીટ ગેલ્. સી ૧૧, પોલકસ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	પુતર કાંતવું. વગેરે.	૫,૦૦૦
૬૮. હરદતનાય ચામરીયા કોટન મીલ્સ કુા.	મે એ. ઠેલર ચામરીયા સન્ન ડેડ, રેન્ડરોડ કલકત્તા	"	૧૦,૦૦૦
૬૯. અમદાવાદ જીપીટર સ્પી વી. મે. કુા.	મે. મે. અને એચ. ટસ કુવચંદ ગોળીદલાલ અંડ કુા. મુબઈ.	"	૧,૦૦૦
૭૦. અમદાવાદ વીંલુ કોટન મીલ્સ કુા.	એન'ટમ અંગાલાલ બગત એંડ કુ. મુબઈ	"	૧,૦૦૦
૭૧. શ્રી વીવેકાનંદ મીલ્સ ...	સે. એંડ એન'ટમ નાનુલાખ માલોરવ લ એંડ કુા. અમદાવાદ	"	૪૨૫
૭૨. બેન્ગામીન જુટ મીલ્સ કુા.	મે એ. બી એન ઇવી ચામ ડબલ્યુ બોમનકાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	જુટની મીલનું	૫,૦૦૦
૭૩. હુકમચંદ મીલ્સ (કલકત્તા)	મે. એ. એસ. એ. ચંદ હુકમચંદ એંડ કુા ૩૦ કલાઈવ રટ્લેટ કલકત્તા.	જુટ તથા શણની મીલનું.	૮,૦૦૦
૭૪. હરવાસ્યા જુટ મીલ્સ કુા. ...	મે. એ. રામજીરાજુર બી. એવ હરગોવીંદ, ૬ કલઈચરો, કલકત્તા	જુટની મીલનું	૫,૦૦૦

નં. નામ.	અધિસર અનોદિકાણું.	હેતુ.	ચાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૦૦. કોલમંકર્મીઝ એંડ શી- ર્પીઝ કું. ...	મે. એ. બ્રાઝ એંડ કું. બંગાલ.	"	૧૫૦
૧૦૧. સહ્યાના કોલ કું. ...	મે. એ. ફાર્નીશ એંડ કું. ૮૪ ડી, કલ ધર સીટ કલક તા.	"	૩૦૬
૧૦૨. બંગાલ કરક લાઇમ્સ્ટોન કું. પની ...	મે. એ. એન. ગેલ એંડ કું. ૬૭, કલા- ધર સીટ કલક તા.	ખ હો ખરીદવી વગેરે.	૧૫૦
૧૦૩. મેંટ્રલ પ્રેવીન્સીઝ પોર્ટ- લેંડ સીમેંટ કું. ...	મે. એ. બર્ન એંડ કું. ૭, હેરટીસ. સીટ, કલક તા.	પથર ફાઇવા સીમેંટ ખનાવવી વગેરે.	૧૦૦૦૦
૧૦૪. મર્યુઇટીન ફેલ્ડ કું.	મે. એ. એલરમેનગર્થસ મીલ્સ, ૫૯ શુલ- ગોડા દોડ, રંગુન, ખમ્બી.	ખ હો સાટેની જમીન ખરીદવી વગેરે	૧૫૦૦
૧૦૫. મથુરાપુર જમીનદારી કું.	મે. એ. એચ. વી. લો એંડ કું. ૧૨, હેલ્ડા- લ્કી રેવર, કલક તા.	જમીનદારી જગા ખરી દવી વગેરે.	૨૦૦૦
૧૦૬. કમર્શીયલ પ્રોપર્ટીઝ. ...	મે. એ. સેંઠબાર્નેટ એંડ કું. ૮ હલાધર સીટ, કલક તા.	જમીન ખરીદવી તથા મકાનો બાંધવાં.	૧૦૦૦૦
૧૦૭. પ્રોપ્રીટીઝ એંડ ટ્રેડીઝ કું. ...	મે. એ. બી. એચ. વાર્ડન મન્સ એંડ કું. મુંબઈ.	મકાનો બાંધવાં ભારે લેવાં ભાટે આપવાં તથા વેચવાં ખરીદવા વગેરે.	૮૦૦
૧૦૮. બેંગલ શુગર ફેક્ટરી	મે. એ. પ્રેમંટ એંડ કું. મસ્તકાપુર બંગાલ	જમીન ખરીદવી ખા હતું કારખાનું કહા હતું વગેરે.	૨૫
૧૦૯. સ્ટેન્ડર્ડ શુગર મીલ્સ ...	મે. એ. ઇસ્ટર્ન એજ સી કું. ૨-૩, લાલ બજાર રોડ, કલક તા.	ખાંડતું કારખાનું ખર્ચ હતું શેરડી વગેરેનો પાક કરવો હત્યાદી શેર રોક.	૧૦૦૦

દીવાલના સાટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેથું.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૧૦. સીગ્નેટ કુાં.	... ૮ કલાકવરો કલકત્તા	બોંડ વગેરેનો વેપાર.	૩૦૦૦
૧૧૧. ઇંડીયા એગ્રીકલ્ચર	... મે. એ. ગંગુલીએંડ થે. ઇ. બંગાલ.	સ્થિત ગમતો માટેનાં સાધનો પુરાં પાલવા.	૩૦૦
૧૧૨. માદન થીયેટર્સ	... મે. એ. જી. એફ. માદન એંડ કુાં. ધર્મતોલા સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	સીનેમેટોગ્રાફીયો તથા પ્રદર્શનો.	૧૦૦૦૦
૧૧૩. કુમ્ભ એગ્રીકલ્ચરીસ્ટ એ સોસાયટીશન	... મે. ડી. સી. બી. રાબુ મદ્રાસ.	..	૫૦૦

પોર્ટ ટ્રસ્ટના વેરહાઉસમાં પડેલો માલ.

અુબધનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટનાં વેરહાઉસમાં પડેલા માલને લગતા આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

૧૯૧૬ ના

માલગી બાત.

તા. ૧-૧૦-૧૬ સપ્ટેમ્બરમાં તા. ૧-૧૦-૧૬ તા. ૧-૧૦-૧૬

ને દિને સ્ટોક. થયેલી હીલીવરી. ને દિને સ્ટોક ને દિને ટૉક

રૂના કાપડની ગાંસડી	૨૯,૮૯૬	૪,૪૦૩	૩૧,૩૪૬	૩૧,૦૯૫
" " પેટી	૪,૪૭૨	૭૮૦	૫,૦૪૦	૮,૨૫૧
રેશમ તથા ઉનની પીસગુણ ગાંસડી.	૧,૦૭૬	૬૭	૧,૦૧૧	૧,૧૧૧
... પેટી ...	૧,૧૧૬	૩૫	૧,૧૦૪	૧,૧૫૨
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુવરાઉ) પેકેજી	૩૫,૪૪	૮૭૮	૩,૩૧૪	૭,૬૪૦
રેશમ તથા ઉન ટવીસ્ટ તથા યાર્ન પેકેજી	૩,૪૯૫	૫૩૧	૩,૨૨૫	૩,૬૩૭
નાંખાના ટન	૪૭	૧૧	૬૨	૪૫૭
પલોમેટલ ટન	૧૫૯	૪૯	૨૨૫	૨૧૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સીટ, ફોટ, મુંબઈ.

કાપડની પેદાશ.

હાલની મિલિમાં કાપડની પેદાશ કેટલી હતી તે દર્શાવનારા આંકડા નાચે આપ્યા છે:—

સ્વતંત્ર પેદાશ (લાખ સ્વતંત્ર)

પ્રાંત.	આગસ્ટ માસમાં.		એપ્રિલથી-આગસ્ટ સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબઈ	૨૮૯	૨૧૦	૧૨૬૮	૧૩૩૭
મદ્રાસ	૧૧	૧૧	૮૦	૫૭
બંગાલ	૫	૪	૨૧	૨૪
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૦	૧૦	૪૪	૪૬
અજમેર-મેવાડ	૧	૧	૭	૬
મધ્યપ્રાંતો	૧૬	૧૩	૬૬	૬૮
બ્રિટીશ હિંદ	૩૩૭	૩૫૩	૧૫૨૪	૧૫૪૫
દેશી રાજ્યો	૨૨	૨૦	૧૦૦	૧૧૮
કુલ	૩૫૯	૨૭૩	૧૬૨૫	૧૬૬૩

વારની ગણતરીએ પેદાશ (લાખ વાર)

પ્રાંત.	આગસ્ટ માસમાં		એપ્રિલથી આગસ્ટ સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબઈ	૧૨૪૫	૯૩૦	૫૬૬૬	૫૬૫૬
મદ્રાસ	૨૬૦૭	૩૬૩૮	૨૦૨	૧૬૭
બંગાલ	૨૭૬૧	૨૨૫૩	૧૦૬	૧૧૬
સંયુક્ત પ્રાંતો	૨૫	૩૩	૧૦૭	૧૬૦
અજમેર-મેવાડ	૬	૬	૨૮	૨૨
પંજાબ	૧	...	૧૧	૨
હિંદી	૧	૧	૫	૬
મધ્યપ્રાંતો	૬૬	૫૫	૨૬૮	૨૭૮
દેશી રાજ્યો	૮૧	૭૮	૩૬૮	૪૪૬
કુલ	૧૪૮૫	૧૧૬૫	૬૭૬૬	૭૧૬૫

પેદાશની કીમત (હજાર રૂપીયા)

પ્રાંત	આગસ્ટ માસમા		એપ્રિલથી આગસ્ટ સુધીમા	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબાઈ	૩૭૯૭૧	૩૩૦૦૩	૧૬૯૪૪૨	૨૦૭૨૮૫
મદ્રાસ	૧૫૭૬	૧૮૯૧	૮૦૬૮	૮૬૦૯
બંગાલ	૬૬૧	૭૨૬	૨૭૮૨	૩૭૮૬
મંચુક્ત પ્રાંતો	૧૧૭૪	૧૪૨૦	૪૯૮૦	૬૬૧૮
અજમેર મેવાડ	૨૨૦	૧૭૩	૮૭૬	૯૧૮
પંજાબ	૪૬	.	૩૬૧	૭૭
નીલ્લી	૭૮	૧૨૧	૩૪૪	૫૮૪
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરા	૧૯૭૮	૨૧૨૫	૮૪૮૬	૧૦૪૨૪
દેગી રાજ્યો	૧૮૦૩	૯૦૫	૭૩૩૮	૬૯૨૬
કુલ	૪૫૫૧૩	૯૦૩૬૭	૨૦૨૭૪૭	૨૪૫૨૩૬

સુતરની નબરવાર પેદાશ.

હીંદની મીલોમા સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે,—

નબર પ્રમાણે પેદાશ (હજાર રતલ)

નબર	આગસ્ટ માસમા		એપ્રિલથી આગસ્ટ સુધીમા	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
૧ થી ૧૦	૮૦૮૦	૭૨૭૨	૩૭૭૨૭	૩૮૬૮૧
૧૧ થી ૨૦	૨૭૯૧૧	૩૧૨૧૫	૧-૨૬૬૭	૧૫૭૫૦૩
૨૧ થી ૩૦	૧૭૮૫૬	૧૬૮૯૬	૮૭૭૨૪	૮૦૧૧૩
૩૧ થી ૪૦	૧૮૬૩	૧૫૬૮	૬૨૬૮	૭૩૭૨
૪૧ અને ઉપરાંત	૨૮૩	૨૯૪	૧૯૭૩	૧૬૨૦
કુલ	૫૬૦૧૯	૫૭૨૯૩	૨૬ ૫૦૩	૨૮૫૪૦૯

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (હજાર રતલ.)

	આગર	આગર	એપ્રીલથી આગર	એપ્રીલથી આગર
પ્રાંત.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.
મુંબઈ.	૩૯૮૦૩	૪૨૨૪૯	૧૯૦૭૪૨	૨૦૦૮૫૨
મદ્રાસ.	૩૪૫૧	૩૮૮૫	૧૮૫૬૧	૧૯૩૧૯
બંગાલ.	૩૮૯૦	૨૬૩૪	૧૩૬૯૯	૧૪૬૬૧
સંયુક્ત પ્રાંત.	૨૮૬૬	૨૯૫૯	૧૩૫૨૪	૧૫૬૧૬
અન્ધ્ર-મેર-મેવાડ	૧૭૯	૧૬૧	૮૬૩	૯૦૪
પંજાબ.	૨૯૫	૨૮૬	૧૭૫૯	૧૪૦૫
દિલ્હી.	૨૩૩	૨૭૧	૧૧૮૯	૧૨૦૯
પ્રમુખ પ્રાંતો તથા બીજા.	૨૯૫૧	૩૦૭૦	૧૪૫૦૬	૧૫૧૭૩
દેશી નાબયો.	૩૧૪૪	૨૪૭૩	૧૪૬૧૭	૧૫૮૭૬
કુલ	૫૬૦૧૬	૫૭૨૯૩	૨૬૬૫૦૩	૨૮૫૪૧૯

સુતરની આયાત.

ક. સ. ૧૯૧૯ ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં બ્રિટીશ ' હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉચ્ચ નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

તા. અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ
એ	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૩૬,૫૬૦	૫૫,૩૪૫	.....	.....	.....	૯૧,૯૦
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨૫૦	૫૦,૬૬૧	.....	.....	.....	૫૧,૨૪.
નં. ૫૦ થી ઉપર	.....	.....	.....	.....	.....	.....
બીજા રંગિવાળું	૮૧,૨૯૦	૬૪,૫૧૫	.....	૨,૫૦	.....	૧,૪૮,૦૩૧
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨,૩૫,૦૧૧	૭૮૧૦૦	૫૪,૨૩૫	૧,૮૩૪૦૬	.....	૫,૫૦,૭૫૧
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	૪૦૦૦	.....	.....	.....	૪,૦૦
નં. ૫૦ થી ઉપર	.....	૩૭૦૮૦	.....	૫૧,૭૨૦	.....	૮૮,૮૦
ટોટલ	૩,૬૩,૧૧૧	૨,૯૦,૦૦૧	૫૪,૨૩૫	૨,૩૭,૬૨૬	.....	૬,૩૫,૦૦

કે. સી. ગાલીસ હરેલા ટેબલ ટેલ્યુ ગ્રાફ કન્વા કર્યા જશે ?

નવાં પેટંટો.

કલકત્તાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે તા. ૧૧-૧૦-૧૯ થી તા. ૧-૧૧-૧૯ સુધીમાં આવેલી અરજીઓમાં મુખ્ય નીચે દર્શાવેલી છે:—

પેટંટ નંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૪૮૮૯	ઇ. સી. હેન્સન.	તાર વગર બળ એક રથળેથી બીજે રથળે મોકલવાની રીત.
૪૮૯૨	ટી. કીરીઆકો.	પંપ તથા મેકેરોમાંથી પાણી પુરું પાડવાના સંચાયામાં સુધારો.
૪૮૯૪	સી. લી. પીટ્રીટ.	બળતણની બનાવટમાં સુધારો.
૪૮૯૬	કે. ટી. આલવા.	દરદીને માટેના પટામાં સુધારો.
૪૯૦૧	એ. ટી. કૉલીયર.	આમોક્ષન, ફ્રેનોગ્રાફ, ટેલીફોન વગેરેની બનાવટમાં સુધારો.
૪૯૦૪	એ. ડબલ્યુ. સ્ટોન ક્રીમ અને મેજર એલ. જી. પીલ્કોમ્પ્ટન.	ચોતાની મેળે બંધ થાય એવો નળ.
૪૯૦૫	" "	
૪૯૧૫	થોમસ રોબીન્સન એન્ડ સન લીમીટેડ, મી. જે. રોબીન્સન, તથા ટી. જે. સ્ટીવન્સન.	અનાજમાંથી કુળ તથા કાંકરા છુટા પાડવા માટેના સંચાયામાં સુધારો.
૪૯૧૭	એક્ટીસેલ્સગ્રેટ ટી. જી. ઇન્ડરટી.	ચીસ્ટ નામનો (બખરામણ માટે વપરાતો) પદાર્થ બનાવવાની રીત.
૪૯૨૩	મી. એ. ફ્રાંસેલ.	જુલતા પુત્રમાં સુધારો.
૪૯૨૪	રોપવેજ લીમીટેડ.	આકારી તાર ઉપર ચાલતી લટકતી રેલ્વેમાં સુધારો.
૪૯૩૮	ડબલ્યુ સી.ની બોર.	ખાંડ બનાવવા માટેનો રસ શુદ્ધ કરવાની રીત.
૪૯૪૩	એ. ઇ. એમ. વૉનડર ગીર્થ.	સેફ્ટીઝર એટલે કે વાગે નદી એવા અસ્ત્રામાં સુધારો.
૪૯૪૮	બી. બી. રૂડા.	ઘરમાં દુધની મલાઈ કાઢવાનો સંચો.
૪૯૪૯	વી. એફ નોવેલ તથા સી. એ. કૉલેટ.	પાણી ગળતું અટકાવે એવો નળ.

ધો બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ એક આંટ, ફાટું, મુંબઈ.

આ બાબતનો સંઘર્ષો પચવ્યવહાર “કન્ડોલર ઓફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડિઝાઇનસ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા” એ પ્રમાણે કરવો: દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઓફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડિઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડિઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડિઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલા છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના મીન્ટેડ સ્પેસીફિકેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઓફીસનાં બીનાં પુસ્તકો નીચેના ક્રમાંકે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગ્રામ.	કેમલું.
મુંબઈ...	રેકૉર્ડ ઓફીસ (વિક્ટોરીયા ન્યુબિલિટી ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, ભવ્યબજાર. જોડે તે ટેકસટાઇલ એન્ડ એન્જીનીયરીંગ એસો. સીએશન, નં. ૧, એ, સસેક્સ રોડ, પહેલ. આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ. પબ્લીક લાયબ્રેરી. ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ. પેટન્ટ ઓફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ ફ્લાટ સીવીલ એન્જીનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપુર. ઓફીસ ઓફ ધી ડિરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ. ઓફીસ ઓફ ધી ડિરેક્ટર બૉડ. ઓફીસ ઓફ ધી ડેપુટી કમીશનર ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ. ઓફીસ ઓફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર. પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી. પેટન્ટ ઓફીસ નં. ૨૫, સાઉથમપ્ટન બીલ ડીઆ, ડબલ્યુ. મી. રેકૉર્ડ ઓફીસ એગ્રીમેન્ટ, કૉલેજ ઓફ એન્જી- નીયરી. ઓફીસ ઓફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ નન રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ. વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ. કૉલેજ ઓફ એન્જીનીયરીંગ. ઓફીસ ઓફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઓફ બરમા. એમસન કૉલેજ, ઓફીસ ઓફ ધી કલેક્ટર.
અમદાવાદ ...	
અલ્હાબાદ ...	
બેંગલોર ...	
કલકત્તા...	
કાનપુર...	
કલ્કા ...	
દિલ્હી ...	
હૈદરાબાદ ...	
કરાંચી ...	
લાહોર ...	
લખનૌ ...	
મદ્રાસ ...	
મુંબઈ...	
નાગપુર...	
પૂના ...	
રંગૂન ...	
રૂરહી ...	
ચૌલાપુર ...	

નવા જ્ઞાનોના બીલ્ડીંગમાં દાખલ થાય પુરી પાડે છે

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૫૦ સં ૧૯૧૯ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસનીચે પ્રમાણે હતી.

ચીજનું નામ.

આયાત.

૧૯૧૮ માં
રૂ. (૧૦૦૦)૧૯૧૯ માં
રૂ. (૧૦૦૦)

જીવતાં જનાવરો ...	૫૧૫	૧૫૬
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે ...	૪૦૮	૩૫૬
ખેતીબીજ ...	૪૬૪	૪૧૮
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે ...	૩૬૧	૨૧૮
ખુટસ અને શુઝ ...	૧૬૮	૨૦૪
ધર બાંધવાનો સામાન ...	૧,૧૨૦	૧,૧૬૪
ખીચુંખંતી ...	...	૬
દેહવે ગાંધાં સિવાયની ગાંધીઓ ...	૫૧	૩૧૩
રત્નાયુષ્ક પદાર્થો ...	૨,૨૬૨	૧,૬૧૦
ધડીયાળો ...	૨૬૩	૨૬૮
કોલસા ...	૧૬૪	૮૨
કોફી ...	...	૧૧૫
કાથો (ખીંદરી) ...	...	૩૮
દોરડાં ...	૧૩૮	૪૪
કંદારી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર) ...	૧૫૬	૩૦૧
સાઈકલો ...	૧૭૮	૧૭૩
કપુર ...	૧૬૭	૭૪
ખીજી જાતની મળી કુલ જવા ...	૧,૧૮૩	૧,૩૧૬
જુગડાં રંગવાની ચીજો ...	૧,૦૮૮	૧,૦૮૬
ફટકડા ...	૧૩૭	૧૦૬
ફૂનીગર ...	૬૫	૮૦
કાચનો સામાન ...	૧,૨૦૨	૧,૪૨૫
ચોખા ...	૨	...
ધણ ...	...	૧,૬૫૮
ધંકોનો લોટ ...	૫	...
હાર્ડવેર ...	૩,૦૫૮	૩,૨૨૭
ચામડાં બિન કેળવાયલાં ...	૫૨	૨૦૮
ધલિકટ્ટીસીટીને લગતાં હથીઆરો ...	૧,૨૬૪	૧,૧૨૩
જાગીત વિગેરેને લગતાં મળી કુલ હથીઆરો ...	૧,૮૩૬	૧,૫૬૬
હાથીઠાંત ...	૨૨૬	૫૬૪
જવેરાત ...	૨૮	૧૫૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ રૂ. ૨૧ લે. રૂ. ૨૧, મુંબઈ.

ચીજનું નામ.

૧૯૧૮
રૂ. (૧૦૦૦)૧૯૧૯
રૂ. (૧૦૦૦)

મીણુ	...	...	...	...	...	૪૬૧	૭૦૭
રખરે	...	...	...	...	...	૮૮૧	૯૮૩
દીવેલી	..	...	...	...	...	૨,૯૧૦	૨૮૮
કોપરું	...	...	...	...	...	૧	૧,૭૩૪
કપાળીયાં	...	...	...	...	...	૩	૫,૫૬૫
ભાચમીંગ	...	...	...	...	...	૭૬	૬,૩૦૦
અળસી	...	...	...	...	...	૩,૧૬૧	૧૦,૬૫૮
ખસખસ	...	...	...	...	...	૩૧૮	૪૦૩
સરસવ	...	...	...	...	...	૧,૬૩૩	૩,૦૩૩
તલ	...	...	...	...	...	૬૨	૧,૬૬૪
તેજનો	...	...	...	...	...	૪૫૬	૧,૧૮૧
ખાંડ	...	...	...	...	...	૮૭૧	૧૬૩
ચા	...	...	...	...	...	૨૨,૭૨૬	૧૫,૮૮૬
રે. . .	...	...	...	...	...	૧૨,૧૨૯	૫૦,૧૪૧
ટવીસ્ટ અને થાર્ન	...	...	...	...	...	૧,૮૬૧	૧૭,૦૨૪
કુમાલ અને શાલો	...	...	...	...	...	૨૦	૨૨,૫
પીસ-ચુડા	...	...	...	...	...	૫,૧૨૨	૬૬૨૬
શણ અને શણની બનાવટો	..	...	...	...	...	૩૪૦	૨,૬૮૧
જ્યુટ કાચું	...	...	...	...	...	૫,૨૮૧	૨૪,૬૭૪
રેશમ (કાચું)	...	...	...	...	...	૩૬૭	૫૧૧
રેશમ કુલ	...	...	...	...	...	૪૭૮	૫૬૪
ઉન કાચું	...	...	...	...	...	૫,૬૯૯	૨,૧૬૩
ઉનની ધાઢીઓ ને ગાઢીયાં વગેરે	...	...	...	...	...	૧૮૬	૬૪૧
તંબાકુ બીડી વગેરે	...	...	...	...	...	૩૮૭	૭૪૨
લાકડાં પાટીયાં વગેરે	..	...	...	...	...	૧૬૭	૨૬૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે ખાનગી નિકાસ						૧,૮૧,૧૭૪	૨,૬૭,૬૭૦

વેપારી પુછપરછ.

—:—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો વરફથી તથા બીજા મુલકો વરફથી આવેલી પુછપરછને લગતી વીગત આપીશું. અત્રેના કૉષ્ઠપણુ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કૉષ્ઠપણુ બાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું. પુછપરછની ખબર મોકલનારના નામ, વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ, તથા વેપારનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે:—

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
આઈ. ૧૧૭	બેંગલોરની એક પેટી.	રાજીયરી સુવર, ૩, ઉનનો માલ, દીનાશળી, કોફી, ચા, ખાડ, ગળી, દેશ વગેરે માધ્યસાધનાં વેચવા કાળે દીની પેટીઓની પ્રતીનીધી થવા ઇચ્છે છે.
" ૧૧૮	સ્પેનમાં બાસ્કિયા ખાતેની એક પેટી.	ગળી, આમડાં, મચાલા, કૉપર, તેલનાં બીયાં, રૂ, જુટ, શબ, શીમ જાનું રૂ તથા બીજા દેશના વેપાર માટે સ્પેન સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છનાર દીની વેપારીઓના નામ માગે છે.
" ૧૨૦	બેંગલોરની એક પેટી.	કાગળ, કાપડ, ફલ દીન, ફેન્સી માલ શર્ત્ર, કાળી તથા જલુ સર્જ, રમ કડા તથા કપુરનો વેપાર કરનારી પેટીઓ તથા કારખાનાંવાળાઓના એજન્ટ થવા માગે છે.
" ૧૨૧	કાંતપુરની એક પેટી	દીદમાં માલ બનાવનારાઓ આથા નવા આદિમાં આદિયા રાખવા ઇચ્છના હોય તેમની સાથે કામ પાડવા માગે છે.
" ૧૨૪	રત્નાગીરી જિલ્લામાં માલવણ ખાતેની એક પેટી.	બેલાડોના નામનો દવા માટે વપરાતો પદાર્થ ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૨૫	કલકત્તા ખાતેના એક સરકારી ખાવા માટે	છાલ મોગરાનાં બી પુરાં પાકનારનાં નામ બેઈએ છે.

ધી બોમ્બે ટાઈલ માર્ટ ૨૧ બેક ઓટ, ફેર્ટ, સુંબઈ.

ખબર મોકલનારનું નામ	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કં'પ.	કંઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડીયન ટ્રેડ જર્નલ		
" ૧૫૧	અજમામાંથી બનતો ચીમોલ નામનો દવાનો પદાર્થ બનાવનાર.	એના ખરીદનાર એ સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.
" ૧૫૩	અમેરીકામાં ન્યુયોર્ક ખાતેની એક પેદી.	ત્યાનો માલ ખરીદવા માટે અથવા હીંદનો માલ ત્યાં વેચવા માટે આર-ત્યા થવા ઇચ્છે છે.
" ૧૫૪	કોન્સ્ટેન્ટિનોપલ ખાતેની એક પેદી.	કોપરલ, જ્યુરનો માલ, ગળી, ચા, માખણ, તથા હરીયન ક્લોથ આયાત કરવા ઇચ્છે છે.
" ૧૫૭	ઇટલીમાં મીલન ખાતેની એક પેદી.	એ પેદી અવેરાતનો વેપાર કરે છે અને તેને આડલો દાલમાં મુંબઈમાં છે અને તેને મોતી તથા રંગીત અવેરાત પુર પાડનારાઓ જોઈએ છે.
" ૧૫૮	સંયુક્ત આંતમાં આવેલા દેહરા દુન ખાતેની એક પેદી.	ચા, જુટ, મીણ, લાખ, ચામડાં, હર-ણનાં શીંગડાં, મધ, સાક્ર કરેલું ચીમોલ તથા શીલાજીત વગેરે ખરીદનારા હીંદના વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

નોટ. "ધી ઇન્ડીયન ટ્રેડ જર્નલ"ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગનાર વેપારી યા પેદીએ એક રેકૉર્ડ અથવા સારી એળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી ખાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. હવેની ખાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ધી ઇન્ડીયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સંધુ લાયસેન્સર જનરલ એન્ડ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ એજન્સી નામ તે ઠાગણમાં લખવું).

ઇન્ડીયામાં ફોર્સોગ ટાઇલ્સનું બહોળું ખાતું—ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ એક એડ, ફોર્ડ મુંબઈ.

હિંદના લોક નાયકો.

બાબુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના

એક મત.

દેશી હુમરનો નાદર નમુનો.

દીનની ઇખીમા જે કહેવી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કુ. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃત મંદિર” પત્રિકાના અધિપતિ બાબુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી અખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ શુભ ધ્યાનમાં લેતા અમને ખાતરી છે કે તેમને વેચાણ ઘણું બહાણું થશે.

“બંગાલો” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી શુભોમાં અરયુત્તમ હોવાથી ખીલ સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઐસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

આદ્ય બહુ પ્લેક શાહી ૧૪૪ ટીકડીના	...	...	૦—૧૫—૦
ડાયમંડ " " " "	...	...	૧—૪—૦
(Red) રતી " " " "	...	...	૧—૬—૦
ચીપ " " " "	...	...	૦—૧૦—૦
ચીન (લીલી) " " " "	...	...	૧—૪—૦
કેમ-નીલ પ્લેક શાહી " " " "	...	...	૧—૬—૦
બહુ ઇન્ક " " " "	...	...	૧—૪—૦
વાય લેટ " " " "	...	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીએ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુદર છે કે તમારા લખેલા હરફો મોતીના દાણાની પેઠે ચોલી નીકળે છે. લખવામાં ઘણી જ ઉત્તમ છે. શાહી ખીલકુલ રેલાતી નથી વિદેશી શાહીના બાટલાઓ વાપર્યા હશે, તો પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકો છો કે શાહી કઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકડી મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા બધા બંધ લંનાને ઘણું સારું કમીગન મલે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુખ્ય ખાતેની એજન્ટની રાખવા માગીએ છીએ. પૈસા ધીરી (લોન) નવા ધધાને મદદ પણ આપીશું. મેમ્બલ સાથે લખો—

સ્વરાજ્ય વિરો

સર્વના હૃદયમાં દેશદીપ્ત માન નડ ચેતન સ્ફુરનાર હીંદ નાયકની ઇખીએ દરેક દરેક કુટુંબોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રમણ બાળા અને માનભરિતો ઉત્સર્ગ સાધવા નવીન ચેતન સ્ફુરવે તેવા હૃદય તથા શુદ્ધ અવજૂત કરનાર આર્થ વીરરત્નોના ગ્રીષ્ઠ આર્થ કાર્ડ પેપર ઉપર ૭૫ નંબરના પોષ્ટ બાંડ સાધકના જુદી જુદી બાળના વીરરત્નોના ફોટા તૈયાર છે જેની કી મત સાધા ભ તથા ગરીબસ્થોલિના એમણે જરૂરી રૂપે તેવા હૃદય આદેશથી કી મત તદન જુજ રાખવામાં આવતી છે.

પોસ્ટકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફોટાની કી મત અર્થે આનો ૨૪ કાર્ડના બાર અરતા; ૫૦ કાર્ડના રૂ. સવા. ૧૦૦ કાર્ડના રૂ. ૩૫૦ સવા જે ટપાલ અર્થે અને આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાશ્વરી, મુંબઈ નં. ૩,

દેશી નામું શીખવવાની સુકલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોવો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલબા દેવી રસ્તા પર ભાગીયા મહાજનવાડીમાં ગોરખનદાસ કરસનદાસ હલ્લુ ગુજરાતી કોમસીંચલ ઇન્ડસ્ટ્રીયલમાં દેશી શરાશી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંગઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી દાધપરાધર્મી વગેરે વેપારને લગતી તમામ બાબતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ હંચું જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માંસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. ચોરફોજ (આલાશ્રમ) ના છોકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

ચોરખંદર ચોરટલેંડ સોમેંટ

“અણપતી” છાપ

હંમેશાં સોમેંટ હીંદુસ્તાનમાં આયાત થતા સારામાં સારી સોમેંટની ખરીદા કરે છે, અને બહુતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક ટનવેરના મજબૂત ટ્રેલ્કોમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા ધલોળ સહેલાઈથી હથેલી સહાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સોમેંટ લીમીટેડ

તાતા સનસ એન્ડ લીમીટેડ

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોટ, મુંબઈ

નિરાશ થવાની જરૂર નથી .

પરંતુ એ અન્ય વીશીઓમાં, લોબ્બને ગૃહોમાં કે લપકાદાર લોબ્બમાં, અને ખુદ પોતાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલા રસોઈ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

ડૉ. મુમ્તાઝી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ ન. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના ભાવ પ્રકારી નામના પ્રયત્ન આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ.—

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્વિદ્યામાંથી સાચી રીતી અનુસાર બનાવેલી સક્રિયતા દવા આ દવા નહરાણી મુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને રાગરોગે અણુટ કોવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી સારીરમા આવતી સક્રિય ઉત્તેજ અને ઉન્માદક દવાઓથી દુક સમય મટે નજાતી કૃત્રીમ સક્રિય જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી સક્રિય છે.)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બજાવવાને નિષ્ક્રિય બનાવી સારીરને નિરોધી બનાવે છે.

(૩) અછાઈની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન માર્જને વાંચત આપે છે.

નોટ—અર્બવંતી તેમજ સુવાસી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી મુવારોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થશે હોય તો મરી નય છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦.

સ્ક્રીસેરો ફેસ્ફેટ કેમ્પાઈન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્તુને સક્રિય આપતારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્તુઓમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે સ્ક્રીસેરો ફેસ્ફેટનાં તત્ત્વો રહેલાં હોય છે; અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ઘટી નય છે, ત્યારે સાધારણ આરામચતા અને સક્રિય બની રહે છે. અને અસક્રિયને લઈ જઈ જુદાં જુદાં સપ્લાયમાં ફરે છે. ઉત્પન્ન થાય છે તેથી સારીરને કુદરતી રીતે માર્ક આપે તેવા તત્ત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિરોધ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ખરેખરી ખાત્રી પડે છે, કે સક્રિય આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અંગબળનો ઘસારો વિશેષ જાણતો હોય તેમજે અલુક આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૨-૬-૦ (જોડી સાઇઝ.) ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ.)

ખીજ બનાવડો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

(૩૬)

પ્રીન્સેપ્સ - ૧૧

બ્રોટીશ એકસપ્રેસ મૉલ્ટસ્ટર્સ કું પની.

ની

અદભુત શોધ.

હાયાસ્ટેશ્યમ—ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

==== હાયાસ્ટેશ્યમ. ====

“હાયાસ્ટેશ્યમ” રોટલી, પુરી, વગેરે દરેક ખોરાક માટે,
એક શેર “હાયાસ્ટેશ્યમ” નો એક મણ આટા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી
ખોરાક એકદમ હલકો અને ઘણાજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતદાર
બનાવે છે, અને ખોરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની ખીલકુલ ધારતી રહેતી
નથી.

કીમત, રતલ ૧ ના ટીનની ફક્ત રૂ. ૦-૧૨-૦.

વધુ વીગત માટે લખો:—

==== ન્યુટ્રેશ્યુલમ. ====

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” સાર્વિક ખોરાક, એ ઉછરતા બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી
પુરુષો, બચ્ચાની માવાઓ, કામના બોળને લીધે કંટાળેલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ
વકીલ, ખારીસ્ટરો વગેરે મગજ ભારી કરનારાઓ તથા જેઓની તબીયત અવાર નવાર કંઈને
કંઈક તરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુલ્ય આરોગ્ય સમાન છે.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” એ શરીરમાં હાડકાં, માંસ, લોહી વધારનાર અને મગજને પોષક
અને જલદી પચી શકે તેવો ખોરાક હોવાથી ક્ષય તથા બીજાં લાયકર દરદોમાં એક અત્યુત્તમ
ખોરાક છે. તે શરીરનો અધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌતવ્ય ટકાવી રાખે
છે એટલે દરદોની ખીલકુલ અસર થઈ શકતી નથી.

સવારના ખેડારમાં આને બદલે “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની આ પીવાથી તમોને નુકશાન
થવાને બદલે ફાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્ફુરતી લાવી આગસ ઉઠાડી ક્ષુધા ઘટાડવાને
બદલે વધારે છે. તમો આથી શું નુકશાન ધાય છે તે સુમળે છો છતાં આ છોડી શકતા
નથી અને આના ગુલામ બની બેસો છો તો આની ગરજ સારનાર સર્વ પ્રકારે ફાયદોજ
કરતા આ “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની આ તમો શું નહીં પીઓ?

કીમત રતલ ૧ ના ટીનની ફક્ત રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:—

ધી બ્રોટીશ એકસપ્રેસ મૉલ્ટસ્ટર્સ કું.

પ. બેલાસીસ રોડ, ભાયખલા,—મુંબઈ.

કર્ણિકે પ્રધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કર્ણિકે	એચુ મીક્ષર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણિકે	એચુ પીલ્લ	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણિકે	ટોનીક સીરપ	(શક્તિ માટે)	...	...	...	૧-૦૦-૦
કર્ણિકે	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦૦-૦
કર્ણિકે	કફ મીક્ષર	(ખાસી માટે)	...	...	...	૧-૦૦-૦
કર્ણિકે	કોલેરા મીક્ષર	(પચ્છી માટે)	...	...	...	૧-૦૦-૦
કર્ણિકે	ધન્ડો ખામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૮-૦

ખીલ દવાને માટે સખો.

(૪૮)

Tel. " Kadki " Bombay-કર્ણિકે પ્રધર્સ ગીરગામ-મુ'બઈ.

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને જાણીતી

મહાલે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
બનાર
મુ'બઈ.

વીલાયતી
કીસ્તી મેકરની તાણીતી
૨૨૬૬ ટાપી છાપની હ મેરીઅન
એમ્બોર, સાઈકલ, મીરજાપુર, પીમેર
તથા બચ્ચાના ફેન્સી ડ્રેસો તેમજ સાચી જરીની તથા
નવી તરાહની ઈન્ડ ક્રેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓને
જાલવર જાયો હમારે ત્યાં હરહંમેશ તઈયાર છે તે જોઈ

(૩૪)

જવાને ચુકરો નહી.
બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R
&

Telegrams:-

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us.

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જીલ વચ્ચેનો તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કે નહીં ?

આખા અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું માની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વચ્ચે વચ્ચે જતો ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાહવું પણ સીધાજ સેંક હાર્ટ રીપર વંદાવનું મેનશનમાં "ધી ઈસ્ટર્ન મોટર હાઉસ"માં જ જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતો તમામ સામાન કીધાયે પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાતરી કરી હોય તો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,
Can you send us your address? Our's is,
THE EASTERN MOTOR HOUSE,
11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,
BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANEKJI LAL GORDHANDAS,

Offices:—

Kapadia Bazar

AHMEDABAD.

21-25 Rajamheta's Street,

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Beltings &c., Spinning & Weaving accessories, Reels & Reeds, Yarn & Hardware.

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept orders for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

**Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.**

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams:—

"Premashaw"
AHMEDABAD.

} Code:—A. B. O.
5th Edition.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૧૯૦૦:૧૯૦૦—

(હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી યામીક ગ્રંથ.)

એમતું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકિત્સા બાકા કાગળ, પાકું પૃષ્ઠ ૮૦૦ તુર્ત ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂા૦ ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. બુક.

ઈશ્વરવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ ઘડ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ધર્મર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર મરવ અને રમીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અત પર્યાંત બનેલા સર્વ ગૌણિક અમહારો. વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-મરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

કેશનેબલ સેંકડા ડોઝાઈનામાં મશીનાયો

આરીનું ભરતકામ

પોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, બુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત મુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અસહ્ય સાધ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છવા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત મુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નમ્રજાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, ઓઝોના ગર્ભાશયના દોષ, ઓઝોની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની ફરિયાદ તથા દસ્તની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સમગ્ર આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અજાણ રીતે દૂર થાય છે.

ફિઝીયો-ગોળી ડ્રે ની ડોઝ ૧ તો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડોઝ લેટ એટલે કુલ પાંચ ડોઝ આપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાઇસ લિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાંચ એ.ટી.સ.

કાલભાદેવી રોડ. મુંબઈ,

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાર.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

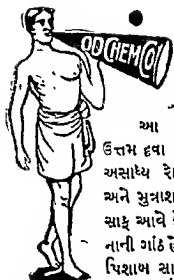
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણુ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીર-માંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, ઘીશાળ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજલું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંછી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણુ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

ઠે. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનિયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુતબ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું જ ને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ત્રુટિ અડચણ આવે છે તથા રાત દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિ વ સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણી જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં ખુબ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાઓ ઉદરમાં બિછાનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાકાત આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની બાજે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ જીવી શકે છે પણ જો જનને દ્રિય રજ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઇર્ષ્યા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણા જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા ભેધએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનને દ્રિયના સ્વચ્છતા અગત્યના કામ કરતાં કબજાઆતથી છુટા થવાને અને આંતર-ડાની ઇર્ષ્યા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા ભેધએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી વજીબ મારતી હોય કે ઇર્ષ્યા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતા હોય; જો મુત્રાશયની કોઈલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનને દ્રિય ઉધાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષ્યા થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાણમાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણ ચાર વાર સાનમેટો લેવા જુલજુ નહિ.

આથી જનને દ્રિયને લવિષ્યમાં ઇર્ષ્યાથી બચાવી રહે અને આખી સીરકમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિરકમને દુર કરશે.

સાનમેટો ક્રૂત આઠ ઔસની ખાટલીમાં વેચાય છે. હરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅન્ક સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂષ્ટ પુષ્ટ અને
ક્રાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારઓને રૂષ્ટ પુષ્ટ, ધૈર્યવાન, ક્રાન્તિવાન અને બાળવાન બનાવે છે. તેના સેવનથી રક્ત દોષ, રવન દોષ, વીર્ય વીકાર, નમેની કમજોરી, શરીર અને મનની નગણ્ય, સ્મગ્ન શક્તિનું શુભ થવું. વાંસાની કાટ, હાથ પગની કમજોરી. તથા દાંડ, અડ્ડી, અજીબ, દસ્તની કળાશ્યાત વીગેરે તમામ દરદો દરે કરી મનને ઉત્સાહી તથા આહોશ બનાવે છે.

હીમત ગોળી ૪૦ ડબ્બી ૧ નો રૂ. ૧.

(૮)

વધુ વીધા નામનું દળદાર પુરતક મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હોડ ઓફિસ—ભામનગર—ઠાઠીઆવાડ. ડ્રેન્થ નં. ૧૮૭ કાલખાદેવી રોડ—મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રજાને અપીલ.

બ્રાધર છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતારએ બાણુનું—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુંખળીના નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતારએના વર્ગમાં બીચોલીય એસાઇયને સુખપાઇ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરીને અદાવાતને કાયદા પૂર્વક દબા છે.

૨. કે આ હક્કના ફોનનો બળભૂ ઉતારએમાં ફેલાવો કરવાની દરેક બાણુ ઉતારની ફરજ છે.

૩. કે પોલીસ ને પોલીસ કરતા એભે નસીબદાર ઉતાર—આમના સ્વાર્થને ખાતર આ હક્કનો સ્પષ્ટ કરવાનો દરેક બાણુ ઉતારની ફરજ છે.

૪. કે હિંદ દરેક તેના બેટા, ને પછી તે પહેલા વર્ગના કે બીજા વર્ગના ઉતાર હોય, તે ભય કે તેમની જીભ વર્ગના ઉતારએ તરફ વાળી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તે, તેની મદદે નવા નિર્માણ સાથે છે.

૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મંડળી છે તે કામ પસંદ ઉતારને રેલ્વે સાથે ફરિયાદ કરી હોય તે તેને કચડી મંડળીના આનરરી સેક્રટરીને નં. ૨૯૧-૨૯૩ નોરા બાબર સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ લખી બાણુવું.

૬. કે દરેક ઉતારએ રેલ્વે કાયદાઓ મુલાકાતી કર્યા પછી બાણુવાની જરૂર છે.

નોરા બાબર સ્ટ્રીટ,

કોટ, મુંબઈ

જયસજ ગાકલદાસ નેજુરી.

બી. એ. સેવક,
બા. એ. સેક્રટરી

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફીસોમા તીજેરીઓ તોડી ચેરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મજબુતાઈ ઢૂંવી છે તે જાણવા નસુના મંગાવ્યા ગોદરેજ નસુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકડોની બનાવટ ઢૂંવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફીસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં મં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો લયકર દુધાળા પક્યાથી એક ડૂંપીયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હુંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા ઠરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની ગ્રામીણ સુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને ઇચ્છુ ઉનાળાની ખરી મોશમ બાકી છે તે સુદતના દરમીયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુરકેલીમાં આવ્યા છતાં બહેર હિંમત રાખી કમર કસી જીવાર બાજરાની પુષ્કળ કડળ ખરીદ કરતા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા રતુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણું જ ચાહુના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિંસેથી પરમાર્થિક આવાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્બોધ્ય કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગુળું થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધગકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્રી તથા આંખે અધારા આવવાં, કંઠાળો આવવો, વિચાર ગદિનનું ગુમ થવું સ્વભાવ ચીડો થવો, જરા જરામાં ઉગ્દેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર ગલાયો ધાતુનું તુરત રજાકીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા દર્મેશ ગરન રહેવું. પ્રિયવસ્તુ તરફ અલ્પગમોઃ—આમ જ્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે, ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજશ્રી ગોળીઓ

તુ મેવન કરવા લલામધુ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દર્દો મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિય ને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મદાઈ વધારે છે અને ખોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંપ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૦ ની ડળીના રૂ. ૨.૫૫ કા ડો ન વાય તો એક પજુ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો ખાંધો સ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ધાસણી પુષ્ણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને ત પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો. જાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૦ ની ડળીના રૂ. ૫.

એક ડળી સાથે કાચદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હલુમાન ગદીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE

—WITH—

ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR Book containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of rullugechiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/-

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shilling.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

RAJKOT, (INDIA.)

Branch:—

BOMBAY. P. O. Box No. 457

વોલાયત કયાં જાયો છો ?

જરા પેહલા તમારા ઇંડિયામાં તો નજર કરો, જુઓ વીલાયતના
સેન્ટની વીસરાવે તેડું.

સેન્ટ વીટેલા

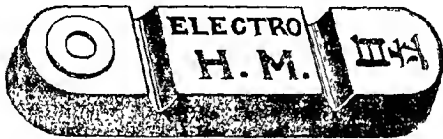
અહીંજ મળે છે કે જે ઉચા ખાનદાને ઇંગ્લેન્ડ કુટુંબો પણ હોસે હોસે વાપરે છે. તમે એક ખાટલી વાપરી જુઓ અને અમે ખાતરી કરીએ છીએ કે વીલાયતી સેન્ટનો તમારો મોહ ઉતરી જશે.

કી. શીશી ૧ ના રૂ. ૧)

(૧૦)

ધી પરસ્તાન પરક્યુમરી હાં.

વાયધુની—મુંબઈ.

ચોખ્ખા ઇલેક્ટ્રોક ત્રાંબા માટે આજ ટ્રેડ માઈનો માલ ખરીદો.

ધી હુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ,

(હુહારા ચોલ કચરા લીમીટેડ.)

જાપાનમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલી

ધાપણ.....ચેન ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦.

હેડ ઓફીસ કેબ, જાપાન.

આયાત તથા નીકાલ કરનારાઓ તથા સ્ટીમરોના માલિકો.

ધી હુહારા માઈનીંગ કંપની લીમીટેડ.

ધાપણ.....ચેન, ૭,૫૦,૦૦,૦૦૦.

પૂર્વ વિશ્વવૃત્તમાં ત્રાંબુ, સોનું રૂપું, જસત, સીસું વગેરેની મોટામાં મોટી ખાણોના માલિકો અને પીતળ, મોસ્થુથુ, તેમજ ખાણોને લગતા સાંચાઓ અને ઇલેક્ટ્રીક મશીનરી વગેરે ખનાવવાના મોટા કારખાનાના માલિકો.

શાખાઓ.

ઓસાકા.	બુએનાએક્સ.	સીડની.	ડાઈરેન,
ટાઈપો.	લંડન.	વલારી વેલ્ટોલ	કુરેન.
થેડાહામા	પારીસ.	હાઈન.	ટીઅનસીન.
ન્યુયોર્ક.	બર્ન.	સિંગાપોર	હાકો.
સાન ફ્રાન્સીસકો	વોર્થ સેપ્ટ.	હાંગકોંગ.	કલકત્તા.
બેંગલોર.	રોમ.	સેંગહાઈ.	

વરેરે, વગેરે.

કોઈ પણ વ્યાપારને લગતી પુછપચછ કે તપાસનો સાબાર સત્કાર થશે.

તારણ સરનામું.

“હુહારા કંપની,”

ટેલીફોન નં. ૩૬

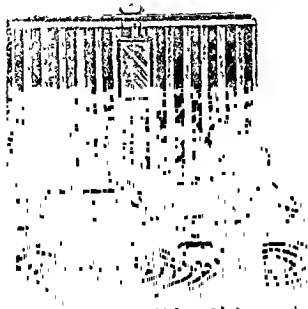
મુંબઈની શાખા.

૧૩૭. એસાલેનેટ રોડ, કોટ.

મુંબઈ.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSINGH'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઇ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ વ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકત્રીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલ્ડીરીટરની ઑફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
મોડીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉલ્લટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જાનીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કન્ટલૉગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી. શે. રૂમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઇડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ થી કાયદાની હટ મી કલમને અનુસરીને મહેલનગરને બહાર એક યાદી મુબર્કની બોર્ડ ટેક કંપનીનાં રેલુકનાર હસુર દાખલ કરવામાં આવી છે)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના સાલના ઇડીઅન કંપનીઝના ૭ મા કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સત્તાવાર થાપણ.... ૩૧. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહાડેલી થાપણ.... ૩૧. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે ૩. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ ચોરસીનરી ચોરસા વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ વગાર કરવાની છે:—

૩. ૩) અરજ સાથે, ૩. ૫) ચોર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક ચોર પાછળ ૩. ૫) થી વધુ નહીં એવા કોલથી, જે કોલ ચોર નામ ઉપર કીધા પછી, જે મહીનાથી એાછી મુત્તમા નહી, એવે અંતરે અને જે મહીનાથી એાછી મુદત નહી એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

ઓ. મી. સાલે માઈકે. બરોડાવાલા, મીત્રકવદાર અને વેપારી (પ્રમુખ)

સર હુકમચંદ સરપચંદ, નાઇટ, બેંકર અને મીલમાલેક.

રાય બહાદુર ઓકારજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. ડીરત કે મેન-મુપતા. એમ. એ., બી. એસ. સી. (હલ) બી. એસ. સી. (ખાલુને લગતી) એમ. એસ. સી. (ગરમી.) એમ. આઇ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. બુચવરશાસ્ત્રી, કલકત્તા.

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી. સોલીસીટર અને નોટરી પબ્લીક (મેમ્બર્સ માળવી મોદી, રજીસ્ટ્રારના સની કંપનીવાળા).

મી. રવીંદ્રસ નારણદાસ, (મેમ્બર્સ નારણદાસ પરચોતમદાસ એંડ સંસ્વાલા) વેપારી

મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, બેચેલર એફ કોમર્સ (મેમ્બર્સ એચ એચ. મહેતાના કંપનીવાળા) વેપારી અને મીલમાલેક.

મી. ત્રીપુરાદી બી. કંચારીઆ.

મી. જીતુલાલ બી. મહેતા. બી. એ. એલ. એલ. બી. એફ—ઓફીસીએ.

બેંકરો:—

ધી ઇંટર-નેશનલ બેંકીંગ કોર્પોરેશન.

ધી બેંક ઓફ ઇંડિયા લીમીટેડ.

સોલીસીટરો:—

મેમ્બર્સ માલના, મોદી, રજીસ્ટ્રારના સની કંપની.

ઓફીસરો:—

મેમ્બર્સ બાટલીમિઈ અને પુરોહીત

ઇનફોર્મેટરેડ એકાઉન્ટ ટો (લંડન) હોર્નીંગ્સ, મુંબઈ.

મેનેજિંગ એજન્ટો:—

રાયબહાદુર આંકારજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેલુકર્ક ઓફીસ:—

૬૫, મેડાસ સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતોપદેશ.

હરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજ-
રાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનાં રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી
લેખો, પ્રશ્નોક ઠાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લગ્નજમ રૂા. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—ભે. ઓ. સેક્રટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. ખી. ટ્રંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, મેાની, ગવેરીઓ, વગેરે
માટે જાહેરખબર આપવાતું સ્ત્રીમંડળ સાધન.

જાહેરખબરના ભાવ.

પ્રકાર	બાર માસ	છ માસ.
૧. આખું પેજ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું „	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા „	૬-૦-૦	૪-૦-૦

અમારાં ઘરાકો કોણ છે ?

હીઝ હાઇનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર, છ સી. આઈ. ઇ, હીઝ હાઇનેસ મેજર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીઝ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીઝ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીઝ હાઇનેસ ડાક્ટર સાહેબ, સી. એસ. આઈ, અને બીજા રાજ મહારાજાઓ, નવાબ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર આનંદેબલ સર, તથા બીજા આનંદેબલ મેમ્બરો, મુખ્યદેવ સાહેબ હાઇ કોર્ટના નામદાર જજ સેશન્સ જલે, કર્નલો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના આનંદરી એ. ડી. સી. લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાઇમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમિશનર અને ઇન્ડિયન ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, પોલીસીકલ મેજર, સરકારી સીનીલીયન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીશનરો, કલેક્ટરો, સુપ્રીન્ટેન્ડીંગ એન્જીનીયરસ, સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ વાગ્સરીમલ એસ્ટેટ, (લીમી) રેલવે મેનેજરો એકઝીક્યુટીવ એન્જીનીયરો, હીવાન બહાદુરો, રાવ બહાદુરો, જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ, મુંબઈના માલ પોલીસ કમીશનર, ઇન્ડિયન નેશનલ કોનમેસના રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ, બેરીસ્ટરો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ ઇન્ડિયા, આનંદેબલ સરજન જનરલ સર ઇ્યુડીસ પાઝી. કે સી એસ આઈ, એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ ઇન્ડિયન મેડીકલ સર્વિસવાળા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ લોર હોસ્પીટલ, કે જેમાં મેજર આનંદેબલ સર, એફ મેજર સી આઈ ઇ. કલકત્તા તથા મેજર એ ઇ. વાટર. આઈ એમ એસ. જેવા મોડા નામોંકિત સરકારી ટાઈટલો વ્યવસ્થાપક હતા તે મોટી સરકારી હોસ્પીટલ, (યુરોપીયન સીવીલ સર્જનરો લેફ્ટેનન્ટ, કેપ્ટનો) (આઈ એમ એસ) એમ. ડી અને વિલાયતી ડીમી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો, એલેક્સાન્ડ્રા મીન્સીપાલિટી, યુરોપીયન તથા દેશી અમલદારો અને જુદરસો તથા જુદા જુદા દેશોના મોટી પદવીના અમલદારો અને જુદરસો વગેરે.—

બાદશાહી ચાકુતી.

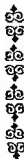
અમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવંશી ચાકુતી વર્ષ વિકારના તમામ વ્યાધી મગટે છે અને નીચી ઘટ્ટ બનાવી અરે પુરુષાતન આપે છે. ખરી મન્દાહ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવનની માફક જોવાર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બલાયણ છે આ દવા વાપરવામાં કોઈ બલની પડેલની જરૂર નથી ૪૦ ગોળીની ટબી એકના રૂ. દસ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
ams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hesian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sandries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.

Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone No.— { Office 3563
Residence 3112

Codes:

4th & 5th Editions A B C,
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમો દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ,
ટોપરાં, ખોળ, હરડાં, જેડીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, છૂંદ, સાઈ,
મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, ગુણુપાટ, ગુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને નીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્તાઈન વગેરે દેશાવરો ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કંટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક જાતનો માલ ખગાર કરી ખરીદીને હિંદના છુટા છુટા ભાગમાં કમીશનથી
માઠલીએ છીએ.

એકલા આરત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

ટેલીફોન.— { ઓફીસ ૩૫૬૩
ઘર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૬૩ ૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારબાઈ મહોલા
મુંબઈ નં. ૩.

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફાઈ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનાર
અને વેચનારા

પોણા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	ગાંધકાંઠા સોડા
કેન્ડેડ રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	" બ્રીન	પોટાશ
હીરકટ બ્લેક	મેલેકાઇટ બ્રીન	" યેલો	પ્રાકૃત શુગર લેડ
હીરકટ યેલો	આરામીન II	" ખાકી	લીથાઈ ક્લોર
હીરકટ બ્રીન	મેટાનીલયલો	" બ્લ્યુ	ટેનીક એસીડ
હીરકટ પીંક	આરેજ II	" ક્રમ્પ	એન્ટીમની સોલ્ટ
બેઝો પરમ્યુનીન	સ્કાર્લેટ 3 R	વિગેરે વિગેરે	ટાઇટ્લે સલ્ફાઇટ સોડા
હીરકટ મેગેંટા	સાઇબીગ બ્લ્યુ		સ્ટેનેટ મોડા
હીરકટ રૂબીન	વીક્ટોરીયા બ્લ્યુ		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
હીરકટ વાયોલેટ વિગેરે.	સ્ટેપીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે		ક્રોસીક સોડા વીગેરે વીગેરે.

(૫૭)

આ માસિક નં. ૬૩, ચીચપોઠલી પટેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોર્ટ હિંદુ આર્કાઇવ કે. એન સેલર પ્રેમમાં પોંડીયા નારાયણ વનારસેએ જામ્યું છે અને ધી ઈન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને બુરો માટે જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ આલ્ફા ટેલીફોન બીલ્ડીંગ્સ ૧૬, બેક સ્ટ્રીટ કોંગ્રા પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANT

વેપાર દેશી

વેપારી એમ્પરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨ મુ VOL XII JANUARY 1920 તા.ચુઆરી ૧૯૨૦ અંક ૭ મો No. 7

કંડીની, મોસમ માટે ગરમ કાપડ.

લગ્ન સરા માટે—રેશમી કાપડ

પોલકા, ઝલલા માટે રેશમ તથા વાયલ.

જરીની મદુરાની તથા બનારસનો સાડીઓ.

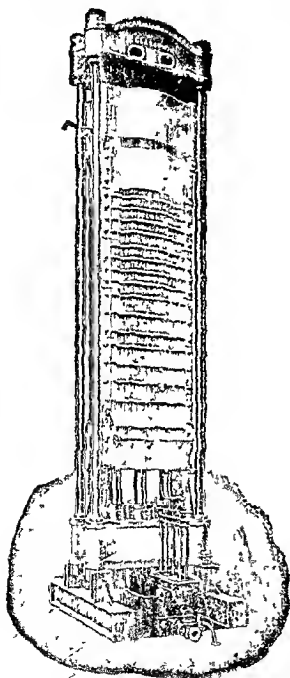
ફેન્સી છાયલો વગેરે તદ્દન સસ્તાં ન સસ્તાં

ખવાતુ એકલુ કેકાણુ—ધી બ્લોમ્બે સ્વદેશી સ્ટોર્સ.

ખારીબંદર, કોટ-મુંબઈ તથા શાળા

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co
31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.
ફરુએટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંદો.
નાં ૩૧ ચવના મોહોલો, ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી હંકન
સટઅરટ ઍન્ડ કુાં લીમીટેડની
ફેની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમપીંગ ઇનજીનો.

દી. સી. અને ઐ. સી.
ઇલેક્ટ્રીક મોટરો ના “ મેરલી
મેકર ” ના સીલીંગ ફ્રેન્સ
(પંખા) અને ઇલેક્ટ્રીક
લાઇટના ફીટીંગસ.

નવાં ૧૦'X૬'X૧૦૦ ના લેન્કસાયર

બાઇલરો.

સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રધસ ના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના જીનો તથા ઐપનર.
ગોડાઉનમાં હુ મેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, ઐનજીન બાઇલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ
ગોડાઉન, ફ્રીયર રોડ, પ્રીન્સીસ હાફ સાથે.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ...	૧
દ્રવેન્દ્ર ચવના એન્ડ કું. ...	૨
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ...	૩
હિન્દુ અનાયાસમ—નાદીઆદ ...	૪
ગીરગ્રામ કેમીકલ લેબોરેટરી ...	૪
અમ્રોતજન ડેપો ...	૫
શ્રી ઇન્ડિયન કંડેમ એજન્સી ...	૫
નમીનદાસ અને માણેલાલ ...	૬
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ...	૬
શ્રી એન્ડ એફ ટાઇવાન લીમીટેડ... ...	૭
શ્રી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમીટેડ. ...	૮
જે. બાલામલની કું. ...	૮
ફીરોઝ એમ. કંદુરની કું. ...	૯
રીશી કેમીકલ કું. ...	૧૦
શ્રી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ... ...	૧૧
છબનલાલ લલિતભાઈ શાહ ...	૧૧
જિવરાજ જી. નેણસી ...	૧૧
શ્રી ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. ...	૧૨
ફૂંકી જાહેર ખખરો... ...	૧૩
કા. કાલીદાસ મોતીરામ ...	૧૩
ડા. ડી રામદેવ એન્ડ કું. ...	૧૪
એમ. એચ. ડાકી... ...	૧૪
શ્રી તેલવેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું. ...	૧૪
ફેલ્કેને સરકારી વહીવટ ...	૧૪
બી. એલ. થોસર ...	૧૪
ઈ. ઈસ. થાટ્ટાવાલા ...	૧૪
રંગેન સમાચાર પ્રેસ ...	૧૬
દાવડાની કું. પની ...	૧૬
ગુપ્તી સેન્ટ્રલ લેક એન્ડ ઇડયા લી. ...	૧૭
ગોદરોજ બ્રદર્સ ...	૧૮
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	૧૯
સી. એન. દાવરની કું. ...	૨૦
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ ...	૨૧
ગોવરધનદાસે કરસનદાસ હાલ્ડ ...	૨૨
શ્રી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	૨૨
શ્રી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ ...	૨૩
શ્રી એલેમ્બિક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી. ...	૨૩
શ્રી બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મેનફેક્ચર્સ કું. ...	૨૪
કાર્નિક બ્રદર્સ ...	૨૪
માહલો એન્ડ કું. ...	૨૪
મોતીલાલ મલ્ખાન્દ એન્ડ કું. ...	૨૫

West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
Hindu Anathashram—Nadiad ...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory... ..	4 A.
Amrothanjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ...	5 A.
Nagindas and Maneklal ...	6 A.
H. Vallabham & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
J. Balamali & Co. ...	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works ...	11 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah ...	11 A.
Jivraj G. Nensi ...	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd. ...	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr. Kalidas Motiram ...	13 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
The Teblet Manufacturing Co. ...	14 A.
State Management of Railway. ...	15 A.
B. L. Thosar ...	15 A.
E. S. Patanvala ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davada & Co. ...	16 A.
The Central Bank of India Ltd. ...	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	19 A.
G. N. Davar & Co. ...	20 A.
Vardhaman & Sons ...	21 B.
Goverdhandas Karsandas Halla. ...	22 B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
The Sabarkantha Boarding House ...	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd. ...	23 B.
The British Express Manufacturers Co. ...	24 B.
Karnik Bros. ...	25 B.
Mahalo & Co. ...	25 B.
Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.

ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ ...	...	૨૬ બી
માનેકલાલ ગોરખનંદાસ ...	...	૨૭ બી
દાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા ...	...	૨૮ બી
નાનાલાલ ગોવરખનંદાસ ...	...	૨૮ બી
મણીચંદ્ર ગોવિંદજી ...	...	૨૯ બી
સપટ કંપની ...	...	૩૦ બી
એચ. કેમિકલ કં. ...	...	૩૧ બી
રાજવેશ નારાયણજી કેશવજી ...	...	૩૨ બી
જીવરાજ ગોકળદાસ નેચર્સી ...	...	૩૨ બી
ગોદરેજ બ્રદર્સ ...	...	૩૩ બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરમ્મક સભા ...	...	૩૩ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અન્યાયાશ્રમ ...	...	૩૪ બી
આર. જી. કામદાર ...	...	૩૪ બી
અમરદાસ માલુકલાલ દેવાવાલા ...	...	૩૫ બી
દુર્લભાઈ ભટ્ટાલાલ અંબરીયા ...	...	૩૫ બી
વેલ કલ્યાણજી દરીદ્રમ્મ ...	...	૩૬ બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રદર્સ ...	...	૩૭ બી
ધી પારસ્ટાન પર્ફ્યુમરી કું. ...	...	૩૭ બી
ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમિટેડ ...	...	૩૮ બી
ગુલામખુસેન હસનાલાલ એન્ડ બ્રદર્સ ...	...	૩૯ બી
ધી નેશનલ સિમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમિટેડ ...	...	૪૦ બી
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૪૧ બી
શૂરજી વલ્લભદાસની કં. ...	...	૪૨ બી
ગુજરાતી હીન્દુ સ્ત્રી મંડળ ...	...	૩૨૮

The Eastern Motor House ...	...	26 B.
Maneklal Gordhandas ...	...	27 B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta.	...	28 B.
Nanlal Goverdhandas...	...	28 B.
Manishanker Govindji	...	29 B.
Sapat & Co. ...	...	30 B.
Od. Chemical Co. ...	...	31 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32 B.
Jivraj Gopaldas Nenshi	...	32 B.
Godrej Brothers	...	33 B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	33 B.
Kathiawad Hindu Ananthashram.	...	34 B.
R. G. Kamdar ...	...	34 B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	35 B.
Dalerai Chhotalal Anjariya	...	35 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	36 B.
Laxmichand Dossabhai & Bros...	...	37 B.
The Parastan Perfumary Co. ...	...	37 B.
The Coopara Trading Co. Ltd...	...	38 B.
Gulambussain Esmalji & Brothers.	...	39 B.
The National Siment Mann. Co. L.	...	40 B.
Jagjiwandas Narayana...	...	41 B.
Shoorji Vallabhdas & Co. ...	...	42 B.
Gujarati Hindos Stri Mandals	...	32

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

—*—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું
ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં
ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે
તમામ બહારના દેશોની હરી-
ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષે નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાવવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક 'ગૌદાન' ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડપર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે.

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૭)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(મ. જ. ગજ્જરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓ તથા વેપારની ચીજોનું પૃષ્ઠ કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માં થાય છે, જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બળતણો, ખતો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકાસો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી મેળશેજી જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ધણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રેટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિગ્રામે સંપર્ક કરવી.

મ. જ. ગજ્જર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫) , ૧૧-૨૪, કાવસજી પટેલ, રોડ, હાંગકોગ બેઠની પાસે ફાટ, સુખ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જાતની બીમારી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લગ્ન, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ધા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરેક આ મલમથી સારા થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીઅર સ્ટ્રીટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ઓરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

ને કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત સીધવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે. રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજાં કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોરોને ત્રગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીકીઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ ઝીંઝિ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

ને કે કોર્પોરેશન તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ ધશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે. માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટકાવું:—મુસ બીલ્ડીંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

(૩૬)

એકવડ સીનેમાની બાબુમા. ધોળી તળાવની પાસે કાલખાદેવી રોડ—મું.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હીસાબ પહેલેથી જમાવવાનો છે, વળી ઘટતી સલાહ તથા બરાબર સમજ કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પધ્ધતિનો બહોળો બચાવ થાય છે. માટે તાજી મેળો

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઇન્સી. સી. એ.

ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે.

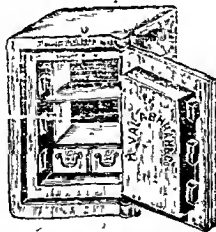
હોમલ સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

(૩૫)

ટેલીફોન નંબર ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ગોરોને પકડવાની

અખંડ વાળી.

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળી અને કેસ બોક્સો.

ખનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

(૩૫) ટૂકાન—અખંડુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

(INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1895.)

Subscribed Capital	Yen.	60,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	37,500,000.
Reserve Fund	Yen.	7,030,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kiukiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad.

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૬ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

અસાયલી થાપણ	યેન	...	...	૬૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર કીધેલી	"	...	...	૩૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	"	...	...	૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઇપેહ, ફાર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કન્ટન કુચાંગ, હુન્કો, કીઉકીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, ચે ગાડી, હાંગકોંગ, શીંગાપોર, સોરાબાયા, સીમારાંગ, બંટેવીઆ, એકંગ, ટાઇપેહ, શીન્ચીકુ, ટાઇચુ, ટાકીઓ, ઓસાકા, કોબી, યોકોહામા, યાકે, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટોવાન મોલ, બાંગ્કોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યાબંધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

ગ્રાહકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉપાડવામાં આવે છે અને બાંધી મુદતની ડીપોઝિટો એક વરન અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

ફરેક ભાવનું શસત્રી અને હુન્કીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

પદ, એક્સલેન્ટ સેડ, ફોર્ટ—સુંબઠ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

ડગલા અને સુટને માટે ઘણીજ સરસ ચાઇના સીલ્ક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીલ્ક -
ખપાનીસ રેશમી ટે સુતરાઉ કાપડ, અને તૈયાર સીવેલા માલ અને એન્ટીમનીવેર,
ડામાસેન્ટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકશ વગેરે અમારે ત્યાંથી
જથાબંધ તથા પરચુરણ કીંશાયત માલે મલશે.—લખી મોકલો.

J. Balamal & Co.

Dana Bunder

Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩.

(૫૨)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, ફાટ, મુંબઈ.
મુંબઈમાં શક્ત અમારૂં જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીન્દી ધરાવ-
નારા અને વીલાયતની તથા વીષેનાની આંખની હોરપીતાલમાં કામ કરી આવેલા
૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મક્કત મલે છે.

વર્ણી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનારકોપથી તથા ઓફ્ટલમોરકોપથી આંખ
વપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. ઈશિઝ પોતે આંખ વપાસી ચસમા લાગુ
કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખરચવાં પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે
બની શકે છે.

મી. ઈશિઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, ઓનરેબલ મર લોરેન્સ
જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર
એન. ચંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસટીસ
બેચેલર, કરનલ ફ્રેમન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ જ્યુલ M. D.,
I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી.
જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ગૃહસ્થો તરફથી એમની
કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વર્ણી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી સોધના

“કોપટોક”

બાઈફોકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક એવા માટે સાંધા વગરનાં) લેન્સીસ
તથા ઉંચી કંવોલ્વીટીના બ્રેઝીલીઅન પેપલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા
સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ
પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં
બાવ ઘણાજ કીશાયત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા આગીપુવંક
મલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાચની ચોપડી મુક્ત મળશે.

નખળાં ઝેરાં માટે.

—:0:—

આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એજ સોના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામબાણુ ઇલાજ છે, ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નખળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્ષી છેડરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કંચુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવા, પેડમાં થતું દરદ અને કુમ્મરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઝેરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વેદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઇ પડ્યો.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવધવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઇ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચાબર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સલેરીન જેઓ ઘણાં નખળા હોય, જેઓને ઉંચ આવતી ન હોય, જેને હિરડીયા લાજ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાઇથી તવાઇને ફીણુ થઇ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નખળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ બહાર થયેલી છે.

ઉપલી આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઇ બી આબરુદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટકે અથવા જગ્યાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચમુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઇની ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુ યાર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

(૫)

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક ગ્રીજ બેહુદ-માંથી થઈ છે,
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સાથે બેઠતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

; ૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના જોડાક અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને જાની કરો.

ધી લક્ષ્મી આટ' પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

(૧૦)

B O M B A Y.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા—

હી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેક્સ કે વાઈચી આંકડી, તાણુ, ખેંચ કે કાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી શ્વાસ
રૂંધાવો, ઘંઠાગાર બનવું, ફીણના શ્રીસોટા, પેટના દુખાવા ઇત્યાદિ નવા કે જુના દર્દ માટે શમખાણ છે.વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ દે ઘેલછાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
વિચિત્ર ભેલું, પ્રેતાહિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.હવેથી કહેથી જાતી. હવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)ન્-દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૧)જી. પો.)ન્છગનલાલ લલ્લુલાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધક હીસ્ટરિયા-શેઠ શેરી-વડોદરા.
(૨૬)**પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા.**

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

એલમ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા હુમર, તથા બેટરી ટેમલફેન, વગેરે માલ કીફાયત
લાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી જાતી કરશે.

ઠેઠ મુળજી બેઠા બીલડીંગ, બીજે માટે, જોડાક નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૮૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

રૂ ૩૧૦ ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વેહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં થટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડિરેક્ટરો.

મૌન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

મેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જોગલાલ વાલજી.

શેઠ વાલજી મુંદરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકંજી.

દરેક ભાવનું આગના વીમાનું કામ (જેનું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમ
ધરવામાં આવે છે બહિર પ્રબળે તથા વેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મંદિરબાની કરવી. વધુ વિગત ચાહ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખતું અથવા નાતે મળવું.

પેસ્તાનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

૧૬, બેન્કબીટ, કોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામગામ અને ધંધાદારીઓને માટે દુકંડ ખરચતી (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો ચાર આનાના સોળ રાખ્દ અને ઉપચોત વધુના દરેક રાખ્દ દીઠ એક પેસાના બાવથી લેવામાં આવશે. ૧૬ રાખ્દ દીઠ ચાર આના અને તે ઉપચોત દર રાખ્દ દીઠ એક પેસો લેવાનો રિવાજ છે. ઉપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા. ૨૦ મી સુધીમાં લખાણ પેસા સાથે નીચે સરનામે મોકલી આપવા જોઈએ. અંદર લખાણ અને પેસા સાથે પોસ્ટમાં મોકલી આપવાં. સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન ઓફ બુરો, ઓલ ટેલીગ્રાફ બિલ્ડીંગ્સ ૧૯, ટૅક ર્ડીટ—કોટ—મુંબઈ.

ચરોતરની તપખીર—ચરોતરની સર્વોત્તમ તમાકુમાંથી શ્રીમંતો માટે ખાસ હાથે ધુટી બનાવેલી—કીમત રવલના રૂપિયા ચાર—નમુનો મફત ચરોતર એજંસી, (૬૨) નડીયાદ,

“લગનુ” પદ્ધતિ” નામની ચોપડી એક આનાની ટીકીટ મોકલી મંગાવો. ડી. એન. શાહ, ખપાટીયા ચઢલા સુરત.

અઘાપિ બહાર નજ પડેલી એવી સુંબઈ ઇલાકાની લુગાળની પ્રત્નોત્તરમાળા— ચાર આના બીજા ધોરણ માટે અંગ્રાહીતનાં મનોચરન ચાર આના દરેક ચોપડીનો ટીકેટ—શન શિક્ષક તૈયાર છે.

ઇગમલાલ મોતીરામ શાહ.

(૬૩)

શાહપોર—સુરત.

“દેવે ભુલમમાંથી” પરાધીન મુંગા પર્દ કલાસ દેવે સુસારોની મુચકેલીઓ દુર કરવાને જો તમારે કાંઈપણ પ્રકારની મદદ, ખાતમી, અથવા સાદાચ નેઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદને ઉચોચ વધારે ફેલાવશે તેવો હોય તો “ઇન્ડીયન એડ” એક હાથેકેટરસ” ના ઉપરપાણા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ એક દેવેઓ સ્થાપવાનું દબાણ કરવું આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે ભાગવેલ સફ્ટરથ પાસેથી મળશે:—

છપરાજી છ. નેનસી.

ધી ઇન્ડીયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન, બોરા બજાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમારાં ઘરાકો કોણ છે ?

હીમ હાઇનેસ ધી નવાબ રાહેબ સર, છ સી. આઈ. ઇ, હીજ હાઇનેસ મેજર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીજ હાઇનેસ મહારાજા ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીજ હાઇનેસ કાઠીર સાહેબ, સી. એસ. આઈ, અને બીજા ચાલ મહારાજાઓ, નવાબ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર ઓનરેબલ સર, તથા બીજા ઓનરેબલ મેમ્બરો, મુંબઈના હાઇ કોર્ટના નામદાર નજ સેક્રેટરી જલ્મે, કન્સિલ, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કન્સિલ, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના ઓનરરી એ. ડી. સી. લેફ્ટેનન્ટ, માઇમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કોમિસ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ રીપાર્ટમેન્ટના આસ્ટ્રોકેટ, પોલીટીક્સ એજન્ટ, સરકારી મીનીસ્ટીયન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીસ નરેક, કલેક્ટરો, મુખીએન્ટી એન્ડનીયરસ, મુખીએન્ટેન્ડ વાઈસરીયલ એજન્ટ, (ફીરી) દેવે મેનેજરો એન્ડગીફુ ડીવ એન્ડનીયરો, રીવાજ બંદાદુરો, રાજ બંદાદુરો, જલ્ડીસ એન્ડ ધી પીસ, સુંબઈના માલ પોલીસ કમીસનર, ઇન્ડીયન નેશનલ કોનમેસના રીસેપશન કમીટીના પ્રમુખ, બેરીસ્ટરો, ડેપુટી રીક્ટર જનરલ એન્ડ પોસ્ટ ઓફીસ ઇન્ડીયા, ઓનરેબલ સરન્યન જનરલ સર સ્પીકીસ પારી કે સી. એસ. આઈ, એમ ડી. લેટ રીક્ટર જનરલ એન્ડ ઇન્ડીયન મેડીકલ સર્વિસપાયા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ ફેડ કોસ વોર હોસ્પીટલ, કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર, એન્ડ સ્ટેવર્ડ સી. આઈ ઇ કલકા તથા મેજર એ. ઇ. વાઈસ આઈ એમ. એસ. નેવા મોડા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો વ્યવસ્થાપક હતા તે મોટી સરકારી હોસ્પીટલ, (પુરોપીયન સર્વિસ સરન્યનો લેફ્ટેન્ટ, કેપ્ટનો) (આઈ એમ એસ.) એમ. ડી. અને વિવાધની રીમી ધરલનારા મોડા ડાક્ટરો, કોલેજોના મીડીસીપાલો, પુરોપીયન તથા દેશી અમલદારો અને શુદ્ધરો તથા જુદા જુદા દેશોના મોટી પદવીના અમલદારો અને શુદ્ધરો વગેરે.—

બાદશાહી ચાહુતી.

જે તે કારખુધી ગુમાવેલી તાબાત પાછી લાવે છે પુરુષાત કાયમ રાખે છે આ રાખ્દથી ચાહુતી વર્ષ વિકાસના વખામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્થ શુદ્ધ બનાવી ખર પુરુષાત આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવનની માફક મોડાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બહાણ છે આ દવા વાપરવામાં કોઈ જાતની પડેછની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ટીબી એકના રૂ. દર.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ—રાજકોટ—કાઠીયાવાડ.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઘ્યોને અસ્વચ્છ ખાટલીના પાણીની સુગંધોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા હુમારી લેમોનેડ “ ટીકલીઓ ” ભારે આવકાર દાયક પીણું છે. જે “ ટીકલીઓ ” લુકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હુમારી સુગર કેટેડ કવીનામન કૅસકેસ વેલ્ટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ ટીકલીઓ ” તાજા અને શુભકારક, ખનાવટો સુગંધ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હુમારા ૧૧ ખેતવાડી, મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧): “ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ ખનાવનારા મુખ્ય. નં. ૪

ગાઉડી રીયુમ શાસ્ત્રી

સંધીવા અને ગાઉડના દરદો માટે આ એ- ઘણેજ અસરકારક. રામગાણ અને ગડપી ઇનાન તે ઉપલા નામનું તેલ છે. એ તેલાવા, પેન મારતો વા, તમામ જાતનો સંધીવા, સાયેટીક, ગાઉડ, હજીની, કરતલ, આકાં નસોતું બેંગાલું, કમર, ઘાવી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખણ, ખરડાની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેલા પગો શુક્રોને સોજો, સુન્દેલા તથા મંદકંઠ ગયલા સાંધા અને દુલકાં અકરરામ, લમણેશો, લકો, લચક, ચસક, વીગેરે તમામ જાતના શરીરના જુના દુખારને અટપટ સાબ કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લોહી ફરતું કરી નવી જાંઘી બખરાની એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપીયા એક.

સર્વે જાણીતા દવાના વેપારીઓ ઠેર છે બાહ્યગામવાળાઓએ નવસારી લખડું.

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હૅડ ઓફીસ:-દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૧૯૨૮.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની જુદી ઉપર આગાહ અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુરીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હમેશાને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન હોડી નહારી જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દુર રાખવાને માટે ઘણોજ અકસીર ઉપાય નીવડ્યો છે કારણ કે તે વાપરયાથી મરકીના ઉંદરો નહારી જાય છે. ઉંદરો મરકીતુ સુગ કારણ માટે તેમને દુર રાખ્યાથી મરકી પથુ દુર રહે છે

વાપરવાની રીત

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ જુદી જુદી જગ્યાએ બસ પુઠા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી થોથે દીવશે એક પથુ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જગ્યામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુખ્ય.

જે

“ઇનકમટેક્સ.”

તમારે ત્રીજા વર્ષના ઉત્તરઓની હાડમારી અને
નુલમ અટકાવવા હોય, હાંદી જેપાર ઉલોખને થતી
હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૧૭
પૌડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવો હોય,
હાંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પંચારની નોખીઓ નોંધતી
હોય, હાંદી ઉલોખ હાંદનાજ લાભ માટે ખીવવો
હોય, નહેર પ્રાંતની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સવા નોંધતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ નોંધતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલ રેલ્વે સબધી લડત ચલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેહન
ફરમારૂપ દાદાચાનજી ૩૧૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ,
એ સરનામે મોકલવા બીન તી છે

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાખના પત્રકો (ડી.
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળે અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

ઓગ્સે કોમર્સીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૨, કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

રૂમીટીઝમનો કટ્ટા દુરમન, તથા સ ધીવા, ઠમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લથક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુઃખાવો, ફાંત તથા કાનનો દુઃખાવો માખ, વીછુ, વગેરે અહરી
દ ખના ઉપગ આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
બાટલી મંગાવી ખાત્રા કરો ક્રી બા.-૧) ની રૂ. ૧૦.

વી. પી. ખરચ બુદ્ધ તે શીવાય

ધણી નાતના મુશબોહાર મધ મધતા તાજા પુલોમાંથી બનાવેલા
હેર એકલો અત્તરો તથા એટો મલરો, અને દરેક નાતના
મગ્નીશ શેન્ટો લવંડર શાણુ હમારી પેન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલરો.

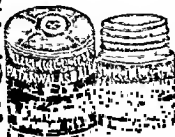
વી પી થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.

એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

(૫૯)

ભાણપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા પ્રદેશની બધી અગત્યની ખબરો, બાણવાચકો દ્વારા લખાયેલી, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પૌરૂ સાથે રૂ. ૬૫,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

મવી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-૨ ગુન

ગ્રામાદ્યેર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

નોટ—આખા બર્મા પ્રદેશમાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહાર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાંગી બાક ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાચાનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર કમીશન.

૬૦ દાવડાની કુાં,

મંગ્માહેવીના કુવારા પાસે,
સુબર્બ નાં ૬.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આજુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની છીછ શોધાની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજ કરો અથવા બતે મળે.

ધી સેંદૂલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૪૯,૫૯,૯૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હિસાબો અને ભીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક થતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેકો તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાહાબાદ બીહારીગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની ખાકી હિપર બ્યાજ આપવામાં આવે છે.

બનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨૧ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સૌરાષ્ટ્ર ન. પોચખાનાવાલા
મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટેકે છે તેનો હિસાબ ગોદરેજ પ્રગટને આપ્યો છે. કોટની ધવર્ટ લેધમની આફ્રીસની આગમાં અને કાપડ બળારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુન જેન્સે વેલીડે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા બહીલાં મેકરોની તીજેરીઓ લીલાઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીદુસ્તાન અને યરમાની સેવીંગ બેંકે માટે સરકારને ઉગર તીજેરી ભેઘતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ઉગર તીજેરીનો ઓરકર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઇ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે હોખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકાનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન 'ચાપાન્યુ' નામે સાયન-ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની કાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઇ છે. અમારી બજારમાં એવી વાત આવી છે કે જે બળી ગયેલી તીજેરીઓ ને કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તેપણુ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાંતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હુમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે કચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશિશ કરો

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બ્હાઈટ ઓધલ
(ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે બ્હાઈટ ઓધ
લના લાળા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમાં બ્હાઈટ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઇનામ અમે આપશું.

બાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૦ ૦

દેવેઠ જાણીતા વપારીઓ પામેશી મળે
દ્વારકાદાસ જનગોલ્લનદાસ એન્ડ સુન્

પ્રોપરાઇટસ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ
ધી કેશવ પરચુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭ અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

(૫૩)

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS" BOMBAY.

THE
Bombay Mill Stores Supply
Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands.
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers. raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth.
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packings,
Canvas Hose, etc., etc., etc.,

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us*

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું. VOL. XII. JANU. 1920. No. 7. જાન્યુ. ૧૯૨૦. અંક ૭ મો.

અનુક્રમણિકા

વિષય.	પાનું.	વિષય	પાનું.
૧. વેપારી વિષયો ૨૬૦		૩ પત્રવ્યવહાર ૩૦૫	
૧. પૂર્વ આફ્રિકામાં જંગલો સંસ્થાનમાં		૪ લાયબ્રેરીમાં આવતા નવાં પુસ્તકો ... ૩૦૬	
સવંનની ડાંડી ૨૬૦		૪. વેપારી ખબરો ૩૧૧	
૨. સોનાનો વેપાર ૨૬૨		૫. વેપારી આંકડાઓ ૩૧૨	
૨. આધપતીની નોંધ ૨૬૪		૧ ખાંડની જગત વખતે આફ્રિકા કીમત ... ૩૧૨	
૧. ચોર્ટ હેન્ડના અવ્યાસને જ તેજન ... ૨૬૪		૨ ખાંડની આયાત ૩૧૩	
૨. સર રતન તાતાના મરણનો શોક ... ૨૬૪		૩. ભેઈન્ટ સ્ટોલ કમ્પનીઓ ૩૧૪	
૩. હોંટમાં રાજકીય મુદ્દાઓ ૨૬૪		૪ વેપારી ચીન્હોની આયાત તથા ચીન્હોના ભાવ ૩૨૩	
૪. આફ્રિકામાં હાલિઓની સ્થિતિ ૨૬૪		૫. કાપડની પેદારા તથા આયાતની સરખામણી ૩૨૩	
૫. ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની રાખાઓ ... ૨૬૫		૬. કાપડની પેદારા ૩૨૪	
૬. રંગ ૨૬૫		૭. સુતરી નંબરવાર પેદારા ૩૨૫	
૭. બ્રીટીશ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફોર ૨૬૬		૮. સુતરની માત્રવાર પેદારા ૩૨૬	
૮. કાઠીયાવાડ હાલિ અનાયાયમ ૨૬૬		૯. સુતરની આયાત ૩૨૬	
૩ ચેમ્બરનો વિભાગ ૨૬૭		૧૦. નવાં પેટન્ટો ૩૨૭	
૧. સર બ્યોર્ન બાન્સની મુલાકાત ૨૬૭		૧૧. હાલિસ્ટાનનો ફરીયાદ વેપાર ૩૨૮	
૨. કમીટીની સભાઓ ૩૦૦		૬. વેપારી પુછપરછ ૩૩૩	

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુબંધના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂા. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂા. ૪-૮-૦ પોસ્ટેજ સુધ્ધાં સંખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિં.

અમારા જુના કોન્ટ્રીક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીટીંગ મેન્ટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેન્ટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

અમોને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમાં નામ બરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે ચર્ચા સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં સ્થાના કરવામાં આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જેથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીટીકમાંથી બીજી પ્રત પણ સ્થાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો મૂકી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફરીયાદ મરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

વહેપારી વિષયો.

પૂવ આફ્રિકાનાં જંગલોમાં સંસ્થાનમાં લવંગની ડાંડી

લેખક-બિહારીલાલ નારાયણજી અંતાણી, જંગલોમાં.

ગયા માસમાં આપણે ઉપરોક્ત સંસ્થાનની મુખ્ય પેદાશ લવંગની બાબતમાં કોઈક જાણ્યું છે. આ સંસ્થાનની બીજી અગત્યની પેદાશો તરફ આપણી નજર ફેરવ્યા પહેલાં આ અકમા આપણે લવંગની પેદા પેદાશ લવંગની ડાંડી તરફ આપણું લક્ષ આપીશું.

લવંગની બાબતમાં આપણે જાણ્યું તેમ લવંગલતાપરથી લવંગને જુમખા રૂપે ઉતાવવામાં આવે છે અને તે જુમખા રૂપમાં એકેક મજા છટે પડતા જુમખાના જે રોશ લાગ રહે છે તે લવંગની ડાંડી નામે ઓળખાય છે.

કર્નાચરના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સ મોટો જરૂરો ક્યાં છે ?

આ વસ્તુ પણ વાણિજ્યનું ઉપયોગી અંગ
અધાપી લેખવામાં આવ્યું છે. હાંડીને સૂકાવી
લવંગની માફકજ તેને બળરમાં મેલવામાં
આવે છે.

આરબ સુલતાનોએ આ સંસ્થાનમાં
પોતાનો વસવાટ શરૂ કર્યો અને મોરીશી
અસમાંથી આણી લવંગની ખેતી આ મુલકમાં
શરૂ કરી ત્યારથીજ આ વસ્તુ લવંગની સાથેજ
પેદા થવા લાગી પરંતુ તેના ખર્ચ ઉપયોગ
તેઓના બાલુવામાં આવ્યો નહિ અને તેના
જાહુધા ઉપયોગ તો લવંગમાં લેણસેણ કરવા-
માંજ થવા લાગ્યો.

સહુ જાણે છે તેમ આરબો સાથેજ કુચ
અને ગુજરાતના સાહસિક બાટીયા તેમજ
ખોલ વ્યાપારીઓ આ મુલકમાં વસવાટ
કરવા તેમજ વ્યાપાર કરવા લાગ્યા તેઓ જે
પ્રાસમી વહાણોમાં દેશથી કુચી છાયલો
સુદ્રા માંડવીની ચીન્ને-ચીકું-અનાજ ચીકીયાં
ઠાપડ વગેરે વગેરે પુર્વ આફ્રિકામાં લાવતા-તેના
બદલામાં હાથી દાંવ-કચકડો-રખર વગેરે
ઉપયોગી ચીજોની સાથે લવંગ પણ વળતી
સફરે સફરહુ વહાણોમાં ભરાવા લાગ્યા અને
ત્યારે ઉપરોક્ત રીમતી કારમાણ વખતસર
નહિ મળી શકતી ત્યારે કેવળ નીરમ ભરવાને
બદલે આ લેણસેણ શિવાય નિરૂપયોગી
લેખાતી પેદાશ હાંડી પહેલ વહેલી કુચી
ચીકીયાઓએ સુદ્રા માંડવીનાં વહાણોમાં
ભરી દેશ મોકલી કુચમાં તેના અજબ જેવો
ઉપયોગ કુચી રંગારાઓએ કર્યો અને
તેમથી તેઓ એક ભતનો જેડ જેવો શતો
રંગ ઠાકવા લાગ્યા અને હાંડીની કીમત ત્યારથી
પ્રમાણિકના વ્યાપારીઓ બાલુવા લાગ્યા-કુચને
અમનશીએ કુચના લગભગ તમામ હથોળોની
જાયાં અર્ધ સૈકામાં થયેલ પડતોના સાથે આ
જાણીય પણ પડયો પણ-એજ કુચી છાયલો
માલોની નકલ સાહસિક જરમન વ્યાપારી-

ઓએ સફરહુ મુલકમાં આવી કરી અને આજે
ખાંગા અને શૂઠા નામથી પ્રખ્યાત કાપડની
હજારો ગાંસડીનો વ્યાપાર કરી પણ કોઈ પણ
ભતી હરીકાષ્ઠમાં ન ટકે તેવી રીતે સ્થાપ્યો.
વખતનાં વહનની સાથે અંગ્રેજોએ પણ હાંડીને
અખતરો કર્યો તેઓ લવંગ સાથે વિલાયત તેને
પણ લઈ જવા લાગ્યા પણ તેઓ પણ હજી
સુધી સદા શિવાય તેના વૈજ્ઞાનિક ઉપયોગ
કરી શક્યા નથી. અમેરિકા ફ્રાન્સ વગેરે સ્થળો
જ્યાં જ્યાં લવંગનાં બળર છે ત્યાં ત્યાં
અમુક જથ્થાઓમાં હાંડી પણ ઉપરોક્ત હેતુ માટે
જતી પરંતુ ટુંક સુલતમાંજ આપણા દુશ્મન
વ્યાપારીઓએ તેની ખરીદી એવી તો અજબ
રીતે વધારી નાંખી કે લગાઇ શરૂ થયાનાં
છેલાં અઠવાડ્યામાં હાંડીની મુખ્ય નિઠાર
જરમનીમાં હતી અને ઉપજેલા ભાવો લગ
ભગ લવંગના ભાવો જેટલાજ જરમનીએ
આપ્યા હતા.

લગાઇ શરૂ થયાની સાથે કોઈ પણ પ્રજાએ
હાંડીની માંગણી કરી નથી. ચાર વર્ષના
પાઠની હાંડી જંગબારની અંદર પાછીને મૂલો
લગભગ ૩૫ રવલના જ્યાં ૧૪ રૂપીઆ
ઉપજતા ત્યાં આઠ અને હજારો દૂર ભારત
ગઈ કુદરતી રીતે અમારી જંગબારની દીર્ઘ-
દૃષ્ટીવાળા વ્યાપારીઓની એસોસીએશનને
આ દેખી અતી ગ્લાની થઈ અને રાજાનિક સર-
કાર તરફની મદદમાં નિરાશા ઉત્પન્ન થતાં
પોતા તરફથીજ તેનું રસાયણિક પ્રયત્ન
આણી કરાવવા માડ્યું અને વિલાયતનાં
ઇંગ્લીશ્વલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં તેમજ કલકત્તાની
સરકારની લેબોરેટરીમાં નમુનાઓ મોક-
લાવ્યા. ઇંગ્લીશ્વલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ તરફથી તો
મોંઘડે ટેકનાંકેલીટી કે જે વ્યાપારીઓ જાણે
છે તેમ સરકારની એક ભતની ગેલકાજ
છે તે આડી આવી અને જંગબારના ખેતીવાડી
હાયરેક્ટર સાહેબ મારફતે તેમણે ન મોકલાવ્યા

તેથી તેમના મારફત પત્ર વ્યવહાર ચલાવા વ્યાપારીઓને સુચના થઇ સહરહુ અમલદાર હડાઇના સમયમાં બહુ કામમાં હોવાથી વ્યાપારીઓની આવી નિર્માલ્ય સુચના પર ધ્યાન આપી શક્યા નહિ પરંતુ ખીચારી ભારતની લેબોરેટરી વરફથી તોપણ જવાબ આપ્યો કે તેમાંથી હિંદુસ્તાનમાં તેલ નીકળી શકે અને અમુક ભાવે જો વ્યાપારીઓ આ પેદાશ આપી શકે તો બધો પાક હિંદુસ્તાન ખરીદી શકે એવો તેમનો અભીપ્રાય થયો જે ભાવ આપવામાં આવ્યો તે ભાવ નુરની સરખામણી કરતાં પોશાઈ ન શકે તેવો લાગવાથી ભારતનાં વાણિજ્યતુ ઠંડા દિલાસાતું સબળ હુથીયાર નિશાણો નાખી અમે જેશી રહ્યા. આ અમારી ડાંડીને દુકંદ ઇતિહાસ છે કહેા અમે ડેવા બહાદુર છીએ તેનો શું આ ચિત્તાર નથી.

ભારતમાં મેં મારા હાલના દુકંદ વસવાટ દરમીયાન કંપનીઓનાં એટલાં તો પ્રેરપેકટસ વાચ્યા છે કે જેની ગણતરી કરવાની મારામાં તો શકતી રહી નથી તેમાંની જો કોઇ પણ કંપની કેમીકલ ઇન્ડસ્ટ્રી તરફ નજર દોડાવવાની હોય શેરનાં ઠમીશનો કરતાં-કંપનીઓ કાંઇ કળાના

વધુ ઉપયોગ માટે યોજવામાં આવતી હોય મેનેજીંગ એજન્ટસોનાં વર્કિંગ પોશવા શિવાય તે કંપનીઓનો કાંઇ ખીજો દેશોપયોગી ઉપયોગ થવાનો હોય તો ભારતની શાખા પુર્વ આફ્રિકો પોકાર કરી ભારતના વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ માટે જવાબદાર શાખા કરને આ ઉપયોગી ચીજ અખતરા માં પરફ્યુમરી, નહિ તો-રંગ, નહિ તો તેલને માં પણ જો લાભ તેને ઉપયોગ કરે તો આ આપવા તૈયાર છે.

સંસ્થાનેની ઉપયોગીતા અને રસાયણ વાણિજ્યનો કાંઇ પણ વ્યવહાર ખ્યાલ ભારતનાં આવ્યો હોય તો મને આશા છે કે આ દુકાં નોંધપર અવરય ખ્યાલ કરવામાં આવે અને તે બાબત કાઠક વ્યવહાર યોજના તૈયાર કરી તાત્કાલિક પગલાં લેવામાં આવશે. નહિ તર તો નિરાસાવાદીઓ અને પાકા અનુભવનાં અંગે ક્રેડીટ અને કહેલા થએલાઓ આપણાં જે દોશો દે છે તે દોશને માટે સીધી આડકતરી રીતે આપણે સર્વાંશે લાયક બનીશું પ્રભુ તે દિન ન આવે. અસ્તુ.

સોનાનો વેપાર.

સોનાની અછત દુનીઆમાં એટલી વધી ગઈ છે કે સોનાના સીકાને આવેજ રાખી તેની સામે કહાડવામાં આવેલી ચલણી નોટો વડે અને એવાં નાણાં બેંકમાં રાખી તેની સામે લખેલા ચેકો વડે સુધારેલા દેશોને વ્યવહાર ચાલે છે તે એટલે સુધી કે એ ચેકો અથવા નોટના બહલામાં તેટલી કીંમતના સોનાના સીકા મળી શકવા નથી. એક આઉસ સે નામાથી ત્રણ પાઉંડ સતર શીલીંગ સાડા દસ પેન્સ લેખે ઇંગ્લંડમાં સોનાના સીકા પાડી આપવામાં આવતા હતા પણ હવે એવી રીતે

સીકા પડાવવા માટે કોઇ વેપારી આતુર ન હોવાથી એ સીકા પાડવાતું જાણે બંધન થઈ ગયું છે અને એક આઉસ સોનાને માટેના જે ભાવ ઉપર જણાવેલો છે તે કરતાં વધારે કીંમત આપીને પણ હી દ માટે હી દી પ્રધાન સોલ્ડ ખરીદ કરે છે. તેમ છતાં ઇંગ્લંડમાં જો સોના આયાત ઇતર દેશો ખાતેથી થતી ન હોય તો ઇંગ્લંડ ઘણા વખત સુધી હી દને સોલ્ડ પાડી શકે નહીં. તેથી ઇંગ્લંડમાં પરદેશી સોલ્ડ કેટલું આયાત કે નીકાશ થય છે તે વીશેના આટડા આપણે દક્ષમાં લેવા જવા

મેટેલીક શીર્ડીગથી બીર્ડીગને આરડો ચોભે છે.

પડે છે. ગયા અકટોબર માસને લગતા-એ
માહિયાની નીચે પ્રમાણે હતા:—

યુનાઇટેડ કીંગડમમાં થયેલી સોનાની

આયાત તથા નીકાશ.

	પાઈડ	ચાઈ ટ
હીંદુસ્તાન	૧૮૪૨૦૧૫	૨૪૨૬૨૨૦
ફોલેંડ	૨૪૮૪૭૫૦૦	૪૨૮૧
બેલ્ગિયમ	૧૮૨૨૪૫૦૦	૧૧૧૪૦
સ્વીટઝરલેંડ	.....	૧૧૨૦૦૦
સ્પેન	૧૨૦૦૦	૮૦૫૫૦૪
પશ્ચિમ આફ્રિકા	૪૭૪૨૨૭	૧૨૬
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૪૦૬૭૮૭	૬૫૭૬૪૦
ઇંગ્લેન્ડ	૮૮૫૩	૧૫૦૦૦૦
રોડેશીયા	૮૯૯૮૩	.....
ત્રાન્સવાલ	૧૩૩૬૩૯૯૮	.....
ફ્રેંચ ઓફ ગુડહોપ	.....	૩૦૦૦૦૦
બીઆર દેશો		
મળીને કુલ	૫૬૫૦૪૩૭૯	૪૧૬૪૩૯૭

આ ઉપરથી જણાશે કે નીકાશ બાદ
ઠરતાં ઇંગ્લેંડમાં સોનાની ચોખી આયાત પડત
લાખ પાઈડની દીંમતની થઈ હતી જેમાં ૪૨૭
લાખ પાઈડ જેટલી હોલેંડ તથા બેલ્ગિયમથી
હતી. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સે જરમનીને અનાજ
મોકલ્યું તેની દીંમતને પેટે વાળવામાં આવેલાં
નાણાંમાંથી આટલું સોનું વેપારદ્વારા ઇંગ્લેં-
ડમાં આયાત થયું છે એમ જણાવવામાં આવે
છે. આવી રીતી કેટલી સમય ચાલુ રહેશે
તે વીશે અભિપ્રાય બાંધવાનાં સાધન આપણી
પાસે નથી પણ જો એ રીતી ચાલુ રહે અને
એમાંથી સારી જેવી રકમનું સોનું હીંદમાં
લાવવામાં આવે તો હીંદમાં હવે પછી સોનાનો
અવેજ રાખી તેની સામે ચલણી નોટ છઠ્ઠાડવી
એવી આ ચેંચરની સુચના જણાવી અમલમાં
લાવી શકાય. હાલ તુરતમાં તો હીંદના કોષ્ટકમાં
સોનાની ભુખ એટલી વધી ગયેલી દેખાય છે કે
હીંદી સરકાર જે સોનું વેચે છે તે બધું ખરી
જવા છતાં સોનાનો ભાવ હજી રૂા. ૨૩-૧૪-૪
ની હદે પહોંચ્યો નથી.

અધિપતીનો નાંધ.

શોર્ટહેન્ડની તાલીમ આપણા દેશમાં ઘણી સ્તુતિમાં અપાય છે પણ તે લેનારાઓમાં મોટો ભાગ અંગ્રેજી ભાષા ઉપર સારો કાળુ ધરાવનારો ન હોવાથી પોતાના કાર્યમાં જોઈતી જડપ વધારી શકતો નથી. ટાઉન્સવીલ ખાતે એક સોલ્ડારે પાંચ મીનીટમાં ૧૧૧૫ શબ્દો ઉતારીને દર મીનીટે ૨૨૨ શબ્દો જેટલી જડપને દાખલો પુરો પાડ્યો છે. આરત્રેલીયાનાં ન્યુ કવીન્સલેંડના સંસ્થાનમાં એ જડપ માટે કોઈપણ હરીફ તેની સાથે શરતમાં ઉતરવા તૈયાર થાય તો સો પાઉંડ સુધી આ સોલ્ડારને મદદ આપવાને પણ ત્યાંનો એક ગૃહસ્થ બહાર પડ્યો છે. એવી હરીફાઈ દ્વારા તથા બીજા ઉપાયોથી હીંદમાં એવા અભ્યાસને ઉત્તેજન આપવું ઘટે છે કેમ કે એવી તાલીમવાળા ગૃહસ્થોની હીંદમાં ઘણી અછત છે.

સર રતન તાતાનાં અકાળમરણથી થયેલો શોક દર્શાવવા માટે મુંબઈના શહેરીઓની જે સભા ગઈ તા ૯-૧૨-૧૯ ને દીને મળી હતી તે વેળા પ્રમુખ તરીકેના પોતાના ભાષણમાં મુંબઈના નામદાર ગવર્નર સર લોઈડ જ્યોન્સ એમનાં બહુ વખાણુ કર્યા હતાં. મરહુમે ગરીબ વર્ગની સ્થિતિ સુધારવાનાં કામોમાં તથા દક્ષીણ આફ્રીકામાં જઈ દુખી થયેલા હીંદીઓને માટે જે મદદ કરી હતી તે માટે હીંદની પ્રજા હંમેશાં આભારની લાગણી ધરાવતી રહેશે.

હીંદમાં રાજકીય સુધારા કરવા માટેનો કાયદો પાર્લામેન્ટની આમની મુલાકાતે પસાર કર્યો છે તેમાં જકાતને લગતી ગોઠવણોમાં હીંદી સરકારને ઈંગ્લેંડની સરકારથી સ્વતંત્ર રીતે હિંદની રાજનીતી નક્કી કરવાની સત્તા આપવામાં આવી નથી અને પ્રાંતિક સરકારો જે પ્રમાણે પ્રજાકીય પ્રધાનના હાથમાં અચુક

ખાતાંઓને લગતી સત્તા સોંપશે તે પ્રમાણે હીંદી સરકારે પણ પોતાનાં અનેક ખાતામાંથી ઓછામાં ઓછાં એક કે બે ખાતા પણ પ્રજાકીય પ્રધાનને સોંપવાં એ સુચનાનો પણ અસ્વીકાર કર્યો છે. રેલવેઓનો વધારેલો દર, ગાડાની વર્ગીને લીધે માલની લાવ લઈજન માટે થતી અતીશય ઢીલ, માલ જોવાય તો બદલો ન માગવો એવી વેપારીઓ પાસે લખાવી લેવાતી કબુલાતો, પરદેશી વેપારને ઉત્તેજન આપે અને દેશના ઉદ્યોગોને ખીલતા અટકાવે એવી રીતે રેલવેના દરો રાખવાની રાજનીતી, વગેરે ક્યારેક પ્રયત્ને હવે વેપારીઓ એવા જાણત થયા છે કે રેલવેઓને લગતું હિંદી સરકારનું ખાતું પ્રજાકીય પ્રધાનને સોંપાવવા માટે પોતાનાથી બનતો સર્વ પ્રયત્ન કર્યા વગર રહેશે નહીં. પાર્લામેન્ટ સુધારા માટેનો કાયદો હમણાં ઘડ્યો તે પછી થોડા સમયમાં વધુ સુધારા કરવાનું કામ હાથ ધરી શકે નહીં માટે તે કાળે ચળવળ કરવી છોડી દેવી એવી સલાહ હીંદી પ્રધાને આપી છે પણ હીંદી પ્રજા તે કદાચ સ્વીકારી શકશે નહીં કેમ કે જે વેપાર ઉદ્યોગ વગર પ્રજા જીવી શકે નહીં તેના માગમાં હાલની રાજ્ય વ્યવસ્થા હરકત કરતાં માલમ જડી છે.

હીંદના જે વેપારીઓ દક્ષીણ આફ્રીકામાં જઈ વસ્યા છે તેમના હક છીનવી લેવા માટેની હીલચાલ પુરી થઈ નથી. એ હીલચાલ કરનારાઓએ પોતાની મતલબ પારખાડવા માટેનો કાયદો પણ ત્યાંની પાર્લામેન્ટમાં પસાર કરાવ્યો છે. હીંદી પ્રજામાં એથી ખજ બળાટ થવાથી હીંદી સરકારની સુચના સ્વીકારી ત્યાંની સરકારે હીંદથી ત્યાં જ વસેલી પ્રજાના હક વીશે તપાસ ચલાવવા માટે કમીશન નેમ્યું છે અને તેને મદદ કરવ

મારેસ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

માટે હિંદી સરકારે મી. રાબર્ટસન નામના અમલદારને મોકલ્યો છે. દરમ્યાન હિંદી પ્રગત તરફથી કેસ રજુ પાયા એવી ગોઠવણ કરવા ને દેવરંડ એંડરૂસ પલ્લુ ત્યાં જવા ઉપડી ગયા છે. એ પ્રકરણ પુરું થયું નથી તેટલામાં પુર્વ આફ્રિકામાં હિંદીઓ જઈ વસેલા તે ભાગમાં પણ તેમના ફક હુંટવી લેવાના પ્રયત્ન શરૂ થયા છે અને દેવરંડ એંડરૂસ તરફથી મળેલા સંદેશા ઉપરથી જણાય છે કે મામલો ત્યાં પલ્લુ ઘણો ગંભીર થઈ પડ્યો છે. આ સર્વથી હિંદી વેપારીઓમાં ઘણો અસંતોષ ફેલાયો છે. હજી પણ ઈંગ્લંડનાં સરકાર વચે પડી કાંઈક મંતોપગરદ ફર્યો લાવશે એવી આશા છે. હિંદી સરકારે તે માટે સખત આશ્રદ કરવા પડશે.

બ્રીટીશ વેપારીઓએ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકામાં ન્યુયોર્ક ખાતે પોતાની એક ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ સ્થાપી છે. હિંદી ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ પણ એજ પ્રમાણે પરદેશોમાં પોતાની શાખા ઠહરાવી જોઈએ. જાપાનમાં સ્થાપાયેલી ઇંડો જાપાનીઝ એસોસીએશન જેમ હિંદ તથા જાપાન વચેનો સંબંધ ઘાટો જાનાવવા માટે પ્રયત્ન કરે છે તે પ્રમાણે જો હિંદીઓ પરદેશો સાથેનો પોતાનો સંબંધ ઘાટો કરે તે હિંદની સંસારીક સજ્જીય આલોગીક તથા વ્યાપારી સ્પીતી વીશે પરદેશો ખાતેની પ્રગતમાં જે ગજાન નજરે પડે છે તેમાં ઘણો ઘટાટો થઈ શકે અને તેનો લાભ હિંદને જહુજ થાય. આવાં મંડળોની મદદથી જાપાન પોતાનો વેપાર હિંદમાં કેટલી ઝડપથી વધારે છે તે વીશે વીગતે વીવેચન કરવાની જરૂર નથી. આ સઘળા સંલેગ ધ્યાનમાં લેવાં આપણે ઇચ્છીશું કે હિંદી વેપારી મંડળો પરદેશો ખાતે પોતાની શાખાઓ સ્થાપવા માટેનાં પગલાં જલદી ભરશે.

એલીઝરાઈન ડાઇઝ મેળવી આપવાની વીનંતી અમને આ ચેમ્બરના સભાસદો તથા

બીજા વેપારીઓ કરે છે. વેપારીઓ પોતે જેનો માલ પસંદ કરે તેની સાથે ભાવ વગેરે ચરતો નથી કરે એજ વેપારનું ખરૂં ધોરણ છે એમાં સરકાર તરફથી હસ્કત નડતી હોય તો તે માટે અરજ કરીને તે દુર કરાવવી અને વેપારીઓ દગો કરતા હોય અને તે સામે સરકાર પાસેથી રક્ષણ મળતું ન હોય તો અપાવવું એ આ ચેમ્બરે સ્વીકારેલાં કાર્યો છે. જો કોઈ પ્રકારનો માલ ન મળવાથી આ દેશના ઉદ્યોગને હુરકત પડતી હોય તો તે દુર કરવા માટેના ઉપાય મુચવવા તથા તેમાં મદદ કરવી એ કાર્યને આ ચેમ્બરે પોતાનું કર્તવ્ય ગણ્યું છે પણ એ કરવાથી જો આ દેશના ઉદ્યોગને મગવડ આપી શકાય તો તે લાભ એ ઉદ્યોગમાં પડેલા સર્વને આપવાનો આ ચેમ્બરનો હેતુ છે જેથી કોઈ પણ અમુક વેપારીઓની પેઢીના અંગત લાભ માટે એ શીવાય કાંઈ વધારે કરી શકાય તેમ નથી. તેમ છતાં આ રંગની જાબદમાં વેપારીઓને પડતી અગવડ ચેમ્બરના લક્ષની જહાર નથી. એ વીએ તપાસ કરતાં એવી ખબર મળી છે કે મેશર્સ ઇલ્ટ લેધમની કંપની પાસેથી નહીં પણ મેશર્સ લેધમ એજરકોમ્પીનીની કંપની પાસેથી એલીઝરાઈન રંગ ખરીદવા માટેનાં લાઇસન્સ મુંબઈ સરકારના ઉદ્યોગન લગતાં ખાતા તરફથી આપવામાં આવતાં નથી. ગામડાંના લોકોને એ માલ આપવાની વાત હોય છે ત્યાં એ કંપની એ ખાતાના વડાની સલાહ લે છે પણ મોટા વેપારીઓની જાબદમાં એ પ્રમાણે વર્તવું કે નહીં તે એ કંપનીની મુનસફી ઉપર છે. જો કોઈને એ રંગ આપાત કરવો હોય તો તેણે તે માટેના લાઇસન્સ માટે કુલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સને અરજ કરવી પણ બ્રીટીશ એલીઝરાઈન કંપની પોતાના આડ-ત્યા શીવાય કોઈને માલ મોકલે એવી આશા નથી. કારણ એ છે કે એને માટેના ભાવ ઉપર ઇંગ્લંડની સરકારનાં બોર્ડ ઓફ ટ્રેડનો અકુશ રહે છે. હાલમાં હિંદમાં એ માલ જેટલો

મળી શકે એવો છે તે હીંદની હાજત માટે પુરતો નથી પણ તેનો ઇલાજ નથી. યુનાઈટેડ ક્રીઝમની બહાર એ માલ માત્ર જરમનીમાં જ બને છે. બીજા કોઈ દેશમાં એ બનતો હોય એમ જાણવામાં નથી અને જરમનીનો માલ તો કોને આપવો તે સુલેહની શરતોમાં નકી કરવામાં આવેલું હોવાથી એ માલ જરમનીથી બારોબાર મેળવી શકાય તેમ નથી આ બાબતમાં બ્રીટીશ સરકાર પણ શંકા કરી શકે એમ નથી. છેવટનો ઇલાજ માત્ર જરમનીથી રંગ મેળવવાનો છે પણ તે બાબતમાં મીત્ર રાજ્યોની ઠાઉન્સીલ જેકરાવ કરેતેને અનુસરીને બ્રીટીશ સરકારે પણ વર્તવું પડે છે એટલે હાલ તુરત તો જે જાવના રંગ મળવા હોય તેનાથી કાપડવાળાઓએ પોતાનું કામ ચલાવવું ઘટે છે.

“બ્રીટીશ ઇંડસ્ટ્રીયલ ફેર” નામથી જે મોટું પ્રદર્શન ક્રીસ્ટલ પેલેસમાં લંડન ખાતે ૧૮૨૦ ના ફેબ્રુઆરી-માર્ચ માસમાં ભરાવાનું છે તેમાં સાંપ્રાપ્યના લોકે પસંદ કરેલા ઉદ્યોગોવાળાઓ ભાગ લે એવી ગોઠવણ કરવામાં આવી છે અને તેમાં ઘણા એવા છે કે જે માટે હીંદનાં ગામડાઓમાં અવકાશ નથી. તેમાં હીંદથી નીચે જણાવેલી ચીજોના નમુના મારવામાં આવ્યા છે:—(૧) ચીંટીનો તથા ઇલેક્ટ્રોપ્લેટ કરેલો માલ, (૨) કેન્સી માલ તથા (૩) રમકડા અને રમત ગમતો માટેનો સામાન આ પ્રદર્શનમાં માત્ર વેપારી-ઓનેજ ભાગ લેવા દેવામાં આવશે અને

જે ચીજો યુનાઈટેડ ક્રીઝમમાં ખરે એવી હશે અને જેને માટે જોરદાર મળ્યા પછી યોગ્ય સુદતની અંદર માલ પુરો પાડી શકાશે એવી ખાતરી રાખવાને કારણ હશે તેવા માલજ આ પ્રદર્શનમાં રજુ કરવા દેવાશે. (૧) સુરતમાં મુખ્યનું લાકડા કામ ધાય છે તે. (૨) લાકડા કામ તથા વીવીધ ધાતુઓની ચીજો (૩) સોના રૂપાની ઝીક વગેરેનું કામ, (૪) કીડીયા જોટાં મોતી, શળીઓ વગેરેમાંથી બનતાં તોરણો વગેરે ચીજો, (૫) રમકડાં તથા (૬) લેસ, ભરતવું તથા ચીકનનું કામ આટલી ચીજો પ્રદર્શનમાં જગા મળી શકશે અને તે માટેની અરજી ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, ન્યુ કસ્ટમ હાઉસ, મુગઈ એ શરનામે કરવી.

કાઠીયાવાડ લીંદુ અનાથાશ્રમનો છેલ્લો દ્વી માસીક રીપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે જે ઉપરથી જણાય છે કે ગયા ભાદરવા માસમાં એની આવક રૂ. ૧૧૫૨ ની અને આમે માસમાં રૂ. ૯૦૪ ની થઈ હતી. જે ઉપરાંત છસો રૂપા અનામત મળ્યા હતા. ખર્ચમાં રસોડા ખાતે ભાદરવા માસમાં રૂ. ૫૨૨ અને આ-સોમાં રૂ. ૨૪૫ થયા હતા. આશ્રમનો લાલ દેનારનો સંખ્યા શરૂઆતમાં ૬૬ ની હતી તેમાં આઠનો વધારો અને ૩ નો ઘટાડો થવાથી છેવટે એ સંખ્યા ૭૧ ની રહી હતી. રસોડા શીવાવનો ખર્ચ ભાદરવા માસમાં રૂ. ૫૬૬ અને આસોમાં રૂ. ૭૧૪ નો હતો જે શીવાય બસો રૂપા એડવાન્સ ખાતે ઉધાર ચયેલા નજરે પડે છે.

ચેમ્બરના વિભાગ.

હીંદી સરકારનાં વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાનાં પણ સર જ્યોર્જ બાન્સની મુલાકાત.

ઈંડિયન મરચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ ખુરોની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા. ૨૬ મીએ હીંદી સરકારનાં વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાના સલાસદ એાં સર જ્યોર્જ બાન્સને મલવા માટે ભેગી મળી હતી. ખુરોના ચેરમેન મી. જહાંગીર ખી. પીટીટ મીટીંગનું પ્રમુખરધાન લીધું હતું મી. પાટીટ સર જ્યોર્જને આવકાર આપતાં દેશના વેપાર અને ઉદ્યોગને લગતા કેટલાક અગત્યના સવાલો ઉપર વિવિચન કર્યું હતું.

સર જ્યોર્જ બાન્સેએ જુદા જુદા સવાલોના જવાબ વાળ્યા હતા શરૂઆતમાં સર જ્યોર્જે જણાવ્યું કે હું વેપાર અને ઉદ્યોગને લગતી બાબત ઉપર બોલું તે પહેલાં મારે એક બહુજ દલગીરી ભરી ફરજ બાજવવાની છે. આપણા બહુ માન પામેલા મીત્ર સર દીનશા વાર્ધા જેવણ તરફ હું ઘણો આદર ધરાવું છું તેવણ ઉપર આવી પડેલાં કુટુંબી સંકટની બખર સાંભળીને મને મોટી દલગીરી ઉપજી છે. આપણે સઘળા તેવણ ઉપર આવી પડેલી દીલગીરીમાં અંતઃકરણથી ભાગ લઈએ છીએ.

હીંદને જગતનું છુટાપછું મળવાનો આવી પડેલો વખત.

તમારા ચેરમેને પોતાના ભાસણમા ઉઠા વેલા જુદા જુદા સવાલોનો જવાબ આપવાની હું કોશીશ કરીશ. શહેનશાહી પસંદગીની જગતને લગતા સઘથી મોટા સવાલ બાજે હું પહેલાં બોલીશ. બ્રેઈન્ટ કમીટીની સલા મણ બહાલ રહેશે એમ જ આપણે ધારી લઈશું તે. આપણે ખાતરી સાથે કહી શકીશું કે ભવિષ્યમાં હીંદને પોતાની સ્વરક્ષણની જગત નાંખવાનો હક મળશે. બ્રેઈન્ટ કમીટી એ એવી ભલામણ કરી છે કે જ્યારે હીંદી

સરકાર અને ધારાસભાઓ એક મત ધાય ત્યારે હીંદી વજરે હીંદની જગતની બાબતમાં વચ્ચે પડવું નહીં. એટલે કે જો હીંદી સરકાર અને હીંદી લેજિસલેચર એક મત ધશે તે હીંદ વહેવાર રીતે જગતના સંબંધમાં છુટે હાથે કામ લઈ શકશે. આ એક આગળ વધવા માટેનું મહાન પગલું છે અને જગતના છુટાપછાની હીંદની લાંબા વખતની આકેશ પાર પાડવાનો વખત આવી પુગેલો આપણે જોઈશું. 'બોમ્બે કોનીકલ' માં એ બાબે પ્રગટ થયેલા અભિપ્રાયો ઉપરથી મેં જોયું છે કે તમે એ બાબે બહુ આશાવાંત જણાતા નથી પણ મેં ઉપર જણાવેલો અભિપ્રાય ખરો પડશે એવી વકી આપણે રાખીશું. બ્રેઈન્ટ કમીટીના રીપોર્ટ આપણને તાર મારફતે મળ્યો હતો તે આગમજ હીંદી વજર અને હીંદી સરકાર બંને એવાં સેવટ ઉપર આવ્યા હતા કે કંઈ પણ ઠરાવ ઉપર આવવા આગમજ શહેનશાહી પસંદગીની જગતના સવાલમાં સમાયેલા સામાન્ય નીયમો ઉપર કેઈપણ પ્રકારે હીંદી પ્રજાના અભિપ્રાય લેવા જોઈએ.

વેપારી વર્ગો સાથે ચલબલ મસલત ચલાવવામા આવશે તેમજ હાલની વડી ધારા સભાની એક કમીટી નેમી એ સવાલ બાજે રીપોર્ટ માંગવામાં આવશે. આવી એક કમીટી નેમવા માટે ફીનેનસ મેમબર અથવા મારા તરફથી આવતો બેઠક દરમીયાન દરખાસ્ત લાવવામાં આવશે. મારી ખાતરી છે કે તમે સઘળા આ પગલાં તરફ પસંદથી બતાવશે. કારણ કે એવી એક કમીટીથી જગતને લગતી રાજનીતી વીશેના સામસામા અભિપ્રાયો મજબુત રીતે રજુ થશે અને સઘળાને પસંદ પડે તેવો તોડ લાવી શકાયો.

ચામડાં ઉપરની નીકાશ જગત
હીંદમાં ચામડાના ઉદ્યોગની માટી
ખોલવણી થવાની વધી.

આ સવાલ હું બધ કહું તે પહેલાં
ચામડાં ઉપર થોડુંક ઉપર નાંખવામાં આવેલી
નીકાશ જગત બાબે હું થોડા શબ્દો બોલીશ
આ જગત શહેનશાહી જગતની કોઈ સામાન્ય
ચોજનાના એક ભાગ તરીકે નાખવામાં આવી
નથી એમ તમે સધળા જાણો છો, પણ હીંદના
લાભ માટે એ જગતની જરૂર હોવાથી તે
નાંખવામાં આવી છે. આ દેશમાના ચામડાં
કેળવીને સંપુર્ણ લેખમાં ફેરવવામાં આવે
અથવા હીંદમાં જ ચામડાની ચીજે બનાવવાને
સગવડ મળે એવી નેમથી એ જગત નાંખવામાં
આવી છે. કે જેથી હીંદમાના કાચાં ચામડાં
પરદેશોમાં ઘસડાઈ જવા પામે નહી. લડાઈની
શરૂઆતમાં આપણને ભેળવી ચામડાંની
બનાવટો આપણે મેળવી શક્યા હતા નહી
કારણ કે મોટે ભાગે તે પણ જરમનીમાંથી
મેળવતા હતા. એવો મામલો ફરી ઉભો થવા
પામે નહી તેટલા માટે શહેનશાહતમાં લેખર
ઉત્પન્ન કરનારી ટેનરીઓ તયાર હોવી ભેળવે
અને હાલની જગતથી હીંદમાં એ ઉદ્યોગની
ખીલવણી થવા પામશે એમ કહેવાની જરૂર
નથી. મજરૂર નીકાશ જગત પરદેશથી આવતી
ચામડાની બનાવટો ઉપર નાંખવામાં આવી
છે જ્યારે શહેનશાહતના ખીજ ભાગોમાંથી
બનતી ચામડાની બનાવટોના સંબંધમાં
જગત ઉપર રીબેટ આપવાની ગોઠવણ કર-
વામાં આવી છે, તમારા ચેરમેને સુચના કરી
છે કે દક્ષીણ આફ્રીકાની યુનીયન સરકારે
હીંદીવાનો સામે લીધેલા છેલ્લાં પગલા તરફ
ભેલાં એ સુલકમાંથી મોકલેલા ચામડા ઉપરની
જગતમાંથી રીબેટ નહી આપવાનો ઠરાવ કરવો
ભેળીતો હતો. પણ આ સુચના એ સુલકના
વેપારને લગતા આંકડાઓ ધ્યાનમાં લીધા વગર
કરવામાં આવેલી હતું ધારૂં છું. દક્ષીણ આફ્રી-

કામાં ટેનરીઓ જેવું કંઈ નથી અને ત્યાં ચામડાં
હીંદુસ્તાનથી મોકલવામાં આવતાં નથી. જેથી
યુનીયન સરકારને રીબેટના લાભમાંથી બાકાત
કરવાનું આપણું પગલું ધીન અસરકારક થઈ
પડતે, એ પગલું કોઈના મસ્તક સામે કારનીજ
વગરની ખાલી ગાંડુક ટાંકવા જેવું થઈ
પડતે.

રંગ માટે હવે આપણને જર્મની ઉપર
આધાર રાખનાનો નથી.

પરદેશી રંગોની નીકાશને લગતો સવાલ
તમારા ચેરમેને રચ્યુ થયો છે અને આ સવાલ
ઉપર કંઈ બોલવાની મને તક મળવા માટે હું
ખચીત પુશી થયો છું આ સ્થળનાં સંબંધમાં
હીંદુસ્તાનના લાભો ધ્યાનમાં લઈને કામ લેવાની
આપણી ફરજ છે અને હીંદમાં રંગનો ઉપયોગ
ખીલવવામાં સરકારે મદદગાર થઈ પડવું
ભેળીએ. હીંદી રંગનારાઓને રંગ સહેલાઈથી
અને ઉંચા પ્રકારનો મેળવો ભેળીએ. આ
નેમથી હીંદના દરેક બંદરના ઠરતમ કલેક્ટર
નેને હુકમ કરવામાં આવ્યો છે કે જે કેસમાં
યુનાઈટેડ કીંગડમમાંથી ચોક્કસ પ્રકારનો રંગ
મળી શકતો નહી હોય તો તે ખીજે ઠેકાણેથી
મેળવવા માટે છુટથી લાઇસેન્સની આપવાં. તમે
જાણવો છો કે હાલનું ધોરણ સતોષ કારક
નીવડું નથી અને હીંદી રંગ મેળવનારાઓને
નુકશાન થવાના દાખલાઓ રચ્યુ કરી શકે તેમ
છો. હું ધારૂં છું કે આ મુશકેલીનો કૂંચો સઉથી
સરસ રીતે કરવા માટે તમારામાના બે વજુ ચક્ર
રચો જેઓ રંગના સંબંધમાં એક્ષપર્ટો હોય
તેઓએ મારી અને ચીંચ એકદમ સાચે એક
ટેબલ ઉપર બેસીને મસલત ચલાવવી આપણી
પહેલી અને સુખ્ય નેમ હીંદી લાભો ભળવવાની
છે. તમેએવળી સવાલ પુછ્યો છે કે ઐટ્રીટનના
કોઈપણ સંસ્થાને એ લાઇન ઉપર કામ લીધું છે કે
ઐટ્રીટન તેમજ એન્ડ્રીલીયાએ પણ એજ
લાઇન ઉપર કામ લીધું છે. લડાઈ આમગજ
રંગના સંબંધમાં જરમન મોનોપોલી ઉપર

મેટેલીક શીર્સીગથી ખીર્સીગને બોડકો ચોસે છે.

આપણે આધાર હોતો અને જરમન માલ બંધ થઈ જતાં હીંદ રંગ વગરનું થઈ પડ્યું હતું તેવો મામલો ફરી ઉભો થયો બેઠાએ નહીં.

જગાતની આંકણી

જગાતની આંકણી કરવાની હાલની ગોઠવણમાં ફેરફાર કરવાનો સવાલ તમારા ચેરમેને રજૂ કર્યો છે હાલની ગોઠવણ એ છે કે એપ્રેન્ડર આગમજથી આંકણી નહીં કરવા માટે તપાસ ચલાવે છે. જુદા જુદા વેપારી માલ આયાત કરનારા વેપારીઓ જેઓમાં અલગત તમારી ચેમ્બરના સભાસદો પણ છે તેઓ સાથે એઓ મસલત કરે છે. આ તપાસ પછી સુચવવામાં આવેલદરોનો નકલ તમારી ચેમ્બરને મોકલવામાં આવે છે અને પાછળથી વેપારી ખાતમી ખાતાના હીરેકટર જનરલ એક કોન ફરનસ બોલાવે છે જેમાં તમારી ચેમ્બરના સભાસદો તેમજ ચેમ્બર ઓફ ટોમરસના સભાસદોના પ્રતિનિધીઓને આમંત્રણ કરવામાં આવે છે અને લાગે છે કે આંકણી કરવા માટેની આ ફી સઘળી પ્રજાને સંતોષકારક જણાવી બેઠાએ પણ તેને બદલે તમારી ચેમ્બરે ખીજા એ મારગો સુચવ્યા છે. મુખ્ય સરકારે પણ ઉપદી રૂઠાં તર્ક પચાંદગી બતાવી છે અને મારો અભીપ્રાય તેમજ મારી આગળજના મેમ્બર સર થોમસ હોલેન્ડ પણ એજ અભીપ્રાય ધરાવે છે.

હીંદમાં ટપાલ માટે વીમાની સરવીસ

અખતરા તરીકે મુખ્યથી કરાંચી સુધી

ઉડનારા ટપાલી વીમાનો.

વીમાનો મારફતે ટપાલ સરવીસ સ્થાપવાનો સવાલ ઉભો થયો છે. મારા ખાતા તરફથી આ સવાલના સંબંધમાં એક સામાન્ય રાજનીતી નક્કી કરવા બાબે વેપારી ચેમ્બરો ભેગ બહાર પાડેલો પત્ર વાંચ્યો બેઠાએ. હીંદમાં વીમાની સરવીસની ખીલવણી

કરવાનો સૌથી સરસ માર્ગ હવાઈ વીમાનો મારફતે ટપાલ લઈ જવા માટે એક કંપનીને ચોક્કસ વરસોની મુદત માટે કન્ટ્રાક્ટ આપવામાં સમાવેલો છે એમ અમારો મત છે. આ કન્ટ્રાક્ટની એક સરત એવી હોવી બેઠાએ કે કંપની કોઈ પણ વીમાનો બનાવનાર એક કારખાનાવાળાઓના આકોશ હેઠળ રહેવી બેઠાએ નહીં. વીમાનો બનાવવામાં દીવસે દીવસે મોટા સુધારાઓ થતા હોવાથી આપણી સરવીસ માટે એકજ પ્રકારના મશીનો લાવવામાં આવે તેવી કોઈ કંપની સાથે આપણે બંધાઈ જવું બેઠાએ નથી. પણ મારે કહેવું બેઠાએ હીંદી સરકારે હજી એ બાબે ચોક્કસ રાજનીતી નક્કી કરી નથી કારણ કે વીમાનો મારફતે ટપાલ સરવીસ લાવ લઈ જા કરવાનું ઇચ્છવાબેગ છે છતાં વહેતા રીતે તે બનવા બેગ છે તે નહીં તે બાબે હજી આપણે નક્કી કર્યું નથી. હીંદમાં હવાઈ વીમાને લગતા કાનુનો યોડુંકમાં ગમે બહાર પાડીશું જે પછી ખાનગી વીમાનીઓને છુટક ઉડવા દેવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે.

તમે બાણીને ખુશી થશો કે એક કંપનીને મોનોપોલી આપવા પહેલાં અનુભવ મેળવવા માટે હીંદી સરકારે મુખ્ય અને કરાચી વચ્ચે અખતરા રૂપે એક વીમાની મેલ સરવીસ સ્થાપવાનો વીચાર રાખ્યો છે. આ સરવીસ બાદશાહી વીમાનો મારફતે ચલાવવામાં આવશે અને મારે જણાવવું બેઠાએ કે આ સરવીસ નમારા નામદાર ગવર્નર સર જ્યોર્જ લોઈડને આભારી છે. આ અખતરા ઉપરથી અમે બાણી શરીરું કે તમે વેપારી અહરથો અને ખાનગી અહરથો કેટલા પ્રમાણમાં વીમાની સરવીસનો ટપાલ માટે ઉપયોગ કરી શકો છો અને હોકો તે માટે જરૂરી ટપાલનો ખર્ચ કરવાને કેટલા પ્રમાણમાં તૈયાર થશો.

મુખર્ષમાં ઉભી થયેલી કંપની પાછળ
કંપનીઓ-સર જ્યોત્ષ્ણા આર્સે
બતાવેલી ચીંતા.

ફેલે ક્રેટ, વેગનોની અછત અને
ચલણને લગતા સંવાદો બાબે સર જ્યોત્ષ્ણા
કેટલુંક વીચેયન કરવા પછી જણાવ્યું કે
એક બીજા અગત્યના સવાલ ઉપર હું થોડા
શબ્દો બોલવા માંડું છું. તમે મુખર્ષ શહેર
ના વેપાર અને ઉદ્યોગને લગતા સાહસમાં
તમે વેપારી કામના સ્વીકારાયા આગેવાનો
છો અને તમારી ચેમ્બર જેવા એક વચ
વાળા અને બાળવાન મંડળ સનમુખ એક
ચીજ બાબે ઇસારો કરવાની મને એક ઉમદા
તક મળી છે. આ શહેરમાં તેમજ કલકત્તા શહે-
રમાં પરપોટા મીસાલ કંપનીઓ પુટી નીકળેલી
છે અને હજી નીકળતી બધ છે અને તેના પરી-
ણામમાં શહેરમાં સડાનો જે પવન કુંકારી રહેા
છે તે તરફ હું બહુજ ચીંતાની નજરે જોઉં છું.
હિંદના ઉદ્યોગની ખીલવણી માટે હું તમારા

જેટલાજ આતુર છું. પણ ઉદ્યોગોની ખીલ-
વણીનો પાયો મઠમ અને મજબુત
સ્થાયી હોવો જોઈએ અને જો શરૂ-
આવમાજ ઉદ્યોગોનો પાક નીચું નીવડે
અને કાપણી વખતે કાંઈ રહે નહીં તો ઉદ્યો-
ગોની ખીલવણીને એક મોટો ફટકો પડવા
વગર રહે નહીં હું તમને તમારા સમ્રાજા
લાગવગનો રૂઠો ઉપયોગ કરવાને અપીલ
કરું છું અને આ દેશમાં એકદમ મોટા
પાયા ઉપર યાદોમ સ્થાપવાને બદલે નાના
પાયા ઉપર સાવચેતીથી આગળ વધવાની
જરૂર દરચીજવાના સંબંધમાં તમારાં લાગ-
વગનો તમે ઉપયોગ કરશો એવી મને
સંપુરણ ખાતો છે.

બાદ ચેમ્બર મીં જહાંગીર પીટી સર
જ્યોત્ષ્ણા ચેમ્બરને આપેલી મુલાકાત માટે
તેમનો ઉપકાર માન્યો હતો અને સભા
વીસજન થઈ હતી.

કમીટીની સભાઓ.

ધી ઈન્ડિઅન મચેન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર વા. ૨૫ મી
નવેમ્બર ૧૯૧૬ ને ઢીને (૨૧. ૮) ૨ કલાકે ભરવામા આવી હતી જે વખતે નીચે
જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

(૧) શેઠ જહાંગીરજી ગમનજી પીટી (પ્રમુખ)	(૧૦) શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી
(૨) „ સોરાબજી એલજી વાંડન	(૧૧) „ પ્રીશંક જે. બીલીમોરીયા
(૩) „ શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ	(૧૨) „ જેઠમલ નારણદાસ
(૪) „ સર કજલભાઈ કરીમભાઈ	(૧૩) „ ગીરમથ કર બી. ત્રિવેદી
(૫) „ ચુનીલાલ વી. મહેતા	(૧૪) „ મનસુખલાલ આત્મારામ માસ્તર
(૬) શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી	(૧૫) „ રેવાઈકર જગજીવન
(૭) „ સુવર્ણમલ લક્ષ્મણભાઈ	(૧૬) „ મયુરાદાસ કાનજી મટાણી
(૮) „ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી	(૧૭) „ બી. એફ. માદન
(૯) „ ગુલાબચંદ દેવચંદ ઝવેરી	(૧૮) „ એન. એમ. મલમુદાર

૧ વા. ૧૧ મી નવેમ્બર ૧૯૧૬ રોજ બસચેલી કમીટીની સભાની મીનીટો જે સભાસદોમાં
ફેરવવામાં આવી હતી તે પચ્ચાર કરવામાં આવી હતી.

૨. મુખર્ષ સરકાર તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો તે સાથે ના. હિંદી સરકારે ભરમા
સરકાર ઉપર જે પત્ર લખ્યો હતો તેની એક નકલ મોકલી હતી. એ પત્રમાં ના. હિંદી સરકારે

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

બરમા સરકારને બહિરકર્ણ હતું કે તેમના (હિંદી સરકાર) તરફથી જે બે પત્ર નં. ૬૮૨ એક; અને નં. ૬૮૩ એક મોકલેલા તે રદ ગણવા. (એ બે પત્રો રેટે બેંક સ્થાપવાના સંબંધમાં તથા હિંદમાં સોનાના સીકકા માટેની ટંકશાળ સ્થાપવાના સંબંધમાં હતા.) આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૩. ડાયરેક્ટર એક ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ તરફથી મેસોપોટેમીઆ અને પર્શીઅન ગલ્ફમાં બ્રોટીશ વેપારના વીરતારનો ફેટલો સંબંધ છે તે સઘળી માહિતી આપનાર એક રીપોર્ટની બે નકલો આવી હતી. તે સંબંધમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે એક નકલ ઠમીટીના સભાસદોમાં ફેરવવી અને બે તેવી નકલની કોઈને જરૂર હોય તો જેટલી નકલોની ઠમીટીના સભાસદો તરફથી માગણી થાય તેટલી નકલો મંગાવવાને સારૂ ડાયરેક્ટર એક ઈન્ડસ્ટ્રીઅલને લખી જણાવવું.

૪. હિંદુસ્તાનમાં તેમજ હિંદુસ્તાન અને “યુનાઇટેડ કીંગડમ” વચ્ચે તારની આવજમમાં વીલંબ થવાથી બેંગાલ ચેમ્બર એક કોમર્સ ના. હિંદી સરકાર પર પત્ર લખેલો તેના જવાબમાં ના. સરકારે તે સંબંધી ખુલાસાનો પત્ર એ ચેમ્બર પર મોકલેલો તેની એક નકલ આ ચેમ્બર પર મોકલી આપી હતી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૫. ના. હિંદી સરકારના રેલ્વે ખાતા તરફથી એવી મતલબનો પત્ર આવ્યો હતો કે હાલમાં રેલ્વે ચાલુ રાખવાનો ખર્ચ, મચ્છુરીની માઘવારી વિગેરે અનેક કારણોને લીધે રેલ્વે સત્તાવાળા ફેટલાક માલનું નુર વધારવાનો વીચાર કરે છે. ખાસ કરીને તેઓને વીચાર ઠેલસા ઉપર હાલ જે નુર છે તે નુર વધારવાનો છે. આ પત્ર ઠમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે રેલ્વે સત્તાવાળાઓના આ વીચાર સામે વીરૂદ્ધ મત દર્શાવનારો એક પત્ર તેઓને લખવો.

૬. બેંગાલ ચેમ્બર એક કોમર્સ પોર્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખાતાના ડાયરેક્ટર જનરલ પર એવી મતલબનો પત્ર લખ્યો હતો કે હાલના હુડીના ચઢતા ભાવ ભેતા દેગાવર જતા તારના દરમાં ઘટાડો કરવો જોઈએ. આ પત્રની એક નકલ મોકલી તેઓની આ સલામતીને અનુમોદન આપવાની આ ચેમ્બરને વીનંતી કરી હતી. આ પત્ર ઠમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે તેમની સલામતીને ટેકા આપવો.

૭. મેસર્સ એલેક્ઝાન્ડર કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીએ તેઓના વડોદરાના કારખાનામાંથી “સ્પીરીટસ” ની નીકાસ કરવામાં જે મુશ્કેલીઓ વેઠવી પડતી હતી તે ઉપર આ ચેમ્બરનું ધ્યાન ખેંચીને ના. સરકારને અરજ કરવા વીનંતી કરેલી તે સુજબ આ ચેમ્બરે ના. સરકારને અરજ કરેલી તેના જવાબમાં ના. સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાના ડીરેક્ટર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હવે પછી સદરહુ કંપનીને જેટલો “સ્પીરીટસ” પરદેશ નીકાસ કરવો હોય તેટલો સ્પીરીટ મુખાઇ આવતા તેપર જકાત લેવામાં આવશે નહીં. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૮. કલેક્ટર એક કસ્ટમ્સ તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે તા. ૭ નવેમ્બર ૧૯૧૬ ને રાજ ઠલકત્તામાં “એપ્રેક્સ”ની કોનશરન્સે જે “ટેરીફ વેલ્યુઅશન”નો ચલાક બરડો તૈયાર થયો હતો તેની એક નકલ મોકલી હતી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૯. આંકડા ખાતાના ડીરેક્ટર તરફથી “ઇસેનશીઅલ એક્સલ” ની જેટલી જાતો તે ખાતા તરફથી પ્રગટ થતા આંકડાના પુસ્તકમાં ઉમેરવામાં આવી હતી તે સઘળી જાતો દર્શાવનારો એક પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૫. આંકડા ખાતાના ડીરેક્ટર તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે હીંદુસ્થાનમાં “ક્ષેપ્ટ સ્કેલ કંપની”ની વર્ગી વર્ગી દર્શાવનારો એક કોઠો રજુ કર્યો હતો. આ બાબતમાં કમીટીનો અભીપ્રાય માગેલો હોવાથી એવો ઠરાવ થયો હતો કે તે સંબંધમાં પુરતો વીચાર કરવાને સારૂ એક સભા કમીટી નીમવી. અને નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થાને સભાસદ તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા:—

શેઠ જહાંગીર બખ્તખાન પીટીટ.

શેઠ સોરાબજી એલજી વોરડન

” એન. એમ. મણીમહાર

એ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

૬. ના. હીંદી સરકાર તથા મુબાઇ સરકાર તરફથી પત્રો આવ્યા હતા જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે “ટેરીફ વેલ્યુએશન”ના સંબંધમાં હાલ જે આ ચેમ્બરના એક અગર જે પ્રતિનીધીઓ મુબાઇ ચેમ્બરમાં મોકલવાની પદ્ધતિ છે તે વ્યાજબી છે અને આ ચેમ્બરની જે પ્રથમ ભલામણ હતી કે પ્રતિનીધીઓ વધારે મોકલવાનો હક મળવો જોઈએ નહીંતો ડીરેક્ટર જનરલ એફ કોમર્શીયલ ઇન્ડેલીજન્સ આ ચેમ્બરની જુદી મુલાકાત દે એ અમલમાં મુકી શકાય તેમ નથી. આ પત્રોની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૭. એસોસીએટેડ ઇન્ડિઅન ચેમ્બર એફ કોમર્સના સેક્રેટરી તરફથી ભલામણનો પત્ર આવ્યો હતો કે આવતી ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કોનફરન્સ અને ઇન્ડિઅન ચેમ્બર્સ એફ કોમર્સની કોમર્શીયલ કોન્ફ્રેસ એકત્ર કરવી. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે એ સુચના અમલમાં મુકવાને કાંઈ હરકત નથી.

૮. એસ્ટેલીઆને મળનારી ઇન્ડેમીટીના સંબંધમાં (વધુ વીગત સારૂ જુઓ. કમીટી મીટીંગની મીનીટ બુધવાર તા. ૮-૧૦-૧૯૧૬ બાબત ૧૪ મી) હીંદી સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં વધુ વીગત સારૂ “ટ્રીટી ઓફ પીસ વીથ જર્મની” એ નામની ચોપડી ના આઠમા પ્રકરણ તરફ કમીટીનું લક્ષ જોઈએ હતું. કમીટી આગળ પત્ર રજુ કરતાં ઠરાવ થયો હતો કે હાલ પુરવ તે સંબંધમાં હિલચાલ મુલતવી રાખવી.

૯ વર્ષમાન પ્રધર્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે પંજાબ અને મધ્ય હીંદુસ્થાનના મુલકોમાંથી ખોરાક ખરીદવાને વેપારીઓને ઘણીજ મુશ્કેલી પડે છે આ સંબંધમાં કમીટીને યોગ્ય પગલાં લેવાની વીનંતી કરી હતી. પત્ર કમીટી આગળ રજુ કરતાં ઠરાવ થયો હતો કે ખોરાક એક મુલકમાંથી બીજા મુલકમાં લાવલઈજા કરવાને સારૂ હાલ જે અંકુશ છે તે ખસેડી નાખવાની ના. સરકારને વીનંતી કરવી.

૧૦. ના. મુબાઇ સરકાર તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં સીવીલ પ્રોસીજર કોડની કલમ ૫૫ પેટા કલમ ૪ રદ કરવાના સંબંધમાં ચેમ્બરનો અભીપ્રાય માગેલો હતો. કલમ નાદારીના કાયદાને લગતી હતી, અને સાધારણ રીતે તે રદ થવાથી નાદારી કાયદો અંકુશિત થતો હતો તેથી ના. સરકારની એ ભલામણને ટેકો આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧. ચેમ્બરના સેક્રેટરી તરફથી રાજનામું દર્શાવનારો એક પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતા સર્વાનુમતે એવો ઠરાવ થયો હતો કે તેમની સુવ્યવસ્થા નોકરી જોતા ચેમ્બર રાજનામું સ્વીકારી શકે તેમ નથી, પણ એમના પગારમાં માસીક રૂ ૨૦૦ નો વધારો કરી આપવો અને તેઓએ આ ચેમ્બરમાં ત્રણ વર્ષ સુધી જોડાયેલા રહેવું. પણ એ તે દરમિયાન ના. સરકાર તરફથી એમને કોઈ પણ નિમજીક મળે અને તેઓને એ માગણી સ્વીકારવાની ઇચ્છા હોય તો એમને છુટા કરવા.

હીવાગીના માર્ગે ફેન્સી ટાઇલ્સની છાંદી હીજાઇનોજોઇ છે ?

૧૨. મેસર્સ કાવશજી હીનશા બ્રધર્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે જી. આઈ. પી. કંપની “વેગન” પુરાં પાડવામાં લીલ કરે છે તેથી તેઓને ઘણીજ હાડમારી વેઠવી પડે છે. આ પત્રનાં સંબંધમાં ઠરાવ થયો હતો કે રેલ્વે બોર્ડને લખી જણાવવું.

૧૩. મેસર્સ કાવશજી હીનશા બ્રધર્સ તરફથી જે “રીસ્ક નોટ” ના સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો (વધુ વીગત સાહેબુઓ કમીટીની મીટીંગની મીનીટ મંગળવાર વા. ૧૧ મી નવેમ્બર બાળત ૧૪ મી) તેજ સંબંધમાં બીજો પત્ર આવ્યો હતો કે જી. આઈ. પી. રેલ્વે નુકશાનીના સંબંધમાં કાંઈ પણ બદલો આપતી નથી આ સંબંધમાં તેઓએ હાલ માગી હતી. કમીટી આગળ પત્ર રજુ કરતાં કંપનીને લખી ખુલાસો મંગાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૪. ઇજીપ્તની સરકારના રેલ્વે આતા તરફથી જુદા જુદા માલ માટે ટેન્ડર માગવામાં આવેલાં છે, અને તેને લગતી તમામ માહિતી તથા સરતો બતાવનાર એક પુસ્તક આ એમ્બરપર મોકલવામાં આવ્યું હતું. આ બાબતમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે એક સરકારી સલાહકારોમાં ફેરવવો.

૧૫. શેઠ એ. એચ. નાઝર અને શેઠ સુરજમલ લલ્લુભાઈ તરફથી રૂબલ નોટ એરડી-નાન્સ તરફ કમીટીનું લેક્ષ બેંચનામાં આવ્યું હતું તથા તે સામે ના. સરકારને પ્રોટેસ્ટ મોકલવાની વીનંતી કરવામાં આવી હતી. કમીટી આગળ આ પત્ર રજુ થતાં ના. સરકારને તારથી મોકલવાનો “પ્રોટેસ્ટ” ઠરાવ થયો હતો અને તે પ્રમાણે એક તાર ના. હોંદી સરકાર પર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૧૬. એ. સર જ્યોર્જ ગાન્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે “રેલ્વે વેગન” ના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે પત્ર તેઓને લખવામાં આવ્યો હતો તે પત્ર રેલ્વે બોર્ડ ઉપર તેઓએ રવાના કર્યો છે અને આશા છે કે બોર્ડ એ સંબંધમાં યોગ્ય પગલાં લેશે.

એમ્બરનો પત્રવ્યવહાર.

૧

નં ટી ૩૫૪ તા. ૧૧-૧૨-૧૯

નામદાર હોંદી સરકારના વેપાર હિસાબ ખાતાના સેક્રેટરી જોગ.

હિંદી,

સાહેબ,

ગઈ કાલે આપને નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો છે:—

રશીયન રૂબલ નોટ સંબંધી ૧૯૧૯નો

સાતમા નંબરનો એરડીનાન્સ કહાડવામાં આવ્યો છે તેથી ઇંગ્લીશન મર્ચન્ટ્સ એમ્બરની કમીટીને ઘણી ચીંતા હતીપત થઈ છે કારણકે જે વેપારીઓએ એ રૂબલ નોટમાં નાણાં રોક્યા છે તેમાંથી મોટા ભાગને એથી નુકશાન થશે. એ નોટનું કામકાજ ઘણા લાંબા સમયથી પ્રમાણિક વેપારની રીતે કરવામાં આવે છે તેથી અને ઇંગ્લેન્ડના મીત્ર રાજ્યોમાં રશીયા હોવાથી એ વેપાર માટે કાંઈ બીટી ન હતી. રશીયામાં રાજ્યક્રાંતી થયા પછી

પણ સરકારે એ વેપાર બાબત કાંઈ ચેતવણી આપી ન હતી જો કે એમાં મોટી રકમના સોદા થતા હતા તે વાત ઘણું કરીને સરકારની બાંજુ બહાર ન હતી. હાલમાં સરકારે આ એરડી-નાન્સ કહાડયો તેથી વેપારી વર્ગમાં ઘણો ગભરાટ ફેલાયો છે અને તેનું ખાસ કારણ એ છે કે એ નોટ પ્રમાણિકપણે મેળવેલી હોય તો પણ તેને પોતાની પાસે રાખવાનું ફ્રાન્સદારી શુન્હારૂપ ઠરાવવામાં આવ્યું છે. એમ જાહેર કરવામાં શો હેતુ હશે તે વીશે કમીટી તદ્દન અજાણી છે અને તેથી વીનંતી કરે છે કે એ બાબતમાં વેપારીઓની ચીંતા મટાડવા માટે એ જાહેરનામાનો હેતુ પ્રગટ કરવો. એમ થાય તે અગાઉ એમની મજબુત બક્ષામણ છે કે માત્ર રૂબલ નોટના સોદા કરવાનું જ શુન્હા ભરેલું ઠરાવવું અને એ નોટ પોતાની પાસે રાખવાનું શુન્હા ભરેલું ન ગણવું તથા જેમની પાસે એવી નોટો હોય તેઓ તે નોટો સરકારને સ્વાધીન કરવાને બદલે તે વીશેની

માહિતી સરકારને આપે એવી ફરજ પાડવી તથા એથી કલમની ખીજ પેટા કલમમાં સાર્વજનિક આપવાની જે શરતો વીશે ઇશારો કર્યો છે તે શરતો ભોંદર કરવી આ ઉપરાંત ત્રીજા રાજ્યો તથા અલગ રાજ્યોમાંથી જ્યાં આ રૂબલ નોટોની આયાત માટે મનાઈ હોય તેવા દેશોનાં નામ કરીટી જણવા માગે છે કેમકે કયા દેશો ખાતે એ નોટો મોકલી શકાય એમ છે તેની ખબર મેળવવાની વેપારીઓને જરૂર છે.

લી. આર્સાંકીવ
જે. કે. મેહેતા.
સેક્રેટરી.

નામદાર સરકારે આ વીશે હુમણું એક પ્રેસ નોટ બહાર પાડી જણાવ્યું છે કે રૂબલ નોટ વીશે સરકારે બહાર પાડેલા ઓરડીના નસના સંબંધમાં યાદ રાખવાનું છે કે આ બધી હેરાનગતીનું મુજ રશીયાની હાલની સરકાર જે રીતે નાણાં અલાઈડ્ડો રાખ્યા વગર નોટો ફાડે છે તે છે. વાર્કંદમાંથીજ દરરોજ લગભગ આખીસ લાખ રૂબલની નોટો બહાર પડે છે. એ ન વાપરવી એવી હીલચાલ અત્યાર સુધીમાં અકઘાનીસ્તાનમાં શરૂ થઈ ચુકી છે અને હીંદી સરકારે એ રૂબલ નોટો માટે ઓરડે-નાસ બહાર પાડવાનું જે સખત પગલું હીંધું છે તેની એવી અમર થવાની આશા રાખવામાં આવે છે કે આ નોટથી થનાર નુકશાનમાંથી હીંદી વેપારીઓ બચે. એ નુકશાનને બચ દરરોજ વધતો જાય છે. અગાઉ જે વેળા એવી નોટોને પેટે નાણાંને અવેજ રાખવામાં આવતો હતો તે વખતથી રૂબલ નોટોનો વેપાર ચાલે છે પણ હવે એ નોટો માત્ર સ્ત્રી કાગળના મુલની થઈ પડી છે એને વેપાર ચાલવા દેવાથી હીંદની નાણા બજારની સલામતી ન રહે અને એલેક્ષીવીરની હીલચાલને ઉત્તેજન મળે. તેથી વેપારીઓના રક્ષણ માટે એવું ઉત્તરવામાં આવ્યું છે કે તેઓ રૂબલ નોટ પરપ્રેશ મોકલી શકે અથવા નામદાર સરકાર પાસે રાખી મુકે અને રશીયન સરકાર એ નોટને પેટે અવેજ રાખતી થાય ત્યાં સુધી રાહ જુએ. હાલની સ્થિતિમાં એ નોટોને કીમતી ચીજ તરીકે બજારમાં ફરતી રહેવા

દેવી એ હીંદના નાણાં બજારને મારી નાંખનારું થઈ પડે.

મુંબઈ દેશી કાપડના વેપારીઓની મંડળો.
નં. ૧૫ તા. ૨૪-૧૧-૧૯
ઈન્ડિયન મર્ચન્ટસ એગ્રીમેન્ટ એન્ડ બુરોના
સેક્રેટરી ભેગ,

મહારાષ્ટ્ર

આવક ઉપરના વેરાને લગતા ધ. મ. ૧૯૧૮ ના કાયદાની રૂચે નામદાર સરકારે ઘડેલા નીચેના માટે વાંધો દર્શાવવામાં જે ૭૧ વેપારી મંડળોના પ્રતિનિધીઓ મળ્યા હતા તેમની એક સભા એ કામ માટે એકઠાં કરવામાં આવેલાં ફંદમાંથી વધેલી રકમનું શું કરવું તે વીશે વીચાર કરવાને માટે ગઈ તા. ૧૭-૧૧-૧૯ ને દીને મળી હતી. તેમાં એવી સુચના કરવામાં આવી હતી કે એ બાકી વધેલી રકમ જે લગભગ રૂ. ૧૦૮૦૦ જેટલી છે તે તમારી ચેમ્બરને એવી શરતે સોંપી દેવી કે હવેથી ત્યારે આવક વેરાની એ બાબત સંબંધી કાંઈ સલાહની જરૂર પડે ત્યારે તે સલાહ આ ૭૧ વેપારી મંડળોને ચેમ્બરે આપવી અને એ વીશે સરકાર તથા અન્ય સત્તાવાળાઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા પડે ત્યારે તે કામ ચેમ્બરે કરવું. આ શરતો સાથે એ રકમ સ્વીકારવાને તમારી ચેમ્બર તઈયાર છે કે કેમ તે મને જણાવશે. તમારો જવાબ જલદી મોકલવાની વીનંતી છે. એ મળેથી એ વીશે ખીજ ત્રીટીંગ બોલાવવામાં આવશે.

લી. આર્સાંકીવ
હાલજી ગોષીંદજી.
ઓ. મેઈન્ટ સેક્રેટરી.

ટી. ૩૨૧ તા. ૧-૧૨-૧૯.
મુંબઈ દેશી કાપડના વેપારીઓની મંડળોના
સેક્રેટરી ભેગ.
મુંબઈ.

મહારાષ્ટ્ર,

તમારા નં. ૧૫ ના તા. ૨૪ ત્રી નવેમ્બર નાં પત્રના જવાબમાં તમને એવું જણાવવાનું આ ચેમ્બરની કમીટીએ મને ફરમાવ્યું છે કે

ઈન્ડિયન પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

જાહેર પ્રજાના લાભને લગતી સર્વ બાબદમાં જાહેર પ્રજાનું હિત સંબાળવા માટે તથા હિંદના વેપાર ઉદ્યોગને વધારવા માટે ચેમ્બર ટ્રેડમાં પોતાનાથી બનતો સર્વ પ્રયત્ન કરે છે. પોતાની આ ફરજ કોઈ પાસેથી કોઈ બદલો કે મદદ મેળવવાની આશા વગર એ બાબતે એવી વધારાની શખવામાં આવે છે. તમે ૭૧ વેપારી મંડળો તરફથી રૂપયા દસ હજાર આપેલા આપવાની માગણી કરી તેની કદર મારી કમીટી છુટે છે પણ એની સાથે જે ભારે શરતો સુકી છે તેને લીધે એ સ્વીકારી શકતી નથી.

લી. આગ્રાફીત,
સતબુદ્ધિ એમ. મજબુદ્દાર,
સેક્રેટરીની વતી.

નં. ટી. ૩૩ તા. ૧૯-૬-૧૯.
નામદાર હિંદી સરકારનાં નાણાં ખાતાના
સેક્રેટરી જોગ,
સીમલા.

મહેરબાન સાહેબ

તા. ૫-૬-૧૯ ને હીને સરકારે ૨૩૧૨ નંબરનો જે કસ્ટોમર છે તેમાં ગળી બનાવનારાઓને જે વસ્ત્ર સુધી આપવા વેરામાંથી માફી મળી છે. કયા સંલેગો ધ્યાનમાં લઈને એ માફી આપવામાં આવી છે તે તથા એવીજ માફી બીજા કોઈ ઉદ્યોગને આપવામાં આવી છે કે કેમ તે વીશેની માહિતી આપી આભારી કરશે એજ બીનંતી.

લી. આગ્રાફીત
જે. કે. મેહતા.
સેક્રેટરી.

નં. ૨૬૨૭ તા. ૬-૧૦-૧૯
ઇંડીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બરના સેક્રેટરી જોગ,
સાહેબ,

તમારા તા. ૧૯-૬-૧૯ ના પત્રના જવાબમાં જણાવવાની મને ફરમાશ થઈ છે કે ગળીના ઉદ્યોગની હાલની સ્થિતિ છે તેને લીધે એ ઉદ્યોગને આવક વેરામાંથી માફી આપવામાં આવી છે અને એવી માફી બીજા કોઈ ઉદ્યોગને આપવામાં આવી નથી.

લી.....
હિંદી સરકારના નાણાં ખાતાના અંડર
સેક્રેટરી.

નં. ટી. ૧૬૨ તા. ૩૧-૧૦-૧૯૧૯
નામદાર હિંદી સરકારનાં નાણાં ખાતાના
અંડર સેક્રેટરી જોગ.
સીમલા

મહાશય,

તમારા તા. ૬-૧૦-૧૯ ના નં. ૨૬૨૭ વાળા પત્ર ના સંબંધમાં મારી કમીટી વીગતે જણાવવા માગે છે કે ગળીના ઉદ્યોગને આવક વેરામાંથી મુક્ત કરવા માટેના ખાસ સંલેગો શા છે. જ્યારે બીજા કોઈ ઉદ્યોગને એવી રીતે આવક વેરામાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યો નથી ત્યારે ગળીના ઉદ્યોગને એવી રીતે મુક્ત કરવા માટે ઘણાં મજબુત કારણો મળ્યાં હોવાં જોઈએ અને તેથી તે વીશેની વીગત વેપાર ઉદ્યોગમાં રોકાયેલી કામને માટે ઘણી જાણવા લાયક થઈ પડવી જોઈએ.

લી. આગ્રાફીત
જે. કે. મેહતા,
સેક્રેટરી,

નં. ૩૧૪૩ તા. ૧૧-૧૨-૧૯.
ઇંડીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બરના સેક્રેટરી
જોગ.

મહાશય

તમારા નં. ટી. ૧૬૨ ના પત્રના જવાબમાં એવું જણાવવાની મને આજ્ઞા થઈ છે કે ગળીના ઉદ્યોગને આવક વેરામાંથી માફી આપતી વેળા નીચે જણાવેલા સંલેગો સરકાર ધ્યાનમાં લીધા હતા:—

કુદરતી ગળીના ઉદ્યોગને બનાવટી ગળી ના ઉદ્યોગ સાથે ઘણાં વસ્ત્રો હરીફાઈ કરવી પડી છે. લડાઈની શરૂઆતના સમયમાં કેટલાંક વખત એ હરીફાઈ મંદી હતી પણ તે હવે ફરીથી તાણ થઈ છે જેથી હવે આખી દુનીયામાં કુનામ ગળી સાથે કુદરતી ગળીની હરીફાઈ આલી રહી છે. એ હરીફાઈ ઇંગ્લંડમાં, અમેરિકામાં, જર્મનીમાં તેમજ સ્વીટ્ઝરલેંડમાં ચાલે છે. હિંદી સરકારને એવું લાગુ છે કે લડાઈ અગાઉ ઇંગ્લંડમાં રંજનારાઓ કુદરતી ગળી વધારે પસંદ કરતા હતા તેને બદલે હવે તેઓ કેટલાંક વસ્ત્ર સુધી ગળા વટી ગળી વાપરવાને માટેના કંડક્ટથી બંધાઈ ગયા છે. અમેરિકામાં બનાવટી ગળીના ઉદ્યોગને રક્ષણ આપવા માટે કુદરતી ગળી

ઉપર ત્રીસ ટકા જેટલી આયાત જકાત નાંખવામાં આવી છે. અને તેને પરીણમે હીંદમાં બનતી ગળી માટે પશ્ચીમના દેશોનાં બજારો વ્યવહાર રીતે બંધ થઈ ગયાં છે. જે વેળા આ વીશેનો ઠરાવ હીંદી સરકારે કર્યો તે વેળા તેને એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ગયે વરસે પેલા થયેલા ગળીના પાકેનો મોટો ભાગ વેચાયા વગર રહ્યો હતો. આ ઉપરથી હીંદી સરકારને એમ લાગ્યું કે એ ઉદ્યોગ આવક વેરો ખમવાને શકતીવાન નથી. વળી એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે હીંદમાં જે ગળી બનાવવામાં આવે છે તે એવી સાફ કર્યા વગરની હોય છે કે એમાં જે નફો થાય તે ખેતીમાંથી થયેલો નફો ગણવો કે ખેતી શીવાયના ઉદ્યોગમાંથી થયેલો નફો ગણવો એ નફી કરવું બહુજ મુશ્કેલ થઈ પડશે. આ સર્વ સંભેગો જોતાં એમ લાગ્યું કે ગળી ના ઉદ્યોગવાળાઓ પાસેથી આવક વેરો લેતાં જે રકમ મેળવી શકાય તે એ નફી કરવાની તથા વસુલ કરવાની મુશ્કેલીના પ્રમાણમાં બહુજ મોટી પડે.

લી. આજ્ઞાપ્રીત.

હીંદી સરકારનાં નાણાં
ખાતાંનો અંડર સેક્રેટરી.

નં. ૩૬૩ તા. ૧૨-૧૨-૧૯.
હીંદનાં ટપાલ તથા તાર ખાતાનાં ડીરેક્ટર
જોગ.

સાહેબ,

ખંજાલ ચેમ્બર ઓફ કોમ્સ તરફથી પરદેશ આવેલા તારના વ્યવહાર માટેના દર સંબંધી તા. ૪ થી નવંબર ૧૯૧૯ ના પત્ર નં. ૪૮૨૯ દ્વારા જે અરજી આપને મોકલવામાં આવી છે તે વીશે આ પત્ર લખવાની મને આ ચેમ્બરની કમીટીએ ફરમાશ કરી છે. ખંજાલ ચેમ્બરની એ અરજીમાં એવો મુદ્દો રજુ કરવામાં આવ્યો છે કે પરદેશ સાથેના તારના વ્યવહારને લગતા ખર્ચનો મહો ભાગ પાઉંડમા થાય છે અને તેથી હીંદી પ્રધાનની હુંડીના હાલના ભાવને ધ્યાનમાં લેતાં એ ખર્ચના રૂપયા ઓછા થાય તેના

પ્રમાણમાં હીંદથી મોકલવાના તારના દરમાં ચોગ્ય ફેરફાર કરવો જોઈએ. મારી કમીટીને લાગે છે કે એ મૂલ્ય વાજબી છે અને આવે તે ઉપર ધ્યાન આપવું ઘટે છે છેવટે મારી કમીટી આશા રાખે છે કે જે હીંદી પ્રધાનની હુંડીના હાલના ભાવ હાલની ઉંચી હોટ ટંકી રહેવાનો સંભવ હોય તે હાલના દરમાં ફેરફાર કરવાનો સંવાલ વીચારવાની હીંદી સરકાર મહેરબાની કરશે.

લી. આજ્ઞાપ્રીત
જે. કે. મેહતા,
સેક્રેટરી.

નં. ૭૮૬૦ તા. ૧૯-૧૨-૧૯
ઈંદીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બરના સેક્રેટરી જોગ
સાહેબ,

તમારો તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરના નં. ડી. ૩૬૩ વાળો પત્ર જેમાં પરદેશ ખાતે મોકલવાના તાર માટેના દર ઘટાડવાની બાબત છે તે પત્ર મળ્યો છે અને તે ઉપર વીચાર ચલાવવામાં આવે છે એમ આપને જણાવવાની મને આજ્ઞા થઈ છે.

લી. આજ્ઞાપ્રીત
રૂઝુટી ડીરેક્ટર જનરલ
ટેલીગ્રાફ ટ્રાસ્ટીક

ધી મર્ચન્ટસ એસોસીએશન ઓફ ન્યુયોર્ક
તા. ૩૦-૧૦-૧૯.

ઈંદીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બરના સેક્રેટરી જોગ,
પહાડા સાહેબ,

સામાન્ય રીવાજ પ્રમાણે અમારા મંડળના ૧૯૧૯ ના વરસ માટેના વાર્ષિક રીપોર્ટની આ સથે તમને નકલ મોકલી છે. અમારી ઓફીસ તરફથી શું શું કામ કરવામાં આવે છે તેની વીગત એમાં આપવામાં આવી છે તે તમારા મંડળનું ધ્યાન ખેંચશે એવી આશા છે. એમાં દર જે પાને પરદેશ સાથેના વેપારને લગતી ખર્ચો પુરી પાડનારાં ખાતાંનો

મેટેલીક રીલીંગથી બીલ્ડીંગના ચાર્ટો શેમે છે.

રીપોર્ટ છે તે વીશે આપતું ધ્યાન ખેંચવાની રજા લઉં છું. અમને એમ લાગે છે કે આ પ્રમાણે ધ્યાન ખેંચવાથી તમારા મંડળ સાથે મળીને આપણા દેશો વચ્ચેના વેપાર વધારવાનું કાર્ય અમારાથી સાધી શકાશે. જો તમારા મંડળના કોઈ સભાસદ આ દેશમાંથી માલ ખરીદવા કે વેચવા માગતો હોય તો તે વીશે તમે અથવા તે સભાસદે અમને લખવાની કૃપા કરવી અને તેમાં તે માલ વીશેની વીગત અને એ વેપાર કરવાની જોડવણ કેવી રાખવા ઇચ્છા

છે તે વગેરે સર્વ માહિતી એમાં જણાવવી જે અમને મળશે એટલે તુરત અમે તમારા સભાસદને સંતોષ આપવા માટે અમારાથી બનતો પ્રયત્ન કરીશું તથા તે માટે કોઈ પણ ખર્ચ લક્ષ્ય નહીં. છેવટે તમારા મંડળને તેના પ્રયત્નોમાં યશ મળે એવી હું આ આહીને આ પત્ર પુરો કરીએ છીએ.

લીધ આરાંકીત,
પરદેશ સાથેના વેપારને લગતાં ખાતાંનો
મેનેજર.

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો તથા ચોપાન્યાં.

G.

- 1501 Report on the Working of the Criminal Tribes Act in the Bombay Presidency For 1918.
- 1502 Statistical Tables Showing For each of the years 1901-02 to 1917-18 the estimated Value of the Import and Export of India at the Prices Prevailing in 1899-1900 to 1901-02.
- 1503 Dealers in Indian Produce in South-west Asia
- 1504 International Customs Journal year 1916-17 No. 101 Bolivia.
- 1505 Annual Factory Report of the Presidency of Bombay 1918.
- 1506 The Eighteenth Financial and Economic Annual of Japan 1918.
- 1507 Report on the Operation of the Paper Currency Department in the Lahore circle For the year 1918.
- 1508 Joint Stock Companies in British India and Mysore 1917-18.
- 1509 Land Revenue Administration Report Part II of the Bombay Presidency including Sind For the year 1917-18.
- 1510 International Customs Journal year 1917-18 No. 66 Saint Martina.
- 1511 " " " " 1915-16 No. 58 Argentine Republic.
- 1512 " " " " 5th Supplement No. 22 July 1919 France.
- 1513 Report on the Trade and Navigation of Aden For the Official year 1918-19.
- 1514 Report on the Rail Borne Trade of the Province of Sind and British Baluchistan for 1918-19.
- 1515 Legislative Council 10th December 1919 List of Questions and Answers.
- 1516 Department of Industries, Bombay Presidency Annual Report 1918-19.
- 1517 Scientific Report of the Agricultural Research Institute, Pusa 1918-19.

C.

- 816 The Incorporated Oil Seed Association Form of Contract 1917-18-19.
- 817 The Merchants Association of New York Year Book 1919.
- 818 The Bombay Students Brotherhood 22nd Annual Report 1918-19.

ધી શાગે દાણ માટે ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

- 819 Land and Labour in a Deccan-Village by Harold H. Mann. D. Sc.
 The Bankers Magazine November 1919.
 The Board of Trade Journal 6th, 13th, 20th November 1919.
 The Indian Business November 1919.
 The British Exporters Register No. 42.
 Capital 22nd, 29th, Nov. 6th, 13th Dec. 1919.
 Commerce 21th, 28th Nov; 4th, 13th, 22nd Dec. 1919.
 Commerce and Finance 8th, 15th, 22nd, 29th, Oct. 1919 and 5th, 12th Nov. 1919
 Commerce and Industries October 1919
 Cotton Spinning and Weaving in Indian Mills September 1919.
 Bombay Co-operative Quarterly December 1919.
 Economist 18th, 25th, Oct. 1919 and 1st, 8th, 15th Nov. 1919.
 The Gazette of India 22nd, 29th, Nov. 1919 and 6th, 13th Dec. 1919
 The Bombay Government Gazette 27th Nov. 1919 4th 11th, 18th, Dec. 1919.
 Indian Trade Journal 21st, 28th Nov. 1919 and 5th, 12th, 19th Dec. 1919.
 Investors' Review 18th, 25th, Oct. 1919 and 1st, 8th, 15th, November 1919.
 International Review of Agricultural Economics June-July 1919.
 International Review of the Science and Practice of Agriculture, February 1919.
 International Crop Report and Agriculture Statistics-July, September and
 November 1919
 International Trade Developer, October and November 1919.
 Indian Economic Journal, November 1919.
 The Ward Salesman, November 1919.
 Liverpool Chamber of Commerce October 1919.
 London Chamber of Commerce Journal, October and November 1919.
 Modern Review December 1919.
 Mysore Economic Journal October 1919
 The Nation 1st, 8th, 15th, and 22nd November 1919.
 The New Statesman 1st, 8th, 15th, and 22nd November 1919
 Patent Office Journal July to September 1919.
 Sea-Borne Trade British India October 1919.
 Statist 11th, 18th, 25th October 1st, 8th, 15th November 1919
 The Times Trade Supplement (London) 1st, 8th, 15th 22nd November 1919.
 Trade by Land of British India July 1919.
 The Times History of the War Part 264-265

બુધ્ધિ પ્રકાશ. નવેમ્બર ૧૯૧૯

નવજીવન ૨૩-૩૦ નવેમ્બર અને ૭-૧૪-૧૧ ડિસેમ્બર ૧૯૧૯

સાહિત્ય. ડિસેમ્બર, ૧૯૧૯.

ધી ગુનાતી. ૭-૧૪-૧૧ ડિસેમ્બર.

ઉદ્યાન અક્ટોબર ૧૯૧૯

વેપારી ખબરો.

જે ખંદેરો ખાતે પ્લેગની ખીમારી ફેલાયલા હોવાની ખબર સુમાત્રા તથા નવાની સરકારને મળી હશે તે બંદરેથી ત્યાં જતી સ્ટીમરોને બોલાવનદેલીનાં બંદર ખાતે સાફ સુક્ર કરી શકાશે એવી ખબર મળી છે એમ મુળક સરકારનાં સામાન્ય ખાતાના તા. નં. ૧૦૩૭૩ ના પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

લડાઈ દરમ્યાન થયેલાં લુકશાન માટે બદલો મેળવવા બાબતની જે શરતો સુલેહ માટેનાં કરારનામામાં રાખવામાં આવી છે તેની રૂબે માગણી કરવાની હોય એવા દાવાઓ મુળક, કરોચી તથા એડન ખાતે દુસ્મનની મીલકતોના રક્ષક હપ્તર મોકલી આપવા એમ જણાવી તેને લગતી કેટલીક વીગત સરકારે તા. ૧૫ મી નવેમ્બરે કહાડેલી પ્રેસનોટમાં આપવામાં આવી છે.

હીંદી પરદેશ ખાતે નીકાશ કરવાની મનાઈ હોય એવી ચીજોની યાદી સરકારે ૭૮૨૨ નંબરના કાગળથી બહાર પાડી હતી તે પછી તેમાંથી કેટલીક ચીજો છટાડવામાં આવી છે અને હાલ માત્ર નીચે જણાવેલી ચીજો માટેજ એવી મનાઈ છે પણ એ ચીજોની નીકાશ નાગદાર સરકાર કરે અથવા કર્ટમસ કલેક્ટરની પાસેથી લાઇસન્સ મેળવીને કોઇ વેપારી આવે માલ નીકાશ કરે તો તેને ગાથ નથી નહીં. એવી ચીજો ઘઉં, ઘઉંના લોટ, બાજરા, જુવાર, જવ, મકાઈ, ચોખા, દાળ, ચણા, મસુરની દાળ, દીવેલા, દીવેલ, કોપર, કોપરેલ, કપાસીયાતું તેલ, ભેંય-સીંગતું તેલ, અળશીતું તેલ, અળશી, ગાયનાં, બેંસનાં, ચેટાનાં તથા ખરૂંનાં ચાંબડાં, ઉન, સીનીન જેમાંથી બને છે તે રોપાની ડાલ, સીનીન, એલ્યુમીનમની કચી ધાતુ, ઉંટ, પ્રાચી લોખંડ, અખરખ, આંદીના સીકા અથવા ઘાતુ, તથા યુનીફર્મ.

સામુનઃ આયાત સુવાત્રા, જાવા, પીનાંગ, તથા શીંગાપોર ખાતે કરનારા વેપારીઓના નામ આ ચેગખરને નામદાર સરકાર તરફથી પુરાં પાડવામાં આવ્યાં છે.

જરૂરન ઇસ્ટ આફ્રીકા, જંગખાર, બો-નીઓ, ખાતેના વેપારીઓનાં નામો નામદાર સરકારે આ ચેગખરને પુરાં પાડ્યાં છે.

બેંક એક ટાઈવાને પોતાની થાપણ ત્રણ કરોડ ચેનની હતી તે વધારીને છ કરોડ

ચેન કરવાનો અને રીઝર્વ ફંડમાં પાંચ લાખ ચેન ઉમેરી એ ફંડને ૭૦૩૦૦૦૦ ચેન જેટલું બનાવવાનો ઠરાવ કર્યો છે. “વેડઅપ” થા-પણ હાલ ૩૬૫ લાખ ચેન જેટલી છે.

ખુદીસ્તાન ખાતેના લોકોમાંથી પચાસ લાખ માણસો પાઘડીને ઠેકણે કેવી બા-તનો માલ વાપરે છે તેના નમુના મુળક ખાતેના ઉદ્યોગખાવાના વડાની બેલાર્ડ રોડ ઉપર ન્યુ કર્ટમસ હાઈસમાંની ઓફીસમાં આ-વ્યો છે અને એ બાતનો માલ હીંદમાં બના-વવામાં આવે તો લાભકારક થઈ પડે એમ છે તેમાં નવ નમુના દેશમ કે રૂમાંથી બનાવેલા છે એ બેવા માટે બપોરના બારથી ચાર સુધી ખુલા છે. એના ભાવ વગેરે સંબંધી વીગત પણ તે વેળા જાણી શકાશે એમ અમને સત્તા-વાર રીતે જણાવવામાં આવ્યું છે.

ભેંય સીંગના પાક વીશે ૧૯૨૯-૨૦ના વરસ માટેની બીજી યાદી મુળક સરકારનાં ખેતીવાડી ખાતાંએ તા. ૧૩-૧૦-૧૯ ને દીને બહાર પાડી છે જે ઉપરથી જણાય છે કે મુળક દલાકામાં એ પાકનો વીસ્તાર કુલ ૧૨૦ હજાર એકર જેટલો છે જે ગયા વરસ કરતાં ૩૩ ટકા જેટલો વધારે અને છેલા દશ વરસની સરેરાશ કરતાં ૩૯ ટકા જેટલો વધારે છે. મુખ્ય કરીને દક્ષીણમાં બેલગામ તથા કાંદહાપુરમાં થાય છે. સુકાપાકને જુલાઈ-આગસ્ટમાં વરસાદની ગેરહાજરીથી નુકશાન પડેમ્યું હતું. અપ્રેલ મોં વરસાદ પડવાથી સુધારા થયો છે અને હાલ સ્થિતી સારી છે બીજે કોઈ કોઈ ઠેકાણે અતીશય વરસાદથી નુકશાન થયું છે તે સીવાય સઘળે પાકની સ્થિતી સારી છે. શુજરાતમાં ખેડૂતો એ પાક હવે કરવા લાગ્યા છે અને તેની સ્થિતી સારી છે જ્યાં એને માટે નેહરોનાં પાણીની મદદ લેવામાં આવે છે ત્યાં બધે એ પાક આબાદ છે.

હીંદના પરદેશ સાથેના વેપારને લગતાં આંકડાઓનાં પુસ્તકોમાં દર્શાવવાની ચીજોની ત્રણ યાદીઓ નામદાર સરકાર તરફથી અમને મળી છે જે માંહેલી એકમાં આયાતને લગતી, બીજી આયાત થયેલો માલ નીકાશ થાય તેને લગતી અને ત્રીજી હીંદનો માલ નીકાશ થાય તેને લગતી છે. એ ચેગખરની ઓફીસમાંથી જોઈ શકાયો.

મેટેલીક શીર્લીંગથી બીર્લીંગનો એપરોશોએ છે.

જોઈન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

રેખલ પહેલું.

બ્રિટિશ હિંદુસ્થાન તથા માઈસોર સ્ટેટમાં જે નવી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ સ્થપાઈ હતી. તેને લગતી વીગત નીચે લખવામાં આવી છે:—

નામ.	અક્ટોબર ૧૯૧૮.		અક્ટોબર ૧૯૧૯.	
	સંખ્યા.	થાપણું રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણું રૂ. ૧,૦૦૦
૧. બેંકીંગ અને લોન	૧	૨૦	૬	૬૩,૩૨૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	...	...	૫	૨,૨૨,૫૦૦
૩. નેવીગેશન.	...	...	૩	૧,૦૫,૪૦૦
૪. ટ્રેડિંગ અને એસાઈમેન્ટ.	...	...	૧	૫૦
૫. પ્રીન્સિપલ પબ્લીશિંગ અને સ્ટેશનરી.	...	...	૧૭	૧,૪૬૫
૬. બીજી ટ્રેડિંગ—	૯	૧,૫૨૦	૩૬	૬૪,૩૬૫
૭. કોલન મીલ.	...	...	૮	૩૮,૮૦૦
૮. બ્રુટ.	...	...	૧	૪૦૦
૯. રૂ અને બ્રુટનાં પ્રેસ.	...	...	૨	૨,૩૦૦
૧૦. ચોખ્ખાની ગીન્જી.	૧	૪,૫૦૦	...	...
૧૧. બીજી મીલો અને પ્રેસો—	...	...	૨	૨,૦૦૦
૧૨. ચા.	૧	૪૨૦	૫	૬૨૫
૧૩. બીજી વાવેતર કરનારી કંપની	૧	૧૦૦	...	...
૧૪. કોલસાની ખાણો	૨	૭૦૦	૮	૬,૭૫૦
૧૫. બીજી ખાણો.	...	...	૨	૨,૭૦૦
૧૬. જમીન અને બાંધકામ	...	...	૩	૧૦,૦૦૦
કુલે.	૧૨	૭,૨૬૦	૯૨	૫,૨૧,૦૩૫

માસેલ્સની રંગીન, લાઠીઓ સરકાર અને મજબૂત.

ટેબલ બીજું.

શ્રીટીચ હિંદુસ્તાન તથા માઇસોરમાં એપ્રીલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં સ્થાપાયેલી નોંધેલ સ્ટોક કંપનીઓને લગતી વીગત ગયા વર્સ સાથે સરખાવતાં નીચે પ્રમાણે રજૂ કરેલ છે:—

કંપનીઓની નામ.	એપ્રીલ થી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮.			એપ્રીલ થી ઓક્ટોબર ૧૯૧૯.		
	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦		સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	
૧. બે ડીંગ અને લોન	૧૨	૨,૬૬૨		૪૦	૧,૩૬,૮૨૦	
૨. વીમા	૧	૧,૦૦૦		૧૫	૫,૬૬,૩૦૦	
૩. નેવીગેશન.	...	.. ..		૬	૧,૧૭,૬૦૦	
૪. કોઓપરેટીવ એસોસીએશન	૧	૨૦		૧	૫૦	
૫. શીપીંગ લેન્ડીંગ અને વેર-હાઉસીંગ	...	...		૧	૩,૦૦૦	
૬. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	૭	૫૧૬		૧૪	૨,૧૪૩	
૭. બીજી ટ્રેડીંગ.	૬૦	૨૦,૮૩૫		૧૮૬	૨,૮૫,૧૬૬	
૮. ફોટન માલ.	૩	૫,૧૦૦		૧૫	૬૧,૬૭૫	
૯. જ્યુટ માલ.	...	.....		૮	૩૭,૩૦૦	
૧૦. ઉન રેશમ શણ વગેરેની માલ.	...	.....		૪	૪૫,૦૦૦	
૧૧. ફોટન, અને જ્યુટના, પ્રેસ.	૧	૫,૦૦		૫	૪,૨૩૦	
૧૨. ફ્લોર માલ.	...	.....		૩	૧,૬૦૦	
૧૩. સાર્કસ માલ.	૨	૬,૦૦૦		૭	૩,૩૦૦	
૧૪. સો માલ.	૧	૧,૦૦૦		...	...	
૧૫. બીજી માલો અને પ્રેસ.	૨	૭૦૦		૮	૫,૩૦૦	
૧૬. આ.	૧૮	૪,૨૬૦		૩૫	૭,૬૪૫	
૧૭. બીજા વાવેતર કરનારી	૬	૧,૬૬૦		૬	૧૪,૧૭૫	
૧૮. ફોલસાની ખાણો	૬	૧,૮૫૦		૩૮	૨૦,૬૬૫	
૧૯. બીજી ખાણો.	૮	૩,૨૧૮		૧૨	૧૪,૭૬૫	
૨૦. જમીન અને મકાનો.	૧	૬૦૦		૧૦	૩૧,૦૮૦	
૨૧. ઘાટ બનાવવાની.	૨	૧૭૨		...	.....	
૨૨. ખાડ બનાવવાની	૧	૪૦૦		૩	૩,૫૨૫	
૨૩. બીજી	૫	૩,૭૫૫		૧૨	૧૫,૮૫૦	
કુલ.	૧૩૭	૫૭,૬૧૨		૪૩૫	૧૩,૮૧,૭૭૬	

બી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ, ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ટેબલ નોંધ.

માઇસાર સ્ટેટ અને પ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬માં થયેલી એક્ટ સ્ટોક કંપનીઓનાં નામ ઠેકાણાં વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧. સૈદપુર કમર્શીયલ બેંક ...	રામચંદ્ર સોમાની રંગ-પુર બંગાલ.	બેંકનું.	૫૦૦
૨. શેરપુર સંમીલની લોન બ્રોક્રીસ ...	રામચંદ્ર સોમાની શેર-પુર, બંગાલ.	બેંકનું અને ધીરધારનું.	૧૦૦
૩. એટીપલાયમ શનુકાનીધી.	એમ. આધારવામી ગોંદાર કોઇમટુર.	"	૧૦૦
૪. એટીપલાયમ શ્રી માયાગાથા વીનાયક શ્રીવીયા સકાય નીધા ...	એ. નંભપા એટી, કોઇમટુર.	"	૧૦૦
૫. કાલીદાઇ કુરીચી લક્ષ્મી વી-લાસ પર્મેનન્ટ ફંડ ...	કે. પી. એલમ આયર, ટીનાવેલી.	અરસ પરસ ધીરધાર.	૨૦
૬. ઇંડસ્ટ્રીયલ બેંક ઓફ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા...	ગીરધરદાસ એંડ સન્સ મુંબઇ.	બેંકનું.	૬૨,૫૦૦
૭. હીમાલય એશ્યુરન્સ કં. ...	મેકન્સી એંડ રજા અલી ર, લાયન્સરજ કલકત્તા.	વીમો.	૧,૫૦,૦૦૦
૮. ઇન્ડિયન લાયન એશ્યુરન્સ કંપની ...	મણીલાલ મગનલાલ એંડ પ્રધસ મુંબઇ.	"	૧૨,૫૦૦
૯. ગોએ સીટી ઇન્સ્યુરન્સ કં.	યુસફ આઇ. એ. લા-લજી એંડ કંપની મુંબઇ.	"	૩૦,૦૦૦
૧૦. ફેસ્ટ ઇન્સ્યુરન્સ કં. ...	રામચંદ્ર હાતીમભાઇ એંડ કં. મુંબઇ.	"	૨૦,૦૦૦
૧૧. એન્ગ્લો ઇન્સ્યુરન્સ કં.	જી. સી. ઉદેશી એંડ કં. મુંબઇ.	"	૧૦,૦૦૦
૧૨. ઇસ્ટર્ન પેની-ગુલા નેવીગે-શન કંપની ...	રોબર્ટ મેક્લીન એંડ કં. મીશનરો કલકત્તા.	સ્ટીમરોનું.	૫,૦૦૦

નવા જ્ઞાનોના બીજાગમાં દાખલ્સ કોણ પુરી પાડે છે?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૩. કર્નાની સ્ટીમશીપ કું.	કર્નાની ઇંડરટ્રીયલ બેંક સીનાગો સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	"	૧,૦૦,૦૦૦
૧૪. કાર્મેન એક્સ પોર્ટ એંડ ઇમ્પોર્ટ્સ ...	ડી. વીલ્બર ફોર્સ એંડ કું. ૧૨, આલ્ડ કોર્ટ સાઉથ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	સ્ટીમરોનું તથા ઇમ્પોર્ટ એક્સ પોર્ટનું.	૪૦૦
૧૫. નીમાર સ્ટોર્સ ...	બોમ્બે બાગર સ્ટ્રીટ મંડલા.	વેપાર.	૫૦
૧૬. કે. એમ. ડોનોર એંડ કું.	લીંડસે સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	મુરતકો છપાવવા વગેરે	૧૨૫
૧૭. માઇસોર ગાર્ડીયન કું.	ડબલ્યુ એમ. કેર્ન- ફોર્સ, મદ્રાસ.	છાપખાનાનું.	૨૦
૧૮. જ્ઞાતીબંધુ પ્રીટીંગ પ્રેસ કું.	ને. એન. વકીલ એંડ કું. પની મુંબઈ.	"	૨૦૦
૧૯. યુનાઇટેડ પ્રેસ એન્ડ ઇંડિયા	એન્ડ મંચેરશા એંડ કું. મુંબઈ.	"	૩૦૦
૨૦. એન્સાઇક્લોપીડીક ડીરેક્ટરી કું. ...	ડી. હુએટ રોડ અલા- હાબાદ.		૫૦૦
૨૧. વીજ્ય પ્રીટીંગ પ્રેસ કું.	દીલ્લી.	વર્તમાન પત્ર છાપવાનું	૫૦.
૨૨. ઇંડિયન પ્રેસ ...	ડી. પાયોનીયર રોડ અલાહાબાદ.	છાપવાનું.	૩૦૦
૨૩. કલકત્તા મોટર સર્વિસ ...	એમ. મેકગ્રન્ડી એંડ કું. કલકત્તા.	મોટરકાર બનાવવી ભાડે ફેરવવી તથા તેનો વેપાર કરવો.	૫,૦૦૦
૨૪. બ્રીટીશ અમેરીકન કોર- પોરેશન ...	૧૦, ઇલાઇવરો કલકત્તા.	વેપાર.	૨,૫૦૦
૨૫. જ્ઞાન ધ્રુવ ગેલ્વેનાઇઝીંગ એંડ મેન્યુ ફેક્ટરીંગ કું. ...	એચ. બી. એંડર્સન કલકત્તા.	ગેલ્વેનાઇઝીંગ ધાતુની ચીજો બનાવવી.	૫૦૦
૨૬. કલકત્તા ટેક્સ્ટાઇલ કંપસ ...	ને. એચ. આર હેલ્લી એંડ કું. કલકત્તા.	મોટરકારનો વેપાર તથા બનાવવાનું અને ભાડે ફેરવવાનું.	૧,૨૦૦
૨૭. રાઇટ્સ મેકલીન એંડ કું.	મીશનરો કલકત્તા.	વેપાર.	૧૦૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને કેમણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૨૮. હીલ્થર્સ પ્રધર્સ ...	ઠલાઇવ રટ્ટીટ ઠલકતા.	કોલસાની ખાણોનું.	૩,૫૦૦
૨૯. મોટર ટ્રેકર્સ ...	૩૦૩ બોખઝાર રટ્ટીટ ઠલકતા.	મોટરકાર રંપેર કરવી તથા તેનો વેપાર.	૨૦૦
૩૦. યુનીયન ઠટલરીઝ ...	યુ. એમ. બેનલ્ડ એંડ કું. જી, રવોલોલેન ઠલકતા.	છરી વગેરે ઠટલરીનો સામાન તથા સંચાળનાવવા અને વેચવા	૫૦૦
૩૧. નેશનલ મોટર એંડ એનજીનીયરીંગ વર્ક્સ ...	એનજીએન્ટલ ટ્રેડીંગ એંડ એનજીનીયરીંગ કંપની ૧૭૨, બોખઝાર રટ્ટીટ ઠલકતા.	મોટરનું તથા એનજીનીયરીંગ.	૪૦૦
૩૨. એલાયન્સ કીપ્સ કું. ...	૧૨, ડેલ્હાઉસી રકપેર ઠલકતા.	ચામડાં કેળવવાં તથા તેની ચીજો બનાવવી	૩૫૦
૩૩. આદમીયન ટેનરી એંડ લેધર વર્ક્સ ...	આર. એ. ડીક્રી એંડ કું. ઠલાઇવ રટ્ટીટ ઠલકતા.	" "	૧૫૦૦
૩૪. ઇડીયા ટાઇપરાયટર્સ એંડ સપ્લાઇઝ ...	એમ. રીટા એંડ કું. હેસ્ટીંગ્સ રટ્ટીટ ઠલકતા	ટાઇપ રાઇટર બનાવવાં તથા તેનો વેપાર.	૨૫૦
૩૫. યુનાઇટેડ કેમીકલ્સ એંડ મેચોર ...	નોલન એંડ બોધરી લાયન્સ રેન્જ ઠલકતા	ખાતર તથા રસાયણી પદાર્થો બનાવવા તથા તેનો વેપાર.	૧૦૦
૩૬. કલકતા ક્રીકીટ્સ ...	કાલીદાસ ઘોશ ઠલકતા.	ઇટો નળીયાં વગેરે બનાવવાં વેચવાં વગેરે	૧૦૦
૩૭. કાર્બોન મોટર એક્સ પ્રેસ...	ડી. વીલ્ગર ફ્રાન્સ એંડ કું. ઠલકતા	મોટરો બનાવવી, તેનો ભાડે ફેરવવી તથા તેનો વેપાર.	૨૦૦
૩૮. કોચીન કું. ..	સાઉથ ઇન્ડીયન મદ્રાસ એક્સ પોર્ટ કંપની મદ્રાસ.	એક્સ પોર્ટ ઇમ્પોર્ટનું.	૧૦૦૦
૩૯. કોઇમ્બટુર ટ્રેડીંગ કું. ..	એસ. આર. વેકેરેશ આયર કોઇમ્બટુર.	વેપાર.	૫૦
૪૦. હાલ મહમ્મદ બાદશા સાહેબ એંડ કું. ...	ખાન બહાદુર હાલ મહમ્મદ અબ્દુલ અલીઝ બાદશા સાહેબ, અને મહમ્મદ અબ્દુલ કુદુસ બાદશા સાહેબ મદ્રાસ.	"	૧,૦૦૦

દીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની હેલ્લી ડીઝાઇનો જોયો કે ?

નંબર નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	રેલુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૪૧. નેશનલ ડીવેલપમેન્ટ કું. ...	મુરતી એન્ડ કું. મદ્રાસ.	વેપાર.	૨૦
૪૨. રટુઆટ જોકસ ...	એ. રટુઆટ જોકસ એન્ડ કું પની ...	મોટરકાર સાધકલ વગેરે બનાવવાનું તથા તેનો વેપાર.	૨,૦૦૦
૪૩. મલબાર ટીબર કું. ...	બગલાબ મહીલાબ એન્ડ કું. ૯૦, એસ્પે નેડ રોડ, મુંબઈ.	લાઠકાનો વેપાર.	૧૦,૦૦૦
૪૪. ઇંદોર ફેઝીંગ કું. ...	સર સરુપચંદ હુકમચંદ મુંબઈ.	દલાલતું તથા કમીશન એજન્ટ.	૧,૨૫૦
૪૫. પાયોનીયર ઇન્ડિયન પેઇન્ટ એન્ડ આઇલ વર્ક્સ ...	વાડા ડોશી એન્ડ કું. મુંબઈ.	રંગ તથા વાર્નિશ બનાવવાં આયાત કરવાં બરીદવાં વેચવાં વગેરે.	૧,૦૦૦
૪૬. બી. આર હર્માન એન્ડ મહત્તા	બેન્નામીન રીચર્ડ હર્માન, કરાંચી.	એન્જનીયરીંગ.	૧,૧૦૦
૪૭. નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુ ફેક્ટરી કું. ...	એન્કારણ કરતુરચંદ એન્ડ કું પની ૯૫ મેડો સ્ટ્રીટ મુંબઈ.	સીમેન્ટ બુનો પ્લાસ્ટર વગેરે બનાવવાનું તથા તેનો વેપાર.	૫,૦૦૦
૪૮. ચોકાઇ પર્લ સીડીકેટ ...	જીવજીચંદ લલ્લુભાઇ એન્ડ કું.	મોતી તથા અવેરાતનો વેપાર.	૧૦,૦૦૦
૪૯. કાનપુર સ્વદેશી સ્ટોર્સ ...	મેસ્ટન રોડ કાનપુર.	સ્વદેશી વસ્તુઓનો વેપાર.	૫૦૦
૫૦. સ્ટેન્ડર્ડ લેધર ફેક્ટરી એન્ડ ટેનરી ...	લાહોર.	ચામડાં કેળવવાં તથા તેની ચીજો બનાવવી.	૨૦૦
૫૧. લીવાની ટ્રેડીંગ કું. ...	દીલ્હી.	એક્સપોર્ટ ઇમ્પોર્ટ એજન્ટ.	૨૫
૫૨. દીલ્હી પ્રીક મેન્યુફેક્ચરીંગ કું પની ...	..	ઇટો તથા નળીયાં બનાવવાનું અને ઇમ્પોર્ટ એક્સપોર્ટ.	૭૫
૫૩. નેશનલ કમર્શીયલ કું. ...	..	ઇમ્પોર્ટ એક્સપોર્ટ.	૧,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક સ્ટ્રીટ, શ્રાવં, મુંબઈ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૫૪. એક્સપોર્ટ ટ્રાન્સપોર્ટ સર્વિસ કુંપની ...	એફ. એમ. ચીનાઈ એન્ડ કું.	મોટરકાર ભાડે ફેરવવી વગેરે.	૧,૦૦૦
૫૫. પાંચાળ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ વર્ક્સ...	ભાઈલાલ નાથાભાઈ પાંચાળ પ્રધર્મ એન્ડ કું. અમદાવાદ.	લોખંડ તથા પીત્તળની ચીજો બનાવવી.	૫૦૦
૫૬૦ વૅરેટર્ન ઇંડીયા રોપ કું. ...	દામોદર ગોવિંદજી એન્ડ કું પની.	દોરડાં વગેરે બનાવવાં.	૨,૦૦૦
૫૭. મોડન એન્જીનીયરીંગ એન્ડ કન્સ્ટ્રક્શન કું. ...	પર્સી હર્બર્ટ બર્ન એન્ડ જ્યોર્જ થોમસ મોસન, મુંબઈ.	એન્જીનીયર્સ કંટ્રાક્ટર્સ વગેરે.	૧૭૫
૫૮. પર્સ એન્ડ પ્રેશીયસ સ્ટોન્સ કન્સાઈનમેંટ કું. ...	સી. આઈ. પારેખ એન્ડ કું. એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.	મોતી તથા જવેરાતનો વેપાર.	૫,૦૦૦
૫૯. મીલ મશીનરી એન્ડ બન-રલ સ્ટોર્સ ...	દમણીયા એન્ડ કું પની મુંબઈ.	મશીનરી તથા સ્ટોર્સ પુરો પાડનાર.	૨,૫૦૦
૬૦. ઇંડીયન ઓટો મોબાઇલ કું.	લક્ષ્મીદાસ હરીદાસ એન્ડ કું. ૩૨૦ મીટ રોડ મુંબઈ.	મોટરો, સાઈકલો વગેરે બનાવવી તથા તેનો વેપાર.	૩,૦૦૦
૬૧. અમદાવાદ સ્વદેશી સ્ટોર્સ કું પની ...	ભીશન દયાળ ધરમદાસ એન્ડ કું. અમદાવાદ.	સ્વદેશી વસ્તુઓનો વે. વેપાર.	૫૦૦
૬૨. કેશવરાય કોટન મીલ્સ ...	કેશવરામ પોતદાર એન્ડ કું. ૧૩ કલાઈવ રોડ, હલકતા.	કાપડ સુતરની મીલ.	૮,૦૦૦
૬૩. પ્રોવીન્શીયલ ડાઈંગ પ્રીટીંગ એન્ડ કેમીકલ વર્ક્સ ...	ટી એલ. ડોર્લોંગ એન્ડ કું. ગીલેન્ડર હાઉસ રવકતા.	સુતર બનાવવું-રંગવું વગેરે.	૬૦૦
૬૪. બાન્નેડીયા કોટન મીલ્સ ...	સુખદેવદાસ રામપ્રસાદ ૧૪૦, હેરીસન રોડ, હલકતા.	બુટ તથા કાપડ સુતરની મીલ.	૪,૦૦૦
૬૫. ઇંડીયા સ્પીનિંગ એન્ડ વીવીંગ કું પની ...	હાકવાળા સન્સ એન્ડ કું. અમદાવાદ.	કાપડ સુતરની મીલ.	૧,૨૦૦

આ પાંદોરી કંદલા દેખાલ દોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

નંબર નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૬. હાથમંડ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપની... ..	શુભાભચંદ દેવચંદ એન્ડ કું. મુખધ.	કાપડ મુતરની મીલ.	૧૦,૦૦૦
૬૭. મુળજી હરીદાસ મીલ્સ ...	મુળજી હરીદાસ એન્ડ એસ. નારણજી એન્ડ કું. બેંક સ્ટ્રીટ કોટ મુખધ.	"	૫,૦૦૦
૬૮. નેશનલ સ્પીનીંગ વીવીંગ એન્ડ હોઝીયરી મીલ્સ ...	એન. મગનલાલ એન્ડ કું. મુખધ.	"	૫,૦૦૦
૬૯. વજીન મીલ્સ	બેરીસ્ટ એન્ડ કું.	"	૫,૦૦૦
૭૦. ઇસ્ટ બંગાલ જુટ કું. ...	એરીએન્ટલ ટ્રેડીંગ એન્ડ એન્જીનીયરીંગ કું. ૧૭૨ બોમબાર સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	જુટનો પાક કરવો તથા તેની ચીન્ને બનાવવી	૪૦૦
૭૧. ઇસ્ટર્ન કોટન ટ્રેડીંગ કું. ...	રામદાસ ખીમજી એન્ડ કું. પની.	રૂ. ઉન, વગેરે માટે પ્રેસીંગ તથા ઇનીંગનું કામ કરવું.	૨,૦૦૦
૭૨. ઠાકીયાવાડ જીનીંગ એન્ડ પ્રેસીંગ કું.	સ્તીલાલ એન્ડ કું. પની મુખધ.	"	૩૦૦
૭૩. ગોહલદાસ એર્થલ એન્ડ પ્રોડક્ટસ એન્જીનીયરીંગ કું.	ગોહલદાસ હંસરાજ પ, આગા કેરબેલા મહ- મદ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	ખીયામાંથી તેલ કઢાડવું તથા તેની ચીન્ને બ- નાવવી.	૧,૦૦૦
૭૪. સ્વહેરી એર્થલ મીલ્સ કું.	છોડાલાલ લીખાલાઈ એન્ડ કું. મુખધ.	ખીયામાંથી તેલ કઢા- ડવું વગેરે.	૧૦૦૦
૭૫. મોતીરાની ટી કું. ...	ચૌદ્ર સરદાર ૭૬, બેન્ડીક સ્ટ્રીટ કલકત્તા	લીંબુ ગળી, રૂ. શેરડી વગેરેનો પાક કરવો.	૧૦૦
૭૬. દુકાનીયા લોંગા ટી કું. ...	જે. સી. ગજુલી રટપ બોમબાર સ્ટ્રીટ કલ- કત્તા.	ચાનો પાક કરવો એન્ડનું કામ કરવું વગેરે.	૨૫૦
૭૭. સૈયદાબાદ ટી કું. ...	સૈયદ હુતકરઅલી બા- લપધજુરી.	ચા, કાપી, રૂ. ચાળા, વગેરેનો પાક તથા વેપર કરવો.	૧૭૫
૭૮. મીલ્હત ટી એન્ડ ટ્રેડીંગ કોર્- પોરેશન	ઈસ્ટ્રીયલ ટ્રેડીંગ સોસા યટી કરીમજાન, આસામ	ચાનો પાક.	૩૦૦
૭૯. સીદ્દહત દુઆર્સ ટી કું. ...	મરકટાઈલ સુનીયન ઓફ હરીમજાન.	ચાનો પાક અને ખેતી તથા વેપારને લગતા લવોગોને ઉત્તેજન.	૧૦૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
૮૦. મોહચેરા કોલ કું. ...	બરડીન રૂઝીનર એંડ કું. ૪, કલાઇવરો કલક-તા.	કોલસાનું તથા ખાણોનું.	૨,૫૦૦
૮૧. બાહુલા કોલ કું. ...	મી. ડીડીસ એંડ કું. ૮૩, મોહડ ચીના ખગાર કલક-તા.	ખાણોનું કોલસાનું તથા ચુનાનું કામકાજ	૨૦૦
૮૨. દુધકોલ કું. ...	ચેટરજી એંડ કું. ૪, મશીનરો, કલક તા.	"	૨૫૦
૮૩. નોર્થ બ્રુક કોલ કું. ..	ઉરમાલ જમાલ એંડ સન્સ ૨૬ ડેલ્હાઉઝી સ્કવેર કલક-તા.	"	૫૦૦
૮૪. ન્યુ ઇન્ડિયા કોલ કું. ..	એરીએન્ટલ ટ્રેડીંગ એંડ એન્જનીયરીંગ કું. ૧૭૨ બેખગાર રનીટ કલક-તા.	કોલસાનું તથા ખાણોનું કામકાજ.	૪૦૦
૮૫. મોઇરા કોલચરીઝ ..	માર્ટીન એંડ કું. કલાઇવ રપાટ કલક-તા.	"	૪૦૦
૮૬. બાગ્રા કોલ કું. ...	હોમસ વીલ્સન એંડ કું. હેન્લી હાઉસ તથા ખગાર, કલક તા.	"	૫૦૦
૮૭. બોમ્બે માર્બનીંગ ડીવેલપીંગ સીન્ડીકેટ ...	એલ. છોટલાલ એંડ કું પની.	કોલસાની ખાણોનું.	૨,૦૦૦
૮૮. ખાસીયા માઇન્સ ...	લીટન મોલ્લવર્થ એંડ કું. ૧૨, મીશનરો, કલક તા.	ખાણો ખરીદવી વગેરે.	૧,૨૦૦
૮૯. રજપુતાના મીનરલ્સ કું. ...	લાલજી નારણજી એંડ કું પની સુબઇ.	ખાણોનું કામકાજ.	૧,૫૦૦
૯૦. ફેરલી હાઉસ ...	૩૨, ડેલ્હાઉઝી સ્કવેર કલક તા.	જમીન તથા મકાન ખરીદવાં વગેરે.	૧,૦૦૦
૯૧. બોમ્બે પ્રેસીડેન્સી લેંડ એન્ડ ડીવેલપીંગ કું. ...	ડક્ટર બ્રધર્સ, સુબઇ.	"	૫,૦૦૦
૯૨. બેલાપુર કું. ...	માર્શલ સન્સ એંડ કું. સુબઇ.	"	૪,૦૦૦
			૫,૨૧,૦૩૫

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

વેપારી ચીજોની આયાત તથા નીકાશ વેળાના સરેરાસ ભાવ.

ગયા અક્ટોબર માસમાં આયાત તથા નીકાશ થયેલી ચીજોના ભાવની સરેરાશ આગલાં વરસો સાથે સરખાવીને નીચે બતાવી છે—

			અક્ટોબર		
આયાતની ચીજો			૧૯૧૩	૧૯૧૮	૧૯૧૯
			રૂ. આ. પ.	રૂ. આ. પ.	રૂ. આ. પ.
કોલસો	ટન	દીઠ	૧૮-૮-૫	૨૫-૧૦-૬	૩૪-૬-૧૦
ખાંડ	હાઉસેટ	"	૮-૧૩-૩	૧૫-૬-૩	૨૫-૩-૧૦
ટવીસ્ટ એન્ડ યાન	રતલ	"	૦-૧૪-૧૧	૨-૩-૬	૨-૧૦-૨
કાપડ, કોર્ડ	વાર	"	૦-૨-૯	૦-૬-૭	૦-૬-૫
" સફેદ	"	"	૦-૩-૦	૦-૮-૮	૦-૭-૫
" રંગીન	"	"	૦-૩-૫	૦-૬-૬	૦-૮-૫
નીકાશની ચીજો.					
કોલસો	ટન	દીઠ	૯-૭-૮	૧૦-૧૨-૨	૧૨-૦-૨
કોફી	હાઉસેટ	"	૫૮-૧૦-૧૧	૪૬-૧૫-૦	૭૧-૬-૮
ગળી	"	"	૨૧૫-૧૪-૪	૩૭૩-૧-૮	૩૮૦-૧-૨
ચોખા	"	"	૫-૧૬-૯	૫-૧૪-૭	૮-૪-૪
ધઉં	"	"	૫-૬-૦	૮-૬-૫	૧૧-૧૪-૧૧
મેંગ્રોલીઝ	ટન	"	૧૬-૧૪-૧૧	૨૧-૫-૦	૧૮-૧૩-૧
આ	રતલ	"	૦-૮-૨	૦-૮-૮	૦-૮-૬
રૂ	હાઉસેટ	"	૩૮-૧-૯	૧૦૪-૧-૯	૬૨-૧૫-૪
શુદ્ધ કાચું	શુદ્ધ	"	૭૬-૧૫-૧	૬૬-૬-૧	૮૫-૧૦-૧
" કોથળા	નંગ	"	૦-૬-૦	૦-૬-૫	૦-૬-૪
" શુદ્ધ કપડું	વાર	"	૦-૨-૬	૦-૪-૩	૦-૪-૫

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

		સ ટેમ્બર માસમાં એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર મુખીમાં			
ભાવ.		૧૯૧૬	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
		હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.
કોરાં તથા ધોચેલાં કાપડની પેદાશ ...		૮૨,૭૬૭	૮૧,૪૨૫	૬,૦૭,૨૬૦	૫,૮૪,૯૭૪
" " આયાત...		૭૬,૮૫૩	૫૧,૫૦૧	૩,૦૪,૪૪૩	૪,૪૯,૮૬૨
રંગીન કાપડ પેદાશ ...		૩૬,૮૪૯	૨૨,૨૧૯	૨,૩૫,૧૧૫	૨,૦૮૩૪૪
" " આયાત...		૧૨,૭૦૮	૨૨,૮૯૪	૫૫,૪૩૯	૧,૪૦,૬૦૪

કાપડની પેદાશ.

૧ (લાખ રવલ.)

હીંદની મીલોમાં કાપડની પેદાશ કેટલી હતી તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

પ્રાંત.	સપ્ટેમ્બર માસમાં.	એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં
	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુબંધ ...	૨૨૨	૧૫૨૦
મદ્રાસ ...	૯	૮૯
બંગાલ ...	૫	૨૬
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૯	૫૩
મધ્ય પ્રાંતો ...	૧૨	૭૮
દેશી રાજ્યો...	૧૮	૧૧૯
કુલ ...	૨૭૯	૧૯૦૫

૨ (લાખ વાર.)

પ્રાંત.	સપ્ટેમ્બર માસમાં	એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં		
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુબંધ ...	૯૩૮	૯૭૭	૬૬૩૧	૧૯૩૬
મદ્રાસ ...	૨૨	૩૮	૨૨૫	૨૩૫
બંગાલ ..	૨૭	૨૦	૧૩૭	૧૩૯
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૨૪	૨૯	૧૩૧	૧૮૯
મધ્ય પ્રાંતો ...	૪૮	૫૦	૩૧૬	૩૨૯
દેશી રાજ્યો...	૬૮	૭૫	૪૩૭	૫૫૪
કુલ ...	૧૧૩૬	૧૧૬૬	૭૬૩૩	૮૪૨૩

કીમત (લાખ રૂપીયા)

પ્રાંત	સપ્ટેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુબાષ	૨૯૦	૩૪૭	૧૯૮૫	૨૪૨૦
મદ્રાસ	૧૩	૧૯	૯૪	૧૦૫
બંગાલ	૬	૬	૩૪	૪૪
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૦	૧૨	૬૦	૭૮
અજમેર મેવાડ	૧	૧	૧૦	૧૦
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર	૧૬	૨૦	૧૦૦	૧૨૪
કેશી રાજ્યો	૧૩	૧૩	૮૬	૯૨
કુલ	૩૫૩	૪૨૨	૨૩૮૦	૨૮૮૪

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હિંદની મીલોમાં સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ)

નંબર	સપ્ટેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
૧ થી ૧૦	૭૬	૬૯	૪૫૭	૪૫૮
૧૧ થી ૨૦	૨૬૯	૩૦૧	૧૫૯૬	૧૮૮૪
૨૧ થી ૩૦	૧૭૫	૧૬૮	૧૦૫૨	૯૭૩
૩૧ થી ૪૦	૧૭	૧૫	૧૧૦	૮૯
૪૧ અને ઉપરાંત	૪	૨	૨૪	૧૯
કુલ	૫૪૭	૫૫૮	૩૨૪૨	૩૪૨૬

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (હબાર રતલ.)

સપ્ટેમ્બર

એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર.

પ્રાંત.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.
સુબહ.	૩૯૩૦૧	૩૯૪૬૩	૨૩૦૦૪૪	૨૪૦૩૧૬
મદ્રાસ.	૩૬૧૪	૩૮૪૧	૨૨૧૭૬	૨૩૧૬૦
બંગાલ.	૨૬૫૯	૨૬૬૨	૧૬૩૫૮	૧૭૩૨૩
સંયુક્ત પ્રાંત.	૨૭૩૮	૨૮૯૩	૧૬૨૬૨	૧૮૮૦૬
અબમેર-મેવાડ	૧૮૦	૧૫૯	૧૦૪૪	૧૦૬૩
પંજાબ.	૩૫૧	૨૮૧	૨૧૧૦	૧૬૮૬
દીલ્હી.	૨૭૦	૨૭૭	૧૪૬૦	૧૪૮૭
મધ્યપ્રાંત તથા બીરાર.	૨૮૧૧	૨૯૬૯	૧૭૩૧૮	૧૮૧૪૨
દેશી રાબરો.	૨૮૪૪	૩૨૨૨	૧૭૫૦૧	૨૦૬૨૨
કુલ.	૫૪૭૭૩	૫૫૮૭૦	૩૨૪૨૭૬	૩૪૨૬૧૨

સુતરની આયાત.

ધ. સ ૧૯૧૯ ના અક્ટોબર મહિનામાં પ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત અને નંબર.	બંગાળ.	સુબહ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
પ્રે	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૧૬૯,૨૫૦	૧૪,૭૯૩	૨,૫૦૦	૫,૦૦૦	.....	૧૯૨,૫૪૩
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨૧,૨૧૨	૬૫,૬૭૬	.....	૭,૫૦૦	.....	૯૪૬,૩૮૮
નં. ૫૦ થી ઉપર	૯૧,૧૫૭	૪૭,૮૮૧	.....	૬,૫૦૦	.....	૧,૪૮,૫૩૮
બીજા રંગવાળું	.....	.....	.....	.....	.....	.....
નં. ૩૧ થી ૪૦	૧,૩૩,૯૧૯	૨૧,૪૦૦	૬૮,૭૩૩	૩૬૬,૭૭૩	.....	૬,૨૦,૮૨૫
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	૪૦૦૦	.....	.....	૮૦૦	૪,૮૦૦
નં. ૫૦ થી ઉપર	.....	.....	.....	૧૯,૬૦૦	.....	૧૯,૬૦૦
ટોટલ.	૪૧૫,૫૩૮	૧૫૪,૭૫૦	૧૦૧,૨૩૩	૪૦૮,૩૭૩	૮૦૦	૧૦૮૦૬૬૪

ઉંચી ગોલીસ-કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

નવાં પેટંટો.

ઠલકત્તાની પેટંટ ઓફીસનાં નવી ગોધો માટે આવેલી અરજીઓમાં કેટલીક નીચે પ્રમાણે છે

પેટંટ નંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૫૦૧૪	એ. બી ગોહરજ.	તીજરીમાં સુધારો.
૫૦૧૫	એચ. કેન્ડલ	ગાંસડી બાંધવા માટેનાં સાધનોમાં સુધારો
૫૦૧૬	ટી. ઝીગબગ.	મોટરને ટાણુમાં રાખવા માટેનો સુધારો.
૫૦૧૯	ઇ. માસ	હળ અતે બીજા બે રીનાં હથીયારોમાં સુધારો
૫૦૩૦	ઇ. એચ. હેઝલ, જે સી હેન્ડયુ. } બીહલ અને એ. વી. પીયરસન.	મરદાના દરદીઓને વપાસવાના સાધનો
૫૦૩૨	સી. એચ. છબ.	તાળામાં સુધારો.
૫૦૩૪	એસ કુરોડી.	પાકા નંગમાં સુધારો.
૫૦૩૯	ઓગ્ટેસીના પ્રોપ્રાઇટર લીમીટેડની } ઇલેક્ટ્રોસ્ટીટીક ઓફ ફ્રાં.	વીજળીના પ્રયાગથી જસત ગનાવવામાં સુધારા.
૫૦૪૪	હબ્ડયુ. સ્પૅલરસ.	સુકી વનસ્પતી વગેરેને લગતો સામાન
૫૦૪૭	હબ્ડયુ. ચોરીગ.	જાળવા રા નવ ના રાત તીજરી વગેરમાં સુધારો.
૫૦૫૦	સી. એ. ઇસ્ટીંગ.	“ ઓલ્ટસ અને નટસ ” માં સુધારો.
૫૦૫૩	જે. લેવીક.	ટાકીમાં સુધારો.
૫૦૫૪	બ્રીટીશ એવર રેડી કું. લી.	પોસ્ટ ઇલેક્ટ્રીક લાઇટમાં સુધારો.
૫૦૫૯	એ. હ બ્ર ઉનીંગ.	પગપમાં સુધારો.
૫૦૬૧	જે. જે. હીનીગલસ.	ઓટોમેટીક ટ્રેનને લગતા સામાનમાં સુધારો
૫૦૬૫	પારકર એરોપ્લેન ઇમપ્રુવમેન્ટ કું. લી	હવાઈ વીમાનમાં સુધારો.
૫૦૬૯	આર. જે. ડેનેટ.	રેલ્વે વેગનોને બંધ અને સીલ કરવામાં સુધારો
૫૦૭૩	સરહાર રામભાણુ	શંખવાના વાસણો.
૫૦૭૪	એસ. વેન. લીપીટ.	રેસા સાફ કરવાને માટેના ઓબ્જેક્ટમાં સુધારો.

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “ કન્ટ્રોલર ઑફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ ફેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન અંકટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રેપેસીટીફેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવે એવાં ઠેકાણાંની યાદી અમારા છેલા અંકમાં ૨૮૦ મે પાને આપવામાં આવી છે:—

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતો પદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી લેખો, ત્રણેક કાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—જે. ઑ. સેફ્ટરડી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, ઝવેરીઓ, વગેરે માટે જાહેરખબર આપવાનું ઉત્તમ સાધન.

જાહેરખબરના ભાવ.

પ્રકાર.	બાર માસ.	૭ માસ.
૧. આખું પેજ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું ”	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા ”	૬-૦-૦	૪-૦-૦

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૪૦ સં ૧૯૧૯ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી.

આયાત.	અક્ટોબર		એપ્રિલથી અક્ટોબર	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
જીવતાં જનાવરો	૨૦૪	૮૬	૨૧૨૮	૫૮૬
હાડગોળો હથીયાર વિગેરે	૧૨૨	૧૮૫	૨૨૪૦	૨૩૮૬
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૫૭૧	૩૩૯	૨૯૪૪	૨૬૭૮
ખાખીન	૨૦૪	૨૪૩	૧૮૬૯	૨૩૭૦
ખુટસ અને શુઝ	૨૧૭	૪૧૦	૧૩૬૧	૨૨૨૪
ધર બાંધવાનો સામાન	૧૦૭૮	૯૨૮	૫૩૫૨	૬૭૭૭
મીણખત્તી	...	૯	૧૨	૫૯
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૯૬	૨૯૨	૪૭૦	૧૫૪૪
રસાયણિક પદાર્થો	૨૭૪૭	૧૧૯૦	૧૪૪૬૧	૯૯૨૩
ઘડીયાળો	૬૦	૧૨૯	૧૧૭૫	૯૭૩
કોલસા	૧૦૭	૧૧૮	૧૬૩૮	૫૫૫
કોફી	...	૨૮	૪૬	૩૩૬
કાચો (સીંદરી)	૧૪	૫૪	૩૮	૧૧૭
દોરડાં	૧૩૬	૧૫૭	૧૦૩૨	૯૫૯
કટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૧૯૩	૨૯૬	૧૧૪૬	૧૮૧૪
સાઈકલો	૨૦૪	૨૪૦	૧૨૩૬	૧૨૨૧
કપુર	૧૩૬	૨૬	૧૨૮૬	૬૩૨
ખીજી બાતની મળી કુલ દવા	૧૧૭૬	૧૨૧૬	૭૭૫૩	૯૯૩૬
હુગડાં રંગવાની ચીન્ને	૭૯૪	૧૩૮૫	૯૭૦૬	૯૬૩૩
ટાંકડા	૧૪૬	૧૦૪	૪૪૭	૫૭૦
ફરનીયર	૮૧	૭૭	૭૭૩	૬૨૬
કાચનો સામાન	૧૦૬૦	૧૭૪૧	૭૬૬૧	૯૧૫૯
ચોખા	૫	૬	૪૧	૧૩
ઘઉં	...	૯૬૦	...	૨૫૧૮૫
ઘઉંનો લોટ	૭	૨	૧૨૯	૨૬
હાર્ડવેર	૨૫૮૧	૩૩૩૫	૧૬૮૩૫	૨૪૩૪૬
પધુ	૨	૨૪	૬૨	૬૬
ચામડાં બિન કેળવાયલાં	૫૧	૨૩૩	૮૧૦	૧૧૫૩
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતાં હથીયારો	૧૨૫૬	૧૦૭૭	૭૬૫૦	૯૮૭૨
Stk માં વિગેરેને મળી કુલ હથીયારો	૨૦૯૪	૧૫૮૬	૧૧૫૭૫	૧૩૮૦૭
હાથીદાંત	૨૪૮	૫૬૭	૧૫૧૫	૩૨૧૧
ત્રવેરાત	૫૭	૧૪૭	૨૯૮	૬૨૫

૧૯૧૮

૧૯૧૯

૧૯૧૮

૧૯૧૯

રૂ. (૧૦૦૦)

રૂ. (૧૦૦૦)

કળાચાર્યનાં ચામડા...	...	...	૨૬૮	૩૩૧	૨૨૬૨	૨૭૭૬
દારૂ ...	...	...	૩૫૫૧	૨૮૫૨	૧૩૬૭૪	૧૬૨૫૪
મશીનરી અને ગીલ સ્ટોર્સ ...	...	...	૩૪૨૧	૫૩૭૫	૨૪૧૨૮	૫૫૦૨૬
દીવાસળી ...	...	...	૧૫૪૬	૨૨૪૬	૧૧૫૩૨	૬૫૦૧
પીત્તાળ કાંસુ વગેરે ...	...	...	૧૦૬૬	૧૬૭૬	૫૧૬૭	૭૮૬૬
ત્રાંચુ ...	...	...	૫૭૭	૨૧૮૨	૪૬૨૦	૮૬૬૨
જર્મન સીડવર ...	...	...	...	...	૪	૭
લોહ ...	...	...	૨૩૬	૩૬૬	૧૬૮૫	૨૪૬૬
લોહ અથવા સ્ટાલ ...	...	...	૧૮૩૬	૧૩૨૬	૬૪૦૬	૧૩૦૫૦
સ્ટીલ ...	...	...	૫૨૬૩	૧૫૩૬	૧૬૮૧૦	૧૨૦૦૧
સીસું ...	...	...	૨૦૫	૧૫૧	૨૦૧૬	૧૨૭૨
મોટર ગાડીઓ અને સાધકો ...	...	...	૪૭	૧૫૬૩	૧૪૬	૬૦૦૫
કુદરતીનું તેલ ...	...	...	...	૬૬૪૬	૧૦૪૬૭	૩૬૫૩૭
અણસીતું તેલ ...	...	...	...	૫૩	૩	૩૫
સર્વ જાતનાં તેલો મગી કુલ ...	...	...	૨૩૫૬	૮૦૮૩	૨૩૬૭૮	૫૩૮૧૩
રંગ રોગાન વિગેરે ...	...	...	૧૦૧૮	૧૦૧૭	૬૬૦૪	૭૦૭૬
મગળો ...	...	...	૧૬૦૮	૧૪૨૬	૧૦૫૦૨	૧૧૨૬૪
દેહને ગાડીઓ તથા ધીન્ને સામાન ...	...	...	૧૦૬૫	૩૩૦૧	૫૨૪૧	૨૩૩૩૭
રબર ...	...	...	૭૬૮	૧૦૨૪	૭૦૫૮	૬૧૫૬
મીઠું ...	...	...	૧૩૭૮	૩૧૩૦	૧૫૦૪૧	૧૨૦૬૬
સાબુ ...	...	...	૧૦૬૫	૧૧૩૬	૬૩૭૩	૭૦૪૬
સોપારી ...	...	...	૧૪૨૫	૧૧૬૬	૬૪૪૧	૬૩૬૮
તળાનાં કુલ ...	...	...	૨૫૬૩	૧૬૪૫	૧૧૩૮૦	૧૪૪૬૪
સ્ટેશનરી ...	...	...	૬૩૬	૬૬૭	૩૬૦૩	૪૩૬૪
ખાંડ ...	...	...	૧૨૭૩૭	૧૫૫૫૧	૭૬૩૨૪	૬૫૬૬૦
સુતર કાચું ...	...	...	૧૮૪૬	૭૦૧	૬૮૩૧	૪૨૨૫
ટવીન્ટ અને ચાન ...	...	...	૧૦૬૧૦	૩૫૧૮	૫૩૨૮૪	૧૮૭૬૬
વગર ધોળેલાં પીસ ગુડ્ઝ ...	...	...	૨૩૩૦૫	૨૨૮૦૭	૧૩૭૬૩૦	૧૦૮૦૦૭
ધોળેલાં પીસ ગુડ્ઝ ...	...	...	૧૬૦૧૬	૬૬૪૮	૬,૧૬૧૬	૬૦૭૮૭
રંગીન અને ડાપેલાં પીસ ગુડ્ઝ ...	...	...	૧૧૮૭૩	૬૨૦૪	૮૨૭૧૬	૪૩૫૮૭
શીવવાના દોરા ...	...	...	૫૮૬	૪૨૬	૪૧૨૬	૨૧૨૦
સુતર એકંદર ...	...	...	૬૧૬૭૫	૪૬૭૧૬	૩૬૪૮૫૭	૨૫૩૫૭૧
રેશમ કાચું ...	...	...	૧૦૨૮	૧૬૭૦	૭૭૬૫	૧૩૬૬૪
રેશમના પીસ ગુડ્ઝ ...	...	...	૩૫૬૪	૩૮૦૨	૧૬૨૭૮	૨૮૬૨૮
કાચું ઊન ...	...	...	૨૦	૨૪	૭૬૫	૪૬૩
હોઝીઅરી ...	...	...	૧૪૨	૪૧	૬૩૪	૨૮૦
ઊનના પીસ ગુડ્ઝ ...	...	...	૨૧૧૮	૧૦૬૧	૧૦૬૬૦	૫૬૬૩
ઊન અને ઊનના કપડા કુલ ...	...	...	૨૪૬૪	૧૨૮૩	૧૪૨૦૧	૭૩૭૬
તંબાકું ...	...	...	૨૦૦૭	૧૪૩૨	૧૦૬૫૪	૬૭૬૮

એપ્રિલથી શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

	૧૯૧૮ ૧૯૧૯				૧૯૧૮ ૧૯૧૯		
	રૂ. (૧૦૦૦)				રૂ. (૧૦૦૦)		
રમઠડા	...	...	...	૩૫૭	૪૩૬	૧૮૮૬	૩૧૦૩
છત્રીઓ	...	...	...	૧૧૫	૪૩૬	૧૨૧૪	૯૪૨
છત્રીઓના સામાન	...	...	...	૫૪	૩૨	૭૧૦	૫૭૭
લાઠડાં...	...	...	...	૫૬૪	૧૦૩૦	૫૫૧૬	૯૬૫૮
કુલ આયાત				૧૫૫૭૭૭	૧૬૫૨૪૫	૯૨૨૮૦૯	૧૦૪૪૨૭૩

निष्पत्तिः

ચીજનું નામ.	૧૯૧૮ રૂ. (૧૦૦૦)	૧૯૧૯ રૂ. (૧૦૦૦)	૧૯૧૮ રૂ. (૧૦૦૦)	૧૯૧૯ રૂ. (૧૦૦૦)
છવતાં જનાવરો:	...	૧૨૫	૨૫૧	૧૧૬૮
ખસ કચ્ચા માટે રેસા	...	૧૩૮	૬૬	૧૧૬૪
મીઘુખત્તી	...	૨૭૧	૪૨૪	૧૪૮૦
સોદટ પોટર	...	૭૧૨	૨૦૦	૬૧૬૮
ઢોલસા	...	૩૪	૭૩૩	૪૦૩
કોશી	...	૮૫૪	૨૧૧	૫૭૮૭
કાથો, (સાદરી)	...	૩૪૦	૪૨૫	૧૩૨૦
દોરડાં	...	૧૩૪	૬૬	૭૫૬
દવાઓ	...	૩૬૩	૩૫૦	૨૧૦૦
ગળી	...	૬૮૪	૮૩૫	૬૬૫૨
દરડાં ળેડાં	...	૩૬૫	૧૧૭૦	૩૧૨૫
હુમડા, આમડા વિગેરે રંગવાના ચાએ કુલ	૧૬૭૬	૨૩૮૪	૧૫૨૭૪	૧૨૨૧૫
ફળ ને શાક	...	૩૫૬	૪૮૩	૨૬૦૪
ડાંગર	...	૨૦	...	૬૨૩
ચોખા ઘઉં અને બીજી જાતનો દાણો કુલ	૪૪૩૦૪	૧૧૬૫૬	૩૧૦૨૮૬	૬૩૬૮૩
ધઉંની	...	૨૮૫૩	૧૮૫	૬૫૩૬
ધઉંનો લોટ	...	૬૮૮	૧૨૧૭	૪૧૫૦
વગર કેળવાયલાં આમડાં	...	૫૦૬૨	૧૬૩૮૭	૩૬૭૭૨
લાખ	...	૨૬૧૬	૩૪૧૬	૨૧૦૮૮
કેળવાયલાં આમડાં	...	૧૩૬૧૨	૧૨૬૬૬	૪૧૭૬૨
દારૂ	...	...	...	૭
રખર	...	૫૬૮	૬૩૦	૧૭૩૫૬
ખાતર	...	૫૫૯	૧૪૧૫	૨૭૧૪
મેંઝેનીઝ ઓર	...	૬૭૩	૫૬૬	૪૨૬૧
ધાતુ કુલ	...	૭૪૩	૬૭૦	૩૪૧૬
અખરખ	...	૬૮૪	૧૧૪૭	૬૨૩૨
દીવેલ તેલ	...	૭૫૭	૬૮	૩૭૦૬
કોપરેલ તેલ	...	૨૪૧૨	૧૧૬૪	૬૫૬૦

ધી ભાગ્યે ટાઇલ માટ' ૨૧ લેંઠ શીટ, ફેડિંગ, મુ'બઈ.

બર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઈલીયન ટ્રેડ જર્નલ.		
આઈ. ૧૬૭	પંજાબની એક પેટી.	કોપરેસ, અને કોપરેસ તેલ યુરોપિયન પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૬૮	રતનાગીરીની એક પેટી.	અબરખ ખરીદનારની સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૬૯	મુલવાન (પંજાબ)ની એક પેટી.	હિંદુસ્તાનમાં એજન્ટ તરીકે મોટર કંપની સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૦	અનપુર (યુનાઇટેડ પ્રાવીન્સ)ની એક પેટી.	ગાદીમાં લાવવાને છાંલા ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે. જેનો તૈયાર માત્ર લગભગ ૧૦ હજાર મણ જેટલો છે.
" ૧૭૧	શ્રીહરપુર (સીન્ધ)ની એક પેટી.	કાપડ, લોહું, એક્યુમીનીયમના વાસણો, રટેસનરી અને પાચટણ સામાન બનાવનાર કારખાનાઓની સાથે સંબંધ બાંધવા અને એ ચીજો સીન્ધના પ્રાંતમાં વેચાણ કરવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૨	કલકત્તાની એક પેટી.	નેપાલનું જાડું, પાતળું અને ટુંકા લાકડાનું વેચાણ કરવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૩	ચંચુનગી બરમીઝાઈ મીલની એક પેટી.	બરમાના ચોખા હિન્દુસ્તાન અને પરદેશી વેપારીઓને વારતે કમીશ નથી ચઢાવે તેવા વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૬	કલકત્તાની એક પેટી.	મીણ અને કુક્કરના વાળ જટયાબંધ ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૭	કલકત્તાની એક પેટી.	ચાઇના કલે (China clay) ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

ઇન્ડીયાના ક્લોરીંગ ટાઇલનું જાણીતું ખાતું—ધી બેચે ટાઇલ માટે ૨૧ એક ઓટ, ફોર્ટ ગુબર્ન.

અમર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા કચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ.		
આઈ. ૧૭૮	માંગા (પંજાબ)નો એક વેપારી.	અનાજ એરંડી, ઘી અને ચોખા એ ચીજોમાં કમીશનથી કામકાજ કરવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૯	મુંબઈની એક પેઢી.	ખાંડની ગુણો (સાકલ ૨૪૪૪૮) પ્લેઇન ટવીલ (Plain Twill) ની બનાવનાર માથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૮૧	કેરો (ઇંગ્લેન્ડ)ની એક પેઢી.	શણના કાથળા, હેઝીન કલોથ (Hessian Cloth) સુતર, અળ-મીનુ તેલ વગેરેમાં હિંદુસ્તાનની પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૮૨	પોર્ટસેઇડની એક પેઢી.	ઇંગ્લેન્ડ અને સુડાનની બનાવ, ખાંડ, લોટ, ચોખા, લોથસીંગ, મીણબત્તી, શણના કાથળા, ચખા, વટાબા, સુતરાઉ કાપડ, સુતર ધૂમ્ર અને શુગ્ર વગેરે મોકલનાર પેઢીઓની સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૮૮	ન્યુયોર્કની એક પેઢી.	સેનટોનાઇન (Santonine) ના ભેડ પુરા પાડનાર પેઢી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૯૦	ઠલકતાની એક પેઢી	સીટ્રલસ કેલોસીનથ (Citrusless Uolocynth) નું તલ, નામસીડ ઓઇલ (Neem seed oil) મદ્રાસ અથવા લખનૌ મેલન સીડ ઓઇલ (Safeda or Lucknow-melon) seed oil તેલના વેપારી સાથે સંબંધ રાખવા ઇચ્છે છે.
" ૧૯૧	અલીગઢની (યુનાઇટેડ મોવીન્સ) એક પેઢી.	ઉનની ટોપી બનાવના માટે ટુંકા વાતણાનું ઉન પુરું પાડનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડીયન ટ્રેડ જર્નલ.		
આઇ. ૧૯૨	બેલગેડ(સરવીઆ)ની એક પેઢી.	સરવીઆમાંથી કાચી ચીજોની આયાત કરનાર અને હિંદુસ્તાનમાંથી કૌંફી, ખાંડ, ચોખા, ચીજોની નિકાશ કરનાર હિંદની પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૯૩	ચીકાગોની (યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સ એન્ડ અમેરીકાની એક પેઢી.	એક્સપોર્ટ અને ઇમપોર્ટનું કામકાજ કરવાનું ઇચ્છનાર હિંદુસ્તાનની પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૯૪	નેપલ્સ (હટાલી)ની એક પેઢી.	એક્સપોર્ટ અને ઇમપોર્ટનું કામકાજ કરવાનું ઇચ્છનાર હિંદુસ્તાનની પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૯૫	સુરતની એક પેઢી.	કાશીદા (Kashidada) નામનું કપડું પુરૂ પાડનાર વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૯૬	કલકત્તાની એક પેઢી.	ઠાકમની છાલ મોટા જથ્થામાં ખરીદનાર વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૯૭	કોન્સ્ટેન્ટીનોપલ (Turkey in Europe)ની એક પેઢી.	ગુણો નિકાશ કરનાર વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

નોટ. " ધી ઇન્ડીયન ટ્રેડ જર્નલ "ના નંબરની આતમીઓના સંબંધમાં તે આતમી ભાગનાર વેપારી યા પેઢીએ એક રેકૉર્ડ્સ અથવા સારી એપ્રાઇઝનું પત્ર મોકલવું પડ્યું તે ત્રિવાચ તેવી આતમીઓને જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની આતમીઓમાં જે દેશોએ ' ધી ઇન્ડીયન ટ્રેડ જર્નલ ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સંસ્કૃત કાયરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જોવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે શાખામાં લખવું).

મેટેલીક શીલીંગથી બાદલીંગનો એવજો ચોલે છે.

હિંદના લોક નાયકો.

બાબુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો

એક મત.

દેશી હુલરનો નાદર નમુનો.

દીનની રૂબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતબઝાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાબુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી અંખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ધણું બહોળું થશે.

“બંગાડી” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી ગુણોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઝૈસ લેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

	બ્રાઈટ બ્લ્યુ પ્લેક શાહી	૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ	”	”	”	...	૧—૪—૦
(Red)	શતી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	ગ્રીન	”	”	”	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	...	૧—૪—૦
	ક્રામર્સીયલ બ્લ્યુ પ્લેક શાહી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	બ્લ્યુ ઇન્ક	”	”	”	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ	”	”	”	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે વમારા લખેલા હરફે મોતીના દાણાની પેઠે શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના બાટલાઓ વાપર્યા હશે, તો પછી હવે વમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુખબંધ ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ, પૈસા ધીરી (લોન) નવા ધંધાને મદદ પહોંચાડી આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે.

સર્વના હૃદયમાં દેશહીત માટે નહિં ચેતન સ્ફુરવાનર હીંદ નાયકોની છબીઓ દરેક દરેક કુટુંબોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રબળ ભાવના અને માનવકિતનો ઉત્કર્ષ સાધવા નવીન ચેતન સ્ફુરવે તેવા હૃદય તથા શુદ્ધન અલંકૃત કરનારા આર્ય વીરરત્નોના પ્લેટ્ડ આર્ટ કાર્ડ પેપર ઉપર ૭૫ ભતવા પોલ્ડ કાર્ડ સાઈઝના જુદી જુદી ભતવા વીરરત્નોનાં ફોટા તૈયાર છે. જેની કીંમત સાધારણ તથા બીજીસ્થિતિના લોકોપણ બરીની રાકે તેવા ઉચ્ચ આદેશથી કીંમત તદ્દન જુદા રાખવામાં આવી છે.

પોલ્ડકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફોટાની કીમત અર્ધાં આનો; ૨૪ કાર્ડના બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં ત્રા. સવા. ૧૦૦ કાર્ડના રૂપીઆ સવા બે. ટપાલ અર્થે અમે આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાલકુની, મુખબંધ નં. ૩,

દેશી નામું શીખવવાની સ્કુલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલા, સાંધા અને ઉમદા રસ્તો.

કાલળા દેવી રસ્તાપર ભારીયા મહાજનવાહીમાં ગોરધનદાસ કરસનદાસ હુલ્લુ ગુજરાતી કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરણી પાકુ નામુ, સર્વ પ્રકારના વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી દાષપરાધી ગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ જાગતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ ઉચું જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એપ્રિલ મેન્થ (ખાલાશ્રમ) ના છોકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને ફાઈનમાં મળવું

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

“ગજપતી” છાપ

દરબારે સીમેન્ટ હી ટુન્નાલમાં આપાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બરોબરી કરે છે, અને જાણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે એવું પેર્ફેક્ટ એક એક હ દરવેળના મનજીત કોમ્પાઈઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા ઘણુંજ સહેલાઈથી કમકામ સકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઈન્ડોયન સીમેન્ટ લુંડો લીડ

તાતા સન્સ એન્ડ લુંડો

એજન્ટસ,

નવસારો બીલ્ડીંગ કોર્ટ, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ એ અન્ય વીશીઓમાં, લોજન ગૃહોમાં કે ભપકાદાર લોજોમાં, અને ખુદ પોતાને
 ચેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર
 નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

ડૉ. મુખમદેવી પોરશની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના પ્રયત્ન આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓથી સાક્ષીય રીતી અતુસાર બનાવેલી સમિતી દવા
 આ દવા જઠરાણી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અણુક કોવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં)
 રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી ટુક સમય માટે જમ્યાતી
 ફરીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બળવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બતાવે છે

(૩) અલ્બર્ની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન મળતો તા.ત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાવરી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતો
 નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મરી જાય છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦

ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(ફાલતનુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માલસના જ્ઞાન-
 તન્ત્રોમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટના તત્વો રહેલા હોય છે અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ધરી
 જાય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અસક્રિયને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરદો
 ઉત્પન્ન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિરોગ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી
 ચરેલી ખોપ પુરી પડે છે. ને શક્તિ આપનારા તત્વોની શુદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અંગબળનો ઘનોરો વિરોધ
 જમ્યાતો હોય તેમજ અણુક આ દવા વાપરતી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૧-૦ (મોટી સાઇઝ.)

૦-૧૪-૦ નાની સાઇઝ)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

(૩૬)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મૉલ્ટસ્ટર્સ કુંપની.

ની

અદભુત શોધ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ—ન્યુટ્રીયુલમ.

==== ડાયાસ્ટેશ્યમ. ====

“ડાયાસ્ટેશ્યમ” રેટલી, યુરી, વગેરે દરેક ખોરાક માટે.

એક શેર “ડાયાસ્ટેશ્યમ” નો એક મણ આટા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી ખોરાક એકદમ હલકો અને ઘણોજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતદાર બનાવે છે, અને ખોરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની ખીલકુલ ધાસ્તી રહેતી નથી.

ક્રીમવ, સ્તલ ૧ ના ટીનની કદત રૂ. ૦-૧૨-૦.

વધુ વીગત માટે લખો:—

==== ન્યુટ્રીયુલમ. ====

“ન્યુટ્રીયુલમ” સાત્વિક ખોરાક, એ ઉછરતાં બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી પુરૂષો, બન્ધાની માતાઓ, કામના બોળને લીધે કંટાળેલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ વહીવટ, બારીસ્ટરો વગેરે મગજ મારી કરનારાઓ તથા જેઓની તબીયત અવાર નવાર કંઈને કંઈક નરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુલ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

“ન્યુટ્રીયુલમ” એ શરીરમાં હાડકાં, માંસ, લોહી વધારનાર અને મગજને પોષક અને જલદી પચી શકે તેવો ખોરાક હોવાથી ક્ષય તથા ખીન ભયંકર દરદોમાં એક અત્યુત્તમ ખોરાક છે. તે શરીરનો બધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌવત દઢાવી રાખે છે એટલે દરદોની ખીલકુલ અસર ધઇ શકતી નથી.

સવારના ખોરમાં આને બદલે “ન્યુટ્રીયુલમ” ની આ પીવાથી તમોને નુકશાન થવાને બદલે ફાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્ફુરતી લાવી આળસ ઉઠાડી કુધા ઘટાડવાને બદલે વધારે છે. તમે ચાથી શું નુકશાન થાય છે તે સુમળે છો છતાં આ છોડી શકતા નથી અને ચાના ગુલામ બની બેઠા છો તો આની ગરજ સારનાર સર્વ પ્રકારે ફાયદોજ કરતાં આ “ન્યુટ્રીયુલમ,” ની આ તમે શું નહીં પીઓ?

ક્રીમવ સ્તલ ૧ ના ટીનની કદત રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:—

ધી બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મૉલ્ટસ્ટર્સ કું.

૫, બેલાસીસ રોડ, ભાયબલા,—મુંબઈ.

કલ્કી કંપનીના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કલ્કી કં	એચુ મીક્ષર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કલ્કી કં	એચુ પીલસ	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કલ્કી કં	ટોનીક સીરપ	(શક્તી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કલ્કી કં	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કલ્કી કં	કફ મીક્ષર	(ખાંસ માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કલ્કી કં	કોલેરા મીક્ષર	(પચી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કલ્કી કં	ધન્યે બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૮-૦

બીજા દવાને માટે લખો.

(૪૮)

Tel. "Kadki" Bombay—કલ્કી કં કંપની ગીરગામ—સુબઈ.

તહેવારને માટે દેખી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને બાણીતી

મારવાડી
બનર
સુબઈ.

મહાલે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કીરતી મેકરની બાણીતી
થયલી હાથી છાપની લગેરીઅન
બિગલોર, સાઈકલ, મીરજાપુર, વીગેરે
તથા અગ્યાના ફેન્સી કલેક્શન તેમજ સાથે જરીની તથા
નવી તરાદની ઇંદ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી દેખીઅને
અંબલર જરો હમારે ત્યાં હાઈમેસ તથા હાઈમેસ

જવાને સુક્રો નહીં.

બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R

Telegramst-

&

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us.

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય જાને જુઠ વચ્ચેના તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કે નહીં ?

આખા અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું માની શકાય નહીં માટે નજરે લેઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વખતો વખત જાતેજ ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાહવું પણ સીધાજ સેંક હાર્ટ રોડપર વંદાવન મેનશનમાં " ધી ઈસ્ટર્ન મોટર હાઉસ "માંજ જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતા તમામ સામાન કીધાયતે પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાતરી કરી હોય તો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

" 11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANEKDL GORDHANDAS,

Offices -

Kapadia Bazar

AHMEDABAD.

21-25 Rajambeta's Street,

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Beltings &c., Spinning & Weaving accessories, Heals Reeds, Yarn & Hardware.

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept indents for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams :-

"Pramashaw"
AHMEDABAD.

Code :- A. B. G.

5th Edition..

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

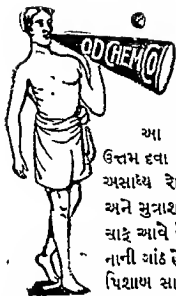
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કટાળો આવવો, જીવાનીમાં જીદાપા જેવી હાવન જીવાનીમાં ટૂંકી નજર, ગરુડાનું ફીકાગણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ જે દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ નો રૂ. ૧૫

ડૉ. સપટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો. SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત ડાકતરો અને વૈદ્યા મુત્રવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિશાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું જ નિવૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિશાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ધડી ધડી પિશાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી ખીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિશાબ ઘણી જ ગરમ, ગળાતા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ ઉંઘમાં બિછાનામાં પિશાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિશાબમાં થતી દરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળતરા દૂર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇન્દ્રિયને વાઠાઠ આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

મજબૂત થોડો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ્ય આવે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગભગ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રદ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઈર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણો જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સઘળા અંગત્યના કામ કરતા કબજીઆતથી છુટા થવાને અને આંતર ડાની ઈર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણુખ મારતી હોય કે ઈર્ષા થતી હોય અથવા ટીપાં પડવા હોય; જો મુત્રાશયની કેથલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઈર્ષા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જરૂર અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુવા વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા સુલભ નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિષ્યમાં ઈર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔંસની ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચતાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂષ્ટ પુષ્ટ અને કાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂષ્ટ પુષ્ટ, ધૈર્યવાન, કાન્તિવાન અને બાળવાન બનાવે છે. તેના સેવનથી રક્ત દોષ, સ્વપ્ન દોષ, વીર્ય વીકાર, નસોની કમજોરી, શરીર અને મનની નબળાઇ, સ્મરણ શક્તિનું ગુમ થવું, વાંસાની ફાટ, હાથ પગની કળાતર. તથા દાહ, અરૂચી, અણલુ, દસ્તાની કમજોરીઆત વીગેરે તમામ દરદો દફે કરી મનને ઉત્સાહી તથા બહોશ બનાવે છે.

ક્રીમિત ગોળી ૪૦ રૂબી ૧ નો રૂ. ૧.

(૮)

પછેલ્લે વીધા નામનું દળદાર પુરવઠું મફત મળેછે.

રાજપૈઠ નારાયણજી કેશવજી.

હોડ ઑફિસ—જામનગર—ઠાઠીઆવાડ. ઐન્ડિયન નં. ૧૮૭ કાલખાદેવી રોડ—મુંબઈ

સરકારનું ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાન્સિટ રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રજાને અપીલ.

જેમણે છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતારાએ જણાવું:—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુપતીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતારાઓના વર્ગમાં ખીચેલીય બેસાડવાને સખ્તાઇ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક્ક છે.
૨. કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતારાઓમાં ફેલાવો કરવાની દરેક જાણેલા ઉતારાની ફરજ છે.
૩. કે પોલીસ ને પોલીસ કરતાં એણે નસીબદાર ઉતારા-બાધના સ્વાચ્છતા ખાતર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક જાણેલા ઉતારાની ફરજ છે.
૪. કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલા વગેરે કે બીજા વગેરે ઉતારા હોય, તે જોય કે તેના ત્રીજા વર્ગના ઉતારાઓ તરફ વાળી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તે તેની મદદે જવા જિઆરા રાખે છે.
૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાન્સિટ રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મંડળી છે તે કોઈ પણ ઉતારાને રેલ્વે સામે કુરિયાદ કરવી હોય તે તેને ઉપલી મંડળીના જોનારી સેક્રેટરીને નં. ૨૯૧-૨૯૩ મોરા બંગ્લો સીટ, કોટ, મુંબઈ સમી જણાવવું.
૬. કે દરેક ઉતારાએ રેલ્વે કાયદાઓ પાલન કરી કયા પદ્ધતિ જાણવાની જરૂર છે.

બોરા બાલર સ્ટ્રીટ,
કોટ, મુંબઈ.

લી. સેવક,
જીવરાજ ગોવિંદલાલ નેજીરી,
બા. ને, સેક્રેટરી.

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ટેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજે નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની ખનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાનું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદનો જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો સચકર દુધાળ પકયાથી એક રૂપિયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હુંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાને દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા સુકી ગયેલી ઢશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજી ઉનાળાની ખરી મોશમ બાકી છે તે સુલતના દરમીયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકે પૂર્ણ ગમગીની ને મુરકેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિંમત રાખી કમર ઠસી જીવાર બાજરાની પુષ્કળ કડળ ખરીદ કરવા તથા ઢાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણું જ ચાહુના ધરાવનારું છે. આના દેશહિતેથી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્વ્યય કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશો-દેશ.

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુષ્કાળ સમયે ભૂખ, દુઃખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માઆપથી વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને ખચાવો તેજ ખચશે

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે. મકાન ઉભુ કરવામાં રૂપિયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂ. ૨૫૦) ભરી બાંધાવી અમર નામના મેળવો.

લખો.
આ સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ,
વડવાણ કેમ્પ.

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર —મીઠાબતી, સાથુ, રંગ, વારનીસ, બીલીટ સીમેન્ટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર કી મત ૨-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ કોમ્પો —લીવાસળી, કાચ સુ ગધી સેટ, અર્કો વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી રૂ ૧-૮-૦.

હુન્નર સંચલ —ટેલિગ્રામ ટેલિફોન, અનુ-બલ્ક અને ખસા હુન્નરોથી બરપુર. (આ બુક માટે દેશી વેપારી એગ્રામેન્ટો ઉપર અસીમાબ મલ્યો છે) કીમત રૂ ૧-૮-૦

સાણુનો હુન્નર —સરવે ભતના સાથુ, ખાર સોપ, ટોઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર કીમત રૂ ૦-૬-૦

હુન્નર માલીકા —૧-૨-૩ હેવ ચોઈલ, અતર, લવ ડર, પોમેડ, સોપ, લાઇમ્સ્ટોન, બામ, એન્ડ્યુમીસ્ટાઇ વીગેરે અનુબલ્ક અને ખસા હુન્નરોથી બરપુર કીમત રૂ ૧-૪-૦

હુન્નર ટર્પીલ —૨-૩-૪-સુગધી મેથે, સેટ

પેનબીવર, વાળ કાઢવાનો સાથુ, મલ્સેડીક, જર્મન સીસ્ટમ અતરો, રંગ, વારનીસ, સ્ટેડ, હેરડાઈ, બાર સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત રૂ ૧-૦-૦

હુન્નર કળી જ્ઞાન —અમરબતી, સાઈ, ટોન બીલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાણુ પાણી વીગેરે હુન્નર કીમત રૂ ૦-૬-૦

ફેદોમાફીક હુન્નર —કીમત રૂ ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન —કીમત રૂ ૦-૪-૦

પોસ્ટલ બુક

લખો —હુન્નરોદય બુક ડીપી

હુન્નરના પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬-૨૨ બનીઅન રોડ (ડી) મુંબઈ નાં ૯.

Vitalia (LIFE TONIC FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ધરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણું હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું'ં ની બનાવટનું ઉત્તમ “સુવાસણું હેર ઓઇલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(૪૬) (પેટન્ટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

ફીદા બીલ્ડીંગ—લુભામસજી—સુઅર્ધ.

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આજે આઠ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કુચ્છ કોઠીઆવાડમાં નીકળતું એક જ માસિક

સેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમાં દૈન્યુ ૭૫૦૦ કેવી રીતે વધારવી, નવા બચીયા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી શાકભાજીના વાવેતર ક્યારે અને કઈ મોસમમાં કરવાં, ખેડૂતએ થોડું ખર્ચ કરી ૭૫૦૦ કેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એક જ માસિક છે. નમુંનાએ અંક મંગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૨) બે રૂપીઆ રાખવામાં આવેલ છે. લાયકેરીને રૂ. ૧-૮-૦ દોઢ રૂપીઆના લવાજમથી મોકલવામાં આવશે, માટે તુરંત નમુંના માટે લખો—

ઉપરાંત અમે એ સેતિવાડીને લખતાં નીચે નજીવેલા પુસ્તકો જાહેર પાટયા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખપી જવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે—

૧ કુશગ્રાડ કુલભાગતું બચીયાતું પુસ્તક.

કિંમત રૂ. ૧-૧૨-૦

૨ હિંદુસ્થાનમા થતા વાવેતર કરવાની રીત.

” રૂ. ૧-૪-૦

૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડનાં હથીઆર વગેરે.

” રૂ. ૧-૪-૦

૪ પાણીની સીપ તથા તેનાં ઉપયોગી સાધન

” રૂ. ૧-૮-૦

૫ ચિતિના ધંધામાથી કેસા કમાવાની કૈયી

” રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાતરોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ દેશમના છોડા ઉછેરવાની તથા કેટલીય વાવેતર કરી દેશ બનાવવાની રીત.

” રૂ. ૦-૬-૦

૭ કુવામાં પાણી વધારવા માટે એવોજ કવનો “સેતિવાડી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અંક

” રૂ. ૦-૪-૦

સારાં તુરંત દેશી શાકભાજીનાં બીયાં પણ વેચીએ છીએ.

ફોરેસ્ટ છોટાલાલ અંગરેજી, શાહીબાગ-અમદાવાદ.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગનું થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્રરી તથા આંખે અંધારા આવવાં, કંટાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું શૂન્ય થવું સ્વભાવ ચીડો થવો, જરા જરામાં ઉરકેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હ્રમેશ ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અણગમો:—આમ જ્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે; ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

તું સેવન કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દર્દો મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી દોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મદર્દઈ વધારે છે અને યોરકી વધારી દુધ ધ્યાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫ કાયદો ન થાય તો એક પચ્ચ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો આંધો સ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ઘાસણી ધુપણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે. ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવરોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, ઝાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હનુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,

કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE —WITH— ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR Book containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, Newspapers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—
RAJKOT, (INDIA.)

&

Branch:—
BOMBAY. P. O. Box No. 457.

વોલાયત ક્યાં જાયો છો ?

જરા પેહલા તમારા ઇંડિયામાં તો નજર કરો, જુઓ વીલાયતના
સેન્ટને વીસરાવે તબુ.

સેન્ટ વીટેલા

અહીંજ મળે છે કે જે ઉચા ખાનદાને ઇંગ્લેજ કુટુંબો પણ હોંસે હોંસે વાપરે
છે. તમે એક બાટલી વાપરી જુઓ અને જાઓ ખાત્રીથી કહીએ છીએ કે વીલા-
યતી સેન્ટનો તમારો મોહ ઉતરી જશે.

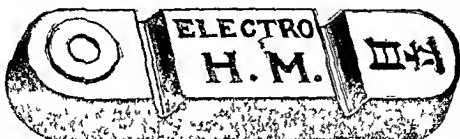
કી. શીશી ૧ નો રૂ. ૨)

(૯૦)

ધી પરસ્તાન પરક્યુમરી કું.

પાયધુની—મુંબઇ.

ચોખ્ખા ઇલેક્ટ્રીક ત્રાંખા માટે આજ ટ્રેડ માર્કનો માલ ખરીદો.

ધી હુહારા ટ્રેડીંગ કંપની લીમીટેડ,

(હુહારા શાળ કચરા લીમીટેડ.)

જાપાનમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલી

થાપણ.....ચેન ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦

હેડ ઓફીસ કેબે, જાપાન.

આયાત તથા નીકાસ કરનારાઓ તથા સ્ટીમરોના માલિકો.

ધી હુહારા માઈનીંગ કંપની લીમીટેડ.

થાપણ.....ચેન, ૭,૫૦,૦૦,૦૦૦

પૂર્વ વિશ્વવ્રતમાં ત્રાણુ, સોનું રૂપું, જસત, સીસું વગેરેની મોટામાં મોટી ખાણોના માલિકો અને પીતળ, મોરચુકુ, તેમજ ખાણોને લગતા સાધાઓ અને ઇલેક્ટ્રીક મશીનરી વગેરે બનાવવાના મોટા કરખાનાના માલિકો

શાખાઓ

ગોસાકા	જુએનાસએર્સ	સીડની	ડાઇરેન,
ટાકીઓ	લડન	વલારી વોસ્ટોક	ચુકોટ
ચેકિયામા	પારીસ	હાર્બીન.	ટ્રીએનસીન
ન્યુયોર્ક.	બર્ન	સાંગાપોર	હાકો
સાન ફ્રાન્સીસકો	પોર્ટ સેવર	હાંગકાંગ	કલકત્તા
બેંગ્કોક	ચોમ	રોગદાઇ	

વગેરે, વગેરે

કોઈ પણ વ્યાપારને લગતી પ્રશ્નપત્ર કે તપાસનો સાબાર સત્કાર થશે

વારનું સરનામું.

“ હુહારા કંપની,”

ટેલીફોન નં. ૩૬

મુંબઈની શાખા

૧૩૭ એસ.એલેન્ડ રોડ, કોલ

મુંબઈ

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSHING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઇ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ત્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાઓ, હાઇકોર્ટ, સેલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ધણાજ વિશ્વાસ અને હિસ્ટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૉન્ટ્રોલ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી. થો રૂમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઇડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ મી કાયદાની ૯૮ મી કલમને અનુસરીને મદદનગરને બદલે એક ચાલી મુબબની એઈટ સ્ટોક કંપનીનાં રેજીસ્ટ્રાર હજુર દાખલ કરવામાં આવી છે)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનો લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના સાલના ઇડીઅન કંપનીઝના ૭ મી કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સતવાર થાપણ.... ૩૧. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહાડેલી થાપણ.... ૩૧. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ ગ્રામીનરી શેરોમાં વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ પગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજ સાથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂા, ૫) થી વધુ નહીં એવા કોલથી, જે કોલ શેર નામ ઉપર રીધા પછી, એ મહીનાથી એાછી મુદતમાં નહી, એવે અંતરે અને એ મહીનાથી એાછી મુદત નહી એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

ઓા મીા સાલેભાઈ કે. બરોડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (મુખ્ય.)

સર હુકમચંદ સરપચંદ, નાઇટ, બેંકર અને મીલમલિક.

રાય બહાદુર ઓંકારજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મીા કીરન કે. સેન-ચુપતા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (ઇલઁ) બી. એસ. સી. (બાણને લગતી) એમ. એસ. સી. (બરમી.) એમ. આઇ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. ભુશવરચાચી, ઇલકતા.

મીા રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી, સોલીસીટર અને નોટરી પબલીક (મેસર્સ માલવા, મોદી, રણછોડદાસની કંપનીવાળા).

મીા દવીદાસ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરશોતમદાસ એંડ સન્સવાલા) વેપારી
મીા એમ. એચ. એમ. મહેતા, બેચેલર ઓફ કોમર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાલા) વેપારી અને મીલમલિક.

મીા ત્રીપુસારી બી. કંચારીઆ.

મીા જીનુભાઈ બી. મહેતા. બી. એ. એલ. એલ. બી. એફ—ઓફીસીઓ.

એક્સ:—

ધી ઇન્ટર-નેશનલ એંક્રીંગ કોર્પોરેશન.

ધી બેંક ઓફ ઇડીઆ લીમીટેડ.

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ માલવા, મોદી, રણછોડદાસની કંપની

ઓડીટરો:—

મેસર્સ બાટલીબોઈ અને પુરોહીત

ઇનકોર્પોરેટેડ એકાઉન્ટ ટો (લંડન) હોર્નીબીચેડ, મુબઇ.

મેનેજીંગ એજટો:—

રાયબહાદુર ઓંકારજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેજીસ્ટર્ડ ઓફીસ:—

૯૫, મેડલ સ્ટ્રીટ કોટ મુબઇ.

If you are Interested in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
ams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hesian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.

Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone No. { Office 3563
Residence 3112

Codes:

11th & 5th Editions A B C,
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમે દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના બીયાં, તેલ,
ટોપરાં, ખેળ, હરડાં, જેઠીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઇ,
મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, શુણ્પાટ, શુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્ટાઇન વગેરે દેશાવરો ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતના માલ જનર કસી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
ગોઠવીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતરી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairran."

ટેલીફોન:— { ઓફીસ ૩૫૬૩
ઘર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩ ૧૦૭ નસીદ બંદર રોડ, બારબાઈ મહોલા
મુંબઈ નં. ૩.

શુરજ વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફાર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	ઝેરીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	ખાંધકામ સોડા
ટેલ્ટ. રેડ	મેથીલીન જંદુ	„ બીન	„ પોટાશ
હીરકટ બ્લેક	મેલેકાઈટ બીન	„ યલો	પ્રાઈન ડુગર લેડ
હીરકટ યલો	બ્યારામીન II	„ ખાંધી	લીથાર્જ ફ્લેક
હીરકટ બીન	મેટાનીલયલો.	„ જંદુ	ટેનીક એસીડ
હીરકટ પીંક	બ્યારેન્ II	„ ક્લૅર	એન્ટીમની સોલ્ટ
ગેઝ પર્પ્યુરીન	સ્કારલેટ ૩ R	વિગેરે વિગેરે.	હાઇડ્રો સલ્ફાઈટ સોડા
હીરકટ મેન્ડેટા	સાઇબીંગ જંદુ		રેનેટ સોડા
હીરકટ રૂબીન	વીકટોરીયા જંદુ		સોડીઅમ સલ્ફાઈડ
હીરકટ વાયોલેટ વિગેરે.	સ્ટેપીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		કોસ્ટીક સોડા વીગેરે વીગેરે.

(૫૭)

આ માસિક નં. ૬૩, ચીચગેટલી પરીલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોટ હિંદુ ઓફિસિંગ કે. એન. સેલર
પ્રેસમાં બહુવેળ પીતાંબર ક્ષરે છાપ્યું છે અને ધી ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને બુરા માટે
જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ બ્રોદર ટેલીફોન નીલ્ડીંગ્સ ૧૬, બેકસ્ટ્રીટ કોટમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨ સુ. VOL. XII. FEBRUARY 1920. ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૦ અંક ૮ નો. No. 8

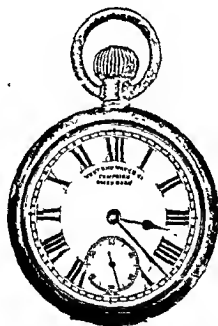
SERVICE

West End Watch

give you life-long service because they are made of such excellent materials by skilled labour. No other watches in India can approach them in **STRENGTH - ACCURACY - DURABILITY**. Here is one specially recommended.

The "CAMPAIGN"

Full jewelled movement with 15 rubies, real compensation balance. **SUBSTANTIAL CASES.**

	NICKEL SILVER.	STERLING SILVER.
Open Face	Rs. 34	Rs. 44
Hunting	„ 37	„ 50
Half Hunting	„ 40	„ 53

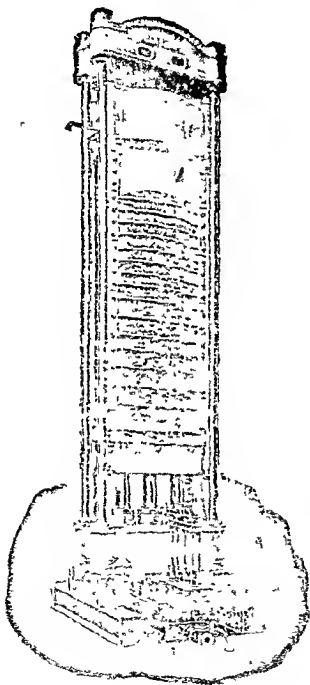
Catalogues free on application.

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co
31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રેવેટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંદો.

નાં ઉરે રવંળના ગોઠાણો, કેદ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી ડંકન
સટુઅરટ ઍન્ડ કું લીમીટેડની
રૂની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમર્પીંગ ઇનજનો.

દી. સી. અને એ. સી.
ઇલેક્ટ્રીક મોટરો ના “મેરલી
મેકર” ના સીલીંગ ફેનસ
(પંખા) અને ઇલેક્ટ્રીક
લાઈટના ફીટીંગસ.

નયાં ૧૦'X૬'X૮૦ ના લેન્ડસાથર

ખાઈલરો.

સ્ટોકમાં છે.

ખૂબાટ પ્રધર્સના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના જીનો તથા ચોપનર.
ગોડાઉનમાં હંમેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, એન્જીન ખાઈલર, લેખ યંત્રો તૈયાર રાખીએ છીએ.
ગોડાઉન, ફ્રીયર રોડ, પ્રોન્સીસ ડેક સામે.

અહિર ખબર આપનારનું નામ	પાનું.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	૧ એ	West End Watch Co. ..	1 A.
દ્રવેશ ચવના એન્ડ કુંાં	૨ એ	Drewel Chowna and Co. ...	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કુંાં	૩ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
હિંદુ અનાયાસમ—નાદિઆદ	૪ એ	Hindu Ananthashram—Nadiad	4 A.
ગિરગામ કેમીકલ લેબોરેટરી	૪ એ	Girgann-Chemical Laboratory...	4 A.
અમૃતાંજન ડિપો	૫ એ	Amritanjan Depot ...	5 A.
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	૫ એ	The Indian Claim Agency ...	5 A.
નાગીનદાસ અને માણેલાલ	૬ એ	Nagindas and Maneklal ...	6 A.
એમ. વલ્લભરામ એન્ડ કુંાં.	૬ એ	H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ...	૭ એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
ધી ઇન્ડિયન કોટન કુંાં લીમીટેડ.	૮ એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
જે. બાલામલની કુંાં	૮ એ	J. Balammal & Co. ...	8 A.
ફીરોઝ એમ. દરવુરાની કુંાં.	૯ એ	Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
રીચો કેમીકલ કુંાં...	૧૦ એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ...	૧૧ એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
છત્રમલાલ લલ્લુભાઇ શાહ	૧૧ એ	Chhngmalal Lallobhai Shah ...	11 A.
જીવરાજ જી. નેણુચી	૧૧ એ	Jivraj G. Nensi ..	11 A.
ધી ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કુંાં. લી.	૧૨ એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
ટુટી જાહેર ખબરો	૧૩ એ	Short Advertisement ...	13 A.
ડા. કાલીદાસ મોતીરામ	૧૩ એ	Dr Kalidas Motiram ...	13 A.
ડો. ડી. રાધકૃષ્ણ એન્ડ કુંાં.	૧૪ એ	Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
એમ. એચ. શાસ્ત્રી...	૧૪ એ	M. H. Shastri ...	14 A.
ધી તેલવેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કુંાં	૧૪ એ	The Teblet Manufacturing Co.	14 A.
રેલ્વેના સરકારી વહીવટ	૧૫ એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. એલ. થોસર	૧૫ એ	B. L. Thosar ...	15 A.
ઈ. એસ. પાટણવાલા	૧૫ એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	૧૬ એ	Rangoon Samachar Press ...	16 A.
દાવડાની કુંાં	૧૬ એ	Davdn & Co. ...	16 A.
વી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	૧૭ એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોદ્રેજ બ્રદર્સ	૧૮ એ	Godrej Brothers ...	18 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કુંાં	૧૯ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
સી. એન. દાવરની કુંાં...	૨૦ એ	C. N. Davar & Co. ...	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	૨૧ બી	Vardhaman & Sons ...	21 B.
ગોવરધનદાસ કુરસનદાસ હાલ્ડે	૨૨ બી	Goverdhandas Kursandas Halln.	22 B.
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કુંાં લી.	૨૨ બી	The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	૨૩ બી	The Saharakanthn Boarding House	23 B.
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કુંાં લી.	૨૩ બી	The Alembio Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
ધી બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ માનિસ્ટર્સ કુંાં.	૨૪ બી	The British Express Manlsters Co	24 B.
કર્નિક બ્રદર્સ	૨૫ બી	Karnik Bros. ...	25 B.
માહાલે એન્ડ કુંાં.	૨૫ બી	Mahale & Co ...	25 B.
મોતીલાલ મુજુમદ એન્ડ કુંાં	૨૫ બી	Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.

કસ્ટમર મોટર ટ્રાક્ટસ ...	...	૨૬ બી
માનેકલાલ ગોરધનદાસ ...	...	૨૭ બી
ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા ...	...	૨૮ બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ...	...	૨૮ બી
મણીશંકર ગોવિંદભ ...	...	૨૯ બી
સપાટ કંપની ...	...	૩૦ બી
ગો.ડી. કમીઠા કું ...	...	૩૧ બી
રામચંદ્ર નારાયણભાઈ કેશવભ ...	...	૩૨ બી
જીવરાજ ગોવિંદદાસ નેશી ...	...	૩૨ બી
ગોદ્રેજ બ્રધર્સ ...	...	૩૩ બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરકાંત સભા ...	...	૩૩ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ ...	...	૩૪ બી
આર. જી. કામદાર ...	...	૩૪ બી
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાલા ...	...	૩૫ બી
દુલેરાય ષોટલાલ અંબરીયા ...	...	૩૫ બી
વેલ્ડ દવાલુભાઈ હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૬ બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ ...	...	૩૭ બી
બી પારસ્ટાન પર્ફ્યુમરી કું ...	...	૩૭ બી
બી કુહારા ટ્રેડીંગ કંપની લીમિટેડ ...	...	૩૮ બી
ગુલામહસેન હસમણભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ ...	...	૩૯ બી
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રી મંડળ ...	...	૪૦ બી
બાબુ રામ સાહુ એન્ડ કું ...	...	૪૧ બી
બી નેશનલ સિમેન્ટ એન્ડ પર્ફ્યુમરી કંપની લીમિટેડ ...	...	૪૨ બી
જમણનદાસ નારાયણ ...	...	૪૩ બી
શ્રી રાજ વલ્લભદાસની કું. ...	...	૪૪ બી

The Eastern Motor House ...	...	26 B.
Maneklal Gordhandas ...	...	27 B.
Dahyahhai Ramchandra Mehta.	...	28 B.
Nanlal Goverdhandas...	...	28 B.
Manishankar Govindji	...	29 B.
Sapat & Co. ...	...	30 B.
Od. Chemical Co. ...	...	31 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32 B.
Jivraj Goolaldas Nenshi	...	32 B.
Godrej Brothers	...	33 B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	33 B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	34 B.
R. G. Kamdar ...	...	34 B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	35 B.
Duleral Chhotalal Anjariya	...	35 B.
Valdia Kalyanji Harikrishna...	...	36 B.
Laxmichand Dossabhai & Bros...	...	37 B.
The Parastan Perfumery Co. ...	...	37 B.
The Coohara Trading Co. Ltd....	...	38 B.
Gulambhossain Esmalji & Brothers.	...	39 B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal ...	...	40 B.
Baboo Ram Sawh & Co...	...	41 B.
The National Siment Mann. Co. L.	...	42 B.
Jaggiwandas Narayan...	...	43 B.
Shoorji Vallabhdas & Co. ...	...	44 B.

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્કસ

—*o*—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૪૭ અબદુલ રહિમાન સ્ટ્રીટ. સુબ્રા નં. ૨.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નરીગાદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એક્ટી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સના તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના બ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના બ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું હીસ્ટ બોર્ડ પર લખી બહાર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે.

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૭)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નરીગાદ.

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

બુદ્ધિ બુદ્ધિ બલના ઉદ્દેશોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓ તથા વેપારની ચીજોનું પૃષ્ઠ કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બજતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજાં વધારામાં વપરાતા બુદ્ધિ બુદ્ધિ પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકાસો છે તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તે ખાસ કે બ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી ભેજો જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વક્રી છે.

આ લેબોરેટરી વળી બુદ્ધિ બુદ્ધિ વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓ માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રેટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિખનામે અપરજ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૧૨-૨૪, કાવસજી પટેલ રોડ, હાંમડોગ બેઠકની પાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જાલીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આશમ થશે.

કિંમત માત્ર અડ આના.

દુથ પાણિડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

મુકી ખગ્ગ. દાદર વગેરે ચામડીનાં દરેકે આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર કોટ-મુંબઈ.

(૧)

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળે ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફોર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ચોક્કસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળે.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હીસાખના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજાં કાંઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટોને વગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની હીકાંગોના નાણાં વસૂલ કરી આપીએ ત્રીજે અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળે નીચેના સરનામે.

હેડાલ્ડ:—મસ બીલ્ડાગ પેલે માળે નં. ૧૮

એડવક સીનેમાની બાજુમાં. ધોળી તળાવની પાસે રેવી રોડ—મુંબઈ

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હિસાબ પહેલેથી જાહેરવાનો છે, વળી ધરતી સહી બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી જખત, મહેનત અને પધરાનો ધણો બચાવ થાય છે. માટે તબીબે

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઇન્સી. સી. ઇ.
ઇન્કમેટેક્સ તથા સુપરટેક્સ રેસીઆલીટસ.

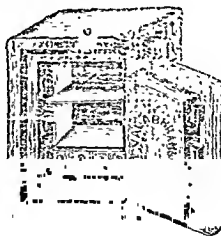
ટાઉન-હોલ આગળ. બાગ સામે
હોમજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

(૩૫)

ટેલીફોન નાં ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચોરને પકડવાની

અખંડ વાળેલી

ત્રાજીરીઓ, તાળાં કળી અને કેસ બાકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચક્રા સ્ટ્રીટ, ધોબી ગલી.
(૩૫) દુકાન—અણદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1899.

Subscribed Capital	Yen.	60,000,000.
Paid up Capital	Yen.	37,500,000.
Reserve Fund	Yen.	7,030,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shiachiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad.

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

Manager.

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ધનકોરપોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી થાપણુ ચેન	...	...	૬૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર કીધેલી	,,	...	૩૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફન્ડ	,,	...	૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેહ, ફોર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કન્ટન કૂયાંગ, હૉન્કો, કીકીચીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, શેંગાહી, ફૂગઝાંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, સીમારાંગ, જાટવીઆ, ચેકંગ, ટાઈપેહ, શીન્ચીકુ, ટાઈચુ, ક્રાકીઓ, ઓસાકા, કેળી, ચોકોહામા, આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઈ, ટોવન. મોજી, બાકોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યાબંધ કોર્સપોન્ડન્ટો છે.

આહકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઠાડવામાં આવે છે અને ખાંધી મુદતની રીપોઝીટો એક વરસ મને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

હરેક ભતતુ શરતી અને હુંડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ અપની

કે

વેપાર વણજને માટે

હાલના અને સુદને માટે ઘણીજ સરસ ચામડના સીટક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીટ
અપનીસ રેશમી કે સુતરાક કાપડ અને તૈયાર સિવેલા માલ અને એન્ટીમનીકે
હામાસેન્ટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાં
જથાબંધ તથા પરચુરણ કીપાયત બાવે મલશે.--લખી મોકલો.

J. Balamal & Co.

Dana Bunder

Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા બંદર, મુંબઈ.

(૫૨)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં ૭ હોર્નબી રોડ, કેટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગ્લીશ રીઝી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીણેનાની આંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અતુલવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનોસ્કોપથી તથા ઓફુલેમોસ્કોપથી આંખ વપાસવાનો ચાલુ અતુલવ ધરાવનાર મીં શીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહરે મોટી ફી ખરચતાં પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મીં શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીંધીયા, આનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, આનરેબલ મીં જસદીસ બેટી, મીસીસ બેટી, આનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, આનરેબલ મીં જસદીસ બીમન, આનરેબલ મીં જસદીસ બેચેલર, કરનલ ફ્રેન્ચેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ બ્રુક્સ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મીં જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને બહુસંખ્ય તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હમો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈશીઝલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સોંધા વગરનાં) લેન્સીસ તથા ઉચી કંચોલીડીના ગ્રેસીલીઅન પેપલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન્ટ ગ્લેસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીજમેટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં માવ મણુજ કીશાયત.

“વી વી”

આંખનાં રીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, બીજા વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીયુવંક મલાજ ફીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી ફીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે.

નખળાં ખેરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો એજ સોના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામખાણુ ઈલાજ છે. ખાસ કરીને સોના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નખળાં પટેલી અને લોહી વગરની કીકી છેકરીઓ અને ગત-ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. ખીડમાંનો દુખાવો, પેદુમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ખેરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વેદો તથા ઠોકરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની આંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
આના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણું નખળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગે હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક આના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નખળા પૂરપોને માટે શક્તિને માટે જગ બહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટકે અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈ બી ઉપલી દવા બનાવે બી લે ત્યારે એનાપર લગારેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,

New York, U. S. A.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

ન્યુયોર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક વીજ બેલુદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માસ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના જોડાક અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમાને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને જાત્રી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦) સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
દે
મા
ચ
જ
જા
મું
વ
દે**હીરિટરિયા-વાયુ મુક્તા—**

ફી. રૂ. ૫-૦-૦૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેફરેં કે વાઈથી આંકડી, તાણ, જેંચ કે હાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી શ્વાસ
રૂધાવો, થાંડાગાર બનવું, ફીણના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણ છે.વળી ચિત્તભ્રમ-હન્યાદ કે ચેત્તજાને લીધે, રડવું, કુટવું, કુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
વિચિત્ર ભવું, પ્રેતાદિવેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.ઉપયોગ દરેથી જાતો. દવા મહિનાભરનો-વનરપતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવના ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાતું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૦/૪. પો.)—છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. અશોધિત હીરિટરિયા-શેક શેરી-વડોદરા.
(૨૬)**પ્રેમચંદ કરનાજી સુરતવાલા.**

વીજલીનો દરેક ભતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

સ્ત્રીઓ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા કુમર, તથા બેટરી ટેંગલેન, વગેરે માસ કીફાયત
લાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી જાત્રી કરશે.

૬૦ મુજબ જેઠા બીલડીંગ, બીજો માલો, જોડા નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરશી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ નેહાલાલ વાલજી.

શેઠ વાલજી મુંદરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક બતતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીટલીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં ધરવામાં આવે છે. બહાર પ્રબને તથા વેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મેહુરબાની કરવી. વધુ વિગત સાડ આ કંપનીની ઓફિસમાં લખતું અથવા બતે મળતું.

પેસ્તનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

૧૯, બેન્કબાંદ, કોલ્ડ, મુંબઈ.

ટુંકી બહાર ખખરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધર્માદારીએને મંદિ
ટુંક ખરેખરી (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ બહાર ખખરો
આર આનાના સેવા શબ્દ અને ઉપરાત વધુના દરેક શબ્દ
દીઠ એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે. ૧૧ શબ્દ દીઠ
આર આના અને તેઉપરાત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસા લેવાનો
રિવાજ છે. ઉપાવનારાએએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ. અંદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવાં.

સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એગ્રીમેન્ટ એન્ડ યુરો,
આલ્ફ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
૧૦૪ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

અરેતરની તપખીર—અરેતરની સર્વો-
રામ તમકુમાંથી શ્રીમંતો માટે ખાસ હાથે
ધુટા બનાવેલી—કીમત રતલના રૂાયા
આર—નમુના મફત અરેતર એન્ડ સી,
(૬૨) નડિયાદ,

“લગનું પહેલું” નામની ચોપડી એક
આનાની ટીકીટ મોકલી મંગાવો.
ડી. એન. શાહ, ખપાડીયા ચકલા
સરત.

આશ્ચર્ય બહાર નજ પડેલી એવી
મુંબઈ ઇલાકાની ભુગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા—
આર આના બીજા ધોરણ માટે અંકગણિતનાં
મનોચતન આર આના દરેક ચોપડીનો ટીકેટ-
શન શિક્ષક તૈયાર છે.

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

(૬૩)

શાહપોર—સુરત.

“દેશવે જીવમમાંથી” પરાધીન મુંબા થઈ
કલાસ દેશવે મુસાફરોના મુશ્કેલીઓ દુર કરવાને લે
તમારે કાંઈપણ પ્રકારની મદદ, ખાતમી, અથવા સાદા-
મ્ય જોઈતી હોય અથવા તમારે તમારા કિંદને કોઈના
વધારે ફેલાયેલો જોવો હોય તે “ઇન્ડિયન મોર્ડ
એન્ડ હાઇકોલેટરસ” ના ઉપરીપણા નાચે સ્ટેટ
મેનમેન્ટ એન્ડ દેશવેના સ્થાપનાનું દાખલ કરવું. આ
ખાતમના કાવદાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે
જાણવેલ સદૃશ્યરૂપ પાસેથી મળશે:—

છવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાશીક
રીલીફ એસોસીએશન,
બોસ બજાર સ્ટ્રીટ, ફાઈર્ટ, મુંબાઈ.

અમારાં ઘરાકો કેણુ છે ?

હીમ હાઇનેસ ધી નવાજ સાહેબ સર, જી. સી. આઈ. ઇ, હીમ હાઇનેસ મેનર નવાજ સાહેબ સર, કે. સી.
આઈ. ઇ, હીમ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીમ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ
સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીમ હાઇનેસ કાકેર સાહેબ, સી. એસ. આઈ. અને બીજા સગા મહારાજઓ, નવાજ
સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર જોવદેવલ સર, તથા બીજા જોવદેવલ મેમ્બરો, મુંબઈના હાઈ
કોર્ટના નામદાર નજ સેશન્સ જલ્લે, કનલો, કમ્પાનીઝ આફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કનલો, મે રો, કાંટો, નામદાર
વાઈસરોય સાહેબના એગરરી એ. ડી. સી. લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાઇમ મીનિસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કેમિસ
અને ઈન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આફીસરો, પેલીસીકલ એગ્રીમેન્ટ, સરકારી સીવ લાયબન આફીસરો, ડેપુટી કમીશ
નરો, કલેક્ટરો, મુનિસિપલ એગ્રીમેન્ટ, સુપ્રીટેન્ડન્ટ વાઈસરીયલ અસ્ટેટ, (ટીકીટ) દેશવે મેનેજરો એકઠીકુ-
લીવ એન્જીનીયરો ધીરાજ બદાદુરો, રાવ બદાદુરો, લક્ષ્મીસ આઈ ધી પીસ, મુંબાના માલ પોલીસ કમીશનર, ઇન્ડિયન
નેશનલ કોનસેના રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ, બેરીસ્ટરો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ એન્ડ પોસ્ટ એફીસ ઇન્ડિયા,
એનરેબલ સરજન જનરલ સર ડેપુટીસ પારી, કે સી. એસ. આઈ. એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર જનરલ એન્ડ ઇન્ડિયન
મેડીકલ સર્વિસવાલા પ્રમુખ હતા તે રુપેશીવલ દેડ કોસ વોર હોસ્પીટલ, કે જેમાં મેનર એનરેબલ સર, એન્ડ
સ્ટેવર્ટ સી આઈ. ઇ, કલકત્તા તથા મેનર એ ઇ વાહટર આઈ. એમ એમ. જેવા મોટા નામકિત સરકારી ડાક્ટરો
વ્યવસ્થાપક હતા તે મેડી સરકારી હોસ્પીટલ, (યુરોપીયન સીવીલ સરજનને. ફેરેન્ટો, કેપ્ટનો) (આઈ એમ.
એસ.) એમ. ડી અને વિનાયકી ડીમો ધરાનારા મોટા ડાક્ટરો, કોલેજોના ડીપ્રેસીપલો, યુરોપીયન તથા દેશી
અમલદારો અને ગૃહસ્થો તથા જુદા જુદા દેશોના મેડી પદવીના અમલદારો અને ગૃહસ્થો વગેરે.—

બાદશાહી ચાકુતી.

અમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવંશી ચાકુતી વર્ષ
વિકાસના તમામ બાબતી મદદો છે અને વીર્ય ધન બનાવી ખર પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને
નળજા માનુસને ખજા જીવાળની ચાકુતી જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ છે. અમારી ખાસ બતાવણુ છે આ
દવા વાપરવામાં કોઈ અતની પડેછોના જરૂર નથી. ૧૦ જોણની ટુપી એકના રૂ. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ—રાજકોટ—કાઠીયાવાડ.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને શરવગ્ધ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા સુસાફરી વેળા ઉનાળાના ઉષ્ણતાથી જીવને સહત આપવા હમારી લેમોનેડ “ ટીકલીઓ ” બારે આવકાર-પીણું છે. જે “ ટીકલીઓ ” ભુકે કરી એક ટગલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ઠ થાય છે. કી. ૧ ટયુળના આના ૮.

હમારી શુગર ફ્રેટેડ કવીનાઇન કંસકેરા વેજીટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ ટીકલીઓ ” અને શુશુકારક, બનાવટો મુખર્થ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ વાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

૨૧)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખર્થ નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સંધીવા અને ગાઉટના દરેક માટે આ એક ઘણેજ અસરકારક રાખમાનું અને ઝડપી ઇલાજ તે હપવા નામનું છે. એ તેલ વા, પેન મારનો વા, તમામ ભત્તેના સંધીવા, સાએટીકા, ગાઉર, ઝકગી, કરતલ, આકરો, નસોનું થાણું, કમર, છાતી, સાધા, દાંડકા અને શરદનનું દુખનું, બરગની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેલા પગો શુક્રાનો, મો, સુજેવા તથા મંદ ગયેલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમખેગા, લકરો, લયક, ચસક, લોગેરે તમામ ભત્તેના રીરના બુના દુખવાને ઝટપટ સાલ કરી તગળા પડેલા અવયવોને તાકત બધી લોહી ફરતું કરી નવી જીંદગી બખરાવી આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફ્રેટ રીપીએ એક.

સર્વે બધીતા દવાના વેપારીઓ વચે છે બાહારગામવાળાઓએ નવસારી લખડું

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ ઓફીસ:-દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(રજીસ્ટર્ડ.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની બુદ્ધી ઉપર આગ્રહ અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુશીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હાંમેચને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહાશી જાય છે, જે પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મન્ડીને દુર રાખવાને માટે ઘણેજ અકચીર કપાય નીતડો છે કારણ કે તે વાપરયાથી મરકી. ઉંદરો નહાશી જાય છે. ઉંદરો મરકીતું સુગ કારણ માટે તેમને દુર રાખયાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ બુદ્ધી બુદ્ધી જગ્યાએ બંધ પુકા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગળીને મુકે. થોથે દીવશે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના શાકસના ૮ આના. મોટા જગ્યામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ ગેન્યુફેક્ચરીંગ કંપો.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુખર્થ.

જો

તદ્દમાદે ગ્રીન વર્ગના ઉવારઓની હાડમારી અને
બલમ અકાવવાં હોય, હીરી વ્હેપાર ઉલ્લેખને થતી
દાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૧,૪૭,૨૬૭
પેંડનો હીંદુસ્તાન ઉપર પડતો થયારો અકાવવો હોય,
હીંદીએ માટે રહેલો સારા પમારની ચોકરીએ લેઈતી
હોય, હીરી ઉલ્લેખ હીંદીનાજ લાભ માટે ખાલવવો
હોય, નહેર પ્રભની સગવડ માટે પૂરતી કાગજ રાખવાર
મત્તા નેઈતી હોય અને હીંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ લેઈતો હોય,

તો

રહેલો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલ રહેલ સંબંધી લડત ચલત્તા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફીડન
ફરારાસ દાદાચાનહ ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ,
એ મરનાએ મોકલવા વાનની છે.

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ટી.
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

ખોરખે કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૧, કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર.

પાટણવાલા બામ,

રૂમીશ્રમનો કટ્ટા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લયક કપાળ તથા દમ, છાતનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુખાવો, દાંત તથા કાનનો દુખાવો માથા, વીછુ, વગેરે અહિરી
દુખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
ખાટકી મેળવી ખાત્રા કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. બા.

વી. પી. ખરચ લુહું તે શીવાય

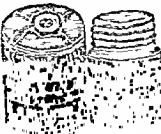
ઘણી જાતના ગુણોદાર મધ મધવા તાજા પુલોમાંથી બનાવેલા
હેર એકાદો અત્તરો તથા એટો મલશે, અને દરેક જાતના
ધંધીશ શરો લવંડર ચાણુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલશે.

વી. પી. ધી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

(૫૯)

ભાણપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલ્યવાજોગ કોટા મચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, હુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે ચોરસ સાથે રૂ. ૬૧,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

ગાહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રામાણ્ય “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

નંબી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહાર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફટકા નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાગી ભાગ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાચાનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર-કમીશન.

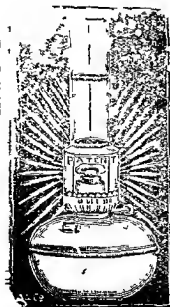
૭૦ દાવડાની કુંડ,

મ મમાદેવીના કુવારા પાસે,

મુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધોની શોધોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા ભાને મળો.

ધી સેંદ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૪૯,૫૯,૯૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડિપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંક ડાક્રૂ આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક
સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાહાબાદ બીહારીગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-અવેરી બલ્તર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડિપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી મારામત પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

TELEPHONE No. 1211, Telegrams: "TREMENDOUS" BOMBAY.

THE Bombay Mill Stores Supply Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Harry and Plain Ox Chrome Picking Bands
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packings,
Canvas Hose, etc., etc., etc.,

If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us

દેશી

વેપારી એમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું, VOL. XII. FEBRU. 1920. No. 8. ફેબ્રુ. ૧૯૨૦, અંક ૮ મો.

અનુક્રમણિકા

વિષય	પાનું	વિષય	પાનું
૧ વેપારી વિષયો ૩૩૮		૩ હુનર ઉદ્યોગની પરીયત અને વેપારી	
૧ ચીનાઈ દુકાન સાથેનો વેપાર .. ૩૩૮		કાગરેસ ૩૬૨	
૨ આસ્ટ્રેલીયાનો દોલ સાથેનો વેપાર ... ૩૪૦		૩ વેપારી ખબરો ૩૮૨	
૩ બ્રિટીશ પુર્વ આફ્રીકાનો વેપાર .. ૩૪૧		૧ કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી ૩૮૨	
૪ પૂર્વ આફ્રીકાના નગરો સંસ્થાનમાં		૨ ખાડની આયાત ૩૮૪	
કેપટા ૩૪૨		૩ કાપડની પેદાશ ૩૮૫	
૫ ખાડનો ઉદ્યોગ ૩૪૪		૪. સુવરની નંબરવાર પેદાશ ૩૮૫	
૬ જોઈટ ટ્રોક કમ્પનીઓ ૩૪૬		૫ સુવરની પ્રાંતવાર પેદાશ ૩૮૬	
૨ એમ્બરની કમિટીની સલાહો ... ૩૫૫		૬. સુવરની આયાત ૩૮૬	
૧ " વેપારને લગતી સખનમીટીઓ ... ૩૬૦		૭ દિ દુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર ... ૩૮૭	
૨ " લાયબ્રેરીમાં આવેલા પુસ્તકો .. ૩૬૧			

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના આફકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના આફકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૮-૦ પોસ્ટેજ સુધાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે બહાર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય या तो કાલી નાખવી હોય तो आवी नतनी ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ થી તારીખ પહેલાં આપવી એઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

—૧૯૧૮—

રીડીંગ મેટરમાં અમે બહાર ખબરો લેવા માગતા નથી નેથી સર્વ બહાર ખબરો આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની બહાર ખબરો મેટરની આગળ या પાછળ છપાવવા માટે આપવી. આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે આફકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે ગામને તુરત ખબર આપવી જેથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીક્ષકમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો ખપી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય યદ્ય પડે છે. અમોને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ ૩-૬-૦ મનીઓઈરથી મળેલ છે પરંતુ તેમાં નામ ખરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમે સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓઈર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

વેપારી વિષયો.

—૧૯૧૮—

ચીનાઈ તુર્કસ્તાન સાથેનો વેપાર.

ખદકશાન, અફઘાનીસ્તાન, હિંદુસ્તાન, ચીન, તથા રશીયા સાથેના ચીનાઈ તુર્કસ્તાનનો વેપાર કેવો ચાલે છે તે વીશેના તા. ૩૧ ૩ ૧૯ ને દીને પુરા થયેલાં વરસ માટેના આંકડાં વગેરે વીગત ઈંડીયન ટ્રેડ જનલના તા. ૨૮-૧૧-૧૯ ના અંક સાથેના સપ્લીમેન્ટમાં આપવામાં આવી છે, તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે રશીયાની હાલની અવ્યવસ્થાને લીધે રશીયા અને ચીનાઈ તુર્કસ્તાન વચ્ચેનો વેપાર લગભગ બંધ પડ્યો છે અને તેને લીધે ત્યાં અનાજના ભાવ પણ વધ્યા છે. ખાંડના અને તેલના ભાવ આઠ ગણા થયા છે. રશીયા તથા મધ્ય એશીયામાં રાજ્ય વ્યવસ્થા સારી થશે ત્યાં સુધી એ ભાવ ઘટવાનો સંભવ નથી. એ દેશમાંથી હિંદમાં આવતી મુખ્ય ચીજ ચરસ છે. એ માલ ચારકંદથી ખરીદ કરી હોશીયારપુર લાવવાનો ખર્ચ સાથે લેતાં તેની પડત ઈમત સો રતલના સીતેરથી સો રૂપયા જેટલી થતી હતી ત્યારે તે વેચતાં અઢીસેથી સવા ત્રણસો રૂપયા ઉપજતા હતા. એ પ્રમાણે વધારે નફો થતો હોવાથી એનો વેપાર પણ વધ્યો છે અને ગયા વરસ કરતાં એક હજાર મહુ જેટલી ચરસની આયાત વધી છે. તેની ઉપરની આયાત જકાતમાં થોડો વધારો

“હા ચી પોલીસી કરેલાં ટેબલ દેખ અરીદ કરવા ક્યા જશે?”

કરવા વીચે સરકાર વીચારે ચલાવે છે. વેપારની બીજી વસ્તુ દેશમંત્રી છે તેની આયાત પણ હિંદમાં વધી છે તેજ પ્રમાણે આંદોના ભાવ પણ ચીનાઈ તુર્કસ્તાન કરતાં હિંદમાં વધે હોવાથી કેટલીક આંદો પણ ત્યાંથી હિંદમાં આયાત થઈ હતી. રશીયન રૂબલ નોટ એ દેશથી હિંદમાં આવતી હતી પણ તેના ભાવ હિંદમાં ઘટી ગયો તેથી તથા એની આયાત માટે મનાઈ કરનારો હુકમ હિંદી સરકારે બહાર પાડ્યો તેને કીધે એમાં ઘટાડો થયો હતો. ઈંગ્લીયન ટ્રેડ બનરલમાં લખી મોકલનાર જણાવે છે કે હજી છાની રીતે એ રૂબલ નોટો હિંદમાં લાવવામાં આવતી હશે. એવું લાગે છે. હિંદથી એ ચીનાઈ તુર્કસ્તાન ખાતે નીકાશ થતા માલમાં પરદેશથી આવેલું કાપડ મુખ્ય જગા લે છે. તેની નીકાશ આ ૧૯૧૮-૧૯૧૯ ના વરસમાં વધી હતી. બ્યારે હિંદમાં બનેલા કાપડની નીકાશ ઘટી હતી, ગળીની નીકાશ આગલે વરસે ૪૫૩ મણ જેટલી હતી તે ૧૯૧૮-૧૯૧૯ ના વરસ દરમ્યાન વધીને ૧૦૯૩ મણ જેટલી થઈ હતી અને તે પછી પણ એની માગણી વધતી જતી હતી. ચાનો વેપાર પણ વધ્યા જાય છે અને હજી વધવાની આશા છે. જે માલ હિંદથી ત્યાં જાય તેની વેપારની બાકીનો બદલો આપવાની ચીજમાં સોનું રૂપું તથા રૂબલ નોટો હતી તેમાંથી રૂબલ નોટોની આયાત માટે હિંદમાં મનાઈ થઈ અને સોનાના ભાવમાં પણ ત્યાં વધારો થયો હતો; એટલે વેપાર બાકીની પતાવટનું આધન માત્ર આંદો રહી હતી. જેટલી આંદો કાશગરમાં એક સો વીસ રૂપિયામાં મળતી તેના હિંદમાં એકસો સીતેર રૂપિયા ઉપજતા હતા. અફઘાન વેપાર માટે મનાઈ હોવા છતાં બંદરશાન તથા અફઘાનીસ્તાન માર્ગે છેક ઈરાનથી અફઘાન આયાત કરવામાં આવે છે. ૨૨૫૦ મણ જેટલું અફઘાન રીપોર્ટવાળા વરસમાં આયાત કરવામાં આવ્યું હતું અને તે માટે સરેરાશ દર રતલ દીઠ ૫૬૨ ટેલ જેટલી કીંમત આપવામાં આવી હતી. ૧૯૧૭-૧૮ માં એ ભાવ આગળથી પીસતાળીસ ટેલ જેટલો હતો. એ આટલો ઘટવાનું કારણ એ છે કે કાંગ્રસ ખાતે અફઘાનો પાક ઘણો કરવામાં આવે છે. અને રશીયાનાં કારાકુલ પ્રાંતમાં પણ અફઘાનો પાક વધારે થાય છે. રશીયાની સ્થિતિ અવ્યવસ્થિત હોવાથી ચીન સાથેનો વેપાર વધ્યો છે. એ વેપારમાં આયાતની મુખ્ય ચીજ કાળી ચા, દેશમ, લરતકામ, ચીનીકામ, કાપડ, અનાજ અને આચાર મુરખા વગેરે તથા શાક હોય છે. હાલ ત્યાં ખાંડના ભાવ પણ ઘણા વધી ગયા છે અને તેથી તેની આયાત વધી છે; પણ હવે અંદરના ભાગમાંથી ખાંડ આયાત થવા લાગી છે અને હિંદથી આવતી ખાંડના કરતાં ઓછે ભાવે વેચાય છે. ચીની કામ રશીયાથી આવતું હતું પણ ત્યાં રાજ્યની અવ્યવસ્થા થવાથી એ વેપાર ઘટી ગયો છે. દેશમી માકની આયાત ચીનથી થાય છે તેના ભાવ પણ વધ્યા છે અને તેની આયાતનો માલ પણ વધ્યો છે. ભાવ વધ્યા છતાં લેવાલી ઘટી નથી. જાપાન સાથેના વેપારની હરીફાઈ વધી છે. ચીનના પુર્વ ભાગમાં જેમ પોતાનો વેપાર વધારવા માટે જાપાન પ્રયત્ન કરે છે, તેજ પ્રમાણે ચીનના પશ્ચીમ ભાગમાં તથા ચીનાઈ તુર્કસ્તાનમાં વેપાર પોતાને હાથ કરવા માટે પણ તે અતીશય પ્રયત્ન કરે છે. હિંદનો વેપાર પણ થોડે ભાગે હાથ કરવાને જાપાન શક્તિવાન થયું છે. તે ચીજમાં હાલ છીંટ, દેશમ, કટલરી, સોય, દીવાશળી, સેંટ, દવા, આચાર અને મુરખા, ઘ્રશ અને કાંશકીચો, તથા છાપેલાં કાપડ, મુખ્ય છે. એનીલાઈન તથા એલીઝરાઈનના નકલી રંગો જાપાનથી આયાત થાય છે પણ તે ઉત્તરના પ્રકારના હોવાથી જલ્દરને વશ કરી શકતા નથી. બીજી જે ચીજ ઉપર ગણાવી છે તેમાં જલ્દરને પોતાના કાષ્ટમાં લેવાના પ્રયત્નોમાં જાપાનને ફેટો મળી છે અને હવે જો વેળાસર ધલાજ નહીં લેવાય તો તે મુલકો સાથેના હિંદના વેપારને ઘટા લાગશે.

આસ્ત્રેલીયાનો હીંદ સાથેનો વેપાર.

૧૯૧૮ માં આસ્ત્રેલીયાનો હીંદ સાથેનો વેપાર કેવો હતો તે વીશેના સત્તાવાર રીપોર્ટમાં કરવામાં આવેલું વીવેચન ઇંગ્લીયન ટ્રેડ જર્નલમાં હાલમાં પ્રગટ થયેલા એક લેખમાં આપવામાં આવ્યું છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે—

લઠાઇને લીધે આસ્ત્રેલીયા સાથેનો હીંદનો વેપાર વધ્યો છે. ૧૯૧૩ માં એ વેપાર હતો તે કરતાં ખમણે વેપાર ૧૯૧૭-૧૮ ના વરસમાં ચાલ્યો હતો.

	હીંદથી આયાત	હીંદ ખાતે નીકાશ.	કુલ.
વરસ.	હજાર પાઉંડ.	હજાર પાઉંડ	હજાર પાઉંડ.
૧૯૧૩	૩૦૮૨	૧૨૩૬	૪૩૧૮
૧૯૧૪-૧૫	૨૮૮૪	૧૪૧૮	૪૩૦૩
૧૯૧૫-૧૬	૩૬૭૬	૧૭૪૦	૫૪૨૦
૧૯૧૬-૧૭	૩૮૬૬	૨૬૪૨	૬૫૦૮
૧૯૧૭-૧૮	૪૭૬૮	૪૩૦૭	૯૦૭૫ *

* આ આંકડામાં સોનાની ગણતરી ગણવામાં આવી નથી.

આ વેપારમાં મુખ્ય ચીજો નીચે પ્રમાણે હતી:—

	પાઉંડ ક્રીમત.		પાઉંડ ક્રીમત.
ચાખા તથા શાકભાજી.	૩૬૧૨૧૬	અળસી.	૨૫૧૬૪૪
ચા.	૬૧૬૫૩૪૪	હેરીયન.	૪૩૮૪૫૬
ચામડાં.	૨૦૫૦૩૧	મીણુ.	૧૧૨૨૧૦
શણ.	૮૭૧૪	કેંપચાળા વગેરે.	૨૬૪૮૨૬

હીંદથી આસ્ત્રેલીયા ખાતે જતો માલ વધે એવા ઉપાય આ લેખ લખનારને જડયા થી. રેશમ તથા આસ્ત્રેલીયાના લોકોને અનુકૂળ આવે એવી લેસ, ગાલીચા, શાલ, કારીગરી. વાળી લાઠડાના અથવા ધાતુની ચીજો, અને ફેન્સીમાલ એટલી વસ્તુઓની નીકાશ વધારી શકાય તેમ છે. હીંદમાં કયો માલ ખતે છે તે વીશે ત્યાંના લોકોને કાંઈ માહિતી નથી તેથી હીંદમાં ખનતી ચીજો વેચવા મળેના એક સ્ટોર ત્યાં ખોલવામાં આવે અને એવી ચીજોનું પ્રદર્શન મેલબોર્ન તથા સીડની ખાતે રાખવામાં આવે તે તે ઘણું ઉપયોગી થઈ પડે. આસ્ત્રેલીયાથી હીંદમાં આયાત થતી ચીજોમાં ૧૯૧૭-૧૮ માં ટીનના ડબામાં સંભાળી રાખેલું માંસ ૧૦૬૩૧૨૬ પાઉંડ ક્રીમતનું અને વજનમાં ૧૮૧ લાખ સ્તલ હતું. ૧૯૧૩ માં એના સ્તલ ૩૬૨૧૮૬ અને ક્રીમત ૬૨૮૨.૫૦ પાઉંડ હતી. અર્થાત ૧૯૧૩ માં જેની ક્રીમત લગભગ તેર પેન્સ હતી તેની ક્રીમત આજારે ઘટીને લગભગ ચાર પેન્સ થઈ છે. એ સીવાય બીજી ચીજો નીચે પ્રમાણે ૧૯૧૭-૧૮ માં હતી:—

મેટેલીક શીર્ડાંથી બીલ્ડીંગનો આરડો ચોલે છે.

ક્રીમત પાઉંડ.

પાઉંડ ક્રીમત.

બીસ્ક્રીટ.	૨૦૪૯૫૩
દુધ અને મલાઇ.	૨૧૪૧૩૪
શાકભાજી.	૧૧૬૫૬૨
ઘઉં	૫૪૩૪૬
ચોડા.	૪૭૬૫૨૦

ઉન	૬૬૭૮૦
ત્રાંબુ.	૫૬૫૮૭૭
ચાંદી.	૮૬૪૫૦૬
આમડાં.	૪૬૭૯૪

આમાં ઘણી ચીજો માત્ર લશ્કરી કામ માટે હતી. સાધારણ સમયમાં આસ્ટેલીયાથી ઉન કે ઘઉં શીવાય બીજી કોઈ ચીજ આયાત કરી શકાય એમ કોઈ બંધુત્વ પશુ ન હતું પશુ ત્યાંથી બીજી કેટલી ચીજો હીંદમાં આયાત કરી શકાય તેમ છે તે ઉપર દર્શાવી છે અને તે શીવાય પશુ ઘણી હશે જે પ્રયાન કર્યા પછીજ બંધી શકાય.

બ્રીટીશ પુર્વ આફ્રીકાનો વેપાર.

બ્રીટીશ પુર્વ આફ્રીકાના વેપાર વંશો વીવેચન કરતાં ઇન્ડીયન ટ્રેડ જરનલમાં જણાવવામાં આવે છે કે એ વેપાર મોટે ભાગે હમણાં ઇંગ્લંડના હાથમાં છે પણ બધે હરીફાઈ વધતી જાય છે. તેજ પ્રમાણે અહીં પણ વેપારની સ્થિતિ બદલાતી જાય છે. લડાઈ અગાઉ હરીફાઈ જરમનો સાથે હતી અને તેઓ આફ્રીકાના પુર્વ કીનારા તરફના ભાગોમાં મજબુત ધર કરી બેઠા હતા. બહુ જુના કાળથી સ્થપાયેલી અને પ્રથમ પક્ટીની ગણાતી પેટીઓ ત્યાં વેપાર ચલાવતી હતી. તેઓ પોતાનો વેપાર વધારવાની એક પણ તક ખાલી જવા દેતી નહતી. યુરોપ સાથેનો તેમનો વહેવાર સંભાળવા માટે સ્ટીમરની આવજની ગોઠવણ સારી હતી. દર મહીને ચાર સ્ટીમરો યુરોપ જતી અને દર પખવાડીયે એક સ્ટીમર મુંબઈ માટે ઉપડતી. જરમન સ્ટીમર પાસેથી બીજી સ્ટીમરો કરતાં ઓછા દામ સરકાર દેતી હતી અને વેપારીઓને જરમન બેંક પાસેથી ઘણી સગવડ મળતી હતી. હીંદ સાથેનો વેપાર યુરોપ તરફના વેપાર સાથે મજબુત હરીફાઈ કાતો હીંદના ઉદ્યોગો જેમ જેમ વધે તેમ તેમ એ હરીફાઈ વધતી જાય એવો પાકો સંભવ છે. આ પ્રોટેક્ટરેટના વેપરમાં હીંદી વેપારીઓ ઘણા આગેવાન ભાગ લે છે. સર્વ મુખ્ય મુખ્ય શહેરોમાં હીંદી વેપારીઓની પેઢીઓ છે અને મોંઝાસા, નેરોળી તથા કેમ્પુ એ ત્રણ મુખ્ય મથકો ખાતે હીંદી પેઢીઓ આગેવાન ભાગ લે છે. ત્યાં યુરોપી અનેની સંખ્યા ઓછી છે. હુનીયાંના સર્વ દેશો સાથે રીંદી પેઢીઓ બહુભાગે વેપાર ચલાવે છે અને પુર્વ આફ્રીકા તથા યુગાન્ડાની સર્વ પેદાશનો વેપાર એઓ કરે છે લડાઈ પછી દક્ષીણ આફ્રીકામાં ખનતા માલના વેપારમાં પણ તેઓ ધ્યાન આપવા લાગ્યા છે. એ ચીજોમાં બીસ્ક્રીટ, તંબાકુ, સીગારેટ, મીઠાઈ, દારૂ, ફળ અને મેવો, ચોકોલેટ, વગેરે છે. દક્ષીણ આફ્રીકામાં માલની પેદાશ વધતી જાય છે તેથી તેનો વેપાર એની આસપાસના સુલકોમાં ફેલાવાને ઘણો સંભવ છે. વેપારના માર્ગોમાં મુખ્ય દરવાજા જેવું મથક મોંઝાસા છે. ત્યાંથી માલ પુર્વ આફ્રીકામાં તથા યુગાન્ડામાં જાય છે. એનું કામ એટલું વધ્યું છે કે એની પશ્ચિમ બાજુ ઉપર કીલીન્તીનીનું નવું બંદર રવે અગત્યનો સામ લેવા લાગ્યું છે. મોંઝાસાનું બારું એવું સાંકડું છે કે તેનો લાભ હવે માત્ર નાનાં બારકસેજ લે છે. ચોમાસામાં એ બંદરે વહાણોને દરીયો બહુ પજવે છે. જગીન ઉપર દત્તરવાની સગવડ પણ ત્યાં જોઈએ તેવી

નથી. ગાંધી કામ ત્યાં લઈ શકાય એવી જગ્યા નથી એટલે માલ ઉતર્યા પછી અંદર લઈ જવાનું કામ મળુરો પાસે કરાવવું પડે છે. રેલ્વેની સગવડ પણ બંદરની પાસે નથી. તેનું કારણ જમીનના ઢાળ ટેકરાનું છે. રેલ્વેને છેડો બંદરથી એક માઇલ દુર છે. ૧૯૧૧-૧૨ માં એ બંદરે પચાસ હજાર પેકેજ આપ્યાં હતાં જેનું કુલ વજન લગભગ પાંચ હજાર ટન જેટલું હશે. લડાઈ દરમિયાન લાવ લઈના વધારે હતી પણ તેના આંકડા અસાધારણ સ્થિતિને આભારી હોવાથી આપ્યા નથી. આ, સાણુ, દુધ, મીણખત્તી, દારૂ અને એવીજ ચીજોનાં પેકેજોની લાવ લઈના ત્યાં મોટે ભાગે હોય છે. ક્રીલીન્ડીનીનું બંદર ઘણી સગવડવાળું છે. આ પૂર્વ આફ્રીકામાં તેમજ યુગાંડામાં માલ લાવ લઈના કરવાની સગવડ માત્ર યુગાંડા રેલ્વેથી છે. તે શીવાયના રસ્તાઓ સારા છે. ઉનાળામાં મોટરો આવબ આવ કરી શકે છે. ચોમાસામાં ઘણી અગવડ પડે છે. ચલણમાં બ્રીટીશ પાઉન્ડ તથા હોલ્લી રૂપિયા અથવા તે લઈને સરકાર આપે તે ચલણી નોટ વપરાય છે. નીકલના સીકા પરચુટણની ગરજ સારે છે. ચલણમાં મુખ્ય ભાગ એ નીકલના સીકા તથા નોટોનો હોય છે. ખીના સીકા ઘણા નજરે પડતા નથી. દેશનો નાણું સળાધી વહીવટ ઘણે ભાગે બેંકોના હાથમાં છે. ઝાંઝીખાંની નોટ કે જરમન રૂપિયા ચાલતા નથી. વેપારની ચીજોમાં ઇમારતી લાકડાં મુખ્ય છે. રેલ્વેની તથા સ્ટીમરોની સગવડ વધે તો એ વેપાર ઘણો વધી શકે તેમ છે. ત્યાંથી નીકારા થતી ચીજોમાં ચાંમડાં, રેસા, અનાજ, તેલનાં ધીયાં, કેસી, કેપરાં, સોડા, ઓરામટ, હાથીદાંત, ઉન, ખટાટા, અને રણર, મુખ્ય છે.

પૂર્વ આફ્રિકાનાં જંગખાર સંસ્થાનમાં કોંપરાં.

(લેખક:—બિહારીલાલ નારાયણજી અનંતાણી-જંગખાર.)

એક સમય એવો હતો કે વ્યાપારીઓ એમ સમજતા કે પોતાની દુકાન થા યોગ્ય બજારે શિવાય રાજ્યદારી ચર્ચા ચલાવવી એ તેઓનું કર્તવ્ય નથી. એ વકીલો કે અસંતોષી શ્રેણીઓ-ટોનું કામ છે. મધ્યમ જમાનામાં તે ગયાલ હતો. હવે પ્રસંગ એવો આવ્યો છે કે નામદાર આગાખાન જેવાં નરસનો પણ ઠહેવા લાગ્યાં છે કે રાય હો કે રંઠ હો, વ્યાપારી હો, વેઇ હો, વકીલ હો, મળુર હો, કે કરાણી હો પરંતુ “ એક સુસ્ત અને રાજ્યદારી આત્મારહીત પ્રજા વધારે અને વધારે કંગાળીયત અને અજ્ઞાનમાં ડુબવેને ખાસ લાયક છે ” જો આ શબ્દો અને પ્રમાણ રાચું હોય તો અમને તો એમ સ્પષ્ટ થાય છે કે ભારતના કંગાળીયત અને અજ્ઞાનનું ગમે તે કારણ હોય પરંતુ માત્ર એક સદી પુર્વે જે પ્રજા ભારત જેટલા મહાન વિસ્તારવાળાં સંસ્થાનની માલિક ગની—સમ્રાટની સરકારના વિસ્તારને ખીલવવાનું મહાન શાહી સાહસ એડી રહી હતી, જે પ્રજાએ વારંકોડીગામા નાવિકની પૂર્વે આફ્રિકાના સંસ્થામા ભારતનો જલમાર્ગ દેખાડ્યો હતો—જે પ્રજાએ કોઇપણ યુરોપીયન પ્રજાના ત્યાંના વસનાટ પહેલાં ભારતની સભ્યતા અને સાહસને પૂર્વ આફ્રિકાનાં જંગલોનાં હૃદયમાંથી પ્રવેશ કરી કોગો સુધી પોતાની શાખ, વ્યાપારી આંટ અને હુડીઓ પહોંચાડી હતી, જે પ્રજાએ લિવિંગરટન રૂએલ્ડટ, કિચનર અને વિલ્સન જેવા મહારથીઓના મુકવ કંઠેથી સાહસ અને સભ્યતા માટે શાળાશીના ઉદ્દગાર કઠાવી ઠહેવરાંચું હતું કે “ જે જગોએ એક પણ મોરો જઈ શકે નહિ અથવા જે ભાગમાં એક પણ ધોળો માણસ પોતાનું શુજરાન ઠમાવી શકે નહિ એવી દરેક જાતની જગ્યા-

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેંગલોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

ઓમાં આગળ ધસી અને ત્યાં પોતાને સ્થિર કરી કોઇ પણ ખીલ માણસ કરતાં વધારે હિંદી વ્યાપારીઓ પૂર્વ આફ્રિકામાં વ્યાપારની પહેલી ખીલવણી કરેલ છે અને વ્યવહારના પહેલાં સામાન્ય માર્ગો ખોલ્યા છે—” તે પ્રજાનાં કપાળમાં અનીતીનું મળું કલંક નાખનારો— ઇકોનોમિક કમિશનનો રિપોર્ટ હાલ ચોડવામાં આવ્યો છે—જે કથે છે કે “અમને તે હિન્દી પ્રજાની ત્યાં જરૂર પણ ન હતી—તે કદી અમારા પેટમાં ત્યાં હતી પણ નહિ. તેઓ તો ગુન્હા વધરનારી, બેબીચાર, અનીતી પોશનાર અને રોગને ઉત્તેજનારી હલકી જાત છે, આફ્રિકામાંની કાળી જાતી પણ તેના સંસર્ગથી અનીતીમાન બને છે” આવી ટીકાનું કારણ તો એજ જણાય છે કે અમે વ્યાપારમાં ગમે તેટલા આગળ વધ્યા પણ તેનાં ચક્રરૂપ રાજ્ય રેખાની ગતી પર જાગૃત બપજો ન રાખ્યો.

તેઓને જે દેહવું હોય તે કહે પણ સત્ય છે તે છુપું રહી શકે તેમ નથી અને તે પ્રમાણે જણાવવું જરૂરનું છે કે હિન્દીઓના આરંભો સાથેના વસવટની સાથેજ લવંગની ખેતીની સાથે નાળીયેગની ખેતી પણ તે મુલકનાં કેન્દ્રસ્થાન જંગબારસંસ્થાનમાં કરવામાં આવી હતી. આ ખેતી એવી છે કે જેમાં પરમાત્માની કૃપા શિવાય ખીજી કશી અગત્ય પડતી નથી અને એક વખત જંગબારનાં કોપરાં મલબાર કોચીનનાં ખીટમેની ટોપરાં કરતાં પણ વધારે વખણવા લગ્યાં અને મારસેલસ, જુનોવા વગેરે ટોપરાં ઉપાડનાર મહાન દેગ્રોની સમગ્ર વ્યાપારી પેઢીઓને ત્યાં ખેંચી. પરંતુ ગયા અંકમાં જોયું છે તે પ્રમાણે લવંગની પેદાયશથી પ્રજાની નજર નાળીયેરની ખેતી તરફ વધારે ફરી નહિ. છતાં તેના વેપાર બહુ ધીકતો થયો અને છેલ્લી નિકાશ ૧૯૮૪૨ પાંડનાં ટોપરાંની જંગબારથી બહાર થઇ હતી આ તો ખુદ ટોપરાં પરંતુ ત્રણ ચાર મિલો તેને પીણી તેલ કઢાડે છે તેનો સમાવેશ આ આંકમાં થતો નથી.

નાળીયેરનો પાંચ વર્ષમાં ત્રણ વખત ઉતરતો હોવાથી તરત નાણાં કમાવાની-જલદી ધનવાન બનીજવાની વૃત્તિએ જંગબારની લોખી પ્રજામાં પણ જરા વાસ કરવાથી નાળીયેરને બહુ ઠાચી અવસ્થામાં નાંચે ઉતારી લેવામાં આવે છે. તેને ધુમાડથી સૂકાવી તરત ચડાવી દેવાની વૃત્તિ થાય છે અને તેને પરીણામે એ ધુમાડેનાં કોપરાં-મારસેલ કવોનીટી જાતમાંજ જાય છે. પરીણામે વિના કાંણે મલબારનાં ટોપરાં કરતાં ૩૦ થી ૪૦ ટકા જાય તે ના પડી જાય છે અને પાશ્વર્ય હુશીયાર પ્રજાના ભોગ અમે બનીએ છીએ. જ્યારે શાન્તાથી ધીરજથી જે કોપરાં સૂર્યના તાપથી અથવા વૈજ્ઞાનિક લઠીથી સૂકવવામાં આવે છે કે જે જેમ જર્મન પૂર્વ આફ્રિકાના મુલક ચોલા વગેરેમાં મુકવવામાં આવનાં હતાં આ આવે છે તો અમારાં આ સંસ્થાનમાં આ પેદાશ પણ બહુજ નમુનેદાર થઇ શકે તેમ છે. એક ગ્રોક ખેડુને આ અખતરો થોડો સમય થયાં શરૂ કર્યો છે અને હિન્દી વ્યાપારીઓની નજર હજુ તે તરફ ગઇ નથી એ અમારી કથા છે.

પરંતુ પ્રશ્ન એ પણ થાય છે કે હિન્દી મૂડીથી કોપરાં પીણી તેની પેદાયશ પણ સંપૂર્ણ રીતે આ મુલકમાં આપણાં સાહસર્થજ શા માટે ન કરવામાં આવે? જેમ મેસર્સ તાતા સન્સની પેઢીએ તેવી એક ફેક્ટરી કોચીન ખાતે કાઢી છે તેમ એકાદ મોટી મીલની ત્યાં પણ સંપૂર્ણ અપેક્ષા છે. નામદાર સરકાર તેવાં સાહસને મદદ પણ આપવા તત્પર છે કારણ કે જે મિલો છે તે બહુજ નાનાં પ્રમાણમાં અને તેની વ્યવસ્થા આધુનિક અપેક્ષાઓને સંતોષે તેવી નથી. જે આમ કરવામાં આવે તોજ વાલિજયનું આ સાઈ અંગ આપણા હાથમાં ચારી રીતે ફળદાઇ થાય.

પરંતુ જે ખેતી નાળીએરની કરવામાં આવે છે તે ગૃહજ્યોત્ષી છે. આ સંસ્થાનનો વિસ્તાર ૧૦૨૦ ચોરસ માઇલનો લેખવામાં આવે છે તેના ગૃહજ્યોત્ષી ગણાના વિભાગમાં આ ખેતીને માટે સ્થાન છે-નવાં ખીલતાં જર્મન પૂર્વ આફ્રિકાનાં સંસ્થાનમાં તો મહાન ક્ષેત્ર છે અને જેટલી ખેતી અને ઉદ્યોગ આ દિશામાં ખીલવવા હોય તેમાં જે હરીફ સ્થાન છે અને જે વૈજ્ઞાનિક માર્ગે સુકતવામાં આવે તો ખેતીવાડી ખાતાના છેલા રિપોર્ટો એમ કહે છે કે બ્રિટિશ મહા-રાજ્યનાં કોપરાં પેદા કરનાર પ્રસિદ્ધ સંસ્થાનોનાં કોપરાંની જાતને પણ ટક્કર મારે તેવાં કોપરાં જંગમ સંસ્થાનમાંથી પેદા થઈ શકે અને તેની સાથે જે ઉદ્યોગ ખીલવવામાં આવે તો જીનોવા અને ફ્રાન્સ અને છેલ્લે દક્ષિણ આફ્રિકાનો પણ પેદારો અમારા ઘરમાંથી નીકળી શકે. નહીતર અમારી સુસ્તીને કારણે અમારી લાવી પ્રજાનાં હિતને વિરોધક તત્વો આવી રીતે ઉંઠાં પેશી જાય છે.

કહેવાઈ ગયું છે કે હિંદુસ્તાને જે સંસ્થાનના વ્યાપાર તરફ નજરજ ફેંકવી હોય તો પૂર્વ આફ્રિકા હિંદુસ્તાનનું પહેલું સંસ્થાન છે. સરકારના કોઈ સ્ટેચ્યુટની તેમાં જરૂર નથી કમીશનો કે જીન નીઓની અગત્ય નથી માત્ર હિંદુસ્તાનનાં વ્યાપારી ક્ષેત્રનાં રત્નોની મીઠી નજર તે તરફ ફરવાની અગત્ય છે-જ્યારે એ દીવસ ઉગશે ત્યારે સાત ઇકોનોમિક કમીશનોના સ્વાર્થોષ રિપોર્ટ પણ આપણને ગલાની-શુરસાં કે ઘૂલ્યા પેદા કરવાને બદલે હારજનક અરણ્ય રૂઢન સમાન લાગશે. પરમારમાં એ દિવસ ક્યારે જાતીવશે? કવિ તો કહે છે-કે

“પેખ ઉદ્યોગિ ઠરી દૃષ્ટિ ઉંચી કરી, સૂર્ય ધીમે ધીમે આમ આવે.”

ખાંડનો ઉદ્યોગ.

ખાંડના ઉદ્યોગ વીશે “વર્લ્ડ સેલ્સમેન” નામના માસીકમાં નીચે પ્રમાણે લેખ આવ્યો છે:-

જાત્રા વગેરે હોલિંગનાં સંસ્થાનોમાં ખાંડનો વેપાર મુખ્ય છે. એ વેપાર ઉપર એ સંસ્થાનની આખાલી અત્યારે આધાર રાખે છે. ખાંડ બતાવવા માટેની મીલો યુરોપીયનો, ચીનાઓ તથા લાપાનીઝના હાથમાં છે. એવી મીલોની સંખ્યા ૧૮૮ છે. એમને માટે સાડાત્રણ લાખ એકર જેટલી જગામાં શેરડીનો પાક કરવામાં આવે છે. નેહરોમાંથી પાણી એ જમીનમાં પહોંચાડાય છે. એની પેદાશ સેળ લાખ ટન જેટલી છે. તેની કીમત ચાર કરોડ પાઉંડ જેટલી છે. છેલ્લાં કેટલાંક વર્સોમાં થયેલી ખાંડની નીકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:-

વર્સ	ટન (હજાર કીલોસ)	વર્સ	ટન (હજાર કીલોસ)
૧૯૧૩	૧૪૯૮૦૦૦	૧૯૧૬	૧ ૬૨૦૦૦
૧૯૧૪	૧૪૮૮૦૦૦	૧૯૧૭	૧૨૬૧૦૦૦
૧૯૧૫	૧૩૭૧૦૦૦	૧૯૧૮	૧૫૭૦૦૦૦

૧૯૧૫ તથા ૧૯૧૭ ના વર્સોમાં સ્ટીમરોની તંગી નડવાથી નીકાશ ઘટી હતી પણ તે પછી સ્ટીમરો મળી હતી. મે-નવેંબર ૧૯૧૧ ના પાકની ઉતર યોઈ જણાશે કારણ કે ધણીક મીલોએ આગલે વર્સે પાક માટે યોછા વીસ્તારની જમીન રોકી હતી. તેમ છતાં ખાંડની કીમત વધારે હોવાથી ધણીક મીલો અગાઉ કોઈ વાર નહીં કરેલો એવો નફો કરશે. આ ભાગોમાં શેરડીનો પાક કરવાનું તથા તેમાંથી ‘ખાંડ મેળવવાનું’ કામ શાસ્ત્રીય પદ્ધતીથી કરવામાં આવે છે અને તેને પરીણામે દર એકર દીઠ સાડાચાર ટન ખાંડ મેળવાય છે. એ ધધામાં ત્રણ હજાર યુરોપીયનો રોકાયેલા છે. એમને મેનેજર તરીકે નીમતા પહેલાં ધણી અધરી પરીક્ષાઓ પસાર કરવી પડે છે. ખાંડ ત્રણ જાતની બને છે તેમાંથી પહેલીને પહેલાં

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છંદલી, ડીઝાઇનબદ્ધ છે કે ?

ઉકાળાની ખાંડ કહીને ઓળખાવવી ઠીક પડશે. તેનો રંગ ઘેરા ગદામી કે તપખીરીયા હોય છે. આઠથી પંદર નંબર સુધીની એ હોય છે. પીળી ખાંડને સોળથી પચીસ સુધીના નંબર અપાય છે, એ નંબર આપવા માટેના નમુના દર બે વરસે બદલાય છે. ખીજા ઉકાળાની ખાંડ સફેદ હોય છે. ખાંડ પરદેશ મોકલવા માટે હવે ગુણોનો ઉપયોગ કરાય છે. દરેક ગુણમાં ૨૨૫ પાઉંડ વજન જેટલી ખાંડ ભરાય છે. એ માલ સ્થાનીક બજારમાં વેચતા નથી. પરદેશ ખાતે નીકાશ કરનારઓ ઉપર એ માલ મોકલાય છે અને તેઓ એમાંથી બતલાત પ્રમાણે વિભાગ છુટા કરી તેને અનુકુળ દેશ ખાતે મોકલે છે. એ રીતે જુદા જુદા દેશો ખાતે મોકલાતી ખાંડનો જથ્થો એક સરખી રીતે વંચાયેલો રહેતો નથી. છતાં સામાન્ય રીતે એમ કહી શકાય કે એમાંથી ત્રીસ ટકા જેટલી ખાંડ યુરોપ ખાતે, ત્રીસ ટકા જેટલી હિંદુસ્તાન ખાતે, ત્રીસ ટકા જેટલી ચીન ખાતે અને દસ ટકા જેટલી જાપાન ખાતે જાય છે. બે ઉકાળાથી ખાંડ કાઢી લીધા પછી રહેલા કુચામાંથી ગોળ જેવો જે પદાર્થ મેળવાય છે તે તથા પીળી ખાંડ યુરોપ ખાતે ઘણી જાય છે. ઉંચી સફેદ જાતની ખાંડ હિંદુસ્તાનમાં જાય છે. ખીજા પ્રકારની તથા કાળી ખાંડ ચીન તથા જાપાન જાય છે જ્યાં તેના કેટલોક ભાગ એમને એમ વપરાય છે અને કેટલોક ભાગ સાફ કરવામાં આવે છે. ખાંડ બનાવતાં મળેલો છેવટનો ગોળ જેવો પદાર્થ દારૂ ગળવા માટે હિંદમાં સીધામમાં તથા ચીનમાં વપરાય છે. હિંદમાં અગાઉ જાવાની ખાંડ આવતી ન હતી તે વેળા આરત્રીયાથી આવતી ખાંડ હિંદમાં વપરાતી, પણ પાછળથી રંજુન, ઠલકના, મગ્રાસ, મુંબઈ તથા કરાંચી ખાતે જાવાથી સ્ટીમરો આવતી થઈ તે પછી જાવાની ખાંડ હિંદમાં ઘણી વપરાવા લાગી છે. હિંદમાં હવે ખાંડ જાવા તથા મોરીસસથી આવે છે, ચીનમાં તથા જાપાનમાં જાવાની ખાંડ મોકલવા માટેની સ્ટીમરોની સગવડ વધવાથી એ દેશો ખાતે પણ જાવાની ખાંડની નીકાશ નીચગીત રીતે થવા લાગી છે, પણ ચીનમાં એનો ઉકાલ જાડુ વધી જવાની વધી રાખવામાં આવે છે.

જાવામાં શેરડીને પાકી થતાં ચાદાર માસ લાગે છે. દર વરસે નવી જમીન પાક માટે કામ લેવાય છે અને એ રીતે દર ત્રણ વરસે એ જમીનમાં નવો પાક થાય છે. જલદી પાકે એવી શેરડીને માટે કપારા રાખવામાં આવે છે. શેરડીમાંથી નવથી બાર ટકા જેટલી ખાંડ મળે છે. અગ્રધાર ટકા કરતા વધારે ખાંડ ઉતરે તે વરસે ખાંડની મીલવાળાઓ પોતાને ભાગ્યશાળી ગણે છે. બહારના લોકો સાથે એ મીલવાળાઓ સોદા કરતા નથી. સોદા એકી વેળા ઓગણીસ હજાર પીકલ જેટલી ખાંડ માટે થાય છે એ સોદા માટે આઠથી દસ, બારથી પંદર, સોળથી ચોવીસ, અને પચીસ અથવા વધારે એ પ્રમાણે નંબરો નોંધાય છે પછી તેમાં જે માત્ર મળે તેને માટે નંબરો જુદા પાડવાનું કામ ખરીદનારાઓ કરે છે, જે મીલમાંથી મળેલી ખાંડનો રંગ વધારે ખુલ્લો હોય છે તે ખરીદનારને લાલ વધારે થાય છે. એની નીકાશના કામકાજ માટે જેકો તરફથી નાણાંની સગવડ ઘણી મળે છે. નીકાશ માટેનાં બંદરો સારા બાયા, સેમારાંગ, એરીબોન, ટેગલ, પેકાલિંગન, પાસોરીયન, બેન્નેવંગી વગેરે છે પણ તે માટેના સોદા કરનારા વેપારીઓની પેઢીઓ સારાબાયા, સેમારાંગ તથા બટેવીયા ખાતેજ છે. એ વેપારીઓની મદદ વગર કામકાજ કરવાની ગોઠવણુ જે પરદેશના માલ મંગાવનારાઓ કરે તે તેમાં તેમને ઘણું લાલ થાય પણ તેમણે માલ રાખવા માટેની પુરજી જગા, નાણાંની સારી સગવડ અને માલ ખરીદવા તથા સ્ટીમર ઉપર ચડાવવા માટેનો આદત્યો એટલાં સાધનો સારી રીતે રાખવાં જોઈએ.

જેઠંટ સ્ટોક કંપનીઓ.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯માં થયેલી જેઠંટ સ્ટોક કંપનીઓનાં નામ ઠેકાણાં વીજેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં.૦	નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હિત.	ચાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
	બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧.	કૃષ્ણાન્ધ નારમા બેંકીંગ અને ટ્રેડીંગ કું.	ડાયરેક્ટર, જાદવજીવંદ્ર મન્ડલ, ગૈંગાન્ધ બંગાલ.	બેંકનું અને ધીરધારનું.	૫૦
૨.	બોઆ બેંકીંગ અને ટ્રેડીંગ કું.	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર રાજેન્દ્રકુમાર, બોઆ બંગાલ.	"	૧,૦૦
૩.	ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક...	મેનેજીંગ એજન્ટો એસ. એન. બન્ડો, ૩ થી ૬ હેર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	"	૫૦,૦૦૦
૪.	યુનીયન બેંક ઓફ ઇન્ડિયા.	મુંબાઇ.	"	૫૦,૦૦૦
૧.	કોઇમબટૂર અનુપરપલ-ચામ બેંક	સેક્રેટરી, સી. એમ. નાગે નેકું કોઇમબટૂર મદ્રાસ.	"	૧૦૦
૨.	કનજપ્પાનીશ્રી ગણેશ સ હાયનીધી	સેક્રેટરી, ઉથાન્ડી ચેટ્ટી કનજપ્પાની. અવનાશી પાલુડ, કોઇમબટૂર, મદ્રાસ.	"	૫૦
૭.	કોલેગલ શ્રીમદ્ દેવનગ વંશ લી વરધનનીધી ...	સેક્રેટરી, એ. બી. છેતી-વીર ચેટ્ટી કોલેગલ, કોઇમબટૂર. મદ્રાસ.	"	૫૦
૮.	મરચન્ટસ બેંક	ડાયરેક્ટર, એસ. આઇ. એમ. મુથુસ્વામી એડયર, ટાનજોર, મદ્રાસ.	"	૨૦૦
૯.	પીલામેટ્ટુ કરીવરધરાજ દેવલયા પરીપાલનાનીધી..	સેક્રેટરી, ભ. રંગસ્વામી નેકું, કોઇમબટૂર મદ્રાસ.	"	૧૦૦

નવા પદાનેતા બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૦. રેલવે ઇન્સ્યુરન્સીસ. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, કોસ્ટી વધત એન્ડ કુા. ૧ એ, વેનીસીયર ટ રો, કલકત્તા.	વીમો.	૨,૫૦૦
૧૧. આરગસ ઇન્સ્યુરન્સ. ...	એજન્ટો, એમ. એમ. દવે એન્ડ કુા. ૧૧૮૬, રીચી રોડ, અમદા- વાદ, મુંબાઇ.	,,	૫,૦૦૦
૧૨. બેંક ઓફ શીપ બીલ્ડીંગ અને નેવીગેશન કુા. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ઇસ્ટર્ન એજન્ટી એન્ડ કુા. ૨ અને ૩, લાલ બગીચા રોડ, કલકત્તા.	વહાણો, ખરીદવા, ચાર હરવા, લાડે આપવા અને બાંધવા વગેરેનું કામકાજ.	૧૦,૦૦૦
૧૩. ડેમોક્રેટ ...	૧ પ્રયાગ રોડ, અલા હાબાદ	પુસ્તકો છાપવા વગેરે.	૧૦૦
૧૪. શ્રી ભારત આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ ...	એજન્ટો, હનીયાલાલ મલ્લીલાલ જેન એન્ડ કુા. અમદાવાદ મુંબઇ	,,	૧૦૦
૧૫. નેશનલ ડેમોક્રેટીક પબ્લી- શીંગ કુા. ...	એજન્ટો, પનાર પીર ભાઇ એન્ડ કુા. મુંબઇ	,,	૧,૦૦૦
૧૬. હોમ ઇન્ડસ્ટ્રી, કમ્પોઝિંગ અને પ્રેસિંગ કોર્પોરેશન લ.,	કમ્પોઝિંગ, ચીન-દ્રવ્ય ચક્રવર્તી બારામલ બંગાલ.	વેપારીઓ, જેટ્ટો, ગર્જા અને મધ્યમ વર્ગના લોકોને મદદ કરવી અને વેપાર કરવો.	૧૦૦
૧૭. ફ્રીડમ સીન્ડિકેટ ...	૬ હેર્ટફોર્ડ રોડ, કલકત્તા.	આમદાના વેપારી અને પરચુરણ ધર્મો ઠરાના	૨,૦૦૦
૧૮. ઇન્ડો-બ્રિટિશ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કોર્પોરેશન ...	૩૨ ડેલ્હાઈસી સ્ટેવર કલકત્તા.	પરચુરણ વેપારીઓ અને બનાવનારાઓ	૧,૫૦૦
૧૯. ઓરીયન્ટલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ગ્રુપ ...	,,	,,	૩,૦૦૦

નંબર નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	ઘાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૦. ક્રીલાચંદ હેતચંદ એંડ કું... ..	ક્રીલાચંદ હેતચંદ મુંબઈ	સામાન્ય વેપાર.	૩,૦૦૦
૪૧. ગોલાઈ કરંજીયા ...	એમ. એન. ગોલાઈ એંડ કું. મુંબઈ.	"	૧૦,૦૦૦
૪૨. સીવીલ એન્જનીયર્સ ...	ડી. જી. સોવાની મુંબઈ.	સીવીલ એન્જનીયર્સ એંડ સર્વેયર્સ.	૧૦૦
૪૩. કરાંચી મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ કું ..	બી. આર. હર્માન એંડ મોહટા, કરાંચી	મોટર મારફ્ટને લાવ લેખબા કરવી.	૫૦૦
૪૪. ઇડીયન યુનીવર્સલ સ્ટોર્સ.	હુમેનમાઈ ફલસુખલાઈ એંડ કું. મુંબઈ.	બધી થીજીનો સ્ટોર્સ.	૨૦,૦૦૦
૪૫. બ્રીટીશ ન્યુપોર્ટ એંડ જન રલ એડક્રેટ કું. ...	રેજીનાલ્ડ એસકેચેલ હુજીસ રોડ મુંબઈ.	વીમાનને લગતા સામાનનો વેપાર.	૫,૦૦૦
૪૬. ઇડીયન સ્ટીલ વાયર પ્રોડક્ટસ	લલુભાઈ વાલચંદ કાપડીય એંડ કું. ૬૫ એપોલો સ્ટ્રીટ મુંબઈ,	સ્ટીલના તાર વગેરેનો વેપાર.	૫,૦૦૦
૭. ઇસ્ટર્ન આર્ ઇન્ડીઝ એંડ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું. ...	એઆ એંડ કું. મુંબઈ.	છબીઓ જડવાની ફેબ્રીકાનાવળી વગેરે.	૫૦૦
૮. સારત આઈલ ચેન્ટ એંડ ઇન્ડોયલ કું.	એ. ડી. સંઘવી એંડ કું. મુંબઈ.	કપાસીયા તેલ રંગવાનીયા વગેરેનો વેપાર.	૨,૪૦૦
૯. લક્ષ્મીપુર બેનાની ટ્રેડિંગ કું.	શીવનારાયણ બેનાની, ગાયબંધ, બંગાલ.	વેપાર, રાસદી વગેરે.	૧૦૦
૫૦. મશીનરી મેન્યુફેક્ચરિંગ કું.	અંબાલાલ એમ પટેલ એંડ કું. અમદાવાદ.	એન્જીનો વગેરે બનાવવા.	૫૦૦
૫૧. માર્ક ઈલીક્ટ્રિક્સ	એ. બી. પંડયા, મુંબઈ.	સામાન્ય વેપાર અને આડલ.	૨૦
૫૨. આઈડીયલ ટ્રાન્સપોર્ટ કું....	સી. કે. લાલન એંડ કું. મુંબઈ.	લાવલેખબા કરવાનું.	૨,૫૦૦

લીલાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

નં० નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું:	હિસ્.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૫૩. પેનીન્થ્યુલર ટ્રેડિંગ કું. ...	દવે પારેખ એન્ડ કું. મુંબઈ.	વેપાર.	૫૦૦
૫૪. અમદાવાદ ગ્લાસ વર્ક્સ ...	દવે અધ્યારૂ એન્ડ કું. મુંબઈ.	કાચનો માલ બનાવવો.	૫૦૦
૫૫. બોમ્બે એક્સપોર્ટ ઇમ્પોર્ટ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ...	નીડ એન્ડ કું. મુંબઈ.	રેશમ રૂ, વગેરેનો માલ બનાવવો તથા તેના માલની આયાત ની- કાશ વગેરેનું કામ કરવું.	૫૦૦
૫૬. હીરાલાલ રબ્રછોડદાસ એન્ડ કંપની ...	હીરાલાલ રબ્રછોડદાસ એન્ડ કું. અમદાવાદ.	વેપાર તથા આડત.	૩૦૦
૫૭. બોમ્બે આફ્રીકા ટ્રેડિંગ કું. ...	ડબલ્યુ. એચ. બ્રાહી એન્ડ કું. મુંબઈ.	"	૩,૦૦૦
૫૮. ભરતભાઈ સ્વદેશી સ્ટોર્સ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કું. ...	મોતીલાલ દામોદરદાસ રાવલ એન્ડ કું.	સ્વદેશી માલ બનાવવો અને તેનો વેપાર કરવો.	૫૦૦
૫૯. હીંદુસ્તાન ટેનરીઝ ...	પીરભાઈ કોચર એન્ડ કું. મુંબઈ.	ચામડાં તથા તેમાંથી બનેલી ચીજોનો વેપાર.	૫,૦૦૦
૬૦. એકમી મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ...	બે. ગોવિંદનદાસ એન્ડ કું લેમ્બોઈન રોડ, મુંબઈ.	મોટરકાર બાઇસીકલ વગેરેનો વેપાર.	૨,૦૦૦
૬૧. ઇશ્વર એન્ડ કું. ...	આ. વી મુથુકૃષ્ણ કોઈ- મ્મટુર.	વેપાર.	૫૦
૬૨. જનરલ વેરહાઉસ કું. ...	પી. ઇ. રામીયર કોઈ- મ્મટુર.	"	૫૦
૬૩. ઇન્ટરનેશનલ કોમર્સ કોર્- પોરેશન ...	આર. કોલમેન એન્ડ કું. મદ્રાસ.	ઇમ્પોર્ટ તથા એક્સપોર્ટ.	૫૦૦
૬૪. રતન કોમ ટેનરીઝ ...	લક્ષ્મીરતન, મદ્રાસ.	ચામડાં કેળવવાં તથા તેનો વેપાર.	૫૦૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૫. સુરત ઇંડીયલ મીલ્સ કું.	નગીનલાલ મગનલાલ એંડ પ્રધસ, વીર મગામ.	કાપડ સુતર બનાવવું.	૧,૨૦૦
૬૬. વીરમગામ ઇંડીયલ મીલ્સ કું'પની	ચુનીલાલ બેચંદ એંડ ચન્સ, વીરમગામ.	"	૫૦૦
૬૭. ગોકાક મીલ્સ	ફોર્ગસ ફોર્ગસ ફેરપ- બેલ એંડ કું. મુખર્ષ.	મીલો તથા કારખાનાં કાઠવાં વગેરે.	૪,૮૦૦
૬૮. વર્ધા મીલ્સ કું.... ..	રૂરતમજી એવર્ધનદાસ એંડ કું. મુખર્ષ.	કાપડ સુતર બનાવવાનું.	૫,૦૦૦
૬૯. સર હુકમચંદ એંડ દાદમીયા કોટન ઓઇલ મીલ્સ ...	સર હુકમચંદ બાળા કીશનદાસ એંડ કું.	સુતર, લિન રેશમ વગે. રેની મીલોનું કામ.	૩,૫૦૦
૭૦. એવીધી મીલ્સ કું. ...	એંડ્રયુલ એંડ કું'પની કુલકર્તા.	બુટ વગેરે રેસામાંથી માલ બનાવવો	૨,૬૦૦
૭૧. બનારસ કોટન એંડ મીલ્સ કું.	બનારસ એંડ બીદાર્ગસ, બનારસ.	રૂ. સુતર, રેશમ વગેરે સાફ કરવાનું તથા તે કપર રંગ ચઢાવવાનું.	૭,૫૦૦
૭૨. સુર્યપુર મીલ્સ કું. ...	સાંકળીયા દલાલ એંડ કું. મુખર્ષ.	સુતર કાંતવાનું દાગ વાનું વગેરે.	૧,૦૦૦
૭૩. ગંગા રાઇસ મીલ્સ ..	બી. રાય એંડ કું. જ, મીશનરો, કલકત્તા.	ચોખા તથા અનાજ સાફ કરવાની મીલ.	૬૦૦૦
૭૪. મુર્તીયા રાઇસ મીલ્સ કું...	હેવનપેટ એંડ કું. કલકત્તા.	"	૨,૦૦૦
૭૫. બારડગંજ રાઇસ મીલ્સ કું	મુનાઇટ એંડ કું. કું. કલકત્તા.	"	૫,૦૦૦
૭૬. આસામ પ્લેટર્સ રાઇસ મીલ્સ... ..	એસ સેન, બાબુ લા દસલેન કલકત્તા.	ચોખા વગેરે અનાજની મીલ ચલાવવી તથા પાક કરવો.	૧૦૦
૭૭. હાલિરા ફ્લોર મીલ્સ ...	રૂપચંદરાય કલકત્તા.	સીટ, 'ધક' ચોખા વગેરેનો આટો કરવો	૧,૫૦૦

મેટેલીક શીટીંગનું સારું યોગદાન ગમશે કે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૭૮. હીલાલી ઑધલ મીદસ ...	ધ. સોલોમન એ'ડ કું. રાધાબજાર સ્ત્રી, કલકત્તા.	ઑધલ મીલ માટેનાં સાધનો ખરીદવાં.	૩૦૦
૭૯. હાર્વીકુલ ઑધલ કું. ...	એ'ડર્સન રામટ એ'ડ કું. કલકત્તા.	તેલ બનાવવાં તથા તેનો વેપાર કરવો.	૨,૦૦૦
૮૦. હુગલી ઑધલ મીદસ ...	એસ. ચકરબતી એ'ડ કું. કલકત્તા.	"	૬,૦૦
૮૧. ઑધલ એ'ડ ઇંડ્રીયલ ...	સતીશચંદ્ર જરકાર ના ટોર, બંગાળ.	"	૧૫૦
૮૨. સીદ્ધુતટી પરા ટી કું. ...	નેશનલ પ્લાંટર્સ એ-જંસી, બંગાળ.	ચા વગેરેનો વેપાર.	૨૦૦
૮૩. ચોરાંગ ટી કું. ...	શો વૉલેસ એ'ડ કું. કલકત્તા.	ચા વગેરેનો પાક કરવો તથા વેપાર કરવો.	૧૦૦૦
૮૪. મતીધર ટી કું. ...	લે. સી. બેનરજી ક. લકત્તા.	"	૩૦૦
૮૫. વીક્રમપુર ટી એ'ડ ઇંડ્રીયલ કું.	લગેશચંદ્ર ઘાટક. મુનશીગંજ.	"	૩૦૦
૮૬. સેંટ્રલ આસામ ટી કું. ...	ડીબન એ'ડ કું. કલકત્તા.	"	૩૦૦
૮૭. ઑકલેંડ ટી. કું. ...	"	"	૩૦૦
- ૮૮. ગોલકપુર ટી કું. ...	ગોલકપુર એજન્સી કું. બંગાળ.	"	૧૦૦
૮૯. ઇસ્ટ બંગાલ હીંદુ ચોરલેમ પ્લેંટર્સ ...	અબદુલ મકુર એ'ડ ફ્રેંડસ કરીમગંજ આસામ	"	૧૦૦
૯૦. કરટનંદી કોલ એ'ડ કું. ...	પીટ્યર એ'ડ કું.	કોલસાની ખાણનું.	૬૦૦
૯૧. સેંટ્રલ લેમીડારી કોલ કું. ...	ઉરમાલ જમાલ એ'ડ સન્સ કલકત્તા.	"	૫૦૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને કેશાલુ.	હેતુ.	થાપલુ રૂ. ૧૦૦૦.
૬૨. લાંઠન ખર્ચા ડેવલપમેન્ટ કું.	ખંગાળ.	તેલની તથા કાલમાની ખાણો શોધવા વગેરે.	૫૦
૬૩. જેસીનીયા મીનરલ્સ માઈનિંગ કું. ...	માથર એંડ કુંપની કલકત્તા.	અખરકની ખાણોનું.	૧,૦૦૦
૬૪. ઇન્ડિયન મીનરલ્સ એક્સ-પ્લોરેશન સીડીકેટ ...	પેસ્ટનજી ધનજીભાઈ પટેલ ૩૦૮ હોર્નબી રોડ મુંબઈ.	ખાણોનું.	૧૦૦
૬૫. ઇન્ડોનોમીકલ લેંડ બીલ્ડિંગ એંડ સ્ટોર્સ ...	એમ. જે. વર્ધમાન એંડ કું.	જમીન લેવી, મકાનો બાંધવાં.	૫,૦૦૦
૬૬. બોપીન્સ ...	ડબલ્યુ. ફ્રીમેન એંડ કું. કલકત્તા.	જમીન લેવી મકાન બાંધવા તથા બોપીન બનાવવાં વગેરે.	૨,૦૦૦
૬૭. ખંગાલ હાઉસ એસ્ટેટ સીડીકેટ ...	સેલ્શના એંડ કું.	જમીન વેચાની અથવા પટે લેવી વગેરે.	૨,૫૦૦
૬૮. બીલ્ડિંગ કું ...	એફ. ઇ. હુસેન એંડ કું. મુંબઈ.	જમીન લેવી તથા મકાન બાંધવાં.	૨૧,૦૦૦
૬૯. કુરત્તીયા શુકરકેન મીલ્સ ...	રાયલ્સ એંડ કુંપની કુરત્તીયા ખંગાળ.	ખાંડ બનાવવી.	૨૫૦
૧૦૦. બેરોની એંડ કું.	કલકત્તા.	શેરા, સ્ટોક વગેરેનું કામકાજ.	૧,૫૦૦

ચેમ્બરની કમીટીની સલાઓ.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને યુરોની કમીટીની એક સલા મંગળવાર તા. ૨૩ મી ડિસેમ્બર સને ૧૯૧૯ ને રોજ સાંજના બે કલાકે (૨ટા. ૮.) ભરવામાં આવી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

(૧) સોશાયલ એદલજી વૉર્ડન.	(૮) શેઠ વિઠ્ઠલદાસ દામોદર ગોવિંદજી.
(૨) એ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.	(૯) ,, શુભાળચંદ દેવચંદ જવેરી.
(૩) ,, ,, ચુનીલાલ વી. મેહતા.	(૧૦) ,, કીરોજ જે. બીલીમોરીયા.
(૪) શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.	(૧૧) ,, દાજલભાઈ ઇલાહીમ રહીમતુલ્લા.
(૫) ,, સુરજમલ લલ્લુભાઈ.	(૧૨) ,, લાલજી ગોવિંદજી.
(૬) ,, લખમીદાસ રવજી તેરસી.	(૧૩) બી. એફ. માદન.
(૭) ,, વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી.	(૧૪) ,, એન. એમ. મહુમદાર

૧. તા. ૬ મી ડિસેમ્બર ૧૯૧૯ ને રોજ ભરાયેલી કમીટીની સલાની મીનીટો જે સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તથા પેટીઓ તરફથી ચેમ્બરમાં સલાસદ વરોડે દાખલ થવાની અરજીઓ આવી હતી જેમને રાખેતા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીવસો તા. ૧૦ જાન્યુઆરીથી તા. ૧૭ જાન્યુઆરી સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા કમીટીની અર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧ શેઠ દારકાદાસ જેડીસનદાસ	૩ મેસર્સ ચેનીશમ જસરાજ એન્ડ કું.
૨ ,, મેસર્સ હંસરાજ એન્ડ કું.	૪ ,, કાશીનાથ. ડી. ખોટે એન્ડ કું.

૩ વર્કમેન્સ ધ્રીય ઓફ કોન્ટ્રાક્ટ એક્ટની કલમ બે અને ત્રણ મુજબ, જે સળ ફરમાવી શકાય છે તે સામે અપીલ કરવાનો હક આપવો કે કેમ તે સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને કમીટીના અભીપ્રાય માગ્યો હતો. કમીટીએ તે સંબંધમાં ઠરાવ કર્યો હતો કે હક આપવો જોઈએ અને તે પ્રમાણે નામદાર સરકારને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. રેલ્વે વેગનની તંગાશના સંબંધમાં કમીટીએ જે પત્ર લખ્યો હતો તેના જવાબમાં નામદાર હીંદી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એ બાબત ઉપર નીર્ણય કરી આ ચેમ્બરને લખી જણાવશે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૫ સ્ટોર્સ પરચેઝ કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તેમા સ્ટોર્સ પરચેઝ કમીટીનાં “વીટનેસ” તરીકે જે બે સલાસદોના નામ આ ચેમ્બર તરફથી મોકલવામાં આવ્યાં હતાં તેઓ ઉપર કેટલાક સવાલો મોકલવામાં આવ્યા હતા અને તેના જવાબ બનતી ઉતાવળે મંગાવ્યા હતા. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે એ પત્રની નકલો કમીટીના સલાસદોમાં ફેરવવી.

૬ બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટ રેલ્વે ઉપર માલ ચઢાવતી વખતે વધારાના “ વારફ્રેજ ફ્રી ” લેવાના ચાલના સંબંધમાં પડતી મુશ્કેલીઓ વર્ણવનારો એક પત્ર મેથર્સ એચ. જે. હોરમસન તરફથી આવ્યો હતો અને તે સાથે પોર્ટ ટ્રસ્ટ રેલ્વેના મેનેજર પર તેઓએ જે પત્ર લખ્યો હતો તેની એક નકલ બીડવામાં આવી હતી. આ સંબંધમાં પોર્ટ ટ્રસ્ટ રેલ્વેના મેનેજર તરફથી ખુલાસો બતાવનારો એક પત્ર પણ આ ચેમ્બર પર આવ્યો હતો. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે મેથર્સ એચ. જે. હોરમસનને લખી ખુલાવવું કે તેઓને પોર્ટ ટ્રસ્ટ રેલ્વેના મેનેજર તરફથી જે ખુલાસો મળ્યો છે તે તેઓને માન્ય છે કે કેમ ?

૭ ગુણીના વેપારને આવક વેરામાંથી માફી આપી હતી તેના કારણે બાજુવાને આ ચેમ્બર તરફથી ના. સરકારને અરજ કરેલી તેના જવાબમાં વીગતસર કારણો દર્શાવનારો એક પત્ર ના. હીંદી સરકાર તરફથી આવ્યો હતો. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૮ ના. હીંદી સરકાર તરફથી વેપારી ખંચર એકઠા કરવાના સંબંધમાં ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કમીશનની કેટલીક ભલામણો દર્શાવનારો ૪ પત્ર ના. મુંબઈ સરકાર ઉપર મોકલેલો તેની એક નકલ આ ચેમ્બર પર મોકલવામાં આવી હતી અને તેમાં જણાવેલી સૂચનાઓ પર ચેમ્બરનો અભીપ્રાય તા. ૨૩ મી ડિસેમ્બર સને ૧૯૧૬ આખરે મારેલો હતો. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે મુદત ઘણી ટુંકી હોવાથી તે મુદત તા. ૧૫ મી જાન્યુઆરી સને ૧૯૨૦ સુધી વધારી આપવાની ના. સરકારને અરજ કરવી.

૯ પંતબ ગવર્નમેન્ટના ફીનાન્સ બાતાના સેક્રેટરી તરફથી પંતબ ગવર્નમેન્ટના પત્ર નંબર ૧૫૦૧૬ તા. ૫ જુન ૧૯૧૯ ની નકલ આ ચેમ્બર પર મોકલી હતી અને તે સાથે “ પંતબના ધોરી રસ્તા ” ના સંબંધમાં ઓ. મી. એચ. જે. મેનાર્ડની નોટની પણ એક નકલ બીડેલી હતી. આ પત્રો કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે તે પત્રો કમીટીના સભાસદોમાં ફેરવવા.

૧૦ “ સ્વીવીલ એપીએશન ” ના સંબંધમાં ના. સરકારનો પત્ર આવ્યાને ઘણો વખત થયો હતો પણ તે બાબત શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ વીલાયતથી હીંદુસ્થાનમાં પાછા આવે તે ઉપર મુંલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો. તેઓ હીંદુસ્થાનમાં આવેલા હોવાથી કમીટીએ તૈયાર કરેલો ખરડો એમના અભીપ્રાય સાથે તેઓના તરફ રવાના કર્યો હતો. તેઓની ભલામણો તથા પ્રથમનો ખરડો કમીટી આગળ રજુ થતાં પસાર થયો હતો અને તે મુજબ ના. સરકારને આ ચેમ્બરનો અભીપ્રાય લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ મેથર્સ ઠાકરસી મુગળ એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે નીઝામ સરકારના રાજ્યમાં “ કરોડગીરી ” નો વેરા જે લેવામાં આવે છે તે આ વર્ષથી બમણો કર્યો છે અને તેથી કરીને રૂના વેપારીઓને ઘણું નુકશાન થવાનો સંભવ છે. આ સંબંધમાં તેઓએ દાદ માગી હતી. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે ના. નીઝામ સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ બાતાના ડિરેક્ટરને અરજ કરવી.

૧૨ શેઠ સુરજી વલ્લભદાસ તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો કે એલીઝરાઇન અને એની લાઇન રંગની આયાત કરવામાં “ ઇમ્પોર્ટ પરમીટ ” મેળવવા બાબત ઘણીજ મુશ્કેલી પડે છે. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે તેમના તરફથી વધુ માહિતી મેળવીને ના. સરકારને અરજ કરવી.

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેગલ ટેગ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

૧૩ મી. વી. પા. વેદ તરફથી પત્ર આવ્યા હોતો કે સર એસ. પી. સીંહ તથા એમ. બી. ભુપેન્દ્રનાથ બસુ વીલાયતથી આ તરફ આવે તે વખતે મુંબઈમાં તેઓને એક માનપત્ર આપવું. આ સુચના કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે તે સુચના અમલમાં મુકવી અને તે પહેલાં તેઓને સ્ટોમર ઉપર તારથી આમંત્રણ સ્વીકારવાની વીનંતી કરવી અને પુછી જણાવવું કે કયો દીવસ અને સમય તેઓને અતુકુળ થશે.

૧૪ શેઠ ૮૫૬૫. ટી. હાલાઈ વીગિરે કેટલાક સલાસદો તરફથી રૂબલનોટ ઓરડીનન્સના સંબંધમાં ચર્ચા કરવા સાડ કમીટીની એક મીટીંગ ભરવાની વીનંતી કરવામાં આવી હતી. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે એ લીધે કમીટીની ત્રીમાશીક મીટીંગ જે બન્યુઆરી માસની તા. ૧૦ ને રોજ ભરાવવાની છે, તે ઉપર મુલતવી રાખવો.

૧૫ દર કમીટીની મીટીંગમાં થનારા કામકાજની નોંધ ગુજરાતીમાં છાપવામાં આવે તો વધારે સાડ એવી સુચના કેટલાક સલાસદો તરફથી થવાથી તે વીશય કમીટી આગળ રજુ કર્યો હતો. કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે થનારા કામકાજની ટુંકનોંધ ગુજરાતીમાં છાપાવવી પણ કાંઈ બાબત ઉપર વીગતવાર માહિતીની જરૂર હોય અને તેના જે ગુજરાતીમાં વારંવાર સહેલાઈથી ન થઈ શકે તેમ હોય તો તેવી વધારાની વીગત ઇંગ્લેશમાં છાપાવવી.

૧૬ ચેમ્બરના સલાસદોની ત્રીમાશીક મીટીંગનો તારીખ મુકરર કરવાનું કામ કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે તે મીટીંગ બન્યુઆરી તા-૧૦-૧-૧૯૨૦ ને રોજ ભરવી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને ખુરાની કમીટીની એક સલા મંગળવાર તા. ૧૩ બન્યુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રોજ સાંજના બે કલાકે (૨૫. ૮) ભરવામાં આવી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલા પ્રહરથો હાજર હતા:—

(૧) શેઠ જહાગીરજી બમનજી પીટીટ	(૧૧) શેઠ દીરાજ જે. બીલીમોરીયા.
(૨) ,, સોરાળજી એદલજી વોર્ડન	(૧૨) ,, દાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા
(૩) એ. શેઠ સુનીલાલ વા. મહેતા	(૧૩) ,, ગીરભાઈકર બી. ત્રિવેદી.
(૪) ,, ,, લલ્લુભાઈ શામળદાસ	(૧૪) ,, મનસુખલાલ આ. માસ્તર.
(૫) શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.	(૧૫) ,, માવજી ગોર્વિંદજી
(૬) ,, મુરજીભલ લલ્લુભાઈ.	(૧૬) ,, દેવાશંકર જગજીવન
(૭) ,, લખમીદાસ સ્વજી તેરસી.	(૧૭) ,, મચુરાદાસ કાનજી મટાની.
(૮) ,, વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી	(૧૮) ,, બી. એફ. માદન.
(૯) ,, વિકુલદાસ દામોદર ગોર્વિંદજી	(૧૯) ,, એન. એમ. મચુમદાર.
(૧૦) ,, શુભાભચંદ દેવચંદ જવેરી.	

૧. તા. ૨૩ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૯ ને રોજ ભરાયેલી કમીટીની સલાની મીનીટી જે સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી, તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. નીચે જણાવેલા પ્રહરથો તથા પેટીએ તરફથી ચેમ્બરમાં સલાસદ તરફ દાખલ થવાની અરજીઓ આવી હતી જેમને રાખેતા મુજબ બેલેટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલેટ માટેના દીવસો તા. ૨૩ બન્યુઆરીથી તા. ૩૦ બન્યુઆરી સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા, સફ્ટીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧. મેસર્સ વર્ધમાન બ્રધર્સ   ૫. મેસર્સ પ્રાગલ સુરભ ગોધુની કું.
 ૨. શેઠ ચત્રભુજ ગંગારામ   ૬. „ સુરભ ગોધુની કું.
 ૩. મેસર્સ સુરભ વલ્લભદાસની કું.   ૭. શેઠ કપીલરામ એચ. વકીલ
 ૪. „ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.   ૮. મેસર્સ વલ્લભરામ રણછોડની કું.

૩. કરન્સી નોટસના સંબંધમાં ના. મુંબઈ સરકારના નાણાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે બુદ્ધિબુદ્ધિ ઈમ્પતની નોટો સહેલાઈથી બેંચાળી શકાય તે સારૂ રંગીન કાગળ વાપરવા વીચાર અલાવવામાં આવે છે. વળી પત્રમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ના. સરકારને એમ જણાવવામાં આવેલું છે કે ભુરો રંગ હીંદુ કોમમાં અપશુકનીઆળ મનાયેલો છે, અને તેથી કરીને તેવા રંગની નોટોનાં ચલણમાં વધો પડે. લોકોની આ માન્યતા કેટલે અંશે ખરી છે, તે વીશે ચેમ્બરનો અભીપ્રાય માગેલો હોવાથી તે પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે આસથાની રંગ વાપરવાની ના. સરકારને લલામણુ કરવી.

૪. નેગોશીએબલ ઇન્ફુએન્ટસ એક્ટની રૂએ પળાતા તહેવારો સંબંધી ના. મુંબઈ સરકારના નાણાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે રૂએ પળાતા તહેવારો હાલમાં ૨૮ છે અને તે સંખ્યા વધારે લાગવાથી તેમાંથી કપાત કરવાનો વીચાર ચાલે છે. આ વીશય પર ચેમ્બરનો અભીપ્રાય માગેલો હોવાથી તે પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે પળાતા તહેવારોમાંથી કમી કરવા ઓજળી નથી.

૫. મી. લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ બેંચાળીના તા. ૨૮-૧૦-૧૯ ને રાજના પત્ર ઉપરથી કમીટીએ રેલવે સત્તાવાળાઓને વીરમગામથી જે ટ્રેન અડધા કલાકને અંતરે હોડાવાની લલામણુ કરેલી તેના જવાબમાં બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલવેના ટ્રાફિક મેનેજર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે પ્રમાણે હાલ બની શકે તેમ નથી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૬. શેઠ કરશનદાસ માવજી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એનીલાઇન રંગની આયાત કરવાને સારૂ “ઇમ્પોર્ટ પરમીટ” મેળવવા માટે ઘણી મુશ્કેલીઓ પડે છે. આ પત્ર “ડાઇઝ અને કેમીકલ્સ” ના ધંધાને લગતો હોવાથી તે ધંધાની સળ કમીટીમાં રજુ કરવાને ઠરાવ થયો હતો.

૭. રંગની આયાતના સંબંધમાં કમીટીએ તા. ૨૭-૧૨-૧૯ ને રાજ કલેક્ટર આફ-કન્ટ્રેસને પત્ર લખેલો તેના જવાબમાં તેઓ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે યુનાઇટેડ કીંગડમમાં બનતા રંગ હિંદી વેપારીઓને પુરતા જ્યામાં મળતા નથી એ વાત ખરી નથી. આ પત્ર પણ ડાઇઝ અને કેમીકલ્સના ધંધાને લગતો હોવાથી તે કમીટીના સભાસદોમાં ફેરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮. ઇન્ડિઅન ટેરીફ એક્ટમાં ખાંડની આયાત જકાત જે પદ્ધતી ઉપર નક્કી કરવામાં આવી છે તે બાબત ઉપર ચેમ્બરનું લક્ષ ઝેંચવામાં આવ્યું હતું. આ બાબત ઉપર વધુ વીચાર કરવા સારૂ નીચે જણાવેલા ગૃહચોની સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—

૧. શેઠ સોરાબજી એલલજી વોરડન.   ૩. શેઠ ગુલાબચંદ દેવચંદ ગવેરી.
 ૨. એ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ   ૪. „ એન. એમ. મહુમદાર.

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

૯. રૂબલ નોટ ઓરડીનન્સના સંબંધમાં હીંદી સરકારના નાણા ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે ના. સરકારે લોકોની માહિતી માટે જે 'નોટ' બહાર પાડેલી તેની એક નકલ બીડેલી હતી. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦. ના. હિંદી સરકાર તરફથી વેપારી બજારએકઠી કરવાના સંબંધમાં ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કમીશનની કેટલીક લલાંમણો દર્શાવનારા પત્રની એક નકલ મોકલવામાં આવી હતી. આ પત્રમાં જણાવેલી સૂચનાઓ પર કમીટીનો અભિપ્રાય માંગેલો હોવાથી તેનો એક ખરડો તૈયાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧. પંબજ ગવર્નમેન્ટના ફીનેન્સ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે પંબજના "ધોરી રસ્તા" ના સળખમાં એ. મી. એચ. જે. મેનાર્ડની "નોટ" ની એક નકલ બીડેલી હતી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૨. જરમન કરન્સી નોટસના સંબંધમાં મી. બીહારીલાલ એન. અનન્તાની તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ઓ. સર બી. રોબર્ટસન જેઓ દક્ષીણ આફ્રિકામાં જનાર છે તેઓ ઇસ્ટ આફ્રીકામાં પણ બંધ અને જરમન નોટસના સંબંધમાં તપાસ કરે એવી ના. હીંદી સરકારને અરજ કરવી. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે તે મતલબનો પત્ર ના. સરકારને લખી જણાવવો.

૧૩. "કરોડગીરી" વેરાના સંબંધમાં કમીટીએ જે પત્ર ના. નીજામ સરકારના વેપાર અને હોમોગ ખાતાના ડીરેક્ટર પર લખેલો તેના જવાબમાં પત્ર આવ્યો હતો કે તે બાબત ઉપર નીચ્ચે થયેથી જણાવવામાં આવશે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૪. ઇસ્ટ આફ્રીકામાં ચાલતા હીંદી સીકાઓને બદલે બ્રીટીશ નાણું દાખલ કરવાની એક યોજના તરફ મી. જી. બી. ત્રીવેદીએ કમીટીનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. આ બાબત ઉપર ઠરાવ થયો હતો કે ના. સરકાર પાસે ખુલાસો માંગાવવો કે આ પ્રમાણે કરવાના શાં કારણો છે.

૧૫. માલની આયાત અને નીકાશ ઉપર હાલ જે અંકુશ છે તે અંકુશ થોડા પ્રમાણમાં કમો કરનારો ના. હીંદી સરકારનો તા. ૨૦ ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ નો બહાર ઠરાવ કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે એ ઠરાવની રૂએ હીંદુસ્થાનમાં માલ આયાત કરવા દેવાનાં પગલાં ના. સરકારે લીધાં છે કે કેમ તે પુછાવવું.

૧૬. મેશર્સ એલેક્ષીકે કેમીકલ વર્ક્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓની ફેક્ટરીમાં બનતા રબીટાઇસની શીન જકાતે પરદેશ નીકાશ કરવાની જે ના. સરકારે રજા આપી છે તે સાફ તેઓ ના. સરકારના અને આ ચેમ્બરના આભારી છે. વધારામાં તેઓને પડતી કેટલીક મુશ્કેલીઓ પણ જણાવેલી હતી અને તે બાબત કમીટીની દાદ માગી હતી. પત્ર રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે એ પત્ર એઓના ધંધાને લગતી સળ કમીટી આગળ રજુ કરવો.

૧૭. સ્ટોર્સ પરચેઇ કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી આ ચેમ્બરના બે વીટનેસ ઉપર જે સવાલો મોકલેલા તેના જવાબ રવાના કરવાની તે સેક્રેટરી તરફથી વીન્ટી થવાથી તેનો એક ખરડો તૈયાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૮. ગવર્નમેન્ટ સીક્યુરીટી શીટ ઉપર આ ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માંગેલો હોવાથી તે સંબંધમાં વીચાર કરતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે તે શીટ પસાર થાય તો તેમાં કાંઈ ઘાથ કરતી નથી એ મતલબનો ના. સરકારને પત્ર લખી જણાવવો.

૧૯. સર વીકલદાસ દામોદર ઠાકરશી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે જોપોલી અને આંધરા-
વેલી વર્કસમાંથી નકામા વહી જતા પાણીને સ્વર્ત્ર વાપરનો હક એક યુરોપીયન કંપનીને
આપેલો છે. તે બાબતમાં કમીટી તરફથી યોગ્ય પગલાં લેવાં જોઈએ. આ બાબત ઉપર
કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે તે સંબંધમાં ના. સરકારને “ પ્રોટેસ્ટ ” મોકલવો અને
વધુ ખર્ચ જણાવવાની વીનંતી કરવી.

ચેમ્બરની વેપારને લગતી સખ-કમીટીઓ.

ચેમ્બરના નીચેનામાંથી ૨૩ મી કલમની રૂએ આ વરસમાં નીચે પ્રમાણે વેપારને માટે
સખ-કમીટીઓ નીમવામાં આવી છે:—

૧ કાપડના વેપારીઓની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરશી	૨ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી
૩ „ વલ્લભદાસ ડી. ગોવિંદજી	૪ „ લાલજી ગોવિંદજી
૫ „ મોતીલાલ કાનજી	

૨ મીલ એજન્ટોની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ રતનશી ધરમશી મોરારજી	૨ શેઠ વી. પી. વૈદ
૩ „ દામોદર ગોવિંદજી	૪ „ લખમીદાસ હરીદાસ
૫ „ મોરારજી મુલજી ખટાઉ	

૩. અનાજ અને બીજાના વેપારીઓની સખ-કમીટી

૧ શેઠ વેલજી લખમસી નપુ	૨ શેઠ મયુરાદાસ કાનજી મટાની
૩ „ છોટાલાલ કીલાચંદ	૪ „ હીરજી ઘેલાભાઈ
૫ „ સી. એલ. સાજન	

૪. રૂના વેપારીઓની સખ-કમીટી.

૧ એન. શેઠ પુરષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ	૨ શેઠ બી. એફ. માદન
૩ „ હરીદાસ માધવજી	૪ „ એલ. એમ. જોખાની
૫ „ શાન્તીદાસ આશકરજી	

૫ બેંકર્સ અને શ્રેક્ષની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ એસ. એન. પોંચખાનાવાળા	૨ શેઠ સી. આઈ. પારેખ
૩ „ દેવાશંકર જગજીવન ઝવેરી	૪ „ જમનાલાલ આર. બચ્ચરામ
૫ „ શીવનારાયજી બળદેવદાસ	

૬. કેમીકલ અને રંગના વેપારીઓની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ પ્રાગજી સુરજી	૨ સુરજી વલ્લભદાસ
૩ „ હોરમસજી બાપુજી ગઝદર	૪ મેસર્સ ઝવેરીની કુંડાં
૫ „ ઇન્દરલાલ ગણપતરામ	

૭. ગોલ્ડ અને સીલ્વર વેપારીઓની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ રેવાશંકર જગજીવન	૨. શેઠ માણેકચંદ પાનાચંદ
૩ „ શુભાખચંદ દેવચંદ ઝવેરી	૪. „ સુરજમલ લલ્લુભાઈ
૫ „ કે. જી. એ. રહેમતુલ્લા મુળજી	

૮. આર્યન અને હાર્ડવેર, મશીનરી અને મીલને લગતો માલ પુરો પાડનાર. વેપારી-ઓની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ એચ. ચામીક	૨. મુલજી હરીદાસ
૩ „ હાતીમ અવારી	૪. પી. એન. મહેતા.
૫ „ દાહર.	

૯. શેર સ્ટોક અને એક્સચેન્જના દલાલોની સખ-કમીટી.

નીચે લખેલા ગૃહસ્થોના નામ સખ-કમીટીમાં સુકવામાં આવ્યા છે.

૧ સર શાપુરજી બી. બટ્ટાયા	૨. શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ
૩ શેઠ રતનચંદ તલકચંદ ભાસ્તર	૪. „ બી. એ. બીલીમોરીયા
૫ „ રબલયુ. ટી. હાલાઈ.	

૭. કે. મહેતા.
સેક્રેટરી.

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો.

G

- 1516 Department of Industries Bombay Presidency Annual Report 1918-19
 1517 Scientific Report of The Agricultural Research Institute Pusa 1918-19
 1518 Statistics of British India Volume IV Administrative Judicial and Local Self-Government.
 1519 The Prospects of British Trade in Mesopotamia and the Persian Gulf.
 1520 Sixth Annual Report of The Bombay Smoke Nuisances Commission For 1918-19
 1521 Review of the Foreign Rail Borne Trade of Mysore State For the year 1916-17
 1522 Bombay Port Trust Scale of Rates.
 1523 Department of Industries Bombay Presidency Annual Report 1918-19
 1524 Bulletin No. 87 of 1919 A contribution to our knowledge of South India.
 1525 Bulletin No. 89 of 1919 Second Hundred Notes on Indian Insects.
 1526 Annual Report on the Working of the Indian Companies Act. 1913 for the year 1918-19.
 1527 Annual Report on Civil Hospital and Dispensaries for the year 1918.
 1528 Annual Return of Statistics Relating to Forest Administration in British India for 1917-18.
 1529 Report on the Administration of the Mints at Calcutta and Bombay for 1918-19
 1530 Statistics of British India Volume I Commercial Statistics (Ninth Issue)

ધી બોમ્બે પબ્લિક માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્થ મુંબઈ.

૦

- 820 *Bombay Income Tax Manual Part I.*
 821 *Report of the Bengal National Chamber of Commerce for the year 1918.*
 122 *Sido Light on the Present Situation-the Rice Control and the House Famine*
in Bombay.
 823 *The Clerks Union Rules.*
 824 *Indian Finance and Banking by Finlay Shirras.*
 825 *Report of Bombay English Bleached and Plain Piece Goods Merchants Association*
for the Samvats 1915
 826 *Report of Committee of the Bengal Chamber of Commerce for the year 1918*
 827 *Guide to Income Tax Super Tax and Excess Profits Duty (Second Edition).*
 828 *Ready Calculator.*
 829 *Directory of Indian Goods and Industries (Sixth Edition).*

હુત્તર ઉદ્યોગની પરીષદ અને વેપારી કોંગ્રેસ.

હિંદી ઔદ્યોગીક પરીષદ અને હિંદી વ્યાપારી કોંગ્રેસની ભેગી બેઠક તા. ૨૩-૧-૨૦ ને શુક્રવારે બપોરે ૧૨ વાગે અને મળી હતી. આ પ્રસંગે હિંદની જુદી જુદી વેપારી એસોસિએશન્સ પ્રતિનિધીઓએ તેમજ થોડાક રાજ્યદારી આગેવાનોએ પણ હાજરી આપી હતી. અત્યાર સુધી આ પરીષદો કોંગ્રેસ દર વરસે જ્યાં મળે ત્યાં મળતી હતી પણ કોંગ્રેસવાળા અઠવાડિયામાં ઘણી પરીષદો મળે છે અને વ્યાપાર તેમજ હુત્તર ઉદ્યોગ જેવા અગત્યના વીષયો ઉપર ચર્ચા ચલાવવા માટે બહુ થોડો સમય મળે છે તેથી આ પરીષદો જુદી ભરવાનું કરાવવામાં આવ્યું હતું. વધુ લોકાવલોકેષ તો એ હતું કે હુત્તર ઉદ્યોગ પરીષદ અને વ્યાપારી કોંગ્રેસની ભેગી બેઠક મળી હતી. આ બેઠકને ખાસ ધ્યાન ખેંચનારો બનાવ એ છે કે કેટલાક ઇંગ્લેન્ડ વ્યાપારીઓએ અને બાનુઓએ પણ હાજરી આપી હતી. પંજાબના જાણીતા આગેવાન અને વેપાર ઉદ્યોગમાં આગળ પડતો ભાગ લેનારા લાલા હરકીશનલાલ આવી પહોંચતાં તેમને હાજર રહેલાઓએ તાળીઓના ગડગડાટથી વધાવી લીધા હતા.

ઑનરેબલ સર ફ્રાન્સિસ હારીસલાઇ અને ઑનરેબલ સર દીનશાહ વાઘજી આવી પહોંચતાં તેમને પણ તેવુંજ માન આપવામાં આવ્યું હતું. જેતીવાડીખાતાના વડા ડૉક્ટર મેને પણ આ પરીષદમાં હાજરી આપી હતી.

સ્વાગત મંડળના પ્રમુખ શ્રી ૦ જહાંગીર પીટીટનું ભાષણ.

સ્વાગત મંડળના પ્રમુખ શ્રી ૦ જહાંગીર બમનજી પીટીટ પ્રતિનિધીઓને આવકાર આપનારું ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે હિંદી હુત્તર ઉદ્યોગની પરીષદ અને હિંદી વેપારી કોંગ્રેસની ભેગી બેઠકમાં તમને આવકાર આપતાં ખચીત મને ભારે ખુશહાલી ઉપજે છે. હિંદી વેપારી કોંગ્રેસ સને ૧૯૦૫ ના વરસમાં કોંગ્રેસની સાથે સ્થપાઈ હતી અને તેની છેલ્લી બેઠક દિલ્લી ખાતે સને ૧૯૧૮ ના ડિસેમ્બર મહીનામાં ભરાઈ હતી જેનું પ્રમુખસ્થાન મને મળ્યું હતું. ૧૪ વરસની

બ્રાહ્મ બોલેકે ટાઇલ્સની ડીઝાઇન કયાં જોવા મળશે ?

તેની ટુંકી હસ્તી દરમ્યાન હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગની પરીધદે પોતાની મોટી બહેનની સાથે અને તેની રાહબરી નીચે હીંદોને હાલનો ઇતિહાસ બનાવ્યો છે તે હીંદોના વેપારી અને હુન્નર ઉદ્યોગમાં પડેલા વર્ગનો બુદ્ધિવાળો અને મજબૂત અભીપ્રાય ઉત્પન્ન કરવામાં કૃતેહમંદ નીવડી છે અને તેણે આખા દેશમાં હુન્નર ઉદ્યોગ સંબંધી બાંધતી આણી છે. તેના કાર્યસાધકપણામાં વધારો કરવાના હેતુથી ઠીલ્લી ખાતે મળેલી બેઠક સ્ટેન્ડીંગ કમીટીને સંપૂર્ણ ફરી વ્યવસ્થા કરવાનું કામ સોંપ્યું હતું. કમીટી સંભાળ ભર્યા વીચાર પછી નીર્ણયપર આવી તેને પરીણામે હુન્નર ઉદ્યોગની પરીવહ અને વેપારી કેંગ્રેસને એકત્ર કરી નાખવામાં આવી છે. વેપારી કેંગ્રેસની સ્થાપના સને ૧૯૧૫ માં કેનફરંસના જેવાજ હેતુથી થઈ હતી. આ બંને સંસ્થાઓ ભેગી થઈ જવાથી ભેગાં હડાપણ અને તમારા બધાના વહેવાર અનુભવથી મૂળ હેતુ પાર પડશે તે વીશે અને કંઈપણ શક નથી.

લડાઇ.

મહાન યુદ્ધનો અંત આવ્યો છે. હીંદે માણસો, નાણાં અને સામગ્રીની પુષ્કળ મદદ કરી હતી અને તેનાથી દુનીયાના બીજા ભાગોની માફક આપણામાં પણ હક અને ફરજ માટેની નવી બાંધતી ઉત્પન્ન કરી છે. દુનીયાના બીજા ભાગોની માફક આપણે પણ નવા યુગમાં સામાજિક, હુન્નર ઉદ્યોગની, આર્થિક અને રાજદ્વારી નવી રચનાના સમયમાં દાખલ થવાને આતુર છીએ. હીંદ પોતાનું વાજબી સ્થાન દુનીયાના બીજા દેશોની વચ્ચે મેળવવાને બંધત થયું છે તે મહાન ફેરફારોની અણી પર છે.

આપણી રાજદ્વારી અભીલાષાઓ અને માંગણીઓને લાગેવળગે છે ત્યાં સૂધી હું કબુલ કરીશ કે આપણી આશા પાર પાડવા માટે થોડા વખતપર મોટું અને અગત્યનું પગલું ભરવામાં આવ્યું છે. હીંદી સુધારાનો કાયદો તા. ૨૩ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ ને રાજ પસાર થઈ ધારાપોથીમાં દાખલ થયો છે અને તે પછી નામદાર શાહનશાહનો પ્રગટ થયેલો ઠંઠરો આ દેશના ઇતિહાસમાં બાણવાળો બનાવ છે અને તે અગત્યનો છે, આ દેશના ઇતિહાસમાં લોર્ડ સિંહને બ્રિટીશ પ્રધાન મંડળમાં હીંદી તરીકે હોદ્દો મળ્યો છે. તેમને ઉમરાવ બનાવી ઉમરાવોની સલામાં બેઠક આપવામાં આવી છે. શાહનશાહી અને સુલેહની કેનફરંસમાં હીંદીવાનોની નીમલુંક થઈ છે. અને છેવટ લીગ ઑફ નેશન્સમાં હીંદોને મુળ સલાસદ તરીકે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. આ દરેક બનાવ અગત્યનો અને આશા ઉત્પન્ન કરનારો છે, અને તે બતાવે છે કે હીંદ તરફનું ઇર્ષાંકનું વલણ બદલાયું છે અને દુનીયાના દેશોએ હીંદોને દરબજો સ્વીકાર્યો છે. મોરો અભીપ્રાય એવો છે કે ઉત્તેજન લેવાળોગ વાતાવરણ ઉભું થયું છે અને પંજાબમાં ભુલમ ગુજરાતનાઓને પૂરતી સજા કરી ઠેકાણે લાવવામાં આવે તો બધી સ્થિતિ આપકારદાયક થઈ પડે.

હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગના કમીશનનો રીપોર્ટ.

આપણી રાજદ્વારી પ્રગતીની સાથે આપણા દેશના હુન્નર ઉદ્યોગની જરૂરીયાતો ભૂલી જવામાં આવી નથી તે ખુશી થવા ભોગ છે. સને ૧૯૧૬ માં હીંદી ઉદ્યોગના કમીશનની નેમલુંક વાજબી આશાનું પગલું હતું અને તેનો રીપોર્ટ જે ઘણો ઉપયોગી છે તે હવે પછીના સંજ્યાબંધ વરસો સુધી માર્ગદર્શક થઈ પડ્યા વીના રહેશે નહીં પણ તે લખિયની પ્રગતી અને ખીલવણી માટે પડખાડપ થઈ પડશે. એ ખુશી થવા ભોગ છે કે સરકાર બનતી તાકીદે કેટલીક લલામણો અમલમાં મુકવા માગે છે કે જે લલામણો હુન્નર ઉદ્યોગના નવાં ખાતાં, સાર્વજનિક ઇન્સ્ટીટ્યુટો

અને બીજાં ખાતાં છે પણ મને લાગે છે કે હિંદી સરકારમાં હુન્નર ઉદ્યોગ માટે એક સલાસદ બે-
ધ્યે અને તે હિંદી હોવો જોઈએ. હુંકમાં રીપોર્ટ હુન્નર ઉદ્યોગ માટે નવો સફા ઉધાડે છે
અને હુન્નર ઉદ્યોગની ખીલવણીમાં રાજ્યે ચોક્કસ રાજનીતી અખત્યાર કરવી જોઈએ તે તેમાં સુચ-
વવામાં આવ્યું છે.

મહેસુલી સ્વરાજ્ય.

જકાતને લગતો સવાલ કે જેને દેશના હુન્નર ઉદ્યોગ સાથે સંબંધ છે તેને તપાસમાંથી મુક્ત
રાખવામાં આવ્યો હતો તે દીલગીર થવાજોગ છે. આ બાબત પડતી મુકવાની બલામણુનું ભેર
ઘણી દીશામાં ઘટી ગયું છે. મહેસુલી સ્વરાજ્ય સંબંધી આખા દેશનો મત એટલો બધો બ-
હીતો છે કે તે ફરીથી જણાવવાની જરૂર નથી. જુદા જુદા સો પ્લેટફોર્મ પરથી તે અચુક
રીતે જણાવવામાં આવ્યો છે. પાર્લામેન્ટની લોર્ડ સીલેક્ટ કમીટીની બલામણુ પરથી હિંદી સર-
કારના નવા કાયદામાં મહેસુલી સ્વરાજ્ય જેવું આ દેશને આપવાની કોશિશ કરવામાં આવી છે.
હિંદી સરકાર અને ખાસસલાના મતો સંબંધી જે બાબતમાં એકમત હોય તે બાબતમાં હિંદી
પ્રધાન વચ્ચે પડે નહીં અને માત્ર દેશપરદેશ સાથેના કોલકરારોના રક્ષણ અને જેમાં નામદાર
શહેનશાહની સરકાર પક્ષકારક હોય તેમાંજ તે વચ્ચે પડે એવી શરતે હિંદને મહેસુલી સ્વરાજ્ય
માટે ખાત્રી આપી શકાય એવું રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે. લૉર્ડ સીંહે થોડા સમયપર
આ શહેરમાં જણાવ્યું છે કે હિંદને નામદાર શહેનશાહના બીજા દેશોના જેવી નાણું સંબંધી
રાજનીતિના હક્ક મળશે. લૉર્ડ સીંહે આમ કહ્યું છે તેમ છતાં કાયદામાં શું લખેલું છે તેજ આ-
પણે જાણવું છે. દેશના હાલના સંજોગમાં લોકોની ઈચ્છા પ્રમાણે નાણુંને લગતો કાયદો ઘડી
શકાયે તો અભયથી જેવુંજ લેખાયે. પહેલાં તો નવા કાયદા પ્રમાણે ધારાસભાએ પસાર કરેલા
બધા કાયદો માટે કોર્ટનીલ ઓફ્ટરની જાહેરી જોઈએ. તેમાં અમલદારો અને નેમાયત
સલાસદોની સંખ્યા વધુ હશે એટલે ત્યાં તે પસાર થવો મુશ્કેલ છે અને પસાર થશે તો પણ
જો તે કાયદો ધૈર્ય વેપારીઓ અને માલ બનાવનારાઓના હિત સાથે અધિકમણમાં આવતો હોય
તો હિંદી સરકાર તે ભાગ્યેજ સ્વીકારશે. જો તેમ નહીં થાય તો હિંદી પ્રધાન તો છેની ! તેને માત્ર
એટલુંજ જાહેર કરવાનું છે કે અમુક પગલું દેશપરદેશ સાથેના કોલકરાર અનુસાર નથી અથવા
તો શાહાનશાહાતમાંની નાણુંને લગતી ગેરવજીર કે જેમાં નામદાર શાહાનશાહની સરકાર પક્ષકારક
છે તેની તે વિરુદ્ધ છે. આવા સંજોગો વચ્ચે નાણુંને લગતો અગત્યનો કાયદો પસાર થવો અચોક્ક
છે. આટલું યાદ રાખવાનું છે કે આપણને હંમેશાં ઈંદ મોન્ટેગ્યુ કે સીંહ મળતા નથી. આપણે
બ્રાડરિફો અને હેમીલ્ટનો કે તેમના જેવા માણસોને બૂલવા જોઈતા નથી. તમે આવા મહેસુલી
સ્વરાજ્યથી સંતોષ પામ્યા છો કે કેમ તે હું તમને પૂછું. સ્વરાજ્ય ભોગવતા સંસ્થાનો સાથે
તેની સરખામણી થઈ શકતી નથી. સ્વીટી જુદી છે એટલે તે લાગુ પડી શકે તેમ નથી. તેમને
ત્યાં બધા ચુંટાયલા સલાસદોની ધારાસભાઓ છે તેમના કેઈ કાયદો માટે જાહેરીની જરૂર
નથી કે જેવી જરૂર આપણે મહેસુલને લગતા કાયદો સંબંધી છે. આ સંજોગોમાં જણા-
વીશ કે કાયદામાં જે જણાવવામાં આવ્યું છે તે નાણા સંબંધી ખરું સ્વરાજ્ય નથી. જો તે
તરફનું એક પગલું હોય તો આપણે આશા રાખીશું કે પ્રજાના પ્રતીનિધીઓથી હક્ક દૂર
રાખવામાં આવશે નહીં, સ્વરાજ્ય ભોગવતા સંસ્થાનો જેવા હક્ક આપણને મળવા જોઈએ.
જો સંસ્થાનોને દેશ પરદેશ સાથેના કોલકરારોનો બાધ નડતો નહીં હોય અને તેઓ ઈંગ્લંડ
સાથે પણ જકાત નાખી શકતા હોય તો હિંદને એ હક્કમાંથી શા માટે મુક્ત રાખવા જોઈએ

દીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

તે હું સમજી શકતો નથી. હિંદીઓ સામે સંસ્થાનોએ કાયદા બંધી તેમને શહેરી તરીકેના હક આપવાની પથ્થુ ના પાડી છે અને તે રીતે તેમણે શાહનશાહી તરફની ફરજનો ભંગ કર્યો છે અને તેમ છતાં પારલામેન્ટે કે નામદાર શહેનશાહે હિંદ તરફથી અને તેના બચાવમાં વચ્ચે પડવાનું પાજખી ધાર્યું નથી. જો શાહનશાહીની ફરજ અને બંધનો સંસ્થાનોને બંધનકારક નથી તો પછી હિંદને શા માટે બંધનકારક હોવાં જોઈએ? આપણે ભૂતકાળનો ઠડવો અનુભવ ભુલી જઈ શકીએ તેમ નથી. હું ઈસ્ટ ઇન્ડીયા કંપની કે જેણે આ દેશના હુન્નર ઉદ્યોગો નાશ કર્યા તેની ગેરવાજખી રાજનીતિ વીશે બોલવા માગતો નથી. હું હિંદ પરની એકસાઈઝ જઠાત જે લેકેશાયરના લાલ માટે નાખવામાં આવી છે તે વીશે પણ બોલવા માગતો નથી પણ શહેનશાહી જગતને લગતી રાજનીતિ હિંદને લાશ પડવા ધારી છે તે વીશે હું વીવેચન કરવા માંજુ છું.

શાહનશાહી પસંદગીની જગત.

શાહનશાહી પસંદગીની જગતની રાજનીતિ દેશનો અભીપ્રાય બાણ્યા શીવાય ચામડાં સંબંધી લાશ પાડવાની કોરોશ કરવામાં આવી છે, જો કે સત્તાવાર રીતે એ બીના કબુલ કરવામાં આવી નથી છતાં મેં બીજે ઠેકાણે કહ્યું છે તે અત્રે કહ્યા વીના મને ચાલતું નથી કે એ રાજનીતિ હિંદને ભોગે બીજા ભોગોને પસંદગી આપવાની છે. હિંદી સરકારે હિંદમાં છુટ્ટી રંગની થતી આયાત પર મૂકેલા ગેરવાજખી અંકુશો પર હું તમારું લક્ષ્ય ખેંચુ છું. હિંદી વેપારીને ભોગે તે ઈંગ્લંડના રંગના વેપારીઓને ઇનકાર આપવા જેવું છે. સિધ્ધાંત તરીકે આ રાજનીતિ ખોટી છે. સુધારાના કાયદા પ્રમાણે હુન્નર ઉદ્યોગનું ખાતું પ્રાંતમાં હિંદીને સોંપારો અને આ શક્તિભણની અસર નાખુદ થાય એવા કાનુનો ઘડારો નહીં એવી હું આશા રાખું છું. યુરોપીયન વેપારી એમ્બરોએ આ ભલામણ સામે વાઘો ઉઠાવ્યો છે તે પૂરવાર કરે છે કે તે હિંદના હિત માટે અસરકારક પગલું છે.

મધ્યસ્થ શાહનશાહી બેંક.

હવે હું ત્રણ પ્રેસીડન્સી બેંકોને મધ્યસ્થ શાહનશાહી બેંકમાં જોડી નાખવાની સૂચના વીશે બોલીશ. ત્રણ જુદી પ્રેસીડન્સી બેંકો ઉપરાંત જુદી સરકારી બેંક કહાડવા કરતાં આ પગલું વધુ લાભકારક ધર્મ પડશે કે કેમ તે વીશે એ શક રહે છે. જુદી બેંક કહાડવામાં આવે તો તેથી દેશનું હિત વધુ સચવાય આ સંબંધી વધુ વીગતોની જરૂર છે અને મને આશા છે કે તે ખાહેર આવશે.

હુંડીયામણનો સવાલ.

હુંડીયામણનો ભાવ હાલના ૨ શીટ્લીંગ અને ૪ પેન્સને દરે પહોંચ્યો તે અગાઉ તે જુદા જુદા તબક્કામાંથી પસાર થયો છે. સત્તાવાળાઓને વારંવાર વીનંતી કરવા છતાં તેઓ શા માટે સત્તાવાર ખુલાસો કરતા નથી તે હું સમજી શકતો નથી. હુંડીના ચાંદી અને સોનાની સાથે સરખામણીમાં ભાવ કેમ ઠરાવવામાં આવતા નથી તે સમજાતું નથી અને આ દેશમાં સોનાની આયાત પર શા માટે અંકુશ રાખવામાં આવ્યો છે તે પણ સમજાતું નથી. હુંડીયામણના આ ઉંચા ભાવથી આ દેશના હુન્નર ઉદ્યોગને નુકશાન પહોંચ્યું છે. તેનાથી આયાત માલ સોઘા મળે છે અને આપણા કાચા પદાર્થોની કીમત ઓછી ઉપજે છે. જો એ ભાવે સોનું આયાત કરવા દેવામાં આવે તો એ ખોટનો ગદલો વળી રહેશે. એવું જણાય છે કે ઈંગ્લંડને આપણા કાચા પદાર્થો જોઈએ છે પણ તેને માટે નાણા

ધી બોમ્બે ટાઇલમાર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

આપવા માગતું નથી અથવા તો તે માટે બની શકે તેટલી ઓછી રકમ આપવા માંગે છે. અલબત્તે લગતી કમીટીનું કામ પુરૂ થયું છે અને તેના રીપોર્ટ પ્રગટ થવાના ફરક પળે આપણે રાહ જોઈએ છીએ. તે હીંદ માટે ગેરવાજબી થઈ નહીં પડે એવી આશા રાખું છું કે એ રીપોર્ટ તે વેળાએ પ્રગટ થશે નહીં એવી ગપ સત્ય પુરવાર થાય નહીં. હીંદ સંઘની માટે હુડીયામણને લગતી પોતાની રાજનીતિ ઠરાવવાનું કળાણ કરવું જોઈએ.

કામદારોની સ્થિતિ-હડતાલ સંબંધી તેમના અભીપ્રાય.

મજૂરીના સવાલ વિશે હું આજે આ સંબંધી આનાકાનીથી બોલું છું કારણ કે હું બહુ ઓછું છેલ્લું છેલ્લું એક ચાપણવાળો અને મજૂરોની મોટી સંખ્યા રોકનાર છું પણ આ સવાલ તરફ એક પ્રત્યક્ષ અને વધુ મોટી તબક્કે જોવાને હું તમને આમંત્રણ કરું છું હું કબુલ કરું છું કે જે મીલ હડતાલમાંથી હુમલાં આપણે પસાર થઈએ છીએ તેના સમયે મારી મુશ્કેલીમાં મોટો વધારો થવા પામ્યો છે. પહેલાં હું કબુલ કરું છું કે આ દેશમાં એક માલિકે પોતાના કામદારોની સગવડ અને કલ્યાણ માટે હંમેશાં ધન્ય કરવાનું બાકી રહ્યું છે. તેજ વેળાએ હું જણાવીશ કે કામદારો માટે અત્યાર અગાઉનું ઘણું કરવામાં આવ્યું છે. અને હજી ઘણું કરવામાં આવે છે. લડાઈ પછી જુદા જુદા દેશો પોતાના વેપાર ઉદ્યોગને આગળ વધારવા માટે બેઠક મોટી કોશીશ કરી રહ્યા છે. આ નવી સ્થિતિને પહોંચી વળવા માટે તમે શું કરવા ધારો છો? આ નવી મુશ્કેલીની સામે હીંદુસ્તાન કેવી રીતે થવા માગે છે? હડતાલથી તો નહીં જ-ખ્યાલી ફરીયાદોથી તો નહીં જ-જ્યાં કંઈ પણ ખટપટો હસ્તી ધરાવતી નહીં હોય ત્યાં ખટપટોની ઉશ્કેરણી કરીને જ નહીં! દોઢ ઘણા પરીપક્ષી આસાનીઓ જો પોતાની માતૃભુમિ માટે કંઈ પણ કાળજી ધરાવતા હોય તો તેઓએ મજૂરોના હકોની સાથે સાથે તેઓની ખામીઓ અને જોખમદારીઓ પણ દેખાડી આપવાનું કામ ઉપાડી લેવું જોઈએ અને આગળ વધવાની અને સુધારાની નવી રીતો શોધી કાઢવી જોઈએ.

શું તમે જાણો છો કે આપણી સસ્તી મજૂરી અને કામના આપણા કલાકો છતાં ૩ કાંતવાના અને કાપડ વણવાના ઉદ્યોગોમાં આપણી પેદાશોના રતલ દીઠનો ખર્ચ લેકેશન યરમાંના એ ખર્ચ કરતા ઘણો વધુ છે? શું તમે આ બીનાથી બીનમાહિતગાર છો કે હીંદી કામદારની લાયકાત યુરોપના કામદારોના કરતા સેંકડે ૫૦ ટકા ઓછી ઉતરતી છે! યુરોપ અને અમેરીકાના કામદારોએ સંભાળ અને બાહોશીનું જે કામ દેખાડ્યું છે તેજ પ્રમાણ શું હીંદી કામદાર દેખાડ્યું છે? યુરોપના દેશોમાં સ્પીન્ડલોની ચોક્કસ સંખ્યાપર જેટલા કામદારોને રોકવામાં આવે છે તેના કરતાં જેવડી કે ત્રણ વડી સંખ્યા અહીં હીંદુસ્તાનમાં આપણને રોકવી પડે છે તે શું તમે જાણતા નથી? સ્પીન્ડલ એન્ડ વીવીંગ ઉદ્યોગો માફક આવી જ સ્થિતિ ખીલ ઉદ્યોગ હુબરમા પણ છે. વળી આપણે છેલ્લા કેટલાક વખતથી જોતા રહ્યા છીએ કે મોટી સહબંધી દોરવાતા પરીપક્ષી શખ્સો મજૂરોની ખટપટોની સમજૂતીમાં વીચીજ માગણીઓ ઉભી કરીને ઉલટ લેવાની તજવીજ કરવા લાગ્યા છે. જે ખટપટના કારણે અને સ્થિતિઓ તેઓ સમજતા નથી અને જેનો અભ્યાસ કરવાની તેમણે તકલીફ પણ લીધી નથી. (તાળીઓ.) જો બુલી જતા લાગે છે કે આ દેશમાંની સ્થિતિઓ યુરોપ અને અમેરીકામાંની સ્થિતિઓથી ઘણી જુદી છે અને એ બંને સ્થિતિઓ વચ્ચે સરખામણી જેવું કંઈ પણ નથી. આથી આ સ્થિતિઓ વચ્ચે એકસરખાપણું દેખાડવાની તજવીજ કરવી અને એ ધારણોની ભાષામાં બોલવું તે અઠલ વગરનું બોલવા સમાન છે (તાળીઓ). મજૂરોની સ્થિતિઓ સુધારવા માટે જુદી જુદી દીશાઓમાં સંગીન પ્રયત્ન કરવાનું રહ્યું છે.

મારેસેસની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

કામદારોના સીત્રોએ પ્રત્યક્ષ વીરો યદ્ય પડવાની ઠંઠાચીત તક મળે તે માટે યુરોપની સ્થિતિઓ જે અહીં લાગુ પડતી નથી તેની ઉપર રચાયેલી માંગણીઓ ઘડી કહાડી તે રજુ કરવામાં પોતાની શક્તિઓ અરણ્યાદ કરવાને ણદે આવા એક કાર્યક્રમપર પોતાના આશીરવાદ વર્સાવવા જોઈએ (તાળીઓ) નહીં તેા તેનું પરીણામ એ આવશે કે યુરોપની ખટપટોની સઘળી ખરાબીઓ, નુકસાનકારક સ્થિતિ, તેની સારી સ્થિતિ વગર થોડાક વખતમાં અહીં રજુ થવા પામશે અને આપણા હુન્નર ઉદ્યોગો જે હાલમાંજ ખરાબ સ્થિતિમાં છે તેની ઉપર હજુ વધુ મોટા અંકુશો પડશે. ગેશક કામદારોની સ્થિતિઓ સુધારવા માટે અને તેઓની કાય-દેસર ફરીયાદો દૂર કરાવવા માટે તમારે ગમે તેટલા કાલાવાલા કરો અને કામ કરો પણ ઈશ્વરને ખાતર એવું કંઈ પણ ન કરશો કે જેથી કામદારોની અત્યાર અગાઉની લાયકાતની નીચી સપાટીને હજુ ઘટાડે અને દેશની પેદાશ અને નીપજની શક્તિને ઘટાડે.

તમે ગમે તે કરો પણ મહેરબાની કરીને ત્રેડ યુનિયનીઝમનાં પંક્તમાં જઈ પડતા નહીં, જે ત્રેડ યુનિયનીઝમ યુરોપના વેપારો અને હુન્નર ઉદ્યોગના ખુદ સુખ પાયાઓને કચડી નાખે છે. તમારે થાપણના જુદામાત નીચે રહેવાની જરૂર નથી પણ તે દુર કરવાનો મારગ કંઈ કામદારોના જુલમ નીચે તમારે જવાનો નથી. એક યુનિયનીઝમ સુધારાના એક ભય વરીકે અને યુરોપ અને અમેરીકાના વેપારો અને હુન્નર ઉદ્યોગોમાં એક ટીકા વરીકે પુરવાર થયું છે, તેઓના અનુભવથી આપણે આ દેશમાં લાભ લેવા જોઈએ અને આ ભય દુર રાખવા જોઈએ, હાલના ત્રેડ યુનિયનીઝમનો શ્રાપ જળરી અને ધમકીનો છે અને ઓછું કામ અને વધુ પગારનો ભયભીત નીચમ મેથોનીટની આણી વડે સઘળાઓની ઉપર જબરજસ્તીથી કસાવવાનો છે. યુરોપ ભય અને ધીન કુદરતી અશાંતી કે જે હોલતના ઘટાડા અને ઉત્પન્નના ઘટાડા રૂપે ગંભીર મત પ્રત્યક્ષ આપણી તરફ ઘસડતી જાય છે તેની શરૂઆત અનુભવતી જાય છે. આ સ્થિતિ જોઈ યુરોપના વીચારવંત માણસો ડરી ગયા છે અને તેઓ સમજવા લાગ્યા કે વધુ ઝડપે અને વધુ વરસમાં પ્રમાંણમાં ચાલ ઉત્પન્ન કરવાની જરૂર છે. આપણે જે હુન્નર ઉદ્યોગોની હરીફાઈમાં ટંકી રહેવું હોય તો યુરોપ અને અમેરીકા જે ભય ખાઈ જાય છે તેનાથી દુર રહેવું જોઈએ. આ સંબંધમાં તરૂથ પત્રના વાં ૮ મી અક્ટોબર ૧૯૧૬ ના ખાસ વધાસમાં આખાદી કે આપત્તી ? ઘટતી જતી આપણી હોલત એવાં મથાળા નીચે પ્રગટ થયલા આરટીકલ તરફ તમારું લક્ષ્ય જોઈએ. એ આરટીકલમાં ગ્રેટ બ્રીટનમાં હુન્નર ઉદ્યોગની ઉત્પન્નમાં ભારે ઘટાડો થવાનાં કારણો અને તેની અસર વિષે સંભાળ સરી રીતે ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને અને ઘારીકાઈથી તે તપાસવામાં આવ્યા છે. એ આરટીકલના છેવટના ભાગમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે:—

ઉત્પન્નનો સુધારો એક વર્ગને લગતો સવાલ નથી. દેશ તેમજ દેશના દરેક માણસ પર તેની અસર થાય છે. જો ઉત્પન્ન હાલને ઓછે ધોરણે ચાલુ રહેશે તો આપણા ગંધાની સામે ભુખમરો આવીને ઉભો રહેશે. બધા વર્ગ પર તેની અસર થાય છે તે બેતાં બધા વર્ગના લોકોએ તેને પહેાંચી વળવાના પ્રયત્ન કરવા જોઈએ તે દરેક માણસનું કામ છે. થાપણવાળાનું, તેની ઓપ્રી-સમાં માલ બનાવનારનું, કારખાનાના તેમજ રેલ્વે કામદારો અને કીશળી કારીગરથી રસ્તા બનાવનાર મજુર સુધીના મજુરોનું તે કામ છે. ગોદીના કામદારોને લાગવું જોઈએ કે ગોદીમાં માલની ઘણી જાડ છે તેના બેજો તેના પર, મેનેજર પર, તેમજ જેનો માલ છે તે વેપારી પર પણ છે. સામાન્ય રીતે બધાનું કામ તે કાઈનું કામ નહીં એ રહેવવ ખરી છે, પણ તે રહેવવ લગાધના

સંબંધમાં ખરી પડી નથી. એ દરેકનું કામ હવું. અને દેશે તેને લીધે ફતેહ મેળવી. દેશ પોતાની શક્તિઓ જો એકત્ર કરે તો તે પાછી ફતેહ મેળવે. બધાએ સાથે મળીને કામ કરવાનું છે પ્રભાકીય હુદ્દર ઉદ્યોગની ઉત્પત્તિ એવડી કરવાની ઇચ્છાવાળા સઘળા વર્ગના લોકો માટે આબાદી મેળવવાનો એજ માર્ગ છે.

ઉપસંહાર.

આથી ટુંકમાં જો હિંદને તેના પોતાના અને હિંદના હિત માટે હુદ્દર ઉદ્યોગ સંબંધી મહાન અને સ્વાશ્રયો બનાવવું હોય, તેના કાચા પદાર્થોના પુષ્કળ જથ્થા અને ખનીજ પદાર્થો જે પરદેશ ખાતે જઈ માલ રૂપે આ દેશમાં પાછા ફરે છે, તેનો પુરતો લાભ લેવો હોય, તેની લાભકારક ભૂગોળને લગતી સ્થિતિ, તેના સુંદર હવા પાણી કે જે દરેક હુદ્દર ઉદ્યોગને અતુકુળ આવે એવા છે તે, તેના વીજળીક અને બીજા બળ કે જેની ખીલવણી માટે કુદરતી શક્તિઓ છે તેનો લાભ લેવો હોય, અને હુદ્દર ઉદ્યોગના કમીશનની સુંદર લાક્ષણિકતાને ફળદાયી બનાવવી હોય, તો હું જણાવીશ કે આખા દેશમાં હુદ્દર ઉદ્યોગની પુષ્કળ સંસ્થાઓ સ્થાપો. પણ તે હિંદી માલિકો નીચે હોવી જોઈએ. અને તે માટેનાં નાણાં હિંદી હોવાં જોઈએ. હું ઇચ્છુક કરું છું કે તે ધીમી અને મુશ્કેલી રીતે છે. હું સમજું છું કે હુદ્દર ઉદ્યોગનું અતુલ્ય જ્ઞાન આવતા વાર લાગશે. આ બધી શરતો પાર પડવા અગાઉ બીજા ઘણા કંટાળામય પગલાં ભરવાં પડશે. પણ આ દેશને હુદ્દર ઉદ્યોગમાં મહાન બનાવવો હોય તો ગમે તે ભોગે તે શરતો પાર પાડવી જોઈએ. જાપાન કાચા પદાર્થો મેળવવાની અને બીજી મુશ્કેલી છતાં અરથ સહી કરતાં ઓછી મુદતમાં એ શરતો પાર પાડી શક્યું અને વહેવારીક રીતે સ્વાશ્રયી બન્યું તો હિંદ પોતાના પુષ્કળ લાભ છતાં તેવું કેમ ન કરી શકે તે સમજી શકાતું નથી. એમ કરવાનો એકલો માર્ગ કાર્યભારમાં હિંદીઓને એક છેડેથી બીજા છેડા સુધી દાખલ કરવા કે જેથી હિંદનો હેતુ સમજી પાર પાડી શકાય. વડી ધારાસભામાં હિંદીઓની સંગીન બહુમત હોવા સીવાય, નાણાં સંબંધી સંપૂર્ણ સ્વરાજ્ય આપ્યા સીવાય, હિંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતા હિંદીઓને સોંપ્યા સીવાય, અને આખા દેશમાં એ ખાતાઓના વડા તરીકે હિંદીઓને નેમ્યા સીવાય તેમ કરવું મુશ્કેલ છે. કાઉન્સિલે વળી એવી સ્પષ્ટ અને ચોક્કસ રાજનીતી ઠરાવવી જોઈએ કે હિંદીઓ જો હુદ્દર ઉદ્યોગ ઉપાડવાને તૈયાર હોય તો બીજાઓને વેપાર હુદ્દર ઉદ્યોગ સંબંધી છુટછાટ અને હક આપવા નહીં-કમનસીબે હાલમાં તેમ નથી અને તે એટલા પરથી માત્રમ પડશે કે તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક કારખાનામાંના નકામા કપોલી ખાતેના પાણીનો બપો ઉપયોગ કરવાનો હક સુંબઈ સરકાર તરફથી એક યુરોપીયન પેદીને આપવામાં આવનાર છે. આ તો નહીંના ઉપયોગ એક ખાનગી પેદીને કરવા દેવા બરાબર છે અને સીદ્ધાંત તરીકે તેનો બચાવ ધમ્મ શકે એમ નથી. વળી હિંદીઓના હિત સચવાય અને વધે એવી ગોઠવણ આપણે કરવી જોઈએ. જ્યાં સુધી તેમ નહીં થાય ત્યાં સુધી આપણી લાખા સમયની ફરીયાદો સમજાશે નહીં કે તેની દાદ મળશે નહીં અને વેપાર ઉદ્યોગ સુધારવા માટેની આપણી માંગણીઓ દાખલા તરીકે આપણી રેલવેઓનો વહીવટ સરકારને સોંપવો. કામદારોના હિત માટે દારૂનો અપ ધીમે ધીમે ઘટાડવો, ગોરાકી અને જાંઘળીની જરૂરીયાતની બીજી વસ્તુઓની નીકાશ અટકાવવી જોઈએ. આપણી રેલવેના હળાને બીજે ઠેકાણે જતા અટકાવવા માટેની માંગણીઓ તરફ બેદરકારી બતાવવામાં આવશે તો હુદ્દર ઉદ્યોગને નુકશાન પહોંચશે. જ્યારે આ બધું થશે—અને તે થવાનું અશક્ય નથી—ત્યારે હિંદને કુનીયાનું હુદ્દર

એટલીક શીર્ષીગથી બીહીંગનો ઓરડાશો છે.

ઉદ્યોગનું મહાન મથક અને સ્વાસ્થ્યીજ નહીં પણ ઇંગલંડ અને શાહનશાહીતને બળ અને વાજબી મગરૂરીનું સાધન થઈ પડશે. (તાળીઓ)

પ્રમુખપદ માટેની દરખાસ્ત.

મીં એસ. આર. બહુમનજીએ તે પછી ઓનરેબલ સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ ને પ્રમુખપદ આપવાની દરખાસ્ત સુકતા જણાવ્યું કે સર ફાજલભાઈની મુખ્યતા લોકો સાથે તેમજ હીંદના વેપારી વર્ગની લોકો સાથે ઓળખાણ કરાવવાની જરૂર નથી. કરીમભાઈની પેઢી હીંદમાંજ નહીં પણ ચીન અને જાપાનમાં પણ જાણીતી છે. સર ફાજલભાઈ વેપાર ઉદ્યોગના સ્થંભ સમાન છે. એક વખતે તેમની પેઢી ચીનમાંથી ખાંડની વધુમાં વધુ આયાત કરનારી પેઢી હતી. સર ફાજલભાઈને આગળ પણ આવાં માન માટે માગણી થઈ હતી પણ હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગના ઠંઠીશનમાં સલામત તરીકે તેઓ રોકાયેલા હોવાથી તેઓ તે સ્વીકાર શક્યા ન હતા.

બંગાળમાંના એક પ્રતિનીધીશ્રી ઉપરી દરખાસ્તને વધુ ટેકો આપતા જણાવ્યું કે વડી ધારાસભામાં વેપાર ઉદ્યોગ સંબંધી ઘણી સેવા સર ફાજલભાઈએ બજવી છે. તેઓ વેપાર ઉદ્યોગના સ્થંભ રૂપ છે. મીં ફાજલભાઈ ઇબ્રાહીમ સહીમતુલ્લાએ ઉપરી દરખાસ્તને વધુ ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે હીંદના હુન્નર ઉદ્યોગની ખીલવણી માટેના સર ફાજલભાઈના પ્રયત્નો ઘણા જાણીતા છે અને તેમની આગેવાની નીચે મળતી આ કોન્ફરન્સ ફેલેસિટી નીવડ્યા વીના રહેશે નહીં.

તે પછી ઉપરી દરખાસ્ત તાલીઓના મડગણ વચે પસાર થઈ હતી અને સર ફાજલભાઈએ પ્રમુખપદ લીધું હતું.

લાલા હરકીશનલાલને આવકાર.

પ્રમુખે તે પછી જણાવ્યું કે તમારા તરફથી લાલા હરકીશનલાલને એકવાર ફરીથી બનેલા મુદ્દા શેહરી તરીકે આવકાર આપવા માગુ છું. (તાળીઓ) તેઓ મારા અંગત મિત્ર છે. તેઓ પંજાબના ઉદ્યોગ હુન્નરના આગેવાન છે. એટલુંજ નહીં પણ તેમણે દેશને ખાતર ઘણું સહન કર્યું છે. (તાળીઓ)

સહાનુમતીના સંદેશાઓ.

પ્રમુખે તે પછી જણાવ્યું કે નામદાર ગવરનર, ઓનરેબલ મીં શાઓ, મીં જી. કે. દેવધર, સ્વામી શારદાનંદ, મીં સી. પી. રામસ્વામી આયર, ડૉક્ટર હેરલ્ડમેન, મીસીસ બીજેનટ, ગવાલીઅરની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સવાળા મીં અબદુલ પાદશાહ, મીં એમ. બી. દાદાભાઈ, અને રાજ રૂપીકેશ લાલ તરફથી દીલસોજીના સંદેશા મળ્યા છે. તે પછી ઓનરેબલ સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ પોતાનું ભાષણ કર્યું હતું.

ઓનરેબલ સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈનું ભાષણ.

પ્રમુખ ઓનરેબલ સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈએ પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું કે ડેલીગેટ બંધુઓ, બાનુઓ અને ગ્રહસ્થો, હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગ કોન્ફરન્સ અને હીંદી વેપારી કોએસની લેગી એકઠાં પ્રમુખ તરીકે આમંત્રણ કરી તમો અમને જે માન આપ્યું છે તે બદલ હું તમારો આભાર માનું છું. મોટા હુન્નર ઉદ્યોગ અને વેપારી બાબતો તરફ તમારું ધ્યાન ખેંચવા પહેલાં હું કેટલીક ખીલ બાબતો તમોને સમજાવવા માગું છું. પ્રથમ તો મુખ્યમાં હીંદી પ્રમુખીય કોએસની એકઠી શરૂઆત થઈ છે. બીજી એ કે આપણી એક સંસ્થાઓ નોડાવા પામી છે. છેલ્લા બે વરસથી એમ માનવામાં આવે છે કે એકજ વેળાએ અને એકજ સ્થળે હીંદી

પ્રબળકીય કેએસ તથા હિંદી હુન્નર ઉદ્યોગની કોનફરન્સ ભરવાથી ઘણો ગેરફાયદો થયો છે. કેએસના અઠવાડીયામાં ફક્ત એક નહિ પણ લગભગ એક હજાર કોનફરન્સોની બેઠક થઈ હતી. ફક્ત કેએસ વરસના છેલ્લા દીવસો રોકે છે. લખનઉ ખાતેની બેઠકથી કેએસના કામકાજમાં પ્રબળ ઘણોજ આગળ પડતો ભાગ લેવા લાગી છે અને દેશ સમક્ષ રાજ્યકીય ગાળતો રજુ થવાથી તેની અગત્યતા વધી છે. આપું થવાથી હુન્નર ઉદ્યોગ કોનફરન્સ માટે થોડો વખત રહ્યો અને કેટલીક બેઠકોમાં ફક્ત બે કલાકજ ગાળવામાં આવતા હતા. હુન્નર ઉદ્યોગને વેપારી બાબતો ઉપર એક બે કલાકજ કામ કરવાથી કોઈપણ જાતનું કામ થઈ શકે નહીં તેટલા માટે કેએસના અઠવાડીયા પછી આ બેઠક મુ'બઈમાં રાખવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. છેલ્લા ચાર વરસથી વેપારી કેએસની બેઠકોની અળવળ તદ્દન નરમ જેવી થઈ ગઈ છે. તે સમય દરમ્યાન આપણે બધા લડાઈને ફતેહ બનાવવામાં રોકાયા હતા. જે સવાલો ઉભા થયા હતા તે જરૂરી લડાઈના સવાલો હતા અને તેનો ફરજો વેપારી સંરક્ષા અને સરકારી અમલદારોની કોનફરન્સોથી જલદી આવી ગયો છે. લડાઈ તહકુળ રહ્યાથી અને સુલેહની સરતો ઉપર સહી થવાથી વેપારના મોટા સવાલો આગળ આવ્યા છે. હવે આપણા વીચારો તે તરફ દોરવાની જરૂર છે. જ્યારે હિંદી હુન્નર ઉદ્યોગ અને હિંદી વેપારની અંદર બહુ ફેરફાર રહ્યો નહીં હોવાથી આ બેઠ વીધયો માટે જુદી જુદી બેઠકો રાખવા કરતાં હિંદી હુન્નર ઉદ્યોગ કોનફરન્સ અને હિંદી વેપારી કેએસની ભેગી બેઠક રાખવાનું નક્કી કર્યું છે. આપણી બેઠ સ્થાનિક બેઠક લેણી છે અને તેથી આપણે ભવીષ્યમાં એકઠા મળીનેજ કામ કરવું. આથી આપણને ઘણો ફાયદો થશે.

હાલના વખતો કાંઈ સાધારણ દીવસો નથી આપણે ધ્રીટીશ રાજ્ય અને અને મીત્ર રાજ્યોની મહાન ફતેહથી ઘણા ખુશી થયા છીએ અને તે બદલ નામદાર શહેનશાહને સુબારકભાદી આપીએ છીએ. આપણે લડાઈની અંદર લીધેલા ભાગને માટે મગરૂર છીએ. સુલેહથી ઘણા ફેરફારો થવા પામ્યા છે. લડાઈની અંદર અમેરીકાએ હુન્નર ઉદ્યોગની બાબતમાં ઘણી મદદ કરી છે અને લડાઈને સુલેહના રૂપમાં ફેરવવા પોતાથી બાંધતું કર્યું છે. આપણા આગલા દુસ્થાનોના પ્રદેશોમા ઘણોજ જળગેરો થોડો લાગ્યો છે અને અસલની સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવા માટે એક જમાનો પસાર થયો જોઈએ. રશીઆના અશાંતી ભરેલા મામલાને લીધે તેની અસર બધા એશીયામાં લાગી અને હિંદના દવારો તેથી ભયમાં છે. આ બધા સવાલો ઘણા જરૂરી છે કારણ કે તેથી હિંદી વેપારમાં ઘણો ફેરફાર થયો છે. આ સવાલો આપણે બરાબર સમજવા જોઈએ કારણ કે તેની અંદર આપણું હિત સમાયલું છે.

આ સવાલો જેટલા અગત્યના છે તેટલાજ હિંદના બીજા સવાલો જરૂરી છે સુલેહની શરતો થયા પછી સુધારાનું બીલ કાયદા તરીકે બન્યું છે અંગ્રેજ સરકારનું આ કાર્ય ઘણુંજ ઉમદા છે. આપણા મજબુત રાજ્યને માટે અંગ્રેજ લોકોનું વળણ ફેરવાયલું લાગે છે. હિંદના બંધારણ માટે ગ્રેટબ્રિટન દુસ્મન રાજ્યો સાથે મરણીયું થઈ લડ્યું છે. હિંદે પણ પોતાથી બને તેટલી સંપૂર્ણ મદદ ખુશીથી આપી છે. અંગ્રેજ સરકારે હિંદની આ સેવાની કદર કરવી જોઈએ અને હિંદને રાજ્યો સમાન હક્ક મળવો જોઈએ. આ કાંઈ રાજ્યદ્વારી બાબતો નથી. સુધારાનો ખરડો આ દેશના વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગને ઘણી અસર કરે છે. આપણી આર્થિક સ્થિતિની ખીલવણી હંમેશાં દેશની અંદર સુલેહ અને આજ્ઞાદી ઉપર રહેલી છે. રાજ્યના બંધારણથી આપણા હુન્નર ઉદ્યોગની ખીલવણી માટે સંપૂર્ણ છુટ મળશે અને કોઈ પણ જાતની અડચણ વગર આગળ વધ્યો જશે.

મેટેલીક શીર્સીગથી બીર્લીંગને ઓરડો શોભે છે.

આ ઉપરથી પાર્લામેન્ટની અંદર હિંદી સુધારાના બીલ જાણે ભેદિત કમીટીએ કરેલો રીપોર્ટ મને યાદ આવે છે. જકાતના સવાલનો સંપુર્ણ નીવેડો લાવવા માટે કમીટીએ ૨૫૪ જણાઓ છે કે હિંદની અંદર જકાતની ગમે તેવી યોજીશી હોય તોપણ ત્યાંના વેપારીઓની ઉત્પત્તિ માટે હિંદને ગ્રેટબ્રીટન ઓસ્ટ્રેલિયા, ન્યુઝીલેન્ડ કેનેડા અને દક્ષિણ આફ્રિકા જેટલી મંપુર્ણ છુટ આપવી જોઈએ.

હિંદની દરેક પ્રજા જો પોતાના વ્હુદા વ્હુદા વીચારોમાં એકત્ર થતી હોય તો તે જકાતનોજ સવાલ છે, આ છુટ માટે ફક્ત અમુકજ કોમ યા રાજ્યદ્વારી મતુષ્યો પોકાર કરે છે એમ નથી. આ પગલાં માટે હાથમાં હાથો માણસ પણ આજ સલાહ આપશે. પહેલી વેપારી કોન્ગ્રેસના પ્રમુખ તરીકેના મારા ભાષણમાં મેં જણાવ્યું હતું કે વડી સરકાર તેગજ હિંદી પ્રધાને કોઈપણ જાતની દબલ કથા વગર હિંદી સરકારે પ્રજાના પ્રતિનીધીઓ સાથે દેશના લાભ માટે જકાતની છુટ જાણે મસલત ચલાવવી જોઈએ. આ બધાનો સાર એજ કે આપણે વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગની અંદર સ્વરાજ્ય માગીએ છીએ. નામદાર હિંદી પ્રધાને સુધારાના ખડકાની અંદર આપણે માટે એવી છુટ રાખી છે કે હિંદી સરકાર અને હિંદી કાયદો ધડનારી કાઉન્સીલ એકમત હોય ત્યારે ખનતા સુધી હિંદી પ્રધાને વચમાં પડવું નહીં અને ફક્ત નામદાર શહેનશાહને લગતી બાબત હોય તોજ વચમાં માથું ઘાલવું. હું એમ માનું છું કે હિંદની બરાબર માગણી માટે આ પ્રથમ પગ પગલું છે અને આપણને અગ્રેજ રાજ્યોના જેટલી સંપુર્ણ જકાતનો છુટ મળી છે. આપણે આ છુટનો ખરી રીતે સંપુર્ણ ઉપયોગ કરીશું. તે જાણે અગ્રેજ પ્રજાને કોઈ પણ જાતની ખાત્રી આપવાની જરૂર નથી. કાપડ ઉપરની એકસાઈજ જકાત પણ નીકળી ગઈ છે અને તે જાણે હિંદી સરકાર અને હિંદી હુન્નર ઉદ્યોગ તથા વેપારનો એકમત છે. હિંદી સરકાર અને વડી ધારાસભા એકમત નહીં ચાય એવા પ્રસંગો આવશે ખરા. પણ જ્યાં સુધી વડી સરકારનું બંધારણ આવું રહેશે ત્યાં સુધી એમ આશા રાખવામા આવે છે કે જે છુટ આપવામાં આવી છે તે ફેલુમંદ થશે.

હુન્નર ઉદ્યોગના કમીશનના રીપોર્ટ સંબંધી હિંદી સરકારના ડીરેક્ટ જાણે હિંદી પ્રધાન જણાવે છે કે જ્યાં સુધી લોકોના પ્રતિનીધીઓને પોતાનો કેસ રજુ કરવાની તક મળે નહીં ત્યાં સુધી કમીશનની તપાસ કોઈ પણ રીતે ઉપયોગી કહી શકાય નહીં. આ ઉપરથી હિંદી વેપારીઓની એમ્બરની કમીટીના પ્રતિનીધી મંડળને વેપાર અને ઉદ્યોગના સલાહકર એા સર જ્યોર્જ જાન્સ જણાવે છે કે શેહેનશાહી પસંદગીની જકાતના સવાલ જાણે તપાસ કરવા અને રીપોર્ટ રજુ કરવા વડી ધારાસભાની એક કમીટી નેમવામાં આવશે. હિંદી પ્રધાન જે તપાસ વીશે જણાવે છે તે અને એા સર જ્યોર્જ જાન્સ જે વીશે લખે છે તે કમીટી જેટલે એક છે યા વ્હુદી છે તે સમજી શકાતું નથી. મારા ધારવા પ્રમાણે વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગના એા મલાસદે જે કમીટી જણાવી છે તેને વધુ સત્તા હોવી જોઈએ અને તે ફક્ત શાહનશાહી પસંદગીની તપાસના સવાલ ઉપરાંત બીજા મવાલો ઉપર પણ વીવેચન ચલાવે. હિંદી પ્રધાન પોતાના છેલ્લા ડીરેક્ટમાં જણાવે છે કે જ્યાં સુધી લોકોના પ્રતિનીધીઓને તેમના વીચારો જણાવવાની તક મળે નહીં ત્યાં સુધી તે કંઈ પણ જાહેર કરનાર નથી. આપણે આશા રાખીશું કે લલામણુ કરેલી કમીટી આ સવાલ જાણે જાહેર પ્રજાની જુબાનીઓ પણ લેશે. શેહેનશાહી પસંદગીની જકાત સામે હિંદી વેપારી મંડળોએ જે પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવ્યો છે તે ફક્ત બંધાનના પરદેશી માલ માટે નહીં પણ મેનચેસ્ટરના માલ માટે પણ છે. શાહનશાહી પસંદગીની જકાત દબલ થઈ તે સામે અમારો પ્રથમ

ઉદયોગની ધીમે ધીમે પુખ્ત ખીલવણી કરવામાં આવી છે અને દરેક અગત્યના હુન્નર ઉદયોગોને સંસ્કાર તરફની મદદ કરવી. ઉદયોગોની બાબતમાં સરકારે કેવા પગલાં ભરવાં જોઈએ તે મીશનના રીપોર્ટમાં દેખાડવામાં આવ્યું છે એમ તમો કળુલં કરશો. જો સ્ટોર ખરીદવાનું ખાતું સ્થાપવામાં આવે તો હીંદમાં નવા ઉદયોગો સ્થાપવાની અગત્ય રહેશે. વળી જ્યારે ઉદયોગનું ખાતું સ્થાપવામાં આવે ત્યારે હીંદીઓને તેમાં મોટા જોધા આપવામાં આવશે એવી હું આશા રાખું છું અને પુરતા કુશળ હીંદીવાનો મળતા નથી એવું બહાનું કહાડવામાં આવશે નહીં. હાલમાં હુન્નર ઉદયોગોની જે કોલેજો અને સેલ્વે વર્કશોપની જે સવલત છે તે જોતાં ઉપક્રુ બહાનું ચાલી શકે નહીં.

હીંદી વેપારી એમ્બર સરકારનું સુલેહની કોનકરંસમાં લગાઈના કરારો કરતી વેળાએ હીંદી વેપાર બાબે તેની મસલત લેવા માટે ધ્યાન ખેંચ્યું હતું, છતાં પણ એવા કોઈપણ પ્રતીની-ધીની મસલત લેવાને સરકારે નેમણુંક કીધી નહીં. હીંદી પ્રધાન, લોર્ડ સીંહ અને બીકાનેરના મહારાજાએ હીંદી વેપારીઓની લાગણી કોનકરંસમાં સારી રીતે દર્શાવી હશે. પણ જેવી વેપારી પ્રતીનીધીઓ લાગણી દર્શાવી શકે તેવી તો તે નહીં જ હશે. સુલેહના બાબમાં કોઈબી દેશ સાથે વેપારી કરારો કરવામાં આવે તે પહેલાં હીંદી વેપારીઓને પુછવામાં આવશે એવી આપણે આશા રાખીશું. ઉદયોગીક કોનકરંસમાં તેમજ હીંદી વેપારી એમ્બર તરફથી દરેક બ્રીટીશ કોન-શ્યુલેટમાં વેપારી મદદનીશ નેમવો જોઈએ એવી ખાદેશ દરશાવવામાં આવી હતી. મેસોપોટે-મીઆ અને પુર્વ આફ્રીકામાં હીંદી વેપારી કમીશનરોની નેમણુંક થવી જોઈએ છે. ઇસ્ટ આફ્રીકામાં વસ્તા યુરોપીયના આપણા હીંદી વેપારીઓ સાથે જે અણઘટતી રીતે વરતે છે તેની મને અત્રે ચાદ આવે છે. દક્ષીણ આફ્રીકા જેવી પુર્વ આફ્રીકામાં હીંદી વેપારીઓને મુશ્કેલી પડશે નહીં એવી વાત પ્રથમ ફેલાવીને હવે ત્યાની સ્થિતી ઘણી અસહ્ય કરવામાં આવી છે. સેવરંડ એદરૂસે જે વીગતો બહાર પાડી છે તે જોતાં ત્યાંના સાંકડા વીચાર ધરાવનારા ઇંગ્રેજ કેટલી હદ સુધી હીંદી હુકો ઉપર ત્રાપ મારે છે, તે ગુસ્સાની લાગણી વગર આપણે જોઈ શકતા નથી. આપણી કેએસે આ સવાલ ઉપાડી લીધો છે અને અત્રે પણ તે બાબેની દરખાસ્ત રજુ થાય ત્યારે તમો સઘળાઓ તેને ટેકો આપશો.

હીંદી કામદારોનો અગત્યનો સવાલ.

હવે હું આ દેશના ઘણા અગત્યના અર્થીક સવાલ ઉપર બોલીશ જે સવાલ આપણે તપાસેલી બીજી બાબતો કરતાં વધુ અગત્યનો છે. આ સવાલ હીંદી કામદારોને લગતો છે. કામદારોનો અર્થ અત્રેના ઉદયોગ હુન્નર ખાતાઓમાં મહેનત કરતા મજૂરોનાજ થાય એમ અત્રે સમજવામાં આવે છે પણ બોહળી રીતે જોતાં હુન્નાની દોલતમાં હીરસો આપીને મહેનત કરનાર પુરૂષ કે સ્ત્રી કામદાર કહેવાઈ શકાય છે પછી તે પોતાના મગજબળથી કે તનના બળથી તેવો હીરસો આપતો હોય. જ્યારે પણ આપણે હીંદી કામદારની વાત કરીએ છીએ ત્યારે એવા માણસો વીશે તે સમજીએ છીએ કે માણસોની સ્થિતી જેવી જોઈએ તેવી સારી નથી. દરેક ધંધા અને રોજગારમાં કુશળ માણસોની ઘણી જરૂર પડે છે, પણ આપણા આ માણસોના બાબમાં જોઈએ છીએ કે તેઓ જેવા જોઈએ એવા કુશળ નથી. આવા હરીકાઈના જમાનામાં કુશળતા ઉપર મોટો આધાર હોય છે. આપણા આ કામદારોની હાલત કેમ સુધારવી તે સવાલ આપણી હજુર ઘણા અગત્યનો ઉભો છે, અને તે ઘણા જુનો હોવા છતાં આપણે તેનો કંડચો કરી શક્યા નથી અને આ સવાલના કંડચા થવા ઉપરજ, જે દેશ આપણાથી હુન્નર ઉદયોગમાં આગળ વધી ગયલાં છે તેની સાથે હવે હરીકાઈ કરવા માટેનો આધાર છે.

ઉચ્ચી પોલીસી કહેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયા જશો ?

હાંદી કામદારોની સ્થિતિ સુધારવાનું કામ આપણે પાર પાડી શક્યા નથી. આપણી તરફ વરાળથી આલતું પહેલું કારખાનું નીકળ્યું ત્યારથી આપણે આ કામદારોની સ્થિતિ સુધારવા ઉપર વીચાર ચલાવીએ છીએ. જો હિંદને કાંચા પદાર્થ પેદા કરવાના એક દેશ તરીકેજ રાખવામાં આવનાર હોય તો પછી આવા સવાલની જરૂર રહે નહીં. પણ જો આપણે સઘળા એમ ચાહતા હોઈએ કે હિંદમાં દરેક જરૂરી ચીજ આપણે પેદા કરવી તો આપણી ફરજ છે કે પ્રજાનું કેદપાંગ આસામી લુપ્ત રહીને છાંદગીની જરૂરીઆતોના લાલ મેળવવાથી બેનસીબ રહે નહીં તે બેલું. આપણા દેશના લલાને ખાતર, જેઓ પાંચ પછસે સુખી છે તેઓની ફરજ છે કે પોતાથી ઓછા નસીબવાળા માણસોને છાંદગીના તળાજામાં વધારવાને પોતાના હાથ લંબાવવા. ઘણાઓએ આમ કીધું પણ હશે.

દેશના સુધારા વધારામાં પ્રજાએ આપેલો હીરસો.

મારે અને ખુલે ખુલ્લું કહેવું જોઈએ કે આ દેશના સુધારા વધારામાં પ્રજાએ સર્વેથી મોટો હીરસો આપ્યો છે, અને તેનું માન સરકારને થોડુંજ ઘટે છે. કેટલાક વરસ થયા આપણી સરકાર સારા નસીબે હુન્નર ઉદ્યોગ ઉપર ધ્યાન આપવા લાગી છે, સરકાર અને પ્રજાના લાભનું છે કે, મજૂરોને વધતામાં વધતો દર આપીને દરેક જાતના કામકાજમાં સુધારો કરવો. એ બાબતમાં સરકારે જે કામ બળવ્યું છે તે કરતાં હજુ ઘણું વધુ તે કરી શકે એમ છે. દરેક માણસે પોતાની આરથીક સ્થિતિમાં સુધારો કરવો જોઈએ છે. પણ તેમ સરકાર જો ચાહે તો એ બાબે ઘણું કરી શકે એમ છે, અને સરકાર જો કાંઈ કરવા નહીં માગે તો પ્રજાથી તેનો બોલ માંડ માંડ ઘસડી શકાય છે. સરકાર પ્રજાની સ્થિતિમાં સુધારો કરી શકે એમ છે, આપણી પ્રજાનો ૬૪ ટકા જેટલો ભાગ ભણેલો નહીં હોય ત્યારે તેની સ્થિતિ કેવી હોવી જોઈએ? શું આ જથ્થાને કેળવણી આપવાની જેમ સરકારની તેમ પ્રજાના સમજુ વર્ગની ફરજ નથી? આપણા કરતાં પણ ઓછા સાધન છતાં જાપાને ૩૦ વરસની સુદૃઢતામાં પોતાના દેશમાંથી અલગપણને હાંકી કાઢ્યું છે.

જે બપોલે કરી બળવ્યું છે તે આપણી સરકાર હવે પછી ધનારી રાજદારી સુધારાની યોજના દરમ્યાન કાં નહીં કરી બતાવે? હુન્નર ઉદ્યોગના વધારા માટે કેળવણીની ઘણી જરૂર છે, અને તેથીજ આપણા ભવીષ્યના કામકાજમાં કેળવણી ઉપર પ્રથમ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.

કેળવણીથી કામદારોની સ્થિતિમાં થનારા સુધારા.

કેળવણીનો પ્રસાર કરવે આપણા કામદારોમાં જે દુશુણો ભવામાં આવે છે તેનો પોતાનો મેળે નાશ થશે, કારણ કેળવણીથી સુખ શાંતિ અને યુષ્માકારી ભરી રીતે તેઓ રેહશે તો તેઓની સ્થિતિ સુધરતાં કામમાં પણ ઘણો સુધારો ધર્મ શકશે. કામકાજના કલાક, મજૂરીના દર, રેહઠાણ, અસુખાકારી, છાકટપણ, વગેરે મવાલોનો ફરજો થઈ જઈ આ કામદારો વચે શંતોષ અને સુખ ભવામાં આવશે.

ઉદ્યોગો ધરાવતા દરેક દેશમાં આવા મુશકેલીના સવાલો ઉભા થવા પામ્યા હતા. જેથી તેઓના અનુભવ અને મુશકેલી ઉપરથી આપણને ઘણું શીખવાનું છે. ત્યારે પણ ખેતી કરનારી પ્રજા ઉદ્યોગ કરનારી પ્રજા થવા માટે ઉદ્યોગ ઉપર ધ્યાન પાંડુથાડે છે ત્યારે હમેશા કંઈને કંઈ મુશકેલી ઉભી થાય છે. જો એવો વખત આવે કે ત્યારે આપણા કામદાર આજે ૧૨ કલાકમાં જેટલું કામ કરે છે તેટલું ૮ કલાકમાં જ કરી શકે તો કાં નહીં તેનો રોજ ૮ કલાકનોજ ગણ્યે? વળી જો તે જેમ જેમ વધુ કામ ઉતારતો જાય તો કાં નહીં તેના દર વધારે આપવામાં આવે? પણ એ સઘળા પરીણામ લાવવા માટે કેળવણીની જરૂર છે, પણ ત્યાં સુધી કામદારો કેળવણી

લઈને પાકા થાય ત્યાં સુધી તો તેઓ કોઈની બી મદદ વગર પોતાનો માર્ગ કરવાને શક્તીવાન નહીં થાય. આપણે કંકત તેઓને રેહકાણુ પુરા પાડવા જેવા સવાલો તપાસવાના છે. માણસોની વસ્તી પ્રમાણે આપણે તેઓને સુખાકારી અર્થાં મકાનો પુરાં પાડી શક્યા નથી, અને એ સવાલ મ્યુનીસીપાલિટી, સીટી ત્રસ્ટ, સરકાર તેમજ તવંગર વર્ગ સાથે મળીને ઉપાડી લે તોજ તેનો નીરણુ આવે નામદાર ગવર્નરે એ સવાલ ઉપાડી લીધો છે તેવો વેળાએ આપણે તેમને દરેક રીતે સહાય થવાની ખાત્રી આપવી જોઈએ છે. રેહકાવાના મકાનોમાં સુધારા થવે આપણા કામદારોની સ્થિતિમાં ખરેખર સુધારા થશે.

રાજદારી સુધારા વધારા થનાર છે તે સમયે વેપાર ઉદ્યોગમાં મોટા સુધારા કરવાની આપણે સત્તા ભોગવી શકીશું. છુટા પાતું ભોગવતા દરેક દેશમાં આપણે જોઈએ છીએ કે દરેક દીલસાથ માટે ચર્ચા થવી જોઈએ છે પણ આપણા દેશમાં કામદારો ઉપર પોતાનો લાગવગ ચલાવે એવાં ખાતાઓ હોવા છતાં તેઓ કંઈ બી ચર્ચા કરી શકતા નથી એ ખેદ ભરેલું છે. આ રીતમાં સુધારા થવો જોઈએ છે. આપણા દેશી વેપારીઓની ઘણી થોડી ચેમ્બરો હરતી ધરાવે છે, અને તેઓએ જે કામ બળવણુ જોઈએ તે પાર ઉતારવા જેટલા તેઓ પામે કુંડ નથી. દરેક ઉદ્યોગ હુન્નરવાળા છલ્લામાં એવી અડક ચેમ્બરની હરતી હોય તોજ વેપાર ઉદ્યોગના જરૂરી સવાલ તુરત ઉપાડી લઈ શકાય. બીજી તરફ વેપારીઓને પણ કેટલીક ફરીયાદો કરવી પડે છે, જેવી કે રેલવે સીપીંગ વગેરે પણ આવી ફરીયાદો સામે કાયદા પુર્વક લડત ચલાવી શકે એવાં ખાતાઓ નહીં હોવાથી ઘણી એવી ફરીયાદો બાણવામાં આવતી નથી, કુલ્સ અને જર્મનીમાં તો એવી ચેમ્બરોને સરકાર તરફથી કેટલીક સત્તા આપેલી હોય છે આ સ્થિતિમાં હવે સુધારો થવો જોઈએ છે અને જુદીજુદી ચેમ્બરો તથા જુદાજુદા ઉદ્યોગના મંડળ તરફના પ્રતિનિધીઓ તરીકે તેમ કરવાનું તમારા હાથમાં છે. આવાં મંડળો આપણી વચ્ચે હુયાતી ધરાવતા નહીં હશે તો સુધારા વધારાની ચોજનામાં જે સત્તા આપવામાં આવી છે તે આપણાથી પુરેપુરી ભોગવી શકાશે નહીં. આથી હું હોંદની આથી કે સ્થિતિમાં સુધારો કરવાને અને તેમ કરીને હનિયાના બીજા દેશો સાથે સરખાવતાં તેની સ્થિતિ ઉંચી રાખવાના કામમાં મદદ આપવાની સર્વે કોઈને અરજ કરું છું.

એ સાષણુ પુરૂ થવા માદ પરીવદ તે પછી શનીવાર ઉપર મુલતવી રહી હતી.

કોન્ફરન્સની શનીવારની બેઠકમાં થયેલા કારણો.

હોંદી ઉદ્યોગીક કેન્ટ્રલસ અને હોંદી વેપારી-કોંગ્રેસની બીજા દીવસની ભોગી બેઠક શનીવારે સહવારે ૧ કો-૩૦ મીં ટાઈનહોલમાં એનાં સર કાજલલાઈ કરીમભાઈનાં પ્રમુખપણાં નીચે મળી હતી, જે વેળા ડેલીગેટોની સારી સંખ્યા હાજર થઈ હતી. સર હોરાબ તાતા અને સુબાઈની હાઈકોર્ટનાં વર્ણ જજ સર નોરમન મેકડાફે પણ હાજરી આપી હતી. લાલા હરકીસનલાલ આવી પુગતાં હાજર થયલાઓએ તેમને તળીએના અવાજથી વધાવી લીધા હતા.

૧. પ્રમુખે કારણ રજૂ કર્યો કે:-આ દેશની ઉદ્યોગીક અને વેપારી હોંદી કોમ નામદાર ચેલેન-શાહ તરફ વફાદારીની ઉડી અને માનપુર્વક લાગણી પ્રદર્શીત કરે છે અને માયાળુ ઠંઢેરો કે જે હોંદનો નવો મેગના કાર્ટ છે અને દીલસાજની નીશાની છે તે માટે ઉપકાર માને છે.

સભાએ કારણ પસાર કર્યો હતો.

૨. મીં વીશ્વનાથ પ્રભુરામ વેદ બેરીટરે બીજો કારણ રજૂ કર્યો કે:-

મેંટેલીક શીલીંગથી બાદલીંગને ચોરડો શેલે છે.

આ કૉન્ફરન્સ સુધારાનો કાયદો પસાર થયો તેને આવકાર આપે છે અને પાર્લામેન્ટ તથા ખાસ કરીને રાઈટ ઓન મીન મોન્ટેગ્યુ અને રાઈટ ઓન લૉર્ડ સીડ્ડનો એ કાયદો ધારાપોથીમાં દાખલ કરવા માટે હથીઆરૂપ થઈ પડવા માટે ઉપકાર માને છે અને હુન્નર ઉદ્યોગના ખાતા હીંદી પ્રધાનેને સોંપવામાં આવ્યાં તેને ખાસ આવકારદાયક ગણી એવી આશા રાખે છે કે તેથી એવો નવો સફેા ઉઘાટે કે જેમાં હીંદી વેપાર અને ઉદ્યોગ વધતો જતો જાય લે. આ કાયદો સ્વગત્યની દીશા તરફનું સંગીન પગલું છે તેનાથી સંપૂર્ણ માહીતગાર હોવા છતાં તે દલગીર છે કે વડી સરકારના બંધારણમાં એવા ફેરફાર કરવામાં આવ્યા નથી કે જેથી વેપાર ઉદ્યોગના વધારા સંબંધી પ્રબલમત ફોલોઅપ થાય. તે વધુ દલગીર છે કે જર્મા પ્રાંતને બાતલ રાખવામાં આવ્યો છે તેથી એ પ્રાંતના અને આ દેશના આર્થિક હિતને નુકસાન થશે.

મી. સી. એલ. દેવલેએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૩. ઠલકત્તાવાળા ડોક્ટર બેનરજીએ ઠરાવ કર્યો કે:-

(બી) આ કૉન્ફરન્સ કબુલ કરે છે કે સુધારાના કાયદા પ્રમાણેનું મહેસુલી છુટાપણાનું પગલું હાલની રીતે કરતાં એક પગલું આગળ વધારનારું છે પણ તેને લય છે કે મધ્ય સ્થ સરકારની સુચવવામાં આવેલી રીતે જોતાં હીંદી ઉદ્યોગીક અને વેપારી કોમને તેથી સંતોષ નહીં થાય અને કદાચ કાયદો ઘડનારાઓની નેમઉંધી વળશે અને માનપુરવક અગ્રહ કરે છે કે કાયદાના વહીવટથી શેડેનશાહતના સ્વરાજ્ય લોગવતાં સંસ્થાનોની માફક સંપૂર્ણ પછુ અને છુટથી હીંદી પોતાની જરૂરીઆતને ચતુકુળ આવે તેવી રીતે ટેરીફ સંબંધી ગોઠવણ કરી અમલમાં મુદી શકે એવી સત્તાની ખાતરી મળવી જોઈએ.

(બી) આ કૉન્ફરન્સ વધુ એવી માંગણી કરે છે કે જકાતમાં છુટાપણાની આવી સત્તા મળતાં સુધી શેડેનશાહતના જે સુલકો કે સંસ્થાનોએ આ દેશ સામે જકાત નાખી હોય તેમની સામે હીંદી સરકારે એવી જકાત નાંખવી જોઈએ.

બાદ ઉપલા ઠરાવ ઉપર મત લેતાં તે પસાર થયો હતો.

૪. કાંચીવાળા જમસેદ બેન. મહેતાએ ઠરાવ રજુ કર્યો કે:-

આ કૉન્ફરન્સ આમડાંની નીકાશને લગતી છેલ્લા કાયદાથી શેડેશાહી પસંદગીની જકાતને લગતી રાજનીતી દાખલ કરવાની કોશેશ કરવામાં આવી છે તેના તરફ પોતાની નાપસંદગી જાહેર કરે છે અને એવો આગ્રહ કરે છે કે દેશના જુદા જુદા હુન્નર ઉદ્યોગના અને વેપારી હિત ધરાવતાં મંડળોના પ્રતીનીધીઓની બનેલી કમીટી એ આખો સવાલ તપાસે તથા સુધી શેડેનશાહી પસંદગીની જકાતની રાજનીતી સંબંધી કંઈ પગલું ભરવું નહીં. એ કમીટીને નાણાંને લગતા સઘળા સવાલો કે જે હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગોનાં કમીશનના રીપોર્ટ ઉપરના અવલોકન કરનારા હીંદી પ્રધાનના ખરીતામાં જણાવવામાં આવ્યા છે તે સંબંધી જાહેર પ્રજાની જુબાની લેવાની રાતા આપવી વળી હીંદી ધારારૂલા દેશ માટે નાણાંને લગતી કંઈ રાજનીતી ચતુકુળ આવે તેમ છે અને અમલમાં મુકાય તેવાં છે તે નક્કી ન કરે ત્યાં સુધી શેડેનશાહી પસંદગીની રાજનીતી સંબંધી પગલાં ભરવાં નહીં.

મી. ગુલાબચંદ દેવચંદ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૫. માધસોરવાળા મી. વી. લક્ષમણસ્વામી એ ઠરાવ રજુ કર્યો કે:-

ધી બેએ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક્રીટ, ફોર્ટ, મંબઈ.

આ કોન્ફરન્સ એવો મજબુત અલીપ્રાય ધરાવે છે કે લાયકાત સરખી હોય તો.

(એ) સ્થાપવા ધારેલાં હુદ્દર ઉદ્યોગ અને રચાયણી ખાતામાં હિંદીઓને પસંદગી આપવી.

(બી) દેશનાં કુદરતી સાધનોની ખીલવણી રેલવે, પહાણોની ણનાવટ, કાચી જથ્થાસે, બળ વગેરે સંબંધી છુટછાટની બાબતમાં હિંદી સાહસને પસંદગી આપવી.

(સી) સરકારી ખાતાઓ અને સ્થાનીક મંડળો અને રેલવે કંપનીઓની જરૂરીયાત માટે સ્ટોર્સ ખરીદવા સંબંધી હિંદી પેટીઓ અને માલ બનાવનારાઓને પસંદગી આપવી.

મીં મહુમહ હસને ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૬. મી. જમનાદાસ દારકાદાસે એવો ઠરાવ રજૂ કર્યો કે કામદારોની સ્થિતિ જોતાં આ કોન્ફરન્સ નંસ હિંદી સરકારને વીનંતી કરે છે કે તેણે કામદારો અને થાપણવાળાઓના પ્રતિનિધીઓનું બનેલું કમીશન હિંદના કામદારોની સ્થિતિ જેવી કે મજૂરીના દર, કેળવણી, ઘરો, કામ કરવાના કલાકો વગેરે સંબંધી સંપૂર્ણ તપાસ ચલાવવા અને વેપાર ઉદ્યોગની વૃદ્ધિ માટેના સુધારાની સુચના રજૂ કરવા માટે નેમવું.

૭. મીં એસ. આર. જમનજીએ ઠરાવ રજૂ કર્યો કે:—

આ કોન્ફરન્સ ધારે છે કે (એ) સ્થાપવા ધારેલી હમ્પીરીઅલ જેઠને લગતા ખર્ચો સંપૂર્ણ વીજતા સાથે પ્રગટ કરવો અને તેના સંબંધમાં કંઈ પણ ચોક્કસ પગલાં ભરવામાં આવે તે પહેલાં તેની ઉપર જાહેર પ્રબળ પોતાના અલીપ્રાયો જાહેર કરવાને આમંત્રણ કરવું. (બી) જે રીતે જોડાણ કરવા ધાર્યું છે તે હિંદી હિંદોનું પુરતું રક્ષણ થઈ શકે તેવી ધારવામાં આવતી નથી અને આ કોન્ફરન્સ આશ્ચર્ય કરે છે કે ગંધી બોર્ડો ઉપર પુરતું પ્રતિનિધીત્વ રાખવાની ગેઠવણી કરવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી નામદાર સરકારે આ યોજનાને ટેકો આપવો નહીં. (સી) અને આ કોન્ફરન્સ વધુ એમ ધારે છે કે એક્સચેન્જ જેઠોની ઠોઠ હુરીફાઈને કારણે સ્થાપવા ધારેલી જેઠને કે ધંપી જાતનું વાજળી સરાઈ કામકાજ જો તેની સેન્દ બોડ હાથ ધરવાનું સલાહકારકારતી હોય, તો તે કામકાજમાંથી તેને બાતલ કરવી નહીં.

લાલા હરકીશનલાલે ટેકો આપવા બાદ એ પસાર થયો હતો.

૮. બોં મીં પરશોતમદાસ કાકોરદાસે ઠરાવ રજૂ કર્યો કે

આ કોન્ફરન્સ હિંદમાં જાહેરની જરૂરીયાતના ચીજોના અને ખાસ કરીને ખાદ્ય ખોરાકની જથ્થાસેના ભાવમાં થતા જતા વધારા તરફ લાગુ નજરે જુએ છે અને નામદાર સરકારને માન પુરવક આગ્રહ કરે છે કે ખાદ્ય ખોરાકની જથ્થાસે અને ટોરો તથા દુધ દહીંમાંથી બનાવવામાં આવતી ચીજોની નીકાશ સરકારી ખાતાઓ માનક્રતે નહીં પણ સરકારી તથા ખીન સરકારી ગ્રહરથોની કચીટી માનક્રતે થવી જોઈએ અને દેશની જરૂરીયાતોને પુગી વળવા બાદ વધારાના જથ્થામાંથી તેની નીકાશ કરવા દેવી જોઈએ.

માઇસોરવાળા મીં વીં લક્ષમણ સ્વામીએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યો હતો અને મીં જેઠલમલ નારણદાસે તેને વધુ ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૯. કલકત્તાવાળા મીં એસ. સીં ઘોશે ઠરાવ રજૂ કર્યો કે:—

આ કોન્ફરન્સને એવો મત છે કે (એ) રેલવેઓને વહીવટ સરકારે પોતાના હાથમાં રેલવે જોઈએ અને તે પોતાની હલગીરી જાહેર કરે છે કે ઇન્ડ ઇડીઅન રેલવે સાથનાં કરાર

કચીપોલીસ કંદેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા કયા જથ્થો ?

નામાની મુદત ૨૨૨ થતાં નામદાર સરકારે તેનો કારોબાર પોતાને હસ્તક લઈને તે તકનો લાભ લીધા નથી. (ખી) આ કોનફરન્સ લલામણ કરે છે કે આ સવાલ સંબંધમાં તપાસ ચલાવવા માટે નેમવા ધારેલી કમીટીનાં બંધારણમાં હીંદીઓના પ્રતીનીધીઓને હુન્નર ઉદ્યોગો તથા વેપારનો અનુભવ હોય; એવાને નેમવા ભેષ્યે અને (સી) આગ્રહ કરે છે કે રેલવે ષોર્ટમાં સલાસદોની ઓછામાં ઓછી અરધી સંખ્યા હીંદીઓની હોવી ભેષ્યે. (ડી) આ કોનફરન્સ રેલવેનાં ગાડાં ઓની ચાલુ વધતી અછત તરફ ચીંતાની નજરે જુવે છે અને આગ્રહ કરે છે લડાઈ દરમીયાન હીંદી ખાતેની રેલવે ગાડાંઓની જે સંખ્યાને પરદેશો ખાતે મોકલવામાં આવી હોય તે સંખ્યા પાછી હીંદી ખાતે મોકલવાનાં પગલાં ભરવાં ભેષ્યે અને તેમ કરીને હીંદીમાં હુન્નર ઉદ્યોગના તથા વેપારનાં કામકાજ માટે માલની લાવ લાવલઈના કરવા માટે હીંદી રેલવેઓના માધનોમાં વધારો કરવો. (ઇ) આ કોનફરન્સ મજબુત આગ્રહ કરે છે કે હુન્નર ઉદ્યોગના નવાં ખાતાંએ હાલમાં લેવામાં આવતા રેલવેના દરો તપાસવા અને તેસ કરીને હીંદી વેપાર અને ઉદ્યોગના લાભોને નુકસાન થાય તથા પરદેશી વેપાર અને ઉદ્યોગને લાભ થાય તેવી રીતે જે દરો લેવામાં આવતા હોય તે અટકાવવા અને ખાસ કરીને દેશના જુદા જુદા ભાગોમાં પરદેશી ઉદ્યોગોની ખીલવણીમાં નડતર થાય તેવા દરોના સંબંધમાં તપાસ ચલાવવી. (એફ) આ કોનફરન્સ લલામણ કરે છે કે હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગો અને વેપારના લાભોનાં પ્રતીનીધીઓને રેલવે કોનફરન્સમાં અને જુદા કલાસીફિકેશન કમીટીની સલામ્મોમાં મોકલવા.

ઉપલા ઠરાવને રાવ બહાદુર જી. કે. કેલકરે ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૦ ઓન ૦ મી. ૦ પરદેશોત્તમદાસ કાકેરદાસે ઠરાવ રજુ કર્યો કે,

આ કોનફરન્સ ઠરાવ રજુ કરે છે કે હીંદી ઉદ્યોગીક કોનફરન્સ અને હીંદી વેપારી કોંગ્રેસને ભેડી દઈ તેને હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતી કોંગ્રેસ એવું નામ આપવું અને તેનું બંધારણ રચવા માટે તથા વરસ દરમીયાન તેનું કામકાજ કરવા તથા ઇન્કલંડ ખાતે તેમજ બીજે ઠેકાણે તેનાં બંધારણની રચાપના કરવા માટે પગલાં ભરવા.

મી. ૦ જે. કે. મહેતાએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૧ મી. ૦ માવજી ગોવિંદજી શેઠે ક્ષાવ રજુ કર્યો કે આ કોનફરન્સ આગ્રહ કરે છે કે સુનાઈટેડ રેટરસે હાડના વેપારની મનાઈ કરીને પોતાના તે વેપાર ઉદ્યોગને જે મોટા લાભો કરી આપ્યા છે તે ભેટાં અને હાડના વેપારથી હીંદી કામદારોની કામ કરવાની શક્તીને ઘણું સહન કરવું પડ્યું છે તે બીના તરફ ભેટાં નામદાર હીંદી સરકારે નીશાના કામ માટે હાડની બનાવટ, તેની આચાર અને વેચાણ થતાં સહતર બંધ કરવાની રાજનીતી ધારણ કરવી ભેષ્યે છે.

ઉપલા ઠરાવને મી. ૦ મુકરજી અને મી. કે. નગાજીને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૨ પ્રમુખે એ પછી નીચલો ઠરાવ રજુ કર્યો હતો અને પસાર થયેલો બહિર કર્યો હતો:—

આ કોનફરન્સ હુઆનાં સૌથી અગતનાં વેપારી મધકો ખાતે વેપારી અનુભવવાળા હીંદીઓને વેપારી પ્રતીનીધીઓ તરીકે મોકલવાની તાકીદની જરૂર સમજે છે કે જેઓ હીંદીના હુન્નર ઉદ્યોગ અને વેપારના લાભો ઉપર ધ્યાન આપે અને આ કોનફરન્સ નામદાર સરકારને લલામણ

કરે છે કે કંઈ નહીં તો સુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, જર્મની કુન્સ, જાપાન અને ચીન ખાતે વેપારી એલ-ચીઓ તરીકે તથા પુર્વ આફ્રીકા અને સેસોપોતેમીઆ ખાતે ટ્રેડ કમીશનરો તરીકે હીંદીઓને તાકીદે નેમવા.

૧૩. મીં માવલ જોર્વાઈલ શેઠે ઠરાવ રજુ કર્યો કે

(એ) આ કોનફરન્સ પુર્વ આફ્રીકા અને દક્ષીણ આફ્રીકા ખાતેના ઓટીશ સંસ્થાનવાસીઓ વરફથી હીંદીઓમાં ચાલુ હકકો ખુચવી લેવાની જે કોશીશો કરવામાં આવે છે તેના વરફ પોતાનો અણગમો બહાર કરે છે અને નામદાર હીંદી સરકારને જમાનાઓથી ત્યાં વસ્તા હીંદીઓને જોઈતું રક્ષણ આપવાની જરૂરીયાત બાબે આગ્રહ કરે છે.

(બી) આ કોનફરન્સને એવો મત છે કે જે સ્વરાજ્ય લોગવતાં સંસ્થાનો અને કાઉન્ટેલોનીઓ હીંદીઓની સાથે ઓટીશ શહેનશાહતના શહેરીઓ તરીકે વર્તવાની નાપાકતા હોય તેઓની સામે પગલાં ભરવાં જોઈએ અને તે સંસ્થાનોના કોઈપણ રહેવાસીને ઓટીશ અથવા હીંદી નોકરીમાં નીમવા નહીં જોઈએ તથા હીંદ ખાતેથી કોઈપણ કાચી જલુસો તે મુલકો ખાતે મોકલવી નહીં જોઈએ.

(સી) આ કોનફરન્સ ઈંદીઓને ધમ્પીરીએલ સીટીઝનશીપ એસોસીએશનને આગ્રહ કરે છે કે, પુર્વ આફ્રીકા તથા દક્ષીણ આફ્રીકા ખાતેના હીંદીઓના વેપાર તથા ઉદ્યોગોના હકોની આગત વરફ જોતાં ત્યાંની સ્થિતિ બાબે તપાસ ચલાવવા માટે મીં એનક્રૂસની આગેવાની નીચે એક ડેપ્યુટેશન મોકલવું જે જમાનીઓ લેગી કરીને દક્ષીણ આફ્રીકાનું કમીશન તથા સર બેનજમીન રોબર્ટ્સન સનમુખ રજુ કરે અને પાછળથી ઇંગ્લંડ ખાતે આગો ફેસ ત્યાંની પાર્લામેન્ટ તથા બ્રજ સનમુખ રજુ કરવા માટે બાય.

ઉપલા ઠરાવને મીં એસં એસં મેહિલાએ ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૪ મીં લીદયાસાગર પંડ્યાએ તે બાદ ઠરાવ કર્યો કે,

(એ) આ કોનફરન્સ નામદાર સરકારને આગ્રહ કરે છે કે હીંદી ચલાવને લગતી કમી-ડીને રીપોર્ટ પ્રજના અભીપ્રાયો મેળવવા માટે જલદી પ્રગટ કરવો અને આ કોનફરન્સને એવો મત છે કે જ્યાંસુધી હીંદી પ્રજમત ચોક્કસ રીતે જાણવામાં આવે નહી. ત્યાં સુધી નાણાંને લગતી બાબતમાં કંઈ પણ પગલાં ભરવાં નહી.

(બી) હરમીઆન આ કોનફરન્સ નામદાર સરકારને આગ્રહ કરે છે કે હીદમાં કીમતી ધાતુઓની આયાત સામે જે પ્રતીબંધ નાખવામાં આવ્યો છે તે દઢાડી નાખવો.

ઉપલા ઠરાવને મીં બીં એકં માદને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૫ મદ્રાસવાળા મી. નરસીહમે ઠરાવ રજુ કર્યો કે:—

આ કોનફરન્સ પરદેશો ખાતેથી કરવામાં આવતી રંગોની આયાત ઉપર નાખામાં આવેલા આંકેશ સામે પોતાનો વાંધો બહાર કરે છે. અને તેને હીંદી વેપારીઓને લોગે ઇંગ્લંડના કરખાનાવાઓને લાલ આપવા સમાન ગણે છે અને તેને શહેનશાહતની અંદર વાજબી વેપારના સીધાંતથી પણ ઉલટું ગણે છે.

મારેસની રંગીન લાહીઓ: સફાઈદાર અને મજબુત.

મીં ચંદુલાલ દેસાઈએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૬ મીં હંસરાજ પ્રાગજીએ ઠરાવ રજુ કર્યો કે હીંદી મીલોમાં બનતી કાપડ ઉપરની એક્સાઇઝ નઠાવ હજુ પણ ચાલુ રાખવામાં આવી છે તેને ગેરવાજબી જણાવી તે સામે આ કોનફરન્સ માન્યુર્વક વાંધો ઉઠાવી એવો આગ્રહ કરે છે કે કંઈ પણ ઢીલ વીના તે કહાડી નાખવી અને જ્યારે હુડીઆમણના ભાવને ઢીધે પરદેશી માલ હીંદી માલ કરતાં સોંધા પડે છે ત્યારે તે ખાસ કરીને જલદી કહાડી નાખવી.

ઉપલા ઠરાવને ટેકો મળ્યા બાદ પસાર થયો હતો.

૧૭ પ્રોફેસર કાંગાએ એવો ઠરાવ રજુ કર્યો કે આ કોનફરન્સ પગલું યુનાવરસીટીના શીં એસ. સીં ના અભ્યાસક્રમમાં ટેકનોલોજીનો અભ્યાસ દાખલ કરવામાં આવ્યો તેને વધાવી લે છે અને એવી આશા રાખે છે કે ત્યાં ટેકનોલોજીકલ ફેકલ્ટી સ્થાપવામાં આવે અને તે એવી ભણામણ કરે છે કે શીંજી મુખ્ય, યુનીવરસીટી એજ ધોરણ પર ટેકનોલોજીનો અભ્યાસક્રમ દાખલ કરે અને પોતાના મથકો ખાતે ટેકનોલોજીકલ ફેકલ્ટી સ્થાપે.

ઉપલા ઠરાવ પસાર થયો હતો. છેવટે પ્રમુખનો ઉપકાર માની રીફ્રેશમેન્ટને ઈનસાફ આપી કોનફરન્સ વીસરજન થઈ હતી.

વેપારી ખબરો.

મખમલ (velvet) ની આયાત વીચેના આંકડા નામદાર સરકાર પાસેથી મળ્યા છે. તે નીચે પ્રમાણે છે:—

આયાત	૧૯૧૭—૧૮		૧૯૧૮—૧૯	
	વાર	રૂપયા	વાર	રૂપયા
ગુંબઘ	૪૪૬૬૫૨	૫૫૧૧૪૩	૨૩૪૬૦૬	૪૫૪૫૮૧
સીંધ	૮૬૩૬૩	૭૩,૩૩૩	૧૦૦૬૬	૧૯૧૮૧
મદ્રાસ	૫૫૬૭	૮૦૬૮	૪૧૭૩	૭૪૨૭
બરમા	૧,૦૬,૩૮૨	૧,૨૩,૭૭૦	૧,૮૨,૬૩૧	૩,૦૪,૧૬૨

હલકતા ખાતે થયેલી મખમલની આયાતના આંકડા મળી શકતા નથી.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

બાત.	અક્ટોબર માસમાં એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધીમાં			
	૧૯૧૬	૧૯૧૮	૧૯૧૬	૧૯૧૮
	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.
કોર્સ તથા ધોધેલાં કાપડની પેદાશ ...	૧,૧૬,૩૨૧	૫૧,૩૬૪	૭,૨૩,૫૮૦	૬,૩૬,૩૬૮
” ” આયાત...	૭૭,૬૬૭	૭૫,૭૭૬	૩,૮૭,૪૧૦	૫,૨૫,૬૪૧
રંગીન કાપડ પેદાશ ...	૫૪,૫૪૫	૨૪,૭૨૩	૨,૮૬,૬૫૬	૨,૩૩,૦૬૬
” ” આયાત ...	૧૭,૫૮૦	૧૬,૬૭૩	૭૩,૦૨૬	૧,૬૦,૫૭૭

લાખનાં કારખાનાં—હીંદમાં સંયુક્ત પ્રાંતોમાં મીરજાપુર ખાતે નીચે જણાવેલાં સાત કારખાનાં લાખ બનાવવા માટેનાં છે:—(૧) બદલીકતરા લાખ ફેક્ટરી, મીરજાપુર; (૨) નૉન કોકમંડ એંડ કંપનીઝ શેલ્લેક એંડ સીલોંગ વેક્સ ફેક્ટરી; (૩) લ્યુકાસ લાખ ફેક્ટરી, નીરધાટ; (૪) મહાદેવપ્રસાદ કાશીપ્રસાદ નારધાટ બજાર લાખ ફેક્ટરી; (૫) રેહમતુલ્લા એંડ બ્રધર્સ, શેલ્લેક ફેક્ટરી; (૬) રૂબરધાર કંપની લીમીટેડ; (૭) શેખ અબ્દુલ કરીમ્સ લાખ ફેક્ટરી હબલુ ફાટક. આ સાત કારખાનામાં કામ કરવાની રૂઢી કેટલેક અંશે જુની અને નવી શો-ધોને અનુસરતા ફેરફારો એમાં કરવામાં આવેલા ન હોવાથી એ કારખાનાઓમાં જઇને એ ઉદ્યોગ શીખવાની ઈચ્છા રાખનારાઓ તેમાંથી લાભ મેળવી શકે એવાં નથી એમ એ પ્રાંતની સરકારનાં ઉદ્યોગ હુન્નરને લગતા ખાતાં તરફથી જણાવવામાં આવે છે.

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે- કે ?

યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના રંગના વેપારીઓનાં નામો, એના અત્રેના કોન્સલ તરફથી નીચે પ્રમાણે મળ્યાં છે:—

- (૧) સોયર કેન્ડી એન્ડ કું. ૨૦-૨૨ બ્રોડવે, ન્યુયોર્ક.
- (૨) અમેરીકન એની લાઇન પ્રોડક્ટ્સ ઇન્કોર્પોરેટેડ ૮૦, પ્રીક્ષ એવીન્યુ ન્યુયોર્ક.
- (૩) બીન એન્ડ સ્મીથ કંપની ૮૧-૮૩ પુલ્ટન સ્ટ્રીટ, ન્યુયોર્ક.
- (૪) ડીક્સ હેવીન્ડ એન્ડ કું. ૨૯૯ બ્રોડવે, ન્યુયોર્ક.
- (૫) કલીપ્સટીન એ. એન્ડ કું. ૬૪૪-૬૫૨ ગ્રીની સ્ટ્રીટ ન્યુયોર્ક.
- (૬) એડગરટીન એનીલાઇન કોર્પોરેશન ૧૧૮, વીલ્યમસ સ્ટ્રીટ ન્યુયોર્ક.
- (૭) ડીલ કોસેટ ઇન્કોર્પોરેટેડ ૨૩૫, પાઇન સ્ટ્રીટ સાન્ડ્વૂ-સીરકો.
- (૮) નેશનલ એનીલાઇન એન્ડ કેમીકલ કું. ૧૦૦ વીલ્યમ સ્ટ્રીટ, ન્યુયોર્ક.
- (૯) બોંડ પ્રાઇસ એન્ડ કું. ૨૪૫, કેલીફોર્નિયા સ્ટ્રીટ, સાન્ડ્વૂ-સીરકો.
- (૧૦) ફ્રેડરેટજેલ એન્ડ કું. ગ્રાંડ બેન્ડ્રાઇ ટરમીનલ, ન્યુયોર્ક.
- (૧૧) અનસ્ટ ઓબલ કું. ૩૮ વોટર સ્ટ્રીટ, ન્યુયોર્ક.
- (૧૨) પી. એચ. વાન્બોમેરેન કોર્પોરેશન, ૪૨, બ્રોડવે, ન્યુયોર્ક.

સીલોન ખાતેની સર્વે બતેની પેદાશના વેપારી વી. પી. એલ. એસ અન્નામાલેચેટી (૧૮૪, સી. સ્ટ્રીટ, કોલંબો) અત્રેના બે વેપારીઓ કોપરાંની આયાત કરવા ઇચ્છતા હોય તેમની સાથે કામ પાડવા માગે છે.

રેશમી પાધડી વેચનારો અગર બનાવનારો હિંદી પેદાશોના નામ અત્રેની મેશસ કીંગ કીંગ કંપનીની અર્જુની શાખા મારફતે પરદેશો ખાતેની એક બહુલીતી વેપારી પેદાશો માગ્યાં છે

ખાંડની આયાત

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ૧૯૧૬ ના નવેમ્બર મહિનામાં શેરડીની ખાંડની ૧૧મી પ્રમાણે આયાત થઇ હતી:—

						શેરડીના પાક	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
						હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ.
બંગાળી	...	...	...	...	...	૨૭૭,૦૬૦	૩૦૬,૧૬૩
સુઅઈ	...	...	...	...	...	૧૫૮,૩૭૧	૧૬૬,૦૪૦
સિંધ	...	...	...	...	...	૧૧૧,૨૬૮	૧૫૭,૮૧૦
મદ્રાસ	...	...	...	...	...	૬,૩૦૧	૩૦,૬૮૦
બર્મા	...	...	...	...	...	૨૩,૫૭૮	૨૧,૩૩૫
કુલ						૫૭૬,૬૦૮	૬૮૪,૩૫૮

જુદા જુદા દેશોથી શેરડીની ખાંડની આયાત કેટલી થઈ હતી તે દર્શાવવા માટે એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીના સાત માસ માટેના આંકડાં નીચે આપ્યા:—

						હંદ્રવેટ.	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
સુનાઈટડ કોર્પોરેશન	...	...	...	...	...	૨૬	૧,૭૫૭
સીલોન	...	...	...	...	...	૧૪	૧૭૪
સ્પેટ સંસ્થાનો	...	...	...	...	...	૧,૧૦૨,૨૪૬	૩૧૪,૫૦૭
બાવા	...	...	...	...	...	૪,૦૦૧,૮૦૩	૪,૦૭૫,૬૫૪
ચીન	...	...	...	...	...	૨૧,૮૬૮	૧૬૫,૬૨૨
જાપાન	...	...	...	...	...	૬,૨૮૧	૧
ઇજિપ્ત	...	...	...	...	...	૩,૩૭૧	૪૧,૬૭૬
મોરીશસ	...	...	...	...	...	૬૧૬,૭૪૪	૧૭૮,૨૩૮
સુનાઈટડ રેટેન્ટસ	...	...	...	...	...	૨,૦૦૬	૩,૦૬૨
આસ્ટ્રેલીયા	...	...	...	...	...	૫૬૭	૬
બીના દેશો	...	...	...	...	...	૨૬૦	૧૬
કુલ.						૫,૭૫૮,૧૮૬	૪,૭૮૧,૦૫૦

મેટેલીક શીર્ષાંગથી બીર્ષાંગના ચોરસ ચોલે છે

કાપડની પેદાશ.

અક્ટોબર માસમાં

પ્રાંત	કીંમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રવલ	લાખ વાર..
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
મુંબઈ ...	૧૯૦	૫૩૧	૧૪૬
મદ્રાસ ...	૨૧	૧૭	૧૧
બંગાલ ...	૪	૨	૩
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૦	૧૦	૮
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીજાં.	૧૨	૨૩	૬
કેશી રાજ્યો ...	૧૦	૧૭	૧૫
કુલ ...	૨૫૨	૬૦૭	૪૦૩

એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધીમાં.

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રવલ.	લાખ વાર.
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
મુંબઈ ...	૨૧૭૫	૨૬૫૧	૧૬૬૭
મદ્રાસ ...	૧૧૫	૧૨૨	૧૦૫
બંગાલ...	૩૬	૪૭	૩૦
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૭૦	૮૬	૬૨
મધ્ય પ્રાંતો ...	૧૧૩	૧૪૮	૮૮
કેશી રાજ્યો ...	૬૭	૧૧૦	૧૩૫
કુલ ...	૨૬૩૩	૩૪૯૧	૨૩૬૧

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હિંદની મીલોમાં સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:--

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રવલ)

નંબર	અક્ટોબર માસમાં	એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધીમાં
	૧૯૧૮	૧૯૧૯
૧ થી ૧૦	૫૧	૫૨
૧૧ થી ૨૦	૧૫૭	૧૮૭
૨૧ થી ૩૦	૧૧૭	૧૨૫
૩૧ થી ૪૦	૧૩	૧૧
૪૧ અને ઉપરાંત	૨	૧
કુલ	૩૪૧	૩૭૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ એક્ટ સીટ, ફેટે, મુંબઈ.

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ. (લાખ રતલ.)

અક્ટોબર

ઓપ્રીલથી અક્ટોબર.

પ્રાંત.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.
મુંબઈ.	૩૪૧	૩૭૮	૨,૬૪૨	૨,૭૮૧
મદ્રાસ.	૩૬	૩૭	૨૫૮	૨૬૮
બંગાલ.	૨૩	૨૮	૧૮૭	૨૦૧
સંયુક્ત પ્રાંતો.	૨૬	૨૬	૧૮૯	૨૧૪
અજમેર-મેવાડ	૧	૧૩	૧૨	૧૧
પંજાબ.	૩	૩	૨૪	૧૯
દીલ્હી.	૨	૨	૧૫	૧૭
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૨૮	૨૮	૨૦૧	૨૦૯
દેશી રાજ્યો.	૨૭	૩૦	૨૦૦	૨૬૩
કુલ.	૫૩૮	૫૩૫	૩૭૩૧	૩૯૬૧

સુતરની આયાત.

ક. સ. ૧૯૧૯ ના નવેમ્બર મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

તર અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ
થે	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
૧. ૩૧ થી ૪૦	૨૮,૮૨૦	૧૧૮,૫૨૭	૨,૫૦૦	.....	.....	૧૪૯,૮૪૭
૨. ૪૧ થી ૫૦	૫,૦૦૦	૬૪,૩૪૪	.....	.....	.....	૬૯,૩૪૪
૩. ૫૦ થી ઉપર	૬૨,૬૭૫	૯૨,૬૬૬	.....	.....	.....	૧,૬૨,૬૪૧
બીજા રંગોવાળું	.....	.....	.....	.....	.....	.....
૪. ૩૧ થી ૪૦	૨,૦૫,૨૩૦	૬૨,૩૦૦	૪૨,૮૬૦	૭૭,૪૨૦	.....	૩,૮૭,૮૧૦
૫. ૪૧ થી ૫૦	૯૦૦	૧૪,૦૦૦	.....	.....	.....	૧૪,૯૦૦
૬. ૫૦ થી ઉપર	.....	.....	.....	૨,૬૮૫	.....	૨,૬૮૫
ટોટલ.	૩૦૨,૬૨૫	૩૫૨,૧૩૭	૪૫,૩૬૦	૮૭,૧૦૫	.....	૭૮૭,૨૨૭

કાંચી પેલીસ કનેલા ટેબલ ટેબિ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૨૦ સં ૧૯૨૯ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

આયાત.	નવેમ્બર		એપ્રિલથી	નવેમ્બર
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
અવતાં જનાવરો	૧૭૪	૨૭૬	૩૧૦૨	૮૬૬
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે	૧૦૪	૩૧૫	૨૩૪૪	૨૭૦૧
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૨૦૬	૩૬૨	૩૧૫૪	૩૦૪૦
બાળીન	૨૦૬	૩૬૨	૩૧૫૪	૩૦૪૧
મુટસ અને શુઝ	૧૮૯	૩૦૫	૧૫૫૧	૨૫૩૦
ધર બાંધવાનો સામાન	૬૩૩	૬૭૦	૬૦૧૫	૭૪૪૭
મીઝુબત્તી	૧	૪૫	૧૩	૧૦૪
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૬૭	૨૦૪	૫૦૭	૧૭૪૯
રસાયણિક પદાર્થો	૨૨૪૪	૧૦૩૨	૧૬૭૦૫	૧૦૬૬૫
ઘડીયાળો	૧૮	૫૭	૧૧૬૩	૧૦૩૦
કાલસા	૭૭	૧૫૫	૧૭૧૫	૭૧૧
કોફી	...	૪૧૩	૪૬	૭૪૯
કાથો (સીંદરી)	૧૨	૪૪	૫૦	૧૬૨
દોરડાં	૧૭૪	૧૨૮	૧૦૦૭	૧૦૮૮
ઠંડસી (કાપડપ કરવાનાં હથીયાર)	૧૦૩	૨૬૧	૧૨૫૦	૨૦૮૭
સાઈકલો	૮૮	૨૫૭	૧૩૨૫	૧૪૭૮
કપુર	૬૨	૭૫	૧૩૪૭	૭૦૭
બીજી બતની મળી કુલ દવા	૧૦૧૭	૧૪૩૪	૮૭૭૧	૧૧૩૮૦
લુગડાં રંગવાની ચીજો	૭૪૭	૧૭૦૨	૧૦૪૫૩	૧૧૩૩૫
ફટાકડાં	૪૨	૬૨	૪૯૦	૬૩૧
ફરનીચર	૮૯	૧૧૧	૮૬૩	૭૪૦
કાચનો સામાન	૭૪૦	૧૮૫૬	૮૪૦૨	૧૧૦૧૫
ચોખા	૪	૩	૪૬	૧૬
ઘઉં	...	૬૫૪	...	૨૫૮૩૯
ઘઉંનો લોટ	...	૧૩	૧૨૯	૪૦
પધુ	૩૬	૩૭	૯૯	૧૦૪
હાર્ડવેર	૧૮૨૬	૩૪૩૭	૧૮૬૬૨	૨૭૭૭૩
આમડાં બિન કેળવાયલાં	૧૦૪	૧૩૬	૯૧૪	૧૨૬૩
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતાં હથીઆરો	૧૦૩૫	૧૦૩૨	૮૬૮૫	૧૦૬૦૪
Starch માં વિગેરેને મળી કુલ હથીઆરો	૧૨૯૩	૧૬૦૫	૧૨૮૬૯	૧૫૪૧૩
હાથીદાંત	૧૩૪	૫૭૯	૧૬૫૦	૩૭૬૦
અવેરાત	૩૦	૧૨૦	૩૨૮	૭૪૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક રટ્ટીડ, ફોર્ટ મુ'બઇ.

ચીજીનું નામ.

એપ્રીલથી નવેમ્બર.

	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
કાગાએલાં ચામડાં...	૨૩૪	૩૯૫	૨૪૯૭	૩૧૭૫
દારૂ ...	૧૯૦૬	૨૯૩૮	૨૧૧૬૪	૨૧૯૭૨
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	૨૬૦૩	૬૬૮૭	૨૬૭૩૧	૬૨૦૧૪
ગીવાસળી ...	૧૨૯૦	૧૩૭૨	૧૨૮૨૨	૧૦૮૭૩
પીત્તાળ કાંસુ વગેરે ...	૫૩૮	૧૪૩૮	૫૭૦૫	૯૩૦૪
ત્રાણું ...	૪૭૮	૧૭૧૭	૫૦૮૬	૧૦૩૭૬
જર્મન સીલ્વર ...	...	૩	૪	૧૧
લોહું ...	૨૪૪	૫૪૨	૧૬૨૬	૩૦૧૨
લોહું અથવા સ્ટીલ...	૫૧૨૫	૯૪૧૩	૫૨૬૦૪	૮૬૫૩૨
સ્ટીલ ...	૩૮૭૬	૨૦૧૧	૨૦૬૮૯	૧૪૦૧૭
સીસું ...	૩૬૫	૧૪૦	૨૩૮૧	૧૪૧૨
મોટર ગાડીઓ અને સાધકલો	૨૪૫	૨૮૬૬	૧૭૬૫	૧૭૭ ૯
ફેરાસીન તેલ ...	...	૧૦૨૨૯	૧૦૪૯૭	૪૬૭૬૬
અળસીડું તેલ ...	...	૩૭	૩	૩૯૫
સર્વ ભાવનાં તેલો મળી કુલ	૭૨૨	૧૩૫૩૧	૨૪૭૦૦	૬૭૩૪૪
રંગ રોગાન વિગેરે...	૬૮૭	૮૦૯	૭૬૩૨	૮૬૦૬
કાગળો ...	૧૩૬૧	૧૩૪૬	૧૬૭૮૧	૧૪૫૧૨
ફેદવે ગાડીઓ તથા ધીએ સામાન	૬૧૫	૪૨૦૧	૫૮૫૬	૨૭૫૩૮
રંબર ...	૫૧૧	૯૭૦	૭૫૭૦	૧૦૧૨૬
મીકું ...	૬૬૮	૧૫૬૧	૧૬૦૦૬	૧૩૬૩૧
સાણું ..	૫૬૪	૭૭૫	૬૯૩૭	૭૮૨૧
સોપારી ...	૧૩૧૪	૧૫૫૨	૧૦૪૫૬	૧૦૬૨૦
તેલનો કુલ ...	૨૫૨૯	૧૮૫૬	૧૩૯૧૦	૧૬૩૫૦
મેટેશનરી ...	૪૨૫	૭૨૬	૪૩૨૮	૫૧૨૪
ખાંડ ...	૬૦૩૬	૨૦૩૦૧	૮૬૩૪૨	૧૨૧૨૩૦
રે ...	૮૦૯	૫૯૨	૧૦૬૪૧	૪૮૧૪
ટવીસ્ટ અને યાન ...	૮૬૧૧	૩૧૬૮	૬૨૧૯૬	૨૧૮૯૨
સુતરાઈ હોઝીયરી ...	૮૬૨	૧૮૯૩	૫૪૬૬	૯૫૬૨
વગર ધોએલાં પીસ શુદ્ધ ...	૧૫૨૧૮	૨૨૦૦૦	૧૫૨૮૪૬	૧૩૦૦૮૮
ધોએલાં પીસ શુદ્ધ...	૬૭૭૭	૧૨૨૪૬	૯,૮૬૯૭	૭૫૦૬૩
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુદ્ધ ...	૬૧૫૧	૯૮૩૭	૬૧૮૭૧	૫૩૪૨૨
શીવવાના દોરા ...	૨૯૧	૬૧૫	૪૪૧૮	૨૭૩૬
સુતર એકંદરે ..	૪૨૫૭૬	૫૧૮૦૬	૪૨૭૫૮૦	૩૦૧૨૭૮
રેશમ કાચું ...	૪૫૬	૪૦૬	૮૨૫૪	૧૪૪૦૦
રેશમના પીસ શુદ્ધ...	૧૭૫૮	૩૯૬૩	૨૧૦૩૮	૩૨૬૨૧
કાચું ઊન ...	૬૪	૬૮	૮૩૦	૫૬૧
હોઝીયરી ...	૬૯	૫૮	૭૩૪	૩૩૯
કાનના પીસ શુદ્ધ ...	૧૪૯૭	૧૧૪૭	૧૪૯૩૩	૮૦૩૦
કાન અને ઊનના ઠપકા કુલ	૫૧૬૧	૧૨૧૬	૧૫૭૬૩	૮૫૬૦

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

ચીજનું નામ.

નવેમ્બર મહીનામાં

એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીમાં

				૧૯૧૮ ૧૯૧૯	૧૯૧૮ ૧૯૧૯		
				રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)		
તાંબાકુ	...	...	...	૧૭૬૩	૧૭૫૭	૧૨૭૪૭	૧૧૫૫૬
ફમકડા	...	...	...	૩૧૦	૫૦૬	૨૧૬૭	૩૬૧૦
છત્રીઓ	...	...	...	૫૯	૬૧	૫૬૩	૪૨૬
છત્રીઓનો સામાન	...	...	...	૨૪	૬૯	૭૩૫	૬૪૭
લાકડાં...	...	...	...	૫૦૬	૧૨૬૨	૬૦૨૨	૧૦૬૫૧

કુલ આયાત

૧૧૫૦૩૬ ૧૭૫૬૦૫ ૧૦૬૭૮૪૫ ૧૩૧૬૭૧૮

નિકાશ.

ચીજનું નામ.

				૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
				રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)
અવતાં જનાવરો	...	...	...	૧૮૭	૪૧૫	૧૩૮૫	૨૩૫૬
મીઘુળતો	...	...	...	૨૦૬	૩૪૮	૧૬૮૬	૨૫૫૫
સોલ્ટ પીટર	...	...	...	૨૧૭	૪૨૦	૬૩૮૬	૩૩૪૬
કેલસા	...	...	...	૬૮	૧૦૩૨	૪૭૨	૪૩૨૫
કોપ્રી	...	...	...	૧૨૫	...	...	...
કાથો, (સાઢરી)	...	...	...	૨૯૭	૧૫૪૭	૧૬૧૭	૫૮૦૬
હોરડાં	...	...	...	૧૦૬	૧૧૬	૮૬૩	૧૨૪
ફવાઓ	...	...	...	૩૧૭	૭૧૧	૨૪૧૮	૩૦૬૪
ગળી	...	...	...	૪૩૧	૧૧૫૪	૧૦૦૮૩	૬૪૧૪
હરડાં બેડાં	...	...	...	૨૪૩	૧૦૬૧	૩૬૬૮	૬૪૬૧
લુગડાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજો કુલ	...	...	...	૮૫૦	૨૫૩૨	૧૬૧૨૫	૧૪૬૩૪
પ્રસ કરવા માટે રેસા	...	...	...	૬૧	૪૭૭	૬૪૦	૩૨૨૪
ફળ ને શાક	...	...	...	૩૯૯	૪૬૫	૩૩૦૩	૩૮૧૨
ડાંગર	...	...	...	૮૩	...	૭૦૭	૧૩૦૮
ધાણી	...	...	...	૧૨૮૨	૮૬	૬૪૪૨૧	૧૩૧૫
ધઉંનો લોટ	...	...	...	૮૧૪	૧૦૪૨	૪૯૬૫	૯૧૨૫
ચોખા ઘઉં અને બીજી જાતનો ઢાણો કુલ	...	...	...	૨૩૭૪૪	૧૨૬૧૪	૩૩૪૦૩૦	૭૬૫૯૭
વગર કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	...	૧૬૬૦	૧૧૭૩૩	૪૧૭૩૩	૧૬૭૦૯૭
લાખ	...	...	...	૧૩૩૬	૪૦૧૬	૨૨૪૨૪	૪૧૪૦૬
કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	...	૨૬૭	૮૩૧૨	૪૨૦૬૦	૯૮૫૪૮
હાડે	...	...	...	...	...	...	૭
નાતર	...	...	...	૩૮૬	૧૪૫૫	૩૧૦૧	૭૨૩૬
મંગીનીઝ ઓર	...	...	...	૪૫૫	૬૦૩	૪૭૪૭	૩૭૬૩
ધાતુ કુલ	...	...	...	૨૧૯૮	૨૩૬૯	૨૦૬૩૯	૧૬૧૮૪
અબરખ	...	...	...	૫૬૦	૭૪૪	૬૭૬૨	૬૧૪૧
દીવેલ તેલ	...	...	...	...	૯૦	૩૭૦૯	૬૫૫
પેપરેલ તેલ	...	...	...	૨૨૬૪	૨૮૨૭	૧૧૮૫૫	૧૧૭૦૩

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેઝ સીટ ફાટ, મુંબઈ.

ચીજનું નામ.

નવેમ્બર મહીનામાં

એપ્રિલથી નવેમ્બર

૧૯૧૮

૧૯૧૯

૧૯૧૮

૧૯૧૯

રૂ. (૧૦૦૦)

રૂ. (૧૦૦૦)

અળસીનું તેલ	૨૨૧	૨૮૪	૫૪૦૬	૧૫૬૩
બીજી જાતના તેલો મળી કુલ ...	૩૧૭૫	૪૪૫૪	૨૭૪૫૬	૨૨૮૬૮
ખોળ	૫૫૬	૧૧૦૦	૪૮૭૮	૧૨૨૭૬
અશીષ	૨૦૫૫	૩૨૪૪	૧૮૨૩૬	૧૩૯૩૦
રબર	૩૪૫૫	૨૬૬૧	૧૦૮૧૭	૮૪૫૩
દીવેલી	૨૩૩૫	૫૭૪	૧૯૩૪૨	૧૮૬૮
ટોપશં	૯	૨૯૯	૮૩	૪૬૨૨
કપાસીયા	૮	૨૨૨૧	૧૧૬	૨૭૮૦૭
લોયસીંગ	૮૫૬	૧૭૪૪	૨૬૮૭	૨૦૬૨૯
અળસી	૧૦૬૦૯	૪૩૧૦	૩૦૩૬૪	૯૭૦૬૭
ખસખસ	૩૩૫	૮૩૬	૬૮૭	૩૪૬૮
સરસવ	૨૩૨૦	૨૨૩૭	૧૧૬૭૬	૩૪૧૮૧
તલ	૧૩	૧૫૨૬	૪૨૨	૬૮૬૬
તેલનો	૬૭૭	૧૨૪૫	૬૬૫૧	૧૧૭૨૭
ખાંડ	૫૬૫	૪૪૪	૩૮૦૩	૩૫૭૮
ચા	૧૩૦૫૧	૩૬૧૮૪	૧૩૧૩૧૮	૧૩૪૬૭૮
કાચું રૂ	૫૮૦૦	૪૧૩૪૫	૧૭૮૦૦૨	૨૬૩૮૩૩
દવીર અને ચાન	૧૦૬૧૨	૨૧૪૮૯	૩૮૦૬૪	૧૧૮૧૫૭
રૂમાંડ અને શાલો	૨૮	૧૭૭	૧૭૪	૧૨૫૮
પીસ ગુદા	૫૭૬૨	૬૧૫૬	૩૬૫૪૪	૬૦૪૬૮
શણ	૭૦૨	૧૩૮૪	૫૪૩૭	૧૪૬૦૨
જ્યુટ કાચું	૧૨૮૪૦	૪૦૫૭૫	૭૨૮૬૫	૧૭૬૦૨૦
સ્વીટ અને ચાન	૨૩૫	૯૫	૧૪૩૪	૫૨૬
રેશમ (કાચું)	૧૬૩	૭૦૬	૨૧૮	૩૦૬૫
રેશમ કુલ	૧૬૪	૭૩૫	૪૬૧૦	૩૪૭૭
હિન કાચું	૬૬૬	૩૦૮૭	૩૫૫૭૫	૨૬૬૨૧
હિનની ધાજલીઓ ને ગાદીઓ વગેરે ...	૮૬	૬૩૪	૭૩૫	૪૪૩૦
લતખાકુ બીડી વિગેરે	૫૧૨	૧૫૫૩	૫૩૯૦	૫૭૧૫
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૫૬૬	૮૦૮	૩૪૭૫	૭૪૮૫

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ	૧૬૮૫૧૪	૨૬૧૮૭૬	૧૫૬૩૧૭૩	૧૬૭૭૧૮૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી સરકારી માલની નિકાશ.	૮૭૩	૮૬૪૭	૮૫૪૯	૧૭૪૬૭

હિંદના લોક નાયકો.

બાબુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો.

એક મત.

દેશી હુતરનો નાદર નમુનો.

ટીનની ડબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતગંજાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાબુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી અંબ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું બહોળું થશે.

“બંગાલી” પત્રના અધિપતિ ઓન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી ગુણોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઑંસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

	બ્રાઈટ બદાયુ પલેક શાહી	૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ	”	”	”	...	૧—૪—૦
(Red)	શતી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	ચીપ	”	”	”	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	...	૧—૪—૦
	ક્રામસીધલ પદ્યુ પલેક શાહી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	બદાયુ પુન્ક	”	”	”	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ	”	”	”	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફે મોતીના દાણુની જેમ ચોલી નીકળે છે, લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના બાટલાઓ વાપર્યા હશે, તે પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કઈ સારી ને કેટલી સરતી છે?

એક આનાની ટીકીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સાફ ઈમ્પ્રીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુંબઈ ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ. પૈસા ધીરે (લોન) નવા ધંધાને મદદ પહોંચાડી આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિરે

સર્વના હૃદયમાં ફેરાહીત મટિ નડું ચેતન સુરજનાર હૃદિ નોયકોની છબીઓ દરેક દરેક કુટુંબોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રબળ બાવના અને માનુષ્યવિત્તને ઉત્કર્ષ સાધવા નવીન ચેતન સુરોને તેવા હૃદય તથા ચૈતન્ય અવધૂન કરનારા આર્ય વીરરત્નોના ગ્લેઝર્ડ આર્ટ કાર્ડ પેપર ઉપર ડબ્બા બાઈ કાર્ડ સાઈઝના લુગી લુગી ભવના વીરરત્નોના ફેરા તૈયાર છે. જેની કીમત સાધારણ તથા અગ્રીયચીતિના વોલેપલ્ ખરીદી શકે તેવા વચ્ચે આદેશથી પ્રાંત તદ્દન લુજ રાખવામાં આવી છે.

પોસ્ટકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફેરાની કીમત અર્ધે આને; ૨૪ કાર્ડનાં બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં રૂા. સવા. ૧૦૦ ફેરાના રૂબીઆ સવા બે રૂપાલ ખર્ચ અમે આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાલકુની, મુંબઈ નં. ૩

દેશી નામું શીખવવાની રુકુલ.

સાંચી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલળા દેવી રસ્તાપર ભારીયા મહાજનવાડીમાં ગૌરધનદાસ કરસનદાસ હલ્લુ ગુજરાતી કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શાસત્રી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી દાધપશાઈની વગેરે વેપારને લગતી તમામ જાગતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિવચનું ખાસ ઉંચું જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માંસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એન્ટ્રન્સ (ખાલાશ્રમ) ના છેકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

ચોરબંદર ચોરટલેંડ સીમેન્ટ

“મણપતી” છાપ.

હમારો સીમેન્ટ હી ફુલ્વાનમા આપાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બરોબરી કરે છે, અને નાણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું વેર્કિંગ અઝ એક ઇંદોનિયા મજબુત કોષળોમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતાં ઘણીજ સહેલાઈથી વ્યક્તિ સકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેન્ટ લીમીટેડ

તાતા સન્સ એન્ડ કું

એજન્ટસ,

(૪૧)

નવસારી બીલ્ડીંગ કોટ, મુંબઈ.

મુંબઈના વાંક શું ?

એાછા ચાર્જ એજ હલકા ખોરાકની સચોટ સાળીતી, ને હલકો ખોરાક ને શરીરનાં રસા યક્ષીક તલોને નાશ કરવાનો (આત્મધાની) ઉપાય.

અત્યુત્તમ સગવડ—ઉમદા ખોરાક.

ડૉ. મુગ્ધાદેવી પારેની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ કું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારા નામના અથવા આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેજીટેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્વિદ્યાથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા બહારથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અછુટ દેવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેજીટેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ હોતેજ અને ઉત્તમ દવાઓથી ટૂંક સમય માટે બહારથી દ્રવીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) હીવરને પેતાનું કામ જાળવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અછળુંની બ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર મજાને તાબત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાચી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થશે હોય તો મરી નહીં છે ઉંમત દર બાદલીના રા. ૧-૨—૦

ગ્લીસેરો ફેસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જાતવન્તુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-વન્તુઓમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફેસ્ફેટના તત્વો રહેલા હોય છે, અને ત્યારે તેનું પ્રમાણ ધરી નહીં છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરદો વત્પન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી પડેલી બોા પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની રક્ષિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અંગબળનો ઘસોરો વિરોધ જમાતો હોય તેમજે અછુક આ દવા વાપરવી ઉંમત દર બાદલીના રા. ૧-૧-૦ (ગોળી સાઇઝ) ૦-૧૪-૦ નાની સાઇઝ)

ખીજી બનાવદો, માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ કું. લી.

(૩૯)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

બ્રીટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ લિમિટેડ.

ની

અદ્યતન શોધ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ—ન્યુટ્રીયુલમ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ.

“ડાયાસ્ટેશ્યમ” રોટલી, પુરી, વગેરે દરેક ખોરાક માટે, એક શ્રેષ્ઠ “ડાયાસ્ટેશ્યમ” નો એક મધ્ય આપી સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી ખોરાક એકદમ હલકો અને ઘણાજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતકાર બનાવે છે, અને ખોરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની બીલકુલ ધારતી રહેતી નથી.

કોમ્પોઝિટ, રતલ ૧ ના ટીનની કિંમત રૂ. ૦-૧૨-૦.

વધુ વીગત માટે લખોઃ—

ન્યુટ્રીયુલમ.

“ન્યુટ્રીયુલમ” સાત્ત્વિક ખોરાક, એ ઉછરતાં બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી પુરુષો, બચ્ચાંની માતાઓ, કામના બોલને લીધે કંઈએલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ વગેરે, બારીસ્ટરો વગેરે મગજ મારી કરનારાઓ વધા જેઓની તબીયત અવાર નવાર કંઈને કંઈક નરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુલ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

“ન્યુટ્રીયુલમ” એ શરીરમાં હાડકાં, માંસ, લોહી વધારનાર અને મગજને પોષક અને જલકી પૂરી રાહે તેવો ખોરાક હોવાથી કાય વધા બીજા ભયંકર દરદોમાં એક અદ્યતન ખોરાક છે. તે શરીરનો બાંધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌવત ટકાવી રાખે છે એટલે દરદોની બીલકુલ અસર થઈ શકતી નથી.

સવારના ખેંદારમાં આને બદલે “ન્યુટ્રીયુલમ” ની આ પીવાથી વખોને તુલ્ય શક્તિ થવાને બદલે કાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્કુસ્તી લાવી આખસ ઉઠાડી લુધા ઘટાડવાને બદલે વધારે છે. વખો ચાથી શું તુલ્ય શક્તિ થાય છે તે સુખજ છે છતાં આ છોડી શકત નથી અને આના શુભામ બની બેઠા છે તો આની ગરજ સારનાર સર્વ પ્રકારે કાયદોજ કરતાં આ “ન્યુટ્રીયુલમ” ની આ વખો શું નહીં પીઓ?

કોમ્પોઝિટ રતલ ૧ ના ટીનની કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખોઃ—

ધી બ્રીટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ લિમિટેડ.

ય. બેલાસીસ રોડ, બાયબલા,—મુંબઈ.

કણ્ઠિક અધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કણ્ઠિક	એચુ મીક્ષચર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કણ્ઠિક	એચુ પીલચ	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કણ્ઠિક	ટોનીક સીરપ	(શાકતી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણ્ઠિક	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણ્ઠિક	કદ્ મીક્ષચર	(ખાંસી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણ્ઠિક	કોલેરા મીક્ષચર	(પચાશ માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણ્ઠિક	ઇન્ડો બામ	(સરીના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૦-૦

બીબ દવાને માટે લખો.

Tel. "Kadki" Bombay—કણ્ઠિક અધર્સ ગીરગામ—હુ'બહ.

(૪૮)

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેજો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને જાણીતી

મહાલે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
બનતર
હુ'બહ.

વીલાયતી
કીરતી મેકરની જાણીતી
૨ ચલ્ ટાઈ છાપની હાંમેરીઅત
બિગેર, સાઈકલ, મીરલાયુર, વીગેર
તથા બચ્ચાના ફેન્સી ડ્રેસો તેમજ સારી જરીની તથા
નવી તરાહની ઇંદ્ર કેપ તથા વીડેરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓનો
ગંભીર જાણો હમારે ત્યાં હાઈ'મેરા તઈયાર છે તે જોઈ

જવાને શુક્રો નહીં.

(૩૪)

બહારગામના જોડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.
15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R
&

Telegrams:-

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જીઠ વચ્ચેના તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કેટલો ?

આખ અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું ભાની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાત્રી કરવી પડે છે અને વખતો વખત ભતેજ ખાત્રી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાહવું પણ સીધાજ સેંડ હર્સ્ટ રોડ પર વંદ્રાવન મેનશનમાં "ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ"માં જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતો તમામ સામાન કીધાયતે પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાત્રીન કરી હોય તો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANEKDL GORDHANDAS,

Office -

Kapadia Bazar

AHMEDABAD

21-25 Rajamheta's Street,

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Beltings &c., Spinning & Weaving accessories, Reels Reeds, Yarn & Hardware.

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept indents for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams:—

"Pramashaw"
AHMEDABAD.

Code:—A. B. C
5th Edition.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમતું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણા બાકા કાગળ, પાકું પૂઠું પૃ. ૮૦૦ તુર્વ ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂ. ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. બુદ્ધ.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમણે
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
કર્તે તેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યાંત બનેલા સર્વ અદૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવા, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો એકાંતે.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેંકડો ડીઝાઇનનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, બુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છવા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પસું લાગી જતો થાક, શ્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, શ્રીઓની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની ફરિયાદ તથા દસ્તાની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અત્યંત સીતે દૂર થાય છે.

ફિંમત—ગોળી ૩૨ ની ૩થી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ૩થી લેટ એટલે કુલ પાંચ ૩થી આપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત બાલુવા માટે પ્રાઈસ લિસ્ટ મંગાવો.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાંચ એપીસ
કાલબાદેવી રોડ. મુંબઈ,

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

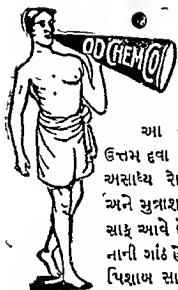
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાતું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, ચાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગતું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાતું ફીકાંપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંનાં બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરુષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના ૩. ૧૥

ઠ. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનિયાના પ્રખ્યાત ઠાકતરો અને વૈદ્યા મુનવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના રોગો આગળના લાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું જ નિવૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણું જ ગરમ, બળખા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં ખૂબ ફળદાયક છે. વળી તાનાં બચ્ચાંઓ ઇંધમાં બિઝનામાં પિસાબ કરી નાખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળતરા દૂર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાકાદ આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ યોગ્ય લક્ષ્ય આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાંની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગભગ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રદ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઇર્ષ્યા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણાં જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સંયોગ અગત્યના કામ કરતાં કમજીરતાથી છુટા થવાને અને આંતરડાંની ઇર્ષ્યા વગર હીલચાલ માટે ઘણું જિયારસમાં આવે છે જે હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઇર્ષ્યા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતાં હોય; જો મુત્રાશયની કેથેટરી આગળના લાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય લઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષ્યા થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે સમયા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુવા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા કુલતું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિષ્યમાં ઇર્ષ્યાથી બચાવી દેશે અને આખી સીરસ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઝાંસની બાટલીમાં વેચાય છે. હરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિસ્પેન્સરે ત્યાંથી છુટકે તથા જ્યાંબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂષ્ટ પુષ્ટ અને કાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂષ્ટ પુષ્ટ, દૈર્યવાન, કાન્તિવાન અને બાળવાન બનાવે છે તેના સેવનથી રક્ત દોષ, સ્વપ્ન દોષ, વીર્ય વીકાર, નસોની કમજોરી, શરીર અને મનની નબળાઈ, સ્મરણ શક્તિનું શુભ થયું, વાંસાના કાટ, હાથ પગની કળાતર. તથા દાહ, અરૂચી, અણુણ, દસ્તની કળજીઆવ વીગેરે વમામ દરદો દફે કરી મનને ઉત્સાહી તથા બાહોશ બનાવે છે.

ક્રીમત ગોળી ૪૦ ડબ્બી ૧ નો રૂા ૧.

(૮)

પછેલ્લે વીઘા નામનું દબ્બાદાર પુસ્તક મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેલ ઑફિસ—જામનગર—કાઠીઆવાડ. ઐન્ય નં. ૧૮૭ કાલબાહેવી રોડ—મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

જેમણે છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડે એ જાણવું.—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુપનીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતાડે એના વર્ગમાં ખીચાથીયે બેસાડવાને સમ્પ્રદાય વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે
૨. કે આ હકના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતાડે એના ફેલાવો કરવાની દરેક બંધુલે ઉતાડેની ફરજ છે
૩. કે પોલીસને પોલીસ કરતાં એણે નસીબદાર ઉતાડે—ભાઈના સ્વાધીન ખાતર આ હકનો લપથાળ કરવાનો દરેક બંધુલે ઉતાડેની ફરજ છે
૪. કે હિંદુ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલાં વર્ગનો કે બીજા વર્ગનો ઉતાડે દોષ, તે જોય કે તેના ચીલ વર્ગના ઉતાડે તરફ વાળખી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તે તેની મદદે જવા આશા રાખે છે
૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મહત્ત્વા છે તે કોઈ પણ ઉતાડેને રેલ્વે સભે ફરિયાદ કરવી હોય તે તેને લખવી મહત્ત્વાના આગરની રોકેટરીને ન ૨૯૧-૨૯૩ બિરા બબર સીટ, કોટ, મુબઈ લખી જણાવવું
૬. કે દરેક ઉતાડેને રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલાં જાણવાની જરૂર છે.

બિરા બબર સીટ,

કોટ, મુંબઈ

લી. સેવક,

જીવરાજ ગોકલદાસ નેજુરી.

બા. બે. સેક્રેટરી

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

ચોઠા વખત ઉપર સરકારી ઓફીસોમાં તીજેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મજબુતાઈ ઠેવી છે તે બાજુવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની બનાવટ ઠેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી બુદ્ધી બુદ્ધી સરકારી 'ઓફીસો' માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પૈલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રવલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા સુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો એકલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકલી થઈ છે ને હજુ ઉનાળાની ખરી મોશમ ખાત્રી છે તે સુદતના દરમીયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાયું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં બહાર હિંમત રાખી કમર કસી જીવાર બાજરાની પુષ્કળ કંકબ ખરીદ કરવા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણું જ ચાહના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતેથી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્વ્યય કર્યો તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુઃકાળ સમયે લૂખ, દુખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માઆપથી વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને બચાવો તોજ બચશે

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે. મકાન ઉછું કરવામાં રૂપિયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂ. ૨૫૦) ભરી બંધાવી અમર નામના મેળવો.

લખો.
આ. સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ,
વઢવાણ કેમ્પ,

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર.—મીઝબતી, સાબુ, રંગ, વારનીસ, બીલીટ સાથે વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર. કીમત ર-૮-૦.

હુન્નર પ્રકાશ મોરોઃ—દીવાસળી, કાચ મુ-
નથી સેટ, અર્કો વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી. રૂ. ૧-૮-૦

હુન્નર સંગ્રહ.—ઉલ્લામાં ઉલ્લી રોઘનાં, અનુ-
ભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપુર. (આ બુક માટે
દેશી વેપારી જોગબનો હતમ અલ્લીમાય મલ્લો છે.)
કીમત રૂ. ૧-૮-૦.

સાધુનો હુન્નર.—સરવે નતના સાબુ; બાર
સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેવિંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર.
કીમત રૂ. ૦-૬-૦.

હુન્નર માલીકાઃ—૧-૨-૩ હેર બોર્ડલ, અત્તર,
લવંડર, પેમેન્ટ, સોપ, લાઇમ્સ, બામ, એગ્રીમીક્યુચર
વીગેરે અનુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપુર
કીમત રૂ. ૧-૪-૦.

હુન્નર ઈર્ષજી—૨-૩-૪-મુખથી તેલો, મેલ
પેવશીલર, વાળ કાઢવાનો સાબુ, કાસમેટીક, નર્મન
સીસ્ટમ અત્તરો, રંગ, વારનીસ, સ્કેલ, હેરડાઈ, બાર
સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત રૂ. ૧-૦-૦

હુન્નર કળા જ્ઞાન—અમરબતી, સાર્ઈ, લોળ
બીલીટ, કાચની આશી, સોના રૂપાનું પાણી વીગેરે
હુન્નર. કીમત રૂ. ૦-૬-૦

ફેટાઝાફીક હુન્નર.—કીમત રૂ. ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન.—કીમત રૂ. ૦-૪-૦

પોસ્ટલ જુહુ

લખો:—હુન્નરોદય બુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬-૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુબઈ નાં ૯.

Vitalia (LIFE TONIC FOOD.)

નાઇટેલીઆ-તબળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું' ની ઘરગણું દવાઓ.

કેમ્પ કું' ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું' ની બનાવટનું ઉમદા “સુવાસણ હેર ઓઇલ” તથા “ઝમઝમ” જ્યાંબધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા,

(૪૬)

(પેટન્ટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

હિદા બીહીંગ-જુભામસજીદ-ચુબઈ.

વાંચો!

મંજાવો!!

વાંચો!

આજે આઠ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કચ્છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

સ્વેતિવાહી વિજ્ઞાન.

જેમાં દેવન્યુ કથન કેવી રીતે વધારવી, નવા બગીચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી સાકબાજીનાં વાવેતર ક્યારે અને કઈ માસમમાં કરવાં, ખેડુતાએ થોડું અર્થ કરી લેવાનું કેમ વધારવી વગેરે વિગેરે વિષયોથી બરેપૂર આ એકજ માસિક છે. નમુનાને અંક મંજાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૨) જે રૂપિયા રાખવામાં આવેલ છે. લાવજોરેને રૂ. ૧-૮-૦ જેટ રૂપિયાના લવાજમથી મોકલવામાં આવશે, માટે તુરત નમુના મોકલો—

ઉપરાંત અમે એ ખેતિવાહીને લગતાં નીચે જણાવેલા પુસ્તકો જાહેર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખપી નવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે—

૧ કૃષ્ણાડ કુંલબાગલું બગીચાનું પુસ્તક.

કીંમત રૂ. ૧-૧૨-૦

૨ હિંદુસ્થાનમાં થતાં વાવેતર કરવાની રીત.

” રૂ. ૧-૪-૦

૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડનાં હથીઆર વગેરે.

” રૂ. ૧-૪-૦

૪ પાણીની શોધ તથા તેનાં કથયોગી સાધન.

” રૂ. ૧-૮-૦

૫ ખેતિના ધંધામાંથી પૈસા કમાવાની કૃતી.

” રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતનાં ખાવડોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ રેશમના છીડા કાઢેવાની તથા કેટલીક વાવેતર કરી રેશા બનાવવાની રીત.

” રૂ. ૦-૬-૦

૭ કામાં પાણી વધારવામાટે ખેતરો કરવાને “ખેતિવાહી-વિજ્ઞાન”ના ખાસ અંક

” રૂ. ૦-૪-૦

સારાં તંદુરસ્ત દેશી સાકબાજીનાં બીયાં યજુ વેચોએ છીએ.

હલેરાય છોટલાલ અંબરિયા, સાહીબાગ-અમદાવાદ.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગનું થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્રી તથા આંખે અંધારા આવવાં, કંઠાળો આવવો, વિચાર-શક્તિનું ગુમ થવું સ્વભાવ ચીડો થવો, જરા જરામાં ઉશ્કેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલિત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશા ગરમ રહેવું, મિથવસ્તુ તરફ અણુગમો:—આમ જ્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે; ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

તું સેવન કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ હદોં મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિષને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને ઓરાડી વધારી દુધ પચાવી વિષ્ય રત્નલન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇન્ડિયાન રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૦ કાયદો ન થાય તો એક પછુ શજ્ઞ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓતું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓનું સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો ખાંધો રત્ન વિગેરે અવયવોને ફરી દઢ કરે છે, ઘાસણી ધુપણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે. ગર્ભાશયને સુધારો છે અને ગર્ભધારણુ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, જાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી આથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જીની હનુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE

—WITH—

ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR BOOK containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Civil Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

RAJKOT, (INDIA.)

Branch:—

BOMBAY. P. O. Box No. 457.

વિલાયત કયાં જાયો છો ?

જરા પેહલા તમારા ઈચ્છામાં તો નજર કરો, જુઓ વિલાયતના
સેન્ટને વીસરાવે તેવું.

સેન્ટ વીટેલા

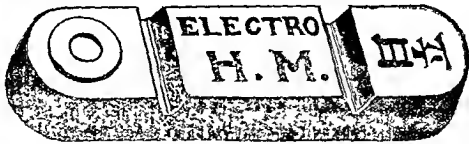
અહીંજ મળે છે કે જે ઉચ્ચા ખાનદાને ઇંગ્રેજ કુટુંબો પણ હોસે હોસે વાપરે
છે. તમે એક બાટલી વાપરી જુઓ અને અમો આત્રીથી કહીએ છીએ કે વીલા-
યતી સેન્ટનો તમારો મોહ ઉતરી જશે.

જી. શીશી ૧ નો ૩. ૧)

(૬૦)

ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું.

પાયધુની—મુંબઈ.

ચોખ્ખા ઇલેક્ટ્રીક ત્રાંખા મોટે આજ ટ્રેડ માર્કનો માલ ખરીદો.

ધી ફુહારા ટ્રેડીંગ કંપની લીમીટેડ,

(ફુહારા શોલ કચરા લીમીટેડ.)

જાપાનમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલી

થાપણ . . . . . ચેન ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦

હેડ ઓફીસ કેબે, જાપાન.

આયાત તથા નીકાસ કરનારાઓ તથા સ્ટીમરોના માલિકો.

ધી ફુહારા માઈનીંગ કંપની લીમીટેડ.

થાપણ.....ચેન, ૭,૫૦,૦૦,૦૦૦

પૂર્વ વિશ્વવૃત્તમાં ત્રાંખું, સોતું રૂપું, જસત, સીસું વગેરેની મોટામાં મોટી ખાણોના માલિકો અને પીતળ, મોરચુરુ, તેમજ ખાણોને લગતા સાધાઓ અને ઇલેક્ટ્રીક મશીનરી વગેરે બનાવવાના મોટા કારખાનાના માલિકો.

શાખાઓ.

ઓસાકા	બુએનાઝાયેર્સ	સીડની	ડાઈરેન,
ટાઈપો	લંડન	વલારી વૉસ્ટેક	મુકોન.
યોકોહામા	પારીસ	હાર્બર્ન.	ટીએનસીન
ન્યૂયૉર્ક.	બર્ન	સંગાપોર	દાઈ.
સાન ફ્રાન્સીસકો	વેર્ટ સેયફ	હાંગકાંગ.	કલકત્તા.
બેંગ્કોક	શેમ	રોંગદાઈ	

કોરે, વગેરે

કોઈ પણ વ્યાપારને લગતી પુછપરછ કે વપાસનો સાબાર સંસ્કાર થશે

તારતું સરનામું

“ ફુહારા કંપની,”

ટેલીફોન નં. ૩૬

મુંબઈની શાખા.

૧૩૭. એસાલેનેડ રોડ, કોટ.

મુંબઈ.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSHING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સં ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નમેન્ટના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ બ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એક્ઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉલ્લટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૅટલોગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી. પો. રૂમ નાં ૬૭૬ હોલનબી રોડ, મુબઈ.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતોપદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજ-
રાત હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી
લખો, ત્રણેક કાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—ભે. આ. સેક્રટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, ઝવેરીઓ, વગે
માટે બહારખર્ચ આપવાનું કિતમ સાધન

બહારખર્ચના ભાવ.

પ્રકાર.	બાર માસ	છ માસ.
૧. આખું પેજ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું ,,	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા ,,	૬-૦-૦	૪-૦-૦

An opening to push trade with British Guiana (America.)

We are prepared to import from India, Gunnies, Mustard Oil, Ghee, Udad Dal, Maesala, Spices and Piece-good of all sorte. We are prepared to export from British Guiana, Sugar, Rice, Rum, Balata, Gold, Daimonde. Timber, Rubber &c.

We are shipownere, rice millers, general merchants, and comission Agente; Reference:—Royal Bank of Canada, London and British Guinna. Correspondence invited. Write only in English; to

Baboo Ram Sawh & Co.

DEMARARA,

BRITISH GUIANA,

South America.

૧૯૧૩ ના ઇડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ મા કાયદાની હટ મા કલમને અનુસરીને મહેનતગરને બદલે એક ચાલી મુખર્જી ભોઈટ રોક કંપનીનાં રેલ્વેનાર હજુર દાખલ કરવામાં આવી છે.)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનો લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના ચાલના ઇડીઅન કંપનીઝના ૭ મા કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

મતાવાર થાપણ.... રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહાડેલી થાપણ.... રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ ચોરસીનરી શેરોમાં વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ પગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજ સાથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂ. ૫) થી વધુ નહીં એવા ફોલથી, જે ફોલ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, બે મહીનાથી ઓછી સુદ્ધમાં નહી, એવે અંતરે અને બે મહીનાથી ઓછી સુદ્ધ નહીં એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

ઓ. મી. સાલેસાર્થ કે. ખરોડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (પ્રમુખ)

સર હુકમચંદ સરૂપચંદ, નાઇટ, બેંકર અને મીલમાલિક.

રાય બહાદુર ઓંકારજી કરતુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. કીરન કે. મેન-યુપતા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (ઇલ.) બી. એસ. સી. (બાણને લગતી) એમ. એસ. સી. (ખરની.) એમ. આઇ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. બુચતરશાસ્ત્રી, કલકત્તા.

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી, સોલીસીટર અને નોટરી પબ્લીક (મેસર્સ માળવી મોદી, રજુછોડદાસની કંપનીવાળા).

મી. ટવીદાસ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરશોતમદાસ એન્ડ સન્સવાલા) વેપારી
મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, મેથેલર એન્ડ કોમર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાળા) વેપારી અને મીલમાલિક.

મી. ત્રીપુરાઈ ગી. કંધારીઆ.

મી. જીવલ્લાઈ બી મહેતા. બી. એ. એલ. એલ. બી. એક્સ—ઓફીસીઓ.

બેંકરો:—

ધી ઇંટર-નેશનલ બેંકિંગ કોર્પોરેશન.

ધી બેંક ઓફ ઇંડિયા લીમીટેડ.

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ માલવા, મોદી, રજુછોડદાસની કંપની.

ગ્રાહીઓ:—

મેસર્સ બારલીબેઈ અને પુરોહીત.

નંદકોરપોરેટ ઓફીસીટો (લંડન) હોર્નબીરોડ, મુંબઈ.

મેનેજીંગ એજન્ટો:—

રાયબહાદુર ઓંકારજી કરતુરચંદની કંપની.

રેજીસ્ટર્ડ ઓફીસ:—

૯૫, મેડાસ સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ.

If you are Interested in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.

Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone No.— { Office 3563
Residence 3112

Cables:

Lth & 5th Editions A B C
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમે દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ,
ટોપર, ખોળ, હરડાં, જેઠીઘા, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઇ,
મેથી, હળદર, આંખલી, લવંગ, તજ, સુવા, મુકો મેવો, ગુણપાટ, ગુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્તાઇન વગેરે દેશાવદો-ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવદેથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોક્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતનો માલ જનરલ કસી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
મોકલીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

જગજીવનદાસ નારાયણને

J. B. 933.

ટેલીફોન:—

{ ઓફીસ ૩૫૬૩
ધર ૩૧૧૨

૯૩ ૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારબાઈ મહોલા
સુબધ નં ૩.

શુરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સફર રંગ	કેમીકલ્સ
ફોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સફર પ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
ડેડ. રેડ	મેથીલીન જલ્યુ	„ શ્રીન	„ પોટાશ
હીરકટ પ્લેક	મેલેકાઇટ ગ્રીન	„ યલો	પ્રાઇન શુગર લેડ
હીરકટ યલો	એરામીન II	„ ખાદી	લીથાજ્ ક્લેક
હીરકટ ગ્રીન	મેટાનીલયલો	„ જલ્યુ	ટેનીક એસીડ
હીરકટ પીંક	એરેજ II	„ કમ્પ	એન્ડીમની સોલ્ટ
બેન્ગો પરમ્યુરીન	સ્કારલેટ કી R	વિગેરે વિગેરે.	ટીન ફોસ્ફેસ
હીરકટ મેન્ડેટા	સાઇબી ગ જલ્યુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડ
હીરકટ રૂબીન	વોકટોરીઆ જલ્યુ		રેનેટ સોડા
હીરકટ વાયોલેટ	રેપીંગ રેડ		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
વિગેરે.	વિગેરે વિગેરે.		કોસ્ટીક સોડા
(૫૭)			વીગેરે વીગેરે.

આ માસિક નં. ૬૪, ચી'ચપોકલી પટેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોટ હિંદુ ઓફિસ ટે. એન.
પ્રેસમાં બદલણ પીતાંબર ઠક્કરે છાપ્યું છે અને ધી ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને ભુરો
જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ એવં ટેલીફોન નીંબીંગસ ૧૯, બેંક સ્ટ્રીટ કોટમા પ્રસિદ્ધ કર

Registered No. B. 810.

THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANTS' CHAMBER

देशी

वेपारी येम्परनुं मासिक.

पुस्तक १२ अ VOL XII MARCH १९२० मार्च १९२० अंक ६ नो. ९

There's a reason why—

WEST END WATCHES are BEST.

Sound construction, finished to perfection
and above all—**PERFECT TIMEKEEPERS**

These are the inherent qualities of West End
Watches which have for 30 years proved to
be the best watches for India

All watches are thoroughly tested before leav-
ing the factory and again readjusted here in
India before being sold

Our illustrated catalogue describing and illustrating over
300 varieties of watches will be sent post free to any
address

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

માણિકલાલ ગોવર્ધનદાસ	...	...	૨૬ બી
ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા	...	...	૨૭ બી
નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ	...	...	૨૭ બી
મણીચંદ્ર ગોવિંદજી	...	...	૨૮ બી
સપ્ત કંપની.	....	...	૨૯ બી
એલ્. કેમિકલ કં.	...	...	૩૦ બી
રામચંદ્ર નારાયણજી કેશવજી	...	...	૩૧ બી
જીવરાજ ગોકળદાસ નેણશી	...	...	૩૧ બી
ગોહરજી બ્રધર્સ	...	...	૩૨ બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૈરફક સભા	...	...	૩૨ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ	...	...	૩૩ બી
આર. જી. કામદાર	...	...	૩૩ બી
અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા	...	...	૩૪ બી
દુસેરાય છાટાલાલ અંબરીયા	...	...	૩૪ બી
વેલ્ડ કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	...	...	૩૫ બી
લક્ષ્મીચંદ્ર ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ	...	...	૩૬ બી
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રી મંડળ	...	...	૩૬ બી
ગુલામહુસેન હસમણજી એન્ડ બ્રધર્સ	...	...	૩૭ બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમિટેડ	...	...	૩૮ બી
જગજીવનદાસ નારાયણ	...	...	૩૯ બી
શરણ વલ્લભદાસની કં.	...	...	૪૦ બી

Maneklal Gordhandas	...	...	૨૬ બી
Dahyabhai Ramohandra Mehta.	...	...	૨૭ બી
Nanlal Govordhandas...	...	...	૨૭ બી
Manishankor Govindji	...	...	૨૮ બી
Sapat & Co.	...	...	૨૯ બી
Od. Chemical Co.	...	...	૩૦ બી
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	...	૩૧ બી
Jivraj Goculdas Nenshi	...	...	૩૧ બી
Gadrej Brothers	...	...	૩૨ બી
Mahuva Gauraxak Sabha	...	...	૩૨ બી
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	...	૩૩ બી
R. G. Kamdar	...	...	૩૩ બી
Amritlal Maneklal Davavala	...	...	૩૪ બી
Dularni Chhotalal Anjariya	...	...	૩૪ બી
Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	...	૩૫ બી
Laxmichand Dossabhai & Bros.	...	...	૩૬ બી
Gujarati Hindoo Stri Mandal	...	...	૩૬ બી
Galambhusssein Esmalji & Brothers	...	...	૩૭ બી
The National Siment Manu. Co. L.	...	...	૩૮ બી
Jagjiwandas Narayan	...	...	૩૯ બી
Shoorji Vallabhdas & Co.	...	...	૪૦ બી

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

—૪૦૧—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં
ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે
તમામ બહારના દેશોની હરી-
ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એક્ટી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સના તખતી આશ્રમની ઓફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું દ્વીરટ બોર્ડપર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે.

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોના નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ ફરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક-કેરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, ખજાતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને ખીજાં વધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી ભેજશોજ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ધણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરો એમ માગણી કરે છે.

ટંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગમેંગ બેંકની પાસે ફાટ, બ્રાંચ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ્મ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ પશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુદી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર કોટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્સ તથા ઈનકેમટેક્સના નવા ફોર્મ માટે.

તાજીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એકજ શાખા છે. જેની ખાતરી એકજ વખત એટલીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

ઈનકેમટેક્સના કામ માટે એકજ વખતે જે સલાહ હીસાબના અને લખાપટ્ટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજાં કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટ્ટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીફીઝનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થયે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાજીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાણું:—મુસ બીદાગ પહેલ માળે નં. ૧૮

એડવકેટ સીનેમાની બાજુમાં, ધોળી વળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

૬ એ.

ABDUL REHMAN ABOOBAKAR

60-62, ABDULREHMAN STREET,
BOMBAY.

—
Import and Export Merchant
and Commission Agent.
—

SPECIAL—Always large Stocks of in hands, of Provision and
' Patent Medicines.

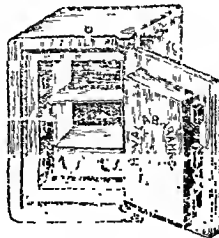
REQUIRE—Buying and Selling Agents all over the world.
Orders promptly Executed at lowest Market rate.

Telegraphic Address —
MARGARINE.

Code used
A. B. C. 5th Edition

એચ. વલભરામ એન્ડ કું.

ચારો ને પકડવાની

અખંડ વાળેલી.

ત્રાન્ઝેરીજી, તાળાં કળી અને કેસ બાકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ ખાટે કેટલોગ મ ગાવો.

કરખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

૩૫)

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩

THE BANK OF, TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1895

Subscribed Capital ..... Yen. 60,000,000.
Paid-up Capital ..... Yen. 37,500,000.
Reserve Fund ..... Yen. 7,030,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichn	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsni
Kinkiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad.

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૬ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી થાપણુ ચેન ... ૬૦,૦૦૦,૦૦૦

પગાર બીધેલી ,, ... ૩૭,૫૦૦,૦૦૦

રીઝર્વ ફન્ડ ,, ... ૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેહ, ફોર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન ટુચાંગ, હૉન્કો, ક્રીકીકીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાક, શેંગાહી, હૉંગકોંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, સીમાવાંગ, બટેવીઆ, એકંગ, ટાઈપેહ, શીન્ચીકુ, ટાઈચુ, ટોકીઓ, ઓસાકા, કોબી, એકોહામા, આકો, ગીરાન, કોગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટોવન. મોજી, બાકોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યાબંધ કોર્સપોન્ડન્ટો છે.

આઈકો માટે આહુ ખાતાઓ ઉપાડવામાં આવે છે અને જાંધી મુદતની ડીપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

હરેક ભવતું શરાફી અને હુંડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

હંગા અને સુટને માટે ઘણીજ સરસ ચામના સીદક, અને લેમોંગ કાર્ડ સીદક
જાપાનીસ વેશમી કે સુતરાઉ કાપડ અને તૈયાર રીવેલો સાલ અને એન્ડીમનીવેર,
હામસેટ, કલેક્ટની, સર સુખા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેસ વગેરે અમારે ત્યાંથી
જ્યાખંધ તથા પરચુરણ હીશાયત બાવે મલશે.—કૃપા મોકલો.

J. Balamal & Co.

Dana Bunder

Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા બંદર, મુંબઈ. ૩

(૫૨)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દરતુરની કુંઠ

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ક્રૂર અગાડુંજ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ ડીમી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીયેનાની આંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મલે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનારકોપથી તથા ઓફ્ટલમોરકોપથી આખ તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. શ્રીરાજ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખર્ચવાં પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. શ્રીરાજને ગવાડીઅરના મહાગણ સીંધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસ્ટીસ બેગી, મી. સી. સ. બેઠી, ઓનરેબલ સર એન. થંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જસ્ટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસ્ટીસ બેચેલર, કરનલ ફ્રેન્ચેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ જ્યુડ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી. જેલ M. V. O અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને અહરથો વરફથી એમની કાબેલીયતપણી ઉમદા સરસ્વીકીટો મળી છે.

વળી દુમો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા વંત્રામાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈફોકલ ક્ષેત્ર તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાધા વગરના) લેન્સીસ તથા ઉચ્ચી કુવોજાટીના બ્રેસીલીઅન પેમલમના તેમજ આખને ઠંઠા આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીસીનદરીકલ તથા કમપાઉન્ડ સીસીનદરીકલ પ્રીજમેટીક વગેરે દરેક જાતના લેન્સીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં બાવ મહુમ્મ કીફાયત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, બીજા વગેરે દરદો માટે ઠટા ખાત્રીપુર્વક ઇલાજ કીમત આના ૧૨.

આખની સંભાળને લગતી કીમતી તુસખાઓ સાધની ચોપડી મુફત મળશે.

નખળાં બૈરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીથો એજ ઓના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને ઓના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. અષ્ટાંતના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, દ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નખળી પટેલી અને લોહી વગરની શીક્ષી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીથો ગરભાશયના કમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંનાં દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ઠાકડશોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તે તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીથો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
ચાના એક ચમચાબાર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નખળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાઈથી તવાઈને ફીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક અગમજ એક ચાના ચમચાબાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નખળા પૂરૂપોને માટે શક્તિને માટે આ બહાર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીથો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરુદાર મીસ્ટ, ગોંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જરૂરખંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની સંપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચળુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈ બી ઉપલી દવા ન્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર ‘રીથો કેમીકલ કું.’ નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીથો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુયોર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

T
H
E
L
A
K
S
H
M
I
A
R
T

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શાખીના માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખણો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના છોકા અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમાંથી તમેને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, ભાવખલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
ર્ટ
મા
ય
સ
લા
મું
બ
ઈ

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેક્ક કે વાઈથી આંકડી, તાણ, જે'ય કે ઠાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, હાંતખીલી શ્વાસ
રૂ'ધાવો, થાંડાગાર બનવું, ફીણના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે જુના દર્દ માટે સમખાણ છે.વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ઘેલછાને લીધે, રડવું, કુદવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
ભિચર જેવું, પ્રેવાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજહાલ વરતુ છે.ઉપયોગ કરેથી ખાતરી, હવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૦)જી પો.)—છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિત હીસ્ટરિયા-ચેક ચેરી-વગેરેના.
(૨૬)

પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા.

બીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

ચોખ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા કુમર, તથા બેટરી ટેબલેટ, વગેરે માલ કીફાયલ
આવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતરી કરશો.

ઠેક મુજબ જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે, બ્લોક નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરામાં

વેહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ધરાયેલું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

આનં. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરશી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુદંરજી

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક ભત્રાનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડીંગ્સ, ૧૨, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાયમાં
ધરવામાં આવે છે ભઠેર પ્રભાને તથા વેપારી વર્ગને એલેઆમ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઇન્સોલન આપવાની સેહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીનો આર્કિસમાં
સખલું અથવા ભંતે માળવું

પેસ્ટનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામગીર અને ધધાદારીઓને માટે
દૂધ ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
અર આનાના સોળ રાજ અને ઉપરાંત વધુના દરેક રાજ
દીક એક પૈસાના બાવથી લેવામાં આવશે. ૧૬ રાજ દીક
ચાર આના અને તે ઉપરાંત દર રાજ દીક એક પૈસા લેવાના
રિવાજ છે. છપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
મુખીમાં લખાણ પૈસા સાથે તીચલે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ. અંદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવાં.
સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એન્ડ એન્ડ બુરો,
ઓલ ટેલીગ્રાફ બિલ્ડિંગ્સ ૧૯,
૫૦૬ સ્ટ્રીટ—કોલોમ્બીયા.

ચરેતરની તપખીર—ચરેતરની સર્વો-
તમ તમાકુમાંથી શ્રીમંતો માટે ખામ હાથે
ધુટા બનાવેલી—કીમત રૂ.૧૦૦ના રૂપિયા
ચાર—નમુના મફત ચરેતર બ્રાન્ડની,
(૬૨) નવીય દ,

“લગનુ” પટલ નામની ચોપડી એક
આનાની ટીકટ સોલ્લી મંગાવો.
ડી. એન. શાહ, ખપારીયા ચકલા
સરત.

અથાપિ બહાર નજ પડેથી એ
મુખપ ઇલાકાની ભુમોળની પ્રત્યોત્તરમાળા-
ચાર આના ધીજા ધોરણ માટે અંગ્રાણીત
મનોચત્ત ચાર આના દરેક ચોપડીનો ડીકટ-
શન શિક્ષક તૈયાર છે.

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.
(૬૩) શાહપોર—સુરત.

“રેલ્વે બુલમમાંથી” પરાધીન મુંગા
કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દુર કરવાને જ
તમારે કોઈપણ પ્રકારની મદદ, બાવમી, અથવા સાદા-
ર્ય લેખી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદને હલોગ
વધારે ફેલાવ્યો જો હોય નો “ઇન્ડિયન બોર્ડ
ઓફ ડાઇરેક્ટરસ” ના ઉપરીપણા ન.મી રેલ્વે
મેનજમેન્ટ આફ રેલ્વેઓ સ્થાપનાનું દાખા મારે, આ
ખાતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે
જણાવેલ સદ્ગુરુચ પાસેથી મળશે:—

છપરાજ છ. નેનસી
ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જરસ એન્ડ ટ્રાંશીક
રીલીફ એસોસીએશન,
બોરા બહાર સ્ટીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ.

અમારા ધરાકો કેણું છે ?

હીમ હાઇનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર, છ. સી. આઈ. ઇ. હીક હાઇનેસ મેનર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી
આઈ. ઇ. હીક હાઇનેસ મુસાલમ ધારાજ સાહેબ સર, કે. સી આઈ. ઇ. હીક હાઇનેસ મુસાલમ વતીજ સાહેબ
સર, કે. સી આઈ. ઇ. હીક હાઇનેસ કામર સાહેબ, સી. વેસ આઈ. અને બીજા રાજ ૧ હાગાલએ. નવાબ
સાહેબો, નામદાર સર રતના ધારા સજાના મેનર એનરબલ સર, તથા બીજા એનરબલ મેનર, મુખ્યબી હાઈ
કોર્ટના નામદાર જજ સેન્ટ્રલ જોડે. કન્ટો, કમાન્ડીંગ આર્મીસરો લેફ્ટનન્ટ કન્ટો, મે રો, મેટને, નામદાર
વાઈસરોય સાહેબના આનરરી એ. ડી. સી લેફ્ટનન્ટ, પ્રાઇમ મીનર, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કૌમસ
અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આઈસ્ટેટ, પોલીટીકલ એગન્ટ, સરકારી સીનલીયન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીસ
નરો; કલેક્ટરો, સુપરિન્ટેન્ડન્ટ અગ્રીકલ્ચરલ, સુપરિન્ટેન્ડન્ટ વાઇસરીયલ અસ્ટેટ, (દીર્ઘ) રેલ્વે મેનરો; અગ્રીકલ્ચ-
રીય એગ્રીકલ્ચર ડીપાર્ટમેન્ટના ઇન્ડસ્ટ્રી, મેન બહાર, એગ્રીકલ્ચર ઓફીસી પીસ, છગાના માછપોચાસ કમીસ-ર, ઇન્ડિયન
મેસનર કોન્ટ્રોલના રાજિગાન કમીસીના પ્રમુખ, લેસ્ટરો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ એક પોસ્ટ ઓફીસી, ઇન્ડિયા,
એનરબલ સરમયન જનરલ સર ડેપુટી સર્જન્ટ કી સી એસ. આઈ. એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર જનરલ એક ઇન્ડિયન
મેડીકલ સર્વિસના પ્રમુખ હતા ને રોગીલ રેડ ક્રોસ વેર હોસ્પીટલ, કે જેમાં મેનર એનરબલ સર, એ. સ્ટેવર્ટ સી
આઈ. ઇ. કલકત્તા તથા મેનર એ ઇ વહર. આઈ એમ એન. જેવા મોડા નામીકલ સરનામી રીક્ટરો
બ્યુરોનાયક હતા તે મેરી સરકારી હોમીયોપથ, (યુરોપીયન સીરીય સરમયને લેફ્ટનન્ટ, કેપ્ટનો) (આઈ એમ
એસ.) એમ. ડી અને વિવાયની ડીમાં ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો, કોલેજના પ્રીન્સીપલો, યુરોપીયન તથા દેશી
અમલદારો અને ગુરુઓ તથા જુદા જુદા રોગના મોટી પદ્ધતિના અમલદારો અને ગુરુઓ વગેરે —

આદરશાહો ચાકુતી.

અમે તે કારણથી મુખવેલી વાકાત પાળી લાવે છે પુરપાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવંશી ચાકુતી વર્ષ
વિકાસના તમામ વ્યાપી મળે છે અને વીર્ધ્ય વધુ બનાવી ખર પુરપાતન આપે છે. ખરી મરદાદ આપનાર અને
નબજા માણસને પણ નુવાનની માફક જોસવર બનાવનાર આ દગનો લાભ લેવા અમારી ખાસ જવાબલ છે આ
દવા વાપરવામાં કોઈ ભલની પરેશન નર નથી. ૪૦ ગ્રામીની કળી એકના રૂ. ૬૫.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને ચરવચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી ભવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” બુકે કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી સુગર ફ્રેટેડ કવીનાઇન કંસકેરા વેલુટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને સુશુકારક, બનાવટો મુખર્ષ મધ્યે મારક્રીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડા. ડી. રાઈટર એન્ડ કંપની

(૨૧)

“ટીકલી” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખર્ષ. નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સધીના અને ગાઉમતા દરમિયાં આ એક ધણેજ અસરકારક, સમગ્રાણ અને ઝડપી ધવાળ તે દ્રવણ તામણું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન માનેવા વા, તમામ ભવનો સંધીવા, સાંધેડીકા, માઉટ, જઝાળી, ફરતલ, આકર્ષ નસોણું ખેંચાડું, કમર, છાતી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખનું, બરડાની ફાટ, બચાંચોના નખળા પડેલા પગે શુક્રેણું સેત્તે, મુઝેલા તથા મંડેલ ગવલા સંધા અને હાડકા અકરસાત, લમખેગે, લકચો, લચક, ચસક, વીગેરે તમામ ભવનો સરીરના જુના દુખારને ઝટપટ સાત કરી નખળા પડેલા અવયવોને તાકાત બહાર લોહી ફરું કરી નવી છંદળી બખરાવી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફૂત રૂપીઆ એક.

સર્વે જાણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે. બાહ્યગામવાળાઓએ નવસારી લખડું.

(૪૫)

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.
હેડ ઓફીસ:—દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

રેટોલ

DRIVES AWAY RATS

ગોળીઓ.

(૨૬૨૪૬.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની બુદ્ધી ઉપર આગ્રાહ અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી બુદ્ધીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હિમેશને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહાંશી જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરડીને દુન રાખવાને માટે ઘણેજ અકમીર કબાચ નીવડયો છે કારણ કે તે વાપરયાથી મરડી. ઉંદરો નહાંશી જાય છે. ઉંદરો મરડીનું સુગ કારણ માટે તેમને દુર રાખ્યાથી મરડી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ બુદ્ધી જગ્યાએ બસા પુકા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી. એથી દીવસે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જગ્યામાં મંગાવનારને માટે ખાસ લાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, —મુખર્ષ.

જો

“ઇનકમટેક્સ.”

તદ્દમારે ત્રીજી વર્ષના ઉત્તરમાંની હાડમારી અને
જુલમ અટકાવવાં હોય, હાંદી બેપાર ઉલ્લેખને થતી
હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭
પૌંડનેા હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ઘસારો અટકાવવો હોય,
હાંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની નોકરીઓ જોઈતી
હોય, હાંદી ઉલ્લેખ હાંદતાજ લાખ માટે ખીલવવો
હોય, જાહેર મળની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સરકાર જોઈતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ જોઈતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ મંજો.

ઉપર દર્શાવેલ રેલ્વે સંબંધી લડત ચલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા તાની રકમની મદદ ફોંડન
ફરસાસ દાદાચાતજ ૩૧૧, હોલંબી રોડ, મુંબઈ,
એ સરનામે મોકલવા વીનંતી છે

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી.
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળેા અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પળલીક એકાઉન્ટન્ટ

ખોાએ કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૨, કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર:

પાટણવાલા બામ,

રૂમીટીઝમનો કટ્ટા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાજ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાંનો દુઃખાવો, હાંત તથા કાતનો દુઃખાવો માખ, વીછુ, વગેરે બહેરી
દખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
ખાટલી મંગાવી ખાત્રા કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. બા.
વી. પી. ખરચ જીલ્ડું તે શીવાય

ઘણી બતના પુશ્પોદાર મધ મધવા તાજ પુલીમાંથી બનાવેલા
હેર એકલી અત્તરો તથા એટો મલશે, અને દરેક બતના
ઇંગ્લીશ શેન્ટો લવંડર શાણ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલશે.

વી. પી. ઘી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

(૫૯)

ભાણપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંજુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંજુન સમાચાર

જેમાં રંજુન શહેરની તથા બર્મા પ્રદેશની બધી અગત્યની ખબરો, જાણવાબેગ કોટા, ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવસ્થાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,
છૂટક નકલનાં રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોગ્રામટર “ રંજુન સમાચાર ” પત્ર તથા

“ રંજુન સમાચાર ” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ મકાની નાં ૨૭-રંજુન.

રંજુન સમાચાર પ્રેસ.
નવી નંબર ૨૭, ૪૨ નંબર ૫૩-રંજુન

નોટ—આખા બર્મા પ્રદેશમાં “ રંજુન સમાચાર ” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસતીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અબરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાંગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથેનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર કમીશન.

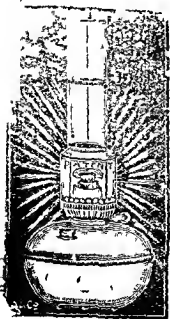
૬૦ દાવડાની કુંાં,

મરમાહેવીના કુવારા પાસે,

મુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અબરખની ચીમનીનું પેટંટ (માલીકની બીજી શોધોની રક્ષાબેન લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા જાતે મળો.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૪૯,૫૯,૯૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સદામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એચ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રેસીડંસી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેકો તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વહી ઑફીસ:-એલાહાબાદ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની બાકી ઉપર બ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

"

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:o:—

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હિસાબ ગોદરેજ પ્રબલે આપ્યો છે. કેટલી ઇવર્ટ લેખમની આફ્રીસની આગમાં અને કાપડ બનાવની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેખમવાળાઓએ તેમજ સર સામુઅ જેમ્સે કેવીકે પોતાની હન્ટરોની કીમતની વેલાતી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંકિથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને ખરમાની સેર્વીંગ બેંકે માટે સરકારને ૩૭૨ તીજેરી ભેંજતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ૩૭૨ તીજેરીનો ચોરકર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં જ્ઞાન ક્રાનસીસકોમાં થ્રેડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હન્ટરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકાનું હુન્નરકોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન-ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, જ્ઞાન ક્રાનસીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરબ્રુક હોથાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બજામાં એવી વાત આવી છે કે જે બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભે કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના ખનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરબ્રુક હોથાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હુમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવશાન્ત—હેર ઓધલ બહાઈ ઓધલ
(વાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે બહાઈ ઓધ
લના લાળા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવશાન્ત હેર ઓધલમા બહાઈ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઈનામ અમે આપશું

બાટલી ૧ ના રૂા ૦-૧૨-૦

દરેક બાટલીના વપારીઓ પાસેથી મળશે
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું
ગ્રોપરાઈટર્સ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરંચુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ

(૫૩)

THE
Bombay Mill Stores Supply
Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.
19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltinge,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands.
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Wool Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packings,
Canvas Hose, etc., etc., etc.,

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us*

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું, VOL. XII MARCH 1920. No 9 માર્ચ ૧૯૨૦. અંક ૯ મો.

અનુક્રમણિકા

વિષય	પાટ	વિષય	પાટ
વેપારી વીષયો		૪ કાપડની વેદારા	... ૪૧૪
૧ કાગળ બનાવવાનો હોલો	૩૬૨	૮ ખાડની આયાત	૪૧૫
૨ લાખ " "	૩૬૪	૫ સુતર ની નખરવાર વેદારા	... ૪૧૬
૩ મોનેગ્રાફ તથા મોરીયમ	૩ ૬	૬ સુતરની માતવાર વેદારા	... ૪૧૬
૨ ચેમ્બર વિભાગ	૩૬૮	૭ સુતરની આયાત	૪૧૭
૧. ચેમ્બરની કમીટીની સભા	૩૬૮	૮ વેપારી યુગપરંપરા	૪૧૮
૨ " સભા-કમીટીની સભા	૪૦૦	૧૦ દિ દુસ્તાનનો ફરીયાદ વેપાર	૪૨૧
૩ ચેમ્બરમાં આવેલી ચોપડીઓ	૪૦૧	૬ વેપારી ખબરો	૪૨૫
૩ બીજી ચેમ્બરો	૪૦૩	૭ અધીપતીના લેખ તથા નોંધ ...	... ૪૨૮
૪ કાપડો અને કોર્ટના ચુકાદા	૪૦૩	૧ હાંદી ચલણ	૪૨૮
૫ વેપારી આંકડા વગેરે	૪૦૪	૨ ઇંગ્લીશ ચેક બોર્ડ ઇ ક્રિયા	૪૩૪
૧ નવા પેટરો	... ૪૦૪	૩ વેપારી કેળવણી	૪૩૬
૨ નેશનલ સ્ટોક કમિશનરો	૪૦૬	૪ નોંધ	.. ૪૩૭
૩ કાપડની વેદારા તથા આયાતની સરખામણી	૪૧૪		

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અને જવાબદાર નથી

આ માસિકનું લવાજમ મુળધના આંકડાને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બહાર ગામના આંકડા માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુદા રાખવામાં આવ્યું છે છુટક નકલ એટના આના ૬ છ નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર મુજબનો હોય તો કાઢી નાખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું જાની શક્ય નહિ.

રીડીંગ મેન્ટરમાં અને જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે જો મહેલે પોતાની જાહેર ખબરો મેન્ટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે આંકડાને આંકડા તારીખ સુધીમાં અંક ન ગણે તેમજ અમને તુરત ખબર આપવી જરૂરી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીટીકમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય પાછળથી બધી પ્રતો ખપી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે જવાબ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે

ઈન્ડિયામાં ફોરોર્ગ ટાઇલનું જાણીતું ખાતું—ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ ૨૧ બેક આ, ફ્રીટ, મુંબઈ.

કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ.

કાગળ બનાવવા માટે જે માવે તૈયાર કરવામાં આવે છે તે બે જાતનો હોય છે. એક જાત એવી હોય છે કે તે બનાવવામાં રસાયણ ક્રીયાનું કામ પડતું નથી. એમાં તો ચીજોને ભીંજવી કુટવી વગેરે સારી ક્રીયાઓજ હોય છે તેમાં પણ હેતુ માત્ર એટલોજ હોય છે કે રેસા છુટા પાડવા. તે પછી એ ચીજોનો ભુકો કરી પુરકળ પાણી વડે ધોવામાં આવે છે અને પછી પાણીમાં ભળીને લોહી જેવો ઘઘ ગળેલો એ માવો કારીને અને કાળીને નીચેવીને એકઠો કરવામાં આવે છે તેને જાગરમાં સુકો મીકેનીકલ માવો અને સીલો મીકેનીકલ મવો કહેવામાં આવે છે. ઉન વગેરેમાંથી ફેટલું કે કાપડ માત્ર ટીપીને બનાવેલું હોય છે તે છતાં જેમ સંચામાં વણાયલા કાપડ જેવું ઘટ રહે છે તેમ ઘટ રહેવાનું. શુષ્ક આ મીકેનીકલ માવામા નથી અને તેથી માત્ર હલકી જાતના કાગળ એમાંથી બને છે તેમ છતાં એવા કાગળો માટેની માગણી ઘણી રહે છે.

રસાયણી ક્રીયાઓ પ્રકારની અને શુંચવણ લેવાલી હોય છે. જેમાંથી પાણી આરપાર જઈ શકે એવાં ઝીણાંમાં ઝીણાં પણ છીદ્ર વીનાના પદાર્થોને એ ક્રીયાથી જુદા પાડવામાં આવે છે અને પછી બાકી રજકણ જેવો ભુકો રહે છે જે જીનો હોય છે ત્યારે માવો કહેવાય છે. એ ક્રીયાને માટે વપરાતી ચીજો ઉપરથી એની જાતના નામ દેવાય છે. જેમ કે, સોડા પદ્મ, સલ્ફેટ પદ્મ વગેરે. જુદીજુદી જાતનાં ઘાસ, લાકડાં, ચીયરાં વગેરે ઉપર આવી રીતની રસાયણી ક્રીયા કરી શકાય છે. તે સર્વ માટે શરૂઆતની વીધી એક સરખી હોય છે. લાકડું હોય તો તેના કકડા કરી, છાલ કાઢી નાખી, ગાંઠો હોય તેની આરપાર છીદ્રા પાડો અને એ બધાંનો ઉપરથી કચરો દુર કરો. પછી તેને પચાવવાની ક્રીયા કરાશે. તે માટે તેને આલકલી ગથવા એસીડવાળાં પાણીમાં ભીંજવી રાખવામાં આવે છે જે વેળા ફેટલો સમય ફેટલી ગરમીમાં અને હવાના તથા ધીજા ફેટલાક દબાણ હેઠળ એ પદાર્થ એવી રીતે રાખવો તે વીધે સંભાળવું ધ્યાન રાખવું પડે છે કેમકે છેવટે માવો વધારે મળશે કે એછા તેનો આધાર આ ઉપર રહે છે.

રસાયણી ક્રીયાથી ફેટલાક લાભ મળી શકે છે. એ રીતે મેળવેલો માવો ઠરે છે ત્યારે ઘટ રહી શકે છે, અને તે કારણથી ઉંચી જાતના કાગળો એ રીતે બનાવાય છે. હીંદમાં જે જે ચીજો કાગળો બનાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાયા આવે છે તે સર્વ ઉપર રસાયણી ક્રીયા કરી શકાય છે જ્યારે ફેટલીક જાતના લાકડાં એવી ક્રીયા વગર “મીકેનીકલ” રીતે કામ લેતાં પણ જાગરો માવો પુરો પાડી શકે છે.

હમણાં ગોથેનબર્ગમાં નવી રીતે કામ લેવા કાળે એક કંપની સ્થપાઈ છે. એ રીત એવી છે કે જે માવો “મીકેનીકલ” રીતે મેળવાય તેમાં ચાક લોળવીને ઘટ્ટ માવો બનાવવો. ચાકનો એવી રીતનો ઉપયોગ અગાઉ પણ થતો હતો પણ જ્યારે એ મેળાવણીમાં કારખાનીક એસીડ ભળતું ત્યારે ચાકની અસર નાબુદ થઈ જતી. આ નવી રીતમાં એવું છે કે માવામાં ચીકાશ લાવવાને પણ ચાક ઉપયોગી થઈ શકે છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે એ રીતે

ઉંચી પોલીસ કહેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

જનાવેલા ઠાંગળ વધારે સસ્તા, દેખાવમાં વધારે સારા અને જાતમાં વધારે ઉંચા પ્રકારના હોય છે.

જુદીજુદી જાતનાં ચીથરાંમાંથી જનાવેલા ઠાંગળે ની પરીક્ષા લેતાં એમ માલમ પડે છે કે બીજી જે ચીજ સાથે ચીથરાંને ભેળવવામાં આવે છે તે ચીજની સરખામણીમાં ચીથરાંનું પ્રમાણ વધારવાથી પરીણામ વધારે સારું આવે છે. એમાં જે ભેળ વપરાય છે તેમાં પણ રાજથી માવાની જાત હલકી થાય છે. પ્રાણીઓમાંથી નીકળેલી કેટલીક ચીજોની ભેળથી ઠાંગળો માટેનો માવો વધારે સારો ગમે છે. માવો બનાવવા માટે હિંદમાં ઠાંગળો બનાવનારી મીઠોમાં ન ચે જણાવેલી ચીજો હાલ વપરાય છે. (૧) સબઈ ભાગર (Sbai Bhabar) અથવા ખાઈબ (Kaiib) નામથી ઓળખાતું ઘાસ (Ischaemum guastiifolium) (૨) મંગ ઘાસ (Soeram Arundinacium) (૩) ચીથરાં રદી કેથળા, જુદ, શણ વગેરેનો રદી ગાલ વગેરે ; (૪) હીમાલયન સ્પીન્સ વગેરે જાતનાં લાકડાં ; (૫) ૩ તથા અનાજના પાકને અંગે થતાં ઘાસ (૬) એલીફન્ટ ગ્રાસ (એ નામથી ઓળખાતી જાત) ; (૭) અનજાસના રેસા.

પહેલી ગણાવેલી ખાઈબ જાતનું ઘાસ મોટા જથ્થામાં અમુક સ્થળોએ મળી શકે છે અને તેમાંથી માવો બનાવવાની અનુકુળતા સારી હોય છે. જંગાળ, છોટાનાગપુર, નેપાલ તરાર્ધ, મધ્યપ્રાંતોમાં કેટલા વીલાગો, મધ્યહીંદુસ્થાન, સંયુક્તપ્રાંતો, રજપુતાના, તથા પંજાબમાં ઠેક અકગાનીરવાન સુધીના પ્રદેશમાં એ ઘાસ મળે છે. ઠાંગળો માટેનાં કારખાનાઓને એ ઘાસ હાલ માત્ર જંગાલ, સંયુક્ત પ્રાંતો, મધ્ય પ્રાંતો તથા નેપાલ દરમિયાન એટલા ભાગમાંથીજ પુરું પાડવામાં આવે છે. અત્યાર સુધીમાં પચાસ હજાર ટન જેટલું એ ઘાસ એવી રીતે ખર્ચું હશે. એની અરેરાસ હિંમત ટન દોઠ નવ રૂપયાની રહે છે.

મંગ ઘાસ બરૂના જેવું હોય છે. એને સીધો લાંબો પીળો થડનો ભાગ થાય છે અને નીચાણવાળી જમીનમાં એ મળી આવે છે. એમાંથી માવો બહુ થોડો ઉતરે છે તેથી એનો બહુ ઉપયોગ થતો નથી.

બાંધુની ચાર જુદી જુદી જાત આ ઉદ્યોગ માટે ઉપયોગમાં લેવાય છે. નામદાર સરકારે એ વીશે વીગતવાર તપાસ ચલાવી હતી. મી. સીન્ડાલ નામના અમલદારને ૧૯૦૬ માં એ માટે હિંદી સરકાર તરફથી જરમા સુધી મોકલવામાં આવ્યો હતો. એ અમલદારે કેટલીક તપાસ કરાને ભેળવેલી હકીકત એક લેખમાં રજુ કરી છે તેમાં એ ઉદ્યોગની વેપારની દૃષ્ટીએ પણ તપાસ લીધી છે અને બાંધુની જુદીજુદી જાતો માટે કઈ કઈ જગાઓ અનુકુળ છે, એના પાકની ઉતર કેટલી થાય છે તે વગેરે વીગત પણ એમાં દર્શાવી છે.

સાધારણ રીતે આપણા જ્ઞેવામાં આવે છે તે બાંધુ ક્યારેકવાર નકર અને કોઈવાર પોલા હોય છે. એની લંબાઈ થોડી હોય છે. એ બહુજ ઉપયોગી જાત છે. માત્ર પૂર્વ જંગાળ અને આસામ શીવાય હિંદમાં તથા જરમામાં ગળે એ ઉગે છે. એને અંગ્રેજીમાં ડી. સ્ટ્રીક્ટસ (D. Strictus) નામથી ઓળખાય છે બાંધુમાંથી સાફ કર્યા વગરનો માવો કેટલો મળે તે વીશે મી. સન્ડાલે તથા મી. સુમનસ ધ્રુવે કહારેલા આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:-

ધી ભોમ્બે દાખલ માર્ચ ૨૧ એંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ સુબધ.

ખુટથી આપવામાં આવતાં હતાં પણ એ શરત પાળવાનું બહુ બની શક્યું નહીં ત્યારે પાછળથી સરકારે લાખની પેદાશનો અમુક જથ્થો ખરીદવાનું ક્યુલ ક્યુલ જેથી એ શરત હવે પાળી શકાય છે. એ શરત એવી છે કે ખાનગી વેપારી જેટલો માલ નીકાશ કરે તેના અમુક પ્રમાણમાં સરકારી માલ પણ નીકાશ થવાની જામીનગીરી સરકાર પાસેથી મેળવવામાં આવે તોજ એ ખાનગી નીકાશ માટે લાઇસન્સ આપવું, આ યોજનાથી એ'શી હુમ્મર ડ્રેડેવેટ જેટલી લાખ મીનીસ્ટ્રીટ ઓફ મ્યુનીશન્સ અર્થાત દારૂઓળાને લગતાં પ્રધાન મંડળનો ખાતરને પાવીસ માસ દરમિયાન પુરી પાડવામાં આવી હતી.

હિંદમાંથી નીકાશ થતીલાખમાં મોટે ભાગે ઘેરા નારંગી રંગ ધરાવનારી હોય છે. હોય છે. પલારના આદમાંથી મેળવેલી લાખ સાફ કરીને બનાવેલી એ હોય છે. હિંદમાં બનતી એવી લાખના ઘણા નમુના એકઠા કરીને તે ઉપરથી એક સ્વીકૃતિપત્રો નમુનો બનાવી લંડનમાં રાખવામાં આવે છે અને દર વરસે એવો નમુનો નવો બનાવી જુના નમુનાને ટેકાણે મુકાય છે. જે ભાવે સોદા થાય છે તેની સરખામણી માટે માલની અવ તરીકે આ નમુનો ગણાય છે. લગભગ દોઢ મણ લાખ માય એવી પેટીઓ અથવા કોથળા બેચકા કરીને તેમાં લાખ ભરી નીકાશ કરવામાં આવે છે.

મોનેઝાઇટ તથા થોરીયમ નામના પદાર્થો વીશે લંડનની કુલ્ડ ઓફ ઇકોનોમીકસ ખાતે ઇમ્પીરીયલ ઇન્ડીસ્ટ્રીયલમાં મી. એસ. જે. મોન્ડને થોડા વખત ઉપર આપેલાં ભાષણમાં બેણાબું હતું કે ત્રાવણકોરના દરીયાકાંઠાં ઉપર મોનેઝાઇટ બહુ મળી શકે તેમ છે. જેટલા ભાગમાંથી મોનેઝાઇટનો અમુક જથ્થો ધ્રુવીકમાં મળી શકે તેટલાજ ભાગમાંથી હિંદમાં એ રથને બમણો જથ્થો મળી શકે તેમ છે. એ માટે ઇંગ્લંડમાં કંપની લઈ કરવા પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યા હતા અને ત્રાવણકોરના રાજ્ય પાસેથી તે માટે જોઈતી પરવાનગી પણ મેળવવામાં આવી હતી, પણ ઇંગ્લંડમાં તે માટે જોઈતી થાપણ કહાલનાર મળ્યા નહીં એટલે પરદેશના થાપણ વાળાઓને પુછવામાં આવ્યું અને છેવટે જરમનોએ જોઈતી થાપણ આપી પણ તેમનાં નામ એ કંપનીના કામગીજને લગતા પત્ર વ્યવહારમાં રાખવામાં આવ્યા ન હતાં. પરીણામે એ સાહસમાં જે માલ મળ્યો તે ણથો લગાઇ જતા સુધી જરમની ગયો. ધ્રુવીકમાં એ માલ મેળવનારે ત્યાંની સરકારને જે રૉયલ્ટી આપવી પડે છે તે કરતાં ત્રાવણકોરમાં એ માલ મેળવનાર પાસેથી ત્રાવણકોરનાં દેશી રાજ્યની સરકાર ઓછો કર લેતી હોવાથી માલ વધારે સસ્તો પડતો હતો. લાઈ જથ્થા પછી એ વીશે તપાસ કરવામાં આવી અને એ માલનો લાભ જરમનો લઈ ન લઈ એવા ઉપાયો લેવાયા. જરમનોને એ મોનેઝાઇટ ધાતુ પુરી પાડવા માટેનાં કેંદ્રો ૬૬ કરવામાં આવ્યાં અને કંપનીનો વહીવટ થીટીશના હાથમાં રહે એવી રીતની નવી જોડવણ કરવામાં આવી. થીટીશ માલ બનાવનારાઓ જયારે મોનેઝાઇટ ધાતુ માગે ત્યારે તેમને પોતાની પાસે હોય તે માલ વાજી ભાવે આપવાની ક્યુલાતથી કંપનીના ચેર હોલ્ડર્સ બંધાયો. ૧૯૧૦થી ૧૯૧૪ સુધીમાં મોનેઝાઇટ ધાતુ મેળવવાનું કામ કનીલેનની ઉત્તરે દરીયા કીનારે આવેલી ૧૪૨૭ એકર જેટલી જગામાં થતું હતું. ત્યાંથી મળી શકે એવો જથ્થો મી. આઇ. સી. આફુ નામનો વિદ્વાન ૧૯૦૬ હુમ્મર ટન જેટલો ધારે છે એ માટેની પરવાનગી ત્રાવણકોર મીનરલ્સ કંપનીને આપવામાં આવી હતી. તે પછા દોઢસો એકર જેટલી બીજી જગા માટેનો પટો મેથર્સ હોપ્કીન એન્ડ વીલ્યમ્સ.

મેટેલીક શીર્લીંગથી બીલીંગનો ચોરડો ચોસે છે.

લીમીટેડ નામની કંપનીને આપવામાં આવ્યો છે. ૧૯૧૬-૧૭ના વર્ષમાં ત્રાવણકોરના રાજ્યમાં થયેલી મોનેઝ ધંધુની પેદાશનો મોટો ભાગ યુનાઇટેડ રેટસ ખાતે નોકાશ કરવામાં આવ્યો છે. બ્રિટિશમાં યુનાઇટેડ રેટસમાં તથા હિંદમાં ત્રાવણકોરમાં રાજ્યમાં થતી મોનેઝાઇડની પેદાશની સરખામણી નીચે કરી બતાવી છે:—

પેદાશ—ટન.

કીંમત—પાઉંડ.

	બ્રાઝીલ.	યુ. રે.	ત્રાવણકોર.	બ્રાઝીલ.	યુ. રે.	ત્રા.
૧૯૦૬	૬૩૫૯	૨૪૨	.....	૧૪૧૭૪૨	૧૩૫૪૮	.....
૧૯૧૧	૩૬૨૭	૧૧	૮૧૯	૧૧૧૧૦૪	૮૯	૨૪૦૪૪
૧૯૧૬	.....	૧૯	૧૨૯૨	.....	૧૫૨	૩૭૭૧૪

૧૯૧૫માં દુર્નિયાની મોને ઝાઇલ ધાતુની પેદાશનો તેતિર ટકા જેટલો ભાગ હિંદમાં અનેલો હતો.

દુર્નિયામાં ચેરીયમની પેદાશનો નેવું ટકા જેટલો ભાગ ૧૯૧૫માં હિંદમાંથી મળ્યો હતો.

લગાઇ બાગી તે અગાઉ ઇન્ફેન્ડેસ્ટ લેમ્પ માટેના મેંટલ બનાવનારાઓની સ્થિતિ ઘણી ચુરકેલ થઇ પડી હતી. કેમકે ચેરીયમની નાઇટ્રેટ મેળવવાની ચુરકેલ વધી પડી હતી. એ વસ્તુ બ્રીટીશ વેપારીઓને આપવાનું જરૂરમોને હથ જઇ પડ્યું હતું અને તેઓ તેમને એવી સરતે આપતા હતા કે અમુક વરસો માટે એ ખરીદનારાઓ એવી મધુલાતથી બંધાય કે પેતાને બેઠતો સધળો માલ એ જરૂરમન સીંડીકેટ પાસેથીજ લે એ ગોદવણ ચાલુ રહી હોત તેા બ્રીટીશ સ્ટાફસ વધી શકત નહી અને ચેરીયમ નાઇટ્રેટ બનાવવાના રસાયણીક ઉદ્યોગ માટે પણ ઇંગ્લંડમાં પ્રયત્ન થાત નહી પણ કેટલાક બ્રીટીશ વેપારીઓએ માલ ફ્રેંચ પેટીઓ પાસેથી મેળવી શક્યા કેમ કે બ્રાઝીલમાંથી એ માલ મેળવવાનું ફ્રેંચના હાથમાં ગયું હતું. લગાઇ બાગવાથી જરૂરમનીની બાજુ ભાંગી પડી અને ચેરીયમ નાઇટ્રેટનો ભાવ એાગણીસ શીલીંગ ઉપરથી વધીને છવું શીલીંગનો થયો તે પછી કેટલોક માલ ફ્રાન્સથી અને કેટલોક યુનાઇટેડ રેટસથી મેળવી શકાયો. હાલ એ ચીજ બનાવવા માટે ઇંગ્લંડમાં પ્રયત્નો ક્રેતુ પામ્યા છે.

ચેમ્બરની કમીટીની સભા.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને બુચેની કમીટીની મિટિંગ સભા સેમવાર તા. ૬ મી. ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રાજ સંજના ૨-૩૦ કલાકે (૨૫. ૮૫.) ભરવામાં આવી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

(૧) શેઠ જ હાગીર બમનજી પીટીટ.	(૧૦) શેઠ કીરણ જે. બીલીમોરયા
(૨) , સોરાણજી એલજી વાડન.	(૧૧) , જંગલ નારણદાસ
(૩) આ સમ કાજલભાઈ કરીમભાઈ.	(૧૨) , કાજલ દયા હીમ રહીજી તુલ્લા
(૪) શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.	(૧૩) , મનુજીલાલ એ. માસ્તર ,
(૫) , વલ્લભદાસ અતુલજી શીવજી	(૧૪) , માવજી ગોવિંદજી
(૬) , મેતીલાલ વલ્લભજી	(૧૫) , નાનજી હરીભાઈ
(૭) , કે.વી.લાલ કાન્જી	(૧૬) , દેવાશંકર જગદગવન .
(૮) , શુભચંદ દેવચંદ જયેરી	(૧૭) , બી. એફ. માદન .
(૯) , દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી	(૧૮) , એન. એમ. ગુરુમદાર

૧ તમીષ ૧૩ મી બાન્સુઆરી અને ૧૯૨૦ ને રાજ ભરચેલી કમીટીની સભાની જે મીનિટી સમાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પ્રસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. ધી મોર્ડશીઅસ શીપર્સ એસોશિએશન તરફથી ચેમ્બરમાં સર્વોચ્ચેતરીકે દાર્પત થવાની અરજી આવી હતી જેને રાખેલા મુજબ બેલટ ઉપર મે કલવાને કાનવ થયો હતો બેલટ માટેના દીવસો તા ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીથી તા ૨૩મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૦ સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. રફ્ટીનામર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નમવામાં આવ્યા હતા.

૩. ના. હોર્ડ સંકારના વેપાર અને (લાગ આતા તરફથી) બરમા અને મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના રેકૉર્ડ ઉપર જે પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો તેની એક નકલ આ ચેમ્બર પર મોકલવામાં આવે હતી પત્ર ખાતરી આપત નકલ જે ધોરણે નક્કી કરવામાં આવી છે તે સંબંધમાં હતા. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૪. મેમ્બર ૧૬મજી કુવનજી એન્ટુકુ, તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં સ્ટીમર ઉપર રસાફરને પર્ત હાડવાની વહાલો હતો. પત્ર કમીટી આગળ મોકલ્યો ત્યારે કાનવ થયો હતો કે આ સંબંધમાં જે ખાસ કમીટી રચાવવામાં આવી છે તે કમીટી તરફથી શાં પગલાં લેવામાં આવ્યા છે અથવા તે આવનાર છે તે બાબતે પુછાવવું.

૫. કોલમા ઉપરના દેલ્હેના દર વધારવાના સંબંધમાં કમીટી તરફથી તા ૧૧ ડીસેમ્બરને રાજ પ્રોટેસ્ટ મોકલવામાં આવેલી, તેના જવાબમાં ના. હોર્ડ સંકારના દેલ્હે આતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે નવા વધારેલા દર અમલમાં મુકવાનું કામ મંજૂર થયું છે અને તે પ્રમાણે પહેલી એપ્રિલ સને ૧૯૨૦માં અમલમાં મુકાશે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

મારસેક્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ઈન્ડીયન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ ડીપાર્ટમેન્ટના સલામતીને અનુમોદન આપેલું અને લંડન મેમ્બર એક્સ કોમિસનના દરેક ઇન્ડિઅન સેકશનની જે સલામતી હાંસી તેને નહીં. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૩. ૪૨-સી કમીટીના રીપોર્ટની એક નકલ આ એમ્બર પર મોકલવામાં આવી હતી. રીપોર્ટ દ્વારા વધુ વિચાર કરવાને સારૂ નીચેના ગૃહરચેની રજા કમીટી નામવામાં આવી હતી:—

૧. શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ.	૮. શેઠ એન. એમ. મહમ્મદ
૨. ઓ. ૨૨. ફાઇલબાઈ ઠરીમલાઈ.	૯. „ એસ. આર. બમનજી.
૩. ઓ. ૩૧. પુ શેતદાસ ઠાકેરદાસ	૧૦. „ પ્રો. ટેનન.
૪. સર વિઠ્ઠલાસ દાસોદર ઠાકેરસી.	૧૧. „ એલ. ડી. એલ. બક્ષે.
૫. શેઠ મનુ સુબેદાર.	૧૨. „ સોનાબજી એન પે.ચખાનાવાલા
૬. એન. મી ચુનીલાલ વી. મહેતા.	૧૩. „ માવજી ગોવિંદજી.
૭. શેઠ બી. એફ. માદન.	

૧૪. શેઠ :ત-સી કુળજી જેજી એમ્બરની કમીટીના સલામત હતા તેમના ગણની નોંધ લઈ તેમના કુટુંબને ૬ લાસોજી પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા પ્રજાપતિ થઈ હતી.

એમ્બરની સભા કમીટીની સભા.

૨૦ તથા ૨માયણી પદાર્થોના વેપારીઓએ નીચેલી સભા કમીટીનો એક સભા તા. ૨૬-૧-૧૯૨૦ને દીને મળી હતી જે વેળા શેઠ હોરમસજી બાપુજી ગજદરને પ્રમુખસ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું અને રેડ સંજી વલ્લદાસ તથા શેઠ બી. એન. ઝવેરી હાજર હતા. નીચે પ્રમાણે કામઠાજ કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧. રંગની આયાત માટે આપવામાં આવતા ટેન્ડરો બાબત તા' ૨૭-૧૨-૧૯૧૯નો નં. ૩૬૩નો રેટઅસ કલેક્ટરને પત્ર રજુ કરવામાં આવતાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે એમ્બરની કમીટીએ રેટઅસ કલેક્ટરને એક પત્ર લખવો અને તેમાં "અરેબર એસા બાવ" વાંચે જે લખાય છે તે બહુ અચેક્ષ છે અને અગત્ય પત્રમાં જે વાંચે લેવામાં આવ્યો હોય તેને કોઈ જવાબ મળતો નથી એમ ધ્યાન ખેંચી જણાવેલું કે અમને ધમર છે ત્યાં સુધી પ્રોટીસ્ટ માલવાળાઓ એ પુરો પડેવો માત્ર જઈએ તેટલો છે કે નહિ એ સત્તાવ ઉપર આ સર્વ કામઠામાં ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી.

૨ શેઠ કરમનદાસ માવજીને પત્ર રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો કે એમને જવાબ વાળવો કે એક્સિઝનનું રંગ મટેના લાઈસન્સ હવે મળી શકે છે અને કોંગ્રેસ રેડ માટે પણ છુટ્ટી રજા મળે તે માટે કમીટી પ્રયત્ન કરે છે.

ઉંચી પાલીસી ઠરેલા ટેબલટોચ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

ઠ જરમન રંગ આયાત કરવાની ખાખતમાં સગારી જાહેરનામાના સંબંધમાં કમીટીએ નામદાર હીંદી સરકારનાં વેપાર ખાતાંને લખવું કે જરમની સાથે થયેલી સુલેહની શરતોની કચે નીચે દર્શાવેલા રંગ જરમનીમાંથી મેળવવા માટે સરકારે પ્રયત્ન કરવો:—

હાઇકેટ રંગ—(૧) કેન્જો; (૨) બેન્જો રેડ; (૩) ડેડ્ટા પરપુષાઈન; (૪) હીરેકટ ક્રાસ્ટ સ્કાર્લેટ, (૫) હીરેકટ રેડ ક્રાસ્ટ ટુ એસીડ; (૬) હીરેકટ પ્લેક; (૭) હીરેકટ ક્રાસ્ટ પીંક ક્રાસ્ટ ટુ એસીડ; (૮) હીરેકટ બ્રીન; (૯) કાઇસો ફીનીન; (૧૦) હીરેકટ વાયોલેટ; (૧૧) હીરેકટ સ્કાઇ બ્લુ એફ. એફ. એફ. ક્યોટીટી; (૧૨) હીરેકટ બ્લુ પ્લેક.

બેસીક રંગ—(૧) સ્કાર્લેટ કાઇ; (૨) વાયોલેટ કાઇ; (૩) મેલેચાઇટ ગ્રીન કાઇ; (૪) વીકટોરીયા બ્લુ; (૫) મીથીટ બ્લુ, (૬) ઓરેમાઇન; (૭) ઇંઓઝીન; (૮) બ્રુટ પ્લેક; (૯) પેન્કીયા; (૧૦) રોડામાઇન.

એસીડ રંગો—(૧) સ્કાર્લેટ આર. આર. (૨) સ્કાર્લેટ આર. આર. આર. (૩) સોલ્યુબલ બ્લુ પાઉડર, (૪) સોલ્યુબલ બ્લુ કાઇ, (૫) ક્રાસ્ટ રેડ એ.

સલ્ફર રંગો—(૧) સલ્ફર પ્રોલીયંટ ગ્રીન, (૨) સલ્ફર વાયોલેટ છ. છ. (૩) સલ્ફર ઇંડિગો બ્લુ, (૪) સલ્ફર સ્કાઇ બ્લુ, (૫) સલ્ફર આરેન્જ, (૬) સલ્ફર મુન, (૭) સલ્ફર લેમન યેલો.

હીરેકટ કલર, પ્રેમ્યુટીન અને એસો સ્કાર્લેટ.

૪ મેશસ એલેક્ટ્રીક કેમીકલ વર્કસ કંપની લીમીટેડ તરફથી આવેલા પત્રના સંબંધમાં કસાવ કરવામાં આવ્યો કે કંપનીનો માગણીઓને કમીટી ટેકા આપે છે.

ચેમ્બરમાં આવેલી ચોપડીઓ.

G

- 1531 Daily Bolnfol of India 1917
- 1532 Annual Statement of the Trade and Navigation of the Bombay Presidency for 1918-19
- 1533 Record of the Geological Survey of India Volume L part 4 of 1919
- 1534 Indian Constitutional Reforms-Summaries of Reports The Franchise Committee and the Committee on Division of Functions.
- 1535 Joint Select Committee on the Government of India Bill Volume I
- 1536 East India Views of the Government of India upon the Reports of Lord Southborough's Committee Volume III
- 1537 Government of India Bill Arrangement of clauses
- 1538 Recommendations of the Government of India Regarding the Demarcation Between Central and Provincial Revenues

ધી બેન્જો ટાઇલ માટ ૨૧ બેકે ઓટ, ફાઈટ, મુંબઈ.

- 1539 Vips of the Government of India in the Composition of Grand Committees
- 1540' Report on the Production of Tea in India in the Calendar year 1918
- 1541 Proceeding of Controllers with the Indian Munition Board at Simla on October 8th to 11th 1917
- 1542 Indian Customs and their Tonnage
- 1543 Proposing of a Conference for the Consideration of the Organisation Chemical Research in India held at Lahore January 8th 1918
- 1544 Glass and Glassware Note by the Commercial Intelligence Department
- 1545 Indian Munition Board Chemicals and Minerals
- 1546 Indian Munition Board Psoect Tannin Research Factory
- 1547 Indian Munition Board organization and Staff corrected to June 1918
- 1548 Report of the Weights and Measures Committee 1913-14
- 1549 City of Bombay Improvement Trust Administration Report 1919
- 1550 Report on the Administration of the Excise Department in the Bombay Presidency Sind and Aden Financial year 1919
- 830 Report of the Mysore Chamber of Commerce for the year 1918-19
- 831 Report of the Committee Appointed to Enquire into Indian Exchange and Currency 1919
- 832 Bombay Port Trust Inspection Works 10th February 1920
- 833 The Bombay Co-operative Housing Association of the Working Classes in Bombay
- 834 The Bombay Co-operative Housing Association Miss Octavia Hills work ameliorating the Housing Condition of the Poor
- 835 Bombay Co-operative Housing Associations Housing of Working Classes in the city of Bombay
- 836 The Bombay co-operative Housing Association Investment in the Port Tenements
- 837 The Bombay Co-operative Housing Association Cheap Houses for the Middle Classes Improved Type of chawl
- 838 The Bombay Co-operative Housing Association Cheap Houses for the Middle Classes chawls and Flats
- 839 The Bombay Co-operative Housing Association Cheap Houses for Middle Classes Flats and Cottage
- 840 The Bombay Co-operative Housing Association the Housing Problem How it is being taken in England
- 841 Bombay Co-operative Housing Association Housing of the Working Classes in Bombay

ખીજ એમ્પરો.

ખાંડની આયાત ઉપરની જાહાનના સંબંધમાં આમ્રજ્યના દ્વિગોષ્ઠીઓને પ્રજાતર આપવાનો સવલ વીચારવા માટે ટેરીફ વેલ્યુએશન કર્મ ટી સથે મુસલતુ ચલાવતી વેળા રજુ કરવાનું બંગાલ એમ્પર એન્ડ કોમર્સે કમિયું હતું પણ તા ૯-૧૨-૧૯૧૯ને દીને કલકત્તા ખાતે ૨ બેઠી ટેરીફ વેલ્યુએશન કર્મ ટીની સભામાં એ વેલ્યુ થઈ શકયો ન હતો. ખાંડના વેપારમાં હીન ધંધાવાનાં વેપારીઓની કોન્ફરન્સમાં એ વીશે વીચર કરવામાં આવ્યો ત્યારે મોટા ભાગના અભિપ્રાય એવો થયો હતો કે પંદર ટકા જેટલી જકાત પરફેશી ખાંડ ઉપર લેવાય તો આમ્રજ્યમાં ખાંડની આયાત ઉપર દસ ટકા જેટલ જ જકાત લેવાનું રાખવું જોઈએ. હાલમાં વેપાર ખાતાના ડિરેક્ટર એમ.એ.એ. વીશે બંગાલ એમ્પર એન્ડ કોમર્સેના અભિપ્રાય પૂછાવ્યો છે.

દરીયામાર્ગે આયાત થતા માલને લગતા આંકડાનાં સમકારી પુસ્તકોમાં તેલની આયાત ગ્રેલ્ડ નમાં દર્શાવવામાં આવે છે તેને બદલે સ્તલ કે હેડરેન્સમાં દર્શાવવા એવા ફેરફાર વીશે બંગાલ એમ્પર એન્ડ કોમર્સેના અભિપ્રાય માગવામાં આવ્યો હતો પણ તેલને લગતા વંચારમાં હીતધરાવાનાર એ એમ્પરના સલાહદામાં મતભેદ સેવાથી એ એમ્પર એ બાબતમાં કાંઈ અભિપ્રાય આપી શકી ન હતી. એ પુસ્તકે માં ચાંમડાના વેપારને લગતા આંકડા માટે નવે પ્રમાણે વર્ગ પાડવામાં આવેલા છે (૧) કાર્યા; (૨) માફકરેલા; (૩) કેપેલાં એમાં ફેરફાર કરી હવેથી નવે પ્રમાણે (ચાર વર્ગ) ની ભલામણ નોર્ધર્ન ઈંડિયા ટેનમેન્ટ હેડરેન્સ કરી હતી; (૧) કાર્યા; (૨) થોડાં સાફ કરેલા; (૩) કેપેલાં; (૪) કાપેલા, આ ભલામણ બંગાલ એમ્પર એન્ડ કોમર્સે ન મંજૂર કરવા ઉપર મોકલી આપી છે.

ખાંડના કાર્ટેના ચુકાદો.

મેસર્સ કોથબા બાબાજીયા નામની પેઢીએ વંચરામ ધેનજી તથા ખીજ એક વેપારી સામે રૂપિયા દસ હજાર છસે નો સામે દાવો માગ્યો હતો. ફરયાદીને હેડિયું હતું કે પહેલા પ્રતિવાદીએ ૩ અડીદાનો કુખાલો પાળ્યો નહીં તેથી નુકશાની માટે જેટલી રકમ લેવાનો વાદીને હક હતો. જાણ લો તો ૨૫ મી આગરે થયો હતો. અત્રા માલ માટેનો એ સોદો હતો. એ માલ આગરેથી અક્ટોબરમાં આવવની વડી હોવાથી સોદામાં એ મહીના દેશીયાં હતાં માલ નવેબર મરુમાં આવ્યો ત્યારે વદએ પહેલા પ્રતિવાદીને પચ લિંબી ખબર આપતાં તેણે એવા જવાબ પાળ્યો કે મને કાંઈ એ સોદાની ખબર નથી. સોદાના કંટાકટર ઉપર પહેલા પ્રતિવાદીની વતી ખીજ પ્રતિવાદીને પણ આ મુદરમાં પ્રતિવાદી વડી કે સામલ કરવામાં આવ્યો. પહેલા પ્રતિવાદીએ પોતાના ચોપડા બંદોબસ્ત નીત પ્રમાણે નોંધેલા ન હોવાથી એણે જાહેરી હુકમતે માનવાની કારે ના પાડી હતી અને ખીજ પ્રતિવાદીએ રજુ કરેલી હુકમત ઉપરથી વાદીને દાવો પુરવાર થયેલો ગણી રૂ. ૬૭૧૦૦ ખાત્ર સાથે હુકમ નામું કરી આપ્યું હતું.

શેઠ નરબાસ મનોદરનામની જાણીતી ચરુફ પેઢીએ શેઠ આયુબ મહમદ દરબારનગરે વેપારીએ માંગે રૂ. ૧૦૦૦૮૮ને દાદો માંગ્યો હતા વડી સાથે મોટો ચોષ શુદ્ધ પુને નો વાયદાનો હતો છતાં ને બાંધ કરવા માંગે ભાવ પુનેમને દીને હતો તે નરબાસના પોશનને એમને દીને જે ભાવ હતો તે ભવ વાદીએ પ્રતિવાદી પાસે મગતાં વાંધો પડવાથી દાવો ઉતાર થયો હતો. ચોષ શુદ્ધ પુનેમના વાયદા માટે ચેશ વદ એમને દીને રહેલો ભાવ ગણવાનો બંદોબસ્તો રીવાજ કોર્ટે માન્ય રાખી વાદીના દાવમાં રૂ. ૧૦૧૧૮૭-૧-૬ ની રકમનું; છટકાએ જે ચડતે વ્યાજે હુકમનામું કરી આપ્યું હતું.

નવાં પેટટી.

ઠલકતાની પેટટ ઓફીસમાં નવી શોધા માટે પેટટ મેળવવા માટેની અરજીઓમાં કેટલીક ભણવા ભેગ નીચે પ્રમાણે છે:—

પેટટ નંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૫૦૬૫	એચ. ઇ. વોટસન એન્ડ જે. જે. સુડબર	કેશીન નામનો પદાર્થ બનાવવાની નવી રીત.
૫૦૬૮	જી. વેલુગેપાળ.	ધરમાં રસોઈ માટે વાપરવા લાયક સ્ટીમ કુકર
૫૧૦૧	ડબલ્યુ એમ. બર્ફ.	માંસ વગેરે કાપવા માટેના સંચામાં સુધારો.
૫૧૦૭	સી. હોન્ડા.	રસ્તા ઉપર ડામરની માફક પાથરવાની ચીજ તૈયાર કરવાની રીત.
૫૧૧૧	બ્રીટીશ યુનાઇટેડ શુ મશીનરી કું. લી.	ખુટ તથા શુનાં તળીયાંમાં સુધારો.
૫૧૧૬	ડી. એ. ડી. સોસાયટી એનોનીમચેર એલ. એકસપ્લોઇટશન ડીસ. પ્રિવેટસ લીમિટેડસ.	તાળાંની બનાવટમાં સુધારો.
૫૧૧૭	જે. એલ. બરડીન.	બાંધુ વગેરે ચીજમાંથી મ વો મેળવવાની ક્રિયાઓમાં સુધારો.
૫૧૨૫	નાજર મહમદ.	ટ્રેનોને અડધાત થતાં અટકાવવા માટે ચીમલોમાં સુધારો.
૫૧૨૫	એલ. એ. ડી. બેકર.	આમોહાન વગેરે રાખવા માટેની કેબીનેટમાં સુધારો.
૫૧૨૬	ફ્ર્યુએલ સેર્વોગ કું.	કોલસા એ છા બળે એવી નવી ઝાકવણ.
૫૨૦૦	" "	" " "
૫૨૨૩	જી. આર. માંડલકર.	ઘાસની દીવસગીઓ બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
૫૨૨૪	" "	પોનાની એળે સળગે એવી સીગાર, સીગારેટ, બીડી, અગરબત્તી તથા ઉદ્દભવિની બનાવટ.

હાવાતના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

પેટનંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૫૨૨૫	એ. એ. બીસે.	સ્તવ વધા હરીકેનના જેવો સમવડવાળો લે'પં.
૫૨૪૪	હરહામ હુસે દેઝર કુાં.	સેફ્ટી દેઝરમાં સુધારો.
૫૨૫૭	ઈ. ઈ. દત્ત એ'ડ પી. સી. દત્ત.	પોટાશ સોલ્ટ, એમોનીયા વધા, એલ્યુ- મેનીયા બનાવવાની રીત.
૫૨૫૯	સ્વામી આર. પુરી.	પોતાની મેળે સળગે એવી સીગારેટ.
૫૨૬૦	જે. એમ. બેનરજી.	ઓટોમેટીક ફેનનો સંચો.
૫૨૬૧	એન. પી. રો.	રેલ્વેના પ્લેક ઇન્ડુમેન્ટ માટે કંટ્રોલ લોક એટલે કે એને ઠાણમાં રાખવાની ગોઠવણ.
૫૨૬૪	જી. ક્લોએટન જી. લેલોકસ એ'ડ એલ. વાનડર હેડન એ. હોઝર.	તારવાળાં વાજીંગની બનાવટમાં સુધારો.
૫૨૬૫	જે. જલેર.	બે વસ્તુને સાંધવા માટે વપરાતી હોંય એવી ચીજી, સરસ વગેરેની બનાવટમાં સુધારો.

જોઈએ સ્ટોક કંપનીઓ.

બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં તથા માધ્યમીના રાજ્યમાં ગયા હિસેબર માસમાં રજાપાંચવી નવી જોઈએ સ્ટોક કંપનીઓનાં નામ, ઠેકાણાં વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. ૦	નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હિસુ.	પાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૧.	સ્થળ 'ઇન્ડીયન' બેંક	સુરેશચંદ્ર પાકરશી, સ્થળ, બંગાળ.	બેંકરું.	૨૫
૨.	કોઈબંદુર સેંટ્રલ બેંક	એસ. એસ. ગણુપતી આયર, કોઈબંદુર.	,, તથા ધીરધાર.	૧૦૦
૩.	સેંટ્રલ એસ્ટ્રોનોમીકલ કંડ...	એમ. રમમ મદ્રાસ.	,,	૨૦
૪.	વેંકટપુરમ કાનમં કચ્છા-કરનીધી	કે. વેંકટરવાગી નાઈકર વેંકટપુરમ મદ્રાસ.	,,	૧૦૦
૫.	ઈંડો બરમા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની	કુબ્જલાલદાસ, ઉમર-થેલય, ૧૦૨ કલા-ધવ સીટ, કલકત્તા	સ્ટીમરોનું.	૫૦,૦૦૦
૬.	ન્યુ સ્ટીમ નેવીગેશન એન્ડ રેડીંગ કું.	મજગામવાલા એન્ડ કું.	,,	૧૦,૦૦૦
૭.	કલર પ્રોન્ટિંગ એન્ડ હાલો વેસ્ટ	નંદીરાય એન્ડ કું. ૧૩૩ બાલીપાઘાટ મેન રોડ, કલકત્તા.	રંગનું તથા ફોતરકામ ચીન કામ વગેરે.	૧૦૦૦
૮.	કુસુમીક પ્રોન્ટિંગ એન્ડ પબ્લીશિંગ કું.	ચેન્નરથુ બેનરથુ એન્ડ કું. ૨૧૩ બોબજાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	છાપલુ, છાપાવલુ વગેરે.	૫૦૦
૯.	કરાળા પ્રોન્ટિંગ એન્ડ પબ્લીશિંગ કું.	સી. કે. દામોદર, ટેલી-ચરી.	,,	૨૫
૧૦.	દીલ્હી ન્યુસ પેપર કું.	દીલ્હી.	,,	૩૦૦
૧૧.	પારખ એન્ડ કું.	૪૦ કેનોંગ સ્ટ્રીટ કલકત્તા	સામાન્ય વેપાર.	૫,૦૦૦
૧૨.	આલફ્રેડ હરબર્ટ	૧૩, બ્રીટીશ ઇંડીયન સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	એન્જનીયરીંગ અને લોખંડનો માલ બનાવવાનું.	૫૦૦
૧૩.	એ. ઇ. એલેક્ઝાંડર એન્ડ કું.	ડબલ્યુ. ઇ. એલ. એલે કંગાડ, ૨, મીડલ રોડ એંટલી, કલકત્તા.	ચામડાનો સામાન બનાવવો.	૧,૫૦૦

નવી જ્ઞાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણું પુરી પાડે છે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું	હેતુ.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૪. સ્ટુઅર્ટ એંડ કું. ...	એફ ઈ યુશબી, મેંગો લેન કલકત્તા.	કેચ બનાવવા.	૧૧,૫૦૦
૧૫. એ. ટી. ડી. સી. સ્પી ...	પ, હેન્ડીંગ્સ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	સામાન્ય વેપાર.	૨૦૦
૧૬. જેમ્સ ગોરડન એંડ કું. ...	સ્ટ્રેંડ રોડ કલકત્તા.	આર્કિટેક્ટનું અને સામાન્ય વેપાર.	૫૦
૧૭ મોટર વાસ્પોર્ટ ...	મેન એંડ ગુપ્ત કું ૨૦ મેંગોલેન, કલકત્તા	મોટર મારફ્ટને હોડોને લઈ જવા વગેરે.	૧૦૦
૧૮. બી. બી. સ્વાસ એન્ડ પાલ, જવેલર્સ ...	બી. બી. સ્વાસ ૧૬૬, બોળગાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ધરેણું બનાવવાં.	૧૦૦
૧૯. આર્થ આયુર્વેદીક મેડીમીન સપ્લાઇ એંડ ટ્રીટમેંટ કું.	શર્મા એંડ કું. ૧૦૫, બુરૂટ રોડ હાઉરા.	આયુર્વેદીક દવાઓ બનાવવી.	૧૦૦
૨૦ બજા ભોગીની ભેઈટ સ્ટોક કું. પની ...	સસધર કુમાર ધોમ, બજા ભોગીની, બંગાલ	દવાઓ વગેરે જરૂરની ચીજો પુરી પાડવી.	૨૦
૨૧. ઇસ્ટ બંગાલ ઇંડસ્ટ્રીયલ એંડ એગ્રીકલ્ચરલ સીન્ડી કેટ ...	મોહીની કુમાર દત્ત ૧૨ આલ્ડ પોસ્ટ ઓફીસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ખેતીનું, ડેરી કંપનીનું તથા ઉદ્યોગોને લગતું	૧૦૦
૨૨. ઇકોનોમીક કુડ સ્ટોર ...	ઇકોનોમીક એજ સી ૧૪૦ હુમ્મીય મુકરજી રોડ, ભવાનીપુર, કલકત્તા.	ખોરાકની તથા ઠાચો ચીજોનો વેપાર.	૧૦૦
૨૩. આર્થર પાટલર એંડ કું. મુમ્બઈરુર ...	બાટમર લોરી એંડ કું કલાઇવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	લોખંડની ચીજો, ઇટેા વગેરે બનાવવી તથા કંટ્રાક્ટોનું કામકાજ કરવું.	૧,૨૦૦
૨૪. ઇંડસ્ટ્રીયલ એજ સી ...	કોગીલા બંગાલ.	આસામ સીલ્કટ ટી. કું. ની એજ સીનું કામકાજ કરવું	૧૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	આપક રૂ. ૧,૦૦
૨૫. ઇડીયા લેધર મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની ...	આર્ટર્ટ બેંક ખીલ્ડીંગ કલકત્તા.	આમકાનો માલ ખનાવવો તથા તેનો વેપાર.	૧,૦૦
૨૬. ડી. એમ. થાડેન્સ એન્ડ કું.	૧૧, સધાખઝાર લેન, કલકત્તા.	ભુટ રૂ તથા રેસાવાળી ચીજોનો વેપાર.	૫૦
૨૭. સીવીલ ભુટ એન્ડ લેધર વર્ક્સ ...	સાયફત ગુહા એન્ડ કું. બંગાલ.	આમકાનો માલ ખનાવવો તથા તેનો વેપાર.	૨૦
૨૮. એન્ડ્રો અમેરીકન મોટરકાર કંપની ...	એ. અન્ડરવુડ, બંગાલ.	મોટરકાર તથા ઓટો મોબાઇલ રાખવી વગેરે.	૧,૦૦
૨૯. આરાયંટ કું. ...	૪, કાઉન્સીલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	સામાન્ય વેપાર.	૩,૦૦
૩૦. એન. મીન એન્ડ કું. ...	૭, સ્વેલોલેન કલકત્તા.	સામાન્ય વેપાર.	૧
૩૧. ઇડીયા ઓટોમોબાઇલ એન્ડ હલેક્ટ્રીકલ્સ.	ડી. ક્રાન્મીસ એન્ડ કું. ૨૮૬ બાબઝાર સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	મોટરકાર, મોટર સાઇકલ વગેરેનો વેપાર.	૧,૫૦૦
૩૨. ઇડીયન લુડ પ્રોકલેટસ કું. ...	ગીલેન્ડસ ગ્રાબુથનોટ એન્ડ કું. ૮, કલાઇવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	રંગ બનાવવા.	૧,૫૦૦
૩૩. વાઠો ...	ભુ એલ. વાઠો, ૫, આર્મી, કલકત્તા.	હાટેલો રાખવી મીઠાઇ બનાવવી વગેરે.	૧,૦૦૦
૩૪. ખીલીશ ઇડીયા હલેક્ટ્રીક ઇન્સ્ટ્રક્શન કું. ...	ખાદમર ભોરી એન્ડ કું. કલાઇવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	હલેક્ટ્રીકલ એન્જીનીયર કંટ્રાક્ટર વગેરે.	૧,૦૦૦
૩૫. પ્લેટર્સ એસોસિએશન ...	કોમીલા, બંગાલ.	સામાન્ય વેપાર	૧૦
૩૬. સેન પ્રધર્સ ...	સ્વેલો લેન કલકત્તા.	અને કમીશન એજન્ટ.	૨૦
૩૭. વીક્ટોરિયા કલબ ...	સંતનીધન રૅય સુઝકર લેન, કલકત્તા.	હાટેલો કહાલવી વગેરે.	૧૦૦
૩૮. બંગાલ શેલ્કાક ફેક્ટરી ...	સેનપ્રધર્સ, સ્વેલોલેન કલકત્તા.	લાખ બનાવવી વગેરે.	૫૦૦

હીવાલના માટે ફ્રેન્ચી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

નં. નામ.	અથેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૩૯. કોઈગળટોર ટાઇલ વર્કસ...	સી. એસ. વેનલ નાઇડુ, કોઈગળટુર.	ઈંટ નળ વગેરે બનાવવાનું.	૧૫૦
૪૦. ઇંડીયન કેર્નિંગ કું. ...	એન. એમ. કાર્ટર મદ્રાસ.	બાનવરોનો તથા માંસનો વેપાર.	૭૫૦
૪૧. ખાનદેશ શ્રીકૃષ્ણ ટ્રેડિંગ કું.	ગણપતલાલ પરશરામ સરદાર ગૃહ મુંબઈ.	વેપાર તથા આડત	૩૦૦
૪૨. બુલ બ્રધર્સ એંડ કું. ...	હેન્રી માર્ટીન બુલ સેંડ- હર્ટ બ્રીજ, મુંબઈ.	,,	૫૦૦
૪૩. ન્યુ ઇલેક્ટ્રીક ટોટલાઇઝ ઝેરર કુપની ...	એચ. એમ. વૉટસન સેંટ હર્ટ બ્રીજ, મુંબઈ	ઇજનેરિંગ.	૧૦૦૦
૪૪. બોમ્બે ટેનરીઝ ...	રાજ સુલતાન સીંગ એંડ કું સેંટ હર્ટ બ્રીજ, મુંબઈ.	ચામડાં તથા તેમાંથી બનેલા માલનો વેપાર	૧,૦૦૦
૪૫. ઇંડીયન ટાઇલ એંડ ગ્લાસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ...	મગનલાલ વીઠલલાસ પાઠશાહ એંડ કું. મુંબઈ.	રમકડાં, કાચનો માલ, નળીયાં, ઈંટ વગેરે બનાવવાનું.	૧૦૦૦
૪૬. તાતા ઇલેક્ટ્રીકેન્સ ...	તાતા સન્મ નવસારી બીલીંગસ કોર્પોરેશન મુંબઈ	વીજળીક રસાયણી પદાર્થો પુરા પાડવા વગેરે.	૨૫૦૦
૪૭. રીલાયન્સ મોટર વર્કસ ...	કાપડીયા એંડ કું મુંબઈ.	સાઇકલ મોટરકાર અને સર્વ બાતની ગાડીઓનો વેપાર.	૩૦૦૦
૪૮. કોડર એન્જીનીરીંગ વર્કસ કુપની...	ડબલ્યુ કોડર એંડ કું. કરાંચી.	બોઇલરો તથા લોખંડનો અને પીત્તળનો સામાન બનાવવો તથા ઇજનેરી કામ કરવું.	૧૫૫
૪૯. ઝંડુ ફાર્માસ્યુટીકલ વર્કસ...	બુગતરામ એંડ કું. મુંબઈ.	દવાઓ અને રસાયણી પદાર્થો બનાવવા.	૭૫૦
૫૦. ઇમામશાહ ટ્રાન્સપોર્ટ કું...	કાકા લક્ષ્મણ કરમસી એંડ કું. અમદાવાદ	ગાડીઓમાં ઉવાડોનો લાવલકળ કરવી.	૧૨૫

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે રૂં થેંક સીટિંગ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૫૧. પટેલ	જહાંગીર સોરાખી પટેલ મુંબઈ.	મુગંધી પદાર્થો વગે. ફેનો વેપાર.	૧૦૦
૫૨. ઓગલે ગ્લાસ વર્કસ ...	એસ. પી. ઓગલે એંડ કું. કરાડ, મુંબઈ.	ઠાચ બનાવવા.	૨૦૦
૫૩. એલ્યુમીનમ મેટલ મેન્યુ- ફેક્ચરીંગ કું.	ડાહ્યાભાઈ હીરાચંદ હલાલ એંડ કું. અમદાવાદ.	ઇલેક્ટ્રોમેટલ રીફાઇ- નર્સ.	૨૩૮
૫૪. શ્રી સ્વદેશી ભંડાર ...	માસ્તર એંડ કું. નડીયાદ.	સ્વદેશી ચીજોનો વેપાર	૧૦૦
૫૫. ડી. કાવસજી એંડ કું. ...	ડી. કાવસજી એંડ કું. મુંબઈ.	વેપાર અને આહત.	૧૦૦૦
૫૬. તાતા ટ્રેડીંગ કું.	બી. એચ. દસ્તુર મુંબઈ.	" "	૧૫૦૦૦
૫૭. જવેલરી કન્સાઇનમેન્ટ્સ...	પાનાચંદ માનચંદ એંડ કું. મુંબઈ.	મોતી તથા ઝવેરાતને વેપાર.	૫૦૦૦
૫૮. હમશીયલ એંડ ડિટ્રીંગ સોસાયટી	રૂપર, પંબજ.	વેપારી નાણાં સંબંધી સંસારીક તથા કેળ વણી સંબંધી ઉત્પત્તિ	૧૦૦
૫૯. સ્વદેશી કેશ રટોર્સ ...	લાહોર.	સ્વદેશી વસ્તુઓ બના વવી તથા વેચવી.	૨૦
૬૦. સંસાર ટ્રેડીંગ કું. ...	સીમલા.	હોદ્દો ચીજોનો વેપાર.	૫૦
૬૧. બીયાવર ટ્રેડીંગ કું. ...	સહુદામલ બીયાવર.	વેપાર અને આહત.	૧૦૦
૬૨. ભારત ડેરી	પ્રદલાલ બટીકા બુધના ગેટ મીરત સીટી.	દોરો ઉછેરવાની રોત સુધારવી.	૧૦૦
૬૩. નયાનગર મીલ્સ કું. ...	નરસીલાલ મુળજી પં- ડ્યા એંડ કું. ફોર્મસ સ્ત્રીટ, મુંબઈ	"	"
૬૪. બાઈચંદભાઈ લખુભાઈ મી- લ્સ કું.	હીરાલાલ એ. પારેખ એંડ કું. અમદાવાદ.	કાપડ સુતરની મીલનું.	૫,૦૦૦
		"	૫૦૦

૨. આ પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૫. બોમ્બે ઇંડરત્રીયલ મીલ્સ કું.	સી. એચ. જગજીવન એંડ કું. મુંબઇ.	"	૨,૫૦૦
૬૬. મીનરવા મીલ્સ...	એન. સીફર એંડ કું. મુંબઇ.	"	૩,૦૦૦
૬૭. સીધ યુનાઇટેડ મીલ્સ કું.	કુંગરસી એંડ કું. મુંબઇ	"	૮,૦૦૦
૬૮. તીરૂપર સ્પીનીંગ એંડ વીર્ધીંગ કું. ...	ટી. રટેન્સ એંડ કું. કેમ્બ્રિજ ...	રૂ સાફ કરવાની મીલ વગેરે.	૧,૫૦૦
૬૯. બાગીરથી બ્રુટ મીલ ...	બંદો એંડ કું. હેર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	બ્રુટ તથા બીજી રેસા-વાળી ચીજોમાંથી માલ બનાવવો.	૫,૦૦૦
૭૦. નંદરનાર છર્નિંગ પ્રેસીંગ એંડ ટેક્સટાઇલ કું. ...	નાનાલાલ મગનલાલ એંડ પ્રથર્સ, વીરમગામ.	રૂ સાફ કરવું ગાંસડી બાંધવી વગેરે.	૧૫૦
૭૧. રૂપનારાયણ સપ્લસ મીલ્સ.	ઇસ્ટર્ન એજ્સી લાલ બલ્લર સ્ટ્રાટ કલકત્તા	ચોખ્ખા સાફ કરવા વગેરે	૫૦૦
૭૨. મોડર્ન એઇલ મીલ્સ ...	બેનરજી એંડ મુકરજી એંડ કું. લાલબલ્લર સ્ટ્રાટ, કલકત્તા	તેલ બનાવવાં.	૧૦૦
૭૩. પટણા એઇલ મીલ ...	પંડીત એંડ કું. પની બંકીપુર.	"	૨૦૦
૭૪. પંચવટી ટી એસ્ટેટ ...	શાંતી નીધનરાય ભ-લપઇચુરી.	આ ઉગાડવી	૨૦૦
૭૫. હાંતમાયા ટી કું. ...	ફીલ્ડબર્ન એંડ કું. પની ફેરલી પ્લેસ કલકત્તા	" "	૧૫૦
૭૬. મણીપુર હોઆર્સ ટી એંડ ટ્રેડીંગ કું. ...	બેન એંડ કું. સ્ટ્રેંડ રોડ, કલકત્તા	" "	૧૦૦
૭૭. પાયોનીયર ટી એંડ ટ્રેડીંગ કું. પની ...	બ ગાલ મર્કેટાઇલ એ-જ્સી બંગાલ.	" "	૩૦૦
૭૮. યુનાઇટેડ બંગાલ ટી એંડ ટ્રેડીંગ કું. ...	" "	" "	૩૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧, બેંક સ્ટ્રીટ, શેટ, મુંબઇ.

નં. નામ.	અચેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦.
૭૬. બાર્ગેન ટી એન્ડ ટ્રેડિંગ કું.	બેન એન્ડ કું. સ્ટેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	યા ઉગાડવી	૧૦૦
૮૦. આસામ સીન્ડ્રેલ ટી કું. ...	ઈડર્સીયલ એન્ડ સી કોન્સીલ, બંગાલ.	" "	૩૦૦
૮૧. નગેલ ટી કું. ...	બે. એન. રાય ચોધરી લાયન્સ રેન્જ કલકત્તા.	" "	૧૨૦૦
૮૨. ભુબંધર ટી કું. ...	" "	" "	૧૨૦૦
૮૩. મોરઘાટ ટી કું. ...	" "	" "	૧૨૦૦
૮૪. અંધાર માણીક ટી કું. ...	બે એન. રાય ચોધરી લાયન્સ રેન્જ કલકત્તા.	" "	૩૦૦
૮૫ બેલુટી એસ્ટેટ ..	એસ. સી. બેરીંગ ઉદાહરમંદ.	" "	૬૦૦
૮૬ થીફમબડી રબર કું. ...	કેમ્પબેલ પોર્ટરહાઉટ, કલીકટ	" "	૩૦૦
૮૭. પાયોનીયર એગ્રીકલ્ચરલ ફાર્મ ...	આર્ચન ટ્રેડિંગ કું. બો. બજાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	રૂ. બુટ તથા બટાટાનો પાક કરવો વગેરે	૨૦૦
૮૮. મોલનપુર કોલ કું. ..	માર્ટિન એન્ડ કું. કલા ઇવ રૂટીટ, કલકત્તા.	કોલસાની ખાણનું.	૫૦૦
૮૯ આસામ બરમા પેટ્રોલીયમ.	એ. ઇ. ગીચલ. રાયલ એક્સચેન્જ, કલકત્તા.	તેલની ખાણનું.	૫૦૦૦
૯૦. લંડન કલકત્તા સીડીકેટ ..	બંગાલ	ખાણ તથા તેલની ઝરા સંબંધી શોધ-ખોળ કરવી.	૫૦
૯૧. કોદમો મીઠા કું. ...	બર્નેટ એન્ડ કું. ફ્રેન્સી લેન, કલકત્તા.	ખાણનું કામ તથા અગરબ અને ખનીજ પદાર્થોનો વેપાર.	૨૦૦
૯૨. બરમા કોર્પોરેશન ..	રર, મર્ચન્ટ રૂટીટ, રશુન	ખાણ માટે તથાસ કરવી વગેરે.	૧૮૦૦૦

મેટેલીક શીલી ગથી બીલીંગના ચોરડા શોભે છે

નં. નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૩. ઇકવીટેમલ લેન્ડ એન્ડ હા- ઉસ પ્રોપર્ટી ...	બી. ટે. ૧, લાલ બજાર ઓટ, કલકત્તા.	જમીન તથા મકાનો ખરીદવી વેચવી વગેરે.	૧૦૦૦૦
૬૪. સીટી પ્રોપર્ટીઝ...	દીલ્હી.	સ્થાવર મીલકતનો વેપાર.	૩૦૦૦
૬૫. જેરીયા આઇસ એસોસી- એશન	સરકાર બ્રધર્સ એન્ડ કું. લાલ બજાર ઓટ કલકત્તા.	આઇસ બનાવવું વગેરે.	૧૫૦
૬૬. જૈનપુર શુગર ફેક્ટરી ...	૧૫, કેનીંગ રોડ અલા હાબાદ.	ખાંડ બનાવવી.	૧૫૦૦
૬૭. ઇન્ટર્ન ગ્રુપ્સ ...	૭ લોડસે રોડ, કલકત્તા	થીયેટર સર્કલ વગેરેનું.	૧૦૦
૬૮. હેરોલ્ડ કું. ...	૮, કલાઇવ રો, કલકત્તા.	શેરો ખરીદવા વેચવા વગેરે.	૧૫૦૦
૬૯. કલર્સ ...	૩૨, હેલ્ડાઉસી સ્ટેવર કલકત્તા.	નાટકશાળા ખરીદવી વગેરે.	૨૦૦

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

નવેમ્બર માસમાં

એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીમાં

ખાત	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.
કોરાં તથા ધોચેલાં કાપડની પેદાશ ...	૧૧૨૫૫૧	૪૬૪૬૭	૮૩૬૭૯૯	૬૮૨૮૩૪
” ” આયાત...	૭૮૩૭૯	૫૨૫૧૧	૪૬૬૧૪૯	૫૭૮૧૫૨
રંગીન કાપડ પેદાશ...	૫૦૦૮૧	૧૭૫૩૨	૩૩૯૭૪૬	૨૫૦૫૯૮
” ” આયાત...	૧૭૫૫૫	૧૮૨૬૮	૯૦૬૦૯	૧૭૮૮૪૫

કાપડની પેદાશ.

નવેમ્બર માસમાં

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રવલ	લાખ વાર..
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
ગુજરાત ...	૨૨૩૦	૩૪૪	૧૧૮
મદ્રાસ ...	૧૨૪	૧૪૪	૬
બંગાલ ...	૪૩	૫૪	૩
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૭૬	૯૯	૭
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીજાં.	૧૨૭	૧૭૧	૧૦
દેશી રાજ્યો ...	૧૦૭	૧૫૮	૧૬
કુલ ...	૨૮૩૬	૪૦૬૮	૧૬૬

એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીમાં.

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રવલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
ગુજરાત ...	૨૩૩૦	૩૪૪૪	૧૭૮૫	૨૨૨૫	૭૬૦૧	૯૮૧૦
મદ્રાસ ...	૧૨૪	૧૪૪	૧૧૨	૮૪	૨૭૮	૩૧૪
બંગાલ...	૪૩	૫૪	૨૩	૩૫	૧૭૪	૧૭૦
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૭૬	૯૯	૭૦	૭૦	૧૭૩	૨૩૮
મધ્ય પ્રાંતો ...	૧૨૭	૧૭૧	૯૮	૧૧૨	૨૯૬	૪૪૪
દેશી રાજ્યો ...	૧૦૭	૧૫૮	૧૫૧	૧૬૫	૫૪૬	૭૩૧
કુલ ...	૨૮૩૬	૪૦૬૮	૧૬૬	૩૮૭	૬૩૬	૧૬૨૬

મેટ્રીક શીલ્ડિંગથી બીલ્ડિંગના આરંભ થોડો છે

ખાંડની આયાત

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના બુદા બુદા પ્રાંતોમાં ૧૯૧૬ ના ડીસેમ્બર મહિનામાં શેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી:—

						શેરડીના પાક	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
						હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ.
બંગાળા	...	...	...	...	...	૮૨૪,૪૪૧	૩૦૦,૪૭૩
સુબ	...	...	...	...	...	૩૬૭,૮૪૪	૩૮૭,૧૭૨
સિંધ	...	...	...	...	...	૨૫૭,૪૫૮	૨૭,૭૮૬
મદ્રાસ	...	...	...	...	...	૧,૫૨૨	૭,૨૦૬
બર્મા	...	...	...	...	...	૫૧,૬૭૩	૧૮,૬૩૩
						<hr/>	<hr/>
કુલ						૧૫૦૩૨૩૮	૭૪૧,૨૭૩

બુદા બુદા દેશોથી શેરડીની ખાંડની આયાત કેટલી થઈ હતી તે દર્શાવતા માટે એપ્રિલથી ડીસેમ્બર સુધીના નવ માસ માટેના આંકડાં નીચે આપ્યા:—

						હંદ્રવેટ.	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
યુનાઇટેડ કિંગડમ	...	...	...	...	...	૭૧	૧,૮૫૨
સીલોન	...	...	...	...	...	૧૪	૧૭૪
સ્વેટ સંસ્થાનો	...	...	...	...	...	૧,૧૭૫,૨૭૪	૨૩૦,૧૭૦
જાવા	...	...	...	...	...	૫,૦૩૪૪૫૩	૪,૫૮૮૦૬૨
ચીન	...	...	...	...	...	૨૨,૭૫૧	૧,૬૧૨૬૨
બાપાન	...	...	...	...	...	૬,૩૨૧	૧,૦૦૨૫
ધર્મ	...	...	...	...	...	૩,૭૬૮	૪૪,૮૦૧
મોરીશસ	...	...	...	...	...	૧૦૦,૫૬૪૮	૩૫૨,૫૬૪
યુનાઇટેડ સ્ટેટસ	...	...	...	...	...	૨,૦૦૬	૩,૦૬૩
આસ્ટ્રેલિયા	...	...	...	...	...	૫૪૧	૬
બીના દેશો	...	...	...	...	...	૨૬૦	૨૧
						<hr/>	<hr/>
કુલ						૭,૨૬૧,૪૨૭	૫,૫૨૨,૩૨૩

ખી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફાટ, સુબ

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હોંદની મીલોમાં સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ)

નંબર	નવેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
૧ થી ૧૦	૬૨	૬૮	૫૭૮	૫૭૯
૧૧ થી ૨૦	૧૯૩	૨૮૩	૧૯૦૯	૨૨૯૮
૨૧ થી ૩૦	૧૧૧	૧૪૯	૧૨૫૯	૧૨૨૫
૩૧ થી ૪૦	૧૨	૧૪	૧૩૪	૧૧૪
૪૧ અને ઉપરાંત	૩	૨	૩૧	૨૪
કુલ	૩૮૩	૫૧૯	૩૯૧૪	૪૨૪૩

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	નવેમ્બર		એપ્રિલથી નવેમ્બર	
	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.
પ્રાંત.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.
મુંબઈ.	૨૭૬	૩૬૨	૨૯૧૮	૩૧૭૪
મદ્રાસ.	૩૦	૩૫	૨૮૮	૩૦૪
બંગાલ.	૧૮	૨૯	૨૦૫	૨૩૧
સંયુક્ત પ્રાંત.	૨૫	૨૬	૨૧૪	૨૪૦
અજમેર-મેવાડ	૧	૧	૧૩	૧૩
પંજાબ.	૨	૨	૨૭	૨૨
દીલ્હી.	૨	૨	૧૯	૨૦
મધ્ય પ્રાંતો તથા ળીરાવ.	૨૬	૨૭	૨૨૭	૨૩૬
દેશી રાજ્યો.	૨૩	૩૦	૨૨૪	૨૬૬
કુલ.	૪૦૭	૫૪૯	૪૧૩૬	૪૫૧૦

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૯ ના ડિસેંબર મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

બાત અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
એ	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨૯,૭૦૦	૮૬,૬૬૨	૮,૮૦૦	૧૦૦૦	.....	૧૩૮,૩૬૨
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨૭,૭૭૦	૧૩૩,૬૭૧	.....	.....	.....	૧૬૧,૪૪૧
નં. ૫૦ થી ઉપર બીજા રંગોવાળું	૬૪,૫૩૮	૧૪૦,૩૭૩	... ..	.....	.....	૨,૦૪,૯૧૧
નં. ૩૧ થી ૪૦	૧,૩૩,૬૬૪	૭૮,૮૦૦	૪૮,૭૨૪	૨૭૯,૨૩૩	.....	૫,૪૦,૪૨૧
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	૮,૬૦૦	.....	.....	.....	૮,૬૦૦
નં. ૫૦ થી ઉપર.	.....	.....	.....	૧,૬૦૦	.....	૧,૬૦૦
ટોટલ.	૨૬૫,૬૭૨	૪૫૧,૪૦૬	૫૬,૭૨૪	૨૮૧,૮૩૪	.....	૧૦૫૫,૬૩૫

વેપારી પુછપરછ

—૪૨—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી પુછપરછને લગતી વીગત આપીશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તે પછુ આ કોલમમાં દાખલ કરીશું. પુછપરછની બબર મોકલનારનાં નામ, વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ, તથા વેપારનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે:—

આઈ. ૧૯૮ માર્સેટસની એક પેટી—ગુંદર, કોથમીર, ધાણા, છૂંદ મેથી વગેરે ચીજો નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવા માંગે છે.

“ ૧૯૯ ન્યુયોર્કની એક પેટી—જીનનાં ચીથરાં, રદી કાગળો, શણનો જીનનો વગેરેનો રદી (વેસ્ટ) માલ તથા એવીજ ચીજો નીકાશ કરનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૦૦ હુધીઆણા ખાતેની એક પેટી—અનાજ, તેલ, તેલનાં બીયાં, ખોળા, કપાસીઆ તથા ગુણના કોથળાના વેપારનું કામકાજ કમીશનથી કરવા માંગે છે.

“ ૨૦૨ ન્યુ ઓરલીંડની એક પેટી—પોશાક બનાવવા માટે યોગ્ય કાપડ નીકાશ કરે એવી પેટી સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૦૪ આઆની એક પેટી—મુંજનું ઘાસ ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૦૫ યોસ્ટન (યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ) ખાતેની એક પેટી જીનનાં મનીલા કે જેન તરીકે ઓળખાતાં દોરડાંનાં સરો જથ્થો સંઘરે અને જે પ્રમાણે જરૂર પડે તે પ્રમાણે નીચગીત રીતે મોકલે એવી હીંદી પેટી સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

“ ૨૦૬ મુંબઈની એક પેટી—નાળીયેરી તથા તાડનાં ઝાડનાં થડ, રેસા વગેરે, તથા જીનનાં રેસાનો કચરો (વેસ્ટ) બનાવનાર અથવા નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૦૭ કલકત્તાની એક પેટી—ચીતાગાંઝ નામથી ઓઢાખાતી જાતનું “લુલુલ” ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

“ ૨૦૮ સાઈપ્રસની એક પેટી—હીંદી માલની નીકાશ કરનારી પેટી તરફથી કમીશનની રીતીએ આડત્યા તરીકે કામ કરવા માંગે છે.

“ ૨૦૯ ઇટલીની એક પેટી—બદામ આયાત કરનાર વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૧૦ કલકત્તાની એક પેટી—ચાઈના કલે ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૧૧ કલકત્તાની એક પેટી—રૂ તથા શણની જાળી અથવા જાળના ખરીદનાર સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૧૨ બહુચીસ્તાનની એક પેટી—રૂબો ખરીદનારની સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૧૭ કરાંચી ખાતેની એક પેટી—હીંદી માલ બનાવનારી પેટીઓના પ્રતીનીધી તરીકે કરાંચી ખાતે કામ કરવા માંગે છે.

માર્સેટસની રંગીન લાલીઆ સફાઈદાર અને મજબુત.

- ૨૧૮ બે મલોર શહેર ખાતેની એક પેઢી—કમીશનથી કામ કરે છે અને રૂ. દેશમ, તથા ઉનમાંથી બનાવેલાં કાપડ, હોલીયરી, કાગજ, દીવાશળી, ખાંડ, કૈંદી, વગેરે માલ બનાવનારી અથવા આયાત કરનારી પેઢી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ૨૧૯ કલકત્તાની એક પેઢી—ગાયનાં ચામડાં, મેંઢાનાં ચામડાં અને મીઠુની નીકાશ કરવાના હેતુથી એના વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.
- ૨૨૦ વાવ્ય પ્રાંતોમાંથી એક વેપારી—હીમાલયના પ્રદેશોમાંથી મેળવેલા સફેદ મધના ખરીદનારની સાથે કામ પાડવા માગે છે.
- ૨૨૨ મધ્ય પ્રાંતોમાંથી એક વેપારી—આરખાંચ વરસનાં જીરૂનાં સાગનાં લાંકડાં ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા માગે છે.
- ૨૨૪ લંડનની એક પેઢી—હોંદી માલ ઇંગ્લાંડમાં વેચવા મટેની એજન્સી રાખવા માંગે છે.
- ૨૨૬ ઇટલીની એક પેઢી—આરસ પદ્માણ ખરીદનારા વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.
- ૨૨૭ વાવ્ય પ્રાંતોમાંથી એક પેઢી—દક્ષીણ હિંદમાં અનાજ ખરીદનાર વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ૨૩૦ કેકેનાડા ખાતેની એક પેઢી—તાડના તથા જીન રેસા ખરીદનારાઓ સાથે કામ પાડવા માગે છે.
- ૨૩૧ જીનોઆ ખાતેની એક પેઢી—હોંદી કાચાં ચામડાં તથા તેને કેળવવા માટે કામ લાગે એવી ચીજો નીકાશ કરનારી હોંદી પેઢીઓના અડધા તરીકે નીમાવા માગે છે.
- ૨૩૨ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની એક પેઢી—વાલ્ડ્રા બનાવવામાં ઉપયોગી થાય એવા વાંસ, ગરુ અથવા એવી જીજી ચીજો પુરી પાડનાર સાથે સંબંધ બેઠવા ઇચ્છે છે.
- ૨૩૩ મદ્રાસ ઇલાકા મહિલી એક પેઢી—કાચા ચોખા, રંધેલા ચોખા તથા મહલી પટમની ચેવર જીઓ ખરીદનારાઓ સાથે સંબંધમાં આવવા માગે છે.
- ૨૩૪ કલકત્તાની એક પેઢી—ટંકણખાર, ધુવેલ, છાલ મોગરાનું તેલ, છાલ મોગરાનો જોળ, ઝેર કોચલાં તથા મહુડાનાં જીયાંનું તેલ ખરીદનાર માગે છે.
- ૨૩૬ બક્ષા (વેલેરટાઇન) ખાતેની એક પેઢી—હોંદી ખાતર તરીકે વાપરવા લાયક રસાયણી પદાર્થો. દોડી, દોરડાં, કાથો, સુતળી, કાપડ, સુતર, લોંચમીંગ, વનસ્પતિમાંથી બનેલા તેલ, તલ, દેશમી કાપડ, તથા આ નીકાશ કરનારી અથવા એ ચીજો બનાવનારી હોંદી પેઢીઓ સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
- ૨૩૭ સુંબઘ ઇલાકાના સંતારા જીલામાં આઉંધ ખાતેની એક પેઢી—‘હીપુરીક એસીડ’ ના ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
- ૨૪૧ ઓરીસામાં કટક ખાતેની એક પેઢી—કાચું ઉન તથા જુદી જુદી જાતના જાનવરોનાં શીંગડાં ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
- ૨૪૨ દક્ષીણ હિંદમાંની એક પેઢી—દોરનાં હાંડકાં ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.

ધા બેએ દાઇલ માટ, ૨૧ બેક સોટ, ફોટ, સુંબઘ.

- ૨૪૫ રંજુન ખાતેની એક પેઢી—વીમા કંપનીની 'એન્જનીસી' રાખવા માગે છે, જેમને પોતાનો માલ અપવરો હોય તેમના પ્રતિનીધી થવા માગે છે. રંજુનથી જતી આવતી સ્ટીમરોને લગતી કંપનીઓના એજન્ટ તરીકે પણ કામ કરવા તૈયાર છે.
- ૨૪૬ ટ્યુનીઝની એક પેઢી—જુદ, રેશમી તથા મુતરાવ શાપડ ઉત્પાદના, તથા પાલકીની નોકશા કરનાર સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

મેશર્સ ગ્રેગરી એન્ડ કું (૩૧૧, કેલીફોર્નીયા સ્ટ્રીટ, સેન્ફ્રાન્સીસ્કો યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરીકા) ઇમ્પોર્ટ તથા એક્સપોર્ટનું કામકાજ કરે છે અને હીંની પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે. સી. આઇ. એફ. બાવો આપશે. મી. જ્ઞાનેન્દ્ર કૃષ્ણ દેવ એ પેઢીના હીંન સાથેના વેપાર વીમાના વસ તરીકે ધ્યાન આપે છે. ખાનગી ખર્ચ ભેરવી હશે તે તે પણ એમની પાસેથી મળી શકશે સાન્ફ્રાન્સીસ્કો ખાતેની એજન્ટ આર્થર કોમર્સના સલાહદા છે.

પોલ આર. રૂથન એન્ડ કું. (૧૬, કેલીફોર્નીયા સ્ટ્રીટ સેન્ફ્રાન્સીસ્કો, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરીકા) હીંની પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે. મગીનરી, ચામડાનો તથા રજરનો માલ, ખેતીના કામમાં લાગે એવું સાંચ કામ તથા ઓળસે ઇલેક્ટ્રીસીટી લગતો મલ, મોટરકારો અને બીજી પણ અમેરીકામાં જનતી ઘણીક ચીજો બનાવનારાઓના પ્રતિનીધી તરીકે કામ કરે છે હીંની ભાષાઓ જાણનારા માણસોને નોકરીમાં રાખ્યા છે. એગ્રો લંડન પેરિસ નેશનલ એન્કની શાખા સાન્ફ્રાન્સીસ્કોમાં છે તેનું નામ રેફરન્સ માટે લખ્યું છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ખર્ચ એવો માલ આયાત કરવાની પણ ઇચ્છા રાખે છે.

નોટ. "ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ"ના નંબરની ખાતરીઓના સંબંધમાં તે ખાતરી માગનાર વેપારી યા પેઢીએ જેક રેફરન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેની ખાતરીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની ખાતરીઓમાં જે ઉમેરો 'ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સંધુ હાયવેક્ટર જનરલ આર્થર કોમર્સિયલ ઇન્ડેલીજન્સ, કલકત્તાને યુધાવી જોવું. (આ એજન્ટનું નામ તે શાગળમાં લખ્યું).

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં ૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

આયાત.	ડીસેમ્બર		એપ્રીલથી	ડીસેમ્બર
	૧૯૧૮	૧૯૧૮	૧૯૧૮	૧૯૧૮
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
જીવતા જનાવરો ...	૧૬૬	૨૭૬	૩૩૭૨	૧૧૪૨
હાડગોળો હથીયાર વિગેરે ...	૨૬	૯	૧૪૮૬	૮૩૧
છાપેલી ચોપડી નકશા વિગેરે ...	૩૭૯	૨૮૦	૩૫૩૩	૩૩૨૨
ખાખીન ...	૫૦૬	૨૧૧	૨૫૮૦	૨૯૪૨
ખુટસ અને શુભ ...	૨૬૨	૧૬૯	૧૮૧૪	૨૬૯૯
ધર ખાંધવાનો સામાન ...	૪૫૪	૮૮૬	૬૪૬૯	૮૩૩૪
મીઠુબત્તી ...	...	૩૪	૧૩	૧૩૬
દેહવે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ ...	૧૫૯	૧૬૨	૬૬૭	૧૬૧૧
રસાયણિક પદાર્થો ...	૧૬૫૭	૧૦૭૪	૧૮૩૬૨	૧૨૦૪૦
ઘડીયાળો ...	૩૮૧	૮૯	૧૫૭૫	૧૧૧૬
કોલસા ...	૧૮૫	૨૫૧	૧૯૦૦	૯૬૩
કોફી ...	...	૧૧૬	૪૬	૮૬૫
કાથો (સીંદરી) ...	...	૨	૫૦	૧૬૪
કોરકા ...	૧૫૮	૯૨	૧૩૬૬	૧૧૮૦
કટલરી (કાપકપ કરવાનાં હથીયાર) ...	૧૦૯	૨૫૧	૧૩૫૯	૨૩૨૯
સાઈકલો ...	૧૧૧	૩૩૬	૧૪૩૬	૧૮૧૫
કપુર ...	૭૬	૧૧૭	૧૪૨૪	૮૨૪
ખીજી જાતની મળી કુલ દવા ...	૧૩૦૨	૧૩૩૬	૧૦૦૩૪	૧૨૭૧૭
હુગડાં રંગવાની ચીજો ...	૩૮૪	૯૪૧	૮૫૦૨	૮૮૫૪
ટ્રાક્ટરો ...	૯	૧૪	૪૯૯	૬૪૬
ફરનીચર ...	૧૭૫	૧૨૦	૧૦૩૯	૮૬૧
કાચનો સામાન ...	૮૩૭	૧૯૨૭	૯૨૩૯	૧૨૯૪૨
ચોખા ...	૧	૩	૪૭	૨૦
ધર્તી ...	...	...	...	૨૫૮૩૯
ધર્તીનો લોટ ...	...	૧	૧૩૦	૪૨
ધુપ ...	...	૩૯	૯૯	૧૪૩
હાર્ડવેર ...	૨૯૪૬	૩૨૪૫	૨૧૬૦૮	૩૧૦૨૯
ચામડા ણિન કેળવાયલા ...	૪૫	૧૭૯	૯૬૦	૧૪૭૨
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતાં હથીયારો ...	૧૦૦૦	૮૬૭	૯૬૮૫	૧૧૭૭૨
ઉત્તર માં વિગેરેને મળી કુલ હથીયારો	૧૭૩૬	૧૩૧૫	૧૪૬૦૬	૧૬૭૨૯
હાથીદાંત ...	૧૫૦	૩૧૪	૧૮૦૦	૪૧૦૫
અવેરાત ...	૯૩	૧૧૧	૪૨૩	૮૫૭

ધી બોમ્બે ટાઈલ માટ ૨૧ બેક સ્ટ્રીટ, ફ્રાઈ મુંબઈ.

ચીજીનું નામ.

ડીસેમ્બર.

એપ્રિલથી ડીસેમ્બર.

૧૯૧૮ ૧૯૧૯

૧૯૧૮ ૧૯૧૯

રૂ. (૧૦૦૦)

રૂ. (૧૦૦૦)

ખવાએલાં ચામડાં...	...	...	૨૪૪	૩૫૧	૨૭૪૧	૩૫૨૭
હરિ ...	...	...	૨૫૦૦	૨૧૭૧	૨૩૬૬૪	૨૪૪૪૪
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	...	...	૩૫૫૪	૫૯૧૭	૩૦૪૮૫	૬૭૬૪૦
વાસણી ...	...	...	૭૬૭	૨૧૪૬	૧૩૫૬૦	૧૩૦૨૨
પીત્તાળ કાંચ વગેરે ...	...	...	૭૨૬	૨૧૦૭	૬૪૩૪	૧૧૪૧૨
ત્રાંચું ...	...	...	૩૧૮	૮૬૪	૩૬૩૬	૬૭૫૦
જર્મન સીલ્વર ...	...	...	૩૪૪	૭૦૮	૧૮૮૫	૨૬૪૦
લોહું ...	...	...	૩૮૩	૩૬૪	૨૩૧૩	૩૩૭૭
લોહું અથવા સ્ટીલ...	...	...	૧	૪૮૦	૩૨૬	૩૪૫૬
સ્ટીલ ...	...	...	૮૦૩૨	૮૦૮૧	૬૦૬૩૭	૬૪૫૧૭
સીસું ...	...	...	૧૭૫૨	૨૧૬૬	૨૨૪૪૨	૧૬૨૧૬
મોટર ગાડીઓ અને સાધકલો	...	...	૫૧૮	૩૩૦૭	૨૩૧૭	૨૧૦૨૭
ફેદાસીન તેલ ...	...	...	...	૫૬૬૨	૧૦૪૬૭	૫૨૫૨૪
અણસીનું તેલ ...	...	...	...	૪૦	૩	૪૩૬
સર્વ જાતનાં તેલો મળી મુલ	...	...	૭૭૦	૭૫૬૦	૨૫૪૭૦	૭૫૦૩૨
રંગ રોગાન વિગેરે...	...	...	૬૬૩	૧૦૫૬	૮૫૬૬	૬૬૬૨
કાગળો ...	...	...	૨૫૭૭	૧૪૮૦	૧૬૩૫૬	૧૫૬૬૨
દેવે ગાડાંઓ તથા ધીન્ને સામાન	...	...	૧૦૩૧	૩૬૪૪	૬૮૮૮	૩૧૧૮૩
રબર ...	...	...	૬૬૫	૧૩૨૦	૮૨૩૬	૧૧૪૫૦
મીઠું ...	...	...	૫૬૬	૨૬૦૬	૧૬૫૭૬	૧૬૩૭૭
સાચું ...	...	...	૬૩૩	૭૭૩	૭૫૭૧	૮૫૬૫
સોપારી ...	...	...	૧૬૬૬	૧૨૬૨	૨૧૫૨	૧૨૧૮૩
તેલનો મુલ ...	...	...	૨૧૫૩	૧૬૩૫	૧૬૦૬૪	૧૭૬૮૫
સ્ટેશનરી ...	...	...	૪૭૮	૫૨૨	૪૮૦૭	૫૬૫૬
ખાંડ ...	...	...	૨૨૮૨૮	૨૩૩૬૬	૧૦૬૧૬૦	૧૪૪૬૨૬
રે ...	...	...	૨૨૪	૫૩૫	૧૦૮૬૬	૫૩૪૬
ટવીસ્ટ અને યાન ...	...	...	૭૮૮૮	૪૦૦૪	૭૦૦૮૪	૨૫૮૦૩
સુતરાઈ હોઝીયરી ...	...	...	૬૪૬	૧૩૪૨	૬૪૧૩	૧૦૬૦૪
વગર ધોએલાં પીસ શુક્ર ...	...	...	૧૮૬૪૦	૧૬૮૪૩	૧૭૧૭૬૦	૧૪૬૮૫૨
ધોએલાં પીસ શુક્ર...	...	...	૬૧૮૨	૧૮૧૮૪	૧૦૪૮૮૦	૬૩૨૭૭
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુક્ર	...	...	૫૮૭૬	૧૨૪૭૩	૬૭૭૫૦	૬૫૮૬૬
શીવવાના હોરા ...	...	...	૩૩૮	૫૩૪	૪૭૫૬	૩૨૭૧
સુવર એકંદર ...	...	...	૪૧૭૪૭	૫૮૫૧	૪૭૬૬૬૪	૩૬૪૫૪૮
રેશમ કાચું ...	...	...	૬૭૧	૧૬૨	૮૬૨૬	૧૪૫૬૩
રેશમના પીસ શુક્ર...	...	...	૧૬૧૬	૩૫૬૪	૨૨૬૫૪	૩૬૨૧૫
કાચું ઊન ...	...	...	૩૧૫	૭૬	૧૧૪૫	૬૩૮
હોઝીયરી ...	...	...	૧૩૭	૪૦	૮૭૧	૩૭૬
ઊનના પીસ શુક્ર ...	...	...	૧૨૬૮	૧૭૩૨	૧૩૩૭૦	૭૪૦૫
ઊન અને ઊનના કપડા કુલ	...	...	૧૬૭૦	૧૬૩૮	૧૭૭૩૩	૧૦૨૩૦

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

ચીજતું નામ.

ડીસેમ્બર મહીનામાં

એપ્રિલથી ડીસેમ્બર સુધીમાં

૧૯૧૮ ૧૯૧૯

૧૯૧૮ ૧૯૧૯

રૂ. (૧૦૦૦)

રૂ. (૧૦૦૦)

તંબાકુ	...	...	...	૧૭૯૬	૧૫૯૨	૧૪૫૪૪	૧૩૧૪
દમકડાં	...	...	...	૨૮૫	૩૯૧	૨૪૮૨	૪૦૦૧
છત્રીઓ	...	...	...	૫૬	૩૮	૬૧૯	૪૬૪
છત્રીઓનો સામાન	...	...	...	૬૫	૮૮	૮૦૦	૭૩૫
લાકડાં...	...	...	...	૪૯૩	૬૮૭	૬૫૧૫	૧૧૬૩૯

કુલ આયાત

૧૩૨૦૭૦

૧૭૩૦૫૪

૧૨૨૯૯૧૫

૧૩૯૩૦૧૪

નિકાશ.

ચીજતું નામ.

૧૯૧૮ ૧૯૧૯

૧૯૧૮ ૧૯૧૯

રૂ. (૧૦૦૦)

રૂ. (૧૦૦૦)

જીવતાં જનાવરો	...	...	...	૨૧૦	૨૬૭	૧૫૯૫	૨૬૨૬
મીઠુણત્તી	...	...	...	૧૨૧	૧૮૬	૧૮૦૭	૨૭૪૨
સેલ્ટ પીટર	...	...	...	...	...	...	...
કેલસા	...	...	...	૧૩૫	૭૪૦	૬૦૭	૫૦૮૨
કૉપ્રી	...	...	...	૧૫૩	૧૬૧	૬૦૬૬	૧૪૨૧૭
કાથો, (સીંદરી)	...	...	...	૨૦૭	૧૬૭૫	૧૮૯૭	૭૭૮૧
દોરડાં	...	...	...	૪૬	૧૩૭	૯૦૯	૯૬૧
દવાઓ	...	...	...	૨૮૦	૩૧૭	૨૬૯૮	૩૪૧૨
ગળી	...	...	...	૫૩૧	૧૪૭૮	૧૦૬૧૫	૭૮૬૨
હરડાં બેડાં	...	...	...	૧૦૭	૧૨૨૧	૪૦૭૬	૭૬૮૩
હુણડાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજો કુલ	...	...	...	૯૫૬	૩૦૦૨	૧૭૦૮૧	૧૭૭૩૬
જસ કરવા માટે રેસા	...	...	...	૧૪૧	૩૯૫	૭૮૧	૩૬૧૯
કુળ ને શાક	...	...	...	૫૦૨	૫૭૩	૩૮૦૬	૪૩૮૫
રંગર	...	...	...	૨૭૭	૧૭૦	૯૮૫	૧૪૭૯
ઘઉંની	...	...	...	૫૩૮	૨૧૬	૬૬૬૬૦	૧૫૩૧
ઘઉંનો લોટ	...	...	...	૧૫૯૬	૧૧૮૭	૭૨૯૮૩	૧૧૬૨૮
ચોખા ઘઉં અને બીજી જાતનો દાણો કુલ	...	...	...	૧૮૨૬૯	૧૨૬૦૭	૩૫૨૩૦૦	૮૯૨૧૨
મગર કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	...	૧૮૬૩૮	૨૨૫૩૩	૫૨૩૭૧	૧૮૯૬૪૪
લાખ	...	...	...	૧૪૪૬	૭૪૪૨	૨૩૮૭૧	૪૮૮૫૧
કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	...	૮૪૩૭	૫૬૧૨	૫૦૫૨૭	૧૦૪૧૬૦
દારૂ	...	...	...	...	...	...	૭
ખાતર	...	...	...	૮૫૨	૧૦૩૮	૩૯૫૩	૮૨૭૫
ત્રેગેનીઝ ઓર	...	...	...	૩૮૭	૮૨૫	૫૧૩૧	૪૫૮૬
ધાતુ કુલ	...	...	...	૨૦૪૯	૨૪૦૦	૨૨૯૮૯	૧૮૫૮૫
અખરખ	...	...	...	૨૯૭	૫૬૮	૭૦૮૯	૬૭૩૯
દીવેલ તેલ	...	...	...	૭૬	૫૪	૩૭૮૯	૭૦૨
કોપરેલ તેલ	...	...	...	૧૧૪	૨૨૪૭	૧૧૬૭૦	૧૩૯૫૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક ઓટ, ફેર્ટ, સુબધ.

ચીજીનું નામ.	હીસેગમર મહીનામા		એપ્રિલથી હીસેગમર	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
અળસીયું તેલ	૬૦	૪૨	૫૪૬૬	૧૬૦૫
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	૬૦૪	૪૨૬૬	૨૮૦૬૦	૨૭૧૨૬
ખોળ	૫૩૯	૧૩૮૦	૫૪૧૮	૧૩૬૪૩
અપ્રીણ	૪૦૭૨	૭૮૬	૨૨૩૦૬	૧૪૭૧૭
રખર	૧૨૪૮	૩૮૦૪	૧૨૦૬૫	૧૨૨૫૭
દીવેલી	૨૪૬૭	૭૨	૨૧૮૩૯	૧૯૩૯
ટોપરા	૧૪	૧૭	૯૮	૪૬૩૯
કપાસીયા	૧૪	૨૨૧૨	૧૩૪	૩૦૦૨૦
લોયસીંગ	૩	૧૩૭૨	૨૬૬૧	૨૨૦૬૩
અળસી	૧૦૧૬૭	૧૮૫૭	૪૦૫૬૧	૯૮૯૪૯
ખસખસ	૧	૧૬૦	૬૮૬	૩૬૨૮
સરસવ	૯૨૭	૨૦૨૭	૧૨૬૦૩	૩૬૨૦૬
વલ	૨૮	૧૩૫૭	૪૫૦	૮૨૫૬
તેળાનો	૬૬૪	૬૬૬	૭૬૧૬	૧૨૭૦૬
ખાડ	૨૭૮	૨૩૯	૪૦૮૨	૨૮૧૮
ચા	૭૦૬૪	૨૬૧૭૩	૧૩૮૪૧૨	૧૬૦૮૫૧
કાચું રૂ	૧૩૮ ૬૭	૪૬૫૧૧	૧૯૧૯૬૬	૩૪૦૩૪૪
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૬૧૭૬	૨૧૨૦૦	૪૪૨૪૪	૧૩૯૩૫૮
રૂમાલ અને શાલો	૬૬	૧૮૫	૨૪૦	૭૪૪૪
પીસ ચુડા	૪૨૦૨	૨૭૫૯	૪૩૭૪૬	૬૭૨૨૭
શાણ	૪૪૮૭	૬૨૩૭	૬૬૨૫	૧૫૫૨૬
જ્યુટ કાચું	૧૦૬૪૪	૧૮૨૪૯	૮૩૮૩૯	૧૯૭૨૭૦
સ્વીટ અને યાન	૧૭૬	૧૭	૧૬૧૦	૫૪૭
રેશમ (કાચું)	૧૮૩	૩૬૯	૪૪૦૨	૩૪૬૫
રેશમ કુલ	૨૪૯	૪૪૩	૫૧૫૮	૩૬૨૦
ઉન કાચું	૮૩૫૬	૨૮૦૯	૪૩૯૩૨	૨૬૭૩૧
ઉનની ધાળવીઓ ને ગાલીઆ વગેરે	૧૫૪	૫૦૮	૧૮૯૦	૪૬૩૬
તંબાકુ બીડી વિગેરે	૪૦૧	૬૫૭	૫૭૬૧	૬૬૭૨
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૪૬૨	૨૫૪૫	૩૬૬૭	૧૦૦:૦
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાસ	૧૫૯૦૩૮	૨૫૭૦૫૨	૧૭૫૨૨૧૨	૨૨૩૪૪૫૫
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી સરકારી માલની નિકાસ. }	૬૩૩	૩૭૪૧	૯૧૮૨	૨૧૨૦૮

વેપારી ખબરો.

ઘઉંના પાક વીશેનો ખહેલો વતીશ નામદાર હીંદી સરકારનાં અકિલા ખાતાએ તા. ૩૧-૧-૧૯૨૦ ને હીને બહાર પડ્યો છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ૧૯૧૯-૨૦ ના વરસ માટેના પાકનો વીસ્તાર કુલ હીંદમાં ૨૭૪૨૯૦૦૦ એકર જેટલો છે જે ગયા વરસ કરતાં ૧૭ ટકા વધારે છે. મુંબઈ ઇલાકામાં એનો વીસ્તાર ૧૬૧૦૦૦૦ હજાર એકર જેટલો હતો. વડોદરા રાજ્યમાં ગયે વરસે ૧૩૬૬૦૦૦ એકર જેટલા વીસ્તારમાં ઘઉંનો પાક કરવામાં આવ્યો હતો તેને બદલે આ વરસે ૭૯૦૦૦ હજાર એકર જેટલા વીસ્તાર માં ઘઉંનો પાક કરવામાં આવ્યો છે. સામાન્ય રીતે હીંદમાં પાકની સ્થિતિ સારી છે. હુનીયાના બુદ્ધાબુદ્ધા દેશોમાં ઘઉંના પાકનો વીસ્તાર વધા તેની ઉત્તર વંશેનો અહસરો ગયા વરસ સાથે સરખાવીને નીચે દર્શાવ્યો છે:—

	વીસ્તાર—(હજાર એકર)		ઉત્તર(હજાર ટન)	
	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૭૪૮૬	૫૯૦૮૫	૨૪૫૫૧	૨૪૫૧૪
કેનેડા	૧૭૨૭૫	૧૭૩૪૬	૫૧૭૭	૫૦૫૪
ઈટલી	૧૦૫૬૭	૧૦૭૮૬	૪૫૩૨	૪૮૯૬
ફ્રાન્સ	૧૧૩૧૧	૧૦૮૪૫	૪૭૫૭	૬૦૩૪
સ્પેન	૧૦૨૯૭	૧૦૨૨૪	૩૬૪૭	૩૬૨૭
રુમાનીયા	૨૯૬૩	૩૯૯૨	૧૩૫૭	૪૯૩
અલ્બેનીયા	૨૮૨૭	૩૧૮૫	૬૮૩	.....
ઈંગ્લેન્ડ—સ્કોટલેન્ડ	૨૨૯૯	૨૬૩૫	૬૭૮૫	૨૩૩૮

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં પાકને જીવડાંથી નુકસાન થયું છે એવી ખબર ખીન સતવાતર સાધનો દ્વારા મળી છે. આરજેન્ટાઇનમાં ઘઉંના પાકની સ્થિતિ બહુ સારી છે. આસ્ટ્રેલીઆમાં ઘઉંનો પાક સંતોષકારક નથી. ત્યાં તેનો વીસ્તાર માત્ર ૨૯૬૬૦૦૦ એકર જેટલો છે. ઇટલીમાં મોસમ અનુકુલ ન હોવાથી ઘઉંની બાવણીમાં લીલ થઇ છે.

રંગની આયાત કરનારે પરવાનો—(Licence) મેળવવા માટે અરજી કરવાનું ફોર્મ નીચે પ્રમાણે છે.

કલેક્ટર ઓફ કરટગસ બેગ,

મું. મુંબઈ તા.....

સાહેબ,

આ સાથે મોકલેલા નમુના પ્રમાણેનો માલ નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે આયાત કરવાની રજા આપવામાં આવશે કે કેમ તે જણાવવા કૃપા કરશો.

માલનું વર્ણન.	રંગ.	કેટલા ટકા.	કેટલો.	લાવ સી. આઈ એફ. મુંબઈ.	કયા દેશથી લાવવો છે.

ધી બોએ દાખલ માર્ચ ૨૧ બેક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

કુબંધ મ્યુનીસીપાલિટીએ નીચે જણાવેલી ચીજો માટેનાં ટેન્ડરો નીચે જણાવેલી તારીખ સુધીમાં માગ્યા છે:—

શીડ્યુલ	ચીજ	તારીખ
નંબર		૮-૩-૧૯૨૦
૪	ખાંધુ ખાસ્કેટ	"
૫	નેતરની ખાસ્કેટ તથા નેતર	"
૭	કચરો ભરવા માટે તથા સુખ શાન્તી ખાતાના કામ માટે ભેઇતી ટોપલીઓ તથા કોથળા	"
૯	બોલ્ટ અને નટ	"
૧૦	ઝાડુ તથા " રીપ્પર ડે " "	"
૧૬	કોલસા તથા બાળ નાં લાકડાં	"
૧૭	ડુંગરી કાપક	"
૧૯	પુટે એવી ચીજો, કાચની વસ્તુઓ તથા દીવાઓ	"
૫૩	સાબુ, સોડા તથા નીમક	"
૧૧	પ્રચી	૧૧-૩-૧૯૨૦
૧૪	ટોપીઓ તથા કોટ	"
૨૦	કદલરી	"
૨૭	ચામડાંનો સામાન	"
૨૮	સાફ કરેલાં ચામડાં (સ્વદેશી તેમજ યુરોપનાં)	"
૨૯	કાચો—" લાઇન કોઇર "	"
૩૬	" નોઝ સ્ટ્રીંગ્સ " —નાથ	"
૩૮	દીવેલ તથા મીકુ તેલ	"
૩૯	કોપરેલ	"
૪૯	" ચોપ કોઇર " કાચાનાં કોરડાં તથા રખરના કાચા	"
૬	બેલ્ડીંગ	૧૮-૩-૧૯૨૦.
૧૩	કેન્વાસ	"
૨૭	ગોમ ગ્લાસ પાઇન	"
૪૪	એ—પોલીન કેન્વાસ	"
૫૦	ચોપ કોટન	"
૫૧	ચોપ મેનીલા	"

મેટેલીક, શીર્સિંગથી બીલ્ડીંગનો ખોરડાઓનો છે.

૫૬	લાકડાનાં "શેફ્ટ" ભારોટીયાં	"
૬૨	વેસ્ટ કોટન	"
૬૪	સુતર	"
૭	બ્રાઈસ તથા બ્રાઈ વાલ્વ	"
૧૨	બાલ્કીઓ	"
૨૪	ગ્લોબ એન્ડ લેન્ટર્ન બી. એમ. સી.	"
૩૦	પીત્તળનાં તથા લોખંડનાં તાળાં	૨૫-૩-૧૯૨૦.
૩૪	Nails Pins, Shoes Washers	"
	ખીલા, ટ્રાંચબ્લીઓ, બેડા તથા વોશર	"
૩૫	Nails and Sorew Iron લોખંડના ચક્ર તથા ખીલા	"
૪૪	પેકીંગ	"
૪૭	પીચ અને ટાર	"
૫૨	રબરનો સામાન	"
૫૬	સ્ટીલ કાસ્ટ	"
૫૮	ટેસ્ટસ સ્પ્રિંગ	"

મુખકના મ્યુનીસીપલ સ્ટોર કીપરનો આફીસમાં જઇને માગશે તેને ટેન્ડરના તથા ટ્રાક્ટના ફોર્મ મળી શકશે. ટેન્ડર માટેનાં કોપીઓટ ટેન્ડરવાળા પત્રનાં કવરમાં નહીં ખીડવાં મ્યુનીસીપાલિટીના ચીફ એક્ઝિક્યુટીવની આફીસમાં જુદા ભરવાં પડશે.

હીંદી ચલણની બાબતમાં સરકારને સલાહ આપવા માટે નેમાયલી કમીટીનો રીપોર્ટ બહુ તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીને દીને નામદાર હીંદી સરકારે બહાર પાડ્યો હતો. તે પછી રીવર્સ કાઉન્સિલ નામે યોજાયાતી, હીંદી પ્રધાન ઉપરની, હુડીએ માટે બહુ માંગણી નીકળવાથી મામલો બદલાયો છે. એવી હુડીયો માટેનો ભાવ કાઉન્સિલ બીજો કરતાં એટલે કે હીંદી પ્રધાનની હીંદ ઉપરની હુડીઓના ભાવ કરતાં ઓછોજ રાખવામાં આવતો હોવાથી કામ પડે ત્યારે એવી રીવર્સ અર્થાત લંડન ઉપરની હુડી બે શીલીંગ કરતાં ઓછો, રહેવાની ગણતરી સર્વને હતી અને કરંસી કમીટીએ એ ગણતરી મુજબ વર્તવા માટે ભલામણ પણ કરી હતી કમીટીએ બે શીલીંગ કરતાં ઓછો એવા ચળદો વાપર્યા ન હતા છતાં અત્યારે ભાવ બે શીલીંગ દસ પેન્સ સુધી લઈ જવામાં આવેલો છે, તે વેળા બે કમીટીનું કામ અપૂર્ણ હોત તો હાલનો ભાવ સ્વીકારત એમ એકદમ માની શકાય એવી વાત નથી. આટલું છતાં જે સંજોગોને લીધે એ ભાવ વધાર્યો પડ્યો છે, તે તપાસવાથી આપણે એકદમ અભિપ્રાય બાધી શકીએ અને તેથી અત્યારે એ સંજોગોની તપાસ લેવી ઠીક થઈ પડશે. એ તપાસમા કેટલાક એ સંજોગો પણ મળી આવે કે જેની અસર અત્યાર અગાઉ ઘણી થઈ હોય. પણ આપણે મા' હવે પછી પણ જેની અસર આગ્રુ રહેવાનો સંભવ હોય તેનોજ વીચાર કરીશું.

આમાં યાદ રાખવાની વાત એ છે જ્યાં સુધી દેશમાં એકજ ધાતુના સીકા સીવાય બીજા કોઈ ચીજનું ચલણ ન હોય ત્યાં સુધી તે દેશમાં માલના ભાવ એ વસ્તુની કીંમતને અનુસરે છે; પણ જ્યાં એક કરતાં વધારે ધાતુના સીકા ચલણમાં ચાલુ થયા કે બે વાશ કરતી, ચલણના Alternative bimetallic નીચમને આધીન આવે રહે છે. એકી સાથે બે ભાતના સીકા ચલણમાં હોય ત્યાં પણ બેઉની અસર એક ચરખી રહી શકતી નથી. સામાન્ય વસ્તુના ભા' એ બેમાંથી એકનેજ અનુસરે છે. હીંદી સરકારે ૧૮૮૩માં રૂપાના સીકા પાડવાનું બંધ કર્યું તે અગાઉ હીંદમાં રૂપાના તથા તાંબાના સીકા ચલણમાં હતા. પણ તાંબાના સીકાને “લીગલ ટેન્ડર” તરીકે અમુક હદ કરતા વીશેષ છુટથી ફેલાવે ન હોવાથી સામાન્ય વસ્તુના ભાવ ઉપર તાંબાના ભાવની અસર નહીં જેવીજ રહેતી, જ્યારે રૂપાના રૂપયા છુટથી પાડવામા આવતા હોવાથી તથા હવે વગર ચલણમાં “લીગલ ટેન્ડર” તરીકે ફરતા રહેવાથી રૂપાના ભાવ ઉપર સામાન્ય ચીજોના ભાવનું ધોરણ આધાર રાખતું. રૂપાનાં સીકા પાડવાનું બંધ થયા પછી સામાન્ય ચીજોના ભાવનો આધાર ચાંદીના ભાવ ઉપર ન રહેતા રૂપયાની ઉપર આધાર રાખવા લાગ્યો. એ રૂપયા બાજુ એક નર્મ ભાતની ધાતુ હોય અને તેની પેદાશ તથા ખર્ચના પ્રમાણમા જેમ જોનાં ભાવ બંધાય તેમ રૂપયાની

• એટલીક શીલીંગથી બાંદીંગને એરડો થોભે છે.

કીમત પણ એની પેદાશ તથા ખપ ઉપર આધાર રાખવા લાગી. તદ્વાત માત્ર એટલોજ રહેા કે એની પેદાશ ઉપર હીંદી સરકારનો અંકુશ હોવાથી એની અછત કરીને એની કીમત વધારવાનું હીંદી સરકારથી ખની શકયું, જ્યારે રૂપયાની છત અતીશય થઈ પડે તોપણ ચાંદી તરીકે એની કીમત જે મળે તે કરતાં રૂપયો ઓછી કીમતે વેચાય નહીં. એવી ખાતરી રાખવાનું કારણ લોકોને મળ્યું. જેની કીમતમાં વધારો થવા માટે અવકાશ હદ વગરનો, અને ઘટાડો થવાનો અવકાશ થોડો. એવા એ રૂપયા જેવી પોતાના કાણુમાં રહેતી ચીજની શોધ માટે હીંદી સરકાર ઘણું વસો. સુધી મગફળી હતી, કારણ કે હીંદી સરકાર તેમજ કોઈની ધ્યાન એ વાત ઉપર ગઈ ન હતી કે આ રૂપયા જેમાંથી બનાવાય એવું રૂપું હીંદી સરકારના કાણુમાં ન હતું. દુનિયામાં જ્યારે ચાંદીની પેદાશ ઘટી અને એનો ખપ વધ્યો ત્યારે આ વાત ઉપર સર્વત્ર લક્ષ યોગ્યું પણ એ કારણોની અસર થોડા વખતમાં એવી થઈ કે ચાંદીના ભાવ ઉપરનો કાણુ પોતાના હાથમાંથી હીંદી સરકારે ખોલ્યો એટલુંજ નહીં પણ રૂપયા પણ ગળાઈ જવાનો અને એ રીતે હીંદી સરકારના કાણુ બહાર જવાનો પ્રસંગ ઉપસ્થિત થયો.

જ્યારે જ્યારે આવી રીતે કોઈ પણ દેશના ચલણમાં ફેરફાર થાય ત્યારે મુજ વસ્તુની જગાં ખીજ વસ્તુ હો એવો વારા ફરતી ચલણનો નીયમ છે. રૂપયાની કીમતમાં હદ ઉપરાંતનો વધારો ન થાય એવી જામીનગીરી એ વારા ફરતી ચલણના નીયમથી મળી શકે એવા સંજોગો ૧૮૯૩થી ૧૯૧૪ સુધી હતા. એ મુદત દરમ્યાન ઘણાક દેશોમાં સામાન્ય ચીજોના ભાવનું ધોરણ સોનાની કીમતને અનુસરતું અને વેપારની રૂપે તે દેશોમાં મોકલેલા માલની કીમત તરીકે તે દેશોમાંથી સોનું મળી શકતું. એની અસર હિંદમાં પણ થાય અને એ રીતે હિંદમાં સામાન્ય ચીજોના ભાવ અમુક હદ ઉપરાંત રૂપયાને અનુસરતા અટકે એવી ગોઠવણ કરવાની જરૂર હતી. એવી ગોઠવણ હિંદી સરકારે વેપારી તરીકે જાહેરનામું બહાર પાડીને ૧૮૯૩ માં શરૂ કરી હતી અને ફાઉનર કમીશને ૧૮૯૯ માં કરેલી લઘામણ પછી ઇંગલંડમાં પાડેલા સોનાના સોવરીનને હિંદમાં લીગલ ટેન્ડર તરીકે સ્થાપવાનો કાયદો બાંધ્યા પછી એ ગોઠવણ પાકી થયેલી ગણાઈ હતી. માત્ર થોડા વિદ્વાનો જ આગ્રહ કરતાં રહ્યા હતા કે જ્યાં સુધી હિંદમાં સોનાના સીકા પાડવાનું અને તેને ચલણ માં ફરતા રાખવાનું તથા સોનાની અને એના સીકાની આયાત અને નીકાશ છુટથી થવા દેવાનું બંને નહીં ત્યાં સુધી બધી ઇમારત કાચા પાયા ઉપરજ બંધાયેલી ગણી શકાય.

હીંદી ચલણમાં રહેલી આ ખોડ વિશે નામદાર સરકારનું ધ્યાન પહેલેથી યોગ્યતામાં આવ્યું હતું. એમને સ્પષ્ટ રીતે ફેરલાઈ અનુભવી વિદ્વાનોએ જણાવ્યું હતું કે દુનીયાના બધા દેશો સામાન્ય ચીજોના ભાવોના આધાર તરીકે અર્થાત રટેડર્ડ તરીકે સોનાનો સ્વીકાર કરે તો તે માટે જેટલું સોનું, બેઝએ તેટલું દુનીયામાં મળી શકશે નહિં. વળી એમ પણ

જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સોનાના સીકા હિંદની પ્રજાને અત્યુક્ત થઈ પડશે નહિ અને તેથી સામાન્ય સ્ત્રીઓના ભાવોનો આધાર રૂપમાં ઉપર જ રહેશે. રૂપયાના સીકા લીગલ ટેન્ડર તરીકે કેટલી કીમત સુધી વાપરી શકાય તેની હદ બાંધ્યા વગર સોનાના સીકાને પણ હવે વગર લીગલ ટેન્ડર તરીકે સ્વીકાર્યા અને તે બે વચેતુ પ્રમાણ વખતો વખત બદલાતું રહે એવું ન રાખવા નકી કહ્યું. તેની સાથે હિંદ વારા ફરતી બદલાતા ચલણની અસર નીચે મુજબ. આ આ વાત ઘણાના સમજવામાં સ્પષ્ટ રીતે ન આવી તેનું કારણ એટલું જ હતું કે આંદોના ધોરણ (સ્ટેન્ડર્ડ Standard) થી થોડે ઘણે અંશે પણ સ્વતંત્ર એવું રૂપયાનું એક ધોરણ હોઈ શકે એમ તેમણે સ્વીકાર્યું ન હતું; હવે તેમણે આ વાત સ્વીકારવી પડશે. આ સંબંધમાં ઘણા એવી દલીલ કરશે કે હિંદમાં સોનાનું ધોરણ ચાલુ થઈ ચુકેલું છે પણ તેના પ્રતિબંધર એ છે કે અત્યારની ધડી સુધી હિંદમાં રૂપયાનું ધોરણ અમલ લાગે છે અને એના ઉપર સરકારનો કાબુ હતો ત્યાં સુધી જ એની અસર સોનાના ધોરણના બેવીજ વંદી; પણ એ બેનું સાચું, અને રૂપયાનું ધોરણ એવું કાંઈક હોઈ શકે એમ સમજવાની અશકતી એ બેને લીધે જ આ બ્રાંતી ઉત્પન્ન થઈ છે હીંદી સરકાર પણ કેટલેક અંશે આ બ્રાંતીમાં સંડોવાઈ હતી. એણે એક રૂપયાની કીમત ઇંગ્લંડમાં બે એક નોટો લીગલ ટેન્ડર તરીકે વપરાય છે તેવી એક નોટોના દસ પાઉંડ બરોબર દોઢશો રૂપયા એમ ઠરાવેલી ન હતી પણ ખરા સોનાના સાદા સાત ગ્રેનની બરોબર એક રૂપયા એમ કાયદાથી ઠરાવીને શુદ્ધ સોનાનું ધોરણ જ વારા ફરતી બદલાતા બે ધોરણો માટેલા એક તરીકે સ્વીકાર્યું હતું. પણ તે પછી બે નોટોમાં સુધળી લેવડ દેવડ થતી તેને બદલે સોનું જ્યારે બેઠણે ત્યારે મળે એવી સ્થિતિ ઇંગ્લંડમાં બંધ પડવાથી એ નોટો રૂપી નાણાની અને સોનાના સીકાની કીમતમાં તફાવત પડ્યો ત્યારે હિંદી સરકાર ભ્રાંતીને લીધે ગભરાઈ. ઇંગ્લંડમાં પાડેલો સોવરિન નામથી જાણખાતો સોનાનો સીકો અમેરિકામાં ૪૮૬૬ ડાલરની લગભગ કીમતે હજી પણ આવકાર પામે. પણ ઇંગ્લંડની નોટ રૂપી પાઉંડ માટે ત્યાં માત્ર ૩૪૦ ડાલર મળી શકે છે. ફરન્સી કમીટીના રીપોર્ટમાં પણ ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે કે નોટો કીમતમાં, સોનાના સીકાની સરખામણીમાં ખાલીસ ટકા નીચી ગઈ છે અને નોટોની સરખામણીમાં સોનાના સીકા કીમતમાં આઠાવીસ ટકા વધારે રહ્યા છે. જ્યાં સુધી ઈંગ્લંડમાં નોટોને બદલે સીકા આપવાનું ચાલુ ન થાય ત્યાં સુધી ઇંગ્લંડમાં આવે ભાવફેર પણ ચાલુ રહેશે. હિંદને પણ એ તફાવત ધ્યાનમાં લીધા વગર છુટકો નથી અને હિંદના વેપારીઓનું કહેવું માત્ર એટલું જ છે કે એક રૂપયાની બરોબર સાદા સાત ગ્રેનનું ધોરણ ઘણું વરસ અગાઉ સ્વીકારાયેલું હજી પણ પ્રચલીત કાયદોમાં માન્ય છે તે કાયમ રાખીને ઇંગ્લંડની નોટો સાથેના હુંડીયામણના ભાવમાં વધઘટ કરવામાં આવે અને તે રીતે કામ લેવાથી હિંદ પ્રધાનની હુંડીના ભાવમાં થતી વધઘટ વારંવાર કે એકદમ અતીશય ન થાય તે માટેની સલાહ

હીવાળીના માટે ફ્રેન્સી ટાર્લેટની છલ્લી ડીઝાઇનના બેઠણે કે ?

રીકે સુચવતા ઉપાયો લેવામાં આવે તો તેમાં હિંદી પ્રજા વાંધો ન લેતાં બનતી સહાનુભુતી અવશે. આ ઉપાયોમાં એક એ છે કે સોનાની આયાત હિંદમાં થાય તે ઉપરનો સરકારનો કુથ દુર કરવો. નામદાર સરકાર એ અકુથ દુર કરવાની ના પાડતાં એવી દલીલ

કે એવી છુટ મુકતાંની સાથે દુન્યાનાં મોનાના બજારમાં અને તેને લીધે નાણાં તથા હિંદના બજારમાં જળરી ઉથલપાથલ થઇ જવાનો સંભવ ઉપસ્થિત થાય તે થવા દેવો ન જોઇએ અને એવી છુટ આપ્યા પછી સોનું હિંદમાં આયાત કરનારાઓ, તેને વેચીને જે નફો કરી શકે તે નફો એવો વેપાર કરીને હિંદી સરકાર પોતે લે તેજ વધારે યોગ્ય થઇ પડે. ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એસોસિયેશન કમીટીને હિંદી સરકારની આવી રીત વેપારમાં દરમ્યાનગીરી ઘણી અયોગ્ય લાગે છે. એક રૂપયો સાડાસાત ગ્રેનની બેરોબર અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો એક સોવરીન બેરોબર પંદર રૂપિયા એ પ્રમાણ હાલ કાયદામાં છે તેને બદલવાની હિંદી સરકારને કશી જરૂર નથી. જે હિંદી પ્રજા પોતાની લેવડ દેવડનો આધાર એવા વીશ્વાસથી કરતી આવી છે કે જા પ્રમાણ સરકાર બદલશે નહીં તેનો વિશ્વાસઘાત થયો વગર એ પ્રમાણ બદલી શકાય નહીં. એ પ્રમાણ નફો કયાં પછી વારા ફરતી ચલણના ધોરણના નીચમોની રૂપે એની અમર થવાનો વળત લડાઇ પછીજ હાલ પ્રાપ્ત થયો છે અને તે વેળાએ જો તેમાં ફેરફાર કરી હિંદમાં સોનું આવતું અટકાવવાના તથા હિંદને પરત્ર રાખવાનો હિંદી સરકાર અમુક કરશે તો હિંદી પ્રજાનો દ્રોહ કરેલો ગણાશે, કારણ કે અત્યાર સુધી રૂપિયાની કીંમત ઇંગ્લંડની અંદર આલ્લી નોટોરૂપી કાગળયામા ગણવાં ગમે તેટલી રહી હોય પણ મોનામા ગણતાં એક આઉસના પોણી પાસઠ રૂપિયાની લગલગમાજ રહી છે તેને હવે બદલીને એક આઉસના તેતાળીસ રૂપિયા કરવાથી આખા હિંદથી સમસ્ત પ્રજા સમજી શકે એવી એ અસર થશે કે કરરૂપે લેવાતા રૂપિયાની સખ્યા દેખીતી રીતે અગાઉ જેટલીજ રહેવાછતા કરનો બોલો દોહો થયો ગણાશે. અત્યાર સુધી જેટલું સોનું આપણે પંદર રૂપિયા તરીકે ગણતા હતા તેટલું સોનું હવે દસ રૂપિયાના નામથી આપણે અને કર લાગતી વેળા એ પ્રમાણે આપો એમ દેલવાની આ માત્ર રીત છે ત્યારે એ ફેરફાર થાય ત્યારે સરકારને કોઇકે પુછવું જોઇએ કે પંદર રૂપિયાના પાઉંડ લેખે ગણતા જેટલા પાઉંડ ટેક્સ તરીકે આપવાના થાય એટલાજ પાઉંડને દરેકના દસ રૂપિયા તરીકે વટાવતા જેટલા રૂપિયા આવે તેટલા રૂપિયા હવેથી ટેક્સ તરીકે આપવાને પ્રજા તૈયાર થાય છે. એ ગોઠવણ હિંદી સરકાર સ્વીકારશે કે? અમારી ખાતરી છે કે હિંદી સરકાર આ દલીલનો એવોજ જવાબ આપશે કે જેને માટે સોનું આપણું પડે એવી ચીજોના લાભ કરંસી કમીટીએ જણાવ્યા પ્રમાણે ઇંગ્લંડમાં ૧૯૧૦ ના વરસ સાથે સરખાવતાં ૧૯૧૮માં અઢીગણા થઇ ગયા હતા અને રૂપિયાના જેની કીંમત આપવાની એવા હિંદમાં ચાલતા લાભ પણ ૧૯૧૦ના વરસ સાથે સરખાવતા ૧૯૧૮ના વરસમાં પોણા બે ગણા થયા હતા. અને પાછળથી બેઉ સ્થળે બાવો ઘટ્યા છે. તોપણ હાલ ઇંગ્લંડમાં પ્રમાણ અને હિંદમાં હોહ છે એમ જણાય છે. તેથી કરની આવક રૂપિયામાં ગણવા ઘટે તે

પોસાય એમ નથી. હિંદી પ્રભુ ઠહેલું એ છે કે ઇંગ્લંડમાં જે ભાવો વધ્યા છે તે સોનાની સરખામણીમાં નહીં પણ ત્યાંની નોટોનાં ચલણમાં ગણુતા હોવાથી એટલા વધારે લાગે છે અને અત્યારે હિંદમાં જે ખીણ ચીજોની થયેલી કીમતમાં સોનાની સાથે સરખાવતાં વધઘટ એવી નથી કે જેને લીધે ઠરમાં આવા આડકતરા ઉપાયોથી વધારો કરવો પડે. જે માલની ખરીદી માટે આપવાની રકમ પછી તે ગમે તે નાણાંમાં હોય પણ ખરેખરી આપવાની રકમ (માત્ર ગણવાની નહિ) જે વધી હોય તો સીધી રીતે તે દર્શાવીને ખર્ચ ઘટાડવાના અથવા ઠર વધારવાના ઉપાયો લેવા જોઈએ પણ આમ રૂપિયા અને સોના વચ્ચે બાંધેલું પ્રમાણ બદલીને આડકતરો કર હિંદની પ્રજા ઉપર વધારવો એ કોઈ પણ રીતે યોગ્ય નથી. વળી એવા ફેરફારની અસર માત્ર થોડો વખતજ લાગશે એમ કરન્સી કમીટી જણાવે છે પણ એ વીશે હિંદી પ્રજાની ખાતરી હજી થઈ નથી અને હવે પછી થવાનો સંભવ પણ નથી. કારણ કે અર્ધશાસ્ત્રનો એ વીલાગ સૈકાથી વાદ્યસ્ત ગણુતો આવ્યો છે અને એમાં એક નીશ્ચય ઉપર આવવાને જાને તે અર્થે સર્વમાન્ય થાય એવાં સાધન નથી. એવો કોઈપણ ફેરફાર હિંદી સરકાર કરશે તો તેની અસર હિંદના ઉદ્યોગને હાની કરનારી થયા વગર નહીં રહે એટલુંજ નહીં પણ એની અસર ધણું વરસો સુધી થશે એમ અમને તો ખાતરી છે.

નામદાર સરકારે એવા સંજોગોમાં હિંદી પ્રધાનની હુંડીનો ભાવ વધતો અટકાવવા કાળે થા ઉપાય લેવા એનો જવાબ એજ છે કે દેશ પરદેશ વચેની લેણદેણની પતાવટના કાર્ય ઉપરથી પોતાનો હાથ ઉઠાવીને વેપારને તેમજ સોના ચાંદીની આયાત નીકાશને નીરંકુશ ચાલવા દેવી. રીવર્સ કાઉન્સિલ અર્થાત લંડન ઉપરની હુંડી ન આપવાથી એલું પરીણામ આવવાનો સરકારને ભય રહેતો હોય કે હિંદમાં જે સોનું મહા મહેનતે લાવવામાં આવ્યું છે તે પાછું ઘસડાઈ જશે. તો તે માટે ખીલ કોઈ યોગ્ય ઉપાયો લેવા. જેવા કે વ્યાજનો દર વધારી હિંદમાંથી નાણાં પ્રદેશ લઈ જવાની વૃત્તી અટકાવવી. હિંદનાં પ્રત્યેક શહેરમાં ચલણી નોટો છુટથી ફરતી કરવાની જરૂર છે તે માટે જ્યારે માગીયે ત્યારે નાણાં આપવાની જોગવાઈ હજી સંતોષકારક નથી થઈ. જે વ્યાજનો દર વધારવાથી નામદાર સરકારના હાથમાં રેલમહેલ થાય તો આ કાર્ય માટેની અનામતમાં વધારો કરવાથી દેશની સારી સેવા બેઠી રીતે બળવી શકાશે. એક તો લોકોને નોટોનો ઉપયોગ છુટથી કરવાની ટેવને ઉત્તેજન આપવાથી દેશમાં ધીરધારને સાફ ઉત્તેજન મળશે અને હિંદના ઉદ્યોગોને ખીલવવા માટેની ધાપણુ પરદેશ જતી અટકાવવી શકાશે. ઇંગ્લંડની સરકાર પોતાના દેશમાંથી નાણું પરદેશ ઘસડાઈ જતું અટકાવવા માટે એકજ ઉપાય આધાર રાખવા જેવો ગણે છે અને તે એજ કે વ્યાજનો દર વધારવો. એમને પગલે એટલું અનુસરીશું તો તેમાં વ્યાજની રકમ ઠરતાં વધારે જોડતો ભખમ નથી.

મુંબઈની ઇન્ડિયન મંડેચન્ટ એસોસિએશન ઓફ ઇન્ડિયાની કમીટીએ હિંદી સરકાર ઉપર વારનો સંદેશો મોકલી જણાવ્યું છે કે ઉંચા અને વધઘટ થતા દરોએ સરકાર હિંદી પ્રધાન, ઉપરની હુંડીયો વેચે છે અને તેમ કરી જનાવટી અને આપખુદ હુંડીયામણના દરોને ટેકવી રાખે છે. નીકાશ વેપારને મારી નાખે છે, અને હિંદમાંથી ક્રીટીશ થાપણ ખેંચી લેવાતું અને હિંદી થાપણની નીકાશને સીધું ઉત્તેજન આપીને નાણાં ખજાનમાં જે ગંભીર તંગી ઉત્પન્ન કરે છે તે પગલું અમે ભારે ગભરાટ સાથે નીકાળીએ છીએ. આપું પગલું ભરવાની નેમ ખુદી જણાવી નથી અને એવું પગલું ભરવા માટેનો ખુલાસો કરે એવી હિંદી સરકારની રાજનીતી શું છે તે તુરત જાહેર કરવામાં આવે તો વેપારી આલમ આવકારદાયક લેખશે. આ હુંડીએના વેચાણ અમે સખત રીતે વખોડી કઢાડીએ છીએ અને આગ્રહ કરીએ કરીએ છીએ કે એવાં વેચાણો કરવાનું તરત છોડી દેવું, કારણ કે હાલના ખનાવટી સંજોગો હેઠળ અમારા અભીપ્રાય મુજબ એ વેચાણો વાજબી ઠરાવી શકાય એવાં નથી અને ખજાનમાંથી નાણાં ખેંચી લેવામાં આવવાને સખળે વેપાર ઉદ્યોગ ઉપર જે ભારે હુકશાન થયું છે તથા થવાની વક્રી છે તે જોતાં અમે આગ્રહ કરીએ છીએ કે એવી રીતે ખેંચી લેવામાં આવેલા ફંડોને ઇલાકેદાર બેંકો મારફતે છુટા કરી જેમ જરૂર જણાય તેમ તુરત રાહત આપવી. સરકારે આ બેંકો મારફતે ત્રેજરી બીલો છૂટથી વટાવવાની અને નહિ કે ખાલી તે ઉપર નાણાં ધીરવાની ગોઠવણ કરવી. ત્રેજરી બીલોની લોકપ્રિયતા અને પ્રતીષ્ઠા ઉપર હાલમાં અસર થવા પામી છે. વળી વેપારી બીલો ઉપર વાજબી દરે છુટથી નાણાં ધીરવાની પણ સરકારે હઠ લેવી જોઈએ છે. અમે વધુ આગ્રહ કરીએ છીએ કે ચલણની કમીટી સનમુખ પડેલી જુખાનીઓનો રીપોર્ટ પ્રગટ કરવો.

અમે આશા રાખીએ છીએ કે સરકાર તે માન્ય રાખશે. હિંદી પ્રધાનની હુંડીનો ભાવ વધારવાની જરૂર માની લેવામાં કરંસી કમીટીએ વાપરેલી ફક્તિલો અમને સંતોષકારક લાગતી નથી. સોનાના અડધા સોવરીન તથા નીકલના ચારધા રૂપયા અને પરચુરણ, તથા એક રૂપયાની તેમજ અઢી રૂપયાની નોટોની મદદથી સાડા સાત શ્રેન બરોબર રૂપયો એક એ પ્રમાણ નવા રૂપયા પાડ્યા વગર ટકાવી શકાશે એમ અમારી ખાતરી છે.

વેપારી કેળવણી.

હીંદી પ્રજાને વેપારી લાઇનની કેળવણી આપનારી યોગ્ય સંસ્થાઓ હીંદમાં એટલી થોડી છે કે તેમાં સુધારો વધારો કરવાની અગત્ય તરફ હીંદી પ્રજા કદી બેઠરકાર રહી શકે નહીં. કેળવણી લઇને બહાર પડ્યા પછી હીંદી યુવાનો જઇ શકે એવા માર્ગ બહુ થોડા છે. ઇંગ્લંડમાં કેળવણી લીધા પછી અને કેટલીક વાર તો તે અગાઉ પણ યુવાન પુરૂષો લશ્કરમાં કે નૌકા ખાતામાં દાખલ થઇ શકે છે, જ્યારે કેળવણી લીધા પછીજ દાખલ થવાનું વધારે સુગમ પડે એવી પણ કેટલીક દીથા સરકારી નોકરીની બહાર તેમને માટે ખુદી રહે છે જેવી કે (૧) વતમાનપત્રકાર થવાની; (૨) વેપારી; (૩) ધર્મશુર થવાની. હીંદી યુવાનોને લશ્કરમાં કે નૌકા ખાતામાં સારી જગા મળવાના સંભવ અગાઉની સરખામણીમાં હાલમાં વધેલા ગણીએ તોપણ એ માર્ગમાં દાખલ થવાની સગવડ જોઇએ તેવી નથી, તેમજ વર્તમાન પત્રકાર થવા માટેની કે ધર્મશુર થવાની કેળવણી મેળવી એ માર્ગમાં જળકી નીકળવાની સગવડ પણ હીંદી યુવાનો માટે થોડીજ છે. વેપાર માટે ભાગે હજી હીંદીઓના હાથમાં છે તેમાં કાવી શકે એવી કેળવણી હીંદી યુવાનો લઇ શકે તેમ છે અને તેથી તે બાબત દેસ હિતેષીઓ સંભાળ ભર્યું ધ્યાન આપતા આવ્યા છે. મુંબઈમાં સર જગમોહનદાસ તથા ઇડીયન મર્ચન્ટસ એસોસિયેશન તથા અન્ય મંડળોની સહાયતાથી અસ્તીત્વમાં આવેલી સીડનહામ કોલેજ એન્ડ કોમર્સમાં હીંદના જુદા જુદા ભાગોમાંથી વીદ્યાર્થીઓ શીખવા આવે છે છતાં ઇંગ્લંડમાં લંડન સ્કુલ એન્ડ ઇકોનોમીકસ એન્ડ પોલીટીક્સમાં જેવી કેળવણી અપાય છે તેવી ઉંચા પ્રકારની કે વેપારી થવામાં વધારે ઉપયોગી થઇ પડે એવી કેળવણી મુંબઈમાં અપાતી હોય એવું લાગ્યું નથી. મુંબઈની આ કોલેજ સાડે રાજેલી જગામાં છે. એ બાબતમાં ધારાસભાના સભાસદો વરફથી તેમજ વર્તમાન પત્રોમાં આગ્રહ કરવામાં આવતો રહ્યો છે. પણ વેપારી આલમ તરફથી એને સારો ટેકો મળતો નથી અને લંડન દરમ્યાન સરકાર વધારે ખર્ચી શકે તેમ નથી એવાં બહાનાં ઠાઠી અત્યાર સુધી એ બાબતમાં સરકાર આગળ વધતાં અટકી છે. હવે એ કોલેજમાંથી બહાર પડેલા વીદ્યાર્થીઓને વેપારી આલમ સારે પગારે રોકી લઈને ખરેખરો ટેકો આપ્યો છે અને લંડન મટી છે એટલે સરકારે પોતાની ફરજ બજાવવી ઘટે છે. નવાં બજેટ વીચે ચર્ચા ચાલે તે વેળા આ બાબતમાં ધ્યાન આપવાને ધારાસભાના સભાસદોને આપણે હજી પણ આગ્રહ કરીશું.

નાંધ.

હરીયાના કીનારા ઉપર જે રોપાઓ ઉગે છે તેને બહીવાર નકામા ગણવામાં આવે છે પણ તે રોપાઓને ઉચોગ માટે કામે લગાડી શકાતા હોવાથી તેની પશુ કીંમત ઉપજવી શકાય એમ છે. એ રોપાઓમાંથી ઉપયોગી તત્વ ખેંચવા માટે પ્રથમ તે રોપાઓને બાળવામાં આવે છે. આજથી બસો વરસ અગાઉ એ પ્રમાણે રફાટલેડમાં કરવામાં આવતું હતું, પણ પાછળથી સ્પેન દેશમાંથી બેરીલા નામની ચીજની આયાત થવા લાગી અને તેમાં પોટાશનો ભાગ વધારે હોવાથી તથા નીમક ઉપરની જઠાત કાઢી નાખવામાં આવી તેથી એ રોપાઓને ઉપયોગ થતો બંધ પડ્યો. પાછળથી જર્મનીથી પોટાશ અને ચીલી દેશથી નાઇટરની આયાત થવા લાગી એટલે એ રોપાઓને ઉપયોગ માત્ર સ્થાનિક રહ્યો, પણ હવે એ રોપાઓને કામમાં લેવાતું કૃત્રીથી ચાલુ થવાનો સંભવ લાગે છે. એને ત્રણ રીતે ઉપયોગમાં લઇ શકાય છે. એક રીત એ છે કે એને બાળીને એની રાખને ખાતર તરીકે વાપરવી. બીજી રીત એ છે કે એને કાઠોનાં ધૂળ કરી એમાંથી એસીટીન, ટાર, પેટેફીન, તથા આલ્કોહોલ મેળવવાં ત્રીજી રીત એ છે કે એમાંથી એલ્કનીક એસીડ નામનો પદાર્થ બનાવવો. આ છેલ્લી રીત માટે એ રોપાઓને પાણીમાં રાખી મૂકવા પડે છે. ત્યાં તે ફેલી ગયા પછી તેનાં તત્વ પાણીમાં ભળી જાય છે અને વરાળ કરીને ગાળવા માટે તૈયાર થાય છે ત્યારે સોડીયમ કાર્બોનેટ સાથે તેને ઉઠાવવામાં આવે છે જેથી એલ્કનીક એસીડ ચૂસાઇ જાય છે અને સોડીયમ અલ્કનેટ બને છે. પછી તેમાંથી એલ્કનીક એસીડ છુટું પાડવામાં આવે છે અને તેને હાડકાંની રાખ સાથે મેળવવાથી એક ખાસ પ્રકારનું સીમીટ બને છે. રીમરોના બૅલ્લરની રીમ પાઇપની ઉપર લગાડવાને તથા એવાજ સંખ્યા કામની અંદર સાંધા પુરવા માટે એ વપરાય છે. એની એક બાજુ ગરમી હોય તો બીજી બાજુ જતી નથી. એની સાથે બીજી ચીજની મેળવણી કરવાથી એનું મીશ્રણ બને છે કે જેમાંથી પાણી જઠા શકે નહીં, વળી એને મુકવવાથી સખત પદાર્થ થાય છે તેમાંથી બટન બનાવી શકાય છે. એમાંથી કૃત્રીમ હાથીદાંત પણ ઉત્તમ પ્રકારના બની શકે છે. આ બધાં કારણોને લીધે ઇંગ્લંડ તથા રફાટલેડના સમુદ્ર કીનારા ઉપર ઉગતા રોપાઓમાંથી એલ્કનીક એસીડ બનાવવાનું કામ મોટા પાયા ઉપર હાથ ધરવામાં આવે એવો હાલ સંભવ છે હીંદના હરીયા કીનારે પણ નકામા ગણાતા રોપાઓ ઉગતા હોય તેમાં એવાજ અથવા બીજા કોઇ પ્રકારનાં પણ ઉદ્યોગમાં ઉપયોગી થઇ પડે એવાં તત્વો છે કે કેમ તે વપાસતું ઠીક થઇ પડશે.

મુખ્ય ષોર્ટ ત્રસ્ટનાં વેર હાઉસમાં ગયા ડીસેમ્બર માસ દરમિયાન પડેલા માલને લંગતા આકડા એન. આફ્રીસમાંથી અમને મળ્યા. ૪-૨-૨૦ ને દીને મળ્યા છે જે ઉપરથી માલમ પડે છે કે સુવરાઉ દેશની તેમજ ઉત્તર કાપડ તથા સુવરનાં પેકેજોને ઉઠાવ વધારે હોવાથી વેરહાઉસમાંથી એ માલને જ્યો ઘટતો જાય છે અને ગયા વરસે તા ૩૧-૧૨-૧૯૧૮ ને દીને ૬૭૩૮૦ પેકેજે શીલીકમાં હવાં તેની સરખામણીમાં તા. ૩૧-૧૨-૧૯૧૯ ને દીને માત્ર ૩૦૦૭૫ પેકેજે હવા ત્રાંબા પીપળનાં પતરાં વગેરે માલને ઉઠાવ મંદો હોવાથી ગયા ડીસેમ્બર માસ દરમિયાન તેનો જ્યો ૧૭૪ ટન પરથી વધી ૨૯૧ ટન થયો હતો પણ તા ૩૧-૧૨-૧૯૧૮ ને દીને ૭૩૧ ટન હતો. તેની સરખામણીમાં હાલની વધીવિ અસંતોષકારક નથી.

હરીઆદ વેપાર અને લેઈટ રોક કંપનીઓને લગતા માસીક-રિપોર્ટ છેલા ડીસેમ્બર માસ માટેના મળ્યા છે જે ઉપરથી માલમ નીકળે છે કે એ માસમાં કરોડ રૂપયાની થાપણવાળી પાંચ કંપનીઓ, સ્થપાઈ હતી જ્યારે બીજી પાંચ કંપનીઓ રૂપયા પચાસ લાખ કરતાં વધારે થાપણવાળી હતી. એ સર્વના નામ આ અંકમાં વીધાતે આપેલાં છે. ગયા એપ્રિલ માસની શરૂઆતથી ડીસેમ્બર, માસની આખર સુધીમાં સ્થપાયેલી કંપનીઓની કુલ થાપણ રૂ. ૨૦૧૫૫૬૭ ની હતી. એજ મુદત દરમ્યાન નીકાશ વેપારને પેટે પરદેશો પાસે દેહેલી રકમોથી આયાત થયેલા માલની ઠીમત ઠાણિસીલ થીલો વગેરે રકમો બાદ કરતાં પણ બાકી રહેલું દેહેલું એસક કરોડ વીસ લાખ રૂપીઆ જેટલું છે. ગયા નવેમ્બર માસની આખરે એવી રીતે લેણી રહેલી રકમ રૂ. ૫૬૫૫ લાખ રૂપયા જેટલી હતી. એ રીતે ડીસેમ્બર માસ દરમ્યાન પરદેશો સાથેના વેપારમા ૪૬૫ લાખ રૂપયા લેણા પડ્યા હતા જેના પ્રમાણમા નવી ભેઈટ રોક કંપનીઓની થાપણ પાંત્રીસ લાખ જેટલી છે તે અતીશય નહીં ઠી શકાય. એ કંપનીઓ હાલ પુરેપુરી થાપણ ઉઘરાવી લેતી નથી તે જ્યારે વસુલ કરશે ત્યારે શેર ધરાવનારાઓ તે આપી શકશે નહીં એવો જે ભય દર્શાવવામા આવે છે તે અમને આથી ખરો લાગતો નથી. વેપારની તેજ એસમમાં નાણાં બીડ બહુ થવાની ધારતી દર્શાવવામા આવે છે પણ બે કિદનું પરદેશો પાસેથી માગતું દેહેલું બહુ થોડું થણું પણ વસુલ થાય તો નાણાં બીડ થવાનો સંભવ રહેવો ન ભેઈએ.

દોરોની નીકાશનો વેપાર પોતાના કાબુમાં રાખવા માટે ઇંગ્લંડે ધડેલા નીયમો સામે આયર્લેન્ડની ડબ્લીનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે વાંધો ઉઠાવ્યો એ બીના ધ્યાન ખેંચવા જેવી છે. જ્યારે એ નીયમો ઘણા ત્યારે તે એવા હતા કે જેને પરીણમે આયર્લેન્ડથી દોરોને પરદેશ ખાતે મોકલવા અગાઉ એકવાર ઇંગ્લંડ મોકલવા પડે અને પછી ઇંગ્લંડથી એની નીકાશ પરદેશ તરફ થાય. આ ગોઠવણ સામે ડબ્લીનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે વાંધો ઉઠાવ્યો ત્યારે તેના જવાબમાં કારણ એવું દર્શાવવામાં આવ્યું કે દોરોને લઈ જનારા બારકસોમા ચોચ વ્યવસ્થા હોતી નથી. બે ચોચ વ્યવસ્થાવાળા બારકસોમાં બારેબાર પરદેશ ખાતે દોરને મોકલવાની ગોઠવણ થઈ શકે તો તે માટે પરવાનગી આપવામાં આવશે. આ જવાબની નોંધ લખને આપણે વીચારવા જેવું છે કે હીંદથી પરદેશ મોકલવામાં આવતાં દોર માટે બાર કસોમા ચોચ ગોઠવણ છે કે નહીં તે તપાસવામાં માટે ન.મદાર સરકારે સંભાળ રાખી છે કે નહીં. ખરી વાત એ છે કે છેલાં કેટલાંક વર્સોથી હીંદમાં દોરોની સંખ્યા ભેઈએ તે કરવા બોધી છે અને ઘટતી ભય છે એવી માન્યતા સામાન્ય રીતે પ્રજામાં અને ખાસ કરીને ખેડૂત વર્ગોમાં ફેલાયેલી છે અને એ માન્યતા ખોટી છે એવું માનવાને અમને કાંઈ દારણ દેખાતું નથી તો તેવા સંભોગમાં હીંદથી પરદેશ ખાતે દોરોનો નીકાશ બંધ પાડવી એજ ઉત્તમ માર્ગ છે. હીંદમા દોરોની સંખ્યા વધે તે હેતુથી જે દરેક નામદાર મીઠા ખાપડે એ હીંદી સરકારની પાસલામાં રજુ કરવાની ખબર આપી છે તેને અમદી સંપૂર્ણ સહાનુભુતી છે.

A copy of this Prospectus has been filed in the office of the Registrar
of the Joint Stock Companies, Bombay.

The Indian Industrial Stores, Limited.

(REGISTERED UNDER THE INDIAN COMPANIES ACT OF 1913.)

(આ પ્રોસ્પેક્ટસની એક નકલ કુંભળના નોન્ટ સ્ટોર્સ કંપનીના રજીસ્ટ્રારની ઓફીસમાં ફાઇલ કરવામાં આવી છે.)

ધી ઇન્ડીઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ સ્ટોર્સ, લીમીટેડ.

(સને ૧૯૧૩ ના ધી ઇન્ડીઅન કંપનીઝ એક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર થયેલો છે.)

કાપલ રૂપિયા ૫૦,૦૦,૦૦૦ (પચાસ લાખ.)

દે દરેક રૂપિયા રૂપ ના ૨ લાખ શેરોમાં વહેંચાયેલી છે.

જેનાં નામના નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે વસુલ કરવામાં આવશે:—

૬૨ શેર દીઠ રૂપિયા ૨ અરણ સાથે.

રૂપિયા ૩ શેરની વહેંચણી કરતી વખતે

અને બાકીનાં નામના મહીને વધુમાંવધુ રૂપિયા ૫ પ્રમાણે લેવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો.

- ૧ રાયબહાદુર ત્રીલોકચંદ્ર કસ્થાણમલ, (બેંક અને મરચંડા ઇલેક્ટ્રીકલ તથા કુંભળ)
- ૨ શ્રી. ગોવિંદલાલ પુરુષોત્તમદાસ, (નારાયણ મનોદાસની પેટીવાળા, સોનાના વેપારી અને સરાફ.)
- ૩ શ્રી. રણછોડદાસ વરજીવનદાસ (ચાર્જ બેંક અને મરચંડા)
- ૪ શ્રી. જીજ્ઞાસાભાઈ ભગવાનદાસ મહેતા, બી. એ. એલ. એલ બી (ડીરેક્ટર એકસ એફીસીયો નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ. ડીરેક્ટર, જલેશ્વરી કનસાઇનમેન્ટ લીમીટેડ.)
- ૫ શ્રી. નારાયણદાસ વૃજલાલ, બી. એ. એલ. એલ. બી (સરાફ અને મરચંડા)
- ૬ શ્રી ચીમનલાલ રણછોડરાય દેસાઈ, (મરચંડા અને લેન્ડસાઈડ)
- ૭ શ્રી. હરજીવનદાસ કાલીદાસ મહેતા, (મરચંડા અને જાતીયીર,)
- ૮ શ્રી. ગોવિંદલાલ વલ્લભદાસ, (ગવર્નમેન્ટ કોન્સ્ટ્રક્ટર, બેંક, ડેપો અને મરચંડા) હોદ્દાની રજાએ.

બેંકરો:—

ધી તાતા ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ બેંક, લીમીટેડ

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

ધી અલાહાબાદ બેંક લીમીટેડ

સોસાઈટીસ:—

સેસર્સ લાઇસેન્સર, કાંગા અને ગોવિંદલાલ

એડીટરો:—

સેસર્સ બાટલીબાઈ અને પુરુષોત્તમ

સેસર્સ એસ. બી. બીલીસોરીઆની કુંભળ.

મેનેજીંગ એજન્ટો:—

સેસર્સ ગોવિંદલાલ વલ્લભદાસની કુંભળ.

રજીસ્ટર્ડ એડીટર.

૧૦ રેસીડેન્સી મેન, ફોર્ડ, કુંભળ.

યોજનાની કાર્યવ્યવસ્થા અને તેના મુખ્ય મુદ્દાઓ—એ છે કે

પડતર કીમતેજ માલ વેચવો;—પડતર કીમતે

સલાસદોનેજ.

વર્ગ ૧ લો:—રાજા રજવાડાઓ, કાઠેરો, લાયાતો, મોટા રાજપુરૂષો અને તવંગરવગ.

રૂ. ૧૦૦. વાર્ષિક.

વર્ગ ૨ લો:—ગ્યાપારી સમુદાય

રૂ. ૪૦. વાર્ષિક.

વર્ગ ૩ લો:—(પ્રથમ) કુટુંબો અને અન્ય કાખસો.

રૂ. ૬. વાર્ષિક.

વર્ગ ૩ લો:—(અપર) કામદારવગ યાને મજુરવર્ગ.

રૂ. ૨. વાર્ષિક.

ત્રીજા વર્ગના સલાસદો વાર્ષિક રૂ. ૧૫૦૦ થી વધુ માલ ખરીદી શકશે નહિ.
બીજા વર્ગના સલાસદો ફક્ત રૂ. ૧૦૦૦ ભરીને આજીવન સસ્થ થઈ શકશે.
મોટાર, ઓવરલ, ફરનીચર વિગેરે કીમતી ચીજોનાં વેચાણના લાવે હુવે પછી
નક્કી કરવામાં આવશે.

યોજનાની વિગત.

આજકાલે સ્ટોર્સ સ્થાપવાનો વિચાર નવીન નથી પરંતુ આ સ્ટોર્સની વ્યવસ્થા પદ્ધતિ તો ખરેખર તહન નવીજ છે. વાણિજ્યની પ્રવૃત્તિના આધુનિક કાળમાં વિખ્યાત વેપારીઓએ હાથ ધરેલી સ્ટોર્સની સ્થાપનાઓએ સિદ્ધ કર્યું છે કે તે ધંધાની યોજના હજી પણ કસવાળી છે. આવી જાતના ધંધાને ખંત અને પ્રમાણિકપણથી ખીલવવામાં આવે તો ખરેખર તેમાંથી સંગીન પરિણામ પ્રાપ્ત થયા વિના રહેજ નહીં. એટલુંજ નહિ પરંતુ તે પ્રવૃત્તિને વિકાસ આપણા દેશ ખંધુઓ તથા જહેનોમાં સ્વદેશી વસ્તુઓની વપરાશનો પ્રચાર કરવામાં મુખ્ય સાધનભૂત થાય અને તેના પરિણામે આપણા દેશમાં સ્વદેશભાવનાની વૃદ્ધિ પણ થાય.

હાલમાં આપણે જ્યાં જ્યાં દૃષ્ટિ દોડાવીશું ત્યાં ત્યાં આપણે લોકસમુદાયના મોટા ભાગને મોંઘવારીના જડખાનો લોગ યતો નીહાળીશું. કારણ કે એક તરફ જીંદગીની જરૂરીઆતની સર્વે સામગ્રીના લાવેમા અજબ ઉછાળો ચાલી રહ્યો છે, ત્યારે બીજી તરફ તે સંલેગોમાં જીવન ગુવરવા પુરતી આવકમાં વધારો થતો જણાતો નથી. આનું અંતિમ પરિણામ એ આવે છે કે મધ્યમ અને ગરીબ વર્ગ કે જે દેશનું મુખ્ય આધારભૂત અંગ છે તેજ વર્ગ આવા કઠીન કાળને લોગ થઈ પડે છે સાધનસંપન્ન વર્ગ પસંઆ કાળને લયની નિશાની વરીકે નીહાળી રહેતા છે. નામદાર સરકાર તરફથી આ સંકટ નિવારણાર્થે અલગત પગલાં લેવામાં આવ્યાં છે અને આવે છે પરંતુ તેનું પરિણામ હજી સુધી સંતોષકારક નીવડ્યું નથી. ઉદ્યોગના વિકાસ અથે નામદાર સરકાર તરફથી અખતવાર કરવામા આવેલી રાજનીતિએ સાધનસંપન્ન સાહસોને જન્મ આપ્યો છે પરંતુ લાવની વૃદ્ધિના વેગને દબાવનારી નામદાર સરકારની વલણને અનુસરીને એવી એક પણ સંસ્થા બહાર પડી નથી કે જે લોકસમૂહને જેમ અને તેમ ઓછા આવે વસ્તુઓ

પુરી પાઠે, આવી સંસ્થાના અભાવે વસ્તુઓની આપ' લે કરતા વચ્ચલા માણસોના નફા વસ્તુઓની મુળ કીંમતમાં પળે પળે બેઠક વધારે કર્યા કરે છે માટે જો વચલા વર્ગના બેઠક નફાનું સાલ દર કરવામાં આવે તો લોકસમુદાયને આવા ભારીક સંજોગોમાં ઘણી રાહત મળે એટલુંજ નહીં પરંતુ ભવિષ્યમાં પણ તેઓ તે રાહતને આશરે ભોગવી શકે એવા આશયથી ઉપરોક્ત સંસ્થાના સંસ્થાપકો મી. ગોવર્ધનદાસ વલભદાસ, મી. છાતાલાલ ખટ્ટારદાસ શાહ અને મી. ચીમનલાલ રણછોડરાય દેશાધ્યે જરૂરીયાતોની રવદેશી તેમજ વિદેશી વસ્તુઓ પુરી પાડવા માટે ધી ધીન્ડીઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ સ્ટોર્સની સ્થાપનાની યોજના હાથ ધરી છે. ટુંકમાં દરેક વસ્તુસ્થિતિને સંપૂર્ણ વિચાર કરી હિંદવાસીઓ ઉપર આવી પડેલો મોઘવારીનો બોલો જેમ અને તેમ સરળતાથી દુર કરી ભવિષ્યમાં પણ મોઘવારીના ત્રાસમાંથી હિંદવાસીનું રક્ષણ કરવાના આશયથી ધી ધીન્ડીઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ સ્ટોર્સની સ્થાપના કરવામાં આવે છે. અમેરીકામાં આવી સંસ્થા હરતી ધરાવે છે પરંતુ હિંદુસ્થાનમાં તો આ સ્ટોર્સની સ્થાપના વહન પહેલી છે. આવા પ્રકારની સંસ્થાઓ અમેરીકાની પ્રગતી અંદર આશીવાદરૂપ નીવડી છે અને તેવી સંસ્થાની થાપણમાંથી બહોળું વ્યાજ પણ ઉપજી શકે છે.

ઉપરોક્ત સ્ટોર્સ સ્વદેશી તેમજ વિદેશી વસ્તુઓના ધંધા હાથ ધરશે અને આજકાલ નીકળતા સ્ટોર્સની કાર્યપદ્ધતિ કરતાં વધુન બુદ્ધ પ્રકારની કાર્યપદ્ધતિ અમાણે કાર્ય કરશે.

આ રોડાઈ દેશી તેમજ વિદેશી વસ્તુઓનું વેચાણ કરશે. અન્ય રથળે જે વસ્તુઓ ઘણી વખત ૧૦૦ થી ૨૦૦ ટકા જેટલા વધારે ભાવથી વેચાણ છે તે વસ્તુઓ પણ આ રોડાઈ માહાની પકતર કોમતે પુરો પાડવાનો ઇરાદો રાખે છે. ગોટરો, અવેરાત, ફરનીઅર વિગેરે કોમતી ચીજોના ભાવ હવે પછી નક્કી કરવામાં આવશે.

આ ટોર્સની કાર્યવ્યવસ્થા નીચે પ્રમાણે કરવામા આવશે:—

“આર્થી” એનું નેવી રેડોસ”ની પદ્ધતિ પ્રમાણે સલાસદ પદ્ધતિથી આ રેડોસની યોજના કરવામાં આવશે. સલાસદો માટે પણ વર્ગ રાખવામાં આવ્યા છે. પહેલા વર્ગમાં હાંદુ સ્થાનના દેશી રાજાઓ, રાજકુટુંબો, ખીન્ન લાયકો, ધનામદારો અને જાગીરદારો તથા તવંગર વર્ગ વિગેરે દર વર્સે માથાદીઠ રૂપીઆ ૧૦૦ લવાજમ લરી સલાસદ તરીકે જોડાઈ શકશે. બીજા વર્ગ હિંદુસ્થાનના નાના મોટા વેપારીઓ માટે ખુદલો રહેશે જે વર્ગનું વાર્ષિક લવાજમ રૂપીઆ ૪૦ રાખવામાં આવ્યું છે જે લોકો આ વર્ગમાં જોડાઈને પર્થતના સલાસદ ઘવા માગતા હશે તેઓ અગાઉથી રૂપીઆ ૧૦૦૦ લરી તેમ ફેરી શકશે. મધ્યમ વર્ગના લોકો તથા મધ્યમ કુટુંબો ત્રીજા વર્ગના લાલ લઈ શકશે જેનું વાર્ષિક લવાજમ માત્ર રૂપીઆ ૬ રાખવામાં આવ્યું છે, પરંતુ આ વર્ગના મલાસદો દરવર્ષે રૂપીઆ ૧૫૦૦ કરતાં વધારે કીંમતના માલ ખરીદી શકશે નહીં. ગરીબ લોકો એટલે મલુર વર્ગ ખુબ સાત નામનું રૂપીઆ ૨ વાર્ષિક લવાજમ લરી આ વર્ગના ખીન્ન વિભાગમાં જોડાઈ શકશે.

દેશી રાજાઓ અને અન્ય તત્વગર વર્ગ દર વરસે લાખો રૂપીઆના માલની ખરીદા કરે છે એ ધીના સર્વ કોઈની જાણમાં છે. આવા શ્રાહકોને માલ પુરો પાડનારા વેપારીઓ તેઓની રગ મારી રીતે સમજતા હોઈને પુષ્કળ નફો લેતાં છતાં પણ જે જાતનો માલ માગવામાં આવ્યો હોય તેવી જાતનો માલ ભાગ્યેજ પુરો પાડી શકે છે. ખરીદનાર પણ આ ધીનાથી સંપૂર્ણ વાકેફગાર હોવા છતાં અન્ય સંગીન અને પ્રમાણિક સંસ્થાના અભાવે તેઓને અલ્પ-પ્રત્યે તેજ રીતે કામ ચલાવી લેવું પડે છે. આ સ્થોર્સના સંસ્થાપકો અને હીરેકદારો ચોક્કસપણે

માને છે કે આ સ્ટોર્સ લાંબી મુદતથી આવી આવેલી અગવડો દુર કરી શકશે. તે કારણથી બેશક ઉપર જણાવેલો વર્ગ આ સ્ટોર્સનો સારો લાભ લેવાનું સુકશે નહીં, એમ નિઃસંશય માની શકાય.

હિંદુસ્થાન જેવા વિશાળ દેશમાં વેપાર કરતા વહીવટી ગમે ત્યારે માલની ખરીદી માટે સુખર્ષ અથવા કલકત્તા જેવાં વેપારનાં મુખ્ય મથકોએ આવવું જવું પોસાય નહીં તેથી તેઓ એજન્ટો અથવા આડતીઆ મારફત માલની ખરીદી કરાવે છે જે માટે તેઓ અડધો ટકો કે એક ટકો દલાલી લેતા હોય છે પરંતુ આ નામની દલાલી ઉપરાંત આડી અવળી રીતે ઘણી વખત તેઓ વિશેષ ગાળો રાખી લે છે. તે ખીના સઘળા વણીઆતો સારી રીતે સમજે છે પરંતુ સંગીન સાધનોના અભાવે નિવારણ વિનાનાં આવરણો પ્રમાણિકપણું નિભાવી લેવાના ન્યાયે તે સઘળી અગવડ નીભાવી લઈ તેજ પ્રમાણે કામ લેવાને તેઓ તૈયાર રહે છે. સ્ટોર્સનું પ્રમાણિકપણું ધ્યાનમાં લઈ સંખ્યાબંધ વેપારીઓ સ્વહિતાથે તેનો લાભ લેવા આકર્ષાશે. આ વર્ગમાં પોતાને સંખ્યાબંધ વેપારીઓ જોડાવાનું કારણ એ છે કે તેમ કરવાથી માલના ઉત્પત્તિ સ્થાનમાંથી માલ મળે તે દરમ્યાન વચલા માણસો અને એજન્ટો જે પુષ્કળ નફો મેળવી લે છે તે રકમનો અચાવ થવાનો લાભ તેઓ સારી રીતે મેળવી શકે.

ઉપરોક્ત ખીના ધ્યાનમાં લઈ હીરેકટરોએ એવો અંદાજ કાઢ્યો છે કે રાજકર્તાઓ, કુંવરો, અમીર ઉમરાવ અને ખીલા ધનાઢ્ય વર્ગમાંથી લગભગ ૧૦૦૦, ખીલા વર્ગના ૨૦,૦૦૦ અને મીલા વર્ગના પહેલા વિભાગમાંથી ૧,૦૦,૦૦૦ તથા ખીલા વિભાગમાંથી ૧૫૦,૦૦૦ સભાસદો સહોદારથી સ્ટોર્સ સંપાદન કરી શકશે એટલે માત્ર સભાસદોના વાર્ષિક લવાજમ બદલ એકંદર ૧૮,૦૦,૦૦૦ રૂપીઆ શરૂઆતમાં સ્ટોર્સમાં જમા થશે, કે જે રકમ વ્યવસ્થાનો ખર્ચ બાદ કરતાં ચોજનાની ભરાવેલી થાપણના ૨૫ ટકા જેટલી ગણી શકાય. આ ગણતરીએ તે રકમ માત્ર શરૂઆતનાં વર્ષ માટેજ ગણી લેવાની છે. કારણ કે જ્યારે કંપનીની પ્રવૃત્તિનો વિકાસ થશે, દેશ પરદેશની એજન્સીઓ મળશે, રાજા રજવાડાઓ અને ધનાઢ્ય વર્ગના સ્ટોર્સમાં જોડાવાથી જુદા જુદા સ્ટોર્સો તરફથી ખાસ અગવડો તથા જથ્થાબંધ માલના કોંટ્રાક્ટો મળશે, અને કંપનીના ગ્રાહકોને ઉત્તમ પ્રકારની અગવડો મળશે એટલે કંપનીની પ્રવૃત્તિનું કાર્યક્ષેત્ર ઘણુંજ વિશાળ થશે અને નફો પણ સંગીન પ્રાપ્ત થશે.

ખીલા વર્ગની બહારના તથા વેપાર માટે નહીં પણ પોતા માટે ખાનગી ઉપયોગની વસ્તુઓની ખરીદી કરનારા સભાસદો આ સ્ટોર્સની સરળતા અને અગવડનો લાભ લેવા માટે મોટી સંખ્યામાં બહાર પડશે. કારણ ગરીબ તેમજ તવંગર કુટુંબોને પણ આ મોંઘવારીના બોલો આછો સહન કરવો પડતો નથી. વળી સામાન્ય સ્થિતિમાં પણ સભાસદોની સંખ્યામાં ઘટાડો થવાનો સંભવ નથી. કારણ કે માત્ર સભાસદ તરીકેનું લવાજમ તેઓને વધારામાં આવવું પડે છે. આ વર્ગનું વાર્ષિક લવાજમ રૂપીઆ ૬ છે તેટલી રકમ બજારમાં એછામાં એછા ૨૫ થી ૫૦ ટકાના નફાથી વેચાતી જુજ વસ્તુની સ્ટોર્સમાંથી ખરીદી કરતાં રહેજે વળી શકે તેમ છે.

હેલા વર્ગમાં પણ સભાસદોની સંખ્યા વધતી જશે કારણ કે ગરીબ લોકોને એકાદ દીવસની ખરીદીમાંજ તેટલો લાભ થઈ શકશે.

જો કે હીરેકટરો માત્ર નામની ફી લેવાનીજ ઇચ્છા દર્શાવે છે પરંતુ શેરહોલ્ડરોને સારું જ્યાજ આપી શકે તેવી સ્થિતિ કંપની યોડી મુદતમાં સંપાદન કરશે. ઉપર ટપકે જવાથી આ

ખીના સહેલાઈથી ગળે ઉતરશે નહીં પરંતુ આંકડા માંડી ગણતરી કરવાથી ઉપરોક્ત વસ્તુ-સ્થિતિની સત્યતા જણાઈ આવશે.

આ રટોર્સનો મુખ્ય ઉદ્દેશ સલાસદોમાં રવદેશી વસ્તુઓનો પ્રચાર કરી સ્વદેશ ભાવનાની વૃદ્ધિ કરવાનો છે. પરંતુ એટલું તો સર્વેની બાજુમાં છે કે દરેક ચીજ સ્વદેશી બનાવટની મેળવવી શક્ય નથી. તેથી શુદ્ધ સ્વદેશી બનાવટની વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરવાની હાલની સ્થિતિ સુધારવા આ રટોર્સ પ્રયત્ન કરશે અને ધીમે ધીમે સ્વદેશી માલનો રાજમહેલોમાં પશુ પ્રચાર કરશે. જેમ જેમ સ્વદેશી બનાવટનું ક્ષેત્ર સંતોષકારક બનતું જશે તેમ તેમ સ્વદેશી વસ્તુનું વેચાણ આગળ વધારમાં આવશે. આ કાર્યની ખીલવાણી માટે, દેશી બનાવટની વસ્તુઓની તેના કારીગરોની તથા તે સઘળાની સંપુર્ણ માહિતી પુરી પાડી શકે તેવો કોષ (ડીરેક્ટરી) તૈયાર કરવામાં આવનાર છે.

કે-ઓપરેટીવ ક્રેડીટ સોસાયટીની પદ્ધતિ પ્રમાણે આ કંપની દેશી કારીગરોને ઉત્તેજન આપશે અને જરૂર પડે શાળાઓ અને કારખાનાંઓ ખોલશે અને તેથી જેમ બને તેમ વધારે પ્રમાણમાં સ્વદેશી વસ્તુનો પ્રચાર કરશે. ધાર્મિક અને સખાવતી ખાતાંઓને ખાસ સગવડો આપવાનો હાલના ડીરેક્ટરોને ઇરાદો છે.

મુખ્ય શહેરોના મોટા મોટા વેપારીઓના મંજુર અને કારીગરોને સાધનો પુરાં પાડવા માટે જુજ વ્યાજના દરથી માલીકાની પુરતી ગેરંટી લઇને હક્કતાની યોજના સંબંધી તે વેપારીઓ સાથે સહકાર તથા ગોઠવણ કરવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે.

આ ઉપરથી જણાઈ આવશે કે મંજુરવર્ગને કેટલીક સગવડ પાડવાનો અને આધુનિક સમયની સંગીન સહકારી પ્રવૃત્તિમાં બનતો ફાળો આપવાનો આ રટોર્સનો ઇરાદો છે.

હિંદુસ્થાનના જુદા જુદા ભાગોમાં તથા સગવડ પ્રમાણે પરદેશમાં પશુ શાખાઓ ખોલવાનો રટોર્સનો ઉદ્દેશ છે. જુદા જુદા પ્રાંતમાં પુરતી સંખ્યામાં સલાસદો મળી આવતાં દરેક કેકાણે જુદી શાખાઓ ખોલવામાં આવશે. તદુપરાંત અમેરીકાના વેપારીઓ સાથે મોટરકાર તથા અવેરાતની એજન્સી સંબંધી પત્ર વ્યવહાર ચાલે છે.

આ રટોર્સની કાર્યપદ્ધતિ જ્યાં બાદ જેમ જેમ સલાસદોની સંખ્યા વધતી જશે તેમ તેમ ઉપરોક્ત યોજનાના કાયદાઓ સમજાશે. સામાન્ય સગવડ અને અનિયંત્રિત વિકાસને ખાતર કંપની સ્વતંત્ર મકાન ખરીદવાનો વિચાર રાખે છે.

રટોર્સની વ્યવસ્થામાં સરળતા કરવા માટે વિશેષમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે:—

- (અ) જુદા જુદા દેશોમાં તેમજ જુદા જુદા માલ તૈયાર કરનારી સંસ્થાઓ પાસેથી એજન્સી મેળવવી.
- (બ) દેશી રાજ્યો માટે વેચાણ તેમજ ખરીદના કામમાં એજન્ટ તરીકે કાર્ય કરવું અને રટોર્સમાં વેચાણ માટેના માલ ઉપરાંત બીજી વસ્તુઓની બાબતમાં સ્ટોરો પાસેથી ખાસ સગવડો મેળવવી.
- (ક) રટોર્સમાં વેચાણ માટે ઠરાવેલા માલ શિવાય માલ માટે વેપારી સલાસદોના એજન્ટો તરીકે કાર્ય કરવું.
- (ડ) સગવડ પ્રમાણે સલાસદોની સગવડ માટે ધીરધારતું (Banking) અને વીમાતું (Insurance) કામ કરવું.

પહેલાં બે વર્ષ માટે સંસ્થાએ કરેલા નફામાંથી એજન્ટોનું લેવાનું ૧૦ ટકા, ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમા વર્ષ દરમ્યાન ૧૨૫ ટકા, અને ત્યારપછીના નફા ઉપર ૧૫ ટકા રાખવામાં આવ્યું છે. એજન્ટોની લાગીદાર સભ્ય મીંડો ગોવર્ધનદાસ વલ્લભદાસ કંપનીના એક્સ ઓફીસે એટલે કે હોદ્દાની રૂબરૂ ડીરેક્ટર તરીકે કામ કરશે. બીજા ડીરેક્ટરો મીંડો ચીમનલાલ રણછોડરાય દેશાઈ અને મીંડો નારાયણદાસ વૃજલાલ પણ એજન્ટોની ક્ષેત્રમાં લાગીદાર સભ્યો છે.

ઉપર જણાવેલા એક્સ ઓફીસે ડીરેક્ટર શીવાય દરેક ડીરેક્ટરો નીમણુક વખતે તથા ત્યારબાદ હોદ્દા દરમ્યાન પોતાને નામે કંપનીના ૧૦૦ શેર રાખશે. બોર્ડની મીટીંગમાં હાજરી આપવા માટે ડીરેક્ટરોને રૂબરૂ ૫૦ થી વધારે નહિ એવી જે રકમ તેઓ તરફથી નક્કી કરવામાં આવે તે પ્રમાણે ફી મળશે અને ખરેખરા મુખ્યવાસી ન હોય તેવા ડીરેક્ટરોને રેલવે ખર્ચના નાણાં કંપની તરફથી આપવામાં આવશે.

સ્ટાપ ડ્યુટીસ અથવા ફી, રજીસ્ટ્રેશન ફી, કાયદાને લગતી ફી, છપામણી, જાહેરાત, વહેંચણી અને એવો બીજો પ્રાથમિક ખર્ચ જે કંપનીનો સ્થાપનાને અંગે કરવામાં આવશે તે પૈકી કંપની તરફથી રૂ. ૩૫૦૦૦ આપવામાં આવશે.

શેરો ભરાવી આપનાર બોનાફાઈડ બ્રોકરોને ૨ ટકાની અંદર હવે પછી નક્કી કરવામાં આવે તેટલા પ્રમાણમાં કમીશન આપવામાં આવશે.

સાથે જોડવામાં આવેલા ફારમ ઉપર શેરો માટેની અરજી ભરીને તે અરજીઓ ઉપરોક્ત કંપનીની રજીસ્ટર્ડ ઓફીસમાં રવાના કરવી અને તે સાથે અરજીના નાણાં પણ મોકલવા.

જો વહેંચણી નહીં કરવામાં આવેલી હોય તો તેવા સંજોગોમાં ડીપોઝીટના પુરેપુરા નાણા પાછા આપવામાં આવશે અને અરજીમાં સાગવામાં આવેલા શેરોની સંખ્યા કરતા ઓછા શેરોની વહેંચણી કરવામાં આવશે તો વહેંચણી ને કોલની રકમ બાદ કરતાં બાકીના નાણાં અરજીદારને ખાતે જમે રાખવામાં આવશે.

આપવામાં આવેલા શેરોના અનુક્રમ હકીદારનાં નાણાં ભરનાર આસામીઓએ અગાઉ જે રકમ ભરી હશે તે ઉપર તેઓનો કરો. હક રહેશે નહીં.

પ્રોપ્રીયેટરશ્રી નકલો તથા શેરો માટેની અરજીના ફારમો કંપનીની રજીસ્ટર્ડ ઓફીસમાંથી અથવા કંપનીના બેંકરો પાસેથી મળી શકશે.

કંપનીના મેમેરેન્ડમ અને ચાર્ટર્ડર્સ ઓફ એસોસીએશનની નકલો કંપનીની રજીસ્ટર્ડ ઓફીસમાંથી તપાસ માટે મળી શકશે ફારમ કે શેરોની અરજી કરનારા અહિંસાએ તે તપાસ્યા છે અને તેની અંદરની તમામ હકીકતથી તેઓ પાકે છે એવું માની લેવામાં આવશે.

ત્રીલોક્યંદ્રજી ઠક્કાજીમલ.

ગોવર્ધનદાસ પુરુષોત્તમદાસ.

રણછોડદાસ વરજીવનદાસ.

જીજ્ઞાસાઈ ભગવાનદાસ મહેતા.

શાહુ નારાયણદાસ વૃજલાલ.

ચીમનલાલ રણછોડરાય દેશાઈ

હરજીવનદાસ કાળીદાસ મહેતા.

ગોવર્ધનદાસ વલ્લભદાસ.

હિંદના લોક નાયકો.

બાબુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો
એક મત.

દેશી હુમરનો નાદર નમુનો.

ટીનની ડબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કં. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતખઝાર” પરિશદના અધિપતિ બાબુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી ઝાંખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું બહોળું થશે.

“બંગાલી” પત્રના અધિપતિ આનં. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી ગુણોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઔસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

	બ્રાઈટ બલ્યુ પ્લેક શાહી	૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ	”	”	”	...	૧—૪—૦
(Red)	રાતી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	ચીપ	”	”	”	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	...	૧—૪—૦
	ક્રામસીયલ બલ્યુ પ્લેક શાહી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	બલ્યુ ઇન્ક	”	”	”	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ	”	”	”	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીએ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફે મોતીના દાણાની જેમ શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના બાટલાઓ વાપર્યા હશે, તો પણ હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કંઈ સારી ને કેટલી સરતી છે?

એક આનાની ટીક્રીટ ચોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપ્યું વેપારીઓને તથા જથાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુખ્ય ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ. પૈસા ધીરી (લોન) નવા ધંધાને મદદ પણ આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે.

સર્વના હૃદયમાં ફેરાહીત મટિનડું ચેતન સુરાવનાર હિંદ નાયકોની જબીએ દરેક દરેક કુદ્દોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રબળ બાવના અને માનુષકિતને ઉત્કર્ષ સાધવા નવીન ચેતન સુરાવે તેવા હૃદય તથા ચુદને અર્થકૃત કરનારા આર્ય વીરરતોના પ્લેકડ આર્ટ કાર્ડ વેપાર ઉપર નવનવા પેક કાર્ડ સાબરના જુદી જુદી ભવના વીરરતોના ફેરા તૈયાર છે. જેની ક્રીંમત સાધારણ તથા ગરીબસ્થિતિના લોકોપણ ખરીદી શકે તેવા લક્ષ આદેશથી ક્રીંમત તદન જુલ રાખવામાં આવી છે.

પેટકકાર્ડ સાઈઝના દરેક કોટાની ક્રીંમત અર્ધે આનો; ૨૪ કાર્ડનાં બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં શા. સવા. ૧૦૦ કાર્ડના રૂપિયા સવા. ૨. ટપાલ ખર્ચ અમે આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાલધુની, મુખ્ય નં. ૩,

દેશી નામું શીખવવાની રુકુલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સાંધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલખા દેવી રસ્તાપર ભારીયા મહાજનવાડીમાં ગોરુધનદાસ કરસનદાસ હુલ્હુ શુજરાતી કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરારી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીમાય હુંડી પત્રી વેપાર કળા શુજરાતી શાકપરાધર્મીગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ જાળતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ ઉચ્ચ જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ પડે તેવા રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એપ્રિલ (ખાલાશ્રમ) ના છેકરાએની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને ફાઇનમાં મળવું.

પોરબંદર પોરટલેંડ સીમેંટ

“મજબૂતી” છાપ

હમારો સીમેંટ હી દુરદાનમાં આયાત થતા સારામાં સારી સીમેંટની યોગ્યરી કરે છે, અને નાણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હાઈલેટના મજબૂત કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા ઘણીજ સહેલાઈથી, નુકસાન રાખાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેંટ કું. લી. ૦

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્ટ, મુંબઈ.

મુંબઈના વાંક શું ?

એાછા આર્થ એજ હલકા ખોરાકની સચોટ સાબીલી, ને હલકો ખોરાક ને શરીરનાં રસા-યલીક તત્વોને નાશ કરવાનો (આત્મધાની) ઉપાય.

અત્યુત્તમ સગવડ—ઉમદા ખોરાક.

ડૉ. મુખાદેવી પારદની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ લું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રમાણ નામના મધના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ—

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા જરૂરી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અમુત કૌવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ હજેજ અને ઉન્માદક દવાઓથી ટુક સમય મટે જાણીદી રીતેમ શક્તિ નેવી નથી પણ કાયમની ફેરતી શક્તિ છે.)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ જાલવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અલ્બર્ની બ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર માર્ગને ટાંગત આપે છે.

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાવડી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મરી જાય છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦

ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાતતન્તુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાત-તન્તુઓમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટનો તત્વો રહેલા હોય છે, અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ઘટી જાય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે, અને અશક્તિને લઈ જઈ લુહાં લુહાં સંખ્યાબંધ દરેકો ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માર્ક આપે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિરોગ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી પટેલી મોટ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અંગબળનો ઘસોરા વિરોધ જાણતો હોય તેમજ અનુક આ દવા વાપરતી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૬-૦ (મોડી સાઇઝ.)

૦-૧૪-૦ નાની સાઇઝ.)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું છેઃ—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ લું. લી.

(૩૯)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

બ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ કુંપની.

ની

અદ્યુત શોધ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ—ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ.

“ડાયાસ્ટેશ્યમ” રાટલી, યુરી, વગેરે દરેક ખોરાક માટે,
એક શેર “ડાયાસ્ટેશ્યમ” નો એક મધુ આટા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી
ખોરાક એકદમ હલકો અને ઘણોજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતદાર
બનાવે છે, અને ખોરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની ખીલકુલ ધારતી રહેતી
નથી.

કોમત, રતલ ૧ ના ટીનની કિંમત રૂ. ૦-૧૨-૦.

વધુ વીગત માટે લખો:—

ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” સારિયક ખોરાક, એ ઉછરતાં બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી
પુરુષો, બચ્ચાની માતાઓ, કામના બોળને લીધે કંટાળેલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ
વકીલ, બારીસ્ટરો વગેરે મગજ મારી કરનારાઓ તથા જેઓની તબીયત અવાર નવાર કંધને
કંધક નરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુલ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” એ શરીરમાં હાડકાં, માંસ, લોહી વધારનાર અને મગજને ચોષક
અને જલદી પચી શકે તેવા ખોરાક હોવાથી ક્ય તથા ખીજ લયકર દરદોમાં એક અત્યુત્તમ
ખોરાક છે. તે શરીરનો ખાંધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌવત ટકાવી રાખે
છે એટલે દરદોની ખીલકુલ અસર થઈ શકતી નથી.

સવારના ખેડારમાં આને બદલે “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની ચા પીવાથી તમોને નુકશાન
થવાને બદલે ફાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્ફુરતી લાવી આબસ ઉઠાડી ક્રોધા ઘટાડવાને
બદલે વધારે છે. તમો ચાથી શું નુકશાન થાય છે તે સુમએ છો છતાં ચા છોડી શકત
નથી અને આના ગુલામ બની બેઠા છો તો આની ગરજ સારનાર સર્વ પ્રકારે ફાયદોજ
કરતા આ “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની ચા તમો શું નહીં પીઓ?

કોમત રતલ ૧ ના ટીનની કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:—

ધી બ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ કું.

પં. બેલ્ગ્રાસીસ રોડ, બાયંબલા, મુંબઈ.

૨૫ બી:

કર્ણીક અધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કર્ણીક	એન્ડુ મીક્ષય	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીક	એન્ડુ પીલસ	(તાવ માટે)	..	..	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીક	ટોનિક સીરસ	(શક્તી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	ક્ષ્મ મીક્ષય	(ખાસી માટે)	..	...	..	૧-૦-૦
કર્ણીક	કોલેરા મીક્ષય	(૫૯ થી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	ઇન્ડો બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૦-૮

ખીન દવાને માટે લખો

૪૮)

Tel. "Kadki" Bombay—કર્ણીક અધર્સ ગીરમામ—સુ'અઈ

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

મેકેન્જ ભાવવાળી જુની
અને બાણીતી

મારવાડી
બજાર
સુ'અઈ

મહાલે એન્ડ કંપની,

બીલાયતી

કીસ્તી મેકેન્જી બાણીતી

દયલી હાથી ઇપની હ ગેરીઅન

બિઝનેસ, સાઈકલ, ખીરલાપુર, બીગેરે

તથા અગ્યાના ફેન્સી કહેરો તેમજ સાથો જરીની તથા

નવી તરાઈની ઇ ડ્ર કેપ તથા બોટીરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓનો

અ નવર જથ્થો હમારે ત્યા હરદ મેશ તઈયાર છે તે બેઈ

જવાને ચુકરો નહી

૩૪)

અહારગામના ઓહર ઉપર પુરતુ ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors

Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.

Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.,

PLEASE REMEMBER

MANEKLAL GORDHANDAS,

Offices -

Kapadia Bazar

AHMEDABAD.

21-25 Rajambheta's Street,

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Bestings &c., Spinning & Weaving accessories, Reels Reeds, Yarn & Hardware

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept orders for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams :-

"Pranashaw"
AHMEDABAD.

Code :- A. B. C.
- 5th Edition.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમતું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકિત્સા જાડા કાગળ, પાકું પૂઠું પૃં ૮૦૦ તુર્વ ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
અત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય ઓધક અને શિક્ષાગ્રંથ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અતંત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવા છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

કેશનેબલ સેકંડા હીઝાઇનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ હીર્ષ ભૂવિત સુખ:
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અસંખ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે હીર્ષ ભૂવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નળોજાઇ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પથ્થુ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર ખેસવાની કોઇપણ જાતની ક્ષતિ તથા દરતની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અજબ રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી ભેટ ભેટલે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. ભેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાર્થસ લિસ્ટ મંગાવો.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાંચ ઓશીસ,
કાલબાદેવી રોડ. મુંબઇ,

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.
જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાતું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગતું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાતું ફીકાપણું, સાંધાનો કુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ નો રૂ. ૧૫

ડૉ. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીજેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મજબુતાઈ ઠેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજાં મેકરોની ખનાવટ ઠેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો લયંકર દુષ્કાળ પડ્યાથી એક રૂપિયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા ઠરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા મુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો એકલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજી ઉનાળાની ખરી મોશમ બાકી છે તે મુદતના દરમિયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ જાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિંમત રાખી કમર ઠસી જીવવા બાજરાની પુષ્કળ કડળ ખરીદ કરવા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણુંજ ચાહના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતૈષી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સફળ્યથ કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

જરાં જોશો કે ? કયાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુષ્કાળ સમયે ભૂખ, દુખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માબાપથી વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને બચાવો તોજ બચશે

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ માટે જંમીન લેવાણી છે. મકાન ઉજી કરવામાં રૂપિયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂ. ૨૫૦) ભરી બંધાવી અમર નામના મેળવો.

લખો.
આ. સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ,
વડવાણ કેમ્પ.

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર:—મંદિબતી, સાબુ, રંગ, વારનીસ, મીલીટ સીમેન્ટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર. કીમત ર-૮-૦.

હુન્નર પ્રકાશ મોટો:—દીવાસળી, કાચ સુ-મધી સેટ, અર્કો વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી. ર. ૧-૮-૦.

હુન્નર સંગ્રહ:—ઉદ્દામાં ઉદ્દા શોધનાં, અનુ-ભવિક અને ખરા હુન્નરોથી બરપુર (આ છુક મટે દેશો વેપારી એગ્રાનો લક્ષ્ય અક્ષીપ્રાય મદદ છે.) કીમત ર. ૧-૮-૦.

સાબુનો હુન્નર:—સરવે ભતના સાબુ; બાર સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેવિંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત ર. ૦-૬-૦.

હુન્નર માલીકા:—૧-૨-૩ હેર ઓઈલ, અતર, સવંડર, પેમેન્ટ, સોપ, લાઇમ્સ્ટોન, બામ, એગ્રીકોલ્ચર વીગેરે અનુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી બરપુર કીમત ર. ૧-૪-૦.

હુન્નર દર્પણ—૨-૩-૪-સુમધી તેશે, સેંક

પેનકીલર, વાળ કાઢવાનો સાબુ, કોસ્મેટીક, જર્મીન-સીસ્ટમ અતરો, રંગ, વારનીસ, સ્કેટ, હેરક્રીમ, બાર સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત ર. ૧-૦-૦.

હુન્નર કળા જ્ઞાન:—અગરબતી, સાઈ, ટોળ જીલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાણું પાણી વીગેરે હુન્નર. કીમત ર. ૦-૬-૦

ફોટોગ્રાફીક હુન્નર:—કીમત ર. ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન:—કીમત ર. ૦-૪-૦

પોસ્ટલ જુદું.

લખો:—હુન્નરોદય છુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬-૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુંબઈ નાં ૯.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE —WITH— ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR Book containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs, Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourists use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

RAJKOT, (INDIA.)

&

Branch:—

BOMBAY. P. O. Box No. 457.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતીમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતો પદ્દશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીહિતોની લેખો, ત્રણેક કાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

ચોરસે સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લેખો:—ભો. આ. સેક્રટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગામ, અંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, જવેરીઓ, વગેરે માટે બહેરખબર આપવાનું ઉત્તમ સાધન.

બહેરખબરનો ભાવ.

પ્રકાર.	બાર માસ.	૭ માસ.
૧. આખું વેજ.	૨-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. 'અડધું'	૧-૨-૦	૭-૦-૦
૩. પા	૬-૦-૦	૪-૦-૦

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT.-COL. RAJA RAMSING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશર હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ બેંક અને દરેક જાતના
બોક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાનાં

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બોક્સ સોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલીસીટરની ઓફીસો, બેંન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉલટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બોક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જાણીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કન્ટેલેંગ રમંગાવી ખાતી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી. મો. રૂમ નં. ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઈડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ મી કાયદાની હટ મી કલમને અનુસરીને મદદનમરને બદલે એક યાદી મુબઈની બેઈટ, સ્ટોક કંપનીનાં રેલુક્યાર હથુર દાખલ કરવામાં આવી છે)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના સાલના ઈડીઅન કંપનીઝના ૭ મી કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સત્તાવાર થાપણ.... રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહાડેલી થાપણ.... રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ એરડીનરી શેરોમાં વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ પગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજ સાથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂ. ૫) થી વધુ નહીં એવા કોલથી, જે કોલ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, જે મહીનાથી એાછી મુદતમાં નહી, એવે અંતરે અને જે મહીનાથી એાછી મુદત નહી એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

એા. મી. સાલેભાઈ કે. બરેડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (પ્રમુખ)

સર હુકમચંદ સરપચંદ, નાઈટ, બેંકર અને મીલમાલિક.

રાય બહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. કીરન કે. સેન-ગુપ્તા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (કલ) બી. એસ. સી. (ખાણે લગતી) એમ. એસ. સી. (બરમી.) એમ. આઈ. એમ. ધ, એફ. જી. એસ. લુશવરશાસ્ત્રી, કલકત્તા.

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી. સોલ્વીસીટર અને નોટરી પબલીક (મેસર્સ માળવી મોદી, રણછોડદાસની કંપનીવાળા).

મી. કેવીંગ્સ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરશોતમદાસ એંડ સન્સવાલા) વેપારી
મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, બેચેલર ઓફ ડેમર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાળા) વેપારી અને મીલમાલિક.

મી. ત્રીપુરારી બી. કંચારીયા.

મી. જનુભાઈ બી. મહેતા. બી. એ. એલ. એલ. બી. એફ—ઓફીસીઓ.

બેંકરો:—

ધી ઇંટર-નેશનલ બેંકીંગ કોર્પોરેશન.

ધી બેંક ઓફ ઈંડિયા લીમીટેડ.

સોલ્વીસીટરો:—

મેસર્સ માલવી, મોદી, રણછોડદાસની કંપની.

ઓડીટરો:—

મેસર્સ બાર્લીબોઈ અને પુરોહીત

ઇનકોર્પોરેટેડ એકાઉન્ટન્ટ્સ (લ'ડન) હોર્નબીરો, મુબઈ.

મેનેજીંગ એજન્ટો:—

રાયબહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેલુસ્ટર્ડ એાફીસ:—

૬૫, મેડાસ સ્ટ્રીટ કોર્ટ મુબઈ.

in any of these

EXPORT

IMPORT

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhui Mohla,
BOMBAY. No. 3.

“FAIRRUN”

Codes:

4th & 5th Editions A B C
Private & Bentley's

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, ઠંટસરી, હોઝ-યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક જાતનો માલ ખજાર કરી ખરીદીને હોંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી મોકલવાયે છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા વીનંતી છે.

૬ વધુ માટે લખો.

તાર:—
“Fairrun.”

ટેલીફોન:— ઝો.ફો.સ ૩૫૬૩
 ધર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને
 ૯૩-૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારામ
 સુખાઈ

C. B. 983.

देशी

वेपारी येम्परनुं मासिक.

पुस्तक १२ रु. VOL. XII. APRIL 1920, अंग्रेजी १९२० अंक १० पै. No. 10.

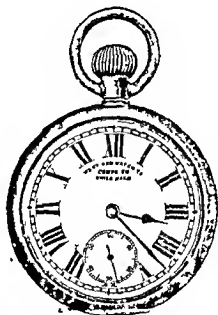
SERVICE

West End Watches

give you life-long service because they are made of such excellent materials by skilled labour. No other watches in India can approach them in **STRENGTH - ACCURACY - DURABILITY**. Here is one specially recommended.

The "CAMAIGN"

Full jewelled movement with 15 rubies, real compensation balance. **SUBSTANTIAL CASES**

	NICKEL SILVER.	STERLING SILVER
Open Face	Rs. 34	Rs. 44
Hunting	„ 37	„ 50
Half Hunting	„ 40	„ 53

Catalogues free on application.

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

. DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રુએટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંટો.

નાં ૩૧ દવળનો મોહોલો, કોટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી ડકન
સટુઅરટ ઍન્ડ કુાં લીમીટેડની
રૂની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમપીંગ ઇનજનો.

દી. સી. અને એ. સી.
ઇલેકટ્રીક મોટરોના “ મેરલી
મેકર ” ના સીલીંગ ફેનસ
(પંખા) અને ઇલેકટ્રીક
લાઈટના ફીટીંગસ.

નયાં ૨૦'X૬'X૧૩૦ ના લેન્કસાયર

બાઈલરો.

સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રધર્સના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના જીનો તથા બોપનર.
ગોડાઉનમાં હાંમેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, એન્જીન બાઈલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ.
ગોડાઉન, ક્રીયર રોડ, બ્રીસીસ ડાક સામે.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કુંપની	...	1 એ
દ્રવિડ ચલના એન્ડ કું	...	2 એ
દેવકાંત જગમોહનદાસની કું	...	3 એ
હિંદુ આનાયાયમ—નંદીઆદ	...	4 એ
ધી સ્ટેડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી	...	4 એ
અમુલજન દીપો	...	4 એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	...	4 એ
અમદાદ રેલમાન અબુબકર	...	4 એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું	...	6 એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ	...	6 એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું લીમીટેડ	...	6 એ
જે. બાલામલની કું	...	6 એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું	...	6 એ
ફીરોઝ કેમીકલ કું	...	10 એ
ધી હરમી આર્ટ પ્રીન્ટિંગ વર્ક્સ	...	11 એ
છત્રનાથ લલિતભાઈ શાહ	...	11 એ
પ્રેમચંદ કશનાજી	...	11 એ
વી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	...	12 એ
ફકી નહેર ખબરો	...	13 એ
ડા. કાલીદાસ મોતીરામ	...	13 એ
ડા. ડી. તાઇર એન્ડ કું	...	14 એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી	...	14 એ
ધી તેલ્લેટ મેન્યુફેક્ચરર્સ કું	...	14 એ
રેલ્વેના સરકારી વીજળ	...	14 એ
બી. એલ. ચોસર	...	14 એ
જી. એસ. પાટણવાલા	...	14 એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	...	14 એ
દાવડાની કુંપની	...	14 એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	...	16 એ
ગોદરેજ બ્રદર્સ	...	16 એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું	...	16 એ
સી. એન. દાવરની કું	...	20 એ
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	...	21 બી
ગોરખનાદાસ કરસનાદાસ હાલ્ડી	...	22 બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી.	...	22 બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હોસ	...	23 બી
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું લી.	...	23 બી
ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી એન્ડ મે. વર્ક્સ લી	...	24 બી
" " " "	...	24 બી
કર્નિક બ્રદર્સ	...	26 બી
મંબાલે એન્ડ કું	...	26 બી

West End Watch Co. ...	1 A.
Drewel Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
Hindu Ananthashram—Nndiad	4 A.
The Standard Chemical Laborotory	4 A.
Amrutsujan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ...	5 A.
Abdul Rehman Aboochakar ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
J. Balaram & Co. ...	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
Chhaganlal Lalinhbhai Shah ...	11 A.
Premchand Kashnaji ...	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
Short Advertisements ..	13 A.
Dr. Knlidas Motiram ..	13 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
The Teblat Manufacturing Co.	14 A.
State Mangement of Railway.	15 A.
B. L. Thosar ...	15 A.
E. S. Patanvala ...	15 A.
Rungoon Samachar Press ...	16 A.
Davada & Co. ...	16 A.
The Central Bank of India Ltd.	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
C. N. Davar & Co. ...	20 A.
Vardhaman & Sons ...	21 B.
Gordhandas Karsandas Halln.	22 B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
The Sabarkantha Boarding Hons	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
The Hind Button F. & M. W. L.	24 B.
" " " "	25 B.
Karnik Bros. ...	26 B.
Mnbale & Co ...	26 B.

મોતીલાલ મુલચંદ એન્ડ કો ...	...	૨૬ બી
ડાહ્યાભાઈ રામચંદ્ર મહેતા ...	...	૨૭ બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ...	...	૨૭ બી
મણિશંકર ગોવિંદજી ...	...	૨૮ બી
સપટ કંપની. ...	...	૨૯ બી
એ. ડી. કેમિકલ કોં ...	...	૩૦ બી
રાજવેશ નારાયણજી દેવજી ...	...	૩૧ બી
જીવરાજ ગોકુલદાસ નેમ્શી ...	...	૩૧ બી
ગોદરે બ્રદર્સ ...	...	૩૨ બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરમ્મ સભા ...	...	૩૨ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાત્રમ... ..	...	૩૩ બી
આર. ઇ. કામદાર ...	...	૩૩ બી
અમૃતલાલ મણિકલાલ દવાવાલા ...	...	૩૪ બી
કુલેશય ડાહ્યાલાલ અંબરીયા ...	...	૩૪ બી
વેશ કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૫ બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રદર્સ ...	...	૩૬ બી
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રી મંડળ ...	...	૩૬ બી
ગુલામહસેન ઇસમહલ એન્ડ બ્રદર્સ ...	...	૩૭ બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ એન્ડ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર કંપની લીમિટેડ ...	...	૩૮ બી
જગજીવંદાસ નારાયણ ..	...	૩૯ બી
શરણ વલ્લભદાસની કં ...	...	૪૦ બી
ધી યુનિવર્સલ ફા એન્ડ લે ઇ. કોં લી. ...	...	
ધી પાયોનીયર ઇ. ઇ. એન્ડ એ. વર્કસ લી...	...	

Motilal Mulchand & Co. ...	26 B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta. ...	27 B.
Nanlal Goverdhandas... ..	27 B.
Manishanker Govindji ...	28 B.
Sapat & Co.	29 B.
Od. Chemical Co.	30 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji ...	31 B.
Jivraj Goculdas Nenshi ...	31 B.
Godre, Brothers	32 B.
Mahuva Gauraxak Sabha ...	32 B.
Kathiawad Hindo Anathashram. ...	33 B.
R. G. Kamdar	33 B.
Amritlal Maneklal Davavala ...	34 B.
Dulcrai Chhotalal Anjariya ...	34 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna ...	35 B.
Laxmichand Dossabhai & Bros... ..	36 B.
Gujarati Hindoo Stri Mandai ...	36 B.
Gulamhusein Esmalji & Brothers. ...	37 B.
The National Siment Manu. Co. L. ...	38 B.
Jagjiwandas Narayan... ..	39 B.
Shoorji Vallabhdas & Co. ...	40 B.
The Universal F. & J. I. Co. Ltd.	
The Payoneer I. P. & O. W. Ltd.	

ફિટ્ન હોઝયરી વર્કસ

—૧૦૬—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઇમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૫૭ અમદાવદ ગદિમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-
ત્રની તપતી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક-
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાવવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાનાં નામનું લીસ્ટ ઓર્ડર લખી બહેર બાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે.

એક રૂપિયા ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(પ્રો. મ. જે. ગજજરની)

ધી સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથ-
કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીચી, તેલો, બળતણો, ખનીજો,
રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે
વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકાસો છે,
તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હલ વિનાનું અને હીકમતી ભેજશીજ
જ ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ઘણી વક્રી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને
માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રેટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગજજર, સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હાંગકોંગ બેંકની પાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં બધાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાંજ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જતનો દુખાવો, લગઠ, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

મુકી ખરજ. દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર ક્રાટ-મુંબઈ.

(૧)

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા ફોર્મ માટે.

તાજીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એકજ શાખા છે. જેની ખાત્રી એકજ વખત ચોરીસમાં પવારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એકજ વખતે જે સલાહ હીસાખના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઇની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો ત્રિગેરે બીજા કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટોને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીક્લોરેશન નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ ખાછગથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાજીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાણું:—મુસ બીલડાગ પહેલ માળે નં. ૧૮

એડવક સીનેમાની બાજુમાં. ધોળી વળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

)

ABDUL REHMAN ABOOBAKAR

60-62, ABDULREHMAN STREET,
BOMBAY.

Import and Export Merchant
and Commission Agent.

SPECIAL—Always large Stocks of in hands, of Provision and Patent Medicines.

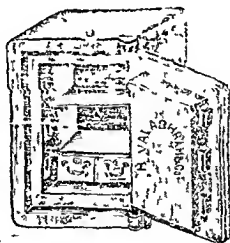
REQUIRE—Buying and Selling Agents all over the world.
Orders promptly Executed at lowest Market rate.

Telegraphic Address —
MARGARINE.

Code used.
A.B.C. 5th Edition

એચ. વલભરામ એન્ડ કું. .

ચોરોત પકડવાની

અખંડ વાળી.

ત્રાન્ઝિરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બાકસો

. બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કરખાનું—ચક્લા સ્ટ્રીટ, ઘોળી ગલી.

(૩૫)

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1898.

Subscribed Capital ..... Yen. 60,000,000.

Paid-up Capital ..... Yen. 37,500,000.

Reserve Fund ..... Yen. 7,030,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kiukiang	Samarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૮ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ આર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

સરાયલી આપણુ યેન ૬૦,૦૦૦,૦૦૦

પગાર કીધેલી ,, ... ૩૭,૫૦૦,૦૦૦

રીઝર્વ ફન્ડ ,, ... ૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેહ, ફોર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન કુઆંગ, હૉન્કો. કીઉકીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, શેંગાહી, હાંગકોંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, સીમારાંગ, બટેવીઆ, મેકંગ, ટાઈટોહુ, શીન્ચીકુ, ટાઈચુ, ટાઈકીઓ, ઓસાકા, કોબી, ચેકોહામા, આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટોવન. મોજી, મોકોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંબંધાધ કોરસ્પોન્ડન્ટો છે.

આહકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને બાંધી મુદતની ડીપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

દરેક ભવનું શરાદી અને હુડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

નળળાં ઝેરાં માટે.

—:0:—

આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એજ ઓના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને ઓના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની દીઠી છોડરીઓ અને ગર-ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઝેરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની સ્વસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચાલર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાધ્વી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલાં અને સુવા જવા એક કલાક આગમન એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂંપોને માટે શક્તિને માટે આ લહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ સળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉંપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા ન્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યુયોર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક ધીજ બેહુદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ આર બેઈતલ

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના જોડેક અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

સાંકલી સ્ટ્રાટ, ભાવખલા, મુંબઈ.

(૧૦)

B O M B A Y.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુકતા—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેફર કે વાઈથી આંકડી, તાણ, જેથ કે ઠાંકણી આવતાં બેશુદ્ધ, દાંતખીલી શ્વાસ
રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, કીચુના શીસોટા, પેટના દુખાવા ધં નવા કે જુના દર્દ માટે રામખાણ છે.વળી ચિતમ્મ-કેન્દ્ર કે ઘેડછાને લીધે, રસડ, કુટું, ધુલવું, નાસવું, ખકવું, મૌન્યતા,
બિચન જોવું, પ્રેતાદિવેદ્યા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કહ્યું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાતું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૦૩૩. પો.)—છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. અંગ્રેજિક હીસ્ટરિયા-ચેક શેરી-વડોદરા.
-(૨૬)**પ્રેમચંદ કશનાજી મુરતવાલા.**

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

એાળ, 'સેન્ટ, તથા વાયરની દોર, તથા જુમર, તથા બેટરી ટેબલલેન, વગેરે માલ ક્રીકાયત
ભાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતરી કરશો.

૬૦ મુળજી જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે, જોડેક નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ડાઇસ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કંપની છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વેહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કામતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

શ્રી. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરમી.

શેઠ માધવજી ઠાકરમી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાલાલ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક વાતનું આગના વીમાનું કામ (જેનું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમ
ધરવામાં આવે છે. બહાર પ્રાંતને તથા વેપારી વર્ગને એલોમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની સેહેરખાની કરવી. વધુ વિગત સાદુ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખતું અથવા બાંતે મળતું.

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ડાઇસ ઇન્શ્યુરન્સ કં'ો લી'ો

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
દ = ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
માર આનાના સોળ શબ્દ અને ઉપચાર વધુના દરેક શબ્દ
દીઠ એક પૈસાના બાવચી લેવામાં આવશે. ૧૬ શબ્દ દીઠ
માર આના અને તે ઉપરાંત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસો લેવાનો
રિવાજ છે. ઇમાનવારાઓએ દરેક મહીનાની તા. ૨૦ મી
સુધીના લખાણ પૈસા સાથે નીચે સરનામે મોકલી આપવા
નેહએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવા.

સેફ્ટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન યુરો,
ઓલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
૧૦૬ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

ચરોતરની તપખીર—ચરોતરની સર્વો-
ત્તમ તમાકુમાંથી શ્રીમંતો માટે ખાસ હાથે
ધુંટા બનાવેલી—શ્રીમંત રતલના રૂપીયા
ચાર—નમુનો મફત ચરોતર એજન્સી,
(૬૨) નડીયાદ,

“લગનું પદ્મ” નામની ચોપડી એક
આનાની ટીકીટ મોકલી મંગાવો.
ડી. એન શાહ, ખપાડીયા ચકલા
સરત.

અઘાપિ બહાર નજ પડેલી એવી
સુંખધ ધલાકાની લુગોળાની પ્રત્યોત્તરમાળા—
ચાર આના ગીઠા પોરણ માટે અંકગણીતના
મનોચરન ચાર આના દરેક ચોપડીનો ડીકટે-
શન શિક્ષક લેવા છે.

છગનલાલ મોતીરામ શાહ
(૬૩) શાહપોર—સુરત.

“રેલ્વે લુલમમાંથી” પરાધીન મુંબા યર્ડ
કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુસાફરીઓ દર મરવાને જે
તમાર કોઈપણ પ્રકારની મદદ, બાતમી, અથવા સાદા-
ચ્ય બેઠકી હોય અથવા તમારે વગારા હિદને લેવામાં
વધારે ફેલાયેલા જેવા હોય તે “ઇન્ડિયન ઓર્ડર”
ઓર્ડર ડાઉનકેટરસ” ના ઉપરીપણા ને જે સ્ટેટ
મેનેજમેન્ટ આફ રેલ્વેઓ સ્થાપવાનું દબાણ કરતુ આ
બાબતના કાયદાઓની નોંધોઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે
જણાવેલ સદ્ગુહર્ય પાસેથી મળશે—

છવરાજ છ. નેનસી
ધી ઇન્ડિયન પેસેનજર્સ એન્ડ ટ્રાપીક
રીલીફ એસોસિએશન,
બોરા બઝાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ

અમારાં ધરાકો કોણ છે ?

હીઠ હાથનેક ધી નવાળ સાહેબ સર, છ સી આર્થ ઇ, હીઠ હાથનેક મેજર નવાળ સાહેબ સર, કે સી
આર્થ ઇ, હીઠ હાથનેક મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે સી આર્થ ઇ, હીઠ હાથનેક મહારાજ ધીરાજ સાહેબ
સર, કે સી આર્થ ઇ, હીઠ હાથનેક કાકેર સાહેબ, સી એસ આર્થ, અને બીજા રાજ મહારાજઓ, નવાળ
સાહેબો, નામદાર સરખાના ધારા સમાના મેજર આનંદેશવ સર, તથા બીજા આનંદેશવ મેજરો, મુલાકાતના હાથ
કોર્ટના નામદાર જજ સેસલ્સ જજે, કર્નલો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર
વાઈસરોય સાહેબના આનંદરી એ ડી સી લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાધમ મેજીસ્ટ્રેટો, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કેમસ
અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના ડાયરેક્ટર, પોલીસીજલ એન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીસ
નરો, કલેક્ટરો, સુપ્રીટેન્ડીંગ એન્જીનીયરસ, સુપ્રીટેન્ડેન્ટ વાનસરીમલ એજેન્ટ, (ફીર્ડી) રેલ્વે મેનેજરો એકઝીક્યુ
ટીવ એન્જીનીયરો હીવાન બહાદુરો, રાવ બહાદુરો, નર્સીસ એફ ધી ખીસ, મુલાકાતના માલ પોલીસ કમીસનર, ઇન્ડિયન
મેશનલ કોનમેશન રીસેપશન કમીસીના પ્રમુખ, મેરીસરો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ એફ પોસ્ટ ઓફીસ ઇન્ડિયા,
આનંદેશવ સરખન જનરલ સર દુયુકીસ પારડી કે સી એસ આર્થ, એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર જનરલ એફ ઇન્ડિયન
મેડીકલ સરનીસવાના પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેલ કોસ વેલ હોસ્પીટાલ, કે જેમાં મેજર આનંદેશવ સર, એફ
સ્ટેવર્ટ સી આર્થ ઇ કલાકતા તથા મેન્ટ એ ઇ વાલ્ડર આર્થ એમ એસ જેવા મોટા નામાકિત સરકારી ડીરેક્ટરો
વ્યવસ્થાપક હતા તે મેડી સરકારી હોસ્પીટાલ, (યુરોપીયન સીવીલ સુરખ્યનો લેફ્ટેન્ટ, કેપ્ટનો) (આર્થ એમ
એસ.) એમ ડી અને વિવાચની ડીમી ધાનનારા મોટા ડાક્ટરો, કોલેજોના પ્રીન્સીપાલો, યુરોપીયન તથા દેશી
અમલદારો અને શુદ્ધસ્થો તથા જુદા જુદા દેશોના મેડી પત્નીના અમલદારો અને શુદ્ધસ્થો વગેરે—

બાદશાહો ચાહુતી.

અમે તે કલણથી મુલાકેલી તામા પાછી લાવે છે મુશ્કાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવરો ચાહુતી વચ
વિખરના તમામ બ્યાધી મયડે છે અને ચીર્ષ મટ બનાવી ખર મુશ્કાતન આપે છે. ખરી મરદાહ આપનાર અને
નબળા માણસને પણ લુચાનની મોકલે જોવાર બનાવનાર આ ફતોનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બવાયણ છે આ
દવા વાપરવામાં કોઈ બતતી પડેતી નરેર નથી ૪૦ ગોળીની ડબી એકના ૩૯ દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઘ્યોને અસવચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉષ્ણતાથી જીવને સહન આપવા હમારી લેમોનેડ “ ટીકલીઓ ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. એ “ ટીકલીઓ ” છુકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ઠ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી શુગર કોટેડ કરીનાઇન કંસકેરા વેલુટેઇલ લેક્સેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ ટીકલીઓ ” તાજ અને શુભકારક, બનાવટો મુખર્ષ મધ્યે મારકીટમાં હવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાદી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

કી. ડી. રાઈટર એન્ડ કંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખર્ષ નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સહીવા અને ગાઉટા દરેક માટે આ એક ક્ષેત્ર અસરકારક, સનમાન અને સ્વચ્છ હવાજ તે ઉપલા નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારેલા વા, તમામ ભવનો સંધીવા, માગેટીકા, ગાઉટ, ઝડપી, દરતલ, આકર્ષ નસોનું ખેંચાણ, કમર, ઊભી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખનું, બરડાની ફાંફ, બચ્ચોના નબળા પડેલા પગે શુકળનો સોમો, મુઝેવા તથા ગંઠ વચલા સાંધા અને હાડકા અકરસાત, લમ્બેગો, વક્રો, લચક, ચસક, લોગેરે તમામ ભવનો સરીરના ભૂતના દુખારને હટાવે સાબ કરી નબળા પડેલા અવયવોને વાકાત બહી લોહી ફરેતું કરી નવી જીંદગી બાંધેલી એ આ તેલના ખાસ શુભો છે. કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે બહુતા હવાના વેપારીઓ વેચે છે. બાહ્યરમામવાળાઓએ નવસાદી લખનુ

માલિક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હેડ ઓફીસ:-દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

રેટોલ

DRIVES AWAY RATS.

ગોળીઓ.

(૨૦૨૪૬.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની જુદી ઉપર આગાહ / પસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુલીથી ખાઈ લાય છે, અને ખાધા પછી હંચરાને માટે દાર, હુકાન, ગોડાઉન છોડી નહાશી લાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવવા નથી.

રેટોલ મરકીને દૂર રાખવાને માટે ઘણા અકસીર ઉપાય નીતર્યો છે કારણ કે તે વાપરવાથી મરકીના ઉંદરો નહાશી લાય છે. ઉંદરો મરકીનું સુગ કારણ માટે તેમને દૂર રાખવાથી મરકી પણ દૂર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પકવા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસપે ૨૦ ગોળીઓ જુદી જુદી જગ્યાએ નાંદા પુકા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત મળીને મુકવી. થોડે દીવસે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. માટા જથ્થામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશું.

ધી તેમલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપાન.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુખર્ષ.

એ

લુધિયારે ત્રીજી વર્ગના ઉત્તરિયોની હાટમારી અને જીલ્લા અધિકારીના હોય, હાંદી વેપાર ઉદ્યોગને યની હાની ખંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌંડનો દાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવો હોય, હાંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની નોકરીઓ નેરૂંતી હોય, હાંદી ઉદ્યોગ હાંદિનાજ લાભ માટે ખીલવવો હોય, નહેર પ્રમુખની સગવડ મળે પુરતી કાળજી રાખનાર સત્તા નેરૂંતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ નેરૂંતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલ રેલ્વે સંબંધી લઘુત્વ ચલાવવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેફર દરમિયાન દાદાચાનલ ૩૧૧, હોનબી રોડ, મુંબઈ, એ મરનામે મોકલવા વીનવી છે

“ઈનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી-ફાર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૧, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર:

પાટણવાલા બામ,

ફ્રીડીઝમનો ઠંડા દુરમન, તથા અધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો દુખાવો, જખમ, લગ્નક્રમમાં તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી, ગળાનો દુખાવો, દાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ, વીધુ, વગેરે અંદરી દુખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે. માટે એકજ વખત વાપરવાની બલ્લામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક ખાટલી મંગાવી ખાત્રા કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. ૦ા.

વી. પી. ખરચ જીલ્લું તે શીવાય

ઘણી જાતના ખુશખોદાર મધ મધતા તાજા ખુલ્લોમાંથી બનાવેલા હેર આદેલો અત્તરો તથા એટો મલચે, અને દરેક જાતના ઇંગ્લીશ શે-ટો લવંડર શાણ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ પણ મલચે.

વી. પી. ધી મંગાવનારને અગાઉ એલવાન્સ મોકલવું. એકલા બનાવનાર.

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

લાલપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

(૫૯)

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી પત્રમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમા રંગુન શહેરની તથા બર્મા પ્રલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાહ્યવાજોગ કોટ ના ; ચુકાદાઓ, તથા રથાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતીક વગેરે ઉત્પત્તિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેશલનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,
બ્રુકે નકલના રૂ. ૦-૨-૦

ગહિરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

નંબી નંબર ૨૭, ૫૨ નંબર ૫૩-૨ ગુન

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

નોટ—આખા બર્મા પ્રલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસતીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહિર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે એટલે તે લાંગતી નથી, કાટતી નથી, કંચની ચીમની પચીસ બાગી બાથ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીમી સાચતું કેટલોક મફત. વેપારીઓને બરપુર કમીશન.

કેન દાવડાની ફાં, ૦,

મંમાદેવીના કુવાર પાસે,

મુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોતું વેચવાનું છે.

અબીયાર વરસથી આહુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધોની રોકાણોને સીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજ કરી અથવા જાતે મળો.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૪૬,૯૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૪,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટરડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડિયે તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક ચોતાના હિસાબનાં પખવાડીક
સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ગેઠા તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની ખાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચાખાનાવાલા

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—:—

વેલાલી યનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રજાને આપ્યો છે. કેટલી ધવર્ટ લેધમની આશીસની આગમાં અને કાયક બજારની મોટી આગમાં લુદા લુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠે દેવીડે પોતાની હજારોની કીમતની વેલાલી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી ખેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને બરમાની સેવીંગ બેંકે માટે સરકારને કહ્યું તીજેરી બેંક હતી ત્યારે લુદા લુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ક્રકવ ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આખો કહ્યું તીજેરીનો ઓરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકમાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન-ડીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની ફાયરમુક હોયાની જેમની સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાણીમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ બે કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને હુકમો સરકાર હંમેશા માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશિશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓઇલ બ્લાઇટ ઓઇલ (ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. બ્લાઇટ ઓઇલના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે નુકસાન કરે છે. માટે જો કેઇ તેમ પુરવાર કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમાં બ્લાઇટ ઓઇલ છે તેને હપર 'જ્વણવેલુ' ઈનામ અમે આપશું.

ખાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બહાલી વેપારીઓ યાસેથી મળશે.
દારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પ્રસિદ્ધમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઇ.

(૫૩)

ચેમ્બરની કમીટીની સભા.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને બુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર વા. ૧ ફેબ્રુઆરી સને ૧૨૦ ને રોજ સાંજના ૨-૩૦ કલાકે (૨૨૧. ટા.) ઘરવામાં આવી હતી જે વે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ.

,, સોરાખજી એલજી વાઈન.

ઓ. શેઠ પુરશોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

,, ,, મનમોહનદાસ રામજી.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

,, સુરજમલ લલ્લુભાઇ.

,, વિક્રમદાસ દામોદર ગોવિંદજી.

,, મોતીલાલ કાનજી.

,, મનુ સુબેદાર.

શેઠ દીરોજ બે. બીલીમોરીયા.

,, કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.

,, મનસુખલાલ આત્મારામ માલ

,, માવજી ગોવિંદજી.

,, લાલજી ગોવિંદજી.

,, રેવાશંકર જગજીવન.

,, મયુરાદાસ કાનજી મટાણી.

,, બી. એફ. માદન.

,, એન. એમ. મનુમદાર.

,, એસ. આર. ખમનજી.

૧ વા. ૬ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રોજ ભરાએલી કમીટીની સભાની મીનીટી સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ મી. એન. વી. ડોસા તરફથી ચેમ્બરમાં મેમ્બર તરીકે દાખલ થવાની અરજી આવી હતી જેને રાખેતા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીક્ષે વા. ૧૦ મી માર્ચથી વા. ૧૭ મી માર્ચ સુધીના ચુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. રફુટીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૩ ના. હિંદી સરકાર તરફથી અનાજના અંકુશના સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો અને તે સંબંધમાં શેઠ લાલજી પદમશી તરફથી પણ પત્ર હતો કે અંકુશ દુર કરવાને ના. સરકારને અરજ કરવી. આ બાબત એધનં કમીટીને લગતી હોવાથી તે કમીટી તરફ રવાના કરવાનો ઠરાવ થયો હતો અને તે કમીટી પુરતો વીચાર કરી શકે તેટલા સાડ એક ખાસ સભ કમીટી નીમવામાં આવી હતી.

૪ મી. અલાહીન વીશરામ તરફથી તાર આવ્યો હતો કે પોસ્ટ ઓફીસ અને બેંક મારફત હિંદુસ્તાનમાં મોકલવામાં આવતા નાણાં ઉપર ૧૮ ટકા કમીશન ભરવું પડે છે. આ સંબંધમાં જીજીથી પણ એક તાર આવ્યો હતો આ બંને બાબતમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે ના. સરકારને તારથી પ્રોટેસ્ટ મોકલવો

૫ શેઠ ગોવિંદજી રવનશી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કમીટીએ તેમના પિતાના મજ તરફ જે દીક્ષેજી બતાવી છે તે સાડ તેઓ કમીટીના આભારી છે આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૬ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓથી કમીટીની મીટીંગમાં લગલગ ૬ અઠવાડીયાં સુધી હાજર રહી શકાશે નહીં માટે તેટલા વખત પુરતી રજા મંજૂર કરવી. કમીટીએ માગેલી રજા મંજૂર કરવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇટ્સની છઠ્ઠી ડીઝાઇનને જોઈએ કે ?

૭. શેઠ મનુ સુબેદારે કરન્સી કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર એક ખરડો તૈયાર કર્યો હતો તે કમીટી આગળ રજુ થતાં તેમાં સુધારો વધારો કરી મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેની એક નકલ ના. હી'દી સરકાર ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ શેઠ એસ. આર. ખમનજી તરફથી જે કોઈ અડચત્ત કરન્સી અને એકસચેન્જના વીષય ઉપર સૌથી સારો નિબંધ લખી મોકલે તેને તેઓ તરફથી એક હજાર પાઉન્ડનું ધનામ આપવાની સુચના કમીટી આગળ રજુ કરી હતી. આ સુચના કમીટીએ આહાર સાથે સ્વીકારી હતી. અને તે સંબંધમાં વર્તમાનપત્ર મારફતે વધુ વીગત છપાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

કમીટીનું કામ ઘણું વખત લંબાવાથી બીજાં કામ સુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો અને ત્યાર બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન અને બુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૯ મી. માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રોજ સાંજના ૨-૩૦ કલાકે (સ્ટા. ટા.) ભરવામાં આવી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:-

શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ.

„ સોરાબજી એલલજી વાર્ડન.

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

„ સુરજમલ લલ્લુભાઈ.

„ વિઠ્ઠલદાસ દામોદર ગોવિંદજી

„ ગુલાબચંદ દેવચંદ જવેરી.

„ મનુ સુબેદાર.

„ ફીરોઝ જે, બીલીમોરીયા.

શેઠ કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.

„ ગીરજાશંકર બી. ત્રીવેદી.

„ માવજી ગોવિંદજી.

„ લાલજી ગોવિંદજી.

„ રેવાશંકર જગજીવન.

„ મથુરાદાસ કાનજી મટાણી.

„ બી. એફ. માદન.

„ એન. એમ. મનુમદાર.

૧. તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રોજ મળેલી કમીટીની સભાની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેલાવવામાં ગાવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તથા પેટીઓ તરફથી એસોસિએશનમાં સલાસદ તરીકે દાખલ થવાની અરજીઓ આવી હતી જેમને રાખેલા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દિવસો તા. ૧૮ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ થી તા. ૨૫ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ સુધીનાં મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્ક્રુટીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧. મેસર્સ નામુર માવજી એન્ડ કું.

૨. ધી એડવાન્સ ડેર્ડોંગ કંપની.

૩. શેઠ સોમનાથ રૂપજીદાસ પટેલ.

૪. „ ગોવિંદજી વસનજી.

૩. ડુ'ગળીની નીકાશના સંબંધમાં તૈયાર કરેલો ખરડો કમીટીએ પસાર કર્યો હતો અને તે ના. સરકાર તરફ તાર્કી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. “ ઇમ્પીરીઅલ પ્રેક્ટિસ ” ના વિવધ ઉપર પહુ જે ખરડો તૈયાર કર્યો હતો તે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેની એક નકલ ના. સરકાર તરફ રવાના કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. કોટન ઓક્સ એસોસિએશનના મલાસદોની અસાધારણ સભા તા ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રોજ મળેલી તે પ્રસંગે જે ઠરાવ પસાર થયો હતો તેની એક નકલ તે એસોસિએશનના સેક્રેટરી તરફથી આ ચેમ્બર પર મોકલવામાં આવી હતો. આ બાબત કોટન સબકમીટીને લગતી હોવાથી તે કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬. ઇન્ડિઅન શુગર કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં તે કમીટી રૂબરૂ ચેમ્બરના એક પ્રતીનીધીને જીખાની આપવા તથા ચેમ્બરને બે કાંઈ લેખી અરજ કરવી હોય તો તે કરવા વિનંતી કરેલી હતી. એ વીશે ઠરાવ થયો હતો કે આ શેઠ લલ્લુભાઈ સામળદાસને પ્રતીનીધી તરીકે મોકલવા તથા બે કાંઈ સવાલો કમીટી તરફથી પુછવામાં આવે તેના લેખી જવાબ તૈયાર કરવા તેમને વિનંતી કરવી.

૭. પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખાતાના હાયરેક્ટર જનરલ તરફથી યુરોપ જતા તારના દરમાં થયેલો ઘટાડો જણાવનારો પત્ર ચેમ્બર ઉપર આવેલો. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૮. રેલવે વેગનના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે રેપ્રિઝેન્ટેશન કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકારના રેલવે ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે રેલવેના પ્રતીનીધીઓની એક સભા ઠલકત્તા મુકામે મળનાર છે તે પ્રસંગે તે સવાલોના બારીકાઈથી વીચાર થશે. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે આ બાબતમાં વધુ વીગત મંગાવવી અને ચેમ્બરને અભીપ્રાય કેમ પુછવામાં નથી આવ્યો તે સંબંધમાં ખુલાસો મંગાવવો.

૯. રંગની આયાતના સંબંધમાં ના. હીંદી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે “ એલીઝરાઈન ” રંગ હીંદુસ્તાનને સાફ છુટથી આપવાને ઠરાવવામાં આવ્યું છે અને ખીલા રંગ પણ ૧૫ ટકા હીંદુસ્તાનને આપવાનું નક્કી કર્યું છે. આ પત્ર કાંઈ અને કેમીકલની સબકમીટીને લગતો હોવાથી તે કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦. “ ગ્રી ઑડીટ સીસ્ટમ ” ના સંબંધમાં સુધારો કરવાની લલામણુ દર્શાવનારો પત્ર ના. મુંબાઈ સરકારના નાણાં ખાતાં તરફથી આવેલો હતો. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતા તે સુધારામાં કમીટીની સંમતી છે એ મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧. પરદેશથી હીંદુસ્તાનમાં આવતા હુથીયાર અને હાફગોળાના હાગીનામાંથી થતી ચોરી અટકાવવાના સંબંધમાં કેટલાક હલાલ્લે દર્શાવનારો પત્ર ના. સરકાર તરફથી આવ્યો હતો. આ સંબંધમાં તે માલને લગતા વેપારી વર્ગમાંથી અભીપ્રાય મંગાવવાનો અને ત્યાર બાદ ના. સરકારને અભીપ્રાય લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨. હીંદુસ્તાનમાંથી પોસ્ટ ઓફીસ મારફત ચાલુ વર્ષની શરૂઆતથી લંડનમાં કેટલું નાણું ગયું તે જાણવાને કમીટી તરફથી જે તાર ગયેલો તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે હકીકત એકઠી કરતા કેટલોક વખત લાગશે પણ તે સંબંધમાં પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખાતાના હાયરેક્ટર તરફથી ખબર આવ્યેથી આ ચેમ્બરને લખી જણાવવામાં આવશે. આ પત્ર પ્રીનેન્સ સબકમીટીને લગતો હોવાથી તે કમીટીમાં રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩. ના. સરકાર તરફથી પ્રસિદ્ધ થતા આકડાનાં પુસ્તકોમાં સુધારો વધારો કરવાના સંબંધમાં આંકડા ખાતાના હીરેક્ટર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

હવે પોલીસી કરેલા ટેજલટાય ખરીદ કરવા કયા જશે ?

૧૪. પ્રોત્રીસરી નોટ, બીલ એક એકલચેન્જ, વીગેરેને વટાવવામાં કોઈ માણસની વાર તો તે સંબંધમાં કાયદાનો આશ્રય મળે તેવી કલમ નેગોશીએશનલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટમાં દાખલ કરવા બાબત ના. સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો આ સુધારા તરફ કમીટીએ પસંદગી બતાવી હતી અને તે મતલબનો પત્ર ના. સરકાર પર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૫. ખાપોલી લેન્ડ કંપનીને ઇન્ટરો આપવાની ના. સરકારની યોજનાના સંબંધમાં કમીટીએ પ્રથમ જે પ્રોટેસ્ટ મોકલેલો તેનો જવાબ આવ્યો હતો કે તે બાબતમાં ના. સરકારે પુરતો વિચાર કરીનેજ કંપનીને હક આપ્યો છે. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરી એક ખરડો તૈયાર કર્યો હતો તે કમીટી આગળ રજુ થતાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તે મતલબનો ફરીથી પ્રોટેસ્ટ ના. સરકારને મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૬. સધર્ન હાઇલેન્ડ એન્ડ રફીન મર્ચન્ટ્સ એસોસીએશનના સેક્રેટરી તરફથી કરન્સી બાબતને લગતો તાર આવ્યો હતો. આ બાબત ફીનેન્સ સળ કમીટીને લગતી હોવાથી તે કમીટી તરફ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૭. માલ આયાત કરવાની સામાન્ય તારીખના સંબંધમાં બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે છ મહિનાની અજમાયશ પછી ટ્રસ્ટીઝ ડૉક મેનેજર તરફથી રીપોર્ટ કરવામાં આવ્યો છે કે માલ આયાત કરવાની સામાન્ય તારીખની પદ્ધતી સંતોષકારક નીવડી છે. આ સંબંધમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે જે પદ્ધતી અમલમાં મુકવાનો વીચાર ચાલે છે તેમાં કમીટીની સંમતી નથી.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

રંગની બનાવટ વીશે ચેમ્બર ઉપર પત્ર લખતાં રા. સુનીલાલ બાપુજી મોદી જણાવે છે કે “પરદેશી રંગને પાણીચુ આપવું તેને માટે આ તક સારી છે. જેમાંથી રંગ થઈ શકે એવી ધાતુઓ જેવી કે કોમીયમ, હિમેટાઇડ આયર્ન, જેમાંથી સીંદુર અને છે તે સીસું, ઇત્યાદી બનાવવાને હું મદદ આપી શકીશ.”

ચેમ્બરમાં આવેલાં પુસ્તકો.

- ૮
- 842 Fifth Annual Report and Correspondence of The United Provinces Chamber of Commerce For the Year 1918
- 843 Exhibition of Food and Household Requisites of Indian Production 1917
- 844 Directory of Merchants and Manufacturers in Yokohama 1919 (5)
- 845 Report on the Managing Committee of Bombay Presidency Famine Relief Fund 1918-19
- 846 Report of the Committee of the Punjab Chambers of Commerce For 1919
- 847 Official Catalogue of the Swiss Exhibition Fair at Bale 1920 (2) in Swiss Language.
- 348 International Trade Developer July 1919
- 49 International Conciliation October 1919

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

હુડ એજીસ્ટ્રેટ—કોટ, મુંબઈ.

ઊભી કરવા કરાવેલી થાપણ—રૂ. ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦

વસુલ કરવામાં આવનારી થાપણ—રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

બોર્ડ ઓફ ડીરેક્ટર્સ.

રમેશ્વરદાસ બી. બીરલા, એક્ઝવાયર (મેશર્સ શીવનારાયણ બાળદેવની કું.વાળા, વેપારી તથા શરાફ.)

ઉમર સોખાની, એક્ઝવાયર (હાજીમહમદ હાજીઈસ્માઈલ એન્ડ કું. વાળા, વેપારી અને મીલ માલેક.)

હુસેનભાઈ અબદુલાલાઈ લાલજી, એક્ઝવાયર (અબદુલાલાઈ લાલજી એન્ડ કું. વાળા, વેપારી તથા મીલ માલેક.)

કરસનદાસ ધરમસી સુંદરદાસ, એક્ઝવાયર (કરસનદાસ સુખજી જેઠાવાળા, વેપારી.)
લક્ષ્મનદાસ હરખચંદ ડાગા, એક્ઝવાયર (યુનીમ, રાયગડાદુર બંસીલાલ અખીરચંદ, બેંકર.)
મણીભાઈ દલપતભાઈ, એક્ઝવાયર, (જગાલાઈ દલપતભાઈ એન્ડ કું.વાળા, બેંકર અને મીલ એજંટ.)

મોતીલાલ કાનજી, એક્ઝવાયર, (વેપારી અને ડીરેક્ટર, સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.)

કેશવલાલ એચ. સેટલવડ એક્ઝવાયર (એક્સ એજીસ્ટ્રીયો.)

સોસીસીટી—મેશર્સ હરિવરી કૃષ્ણ, એન્ડ કીવાન

બેંકરા—ધી ચાર્ટર્ડ બેંક.

ધી બેંક ઓફ ઇન્ડિયા.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા.

એગીટરો—મેશર્સ એ. એફ. ફર્ગ્યુસન એન્ડ કું.

મેનેજીંગ એજંટસ—મેશર્સ એમ. કાનજી એન્ડ કું.

૨૫-૨૯, ચચંગેટ સીટ, મુંબઈ.

આ કંપની બોરો ફાયર ઇન્શ્યુરન્સ એસોસીએશનમાં સભાસદ થઈ છે અને હાંકગીના વીમા શીવાયનું કાર્ય ધી યુનિવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની થઈ રહ્યું છે.

વેપારી આંકડાં.

પોર્ટ્ટ્રસ્ટની વખારોમાં પડેલા માલ.

મુંબઈના પોર્ટ્ટ્રસ્ટની વખારોમાં ગયા જાનેવારી માસ દરમ્યાન પડેલા માલની વીગત ગણવા. ૪-૩-૨૦ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	તા. ૧-૧-૨૦ ને દીને સ્ટોક.	૧૯૨૦ ના જાનેવારીમાં થયેલી ડીલીવરી.	તા. ૧-૨-૨૦ ને દીને સ્ટોક.	તા. ૧-૨-૧૯ ને દીને સ્ટોક.
૩ના કાપડની ગાંસડી ...	૨૧૨૩૪	૪૧૦૫	૧૯૫૧૯	૪૦૬૯૨
,, પેટી ...	૩૧૩૮	૨૭૫૦	૪૦૨૯	૮૫૭૭
રેશમ તથા ઉનના પીસ				
ગુડસ ગાંસડી ..	૭૪૦	૧૪	૭૩૮	૧૪૧૦
,, ,, પેટી	૮૩૦	૫૬	૮૪૬	૧૩૪૬
સુતરાઉ ટર્ષીટ તથા ચાર્ન				
પેકેજીસ ...	૧૮૦૪	૮૨૪	૧૮૨૩	૧૨૪૧૨
રેશમ તથા ઉનના ,,	૨૩૨૯	૧૭૬	૨૨૬૨	૪૪૦૬
ત્રાંબુ—ટન ..	૫૧	૩૧૮	૧૮૫	૨૬૦
પીત્તાળ—ટન ...	૨૩૯	૩૩૫	૩૨૯	૪૬૬

ખાંડની આયાત

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં મહિનામાં રોરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી —

જાનેવારી માસમાં	૧૯૧૯	૧૯૨૦	એપ્રિલથી જાનેવારી	૧૯૧૯	૧૯૨૦
	હજાર હંદ્રવેટ			હજાર હંદ્રવેટ	
બંગાળ	૫૯૨	૬૯૧	યુનાઇટેડ કોંગ્રમ	...	૨
મુંબઈ	૪૨૬	૨૫૨	સેન્ટ સંસ્થાનો	૧૨૦૪	૩૩૮
સિંધ	૯૯	૧૫૮	ભાષા	૫૯૩૧	૫૬૫૭
મદ્રાસ	...	૧	ચીન	૪૪	૨૦૦
બર્મા	૨૮	૩૦	જાપાન	૭	૧૪
			પ્રજીસ	૧૨	૧૩
			મેરીશસ	૧૨૦૭	૩૮૫
કુલ	૧૧૪૮	૧૧૩૩	યુનાઇટેડ સ્ટેટ	૨	૩
			બીજા દેશો	...	...
			કુલ.	૮૪૦૯	૬૬૫૫

ધી જોએ ટાલપ માટ ૨૧ બેઠ ઓટ, ફાટ, મુંબઈ.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૫૦ સં ૧૯૨૦ ના જાન્યુઆરી માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

આયાત.	જાન્યુઆરી		એપ્રિલથી	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
જીવવાં જનાવરો	૧૩૭	૧૮૨	૩૪૦૯	૧૩૨૪
દારૂગોળા હથીયાર વિગેરે	૫૪૩	૨૬૮	૩૦૧૯	૩૧૧૯
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૫૫૦	૩૨૫	૪૦૮૪	૩૬૪૮
ઝાંઝીન	૪૯૮	૩૭૦	૨૩૧૨	૩૦૭૦
બુટસ અને શુઝ	૪૯૮	૩૭૦	૨૩૧૨	૩૦૭૦
ઘર બાંધવાના સામાન	૭૩૦	૧૪૨૦	૭૨૦૦	૯૭૫૪
મીઠુબત્તી	૨	૧૧૧	૧૬	૨૫૨
દેશ્વે ગાંધાં સિવાયની ગારીઓ	૧૨૨	૨૬૭	૭૮૮	૨૧૭૮
રસાયણિક પદાર્થો	૩૧૮૨	૧૬૦૭	૨૧૫૪૪	૧૩૬૪૭
મીઠીયાળો	૩૬૦	૧૨૮	૧૬૩૫	૧૨૪૮
કોલસા	૮૫	૨૦૩	૧૯૮૫	૧૧૬૬
કોફી	...	૨૫૦	૪૬	૧૧૧૫
ઢાંચો (સીંદરો)	૨૪	૫	૭૫	૧૭૦
દોરડાં	૧૦૨	૨૩૪	૧૪૬૮	૧૪૧૪
કટલરી (ઢાંપકા કચવાનાં હથીયાર)	૨૧૫	૨૮૪	૧૫૭૫	૨૬૧૩
સાઈકલો	૧૨૩	૪૬૪	૧૫૫૯	૨૨૭૯
કપડાં	૧૦૧	૩૭૨	૧૫૨૬	૧૧૬૬
ખીજી લાવની મળી કુલ દવા	૧૫૬૫	૧૮૫૫	૧૧૬૭૦	૧૪૫૭૧
લુગડાં વગેરે રંગવાની ચીજો	૨૦૨૧	૨૦૩૦	૧૩૨૫૪	૧૪૫૨૩
ફાંટકા	૨૯	૩૭	૫૨૯	૬૮૪
ફરનીચર	૧૭૫	૧૩૯	૧૨૧૫	૧૦૦૦
ઢાંચો સામાન	૧૨૩૬	૨૫૪૮	૧૦૪૭૫	૧૫૪૬૧
ચોખા	૧	૨	૪૯	૨૩
મર્ચ	...	...	...	૨૫૮૩૯
મર્ચનો લોટ	...	૧	૧૩૦	૪૩
ધુપ	...	૭૪	૯૯	૨૧૭
હાઈવેર	૩૬૩૩	૪૫૦૩	૨૫૫૪૧	૩૫૫૩૩
આમણાં બિન કેળવાયલાં	૭૧	૨૫૧	૧૦૩૧	૧૭૨૫
મલિકાંડીસીડીને લગતાં હથીઆરો	૧૪૧૩	૯૪૧	૧૧૦૬૮	૧૨૭૬૯
સંઘીવનાં વિગેરેને મળી કુલ હથીઆરો	૨૩૮૩	૧૪૩૪	૧૬૯૮૯	૧૮૨૧૮
હાથીલાંત	૩૩૦	૩૫૧	૨૧૩૧	૪૪૫૬
અવસાત	૬૪	૧૬૫	૪૧૭૫	૧૦૨૩

એટેલીક રીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

ચીજીનું નામ.	બાન્યુઆરી		એપ્રિલથી બાન્યુઆરી	
	૧૯૧૬	૧૯૨૦	૧૯૧૬	૧૯૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
કેળવાએલાં ચામડાં...	...	૫૩૭	૩૨૭૮	૪૧૨૬
ઢાંચે ...	...	૩૭૩૮	૩૩૪૬	૨૭૪૦૩
મરીનરી અને મીલ રોસર્સ ...	...	૮૩૮૫	૮૮૦૪	૩૮૮૭૧
ઢીવાસળી ...	...	૬૧૩	૨૭૩૧	૧૪૫૦૩
પીત્તળ કાંસુ વગેરે ...	...	૧૫૩૦	૩૪૭૦	૭૬૬૪
ત્રાંચુ ...	...	૪૨૮	૩૬૧૬	૫૮૬૮
જર્મન સીલ્વર ...	...	...	૧	૪
લોહ ...	...	૫૦૫	૫૪૧	૨૮૧૮
લોહ અથવા સ્ટીલ ...	...	૧૧૫૭૩	૧૨૭૩૫	૭૨૫૧૧
સ્ટીલ ...	...	૨૪૮૭	૪૩૪૭	૨૪૬૨૯
સોસુ ...	...	૭૨૮	૧૮૮	૩૬૪૩
મીટર ગાડીઓ અને સાધકલો ...	...	૨૬૩	૫૦૪૬	૨૬૦૭
કેરોસીન તેલ ...	...	...	૨૮૦૩	૧૦૪૬૭
અળસીનું તેલ ...	...	...	૮૬	૪
સર્વ લાવનાં તેલો મળી કુલ ...	...	૩૬૨૬	૪૬૬૩	૨૮૩૬૭
રંગ રોગાન વિગેરે ...	...	૧૬૪૪	૧૨૨૬	૧૦૫૪૦
કાગળો ...	...	૨૩૭૪	૨૪૭૭	૨૧૭૩૩
ફેલ્ડે ગાડીઓ તથા બીજી સામાન	...	૧૩૮૪	૪૨૩૬	૮૨૭૩
રબર ...	...	૧૧૧૮	૧૦૧૫	૪૬૨૬
મીઠું ...	...	૨૫૩૮	૧૬૫૮	૧૬૧૧૪
સાબુ ...	...	૮૮૬	૧૨૨૭	૮૪૬૦
સોપારી ...	...	૧૬૦૮	૧૨૭૫	૧૪૦૬૧
તેબાનો કુલ ...	...	૨૮૫૮	૧૮૭૩	૧૮૬૨૨
સ્ટેશનરી ...	...	૮૫૨	૮૨૬	૫૬૫૬
ખાંડ ..	...	૧૮૮૭૫	૩૫૮૩૬	૧૨૮૦૩૬
રે ...	...	૪૨૪	૪૬૩	૧૧૨૬૧
ટવીસ્ટ અને યાને ...	...	૧૦૬૪૩	૫૭૦૬	૮૦૭૨૮
સુતરાઈ હોઝીયરી ...	...	૬૧૫	૧૫૪૮	૭૩૨૮
વગર ધોએલાં પીસ શુદ્ધ ...	...	૨૫૫૪૬	૨૬૭૬૦	૧૬૭૩૩૬
ધોએલાં પીસ શુદ્ધ ...	...	૬૬૩૬	૨૪૭૩૮	૧૧૪૮૧૬
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુદ્ધ ...	...	૬૪૫૭	૨૨૩૦૨	૧૦૭૨૦૭
શીવવાના હોરા ..	...	૮૮૩	૧૦૫૬	૫૦૧૭
સુતરાઈ માલ એકઠું ...	...	૫૬૩૫૬	૮૭૫૩૬	૫૩૬૩૫૦
રેશમ કાચું ...	...	૨૮૭	૧૩૫૩	૬૨૧૪
રેશમના પીસ શુદ્ધ ...	...	૨૨૦૩	૬૧૮૫	૩૨૦૭૮
કાચું ઢિન ...	...	૧૨૮	૫૧	૧૨૭૩
ઢિનની હોઝીયરી ...	...	૧૮૬	૭૮	૧૦૬૧
ઢિનના પીસ શુદ્ધ ...	...	૨૪૭૧	૨૦૭૭	૧૬૦૬૦
ઢિન અને ઢિનના કાપડાં કુલ	...	૨૬૦૦	૨૧૦૮	૨૦૩૩૪

નવી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા જોનેવારી માસમાં બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં તથા માઇસોરમાં સ્થપાયેલી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નામ ઠેકાણું વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં.	નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	ધાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦.
૧.	રાયકુટ ઇંડસ્ટ્રીયલ એન્ડ રાયલ એક્સચેન્જ પ્લેસ કલકત્તા.	રાયકુટ એન્ડ કું. ૨, રાયલ એક્સચેન્જ પ્લેસ કલકત્તા.	એન્કનું.	૧,૦૦૦
૨.	દીનાજપુર લોન એાશીસ	આગ્રાતાશ ઘોશ, દીનાજપુર.	નાણાંની ધીરધાર.	૧૦૦
૩.	ઇંડીયન એલાયન્સ કું.	૧૨, ડેલ્હાઉલીસ્ટવેર કલકત્તા.	એન્કનું.	૧૫૦
૪.	ગણપતી શ્રી કુમારાસરનીધી.	એમ. ખીલાની જોડન, ગણપતી, ઠાઇગજપુર.	"	૨૦૦
૫.	મદનપાલે શ્રી વેંકટેશ્વર નીધી.	બી. આનંદરાવ મદનપાલે, ચીતુર.	"	૨૦૦
૬.	પંભળ જમીનદાર એન્ક	લાયલપુર.	"	૩૦૦
૭.	એન્ડો ઇંડીયા એન્ડ કોલોનીયલ નેવીગેશન કું.	ઇસ્ટર્ન શીપ ઓર્કર્સ એન્ડ એન્ડોસી એલ્ફીન્ટન સરકલ, મુંબઇ.	સ્ટીમરોનું.	૧,૦૦,૦૦૦
૮.	ઠાક શ્રીરલ સ્ટોક	૧૧૬-૧૬ હોયાગજ રોડ, ઠાક.	કાઓપરેટીવ સાયટીનું.	૨૦
૯.	રેલ્વેજ	ફીસ્ટી ંહાઇટ એન્ડ કું. વેન્સીટાટ રો, કલકત્તા.	" રેલ્વેજ" નામનું છાતું કલકત્તા.	૧૦૦
૧૦.	યજ્ઞીસીટી	ટી. એચ. કુમ્પનેલ હાઉસ, આંડ હોટેલ, કલકત્તા.	છાપખાનાનું તથા ખુમરો. છાપાવવી વગેરે.	૧૪,૦૦૦
૧૧.	એસોસીયેટેડ બ્રીટીશ એન્ડ નીયસ	૪, હેસ્ત્રીટ, કલકત્તા.	વેપાર તથા ઇન્જનેરનું	૩૦૦
૧૨.	હોર મીલર એન્ક કું.	૫, ફેસ્ટી પ્લેસ કલકત્તા.	વેપાર તથા સ્ટીમરોનું.	૧૦,૦૦૦

નવા પલાનોના બીલાણમાં ટાઇલ્સ કોલ્પ પુરી પાડે છે.

નં.૦	નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	આપણું રૂ. ૧,૦૦૦
૧૩.	લક્ષ્મી એન્ડ કું. ...	૨૪, ગીરીશ સુખરજી રોડ, બાવાનીપુર, કલકત્તા.	વેપાર તથા આડત	૨૦
૧૪.	પુક એન્ડ ફીશકેનર્સ	"	અનાજ. ફળ, મા-છલી વગેરેનો વેપાર.	૧૦૦
૧૫.	રાધ એન્ડ કું. ...	૫૮, ઇઝરા સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	વેપાર	૧૦૦
૧૬.	રૌય કાંત સુહા એન્ડ કું. ...	૧૨, એલ્ડ પોસ્ટ એ-ફીસ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	"	૨૦
૧૭	ઈસ્ટર્ન ફીનાન્સ કું. -	૧૨, મીરાનરો કલકત્તા.	કંટાકટનું નાણાં પુરા પાડવાનું વગેરે.	૨૦૦
૧૮	ચુનાર રટોન કું. ...	૭. એન. કમુર એન્ડ કું. ૭, સ્વેલો લેન, કલકત્તા.	પથરો કાપવા તથા તેનો વેપાર કરવો.	૧૫૦
૧૯.	અસાહબાદ ગ્લાસ વકમ	ખેતર મોહનદે એન્ડ કું. ૭ પ્રીટીય ઇડીયન સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	કાચનું તથા માટીનાં વાસણોનું.	૨૪૦૦
૨૦	મીમન એન્ડ કું. ...	બારીસાલ ટાઉન.	આડત.	૨૦
૨૧.	બારીસાલ સીન્ડીકેટ	૧૨, એલ્ડ પોસ્ટ એ-ફીસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ડસ સીન્ડીકેટ નામથી ચાલતી પેટીનું કામકાજ ખરીદી લેવું.	૨૦
૨૨.	કંટ પ્રોડ્યુસ કું. ...	ઈસ્ટ ઇડીયા રોડીંગ કું. ૧૨, એલ્ડ પોસ્ટ એ-ફીસ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	અનાજનો વેપાર.	૨૦૦
૨૩	ખીઝહી બર્મા ટોબેકો લીક્...	ખીઝહી એન્ડ કું. ૧૦, ઇડેન હાસ્પીટલ કલકત્તા.	તંબાકુનું.	૫૦૦૦
૨૪.	ઇડીયા ટીબર માઇન્સ એન્ડ પ્રોડક્ટસ...	ફેલ્વીન એન્ડ કું. ૫૫-૫૮, ઇઝરા સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	લાકડાનું.	૨૦૦૦

ધી ભાગ્યે ટાઇલ માર્ડ, ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, સુબખ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૫૦. જ્યો. ગહાગન એન્ડ કું. ...	એસ. ગહાગન એન્ડ કું. એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.	એન્જનીયરિંગ.	૧,૦૦૦૦
૫૧. ફ્રાન્સ પ્રોપર્ટીઝ ...	ધવલીન જેમ્સ બાબરી એન્ડ લીમીટેડ. એ. ગ્રાંથામ, હોમ આટ, મુંબઈ.	રૂ. વગેરેનો વેપાર.	૩,૦૦૦
૫૨. એસ. અબ્દુલ રહીમ એન્ડ સન્સ ...	સદર બજાર, મીરત કેન્ટોનમેન્ટ	વેપાર.	૫૦
૫૩. અલાહાબાદ ટેનર્સ	૧૫, કેનીન સ્ટ્રીટ, અલાહાબાદ	ચામડાંનું.	૧,૦૦૦
૫૪. ઇકસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ...	૨૮, લાલુશ રોડ, લખનૌ	શાહીનું.	૨૦
૫૫. બર્મા સીલ્ક કું. ...	૬૦, ૮૪ મી સ્ટ્રીટ કયા હિકરવીડન મોડેલે.	રેશમ વગેરેનો વે- પાર.	૩૨૫
૫૬. નોર્મન ઇડીયા સોલ્ટ ટ્રેડિંગ કું.	અજમેર-મેરવારા.	મીઠાનું	૫,૦૦૦
૭. હરીયાના કોટન મીલ્સ કું. ...	જેવાની ટ્રેડિંગ કું. ૫, રોયલ એક્સપ્રેસ પ્લેસ, કલકત્તા.	સુતરની મીલનું.	૧૨૦૦
૫૮. વીલીંગ્ડન ફેબ્રીકેટિંગ એન્ડ લી વિંગ મીલ કું. ...	લોકર એન્ડ કું. મદ્રાસ	"	૫,૦૦૦
૫૯. એપોલો મીલ્સ ...	હાજીમહમદ હાજીમરમા ઇલ એન્ડ કું. મુંબઈ.	"	૫૦૦૦
૬૦. અમદાવાદ કાંથગ જીલીયોંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ...	ગુલોડાદાસ હીરાલાલ એન્ડ કું. અમદાવાદ	સુતર તથા કાપડ બનાવવાની તથા રંગવાની મીલ	૬૦૦
૬૧. ગ્લેન્કો લુર મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	૬૦૦, કલાઇવ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	લુટની મીલ.	૩૦૦
૬૨. મદ્રાસ સુનાઈટેડ પ્રેસ કું. ...	પાંકક સન્સ એન્ડ કું. ૩૦૧, હાર્નગી રોડ મુંબઈ	કોટન જીનીંગ તથા પ્રેસીંગ.	૧૫૦૦

આ મોલીશી કરેલા ટેબલ ટાઇ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નં. નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કેવું.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૩. લક્ષ્મીવતી રાઇસ મીલસ કું.	માઇસોર સીટી	ચાખાની મીલ.	૭૫
૬૪. વીજકર્મી મીલસ ...	દેવધારી સીલ્ડ હીધા ઘાટ, પટણા.	આટાની મીલ.	૨૫૦
૬૫. ગ્રીન્ડીલ્ડ ચોક્કલ મીલ એન્ડ સોપ વર્ક્સ ...	ગ્રીન્ડીલ્ડ એન્ડ કુંગરસી, વીકટોરીયા રોડ, કરાચી.	તેલ કાઢવાની મીલ તથા સાબુનું કારખાનું.	૨૫૦૦
૬૬. અખારા હટી કું. ...	નેશનલ પ્લાટર્સ યુનીયન	ચા ઉગાડવી વગેરે.	૨૫૦
૬૭. લખીચુર ટી કું. ...	ઇન્ડીયન પ્લાટર્સ એ. જનસી કું. ૧૨, કલાઇવ રોડ, કલકત્તા,	ચા કાફી કવીનીન વગેરેની પેકાજ કરવાનું.	૧,૦૦૦
૬૮. ઇસ્ટર્ન હીંદુસ્તાન ટી કું.	પડીત એન્ડ કું. પટ, સંજુનાથ પડીત સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	"	૩૦૦
૬૯. જહલાઇ ટી કું. ...	શાય, હાસ એન્ડ કું. કરીમગંજ, સીલ્હવ	ચાનો બગીચો.	૧૦૦.
૭૦. સ્ટેન્ડર્ડ લેક કું. ...	એટરલ્ડ સુપર એન્ડ કું. હેલીડે સ્ટ્રીટ કલકત્તા	લાખ વગેરે બનાવવાનું	૧૦૦
૭૧. કૃષ્ણ કોલ કું. ...	જ. કમરીયલ બીલ્ડીંગ્સ, કલકત્તા.	કોલખાનું	૩૦૦
૭૨. વેસ્ટ બર્મિંગ્હમ કોલ કું. ...	એન. રૂધઆ એન્ડ કું. ૭, કલાઇવ રોડ, કલકત્તા.	"	૧૦૦
૭૩. જેમીહાઝી કોલ કું. ...	આર. એ. ડીટી એન્ડ કું. ખાણોનું કલાઇવ રોડ કલકત્તા	ખાણોનું	૫૦૦
૭૪. નેપુર કોલ કું. ...	હોમ્સ વીલ્સન એન્ડ કું. હેન્લી હાઉસ, રાધા બગર સ્ટ્રીટ કલકત્તા	"	૨૫૦

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હિંદની શ્રીલંકા સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે કરાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે.—

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ)

નંબર	ડીસેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી ડીસેમ્બર સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
૧ થી ૧૦	૮૧	૭૫	૬૭૬	૬૭૬
૧૧ થી ૨૦	૨૭૭	૩૨૧	૩૨૨૮	૨૭૬૫
૨૧ થી ૩૦	૧૫૩	૧૬૨	૧૪૭૪	૧૪૫૨
૩૧ થી ૪૦	૧૫	૧૫	૧૫૫	૧૩૩
૪૧ અને ઉપરાંત	૪	૩	૩૬	૨૭
કુલ	૫૩૧	૫૭૭	૪૬૭૨	૫૦૮૮

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	ડીસેમ્બર		એપ્રિલથી ડીસેમ્બર	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
પ્રાત.	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુબહ.	૩૭૬	૪૧૦	૩૨૬૭	૩૫૮૫
મધ્યાહ્ન.	૨૬	૩૭	૩૧૮	૩૪૨
અંગાલ	૨૬	૩૨	૨૩૫	૨૬૩
સંયુક્ત પ્રાતો.	૩૦	૩૧	૨૪૪	૨૭૧
અજમેર-મેવાડ	૧	૧	૧૫	૧૪
પંજાબ.	૨	૩	૨૬	૨૫
હિંદુસ્તાન.	૨	૩	૨૧	૨૩
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીચાર	૨૬	૨૫	૨૫૭	૨૬૨
દેશી રાજ્યો.	૨૬	૩૨	૨૫૦	૨૬૬
કુલ	૫૩૨	૫૭૭	૪૬૭૨	૫૦૮૮

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૨૦ ના જાન્યુઆરી મહિનામાં બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉચ્ચ નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત નંબર.	ખંભાળા.	મુખ્ય.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
ગ્રે ૩૧ થી ૪૦	૫૬૦૦૧	૨૭૧૬૪૧	૩૦૦૦	૬૫૭૬	.....	૩૩૭૨૧૮
„ ૪૧ થી ૫૦	૧૫૬૪૯	૧૨૪૭૩૮	.....	૧૬૭૫૦	.....	૧૫૭૧૩૭
„ ૫૦ થી ઉપર	૭૭૩૮૯	૧૩૨૩૮૭	... ..	૩૧૭૫૦	.....	૨૪૧૫૨૬
રંગીન ૩૧ થી ૪૦	૩૧૩૨૭૮	૧૬૯૩૦૦	૧૩૬૯૫	૧૮૫૮૫૩	.....	૬૮૨૧૨૬
„ ૪૧ થી ૫૦	૯૮૪	૪૦૦૦	.....	૩૦૦૦	.....	૭૯૮૪
„ ૫૦ થી ઉપર	.....	૨૧૦૦	.....	૧૯૨૦૦	.....	૨૧૩૦૦
ટોટલ.	૪૬૩,૩૦૧	૭૦૪૧૬૬	૧૬૬૯૫	૨૬૩૧૨૯	... ..	૧૪૪૭૨૯૧

ખાંડ ઉપરની જાકાત નકી કરવા માટે તેના ભાવ મુકરર કરવા સંબંધી નવી ગોઠવણની રૂચે હવે માત્ર જાવાની ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા તે કરતાં વધારે સારી જાતની ખાંડની કીમત જોવામાં આવે છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે ગયા જાનેવારી તથા ફેબ્રુઆરી માસમાં આયાત થયેલી એવી ખાંડનો જથ્થો તથા તેનો સરેરાશ કીમત નીચે પ્રમાણે હતી.

જથ્થો	સરેરાશ કીમત
હડરવેટ	૨૧. આ.
જાનેવારી	૩૦—૧૨
ફેબ્રુઆરી	૩૧—૮
કુલ	૩૧—૪

ફ્રાન્સમાં બનતી ચીજોનું પ્રદર્શન પેરોસમાં એસ્પેનેડ ઓફ વન્વેલીડસ નામની જગ્યામાં ૫ મી થી ૨૦ મી મે ૧૯૨૦ સુધી લારાશે. વધુ માહિતી આ એમ્બરમાંથી મળશે.

સ્વીટરલેન્ડમાં બાલ (Bale) ખાતે વેપારની ચીજોનું પ્રદર્શન લરવાનું કરાવવામાં આવ્યું છે તેને લગતી વીગતો સાથેની ચોપડી આ એમ્બરમાં મળી છે જેને એ વીગત જાણવાની ઇચ્છા હશે તે એમ્બરની ઓફીસમાં આવીને જોઈ શકશે. તા. ૧૫ મી થી ૨૦ મી એપ્રિલ ૧ લી ૨૦ સુધીની એને માટે મુદત છે.

વેપારી પુછપરછ.

—:~:—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી પુછપરછને લગતી વીગત આપીશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું. પુછપરછની અબર મોકલનારનાં નામ, વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ, તથા વેપારનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે:—

આઈ. ૨૫૦ ન્યુયોર્કની એક પેટી—સીગારેટ આયાત કરનાર સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૫૧ માઇસોરમાં સ્થાપાયેલી એક કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી—નાજીયેર તથા કોપરા ખરીદનાર જે પેટીઓ સુબઈમાં, કલકત્તામાં તથા પંજાબમાં હોય તેની સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

“ ૨૫૨ આરજેટીનાની રાજધાની બ્યુનો એરીસ ખાતેના એક વેપારી—કોપરેટ તોલ પામ આઈલ, દીવેલ, કોપરા વગેરે નીકાશ કરે એવી પેટી સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે

“ ૨૫૩ ઇજીપ્તની એક પેટી—ઇજીપ્તન મીગારેટ વેચવા માટે હાઈદમાં આડત્યા નેમવા માંગે છે.

“ ૨૫૪ આથા ખાતેની એક વેપારી—આઝીયામાં બનેલા કાચ (જેને ઓપોગ બંગડીયા તથા કાચની પ્રેસલેટ બનાવવામાં થાય છે તે) આયાત કરે એવી પેટીઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.

“ ૨૫૫ બીહાર તથા આરીસામાં ઝેરીયા ખાતેની એક પેટી—મહુડાનો ખોળ ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે

“ ૨૫૬ માઇસોરની એક કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી—હાઈદમાં બનેલું કાપડ તથા સર્વ પ્રકારના કાગળ ખરીદવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૫૮ અલાહાબાદનો એક વેપારી—રૂ, દોરડાં, હલકી જાતના કાગળ, કોથળા, જુટ, શણનાં દોરડાં, આમલી તથા દવાના કામની હાઈદી વનસ્પતી વગેરે ખરીદનાર સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.

“ ૨૫૯ ક્રાન્સના હેવર બંદર ખાતેની એક પેટી—એઆ, ઇઈ, જવ, રૂ, ચા, કાશી, તેજનો, જુટ, લાખ નીકાશ કરનારી પેટી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૬૦ કલકત્તાની એક પેટી—એસએસટોસ ગેરૂ, પીળી માટી, Kaoline કેઆલીન નામથી ખોળખાતી માટી ઘાપાન, ચીરોળી, (felspar) એલ્યુમીનમ ધાતુ આપનારા પથરા તથા બેરાઇટીસ ખરીદનારના નામ માંગે છે.

જે. ડી. કોસ્ટર એન્ડ કું. (એટવર્પ) કાચ, ધાતુઓ, તથા સાંચાકામ ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા માંગે છે.

એલ્ગો કેનેડીયન ટ્રેડીંગ કું. (૨૫, એવન્યુ ડી ફ્રાન્સ એટવર્પ) હાઈદી માલ નીકાશ કરનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

આ એસ્ટેન્સ એન્ડ કું. (૭૧, એવન્યુ ડુ રૉય પ્રસદસ) મીનરલ કલર્સ આયાત કરનાર વેપારીઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે.

નવા પ્લાનોના બીદીગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે?

અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટસનો કેન્સલ—ફીલાડેલ્ફિયા કોંગ્રેસ દ્વારા ઠરાવ કરાયેલ (મીડલ સીડી બીલ્ડીંગ, ફીલાડેલ્ફિયા)—આયાત ને—... નીકાશના કામ માટે હિંદી પેદીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માટે છે. આ કામ, દેશની ઓડિયો, લાખમાંથી બનાવેલા માલ અને ગરીબની—... ની શોભા માટે ઉપયોગી માલ, માટીની ચીજો, કાતરકામવાળી ધતુનો ચીજો, અને દેશની માલ આયાત કરશે અને જંગલીઓ તથા કાચનો ચીજો, ગુંથેલી વસ્તુઓ, કન્ટેનર મીલક અને ઇલેક્ટ્રીક રેપેરીયાલીટીની કાશ કરશે. એ માલ ફીલાડેલ્ફિયા ખાતે ચઢાવશે. અથવા ઉતારશે વધારે અનુકુળ પડશે. નમૂનાઓ માટે છે અને અદલાગાં પોતે નમુનાઓ મોકલવાને તૈયાર છે. નમુનો મફત ન મોકલાય તો ફીમતના ચાળીસ ટકા આપવા લેવાને વાંધો નથી.

ઉદ્યોગ ખાતાના વડા નક્કી,—મુંબઈ ટી. બી. કંપારીયા (૧૦, મીંટ રોડ, મુંબઈ)—આરસેનીક અર્થાત સોમત્ર બેતાળીસ ટકા, લોખંડ તેટલુંજ અને ગંધક આઠ ટકા એવા મીશ્રણવાળો કાચો પદાર્થ પહાડમાંથી મેળવેલ છે અને વેચવા માટે છે. એને અંગ્રેજીમાં ઇથુકોપાર્શાઇટીસ કહે છે.

લાઝાડ ગોડ ચોકકસ કંપની (વોલ્ટર હાઉસ ૪૪૨ ર્ડન, લંડન) નીચે જણાવેલી ચીજો નીકાશ કરવા માટે છે અને હિંદી વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.—રસાણી પદાર્થો, દવાઓ, એનોલાઇન હાઇડ્રો, કલ્સ, ઇટરમીડીયેટસ, કોલટાર પ્રોડક્ટસ વગેરે કપડાં તથા ચામડાંને લગતાં કામ માટે અથવા મકાન રબર કે બીજી ચીજો રગત માટે, ખાણોને લગતા કામ માટે તથા બીજા કાંઈ પણ ઉદ્યોગ માટે ભેષ્યો તેમજ આ માલ પુરો પાડશે.

ચેક મેંગ્રાફાસ બુખબુદાસ મહેતા (જેઓ એપોલો સીટમાં એક્સપોર્ટ ઇમ્પોર્ટ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રીસ તથા કમીશનર બીએસ એમ. બી. મહેતાની કંપનીના નાગથી કરતા હતા તેઓ) હાલ, સ્વીટઝરલેન્ડ, ફ્રાન્સ, બેલ્જિયમ, હોલેન્ડ, ઇંગ્લેન્ડ, અમેરીકા તથા જાપાનની મુલાકાતે જતા માટે અહીંથી એપ્રિલ માસમાં નીકળનાર છે અને રસ્તામાં બનશે તો જરૂરની યુલાકાત પણ લેશે. એ મુસાફરી દરમ્યાન જો આ ચેમ્બરના કોઈ સભાસદનું કામ હશે તો તે પણ ઘણી ખુશીથી કરશે. કોઈ કામ બંતે કરવા જેવું હશે અને તે સંબંધી કાંઈ સુચના આપવામાં આવશે તો બનતા સુધી તેને અનુસરીને કામ લેશે. આ ચેમ્બરનું કાંઈ કામ હશે અને તે માટે એમને કાંઈ ખર્ચ કરવો પડશે તો તે ખર્ચ પોતે ઉપાડશે. ચેમ્બરના કોઈ સભાસદને કાંઈ મદદ ભેષ્ટી હોય તો તે આપવાની એમની ઇચ્છા છે અને જે કાંઈ કામ હશે તે ઘણી ખુશીથી સ્વીકારશે.

ભગવાનલાલ છગન (ભુતા બીલ્ડીંગ, ચકલા સ્ટ્રીટ, મુંબઈ) નીચે જણાવેલી ચીજો ખરીદનારા વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માટે છે:—કોપરેટ, ચીંગલાણા, ચેરંડીયું, રેફરેન્સ માટે એમણે નંદનરામદાસ મથુરદાસ બેકરનું નામ આપ્યું છે અને લખે છે કે બીજાઓનું પણ રેફરેન્સ આપીશું અને નેશનલ બેંક ઓફ સાઉથ આફ્રીકા લી. સાથે સંબંધ છે જેમનું સંબંધ બાંધવો જાય તેમણે રેફરેન્સ ખાબદ પોતાની ખાતરી કરી લેવી.

નોટ. “ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની ખાતરીઓના સંબંધમાં તે ખાતરી માગનાર વેપારી યા પેદીએ બેંક રેફરેન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી ખાતરીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની ખાતરીઓમાં જે ઠેકાણે ‘ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયદેકદર જનરલ ઓફ કૉમર્સિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી ભરવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે માગનામાં લખવું).

ધી ઓર્ગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સીટ, ફાઈટ, મુંબઈ.

પરદેશમાં વેપાર કરતી પેઢીઓ.

હોંદી સુતર બીનમાં આપાત કરનારા વેપારીઓના નામોની યાદી નામદાર સરકારના વેપારી ખાતમી ખાતાં પાસેથી મળી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

હોંગકોંગ

કાવસણ પાલનજી એંડ કુ.—૬, કવીન્સ રોડ, સેંટલ.
 કરીમભાઈ એંડ કુ. લી૦—૪૧, વીન્ડામ સ્ટ્રીટ,
 એસ. જે. ડેવીડ એંડ કુ. લી.—પ્રીનસીસ બીલ્ડીંગ, આર્ટ ૧ રોડ.
 નેસફ્ર પ્રથર્સ—૬, ટેસ વોએક્સ રોડ સેંટલ.
 જે. આર. માધકલ એંડ કુ.—૧, પ્રીનસીસ બીલ્ડીંગ
 ડી. સામુન એંડ કુ. લી૦—૮ એ, ટેસવોએક્સ રોડ સેંટલ.
 ઇ. ડી. સામુન એંડ કુ.—૭, કવીન્સ રોડ સેંટલ.

નાનકોંગ

ભરદીન પ્રેયેસન એંડ કુ. લી૦

શેંઘાઈ

ડી. ઇ. જે. એક્સટ્રામ—૩૭, પેટીંગ રોડ.
 કાવસણ પાલનજી એંડ કુ.—૧૬, કયુ કયાંગ રોડ.
 કરીમભાઈ એંડ કુ.—૮, કયુ કયાંગ રોડ.
 એસ. જે. ડેવીડ એંડ કુ.—૧૦ ખી ગંદ
 ઇલબટ એંડ કુ. લી૦—૨૨, કયાંગસી રોડ.
 નેસફ્ર પ્રથર્સ—૮, નાનકોંગ રોડ
 આર. એમ. નેસફ્ર—૭, નાનકોંગ રોડ.
 ડેવીડ સામુન એંડ કુ. લી૦—૨૩ ખી ગંદ.
 ઇ. ડી. સામુન એંડ કુ.—૬, ભુદી રોડ.
 સીલાસ એંડ કુ.—૮૧, એચ્યુએન રોડ.
 સાધમન લેવી એંડ કુ.—૪, ઇંગ્લ રોડ.
 વાતા સન્સ એંડ કુ.—૬, રૂફ ટેન્શ્યુલેટ.

તેયારો.

ચીઆયમુન	કયાંગ જીવ ચાંગ
હીપ હેંગ	હીઆવ ચાંગ
હીપ ટાઈ	મેંગ હેંગ
હુઆ હેંગ	સુન ચંગ
જીન ચીઆંગ	ટસી ફેટ
જીન કયાંગ	જીન હીંગ
જીન શીંગ	

હીજાણના આટે ફેન્ચી ટર્મિટ્સના હેલ્લી હીજાણનો ભેગો કે ?

જેંગ શીંગ ચીઆંગ

કવાંગ શુઆન આંગ

ચીએંગ સીન.

કેલી-સ એંગ કુા. લી૦

જારડીન મેચેસન એંગ કુા. લી૦-૬ થી બંડ,

મેકેન્ઝી એંગ કુા.

પેરીન કુપર એંગ કુા.—૧ રૂ ડી ફ્રાન્સ

રાફ્ફ હારપર એંગ કુા. -

સીંગટાઓ.

બટરફીલ્ડ એંગ ક્વાયર.

કોર્નાબી એક્કર્ડ એંગ કુા.

જારડીન મેચેસન એંગ કુા.

એક. બે. પાર્ટેન્સ—૬ ટીએન્ટસીન મેચી

પાક વીશેની ખબરો.

અગસ્ટી, સરસ, તથા રાઈના પાક વીશે તા. ૧૨ મી માચે હીંદી સરકારનાં આંકડા આતાએ બહાર પાડેલા બીજા વર્તારા ઉપરથી માલમ પડે છે કે રાઈ તથા સરસીના પાક માટે શેકાયલી જમીનનો વીરતાર ગયા વરસ સાથે સરખાવતા નીચે પ્રમાણે હતો —

	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦	ઉત્તરની વડી
	હજાર એકર	હજાર એકર	ટકા
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૨૦	૧૨૧	૬૦
બંગાળ	૧૧૨૫	૧૧૦૮	૭૭
પંજાબ	૫૯૫	૭૯૮	સરેરાશ
બીહાર—ઓરીસા	૬૭૫	૮૨૭	સરેરાશ
આસામ	૨૮૬	૨૬૦	૮૭
મુંબઈ અને સીંધ	૬૭	૩૬૦	સારી
વાલ્ય સરહદ	૬૭	૫૮	સરેરાશ
વડોદરાનું રાજ્ય	૫	૪૩	સરેરાશ
નીઝામનું રાજ્ય	૫	૪	૧૦૦ ટકા
સ્વપ્રધાના (અલવાર)	-	૨૪	૮૦૦૦ ટકા
	૨૪૬૬	૩૫૬૩	

ધી ભારતે દાખલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ખાંડના ઉદ્યોગ.

ખાંડની મોંઘવારી હિંદમાં જ થઈ છે એમ ન જાણવું. આખી દુનીયામાં ખાંડની અછત થઈ છે અને એની અસર ઇંગ્લંડના લોકોને બહુ જ લોગવવી પડે છે. શેરડીના પાક માટે રોકવામાં આવેલી જમીનનો વીસ્તાર ખીજા કોઈ પણ દેશ કરતાં હિંદમાં વધારે છે અને તે છતાં પરદેશથી ખાંડની આયાત હિંદમાં કરવી પડે છે તેથી આટલી હેરાનગતી લાગે છે તો ઇંગ્લંડમાં ખાંડની પેદાશ નજીવીજ છે અને વપરાશ માટે ભેઈતી ખાંડનો મોટો ભાગ પરદેશથીજ આયાત કરવાનો હોય છે ત્યાં એ બાબતમાં હેરાનગતી કેટલી લોગવવી પડતી હશે? ખાંડ એ જીવંતી નીભાવવા માટે જરૂરની ચીજ માહેલી એક છે અને દુનીયામાં બધે એનો ઉપયોગ વધતો જાય છે. હિંદ શીવાયના દુનિયાના દેશોમાં સર્વ પ્રકારની મળી ખાંડની પેદાશ કેટલી છે, તે વીશેની વીગત નીચે આપી છે.—

વરસ	ટન
	(રતલ ૨૨૪૦)
૧૮૫૬-૬૦	૧૭,૯૨,૫૬૪
૧૮૬૬-૭૦	૨૫,૮૭,૨૧૫
૧૮૮૦-૮૧	૩૮,૪૭,૭૮૬
૧૮૮૬-૯૦	૫૬,૭૪,૭૦૦
૧૮૯૬-૧૯૦૦	૮૨,૬૧,૮૦૦
૧૯૦૬-૧૯૧૦	૧૨૭,૬૫,૦૯૦
૧૯૧૩-૧૪	૧૬૩,૦૨,૮૦૦
૧૯૧૬-૧૭	૧૪૦,૨૮,૬૦૦
૧૯૧૮-૧૯	૧૪૦,૮૧,૬૦૦

વનસ્પતી તરીકે ગણાતા ઘણા છોડવંશોમાં ખાંડનું તત્વ હોય છે, પણ શેરડી અને ખીટફ્રૂજ એ બેમાંથીજ આજ સુધી ખાંડનો મોટો જથ્થો બનાવવામાં આવ્યો છે. તાંડ, નાળીયેરી, વગેરે ઝાડનાં રસમાંથી ખાંડ બનાવી શકાય છે અને કોઈ કોઈ વાર બનાવવામાં આવેલી છે પણ એવો જથ્થો બહુજ નાનો છે. શેરડી તો ગરમ સુલકોમાંજ થાય છે. એવા સુલકોમાં હવાપાણી અને સૂખ શાન્તિ સંબંધી સ્થિતિ અત્યારે એવી છે કે ગોરા લોકો શેરડી ઉગાડવા માટેની મજૂરી કરી શકે નહીં. શેરડીના પાક માટે જે જમીન ઉપયોગમાં લેવાય છે તે કાં તો જંગલ કાપીને મેળવેલી અથવા ખીજા કોઈ પાક માટે અગાઉ રોકાયેલી જમીન હોય છે. શેરડીનો પાક કરવાની રીત જુદા જુદા દેશોમાં બીજા બીજા હોય છે. હવાઈના ટાપુઓમાં સાંચાકામનો ઉપયોગ એ પાક કરવા માટે તેમજ એમાંથી ખાંડ બનાવવા માટે કરાય છે. જમીનમાં હળ ચલાવવા માટે પણ સ્ટીમની મદદથી ચાલે એવા હળ વપરાય છે. જમીનમાં કોઈવાર પાણી ભર્યે તે કરવાં વધારે એકઠાં થઈ જાય તો તેને વહી જવાનું અને એવી નીકા, અને પાણી 'ભેંધતું' હોય તો પુરું પાડી શકે તે માટેની નહેરોની સગવડ વધારવા માટે ત્યાં બહુજ ખર્ચ

મેટેલીક શીર્ષીગથી બીન્ટીંગનો આરંભ શોભે છે.

ધ્યાન રાખવામાં આવે છે અને શેરડી ઉગાડવા પછી તેમાંથી ખાંડ મેળવવાની ખાબદમાં પશુ છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ પ્રમાણે સાંચાકામનો લાભ લેવામાં આવે છે. કયુબામાં તો શેરડી જાણે જંગલી છોડવાઓની માફક ઉગે છે અને તેને માટે સુદૃઢ સંભાળ લેવી પડતી નથી. જાવામાં દર વરસે શેરડીનો પાક કરવામાં આવે છે અને થોડી જમામાંથી વધારે પાક કેવી રીતે મેળવવો તે વીશેની છેલ્લામાં છેલ્લી શાશ્વીય શોધનો લાભ ત્યાં પુરેપુરો લેવાય છે. જાવામાં અનુકુળ મુલકમાં શેરડીનો પાક કર્યો હોય છે ત્યારે એકર દીઠ ચાલીસ ટન જેટલો એ પાક ઉતરે છે અને તેમાં અગ્યારથી સોળ ટકા જેટલું ખાંડનું તત્વ હોય છે. છેલ્લામાં છેલ્લી શોધો પ્રમાણેનાં સાંચાકામવાળાં કારખાનાંઓ, એજ ધંધામાં કામની કુશળતા મેળવી ચુકેલા મજુરો, અને ખાસ આવડતવાળા કેબરેજ રાખનારાઓ હોવાથી ત્યાં એકર દીઠ ૪૬ ટન ખાંડ મેળવાય છે. કેટલાક છુટા છવાયા લાગોમાં વધારે સંભાળને પરીણામે એકર દીઠ સાત ટન જેટલી ખાંડ પશુ મેળવાઈ છે અને એ ઉદ્યોગને ખીલવવા માટે વીધા હુલ્લ જે કાંઈ સાધનો પુરાં પાડે તે સર્વને ઉપયોગમાં લેવા સાથે તેમાં હમેશાં સુધારા વધારા કરવાનું ચાલુજ હોય છે.

ખીટમાંથી પશુ ખાંડ બનાવાય છે. એ ઉદ્યોગ માટેના પ્રયત્નની શરૂઆત ૧૭૪૭માં થઈ ગઈ શકાય. એ વરસમાં એક જરમન વિદ્વાને ખીટમાંથી ખાંડ મેળવી તેના સાકરની માફક ગોગડા પાડ્યા. જરમનીના સાધલેશ્યા નામના વીમાગમાં એ માટેનું પહેલું કારખાનું ૧૮૦૧ માં રચાયું. તે પછી એ ઉદ્યોગ ત્યાં વધતોજ ગયો છે. યુરોપમાં તથા અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં પશુ એ ઉદ્યોગ ફેલાયો છે. ખીટના રોપાની જાત સુધારના માટે ભારે પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે અને તેને પરીણામે કેટલીક એવી જાત મેળવી શકાઈ છે કે જેમાં ખાંડનું તત્વ ઘણું હોય છે. એક મજુ શેરડીમાંથી જેટલી ખાંડ મેળવી શકીએ તેના કરતાં એક મજુ ખીટમાંથી વધારે ખાંડ મળે એવી જાતના ખીટના રોપા ઉગાડી શકાય છે પશુ એકર દીઠ તેની ઉતર શેરડી જેટલી થતી નથી. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં એકર દીઠ લા. મી ૧૦૧ ટન જેટલી ખીટની પેદાશ થાય છે જ્યારે જરમનીમાં એકર દીઠ ખીટની પેદાશ ૧૨૧ થી ૧૪૧ ટન જેટલી થાય છે. હવા પાણી વગેરે સર્વ પ્રકારે અનુકુળતા હોય ત્યાં ખીટનો પાક એકર દીઠ બારથી વીસ ટન જેટલો ઉતરે છે પણ તેમાંથી ખાંડ બે ટન કરતાં વધારે મળી શકતી નથી. એ પાકના લાભમાં એક વાત એવી છે કે એને ખડુ મહીના લાગતા નથી અને તેથી ખીલ પાકે ઉગાડતી વેળા વચે વચે જે વખત મળે તે દરમિયાન ખીટનો પાક કરવાનું સુગમ અને લાભકારી થઈ પડે છે. એમાંથી બનાવેલી ખાંડની નીકાશને ઉત્તેજન તરીકે ખાસ મહત્ત્વ આપવાની રૂઢી લીધે એમાં ઘણો વધારો થયો છે. ૧૮૪૦ માં હુનયાની ખાંડની પેદાશ ના ચાર ટકા જેટલી ખાંડ ખીટમાંથી બની હતી. ૧૮૭૦માં એ પ્રમાણે ચોતીસ ટકા જેટલું થયું હતું. અને ૧૮૮૦ થી ૧૮૯૦ સુધીનાં વરસો દરમિયાન હુનયાની ખાંડની પેદાશના ચત્તીસ ટકા જેટલો ભાગ ખીટમાંથી બનેલો હતો. તે પછીનાં દસ વરસમાં એ પ્રમાણ વધીને સાઠ ટકાનું થયું અને ૧૮૯૮-૧૮૯૯નાં વરસ સુધીમાં એવી સ્થિતિ થઈ કે શેરડીમાંથી ખાંડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ હુનયામાં નાશ પામે એવી ધારણા લાગવા માંડી અને તેને પરીણામે ૧૯૦૩માં દેશ પરદેશની સરકારોએ પ્રોત્સેહ જાતે કોન્ફરન્સ ભરી એ વીશે વીચારે કર્યો એમાં થયેલા ઠરાવોની રૂએ એ સરકારો તરફથી ખીટની ખાંડની નીકાશને મહત્ત્વ આપવાનું બંધ કરવામાં આવ્યું જેથી શેરડી અને ખીટ વચે વાજબી રીતે હરીફાઈ ચાલી શકે. એ ઠરાવોનો

મી જોગે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેક ઓટ, ફાઈ, મુંબઈ.

થયા પછી દુનયામાં શેરડીના પાકનો વીરતાર ઘણો વધ્યો છે એમ નીચે આપેલી વીગત ઉપરથી માલમ પડશે:—

હીંદ બહાર દુનયામાં શેરડીમાંથી બનેલી ખાંડ.

વરસ	હબાર ટન
૧૯૦૪-૫	૪૭૭૬
૧૯૦૬-૧૦	૬૧૭૭
૧૯૧૧-૧૨	૬૫૪૮
૧૯૧૪-૧૫	૭૭૦૫
૧૯૧૬-૧૭	૮૫૦૭
૧૯૧૮-૧૯	૬૬૮૭

એ પેદાશ દુનયાના બુદ્ધા બુદ્ધા કેશોમાં કેવી રીતે વહેંચાઈ ગઈ છે તે વીશેની વીગત નીચે આપી છે:—

દેશ	૧૯૧૩-૧૪ ટન	૧૯૧૮-૧૯ ટન
બ્રિટીશના	૨,૬૧,૩૦૦	૨,૫૦,૮૦૨
ટેક્સાસ	૭,૦૦૦	૩,૧૨૫
પોર્ટોરિકો	૩,૨૫,૦૦૦	૩,૭૫,૦૦૦
હવાઈના દાપુઓ	૫,૫૦,૦૦૦	૫,૩૫,૦૦૦
ક્યુબામાં થતી પેદાશ	૨૫,૬૭,૭૦૦	૩૬,૭૧,૭૬૬
ફિલીપીનના દાપુમાંથી નીકાશ	૨,૨૫,૦૦૦	૧,૬૨,૦૦૦
મેક્સિકો-પેદાશ	૧,૩૦,૦૦૦	૬૦,૦૦૦
બ્રિટીશ ગાયોના	૧,૦૩,૮૦૦	૬૩,૬૦૦
કવીન્સ લેંડ	૨,૨૫,૦૦૦	૨,૨૬,૦૦૦
ફ્રીલ-નીકાશ	૧,૦૦,૦૦૦	૮૦,૦૦૦
ઇન્ડિયન-સ્થાનિક વપરાશ	૬૬,૪૦૦	૮૨,૦૦૦
મોરીશસ-પેદાશ	૨,૪૬,૮૦૦	૨,૧૮,૫૫૫
નાતાલ-પેદાશ	૮૫,૭૦૦	૧,૪૪,૦૦૦
બાવા	૧૩,૪૫,૨૦૦	૧૭,૪૬,૪૦૦
આરજેન્ટાઇન	૨,૮૦,૦૦૦	૧,૩૦,૨૬૦
ફોર્મોઝા તથા અપાન પેદાશ	૨,૦૪,૦૦૦	૪,૧૫,૬૭૮
હીંદ (સાફ કર્યા બગરની ખાંડ)	૨૨,૬૧,૫૦૦	૨૩,૩૭,૦૦૦
હીંદ સહી વ સર્વ દેશોમાં મળી કુલ	૬૮,૬૪,૨૦૦	૧,૨૦,૨૩,૮૬૦

મેટેલીક શીલીંગની સાચી કીઆઇન ગમશે કે ?

૧૯૧૬-૨૦ વરસનો પાક જાવામાં તથા ફેર્મોઝા ખાતે અનુક્રમે ૧૩,૩૫,૦૦૦ ટન અને ૨,૮૬,૫૦૦ ટન થવાથી એ બેઉ દેશો મળીને આગલે વરસે થયેલી પેદાશમાં પાંચ લાખ ટન જેટલો મટાડો થયો એટલે કયુબા ખાતે ખાંડની પેદાશમાં થયેલા વધારાની અસર મટી ગઈ.

હીંદમાં ૧૯૧૮-૧૯માં શેરડીના પાકનો વીસ્તાર ૨૮,૨૦,૦૦૦ એકર જેટલો હતો પણ તેમાંથી કાચી ખાંડ માત્ર ૨૩,૭૭,૦૦૦ ટન જેટલીજ મળવાની વકી હતી. હીંદમાં શેરડીમાંથી મોટે ભાગે ગોળ બનાવાય છે. કાચી ખાંડ સાફ કરતી વેળા એમાંથી સાત ટકા જેટલો ભાગ થટે છે. ગોળમાં અને એમાં ફેર છે. ગોળમાંથી ખાંડ બનાવવા જ્યારે તો સો ટન ગોળમાંથી માત્ર સુડતાળીસ ટન સાફ કરેલી ખાંડ ભાગ્યે મેળવી શકાય. ગોળની પેદાશના આંકડા ખાંડની પેદાશમાં ગણવાજ ન જોઈએ, કારણ કે તે દેખાય વધારે પણ તેમાંથી ખાંડ મળે એાછી એટલે એને લીધે બધા આંકડા સરખાવવામાં ગુચવણી પડે છે. હીંદમાં લોકો ગોળ વાપરે છે એટલે તેઓ સાફ કરેલી ખાંડ બહુ વાપરતા નથી અને તેથી ગોળની અછત થાય તો પણ એમને માટેની ખાંડની લેવાલી બહુ વધતી નથી. હીંદમાંથી સાફ કરેલી ખાંડની પેદાશ દર વરસે ૧,૨૫,૦૦૦ ટન જેટલી હોય છે. તેટલો જથ્થો દુનીયાંની ખાંડની પેદાશમાં ગણવો એમાં પણ હવે તો હીંદમાં પણ સાફ કરેલી ખાંડ વાપરનારાઓની સંખ્યા વધતી જાય છે અને તેથી ખાંડની આયાતમાં વધારો નજરે પડે છે. લડાક અગાઉ હીંદમાં ખાંડની આયાત ૬,૩૩,૫૦૦ ટન જેટલી દર વરસે થતી હતી અને તેનો કીમત બાર કરોડ એકાવન લાખ રૂપયા જેટલી હતી. એ ખાંડ મુખ્ય કરીને જાવા, મોરીશસ, તથા આસ્ટ્રીયા હંગેરીથી આવેલી હતી. લડાક દરમ્યાન આસ્ટ્રીયા, હંગેરી, અને જર્મનીથી ખાંડ આવતી બંધ થઈ અને ગયે વરસે ૫,૦૬,૭૦૦ ટન ખાંડ આયાત થઈ હતી જેની કીમત રૂા. ૧૫,૩૬,૮૧,૦૦૦ જેટલી હતી. તેમ છતાં ખાંડ માટેની લેવાળી વધતી જાય છે અને આયાત પણ વધે એવાં ચીન્હો જણાય છે. જો ભાવો ઢાલ બહુ વધેલા છે તેમાં કોઈ મટાડો થાય તો આયાત જરૂર વધ્યા વગર ન રહે.

શેરડીમાંથી ખાંડ બનાવનારા દેશોમાં કયુબા તરફ આપણી નજર પડેલી જાય છે કેમકે ત્યાં ચાળીસ લાખ ટન જેટલી ખાંડ બને છે. બીજે ન બર જાવાની ખાંડનો છે ત્યાં પેદાશ તેજ લાખ ટન જેટલી છે. શેરડીના પાકનો વીસ્તાર કયુબામાં હીંદના કરતાં વધારે નથી અને જાવામાં તો એના આતમા ભાગ જેટલોજ છે. તેમ છતાં એ બે દેશોમાં ખાંડ વધારે થાય અને ત્યાંથી પરદેશો ખાતે મોટી નીકાશ થાય એ હકીકત માત્ર એમજ સુચવે છે કે પાક ઉગાડવાની અને તેમાંથી ખાંડ બનાવવાની રીતમાંજ વધારો છે.

બીટમાંથી ખાંડ બુદા બુદા દેશો ખાતે કેટલી થાય છે તે વીશેની હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

દેશ	— ૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૮-૧૯
	ટન	ટન (અડમટો)
જર્મની	૨૬,૭૬,૦૦૦	૧૪,૪૧,૬૦૦
આસ્ટ્રીયા-હંગેરી	૧૬,૬૨,૦૦૦	૭,૦૦,૦૦૦
ફ્રાન્સ	૭,૬૮,૮૦૦	૧,૧૦,૦૦૦
રશીયા	૧૬,૬૨,૦૦૦	૭,૦૦,૦૦૦
બેલ્જિયમ	૨,૨૫,૪૦૦	૭૫,૦૦૦

હોલિંગ	૨,૨૭,૮૦૦	૧,૭૩,૪૩૦
સ્વીડન	૧,૩૫,૧૦૦	૧,૨૭,૪૬૭
ટેન્સાઈ	૧,૪૩,૪૦૦	૧,૪૪,૬૦૦
યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ	૬,૫૫,૨૦૦	૬,૭૪,૮૬૨
કેનેડા	૧૦,૦૦૦	૨૨,૩૦૦
યુરોપના બીજા દેશો	૫,૩૪,૩૦૦	૨,૩૫,૦૦૦

કુલ

૮૭,૦૦,૧૦૦

૪૩,૯૪,૭૦૦

૧૯૧૩-૧૪ ના વરમા દુનયામાં બનેલી ખાંડનો ૪૬ ટકા જેટલો ભાગ બીટમાંથી બનેલો હતો. તે પછી હવે ચેરડીની ખાંડની પેદાશનું પ્રમાણ વધ્યું છે. ૧૯૧૬માં બીટની ખાંડનું પ્રમાણ માત્ર ૨૭ ટકા જેટલું જ હતું. બીટમાંથી ખાંડ બનાવનારા દેશોને લકાઈને લીધે જેટલું ખર્ચવું પડ્યું છે તેટલું નુકશાન ચેરડીમાંથી ખાંડ બનાવનારા દેશોને થયું નથી. તેને પરીણામે બીટની ખાંડની પેદાશ ઘટી છે. કેમકે ત્યાં ખોરાકની, ઘાસની, મજૂરોની, બોલરોની અને ખાતરની અછત થઈ હતી. એજ કારણને લીધે એકર દીઠ બીટની ઉત્પાદન ઘટી હતી. હવે લકાઈ પુરી થયા પછી સંભવે સુધરવા નાથ છે તો પણ અગાઉ જેવી રીતે ચેરડીની ખાંડ સાથે બીટની ખાંડ હરીફાઈ કરતી તેવી સ્થિતિ થવાને બધા વરસો લાગશે બીટની ખાંડની પેદાશમાં થયેલો એ ઘટાડો પુરવા જેટલો વધારો જ્યાં સુધી ચેરડીની ખાંડની પેદાશમાં થશે ત્યાં સુધી દુનિયામાં ખાંડની અછત રહેશે.

લકાઈ અગાઉનાં છેલ્લાં પાંચ વરસો દરમિયાન ખાંડની આયાત બ્રિટનના દેશોમાં નીચે મુજબ હતી:—

દેશ	ટન
યુનાઈટેડ કી રીજમ	૧૮,૧૧,૪૫૦
યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ	૨૬,૦૩,૧૦૦
હોલ્સ્ટાઈન	૬,૩૩,૫૦૦

એ માત્ર પુરો ખાંડનારા દેશોમાંથી નીકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:—

દેશ	ટન
રુથેનિયા	૨૩,૬૬,૭૦૦
બાલ્કા	૧૬,૩૪,૫૦૦
જર્મની	૬,૬૨,૬૦૦
આસ્ટ્રીયા	૭,૩૪,૧૦૦
રશીયા	૨,૦૩,૨૫૦
બોરીસ્લ	૧,૨૮,૮૦૦*
બેલ્ગિયમ	૧,૭૧,૭૪૦

લકાઈ પછી ૧૯૧૬માં જર્મનીમાં પોતાના ખર્ચ જેટલી પણ ખાંડની પેદાશ થઈ ન હતી. ત્યાં પેદાશ ૧૨૫૦૦૦૦ ટન જેટલી હતી ત્યારે વપરાશ ૧૬૫૦૦૦૦ ટન જેટલો હતો જેથી ચાર

*માત્ર હોલ્સ્ટાઈન અને નીકાશ કરેલી

મેટેલીક શીટીંગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

લાખ ટન ખાંડ આયાત કરવી પડી હતી. ખાંડને માટે ચોરડી અને ઘીટના પાકનો વીસ્તાર સોળ હજાર એકર જેટલો થયો હતો. આ વરસે પણ બે માલ ખરીદવાની એનામાં શકતી હશે તો પાંચ લાખ ટન ખાંડ આયાત કરવી પડશે. ઇટલીમાં ૧૯૧૬ નો પાક ૧૯૧૮ ના વરસ કરતાં વધારે હતો જેથી ત્યાં ખાંડની પેદાશમાં પચાસ હજાર ટન જેટલો વધારો થયો હતો. પણ બે સાથે ત્યાંની કુલ પેદાશ માત્ર સ્થાનીક ખપ જેટલી થઈ હતી. ૧૯૨૦માં ત્યાં પાકનો વીસ્તાર ૧૪ થો છે પણ ખાંડનો ઊપયોગ અમુક હદ કરતાં વધારે કરવો નહીં એવી મનાઈ હતી તે દુર કરવામાં આવી છે. તેને લીધે ખાંડનો વપરાશ પણ ત્યાં વધશે. પોલાંડ, સ્વીડન, તથા સ્પેનમાં ખાંડની પેદાશ સ્થાનીક ખપ જેટલી થશે. નોર્વેમાં ખાંડની પેદાશ થતી નથી એટલે પરદેશોથી આયાત થાય તે ઉપરજ એને આધાર રાખવો પડે છે. ૧૯૧૯નાં વરસમાં નોર્વે ખાતે ૬૬૦૦૦ ટન ખાંડ મોકલવા દેવાનું મીત્ર રાજ્યોએ કરાવ્યું હતું. લડાઈ અગાઉ તો એ માલ ત્યાં રશીયા, જર્મની, આસ્ટ્રીયા તથા જાવાથી આવતો. પણ ૧૯૧૬માં જાવા અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી બે માલ મોકલવામાં આવ્યો હતો. આ વરસે ૭૫૦૦૦ ટન ખાંડ ત્યાં જઈશે. રશીયામાં સ્થિતિ ડેવી છે તે વીશે કોઈ ખબર નથી પણ ત્યાંથી નીકાશ થવાની આશા રાખી શકાય એમ તો નથીજ. લડાઈ અગાઉ ત્યાં દર વરસે ૧૧,૮૦,૦૦૦ ટન જેટલો માલ વપરાતો ત્યારે પેદાશ ૧૪,૦૩,૦૦૦ ટન જેટલી હતી. તેથી માત્ર ૨૨૦૦૦૦ ટન ખાંડ નીકાશ કરી શકાતી. ૧૯૧૬માં ત્યાં ખાંડની પેદાશ સાત લાખ ટન જેટલી હતી તેને બદલે આ વરસે માત્ર ૩,૫૦,૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વકી છે. આસ્ટ્રીયા હંગરી ખાતે લડાઈ અગાઉ ચૌદ લાખ ટન ખાંડ બનતી જેમાંથી માત્ર લાખ ટન ખાંડ વપરાતી અને બાકીની સાત લાખ ટન ખાંડ નીકાશ થતી પણ હાલ તો ત્યાંની સ્થિતિ છેક જ ખરાબ છે. હંગેરીમાં સ્થાનીક વપરાશના ત્રીજા ભાગ જેટલી પણ પેદાશ થવાનો સંભવ નથી. એયોસ્તોવાકયામાં પેદાશ પાંચ લાખ ટન થશે તો તેમાંથી સાડા ત્રણ લાખ ટન વપરાશે અને દોઢ લાખ ટન નીકાશ માટે ફાળવ પાડી શકાશે. લડાઈ અગાઉ ફ્રાન્સમાં સ્થાનીક ખાંડની વપરાશ ૬,૪૫,૦૦૦ ટન જેટલી હતી ત્યારે પેદાશ ૬,૭૦,૦૦૦ ટન જેટલીજ હતી. ૧૯૧૬માં પેદાશ થતીને માત્ર ૧,૧૦,૦૦૦ ટન જેટલીજ થઈ તેથી ૪,૪૪,૦૦૦ ટન જેટલી ખાંડ આયાત કરવી પડી. ૧૯૧૬-૨૦માં ખાંડની પેદાશ ૧,૬૦,૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વકી છે અને ત્યાં ખાંડનો ઉદ્ધાવ વધતો જાય છે એટલે આ વરસે છ લાખ ટન જેટલો માલ આયાત કરવો પડશે. માત્ર હોલેન્ડમાંથી પચાસ હજાર ટન ખાંડ નીકાશ કરી શકાશે. ડેન્માર્કમાં ૧૯૧૬-૨૦ના પાકની પેદાશ ૧,૬૦,૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વકી છે જેમાંથી ૧,૩૦,૦૦૦ ટન જેટલી ખાંડ સ્થાનીક વપરાશમાં જતાં બાકી ૩૦૦૦૦ ટન ખાંડ નીકાશ થઈ શકશે. ખાંડની નીકાશમાં આગેવાની લેનારા દેશો હવે ઇયુપા, જાવા અને મોરીશસ છે. ફ્રાન્સ, જર્મની, આસ્ટ્રીયા, હંગરી તથા રશીયા અગાઉ નીકાશ કરતા તેને બદલે હવે ત્યાં આયાત કરવી પડશે. એ આયાત કુલ પંદર લાખ ટન જેટલી થવાની વકી છે.

ઇયુપા ખાતે ૧૯૧૩-૧૪માં ખાંડની પેદાશ ૨૫૬૭૭૦૦ ટન જેટલી થઈ હતી અને વપરાશ બે લાખ ટન જેટલી હતી પણ તે પેદાશ પછી ઘણી વધી છે. ૧૯૧૬-૨૦માં પેદાશ પીસ્તાળીસ લાખ ટન જેટલી થવાની વકી છે. ૧૯૧૮-૧૯ના વરસની પેદાશ કરતાં એ પાંચ લાખ ટનનો વધારો અતાવે છે. પણ એટલો વધારો તો ઇંગ્લેન્ડ ખાતે ખાંડના વપરા-

રામાં સમાઈ જશે કારણ કે ૧૫૦ ખાંડની પેદાશ એટલી થોડી છે કે લગાઈ અગાઉ વપરાશ થતી તેટલી હાંક થાય તો પણ સાત લાખ ટન ખાંડ આયાત કરવી પડે. કયુબા ખાતે ખાંડ અને તેનો ૬૪ ટકા જેટલો ભાગ લગાઈ અગાઉ અમેરીકા ખાતે જતો હતો પણ ૧૯૧૪ના વરસ પછી એ માલ ઇંગ્લેન્ડ, ફ્રાન્સ તથા કેનેડા ખાતે જવા લાગ્યો છે. ૧૫મી નવેમ્બર ૧૯૧૮ને દીને બંદરો ખાતે નીકાશ માટે આવેલો માલ ૧૮૦૬૨૬ ટન જેટલો હતો. પોર્ટોરીકો તથા હવાઈ ખાતે બનતી બધી ખાંડ અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ખાતે જાય છે. પ્રીલીમીનના ટાપુઓમાં બનતી ખાંડનો મોટો ભાગ લગાઈ અગાઉ અમેરીકા જતો પણ હવે હાંગકાંગ, ચીન, જાપાન તથા ઇંગ્લેન્ડ ખાતે વધારે જાય છે. ૧૯૧૭-૧૮માં યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ખાતે ૬૬૪૨૧ ટન અને બીજા દેશો ખાતે ૧,૪૯,૮૩૯ ટન ખાંડ મોકલવામાં આવી હતી.

જાવા ખાતેની ખાંડની પેદાશ ૧૯૧૩-૧૪માં ૧૩,૪૫,૦૦૦ ટન જેટલી હતી ત્યાં સ્થાનિક વપરાશ નહીં જેવો છે. ૧૯૧૩-૧૪માં ૧૨,૭૨,૪૧૦ ટન ખાંડ નીકાશ થઈ હતી. તેનાં ઘરાફ ચીન, જાપાન તથા હોંગ કોંગ હવે સુરોપ ખાતે પણ એ જવા લાગી છે. પેદાશ ૧૯૧૭-૧૮માં ૧૭,૭૮,૩૪૫ ટન જેટલી થઈ હતી. ૧૯૧૮-૧૯માં નીકાશ ૧૬,૮૮,૪૦૦ ટન થઈ હતી તે પછીના એટલે કે ૧૯૧૮-૧૯ના વરસમાં પેદાશ ઘટીને ૧૩,૩૫,૦૦૦ ટન થઈ છે. તા. ૧-૪-૧૯૧૬ને દીને સ્ટોક ૩,૧૬,૧૮૭ ટન જેટલો હતો અને તે પછી પેદાશમાંથી આવેલી ખાંડ સાથે કુલ ૧૬,૫૧,૬૫૦ ટન ખાંડ ત્યાં સ્ટોકમાં ગળીયે તો તેમાંથી ૩૧-૧૦-૧૯૧૬ સુધીમાં નીકાશમાં થયેલી ૯,૭૮,૬૧૫ ટન ખાંડ બાક કરતા તા ૧ દી નવેમ્બર ૧૯૧૬ને દીને સ્ટોકમાં ૬,૭૮,૩૩૬ ટન રહેલી હોવી એમ છે.

મોરીશસમાં ૧૯૧૩ થી ૧૯૧૮ સુધી સરેરાશ વાર્ષિક પેદાશ ૨૫૨૦૦૦ ટન જેટલી હતી તેમાંથી સ્થાનિક વપરાશમાં ૫૬૦૪ ટન જતાં બાકીની નીકાશ થતી હતી. તા. ૧-૮-૧૯૧૮ થી ૪-૭-૧૯૧૬ સુધીમાં થયેલી નીકાશ ૨,૬૦,૩૫૨ ટન જેટલી હતી એમાં મોટો ભાગ જોલાઈસ માટેનો હતો એમ નીચેની વીગત ઉપરથી જણાય છે:—

મોરીશસથી નીકાશ	૧૯૧૮-૧૯ માં
	ટન
ઇંગ્લેન્ડ ખાતે	૧૫૪,૧૩૫
ફ્રાન્સ "	૧૧,૨૧૬
બેલ્જિયમ "	૧૧,૪૩૧
હોલેન્ડ "	૭૦,૫૨૬
આસ્ટ્રેલીયા "	૭,૦૯૪
બીજા દેશો	૫,૯૫૦

કુલ.

૨,૬૦,૩૫૨

બીજા દેશો ખાતે ૫૬૫૦ ટન ખાંડ ગઈ તેમાં મુખ્ય આફ્રીકાના ખુલકો હતા. ૧૯૧૬-૧૭ માં પેદાશ ૨,૪૨,૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વડી છે તેમાંથી ૧,૭૫,૦૦૦ ટન ખાંડ ૬૨ ટન લીં પમાસ પાઈડને ભાવે મોરીશસના બંદરેથી ચઢાવવાની રાશતે ઇંગ્લેન્ડે ખરીદ કરી છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં ખાંડનો ઉપયોગ ૧૯૦૯ થી ૧૯૧૩ સુધીનાં વરસો દરમિયાન ૬૨ વરસે ૩૩,૬૦,૦૦૦ ટન જેટલો હતો તેમાં લગભગ અડધો ભાગ કયુબાથી અને બોર્નો ભાગ

મારસેલસની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

પોર્ટોફોલો, ફીલ્ડીપીનથી, અને હવાઈના ટાપુઓમાંથી આવેલો હતો. તે શીવાયનો ભાગ રથાનીક પેદાશનો હતો જેમાં ચેરડીની તેમજ ખીટની એ બેઠ જાતની હતી. એ શીવાયના દેશોથી આવેલો માલ નજીવો હતો. કયુબામાંથી આવેલી કાચી ખાંડ અમેરીકામાં સાફ કરવામાં આવે છે. અને પછી તે વપરાય છે અથવા નીકાશ પણ થાય છે. એ રોતની નીકાશ ૪૮૮૦૦ ટન જેટલી લગાઈ અગાઉ દર વરસે થતો હતો. પાછળથી વધીને છે ૧૯૧૮-૧૯ માં ૫૪,૦૭,૧૪૦ ટન જેટલી નીકાશ એવી રીતે થઈ હતી નીકાશ વધવા છતાં રથાનીક વપરાસમાં તેને લીધે ઘટાડો થયો નથી. પણ કિલ્લું રથાનીક વપરાશ વધ્યો છે. ૧૯૧૬ના જાન્યુઆરીથી સપ્ટેમ્બર સુધીના નવ માસમાં ૩૨,૬૩૦૦૦ ટન ખાંડ રથાનીક વપરાશમાં આવી ગઈ હતી ત્યારે અગાઉ વરસે એજ નવ માસમાં ૨૬,૬૧,૦૦૦ ટન જેટલો ઉઠાવ થયો હતો. એ રીતે વધારો ૨૨ ટકા જેટલો થય છે. ૧૯૧૮ના વરસમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં રથાનીક વપરાશ ૩૪ લાખ ટન જેટલો હતો અને ૧૯૧૬માં આખીસ લાખ ટન જેટલો થવાનો સંભવ છે. ત્યાં ઘણી પેદાશ ઉપર અકુશ સુકવામાં આવ્યો છે તેને લીધે ખાંડવાળી પીવાની ચીજ વગેરેના વપરાશ વધ્યો છે અને હવે પછી ભાવ વધશે એવી આશાથી વેપારીઓ પોતાની પાસે માલનો સંઘરો વધારવા જાય છે તેને લીધે ત્યાં માલનો ઉઠાવ વધારેજ રહેવાનો સંભવ લાગે છે. ૧૯૧૬ના જાન્યુઆરીથી સપ્ટેમ્બર સુધીના નવ માસમાં થયેલી નીકાશ જેટલો માલ બે અઠવાડિયામાં વપરાઈ જાય છે.

ઇંગ્લંડને જોઈતી ખાંડ મોટે ભાગે લગાઈ અગાઉ તો જરમની તથા આસ્ટ્રીયથી આવતી હતી ત્યારથી ખાંડ આવતી અંધ પડવાથી કયુબા મોરીશસ તથા ફીલ્ડીપીનથી ખાંડ મંગાવવાની ઇંગ્લંડને જરૂર પડી. ૧૯૧૮માં કયુબાથી ૮૨૩૦૦૦ ટન ખાંડ આવી તેમ છતાં ઇંગ્લંડમાં ખાંડનો આયાત આજી પડી કેમ કે ૧૮,૧૧,૦૦૦ ટનને બદલે માત્ર ૧૩,૧૦,૦૦૦ ટન ખાંડ આયાત થઈ. ઇંગ્લંડની પ્રજાને ૧૯૧૬ના વરસના પહેલા નવ માસ દરમિયાન છુટથી ખાંડ વાપરવા દેવામાં આવતી ન હતી. ૧૯૨૦ના વરસ માટે પણ ૧૧૬૦૦૦૦ ટન જેટલીજ ખાંડ વાપરવી એમ દરાવવામાં આવ્યું છે.

તત્વાની ખાંડ માટે સહગી સાફ કરાઈ લગાઈ હીંદુસ્તાન હતું પણ હવે ઊંખ દેશોમાં પણ તત્વાની ખાંડ મોકલવામાં આવે છે. ચીન તથા જાપાનમાં પણ તેનો ઉઠાવ થાય છે. ૧૯૧૬માં હીંદુ શીવાયની દુનયામાં ખાંડની પેદાશ એક કરોડ આંગીસ લાખ ટન જેટલો થવાનો અડસટો હતો. ૧૯૧૩-૧૪ અને ૧૯૧૪-૧૫નાં વરસો સાથે સરખાવતાં એ પેદાશ વીસ લાખ ટન જેટલી ઓછી છે. મેક્સીકો લીલેટ એન્ડ ગ્રે નામની જાણીતી પેદીની ગણવરી મુજબ એ પેદાશ ૧૯૧૮ના વરસ કરતાં વધારે નથી. પણ ૧૯૧૮માં એ પેદાશ બહુ ઓછી પડી અને તેથી દુનીયામાં ખાંડના ભાવ વધી ગયા. એ વાત તો જાણીતી છે. એમાં એક કારણ એ પણ હતું કે ખાંડનો ઉપયોગ કરકસરથી કરવાની જે આજ અગાઉ અમલમાં હતી તે કરકસર દૂર કરી કુટથી ખાંડ વાપરવા માટે કેટલાક દેશોમાં ત્યાંની સરકારોએ પરવાનગી આપવાથી ત્યાં ખાંડનો ઉઠાવ વધ્યો હતો તથા કેટલાક દેશોમાં ખાંડના પેદાશ ઓછી થઈ હતી.

૧૯૨૦નાં વરસમાં ખાંડની પેદાશ ૧,૬૩,૮૯,૪૦૦ ટન જેટલી અડસટવામાં આવી છે જેમાં હીંદુસ્તાનમાં ખાંડની પેદાશ અઢાવીશ લાખ ટન જેટલી અથવા અગાઉ વરસ કરતાં મોગણત્રીસ હજાર ટન જેટલી ઓછી છે. એ રીતે દુનીયાની ખાંડની પેદાશ અપ કરતાં પાંચ ટકા ટન જેટલી ઓછી છે. — ઇન્ડિઅન ટ્રેડ જર્નલ (૧૨-૩-૧૯૨૦) .

ઘઉંનો પાક સુધારવા માટેના સરકારી પ્રયત્નો.

નામદાર સરકારનાં ખેતીવાડી ખાતાં તરફથી હીંદમાં ઘઉંનો પાક સારો થાય તે માટે પ્રયત્નો આવવા પ્રયાનો વીરોની કેટલીક વીગત બહાર પાડવામાં આવી છે તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે હીંદમાં હાલ જે ઘઉં વધાય છે તેને બદલે “પુસા બાર” તથા “પુસા ચાર” એ સંજ્ઞાથી ઓળખાતી જાતના ઘઉંની વાવણી થાય એ માટે પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે. હીંદમાં જુદે જુદે ઠેકાણે એ સુધરેલી જાતના ઘઉંની વાવવા માટે વેચવાની મશીનો કરવામાં આવી છે એવાં શુદ્ધ ખીની સંજ્ઞા ભેદથી તેટલી યુરી પાડવાનું બની શક્યું નહીં તેથી ભવિષ્યના ઉપયોગ માટે એવાં શુદ્ધ ખી સંધરી રાખવાનો વીચાર અમલમાં મૂકી શકાયો નથી. ૧૯૧૮-૧૯ના વરસમાં એ જે જાતના ઘઉં માટે રોકવામાં આવેલી જમીનનો વીસ્તાર પાંચ લાખ એકર જેટલો હતો એનો ભાવ બીજી જાતના ઘઉં કરતાં એટલો વધારે રહે છે કે દરેક એકર દીઠ પંદર રૂપયા જેટલી વધારે આવક થાય છે. ત્રીમલા ખાતે હવાપાણી અતુ-કુળ ન આવવાથી ઘઉંની બીજી જાતના પાકને તુકશાન થયું ત્યારે ત્યાંના ખાલતુ કુરેટ ચાર-આઈના માલીક મી. એચ. ઇ. જે. પીક તથા સીરમુર રેટના ચીફ સેક્રેટરી સરદાર નારાયણસી ઘે “પુસા ૧૨” નામની જાતના ઘઉંનાં ખી જ્યાં વાવ્યાં હતાં ત્યાં તેને હવાપાણીની ખરાબ અસર મુદ્દલ નહીં ન હતી. અગાઉ એ જાતના ઘઉંની વાવણી ત્રણ ગામમાં કરતા હતા તે હવે આઠ ગામમાં થાય છે અને એનો વીસ્તાર સાતગણો થયો છે. એવી જગ્યાથી હાલ કામ લેવામાં આવે છે કે સીરપુરની આસપાસનો એક મોટો ભાગ એ નવી જાતના ઘઉં ઉગાડતો હીંદમાં થાય તો ખીજા ભાગે માટે એ દરખાંત રૂપ થઈ પડે. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં શહજહાન-પુરમાં કલાર્ક નામના ગૃહસ્થે “પુસા ૧૨” નામની જાતના ઘઉંનો પાક કરી દર એકર દીઠ સાઠી છત્રીસ મણુ ઘઉં ઉતાર્યા છે. તે અગાઉ એ જમીનમાં શેરડી ઉગાડવામાં આવેલી હતી અને જ્યારે એ ઘઉંનો પાક કર્યો ત્યારે હવા પાણી પણ કાંઈ ભેદથી તેવાં અતુકુળ ન હતાં તેમ છતાં એટલું ચાર પરીણામ લાવી શકાયું તે ઘણું જ ખૂશી થવા જેવું છે. હોદાર ખાતે હવે સપાટીવાળા ભાગમાં ૧૩૬ એકર જેટલા વીસ્તારની જમીનમાં તા. ૧૫ ડિસેમ્બરે “પુસા ૪” નામની જાતના ઘઉંનો પાક કરવામાં આવ્યો હતો અને મી. કોવેન્ટ્રી જણાવે છે કે તેની ઉતર એકર દીઠ પાત્રીસ મણુ જેટલી થઈ હતી. બીહારમાં એક ઠેકાણે દસ વીંધા જમીનમાં “પુસા ૪” નામની જાતના ઘઉંનો પાક કરવામાં આવ્યો. ત્યાં મી. જરદીન જણાવે છે કે એકર દીઠ આખીસ મણુ જેટલા ઘઉં ઉતર્યા હતા. પુસા ખાતેથી આ સુધારાવાળી જાતના ખી પરદેશો ખાતે વાવેલા પુસા ખાતે પણ મોકલવામાં આવે છે અને ત્યાં એનો ઉપયોગ થાય છે. ન્યુ સાઉથ વેલ્સ ખાતે વાવેલા પુસા ઘઉંને સીડની ખાતે લરાયેલા રાયલ એગ્રીકલ્ચરલ શોમાં ઈનામો અપાયા હતા. વેસ્ટ આસ્ટ્રેલીયામાં “પુસા ૪” ઘઉંનાં વાવણી કરવામાં આવતાં એકર દીઠ ત્રીસ મણુ જેટલો પાક ઉતર્યો હતો. એ પાકને કહી કીટ વળગતી નથી કે પુગ બાજતી નથી એમ ત્યાં મનાય છે. યુગાન્ડામાં પુસા ઘઉંનો પાક કરતાં તેને ત્યાંના હવા પાણી અતુકુળ લાગ્યાં છે અને એ પાક માટેના

મેટેલીક શાંલીગથી બીલીંગનો ચોરડો શોધે છે

બી ત્યાંના સરકારી ખાતાં તરફથી યુરોપીયન ખેડુતોને પુરાં પાડવામા આવે છે. દક્ષીણ આફ્રીકામાં ખેડુતોનું જે યુનીયન ત્યાંના ખેતીવાડી ખાતાના પ્રયત્નથી અસ્તીત્વમાં આવ્યું છે તેણે પુસા ૧૨ અને પુસા ૪ ધર્મને જુદી જાત તરફકે ગણવાનું કરાવ્યું છે. કેનેડા, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, જાપા, સુદાન, બ્રાઝીલ વગેરે દેશોથી એ જાતના ધર્મના બી માટે માંગણી આવે છે.

એ પાક પાણી કેટલું માગે છે તે તપાસી જોવા માટે એ વીચેના વર્ષના વરસથી એકઠા કરવામાં આવતા હતા. તેનો સાર કનેડા ખુલેટીન નં-૪માં આપવામાં આવ્યો છે. એ ખુલેટીનનું નામ (The saving of irrigation water in wheat growing) થી સેવીંગ ઓફ ઇરીગેશન વોટર ઇન વ્હેટ ગ્રોઇંગ એવું રાખવામાં આવ્યું છે. એ આંકડાની તપાસ પ્રથમ કવેટાનો બીજાવાળા ભાગમાંજ લેવામાં આવી હતી. પણ છેલ્લાં ત્રણ વરસ દરમ્યાન હોંદના વાયવ્ય ભાગમાં મુખ્ય મથકે ખાતે પણ એવી તપાસ લેવામાં આવી હતી. અને તેને પરીણામે કેટલીક ઉપયોગી માહોતી મળી હતી જે આ ખુલેટીનમાં આપવામાં આવી છે. એનો સાર ઇંડીયન ટ્રેડ જર્નલના તા. ૨-૧-૧૯૨૦ના અંકમાં છપાયો છે. અને ખેડુતોનું તથા ખેતીવાડીનું જ્ઞાન ધરાવનારાઓનું તે તરફ ધ્યાન ખેંચવું યોગ્ય ધર્મ પડશે. આ પ્રયત્નોમા આજ ધર્મની પેદાશ એકર દીઠ વધારે થાય તે તરફજ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે એમ સમજવાનું નથી. જમીનનો કસ વધારવા માટેના પ્રયત્નોનો પણ એમાં ભોગોભોગો વીચાર કરવામાં આવ્યો છે. એ ઉપરાંત દોરોના ચારા માટે વપરાય એવા ઘાસની પેદાશ વધારવાના સવાલની પણ ભોગી તપાસ લેવામાં આવી છે અને એ પાકને કીટ ન લાગે તથા ખુગ ન વળગે તે માટેના ઉપાયો ઉપર પણ ધ્યાન આપવામા આવ્યું છે.

પુસા ખાતેથી બી પુરા પાડવામાં આવે તે વેળા તેને જુદા જુદા નંબર અપાય છે જે ઉપરથી તે જાત ઓળખાય છે. એ જુદી જુદી જાતનાં ધર્મ માટે પુસા, કાનપુર તથા કલ્યાણપુર ખાતે કરવામા આવેલી વાવણીને પરીણામે એકર દીઠ કેટલા રતલની ઉતર ધર્મ તે નીચે દર્શાવી છે:—

જાત	પુસા	કાનપુર	કલ્યાણપુર
પુસા ૧૨	...	૨૨૩૦	૨૧૪૩
" ૩૧	૧૯૭૪	૧૯૧૦	૧૭૦૮
" ૩૬	૨૧૩૯	૧૯૪૦	૨૦૬૧
" ૩૭	૨૨૨૧	૨૦૨૦	૨૦૦૬
" ૪૩	૨૮૯૬	૨૧૫૦	૨૧૭૦
" ૪૪	૨૪૯૬	૨૨૧૦	૨૦૭૨
" ૪૫	૨૪૩૩	૨૨૮૦	૨૦૦૧
" ૪	૨૧૦૨	૨૮૩૦	૨૧૬૮
કાનપુર ૧૩	...	...	૧૬૬૮

આવી હકીકત એકઠી કરવા માટે પ્રયોગો કરવામાં આવે છે અને જ્યારે જ્યારે હવાપાણીના સંબંધમાં અસાધારણ રીતે અનુકુળ કે પ્રતીકુળ સંજોગો લાગે છે ત્યારે તે વીચે ખાતરી કરવા માટે એ પ્રયોગો ફરીથી કરી જવાય છે.

ચસમાંના કાચ.

—:—

ચસમાં, દુરબીને, સુવનદરાકે ચત્રા વગેરેને માટેના કાચ લડાઈ દરમ્યાન એટલા જરૂરના થઈ પડ્યા હતા કે તેનો જેટલો જથ્થો મળી શક્યો તેટલો મેળવવાને પ્રયત્ન કર્યો વગર ચાલેજ નહીં. વાંચનારાઓને યાદ હશે કે લડાઈના કામ માટે દુરબીનો જોઈતી સંખ્યામાં ન મળવાથી નામદાર સરકારે લોકો પાસેથી તે ઉછીના માંગી લીધાં હતાં. ચસમા તથા દુરબીનેનો ઉપયોગ લશ્કરમાં તેમજ નૌકાખાતામાં ઘણો થાય છે. લડાઈ અગાઉ એ માટેના કાચનો માત્ર દસ ટકા જેટલો ભાગ ઇંગ્લંડમાં બનતો હતો, જ્યારે સાઠ ટકા જેટલો ભાગ જરમનીથી અને બાકીનો ફ્રાન્સથી આવતો હતો. લડાઈ શરૂ થઈ એટલે જરમનીથી કાચની આયાત બંધ પડી અને ફ્રાન્સની સરકારને વધારે કાચ ઉપયોગમાં લેવા પડ્યા એટલે ત્યાંથી પણ તેની આયાત થઈ શકી નહીં ત્યારે ઇંગ્લંડે પોતાનાંજ સાધનો ખીલવવાં એ સિવાય બીજી માર્ગ રહ્યો નહીં. તે વેળા ઇંગ્લંડમાં એવા કાચનું કારખાનું માત્ર એકજ હતું. તેને ચરકારી મદદથી વધારવામાં આવ્યું અને તેથી તેમાંથી વધારે માલ પેદા થવા લાગ્યો. પરદેશોથી મેળવી શકાયો તેવો માલ મેળવી તેને પણ ઉપયોગમાં લેવાનું શરૂ કર્યું અને એ રીતે અતીશય તાકીદની હાજત પુરી પાડી. ૧૯૧૬ માં એક બીજું કારખાનું કહાડવામાં આવ્યું. પણ માલની પેદાશ ધીમે ધીમેજ વધી શરી અને તેનો અપ તો જેમ લડાઈ વધી તેમ વધતો ગયો. યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ લડાઈમાં સામેલ થઈ ત્યારે તેને માલ પુરો પાડવો પડ્યો અને વીમાનો દ્વારા છળીયો પાડી લેવાના કામ માટે પણ એવા કાચની જરૂર વધી. પેદાશમાં વધારો કરવાના પ્રયત્નો તેથી એટલી ખંતથી ચાલુ રાખવામાં આવ્યા કે લડાઈ અગાઉ એવા કાચની પેદાશ આખી દુનીયામાં થતી હશે તે કરતાં બમણી પેદાશ લડાઈ અખરે માત્ર ઇંગ્લંડમાં થતી. દર મહીને ચાર ટન જેટલા એવા કાચ હવે ઇંગ્લંડમાં બને છે. સાધારણ કાચ કરતાં એ કાચની બનાવટ વધારે અઘરી હોય છે. એમાં કોઈ પણ ઠંડાણ રહેજ રંગની છાયા ન જોઈએ; જડાઈ માગ્યા પ્રમાણે હોવી જોઈએ; કોઈ પણ ભાગમાં ચુંચળું વળી ગયા જેવું કે નસ જેવુંજ ન જોઈએ. પારદર્શક અને સૂર્યનાં કીરણો મેઘ ધનુષના રંગો જેવા દેખાવમાં રજુ કરતો વેળા સુદલ મહેનત ન આપે એવા એ કાંચ હોવા જોઈએ. થોડા ભાગમાં જડા અને થોડા ભાગમાં પાતળા કે થોડા ભાગમાં ઉપસેલા અને બીજા ભાગમાં બેસી ગયેલા એવા હોય તે પણ ન ચાલે. જો એવી ખોડ હોય તો લડીમાંથી નીકળતી વરાળ માંથી આપણે આરપાર જોઈએ તે વેળા જેવો દેખાવ જોઈ શકાય તેવાજ દેખાવ આપા કાચમાંથી નજરે પડે. અને વસ્તુરથીતી હોય તેવુંજ તેનું ચીત્ર લેવું હોય તે ન બને. એટલા માટે એ બધી ખોડ વગરના કાચ બનાવવામાં ખૂબ સંભાળ લેવી પડે છે એને માટેનો સામાન એકઠો થયા પછી ત્રણ મહીના જેટલો વખત એ કાચ બનાવવામાં લાગે છે. એમાં કોઈ ખોડ આવી જાય તો તે દુર કરવા માટે એને ગરમ કરી ધીમે ધીમે ઠંડો પાડવો પડે છે અને તેમાંજ પંદરથી વીસ દીવસ લાંબ છે. રંગની છાયા દુર રાખવા માટે માલની પરીક્ષા પહેલેથી ઘણી સંભાળથી લેવી પડે છે. વળી એ કાચ બનાવવાનાં સાધનો ઉપર પણ હવા વગેરેથી અસર થાય તો તેને લીધે કાચના જંધારણમાં તકાવત પડી જાય તેથી તે

મારસેલ્સની રંગીન લાકીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

માટે સંભાળ ખાસ રાખવી પડે છે. આ બાબદમાં બીજેશ શોધખોળને પરીણામે રસાયણશાસ્ત્રની વધારે મદદ લેવાતી યદ્ય છે અને હવે એવા કાચ બનાવવાની વીધા એ કારીગરની ખાસ કુશળતાનો વિષય થઈ પડ્યો છે. પહેલાં એરડીનરી કાઉન એન્ડ ડેન્સ ક્લીન્ટ એ જે ભતના કાચ વપરાતા. ૧૮૮૦ના વરસ સુધી તે એવા કાચ માટે પણ જરમની ઇંગ્લાંડના ઉપર આધાર રાખતું પણ પાછળથી વીધાની શોધખોળ કરીને જરમનીએ નવી નવી ભવ બનાવવા માંડી અને તેથી ઘણો સુધારો થયો. એ કાચ બનાવવાના ઉદ્યોગમાં જરમનીની મોટાઈ તેથીજ શરૂ થઈ. ૧૮૮૦ થી ૧૯૧૪ સુધીમાં ઇંગ્લાંડ એ ઉદ્યોગ ની બાબદમાં પાછું હઠ્યું. ૧૮૪૮માં સ્થપાયેલી એક પેઢી પરંપરાથી કામ કરતી આવેલી તે પ્રમાણે કર્યા જતી પણ તેમાં જે નફો એને મળતો તે કોઈ કાર્યની કુશળતાને લીધે નહીં પણ ધંધો જાગી ગયેલો હતો તેને લીધેજ યતો. લડાઈ દરમ્યાન એ સ્થિતી કેટલી સુધરી તે ઉપર જણાવ્યું છે. હજી વધારે સુધારાઓ કરાય અને તે માટેની શોધખોળ ચાલુ રહે તે અર્થે એવા કાચ બનાવવાના ઉદ્યોગોને ઇંગ્લાંડની સરકારે દેશના રક્ષણ માટે જરૂરના ઉદ્યોગ તરીકે સ્વીકાર્યો છે અને તેને લીધે જકાત વગેરે બાબદમાં તેને કેટલીક ખાસ સગવડ મળશે. અત્યારે ઇંગ્લાંડથી એ માલ ફ્રાન્સ તથા અમેરિકા ખાતે નીકાશ કરવામાં આવે છે અને હજી પણ વધારે સારા પ્રકારનો માલ બને તે માટેના પ્રયત્નો ઇંગ્લાંડમાં હજી ચાલુ છે—(બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જર્નલ તા. ૧૬-૨-૧૯૨૦)

જાપાનનો કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ.

જાપાનમાં કાપડ સુતર બનાવવાનો ઉદ્યોગ કેટલી ઝડપથી વધતો જાય છે તે દેખાડનારા કેટલાક આંકડા થોડા વખત ઉપર ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલમાં આપવામાં આવ્યા હતા. તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે ત્યાં એ માટે ૪૮ ઇંપનીઓ તા. ૩૦-૬-૧૯ સુધીમાં સ્થપાયેલી હતી અને મીલોના કુલ સંખ્યા ૧૮૪ની હતી તેમાં ભરપાઈ થયેલી થાપણ ૧૪,૭૧,૫૭,૬૭૦ યેન જેટલી અને રીઝર્વફંડ ૧૧,૦૪,૪૭,૭૬૫ યેન જેટલું હતું. રીંગ સ્પીન્ડલની સંખ્યા ૩૨,૮૨,૭૫૪ ની અને ગ્ર્યુલ સ્પીન્ડલની ૫૨,૩૩૦ની હતી જ્યારે ડબ્લીંગ સ્પીન્ડલ ૪,૦૦,૩૦૭ જેટલા હતાં. લુમની સંખ્યા ૪૨૪૦૦૦ની હતી. તા. ૩૦-૬-૧૯ને દીને પુરો થયેલા છ માસમાં સુતરની પેદાશ ચારસો રતલનો એક ગાંસડી એવી ૬,૩૧,૫૯૨ ગાંસડી જેટલી હતી. ૧૮-૧૮ના એ છ માસ દરમ્યાન એવી પેદાશ ૯૨૪૩૧૦ ગાંસડી જેટલી હતી. આયાત છેક જ થોડી ૬૬૦ ગાંસડી જેટલીજ થઈ હતી. એ પેદાશ તથા આયાતમાંથી નીકાશ ૧,૫૦,૬૧૧ ગાંસડી જેટલી હતી. ૧૯૧૫ના જુનથી ડીસેમ્બર સુધીના છ માસમાં સુતરની પેદાશ ૮૯૪ ૪૧૦ ગાંસડી અને આયાત ૩૩૧ ગાંસડી થઈ હતી તેમાંથી નીકાશ ૩૧૪૬૪૮ ગાંસડી થઈ હતી તે પછી એ નીકાશમાં એક સરખો ઘટાડો થતો રહ્યો છે અને ૧૯૧૪માં લડાઈ જાગી તે પછી સહીથી એછી નીકાશ ૧૯૧૬ના છેલ્લા છ માસમાં હતી. બાકી રહેલો માન સ્થાનીક વપરાશમાં લેવાયો હતો, જે ઉપરથી કાપડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ કેટલો વધે છે તે જોઈ શકાય છે. ૧૯૧૪ના છેલા છ માસમાં સ્થાનીક વપરાશમાં સુતરની ૫,૪૩,૧૬૪ ગાંસડી લેવાઈ

ખી જોએ તાઈક મ.ટ. ૨૧ લેઠ આઠ, ફાટ મુંબ.

અખરખ વીશે.

ખનીજ પદાર્થો સંબંધી શોધખોળ કરનારાં સરકારી ખાતા તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલા છેલ્લા રીપોર્ટમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું છે કે અખરખને માટેની માગણી ચાલુ છે. સંયુક્ત પ્રાંતો તરફથી આવેલા મોંઘીર ઇલ્લામાં અખરખ માટે તપાસ કરવામાં આવી હતી. બીહાર અને ઓરિસા પ્રાંતમાં બે જગાએ અખરખ છે પણ તેની માલીફી માટે પક્ષકારોમાં વાંધા પડવાથી કોર્ટમાં કેસ ચાલતો હોવાથી નામદાર સરકારે ડીફેન્સ ઓફ ઇંડિયા એક્ટની રૂયે 'તેનો કબજો લીધો છે. એ બેમાંથી મોટો ટુકડો એક વેપારી પેદીને નામદાર સરકારની વતી કામ કરવા માટે આપવામાં આવ્યો છે અને ખાણોને લગતું જ્ઞાન ધરાવનારા એન્જીનીયરો મેળવવાની મુશ્કેલીને લીધે એ ભાગમાં થતાં કામ ઉપર દેખરેખ રાખવાનું ભુસ્તર વિધાને લગતાં ખાતાના એક અમલદારને સોંપવામાં આવ્યું હતું. એ પછી વરસાદથી અને કોલેરાથી કામમાં હરકત થવા છતાં સાફ કર્યા વગરનું નેતું મણુ અખરખ મેળવાયું હતું જે દરરોજના અરધા ટન ઉપરાંતનો રાશ પડવા જાય છે. બીજી જગા બીહાર અને ઓરિસાના પ્રાંતમાં મરનોદીહ ખાતે છે અને નાની છે. તેનો વહીવટ પણ ભુસ્તર વિધાને લગતાં ખાતાં નેજ સોંપવામાં આવ્યો છે અને ત્યાં પણ સાફ કામ થતું જણાવવામાં આવે છે. ઉદેપુરના રાજ્યમાં પણ અખરખ મળી શકે તેમ છે અને તે માટેનો પટો એક પેદીને આપવામાં આવ્યો છે. ત્રાવણકોરના રાજ્યમાંથી પણ અખરખ મળી શક્યું છે જે નીકાશ કરવામાં

મેઢાં ઉછેરવાના ઉદ્યોગ.

હિંદમાં ખેતીવાડીની ઉત્તતી વીરોને ૧૯૧૮-૧૯ ના વરસ માટેના રીપોર્ટ, ગઢાર, પડયો છે તેમાં નીચે પ્રમાણે વીવેચન કરવામાં આવ્યું છે:—

હિંદમાં મેઢાં ઉછેરવાની રીત સુધારવાના કાર્યમાં ઘણી મુશ્કેલીઓ રહી છે. આ દેશના ઘણા ભાગમાં હવા પાણી એવાં છે કે મેઢાના શરીરમાં માંસ વધે અને તેની સાથે ઉન પણ વધે એ બેઉ સાથે અને નહીં. છેલાં પંદર વર્ષથી તે સંબંધી અખતરાઓ કરીને પુસ્તા ખાતે તપાસ લેવામાં આવતી હતી. અને તેને પરીણામે ઉપર દર્શાવેલ છે તે અભિપ્રાય ખરો પડ્યો છે. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં, પંજાબમાં અને નોર્થવેસ્ટ ફ્રન્ટીયર પ્રાંતમાં ઉનની જાત સુધારવાના વધા તેનો જથ્થો વધારવાના પ્રયત્નો વધારે કુતેહમંદ થયા છે પણ એ સુધારાનો લાભ લેવાની રીત હિંદમાં ગરીબ રેવતને શીખવવાનું બહુ મુશ્કેલ છે. જો એવો સુધારો થવાની આશા વધશે તો એ સવાલનો વધારે સંભાળથી વીચાર કરવો પડશે. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં મેઢાના શરીરમાં આજે-લીયન મેઢાનું લોહી દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેને પરીણામે ઉનની પેદાશ વધી અને સુધરી હતી. સાધારણ રીતે હિંદનાં મેઢાં બે રતલથી વધારે ઉન આપતાં નથી ત્યારે આ મેઢાં પાંચથી દસ રતલ ઉન આપે છે. એટલુંજ નહિ પણ એની જાત સારી હોવાથી એને માટે રતલ દીઠ રૂ. ૧-૬-૦ જેટલો સારો ભાવ મળી શકે છે. હાલ લખનો, મોરાદાબાદ, ખેરી, બુઢેલ ખંડ, ઇટાવા, અને નેનીતાલ ખાતે મેઢાં ઉછેરવા માટેના પ્રયોગો કાજે ખેતરો છતાં કાઢવામાં આવ્યાં છે. પંજાબમાં હીસર ખાતેના ખેતરમાં તા. ૩૧-૩-૧૨ ને દીને ૧૧૪૩ મેઢાં હતાં જેની કીંમત રૂ. ૯૪૭૦ જેટલી ગણવામાં આવતી હતી. વરસ દરમિયાન ઉનની પેદાશનો રૂ. ૩૩૭૮ ઉપજ્યા હતા. એ શીવાય ૧૯૫ નાનાં મેઢાં ઉછેરવા માટે ભરવાડ લોકોને વેચવામાં આવ્યાં હતાં. કાંચા છલામાં “મરીનો” જાતનાં મેઢાં ઉછેરવાનો પ્રયત્ન નીબૂજા થયો હતો. કારણ કે ત્યાંના લોકો ખેદરકાર હતા. ત્યાંનાં મેઢાંને પાલમપૂર ખાતે ચોકલવામાં આવ્યાં હતાં અને તે ઠેકાણેનાં મેઢાં સાથે ભળી જઈને તે નવી પ્રજા ઉત્પન્ન કરે એવા પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા હતા. તેમાં કુતેહ મળી હતી. એ પ્રયત્નોથી મળેલા ઉન માટે કાનપુર, પુલન મીડસ તરફથી ઘણા સારા રીપોર્ટ મળ્યો છે. તેમ છતાં એ સારી જાતનું ઉન મોટા જથ્થામાં મેળવતાં ઘણા વખત લાગશે. નોર્થવેસ્ટ ફ્રન્ટીયર વિભાગમાં એક ભરવાડને કેટલાંક મેઢાં સોંપવામાં આવ્યાં હતાં. ચર્સદામાં એક હજાર મેઢાં એ ભરવાડ પાળે છે. કેટલાંક સારી જાતનાં મેઢાં ત્યાં ખરીદવામાં પણ આવ્યાં હતાં અને એ જાંબાને સાથે રાખી ઉછેરવામાં આવે છે તેને પરીણામે ઉનની જાત વધારે સારી ઉતરે છે. ત્યાંના નવાં મેઢાં શરીરે પણ વધારે પૂષ્ટ અને ઉન પણ વધારે આપનારાં નીવડે છે. તાઈગ્રીસ નદીના પ્રદેશમાંથી લાવ-મામાં આવેલાં મેઢાંની જાત આ દેશનાં મેઢાંની જાતમાં લેખાઈ જાય એ માટે પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે અને અત્યાર સુધી તેમાં સારો લાભ થવાનો સંભવ લાગ્યો છે.

હુંડીના ભાવ.

જુદા જુદા રેશો વચેના હુંડીના ભાવની વધવટ વીચેની વીગત જે નીચે આપી છે તે દ્વારાને સમયે આપણે માટે વધારે નોંધ લેવા લાયક છે.

હુંડીનાં મધકો.	ભાવ.	તા. ૧૫-૮-૧૩	તા. ૧૬-૮-૧૮	તા. ૧૫-૮-૧૬
લંડન અને મુંબઈ	પેન્સ	૧૬	૧૮૪૬	૨૨૪૬
" " એલેકઝાંડ્રીયા પીયારટર		૬૭૬૬	૬૭૬૬	૬૭૬૬
" " થોકોહામ	પેન્સ	૨૪૬૬	૨૭૬૬	૨૭૬૬
" " ખુનો એરીસ ગોલ્ડ	"	૪૭૬૬	૫૦૬૬	૫૩૬૬
" " " પેપર	"	૨૧૬૬	૨૨૬૬	૨૩૬૬
" " જરમની	માર્ક	૨૦-૭૫	.....	૮૧
" " બેલ્જિયમ	ફ્રાંક	૨૫-૭૪	.....	૩૪-૮૫
" " પેરીસ	"	૨૫-૨૫	૨૬-૬૩	૩૩-૬૨
" " ન્યુયોર્ક	લીરા	૨૬-૨૨	૩૫-૬૩	૩૬-૬૫
" " મોંત્રીલ	ટેલર	૪-૮૬	૪-૭૬	૪-૨૬
" " ન્યુયોર્ક	"	૪-૮૬	૪-૮૫	૪-૪૭
પેરીસ	ફ્રાંક	૫-૧૮	૫-૬૫	૭-૮૮
" " ઇટલી	"	૬૭૬૬	૭૬૬૬	૮૫૬૬
જાનીવા	બર્લિન	.....	૬૭-૩૫	૨૬-૪૫
" " વીચેના	"	.....	૩૬-૨૦	૧૨-૧૫
" " લંડન	"	.....	૧૬-૩૮	૨૪-૩૦

વાંચનાર સહેલાઈથી જોઈ શકશે કે લંડન અને હનયાંનાં બીજાં વેપારી મધકો વચેની હુંડીના ભાવ જ્યાં જ્યાં પેન્સમાં બોલાય છે ત્યાં વધ્યા છે. પણ તે શીવાય જરમની, બેલ્જિયમ, ફ્રાંસ તથા ઇટલી સાથેની હુંડીમાં વધ્યા છે એવું કારણ એવું હોય કે તે રેશોથી નીકાશ જોઈ શકાય છે અને ત્યાં આયાત વધારે થાય છે અને વેપારની ખાફી ખાતે જેનું હોણું પડે તેને આપવા લેટર નાણું દેવાદાર રેશ પાસે નથી. લંડન અને ન્યુયોર્ક વચેના ભાવ પણ એજ કારણથી ઘટ્યા છે. લંડનથી ન્યુયોર્ક ખાતે થતી નીકાશ જોઈ છે અને ન્યુયોર્કથી લંડન ખાતે થતી આયાત વધારે છે. ઇજીપ્તનાં એલેકઝાંડ્રીયા બંદર ઉપરની હુંડીમાં ફેરફાર નહીં જોવાય છે અને જાપાનનાં થોકોહામા બંદર ઉપરની હુંડી ૨૪૬૬ પેન્સથી વધી ૨૭૬૬ પેન્સ થઈ છે એવું કારણ જાપાનથી નીકાશ વધારે થતી હોવાથી માનીયે તો મુંબઈ અને લંડન વચેની હુંડીના ભાવ ૧૬ પેન્સ ઉપરથી વધી ૨૨ પેન્સ ઉપર ગયો તેને માટે પણ એજ પ્રમાણે અતીશય નીકાશનું કારણ રજૂ કરી શકાય. સહી સવસ કસોટી ઇજીપ્ત અને ઇન્ડિયા વચેની હુંડીના ભાવ ૨૧૬૬નો હતો શરે ટકેલા આવની છે. ખુનો એરીસની ચલણી નોટો માટેની હુંડીના ભાવ ૨૧૬૬નો હતો

લીવાળીને માટે ફ્રેન્સી દાલ્લસની ડીઝાઇનો જોયો કે ?

તેમાં માત્ર અઢી પેન્સનો વધારો થયો છે જ્યારે જ્યુનો એરીસના સોનાના સીકા માટેની હુંડીના ભાવમાં પણ ૪૭૬૬ પેન્સ પરથી ૫૩૬ પેન્સ સુધીનો વધારો લગભગ એટલો જ છે. અને છનોવા તથા વંડન વચેની હુંડીનો ભાવ તા. ૧૬-૮-૧૮ ને દીને ૧૯-૩૮ ફ્રાંકનો હતો તે તા. ૧૫-૮-૧૯ સુધીમાં વધીને ૨૪-૩૦ ફ્રાંકનો થયો એટલે કે પેન્સમાં ગણવાં ભાવ એટલો ઘટ્યો ત્યારે એજ અરસામાં મુખ્ય અને લંડન ઉપરની હુંડીનો ભાવ, જે હંમેશા પેન્સમાં બોલાય છે તે એટલો જ વધ્યો છે. આ રીતે વધઘટ થઈ તે સર્વનો ખુલાસો વેપારની બાકી વધારે બોધી રહેવાનું રજુ કરી શકાય. કોઈ વેળા ભાવની વધઘટ અને વેપારની બાકી એ વચે જરોખર મેળ ન હોય ત્યાં અદૃશ્ય લેવડ દેવડ એટલે કે દેશ પરદેશ વચેની નાણાંની ધીરધાર, ઉછીની આપેલી સેવા, પરદેશમાં શેકેલી યાપણુ ઉપરનું વ્યાજ, પરદેશમાં ગયેલા મુસાફરોને થતો ખર્ચ, સ્ટીમરોનું નુર, વીમો ઉતારવા માટેનાં પ્રીમીયમ અને એવીજ રકમોને લીધે વેપાર બાકી ઉપર થતી અસરનું રજુ કરી શકાય. બીજી રીત એ પણ છે કે ચલણી નોટા વગેરે રૂપમાં નાણાં દેશમાં વધારી કે ઘટાડી નાંખવામાં આવ્યું હોય તેની પણ અસર હોય. એને લીધે ઇંગ્લંડ જેવા દેશમાં સોનાના ભાવ ઉપર પણ અસર થઈ છે. જે સોનું સીતોતેર શીર્લોંગ સાહાદસ પેન્સે આઈસ રહેવું ભેધએ તેનો ભાવ એકસો બાવીસ શીર્લોંગ સુધી ગયા મહીનામાં વધી ગયો હતો. તેનું કારણ એ શીવાય બીજું હોઈ શકે નહીં. જે ઇંગ્લંડમાં સોનાના સીકા છુટથી ફરતા હોય અને નોટને માટે નાણાં આપવાની ના પાડવામાં આવતી હોય તો પ્રત્યેક વસ્તુના બે ભાવ બોલાય. એક ભાવ એ કે આટલા માલ માટે આટલા સોનાના પાઉંડ અને બીજો ભાવ એ કે આટલા માલ માટે ચલણી નોટના આટલા પાઉંડ એ રીતે બે જાતના ભાવ બોલવાનો ફેટલો સંભવ છે અને તે બે વચે ફેટલા ટકાનો તફાવત રહે તેનું માપ મેનાના ભાવ ઉપરથી મળે છે. એ સ્થિતિ આવતી ચાટકાન વવા માટેજ ઇંગ્લંડે ૧૮૪૪માં એન્ડ એક્ટ નામે કાયદો બાંધી ઇસબુ' કે અમુક હદ ઉપરાંત જેટલી નોટ કહાડવામાં આવે ને સામે તેટલીજ રકમનું સોનું અથવા સોનાના સીકા અવેજ તરીકે રહેવા ભેધએ. ત્યાં સુધી એ કાયદાનો અમલ થયો ત્યાં સુધી સોનાનો ભાવ આઈસ દીઠ સીતોતેર શીર્લોંગ સાહાદસ પેન્સ કરતાં બહુ વધારે થઈ શક્યો નહીં પણ લંડન ઇરગ્યાન એ કાયદો બાબતે મુકદ્દમામાં આવ્યો ત્યારથી તેમાં વધારો થવાને કારણે પ્રાપ્ત થયું. તેમ છતાં દેશ પરદેશ વચેના વેપારને અંગે થતી લેવડ દેવડ ઉપર અસરકારનો કાણુ હતો ત્યાં સુધી એની અસર જણાઈ નહીં. હુંડીના ભાવમાં વધારે વધઘટ આર્મીસ્ટીસ અગાઉ નહીં પણ એ તારીખ પછી થયેલી છે અને તેમાં એ અંકુશ દુર થવા પછી ચલણી નોટ માટે નાણાં આપવાની અશક્તિ એજ મુખ્ય કારણ નજરે પડે છે, એની સાથે બેખાઈ ગયેલી બીજી બાબત દેશ પરદેશ વચેની લેવડ દેવડની છે. એ લેવડ દેવડ માટેના સોદા કરતાં વાર લાગતી નથી. એમાં તુરંત નાણાં ફેરફાર કરવાં પડતાં નથી. માટે ભાગે એવા સોદાનો હેતુ નાણાંની ફેરફારી તુરંત થતી અટકાવવાની હોય છે પણ તેનું પરીણામ એ આવે છે કે દેવદાર અને દહેણદાર વગેરે વચેની સ્થિતિ ફરી જાય છે. જે હીંદથી પરદેશો ખાતે મોકલવામાં આવેલા માલનાં નાણાં મેળવવા હક સંભાળી રાખવામાં આવ્યો હવે તો હુંડીના ભાવમાં ગમે તેટલો વધારો કરવા

છતાં એટલાં નાણાં હીંદને આપવાનું એ પરદેશોને લાવે પડવા વગર રહેત નહીં. પણ એમાંથી પ્રથમ દસ કરોડ પાઉંડ અને પાછળથી સાડા ચાર કરોડ પાઉંડ હીંદ ઇંગ્લાંડને લઢાઈના ખર્ચે વેટે આપવાના ઠર્યા તેને પરીણામે હીંદનું માગતું હીંદને આપવાનું સહેલું થઈ પડ્યો. એ રીતે હીંદનું દહેલું લખી વાળવામાં આવ્યું તે યોગ્ય થયું એમ કહેવાનો અત્રે મુદત આશય નથી પણ એવી રીતે વેપાર બાકીની ઉપર લેવડ દેવડની અસર કેટલી છે તે બતાવવા માટેજ એ દાખલો અત્રે રજૂ કર્યો છે. આ રીતે (૧) વેપાર બાકી (૨) અદૃશ્ય સોદા, (૩) બહિર ધીરધાર, (૪) અઢી નોટો વગેરે દ્વારા ચલણમાં થતા વધારો કે ઘટાડો અને (૫) એનાના ચાંદીની ઉત્પત્તિમાં થતા વધારો કે ઘટાડો આ પાંચ કારણો દેશ પરદેશ વચ્ચેની હુંડીના ભાવ ઉપર ઘણીજ અસર કરે છે અને એ પ્રત્યેક અસર છુટી પાડીને સમજવાનો પ્રયત્ન કરવા યોગ્ય છે. પણ તે માટેના સાધનો એટલા છુટાં છવાયાં છે કે એ અભ્યાસ સહેલાઈથી આગળ, વધારી શકાય એમ નથી. તેમ છતાં એટલું તો હાલ પણ કહી શકાય કે જો વેપાર બાકીની પતાવટ માટે નાણું નીકાશ કરવાની સગવડ હોય તો હુંડીના ભાવ અમુક હદ કરતાં વધો શકે નહીં. એથી જુદી રીતે જો એવી નાણાંની નીકાશ માટે સગવડ ન હોય કે મનાઈ હોય તો દસ રૂપયા દહેલું વસુલ કરવા માટે ગદલા વરીકે કેટલી ઓછી રકમ લેવી તેની હદ રહેજ નહીં. મુંબઈ ઉપરની હીંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવ વધ્યો તેનો અર્થ અત્યારે એજ થઈ શકે કે હીંદનું દહેલું આપવાને ઇંગ્લંડ તૈયાર નથી અને તેથી એક પાઉંડને બદલે પંદર રૂપયાને ઠેકાણે દસ કે આઠ કે ચાલ આપવા માગે છે. જો હીંદના વેપારીઓને ગરજ હોય તો એ રીતે ઓછા નાણાંથી સંતોષ પામે. એવી ગરજ ન હોય તેવા વેપારીઓ પોતાનું દહેલું પાઉંડમાં હોય તો ખરાબર વેચી તેના ડાહર કરી સોનું મેળવી શકે. તે આયાત કરવાની મનાઈ છે તો ત્યાંથી બીજી કોઈ ચીજ તેને બદલે આયાત કરી તે હીંદમાં વેચીને પોતાનું દહેલું વસુલ કરી શકે. ઇંગ્લંડમાં ખનતી ચાલે તથા ત્યાંના વેપારીઓ પાસે પડેલી સરકારી નોટો, કોનસલો વગેરે જો હીંદી વેપારીઓ ખરીદે તો અત્યારને ભાવે ઓછે રૂપયે મેળવી શકે અને તેમ કરવાનું તેમને જણાવનારો હુંડીનો ભાવ છે. નામદાર સરકાર વધારે ભાવ ટાંકી રાખવા માગે છે છતાં એકો તેથી ઓછા પેન્સ લેએ એટલે કે પાઉંડ દીઠ વધારે રૂપયા લેએ હુંડીની લેવેચ કરે છે. તેનો અર્થ એટલોજ છે કે પરદેશમાં માલ ખરીદવા માટે હીંદથી નાણું મોકલવા માટેની સગવડ નહીં હોવાથી હુંડીનો ખતર ભાવ સરકારી ભાવથી જુદી રીતે વધાર દર્શાવે છે.

હડતાળનો પવન.

હડતાળનો પવન હવે હીંદમાં આરો છે. એક પણ અડવાડયું હવે એવું જતું નથી કે જે દરમ્યાન હીંદમાં કોઈપણ સ્થળે હડતાળ ચાલુ ન હોય. એ હડતાળ બે, ત્રણ છે. મજુરોની અને શેડીયાઓની. ઘણીવાર મજુરોએ જ હડતાળ પાડેલી હોય છે પણ કોઈ કોઈવાર શેડીયાઓ પણ બધા મજુરોને ઠેકાણે લાવવાનો પ્રયત્ન કરવા હોય તેમ હડતાળ પાડે છે જેને અંગ્રેજીમાં “સ્ટ્રાઈક” નહીં પણ “લોકઆઉટ” કહે છે. એ એકના હેતુ પોતાના અને સામાના બાળની સરખામણી કરવાનો હોય છે. એ તે કસોટીનો વધારે સહેલો મલાજ જડી આવે તો આવી કસોટી કરવી ન પડે. એવા સહેલા મલાજ છે પણ તે ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવતું નથી અને તેને લીધે આવી હડતાળો પડે છે. એ કારખાનામાં કામ કરવા માટે એકથી સંખ્યામાં મજુરો મળવા ન હોય તો નવા દાખલ થનારા મજુરોને વધારે પગાર આપવા પડે છે. એ તે કરતી વેળા જુના મજુરોના પગારમાં પણ એટલો વધારો ન થાય તો તેઓ નોકરીમાં શા માટે ચાલુ રહે? તેમ છતાં તેમણે આખા વરસ દરમ્યાન કરેલી નોકરીને પરીણામે જે બોનસ મેળવવાની આશા રાખી હોય તે મેળવવાનો વખત પાસે આવેલો જેથી નોકરી છોડી જવાનું તેમને પરવડેજ નહીં. આવી સ્થિતિનો લાલ લાઇ શેડીયાઓ એ બોનસ આપવામાં વાર લગાડે તો તેટલો વખત જુના નોકરો બીજે સ્થળે જઈ પણ ન શકે અને નોકરીવાળા કારખાનામાં દાખલ થયલા નવા મજુરો જેટલો વધારે પગાર પણ મેળવી ન શકે. આવી સ્થિતિ થાય ત્યારે હડતાળનો પવન વાય છે. એ એક સ્થળે સારે પગારે જવામાં સગવડ હોય તો હડતાળ પાડવાને ખાસ લાલચ ન રહે. આ પ્રમાણે બીચાર કરતી વેળા આપણે નવા અને જુના નોકરોની કાર્ય કુશળતા એક સરખી ગણી છે પણ વ્યવહારમાં જુના નોકરો વધારે કુશળ હોય છે અને તેના પ્રમાણમાં વધારે પગારની સ્વાભાવીક રીતે આશા રાખે છે ત્યારે શેડીયાઓ નવા અને જુના નોકરો વચ્ચેના તફાવત નજીવો ગણી કાઢે છે. આ કુશળતા કેટલી વાર એવી હોય છે કે બીજી નોકરીમાં જે કામ ન હોય અને તેથી નોકરી છોડી જવાથી એના લાભ ન મળે. એવે પ્રસંગે પણ એ કુશળતાની કસોટી અગર પુરાવે. હડતાળથી મળે પડે છે. એ એ હડતાળ દરમ્યાન અન્ય નોકરોથી કામ ચલાવવાનું શેડીયાઓથી બની શકે તો હડતાલીયાઓ હારે છે. તેથી ઉલટું શેડીયાઓની એવી રીતની જીવ ન હોવા છતાં કારખાનાં બંધ રાખી મુકવાની એમની શક્તિનો ઉપયોગ થાય છે ત્યાં કસોટી કામ કરી શક્તિ નથી અને વ્યવહારની એ રમત અધુરી રહી જાય છે. કારણ કે મજુર વર્ગ ગરીબ હોવાથી લાંબા વખત સુધી ટક્કર ઝીઝી શકતો નથી. પણ એવી રીતે હડતાળનો અંત લાવવામાં એક પક્ષને નુકશાન છે તે વીરો ધ્યાન ખેંચવું જરૂરું છે. એક વાત એટલી તો સર્વ કમ્પુલ કરશે કે મજુરોએ હડતાળ પાડી હોય અથવા શેડીયાઓએ “લોક આઉટ” નહોત કરી હોય પણ તે દરમ્યાન પેદાશ ઓછી થાય છે. જેમ પેદાશ વધારે થાય તેમ વહેલે નહીં તો મોટે પણ દેશની ઠોલતના વધારાને પરીણામે મજુર વર્ગની સ્થિતિ સુધારવાને સભવ રહે. કદાચ શેડીયાઓના હાથમાં નફા રૂપે જતી રકમનો દુરુપયોગ થતો હોવાથી સમાજમાં મજુરોને તેના લાભ ન મળતો હોય તો એ દુરુપયોગ ઘટાડવાના અન્ય માર્ગો છે. શોખની ચીજો મોંઘી કરે, તેના ઉપયોગ ઉપર અંકુશ મુકે, એ ઉપયોગ કરનારની ઉપર કરના બોલે નાંખે, અથવા માર્ગોથી દ્રવ્યનો દુરુપયોગ ઘટાડી સર્વ પ્રજાની ઉત્તતી સાધી શકાય છે. તેમાં હડતાળ મદદ કરતી નથી પણ હડતાળ દરમ્યાન પેદાશ ઓછી થાય એટલે અંશે સમાજની ઉત્તતીનાં સાધનો એટલાં ઓછાં

ચાય છે આ શીવાય એ પણ ધ્યાનમાં રાખવા જેવી વાત એ છે કે ઘણીવાર હડતાળ પાડનાર મજૂર વર્ગ ગરીબ હોવાથી પોતાની સેવા કેટલી ઉપયોગી છે તે પુરવાર થાય એટલો વખત હડતાળ ટકાવી રાખી શકતો નથી પણ તેને પરીણામે તેઓ પોતાના કાર્યમાં એવા બે દીલ યંત્રે જાય છે કે એમની કાર્ય કુશળતા સુધારવા કે વધારવાનું કામ છેક જ મુશ્કેલ થઈ જાય છે. મજૂરો હડતાળ પાડીને શેઠયાઓને ઠેકાણે લાવી નહીં શકે. તેઓ કામ બગાડી શકશે હીંદને નફલાએ એવી રીતે કામ બગાડીને પોતાની સ્થિતિ સુધારવા માટે શેઠને આડકતરી સુચના આપવા જેટલી અધોગતી આપણા મજૂર વર્ગની થઈ નથી. પણ તેમ થવાના ચીન્ટો મણે રચે નજરે પડે છે. ઘણે રચે નોકરો ન છુટકે કામ કરે છે. પોતાના શેઠનું કામ કેમ સારી રીતે કરી શકું અને એમને લાભ કેવી રીતે અપાવી શકું એમ વિચારવાને બદલે આ કામ માફ નથી અને એને માટે બીજાને નેમ્યો છે તો તે એ કામ શા માટે ન કરે અને હું શા માટે કરું? એવો સવાલ મજૂરો પોતાના મનમાં પુછતા નજરે પડે છે આ હકીકત કેટલે અંશે સાચી છે તે તપાસવાની વસ્તી જો શેઠયાઓ લેશે અને પરીણામે એવી હકીકત મળે પડે તો તે મજૂરોને કાઢી ન મુકતા વધારે કર્તવ્યનીશ બનાવવાના પ્રયત્ન કરશે તો તેઓ હીંદની ખરી સેવા સાધી શકશે. જો તેને બદલે એવા મજૂરોને શેઠયાઓ કાઢી મુકશે તો ખગારમા વધારો થતા સુધી નવા નોકરો પણ વધારે સારી નોકરી આપે એવો સભવ થોડાજ રહેશે. હરગ્યાન તેઓની બેદરકારીને લીધે થતુ નુકશાન કેટલું થશે તે કહેવું મુશ્કેલ છે કારણ કે એવું નુકશાન ક્યારે થાય છે અને કેવી રીતે થાય છે તે પારખવું કે અટકાવવું એ બને તેમ નથી એવું નુકશાન કરવાના કરાવ ઉપર આવે એટલે સુધી મજૂર વર્ગ બેવકા નીવડ્યો નથી પણ જો તેમની સ્થિતિ સુધારવાના ઉપાયો વેળાસર નહીં લેવાય તો એ સ્થિતિ આવવાનો ભય રહે છે આ ભય આગળ રશીયાનું ઓટરોવીઝમ પણ નજરે પડે છે.

સોનું.

-૨૦-

સોનું હાલમાં પરદેશથી લાવીને હીંદી સરકાર હીંદમાં વેચે છે. તેને બદલે સીકા કેમ નથી આપતી એવો પ્રશ્ન થાય છે. પણ સોનાના દાગીના બનાવવાનો પ્રચાર હીંદમાં એટલો બુનાકાળથી ચાલુ છે કે એમાં ઘટાડો કરવા માટે પ્રયત્નને એકદમ લલચાવી કે સમજાવી શકાય નહીં અને જ્યાં સુધી હીંદમાં સોનાનું ધોરણ હોય ત્યાં સુધી સોનાના સીકા તથા તેટલાજ વજનની સોનાની લગડી વચે કીંમતમાં તફાવત રાખી શકાય નહીં. એનું પરીણામ એજ આવે કે હીંદની પ્રજાને ઘરેણાં માટે ભેઈવું સોનું પુરતા જગ્યામાં મળે તો પછી સોનાના સીકા ચલણમાં ફરતા રહે. આમ થવા દેવું તેનું નામ ગોલ્ડ સ્ટેન્ડર્ડ એટલે કે સોનાનું ધોરણ. એ હોય ત્યારે પરદેશથી સોનું આયાત કરવાની કે પરદેશ સોનું નીકાશ કરવાની છુટ અને મગવડ હોવી જોઈએ જો તેવી છુટ ન હોય તો દેશમાં આયાત થતા માલ માટે પરદેશ નાણું વાળવાની અને પરદેશ મોકલેલા માલના નાણા પેટે હીંદમાં સોનું આવે તે લઈ તેને બદલે દેશમાં ચાલતું નાણું આપવાની ગોઠવણ નામદાર સરકારે માથે લેવી જોઈએ; એવી ગોઠવણવાળી વ્યવસ્થા તેનું નામ ગોલ્ડ એક્સચેન્જ સ્ટેન્ડર્ડ, જે હાલ અમલમાં છે. એમાં સોનાના સીકા દેશમાં ફરતા રાખવાનો પ્રયત્ન કે ઉત્તેજન હોઈ શકે નહીં અને પ્રજાને ભેઈવું સોનું સરકાર પાસે ખરીદવાનું જ રહે. હાલની વ્યવસ્થા એવી છે અને તે જાનતી તાકીદે બદલીને સોનું આયાત કરવા માટે વેપારીઓને છુટ આપવાનો નામદાર સરકારનો હેતુ છે એમ નામદાર સરકાર તરફથી બહાર પણ કંઈમાં આવ્યું છે. ચલણને લગતી કમીટીની લલામણ પણ એ પ્રમાણેજ છે. એને અનુસરીને કામ લેવામાં આવે તો સોનાના સીકા ચલણમાં વધારે જોવામાં આવે અને અલણ ખેડુતોના હાથમાં એ જાય તે વેળા એવી મોટી કીંમતના સીકા તેમને રાખના કામકાજ માટે અનુકુળ નહીં થાય એવી ટીકા થતી આપણે સંભાળીએ છીએ 'પણ સોનાના સીકા મોટી કીંમતના હોવાજ જોઈએ એવો કાંઈ નીયમ નથી. બ્રીટીશ ગાયેનામાં સોનાનો ડાલર ચાલે છે તેની કીંમત ૧૯૧૮માં ચાર શીલીંગ બે પેન્સની હતી અને કેનેડા, તથા હોલંડનું રાસમાં ચાલતાં સોનાના ડાલરની પણ એજ કીંમત તે વેળા હતી. એવો ડાલર બે કે ત્રણ રૂપયાની બરાબર થાય. અમેરીકાના યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ચાલતો સોનાના ડાલર પણ લગભગ એટલીજ કીંમતનો છે તે ધ્યાનમાં લઈએ તો એવી નાની કીંમતના સોનાના સીકા હીંદના ચલણમાં છુટથી ચાલી શકે એ માટે અમને કાંઈપણ સુરેકલી જેવું લાગતું નથી. ગામડાનાં લોકોને સુરેકલી નહે એમ કહી તકરારને આતર સ્વીકારીએ તો પણ મોટાં શહેરોમાં એવા સીકાથી મગવડ વધે એમાં કાંઈજ શક નથી.

ધી પાયોનીયર ઇન્ડિયન પેન્ટ એન્ડ ઓઇલ વર્ક્સ લીમીટેડ.

અમારા કારખાનામાં દરેક જાતના રંગ રોગાન જેવા કે નેનીવેન, વાઇટઝીક, વાઇટલેડ તથા તમામ જાતના કલર પેન્ટ ચડતી ઉતરતી કવોલેટીના ખનાવીએ છીએ.

ઇમારતી હીવાલને લગાડવાના ડીરેક્ટર પેન્ટ (પાણીના કલર) તમામ જાતના ખને છે અને જે બીજા રંગો કરતાં સસ્તાં તેમજ ઉત્તમ છે.

અમારા પેકીંગ ડીપાર્ટમેન્ટમાં ડ્રમ્સ, ટેબ્લ નથા ટ્રાવેલ્લીંગ ટૂંકો નાની નથા મોટી દરેક જાતની જથાખંધ ખનાવવામાં આવે છે.

વધુ માટે પુછો :

ધી પાયોનીયર ઇન્ડિયન પેન્ટ એન્ડ ઓઇલ વર્ક્સ
લીમીટેડ.

ધી લેઈટ ઇન્ડિયન વાઈટ પેન્ટ કુંપની.

ભાયખળા મુંબઈ.

હિંદના લોક નાયકો.

બાબુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો
એક મત.

દેશી હુત્તરનો નાદર નમુનો.

ટીનની કબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતમંત્રાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાબુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી આંખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણુ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું બહોળું થશે.

“અંગાલી” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે—આ શાહી ગુણોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઝોંસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

	પ્રાપ્ત બદલુ પ્લેક શાહી ૧૪૪ ટીકડીના ...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ ” ” ” ” ...	...	...	૧—૪—૦
(Red)	શતી ” ” ” ” ...	...	...	૧—૬—૦
	ચીપ ” ” ” ” ...	...	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી) ” ” ” ” ...	...	...	૧—૪—૦
	ક્રોમસીયલ પ્લેટ પ્લેક શાહી ” ” ...	...	...	૧—૬—૦
	બદલુ ઈન્ક ” ” ” ” ...	...	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ ” ” ” ” ...	...	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હસ્તે શાહીના દાલાની પેઠે શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીજાકુલ રેલાતી નથી. વિદેશી શાહીના બાદલાઓ વાપર્યા હશે, તો પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકડીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુખ્ય ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ. પૈસા ધીરી (લોન) નવા ધંધાને મદદ પણ આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો—

સ્વરાજ્ય વિશે.

સર્વના હૃદયમાં દેશહીત મટે તરું ચેતન સ્ફુટાવનાર હિંદ નાયકોની છબીઓ દરેક દરેક હૃદયોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રબળ બાવના અને માનુષ્યકિતનો ઉત્તર સાધવા નરીન ચેતન સ્ફુટાવે તેવા હૃદય તથા શુદ્ધ અર્થકૃત કરનાર આર્થ વીરસ્ત્રોતાના એન્ડ આર્ટ કાર્ડ વેપર ઉપર ૨૫ મલના પેન્ટ કાર્ડ સાઈઝના સુરી સુરી બનના વીરસ્ત્રોતાના ફોટા તૈયાર છે. જેની ક્રોમટ સાધારણ તથા ગરીબશ્રીઓના લોકોપલ ખરીદી રહે તેવા ઇચ્છ આદેશથી ક્રોમટ તબન હુલ રાખવામાં આવી છે.

પેન્ટકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફોટાની ક્રોમટ અર્ધી આબે; ૨૫ કાર્ડના બાર આના; ૫૦ કાર્ડના ૨૧. સવા. ૧૦૦ કાર્ડના ૩૫ આ સવા બે. ૨૫૦ આ અર્ધ અમો આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાયબુની, મુખ્ય નં. ૩,

દેશી નામું શીખવવાની રુકુલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલણા દેવી રસ્તાપર ભાટીયા મહાજનવાડીમાં ગોરંધનદાસ કરસનદાસ હલ્લુ શુજરાતી કોમર્સીયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શત્તરી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંગઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા શુજરાતી દાદ્યશાષ્ટીંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ બાબતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું જ્ઞાન ઉંચું જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એન્ટ્રન્સ (ખાલાશ્રમ) ના છેકસચોની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

પોરબંદર પોરટલેંડ સીમેંટ

“ગજપતી” છાપ

હમારો સીમેંટ હાઈડ્રોક્સાઈડ આપાત યતા સારામાં સારી સીમેંટની બનાવટી કરે છે, અને ભણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હાઈડ્રોક્સાઈડ મળતુ કોયબાગમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા લઘુજન સહેલાઈથી ઉપયોગી સકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઈન્ડોયન સીમેંટ કું. લી. ૦

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ,

(૪૧)-

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્પો, મુંબઈ--

મુ'બઈના વાંકે શું ?

મોઢા યાજ્ઞ એજ હલકા ખોરાકની સચોટ સાળીતી, ને હલકો ખોરાક ને શરીરનાં રસા ચણીક વલોને નાશ કરવાનો (આત્મધાની) ઉપાય.

અધ્યુત્તમ સંગવડ—ઉમદા ખોરાક.

ઠ. મુમ્મદેવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ હું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આશુવેદના બાવ પ્રકારના વામના મંથના આધારે તેશર નેત્રી દવાઓ—

વેલ્ટેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાંથી સાચીય રીતી અનુસાર બનાવેલી અતિમની દવા આ દવા નજરાણી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અજીર ફેલવ આપે છે. (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેલ્ટેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ક્ષેત્રજક અને ઉન્માદક દવાઓથી હુંકે સમય મટે નજરાણી ક્ષતિમ શક્તિ નેત્રી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે.)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે.

(૩) અલ્બર્નની બ્યાધીનો તારા કરે છે, અને અત્ર નાજનિ વાંધાત આપે છે.

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાયડી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોજ વાઝુ ધક ચક્તે નથી, અગર લાઝુ થયા હોય તો મટી નય છે. કિમત દર બાટલીના રા. ૧-૨-૦.

વ્હીસેરે ક્રેસ્કેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(ફાનનાનુને રાંકત આપનારી અમુલ્ય દવા) માલુસના જ્ઞાન-વન્નુઓમાં અને મનમમાં મુખ્ય પદાર્થ વ્હીસેરે ક્રેસ્કેટનાં વલો રહેલાં હોય છે; અને જ્યારે તેનું મેમ્બ્રાણ ધડી નય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ નથી રહે છે અને અસકિતને લઈ જુદાં જુદાં સંખ્યાબંધ દરોજી વલપન થાય છે. તેથી શરીરને કુદરતી રીતે મારક આરોગ્યતા વલોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી પડેલી ખોળ પૂરી પડે છે. ને શક્તિ આપનારા વલોની વૃદ્ધિ થાય છે એમને મનમના કે અંગબળનો વલોને નિરોજી બનાવો હોય તેમજ અનુક આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રા. ૧-૬-૦ (મોટી સાઈઝ.) ૦-૧૪-૦ નાની સાઈઝ.)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ હું. લી.

(૩૯)

પ્રોપ્રીસ સ્ટીટ—મુ'બઈ.

(આ પ્રોપ્રીયટરિસ લેઈન્ટ સ્ટોક કંપનીના રજીસ્ટ્રારની ઓફીસમાં તાંબવામાં આવ્યું છે.
અને અરજીઓ સ્વીકારવાનું તા. ૧૦-૪-૨૦ ને દીને બંધ કરવામાં આવશે.)

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્કસ લીમીટેડ.

(૧૯૧૩ ના હિન્દી કંપનીઓના કાયદાને આધારે સ્થપાયેલી)

ચાપણ. રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે

પ્રત્યેક રૂ. ૨૫ ના ૧,૦૦,૦૦૦ શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે અને
જેનાં નાણાં નીચે પ્રમાણે ભરવાનાં છે:—

અરજી વખતે રૂ. ૩. શેરોની વહેંચણી વખતે રૂ. ૩.

અને બાકીની રકમ જરૂર પડ્યે વસુલ થશે પણ પ્રત્યેક વખતે શેર દીઠ રૂ. પાંચ કરતાં વધારે રકમનો ડાલ નહિ લેવામાં આવે અને ત્રણ માસથી ઓછી મુદતને અંતરે ડાલ લેવાશે નહિ.

ડીરેક્ટરોનો ઈરાદો શેરોની વહેંચણી પછીથી નાણાંની ખાસ જરૂર પડ્યા વિના ડાલ ઉધગવવાનો નથી. એટલે કે નવાં યંત્રો વગેરેની ખરીદીની મસલત પુરી થતા સુધી અને તેને માટે ઓર્ડર અપાતાં સુધી ડાલ લેવાશે નહિ. એજન્ટો, ડીરેક્ટરો અને તેમના સ્નેહીઓએ રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ ની કીંમતના ૪૦,૦૦૦ શેરોની અરજી કરી લીધેલી છે. અને હવે શેષ સાગજ જાહેર પ્રજાને માટે મુક્યો છે.

શેરો અંડરરાઈટ કરવાનું બીલકુલ કમોશન અપાયું નથી.

અરજીઓ મોકલવાનું ઠેકાણું:—મેસર્સ બીલીમોરીયા, ગીલડર એન્ડ કું.

૩૨, એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

ડીરેક્ટરો:—

૧. રાજીવ આણંદજી ટંના એસ્કવાયર બી. એ. એલ. એલ. બી. માણ હીવાન સાવનગર, ભટવાડી ગીરગામ મુંબઈ. (હાયરેક્ટરો-તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્કસ લીમીટેડ, તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક કંપની લીમીટેડ, બોબે સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ, ગાયકવાડ એપલ એન્ડ કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, અંબાજી તારંગા લાઇટ રેલ્વે કંપની લીમીટેડ, એં.એ. ઇન્ડિયા એન્ડ કોલોનીયલ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ.)

૨. હમદ હાજી અબુ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૦૧ કટલરી બગીચા, મુંબઈ; કટલરી અને સન્ડ્રી ગુડ્સ મરચન્ટ એસોસિએશનના પ્રમુખ.

૩. ભુજી કરસનદાસ શ્રોફ એસ્કવાયર; કાપડના વેપારી મુળજી બેઠા મારફીટ, ચોક, મુંબઈ. રેમાઈલ જી. અલ્લાના એસ્કવાયર; વેપારી. (અલ્લાના સન્સની કું.) ૧૫ વોર્ડન રોડ મુંબઈ. અલ્લાના રહીમતુલ્લા એન્ડ કું. ના ભાગીદાર, ઇન્ડિયા આયર્ન મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ તથા ખીરલા મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ અને ડીરેક્ટર.

૪. મુખસલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતા, એસ્કવાયર; એમ. એ. ૧૬ બેંક સ્ટ્રીટ મુંબઈ; સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન અને બુરો મુંબઈ, ઇન્ડિયન ટ્રોયક અને ગ્લાસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. લીમીટેડના ડીરેક્ટર, તથા ધી બોમ્બે ઇન્ડિયોપરેટીવ હાલસેલ સોસાયટીના ડીરેક્ટર.

૫. ત્રિલોકાઈ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલા એસ્કવાયર; વેપારી, ૧ હમમ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ. મુંબઈ મ્યુનિ-સીપલ કોર્પોરેશનના સલાહકાર, ઇન્ડિયન એગ્રીકલ્ચર એન્ડ બુરોની કમીટીના મેમ્બર. બોમ્બે સીટી ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ડીરેક્ટર, ન્યુ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના ડીરેક્ટર, મુલતાનીયા કોટન મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડના ડીરેક્ટર.

૬. દારકાદાસ મુળજી ગોરડીઆ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ સીટ, નં. ૩, દારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

૭. મદનલાલ પ્રાગજી મીસ્ત્રો એસ્કવાયર; (એક્સપ્રોપ્રીએટ) વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ મુંબઈ નં. ૩, દારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

બેન્કર્સ

ધી સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ હોર્નબીરોડ કોટ, મુંબઈ.

તાતા ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ બેન્ક લીમીટેડ કોટ મુંબઈ.

સોલોસીટર્સ

મેસર્સ. ધરમશી એન્ડ કો. ચર્ચરોડ સીટ, કોટ, મુંબઈ.

ઓડીટર્સ

મેશર્સ એસ. બી. બીલીમોરીઆની કું. એસ્કેનેડ રોડ, કોટ મુંબઈ.

મેનેજિંગ એજન્ટ્સ

મેસર્સ દારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ, મુંબઈ નં. ૩.

રજીસ્ટર્ડ ઓફીસ

કર્ણીકે પ્રધર્સના કારખાનામાં ખનની કવાઓ.

કર્ણીકે	એચુ મીક્ષયર (તાવમાટે)	૦-૧૨-૦
કર્ણીકે	એચુ પીલસ (તાવ માટે)	૦-૧૨-૦
કર્ણીકે	દેનીક સીરપ (સકતી માટે)	૧-૦-૦
કર્ણીકે	સાસી પરીલા (સાદી સુધારના માટે)	૧-૦-૦
કર્ણીકે	કદ મીક્ષયર (ખાસી માટે)	૧-૦-૦
કર્ણીકે	કાલેરા મીક્ષયર (ખાસી માટે)	૧-૦-૦
કર્ણીકે	કન્ડો ખામ (ચરીરના દુખાવા માટે)	૦-૮-૦

ખીમ કવાનેમાટે લખ્યે.

(૪૮)

Tel. "Kadki" Bombay

કર્ણીકે પ્રધર્સ ગીરગામ-ગુ'બર્ધ.

શુદ્ધ રતાલ ભસ્મ.

કોહ, વાયુ, તાવ, કમ અને રક્ત-
વિકારમાં અકસીર. વિગત સાથે આઠ પડીકીને
રૂ. ૧-૪-૦, પારસલ ખર્ચ બુદ્ધો.

પંક્તિ વિસ્તુજ વૈધ.

૧૦૧ વીરાસાની પોળ, વડોદરા

ગ્રેઇન, સીડસ, કોટન, ઘી, ઠરીઆણું,
વલનું તેલ, સરસીજી તેલ, એરંડીયું
કાંચ પાકું તેલ, તથા તેનો ઓળ, વીગેરે
ખરીદવું હોય તો વધુ વીગત માટેલખો
Bhimben Co., વડનગર (ગુજરાત.)

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને બાણીતી

મારવાહી
ખનર
ગુ'બર્ધ.

મહાલે એન્ડ કંપની,

વીલા જ

કીરતી મેકરની બાણીતી

ચલણી હાથી છાપની હાથેરીઅત

ગેગલોર, સાઈકલ, મીરજાપુર, વીગેરે

વયા ખખોના ફેન્સી ડરેસો તેમજ સાચી જરીની તથા

નવી તરાદની ઇંદ્ર કેપ તથા વીઝેટરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓ

અંગવર જરૂરી હમારે ત્યાં હાલ મેલ તરબાર છે તે બોધ

જવાને ચુકો નહીં.

(૩૪)

ખહારગામના એડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

(૨૨)

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકણા બાકા કાગળ, પાકું પૂઠું ૫૦ ૮૦૦ તુર્વ ગ્રાહક
મૂલ્ય-રૂા ૨-૮ ૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેએ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
અત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રમીલી ભાષામાં લખાયું છે,
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા મર્ત્ત અલૌકિક અમહારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ. સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી પાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનબલ સેંકડો હીઝાઈનામાં મરીનાથો

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કલ્પતરખાના પાસે

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિધાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, તો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ધ્યાનમાં લેવા હો, તો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને તો તમે દુનિયામાં ખંડાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી હરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર વધુ વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની ફરિયાદ વધુ દરવાજાની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અજબજબ રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ૩૫ ૧ ના રૂપિયા ૨ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ૩૫ ૧ લેટ એટલે કુલ પાંચ ૩૫ ૧ આપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાર્થસ લિસ્ટ મંગાવો.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાંચ ઓપ્રીસ,
કાલ્યાણેવી રોડ. મુંબઈ,

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાકિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીર-માંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કટાણો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી જીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ નો શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

ઠે. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

તીજેરીની મળખુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીજેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મળખુતાઈ ટૂંકી છે તે બાબત નસુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નસુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની ખનાવટ ટૂંકી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, અંબઈ.

મહુવાં (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યાથી એક રૂપિયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો હુલ્લડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા ઠરેલી, રીંગરે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા સુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજુ ઉનાળાની ખરી મોશમ જાકી છે તે સુહતના દરમિયાન ફેટલી સંખ્યા વંધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાયું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુરકેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિંમત રાખી કમર ઠસી જીવાર બાજરાની પુષ્કળ કાંચ ખરીદ કરવા તથા કાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણુંજ ચાહતા ધરાવનાર છે. આવા દેશહિતેષી, પરમાર્થિક આવાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સફળ્ય કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુષ્કાળ સમયે ભૂખ, દુખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માઆપથી

વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને બચાવો તેજ બચશે :

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે. મકાન ઉજી કરવામાં રૂપીયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂ. ૨૫૦) ભરી બધાની અમર નામના મેળવો.

(૪૦)

લખો.
ઓ. સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ,
પદવાણ કેમ્પ.

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર—મીઝબલી, સાણ, રંગ, વારનસિ, મોહીટ સોમેટ વીગેરે ૧૩૦૦ દુન્નર. કીમત ર-૮-૦.

હુન્નર પ્રકાશ મોરોઃ—ગીવાસળી, કાચ સુ-ગંધી સેંટ, અહીં વીગેરે ૨૦૦૦ દુન્નર કી ર ૧-૮-૦

હુન્નર સચિત્—ઉદ્યોગમાં ઉત્તમી ચોખનાં, અનુ-ભવિક અને ખરા દુન્નરોથી બરપુર. (આ બુક માટે દેશી વેપારી ચેરબરનો ઉત્તમ અભીપ્રાય મરશે છે) કીમત ર. ૧-૮-૦.

સાણનો દુન્નર—સરવે જાનના સાણ, બાર સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે દુન્નર કીમત ર. ૦-૬-૦.

હુન્નર માદીકા—૧-૨-૩ હેર મોર્લિંગ, અનર. લેવડર, પોમેટ, સોપ, લાઇમ્સ, બામ, એચ્યુમીટ્રીક વીગેરે અનુભવિક અને ખરા દુન્નરોથી બરપુર કીમત ર. ૧-૪-૦

હુન્નર દર્પણ—૨-૩-૪-સુગંધી સેંટ, સેંટ પેનશીલર, વાળ માલવાનો સાણ, કાસમેટીક, જર્મન-સીસ્ટમ અનરો, રંગ, વારનસિ, સ્ટેટ, હેરડાઈ, બાર સોપ, વીગેરે દુન્નર. કીમત ર. ૧-૦-૦.

હુન્નર કળા જ્ઞાન—અખરબી, સાઈ, ટોળ ચીટી, કાચની આરશી, સોના રૂપાઈ પાણી વીગેરે દુન્નર. કીમત ર. ૦-૬-૦

ફેરોઝશીરક દુન્નર—કીમત ર. ૦-૬-૦

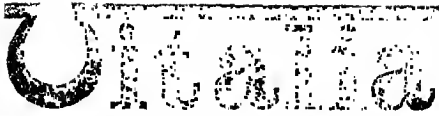
દુન્નરખગા નવીન—કીમત ર. ૦-૪-૦
ચોસ્ટન બુક.

લખો:—હુન્નરોદય બુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬-૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુબઈ નાં ૬.

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાંછેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું ૦ ની ઘરગણું દવાઓ.

કેમ્પ કું ૦ ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ
માટે ખાસ સંગવડ રાખેલી છે. સુગ્રીવર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું ૦ ની બનાવટું ઉમદા “સુવાસણ હેર ઓઈલ” તથા
“ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(૪૬) (પેટર્ન મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

ફીદા બીલીંગ—જુમામસજીદ—મુંબઈ.

મંગલો ! !

વાંચો !

આજે આઠ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કુલ છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

સેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા જેવનું ઉપજ કેવી રીતે વધારવી, નવા બગાવા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી શાકભાજીનાં વાવેતર
કયારે અને કઈ પ્રાસંગિક કરવા, ખેતરમાં શેડુ ખર્ચ કરી ઉપજ કેમ વધારવી વગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર
આ એકજ માસિક છે. નમુંનાનો અંક મંગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે. વાર્ષિક લગભગ ફક્ત રૂ. ૨
જે રૂપિયા સખવામાં આવે છે. લાચરેરીને રૂ. ૧-૮-૦ દેહ રૂપિયાના લગભગથી મોકલવામાં આવશે, મારે
પુસ્તક નમુના માટે લખો—

ઉપરાંત અસો એ સેતિવાડીને લગતાં નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બદલ પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ બધી
નવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે.—

૧ કૃષ્ણાંડ કુલબાગનું બગીચાનું પુસ્તક.

ડીમલ રૂ. ૧-૧૨-૦

૨ હિંદુસ્થાનમાં થતા વાવેતર કરવાની રીત

” રૂ. ૧-૪-૦

૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડનાં દુર્ધાઓ વગેરે.

” રૂ. ૧-૪-૦

૪ પાણીની સેવક તથા તેનાં ઉપયોગની સાધન.

” રૂ. ૧-૮-૦

૫ ખેતિના ધંધામાંથી પૈસા કમાવાની કૌશલ.

” રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાતરોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ રેશમના કીડા ઉછેરવાની તથા કેટકીનું વાવેતર કરી રેશમ બનાવવાની રીત.

” રૂ. ૦-૬-૦

૭ કૃષ્ણાં પાણી વધારવામાં ઉપયોગ કરવાનો “સેતિવાડી-વિજ્ઞાન”ના ખાસ અંક.

” રૂ. ૦-૪-૦

સારાં તંદુરસ્ત દેશી શાકભાજીનાં બીયાં પણ મેળવે છે.

હૈદરાબાદ છોટાલાલ અંબાલાલ, શાહીબાગ-અમદાવાદ.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગતું થાકી જવું, મનતું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્રી તથા આંખે અંધારાં આવવાં, ઠંટાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું શુભ થવું સ્વભાવ ચીડો થવો, જરા જરામાં ઉરેડેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલીત થવું, શરીરનું તવાઈ જવું તથા હ્રમેશ ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અલ્પગમોઃ—આમ જ્યારે યાચ ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા યાચ છે; ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

તું સેવન કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ કઠોં મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિચાર સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મહોંધ વધારે છે અને ખોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિચાર સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંઘટ્ટણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૫ ફાયદો ન થાય તો એક પલ્ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓનું સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો આંધો સ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ઘાસણી ધુપણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે. ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણુ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, આડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે ફાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપનામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હાંતુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,

કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઈડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ મી કાયદાની હટ મી કલમને અનુસરીને મદદલતગરને બદલે એક યાદી મુબબ્બી જોઈટ સ્ટોક કંપનીનાં રેલરચાર હબુર દાખલ કરવામાં આવી છે)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના સાલના ઈડીઅન કંપનીઝના ૭ મી કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સતાવાર થાપણ.... રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહોડેલી થાપણ.... રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ એરડીનરી શેરોમાં વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ વગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજ માથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કચ્છી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂ. ૫) થી વધુ નહીં એવા કોલથી, જે કોલ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, એ મહીનાથી એાછી મુદતમાં નહી, એવે અંતરે અને જે મહીનાથી એાછી મુદત નહી એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

એા. મી. સાલેભાઈ કે. બરોડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (મુબબ)

ચર હુકમચંદ સરૂપચંદ, નાઈટ, બેંકર અને મીલમાલેક.

રાય બહાદુર એાંકારજી દસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. ડીરન કે સેન-ગુપતા, એમ. એ., બી એસ. મી (કલ) બી. એસ. સી. (ખાણુને લગતી) એમ. એસ. સી (બરમી.) એમ. આઈ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. ભુવરશાસ્ત્રી, કલકત્તા.

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી, સોલીસીટર અને નોટરી પબ્લીક (મેસર્સ માલવી મોદી, રણછોડાસની કંપનીવાળા).

મી. કેવીદાસ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરશોતમદાસ એંડ સંસવાલા) વેપારી
મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, મેચેલર એાંક કોમર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાળા) વેપારી અને મીલમાલેક.

મી. ત્રીપુરાદી બી. કંચારીઆ.

મી. જી. ભટ્ટાઈ બી. મહેતા બી. એ. એલ. એલ. બી. એફ—એાફોસીઆ.

બેંકરો:—

ધી ઇંટર-નેશનલ બેંકિંગ કોર્પોરેશન

ધી બેંક ઓફ ઈડીઆ લીમીટેડ

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ માલવી, મોદી, રણછોડાસની કંપની.

એાડીટરો:—

મેસર્સ બારલીબોઈ અને પુરેહીત

ઇનકોર્પોરેટેડ એકાઉન્ટન્ટ્સ (લંડન) હોર્ન બીચ, મુબબ.

મેનેજિંગ એજન્ટો:—

રાયબહાદુર એાંકારજી દસ્તુરચંદની કંપની.

રેલરર્ડ એાફીસ:—

If you are Interested in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Larbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone No.— { Office 3563
Residence 3112

Cables

11th & 5th Editions A B C
Private & Bentley's.

વપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અગા દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ, ટાપરાં, ખેાળ, હરડાં, જેઠીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, છરૂં, રાઇ, મેથી, હળદર, આંખલી, લવંગ, તાજ, મુવા, મુકા મેવો, શુણપાટ, શુણી, શણ, મુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે, વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, ખેલે-સ્વાઇન વગેરે દેશાવશે જાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવદેથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતનો માલ જલાર કસી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી મોકલીએ છીએ.

એકલા આકાયા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતરી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—
"Fairrun."

ટેલીફોન.— { ઑફીસ ૩૫૬૩
૫૨ ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને
૯૩-૧૦૭ મરીન હાઇ રોડ, બારમ
મુંબઈ

C. B. 988.

શૂરજી વૃદ્ધભદ્રાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવના
અને વેચનારા.

પાકું રંગ	બેઝીક અને બેસીડ	સલ્ફર રંગ	કે
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર પલેક	ખાલ
ટેલ્ટ. રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	„ શ્રીન	„
હીરકટ પલેક	મેલેકાઇટ બ્રાન	„ યલો	બ્રાઉ
હીરકટ યલો	બોરામીન II	„ ખાકી	લીથ
હીરકટ બ્રાન	ગેટાનીલયલો	„ બ્લ્યુ	ટેની
હીરકટ પોંક	બોરે જ II	„ ક્રમ્પ	બેન્ટ
બેઝો પરબુરીન	સ્કારલેટ 3 R	વિગેરે વિગેરે.	હાઇડ્રો -
હીરકટ મેન્ડેટા	સાઇબીંગ બ્લ્યુ		રેનેટ
હીરકટ રૂબીન	વોકટોરીઆ બ્લ્યુ		સોડીય
હીરકટ વાયોલેટ વિગેરે.	સ્ટેપીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		કોસ્ટીક વી

(૫૭)

આ પ્રસિદ્ધ નં. ૬૩, ચીંચપોલ્લી પરેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોટ હિંદુ ઓફિસ
પ્રેસમાં જાડવજી પીતાંબર ઠક્કરે છાપ્યું છે અને ધી ઈન્ડીયન મરચન્ટસ એસોસિએશન
જયપુરમાં કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈમાં ટેલીફોન નં. ૧૬, બેંક સ્ટ્રીટ કોલેજ પ્રેસમાં છપ્યું છે.

સલ્ફર

બુરો માટે

३२३

વિદ્યાલય સંસ્થાનું માસિક.

મે ૧૯૨૦ અંક ૧૧ મે. No. 11.

An opening to pursue
British Guiana on why—

We are prepared to import from all parts of India and are BEST.
Oil, Ghee, Udad Dal, Massala, Spice
sorts. We are prepared to export
Sugar, Rice, Ruin, Balata, Gold to perfection
Rubber &c. **SOLE AGENTS.**

We are shipowners, rice-millers, &c. of West End
commission Agents; Reference:—Rovers proved to
London and British Guiana. Correspo
only in English; to

Baboo Registered here in
D.

strating over
free to any

address.

West End Watch Co.
BOMBAY - CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co
31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.
દ્રુએટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મરીનરી મરચાંટો.
 નંબર ૩૧ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, બમ્બે.

અમારી મુખ્ય સપ્લેસીએલીટી ૧
 સ્ટુઅર્ટ ઍન્ડ કુર્સ લીમીટેડ
 રૂની ગાંસડીઓ દાખવાના હા-
 પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
 પમર્ષીંગ ઇનજીનો.

દી. સી. ઍન્ડ એ. સી.
 ઇલેક્ટ્રીક મોટરોના “ મેરલ
 મેકર ” ના સીલીંગ ફેન
 (પંખા) અને ઇલેક્ટ્રી-
 લાઇટના ફીટીંગસ.

નવાં ૨૦'x૬x૩૦ ના લેન્ડસાયર

બાઇલરો.

સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રવસેના ચાર તથા પાંચ બેરોમાં લીનો તથા આપનર.
 ગોડાઉનમાં હંમેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, એન્જીન બાઇલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ
 '૨ ગોડાઉન, ક્રીયર રોડ, બ્રીસ્ટીસ ડોક સામે.

અહરે અવકાશવર્તી	પાનું.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	1 એ	West End Watch Co. ...	1 A.
ડ્રેવોલ ચોવના એન્ડ કું.	2 એ	Drewol Chowna and Co. ...	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.	3 એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
હિન્દુ અન્થાશ્રમ—નાદિય	4 એ	Hindu Ansthashram—Nadiad	4 A.
સ્ટાન્ડર્ડ રેસિન	4 એ	The Standard Chemical Laboratory	4 A.
અમરતંજન ડેપોટ	5 એ	Amratanjan Depot ...	5 A.
ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	5 એ	The Indian Claim Agency ...	5 A.
અબ્દુલ રહમાન અબુબકર	6 એ	Abdul Rehman Aboobakar ...	6 A.
હી. વલ્લભરામ એન્ડ કું.	6 એ	H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
ટાઇવાન લીમિટેડ	7 એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
ઇન્ડિયન કોટન લીમિટેડ	8 એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
જી. બાલમલ એન્ડ કું.	8 એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
ફિરોઝ દાસ્તોર એન્ડ કું.	9 એ	Phiroza M. Dastoor & Co. ...	9 A.
વી. લક્ષ્મી આર્ટ્સ એન્ડ કું.	10 એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
લક્ષ્મી આર્ટ્સ એન્ડ કું.	11 એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
ચહાગાંજી લલ્લાબહાઈ શાહ	11 એ	Chhaganlal Lallabhai Shah ...	11 A.
પ્રેમચંદ કશનજી	11 એ	Premchand Kashnaji ...	11 A.
ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ કમ્પેનિસ કું. લી.	12 એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
શોર્ટ અધવર્તિસમેન્ટ	13 એ	Short Advertisements ...	13 A.
ડ્ર. કલિદાસ મોતીરામ	13 એ	Dr. Kalidas Motiram ...	13 A.
ડ્ર. ડી. વ્રિટર એન્ડ કું.	14 એ	Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
મી. એચ. શાસ્ત્રી	14 એ	M. H. Shastri ...	14 A.
ટેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	14 એ	The Tablet Manufacturing Co.	14 A.
સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલવે	15 એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. લ. થોર	15 એ	B. L. Thorar ...	15 A.
ઇ. સ. પાસવાલા	15 એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
રંગુન સમસચર પ્રેસ	16 એ	Rangoon Samsachar Press ...	16 A.
ડાવડા એન્ડ કું.	16 એ	Davada & Co. ...	16 A.
સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	17 એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોદ્રેજ બ્રાધર્સ	18 એ	Godrej Brothers ...	18 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	19 એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
જી. ન. દાવર એન્ડ કું.	20 એ	G. N. Davar & Co. ...	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	21 બી	Vardhaman & Sons ...	21 B.
ગોરધનદાસ કુરુસંદાસ હાલુ	22 બી	Gordhandas Kuresandas Hallu.	22 B.
ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી.	22 બી	The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ	23 બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
એલેમ્બિક રેસિન વર્કસ કું. લી.	23 બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
હિન્દ બટ્ટન ફેક્ટરી એન્ડ કું.	24 બી	The Hind Button F. & M. W. L.	24 B.
કાર્નિક બ્રોઝ	25 બી	" " " " " " " "	25 B.
માહાલે એન્ડ કું.	26 બી	Karnik Bros. ...	26 B.
	26 બી	Mahale & Co ...	26 B.

મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું.	...	૨૬ બી
દાસાભાઈ રામચંદ્ર મહેતા	..	૨૭ બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	..	૨૭ બી
માળીરાજી ગોવિંદભ	...	૨૮ બી
સપ્ત ક પત્રી.	...	૨૬ બી
ઓડી, કેમીકલ કો.	...	૩૦ બી
રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવભ	..	૩૧ બી
જીવરાજ ગોવિંદદાસ નેશ્વરી	...	૩૧ બી
ગોદરોજ બ્રદર્થ	..	૩૨ બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરસુક સભા	...	૩૨ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ આનાથાશ્રમ...	...	૩૩ બી
આર જી કામદાર	..	૩૩ બી
અમૃતલાલ માલુકલાલ દવવાળા	...	૩૪ બી
દુસરાય જીરામલાલ અનંતરીયા	...	૩૪ બી
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	...	૩૫ બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રદર્થ	...	૩૬ બી
ગુજરાતી હીન્ડુ સ્ટ્રી મંડળ	...	૩૬ બી
ગુલામહુસેન હસમલાલ એન્ડ બ્રદર્થ	...	૩૭ બી
ધી નેશનલ સિમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ	...	૩૮ બી
જગજીવનદાસ નારાયણ	...	૩૯ બી
શરણ વલ્લભદાસની કું.	..	૪૦ બી
ધી યુનીવર્સલ ફા એન્ડ કો ઇ કા લી	...	
ધી પાર્થિવીધર ઇ જે એન્ડ કો વર્કસ લી	..	
મ. અટાઈ સધાની કું.	..	૪૧૦
ઈન્ડીયન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ અને કમર્સિયલ કોન્ગ્રેસ	...	૪૨૬

Motilal Mulchand & Co.	...	૨૬
Dahyabhai Ramchandrabha Mehta.	...	૨૭
Nanlal Govardhandas...	...	૨૭ B.
Maniabanker Govindji	...	૨૮ B.
Sapai & Co.	...	૨૯ B.
Od. Chemical Co.	...	૩૦ B.
Rajvaidyn Narayanji Keshavji	...	૩૧ B.
Jivraj Goculdas Nenshl	...	૩૧ B.
Godrej Brothers	...	૩૨ B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	૩૨ B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	૩૩ B.
R. G. Kamdar	...	૩૩ B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	૩૪ B.
Dulorai Chhotalal Anjariya	...	૩૪ B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna...	...	૩૫ B.
Laxmichand Dossabhai & Bros...	...	૩૬ B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal	...	૩૬ B.
Gulambhassen Esmalji & Brothers.	...	૩૭ B.
The National Siment Mann. Co. L.	...	૩૮ B.
Jagjiwandas Narayan...	...	૩૯ B.
Shoorji Vallabhdas & Co	..	૪૦ B.
The Universal F. & J. I. Co. Ltd.	...	
The Pajoneer I. P & O W. Ltd.	...	
Thakar Khatan Ladha & Co.	...	510
Indian Industrial & C. Congress.	...	529

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

—*—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

—

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૪૭ અબડુલ રહેમાન રફી, મુંબઈ નં. ૨.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નહીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની ધ્યાર-
ક્ષની તખ્તી આશ્રમની ઓફીસમાં ચોઠવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાવવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડ પર લખી જાહેર જગ્યાએ મુકી સમારક રખાય છે.

એક રૂપિયા ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નહીઆદ.

(પ્રો. મ. જે. ગબ્બરની)

ધી સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથ-
ક કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, અંજલિઓ, ખનીજો,
રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે
વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ બાર મુકવો નક્કી છે,
તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તે ખાસ કે જ્યારે હેંદુ વિનાનું અને હીકમતી ભેજાશય
જે આવી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ધણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને
મઠિ અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રેટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગબ્બર, સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૧૯-૨૪, કાવલજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફોર્ટ, કુલ્લુ

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે એમ કરવાથી દરેક જાતની બીમારી જાય.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લસક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, કેસ, ધા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુદી ખરબ, દાદર વગેરે આમલીનાં દરદે આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૬, ફીઅર હાટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા-ફોર્મ માટે.

તાજીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર કુર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાત્રી એક જ વખત ઓરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

લે કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એક જ વખતે જ સલાહ હીસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે ખાખત શીખવાથી તમેને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમે પોતે કામ કરી શકશો. આ ખાખતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

રેટન, રટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજાં કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીક્રીઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછમથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટનું તથા ખટપટી કરવાનો અર્થ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાજીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાણું:—મુલ બીલડાંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

(૩૬)

એડવક શ્રીનેમાની બાબુમાં. ધોળા લખાવની પાસે કાલ્યાણદેવી રોડ—મુંબ.

ABDUL REHMAN ABOOBAKAR

60-62, ABDULREHMAN STREET,
BOMBAY.

Import and Export Merchant
and Commission Agent.

SPECIAL—Always large Stocks of in hands, of Provision and
Patent Medicines.

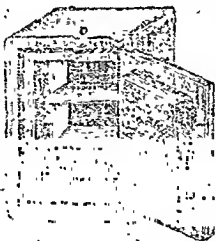
REQUIRE—Buying and Selling Agents all over the world.
Orders promptly Executed at lowest Market rate.

Telegraphic Address:—
MARGARINE.

Code used.
A. B. C. 5th Edition.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ગોરાને પકડવાની

અખંડ વાળેલી

ત્રાન્ઝિરીઓ, તાળાં કળો અને ફેસ બાકસો.

ખનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કમ્પાનુ—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

(૫) - દુકાન—અબ્દુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અંલાહી બાગ, મુંબઈ-૩

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1890.

Subscribed Capital	Yen.	60,000,000
Paid-up Capital	Yen.	37,500,000.
Reserve Fund	Yen:	7,030,000

Head Office:—Taipei, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Trichu	Karenlo
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ આદેશથી ધનકારપોરેટ થયેલી.

ભરપૂરકી થાપણ	યેન	...	...	૬૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર કીપેલી	"	...	...	૩૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફન્ડ	"	...	...	૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેહ, ફાર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, ઓમોય, કેન્ટન ફૂચોઉ, હુન્કો, ટ્રીચીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, શેંગાહી, હોંગકોંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, સીમાગમ, બટેવીઆ, મેકોંગ, ટાઇટોહુ, શીન્નીકુ, ટાઇચુ, ટોકોચીઓ, આમાકા, કેળી, યોકોહામા, આકો, ઓગન, કાગી, કારેન્કો, કીલોંગ, ટામસુઇ, ટોવન. મોજી, બાંગ્કોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંજ્ઞાગ્રંથ ફોરસપોન્ડેન્ટો છે.

ગ્રાહકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને બાંધી મુદતની ડીપોઝીટો એક વરસ અને તેથી વધારી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

દરેક બાનુ શરાફી અને હુડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા
મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

વેપાર વણજને માટે

ડગલા અને સુટને માટે ઘણીજ સરસ ચાઇના સીટ્ક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીટ્ક પાનીસ રેશમી કે સુતરાક કાપડ અને તૈયાર સીવેલા માલ અને એન્ટીમનીવેર, મામેર, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાંથી તથા પરચુરણ કીપ્રાયત ભાવે મલશે.—લખી મોકલો.

J. H. Jamal & Co.

Dana Bunder

Bombay. 3.

જે. ખાલામલ કું.

દાણા ખદર, મુંબઈ. ૩.

(૫૨)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હાર્નબી રોડ, કેન્ટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં રૂકત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગ્લીશ હીન્દી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીરનાની આંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કેપથી તથા ઓફ્ટોલમોસ્કેપથી આંખ તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. શીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર માટી ફી ખરચતાં પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, આનંદેશ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, આનંદેશ મી. જસટીસ બેટી, મી. સી. સ. બેટી, આનંદેશ સર એન. મંદાવરકર, આનંદેશ મી. જસટીસ ખીમન, આનંદેશ મી. જસટીસ બેચેલર, કરનલ ફાર્મન, P. M. O., R. A. M. O., કરનલ થુડ M. D., I. M. S., કરનલ પીરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી. જેલ M. V. O. અને ખીલ કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ચદરથો તરફથી એમની કાબેલીયતપણી ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હું પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કીપટોક”

બાઈફોકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક બે માટે સંધા વગરનાં) લેન્ગ્સ તથા હિન્દી ક્વોલીટીના ટ્રિગ્લીસીઅન પેબલમના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીસ્મેટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ ગતાવી આપીએ છીએ. ઉવમ માલ છતાં આવ ઘણા કીકાયત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જલું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીપુરેક સલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાધની ચોપડી મુફત મળશે.

નળળાં બૈરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો એજ ઓના તમામ દરદોપર અકસીર અને સમખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને ઓના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંનઃ ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની શીક્ષી છોકરીઓ અને ગર્ભવતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી ચટકાવે છે. પીડમાંના દુખોવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમ્મરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઇ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને ઓની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઇ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
આના એક ચમચાલર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉંચ આવતી નહોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ રહે હોય, જેને પચતું નહોય અને જેઓ નળળાઇથી તવાઇને કીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ પલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક આના અસચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ જાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઇળી આબરુદાર, કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જ્યાણાંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચ્છુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જ કોઇળી ઉપલી દવા જ્યારે ણી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને ણી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુયોર્ક સીટી ચુનાઇટેડ સ્ટેટસ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી હ શ્મી આ દે

T
H
E
L
A
K
S
H
M
I
A
R
T

વેપારીઓ તથા માહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લખાણ લક્ષ્મીના વખતમાં દરેક યીજ બેદર જાંધી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પેલાના માલ સાથે જોડતા

તવતવીન લેખલો

તથા વાળાઓ તથા માહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના ઘણેક અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી રોડ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
શ્મી
આ
દે
મા
ય
જ
જા
સું
વ
દે**હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ—**

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-ટ્રેડર કે વાંધાથી આક્રમી, તાણ, ખેચ કે ઠાકણી આવતાં બેદર, હાંતખીલી શ્વાસ
રૂંધાવો, થંડગાર બનવું, ફીજના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ઇત્યાદિ નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણ છે.વળી ચિત્તભ્રમ-હિન્દા કે વેલછાને લીધે, રસવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
વિચિત્ર જોવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિજલાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી નંબર. પો.)—છગનલાલ લલ્લુભાઈ ગાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધક હીસ્ટરિયા-ચેહ શેરી-વડોદરા.
(૨૬)**પ્રેમચંદ કશનાથ સુરતવાલા.**

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

ગ્રોબ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા કુમર, તથા બેટરી ટેબલેટ, વગેરે માત્ર કીફાયત
ભાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતરી કરશો.

૬૦ મુળજી નેહા બીલડીંગ, બીજો માલો, બ્લોક નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની છાંંતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂા. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

ઓન. શ્રી મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શ્રી માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શ્રી માધવજી ઠાકરસી.

શ્રી મોરારજી વેલજી.

શ્રી જેઠાલાલ વાલજી.

શ્રી વાલજી સુંદરજી.

શ્રી પરશોત્તમ કાનજી.

શ્રી જગજીવન શેષકરજી.

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેનું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે જાહેર પ્રવળને તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની એક્સિસમાં
લખાયું અથવા જાતે મળવું

પેસ્ટનજ એજલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લીમીટેડ

૧૯, બેન્કબીલ્ડ, ફોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને પ્રધાદારીઓને માટે
૬૬ ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
માર આનાના સોળ રાજ અને ઉપરાંત વધુના દરેક રાજ
દીઠ એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે. ૧૬ રાજ દીઠ
માર આના અને તે ઉપરાંત ૬૨ રાજ દીઠ એક પૈસા લેવાનો
રિવાજ છે. છપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ થી
સુધીમાં જાણી પૈસા સાથે નીચે સરનામે મોકલી આપવા
જેમકે અદર જાણી અને પૈસા મારે ચોરસમાં
મોકલી આપવા.

સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન ઓફ બુરે,
ઓલ ટેલીગ્રાફ બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
૧૦૬ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

ચરેતરની તપખીર—ચરેતરની સર્વો-
ત્તમ તમાકુમાંથી શ્રીમંતો માટે ખાસ હાથે
છુટા જનાવેલી—કીમત રતલના રૂપિયા
ચાર—નમુનો મફત ચરેતર એજન્સી,
(૬૨) નડીયાદ,

“લગનું પદલું” નામની ચોપડી એક
આનાની ટીકીટ મોકલી મંગાવે.
ડી. એન. શાહ, ખપારીયા ચઠલા
સુરત.

“રેલ્વે જીલમમાંથી” પરાધીન મુંબા યદ
કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને લે
તમારે કોઈપણ મકાનની મદદ, ખાતમી, અથવા સહા-
ય્ય જોઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો ઉલ્લાસ
વધારે ફેલાયેલો જોવો હોય તો “ઇન્ડિયન ઓર્ડર
ઓફ ડાઇરેક્ટરસ” ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટેટ
મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સ્થાપવાનું દબાણ કરવું આ
ખાબતના કાર્યદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે
જાણિત સદૃશ્ય પસંદગી મળશે:—

જીવરાજ ઇ. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાવેલ
રીલીફ એસોસિએશન,
બોરા બજાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

રાજ મહારાજાઓ

નવામ સાહેબો, નામદાર સરકારના ખાસજાતા એનરેબલ એમર્સ, સેનાન્સ બલે, જલિયા, મેન્સ, કેપ્ટનો,
નામદાર લેટ વૈધસરાયના લેટ એનરરી એ ડી સી. પોલીમીસ એન ડ, સરકારી સીનીયરબ એક્સીસર, યુરોપીયન
સીનિયર સરન્યનો, એમ ડી ની ડી. ધાવનારા મેદા કાઠરના તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને
ગૃહસ્થોમાં આદરશાહી યાત્રુની નામની નવજાહેર દવા બદલ વપરાય છે એન તેની ઉપયોગીતાની નીચાની છે—
ગવર્નમેન્ટ હોસ્પિટલોમાં આ રજવાડી દવા એનાલાઇઝ થએલ છે

આદરશાહી યાત્રુની

જો તે કાન્સુથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાભે છે પુરુષાત્ત કાયમ રાખે છે આ રાજવશી યાત્રુની વીર્ય
વીરનારા તમામ બ્યાની મદદે છે અને વીર્ય ધટ જનારી ખર પુરુષત્ત આપે છે ખરી મારાઈ આપનાર અને
નળતા માણસને પછુ જીવનની માફક ભોગવ જનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ જલામલ છે આ
દવા વાપરવામાં કોઈ પણ જાતની પરેશની જરૂર નથી જો જાણની રખી એના રૂપિયા ૬૫

આદરશાહી યુનાની લેપ

કમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે ખર પુરુષાત્ત લાવવા માટે આ લેપ ફેદમદ ધરાવે છે.
આદર એનની રખીના રૂપિયા આઠ

રહસ્ય કલીદાસ મોતીરામ રાજકોટ-કડીયાવાડ.

“ ટીકડો ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા હમારી લેમોનેડ “ટીકડીઓ” લાગે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકડીઓ” બુકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટમ્બલના આના ૮.

હમારી શુગર ફ્રીટોડ કવીનાકન કેમકેરા વેલ્ટેબલ લેક્ટોજીન પરજોટીવ વગેરે “ટીકડીઓ” તાજી અને શુષ્કારક, બનાવટો મુખર્થ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાં તથા હમારા ૧૧ ખેતવડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ટીકડી” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખર્થ નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક ધણેજ અસાધ્ય રામગાંધુ અને ઝડપી ઉત્તર તે હેપવા નામનું તેલ છે. જે તેલ વા, પેન મારેતા તા, તમામ જાતના સધીવા, સાએટીકા, ગાઉટ, ઝકની, કરતલ, આકાં નસોનું ખેચાણ, કમર, છાતી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખનું, ગરગની ફાટ, અચાંચોના નખળા ખટેવા પછે શક્યનો સોજો, સુન્દેશ તથા મકુષ ગવણ સાંધા અને દુધમ અકરસાત, લમખેગો, લકવો, લયક, ચસક, લીંગેરે તમામ જાતના ચરીરના જીનો દુખારને ઝટપટ સાજા કરી નખળા ખટેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લેાળી કરતું કરી નવી જી હળી બખસરી છે આ તેલના ખાસ ગુણો છે, કી મન ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે બહુતા દવાના વેપ ગીઓ વચે છે બાદારગામવળાઓએ નવસારી લખવું

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હેડ ઓફીસ:—દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૨૪૨૪૬)

આ ગોળીઓ ઉંદરની બુદ્ધી ઉપર આબાદ અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુશીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હંમેશાને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી ન્હારી જાય છે, અને યાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દૂર રાખવાને માટે ઘણેજ જગ્યાએ ઉપાય નીવડે છે કે કારણ કે તે વાપરયાથી મરકીના ઉંદરો ન્હારી જાય છે. ઉંદરો મરકીનું મુખ કારણ માટે તેમને દૂર રાખ્યાથી મરકી પણ દૂર રહે છે

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ બુદ્ધી જગ્યાએ બાંધી પુકા ઉપર તબ્બ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી. એથે દીવસે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કીમત ૧૫૦ ગોળીના ગાંઠસાના ૮ આના. મોટા જથ્થામાં મગાવનારને માટે ખાસ કાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપો.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, —મુખર્થ.

રેલ્વેના કંપની વહીવટના આપમાંથી
હોંદુસ્તાનને છોડવો. ? ? ?

પહેલી હોંદી રેલ્વે કોનકરનસના પ્રમુખ
શ્રી બી. જી. હોનાર્નીએ કહે છે કે:—“આપણે જ
ચીને મેળવવી જોઈએ પહેલી એ કે, રેલ્વેમાં સરકારી
માવજીની અને સરકારી વહીવટ નીચે ચૂકવી જોઈએ,
બીજી એ કે, હીંદી સરકારમાં રેલ્વેને પ્રધાન નીમવો,
તેને (ધર્મપરીક્ષા કાઢીને) પ્રભુતા પ્રતીતી દિએને
જાણાવવાનો બનાવવો, અને તે પ્રધાનને મદદ કરવા માટે
એક એવા રેલ્વે બોર્ડ નીમવી કે જેમાં પ્રભુતા પ્રતીતી
ધીએ સરકારી નોકરો કરતાં વધુ સંખ્યામાં હોય”

હોંદુસ્તાનને દરેક દીશામાં સરવેથી વધુમાં વધુ
સાંભળ કરનારી વિષયી લગત ચલાવવા માટે નાણાની મોટી
અથવા નાની રકમની મદદ જરૂરીથી મેળવી આપવા
દરેક સાચા હોંદીને અરજ કરવામાં આવે છે.

ફરેહુન કે દાદાઆનજી સોલીસીટર
દોરનજી રોડ, મુંબઈ

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાબના પત્રકો (ડી.
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળે અથવા લખો:—

બી. એલ. થોંસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ
બોમ્બે કોમર્સીયલ કોલેજ,
૪૨, કાલિયાદેવી રોડ, મુંબઈ.

(૧૪)

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

રૂમીડીઅમનો કદા દુરમન, તથા સંધીયા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુખાવો, દાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ, વીછુ, વગેરે બહારી
દુખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભદ્રામજ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેવા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
ખાટલી મંગાવી ખાત્રા કરો કી. બા.-(૧) ની રૂ. ૦.૧૧.
વી. પી. અરચ જુદું તે શીકાય

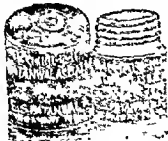
ઘણી જાતના યુગ્મોદાર મધ મધવા તાજા પુલીમાંથી બનાવેલા
ઉંચે એકલો અત્તરો તથા એટો મલરો, અને દરેક જાતના
કંઠીશ ચંદો લવંડર શાણુ હમારી પેન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલરો.

વી. પી. શ્રી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાણપાલા હેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

(૫૬)

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર ગુરુવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થઈ શકે ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, જાણવાબેગ ઠાણનાં ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, હુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે હિતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ગવેરાવનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે ચારટ સાથે રૂ. ૬૫,
જુલક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

ગહિરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.
નંબર ૧૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંચતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાંગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્ર સાચનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર કમીશન.

કેં દાવડાની કુંડો,
મંગાદેવીના કુવારા પાસે,
સુખઈ નાં ૩.

કાચુ સોનુ વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આજુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટંટ (મલીકની બીજી શોધોની શોધોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને કેંકાણે અરજી કરી અથવા ખતે મળે.

ધી સેંદૂલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
 પગાર થયેલી થાપણુ ..... રૂ. ૪૬,૯૦,૦૦૦
 રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૪,૦૦,૦૦૦
 આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
 ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની ક્રાં. આરટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
 બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

બ્રેસીડસી બેંક માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક
 સરવૈયાં બહાર ખાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ ઠરવામાં આવે છે.

હાલમાં દુકાં તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેકો તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૪ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ટકા.

દુકાં મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સૌરાષ્ટ્ર ન. પોસ્ટખાનાવાલા

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેની ટકે છે. તેનો હીઆખ ગોદરેલો પ્રતને આપ્યો છે. કોટની ઇવર્ટ લેધમની આફીસની આગમાં અને કાપડ ખનારની મોટી આગમાં લુહા લુહા મેકરોની સંખ્યાળ'ધ તીજેરીઓમાં સધળું ગળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠ દેવીડે પોતાની હુન્દરોની કીમતની વેલાતી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંછથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને ખરમાની સેર્વીંગ બેંકો માટે સરકારને ઉછર તીજેરી ભેઘતી હતી ત્યારે લુહા લુહા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આપ્યો ઉછર તીજેરીનો ચોરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકમાં સોન ક્રાનસીસડોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઇ હતી અને હબરો ઘરો ગળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્થુ નામે સાયન-ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સોન ક્રાનસીસડોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરમુક હોયાની ગેરંટી સાથ વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઇ છે. અમારી બાણીમાં એવી વાત આવી છે કે એ ગળી ગયલી તીજેરીઓ ભે કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના ખનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં ધારખાનાં અને હુકાનો સરકાર હમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

તમારા લાભનું.

મિનામ ૩. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કેરોશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર આઈલ બ્લાઈટ આઈલ
(પાસવેટ) થી તદ્દન રહિવ છે. બ્લાઈટ આઈલ
જતા લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર આઈલમાં બ્લાઈટ આઈલ
છે તેને હપર બજાવેલું મિનામ અમે આપશું.

બારલી ૧ તા રૂા. ૦-૧૨-૦.

દેવ નાણીવા વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

હારનારાસ જગમોહનનાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી લિંગ બટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરંદુભરી વર્ક્સ, ૧૮૪, અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

(૫૩)

TELEPHONE No 1211,

Telegrams — "TREMENDOUS" BOMBAY.

THE Bombay Mill Stores Supply Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.
19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands.
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth, —
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packing-,
Canvas Hose, etc, etc, etc,

If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું. VOL. XII. MAY 1920. No. 11. મે ૧૯૨૦. અંક ૧૧ મો.

અનુક્રમણિકા

ચેમ્બરની કમીટીની સભા ૪૯૦	પરદેશમાં વેપાર કરતી પંદીઓ ૫૧૪
ચેમ્બરની ત્રિમાસિક સભા ૪૯૪	નવી લેઈટ સ્ટોક કંપનીઓ ૫૧૫
હિંદી ખાતલથી હિંદી વેપારી ચેમ્બરની	વેપારી આંકડા ૫૨૨
મુલાકાતે ૪૯૫	હિંદુસ્તાનનો ફરીપાછ વેપાર ... ૫૨૩
ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો ... ૪૯૬	કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી ૫૨૭
વેપારી કેળવણી ૪૯૮	કાપડની પેદાશ ૫૨૭
પરદેશી સાથેના વેપાર કંપર હુંડીના ભાવની	સુતરની નખરવાર પેદાશ ૫૨૮
અસર ૫૦૦	" પ્રાતવાર પેદાશ... .. ૫૨૮
હિસાબ રાખવાની રીત... .. ૫૦૨	" આયાત ૫૨૯
અધિપતિની નોંધ ૫૦૪	કાપડની પેદાશ તથા વેપાર કંપર સરખારો
નવાં પેટન્ટા ૫૦૬	અકુશ ૫૩૦
વેપારી પુછપરછ ૫૧૧	હિંદમાં લોખંડની ચીજોનું ખર્ચ... .. ૫૩૫
ઘડના પાક વિષે વર્તોરો ૫૧૩	

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અને જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના આલ્ફોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહ્ય ગામના આલ્ફો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધી રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

રીડિંગ મૅટરમાં અને જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મૅટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી. આ માસિક દર મહીને પહેલી પોંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે આલ્ફોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે જામને તુરત ખબર આપવી જેથી જલદી તે વીચી તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીઢીકમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો અપી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફીરિયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

નીચેનામાં ફોર્સિંગ ટાઇલનું જાહેરનું ખાતું—ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક આઉટ, ફોર્સ, મુંબઈ.

TELEPHONE No 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS" BOMBAY.

THE Bombay Mill Stores Supply Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.
19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands.
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packing,
Canvas Hose, etc, etc, etc.,

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us.*

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું. VOL. XII. MAY 1920. No. 11. મે ૧૯૨૦, અંક ૧૧ મા.

અનુક્રમણિકા

ચેમ્બરની કમીટીની સભા ૪૯૦	ખરેદસમા વેપાર કરતી પેટીંગા ૫૧૪
ચેમ્બરની નિમાસિક સભા ૪૯૪	નવી લેઈટ સ્ટોક ડ'પનીંગા ૫૧૫
હિંદી ખાલતથી હિંદી વેપારી ચેમ્બરની	વેપારી આંકડા ૫૨૨
પ્રમાણને ૪૯૫	દિ દુસ્તાનને દરીયાઈ વેપાર ... ૫૨૩
ચેમ્બરની હાથગેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો ... ૪૯૬	કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી ૫૨૭
વેપારી કેળવણી ૪૯૮	કાપડની પેદાશ ૫૨૭
ખરેદશી સાથેના વેપાર કંપર હુડીના ભાવની	મુતરની નખરવાર પેદાશ ૫૨૮
અસર ૫૦૦	„ ખાલવાર પેદાશ... .. ૫૨૮
દિસાખ રાખવાની રીત... .. ૫૦૨	„ આયાત ૫૨૯
અધિપતિની નોંધ ૫૦૪	કાપડની પેદાશ તથા વેપાર કંપર સરખામણી
નેતાં પેટરો ૫૦૯	અકથ ૫૩૦
વેપારી પ્રજાપરજ ૫૧૧	હિંદીના લેખકોની ચીજોનું ખાલ... .. ૫૩૫
પડના પાક વિષે વર્તણે ૫૧૩	

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લખાણ મુજબના આદેશને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહ્ય ગામના આદેશ માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૮-૦ ચોરેજ સુદાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

રીડીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી. તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છાપવા માટે આપવી. આ માસિક દર મહિને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે. માટે જે આદેશને આકાશી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરંત ખબર આપવી જોઈ જાણી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો રીડીંગમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો ખાખી જાય છે એટલે તે પછી કેટલી જરૂરીયાત ખરી હોય તો પણ તે માટે ધ્યાન કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

રીડીંગમાં ફોર્સેસ રાઇલનું નાણીતું ખાતું—ધી ગોમ્સ ટાઇલ મોર્ટ ૨૨ એક સાઈટ, ફોટ, મુજબ.

ચેમ્બરનો કમીટીની સભા.

ધી ઇન્ડિયન મથેન્સ ચેમ્બર અને પુરેની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૨૩
મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રાજ સાંજના ૨ કલાકે (૨:૩૦ ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણા-
વા ગુરુરથો હાજર હતા.

શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ.

„ સોરાળજી એદલજી પાર્ડન.

ઓ. શેઠ પુરષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ

„ „ ચુનીલાલ વી. મહેતા.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

„ સુરજમલ લલ્લુભાઈ.

„ લખમીદાસ રવજી તેરસી

„ વલ્લભદાસ અનુભુ શીવજી

„ વિકુલદાસ દામોદર ગોવિંદજી

„ એન. એમ. મનુમદાર.

શેઠ મોતીલાલ કાનજી

„ સુલાખચંદ દેવચંદ જવેરી.

„ શ્રીરાજ જે. બીલીમોરીયા.

„ કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.

„ ગીરમણંદર બી. ત્રિવેદી.

„ મનસુખલાલ આતમોરામ માસ્તર

„ માવજી ગોવિંદજી

„ લાલજી ગોવિંદજી

„ બી. એફ. માદન.

૧. તા. ૬ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રાજ મળેલી કમીટીની પ્રીટીંગની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. મેથર્સ પદમસી કુંવરજી એન્ડ કું. તરફથી સ્ટીમર ઉપર મુસાફરોને પકડી હાડ-
મારીના સળધમાં પત્ર આવ્યો હતો. આ બાબતમાં એસ. એસ. અકલા શ્રીવન્નીજી રીલીફ
કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી પણ પત્ર આવ્યો હતો કે ઓ. મી. શેરીફ દેવજી કાનજીના પ્રમુખ-
પણા હેઠળ એક વર્કિંગ બોર્ડ, ઇન્કવાયરી કમીટી અને કલેક્ટર કમીટી નીમવામાં આવી છે.
આ પત્ર કમીટી આગળ રજૂ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે તેઓ તરફથી જે ખાંતથી કામ કર-
વામાં આવે છે તે તરફ કમીટી સંતોષ અને આનંદની નજરે જુવે છે: તે ઉપરાંત તેઓને
એમ પણ લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે જાવીધમાં તેઓના પ્રયાસથી જે કાંઈ સંતોષ
કારક પરીણામ આવે તો તેની કમીટીને માહિતી આપવી.

૩. જાપાનના ડોનસલ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં આ ચેમ્બરને વીનંતી કરેલી
હતી કે જાપાનથી જે માલ હિંદુસ્થાનમાં આયાત થાય છે તે માલની ભવ તથા તેને સ્ટીમર સર-
કાર અઢાવવાની પદ્ધતી અને તે માલનું પેટીંગ વીગેરે બાબતોમાં જે કાંઈ ખામી હોય તે
સર્વ બાબતો ઉપર જુલુહી રીતે અણીપ્રાય સોફ્ટલી આપવો. આ પત્રની નકલ ચેમ્બરના
સભાસદોમાં ફેરવવાનો તથા તેઓ તરફથી જે અણીપ્રાય આવે તે અણીપ્રાય જાપાનીઝ ડોન-
સલને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ ઓ. મી. પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં મુગાંઠા હેર
હડ (તા. ૧૬મી નવેમ્બર) નો એક નકલ બીટેલી હતી. તેમાં જણાવેલા પ્લેગ રેમુવેશન વર

ગેટેલીક શીલ્ડિંગથી બીટેલીનો ચોરડો રોલો છે.

કમીટીનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. 'સેગ રેગ્યુલેશનના સંબંધમાં ત્યાં વસતા હીદીઓ અને યુરોપીઅનેઃ અગ્યે લેડ રાખેલો હોવાથી ના. હીદી સરકારને એક રેમીડીએન્શન મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ ના. સુબાઈ સરકારના જન્યુરીસ્ટીઅલ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હુનર ઉદ્યોગ જે છલ્લાઓમાં વીશેષ છે તેવાં સ્થળોમાં ચણ, દાડ, મીઠું ખાંડ, કેલસા વીગેરેની થતી નજીવી ચોરી અટકાવવાને કાયદાની યોજના અમલમાં મુકવાનો ના. સરકારનો વીચાર છે. જો ધારેલી યોજના અમલમાં મુકવામાં આવે તો પુરાવાનો બોલો ફરીયાદીને બદલે તહોમતદાર ઉપર આવે એમ હોવાથી તે યોજના સામે ખાસ કરીને સુબાઈ ઇલાકામાં પુરતો વાંધો લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ મેશઅં ખરસેદલ ખમતલ એન્ડ કું. તરફથી ટેલીગ્રાફ સરવીસના અનીયમીતપણા તરફ ધ્યાન ખેંચનારો પત્ર આવ્યો હતો. વધારામાં જણાવ્યું હતું કે હાલમાં જે હીંદુસ્થાનથી પરદેશ તાર મોકલવા સાડ જેજ સરવીસ છે (આરડીનરી અને ટીકર્ડ) તે વધારીને ત્રીજી એકસ્ટ્રેસ સરવીસ પણ દાખલ કરવાની યોજનાની લલામણ કરવી. આ પત્રના સંબંધમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે ના. સરકારને લખી પુછાવવું કે જો ત્રીજી એકસ્ટ્રેસ સરવીસ દાખલ કરવામાં આવે તો વેપારી કોમને હાલ જે વારના વીલંબથી હાડમારી થાય છે તેમાંથી કંઈક ઓછી થાય ખરી કે નહીં ?

૭. હથીઆર અને દાડગોળાના દાગીનામાંથી થતી ચોરીના સંબંધમાં ના. સરકારનો પત્ર આવ્યો હતો. કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે તેને લગતા વેપારીઓમાંથી તે બાબત ઉપર ખબર મંગાવવી. તે પ્રમાણે ખબર મંગાવતાં તેઓ તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે નવી પદ્ધતીનું પેકીંગ કરવાની ના. સરકારની યોજના છે તેનાં પુરતાં કારણ જણાતાં નથી. કારણ કે હાલ સુધી ચાલુ પદ્ધતી પ્રમાણે પેકીંગ થવાથી જપ્તેજ ચોરી થવાનું સંભવાય છે. આ મત દર્શાવનારો એક પત્ર ના. સરકારપર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮. રંગના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એલીઝરાઇન રંગ હીંદુ. સ્થાનને સાડ છુટથી આપવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું છે અને ખીજ રંગ પણ પંદર ટકા સુધી હીંદુસ્થાનને આપવાનું નક્કી કર્યું છે. આ પત્ર હાર્જ અને કેમીકલ્સ સબકમીટી આગળ રજુ કરતાં તેઓનો મત એવો થયો હતો કે એ પત્ર અચોક્કસ હોવાથી તે સબધમાં વધુ વીગત મંગાવવી. સબકમીટીના આ ચળીપ્રાય ઉપરથી કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે રંગની વહેંચણી શા ધોરણે થવાની છે તે સબધમાં ના. સુબઈ સરકાર પર પત્ર લખવો અને તે શીવાય વધુ પુતાસા સાડ (જેવા કે "ખીજ રંગ" તે કયા; તેનો વહેંચણી કરવાની સત્તા કોના હાથમાં અપાવાની છે વીગેરે વીગેરે) ના. હીંદી સરકારને પત્ર લખવો. આ બાબતનો વીચાર કરતી વખતે એવો પણ ઠરાવ થયો હતો કે શેઠ સુરજ વલ્લભલાલ જેઓ કસ્ટોડર એન્ડ કસ્ટમ્સની કમીટીમાં એમ્બરના પ્રતીનીધી તરીકે હતા તેમને આસાર દર્શાવનારો પત્ર લખવો, કારણ કે તેઓએ તે કમીટીમાં રહીને વેપારી કોમને રંગના લાઇસન્સ પુરા પાડવામાં ઘણીજ કીમતી મદત કરી હતી.

૯. સુપરટેકસનો સવાલ ફીનેન્સ સળકમીટી આગળ રજુ થતા તેઓને અભીપ્રાય એવો થયો હતો કે તે બાબતમાં ના. સરકારને રેપ્રીઝેન્ટેશન કરવાની જરૂર નથી. આ અભીપ્રાય કમીટી આગળ રજુ થતાં ફીનેન્સ સળકમીટીનો ઠરાવ કાયમ થયો હતો.

૧૦. ના. હાઈલી સરકારની કરન્સી અને એક્સચેન્જને લગતી રાજનીતીના સમ્બંધમાં પ્રોટેસ્ટ કરવા સાડુ એક જાહેર સભા ચેમ્બર તરફથી એક્સેલસીયર થીએટરમાં મળી હતી અને તેના ખર્ચ સાડુ તથા તે સમ્બંધમાં જાહેરાત વીજેરેના ખર્ચ સાડુ કમીટીની મંજૂરી મંગાવવાને એક સરકારી ફેરવવામાં આવ્યો હતો. જાહેર સભાને સાડુ કુલ ખર્ચેના રૂ. ૬૦૦ મંજૂર થયા હતા.

૧૧. શેઠ સોરાબજી એદલજી વોરડનને ફીનેન્સ સળકમીટીના સલાહ તરીકે ચુંટવામાં આવ્યા હતા.

૧૨. ચેમ્બરની કમીટીની પંખવાડીક સભા દર મહીનાના બીજા તથા ચોથા મંગળવારે હાલ મળે છે તેને બદલે દર મહીનાના બીજા અને ચોથા શુક્રવારે મળે તો વધારે સાડુ આ મતલબની દલીલ કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવી હતી. વધુ મતે એવો ઠરાવ થયો હતો કે શુક્રવારે વીલાયતના મેલની ટપાલ લખવામાં ઘણા વેપારી વર્ગ રોકાયેલા હોવાથી તે દીવસ અત્યુક્ત થશે નહીં, તેથી હાલ જેમ કમીટીની સલાહો મળે છે તે પ્રમાણે મેળવવાનું કાયમ રાખવું.

૧૩. કમીટીની બીજી ત્રીમાસીક સભા મંગળવાર તા. ૧૩ એપ્રિલે ૨-૨૦ (મું. ટા.) ૧૯૨૦ થી તા. ૨૫ મી માર્ચ ૧૯૨૦ ના દીવસો સુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. રકુટીનીયર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નેમવામાં આવ્યા હતા.

૧૪. ચેમ્બરના સલાહકાર થવામાટે નીચે જણાવેલી અરજીઓ આવેલી હતી જેમને રાખેલા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવા ઠરાવ થયો હતો બેલટ માટે તા. ૧૮મી માર્ચ ૧૯૨૦ થી તા. ૨૫ મી માર્ચ ૧૯૨૦ ના દીવસો સુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. રકુટીનીયર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નેમવામાં આવ્યા હતા.

૧. શેઠ અમરજીભાઈ માધવજી.

૨. શેઠ નારણદાસ આસનમલ.

ધી ઇન્ડિઅન મચન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૧૩ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ ને રોજ સાંજના ૨ કલાકે (૨૫. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ.

„ સોરાબજી એદલજી વાઈન.

ઓન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મેહતા.

„ „ મનમોહનદાસ રામજી.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

„ સુરજમલ લલ્લુભાઈ.

„ લખમીદાસ રવજી તેરથી.

શેઠ વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી.

„ મોતીલાલ કાનજી.

„ મનુ સુબેદાર.

„ પ્રીરાજ જે. બીલીમોરીયા.

„ માવજી ગોવિંદજી.

„ લાલજી ગોવિંદજી.

„ રેવાશંકર જગજીવન.

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેબલટોચ ખરીદ કરવા ક્યા જશે ?

૧ તા. ૨૩ મી માચે રાને ૧૯૨૦ ને રાજ મળેલી મીટીંગની મીનીટો જે સભાસદોનાં ફરવવામાં આવી હતી, તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તંપા પેટીઓ તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે દાખલ થવાની અરજીઓ આવેલી હતી, જેમને રાખેતા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટે તા. ૨૨ મી એપ્રિલ થી તા. ૨૬ એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ ના દીવસો મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્કુટીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

ધી ન્યુ ઇંગ્લીશ પ્રેસ.

„ સેન્ટ્રલ પ્રેસીંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.

મેસર્સ દાદાભાઈ પેરતનજી એન્ડ કું.

„ પેરતનજી જહાંગીર એન્ડ કું.

મેસર્સ એમ. પી. ગોકુળદાસની કું.

શેઠ એ. અલ્લાદીના વિશ્રામ

„ મુરારજી આનંદજી તંના.

„ બહેરામ એન. કરંજીયા

મેસર્સ સીરાજ એ. વસીની કું.

„ સેકઆદમ હુસેનઅલી વસીની કું.

શેઠ સારાભાઈ પ્રતાપરાય.

„ લક્ષ્મીદાસ જી. તેજપાલ.

„ એમ. એન. ગોલાઈ.

„ માધવદાસ ગોકુળદાસ પારતા

„ એચ. સુલેમાન અબદુલ વહિદ.

„ જમનાદાસ મુરારજી.

૩ ઉત્તર આફ્રીકાના ટયુનીસ શહેરમાંથી બેલબર્ટ કોહેન એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે મુરતની સોરાબજી હોરમશા જોશી એન્ડ કું ઉપર તેઓએ એક ૨૦ પાઉન્ડનો અને બીજા ૨૫ પાઉન્ડનો એમ મળી બે એક ડીપોઝીટ તરીકે મોકલેલા પણ તેની તેઓ તરફથી ખીલકૂલ પહોંચ મળી નથી.

આ સંબંધમાં વધુ ખુલાસો મંગાવવાને સાફ ફ્રાન્સના કોનસલને પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો અને તેઓ તરફથી તંપા મેશર્સ સોરાબજી હોરમશા જોશી તરફથી જીલ્લાસાના પત્રો આવ્યા હતા. આ પત્રો કમીટી વ્યાગળ રજુ કરતાં તેમની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૪ એ. મી. લલ્લભાઈ સામળદાસ જેઓ આ ચેમ્બર તરફથી ઇન્ડિઅન શુગર કમીટી વ્યાગળ જીલ્લાની આપવા સાફ પ્રતીતીથી તરીકે સુટાએલા હતા તેમણે જે લેખી જીલ્લાની આપેલી તે જીલ્લાનીની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. શેઠ મનુ સુબેદાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓ ચેમ્બર તરફથી બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટમાં પ્રતીતીથી તરીકે હોવાથી આ ચેમ્બરની કમીટીના એક્સ ઓફીસીઓ ચેમ્બર તરીકે રહી શકે તેમ હોવાથી તેમની જગ્યાએ મી. કીકાભાઈ પ્રેમચંદ રાયચંદને આ ચેમ્બરની કમીટીના સભાસદ તરીકે સુટવાની દરખાસ્ત તેઓ કમીટી સમક્ષ રજુ કરશે. આ બાબત કમીટી વ્યાગળ રજુ કરવામાં આવતાં શેઠ મનુ સુબેદારે કમીટીના સુટાએલા સભાસદ તરીકે રાજીનામું આપ્યું હતું અને તેઓની જગ્યાએ શેઠ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ રાયચંદને કમીટીના સભાસદ નીમવામાં આવ્યા હતા. શેઠ મનુ સુબેદાર હવેથી ચેમ્બર તરફથી બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટમાં પ્રતીતીથી તરીકે કમીટીના એક્સ ઓફીસીઓ સભાસદ ગણાશે.

ધી બોમ્બે ટાઇમ્સ માર્ચ ૨૧ એક એડ, ફોર્ટ, સુબર્બ.

૬. મેસર્સ કાસવણ દીનશા એન્ડ પ્રધર્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હાલુસ્થાનથી “યુનાઇટેડ કીંગડમ”માં જતા તારના દરમાં ઘટાડો થયો છે પણ તેજ પ્રમાણે મુંબઈથી એકના જતા તારના દરમાં ઘટાડો થયો નથી તેા તે વાત ઉપર ના. સરકારનું લક્ષ્ય એવી ત્યાં જતા તારના દરમાં પણ ઘટાડો કરવાની અરજ કરવી. આ બાબત ઉપર પુરતી માહિતી મેળવવા સાડુ કમીટીની આવતી મીટીંગ સુધી કામ સુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭. મેસર્સ કે. જી. એ. રહીમતુલ્લા મુખીજી એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ના. સરકાર તરફથી જે હાલ “ટેન્ડર” ધોરણે સોનું વેચવામાં આવે છે અને જેઓનાં ટેન્ડર પાસ થઈને મુંબઈની ટંકશાળામાંથી સોનું લઈ જવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે તે ધોરણે ટંકશાળામાંથી સોનું મળતાં ઘણાજ લીલંગ થાય છે. આ સંબંધમાં તેઓએ કમીટીની દાદ માગી હતી. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે, પત્રની એક નકલ ના. હીંદી સરકારના નાણાં ખાતા ઉપર બીડીને ખુલાસો મંગાવવો કે એ બાબતની વીશે કંઈ ચોચ પગલાં લેવામાં આવ્યાં છે કે નહીં.

ત્યાર બાદ કમીટીને વખત પુરતો નહીં હોવાથી બીજાં કામે સુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો અને સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ચેમ્બરની ત્રીમાસીક સભા.

ધી કન્ડીયાન મચન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોની બીજી ત્રીમાસીક જનરલ સભા મંગળવાર તા. ૧૩ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ ને રોજ સાંજના ૨-૨૦ કલાકે (મું. ટા. ૦) શેક જહાંગીર-બમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ ભરવામાં આવી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા પ્રદરશો હાજર હતા.

એન. શેક પુરુષોત્તમદાસ હાકોરદાસ.

શેક સોરાબજી એલલજી વોર્ડન.

,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી

,, સુરજમલ લલ્લુભાઈ.

,, વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી.

,, મોતીલાલ કાનજી.

,, પ્રીરોજ જે. બીલીમોરીયા.

,, ફાજલભાઈ ધ્યાહીમ રહીમતુલ્લા.

,, રણછોડદાસ વલ્લભદાસ કાનજી.

શેક માવંજી ગોવિંદજી.

,, લાલજી ગોવિંદજી.

,, દેવારાંદર જગજીવન.

,, બી. એફ. માદન.

,, એન. એમ. મણુમદાર.

,, તળસીદાસ મોહનજી વોરા.

,, ગોકળદાસ જીવરાજ.

,, લખમીદાસ હરીદાસ ઠકર.

ચરૂઆતમાં ચેમ્બરના સેક્રેટરીએ સભા યોજાવનારો સરકયુલર વાંચી સંલગ્નાવ્યો હતો.

ત્યારબાદ કમીટીએ હેલ્લા ત્રણ મહીનામાં કરેલા કામકાજનો રીપોર્ટ જેની નકલો સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે રીપોર્ટ મે. પ્રમુખે સભા સમક્ષ રજુ કર્યો હતો અને તે પસાર કરવાની દરખાસ્ત સુક્રી હતી તેને શેક સોરાબજી એલલજી વોર્ડને ટેકો આપ્યો હતો. એ દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ત્યારબાદ શેક માવંજી ગોવિંદજીએ પ્રમુખનો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત રજુ કરી હતી જેને શેક મોસારજી મુજરાજ ખટાઉએ ટેકો આપ્યો હતો. અને દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ત્યારબાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

હવે પોલીસ કંલેક્ટ ટેબલ ટેચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

હીંદી ખબરનો હીંદી વેપારી ચેમ્બરની મુલાકાતે.

મીં જોહાંગીર પીટી યલણ અને હુંડીયામણ સંબંધી
કરેલું વીવેચન.

હીંદી ખબરનો એનરેબલ મીં હેલીની મુલાકાત તેવા માટે હીંદી વેપારી ચેમ્બરની કમીટીની સભા બુધવાર તા. ૩૧-૩-૨૦ ને રીને પાછલી પહેરે જોલાનામાં આવી હતી તે વેળા હીંદી સરકારનાં નાણાં ખાતાના સેક્રેટરી મીં એલર અને યલણને લગતા ડેપ્યુટી કંત્રોલર મીં કારચન પણ હાજર હતા.

ચેમ્બરના પ્રમુખ મીં જોહાંગીર બહમનજી પીટી કમીટી તરફથી મીં હેલીનો ઉપ-કાર માનતાં જણાવ્યું કે તમે આ ઉંચા એકાદાપર આવ્યા પછી તમને આવકાર આપવાની મારી કમીટીને આ પહેલી તક મળી છે. આ વખતે હું તમને અગત્યના ઘણા સવાલોની ચર્ચા કરી તરફી આપીશ નહીં પણ હું માત્ર ચલણ અને હુંડીયામણની રાજનીતીને લગતા સવાલોજ હાથ ધરીશ. ઘણા તાકીદના સવાલોપર મારી કમીટીએ અત્યાર અગાઉ પોતાના અભીપ્રાય દર્શાવ્યા છે અને તે વીગતવાર તમારી સમક્ષ છે. હું ખાસ કરીને તમારું લક્ષ્ય એ ખીનાપર જે ચવા માગુ છું કે મારી કમીટીના અભીપ્રાય પ્રમાણે હવે એવો વખત આવ્યો છે કે જ્યારે હીંદી સરકારની ચલણ અને હુંડીયામણની રાજનીતી ૧૦૦૦ માઇલ દુરથી ની-ત્રીત થવી જોઈએ નહીં પણ હીંદી પ્રજામત અને હીંદી કાઉન્સીલની બહાલી મેળવી હીંદી સરકાર તે કરાવે એવું થવું જોઈએ. ચલણની કમીટીનો બહુમતીનો રીપોર્ટ મારી કમીટીને એકપક્ષીય માલુમ પડ્યો છે. અને કમીટીની ભલામણો પ્રત્યે દેશને પોતાના અભીપ્રાય દર્શા-વવાની તક આપ્યા વીના સરકાર તેની ભલામણો અમલમાં મુકશે એવું કમીટીએ ધાર્યું ન હતું એ કમીટીની ગહુમતી અને એાછી સંખ્યામાંના સભાસદ બધા કબુલ કરે છે કે હીંદમાં આપાત થતા સોનાપરનો અંકુશ કહાડી નાખવો જોઈએ. દેશે તે સંબંધી સરવાનુમતે માગણી કરવા છતાં સરકારે તે ભલામણ અમલમાં મુકી નથી અને સોનાની આપાતને લગતા ખરડો વડી ધારાસભામાં થોડા વખતપર રજુ થયો તં પરથી એ અંકુશ રદ થાવો હોય એમ લાગે છે.

મીં પીટી ને પછી હીંદી પ્રધાન પરની હુડીના વેચાણ સામે વાંધો ઉઠાની જણાવ્યું કે મારી કમીટીએ આ સંબંધી સરકારને પોતાના અભીપ્રાય જણાવ્યા છે. સર-કાર અત્યાર સુધી અમારી અરજીનો જવાબ આપતી હતી પણ થોડો વખત થયાં સરકારે તે વીવેક છોડ્યો છે તે દલગીરી થાયું છે. જ્યારે દરેક જાણે હીંદની તરફેણમાં છે ત્યારે સરકારે હીંદી પ્રધાન પરની હુંડીઓના વેચાણની રાજનીતી શા માટે એખત્યાર કરી હશે તે મારી કમીટી સમજી શકતી નથી. વળી એ હુંડીઓ પક્ષપાત રીને ધરેલ અને પરદેશી બેંકરો અને વેપારીઓને વેચવામાં આવે છે અને હીંદીઓને વેચવામાં આવતી નથી તેથી દેશમાં દલગીરી અને નીરસકારની લાગણી ઉત્પન્ન થઈ છે હીંદી પ્રધાન પરના હુંડીના વેચાણ સામે અમારો વાંધો છે તેને તુકશાન નહીં પહોંચે તેવી રીને હું જણાવીશ કે હુંડી માટેની અર-જીની હદ ઘટાડીને ૧૦૦૦ પાર્સંકની રાખવી અને દરેક વખતે વેચાણ પછી કોની કેટલી રકમની માંગણી સ્વીકારવામાં આવી છે તેની ચાલી પ્રગટ કરવી.

ધી બોએ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ ડોલર, ફોર્ટ મુંબઈ.

સરકાર હાંદમાં સોનું ટેનડરથી વધુ લાવ આપનારને વેચે છે. જ્યારે હાંદી પ્રધાન પરની હાંદીથી તે ઇંગ્લંડમાં હાંદના પેસાઓનું સોનું ઓછામાં ઓછા દરવાજાને આપે છે. મારી કમીટી ધારે છે કે આ હાંદીઓ પણ વધુ લાવ આપનારને આપવી.

મી. પીટીટ તે પછી હાંદી વેચવાને જાહેર શું કરવું તે વીરો કેટલીક સુચનાઓ રજૂ કરી હતી. તેમણે તે પછી હાંદીના વેચાણ સંગ્રહી મુંબઈની પ્રજાએ જાહેર સભા ભરી કરેલા કથાવ તરફ નેમનું લક્ષ્યેથી તે પર ધ્યાન આપવાની અરજ કરી હતી.

મી. હેલીએ તે પછી જવાબ આપ્યા જાદ કેટલીક ચર્ચા ચાલી હતી તેમાં મેથસન સુમેદાર, માદન અને મલ્હમદાદે ભાગ લીધો હતો.

મી. પીટીટ તે પછી મી. હેલીનો ઉપકાર માન્યા જાદ સભા વીસરજન થઈ હતી.

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો.

G.

- 1551 The Nineteenth Financial and Economic Annual of Japan 1919.
- 1552 Proceedings of the Board of Agriculture in India held at Pusa on the 1st December 1919.
- 1553 Report on the Progress of Agriculture in India for 1918-19.
- 1554 Resolution on the Report of the Indian Industrial Commission regarding the creation of a Chemical Service and of an Indian Store Department 1919.
- 1555 Report on the Administration of the Bombay Presidency for the year 1918-19.
- 1556 Season and Crop Report of the Bombay Presidency for the year 1918-19.
- 1557 Paper regarding to the Second Revision Settlement Chikodl and Hukeri Talukas of the Belgaum Collectorate
- 1558 Report of the Director of Public Instruction in the Bombay Presidency 1918-19.
- 1559 The Production of Coal and Coke in Canada During the Calendar year 1918.
- 1560 Annual Statement of the Sea Borne Trade of British India with the British Empire and Foreign countries for the fiscal year ending 31st March 1919 Volume 1.
- 1561 Revised Financial Statement 1920-21.
- 1562 The Bihar and Orisa Local Statutory Rules and Orders 1919.
- 1563 " " " " " " " " 1917.
- 1564 " " " " " " " " 1917.
- 1565 Report on the Operation of the Department of Land Records, Punjab, for the year ending 30th September 1919.

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છલ્લી ડીઝાઇનો જાણશે કે ?

- 1566 Legislative Council 13th March 1920 List of Questions and Answers.
- 1567 Bulletin No 21 D Government of India Department Commerce and Industry.
- 1568 Papers regarding to the Second Revision Settlement of the Bagalkot Taluka Including Bilgi Peta of the Bijapur Collectorate.
- 1569 Paper regarding to the Second Revision Settlement of the Gokak Taluka of the Belgaum Collectorate.
- 1570 Paper regarding to the Second Revision Settlement of the Sangameshwar Taluka of Ratnagiri Collectorate.
- 1571 Paper regarding to the Second Revision Settlement of the Maval Taluka of the Poona Collectorate.
- 1572 Paper regarding to the Second Revision Settlement of the Yawal Taluka of the East Khandesh District.
- 1573 Paper regarding to the Second Revision Settlement of the Badami Taluka of the Bijapur Collectorate.
- 1574 Report on the Rail-Borne Trade of the Bombay Presidency 1918-19.
- 1575 Annual Report of the Department of Commerce & Industry Boroda State for 1917-18.
- 1576 Statistical Tables regarding to Banks in India. (Fifth Issue)
- 1577 Annual Administration Report of the Bombay Veterinary College and Civil Veterinary Department in the Bombay Presidency 1918-19.
- 1578 Income Tax Statistical Return of the Bombay Presidency 1918-19.
- 1579 Estimates of Area and Yield of Principal Crops in India 1918-19.
- 1580 Indian cascin Part I Preparation of Sulphuric cascin.
- 1581 Brazilion Report.
- 1582 Administration Report of the North West Frontier Province 1918-19.
- G.
- 850 The Times of India Directory 1920.
- 851 International Conciliation November 1919.
- 852 Report of the Commissioners appointed by the Punjab Sub-Committee of the Indian National Congress Vol. II.
- 853 Report of the Commissioners appointed by the Punjab Sub-Committee of the Indian National Congress Vol. I.
- 854 International Conciliation December 1919.

વેપારી કેળવણી.

જન સમાજની અંદર જે બુદ્ધા બુદ્ધા પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ ચાલી રહી હોય તેને અંગે બુદ્ધા બુદ્ધા અનુભવ ધરાવનારાઓને એકઠા કરી તેમની સલાહ લઈને ઉછરવા સુવાનોને કેળવણી આપવા માટેની ગોઠવણ કરનારી અથવા તે ઉપર દેખરેખ રાખનારી સંસ્થાને આપણે અંગ્રેજી શબ્દ “યુનીવર્સિટી” થી ઓળખીએ છીએ. માત્ર અમુક વીષયના ઉસ્તાદો પાતાના માનીતા વીષયો શીખવે અને એ રીતે વિદ્યાનાં સર્વ અંગો શીખવવા માટેની છુટી છુટી ગોઠવણો હોય તેને એકત્ર કાબુ હેઠળ મુકવાથી યુનીવર્સિટીની સ્થાપનાનો ખરો હેતુ સંભાળાતો નથી. કારણ કે એકજ વિષયનું જ્ઞાન ધરાવનારાઓ બીજા વિષયોના ઉસ્તાદોની સાથે હળી મળીને કામ કરે એવી ન્યવસ્થા એથી યથ શકતી નથી. વિદ્યાના દરેક અંગને બાકીના પ્રત્યેક અંગ સાથે થોડો ઘસો પથ મંબંધ રહેલો હોય છે તે જ ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે તોજ એવી ગોઠવણ યથ શકે અને તેટલા માટે યુનીવર્સિટી એવે સ્થળે હોવી જોઈએ કે જ્યાં એ બધાં સાધનો હોય. વેપારી કેળવણી માટેની કોલેજ મદરાસમાં સ્થાપવાની હીલચાલ હમણાં ચાલી રહી છે અને મુંબઈની સીડનહામ કોલેજ આફ્રો-કેમર્સના પ્રીન્સીપાલ મી. પર્સી એનેસ્ટી સાથે મદ્રાસ ખાતે એ વીશે મસલત કરવામાં આવી હતી તા. ૧૫-૧-૧૯૨૦ને દીને એમણે એ બાબતમાં એક ભાષણ આપ્યું હતું અને તે પછી એ વીશે ચર્ચા પણ ચલાવવામાં આવી હતી જે દરમ્યાન એમને પુછવામાં આવ્યું હતું કે ચારથી પાંચ કરોડ મનુષ્યોની વસ્તીવાળો દેશ એક વેપારી કોલેજ નીભાવવા માટે પુરતો યથ પડે કે નહીં? મી. પર્સી એનેસ્ટીએ એના ઉત્તરમાં હા પાડી હતી પણ એમને ભય છે કે જે સંલેગોમાં એ હા પાડવામાં આવી છે તે વીશે ત્યાંના અથેસસીટનું ધ્યાન બરાબર ખેંચાયું નહીં હોય. મી. પર્સીએ વેપારી કેળવણી માટે ઇંગ્લાંડ વગેરે દેશોમાં જે પદ્ધતી હાલ સ્વીકારવામાં આવે છે તે વીશે ખાસ ધ્યાન ખેંચ્યું છે અને એ કેળવણી માટેની ગોઠવણોમાં સરકારનાં કરતાં વેપારી વર્ગનો વધારે હાથ રહે છે તે બતાવ્યું છે. હાલ મુંબઈમાં એ બાબતમાં જે ગોઠવણો છે તેમાં વેપારી વર્ગનો અવાજ એટલો થોડો છે કે એ શિક્ષણ ઉપર દેખરેખ રાખનારી સંસ્થાને યુનીવર્સિટી નામ શોભે છે કે કેમ તે વીશે શંકા રહે. મી. પર્સી જણાવે છે કે:—

“It is the absence of control by the business world that makes the management of our only Indian University College of Commerce defective. It is run directly by Government; conditions in India perhaps make this inevitable, but undiluted Government control is undesirable because of its aloofness and inelasticity. It should therefore be modified. To make the organisation of such a college a success we need control through a committee on which Government, the University, and the business community are all represented. These three controlling influences should be brought into contact.”

ધી બેરો ટાઈલ માટ ૨૧ બેક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

એટલે કે વેપારી કેળવણી આપનારી જે એક કેલેજ હોવામાં છે, તે આ સીડનહેમ કેલેજ આફ્રિકામાં છે. પણ તેમાં વેપારી વર્ગના કાળુ નથી તે એક ખોડ છે. એને હાલ માત્ર સરકાર ચલાવે છે. હાલના હાલના સંજોગોમાં કદાચ એમ ક્યાં વગર છૂટકો નહીં હોય પણ સરકારના હાથમાં સંપૂર્ણ કાળુ રહે એ ઇન્ટ નથી કારણ કે તે આવી રહે અને વ્યવસ્થામાં વખતો વખત જરૂર પડે તે પ્રમાણે ફેરફાર થઈ શકે નહીં, તેટલા માટે હાલની વ્યવસ્થા સુધારવી પડે છે. સરકાર, યુનીવર્સિટી તથા વેપારી વર્ગ એ ત્રણેના પ્રતીનીધીઓની બનેલી કમીટીના હાથમાં એનો કાળુ મુકાય તોજ એ કેલેજ ફતેહવંત થાય. એ ત્રણેને એ કાર્યમાં ભોળવવા જોઈએ.

મી. પર્સી એનેસ્ટી જેવા સરકારો અને જોખમદાર અમલદારની આ ટીકા પ્રછી આપણે આશા રાખીશું કે હિંદી વેપારી કોમને યુનીવર્સિટીની કોમર્સ ફેકલ્ટીમાં પ્રતીનીધી મોકલવાનો હક જલદી આપવામાં આવશે અને એ રીતે યુનીવર્સિટીના બંધારણમાં હાલ રહેલી ખોડ દૂર કરી એનું નામ સાર્થક કરવામાં આવશે. મદ્રાસમાં વેપારી કેલેજ કહાડવામાં આવે તો તેની ઉપર દેશના વેપારી વર્ગના પણ કાળુ એજ પ્રમાણે રાખવો જોઈએ.

વેપારી કેળવણી કેવા પ્રકારની હોવાં જોઈએ એ બીજા પ્રશ્ન છે. બીજા હુન્નરોની માફક વેપાર કેમ કરવો એ શીખવવાનો પ્રયત્ન ગમે તેટલો યોગ્ય હોય તો પણ તેટલા શીક્ષણથીજ એ લેનાર વીદ્યાર્થી ફતેહવંત વેપારી બની શકે એ આશા રાખી શકાય નહીં આ રીતની ટીકાએ કેળવણીની કીમત ઉતારી પાડવ. માટે કરવામાં આવે છે પણ તે વેળા એ વાત ભુલી જવાય છે કે શાળામાં અથવા શાળા બહાર પણ એ કેળવણી લીધા વગર કોઈ પણ વ્યક્તિ વેપારી ફતેહવંત કારકીર્દિ ભોગવી શકતો નથી અને તેથી યોગ્ય સમયે, યોગ્ય સંજોગોમાં એ કેળવણી આપવાની જોડવણી કરવી સારી અને દેશની પ્રગતિ ઘાટે જરૂરની ગણવો જોઈએ. મી. પર્સી એ વિભાગ પાડે છે. પત્રવ્યહાર, નામુંડામું, વેપારી હીસાબ, ટાઇપ સમ્પ્રદીય વગેરે જે વિષયોનું જ્ઞાન નોંધર વર્ગમાં હોવાની ઇચ્છા રાખી શકાય તે સર્વ વિષયોને વેપારી કેળવણીના નીચલા વીભાગમાં મુકી, અર્થશાસ્ત્ર, વેપારોભૂગોળ, આંકડા શાસ્ત્ર, શરતી ધંધો વગેરેને ઉપલા વિભાગમાં મુક્યા છે. આ વર્ગીકરણ વીશે ચર્ચા અહીં નહીં કરીએ કેમ કે તે માત્ર ઝીણી વીગતની જાખફ છે. એ નીચલા વિભાગનું શીક્ષણ દેશી ભાષામાં અપાય તેમાં મી. પર્સી એનેસ્ટી કશું વાંધો લેવા જેવું ગણવા નહીં. ઉપલા વિભાગનું શીક્ષણ અંગ્રેજી ભાષા મારફતે કેલેજમાં અપાય તે માટે એમને આગ્રહ હોય એમ લાગે છે એમને લાગે છે કે એ વિષયો સમગ્ર શકાય એટલું સામાન્ય જ્ઞાન વિદ્યાર્થીઓમાં કોઈ પણ અમુક પૈરણમાં કે અમુક ઉમરે એકદમ આવી જાય એ માનવું ભલે ભરેલું છે અને એ વિષય શોખવતી વેળા અંગ્રેજી ભાષાનો તથા તેમાં લખાયેલાં પુસ્તકોનો ઉપયોગ કરવા ત્રાસે પ્રતીબંધ ન મુકતાં દેશી ભાષામાં એ શીક્ષણ આપવાની છૂટ રાખવામાં આવે તો વધારે લાભ થવાનો સંભવ રહે. ખરી વાત એ છે કે પાઠશાળાઓમાં દાખલ કરી શરીરે એવા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યાની અમુક હદ હંમેશા રાખવી પડે છે તેજ વેળા પોતાની મેળે. અથવા ખાનગી શીક્ષકની મદદથી ઘરમાં એવો અભ્યાસ વધારનારાઓની સંખ્યા જેમ વધે તેમ દેશની પ્રગતિ વધારે સહેલી થઈ પડે અને તેટલા માટે એ વિષયનું જ્ઞાન આપનારાં પુસ્તકો એવા હોવાં જોઈએ કે જે એવા પ્રાંદ વિદ્યાર્થીઓ ધરે વાંચી શકે અને એ તે દેશી ભાષામાં હોય તો આ રીતે એનો વીશેષ ઉપયોગ થાય. એ કારણથી અને ઉચું વેપારી શીક્ષણ પણ દેશી ભાષા મારફતે અપાય તે વીશેષ પસંદ કરીએ છીએ.

મેટ્રીક શીર્ષકથી બીરોગિનો આરોગ્ય ચોક્કસ છે

આવા શીક્ષણને યુનીવર્સિટીએ પદવી આપવી યોગ્ય થઇ પડે કે કેમ તે બીજા પ્રશ્ન છે. અમે હલગીર છીએ કે એવી પદવી આપવાની જરૂર કલકત્તા યુનીવર્સિટી કમીશને સ્પષ્ટ કીતે સ્વીકારી નથી. દેશની ઉત્તતીને માટે જે પ્રકારની કેળવણીનો લાભ લેનારની સંખ્યા વધારવાના પ્રયત્નો કરવા ઇષ્ટ હોય તે સર્વને માટે પદવી દાન જરૂરનું ગણાવું જોઇએ. વળી જે કેળવણી લીધેલી હોવાનો પુરાવો બીજી રીતે સહેલાઇથી રજૂ કરી શકાય એમ ન હોય તેવી કેળવણી લીધા બાદ વિદ્યાર્થીને એ લીધેલી હોવા બાબતનું પ્રમાણ પત્ર મેળવવાનો હક ગણવો જોઇએ. એને પદવી ગણે કે સર્ટીફિકેટ ગણે પણ એની ખરી યોગ્યતા તો એ શીક્ષણમાં છે. લંડન એગ્રીકલ્ટર એન્ડ ફોર્સ્ટ તરફથી નાનુંકાનું વગેરે વીધ્યમાં લેવાતી પરીક્ષાઓમાં હીંદના વિદ્યાર્થીઓની સારી સંખ્યા ભેમે છે અને તેમને મળતાં સર્ટીફિકેટ પદવીની ગરજ સારે છે. અમે ઇચ્છીએ કે હીંદમાં વેપારી કેસેબમાં અપાતી કેળવણી ઉચ્ચ પ્રકારની રહે અને તેને પદવી આપવાનું હીંદની દરેક યુનીવર્સિટી યોગ્ય ગણે. પદવી આપવાથી એવા અભ્યાસને ઉત્તેજન મળશે એ વાત ભુલવા જેવી નથી. સુખધર્મમાં વેપારી ડીગ્રી મેળવી બહાર પડેલા ગ્રેજ્યુએટોને વેપારી આતમે પેતાના ધંધામાં નોકરીએ શાખતી વેળા સારા પગારથી શરૂઆત કરો ઉત્તેજન આપ્યું છે તે બતાવે છે કે વેપારી વર્ગ એ કેળવણી માટે સારી કદર બતાવે છે. એવા સંગીન પુરાવા પછી એ કેળવણી યુનીવર્સિટી તરફની પદવીને યોગ્ય નથી એમ માનવામાં ભૂલ જ થશે.

પરદેશી સાથેના વેપાર ઉપર હિંદીના ભાવની અસર

લડાઈને લીધે કેટલાક દેશોનો વેપાર સુધાઈ ગયો હતો તે હજી આગલી સ્થિતિએ આવ્યો નથી અને લડાઈ પછી દેશ પરદેશ વચેની હિંદીના ભાવોમાં થયેલી ઉધણ પાછલને લીધે પણ વેપાર ઉદ્યોગને ઘટ્ટી હાની પહોંચવાની જીક ગખવામાં આવે છે. તેમ છતાં ખરી વાત એ છે કે લડાઈ થઈ ન હોત તો પણ દરેક દેશે પોતાની આયાત તથા નીકાશનાં પાસાં લગભગ સરખાં કરવાં પડતજ. લડાઈને લીધે ઉદ્યોગને થયેલું નુકસાન જેમ ઘણું છે તેમ જે ચીજ અગાઉ બનતી ન હતી તે ચીજ બનાવવાનું ઘણું દેશોમાં શરૂ થયું છે તે બુલી જવા જેવી બીના નથી. તે ઉપરાંત યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ એન્ડ અમેરિકા જેવા જે દેશોમાંથી ચલણ માટે જોઈતું સોનું રૂપું મળી શકે એમ છે ત્યાં પોતાનાથી બને તેટલી માલ મોકલવાને સર્વ દેશો તૈયાર થયા છે. ત્યાં ૧૯૧૮માં યુરોપના દેશોમાંથી આયાત થયેલો માલ લગભગ બનાંશ કરોડ ડોલર જેટલો હતો તેમાં વધારો થયાથી ૧૯૧૯માં એ આયાત પંચોતર કરોડ ડોલર જેટલી થઈ હતી. માલના ભાવમાં વધારો થવાને પરીણામે એ આયાત થયેલા માલની કીંમત વધારે મોટી દેખાતી હોય એ કેટલેક અંશે સંભવીત છે પણ તે છતાં માલની આયાતનો જ્યો પછ વધ્યો છે એમાં શંક નથી. આ જ્યો જ્યારે એટલો વધી જશે કે લડાઈ દરમ્યાન અમેરિકા પાસેથી ઉછીનાં લીધેલાં નાણાં તથા ત્યાંથી મેળવેલાં માલનાં નાણાં પાછાં અપાઇ જાય ત્યાં સુધી હિંદીના સાથે લડાઈ અગાઉની હદે આવી પહોંચવાનો સંભવ નથી. એ સ્થિતિ આવવા અગાઉ કદાચ દસ વરસ નીકળી જશે એમ ધારવામાં આવતું હતું પણ વેપાર ઉપર હિંદીના ભાવની અસર એવી સચોટ છે કે એ સ્થિતિ જલ્દી આવે તો આશ્ચર્ય

ધી બેગ્ગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક્ટીટ, ફોર્ટ સુબધ.

પામવાનું નથી. ૩ અને એવો જે માલ કેટલાક વખત અગાઉ અમેરીકા પાસેથી યુરોપનાં વેપારીઓએ ખરીદ્યો હતો તે માલ અત્યારે પાછો અમેરીકા ખાતે મોકલી આપવાનું ઘોષાય છે. એમ કરવામાં એ લાવ લઈના માટે થયેલો તુરનો વીમા ભાટેનો તથા એવોજ ઘીજી બધો ખર્ચ હુંડીના ભાવમાં થયેલા તફાવતને લીધે નજીવો થઈ પડે છે. ન્યુયૉર્ક ખાતે પ્રગટ થતાં કોમસ એડ ફીનાન્સ પત્રના તા. ૧૮-૨-૧૯૨૦ના અંકમાં એવે સુધી જણાવવામાં આવ્યું છે કે ફની ત્રણ હજાર ગાંસડી લીવરપુશથી અમેરીકાના ગાલ્વેસ્ટન બંદર ખાતે હમણાં પાછી મોકલવામાં આવી છે. જો આ પ્રમાણે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી માલ આયાત કરવાનું ઘટે અને ત્યાં માલ મોકલવાનું વધે તો હુંડીનો ભાવ લડાઈ અગાઉની સ્થિતી પર આવી જવાને બહુ વાર નજ લાગે. હોંદની ઇંગ્લાંડ સાથેની હુંડીનો વ્યવહાર અત્યારે ઘણો અસ્થિર લાગે છે. તેમાં પણ એ પછી પ્રાંઈક સ્થિતિ આવશે. હાલ તો હોંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવ સોળ પેન્સ જેટલા ઓછા રહે તો હોંદમાં ખનતી ચીજો માટે દુનીયામાં એટલી માગણી છે કે તેના ભાવમાં અતીશય વધારો થયા વગર રહે નહીં અને એવો વધારો ધર્તા પ્રગમાં શાંતિ જળવાય નહીં એવો ભય માની લઈને તાગદર સરકાર એવી રાજનીતી પાળે છે કે જેને લીધે હુંડીના ભાવ ઉંચા રહે અને હિંદમાં ખનતી ચીજોના ભાવ નીચા રહે. આ રાજનીતીની દૃષ્ટિએ જોઈએ તો એને સોનાના કે ચાંદીના ભાવ સાથે જોઈ કાંઈ પણ સંબંધ ન હોય એવી એ વાત થઈ પડે છે. ખીજી રીતે જોઈએ તો જેમ ચાંદીનો ભાવ વધે તેમ હોંદી પ્રધાનની હુંડીનો ભાવ પણ વધારવો અને અને એ ઘટે તેમ આ પણ તેજ પ્રમાણે ઘટાડવો એ રાજનીતી પાળવામાં આવે તો હોંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવો કે ઇ પણ વેળા સ્થિર રહેવાનો સંભવ પણ ન રહે. હોંદમાં સોનાનું ધોરણ છે એ દેહેનું તો તાત્ત્વ મોંઘ્યા છે. હોંદમાં ખનતી ચીજોના ભાવો કે હોંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવો સોનાની મીંમતાના પ્રમાણમાં વધે ઘટે એવું છેલાં કેટલાક વરસમાં સરકાર વધે પડવાથી અત્યાર સુધી જાન્યુ નથી અને જ્યાં સુધી ઇંગ્લાંડ પાસે ત્યાની ચલણી મોટો વટાવવા માટે જોઈતું સોનું એકદુરંધાય ત્યાં સુધી હોંદની હુંડીને સ્વાભાવીક ગતિએજ લાવવા દેવામાં આવનાર નથી એટલી સોનાનું ધોરણ હોંદમાં પ્રવર્તે છે એ ખ્યાલ બાનુએ સુકવોજ ઠીક થઈ પડશે. ચાંદીના ભાવ વધે તેમ હોંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવ વધારવા એ રાજનીતી નામદાર સરકાર અખત્યાર કરી છે અને તે ચાલુ રાખવામાં આવે એવો સંભવ માની લેવો પડે છે. તે પછી કે ચાંદીનો ભાવ ખીતર ચેન્સથી નીચો બન્ય તે વેળા હોંદી પ્રધાનની હુંડીનો ભાવ એ શીર્ષીંગ કરતાં નીચો જવા ન દેવાનો રાજનીતિ સરકાર પાળશે એવી ખાતરી રાખવાને આપણને કારણ છે. એ પ્રયત્નમાં કેટલો અંશે કતેહ મળશે એ એક સવાલ છે અને તેનો જવાબ આપવા માટે વીગત વાર તપાસ લેવી જોઈએ તે અંગે લઈ શકાય તેમ નથી. અંગ્રે માત્ર એક વાત ઉપર ધ્યાન ધેંચવું જે ગ્ય થઈ પડશે કે હિંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવો ગમે તેવા હોય તો પણ માલ બનાવવાની જે શક્તિ યુરોપના દેશોમાં અત્યારે છે તે એટલી થોડી છે અને તેમાં હવે પછી મોટો વધારો ઝડપથી થવાને સંભવ એટલી થોડો છે કે પરદેશી માલની આયાતથી હોંદમાં ભાવો ગમડી જવાનો ભય નહીં જવોજ ગણવો જોઈએ. ખીજી રીતે જોતાં એ સર્વ પરદેશોમાં માલની હાજત એટલી છે કે હોંદી માલની નીકાશ ઘટવાના સંભવ કરતાં વધવાનો સંભવ વધારે ગણવો જોઈએ. હોંદના વેપારની આ સ્થિતિનો લાભ લઈ તેના ઉદ્યોગોને વધારે સારા પાયા ઉપર સુકવાને એટલી ખાતરી અને દુર અદેશીથી પ્રયત્ન કરવામાં આવશે તેટલાં પ્રમાણમાં હોંદનું ડબ્બાણ સાધી શકાયો.

હીસાબ રાખવાની રીત.

માલ વેચતી વેળાના ભાવ કેટલા નફાકારક છે તે નક્કી કરી અતીશય નફો કરતા હોય તેમનો હાંક કરવાનું ઇંગ્લંડના કાયદામાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે. એ નફો નક્કી કરતી વેળા માલની પડત કીંમત કદ ગણવી તે વીશે લંડનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કાઉન્સિલે કરેલો એક ઠરાવ ઇંગ્લંડની સરકારે કબુલ રાખેલો જણાવવામાં આવે છે. એ ઠરાવ એવો હતો કે માલ ખનાવતાં થયેલો ખર્ચ પડત કીંમત તરીકે ન ગણવો પણ હમણાં એવો માલ ખનાવવામાં આવે તો કેટલો ખર્ચ થાય તે ગણવો. હાખલા તરીકે ચોપડી છપાવવા માટે અગાઉ ખરીદેલા કાગળ વાપરવામાં આવ્યા હોય તો ખર્ચ થયેલી રકમ ઓછી દેખાય પણ એને બદલે એ કાગળ હાલ ખર્ચ કરતો વેળા જે ખર્ચ થાય તે ગણવામાં આવે અને તે પ્રમાણે ચોપડીની કીંમત રાખવામાં આવે તો તેમાં થતો નફો અવિચલ રીતે થયેલો ગણવો ન જોઈએ કેમકે વાપરેલા કાગળને બદલે કાગળનો નવો જથ્થો લેવો પડે તે વેળા હાલના ભાવ ખર્ચવા પડે. આ ઠરાવની ચોખ્ખતા વીશે વીવેચન કરવાનો અત્રે ઉપયોગ નથી. આપણે માત્ર એટલું જ જોઈએ થઈ પડશે કે લડાઈને લીધે થયેલા નફા ઉપરનો જે કર હીંદમાં એક્સેસ પ્રોફીટ ટેક્સ નામથી નખાયો તેમાં ઉપર દર્શાવેલો નીચમ ક્યાનમાં લેવાયો લાગતો નથી. કેમ કે જેમ જેમ જુનો માલ વપરાય તેમ તેની મુળ કીંમત પડત ખર્ચ ખાતે ઉધારાય અને નવો લેવાય તેમાં વધારે ખર્ચ થાય તો કંપની પાસે શીલીકમા પડેલો એ નવો માલ નવી અર્થાત વધારે કીંમતે સરવાયામાં આવે એવી રીતે હીસાબ રાખવાનું ધોરણ નામદાર સરકારે એ કાયદાની રૂયે બહાલ રાખ્યું છે. અમને નથી લાગતું કે લંડનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે કરેલા ઠરાવને અમલમાં મુકતા હોય એવી રીતે કોઈ કંપની પોતાના હીસાબ તૈયાર કરે તો સરકાર તેને એ કાયદાની રૂયે કર નક્કી કરતી વેળા સ્વીકારે. આ ઉપરથી એક વાત નક્કી કરવાની જરૂર વીશે વેપારી વર્ગે ધ્યાન આપવાની અગત્ય દીસે છે. તે એજ છે કે હીસાબ રાખવાની રીત બધે એક સરખી રખાવવી જોઈએ. જુદા જુદા વેપારીઓ જુદી જુદી રીતે રાખે તો તેમાં ઉપર દર્શાવ્યું તેમ જુદા જુદા નીચમોને અનુસરવાનું ખની શકે અને તેને પરીણામે નફો વધારે ઓછો દર્શાવી કંપનીના શેરોના ભાવો બજારમાં વધારી કે ઘટાડી દેવામાં આવે એ અશકય નથી. કેટલીક મીલના શેરોના ભાવમાં થોડાક વખત અગાઉ જે મોટી વધઘટ અહીંના બજારમાં થઈ છે તેનાં મુળ વપાસતાં આવાં હીસાબી ધોરણની હેર ફેર માલમ પડી આવશે. કેટલીક કંપનીઓ કે અગર સુવર ખરીદે અને તેને અનુસરતા ભાવે લાંબી મુદતની લીલી-વરીતું સુવર કે કાપડ વેચે તો એ જે વચેના ગાળામાંથી મજૂરી વગેરેનો ખર્ચ જતા જે રહે તે રકમ કંપનીની નફાની રકમ ગણાય. પણ તેને બદલે એ લીલીવરીની મુદત આવવા અગાઉ માલના ભાવ વધે કે ઘટે તો તે બનેલા માલના અથવા કાચા માલનો બજાર-ભાવે થતી કીમત પ્રમાણે રટોક ગણી હીસાબ બંધ કરવાનું ધોરણ રખાવ ત્યારે તેમાં ખોટી રીતે નફો કે નુકશાન દેખાય. આવી રીતે હીસાબમાં ગરબડ કરવામાં આવે છે અને તે હીસાબો ઓડીટરો પસાર કરે છે- એટલે શેર હોલ્ડરોનો મોટો

લાગ વિધાસથી એ હિસાબ મંજુર રાખે છે અને તેને પરીણમે બજારમાં એવી કંપનીઓના શેરામાં ઉચલપાચલ થાય છે. અમને ખાતરી છે કે એવી ઉચલપાચલ કરી તે દ્વારા સટેા ખેલનારને ઉત્તેજન આપવાની સરકારની ઇચ્છા નથી અને એવી રીતે સટેા ચાલે તેના લાભ લેવાની વૃત્તિ જ્યાં જ્યાં હોય ત્યાં ત્યાં તેને અંકુશમાં રાખવા માટે નામદાર સરકાર ના પાડશે નહિ; પણ એ કાર્ય કાયદામાં સુધારો કર્યાથી જ બની શકે અને એવો સુધારો કરવાનું કાર્ય ધરવા અગાઉ એવા કાખલા એકલા થવા જોઈએ કે જેમાં આવી રીતે ઉચલપાચલને ઉત્તેજન આપવામાં આવ્યું હોય. એવા કાખલા પકડાય તે માટેનો ઇલાજ તેટલા માટે પહેલેથીજ લેવો જોઈએ અને તે એ છે કે હિસાબ રાખવાની પદ્ધતી દરેક ધંધા માટે વીગતવાર રીતે કાયદા કાનુનથી નક્કી કરવી. એક બીજું કહાંત અત્રે આપવું યોગ્ય પડશે. એક બેંક કોઇ કંપનીના શેરા માટે ધરાક મેળવી આપવાનું મારે લે તો તે માટેની જોખમદારી તેના સરવાલામાં બેઉ બાજુ એક સરખી રકમની દેખાડાય છે અને તેમ કરતી વેળાં એવું માની લેવામાં આવે છે કે એ પ્રમાણે ધરાક મેળવી આપવા માટે કરાવેલો દીવસ આવી લાગશે ત્યારે તે કામ પાર પાડતી વેળા બેંકને જોટ જશે નહીં. આથી એ કાર્યમાં દલાલી તરીકે મળવાની રકમ જો કે કમાણી તરીકે તુરત ગણવાની જુલ ન કરાય તો પણ એ શેરાના ધરાક એને સરભર ભાવે રાખશે એમ ગણી સરવાલામાં આપણુ બાજુ ઉપર એ શેરા સરભર ભાવે દેખાડાય છે. કાયદાની રૂયે એવું કરાવવામાં પણ આવ્યું છે કે જે જે રકમ ધીરવામાં આવી હોય તે બધી સધર છે કે કેમ તરખટ રીતે સરવાલામાં બતાવવું. આ કલમ આવા શેરાની જોખમદારીને લાગુ પડતી નથી. તેમ જો એ શેરાના બજાર ભાવ સરભર હોય તો બેંકની પાસે તેની ચોટી સંખ્યા હોવાને લીધેજ નુકશાન જશે એમ પુરપાર કરવું પણ મુશ્કેલજ થઇ પડે. વેપારીઓ તેમ છતાં સમજી શકશે કે રોજ બપોત હોય તે કરતાં પાંચ કે દસ ગણી સંખ્યામાં એકજ જાતના શેરા બજારમાં વેચાવા આવે તો તેના ભાવ ટકી ન રહે. એવા સંજોગોમાં ફેટલા શેરા પાસે હોય તો બજાર ભાવે ગણવા યોગ્ય થઇ પડે અને ફેટલા હોય તો સામટા વેચવામાં જનારો જોટનો સંભવ ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ તે નક્કી કરવું જરૂરજ ગણવું જોઈએ. આ મુજો હિસાબ રાખવાની રીતના પેટામાં સમાધાન થય છે. ઉપર દર્શાવેલા તથા એવા બીજા જે જે સુદા નીકળે તે પીચે ઓડીટરોનું જે મંહણ મુબંધમાં છે તેણે તપાસ કરી ચોતાની તરફથી યોગ્ય લાગે તેવી લલામણો પ્રગત પાસે તેમજ સરકાર પાસે રજુ કરવી ઘટે છે.

ઇગ્લંડની નેશનલ શ્રીઝીકલ લેબોરેટરીએ ઠરાવ કર્યો છે કે જે માલ એણે નક્કી કરેલા નમુના પ્રમાણે હશે તેની ઉપર 'Z' અને 'K0' એવી નીશાની કરવા દેવામાં આવશે.

અધિપતીની નોંધ.

દુનીયામાં જે હીરા આજ મુઘીમાં ખાણોમાંથી કાઢવામાં આવેલા છે તેને લગતા આંકડા અમેરીકામાં આવેલાં ચીકાગો ખાણેના એક આંકડા સાચીએ એકડા કર્યા છે જે ઉપરથી જણાય છે કે એ સર્વ હીરાઓને એક જગ્યાએ એકડા કર્યા હોય તો એક ગાડું ભરાય. એ સઘળા મળી ૪,૬૩,૫૫,૪૭૪ કેરેટ થાય અને તેનું વજન ચાડાદસ ટન જેટલું થાય. ને દરેક કેરેટ હીડ ત્રણસો ડાલરની કીંમત ગણીએ તો એની કીંમત લગભગ ચૈલે અબજ ડોલર થાય. એમાં મોટો ભાગ આફ્રીકાની પેરાશને છે જે ૧૭,૦૫,૭૪,૦૦૦ કેરેટ જેટલો છે, બ્યારે હીંદમાં થયેલી હીરાની પેદાશ પાંચ કરોડ કેરેટ જેટલી છે.

નોકરવર્ગને વણાટ કામનું શીલણ આપવા માટે મારશીટની કાપડ બજાર હીત વર્ધક સમાજે કહાડેલી ઉદ્યોગશાળા પ્રત્યે વાંચકોનું ધ્યાન ખેંચતાં અમને આનંદ થાય છે. એવી શાળાઓ દ્વારા જે થોડાક નોકરો પણ એ ઉદ્યોગ શીખી હાલતા કરતાં વધારે નફાકારક કામ મેળવી શકશે તો તેઓ પોતાનેજ નહીં પણ એ નોકર વર્ગને સર્વને ધણો લાભ કરી શકશે. કેમકે એ નોકરોની છેલ્લી હડતાળ વેળા આપણે એટલું હતું તેમ હાલ એ વર્ગની સંખ્યામાં જે નવો વધારો થતો રહે છે તે એવા પ્રકારનો હોય છે કે એ આખો વર્ગ તેમના રાજના કાર્યમાં અમુક હદ કરતાં વધારે સારી રીતી પ્રાપ્ત કરે એવી આશા રખાયજ નહીં. જો એવા હુખદાયક સંજોગોમાં પોતાનું ભરણપોશણ મેળવવા માટેજ એ નોકરીમાં દાખલ થયતા થોડાક યુવાનો પણ આ ઉદ્યોગદ્વારા સ્વતંત્ર રીતે પોતાનું શુભરાત મેળવી શકે તો એ વર્ગ ઉપરથી એટલી સંખ્યાના નીભાવ જેટલો હરીફાઈને લાય ઓછો થાય એટલુંજ નહીં પણ જો બાકીના નોકરો પણ તેમના ચાલુ કામકાજ માટે તેમના શેઠ પાસેથી નીભાવ પુરતી આવક પણ મેળવી ન શકે તો તેઓ પણ હીંદના આ પુરાણા ઉદ્યોગમાં ભેડાય. મીલના ઉદ્યોગની સાથે હાથે કાપડ બનાવવાના ઉદ્યોગની હરીફાઈ એવા પ્રકારની છે કે એ એમાં કોણ જીતશે તે વીશે ખાતરીપુર્વક અભિપ્રાય આપી શકાય તેમ નથી પણ ગમે તેવી સખત હરીફાઈ છતાં હાથે કાપડ વણવાના ઉદ્યોગ નીભાવ માટેનાં સાધન પુરં પાડવા જેટલો ઉપયોગી છે એ વીશે શંકાને સ્થાન નથી અને તેથી હાથે કાપડ વણવાના ઉદ્યોગ માટે વાકીમ આપનારી આવી શાળાઓ આવકારદાયકજ ગણાયે.

સંખ્યા કામને લગતા એબ્રેનો વેપાર હીંદમાં ફેટલો છે તે વીશે ૧૯૧૭-૧૮ ના વરસને લગતા આંકડા ઉપરથી માલમ પડે છે કે લગાઈ અગાઉ હીંદમાં આયાત થતા સંખ્યા કામમાં મોટો ભાગ બ્રીટીશ હતો. તે પછી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ તથા જાપાનથી વધારે પ્રમાણમાં એ માલ હીંદમાં આવવા લાગ્યો છે. સંખ્યા કામને લગતાં એબ્રેનો, વીજળીને લગતું સંખ્યા કામ, અને ખાણોને લગતું સંખ્યા કામ એ બાબતોમાં અમેરીકાએ એવો પગદંડો જમાવ્યો છે કે એને પાછા હાથવાતું મુશ્કેલ થઈ પડશે. હવે હીંદમાં ઉદ્યોગો વધવા જશે ત્યારે સંખ્યા કામને લગતાં એબ્રેનો અપાવવા માટે સારી ગોઠવણ કરી શકાય તો તેથી લાભ થયા વગર રહે નહીં. આગળ જવાં જરમની.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ સીટ ફોર્ટ મુંબઈ

પણ હરીફાઈ કરવા લાગશે. હવે ઇંગ્લંડમાં માત્ર ખરીદવાનું કમી થશે અને તેને બદલે એ માટેના ટેન્ડરો હીંદમાં માગવામાં આવશે તે વેળા ઇંગ્લંડના કે અમેરીકાના જે જે માલ બનાવનારાઓ પોતાની શાખા કે આડત હીંદમાં રાખી બેઠા હશે તેઓ તેનો વધારે લાભ લઈ શકશે.

રેલ્વે મારફતે માલ જ્યાં મોકલવાનો હોય ત્યાં પહોંચે તે પછી માલ ઉતારી લેવામાં હીલ થાય તે માટે નુકશાનીની રકમ રેલ્વેવાળાઓ વેપારી પાસેથી ભરી લે છે તે માટેના દરમાં વધારો કરવામાં આવતા ઇંગ્લંડમાં જ્યુરી ખાતેની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે કરાવ કર્યો કે રેલ્વેવાળાઓ માલની લાવલઇખત કરવામાં એકરકારીથી હીલ કરે તો તે માટેની નુકશાની રેલ્વેવાળાઓ પાસેથી વેપારીઓ ભરી લઈ શકે એવી ગોઠવણ પણ કાયદામાં થવી જોઈએ એવી રીતની હીલથી વેપારીઓને ઘણું નુકશાન ગયેલું હોય એવા દાખલાઓ એકઠા કરવામાં આવ્યા હતા અને તે વીશે મીજી ચેમ્બરેને વાકેફ કરવાનો પણ દરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. હીંદમાં પણ આવા દાખલાની નવાઈ નથી. એવા દાખલાઓ વીશેની ખબરો બેગી કરી અને પણ વેપારી વર્ગ એવીજ માગણી કરે તો અચોક્કસ કે આશ્ચર્યકારક નથી.

પરદેશમાં કોઈ પણ ચીજ ખરીદવાની કે વેચવાની જે સત્તા નામદાર સરકાર અત્યારે ધરાવતી હોય તેના ઉપયોગ હવે પછી પાર્લામેન્ટની રજા પહેલેથી મેળવ્યા વગર કરવો નહીં જોઈએ અને દેશ-પરદેશ વચ્ચેના વેપારને અંગે થતી લેવડદેવડમાં સરકારે પાર્લામેન્ટની પહેલેથી મંજૂરી લીધા વગર લાગ લેવો ન જોઈએ એવી ભલામણ લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પ્રીન્સીપલ વીલાગે કરી છે. હીંદના વેપારીઓનો અભિપ્રાય માગવામાં આવે તો અમારી ખાતરી છે કે એવોજ અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યા વગર રહે નહીં. હીંદી સરકાર જ્યાં કુધી વેપારના છુટાપણાનો મીઠાંત વડી સરકારની આજ્ઞાને અનુસરીને પાળતી હતી ત્યાં કુધી હીંદને હીસાબે ઇંગ્લંડમાં ખરીદી કરવા કે લોન ઉઠા કરવા કે પરદેશથી ચાંદી ખરીદવા શોવાય વેપારમાં લાગ લેતી નહીં પણ લડાઈ દરમ્યાન ઘઉં હીંદમાંથી ખરીદ કરી મીનરાજ્યોને પુરા પાડવાનું કામ હીંદી જરૂર ત્યાર પછી તેની વેપારી રાજનીતી પણ બદલાઈ છે અને જો કે નવી રાજનીતીને સાંપ્રત જ્યની ઓલોગીક ઉલ્લત્તીની રાજનીતી તરીકે ઓળખાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે તો પણ નવી રાજનીતીમાં વેપારના છુટાપણાના સીધાંત કેટલે અંશે પળાશે અને ઉલોગને રક્ષણ આપતી વેળા એક દેશને વીચાર કરવામાં આવશે કે સાંપ્રતજ્યના બધાં અંગે સોંધે મીગીને કામ લેશે તે અત્યારે જાહેર થયું નથી અને અમને લાય છે કે સોનાના વેપારમાં મળતો નફો સરકારી તીજેરીમાં નાખવા માટે હીંદમાં સોનાનો આયાત માટે અટકાવ કરવામાં આવ્યો છે તે એ નવી રાજનીતીનેજ આભારી છે. આપણે આશા રાખીશું કે લંડનની ચેમ્બરે ઉઠાવેલો અવાજ સંભળાય અને એમાં દરજીવેલો નીચેમ દુનીયામાં બધે ન સ્વીકારાય તો પણ બ્રીટીશ સાંપ્રતજ્યના બધા વિભાગોમાં અને ખાસ કરીને ઇંગ્લંડમાં તથા હીંદમાં સ્વીકારાય

દુરમન ગજ્યોનો પ્રજા સાથે લડાઈ અગાઉ થયેલી લેવડ દેવડને અંગે વ્યાજ ગણવું કે નહીં તે વીશે કર્નલ જ્યુમેને બ્રીટીશ પાર્લામેન્ટમાં સવાલ પુછ્યો હતો. સર એડવડ કારસને જવાબુ કે એ નાણા બ્રીટીશ પ્રજા પાસેથી દુરમન પ્રજા માગતી હોય તો તેને તેને આપવાનું

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ, ૨૧ એપ્રિલ, ૧૮૮૬, મુંબઈ.

લડાઈ દરમ્યાન સરકારો મનાઈથી 'અટક્યું હતું' એટલે દેવાંદાર ઓટીશ વેપારી એ દેવું ચુકવવાને તૈયાર હોય તો પણ તેમ કરવાની તેને છુટ ન હતી તે જોતાં એવા દેવા ઉપર બાબ આપવા માટે એને બંધાયેલો ગણવો યોગ્ય નથી. સર એ. ગાડીસે જુઓયું કે એવું દેવું દુરમનની પ્રજાને હીસાએ વસુલ કરવા માટે સરકારે અગલદાર નીમ્યો હતો તેને જો એ વકમ ભરવામાં આવી હોય તો તે તારીખથી એની ઉપરનું વ્યાજ ઠમી થાય, પણ જો તેને ન આપવામાં આવી હોય તો તેની ઉપર વ્યાજ લેવાનો દુરમન પ્રજાનો હક લડાઈ અગાઉ હતો તે સુલેહ થયા પછી જતો રહ્યો નથી. દુરમનની પ્રજા પસેથી વસુલ કરવાની રકમને પણ એજ ખીલાંત લાગુ પડે છે. આ સીધાત હીંદના વેપારીઓએ પણ ધ્યાનમાં લેવાનો છે.

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની એ નામથી જે માહસ મેશન એમ. કાનજીની કું. ના પ્રયત્નથી હાલ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે તેને આવકાર આપતાં અમને આનંદ થાય છે વીમા કંપનીના કામગીરમાં અનુભવની જરૂર રહે છે અને એવો અનુભવ ધરાવનારાઓ આ કંપનીમાં આવેવાનું હોવાથી અમે એને માટે સારી આશા રાખીએ છીએ. જાહેર ખબરોના પાનાંમાં એમની જે જાહેર ખબર અમે છાપી છે તેમાં જણાવ્યું છે કે “દેશનો પૈસો દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા સંભવ છે.” આ શબ્દો વાંચતા કોઈકને આશ્ચર્ય પણ લાગે. પરંતુ ખરી વાત એ છે કે બેંકો અને વીમા કંપનીઓ એ જે સાહસો બધા વેપારને ઉપયોગી છે જો દેશમાં દરેક ગામમાં એક નાની સ્વતંત્ર બેંક અને એક વીમા કંપનીની શાખા હોય તો તે ગામના લોકોની કિંમતીને લગતી પ્રત્યેક હકીકત ઉપર પ્રજા ધ્યાન આપવા લાગે. આપણા દેશમકત લાલુ હરદીરાન લાલે એક વાર વાતચીતમાં જણાવ્યું હતું કે દેશમાં ક્યાંકયા ઉદ્યોગો વધારી શકાય એમ છે તે વીરોની “ ઇડરનીયલ સર્વે ” કરશે તો તેને પરીણામે જે અનુમાન ઉપર આવશે તે અમલમાં મુકતી વેળા ઘણી અગવડ પડશે. બજારની સ્થિતિ ઉપર એ ઉદ્યોગોની ખીલવણીનો આધાર હોવાથી એક વેળા ખીલરી શકાય એવા જે ઉદ્યોગ લાગતા હોય તે ખીલ વેળા તેવા ન પણ લાગે અને એવી તપાસ માટે લીધેલી મહેનત બરબાદ પણ થાય પણ વીમા કંપની અને બેંકો એ જે સાહસો જે જે ગામમાં હશે તે તે ગામના લોકોની સ્થિતિ શા કારણથી કેટલી સુધરી અથવા બગડી તે જ નોંધ લેતા રહી એ લોકોને ઉત્તરીમાં મદદ આપવા અને આકૃતમાંથી બચાવવા માટે ચેતાવવાનું કામ એ બેંકો અને વીમા કંપની ઓ કરશે. જે નાણું થોડા વખત માટે જોઈતું હશે તે બેંક આપશે. નાણું ઘણું વખત માટે જોઈતું હશે તેવી રેલ્વેઓ, રીટીમરો, નેહરો, એલીવાડી વગેરેને જોઈતી મદદ વીમા કંપની સહેલાઈથી આપી શકે. આ પ્રમાણે ઉદ્યોગીક ઉત્તરીના કાર્યમાં એ જે સાહસ એવો મહાન ભાગ ભજવે છે કે એવા સાહસો જેમ સ્વદેશી કાપુમાં હોય તેમ બીજેશ લાભકારી થઈ પડ્યા વગર રહે નહીં. અમે આશા રાખીએ છીએ કે આ દેશમાં એ જે પ્રકારના સાહસો યોગ્ય અનુભવીઓની આગેવાની હેઠળ વધે અને તેને પ્રજા યોગ્ય ઉત્તેજન આપે.

બ્રીટીશ કાપડ સુતરમાંથી અમુક માલ માટે હાઈદમાં એક સરખી માગણી રહે છે. વગર ઘોચેલાં ધોતીયાં અને સાડી એવી ચીજોના દ્રષ્ટાંત રૂપે છે સુતરની આયાત હાઈદમાં લડાઈ દરમ્યાન ઘણીજ ઘટી ગઈ હતી અને હાઈદની સ્થાનિક પેદાશ પણ વધી નહીં એટલે જાપાનથી

મારસેલ્સની રંગીન લાઠીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

એની આયાત વધી હતી. ૩૦ થી ઓછા નંબરનું સુતર ખંધુ હીંદી પોતેજ બનાવી લે છે. ૩૧ થી ૪૦ સુધીના નંબરના સુતરમાં ચાર્જો લાગ પોતે બનાવે છે. ૪૦ નંબરના સુતરની આયાતમાં જાપાનનો ભાગ વધારે છે. એથી વધારે ઉંચા નંબરના સુતરની સ્થાનીક પેદાશ હીંદીમાં ૪૦ ટકા જેટલી છે જ્યારે જાકીનો માલ આયાત થાય છે અને તેમાં મોટો ભાગ જાપાનનો હોય છે. ઇંગ્લંડથી માત્ર રંગીન સુતર આવે છે પણ તેમાં પણ જાપાનની હરીફાઈ ઘણી છે. હીંદીમાં કાપડની આયાતમાં લગભગ દરમ્યાન ૭૦ ટકા જેટલો ઘટાડો થયો હતો. એ દરમ્યાન હીંદીમાં કાપડની પેદાશ માત્ર વીસ ટકા જેટલી વધી હતી. હીંદીમાં રંગીન કાપડની પેદાશ ૧૯૧૨-૧૪ માં સાડી એવીસ કરોડ વાર હતી તે ૧૯૧૮-૧૯ માં વધીને ૨૭૮૦ લાખ વાર જેટલી થઈ હતી. ખેતીય કરવાનો ઉદ્યોગ હીંદીમાં હજી બચપણમાં છે અને અત્યારે તો તે નહોતો છે. લેકેશાયરથી જે માલ આવે છે તેવો માલ બનાવવાને હીંદીની મીલોમાં હજી સગવડ નથી. મીલોએ બની શકે તેટલો સર્વ પ્રયત્ન કર્યો છતાં માલની પેદાશમાં ૨૧ ટકા જેટલોજ વધારો શકી હતી. શર્ટીંગ અને શીટીંગ (ચાદરો) માં જાપાનની હરીફાઈ ઘણીજ છે. ટોર્સ આદી કીનારીવાળાં જાપાનની ઝાંધાતીયાં કલકત્તાના બજારમાં વેચાતાં નજરે પડ્યાં છે પણ રંગીન કીનારીવાળાં માલ જાપાન હીંદીને પુરો પાડી શક્યું નથી. ધોયેલા માલમાં સફેદ ડોલ અને શર્ટીંગ જાપાનથી હીંદીમાં આવે છે તે હીંદીને અનુકુળ જણાયું છે અને એ વેપાર વધવાની વક્રી રાખવામાં આવે છે. સફેદ ખારીક મલમલ તથા નેનસુખની બનાવટમાં હજી બ્રીટીશ માલ પોતાનું પદ ટકાવી રહ્યો છે. રંગીન માલ તો ગામદમાં જાપાનથી રંગીન કૃતાલીન હીંદીમાં આવે છે અને રંગીન કાપડની આયાત પણ વધતી જાય છે. લાવ શર્ટીંગ તથા રંગેલાં ડોલનો વેપાર પણ વધે છે.

હીંદીની મીલોનાં સ્પીંડલોની સંખ્યા ૧૯૧૭ ની આખરે ૬૭,૩૮,૬૯૭ જેટલી હતી જ્યારે ઇંગ્લંડમાં તેનો સંખ્યા ૬,૦૯,૭૩,૦૦૦ નો હતી. હુમની સંખ્યા હીંદીમાં ૧,૧૪,૬૨૧ ની હતી ત્યારે ઇંગ્લંડમાં ૮,૦૭,૧૬૩ ની હતી હવે હીંદીની હરીફાઈ વધતી જશે અને એ હરીફાઈ એક બે બતની ચીજમાં નહીં પણ ઘણી જાતના માલમાં થશે. ફેબ્રીકી મીલોનો નાણાં સંબંધી સ્થિતિ સારો છે અને સંખ્યા કામમાં વધારો કરવાની યોજનાઓ ઉપર વીચાર ચાલે છે. હજી પ્રજાનો ફેરો માલ તથા રંગીન કાપડ એ બેમાં ઇંગ્લંડને હીંદીની મીલોની હરીફાઈ નહોતી અને ધોયેલો કાપડના બજારમાં હીંદી મીલો તેમજ જાપાની મીલો બેઠનાં સાથેની હરીફાઈ નહોતી. ૬૦ કરતા વધારે નંબરના સુતરનો તથા તેમાંથી બનતા માલનો બજાર હજી બ્રીટીશ મીલોના હાથમાં રહેશે. મગમગ, નેનસુખ, ખારીક, શર્ટીંગ, ચાદરો અને એવો ઉચો માલ એ વર્ગમાં છે અને તે હીંદીમાં કે જરમનોમાં બનેલો નથી. બડા ધોતીયાંજ બજારમાં હીંદી હરીફાઈ કરે છે પણ જ રીક માલને માટે તે બ્રીટીશ માલવાળાઓ ટકી શકશે. છાપેલાં અને ફેન્સી માલના બજારમાં પણ બ્રીટીશ માલ બપવાનું ચાલુ રહેશે. એ બધા બ્રીટીશ માલ વેચવા માટે ઢાકના ધરતા વધારે સારો જોડવણો કરતી પડશે અને એ માલની લાવણબંધ માટે સ્ટીમરોએ પણ હરીફાઈ ભોગવવી પડશે.

બ્રીટીશ સામ્રાજ્યનો વેપાર—આસ્ટ્રેલીયાની સરકારે તા ૧૪-૧-૧૯૨૦ ને દીને જાહેર કર્યું હતું કે જે માલની બનાવટમાં ખાંચ ટકા કરતા વધારે લોગ જર્મની, આસ્ટ્રીયા, હંગરી, ટર્કી, અને બલ્ગેરીયામાં બનેલો હોય તેની અયાત માટે અનાઇ કરવામાં આવી છે અને એ દેશો ખાતે

ધી જોગે ઠાઇલ માટે ૨૧ એક સોટ ફોર્ટ મુખે.

માલ નીકાશ કરવાની મનાઇ કરવામાં આવી છે. એકોસ્લોવાકીયા વગેરે જે દેશો અગાઉ આસ્ટ્રીયા હંગરીના તાબામાં હતા અને હવે તેનાથી છુટા થયા છે ત્યાંથી માલ આયાત કરી શકાયે અને ત્યાં માલ મોકલી શકાયે. ટર્કીના રાજ્યમાંથી છુટા પડનારા રાજ્યો સાથે વેપાર કરવાની પણ એજ પ્રમાણે છુટ આપવામાં આવશે. ટર્કીના રાજ્યમાંથી કયા ભાગ મીત્ર રાજ્યોના કાયુમાં આવ્યા છે, કયા ભાગ મીત્ર રાજ્યોના કાયુ હેઠલ મેલવામાં આવનાર છે અને કયા ભાગે ટર્કીના કાયુ હેઠલ ચાલુ રહેશે, તે વીશે વીગતવાર ખુબર ઈંગ્લંડના સરકાર પાસેથી વા.૩-૨-૧૯૨૦ ને દીને મગાવવા માટેના તારને સંકેશો મોકલવામાં આવ્યો હતો.

ખાંડ ઉપરની જઠાત નકી કરવા માટે તેના ભાવ મુકરર કરવા સંબંધી નવી ગોઠવણની રૂચે હવે માત્ર જાવાની ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા તે કરતા વધારે સારી જાતની ખાંડની કીમત જાવામાં આવે છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે ગયા જાનેવારી તથા ફેબ્રુઆરી માસમાં આયાત થયેલી એવી ખાંડને જથ્થો તથા તેની સરેરાશ કીમત નીચે પ્રમાણે હતી.

	જથ્થો હંડરવેટ	સરેરાશ કીમત રૂ. આ.
જાનેવારી	૮૩૩૫૫૬	૩૦-૧૨
ફેબ્રુઆરી	૬૬૨૩૬૭	૩૧-૮
માર્ચ	૫૦૩૦૦૪	૩૦-૪
કુલ	૧૯૯૮૯૫૭	૩૦-૮

ગયા જાનેવારી માસમાં આયાત તથા નીકાશ થયેલી ચીજોના ભાવની સરેરાશ આગતાં વરસો સાથે સરખાવીને નીચે આપી છે.

આયાતની ચીજો	વજન અથવા માપ	૧૯૧૪	૧૯૧૯	૧૯૨૦
		રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.
કોલસો	ટન	૧૯-૧૩-૪	૨૩-૦-૦	૩૩-૧૩-૪
ખાંડ	હંડરવેટ	૮-૧૦-૬	૧૫-૧૪-૮	૩૦-૩-૫
ટવીન્ટ એન્ડ ચાર્જ	પાઉન્ડ	૦-૧૫-૮	૨-૪-૬	૨-૧૨-૭
કાપડ કોરુ	વાર	૮-૨-૭	૦-૬-૩	૦-૬-૬
" સફેદ	"	૦-૨-૧૧	૦-૭-૬	૦-૮-૧
" રંગીન	"	૦-૩-૬	૦-૮-૨	૦-૬-૭
નીકાશની ચીજો				
કોલસો	ટન	૮-૪-૧૧	૧૦-૭-૧	૧૨-૮-૨
કોફી	હંડરવેટ	૫૮-૦-૦	૫૩-૧૩-૪	૬૬-૬-૧
ગુળી	"	૨૧૫-૦-૦	૪૦૪-૧૫-૭	૩૬૮-૧૩-૦
ચાખા	"	૬-૬-૨	૬-૪-૪	૮-૧૨-૬
વડિ	"	૫-૮-૩	૧૧-૨-૬	૧૦-૧૦-૪
મે જોનીઝ	ટન	૧૬-૮-૧	૧૮-૮-૬	૧૬-૫-૧
ચા-કાળી	રતલ	૦-૮-૧	૦-૭-૧૧	૦-૮-૬
રૂ	હંડરવેટ	૩૬-૧૫-૫	૮૧-૬-૧	૭૦-૫-૬
જુલ કાચુ	શુષ્ક	૭૪-૫-૭	૭૩-૧૪-૬	૬૭-૧૩-૨
" કોથળા	ન ગ	૦-૫-૧૦	૦-૮-૫	૦-૬-૬
" શુષ્ક કપડુ	વાર	૦-૨-૫	૦-૪-૧	૦-૩-૧૧

મેટેલીક શીલીંગથી પાલ્લી ગને આપડો શોભે છે.

નવાં પેટંટો.

નવી શોધ માટે પેટંટ મેળવવા કાળે ઠલકત્તાની પેટંટ ઓફીસને કરવામાં આવેલી અરજીઓમાંથી કેટલીકનાં નંબર અરજદારનું નામ તથા શોધને લગતી વીગત નીચે દર્શાવી છે:-

- ૫૩૧૧ એ. જે. મેરેટ—ચામડાં બાળવી રાખવાની રીત.
 ૫૩૧૩ એન. કે. આયંગર—પત્ર તથા શીશનામું સાથે રાખવાની રીત.
 ૫૩૧૪ આર. જી. થીફીન—સંજાસની એક નવી ગોઠવણ.
 ૫૩૧૬ સી. એચ. સ્ટીલ—કોલસા વગેરેની ઈંટા બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૧૭ ઇ. પી. સેન્ટ એસ. બ્રેગેન્દા—નવી બલની સાદડી.
 ૫૩૨૧ જે. ડબલ્યુ હુસ્ટ—રેલ્વેનાં ગાડાં, ગાડીયો તથા બારીયો માટેનાં તાળાં.
 ૫૩૨૨ સી. સી. બ્રોગ્રાયન—વીજળીનાં દીવા રાખવાની સુધારેલી રીત.
 ૫૩૨૩ પી. એચ. પદમજી—વીજળીક ચીગ્નલ (નીશાની) આપવાની સુધારેલી રીત.
 ૫૩૨૪ એચ. ફ્રેન્ચ—મકાન બાંધવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૨૭ ડી. થાંટ—ખાંડ તથા સાકર બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૩૬ એસ. બલી—૧૯૨૦-૧૯૭૦ સુધીના ૫૧ વરસનું કેલેન્ડર.
 ૫૩૪૦ ડી. શેશચેતરાવ નાયડુ—પાણીની લીફટમાં સુધારો.
 ૫૩૪૨ એફ. સી. થીફીન—સંજાસ નીચમીત રીને સક્ષ ધાય એવી ગોઠવણમાં સુધારો.
 ૫૩૪૪ આર. ડી. કુલર—તાળાં આવીમાં સુધારો.
 ૫૩૪૬ કે. એન. ચેટરજી—નાઇટ્રીક તથા હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૪૫ „ એલ્યુમીના તથા તેના ક્ષાર બનાવવાની રીત.
 ૫૩૪૭ ઇ. એફ. ટ્રેવેલ—બહાર ખબર માટેની નવી રીત.
 ૫૩૫૦ બાંબુ પેપર કંપની લીમીટેડ—બાંબુમાંથી કાગળો બનાવવા માટેના માથે મેળવવા વપરાતા એપેરેટસમાં સુધારો.
 ૫૩૫૧ બી. એફ. બ્રહ્મણ, ડી સુદીવાન, અને જી. સાધ્ગર—પાણીકાઠવાના પેટમાં સુધારો.
 ૫૩૫૨ જેસોપ એન્ડ કું. લીમીટેડ—પ્રવાહી વસ્તુ ગાળવા માટેની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૫૪ બાઇ પ્રોડક્ટસ રીફરી કંપની—કહેન્ડ-મીલક પ્રોડક્ટ બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૭૦ જે. સીમોન્ટન-એક જગાએથી બીજી જગાએ લઈ જઈ શકાય એવી અને સંજાસ તરીકે કામ લાગે એવી બેકમાં સુધારો.
 ૫૩૮૬ એચ. જે. ફેન તથા જે. ડબલ્યુ. બેકર-બંનવરો માટેનાં બોરાક બનાવવાની મીલ.
 ૫૦૧૮ મેકેન્ઝી, હોલેડ, એન્ડ વેર્ડીંગ હાઉસ પાવર મીગ્નલ કંપની લીમીટેડ, અને એલ. એમ. પીટર-ગાડીઓની આવ લટકાવવામાં રાખવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૪૨૨ પી. એલ. ચારલીયર એન્ડ જે. વોલેસ-સન લેન્ટર્નમાં સુધારો.
 ૫૪૨૩ જી. આર. માંગરૂલકર-બંનવરોને માટે કામ લાગે એવું મીઠું.
 ૫૪૫૬ એ. માન્વર્સ-ચામડાં કેળવવા માટેની રીતમાં તથા એપેરેટસમાં સુધારો.
 ૫૪૬૦ ટેકનાકેમીકલ લેબોરેટરી-વસ્તુ સુકવવા માટેની રીત તથા એપેરેટસમાં સુધારો.

ધી માગે દાખલ માટે ૨૧ એક ફોર્ટ સુબધ.

- ૫૪૬૨ એચ ડીન્ડેવ-કોલટાર તથા તેમાંથી બનાવેલી ચીજોને ભઠીમા ગાળવાની રીતમાં સુધારો.
- ૫૪૬૩ એચ. પી. ગુપ્ત-ગામડામાં વાપરવા લાયક સંકાસ.
- ૫૪૬૫ એચ. વોટસન-અસ્ત્રા વગેરે કાપવાનાં હથીયારની ધાર તીણી કરવાની રીત.
- ૫૪૬૯ જે. ડી. રૂટસ ઘરમા ચુલા કે શગડીમાથી રાખ કાઢવાની રીતમા સુધારો.
- ૫૪૭૦ એન. મેકેકે બેરન-રેતીમાથી પાણી ગાળવાની રીતમાં સુધારો.
- ૫૪૭૪ એન્હાઇટ્રસ પૂઠ પ્રોટકટસ કુંઠ કાગ, ચાક, ગાસ તથા ખેરાઈની ચીજો સુકવવા માટેની રીત તથા એપેરેટસમા સુધારો.

આ બાબતનો સંબંધ પત્રવ્યવહાર “કટ્ટોલર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ હીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઓફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ હીઝાઇન્સ ઑફ્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ હીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ હીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના સુપ્રીન્ટેન્ડ રપ્રેસેન્ટેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઓફીસનાં બીજાં પુસ્તકો વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવે જોવા ઠેકાણાની યાદી અમારા હેલા અંકમા ૨૮૦ મે પાને આપવામા આવી છે:—

બાહર ખખર.

ત્રણ ચંદ્ર છાપતું કુદરતી કેસર વાપરો.

સુબંધ તથા દેશાવરોમાં તથા રાજ્યવાડામા અને મંદીરોમાં લગલગ ચાળીસ વર્ષ ઉપરાત વખણાયલું અને બજારીલું

તદન ચોખું અને ચૂરી કાઢેલું ત્રણ ચંદ્ર છાપતું પવિત્ર કેસર.

રૂઠ માર્ક.

ઉપર લખેલી છાપમા કોઈ પણ જાતની અપવિત્ર ચીજની મીઠાવટ બીલકુલ નથી. તેના માટે સારા સર્ટીફિકેટો અને હંથા અભિપ્રાયો મળ્યા છે એક વખત વાપરવાથી ખાત્રી થશે. ખખરમાથી ખરીદ કરતી વખતે ડબ્બાની ઢોર તથા પેકીંગ બરાબર તપાસી લેવી. નકલી માલથી સાવધ રહેવું.

બીજી પણ દરેક જાતની કેસર જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારી દુકાનેથી મળશે. બહાર ગામના ઓર્ડરો કીફાયત ભાવે જથ્થાબંધ તથા છુટક વી. પી. થી મોકલવામા આવે છે.

એક વખત ટ્રાયલ આપવા મહેરબાની કરવી.

ડા. ખટાઉ લધાનો કુંઠ.

કેસરના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ, માંડવી વડગાદી—મુંબઈ

બ્રાકન-એજેક ટાઇલ્સની હીઝાઇન્સ કયા જોવા મળશે ?

વેપારી પુછપરછ.

—:~:—

આ મધ્યાળા નીચે અમે બહુ બહુ દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી પુછપરછને લગતી વીગત આપીશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું. પુછપરછની ખગર મોકલનારનાં નામ, વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ, તથા વેપારનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે:—

- આઈ. ૨૬૫ એલેક્ઝાંડ્રીયા ખાતેની એક પેટી—ઈજીપ્તમાં એજંસી સખવા માગતી હોય એવી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ” ૨૬૭ લાંડન ખાતેની એક પેટી—હોલ્લેન્ડી માલ નીકાશ કરે એવી તથા રસાયણી ચીજો અને સાબુ આયાત કરે એવી હોલ્લેન્ડી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ” ૨૬૮ મારસેડસની એક પેટી—કોપરાં, તલ, લોંચશૉંગ તથા બીયાં નીકાશ કરનારી હોલ્લેન્ડી પેટીઓ સાથે સંબંધ બેઠવા માગે છે.
- ” ૩૦૧ મીલન ખાતેની એક પેટી—હોલ્લેન્ડી વગર કેળવાયલાં આમડાં ખરીદવા માટે આડત્યા તરીકે કામ કરે એવી પેટી સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૦૨ એલેક્ઝાંડ્રીયા—ગુળી અને બીજી હોલ્લેન્ડી પેટાશની નીકાશ કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૦૫ એક ફ્રેંચ પેટી—મોટરો ખતાવનારી જે ત્રણ પેટીઓ તરફથી પરદેશોમાં માલ વેચવા માટે સોલ એજંટ તરીકે નેમાયતી છે અને હોલ્લેન્ડીમાં જે પેટીઓનો માલ તથા બીજી ફેટકીક નોવેલ્ટીઓ વેચવા માટે સોલ એજંટ નેમાવા માગે છે અને એ કામ કરવાની ઇચ્છા હોય એવી પેટીઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માગે છે.
- ” ૩૦૭ ન્યુ યૉર્કની એક પેટી—હોલ્લેન્ડી મોકલેલા હરડાં વગેરે ચીજો અમેરીકામાં વેચનાર આડત્યા તરીકે નેમાવા માગે છે.
- ” ૩૦૯ જાપાનનો એક પેટી—કોખંડ, જ્યુટ, ગુળી, શુભુ, તથા જોનમીલ વગેરે ચીજો નીકાશ કરનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૧૦ ઇટલીમાં એક પેટી—કાંતીક સીલ્વર આયાત કરનાર સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
- ” ૩૧૧ આસ્ત્રીયા ખાતેની એક પેટી—તલ, હીવેલી, ડાઇબુડ, રેઝોન વગેરે હોલ્લેન્ડી પેટાશની નીકાશ કરનાર પેટીઓ સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૧૨ બારસેલોના ખાતેની એક પેટી—ફેમર તથા રપેનની બીજી પેટાશ નીકાશ કરવા ઇચ્છે છે અને રપેનના ખગરમાં વેચવા માટે હોલ્લેન્ડી માલ આયાત કરવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૧૩ ગંતુર ખાતે આડત્યાનું કામ કરનારો એક પેટી—વંજાકુના વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
- ” ૧ ઇટલીની એક પેટી—આલુ, મુકાં અંજીર, ગંધક, આલ્તાઈવ કોમલ અને ઇટલીની બીજી પેટાશ ખરીદનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇતેજાર છે.

- ૨ મુ'બઈની એક પેદી—આરસેનીક આપનં આર જેને દ્યુકેપાઈરાઈટીસ કહેવામાં આવે છે તે ખરીદનારનાં નામ કામ માગે છે.
- ૩ જેપાનમાં એલાકા ખાનેની એક પેદી બોન્ડમીલ નીકાશ કરનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ૪ એન્ટવર્પની એક પેદી—કાચી ધાતુઓ તથા મશીનરી હીદમાં આયાત કરનારી પેદીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
- ૫ બુનોઆ ખાતેની એક પેદી—બુટ, ચોખા, તેલ, તેલનાં બીયાં, કોપરાં તથા આમલી નીકાશ કરનાર સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા ઇચ્છે છે.
- ૬ બ્રાઝીલની એક પેદી—હીદમાં ચામડાંને માલ બનાવતો હોય અને બ્રાઝીલમાં પ્રતીનીધી નેમવા માગતી હોય એવી પેદી સાથે કામ પાડવા માગે છે.
- ૭ માઇસોરની એક પેદી—એસએલ્ટોસ પાકર, એસા અને બોઇસર કવરીંગ કોમ્પોઝીશનના વેચાણ માટે એન્ટ નેમવા માગે છે.
- ૧૦ એક ખબર પત્રી—હીદમાં કલકત્તા તરફ લીચી નટ નામથી ચોળખાતાં જે ફળ ધાય છે તે ઉગાડે એવા એડુતોનાં નામ માગે છે.
- ૧૧ પેરીસથી પુછનાર—હીદથી ચીથરાં નીકાશ કરનારની સાથે કામ પાડવા માગે છે.
- ૧૨ પબખની એક પેદી—પીળી માટી જથાળાં ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

ધી ટેકનોલોજીકલ રીસર્ચ લેબોરેટરી (અરબ, દેહરાદુન) ખાતે કેટલીક એવી ચીજો બનાવવામાં આવી છે કે જે બનાવી બજારને પુરી પાડવાનું સાહસ, કોઈ ઉઠાવે તો તેને લાભ થાય. એ ચીજોનું લીસ્ટ એમને લખવાથી મળશે. એવા કામમાં થાપણુ રોકી શકે એવી પેદીઓના નામ મળેથી તેમની ઉપર વધારે ખચર લખી મોકલવામાં આવશે તથા નમુના બીડવામાં આવશે. તેઓ કેટલી થાપણુ રોકવાને તૈયાર છે તે પણ જલદી જણાવવું.

કે. સી. સોન્ધી એન્ડ કું. (વાહોવાલી બોટ, લાટોર) કંપડ સુનરની મીલવાળા સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે. પંજાબ નેશનલ બેંક લીમીટેડ, (અનારકલી, લોહાર)નું રેફરન્સ આપે છે. મુ'બઈની મ્યુનીસીપાલિટીએ, “રબર વાલર ફેસીસ” પુરા પાડનારાઓ પાસેથી ટેન્ડરો માંગ્યા છે. ફોર્મ તથા વીગત એની રેફરેન્સીપરની આફીસ (લાલપલા) માંથી મળી શકશે ટેન્ડરો વા. ૨૧-૬-૧૯૨૦ ના બપોરે એક વાગ્યા બંદર મળવા જોઈશે.

મી. સુનીલાલ બાપુજી મોદી (૦/૦ વેણીલાલ સુનીલાલ એન્ડ કું. અપારીયા ચકલા, સુરત) જણાવે છે કે જેમાંથી રંગ બનાવી શકાય એવી ચીજોની ટીપ મરદુમ લોર્ડ એક્સીન્ડને હીદના ઇવીક્લાસ વીથેના પોતાના પુસ્તકમાં આપી છે જેમાં ગુળી, હરડાં, હળદર, હીરાકરી, બુજગણ; મોરચુથું, વગેરે ચીજો ગણાવેલી છે.

લોન્ગ'ડ તથા સ્ટીલની ચીજો પુરી પાડવા માટેના ટેન્ડરો મુ'બઈની મ્યુનીસીપાલિટી વા. ૩૦-૬-૧૯૨૦ના રોજ બપોરના મું. ૮ા. એક વાગ્યા સુધીમાં લેશે.

ઘઉંના પાક વિશે ખીજે વર્તારો.

હીંદી સરકારનાં આંકડાખાતાંએ આ વર્તારો ગણતા. ૧૬-૩-૧૯૨૦ને દીને બહાર પાડેલો હતો. તે અમને તા. ૨૨-૩-૨૦ને દીને મળ્યો છે તે ઉપરથી જણાય છે કે હીંદના જુદાજુદા ભાગોમાં મળી એનો કુલ વીસ્તાર ગયે વરસે ૨૩૭૨૬૦૦૦ એકર જેટલો હતો તે વખતે આ વરસે ૨૮૫૫૩૦૦૦ એકર જેટલો થયો છે. મુખ્ય વધારો પંજાબમાં ૧૯૬૫૦૦૦ એકર જેટલો અને મુંબઈ ઇલાકામાં ૧૦૨૦૦૦૦ એકર જેટલો હતો જ્યારે સંયુક્ત પ્રાંતોમાં વધારો સાત લાખ એકર જેટલો હતો. રજપુતાનાના ન્હાનાં મુલકમાં એ વીસ્તાર ૫૬૦૦૦૦ એકર ઉપરથી વધી ૬૭૪૦૦૦ એકર જેટલો થયો હતો. વડોદરાનાં તેમજ માધ્યેસરનાં રાજ્યોમાં પાકનો વીસ્તાર બમણો થયો હતો. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં ઉત્તર ૮૦થી ૧૦૦ ટકા જેટલી થવાની વક્રી છે. પંજાબમાં નેહરોવાળા ભાગમાં પાકની સ્થિતિ સારી છે જ્યારે ખીજા ભાગોમાં સરેરાશ છે. મધ્યપ્રાંતોમાં ધ્રોત્રીશ જિલ્લાઓમાં ઉત્તર ૮૬૧૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વક્રી છે. ગયે વરસે જે ૭૨૭૦૦૦ ટન જેટલી હતી મુંબઈ ઇલાકામાં પાકની સ્થિતિ એકંદરે સારી છે. ખીહાર અને આરોચામાં પાકની ઉત્તર સરેરાશ જેટલી થશે. પાંચ સરહદના પ્રાંતમાં પાકની સ્થિતિ સારી છે. બંગાળમાં પાકનો વીસ્તાર ગયા વરસ કરતાં ચાર ટકા વધારે છે પણ ઉત્તર ૭૮ ટકા જેટલી થવાની વક્રી છે. મધ્ય હિંદુસ્તાનમાં પાકની સ્થિતિ ઠીક છે. ઘઉંની નીકાશને ઢગલા આંકડો નીચે પ્રમાણે છે:-

વરસ.	ટન
૧૯૧૬-૧૭	૭૪૮૬૦૦
૧૯૧૭-૧૮	૧૪૫૪૪૦૦
૧૯૧૮-૧૯	૪૭૬૧૦૦
૧૯૧૯-૨૦ (હસ મહીના)	૭૧૦૦

પરદેશોમાં ઘઉંના પાકની સ્થિતિ કેવી છે તે વિશેની વિગત રોમ ખાતે એકઠી કરવામાં આવે છે તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે આફ્રીકામાં આ વરસે ઘઉંના પાકની ઉત્તર ૧૧૭૬-૦૦ ટન જેટલી થવાની વક્રી છે જ્યારે ગયે વરસે તે ૨૧૬૧-૦૦ ટન જેટલી થઈ હતી. આ વરસે નીકાશ માટે ૧૯૬૪૦૦૦ ટન ત્યાંથી ફ્રાન્સ પાડી શકાશે એમ ધારવામાં આવે છે. લડાઈની અગાઉનાં વરસો સાથે સરખાવતાં એ જ્યો ઘણો વધારે છે. આસ્ટ્રેલિયામાં પાકનો વીસ્તાર ગયા વરસ કરતાં બાર ટકા જેટલો વધારે છે. તે શીવાયના દેશોની સ્થિતિ નીચે પ્રમાણે છે:-

દેશ	પાકનો વીસ્તાર (હજાર એકર)		ઉત્તર (હજાર ટન)	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૬	૧૯૧૮
-યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ	૭૩૨૧૩	૫૬૦૮૫	૨૫૧૫૩	૨૪૫૧૪
કેનેડા	૧૬૧૩૨	૧૭૩૪૬	૫૨૪૬	૫૦૫૪
ફ્રાન્સ	૧૧૩૧૧	૧૦૮૪૫	૪૭૫૭	૬૦૩૪
ઇટલી	૧૦૫૬૭	૧૦૭૮૬	૪૫૩૨	૪૮૬૬
સ્પેન	૧૦૩૭૪	૧૦૨૨૪	૩૪૫૫	૩૬૨૭
અલ્જીરીયા	૨૭૮૬	૩૧૮૫	૫૬૦	૧૩૧૬
પ્રોન્સ-રોટલેન્ડ	૨૨૬૬	૨૬૩૫	૧૭૮૮	૨૩૩૮

પરદેશમાં વેપાર કરતી પેઢીઓ.

બુઢાં બુઢાં દેશમાં જુદી જુદી ચીજે આયાત કરનારી પેઢીઓના નામોની યાદીઓ નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે આ ચેખરને મળી છે અને આ ચેખરમાંથી એ વીશેની વધુ માહિતી મળી શકશે.

જાપાન—બુટ, શુઝ, બ્રશ બનાવવા માટેના વાળ, કાથાની સાદડીઓ, મીઠાઈ, સુરખા, દોરડા, દોરા, કોટનટીશ્યુઝ, સુતર, દવાઓ, રંગ (શુળીના), અત્તર, સઘળી જાતનાં તેલ સરસ, અનાજ, દાળ, ચોખા, ઘઉં, શુદર, રોગાન, શણ, ચામડાં, હાંથીદાંત, ઝવેરાત, જુટના કોથળા, કાચું જુટ, લેસ, ખાતર, ખનીજ તેલ, ખોળ, તેલનાં ખીયાં, મીણ. પુઠાં, સુગંધી પદાર્થો, છાપવાના કાગળ, માળણ, રૂ, રંગર, રંગરની ચીજો, લાખ, સાબુ, ચરખી, ચા, રેશમી તથા કૈન્સી કાપડ, તંબાકુ, રમકડા તથા હન.

બેન્ગલુરુ—લેસ અને ભારત કામ, કાશી, સુરખા, અચાર, મીઠાઈ, જુટ વગેરે રેમા, રવાં (ફર), અનાજ, દાળ, શુણ, શણ. ખોળ, રેશમ, ચા, તંબાકુ, હન.

ન્યુઝીલેન્ડ—મીણખત્તા, કાશી, કાથો (સીંદરી) આદુ, ખાતર, મીણ, લાખ, મશાલા, તંબાકુ, તેલ તથા દીવેલ,

કેનેડા અને ન્યુફાઉન્ડલેન્ડ—કોળ, સેતરંજી, ધાખળીયો, કાશી, કાથો (સીંદરી) સુરખા, અચાર, મીઠાઈ, મશાલા, દોરડા, દવા, સુગંધી પદાર્થો, કાપડ તથા ચામડા રંગવા માટેના રંગ, શુળા, શુદર, જુટના કોથળા, જુટનું કાપડ, ખાતર, મીણ, ચામડાં, લાખ, ચ, તંબાકુ, તેલ, દીવેલ, કોપરેલ, અજસીનું તેલ.

ફીજી તથા સીયામ—સાબુનો વેપાર કંઈ એવી પેઢીઓ.

નવી બેંક ટ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં તથા માધ્યસરના રાજ્યમાં સ્થપાયેલી બેંક ટ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નામ ઠેકાણા વીગેરે હરીફત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. ૦	નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું	કામકાજ	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧.	ખુલના બેંક ઓફ કૉમ્પોરેશન ...	એસ. સી. બીસ્વાસ, ખુલના	ધીરધાર અને ચારાદી	૧૦૦
૨.	સીટી બેંક	છ. કે. મીત્ર મુરમહમદ સરકાર લેન કલેક્ટા	" "	૧૦૦
૩.	હરીપુર લેન ઓફીસ	છ. સી. સરકાર, હરી પુર (હલા રંગપુર)	" "	૩૦
૪.	ચંદ્રપુરમ શ્રી શ્રીનીવાસ કલ્યા નીધી	વેંકટપથી નાઇડુ, કોઇ- મ્બટુર.	" "	૧૦૦
૫	પુમીયારા બેંક	એમ. કુમારન, કલિકટ.	" "	૫૦
૬.	હાપીલી પલેયમ વામન વીલાસ નીધી	આર. વી. લક્ષ્મીબા નાઇડુ, કોઇમ્બટુર	" "	૧૦૦
૭.	ચેનાઇ ચીના કલ્પ આમાન- બેંક	સી. બી. રામસ્વામી ચેટ્ટી મદ્રાસ.	" "	૧૦
૮.	કોઇ બ્રીટીશ સ્ટીમ નેવીગેશન- કંપની	આર. પ્રતાપગીરી એન્ડ કુાં. મુન્બઇ.	સ્ટીમશૈ ફેરવવાનું.	૨૫૦૦૦
૯	એસોસીએટેડ પ્રીટીંગ એન્ડ પબ્લીશીંગ	સરકાર એન્ડ કુાં.	શુક્રસેલ્લર પબ્લીશર વગેરે.	૨૦૦
૧૦.	સર્વિટ પબ્લીશીંગ કુાં.	એમ. કે. બોઝ ૪૫, એમહર્સ્ટ રીટ, કલકત્તા.	છાપાં વગેરે છપાવવાં કલ્યાણી.	૩૦૦
૧૧.	કોઇમ્બટુર સ્ટાર પ્રેસ.	બી. કેમ્પાઇ ગૌડન, કોઇમ્બટુર	છાપવાનું.	૨૦
૧૨.	છ. કેલેરીજ એન્ડ કુાં	ડબલ્યુ એચ. બ્રેડી એન્ડ કુંપની, મુન્બઇ.	" "	૧૮૦૦
૧૩.	લીક્વીટ એન્ડ કુાં.	ચતાઇ મોહલ, કાનપુર	" "	૨૦

ધી બેંક ટાઇલ માર્ટ, -૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફાટે, મુન્બઇ.

નં°	નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	ધાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૪.	સાહીત્ય ભવન ...	૭૨, બેન્ડન ગંજ અલાહાબાદ.	છાપવાણું	૫૦
૧૫.	જેમ્સ મેકડોનાલ્ડ એંડ કું. ...	જેમ્સ મેકડોનાલ્ડ કલાઈવ બાંદીંગ કલકત્તા.	વીમાના કામકાજ માટે એજન્ટ.	૨૦૬
૧૬.	ઇકોનોમીક સોપ ફેક્ટરી ...	બી. એલ. દાસ એંડ સન્સ, પોર્ટુગીઝ ચર્ચ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	સાબુ બનાવવાનો દ્વિતીય ખીલવવા.	૨૫૦
૧૭.	કલકત્તા બીંદીંગ એંડ કન્સ્ટ્રક્શન કું. ...	હીલ્મર્સ પ્રાધર્મ કલકત્તા.	મકાનો બાંધવાનાં કંટ્રાક્ટનું.	૨૦૦૦
૧૮.	કુસ્તીયા આર્થર્શીલ્પ સમીતી.	આર. મી. ખાલ એંડ કું.	ગરમ તૈયાર કપડા બનાવવાં.	૧૫૦
૧૯.	ફેરબર્ન ટોસન કોમ્પી આસ્મર	બર્ડ એંડ કું. ચાર્ટર્ડ એંડ બીંદીંગ કલકત્તા.	સ્પીનીંગ મીલના સંચા મનાવવા.	૫,૦૦૦
૨૦.	ઈસ્ટ ઇંડીયા વાયર કલોથ મેન્યુ- ફેક્ટરીંગ કું	હોપવેલ એંડ કું. પં. કલાઈવવાટ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	વાયર કલોથ વગેરે બનાવવાં.	૨૫૦
૨૧.	ઈંડીયા એન્જીનિંગ કું. ...	ફીલ્મર્ન એંડ કું. પની, ૪ ફેરલીપ્લેસ, કલકત્તા	વાયર, કેબલ વગે રેના વેપાર તથા એન્જીનીયરીંગ કામકાજ.	૨૫,૦૦
૨૨.	ઈસ્ટ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું. ...	ચુડવીલ એંડ કું ચીત્તગોંગ.	વેપાર.	૧૦૦
૨૩.	કોલ ફીલ્ડસ પાવર કું.	ફીલ્મર્ન એંડ કું ૪ ફેરલીપ્લેસ કલકત્તા	ઇલેક્ટ્રીક પાવર રે- ચીની તથા એન્જી નીયરીંગનું.	૧૫,૦૦૦
૨૪.	કુસ્તીયા હોબીયરી ...	ઈન્ડીયન એજન્સી એંડ કું. કુસ્તીયા	અદીયાન શર્ટ વગેરે પહેરવાનાં કપડા બનાવવાં.	૧૦૦
૨૫.	ફેબ્રોમા ...	ડી. જી. રીચમંડ, મો. બનાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ફેબ્રોમા તથા બીજી દવાઓ બનાવવી.	૨૬

નવા ખાનોના બીલગીમાં ટાઇટલ કોલ પુરી પાડે છે !

નં. નામ.	અગ્રેશર અને ટેકાણું	હેતુ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૨૬. પાલી ટ્રેડિંગ એસોસીએશન ...	કે. સી. બેનરજી પાલોંગ.	ખાવાની ચીજોનો વેપાર.	૫૦
૨૭. કલકત્તા મોડેલ ડેરી કુ. ...	જી. પી. મીશ્ર, ૧૮ ઓલ્ડ પોસ્ટ એ.કીસ સ્ત્રીટ, કલકત્તા.	ડેરી ફાર્મ તથા બા ગમાં બનતી ચી જોની વેદાશ કરવા તથા વેપાર.	૫૦૦
૨૮ ઇસ્ટ ઇન્ડિય મોટર ...	એસ. જે. વેલી એન્ડ કુ. લ્પ, કલાઈવ સ્ત્રીટ, કલકત્તા	આયાત તથા નીકાશ	૫૦૦
૨૯. બેંગાલ સપ્લાઈ ...	પી સી રૌય, ઓલ્ડ ચીના બજાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	વેપાર તથા આડત.	૧૦૦
૩૦ એરીએટલ સોપ ફેક્ટરી ...	લોલીપીન એન્ડ કુ. લ. કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	સાબુ બનાવવો	૫૦૦
૩૧. બ્રીટીશ નેવીસીગારેટ કુ. ...	સી યુગ એન્ડ કુ. કલાઈવ રોડ, કલકત્તા	તબાકુ, સીગારેટ વગેરે બનાવવી તથા વેપાર.	૧૦૦૦
૩૨. ભચો	લ. રેડ્ડે રોડ કલકત્તા	વેપાર.	૫૦
૩૩. બીરવાસ પ્રધસ	ખુલના	વેપાર તથા આડત	૨૦
૩૪. બેનર્જી પ્રધસ	જે. કે. બેનરજી ૧૬૨ બો બજાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	દરજીતું તથા કપડાં બનાવવાનું.	૧૦૦
૩૫. કેમલ લેડ એન્ડ કુ.	પ. ફેરલી પ્લેસ, કલકત્તા	રેટવેના એન્જીને ગ્રાડો વગેરે બના વવા ખીંદવા ભાડે લેવા વગેરે	૧,૦૦૦
૩૬. હેન્ડી ચેન્ડ ક હો. બરમીઝ દાન્સપોર્ટ ...	૧૬, ચોરીંધી રોડ, કલકત્તા	ટપાલ, ઉવારૂઓ તથા જનાવરોની હવા તથા પાણી માગે લાવલઈના કરવી.	૨૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઈલ માટ ૨૧ બેક સાઈટ, ફાટ, સુન્ધા.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને કેશણ.	હામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦.
૩૭. હેમીલ્ટન એલ. કું. ...	૮, બ્રાઉન કોર્ટ હાઉસ. રૂડીટ કલકતા.	અમેરાલ.	૧૨૮૧
૩૮. નેશનલ ઓરજેનાઇઝર્સ ...	૮૧, કલાઇવ રૂડીટ. કલકતા.	કલકતા હાઉસીંગ એસોસીએટ કીલેસ. પીંગ ડેરપોરેશનના એજન્ટ.	૨૦
૩૯. જેરીયા સલ્ફ પુરીક એસીડ કું. ...	૬, લાયન્સ રેન્જ કલકતા.	અનીલ એસીડ પદાર્થોના પેદાશ અને વેપાર.	૪૦૦
૪૦. એલ. ઇ. સાલ્મીસ્થોની (હાઇ હસ) ...	અંગાલ	આમડાનો વેપાર.	૩૦૦
૪૧. પાથોનોયર એજન્સી ...	બરહામપુર	શરદ્વી તથા ચાખા તેલ, રેશમ વગેરે મીલિ બનાવવા.	૨૦
૪૨. ઓરીએન્ટલ પ્રોડક્ટસ ...	૨૨, સ્પેન્ડ રોડ, કલકતા.	કોમ્પર્સનો વેપાર.	૫૦૦
૪૩. ઇસ્ટ આફ્રીકન ડેરપોરેશન ...	લીટલી	વેપાર તથા ઉદ્યોગની ખીસવણી.	૨૦૦૦
૪૪. ઇલેક્ટ્રીક રોડર્સ ...	"	ઇલેક્ટ્રીક એન્જીનીયર અને ટ્રાન્સફોર્મર નળીયાં, ઈટો વગેરે બનાવવા તથા કેન્ટ્રીફુગલ હામકાજ કરવું	૧૦૦
૪૬ કેનેરા એન્ડ પ્રાઇઝ ...	એચ. અનંથ કામટ પુકુર, દક્ષીણ કેનેરા.	વેપાર	૨૦૦
૪૭ મોરીસન્સ ...	ડી. મોરીસન્સ/મદ્રાસ	દરજીયા તથા લશ્કર ને કેપડાં પુરવં પાડવાનું	૩૦૦
૪૮ પાવારાથી ટ્રેડીંગ કું. ...	વી. વી. એચ્ડ એન્ડ એલ. પી. મીયાહ પોનાની, મહાબાર.	કેપરેલ તેલ બનાવવાનું તથા ફોપરો અને નાળીયેરીનાં રેસાનો વેપાર.	૫૦
૪૯ ચોરાલુર ટાઇલ વર્ક્સ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું. ...	આર. કોલમેન એન્ડ કું. મદ્રાસ.	નળીયાં બનાવવાં તથા વેપાર	૧૦૦૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.
૫૦ શ્રી કોહાંડા રામ વીલાસ .. વીવીંગ કું.	દે એન. રામગોપલ ચેટી. વલંગીમન તાંબોર.	વીવીંગ અર્થાત વ ણાટ કામને લગતી ચીજોનો વેપાર
૫૧ સુબ્રહ્મન્યમ મોટર કંપની ..	ટી. એમ. સુબ્રમની આયર ટીનાવેલી	મોટરકાર તથા મો ટર સાધકલનો વેપાર
૫૨ જનરલ એલ્-સીઝ ...	સાહિય ઇડીયન એક સપોર્ટ કું. મદ્રાસ	વેપાર
૫૩ બ્રીટીશ ઇડીયા કોરપોરેશન ..	મીવીલ લાઇન્સ કોનપુર	,,
૫૪ કૃષ્ણ સ્ટોર્સ ..	કુલતીળનાર, આગા.	,,
૫૫ એમ. એચ. માદન એન્ડ કું. ..	મહમુદ હાશમ એન્ડ કું. કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ	,,
૫૬ ગુજરાત બ્રીક્સ, ટાઇલ્સ, ... લાઇમ, સીમેન્ટ, મેન્યુફેક્ચર ... રીંગ કું. ...	બાપાલાલ એન્ડ કું. નડીયાદ	ઈંટો, નળીયાં, ચુ- નો સીમેન્ટ બન. વર્ગ
૫૭ ઇડીયન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સ્ટોર્સ ...	ગોવર્ધનલાલ વલભલાલ એન્ડ કું. મુંબઈ	શોપ કીપર એન્ડ વેર હાઉસ રાખે નાર
૫૮ ઇસ્ટન ઇન્ડીયન કોરપોરે શન	ફાજલબાઈ બુમાલાઈ એન્ડ કું. મુંબઈ	વેપાર અને આહવા
૫૯ ઇડીયન સ્ટાર્ચ એન્ડ ઇન્ડ ... ફ્રીયલ્સ	ધામુવાળા મહેતા એન્ડ કું. મુંબઈ	સ્ટાર્ચ બનાવવી તથા વેચવી
૬૦ સ્ટેન્ડર્ડ એલ્યુમીનિયમ એન્ડ ... બાસ વર્ક્સ	ચાણદલા આલારખ્યા એન્ડ કું. મુંબઈ	એલ્યુમીનિયમ પીત્ત ળ વગેરે ધતુ વગે તેમાંથી બનતી ચીજોનો વેપાર
૬૧ રૂબી એન્ડ કું. ..	મુંબઈ	વેપાર
૬૨. એસ્કેક્ટ ટ્રાન્સપોર્ટ એન્ડ ટાવેલ કું. એન્ડ ઇડીયા ...	જ્યોર્જ હોલ્ડ ગ્રામસ મુંબઈ	વીમાનને લગતું.
૬૩. ઇસ્ટન શીપ બ્રીક્સ એન્ડ એલ્-સી... ..	એક્ એચ. સ્પૉલ, મુંબઈ	એલ્-સી

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ બેન્ક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને હેકાણું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૪. જી. બી. પીયરસન એન્ડ કું. ...	ગરમા	વેપાર	૨૦૦
૬૫. હરપરીક રમીથ એન્ડ કું. ...	૨૨, મથાંટ સ્ટ્રીટ રંગુન	વેપાર તથા આડવ	૧,૫૦૦
૬૬. રવલાભ બોમ્બે યુનાઇટેડ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવિંગ કું. ...	જાસુલ જોન્સ એન્ડ કું. મુંબઈ.	સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલરું	૫૦૦૦
૬૭. તુલસીદાસ તેજપાલ મીલ્સ ...	તુલસીદાસ તેજપાલ એન્ડ કું. ૧૧૩ સેન્ટ્રલ અલ સ્ટ્રીટ, વડાગાદી મુંબઈ	"	૪૦૦૦
૬૮. સર રામજીદારી મીલ્સ ...	જીજીદાસ કે સાંઠળીયા એન્ડ કું. મુંબઈ	"	૨૫૦૦
૬૯. ઇ. ડી. સામુન યુનાઇટેડ મીલ્સ ...	ઇ. ડી. સામુન એન્ડ કું. મુંબઈ	"	૧૦૦૦૦૦
૭૦ નીરેદીતા મીલ્સ ..	હીરાલાલ મુઠલ એન્ડ કું. અમદાવાદ	કાપડ મુંબઈની મીલ તું પ્રેસરું છનીંગ વગેરે	૨૦૦૦
૭૧. જોગદોર સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ્સ ...	આરુમદ બીક્કીંગ જોગદોર સ્ટ્રીટ	"	૨૫૦૦
૭૨. નદીયા મીલ્સ કું. ...	બેરી એન્ડ કું. ૫ લાયન્સ રોડ કલકત્તા.	જુટની મીલરું	૧૫૦૦૦
૭૩. ગળપતી જુટ મીલ્સ કું. ...	આંધ્ર એન્ડ છનીયરીંગ કું. કોકોનાડા.	જુટનો માલ બનાવવો	૧૦૦૦
૭૪. છકોનોમીક હોમીયરી મીલ્સ	ડી. એન. એનજી એન્ડ કું. ૫૦, ધરમતુલા સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	રૂ. કીન તથા રેશમ નો ગાલ બનાવવાની મીલ	૧૦૦૦
૭૫. જોગલ મુલન મીલ્સ ...	જીરલા બ્રધર્સ ૧૩૭, કેનીંગ સ્ટ્રીટ કલકત્તા	છનની મીલ	૭૫૦૦
૭૬. ભાગીરથી ફેલોર મીલ	આર. રાય એન્ડ કું. ઉત્તરપરા (છલા બર હામપર)	આટની મીલ	૨૦૦
૭૭. ઇસ્ટ બંગાલ આઈલ મીલ ...	ચીમન એન્ડ કું. બારીયા	કોપરેલ તેલ બનાવવું વગેરે	૧૦૦

નવ: જ્ઞાનોના પ્રીતીગમાં દાખલ કરાણુ સુરી પાઠ છે?

નં. નામ.	અચેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૭૮. બેહરામપુર આંધલ મીલ્સ ...	પાયોનીયર એન્જીનીયર બેહરામપુર	તેલની મીલ	૨૦૦
૭૯. ન્યુ આંધલ મીલ્સ...	બાલાભાઈ એન્ડ કું સુબધ	ઠપાસીયા, અળસી વગેરેમાંથી તેલ ઠાઠવું	૧૨૦૦
૮૦. ઓન્ડ્રીડ ટી કું. ...	બીડ સન એન્ડ કું. ૬૦, મેટકાફ્રીટ ઠલકતા	ચાનો પાક તથા વેપાર કરવો	૨૫૦
૮૧. ભોરપની ટી કું. ...	હીલ્સર્સ બ્રધર્સ કલાઈવ બીલ્ડીંગ ઠલકતા	"	૨૫૦
૮૨. ચીંકુરી ટી કું. ...	" "	"	૩૫૦
૮૩ ચપાતોલી ટી કું ...	ઈડીયન પ્લેટર્સ એન્જીનીયર બગાલ	આ કોફી વગેરેની પેકાશ કરવી.	૨૫૦
૮૪. માધુરી ગ ટી કું. ...	" "	"	૨૫૦
૮૫. બીટીશ બેંગાલ ટી કું. ...	બલપદશુરી ટાઉન એમ. એલ. આધરી	શણ, રૂ. ભુટ, વગે- રેના પાક કરવા	૫૦૦
૮૬. ઇડીયન ક્લારીફર કા. ...	એન્ડ કું. સુબધ મોહરા બ્રધર્સ ૨૮, રેડ્ડે રોડ, ઠલકતા	"	૨૫૦૦
૮૭ બેંગાલ કોક એન્ડ કોક પ્રોડક્ટ્સ	૧, ઠાઉન્સીલ હાઉસ ઓટ, ઠલકતા	કોકસાની ખાણોનું	૨૫૦૦
૮૮ મધુલીઠ કોક સીન્ડીકેટ ...	પાંડિત એન્ડ કું. બાકરગજ, પટણા	ખાણોનું તથા લો- ખાંડનો માલ બનાવવાનું	૧૬૦
૮૯ કીર્ત્યાનંદ આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્ક્સ	સી. રંગનાયક નાઇડે તથા એમ. કોલ્લેન્થ ધવેલુ મુંડલીયર મદ્રાસ	જમીન મેળવવી મદ્રાસના બાંધવા વગેરે	૫૦૦૦
૯૦. મદ્રાસ બીલ્ડીંગ્સ સીન્ડીકેટ ...	૨૧, રૂપચંદ્ર રાય સીટ ઠલકતા.	શેરા વગેરેનું	૩૦૦
૯૧. બુન્ધર કું. ...	" "	"	૧૫૦૦
૯૨. મીન્યર કું. ...	" "	"	૬૦૦
૯૩ જેટીયા પ્રાઇવટરી કું. ...	" "	"	૬૦૦
૯૪. દરટીઝ કોર્પોરેશન (ઇડયા)...	એ. એલ ડબ્લ્યુ પેન સુબધ	"	૭૦૦૦૦

૪૧૭૬૪૩

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧, બેંક ઓફ, રોડ, મુંબઈ.

વેપારી આંકડા.

પોર્ટ્રુસ્ટની વખારોમાં પડેલા માલ.

સુખાઇનાં પોર્ટ્રુસ્ટની વખારોમાં ગયા ફેબ્રુવારી માસ હરમ્યાન પડેલા માલની વીગત ગમ્તા, ૨૩-૩-૨૦ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	તા. ૧-૨-૨૦ ને દીને સ્ટોક.	૧૯૨૦ ના ફેબ્રુ-વારીમા થયેલી લીલીવરી.	તા. ૧-૩-૨૦ ને દીને સ્ટોક.	તા. ૧-૩-૧૯ ને દીને સ્ટોક.
ફૂના કાપડની ગાંસડી ...	૧૯૫૧૯	૨૫૮૭	૨૦૨૦૭	૪૦૯૯૬
” પેટી ...	૪૦૨૬	૧૪૦૭	૫૦૩૪	૮૦૫૫
રેશમ તથા હિનના પીસ				
ગુડસ ગાંસડી ...	૭૩૮	૨૬	૭૭૪	૧૪૨૨
” ” ” પેટી	૮૪૬	૩૩	૯૦૫	૧૩૩૬
સુતરાઉ ટપીરટ તથા ચાર્ન				
પેકેજીસ ...	૧૮૨૩	૭૮૪	૨૨૫૦	૧૨૮૨૪
રેશમ તથા હિનના ”	૨૨૬૨	૨૩૦	૨૦૩૨	૪૩૧૨
ત્રાંબુ—ટન ...	૧૮૫	૧૪૫	૪૬	૧૬૪
ખીતળી—ટન ...	૩૨૬	૧૭૩	૫૪૧	૫૨૮

ખાંડની આયાત

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા-ખાંડોમાં મહિનામાં એરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઇ હતી:—

	ફેબ્રુવારી માસમાં		એપ્રિલથી ફેબ્રુવારી	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
	હજાર હંદ્રવેટ		હજાર હંદ્રવેટ	
બંગાળના	૭૦૯	૨૪૩	સુનાઇટેડ કોર્પોરેશન	...
સુખાઇ	૧૯૬	૪૫૩	સેન્ટ સંસ્થાનો	૧૨૧૪
સિંધ	...	૬૩	બાલા	૬૭૦૬
મદ્રાસ	...	૨	ચીન	૪૫
બર્મા	૮	૧૧	બાપાન	૮
			મલ્લસ	૧૨
કુલ	૯૧૭	૮૦૩	બોરીશસ	૧૩૩૬
			સુનાઇટેડ સ્ટેટ	૨
			બીજા દેશો	...
			કુલ.	૯૩૨૭
				૭૪૫૯

મેટેલીક શીટીંગથી બીલીંગનો આરકા શોભે છે

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૨૫૦ સ૦ રૂ૨૨૦ ના ફેબ્રુઆરી માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:-

આયાત.	ફેબ્રુઆરી		એપ્રિલથી	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦૦)	
જીવતાં જનાવરો	૫	૧૮	૩૪૬	૧૪૦
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે	૫૨	૩૯	૩૫૪	૩૫૧
ઑપીન	૪૮	૨૬	૩૩૬	૩૬૨
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૬૫	૨૧	૪૭૩	૩૮૬
જુટસ અને શુઝ	૪૬	૨૯	૨૭૭	૩૩૭
ઘર ઓખવાનો સામાન	૪૮	૧૪૫	૭૬૮	૧૧૨૧
મીણુજતી	૧	૫	૨	૩૧
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૧૭	૪૦	૯૬	૨૫૮
રસાયણિક પદાર્થો	૧૭૬	૧૦૯	૨૩૩૦	૧૪૭૩
ઘડીયાળો	૧૭	૮	૨૧૧	૧૩૩
કોલસા	૨૮	૫	૨૨૬	૧૨૨
કૌફી	...	૪૧	૪	૧૫૩
કાચો (સીંદરી)	...	...	૭	૧૭
કોરડાં	૧૪	૧૦	૧૬૧	૧૫૧
કટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૧૯	૩૩	૧૭૭	૨૯૫
સાઇકલો	૧૯	૩૯	૧૭૪	૨૬૭
કપુર	૧૩	૭૨	૧૬૫	૧૮૧
મીઠા ભતની મળી કુલ દવા	૧૫૭	૧૮૪	૧૩૨૪	૧૬૪૧
છાગડાં વગેરે રંગવાની ચીજો	૧૪૦	૨૧૨	૧૪૬૫	૧૬૬૪
આટીની ચીજો તથા ચીની કામ	૫૭	૬૬૪	૫૦૩	૬૫૯
ફટાકડાં	૧	૨	૫૪	૭૧
ફ્લેનીયર	૮	૧૮	૧૩૦	૬૧૮
કાચનો સામાન	૧૦૭	૧૬૪	૧૧૫૪	૧૭૦૮
ચોળા	...	...	૫	૨
ઘઉં	...	...	...	૨૫૮૩
ઘઉંનો લોટ	...	...	૧૩	૪
ધુપ	૨	૫	૧૨	૨૭
ફાઉવેર	૨૫૫	૩૫૪	૨૮૦૯	૩૯૦૭
ચામડાં બિન કેળવાયલાં	૯	૧૨	૧૧૨	૧૮૫
ધિક્કરીસીટીને લગતાં હથીયારો	૧૩૨	૧૩૮	૧૨૪૨	૧૪૧૫
સંગીતનાં વિગેરેને મળી કુલ હથીયારો	૧૯૮	૧૯૫	૧૮૯૮	૨૦૧૬
હાથીદાંત	૧૦	૫૯	૨૨૪	૫૦૫
ઝવરાલ	૭	૯	૫૫	૧૧૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ લેંક સ્ટ્રીટ, રેલ્વે મુંબઈ.

ચીજનું નામ.

ફેબ્રુઆરી

૧૯૧૯ ૧૯૨૦
રૂ. (૧૦૦૦૦)

એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી

૧૯૧૯ ૧૯૨૦
રૂ. (૧૦૦૦૦)

ચીજનું નામ.	ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૯ ૧૯૨૦ રૂ. (૧૦૦૦૦)	એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૯ ૧૯૨૦ રૂ. (૧૦૦૦૦)
કેળવાએલાં ચામડાં...	૩૮ ૪૨	૩૬૬ ૪૫૫
હાડે ...	૩૦૯ ૨૮૫	૩૦૫૦ ૩૦૩૪
મશીનરી અને ગીલ રટોર્સ ...	૪૪૯ ૫૮૫	૪૩૩૬ ૮૨૬૦
હીવાસળી ...	૧૦૦ ૨૪૯	૧૫૫૦ ૧૮૨૪
પીત્તાળ કંસુ વગેરે ...	૧૧૯ ૩૨૪	૬૧૫ ૧૮૧૨
ત્રાંબુ ...	૨૨ ૧૫૨	૬૧૨ ૧૮૦૧
લોહું ...	૫૪ ૩૨	૩૩૬ ૪૨૪
લોહું અથવા રટોર્સ...	૬૬૪ ૮૭૨	૮૨૧૫ ૧૧૫૯૮
સ્તીલ ...	૧૧૩ ૨૭૨	૨૬૦૬ ૨૩૨૮
સીસું ...	૫૬ ૨૦	૪૨૧ ૧૯૬
મોટર ગાર્ડીઓ અને સાધકલો	૪૫ ૪૩૬	૩૦૬ ૩૦૪૪
કેરોસીન તેલ ...	... ૫૭૮	૧૦૪૯ ૬૧૧૦
અળસીનું તેલ ...	... ૩	... ૫૫
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ	૧૭૫ ૬૮૩	૩૧૧૪ ૮૬૫૨
રંગ દોગાન વિગેરે...	૬૩ ૧૦૦	૧૧૪૮ ૧૧૮૯
કાગળો ...	૩૩૧ ૨૨૧	૨૫૦૪ ૨૦૩૮
ફેલે ગાર્ડીઓ તથા બીજા સામાન	૧૦૬ ૫૬૬	૬૩૪ ૪૧૦૮
રબર ...	૧૧૨ ૧૪૭	૧૧૨૫ ૧૪૫૫
મીઠું ...	૨૨૩ ૧૪૯	૨૧૩૪ ૧૬૫૩
સાબુ ...	૭૮ ૮૨	૬૨૪ ૧૦૬૪
સોપારી ...	૧૨૩ ૬૬	૧૫૨૯ ૧૪૪૧
તેલનો કુલ ...	૧૭૧ ૧૩૫	૨૦૬૩ ૨૧૨૧
ફેબ્રુઆરી ...	૭૯ ૫૦	૬૪૫ ૬૬૮
ખાંડ ...	૧૪૧૧ ૨૬૨૬	૧૪૨૧૫ ૨૦૬૭૬
રે ...	૧૬ ૫૫	૧૧૪૬ ૬૪૦
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૪૦૪ ૪૮૯	૮૪૭૭ ૩૬૫૦
સુવરાહ હોઝીયરી ...	૮૯ ૮૭	૮૨૨ ૧૩૩૩
વગર યોએલાં પીસ ગુડઝ ...	૧૮૧૩ ૧૮૮૭	૨૧૫૪૭ ૧૯૮૫૬
ધોયેલાં પીસ ગુડઝ...	૮૬૧ ૧૯૧૩	૧૨૩૭૩ ૧૩૭૧૫
રંગીન અને છાપેલાં પીસ ગુડઝ	૫૯૮ ૧૮૭૬	૧૧૩૧૬ ૧૦૬૬૬
શીવવાના દોરા ...	૪૦ ૪૫	૫૭૧ ૪૫૧
સુવરાહ માલ એક'દર ...	૩૯૪૫ ૬૪૮૮	૫૭૮૮૦ ૫૧૭૦૩
રેશમ કાચું ...	૧૦ ૬૬	૬૩૧ ૧૬૬૩
રેશમના પીસ ગુડઝ...	૨૧૧ ૫૭૬	૩૪૧૬ ૫૩૧૦
કાચું ઉન ...	૩ ૨	૧૩૦ ૭૧
ઉનની હોઝીયરી ...	૧૩ ૭	૧૧૬ ૫૩
ઉનના પીસ ગુડઝ ...	૧૫૬ ૧૭૦	૨૦૬૫ ૧૩૩૫

મેટેલીક શીલીંગની સારી રીઆઈન ગમશે કે ?

ચીજનું નામ.	ફેબ્રુઆરી		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦૦)	
નાંખાકુ	૧૫૭	૧૮૯	૧૮૮૩	૧૭૩૫
રમઠડાં	૧૮	૩૧	૩૨૩	૪૮૪
છત્રીઓ	૫	૯	૭૪	૬૩
છત્રીઓનો સામાન	૫	૧૬	૮૮	૧૧૫
લાઠડાં	૯૩	૧૨૫	૮૪૮	૧૪૬૬
કુલ આયાત	૧૨૮૪૪	૧૬૪૫૮	૧૫૩૭૭૪	૧૮૩૮૧૫

નિકાશ.

ચીજનું નામ.

જીવતાં જનાવરો	૧૮	૩૩	૨૧૨	૩૨૪
મીઘાખતી	૩૫	૩૨	૨૬૧	૩૩૦
સોલ્ટ પીટર	૭૯	૩૬	૮૭	૪૩૮
કેલસા	૪૪	૧૨૪	૧૩૧	૭૫૩
કૉપી	૧૭૭	૮૬૨	૮૨૫	૧૫૪૪
કાચો, (સીંદરી)	૭૬	૧૩૧	૩૧૬	૧૦૧૦
દોરડાં	૫	૧૪	૧૧૦	૧૧૬
દવાઓ	૧૮	૪૨	૩૨૦	૪૧૭
ગળી	૫૭	૨૦૨	૧૧૬૬	૧૧૬૭
ઢરડાં બેઠાં	૩૪	૬૪	૪૭૫	૯૨૬
હુગાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજો કુલ	૧૦૬	૩૧૩	૧૬૬૨	૨૪૦૬
ખસ કરવા માટે રેસા	૭	૫	૯૮	૩૬૨
ફળ ને શાક	૬૮	૫૦	૫૧૬	૫૫૩
ઠાંગર	૨૩	૪૫	૧૩૭	૧૯૮
ચોખાં	૭૬૬	૧૪૪૭	૨૨૦૭૫	૮૪૮૬
મઢ	૧૨	૧૭	૬૭૩૮	૧૮૭
મઢનો લોટ	૪૫	૧૩૫	૭૩૩	૧૩૬૮
ચોખાં મઢ અને બીજી બાતનો દાણો કુલ	૧૧૧૧	૨૦૩૮	૩૮૬૫૮	૧૩૨૮૨
વગર કેળવાયલાં ચામડાં	૧૪૩૩	૧૪૧૭	૭૭૦૧	૨૧૪૬૮
લાખ	૨૪૩	૮૦૨	૨૮૦૫	૬૩૧૪
કેળવાયલાં ચામડાં	૧૨૪૨	૭૪૦	૮૫૫૭	૧૧૭૭૮
ખાતર	૭૦	૨૧૯	૫૩૮	૧૧૬૨
મેગેનીઝ ઓર	૯૦	૭૧	૬૭૬	૬૩૮
માતું કુલ	૨૬૮	૨૫૦	૨૬૨૧	૨૩૪૫
અખરખ	૪૫	૩૮	૮૭૪	૭૧૦
દીવેલ તેલ	૩	૧	૩૮૬	૮૭
કૉપરેસ તેલ	૬૬	૧૦	૧૩૭૬	૧૪૨૦

પ્રી માર્ગે ટાઈલ માર્ડ ૨૧ બેઝ સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

	ફેબ્રુઆરી		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી	
	૧૯૧૬	૧૯૨૦	૧૯૧૬	૧૯૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦૦)	
અળસીયું તેલ	૫૫	૨	૬૦૯	૧૯૧
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ ...	૨૨૪	૧૪૮	૩૨૭૮	૩૦૬૪
ગોળ	૧૧૫	૧૮૨	૭૨૫	૧૬૮૨
અગ્રીણ	૧૩૩	૧૦૪	૨૭૫૭	૧૮૧૬
રબર	૧૧૫	૩૪૨	૧૯૦૨	૧૮૮૦
ફીવેલી	૪૧	૧૫	૨૨૪૫	૨૩૧
ટોપરા	૨	૩	૧૮	૫૦૦
કપાચીયા	૧	૧૬૦	૧૫	૩૪૫૩
લોથસીંગ	૯૬	૭૧૨	૩૬૯	૩૫૬૦
અળસી	૯૬૭	૧૬૫	૬૩૭૫	૧૦૩૦૧
અસખસ	...	૪	૭૫	૩૬૮
સરસવ	૧૩૮	૧	૧૪૫૨	૩૭૨૪
તેલ	૩	૫૬૩	૫૧	૨૧૨૮
તેલનો	૮૦	૮૦	૯૯૭	૧૪૬૫
ખાંડ	૧૬	૨૨	૪૫૮	૩૫૬
ચા	૧૨૭૬	૧૫૦૪	૧૬૬૨૭	૧૯૪૧૯
કાચું ફે	૨૯૧૨	૭૩૪૯	૨૬૪૩૨	૪૯૬૪૭
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૩૭૨	૬૨૮	૫૭૨૬	૧૬૭૩૮
રૂમાલ અને શાલો	૧૯	૧૬	૬૨	૧૮૮
પીસ શુઝ	૬૦૪	૫૫૦	૫૪૭૪	૮૨૦૬
ચામુ	૩૩૨	૮૬	૧૪૦૪	૧૭૨૦
ખુટ કાચું	૧૬૮૨	૧૨૮૬	૧૧૬૧૮	૨૨૮૨૦
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૧૧	૧૪	૧૬૧	૭૭
લુટની બનાવટ	૪૯૬૦	૪૦૬૧	૪૬૮૭૧	૪૫૨૧૬
રેશમ (કાચું)	૭૧	૧૧	૬૨૬	૩૯૪
રેશમ કુલ	૮૨	૧૪	૭૨૨	૪૪૬
ઉન કાચું	૨૧૩	૧૬૮	૪૬૭૧	૩૫૧૫
ઉનની ધાખલીઓ ને ગાલીયા વગેરે ...	૪૦	૩૮	૧૫૫	૫૬૧
તંબાકુ બીડી વિગેરે	૨૫૬	૧૦૪	૬૦૫	૮૬૬
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૧૩૫	૨૪૭	૬૨૨	૧૩૪૫
હિંદુસ્તાનમાંથી ઘચેલી કુલે નિકાશ	૨૦૫૩૮	૨૬૧૪૮	૨૧૯૦૯૮	૨૭૬૨૩૨
હિંદુસ્તાનમાંથી - ઘચેલી સરકારી } - માલની નિકાશ. }	૧૦૧	૪૩૬	૧૧૪૮	૨૬૫૪

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

જાન્યુઆરી માસમા

એપ્રિલથી જાન્યુઆરી સુધીમા

જાત	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૧૯-૨૦	૧૯૧૮-૧૯
	લાખ યાર્ડ.	લાખ યાર્ડ.	લાખ યાર્ડ.	યાડ.
કોરા તથા ધોધેલાં કાપડનો પેદાશ ...	૬૫૫	૮૯૯	૧૦૦૮૨	૮૬૭૦
” ” - આયાત...	૧૧૯૫	૮૬૧	૬૭૧૩	૭૩૭૦
રંગીન કાપડ પેદાશ .	૨૮૪	૨૫૭	૪૦૯૧	૩૧૫૦
” ” આયાત .	૩૭૦	૧૮૫	૧૪૮૩	૨૬૦૧

કાપડની પેદાશ.

જાન્યુઆરી માસમા

પ્રાંત	કોમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રતલ.	લાખ વાર.
	૧૯૧૯ ૧૯૨૦	૧૯૧૯ ૧૯૨૦	૧૯૧૯ ૧૯૨૦
મુ બાઈ ...	૨૪૩ ૨૧૬	૨૧૨ ૧૩૬	૬૩૭ ૬૦૪
મદ્રાસ ...	૧૪ ૧૭	૧૦ ૧૧	૩૧ ૩૪
બંગાલ ...	૬ ૮	૪ ૫	૨૨ ૨૫
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૩ ૧૪	૧૧ ૧૦	૩૫ ૩૩
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીકાન.	૧૫ ૧૯	૧૨ ૧૨	૪૫ ૪૬
દેશી રામચો ...	૧૪ ૧૯	૨૦ ૨૩	૭૭ ૮૫
કુલ ...	૩૫૧ ૨૬૮	૨૭૪ ૨૦૧	૧૧૫૭ ૮૩૬

એપ્રિલથી જાન્યુઆરી સુધીમા

પ્રાંત.	કોમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રતલ.	લાખ વાર.
	૧૯૧૮-૧૯ ૧૯૧૯-૨૦	૧૯૧૮-૧૯ ૧૯૧૯-૨૦	૧૯૧૮-૧૯ ૧૯૧૯-૨૦
મુ બાઈ ...	૩૦૩૬ ૪૧૧૫	૨૩૨૧ ૨૬૫૭	૧૦૦૪૭ ૧૧૭૦૭
મદ્રાસ ...	૧૫૬ ૧૮૬	૧૩૫ ૧૨૦	૩૪૨ ૩૬૫
બંગાલ...	૫૫ ૭૬	૪૩ ૪૮	૨૨૧ ૨૩૩
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૦૪ ૧૨૮	૯૧ ૯૧	૨૩૬ ૩૦૬
મધ્ય પ્રાંતો ...	૧૬૧ ૨૧૨	૧૨૪ ૧૩૬	૪૬૭ ૫૫૧
દેશી રામચો ...	૧૩૭ ૧૯૯	૧૬૨ ૨૪૩	૭૦૦ ૬૦૭
કુલ ...	૩૬૮૦ ૪૬૫૧	૨૬૩૪ ૩૩૨૩	૧૨૧૨૧ ૧૪૧૭૩

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હીંદની મીસોમાં સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ.)

નંબર	જાન્યુઆરી માસમાં		એપ્રિલથી જાન્યુઆરી સુધીના	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
૧ થી ૧૦	૫૩	૩૧	૭૨૯	૭૦૮
૧૧ થી ૨૦	૨૨૪	૧૬૨	૨૫૫૨	૨૬૫૮
૨૧ થી ૩૦	૧૨૨	૯૫	૧૫૯૭	૧૫૪૮
૩૧ થી ૪૦	૧૧	૧૧	૧૬૬	૧૪૫
૪૧ અને ઉપરાંત	૩	૨	૩૬	૨૬
કુલ	૪૧૫	૩૦૩	૫૦૮૭	૫૩૬૨

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	જાન્યુઆરી		એપ્રિલથી જાન્યુઆરી	
પ્રાંત.	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
મુંબઈ.	૨૫૦	૧૩૮	૩૫૪૮	૩૭૨૪
મદ્રાસ.	૩૫	૩૫	૩૫૩	૩૭૭
બંગાલ.	૨૮	૩૧	૨૬૪	૨૬૫
સંયુક્ત પ્રાંતો.	૩૫	૩૧	૨૮૦	૩૦૨
અજમેર-મેવાડ	૧	૧	૧૬	૧૬
પંજાબ.	૩	૨	૩૨	૨૮
દીલ્હી.	૨	૩	૨૪	૨૭
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીસાર.	૨૮	૨૯	૨૮૬	૨૯૧
દેશી રાજ્યો.	૨૯	૩૦	૨૮૦	૩૨૯
કુલ.	૪૧૫	૩૦૩	૫૦૮૭	૫૩૬૨

હાજી પોલીસ ફરિયાદ ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૨૦ ના ફેબ્રુઆરી મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત નંબર.	ખંજાળા. હજાર રતલ.	મુખધ. હજાર રતલ.	સિંધ. હજાર રતલ.	મદ્રાસ. હજાર રતલ.	બર્મા. હજાર રતલ.	ટોટલ. હજાર રતલ.
થે ૩૧ થી ૪૦	૫૪	૭૯	૪	૭૩	.....	૨૧૦
„ ૪૧ થી ૫૦	૬	૭૨	.....	૩૧	.....	૧૧૦
„ ૫૦ થી ઉપર	૩૮	૧૫૧	.....	૬૧	.....	૨૫૧
રંગીન ૩૧ થી ૪૦	૧૦૩	૮૨	૮૬	૨૮૭	.....	૫૫૮
„ ૪૧ થી ૫૦	.....	૧૬	.....	.....	.....	૧૬
„ ૫૦ થી ઉપર	.....	.....	.....	૩	.....	૩
ટોટલ.	૨૦૩	૪૦૨	૯૦	૪૫૬	.....	૧૧૫૨

INDIAN INDUSTRIAL AND COMMERCIAL CONGRESS.

Publications 19, Bank Street, Bombay.

REPORTS (Valuable to merchants, industrialists and commercial institutions) from 1st to the 14th Session of the Indian Industrial Conference containing articles on Industrial and Economic subjects by distinguished writers together with the detailed history of the Institution.

Price Rs. 2/8—from 1st to the 12th Report) Exclusive of

„ „ 2/12—for the 13th Report.) Postage

„ „ 1/81—for the 14th Report.) etc. charges.

DIRECTORY OF INDIAN GOODS AND INDUSTRIES.

(Worthy of being stocked by every individual interested in the Industrial and Commercial concerns.)

Contains names and addresses of nearly all the well-know Industrialists of the country and their agents. Price Rs. 3/- postage extra.

Other Important publications such as the Directory of Technical Institutions in India & Guide to Machinery will be revised soon.

N. B.:—The publications are available at Messrs. D. B. Taraporwala Sons & Co., Meadows Street, Fort, Bombay. & The Bombay Swadeshi Co-Operative Stores, Bori Bunder, Bombay.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ રી બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુખધ.

કાપડનો પેદાશ તથા વેપાર ઉપર સરકારનો અંકુશ.

કાપડનો પેદાશ તથા વેપાર ઉપર નામદાર સરકારે જે અંકુશ રાખ્યો હતો તે વીશેનો અહેવાલ તે અંકુશ ખાતાના વડાએ તા. ૨૮-૧૧-૧૯ને દીને લખી મોકલ્યો હતો અને નામદાર હીંદી સરકારનાં વેપાર તથા ઉદ્યોગ ખાતાં તરફથી ગયા બનેલાની માસમાં તે બદલ પાઠવામાં આવ્યો હતો. તે ઉપરથી જણાય છે કે જ્યાંયાં માલના સોદા માટેના ભાવની ચદ ઉતર જાયવા માટે નમુના તરીકે મુંબઈની સેન્યરી મીલનો માલ પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો. જે કે મુંબઈની બીજી મીલોના એવાજ માલની સરખામણીમાં સેન્યરી મીલના માલનો ભાવ એક કે બે આના વધારે રહે છે. કોરા શરીંગ માટે ફરી શેશરીંગ માલના ભાવ નમુના તરીકે લેવામાં આવ્યા હતા. ભરૂચ રૂનો ભાવ જણવા માટે નમુના તરીકે કુલીશુડ જત પસંદ કરવામાં આવી હતી. આ શીયાય હીંદી પ્રધાનની હુદીના ભાવ તથા લંડનમાં તૈયાર ચાંદીના ભાવ પણ ધ્યાનમાં રાખવામાં આવતા હતા. એ અંકુશ કેવા સંજોગોમાં મેલવામાં આવ્યો તે વીશે વીવેચનની જરૂર નથી. ૧૯૧૮ના આગસ્ટ માસમાં કાપડનો ભાવ મુંબઈમાં ૬૨ રતલ દીઠ રૂ. ૨-૧૪ થઈ ગયો તેથી હીંદમાં બધે અને ખાસ કરીને બંગાળમાં લોકો બહુ દુખી થવા લાગ્યા અને બીહાર તથા ઓરીસામાં એને લીધે રમખાણ થયાં. તે પછી તા. ૨૬-૮-૧૯૧૮ને દીને મી. એફ નોર્થસને ખાસ અમલદાર તરીકે આ અંકુશને લગતા કામ ઉપર મેલવામાં આવ્યો અને કાપડ માટે સ્ટેન્ડર્ડ કલોથ કંડાવવાની ગોઠવણ કરવાતું કામ એને સોંપાયું. તા. ૧૮-૯-૧૯૧૮ ને દીને એણે એક કોન્ફરન્સ મુંબઈમાં મેળવ્યું જેમાં ૧૫ અમલદારો અને ૧૨ વેપારીઓ હાજર થયા હતા. એઓ હીંદના બુદ્ધા બુદ્ધા પ્રાંતમાંથી આવેલા હતા. મુંબઈ, કલકત્તા, અમદાવાદ, કાનપુર તથા ઇંદોરથી પણ વેપારીઓ અને મીલવાળાઓના પ્રતીનિધીઓ આવ્યા હતાં. કાપડ માટે સ્ટેન્ડર્ડનો નમુનો તે વેળા રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. એઓ હાઈંગ એન્ડ સેન્યુકેટરીંગ કંપનીએ ટેકસ્ટાઇલ મીલમાં એ બનાવેલો હતો એમાં વાણી તથા તાણી વીસ નંબરના સુતરનો હતો, અને ૩૨ રીડ અને ૩૨ પીક હતા. તે દીને રૂનો ભાવ ખાંડી દીઠ રૂ. ૮૦૦ નો હતો તે તથા બીજે ખર્ચગણતમાં એ કાપડ ૬૨ ચોરસ વાર દીઠ સાડાપાંચ આને અથવા રતલ દીઠ રૂ. ૧-૧૨-૬ ની કીંમતે પડે. આ નમુના માટેના માલની જાનમાં રીડ અને પીક બજારમાં વેચાતા બીજા માલ કરતાં ઓછા હતા. એનો અર્થ એ કે એ માલ ઘટ ઓછો હતો. એથી-દેખાવમાં તે ચારો ન લાગે પણ ગરીબગર્ગ માટે ઓછા ખર્ચ માટે એવો બનાવેલો હતો. એ નમુનો કોન્ફરન્સમાં બધાને પસંદ પડ્યો પણ ટાનપુરની મીલો એ બનાવી શકે એમ ન હતું. તે મીલોમાં બને એવું સ્ટેન્ડર્ડ કલોથ પણ બનાવવામાં આવ્યું અને આ વીશેનો કાયદો પસાર કરતી વેળા ધારાસભામાં એનો નમુનો રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો જેને માટે બંગાળ તરફના બીનસરકારી સહાયકોએ પસંદગી દર્શાવી હતી. તે પછી એ કાયદાની રૂયે મી. નોર્થસને ઇંદોર નેમવામાં આવ્યો અને તેને સલાહ આપવા માટેની કમીટીમાં નીચે જણાવેલા ગૃહ-સ્થાને રાખવામાં આવ્યા:—મી. આર. એચ. ધુક, મી. એન. બી. સહલાતવાલા, મી. અંબાલાલ સારાલાઈ, સંર કલેમેન્ટ સ્પિસન, એ. મી. ડી. સ્મીથ, મી. એફ. સ્ટોન્સ, એ. મી. પુરુષોત્તમલાલ ઠાકોરલાલ, મી. દેવીદાસ માધવેશ ઠાકરસી, સંર વીડલદાસ હામોદર ઠાકરસી, મી. સી. એન. શાહીયા, તથા મી. જી. વાઈલ્સ.

કમીટીની પહેલી સભા તા. ૧૫ મી અક્ટોબરે થઈ તે વેળા રજૂ કરવામાં આવેલી માંગણી નીચે પ્રમાણે હતી:—બીહાર અને ઓરીસા હરમહીને ૧૯૦ લાખ, આસામ ૨૨૦

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબૂત

લાખ, સંયુક્ત પ્રાંતો ૪૦ લાખ અને બંગાળ ૪૦ લાખ મળી કુલ ર૯૦ લાખ વાર-
તેમ છતાં એ તારીખ સુધીમાં બાવમાં સ્ટેજ ઘટાડો થયો હતો તે ધ્યાનમાં લઈને એવું
કરાવવામાં આવ્યું કે તા. ૧લી નવેમ્બરથી આવું રેન્ડર્ડ કલોથ કહાડવાનું શરૂ કરવું અને
શરૂઆતમાં મીલોમાં જેટલી હુમ હોય તેમાંથી સેંકડે પાંચ ટકા જેટલી આ ખાસ કામે લગા-
ડવી અને રેન્ડર્ડ કલોથના નમુના કેન્દ્રસ પાસે મંજૂર કરાવવા તથા શર્ટીંગ તેમજ ધોતીયાં
અને સાડી માટે પણ નમુના કરાવવા. પંબજ, ગુલુચીરતાન, ચીંધ તથા વાવ્ય સરહદના પ્રાંતો
માટેના નમુના વધારે જાડા માલનો રાખવો. “એ ૧૨” સંજ્ઞાથી એ નમુનો પાછળથી
ઓળખાવા લાગ્યો. તેમાં ૧૬ નંબરના વાર્ષ, ૧૪ નંબરના વેક્ટ, ૪૮ રીક, અને ૪૪ પીક
રાખવાનું કરાવવામાં આવ્યા હતાં. એ નમુનો પસંદ કર્યાથી ઘણું સાફ પરીણામ લાવી
શકાયું હતું.

તેમ છતાં એ નમુના પ્રમાણેનો માલ તૈયાર કરવાની શરૂઆત માટેની તારીખ બદલવી
પડી. અગાઉ જ્યારે ભાવ ઘટ્યો હતો ત્યારે એકસેસ ગ્રોસીટ ટેક્સ પડવાની ધારતી હતી; સુલેહ
થવાનો સંભવ હતો; લોકોમાં એન્ડ્રુએન્જા બીમારી ચાલતી હતી અને ખેતીની સ્થિતિ પણ
અનુકુળ ન હતી. સુલેહ માટેની આર્મીસ તા. ૧૧ મી નવેમ્બરે યદ અને પછી થોડા
દિવસમાં કાપડના ભાવ એટલા ઘટી ગયા કે એ હદે તે પાછા ૧૯૧૮ ના ચક્રોત્થરની આખર
સુધી આવ્યા ન હતા.

એનરી મીલના માલના ભાવ રતલ દીઠ ૧-૬-૦ નો હતો. આ સંજ્ઞામાં રેન્ડર્ડ કલોથ
બનાવવાનું સુલતથી રાખવા કરાવ થયો. પણ લખનો તથા બ કીપુર ખાતેના વેપારીઓનું એમ
માનવું હતું કે એ કરતાં વધારે નીચી હદે ભાવ જવાના નથી. કલકત્તા ખાતે પરદેશથી આયાત
થયેલા કાપડનો મોટો જથ્થો ગરીલી લેવા ગાબદ બીહાર તથા ઓરીસાની સરકાર મીં નોઇન્સની
સલાહ મારગતાં તેણે એ સુચનાની તરફેણમાં અભિપ્રાય આપ્યો હતો. તે પ્રાંતમાં ૪૮ છદ્દા-
ઓમાંથી દરેકને માટે પાંચ ગાંસડી જેટલું કાપડ સંયુક્ત પ્રાંત માટે ખરીદ કરવામાં આવ્યું હતું
તેમાંથી ૧૬૫ ગાંસડી બોમ્બે કાપડ એન્ડ એન્ડ્રુકેચરિંગ કંપનીની મીલમાં, ૪૫ રેન્ડર્ડ
મીલમાં, અને ૩૦ ગાંસડી વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા અને હાંગમગ મીલમાં બનાવવામાં આવી હતી. એ
કામ માટેના જરા સર વીકલદાસ દી. હાકરસી, તથા મેશસં એન. એન. વાડીયા એન્ડ સન્સ તથા
મીં સકલાતવાળાને ઘટે છે.

નવેમ્બરમાં એ ભાવ હતો તે પછી થોડા વખતમાં પાછા ચઢવા માંડ્યા એટલે બીહાર
તથા ઓરીસાના કંટોલરે મેન્ચેસ્ટરનું કાપડ ખરીદવા ઉપરાંત રેન્ડર્ડ કલોથની છસો ગાંસડી
માગી તે માટે એન્ડ્રુકેચર મીલ્સ (ચોંડીચરી) પાસેથી ત્રણસો, બજારની ધી મોકુસીલ મીલ્સમાંથી
એસી, થોલાપુરની લક્ષ્મી તથા વીષ્ણુ મીલ્સમાંથી પચાસ, મુખમીની કેસંટ, ફાઝલભાઈ તથા પર્લ
મીલમાંથી પચાસ, અમદાવાદની બુબીલી મીલ્સમાંથી ચાળીસ, જલગામની ખાનદેશ મીલ્સમાંથી
પચીસ, રેન્ડર્ડ મીલ્સમાંથી પંદર, અને ટેકસટાઇલ મીલ્સમાંથી પાંચ ગાંસડી ખરીદવામાં આવી
હતી. એ માલ પુરો પાડવાનું મેળવનારાઓમાં એ. મીંપુરુશોત્તમદાસ હાકરદાસ સર ફાઝલભાઈ
કરીમભાઈ, મીં અંબાલાલ સારાભાઈ, વગેરે સફળરૂપેની મદદથી થતી શક્યું હતું. એ માલ
માટે શર્ટીંગ માટે રતલ દીઠ રૂ. ૧-૭-૦, ધોતી માટે રૂ. ૧-૭-૬ અને સાડી માટે રૂ. ૧-૮-૦
નો ભાવ આપવામાં આવ્યો હતો. એ ઉપરાંત રેન્ડર્ડ કલોથ બનાવવાની ગોઠવણ થવા અગાઉ
નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે માલ ખરીદવામાં આવ્યો હતો:—

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ ઝેંક ક્રીડ, ફેર્ટ, મુંબ.

મીલ	ગાંસડી.
ઠરીમલાઇ તથા ફાઇલલાઇ મીલ્સ	૫૩
હીંદુસ્તાન મીલ્સ	૫૩
અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરિંગ એન્ડ ઇલેક્ટ્રીકલ પ્રીટિંગ કંપની	૨૦
મોકુસીલ મીલ્સ	૭૭
સેન્ચરી	૧૦
ગોએ યુનાઇટેડ મીલ્સ	૧૬
બેંગાલ નાગપુર ફેટન મીલ્સ	૬૦

સેન્ચરી મીલમાં જનાવેલી નમુનાઓની પાંચ ગાંસડી બહુચીસ્તાન ખાતે મોકલી હતી અને ટેકરદારેલ મીલની નમુનાની પાંચ ગાંસડી બીહાર તથા બોરીસામાં અને ચાર મુખ્ય તથા પંચાય ખાતે મોકલી હતી એ રીતે કુલ રૅન્ડર્ડ કલોથની ૮૨૮ અને બીજા કાપડની ૨૮૬ ગાંસડીઓ માટે ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી.

ડીસેમ્બર મહીનાના મીલ અઠવાડ્યામાં કાપડનો ભાવ રતલ દીઠ રૂ. ૧-૧૫-૦ થયો હતો. એ કે રૂના ભાવમાં એટલો વધારો થયો ન હતો. એથી બીહાર અને બોરીસાના કુટુંબોર ત્રણ માસ સુધી દર મહીને સોળસો ગાંસડી રૅન્ડર્ડ કલોથની માગી. સંયુક્ત પ્રાંતોમાંથી એજ પ્રમાણે ૨૫૦૦ ગાંસડી, પંજાબમાંથી “એટર”ની ૨૨૦૦ ગાંસડીની માગણી કરવામાં આવી. એટલે તુરત જ રૅન્ડર્ડ કલોથ બનાવવામાં શરૂ કરવામાં આવ્યું. મીલોમાં છુમ્મી સંખ્યાના પાંચ ટકા જેટલી આ કામે લગાડવામાં આવી. એ રીતે ૫૨૪૪ ગાંસડી મળે તેમાંથી ૧૬૦૦ બીહાર તથા બોરીસાને, ૨૪૦૮ સંયુક્ત પ્રાંતને અને ૧૨૩૬ પંજાબને પુરી પાડવા ઠરાવ ભૂતો. જે દીને મીલને ચોરસ મળે તે દીને જે ભાવ રૂનો હોય તેના પ્રમાણમાં કાપડનો ભાવ મીલવાળાને હરાવીનેજ આપવો આવશે એમ નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. રૅન્ડર્ડ કલોથ માટે જુદી જુદી જાતના રૂને બેળવવામાં આવે તેનું પ્રમાણ ધ્યાનમાં લઈ તા. ૩૦ મી જાનેવારીને દીને મળેલો મી ટીંગમાં ૭૮૪ રતલના પાંડીને એ મીકરડ રૂનો ભાવ રૂ. ૬૩૦ નો ગણવા કરાવ્યું. એ રીતે ગણવાં કરીંગનો દર રતલ રૂ. ૧-૭-૬, પાંડીનો રૂ. ૧-૮-૦ અને સાડીના રૂ. ૧-૧-૬ પડે, “એ ૧૨” કાપડનો ભાવ રતલ દીઠ રૂ. ૧-૫-૬ નો હસવો. એ ભાવ બધી મીલોને તેજ દીને આરંભે અપાયા. આ રીતે ભાવ નક્કી કરતી વેળા જુદા જુદા અનુસવીએએ જુદી જુદી રીતે ગણતરી ગણી હતી અને તે છતાં એ સવ ના પરોણામે ઉપર મુજબ ઠરાવ થયો હતો. એમાં નફાનું પ્રમાણ દસ ટકાનું ગણવામાં આવ્યું હતું. ખરી રીતે કદાચ એમાં વધારો નફો મળે એમ હશે પણ બધી મીલોને માટે એક સરખો નીયમ પગાયો હતો એટલે કોઈ મીલને વધારે કે કોઈને એકો નફો આવ તેનો વીચાર કરી શકાય નહીં તેથી જે મીલો સારી રીતે કામ કરતી ન હોય તેમને પણ દસ ટકા કરતાં એકો નફો ન મળે એવો ભાવ રાખવો પડ્યો. વળી મીલવાળાઓ પાસે એવી આશા રાખવામાં આવતી હતી કે રેલ્વે સ્ટેશન ઉપર માલ પહોંચાડવો, નમુના પુરા પાડવા, સ્ટાંપનો ખર્ચ કરવો તથા નાણાં મેળવવા માટે ત્રણ અઠવાડ્યાં સહ જોવી શકી જાર તો એ કરતાં પણ વધારે તાઢ જોવી પડતી હતી

તે પછીનાં છંદેટો મેળવવામાં ફેટલીક મુશ્કેલી જણી ચઇ. સંયુક્ત પ્રાંતમાંથી પહેલાં છંદેટ જેવું જ બીજું સુરત મળ્યું પણ પંજાબમાંથી બીજું છંદેટ મોકલવા અગાઉ પહેલ છંદેટનો માલ કેવો મળે છે તે જોવા માટે ચાર લગાડવામાં આવી અને તેથી ત્યાંથી

ધ'ડેટ આબુ' તે માત્ર ૩૦૦ ગાંસડી "એ ૧૨" નું આબુ. તે વેળા એક હજાર ગાંસડીની ત્યાં જરૂર હતી. જે તેટલી ત્યાં મોકલવામાં આવી હોત તો કાંઈ મુશ્કેલી ઉભી થાત નહીં પણ એ ઇડેટ ઓછું આવવાથી વધેલા માલ સંયુક્ત પ્રાંતો તથા બીહાર ઓરીસાને આપવામાં આવ્યો, સદલાએ આસામ તથા મધ્યપ્રાંતોમાંથી પણ સારી માગણી આવી. તેમ છતાં બીહારમાં માંગ્યો તેટલો માલ પુરો પાડી શકાયો નહીં. તે પછી તા. ૩-૩-૧૯૧૯ ને દીને મીટીંગ થઈ ત્યારે ભાવ નીચે પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવ્યા:—શરીંગ રૂ ૧-૫-૬, થોટી રૂ. ૧-૬, માડી રૂ. ૧-૬-૬, "એ ૧૨" રૂ. ૧-૩-૬ રૂનો ભાવ ખાંડી દીઠ રૂ. ૫૩૦ નો ગણી કાપડના આ ભાવ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા. મીલોને આરડર તરતજ આપવામાં આવ્યા. તે પછી હીસેબર આખરથી તે એપ્રિલના ત્રીજા અઠવાડયા સુધી કાપડના ભાવ ઘટતો રહ્યો તેમાં મુખ્ય કારણ જે હતાં:—એક તો રૂનો ભાવ ઘટતો જતો હતો અને બીજું આ રેન્ડડ કલોયની હરીફાઈ હતી. રૂનો ભાવ તથા કાપડના ભાવ વચ્ચેના ગાળો એક સરખો રહેા હતો તેમાં મુખ્ય કારણ રેન્ડડ કલોયનું હતું. એપ્રિલમાં ભાવ બહુજ નીચા ગયા હતા. સેન્યરી મીલના કાપડને ભાવ રતલ દીઠ રૂ. ૧-૮-૦ નો થઈ ગયો હતો અને મુંબઈની બીજી મીલોના ભાવ એ કરતાં પણ એકઠો જે આના વધારે નીચા હતા. રેન્ડડ કલોયના જે ભાવ પહેલા નક્કી કરેલા હતા તે કરતાં પણ એછે ભાવે બજારનો બીજો માલ એ રીતે જ્યામધ વેચાવા લાગ્યો. તેમ છતાં રેન્ડડ કલોય બીજા કાપડ કરતાં ઘણું સસ્તું હતું. આ બધા સંજોગોને લીધે જે પછી સંયુક્ત પ્રાંતોમાંથી તથા બીહાર અને ઓરીસામાંથી ઇડેટ ન આવ્યાં અને છેલ્લા ઇડેટને લીધે મળેલા માલમાંથી કેટલોક વધ્યો હતો તે ખપાવવા માટે પાછો આપવાની માગણી બીહાર ઓરીસાથી આવી. પંજબમાં "એ ૧૨" કાપડ લોકોને પસંદ થઈ ગયું હતું અને ત્યાંથી માગણી આવતી હતી પણ એકજ પ્રાંતને માટે માલ બનાવવાનું ચાકુ રાખવું એ કીક ન લાગ્યું અને તેથી તા. ૧૬ મી એપ્રિલ મળેલી મીટીંગમાં એમ ઠરાવ્યું કે હવે પછી મીલોને નવા આરડર આપવા નહીં. અગાઉ આપેલા આરડરને પેટે કેટલોક માલ મીલોએ બનાવ્યો હતો તેનો વીચાર કરવાને હવે રહેા. એ માલ બનાવે એવી ૧૪૫ મીલો બ્રીટીશ મુલકમાં હતી. તેમાંથી જે મીલો ચાલતી ન હતી અને બીજી ચારમાં સ્પીન્ડલ ન હતાં તથા બુગોની સંખ્યા પણ સાંથી ઓછી હતી એટલે તેમને આ કાયદાના અમલમાંથી મુક્ત રાખવામાં આવી હતી. દસ મીલોએ પોતાને જે આરડર મળે તે માટેનો માલ બનાવવાનું બીજી મીલોને સોંપ્યું હતું. પોંડીચરીમાં આવેલી એંગ્લો ફ્રેંચ ટેક્સટાઈલ મીલના એન'ટો મેશર્સ જેસ્ટ એંડ કંપનીએ પોતાની મીલ બહુ બ્રીટીશ મુલકમાં આવી હોય તેવી રીતે કામ આપવાની માગણી કરી હતી. એ રીતે કુલ ૧૨૯ મીલો સ્ટાન્ડર્ડ કલોય બનાવતો હતી જેમાંથી મુંબઈમાં ૫૫, અમદાવાદમાં ૩૫ અને તે શીવાયનાં સ્થળોએ ૩૯ હતી. એમણે પહેલા આરડર માટે બનાવેલી ગાંસડીઓની સંખ્યા કુલ ૫૦૫૩ હતી જેમાંથી ૨૨૭૦ સંયુક્ત પ્રાંતોમાં, ૧૫૩૪ બીહાર તથા ઓરીસામાં, ૧૧૭૮ પંજબમાં, ૩૭ મુંબઈમાં, ૨૯ મધ્યપ્રાંતોમાં, અને ૫ વાયવ્ય સરહદ તરફનાં પ્રાંતમાં મોકલવામાં આવી હતી. હુબલી મીલે એમને ફાળે આવેલી ગાંસડીઓ કરતાં ૨૫ વધારે બનાવી હતી છ મીલોમાં અનેલી ૧૦૬ ગાંસડીઓ તદ્દન નપાસ કરવામાં આવી હતી. બીજા આરડર માટે ૪૫૯૮ ગાંસડીઓ સ્વીકારવામાં આવી હતી જેમાંથી સંયુક્ત પ્રાંતોમાં ૧૭૬૦, બીહાર ઓરીસામાં ૧૫૭૨, પંજબમાં ૪૭૬, આસામમાં ૪૦૭, મધ્યપ્રાંતોમાં ૨૫૧, મુંબઈમાં ૨૫, બંગાલમાં ૩૭, વાયવ્ય સરહદના પ્રાંતમાં ૨૯, બલુચીસ્તાનમાં ૩૬,

ધી જોગે ટ ઇલ માટે ૨૧ જેક આંડ, ફ્રીટ મુંબઈ.

દીઠીમાં ૧ અને મદ્રાસમાં એક મોકલવામાં આવી હતી. ૧૮ મીલિના માલમાંથી ૫૨૨ ગાંસ-
ડીઓ તદ્દન નપાસ કરવામાં આવી હતી એને બદલે ખીન્ને સંતોષકારક માલ પુરો પાડ-
વાની મીલિને ફરજ પાડવાની સરકારને સલાહ હતી પણ તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નહોતો.

એપ્રિલ પછી કાપડના ભાવ પાછા વધવા લાગ્યા તે આગસ્ટ સુધી વધ્યા પછી તેમાં
ઘટવાની શરૂઆત થઈ. એ વધારાને દીધે “એ ૧૨” માલની લેવાલી ભગી. બજારભાવ ઘટવા
ત્યારે પણ એ નવો માલ જતાવવાનો આરંભ ન આપતાં જ્યાં માલ બનેલો હતો ત્યાંથી સ્ટેન્ડર્ડ
કલોથ લઈને તેમજ બજારમાં વેચાતો ખીન્ને સસ્તે ભાવે ખરીદ કરીને પંજાબ વગેરે પ્રાંતોમાં જોઈતો
માલ પુરો પાડ્યો હતો “એ ૧૨” ની ૧૩૫ ગાંસડી રતલ દીઠ રૂ. ૧-૧-૬ ને ભાવે જણાવેલી
મીલિ પાસેથી મળી હતી:—

મીલવાળા.	ગાંસડી.
સેન્યરી	૨૫
કરીમલાઇ ઇબ્રાહીમ	૧૨
તાતા સન્સ	૧૭
બોમ્બે ડાઇંગ	૧૨
ડી-સે	૧૧
ડીલીક નીકસન	૧૧
ઇ. ડી. સામુન યુનાઇટેડ	૧૨
કોલાળા લેંડ એંડ મીલ કું.	૧૦

કુલ ... ૧૩૫

એમાંથી ૭૨ પંજાબમાં, ૭૩૫ સીંધમાં, ૧૫ બલુચીસ્તાનમાં અને ૧૩ વાયવ્ય સરહદવાળા
પ્રાંતમાં મોકલવામાં આવી હતી. એ ઉપરાંત રતલ દીઠ રૂ. ૧-૬-૬ ને ભાવે ૧૫ ગાંસડી
ડીલીક નીકસન પાસથી મેળવવામાં આવી હતી અને તેમાંથી ૫ બલુચીસ્તાનમાં અને ૧૦
પંજાબમાં મોકલી હતી. સોલાપુર મીલે ૩૧ ઈંચ બદલે ૩૬ ઈંચ પહોળાડનો “એ ૧૨”
માલ ૬૨ રતલ દીઠ રૂ. ૧-૬-૬ ને ભાવે ૩૦ ગાંસડી લેટલી પુરો પાડ્યો હતો તેમાંથી
૧૮ ગાંસડી પંજાબમાં, ૧૦ ગાંસડી વાયવ્ય સરહદના પ્રાંતમાં, અને ૨ ગાંસડી સીંધમાં મોકલી
હતી. એ ઉપરાંત “એ ૧૨” ની ૫૦ ગાંસડી સેન્યરી મીલ પાસેથી અનુકુળ ભાવે
લેવામાં આવી હતી જેમાંથી ૪૧ પંજાબમાં અને ૯ સીંધમાં મોકલી હતી. એ ઉપરાંત
રૂ. ૧-૬-૦ ને ભાવે ૬૫ ગાંસડી પંજાબના ડીરેક્ટર સીવીલ સપ્લાઇઝને અને રૂ.
૧-૮-૦ ને ભાવે ૧૨ ગાંસડી રેજીસ્ટ્રાર, કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ, પંજાબ, ને પુરી
પાડવાનું સેન્યરી માલને સોંપવામાં આવ્યું હતું અને રૂ. ૧-૬ ને ભાવે ૧૦૦
ગાંસડી રેજીસ્ટ્રાર કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ, પંજાબને પુરી પડવાનું મેશન કરીમલાઇ
ઇબ્રાહીમ એંડ સન્સને સોંપ્યું હતું. “એ ૧૨” માલ પંજાબમાં એવો લોકપ્રીય
થઈ પડ્યો છે કે એવો માલ હંમેશાં ત્યાં પુરો પાડવામાં આવે એવી ગોઠ
વણ કરવાની ત્યાંની કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝને રેજીસ્ટ્રારની ઇચ્છા છે. તે માટે તેણે

હંથી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જ્યો ?

સુંગઠની સુલાકાત લીધી છે અને ઘણું કરીને એવી ગોઠવણુ થઈ ગઈ હતી કે ૧-૮ ને માત્રે ૨૬૦ ગાંસડી આપવાની માગણી કરીમખાઈ ઇચ્છાહીમ સન્ને કરી હતી, બજારની સ્થિતિ જોવાં એ ભાવ સસ્તો હતો તેથી એમાંથી સો ગાંસડી કપુલ દરવામાં આવી હતી અને આકીની પણુ બધી લેવાઈ વાપ એવો વધી હતી. નવસરનીના દીવસોમાં માલની લેવાળી વધે અને બજારમાં માલ ન હોય તો ભાવ વધી જાય એવી થીક ઠલકવા ખાતે રહેતી હતી તેથી માવચેતી માટે સુંગઠમાં બેઝએ ટાઈંગ કંપની પાસેથી ૪૮, કરીમખાઈ ઇચ્છાહીમ એન્ડ સન્સ પાસેથી ૪૮, અને ટીક્કી નીકસન પાસેથી ૨૨ મળી કુલ ૧૧૬ ગાંસડી અનુકુલ ભાવે ખરીદવામાં આવી હતી. એ ઉપરાંત ૩૦૦ ગાંસડો સેન્સરી મીલમાંથી સાધારણ ભાવે મેળવી હતી.

એ રીતે કંટ્રોલ દરમ્યાન કુલ ૧૧૭૦૮ ગાંસડી મેળવવામાં આવી તેમાંથી જુદા જુદા પ્રતિમાં કેટલી મોકલી તે નીચે અતાયું છે:—

સંચુકત પ્રતિ	૪૨૭૪	સુંખઈ	૧૧૨
બીહાર બોરીસા	૩૬૦૫	બલુચીસ્તાન	૬૧
પંજાબ	૨૦૭૬	વાયવ્ય સરહદ	૫૭
બંગાલ	૪૧૧	દીલ્હી	૧
આસામ	૪૧૭	મદ્રાસ	૧
મધ્યપ્રાંત	૩૪૦		

આ બધી ગાંસડી મળી કુલ ૨૨૨૧૧ લાખવાર ઠાપડ થયું હતું. કુલ ... ૧૧૭૦૮

હિંદમાં લોખંડની ચીજોનું બજાર.

હિંદના બજારોમાં પોતાનો માલ કેમ વધારે ખપાવવો તે વીશે હાર્વિયર ટ્રેડ જર્નલના તા. ૨૭-૨-૧૯૨૦ની અંકમાં એવી શીખામણ આપવામાં આવી છે કે હિંદમાં માલનો બહારનો કેળાવ વધા સરતી કીંમત ઉપર જેટલું ધ્યાન આપાય છે તેટલું એ માલ કેટલી સુદત સાલે એવો છે તે ઉપર આપવામાં આવતું નથી તેનું કારણ એ છે કે લોકોની સરેરાશ આવક એાછી હોવાથી ઘણીનાની રકમ આવી ચીજો ખરીદી કરવામાં ખરચી શકે એમને તમે મોંઘી ચીજો બહુજ સારી વાતની આપો તો શા કામની? દાખલા તરીકે ખેડુતોને એક નેકર ફાજ છ આના મેળવતો હોય તેને એક તાણુ જોઈતું હોય તો ત્રણ આનામાં હલકી જાતનું જરમન તાણુ મળી શકે તો તે ઈંગ્લીશ બનાવટનું બહુ ચાકું તાણુ એક રૂપીયા ખરચીને લે એવી આશા રાખવી કેટલી વાજબી ગણાય? જરમનો અને આસ્ત્રીયનો આવી જાણદોનો જરોબર વીચાર કરીને વતે છે વળી હિંદમાં પોતાનો માલ વેચવા માટે પેદીની શાખાએ કે આડતો જુદાં

ધી બેઝે ટાઈલ માર્ડ ૨૧ એક એટ, ફોર્ટ, સુંગઠ.

બુદ્ધિ મુખ્ય શક્તિમાં સ્થાપવી જોઈએ. જ્યાંથી માલના નમુના તથા ભાવ વગેરે માહિતી ધરાવે તે મળી શકે અને તાકીદ હોય તે માલ પણ મેળવી શકાય. મોટી વસ્તુઓની સાથે નાની ઓછી માટેના આરડરો પણ ત્યાં સ્વીકારાય એવી ગોઠવણ હોવી જોઈએ. ત્યાંની સામાના વડાએ કે આડત્યાએ બેઠે દ્રવીને આરડરો મેળવવા માટે પ્રયત્ન કરવો પડે અને તે વેળા બીજા દેશોથી આવતા હરીફોના માલ વીશે પુરતું જ્ઞાન હોવાની ઘણી જરૂર પડશે.

એ માલ મંગાવનારાઓએ તે માટેનાં નાણા ક્યારે આપવાં તે બાબદમાં જરૂરનો ઘણી સગવડ આપે છે. સાધારણ રીતે એ માલનાં ઓચર્યાં આપતી વેળા હુંડીના નાણાં લેવામાં આવે છે અથવા એ હુંડી સ્વીકારવામાં આવે છે. તેની મુદત પાંદેથી તુરંત નાણાં ભરવાને બદલે થોડો દીવસ વાર લગાડીને એટલા દીવસ માટેનાં ભારે વ્યાજ સાથે એ રકમ આપવી એ આ વેપારીઓને વધારે અનુકૂળ પડે છે અને એમ થવા દેવા માટે વધારે દીવસ રાહ જોવાની સગવડ જરૂરન વેપારીઓ ઘણી આપે છે. દેખાડ થયા પછી દસ મહીને નાણાં ભરવાનાં હોય એવી હુંડી પણ જોવામાં આવી છે. તેમ છતાં આવી રીતે લાંબી મુદતનો સગવડ આપવી એ રીતે ઉત્તેજન આપવા લાયક નથી. લગભગ દરમ્યાન જરૂરની તથા આરંભીયાથી આવતો તે માલને વેપાર જાપાને તથા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સે કેટલો હાથ કપ્યો છે તે નીચે દર્શાવ્યું છે.

જુની જુલી ચીજોનો એ માલ લગભગ દરમ્યાન જરૂરની તથા આરંભીયાથી આવતો તે માલને વેપાર જાપાને તથા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સે કેટલો હાથ કપ્યો છે તે નીચે દર્શાવ્યું છે.

હબર પાઉન્ડ

	જરૂરનીથી.	આરંભીયા હંગરીથી	બાપાન.	યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ.		
માસ.	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૭-૧૮	૧૯૧૩-૧૪	૧૭-૧૮
કાપડ.	૧૦૪	૫૫	૬૮	૧૬૩	૩	૯
મકાન બાંધવાનો						
સામાન.	૧૦૧	૪	...	૮૨	૧૩	૩૧
રંગવાનો સામાન	૬૨૨	૧	...	૧૯	...	૨૫૬
કાચ	૧૦૧	૫૮૩	૧૦૫	૭૬૯	૧૨	૧૨
લોખંડનો માલ	૪૮૨	૨૨૩	૪૧	૪૫૫	૨૫૫	૫૦૭
ઓબરો	૧૦૨	૨૫	૭	૩૦૯	૯૭	૨૨૦
દાડ	૧૫૮	૪	૨	૧૪૬	૪૧	૬૮
મશીનરી	૨૮૮	૧૩	૧૦	૧૩૪	૧૬૮	૬૫૬
ધાતુઓ	૨૫૭૩	૧૧૫	૨૭૬	૧૧૪૪	૩૦૨	૨૩૧૬
કાગળો	૧૮૩	૮૮	૧૧	૩૯૨	૯	૧૩૫
સુતરાઈકાપડ મશીનરી	૨૪૪	૯૯	૨૩	૪૪૪	...	૧૦

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડિમાન્ડનો નોંધો કે

ધી પાયોનીયર ઇન્ડિયન પેન્ટ એન્ડ ઓઈલ વર્ક્સ લીમીટેડ.

અમારા કારખાનામાં દરેક જાતના રંગ રોગાન જેવા કે જનીવેન, વાઈટટ્રીક,
બ્રાઉન તથા તમામ જાતના કલર પેન્ટ ચડતી ઉતરતી કંચેલેટીના બનાવીએ છીએ

ઇમારતી હીવાલને લગાડવાના હીરેમ્બર પેન્ટ (પાણીના કલર)

આમ જાતના બને છે અને જે બીજા રંગો કરતાં સસ્તાં તેમજ ઉત્તમ છે.

અમારા પેકીંગ હીપાઈએટમાં ડ્રમ્સ, કેસ તથા ટ્રાન્સીટીંગ ટૂંકા નાની
પા મોટી દરેક જાતની જથ્થાબંધ બનાવવામાં આવે છે.

વધુ માટે પુછો

ધી પાયોનીયર ઇન્ડિયન પેન્ટ એન્ડ ઓઈલ વર્ક્સ
લીમીટેડ.

ધી લેઈટ ઇન્ડિયન વાઈટ પેન્ટ કંપની.

ભાવબળા મુંબઈ.

દર વર્ષે કરોડો રૂપીયા

પરદેશ જતા અટકાવવા હોય

તો તમારા માલ મીલકત અને ગોડાઉનનો

આગનો વીમો

મી થુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

૨૫ ચાર્જિંગ સ્ટ્રીટ ક્રાઉન મુંબઈ.

જા. ક.—(જે દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને
પણવા સંભવ છે.)

હિંદના લોક નાયકો.

બાણુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો
એક મત.

દેશી હુતરનો નાદર નમુનો.

ટીનની ડબીમાં ચેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતજાગર” પત્રિકાના અધિપતિ બાણુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી અંખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું ગાંઠાણું થશે.

“બંગાલી” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી ગુણોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક એંસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે

	આષ્ટ બલ્યું પ્લેક શાહી ૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ગાયમંડ	”	”	”	૧—૪—૦
(Red)	સતી	”	”	”	૧—૬—૦
	ચીપ	”	”	”	૦—૧૦—૦
	ઝીન (લીલી)	”	”	”	૧—૪—૦
	કોમ્પર્સિયલ પટ્ટું પ્લેક શાહી	”	”	”	૧—૬—૦
	બલ્યું ઇન્ક	”	”	”	૧—૪—૧
	વાયોલેટ	”	”	”	૧—૦—૨

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી મકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફો મોતીના ફાણાની પેઠે ચોણી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના ખાટલાઓ વાપર્યા હશે, તે પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની સુંબઈ ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ, પૈસા ધીરે (લોન) નવા ધંધાને મદદ પણ આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે.

સર્વના હૃદયમાં દેશહીત મદિનનું ચેતન સ્ફુરવાનાર હીંદ નાયકોની છત્રીએ દરેક દરેક કુટુંબોમાં સ્વદેશ સેવાની મંજૂબ બાવના અને માતૃપ્રિયતાને ઉત્કર્ષ સાધવા નવીન ચેતન સુરોવે તેવા હૃદય તથા ચૂકને અર્વકૃત કરનારા આર્થ વીરત્વોના એજન્ડ આર્ટ કાર્ડ પેપર ઉપર ૪૫ બલના પોષ્ટ કાર્ડ સામગ્રીના છત્રી છત્રી બદલના વીરત્વોનાં ફોટા તૈયાર છે. જેની ક્રીંમત સામાન્ય તથા શ્રીચર્યાપીતિના લોકોપલ ખરીદી શકે તેવા હસ્ત આરિશથી ક્રીંમત તદ્દન મુજ રાખવામાં આવે છે.

પોષ્ટકાર્ડ ચોઈજના દરેક ફોટાની ક્રીંમત અર્ધે અંગે; ૨૪ કાર્ડનાં બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં ૩૧ સવા. ૧૦૦ કાર્ડનાં ૩૫૫ સવા બે. ટપાલ અર્થે અથવા આપણે છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાંચુની, સુંબઈ નં. ૩.

દેશી નામું શીખવવાની રુકુલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલજા દેવી રસ્તાપર ભારીયા મહાજનવાડીમાં ગૌરવનદાસ કરસનદાસ હલ્લુ ગુજરાતી કામમીંએલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શારી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી રાઇપરાઈટીંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ જાણતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિવિધમું ખાસ હંથું જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને મનુકૂલ પડે તેવો સમયમાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને મૅસિક ફી રૂ. ૧ સમયમાં આવી છે. એન્ટ્રન્સ (ખાતાથમ) ના છેકસઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું

પોરબંદર પોર્ટલેંડ સીમેંટ

"મજબૂતી" છાપ

હામારો સીમેંટ ટી ફુરતાનમાં આપ્યાં થતા સેવામાં સારી સીમેંટની બરાબરી કરે છે, અને ભારીયા ખાતાઓમ વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હાઈલેટના મનુજીત જેમજાઓના આવે છે, એથી પીપ કરતા ધણીજ સહેલાઈથી દેવણી સમય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઈન્ડીયન સીમેંટ કું. લી.

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

ગોવરગસ.

નવસારો બીલ્ડીંગ ડેપોટ અબધ.

મુંબઈના વાંક શું ?

એકા આજ એક હલકા ખોરાકની સચોટ માળીતી, તે હલકા ખોરાક તે શરીરના રસા-ચક્ષીક તત્વોને નાશ કરવાનો (આત્મધાતી) હિયાય.

આશુતમ સગવડ—ઉમદા ખોરાક.

૪ મુંબઈની પાછળ પાછળ મુંબઈ ન. ૨

૨૩૦

ધી એલેમ્બીક ક્રમીકલ વર્કસ હું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આશુતેના બાવ પ્રકાર નામના મયના આધારે તેવા કદેથી દવાઓ —

વેજીટેબલ ટોનાક સીરપ—(દેશી એપિધિયોમાથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી સક્રિયતા દવા આ દવા બહારથી મુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અણુક ફેવત આપે છે (જે નાસ્ત્રાધાનમાં) સાબલુ કે વેજીટેબલ ટોનાક સીરપથી સરીરમાં આવતી સક્રિય હેલ્થ અને ઉન્માદ દવાઓથી દુક સમય ગાંઠિ નાશાતી ફરીમ સક્રિય નથી પણ કાયમની કુદરતી મક્રિય છે)

(૨) લીવરને પેતાલુ કામ બળવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને વિરોગી બનાવે છે

(૩) અછૂર્ણની બાધાનો નાશ કરે છે, અને અત્ર મધને વાંકત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુગવડ સ્ત્રીઓને ખાનુ આ દવા આપી સાકાષ છે તેથી સુવાદાળ લાગુ થઇ શકતો નથી, અગર લાગુ થયા હોય તો મરી નથી છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦

ગ્લોસિડો ફ્રેક્સિડ કંપાઉન્ડ સીરપ—(જાનનનુને સર્કિત આપનારી અશુભ દવા) આશરના જ્ઞાન-વિજ્ઞાનના અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લોસિડો ફ્રેક્સિડના વર્તવા રહેલા હોય છે અને જ્યારે તેલુ મગજમાં પડી નથી, ત્યારે સાધારણ આતેજના અને સક્રિય નથી રહે છે અને અસક્રિયને કારણે જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરદે દરદેન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આપે તેવા વાત્સામી બનાવેલા આ નિદોષ દવાને ઉપયોગ કરવાથી પડેલી જોડા જુદી થઈ છે, જે સક્રિય આપનારા વર્તમાની વૃદ્ધિ થાય છે તેઓને મગજમાં કે અગળગતો પસારો વિરોધ નાશાતો હોય તેમજ અણુક આ દવા વાપરતી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૬-૦ (મોડી સાઇઝ) ૦-૨૪-૦ નાની સાઇઝ)

બીજી બનાવડે માટે કેટલોગ મગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક ક્રમીકલ વર્કસ હું. લી.

(૩૬)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

(આ પ્રોસ્પેક્ટસ બેઈન્ટ સ્ટોક કંપનીના રજીસ્ટરની ઓફીસમાં નોંધવામાં આવ્યું છે.
અને અરજીઓ સ્વીકારવાનું તા. ૧૦-૪-૨૦ ને હીને ખંધ કરવામાં આવશે.)

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્કસ લીમીટેડ.

(૧૯૧૩ ના હિન્દી કંપનીઓના કાયદાને આધારે સ્થપાયેલી)

થાપણ. રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

૦૨

પ્રત્યેક રૂ. ૨૫ ના ૧,૦૦,૦૦૦ શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે અને
તેનાં નાણાં નીચે પ્રમાણે ભરવાનાં છે:—

અરજી વખતે રૂ. ૩. શેરોની વહેંચણી વખતે રૂ. ૩.

અને બાકીની રકમ જરૂર પડયે વસુલ થશે પણ પ્રત્યેક વખતે શેર દીઠ રૂ. પાંચ
કરતાં વધારે રકમનો ડાલ નહિ લેવામાં આવે અને ત્રણ માસથી ઓછી સુદતને અંતરે
ડાલ લેવાશે નહિ.

ડીરેક્ટરોનો ઈરાદો શેરોની વહેંચણી પછીથી નાણાંની ખાસ જરૂર પડયા વિના
દાલ ઉધરાવવાનો નથી. એટલે કે નવાં યંત્રો વગેરેની ખરીદીની મસલત પુરી થતા સુધી
અને તેને માટે ઓર્ડર અપાતાં સુધી દાલ લેવાશે નહિ. એજન્ટો, ડીરેક્ટરો અને
તેમના સ્ટેડીઓએ રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ ની કીંમતના ૪૦,૦૦૦ શેરોની અરજી કરી
દીધેલી છે. અને હવે શેષ ભાગજ બહાર પ્રજને માટે રહ્યો છે.

શેરો અંડરરાઈટ કરવાનું બીલકુલ કમીશન અપાયું નથી.

અરજીઓ મોકલવાનું ઠેકાણું:—મેશર્સ બીલીમોરોયા, ગીલ્ડર એન્ડ કું.

૩૨, એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

ડીરેક્ટરો:—

મોરારજી આણંદજી ટંના એસ્કવાયર બી. એ. એલ. એલ. બી માજી હીવાન ભાવનગર, બટવાડી ગીરગામ મુંબઈ. (ડાયરેક્ટર-તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્ક્સ લીમીટેડ, તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રિક કંપની લીમીટેડ, બોમ્બે સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ, ગાયકવાડ એપલ એન્ડ કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, અંબાજી તારંગા હાઇટ રેલ્વે કંપની લીમીટેડ, એંબો ઇન્ડિયા એન્ડ કોલોનીયલ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ.)

મહમદ હાજી અબુ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૦૧ કટલરી બજાર, મુંબઈ; કટલરી અને સન્ડી શુક્સ મરચન્ટ એસોસીએશનના પ્રમુખ.

અત્રભુજ કરસનદાસ શેક્ એસ્કવાયર; કાપડના વેપારી મુજળ જોડા મારકીટ, ચોક, મુંબઈ. ઇસ્માઈલ જી. અલ્લાના એસ્કવાયર; વેપારી. (અલ્લાના સન્સની કું) ૧૫ વોર્ડન રોડ મુંબઈ. અલ્લાના સ્ટીમટુલ્સ એન્ડ કું. ના ભાગીદાર, ઇન્ડિયા ચાયા મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ તથા ખીરલા મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ અને ડીરેક્ટર.

જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતા, એસ્કવાયર; એમ. એ. ૧૯ બેંક સીટ મુંબઈ; સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન અને જુરો મુંબઈ, ઇન્ડિયન ટ્રાયલ અને ગ્લાસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું લીમીટેડના ડીરેક્ટર, તથા ધી બોમ્બે ક્રાઓપરેટીવ હાલસેલ સોસાયટીના ડીરેક્ટર.

ફાલભાઈ ઇંદ્રાહીમ સ્ટીમટુલ્સ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧ હમમ સીટ, મુંબઈ. મુંબઈ મ્યુની-સીપલ કોર્પોરેશનના સભાસદ, ઇન્ડિયન એસોસિએશન એન્ડ જુરોની કમીટીના મેમ્બર. બોમ્બે સીટી ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ડીરેક્ટર, ન્યુ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના ડીરેક્ટર, મુલતાનીઆ કોટન મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડના ડીરેક્ટર.

દ્વારકાદાસ મુજળ ગોરડીઆ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ સીટ, નં. ૩, દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

મદનલાલ પ્રાગજી મીસ્ત્રી એસ્કવાયર; (એક્સપ્લોઝીવિયો) વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ મુંબઈ, નં. ૩, દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

બેન્કર્સ

બી સેંત્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ હોર્નબીરોડ કોટ, મુંબઈ.

તાતા ઇન્સ્ટીટ્યુટ બેન્ક લીમીટેડ કોટ મુંબઈ.

સોસીસીટીસ

મેમ્બર્સ ધરમશી એન્ડ કો. ચર્ચગ્રેટ સીટ, કોટ, મુંબઈ.

ઓડીટર્સ

મેશર્સ એસ. બી. બીલીમોરીઆની કું. એસ્પેનેર રોડ, કોટ મુંબઈ.

મેનેજંગ એજન્ટ્સ

મેમ્બર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ, મુંબઈ નં. ૩.

રજીસ્ટર્ડ એક્સીસ

૨૦૩ હોર્નબીરોડ કોટ, મુંબઈ.

કર્ણી કે અધર્સના કારખાનામાં બનતી હવાઓ.
 ખીંક એચુ મીક્ષર (તાવ માટે) ૦-૧૨-૦
 કર્ણી કે એચુ પીલસ (તાવ માટે) ૦ ૧૨-૦
 કર્ણી કે ટોનીક ગીરપ (સકતી માટે) ૧-૦-૦
 કર્ણી કે સાસી પરીલા (લોહી સુધારવા માટે) ૧-૦-૦
 કર્ણી કે કદ મીક્ષર (ખારી માટે) ૧-૦-૦
 કર્ણી કે કોલેરા મીક્ષર (પરકી માટે) ૧-૦-૦
 કર્ણી કે કન્ડો બામ (સરીરના દુખાવા માટે) ૦-૮-૦
 બીમલ દવાને માટે લખે
 Tel "Kadka" Bombay
 કર્ણી કે અધર્સ ગીરગામ-ચુખઈ
 (૪૮)

શુદ્ધ હરતાલ ભસ્મ.
 કોલ, વાયુ, તાવ, દમ અને રક્ત-
 વિકારમાં અકસીર. વિગત સાથે આઠ પડીકીનો
 રૂ ૧-૪-૦, પારમલ ખચ ગુદો
 પડિત વિસ્તુલ વેધ
 ૧૦૧ વીરાગાની પોળ, વરોદરા.

ગ્રેઇન, મીડસ, કાટન, ઘી, કરીઆણી
 તલનું તેલ, ચરમીણી તેલ, એર ડીયુ
 કાચુ પાકું તેલ, તથા તેના જોળ, વીગેરે
 ખરીદવું હોય તો વધુ વીગત માટે લખો
 Bhimsen Co, વડનગર (ગુજરાત)

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાવી લશે?

એકજ ભાવવાળી જુની
 અને બાણીતી

મહાલે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
 બજાર
 મુંબઈ

વીલાયતી
 કીરતી મેકરની બાણીતી
 કચલી હાથી છાપની હમેરીઅન
 એગલોર, સાર્ફકલ, મીરજાપુર, વીગેરે
 તથા અગાના રેન્સી હરેસો તેમજ સાથી જરીની તથા
 નવી નાહની છ દ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓ
 મંતવરે જાયો હમારે ત્યા હરહ રેશ તઈયાર છે તે ભઈ
 જવાને ચુકીશો નહી.

બહારગામના એહર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
 Engravers and Sculptors.
 15, BANK STREET, FORT, BOMBA Y.
 Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
 figures, Vases, white glazed and other
 tiles.
 Also Portland Cement, etc.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન
શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસ

—૧૦૦—

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
 અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, ગીતન ચિત્રો સહિત, છવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
 શિક્ષણ લાગુ લાગણ, પૃષ્ઠ ૫૦૦ ૮૦૦ તુર્ત ગ્રાહક

મૂલ્ય-૩૦ ૨-૮ ૦ પોષ્ટેજ વી ખી છુદ્ડ

ઈશ્વરાવતર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેવા સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
 પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય ગોપન અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, અને તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
 ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ છવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે
 જન્મ સમયથી તે અત પર્યંત બનેલા સર્વ ઐત્હાસિક અમલોદો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
 વધા વગેરે નિઘ્યાય ખસ વાંચવા જેવા છે દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
 વાંચવો જોઈએ

સર્વ પત્ર વ્યવહાર

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક—સરતી વાર્તામાળા—અમદાવાદ.

કેશનેબલ સેક્રેટરી ડોઝાઇનામાં મશીનાથો

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ આહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ધન્યતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળવર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કેલકપણ જાતની રૂચિયાદ તથા દસ્તની અટકાયત અને પાંચેન શોકતની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અલ્પયમ રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ ના રૂપિયા ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી ભેટ એટલે કે છ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. ભેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાર્થસ લિસ્ટ મંગાવો.

૧ વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાંચ એશીસ
કાલખાદેવી રોડ. મુંબઈ,

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

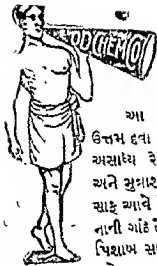
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણુ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખણું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજલું, કામ કરતા કટાણો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુકી નજર, ચહેગાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણુ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરુષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ નો શીશી ૧. નો ૩. ૧૥

ઠે. સપટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્ય મુત્રવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યુરુપ તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના રોગો આગળના ભાગ ઉપર 'ગ્રાન્ટેડ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું જ નિવૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ધીમી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિના સાનમેટોના જેવી ખીજ એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણું જ ગરમ, ગળાયા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં ખૂબ ફળદાયક છે, વળી નાનાં બચ્ચાંઓ કદમાં ગિજાનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા ગળાતર દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને નિર્ધારિત ધરેલી છદ્મિને તાકાત આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જુવાની ગણે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ્ય આપે છે. કેઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તેા આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત વચણ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રજ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ થયે તેા ઘણું જ દુઃખ અને ઈજા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણું જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સંધાના અગત્યના કામ કરતાં કબજાઆતથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ઈજા વગર હીલચાલ માટે ઘણું નિચારવામાં આવે છે. જો હવેશ મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત, નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઈજા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતાં હોય; જો મુત્રાશયની કાંધલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કેાંઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી નરહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઈજા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાકામાં જગ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિધ્યમાં ઈજાથી બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે ત જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔસની ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ ફૂરૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ફાર્માસીટીમાંથી છુટક તથા ગયાબંધ મળશે. કેઈપણ કારણથી ન મળી શકે તેા અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.સી. કેમીકલ કંપની, બેરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

(૩૮) Od. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK

ભવિષ્યની ભાગ્યદેવી.

મનુષ્ય જાતિએ પોતાનું ભવિષ્ય સુધારવા માટે મનજૂત શરીર અને હૃદય
મન કરવાની ખાતર જરૂર છે. અમારી પ્રબળ પ્રતાપી

મહનંમંજરી ગોળીઓ

સાતે ધાતુઓને પોષણ આપી શરીરને મનજૂત બનાવે છે, અને 'ઓઝ' નામના ધાતુને વધારી મનોબળ પ્રાપ્ત કરાવે છે, અને તેથીજ તેને 'ભવિષ્યની ભાગ્યદેવી' એવી ઉપમા આપવામાં આવી છે. તે લોહીને સુધારી તેમાં પુરના વધારો કરે છે, વિચરિને વધારી તેને ધક્કો બનાવે છે, પેશાબ અને સ્વપ્નમાં થતા વિચરિસાવને અટકાવી, સ્તબ્ધ શક્તિ તથા સ્મરણ શક્તિને વધારે છે, પાચન શક્તિને સુધારી, હસ્તને સાફ લાવે છે, જ્ઞાન તત્ત્વોને મનજૂત કરી, શરીરને કઠાવર બનાવે છે, એટલું જ નહિ પણ દરેક પ્રકારના રોગોનો નાશ કરી, ખૂબ અને કાયમનું પુરપાલ બને છે કે ગોળી ૪૦ ની ડબી ૧ નો ફક્ત રૂ ૧) એક ડબી ૬ ના રૂ ૫) પાચ તથા ડબી ૧૨ ના રૂ ૬) નવ

વધારે હકીકત જાણવા માટે અમારે ૨૦૦ દવાઓનું નોટુ કેટલોગ 'તર્જન મફત' મોકલે છે જે મળ્યા બાંધે તથા દરેક રોગ માટે સલાહ પણ 'મફત' મળે છે. લેઓ —

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઓફીસ—ભરૂચગર—કાલીઆવાડ

અન્ય નં ૧૮૭ કાલ્યાણદેવી રોડ—મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રબંધને અપીલ.

જોઈએ છે,

૫૨૭ હિંદી રેલ્વે ઉતારૂએ જાણવું—

- ૧ કે જ્યારે આજ રહેલે કુપનીના નોકર અથવા રહેલે પોલીસનો માલસહુ ઉતારૂઓના વ મા ખોચોચીય બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરે એ અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હા છે
- ૨ કે આ હકના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતારૂઓમાં ફેલાવો કરવ ની દરેક બહેલા ઉતારૂની ફરજ છે
- ૩ કે પોલીસ ને પોલીસ કરતાં જોડો નસીનહાર ઉતારૂ બાકના સ્વાર્થને ખાતર આ હકનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહેલા ઉતારૂની ફરજ છે
- ૪ કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ૭ પછી તે ચહેલા વર્ગનો કે બીજા વર્ગનો ઉતારૂ હોય તે ભેય કે તેના નીચ વર્ગના ઉતારૂઓ તરફ વાળખી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જવા આશા રાખે છે
- ૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મહબી છે તે કેઇ પણ ઉતારૂને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને લખવી મહબીના ઓફિસરી મેનેજરીને ન ૨૮૧-૨૯૩ બેર બંનેર સીટ, કોટ, મુંબઈ લખી જાણવું

૬ કે દરેક ઉતારૂએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કયા પદલા બજાવાની જરૂર છે

ભોરા બંનેર સીટ,

સીટ, મુંબઈ

લીડ સેલ,

જીવરાજ ગોડસેલસ નેજરી.

બો. ૨, રેલ્વે

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ગોદીસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ટૂંકી છે તે બાજુવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ ખીજ મેકરોની ખનાવટ ટૂંકી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ગોદીસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૬ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૭૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘણું-આરાનો ભયંકર હુમ્મણ પકથાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતાઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કું'મકું'મના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા મુઠી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજુ ઉનાળાની ખરી મોશમ બાકી છે તે સુદતાન. દરમીયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટોકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્વે ગમગીની ને મુરકેલીમાં આવ્યા છતાં બહાર હિંમત રાખી કમર ઠસી જીવાર બાળરાની પુષ્કળ કડગ ખરીદ કરવા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ થઈ રાખ્યો છે તે ઘણુંજ ચાહના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતેષી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્વ્યય કરશે તો પરમાથ્થ થવા સાથે દેશો-દાય થશે.

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર.—મંજુબતી, સાથુ, રગ, વારનીસ, મીક્ષીટ સીમેંટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર કીમત ર-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ મોડેલ.—દીવાસળી, કાચ સુ-ગધી સેંટ, ઓર્કી વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી ૩. ૧-૮-૦.

હુન્નર સંચલ.—છેલ્લામાં છેલ્લી શોધનાં, અતુ-ભવિક અને ખરા હુન્નરોથી બરપુર. (આ છુક માટે હેરાં વેપારી ચેગબરનો હત્તમ અક્ષીમાય મળ્યો છે) કીમત ર. ૧-૮-૦

સાથુનો હુન્નર.—સરવે બતના સાથુ, બાર સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર કીમત ર. ૦-૬-૦.

હુન્નર માલીકા.—૧-૨-૩ હેર ગ્રાઇલ, અતર, લવ ડર, પેમેંટ, સોપ, લાઇમ્સ્ટોન, બામ, એગ્રીમીક્ષચર વીગેરે અતુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી બરપુર કીમત ર. ૧-૪-૦

હુન્નર દર્ષણ—૨-૩-૪-સુખધી તેલો, સેંટ

પેનકીયર, વાળ કાઢવાનો સાથુ, કાસમેટીક, નર્મન સીસ્ટમ અતરો, રગ, વારનીસ, સ્વેડ, હેરડાઈ, બાર સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત ર. ૧-૦-૦

હુન્નર કપાડા જ્ઞાન.—અગરબતી, સાઈ, ડોળ મીક્ષીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાતું પાણી વીગેરે હુન્નર કીમત ર. ૦-૬-૦

ફેટિઆફીક હુન્નર —કીમત ર. ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન—કીમત ર. ૦-૪-૦

પોસ્ટલ બુક

લખો:—હુન્નરોદય છુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬—૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુંબઈ નાં ૯.

Vitalia (LIFE TONIC FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કુમ્પ કું'ં ની ઘરગતુ દવાઓ.

કુમ્પ કું'ં ની દરેક ભાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણુ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

સં એફ. એસ. માદન કું'ં ની બનાવટનું ઉત્તમ “ સુવાસણુ હેર ઓઈલ ” તથા “ ઝમઝમ ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

કા. અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા,

(૪૬)

(રેવંટ મેડીસીન, પ્રેવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

દીદા ષીર્ડીંગ-જુભામસજીદ-સુબઈ.

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આળે આઠ વરસ થયાં

આખા શુજરાત, કર્ણ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

સ્વેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા દેવન્યુ હપ્પા કેવી રીતે વધારવી, નવા બચીયા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી સાહબાજીના વાવેતર ક્યારે અને કયે મોસમમા કરવા, ખેડુતાએ શેડું ખર્ચ કરી હપ્પા કેમ વધારવી (વગેરે વિગેરે વિષયોથી બરખર આ એકજ માસિક છે. નમુંનાનો એક મંગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ ૨) એ રૂપીઆ રાખવામાં આવેલ છે. લાખરેડીને રૂ ૧-૮-૦ હોદ રૂપીઆના લવાજમથી ગોઠવવામાં આવશે, માટે ટ્રારવ નમુના માટે લખો—

ઉપરાંત અમે એ સ્વેતિવાડીને સગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી સ્વેતિ બધી જગ્યાથી બીજી આજ્ઞાતિ હપ્પાઈ ગયેલ છે—

- ૧ કુલશાહ કુલબાગનું બગીચાનું પુસ્તક
- ૨ હિંદુસ્થાનમાં થતા વાવેતર કરવાની રીત
- ૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડનાં હાથીમાર વગેરે.
- ૪ પાણીની શોધ તથા તેનાં હપથોગી સાધન.
- ૫ સ્વેતિના ધધાગથી પેસા કરાવવાની કુંચી

કિંમત રૂ	૧-૧-૦
” ૨	૧-૪-૦
” ૩	૧-૪-૦
” ૪	૧-૮-૦
” ૫	૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી ભવનાં ખાતરોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ દેશમના કોડા ઉછેરવાની તથા કેતણીનું વાવેતર કરી દેશ બનાવવાની રીત. ” રૂ. ૦-૧-૦

૭ કુવામા પાણી વધારવા માટે ખેતરમાં કરવાનો “સ્વેતિવાડી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અંક ” રૂ. ૦-૪-૦

સામાં તંદુરસ્ત દેશી સાહબાજીનાં બીયાં પણ વેચાએ છીએ.

ફલિરાય છાટાલાલ અંબરિયા, શાહીબાગ-અમદાવાદ.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગનું ધાતુ જલું, મનનું કિદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના ધબકા, ચક્રરી તથા ગાંધે અંધારાં આવવા, કંટાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું શુભ થવું સ્વસ્થાવ ચીડો થવો, જન જરામાં ઉશ્કેરાઈ જવું, શ્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હ્રમેશ ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ આલુગમો:—આમ જ્યારે ધાય ત્યારે સગરનું કે ધાતુ એાછી થઈ ગઈ છે. અથવા ધાય છે, ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

નું સેવન કરવા લાભમણ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ હર્ષો મટાડી શરીર હૃદયપુષ્ટ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને ખોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંબંધી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયપુષ્ટ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૫ ફાયદો ન થાય તો એક વર્ષ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વસ્થતા બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરને બાધે રતન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ધાસણી ધુપણી અને રુતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા શોગ્ય બનાવે છે. સુવાદોગ અને તે પછીની નળખાઇ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, આડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયપુષ્ટ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે ફાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામા આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હનુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,

કાલકાદેવી રોડ—મુંબઇ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE —WITH— ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR BOOK containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful notes on Indian trade and industry with patent and design notes, Political division of India and up-to-date statistics. Includes also, Books, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:-

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:-

RAJKOT, (INDIA)

Branch:-

BOMBAY. P. O. Box No. 451.

इक्षु खोजाने माटेन

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સીહિતો પદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે પાનાંઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સીમંહનના રીપોર્ટ, ઓહિયોગી કાળો, ત્રણેક ટાવ્યો અગમે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦.

પોસ્ટેલ સાથે.

પ્રેમ માહિતિ માટે લખો:- જી. આ. સેક્રેટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સીમંહન.

સી. પી. રૂંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કચડ વેચનાર, સોની, બવેરીઓ, વગેરે માટે બહેરખામર આપવાનું ઉત્તમ સાધન.

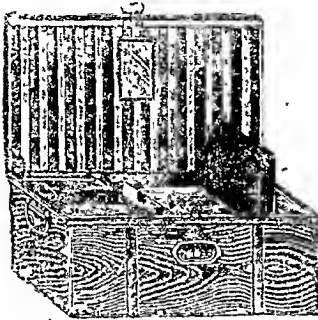
બાહેરખામરના ભાવ.

પ્રકાર.	બાર માસ.	૭ માસ.
૧. આખું વેળ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું "	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા- "	૬-૦-૦	૪-૦-૦

૩૭ બી.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSHING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઇં ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્લીલ ટ્રંક અને દરેક જાતના
બોક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક શાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્લીલના બોક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટો, સોલ્ડીરીસ્ટની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેલીઓમાં ધણાજે વિશ્વાસ અને ઉલટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બોક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કન્ટલેંગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફકટરી કેમ્પ કરાચી, રોડ નં ૧૦૬ હોલનબી રોડ, મુબઈ.

(૧૬૧૩ ના ઇંડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ થી કાયદાની ૬૮ થી કલમને અનુસરીને મહેલનગરને બહાર એક યાદી મુબબની લેઈટ સ્ટોક કંપનીનાં રેલુકેન્ગર હથુર દાખલ કરવામાં આવી છે)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેકચરિંગ કંપનો લીમીટેડ.

(જે ૧૬૧૩ ના સાલના ઇંડીઅન કંપનીઝના ૭ મા કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સતવાર થાયલું.... ૩૧. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહાડેલી થાયલું.... ૩૧. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ આરડીનરી શેરોમાં વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ પગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજ સાથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂ. ૫) થી વધુ નહીં એવા કેસથી, જે કેસ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, જે મહીનાથી એાછી મુદતમાં નહીં, એવે અંતરે અને જે મહીનાથી એાછી મુદત નહીં એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

એા. મી. સાલેભાઈ કે. બરોડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (પ્રમુખ)

સર હુકમચંદ મરૂપચંદ, નાઈટ, બેંકર અને મીલમાલેક.

રાય બહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. કીરન કે. સેન-ગુપ્તા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (કલ.) બી. એસ. સી. (પ્રાણને લગતી) એમ. એસ. સી. (બરમી.) એમ. આઈ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. ભુવરશાસ્ત્રી, કલકત્તા

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ એલ. બી. સોલીસીટર અને નોટરી પબલીક (મેસર્સ માળવી મોદી, રણછોડદાસની કંપનીવાળા).

મી. કેવીદાસ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરશોતમદાસ એંડ સન્સવાલા) વેપારી
મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, બેચેલર ઓફ કૅમિસ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાલા) વેપારી અને મીલમાલક.

મી. ત્રીપુરાઈ બી. કંચારીયા.

મી. જીતુભાઈ બી. મહેતા બી. એ. એલ એલ. બી. એક્સ—આફ્રોસીઆ.

બેંકરો:—

ધી ઇંટર-નેશનલ બેંકિંગ કોર્પોરેશન.

ધી બેંક ઓફ ઇંડીઆ લીમીટેડ

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ માલવી, મોદી, રણછોડદાસની કંપની.

ઓફીસરો:—

મેસર્સ આઈલીબાઈ અને પુરોહીત.

ઇનકોર્પોરેટેડ એકાઉન્ટન્ટ (લંડન) હોર્ન બીશપ, મુબબ.

મેનેજિંગ એજન્ટો:—

રાયબહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેલુકેન્ગ એજન્ટો:—

૬૫, મેડાસ સ્ટ્રીટ કોટ મુબબ.

If you are Interested in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Mylabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sandries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhari Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone No. —

Office 3563

Residence 3112

11th & 51st Editions of B C
Private & Bentley's.

Coder

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમે દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગધીઆણું, તેલના બીયાં, તેલ,
ટાપરાં, ખેાળ, હરકાં, જેઠીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઈ,
મેથી, હળદર, આખલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, ગુણપાટ, ગુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને બીલાયત અમેરીકા, ચીનાસ, આફ્રીકા, પેસે-
સ્લાઈન વગેરે દેશાવરો ખાતે વચાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલસ, મીલ સ્ટોર્મ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતનો માલ ખજાર કમી ખરીદીને હિંદનાં જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
બેઠકલીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતરી કરવા બીનંતી છે.

વધુ માટે લખો :

તાર:—

"Fairrun."

ટલીફોન.—

{ ઑફીસ ૩૫૬૩
હર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૬૩-૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારમી
સુબઈ

ટેલીફોન નં. ૧૬૭૦.

વારસું સરનામું રવમીયા (RAVASIA)

શુરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ-ફાઈ. સુબાઈ.

અને

વડગાદી-સુબાઈ.

૨૭ અને ૨૭ને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	ખાખી અને જોસીઝ	અંદર રંગ	કેમીકલ
કેઝોરેડ	મેશીલ વ.યોલેટ	અંદર જ્યેષ્ઠ	ખાખીકામ મોડા
રેડ રેડ	મેથીલીન બ્લુ	" ગ્રીન	" પોદાશ
હીરકા બ્લેડ	મેથીલીન ગ્રીન	" પલો	પ્રાકૃત શુગર લેડ
હીરકા યલો	ઓરામીન II	" ખાદી	લીધાજી ફલેક
હીરકા ગ્રીન	ગેટાનીલયેલો	" બ્લુ	ટેનીક એસીડ
હીરકા પીંક	ઓરેન્જ II	" બ્લેક	એન્ટીમોની સોલ્ટ
બેઝો પરમ્યુરીન	સ્મારલેટ ડી	વિગેરે વિગેરે.	ટીન ફીરકાસ
હીરકા મેન્ડેગ	સાઈબીઝ બ્લુ		હાઈડ્રો સલ્ફાઈડ સોડા
હીરકા રૂબીન	વીક્ટોરીયા બ્લુ		ફોર્મેટ સોડા
હીરકા વાયોલેટ વિગેરે.	રેડ પીંક રેડ વિગેરે વિગેરે		સોડીઅમ સલ્ફાઈડ
(૫૭)			ફોસ્ફોર સોડા વીગેરે વીગેરે.

આ માસિક નં. ૬૩, ચીચોકલી પટેલ રોડ સુબાઈ, લેડી નાથકાંટ હિંદુ ચૌકનેજ કે. એન સેલા
પ્રેસમાં બહુવચ્ચ પીતાંબર ઠક્કરે છાપ્યું છે અને ખી ઇન્ડિયન મરચાંદસ વિગેરે અને બુકો
ખાખાલા કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, સુબાઈ આદિ ટેલીફોન બીલ્ડિંગસ ૧૬, બેક સ્ટ્રીટ કોટમા પ્રિસિડ કબુ

દેશી વેપારી એન્ડ મેરન્ટ્સ માસિક.

પ્રકાશક ૧૨ મી. VOL. XII. JUNE 1920. ૬૫૪ ૧૬૨૦ નંબર ૧૨ મી. No. 12.

SERVICE

ing to push trade with
Guiana (America.)

ared to import from India, Gunnies, Mustard
Dal, Massala, Spices and Piece good of all
prepared to export from British Guiana,
um, Balata, Gold, Daimonda. Timber,

wners, rice-millers, general merchants, and
Reference:—Royal Bank of Canada,
Guiana. Correspondence invited. Write,

Baboo Ram Sawh & Co.

DEMARARA,

BRITISH GUIANA,

South America.

Watches—

because they are made
by skilled labour,
can approach them in
QUALITY - DURABILITY
recommended.

MAIGN"

it with 15 rubies, real
SUBSTANTIAL CASES

NICKEL SILVER.	STERLING SILVER
Rs 34	Rs. 44
" 37	" 50
" 40	" 53

free on application.

tech 6
ITA

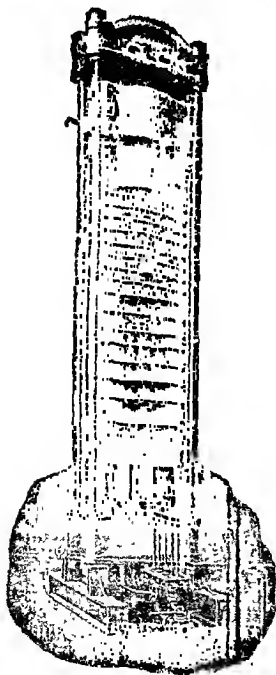

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રુએટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચંદો.

નાં ૩૧ ચર્ચગેટ મીલોલો, ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી હી
સ્ટુઅરટ ઍન્ડ ફ્રાંક લીમીટેડ
ફ્રી ગાંસડીઓ દાખવાના હા
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમ્પીંગ ઇનજીનો.

દી. સી. અને ઍ. સી.
ઇલેક્ટ્રીક મોટરોના “મેરલ
મેકર” ના સીલીંગ ફ્રેન્સ
(પંખા) અને ઇલેક્ટ્રીક
લાઇટના ફીટીંગસ.

નવા ૨૦'x૬'x૨૦' ના લેન્ડસાયર

બાઈલરો.

સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રધર્મના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના છત્રો તથા બાયપેર.
મોટરોનાં હાંમેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, એન્જીન બાઈલર, લેવ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીં
મોટરો, ફીધર રોલ, પ્રીન્સીપલ ઝાંક સામે.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	..	1 એ
ડ્રેવેટ ચવના એન્ડ કું	...	2 એ
દ્વરકાદાસ જગમોહનદાસની કું	...	3 એ
હિન્દુ અનાથાશ્રમ—નાદિયાદ	...	4 એ
શી સ્ટેન્ડર્ડ કેમિકલ લેબોરેટરી	...	4 એ
અમૃતાંજન ડેપો	...	5 એ
શ્રી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	..	5 એ
અબ્દુલ રેહમાન અબુબકર	...	6 એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું	...	6 એ
શ્રી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમિટેડ...	..	7 એ
ઇન્ડિયન કોટન કું લીમિટેડ	...	8 એ
બાલામલની કું	...	8 એ
ફાઇ એમ. દરેગુરની કું.	...	8 એ
સીરા કૅમિકલ કું	...	10 એ
શ્રી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ...	..	11 એ
ચાનલાલ હસ્તુભાઇ ચાંદ	...	11 એ
પ્રેમચંદ કશ્યાપ	...	11 એ
શ્રી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	..	12 એ
કુંડલી અંદરે અખબાર...	...	13 એ
કા. કાલીદાસ મોદીરામ	...	13 એ
ડૉ. ડી. રામદાસ એન્ડ કું.	...	14 એ
શ્રી તેજવેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું	...	14 એ
વેનો સહારી વજીવટ	...	14 એ
એલ. થોસર	...	14 એ
ઇ. એસ. પાટનવાલા	...	14 એ
રશુન સમચાર પ્રેસ	...	15 એ
દાવડાની કુંપની	...	15 એ
શ્રી. સેન્ડલ એન્ડ આર્ટ ઇડ્યા લી.	...	16 એ
ગોદ્રેજ બ્રાધર્સ	...	16 એ
દ્વરકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું	...	16 એ
શ્રી. એન. દાવરની કું....	...	20 એ
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	...	21 બી
પરમ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ રીસર્ચ લેબોરેટરી	...	22 બી
શ્રી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી	...	22 બી
શ્રી સાલકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ	...	23 બી
શ્રી એલેમ્બીકેમિકલ વર્ક્સ કું લી	...	23 બી
શ્રી હિન્ડ બટ્ટન ફેક્ટરી એન્ડ મે વર્ક્સ લી.	...	24 બી
" " " " " " " " " " " "	...	24 બી
કાર્નિક બ્રાધર્સ	...	26 બી
મહાલે એન્ડ કું	...	26 બી
મોતીલાલ મુનશી એન્ડ કું	...	26 બી

West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
Hindu Anathashram—Nadiad ...	4 A.
The Standard Chemical Laboratory ...	4 A.
Amrutanjani Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ...	5 A.
Abdul Rehman Abubakar ...	6 A.
H. Vallabhrum & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
J. Balamal & Co. ...	8 A.
Phiroza M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works ...	11 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah ...	11 A.
Premchand Kashnaji ...	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd. ...	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr Kalidas Motiram ...	13 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
The Tablet Manufacturing Co ...	14 A.
State Management of Railway. ...	15 A.
B. L. Thosar ...	15 A.
E. S. Patanvala ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davuda & Co. ...	16 A.
The Central Bank of India Ltd. ...	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	19 A.
C. N. Davar & Co. ...	20 A.
Vardhaman & Sons ...	21 B.
The Yaman Industrial B. L. ...	22 B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
The Sabarkantha Boarding House ...	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd. ...	23 B.
The Hind Button F. & M. W. L. ...	24 B.
" " " " " " " " " " " "	25 B.
Karnik Bros. ...	26 B.
Mahale & Co ...	26 B.
Motilal Mulchand & Co. ...	26 B.

રાહોભાઈ રામચન્દ્ર મેઠા ...	...	૨૭	બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ...	...	૨૭	બી
મનૌર્યકે ગોવિંદજી ...	...	૨૮	બી
સપ્ત કંપની. ...	...	૨૯	બી
એડી. કેમીકલ કો. ...	...	૩૦	બી
રાજવૈદ્ય નારાયણજી કૌશલજી ...	...	૩૧	બી
જીવરાજ ગોકુલદાસ નેનશી ...	...	૩૧	બી
ગોદરેજ બ્રાધર્સ ...	...	૩૨	બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરકુશ સભા ...	...	૩૨	બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ... ..	...	૩૩	બી
આર. ઇ. કમરદાસ ...	...	૩૩	બી
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાલા ...	...	૩૪	બી
દુસેરાય ગાલગાલ અંબરીયા ...	...	૩૪	બી
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૫	બી
લક્ષ્મીચંદ ડાસાબાઈ એન્ડ બ્રાધર્સ ...	...	૩૬	બી
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રી મંડળ ...	...	૩૬	બી
ગુલામહસેન હસભાઈજી એન્ડ બ્રાધર્સ ...	...	૩૭	બી
બી નેચનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ ...	...	૩૮	બી
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૩૯	બી
શુરજી વલ્લભદાસની કં. ...	...	૪૦	બી
બી યુનિવર્સલ ફા. એન્ડ એ. ઇ. કો. લી. ...	...		
બી પાયોનીયર ઇ. ઓ. એન્ડ એ. વર્કસ લી... ..	...		
ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ અને કમર્સિયલ કોંગ્રેસ ...	૫૬૨		
કા. ખટાજી લખાની કો. ...	૫૭૧		

Dahyabhai Ramchandra Mehta.	૨૭
Navalal Goverdhandas...	૨૭
Manishankor Govindji	૨૮
Supat & Co.	૨૯
Od. Chemical Co.	૩૦
Rajvaidya Narayanji Keshavji	૩૧
Jivraj Goculdas Nenshi	૩૧
Godrej Brothers	૩૨
Mahuva Ganrakak Sabha	૩૨
Kathiawad Hindu Anathashram.	૩૩
R. G. Kamdar	૩૩
Amritlal Maneklal Davavala	૩૪
Duleraji Chhotalal Anjarliya	૩૪
Vaidya Kalyanji Harikrishna	૩૫
Laxmichand Dossabhai & Bros...	૩૬
Gujarati Hindoo Stri Mandal	૩૬
Gulamhussain Esmalji & Brothers.	૩૭
The National Siment Mann. Co. L.	૩૮
Jagjiwandas Narayan...	૩૯
Shoorji Vallabhdas & Co.	૪૦
The Universal F. & J. I. Co. Ltd.	
The Payoneer I. P. & O. W. Ltd.	
Indian Industrial & C Congress.	૫૬૨
Thakar Khatan Ladha & Co	૫૭૧

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

—૪૦૪—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંભીર કારખાનું.

—

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચાં બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

એસર્સ દારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૪૭ અબડુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

બસો રૂપૈયામાં અજ્ઞાન સાથે અમર નામ.

નદીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વચ્ચે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર
સની તળતી આશ્રમની ઓફીસમાં એકવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું દીરટ ચોર્ડપર લખી જાહેર ભાગમાં સુદી સ્મારક રખાય છે

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નદીઆદ.

(પ્રો. મ. જે. ગજ્જરની)

ધી સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક
કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બળતણો, ખનીજો,
રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને ખીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે
વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ધ્યાન સુકવો નહાસો છે,
તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે ન્યારે હલ વિનાનું અને હીકમતી બેજરેશન
જ ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ધણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓ
માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે

રૂઢિગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનાને અરજ કરવી.

મ. જે. ગજ્જર, સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૨૫)

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટીટ, હાંગહાંગ બેઝની પાસે ફોર્ટ, અં

બીમારોને માટે એક આશાનું કીરણ.

જેઓ શરીરની વેદનાઓ જેવી કે માથાનો દુખાવો, લયક, આંકડી વાયુ, અકડી ગયેલા સાંધાઓ નજલો, સંધીવા વીગેરેથી સાબ થવાથી નીરાશ થઇ બેઠા હોય તેઓને માટે

અમૃતાંજન. (રજીસ્ટર્ડ)

એક રામબાણ ઇલાજ છે અને સઘળા પ્રકારના દુઃખારા અને દરદોષર અમરતારીક અસર કરે છે. એકવાર અજમાવી જુઓ.

કીમત ૩ળી દીઠ આના દશ.

અઠસીર દવા દાદરની દળી એઠના આના છ.

અમૃતાંજન ડીપો

૧૦૯ ફ્રીઅર રોડ,

મુંબઈમાંથી મળે છે.

Thumbboochetty-Street,
MADRAS.

સુખરટેક્ષ તથા ઇનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદ મળેા યોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફોર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી યોખી સલાહ આપનારી એકજ શાખા છે. જેની ખાત્રી એકજ વખત ઓશીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી
જે કે

ઇનકમટેક્ષના કામ માટે એકજ વખતે જે સલાહ હીસાખના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે ખાખત શીખવાથી તમોને ખીજી વખતે ઢાઇની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશે. આ ખાખતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે ખીજાં ઢાઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને ઢાટોને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીક્રીઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થયે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટકાણું:—સુસ બીલ્ડીંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

એઠવઢે સીનેમાની જાણમાં. યોખી તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ABDUL REHMAN ABOOBAKAR

60-62, ABDULREHMAN STREET,

BOMBAY.

Import and Export Merchant
and Commission Agent

SPECIAL—Always large Stocks of in hands, of Provision and Patent Medicines.

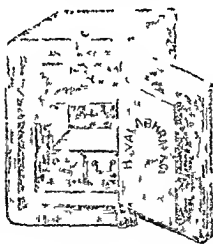
REQUIRE—Buy and Selling Agents all over the world.
Orders promptly Executed at lowest Market rate

Telegraphic Address
MARGARINE

Code used
A B C 5th Edition

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ગારાને પકડવાની

અખંડ વાળેલી.

એબ્નેરીજી, તાળાં કળી અને કેસ બાકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ ભાટ કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકયા સ્ટ્રીટ, ઘોળી ગલી.

(૩૫)

દુકાન—અબ્દુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુબઈ-૩.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT 1899.

Subscribed Capital	Yen.	60,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	37,500,000.
Reserve Fund	Yen	7,030,000

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES.

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinohiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelang
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kiukiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Dangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી થાપણ	ચેન	...	...	૬૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાન કાપેલી	"	...	...	૩૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફન્ડ	"	...	...	૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેહ, ફારમોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન ક્યુઅી, હુંકો, ક્રીટક્રીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, શેંગાહી, હાંગકોંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, સીમારાંગ, બાંદેવીચા, મેકંગ, ટાઈટોહ, શીન્ચીકુ, ટાઇચુ, ટોક્યો, ઓસાકા, કોબી, યોકોહામા, આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, ક્રીટંગ, ટામસુઇ, ટોવન, મોજી, બાંગકોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંજ્ઞાગ્રંથ કોન્સ્યોન્ડેટો છે.

આહકો માટે થાકુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને જાધી મુંદતની ડીપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુંદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ ક્રીધાથી જણાવવામાં આવશે.

દરેક ભાવનું રાગડી અને હુંડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઇ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘંતુ ખપની

વેપાર વણજને માટે

હમણા અને સુટને માટે ઘણીજ સરસ ચાઇના સીદક, અને લેમોંગ કાર્ડ સીદક
ખપાનીસ રેશમી કે સુતરાઉ કાપડ અને તૈયાર સીવેલો માલ અને એન્ટીમનીવર,
ડામાસેન્ટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકશ વગેરે અમારે ત્યાંથી
જથાખંધ તથા પરચુરણ, કીપ્રાયત બાવે મલશે.—લખી મોકલો.

J. Balamal & Co.
Dana Bunder
Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩

(૫૨)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજા

ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, ફોટ, મુંબઈ.
મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંચુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગ્લીશ ટીપ્પી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા ધીરેનની આંખની હોરપીટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફ્ટલમોસ્કોપથી આખ વપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. ફીરોઝ પોતે આંખ વપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર ચોટી ફી ખરચવા પછુ જવલેજ સતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. ફીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજા સીધીયા, જોનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, જોનરેબલ મી. જસટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, જોનરેબલ સર એન. થંડાવરકર, જોનરેબલ મી. જસટીસ ખીમત, જોનરેબલ મી. જસટીસ બેચેલર, કરનલ ફારમેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ જુદ્દ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી. જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકિત ડાક્ટરો અને અદ્યથા તરફથી એમની કાબેલીયવપણની ઉમદા સર્ટીફિકેટો મળી છે.

વળી હવે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં ઉદેશમાં ઉલ્લી રોષધના

“કોપટોક”

બાઈબલ ફોલેટ તથા તેરીક (દુર વથા નજીક જોવા માટે સાધા વગરના) લન્સીસ તથા ટિચી કવોલીટીના ટ્રિટીલીઅન પેબલસના તેમજ આખને ઠંઠા આપનારા સહેલ વથા રંગીન કાર્ડિન બદાસના સીલીનદરીકલ તથા કમપોઝિટ સીલીનદરીકલ પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં ખાવ ઘણાજ કીફાયત.

“વી વી”

આંખનાં ટીપાં

આખ હુખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંઠા ખાતીયુવક સલાજ કીમત આતા ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાચવી ચોપડી સુફલ માળશે.

નળળાં ઝેરાં માટે.

—:0:—

આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એજ આના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામબાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને આના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. ખર્ચસંતા ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર/કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પહેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છેકરીઓ અને ગર-ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરભાશયનું હ્રમને બરાબર ઠેકાણું લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવા, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઝેરાને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વેદો તથા ઠાકંટોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મીની સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
ચાના એક ચમચાલર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પાડે હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાધથી તવાધને દીધુ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી.

દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક
આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂષોને માટે શક્તિને માટે જમ જાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરુદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે, માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લોગલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કુ.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કુ.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુયોર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

(૫)

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીના માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક સ્ત્રીજ બેહુદ શોધી થઈ છે
તેવા વખતમાંવેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ બેઈતા
નવનવીન લેખલોતથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક
ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના જોડાં અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો

ધી લક્ષ્મી આર્ટ્ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી રુટા, લાયબલા, મુંબઈ.

(૧૦)

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
દે
મા
ય
જ
જા
મું
વ
દે**હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા—**

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જીડું.

મૃગી-રેફરે કે વાઈથી આંકડી, તાલુ, જેનું કે ઠાકણી આવતાં બેશુદ્ધ, દાતખીવી ન્યાસ
રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, શીશુના ક્રીસોટા, ચેટના દુખાવા ઇં નવા કે જુના હર્દ માટે રામબાણ છે
વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે થેલછાને લીધે, રડવું, કુટવું, ખુલ્લું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,

ભિચાર જોવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે દરજ્જા ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે

ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ વ્યાપામ
કળારાસ-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)-રેફરીનામું-નામું શિખવાવું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ જુક કી ૦)જા. પો.)-જગનસાલ લલ્લુભાઈ ગાહ દેશીતામાવાળા સશોધક હીસ્ટરિયા-એક થેરી-વડાદરા.
(૨૬)**પ્રેમચંદ કશનાલ સુરતવાલા.**

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

સોબ, સેન્ડ, તથા વાયરની ડોર, તથા કુમર, તથા બેટરી ટેબલેટ, વગેરે માલ કીફાયવ

ભાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતરી કરશે.

૬૦ મુળજી જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે, જોડાં નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

ઝાન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરશી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જોઠાભાઈ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુંદરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે બહિર પ્રાંતને તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની એડવૉન્સની કરવી. વધુ વિગત જાણ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખવું અથવા જાતે મળવું.

પેસ્તનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કં'ો લી'ો

૧૯, બેન્કીટ, કોટ, મુંબઈ.

“ ટીકડો ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંડ લાઇખોને અરવચ્છ ગાટલીના પાણીની મુગ હોય તેઓને તથા હુસાદરી વેળા આ દિનાખાના ઉઠગાટથી જીવને રાહત આપેલા. હમારી લેમોનેડ “ટીકડીઓ” લાંબે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકડીઓ” બુકો કરી એક રમ્બલર કંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. પ્રી. ૧ રમ્બલના આના ૮.

હમારી મુગર ડોટ્ટેડ કવીનાઇન કૅસકેરા વેલ્ટેબલ લેક્સેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકડીઓ” તાજી અને શુભકારક, બનાવટો મુખ્ય મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કંપની

(૨૧)

“ટીકડી” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખ્ય. નં. ૪

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૧૮૨૫.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની ભુદી ઉપર આઘાત અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુશીથી ખાઈ લાય છે, અને ખાધા પછી હંમેશાને માટે ધર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહાંથી લાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દુર રાખવાને માટે ધજોજ અકમીર ઉપાય નીવડે છે કારણ કે તે વાપરવાથી મરકીના ઉંદરો નહાંથી લાય છે. ઉંદરો મરકીનું મુળ કારણ માટે તેમને દુર રાખવાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડવા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ ભુદી ભુદી જગ્યાએ બાંધી પુરા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી. એવે દીવસે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કોમત ૧૫૦ ગોળીના ગાઉસનાં ૮ આના. મોટા જગ્યામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કોં. લ.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, —મુખ્ય.

રૂસ્વેના કંપની વહીવટના આપમાંથી

હીંદુસ્તાનને યાદવો. ? ? ?

પહેલી દીરી જેલ કોનફરનસના પ્રસંગ
માં બી. જી. રેખાંતેન કહે છે કે.—“આપને જે
બોલે મેંજવો એવો. પહેલી એ કે, રૂસ્વેના કંપની
આપની અને સરકારી વહીવટ નીચે મુત્તી એકાદ,
નોંધ એ કે, હીંદી મસાખમાં રૂસ્વેના પ્રધાન નીમવો,
તેને (અમણીયત કાન્ડીયાના) પ્રમત્તા પ્રતીની રિયાને
જાનબદાર બનાવવો, અને તે પ્રધાનને મદદ કરવા માટે
એ-એસી રૂસ્વેના માર્ક નીમતો કે જેમાં પ્રમત્તા મતોની
પીગો સરકારી મેલદે કરતાં વધુ સંખ્યામાં હોય”

હીંદુસ્તાનને દરેક દીશમાં સરવેળી વધુમાં વધુ
સામ કરનારી ઉપલ્લી લાગત જણાવા માટે નાણાની મોખી
અથવા નાની રકમની મદદ જલદીથી મોકલે આપવા
દરેક સાચા દીશને આજ કરવામાં આવે છે.

ફરેડુન કે. હાદ્યાચાનજી સોક્ષીસીટર

દોરનબી રોડ, મુંબઈ

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા ટાપલા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે દીસાળના પત્રકો (ડી.
ફ્રામ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પણલીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ,

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ,

(૧૪)

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

ફીટીઝમનો દટ્ટા દુરમન, તથા મુંબીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરાગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા હમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુઃખાવો, ઢાંત તથા કાનનો દુઃખાવો માખ, વીછ, મજેરે ઝહેરી
દખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેવા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
-પાટલી મંગાવી ખાના કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. બા.

વી. પી. અરચ વ્યુટું તે શીવાય

ચણી બાતના મુશબોહાર મધ મધવા તાલ પુલોમાંથી બનાવેલા
હેર એકલો અસરો તથા એટો મલશે, અને દરેક બાતના
મંત્રીશ ચંદો લવંડર શાણુ હંમસી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ.
પણ મલશે.

વી. પી. થી મંગાવનારને અગાઉ એટવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

બાણવાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

(૫૬)

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની અબરો, બાલુવાબેજ કોર્ટનાં ચુકાદાઓ, તથા રથાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની અબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખસ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પૌરુ સાથે રૂ. ૬૫,
જુટક નકલનો રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

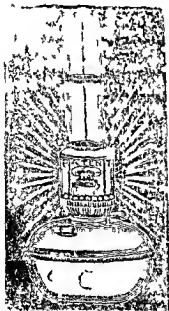
નવી નંબર ૨૭, ૫૨ નંબર ૫૩-૨૭૫

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હિંદુ એઝીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર । એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર અબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

(૩૩)

દાવડાની પેટન્ટ અબરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાંગી લાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપુર કમીશન.

હું દાવડાની કુંડ,

મંગ્રાહેવીના કુવારા પાસે,

મુંબઈ નાં ૩

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આહુ દાવડાનું અબરખની ચીમનીનું પેટ (માલીકની ખીલ શોષોની રોકાણને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભાં પુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજ કરો અથવા બંતે મળો.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
 પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૪૯,૯૦,૦૦૦
 રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૪,૦૦,૦૦૦
 આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સહામતી માટે ખાસ
 ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કુાં. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
 બેંકના હિસાબો અને બીજીનીચે દર અડવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રેસીડરની બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક
 સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનજરને મળવું.

ચેક્કો તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વહી ઑફીસ:-એલાહાબાદ બીહારીગંજ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

બાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨૧૧ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે..... ૫૧૧ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરાં જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:૦:—

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટક છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રત્નને આપ્યો છે. કોટની ધવર્ટ લેધમની આશીસની આગમાં અને કાપક બનરની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાનાં તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની બળર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાધન જેઠ દેવીદે પોતાની હબરોની ક્રીમતની વેલાતી મોટા બહીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીદુસ્તાન અને ધરમાની સેવીંગ બેંકો માટે સરકારને ઉઠર તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમા કાગળે સલામત રહેવાથી આજે ઉઠર તીજેરીનો એજર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડા વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હબરો ઘણા બળી ગયાં હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતા અમેરીકાનું ટુન્ન-ઉયોગને લગતું ચૈત્રી આગેવાન ચોપાન્થુ નામે સ્થાન ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ થી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની ફાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બહુમા એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેંદે લાકડાંની પેટી કરતા વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારોના કારખાના અને હુકમો સરકાર હમિશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે હસીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશિશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓઇલ બ્લેમ્ડ ઓઇલ
(વાસલેટ) થી તદ્દન રહિવું છે. બ્લેમ્ડ ઓઇલ
લતા લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમાં બ્લેમ્ડ ઓઇલ
છે તેને હેપર જજીવેલું ઈનામ તમે આપશું.

ખાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બજારીયા વેપારીઓ ખાસેથી મળશે.

હારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંક બાટન, ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS" BOMBAY.

THE Bombay Mill Stores Supply Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands.
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slabbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheests,
Asbestos Millboards & Packings,
Canvas Hose, etc , etc., etc.,

*If you do not see what you want, in the above List of Materials,
Please write to us.*

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું. VOL. XII. JUNE 1920. No. 12. જુન ૧૯૨૦. અંક ૧૨મા.

અનુક્રમણિકા

ચેમ્બરનો વિભાગ	૫૩૮
ચેમ્બરની કમીટીની સભા	૫૩૮
ચેમ્બરની લાયસેન્સીમાં આવેલાં પુસ્તકો ...	૫૪૨
ચેમ્બરનો પત્રવ્યવહાર	૫૪૩
હાંકી પ્રધાન તરફથી નીમવામાં આવેલી	
કમીટી સરવિસ કમીટી	૫૪૬
નવી બેંક ઓફ સ્ટેટ કંપનીઓ	૫૪૬
કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી	૫૬૦
કાપડની પેદાશ	૫૬૦
સુતરની નંબરવાર પેદાશ	૫૬૨

સુતરની પ્રાતવાર પેદાશ	૫૬૨
આયાત	૫૬૨
પોર્ટ નરતની વખતોમાં પડેલાં માલ ...	૫૬૩
ખાદી આયાત	૫૬૩
હિંદુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર	૫૬૪
વેપારી પ્રહરણ	૫૬૮
ખપાનનો હી ફરમાન સાથેનો વહેપાર ...	૫૭૨
હિંદમાં હરિયાણાને કેટલા ખીલવી રાખાય ...	૫૭૬
હિન્દુસ્તાનમાં આવતાં વીજ વ સમાં બેટી-	
વાણીની આબાદીનો સંભાર	૫૭૮
અધિપતિની નોંધ	૫૮૨

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા હેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ સુંબઈના આહુકાને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ વધા બાહાર ગામના આહુકા માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નસુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મંથિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

રીડીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર પ્રદેશોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ ગ્રાપવા માટે આપવી. આ માસિક હર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે આહુકાને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત મખર આપવી જેથી જલદી તે વીચી તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીલીકમાંથી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો અપી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની દરીયાઈ ખબર હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

દેશીયામાં ફોર્સાઈટ ટાઇલનું બાણીતું ખાતું-ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૨ બેંક આર્ટ, ફીટ, સુંબઈ.

ચેમ્બર વીલાગ.

ચેમ્બરની કમીટીની સભા.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને બુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૨૭ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ ને રોજ સંજના બે કલાકે (૨.૫. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા શુદ્ધરથો હાજર હતા.

શેઠ જહાંગીર બગનજી પીટીટ.

„ સોરાબજી એદલજી વાડેન.

આ. શેઠ સુનીલાલ વી. મેહતા.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

„ સુરજમલ લલ્લુભાઈ

„ વલ્લભદાસ ચતુરચુજી શીવજી.

„ વિઠ્ઠલદાસ દામોદર ગોવિંદજી.

„ કીશોર જે. બીલ્સોમોદીયા.

શેઠ કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.

„ ગીરમજી કરે બી. ત્રાવેડી.

„ માવજી ગોવિંદજી.

„ લાલજી ગોવિંદજી.

„ રેવાશંકર જગજીવન.

„ બી. એફ. માદન.

„ ડીકાલાઈ પ્રેમચંદ.

૧. તા. ૧૩ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રોજ મહેત્રી કમીટીની મીટીંગની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. નીચેના શુદ્ધરથો તથા પેટીઓ તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે હાજર થવાની અરજીઓ આવેલી હતી જેમને રાજેવા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીવસો તા. ૮ મી એ સને ૧૯૨૦ થી તા. ૧૫ મી એ સને ૧૯૨૦ સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. કમીટીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

સર દીનચંદ મા. પીટીટ.

શેઠ રહીમતુલ્લા કરીમખાઈ.

„ પાનાચંદ માનચંદ

ધી બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ લી.

શેઠ જુહારમલ મદનલાલ.

„ અમરવલાલ કાચીદાસ.

„ માણેકલાલ જેઠાલાઈ.

મેસર્સ લાલચંદ મોતીચંદ

શેઠ મનમુખલાલ છગનલાલ.

„ કરમચંદ સુનીલાલ

„ બાલેશીસનદાસ રામકીસનદાસ.

„ કે. આર. પી. શ્રોફ.

„ પેસી. આર. પી. શ્રોફ.

„ નારણદાસ મનોરામ.

૩. જાપાનના કોનસલ તરફથી જે પત્ર આવ્યો હતો (વધુ વીગત સાફ જુઓ કમીટીની મીટીંગની મીનીટ મંગળવાર તા. ૧૩ એપ્રિલ બાબત છઠ્ઠી) તે સંબંધમાં મેથર્સ જીઅલ્ફદાસ ગોવિંદજીની કું. તથા મેથર્સ કાનજી ધરમસીની કું. તરફથી તેઓના અલીપ્રાથ જલુવનારા પત્રો આવેલા હતા. આ પત્રો કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે તેમાંથી જે હકીકત બાબતી જણાય તે હકીકતના રૂપમાં એક પત્ર જાપાનના કોનસલને લખવો.

૪. મેથર્સ કાવજી દીનશા એન્ડ કમર્સ તરફથી એકનના તારના દરમાં જટાડો કરવાને ના. સરકારને અરજી કરવાના સંબંધમાં જે પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપર વધુ નીચાર કરતાં કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે તે બાબતમાં ના. સરકારને પત્ર લખી જુલો મંગાવવો.

માર્સેલસની રંગીના લાદીયા સફાઈદાર અને મજબુત.

૫. સુલેહની શરતો પ્રમાણે જર્મની તરફથી જે રંજ લેવામાં આવનાર છે તેની પહેલણીના સંબંધમાં ના. મુખાઈ સરકારે બહાર પાડેલી “પ્રેસનોટ” ની એક નકલ ના. મુખાઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી મોકલવામાં આવી હતી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૬. રંગના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે પત્ર તા. ૩૦ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રાજ ના. હિંદી સરકાર પર મોકલવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ના. હિંદી સરકારના વેપાર ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એલીઝરાઇન શીવાય બીજા રંગને જથ્થાવાર મોકલવાનું કામ બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ શરૂ કર્યું છે. વધારામાં જણાવ્યું હતું કે દરેક રંગના ૧૫ ટકા અને ખાસ કરીને જે રંગની હિંદુસ્થાનને જરૂર હશે તેના ૧૫ ટકા હિંદુસ્થાનને સાફ જરૂર અલગ રાખવામાં આવશે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૭. કોટન સળ કમીટીનો રીપોર્ટ કમીટી આગળ રજુ થતાં તે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૮. કમીટી તરફથી રેલ્વે વેગનના સંબંધમાં જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ના. હિંદી સરકારના રેલ્વે ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે રેલ્વેના પ્રતીનીધીઓની જે સલાહ કલકત્તા મુકામે મળી હતી અને તેમાં જે રેલ્વે વેગનનો વીધ થર્ચાવવાનો હતો તે ખાસ કરીને રેલ્વે સત્તાવાળાઓને લગતો હોવાથી વહેપારી વર્ગમાંથી પ્રતીનીધીઓ મોકલવામાં આવ્યા ન હતા. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૯. ઇન્ડિઅન કંપની એક્ટની કલમ ૯૧ બી રદ કરવા અંગર તેા મુધારવા બાબત ના. મુખાઈ સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. આ બાબત કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે જે મતલબનો મુધારો કરવાની નાં સરકાર ભલામણ કરે છે તે મુધારો અમલમાં મુકવાની કમીટી પસંદગી બતાવે છે.

૧૦. યુગાન્દા પ્લેગ રેગ્યુલેશનના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે રેપ્રીઝન્ટેશન કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં ના. હિંદી સરકાર જણાવે છે કે કમીટીનો પત્ર ઇન્ડિઆ બોર્ડીસમાં રવાના કર્યો છે.

૧૧. ઇન્ડિઅન કંપની એક્ટની રૂઝમે રજીસ્ટર થયેલી કંપનીની યાપણ ઉપર સેંકડે રૂ ટકાની “એડવેલો રમ” રજુટી નાંખવા બાબત ના. મુખાઈ સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો કે જે રજુટી નાંખવાની ના. સરકાર ભલામણ કરે છે તેથી સારી કંપનીઓ સ્થપાતા મુશ્કેલી પડવાનો સંભવ હોવાથી, ના. સરકારની તે ભલામણને કમીટી ટેકો આપી શકતી નથી.

૧૨. ના. મુખાઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ખખેલી લેન્ડ કંપનીના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે ફલીલો કરવામાં આવી હતી તે સધળી ફલીલો ઉપર ના. સરકારે પુરતો વીચાર કરેલો છે અને તેમ છતાં પણ તેઓનો મત એવો છે કે જે પગલાં લેવામાં આવ્યાં છે તે વ્યાજબી છે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૩. પહેલાંના જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકાના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી અપર ઇન્ડિઅન એગ્રીમેન્ટ ઓફ કોમર્સને જે ત્રણ સલાહ પુછવામાં આવ્યા હતા તે સંબંધમાં કમીટીનું લખ

પી બોમ્બે ટાઇમ્સ માટે ૨૧ ગેઝેટ, ફોર્ટ, મુખાઈ.

જેવવામાં આવ્યું હતું. કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો કે તે સવાલો ના. મુંબઈ સરકારને પુછાવવામાં આવ્યા હતા કે નહીં. અને જો પુછવામાં આવ્યા હોય તો તે કોવા અને તે સવાલો સમંધમાં તેઓ તરફથી વેપારી પેટીઓના અભીપ્રાય મંગાવવામાં આવ્યો હતો કે નહીં? આ સર્વની વીગત જાણવા સારૂ ના. મુંબઈ સરકારને પત્ર લખવો.

૧૪. કમીટી તરફથી રીવર્સ ડાઉન્સીલના સમંધમાં જે પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં વીગતવાર ના. હીંદી સરકારના નાણા ખાતાં તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્ર ફીનેન્સ સેન-કમીટી આગળ રજુ કરવાં જે ખરડો સળ કમીટીએ તૈયાર કર્યો હતો તે કમીટી આગળ રજુ થવાં તેમાં કેટલોક સુધારો વધારો કરી ના. સરકાર તરફ રવાના કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૫. ઓ. મી. હેડ્રીની ચેમ્બરની કમીટી સાથે જે મુલાકાત વા. ૩૧ માચ સને ૧૯૨૦ ને રોજ થઈ હતી તે સમંધમાં થેઠ મનુ મુબેદારે તૈયાર કરેલો ખરડો કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ખરડાના સંબંધમાં ઓ. મી. પુરોષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસને મત એવો થયો હતો કે તે ખરડો ના. સરકારને હાલ મોકલવો વ્યાજબી નથી. કમીટીનો પણ અભીપ્રાય તેવોજ થવાથી તે કામ મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૬. મેસર્સ મલ્લીભાઈ મોકળભાઈ એન્ડ કું. તરફથી ચેમ્બરની કમીટીનું હાલ જે વંધા રજુ છે તેમાં સુધારો દર્શાવનારો પત્ર આવ્યો હતો. પત્રમાં તેઓએ જણાવ્યું હતું કે કમીટીના ૧૫ સલાસદોની ચુંટણી સામાન્ય રીતે હાલ જે પ્રમાણે થાય છે તે પ્રમાણે કરવી અને ખાકીના ૧૦ સલાસદો ચેમ્બરમાં જે સંસ્થાઓ સલાસદ તરીકે રજીસ્ટર થયેલી છે તે તે સંસ્થાઓના સલાસદો પેટ પોતાની સંસ્થામાંથી એક એક સલાસદ ચુંટી કહાડે. કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો કે જે ચેમ્બરનાની તેઓ બલામણુ કદે છે તે અમલમાં મુકતી વખતે તેમાં ઘણી સુચકેલીઓ નહવાને સંબંધ હોવાથી તે ચેમ્બરના અમલમાં મુકી શકાય તેમ નથી.

૧૭. જયેલી લેન્ડ કંપનીના સંબંધમાં કમીટી તરફથી ના. હીંદી સરકારને જે રેપ્રીઝન્ટેશન કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં તેઓએ જણાવ્યું હતું કે કમીટીનો પત્ર ઇન્ડસ્ટ્રી અને મ્યુનીશિપલના બોર્ડ તરફ નીકાલવે સારૂ રવાના કર્યો છે. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થવાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે, કમીટીનો જે પત્ર રવાના કર્યો છે તે ઉપર ધ્યાન ખેંચી એક વાર ઇન્ડસ્ટ્રી અને મ્યુનીશિપલના બોર્ડ ઉપર કરવો અને જવાબ મંગાવવો.

૧૮. ચેમ્બરની ઓફીસ બદલવા બાબત કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે હાલ તુરત બીજી વધારે સગવડવાળું મકાન મળતા સુધી હાલ જે મકાનમાં ચેમ્બર ઓફીસ છે તેને તોજે માળે ખાલી થયેલી જગ્યા પર ૨૦૦ ના માસિક લાડાથી ભાડે લેવી.

૧૯. નીચેની તબક્કામાં કમીટીના સલાસદોમાં એક સરકારી તરફથી ના. અભીપ્રાય ઉ. બાપાનના કોનસલ તરફથી

મીટીંગની મીનિટ મંગાવવા તા. ૧૩ મી તેઓ ઓક્ટોબર માસ સુધી ઇંગ્લેન્ડમાં રહેનાર છે. ગોર્વોડલની કું. વધા મેશર્સ કાનજી ધરમસેનવ પત્ર. પત્રો આવેલા હતા. આ પત્રો કમીટી આગળ તરફથી જે રંગ મળનાર છે તેની વહેંચણીના હકીકત વ્યાજબી જણાય તે હકીકતના રૂપમાં રે

૪. મેશર્સ કાવજી દીનશા એન્ડ કાવજીની શ્રીનેન્સ સળ કમીટીના સલાસદ નીમવા ના. સરકારને અરજી કરવાના સંબંધમાં જે પ

ટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે તે બાબતમાં ના. જોના આરદા થાય છે.

૧. પહેલી બાજત ઉપર તેઓનો ચલીપાય એવો થયો હતો કે મી. મહુમદાર ઇંગ્લાંડથી આવશે તે પહેલાં ખીલ કમીટી સુંઘાઈ હશે તેથી તેઓની રજા મંજૂર કરવાની કાંઈ ખાસ જરૂર જણાતી નથી. તેઓની જગાએ શેઠ એસ. આર. ધર્મનજીને કમીટીના સભાસદ તરીકે નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. ખીલ બાજત ઉપર એવો ઠરાવ થયો હતો કે ડાયરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ઉપર જે વીજત યુદ્ધવી મંજાવવાની સલામતી કરે છે તે પ્રમાણે વીજત મંજાવવી. અને ના. સુંઘાઈ સરકારને પત્ર લખવો કે રંગની વહેંચણીનું કામ ડાયરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ નીચે જાણવેથી ચાર ચેમ્બર અને એસોસીએશનના પ્રતીનિધીઓની એક કમીટીની સલાહથી કરવું.

૧. બેંગ્લે ચેમ્બર ઑફ કોમર્સ.

૨. ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને છુરો.

૩. બેંગ્લે મીલ ઓનર્સ એસોસીએશન.

૪. અમદાવાદ મીલ ઓનર્સ એસોસીએશન.

૫. ત્રીજી બાજત ઉપર ઠરાવ થયો કે ઑ. શેઠ મનમોહનદાસને ફિનિશ સબ કમીટીના સભાસદ નીમવા.—

૨૦. શેઠ. મોનીલ લ વહુલજી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓ લગાએ ગયેલા છે તો તે દરમિયાન કમીટી ટી મીટિંગમાંથી ગેરહાજર રહેવાની રજા તેઓને મળવી જોઈએ. તેઓની રજા મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૨૧. શેઠ. નાજીજી હજીબાઈ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓની તબીબત કારી નહિ હોવાથી કમીટી ટી મીટિંગમાંથી ગેરહાજર રહેવાની રજા મળવી જોઈએ. તેઓની પણ રજા મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૨૨. મર નીકુવદાસ દામેજી તરફથી ખગોલી લેન્ડ કંપનીના સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો કે ના. સરકારેના જવાબ સંતોષકારક નથી અને તે સંબંધમાં વધુ લખાણ કરવું. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે, તે સંબંધમાં ના. હીંદી સરકારના ઇન્ડસ્ટ્રી અને મ્યુનિશિપલિટી બોર્ડ ઉપર જે તાર મોકલવાનો ઠરાવ થયો છે તેનો જવાબ આવતાં સુધી તે કામ હાલ સુલતવી રખાવું અને તે દરમિયાન ના. સુંઘાઈ સરકારે કંપની સાથે કરેલા કોન્ટ્રાક્ટ ૧૬ થઈ શકે કે નહીં તે સંબંધમાં મેથર્સ તાલા કંપની સાથે મસલત ચલાવી સોલીસીટરની સલાહ મંગાવવી.

૨૩ ના. હીંદી સરકારની નાણાં મંજૂરી રજીસ્ટ્રીના સંબંધમાં શાં પત્રમાં કમીટીએ પોજમાં તે બાજત ઉપરથીચાર કરતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે, તે સંબંધમાં ઇંગ્લાંડની પાર્લામેન્ટમાં એક રેપ્રેસેન્ટેશન મોકલાવવું અને તેના કાર્યો ખરડો શેઠ મહુ સુબેશ્વર મારફત તૈયાર કરાવવો, ત્યારબાદ શેઠ મહુ સુબેશ્વર જોએ. દાહમાં શેઠ વખતમાં ઇંગ્લાંડ જવાના કે તેમને તે ખરડો ઇંગ્લાંડના કેપ્ટન પાર્લામેન્ટના ધરાયણી પાસે રજુ કરવાનું તથા તે પરથી એક પાકો ખરડો તૈયાર કરી, કમીટીની સમતી તથા સહી લેવા સારૂ અહીં રવાના કરવાનું આ સોંપવું.

ત્યાર બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી બોમ્બે દાખલ માટ ૨૨ જોઈસ્ટ, ફોર્ટ સુબખ.

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો.

G.

- 1583 Chemical Services Committee Report 1920.
- 1584 Annual Statement of the Trade and Navigation of the Province of Sind for 1918-19.
- 1585 Large Industrial Establishments in India (Fourth Issue.)
- 1586 Audit and Appropriation Report on the Accounts of the Government of India for 1918-19.
- 1587 Patent Office Journal 1919.
- 1588 Government of India Act 1919.
- 1589 The Commercial Museum and Commercial Library April 1920.
- 1590 Annual Report on the Punjab Colonies for the year Ending 30th September 1919.
- 1591 Agricultural Statistics of India 1917-18 Volume I
- 1592 Conclusions and Recommendation of the Empire Cotton Grading Committee on the Indian Cotton Committee's Report.
- 1593 Papers relating to the First Revision Settlement in 7 Government Village Second Revision Settlement in 56 Government Villages and First Revision Settlement in 1 and account Revision in 13 Inam Villages of the Sirur Taluka of the Poona Collectorate.
- 1594 Papers relating to the Second Revision Settlement of the Junnar Taluka of the Poona Collectorate.
- 1595 Papers relating to the Second Revision Settlement of the Hingand Taluka of the Lujpur Collectorate.
- 1596 Papers relating to the Second Revision Settlement of the Tragaum Taluka of the Satara District.
- 1597 Statistics of Gwalior State for 1910-11 to 1914-15.

C.

- 355 The Indian year Book 1920.
- 356 The West Coast Directory 1920.
- 357 Notes on Sampling and Testing.
- 358 Report on the Bombay Grass Merchants Association for 1918-19.
- 359 Indian Companies Act 1913.

ઉચ્ચ શિક્ષણ કમિશન ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા કયા જશે ?

ચેમ્બરનો પત્રવ્યવહાર.

સ્ટીમર ઉપર મુસાફરોને પડતી હાડમારીના સમ્બંધમાં મી. જુલબચંદ દ્વારા લખાઈ આવેલી નીચે પ્રમાણે પત્ર લખી જણાવે છે:—

ચુડા, કાઠીયાવાડ, તા. ૮-૫-૧૯૨૦.

સદા મહેરબાન ઓનરરી સેક્રેટરી સાહેબ,

ધી ઈન્ડિઅન મારચન્ટસ ચેમ્બર ઓફ કમર્સ, મુંબઈ.

માનવંતા સાહેબ,

વિ. વિ. સાથે નમૂનાપૂર્વક લખવાનું કે, આ સાથે લેખતા સ્વરૂપમાં, ચેમ્બરની માનવંતી વ્યવસ્થાપક કમીટી ઉપર, એક પત્ર, અત્યંત, માનપૂર્વક પાઠવું છું જે વ્યવસ્થાપક સભામાં કૃપા રાહિ રજૂ કરી, જે વ્ય જણાવે માસિકમાં પ્રકટ કરશે. તે ઉપકાર થશે. હું હમણાજ દારેસલામથી આવી પહોંચ્યો છું, અને કેટલીક બાબતો મેં દારેસલામમાં જ નાંખી રાખી હતી, અને આપ સાહેબ તરફ મોકલી ચેમ્બર કરવા ત્રિયાર્થું હતું, પરંતુ કાર્યના બોજને લઈને બની શક્યું ન હતું, પણ મુસાફરી કર્યા પછી, તેનું સ્વરૂપ વધી ગયું, અને અહિંથી તે મુદતસર લખી મોકલવું છું, તે કૃપા રાહિ માનવંતી કમીટીમાં રજૂ કરી, નેવ ગેશન કંપનીને, ચેમ્બર જણાવે પત્ર લખી આભારી કરશે. આ બાબતમાં આપ સાહેબ શું કરો છો તે લખી જણાવશે. તે હું આપનો આભારી થકશ. મેં અર્થેલા મુદત, ચેમ્બર લાગે, તેટલાજ લેશે. અન્યને પરવા મૂકવા હોય તે જુદીથી તેમ કરશે. કામ સેવા દરમાવશે. વસ્તિ માફ કરશે.

હી. આપનો સદાનો આજ્ઞાધિન સેવક,

જુલબચંદ મુલચંદ બાવશી.

Address.
Gulabchand M Bawishi
Chuda, (Kathiawar.)

દારેસલામમાં હાડમારતરના
મવિનય નમસ્કાર કરશે.

આફ્રીકાનો સ્ટીમરોમાં, ત્રીજા વર્ગના ઉતારૂઓ માટે, કરવી જોઈતી

આવશ્યક સગવડો અને નમ્ર વિશિષ્ટ.

આર. એમ. એસ. કાનાગોલા, પ્રી. ઇ. સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીની સ્ટીમરમાં તા. ૨૦-૩-૨૦ ના રોજ દારેસલામ પુર્વ આફ્રીકાના શહેરથી તવાના થઈ હિન્દુસ્થાન આવવા માટે તવાના થયો. સોભાગની બીના એ હતી કે, તેજ સ્ટીમરમાં મહાત્મા એર્ડસ તેમજ એન. એ. એન્ડુલ રજુલ અલિદિના વિશ્રામ પણ હતા. ત્રીજા વર્ગના ઉતારૂઓને કઈ કઈ આવશ્યક વસ્તુઓની જરૂર છે, તે હકીકત, ઉપયોગ્યતાના સ્વરૂપમાં મહાત્મા એર્ડસ પાસે જઈને રજૂ કરી, અને સંબંધ બતાવ્યું, તેમજ ઓળ શેઠે એન્ડુલ રજુલને પણ, સંબંધ બતાવવા ઉપરાંત, અગત્યની જરૂરીયો તેનું લખાણ કરી, આમરૂદર મદગુલસ્થાની સહિયો કરાવી મજૂર લખાણ માનપૂર્વક તેઓશ્રીને સુપ્રત કયું, અને તે બાબતમાં તેઓ કાંઈક ધટતું કરશે તેમ કરવા

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ સ્ટીટ ફોર્ટ મુંબઈ.

લાગણીમયું મને વચન પણ આપ્યું. હવે આ બામતોમાં આપ સાહેબો પણ કૃપાવંત ધર્મને યોગ્ય કરવા વિચારો તો અવશ્ય કાંઈક થયું કરી શકો, અને ઉતાડે બંધુઓની મીઠી-હવા ખાત કરી શકો, તો આશા છે કે, જરૂર થત વ્યવહાર કરી થયે રિથત કરવા મહેરબાની કરશેાછ.

(૧) ત્રીજા વર્ગના ઉતાડેઓ માટે કાળકાળી જરૂર નથી, છતાં, રાખવામાં આવે તો અંકે વધારે પ્રદાશ માટે બારીઓ મૂકવા સાથ વાછ હવા આપવાની જરૂર છે, અને આ માટે વીજળીના પંખા મૂકવાની જરૂર છે.

(૨) ત્રીજા વર્ગના ઉતાડેઓને બકરાઓની માફક પુનવામાં આવે છે, અને ગમે તે સ્થિતિમાં પડ્યા રહે છે, તો આ અસહ્ય સ્થિતિ દૂર કરાવવા માટે, કંટુંબીઓ વહી શકે તેવા માટે નાની બોરડીઓ, અને બારી છુટક છુટક બોરડીઓ કરી નાખવાની જરૂર છે, અને ત્રણ માણસો બળે કુના ઉંચે રહી શકે તેમ પાટીઓ વહી તેવી ગોઠવણ કરવાની જરૂર છે.

ત્રીજા વર્ગના ઉતાડેઓના બજાર નાના છે, અને હિવાલો બંને બાજુની બહુ નાની છે, તો બજારની દીવાલો મેટી કરવાની જરૂર છે, અને બજારમાં અંકેડો નળ રાખવાની જરૂર છે. સ્ત્રીઓના એકજ બજાર, અને પુરોના એકજ બજાર, બુદા બુદા બજાર આ વીસમી સદીમાં હોવાની ખામ જરૂર છે.

(૪) જનાવરો અને કુકડા કિંગેરે માથવા માટે એક એવા બંધીઆર બોરડાની જરૂર છે, કે જેથી ધાર્મિક લાગણી કે ધની હુખાય નહિ.

(૫) હિન્દુનાં વીંછી મામે ગરાળર, કુકડાઓ કાચવામાં આવે છે, અને કપાથેલું માર્કસ સામે ટાંગવામાં આવે છે, જે દેખાવ આપત્ત મધકર અને ઠરૂણાજનક છે, તો વચમાં પંડાની ખાસ ગોઠવણ કરવાની આવશ્યકતા છે.

(૬) સ્ત્રીમરો બંદર કરવાના અને ઉપડવાના સમાચાર અંગ્રેજીમાં સીટી ઉપર ટાંગવામાં આવે છે, તેવાજ સમાચાર શુજનાતીમાં ટાંગવાના ખસ જરૂર છે.

(૭) કાળકાળ, ઉપરનો લાગ, બજાર વિએરમાં ગંદકી થવા ઉપરાંત બજારમાં પાણી બનાઈ રહે છે, તે માટે માર્ગ કરવાની જરૂર છે.

(૮) Wash House-એકજ ન્હાવા ધોવાનો બોરડો છે તો એક બીજા બોરડાની જરૂર છે. અને તેમાં એક મીડા નળની ખાસ જરૂર છે.

(૯) ડોક્ટર સાહેબે હાથેશા વપાસ કરવાની જરૂર છે, અને હવા લેવા ક્યારે આવણું તે વખત મુકરર કરી શુજનાતીમાં નોટીસ મૂકવાની જરૂર છે.

(૧૦) પહેલા બીજા વર્ગમાં હિન્દી ગૃહસ્થો પણ સારી રીતે મુસાફરી કરે છે અને તે વર્ગના લોકોને આનંદ કરવા માટે ખાના મુકેલા હોય છે, જે ઉપર વિદેશી ગૃહસ્થોજ મોજ લોગવી શકે, જેથી મોટી જાતના હાથોંચેમો પહેલા બીજા વર્ગમાં રાખવાનો જરૂર જણાય છે. ઉપરની બામતોમાંથી બતા શકે તેટલી બામતો ઉપર વિચાર ચલાવી યોગ્ય કરવા કૃપા કરશે તો અત્યંત આભાર થશે. એજ અરજ.

હારેસલામ.

શ્રી. આપ સર્વેનો તાબેદાર સેવક,

શુભાબચંદ મુલચંદ બાવિશી.

હડમારતર.

મેટેલીક શીલ્પિયી બીલીંગને બોરડો ચોલે છે.

ખપોલીના પાણીના સ્વતંત્ર ઇન્ટરા સામે ચેમબરનો પ્રોટેસ્ટ.

ચેમબરની કમીટીએ ખપોલીના પાણીના આપવામાં આવેલા સ્વતંત્ર ઇન્ટરા સામે જે પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવ્યો હતો તેના સંબંધમાં ના. હીંદી સરકારના ઓર્ડર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રી અને મ્યુનિશિપલ ઉપર એક તારને સંદેશો મોકલીને એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ગઈ તા. ૬ હી એપ્રિલને દીને કમીટી તરફથી જે પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો તે વેપારી ખાતા તરફથી તમારા ખાતામાં તેના કડયા માટે હીંદી સરકાર તરફથી મોકલવામાં આવ્યો છે. આ બાબતમાં ઘણા અગત્યના સવાલો રાગ યલા હોવાથી અને તેમાં જે નીચમ સમાયેલો છે તે ભોતાં અમારી કમીટી આજ્ઞા રાખે છે કે ખપોલીના પાણી માટે સ્વતંત્ર ઇન્ટરા આપવાના સચલ ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીને તેના સંતોષકારક કડચો કરવામાં આવશે.

પુર્વ આફ્રીકાના હીંદીઓનો સવાલ.

ઈ હીયન મચન્ટસ ચેમબર હીંદી સરકાર ઉપર મોકલેલો સંદેશો.

મુંગઈની ઇડીયન મચન્ટસ ચેમબર એન્ડ બુરો તરફથી હીંદી સરકારના વેપાર ખાતાના વડા ઉપર તારને નીચલો સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો છે.—

પુર્વ આફ્રીકાના હીંદી ડેલીગેટો તરફ ઈંગ્લેન્ડની સ્થાનો ખાતાની ઓફીસે જે વળણ અખનથર કીધી છે અને ખામ કીને સંસ્થાનો ખાતાના પ્રધાન લોડ મીલનરે સરકાર કોઈ રીતે બંધાઈ નહીં બંધ તેલો જે જવાબ વાલ્યો છે તે તરફ ખેદની નજરે જોય છે. પુર્વ આફ્રીકાનો મામલો ઘણો કટોકટી બનતો બંધ છે અને હીંદીઓના લલો ગંભીર જોખમમાં છે. અમે આગી મનપુર્વક રીતે પણ મકકપલે નામદાર હીંદી સરકારને આશ્રય કરીએ છીએ કે કોઈ પૂનુ ઉત્તરના ચુગાત પર આવવામાં આવે તે આગમ્ય મામલો કહેવો ગંભીર છે તે ઉપર સંસ્થાનો ખાતાનો ઓફીસનું ધ્યાન એવું.

નીઝામના રાજ્યમાં રૂની જગાતમાં વધારો.

ફરમાન બહાર પડ્યા આગમ્ય ખરીદલા માલના સંબંધમાં મુકાબેલી છુટ.

હેરાબાદના રાજ્યમાં રૂની નીકાશ ઉપરની જગાત નામદાર નીઝામે એક ફરમાન બહાર પાડી જેવડી કીધી હતી. આના સંબંધમાં ચેમબર તરફથી તથા મુંગઈના મીલ માલિકોની મંડળી તરફથી નામદાર સરકારને એવી અરજ કીધી હતી કે જે દીસે એ ફરમાન બહાર પાડવામાં આવ્યું તે આગમ્ય ખરીદવામાં આવેલા માલ ઉપર આગલી જગાત લેવાને નામદાર નીઝામ સરકારને સમજાવવી. એ બાબે પત્ર વહેવાર ચાલ્યા પછી નામદાર નીઝામની સરકારે બહેર કીધું છે કે તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૯ના દીવસની આગમ્ય જે માલ ખરીદવામાં આવેલો પુરવાર કરવામાં આવશે તે ઉપર લેવામાં આવેલી વધારાનો જગાત પાછી વળતર આપવામાં આવશે.

ચેમબરના મેલ માસના અંકમાં ૪૬૦ મા પાન પર સ્કીમર ઉપર મુસાફરોને પડતી હાડમારીના સંબંધમાં મેસર્સ પદમગી કુંવરજી એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવેલો એમ લખવામાં આવ્યું છે. પણ તે સંબંધમાં મી. હવરાજ મનસી લોહાણાનો પત્ર આવ્યો હતો કે તે પત્ર વેલી તરફથી મોકલવામાં આવ્યો ન હતો પણ તેલો તરફથી અલગ મોકલવામાં આવ્યો હતો.

હિંદી પ્રધાન તરફથી નીમવામાં આવેલી કેમીકલ સરવીસ કમોટી.

તેનો બહાર પાડવામાં આવેલો રીપોર્ટ.

નામદાર હિંદી પ્રધાન તરફથી હિંદમાં કેમીકલ સરવીસ નામની રસાયણશાસ્ત્રની ખીલ વણી કરવા માટેના ખાતાની તોફારીતુ ખાતું સ્થાપવા અને શોધખોળ કરવા માટેની લેબોરેટ રીમ્બો સ્થાપવા સારૂ તપાસ ચલવવાને પ્રોફેસર ડાઁ જે. એફ. ચોરપના પ્રમુખપણા હેઠળ જે કેમીશન નીમવામાં આવ્યું હતું, તેનો રીપોર્ટ હાલમાં બહાર પડ્યો છે જે ઉપરથી જણાય છે કે આ કેમીકલ કેમીકલ સરવીસ સ્થાપવાની સાથે નીચે મુજબની કેટલીક બાબતો જાણી શકાય છે.---

કેમીકલ સરવીસ નામના ખાતાની સ્થાપના કરવી.

હેલ્થરુદુન ખાતે રસાયણ બાળતની શોધખોળ કરવા માટે એક વડું મથક સ્થાપવા ઇનસ્ટીટ્યુટ કેમીકલ સરવીસના ડીરેક્ટર જેનરલ હુસેન રાખતું અને એ ડીરેક્ટરના હાથ નીચે કેટલાક ડેપુટી ડીરેક્ટરો રાખવા.

દરેક ડેપુટી ડીરેક્ટર એક ખાસ જુદા ખાતા માટે નીમવો જોઈએ, અને એ જુદા જુદા ખાતા નીચે મુજબની જ બાબતના નામો :—(૧) ઇન્ટરમેડિયેટ અને પ્રીકીકલ કેમીસ્ટ્રી, (૨) એડવેન્સીકલ કેમીસ્ટ્રી, (૩) મેટલર્જીકલ કેમીસ્ટ્રી (૪) એનેલીટીકલ કેમીસ્ટ્રી

દરેક પ્રાંતમાં શોધખોળ કરવા માટે સ્થાનીક સરકારના કાબુ હેઠળ એક ઇનસ્ટીટ્યુટ સુખ્ય હોય અને મથકે હોયું કરીને તે ડીરેક્ટર ઓફ રીસર્ચ નામના એક અમલદારના હાથ હેઠળ સોંપવું.

શોધખોળ કરનાર વડા ઇનસ્ટીટ્યુટે નીચે મુજબ કામકાજ બજાવવું :—

(૧) નવા નવા ઉદ્યોગો ઉભા કરવા અને નવી રૂઢીઓની ખીલવણી કરવા માટે સારા પાયા ઉપર તેનો સ્થાપના કરવી.

(૨) પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટમાં કમ બાબત અગત્યની જણાય તો તેની તપાસ ડીરેક્ટર જેનરલની મંજૂરી લઈને તે બાબે તપાસ ચલાવવી. એવી તપાસ જો ડીરેક્ટર જેનરલ કે ડીરેક્ટર ઓફ રીસર્ચ અને એ પ્રાંત માટે કઈ અગત્યની નહીંબી લાગે પણ તેથી કંઈ શોધખોળો બાબે અજવાળું પડતું હોય તો તેવી તપાસ ચલાવવી.

(૩) વડા મથક અને પ્રાંતીક મથકોના અમલદારો વચ્ચે વાહવીવાદ અને કોનફીડન્સ લઈને એકેકના વીચારો અને અનુભવો વાડું રાખવા.

(૪) જરૂર જોશુ પ્રથકરણ કામ બજાવવું અને તેને લગતી વીગતોથી બીજા પ્રાંતોને બહેક કરવા

મેટેલીક શીટીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

(૫) જરૂર પડે તો એ માટેનાં ચોપાનીયાં બહાર પાડવાં

ચોધખોળ માટેના પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટે નીચે મુજબ કામકાજ બનાવવું:—

૧ રસાયણીઓ અને તેઓને લગતા કામકાજ બાબે વાંદેફ રેલવુઃ અને એ કંઈ વપાસ જગ્યાનું સોંપવામાં આવે તો તેવી તપાસ કરવી.

૨. વડા મથક વરકૂથી કોઈ નવા ઉદ્યોગ બાબે તપાસ થવા પછી તેવા ઉદ્યોગની ખીલ-ફણી કરવા અને તેને પગભર કરવાનાં પગલાં લેવાં.

૩ પ્રાંતને લગતા ચોકસુ ઉદ્યોગોની ખીલવણી કરવા માટે તેની તપાસ હાથ ધરવી

૪. પ્રાંતમા જેટલી જરૂર પડે એટલું રસાયણી પ્રથમરણુનું કામ બનાવવું

૫. પ્રાંતના ઉદ્યોગોની જરૂરીઆત મુજબ પ્રાંતમાં એ માટેનાં નાના પેટા ખાતાઓ ઠેકા કરવા.

પ્રથમરણુ માટે એવી ચોકવણ હોવી જોઈએ કે એક પહેડી વરકૂથી તપાસ માટે કંઈ જાખતો રજુ થાય તો આવી તપાસનો લાભ તે પહેડીને ચોક્કસ મુદત મુધી આપીને તે બહેર લાભને માટે જણાવવી.

આ નોકરીને લગતા સલાસદોની સેવા કાંઈ મેલવવા માગે તો તે માટેનો કરાવેલો લવાજમ આપવામાં આવે તો તેવી સેવા તેઓને ઉછીડી આપવી.

ખાનગી આજ્ઞામીઓ સાથે કોઈ સીજ બનાવવા બાબત વડા ઇનસ્ટીટ્યુટે હરીફાઈ ચલાવવી નહી, પણ રસાયણને લગતા હુનરોની ખીલવણી થતાં તેની લીગતો ખનગી પહેડી એને બની શકે ત્યારે જણાવી દેવી.

રસાયણી ઉદ્યોગોની બાબતની જાણીની રૂઢીઓ બાબે જરૂર પડે ત્યારે એકસપોટ મારફતે તેની સ્થાપના કરવો માટે તપાસ ચલાવવી.

સેટલ ઇનસ્ટીટ્યુટનું કામ એક બોર્ડ મારફત ચલાવવું જેના ડીરેક્ટર જેનરલ પ્રમુખ બચાશે અને બીજા ડાયરેક્ટર ડીરેક્ટરો સલાસદો જણાશે

વડા ઇનસ્ટીટ્યુટના પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટ ઉપર કંઈપણ કારોબારી મળુ રહેશે નહી પણ ડીરેક્ટર ઓફ રીસર્ચની નેમણુંક માટે ડીરેક્ટર જેનરલની બહુલી જોઈશે

ડીરેક્ટર અને ડાયરેક્ટરોએ પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટોની વારંવાર મુલાકાત લઈને તેઓના કામમા મદદ કરી સલહ આપવી

પ્રાંતક સરકારે પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટોમા કામ બજાવવા રસાયણીઓની નેમણુંક ડીરેક્ટર જેનરલ અને ડીરેક્ટર ઓફ રીસર્ચની મંજૂરી લઈને કરવી.

આ રસાયણીઓ કેમીકલ સરવીસના સલાસદો હોવા જોઈએ

જેતીવાડી ખાતાના રસાયણીઓને આ સરવીસમા હાલતુરત ગણવા નહી

જંગલ ખાતાની, લડાક ખાતાની, એસે મારવરની, તળીમી સ્ટોર્સ ખતાની, જીઓલોજી-કલ સરવે અને બીજા સરકારી ખાતાના રસાયણીઓની નોકરી અને કેમીકલ સરવીસ વચ્ચેના બંધ રીપોર્ટના પાથમા પ્રકરણમાં જણાવ્યો છે તેવો રાખવો.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે રૂ. ૨૧ લેટ ઓટ, ફાઈ. મુ.બં.

જેમ અને તેમ જલદી સાયન્સના ખાતા માટે એક પ્રધાનપદ ઉભું કરવું.

કેમીકલ સરવીસ માટેના ઉમેદવારો ૧૫ મા પ્રકરણમાં જણાવવા મુજબ મેળવવા.

એનેલીટીકલ કેમીસ્ટ્રી ખાતાના ડીરેક્ટર જેમને પ્રાંતીક સરકારના પ્રયત્નોએને ક્ષીંદન સમજી પ્રયત્નોથી ચોષાથી વાકેફ કરવા.

પ્રાંતીક સરકારના પ્રયત્નોએ કીરેક્ટર એક રીસચાંતા હાય હેઠળ કામ બાજવે, અને નેએએ હાલમાં કેમીકલ એકામીનર ને કામ બાજવે છે તે ઉપાડી લેવું.

એંગલોરની સાયન્સ ઇનસ્ટીટ્યુટનો કેમીકલ સરવીસ સાથેના સંબંધ એ ઇનસ્ટીટ્યુટની કાઉન્સીલની મુચનાએ બાજવા પછી નક્કી કરવે.

રસાયણી શોધખોળ કરવાતું વડું સેન્ટલ ઇનસ્ટીટ્યુટ ૧૧ મા પ્રકરણમાં જણાવવા મુજબ સ્થાપવું.

સેન્ટલ ઇનસ્ટીટ્યુટ અને દરેક પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટ સાથે પુછપરછનું ખાતું, રેકોર્ડ ઓફીસ, એક લાઇબ્રેરી અને એક મ્યુઝીયમ સ્થાપવાં.

સેન્ટલ ઇનસ્ટીટ્યુટે પોતાની શોધખોળો વગેરે એક ચોપાનીક બહાર પાડીને બહાર કરવી.

ક્ષીંદના રસાયણોની એક રાવે જેમ અને તેમ જલદી ચર્ચો જોડે છે.

કેમીકલ સરવીસ માટેના ઉમેદવારોને ૬ ઠા પ્રકરણમાં જણાવવા મુજબની તાલીમ આપવી.

કેમીકલ સરવીસ માટે જરૂર પડે તો કેમીકલ ખાતા અને સુનીવરસીટીના ખાતાઓની ઊંચી પામિલા ઉમેદવારો મેળવવા.

હીંદી સરકારે આ સરવીસ માટે યોગ્ય નીવડવાની તાલીમ લેવા માટે વિદ્યાર્થીઓને માંડ આપવી.

આ ઉપરાંત કેટલીક વધારે લંગાણમાં મુચનાઓ છે કે જે વીગત અને જણાવવાની જરૂર નથી.

રીપોર્ટ નુ નિષ્પક્ષપાતપણે લે આવલોકન કરીએ તો એમ જણાવવું જોઈએ કે તે યલોજ બુધ્ધીપુરંક રચવામાં આવ્યો છે. પણ હમારે ઘણીજ હીલગીયથી લખવાની કસ પડે છે કે જે પયા ઉપર એ રીપોર્ટની વમમ રચના કરવામાં આવી છે તે પાયો બીલકુલ સાબીત નથી. રીપોર્ટનું બંધારણ એક એક સીદ્ધાંત ઉપર રચવામાં આવ્યું છે કે હી દુસ્થાનની હુત્તર ઉચેગાતો ઉત્તરીને આરુ એક “ઇન્સ્ટીટ્યુટ સરવાસ” જરૂરની છે. આ સીદ્ધાંત બાજુ કે રચસીદ્ધ હોય તેમ ના. સરકારે તેનો રનીકાર કરીને તે ચોજનાના ઉપાયો અને બંધારણ નક્કી કરવાને સારુ એક કમીટી નીમી હતી કે જે કમીટી તરફથી આ રીપોર્ટ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.

હાલની વેપાર હિચોગની દેશની સજવળ જોવાં પણ એજ અતુમાન ઉપર આપણે આવ્યા વીના ચાલે તેમ નથી.

હુમે આશા રાખીએ છીએ કે, ના. સરકાર એ રીપોર્ટ ઉપર હાવ તુરત કાંઈપણ પગલાં નહી લેવાં તે સવાલ હવે પછી સુધારની રૂપએ જે નવી ધારાસભાએ સ્થપાયે તેને એ કામ સોંપશે.

ચાંકડા વગેરે.

નવી બેંક ટોટલ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા માર્ચ માસમાં બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં તથા માધ્યમોચના રાજ્યમાં સ્થપાયેલી બેંક ટોટલ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નામ ઠેકાણા વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણા.	કામકાજ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૧. બેંક ટોટલ અને ઇન્સ્યુરન્સ. (અ) બેંક ટોટલ અને લોન. બંગાલ.			
૧. કુટુંબપુર લોન કું. ...	ડાયરેક્ટર, એન. કે. ચોધરી રંગપુર.	ધીરધાર	૨૦,૦૦૦
૨. બેંક ટોટલ બેંક ...	ડાયરેક્ટર, કે. વેદા-ચલા ચેટ્ટીઅર, મદ્રાસ.	ધીરધાર અને શરાશી	૨૦,૦૦૦
૩. નેશનલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા ...	મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર વી. આઇ. પારેખ મુંબાઇ.	શરાશી ધ ધો	૫,૦૦,૦૦૦
૪. સુરત ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક ...	મેનેજિંગ એજન્ટો, એચ. આઇ. પારેખ એન્ડ કું. સુરત.	"	૧૫,૦૦,૦૦૦
૫. બેંક ઓફ નેશનલ નારાનહાસ એન્ડ કું. ...	મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર, એન. ગરલ્લી, મુંબઈ.	"	૫,૦૦,૦૦૦
મુંબાઇ કુલ ...	...	...	૨૫,૦૦,૦૦૦
૬. મોંગીર ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક ...	મેનેજિંગ એજન્ટો, ચેટ્ટીઅર અધિકાર, મોનગીર.	ધીરધાર અને શરાશી ધ ધો.	૧,૦૦,૦૦૦
(બ) વીમા કંપની.			
૭. ન્યુ એન્ડ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની ...	મેનેજિંગ એજન્ટો, ડી. જી. વીન એન્ડ કું મુંબઈ.	કુલ બેંક ટોટલ અને લોન ..	૨૬,૪૦,૦૦૦
		ઇન્ડિયાની વીમા.	૫૦,૦૦,૦૦૦
		બેંક ટોટલ અને ઇન્સ્યુરન્સ કુલ ...	૭૬,૪૦,૦૦૦

પ્રી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક, ૨૧ બેંક ઓફ, ફાઇ, મુંબઈ.

નામ.	અગ્રેસર અને કેસીયું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦.
૨. રેલીંગ (અ) કે આપરેલીવ એસોસી- એશન. અજમેર મેરવારા. નસીરાબાદ કે-આપરેલીવ રેલર્સ	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, આર. સી. મીસરા, નસીરાબાદ.	પરચુટલુના વેપારી, કમીશન એજન્ટો અને બનાવનાર વગેરે.	૫૦,૦૦
(બ) પ્રીન્ટીંગ પબ્લીશીંગ અને રેકમનરી	મેનેજર, એસ. મીન.	પ્રોપરાઇટરસ. એડી ટરે, છાપનાર, પ્રગટ કરનાર વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
૬. ઇન્ડિયા પ્રીન્ટીંગ અને પબ્લી શીંગ કંપની	મેનેજીંગ એજન્ટો, મેસર્સ વાજપે એન્ડ કું. ૧૯૬, હેરીસન રોડ, ઠલકતા	છાપા પ્રગટ કરનાર અને છાપનાર વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૭. ઇન્ડિયન નેશનલ પબ્લીશર્સ ...			
મધ્ય પ્રાંતો. ૧૧. હિન્દુ જર્નલસ	પદ્મ-ર મેસટન રોડ, કાનપુર.	બંગાલ કુલ. છાપણી વગેરે.	૪,૦૦,૦૦૦ ૫૦,૦૦૦
માઇસોર સ્ટેટ	૪૫, આરકોટ શ્રીની- વાસા આરીસ સ્ટ્રીટ, બેંગલોર મીડી.	ચોપરીઓ મેગેઝિનો છાપવાળું અને પ્રગટ કરવાળું વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૧૨. અન્ધવાખ્યા મદ્રાના સલા ...		કુલ પ્રીન્ટીંગ, પ બ્લીશીંગ અને રેકમનરી.	૬,૫૦,૦૦૦
(ક) બીબીઓ. બંગાલ. ૧૩. ઓરીઅન્ટલ ટેનરીંગ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, સેન અને શુક્તા ૨૦ મે ગો હોન કલકત્તા.	ચોમડાં બનાવનાર. પરચુટલુ વેપારી.	૧૦,૦૦,૦૦૦ ૫૦,૦૦૦
૧૪. સેન્ટ્રલ ઇનવેસ્ટમેન્ટસ ...	૨ હેર રુટ્ટ, કલકત્તા	દરેક બાંતના વાંછું જના અંગે બના વનાર અને વેચ- નાર વગેરે.	૧,૫૦,૦૦૦
૧૫. હેરોલ્ડ એન્ડ કું. ...	૩ હેરોલ્ડસી સ્કવેર કલકત્તા.		
૧૬. ફ્રાં મોટરસ (કલકત્તા) ...	૪ ફેરલી પ્લેસ, કલકત્તા.	મોટરકારનો વેપાર કરનાર વગેરે.	૨૦૦૦,૦૦૦

નબા પ્લાનોના બીલર્ગીમાં દાખલ કેસીયું પાઠ છે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.
૧૭. ફ્રેંચ મોટરકાર કંપની ...	૨૬૪-૩ લોવર સરકયુ- લર રોડ કલકત્તા.	મોટરકાર, સમી કરન ર, બનાવ નાર અને વેચનાર વગેરે.
૧૮. એચેનકા એન્ડ કું. ...	૪, મંગોમોહન મુલીક લેન કલકત્તા.	બનાવનાર અને વેપાર કરનાર.
૧૯. હિન્દુસ્તાન કુટ ઓઇરવીંગ કું.	એજન્ટો, સીરકાર એન્ડ કું. ૭, સ્વેલો લેન, કલકત્તા.	ખોરાકને માટે પત રાના ડબ્બા બના વનાર.
૨૦. સ્ટાન્ડર્ડ ડ્રગ એન્ડ કેમીકલ કું.	ડાયરેક્ટર, પી. દાસ ૧૯, રાધા બગીચા સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	રસાયણીક, શારી રીક અને ધીણ એરસ, તેલો અને દવાઓ વગેરેની તપાસ.
૨૧. એન. રજબઅલી એન્ડ કું. ...	૫ મીશનરો, કલકત્તા.	પરચુટલુના વેપા- રીઓ, કમીશન એજન્ટો, દલાલો વગેરે.
૨૨. મેસર્સ સન્યાશ અગરવાળા ...	૮ એલડ કોર્ટ હાઉસ કોરનર કલકત્તા.	કેલસાની ખાણો- તપાસ શખનાર અથવા તેનું એજન્ટ તરીકે કામ કરનાર.
૨૩. કલકત્તા એસ એન્ડ સીલીકેટ વર્ક્સ ...	મેનેજિંગ એજન્ટો શે ખર્ષર્સ એન્ડ કો. ૨૩ ટ્રેન્ડ રોડ કલકત્તા.	પરચુટલુ વેપાર અને શીશીઓ અને નળીઓ વગેરે બનાવનાર.
૨૪. કલકત્તા ફરનીચર વર્ક્સ ...	મેનેજિંગ એજન્ટો કે. એમ. મોચેન એન્ડ કું ૧૨, ડેલહાઉસી સ્કવેર કલકત્તા.	ફરનીચર વગેરે બ- નાવનાર, હેથાવ ચડાવનાર અને વેપાર કરનાર.
૨૫. યુનાઇટેડ એજન્સી કું. ...	૭ સ્વેલોલેન કલકત્તા.	પરચુટલુના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.

નંબર નામ.	અધિકાર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦.
૨૬. પટના ટેનેરીઝ ...	મેનેજીંગ એજન્ટ, મીઝ અને સન્સ.	ચામડાઓ રંગનાર અને ચામડાનો સામાન બનાવનાર	૧૦,૦૦,૦૦૦
૨૭. એસીયાટીક કેમીકલ વર્ક્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટસ, સેન મનુમદાર એન્ડ કુંપની.	રસાયણો, દવાવાળાઓ, અને એવી બીજી પરચુરણ દવાનું કામકાજ કરનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૨૮. વોલ્ટર લોક એન્ડ કું.	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, ઇન્ડસ્ટ્રી એન્ડ પ્રોડેશી, ૪ અસાલેનેડ ઇસ્ટ કલકત્તા.	બંદુકો દેશાવર મોકલનાર અને વેચનાર વગેરે.	૧૫,૦૦,૦૦૦
૨૯. નેશનલ લોક અને ઈર્ષન નીયરીંગ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ભીમજી પારપીઆ એન્ડ કું. ૧૪, ફેલા સરાક રોડ, ક્રીડરપોર.	લોહાને લગતું દરેક કામકાજ કરનાર	૫,૦૦,૦૦૦
૩૦. આન્ડ્રા આયુર્વેદીક ફાર્મસી..	મદ્રાસ. ડાયરેક્ટર, ડી. એ. લક્ષ્મીપથી, મદ્રાસ.	બંગાલ કુલ .. આયુર્વેદીક દવાઓ બનાવનાર.	૧,૫૨,૦૦,૦૦૦ ૩,૦૦,૦૦૦
૩૧. બીની એન્ડ કુંપની (મદ્રાસ)	ચેરમેન એ. પી. સીમોન્ડસ મદ્રાસ.	પરચુરણ વેપારી.	૫૦,૦૦,૦૦૦
૩૨. મદુરા ડાઇંગ કુંપની ..	સેક્રેટરી, કે. એલ. વેન કટરામ મદુરા.	સુતર અને કાપડ રંગનાર તથા ઠાણ દેનાર વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૩૩. હીઓપીકસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	ડાયરેક્ટર એન. એમ. માર્ટર મદ્રાસ	જોર્નલ કારખાનું અને ચામડાઓ.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૩૪. લક્ષ્મીનારાયણ રામગોપાલ એન્ડ સન્સ ...	સુબધ. ડાયરેક્ટર એમ. રામ ગોપાલ સુબધ.	મદ્રાસ કુલ...	૭૫,૦૦,૦૦૦
૩૫. નજરથ બીચક્રીટ મેન્યુફેક્ચરીંગ	સેક્રેટરીઓ અને એજન્ટો, એલ. સી. ડી. નજરથ અને કુંપની પુના.	પરચુરણ કાપડ અને કેમીશન એજન્ટ, પાંદ, ખીસક્રીટ અને કેક બનાવનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦ ૬,૦૦,૦૦૦

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	રૂ.
૩૬. સીધા ટેકેસી અને મોટર ટ્રાન્સ પોટ કંપની	મેનેજીંગ એજન્ટો, લ. નારણદાસ એન્ડ કંપની ઠરાંચી, સીધા.	મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસનું કામકાજ કરનાર.	૫,૦૦
૩૭. હિંદ બટન ફેક્ટરી અને મેટલ વર્ક્સ	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, દારકાદાસ જગમોહન દાસ એન્ડ કંપની સુખાધ.	લોહાં અને પીત્તળના સામાન બનાવનાર અને સોના ચાંદીના બટન બનાવનાર.	૨૫,૦૦,
૩૮. બોમ્બે એનજીનીયરીંગ કં. ...	એજન્ટો મોહમદ અમી નની કંપની સુખાધ.	સીવીલ અને મીકે નીકલ એનજીનીયર વગેરે.	૧૦,૦૦,૦૦
૩૯. બેલજીયમ મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ ટ્રેડિંગ કં.	એજન્ટ એસ ભગવાન દાસ એન્ડ કં. ૭-૯ કાવસણ પટેલ સ્ટ્રીટ, ફાઈટ સુખાધ.	મોટરકાર વગેરેનું બાણીતું કામ કરનાર.	૫,૦૦,૦૦
૪૦. ઇન્ટેગ્રેલીઓ રીપ્રાડકશન કં. ઓફ ઇન્ડીઆ	સેક્રેટરીઓ, ટ્રેઝરરો અને એજન્ટો, બ્રિડજો અને કાવડે અમદાવાદ.	ફાઈટો પાડનાર.	૫,૦૦,૦૦
૪૧. શીકારપુર ઈલેક્ટ્રીક સપલાઈ કં.	મેનેજીંગ એજન્ટો, એમ. જે. પંજાબી એન્ડ કં. સીકારપુર, સીધા.	વીજળીને લગતો સામાન ધુરો પાડનાર.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૪૨. વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ ટેનેરીજ ...	એજન્ટસ, પંડીત કાઝી એન્ડ કં. સુખાધ.	કેળવાયલા અને ખીન કેળવાયલા ચામડાં વગેરે.	૨૦,૦૦,૦૦૦
૪૩. જનરલ કમીશન કંપની ...	સેક્રેટરીઝ, ટ્રેઝરરસ અને એજન્ટો, બી. પટેલ એન્ડ કંપની સુખાધ.	જનરલ મરચન્ટ અને કમીશન એજન્ટ.	૫૧,૨૫૦
૪૪. મેસોપોટેમીઆ મોટરસ ...	ડાયરેક્ટર એ. એચ. લ્યુસીંગ હયુજસ ફાઈટ ફાઈટ, સુખાધ.	મોટર સાધકલ વગેરે વેચનાર બનાવનાર	૫,૦૦,૦૦૦
૪૫. સમાલભાઈ નથુભાઈ કંપની...	વી. સી. ત્રીવેદી નડીઆદ.	રંગો, કોટન સુતર કાપડાંમાં કામ કરનાર	૪,૮૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ જાંઠ સીટ, ફાઈટ, સુખાધ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૪૬. આરગસ ઓટેમોબાઇલસ ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની ...	એન ટો, સી. ટી. કાપ- ડીઆ અને કંપની મુંબાઇ.	મોટરકારો અને સાઇકલો વગેરેમાં વેપાર કરનાર.	૨૦,૦૦,૦૦૦
૪૭. વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા બીલ્ડીંગ એનજીનીયરીંગ કંપની ...	એન ટો મોહમદ અમલ અને કંપની.	"	
૪૮. ન્યુ યોર્કે પ્રશ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની ...	એન ટ પ્રાણભવનદાસ ગાંધી અને કંપની મુંબાઇ	પ્રશ બનાવનાર.	૩,૦૦,૦૦૦
ચુનાઈટેડ પ્રોવીન્સ. ૪૯. બનારસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ...	ચોનીકયા ચોક, બનારસ સી.ટી.	મુંબાઇ કુલ....	૧,૨૫,૫૬,૦૫૦
૫૦. અલાહાબાદ સોય કંપની ...	૧૫, કેનીંગ રોડ, અલાહાબાદ.	સામાન્ય ધધો.	૫,૦૦,૦૦૦
૫૧. ફોરેસ્ટ પ્રોડક્ટસ ...	મોલ એમપાયર એન- જીનીયરીંગ કંપની મનપુર.	રોગાન અને જંગલ લેને લગતી ચીજો માં કામ કરનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૫૨. પમા સ્વહેશી સ્ટોર્સ ...	૨૬, હાલી ગેટ ચોક હાલી ઠરવાજીંગ, મમા.	સ્વહેશી માલમાં કા- મ કરનાર. કુલ ચુનાઈટેડ પ્રોવીન્સ ...	૧,૦૦,૦૦૦ ૧૬,૦૦,૦૦૦
૫૩. દીલ્હી રિપોર્ટ્સ વર્કસ ...	દીલ્હી.	રમકડામાં કામ કર- નાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૫૪. સ્ટેવરાઈડસ ...	"	ચેતરજી બનાવનાર	૧૦,૦૦,૦૦૦
૫૫. પંજાબ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન-સી.	"	ઓલોગીક અને વેપારી અણવળ ખીલાવવા માટે.	૨,૦૦,૦૦૦
આસામ. ૫૬. અકુવર્તી સરમા એન્ડ કું. ...	એનેજીંગ કાયરેક્ટર બી એમ. અકુવર્તી સાઈ લહેટ.	દીલ્હી કુલ...	૧૩,૦૦,૦૦૦
		જનરલ મરચંડ અને કમાશ એન-ટ.	૨૦,૦૦૦
		બીબીઓ કુલ...	૩,૮૧,૭૬,૦૫૦
		ટ્રેડીંગ... કુલ	૩,૮૮,૭૬,૦૫૦

નજી પ્લાનના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ ડ્રોણ પુરી પાડે છે?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૩ મીલો અને પ્રેસો. (અ) ફાટન મીલો. બંગાલ.			
૧૭. બીરલા ફાટન અને સ્પીનિંગ અને વીર્વીંગ મીલો ...	મેનેજિંગ એજન્ટો, બીરલા બ્રધર્સ, ૧૩૭ ફેનીંગ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	કાંતવાનું વણાટ, કાપડો તૈયાર કરવા રૂની ગાંસડી છ- નમાં તૈયાર કરવી, શણ, જ્યુટ વગેરે	૧૫,૦૦,૦૦૦
૧૮. પેલેનીઅન ડાવર મીલો ...	સેક્રેટરીઝ, અને એજન્ટો, પી.સી.વાસ મુન્દ- રામ ચેટ્ટી અને બી- નગો, ફાઈમબટુર.	રૂ. ઉન અને રેશમ કાંતવાનું અને વણવાનું વગેરે	૧૫,૦૦,૦૦૦
૬. ભારત સ્પીનિંગ અને વીર્વીંગ કુંપની ...	એજન્ટો, પુરુષોત્તમ ગોવિંદજીની કુંપની મુંબઈ.	રૂ કાંતવાનું અને વણવાનું કામ કર નાર વગેરે.	૫૦,૦૦,૦૦૦
૦ શ્રી પીનાકી મીલ્સ ...	એજન્ટો, બાલમભાઈ ડાહ્યાભાઈ ડારાવામી એન્ડ કું. અમદાવાદ.	" "	૮,૦૦,૦૦૦
(બ) શણની મીલો. બંગાલ		મુંબાઈ કુલ ...	૫૮,૦૦,૦૦૦
૭. કલકત્તા જ્યુટ મીલો.	મેનેજિંગ એજન્ટો, હાલગરસ બ્રધર્સ, કલાઈવ બાર્કીંગસ કલકત્તા.	શણને વણવાનું, કાંતવાનું, કપડો બનાવવાનું ગાંસડી કાપડ, બતાવવનું વગેરે કામકાજ કરનાર.	૫૦,૦૦,૦૦૦
(ક) ઉન, રેશમ, શણ વગે- રેની મીલો. સુનાઈટડ પ્રેવીન્સ.	કાલીઆ તોલા શહા- મનપુર.	સુતર ને રેશમનું રંગવાનું વણવાનું કામ કરનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
(ડ) ફાટન અને જ્યુટ સ્ક્રૂઝ અને પ્રેસો. મદ્રાસ			
કલ્યાણજી જીર્નીંગ અને પ્રેસીંગ કુંપની ...	મેનેજિંગ એજન્ટો, કલ્યાણજી અને સન્સ મદ્રાસ.	રૂની ગાંસડી બાંધ વાનું કામ કરનાર.	૫,૦૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧, બેંક સ્ટ્રીટ, રેલ્વે, મુંબઈ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	ચાપસુ રૂ. ૧,૦૦૦
(ધ) રાઈસ મીલો. ખંગાલ. ૬૪. ખુલનારાઈસ મીલ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, બીસવાસ બ્રધર્સ ખુલના.	મીલવાળાઓ, અ- નાજના વેપારીઓ અને લોટ અને ચોખાના વેપા- રીઓ વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૬૫ અન્નપુરણા રાઈસ મીલો ..	જલપેલા, બદવાન.	ચોખાના વેપારીઓ એજન્ટો વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૬૬ મન્ડર નેશનલ રાઈસ મીલો ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ચેટરજી ગુપ્તા એન્ડ કું. ૨-૧, હોલીડે સીટ, ઠલકપા.	મીલવાળાઓ અના- જના વેપારીઓ અને લોટના વેપા- રીઓ વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૬૭ બલો ગોંગ રાઈસ મીલો ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, ચાલર્સ ઓ. ટ્રેગરી, ૩, કલાર્થવર, ઠલકપા	બનાવરના ખોરાક અને ચોખાની મી- લ વગેરેનો ધંધો કરનાર.	૬,૦૦,૦૦૦
ચુનાઈટ ટ્રેવીન્સીસ ૮ અપર મન્ડીઆ રાઈસ મીલ ...	૧૫ કેનીંગ રોડ, અલાહાબાદ.	ખંગાલ કુલ ... બરફ બનાવવાનું કારખાનું વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦ ૫,૦૦,૦૦૦
(એફ) વેહુરવાનો ચાંચો અને લાકડાના મીલ ખંગાલ ૬૬ ટીઆર ઈમ્પોર્ટ અને એક્સ પોર્ટ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, ઇવર્ડિંગ એન્ડ કું. ૨, રાયલ એક્સચેન્સ પ્લેસ ઠલકપા.	લાકડાંના વેપારીઓ, વેહુરવાની મીલના માલિક, લાકડા ઉ- ગાડવાનું ક્ષેત્ર વ- ગેરે.	૧૪,૦૦,૦૦૦ ૨૫,૦૦,૦૦૦
(જી) બીજી મીલો અને પ્રેસો ખંગાલ. ૭૦ કરાંચી ચોખલ મીલો. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, સેન અને ગુપ્તા, ૨૦, બેંગ્લોર, ઠલકપા.	તેલ કાઢવાનું ધંધ.	૫,૦૦,૦૦૦

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦
૭૧ બીમાસપુર બોધલ મીલો ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, બોરીયન્ટલ ત્રેડીંગ અને એનજીનીયરીંગ કું. ૧૭૨ બાઉ બઝાર સીટ કલકત્તા.	જમીનો, બોધલ મીલો, ચોખાની મીલો, ખાલુનો ધો વગેરેનું ખરાદીતું કામ કરનાર ના વગેરે.	૪,૦૦,૦૦૦
૭૨ હેટરસલી માલ કુંપની ...	એજન્ટસ ચેલન પ્રધર્સ અને કુંપની(ઈંડીઆ) મુંબાઇ. સેક્રેટરીઝ અને એજન્ટો સામલભાઇ નથુલાઈ કું, નડીઆદ.	ખંગાલ કુલ ... રીબન લેસ, વગેરેનો વેપાર કરનાર.	૬,૦૦,૦૦૦ ૧૫,૦૦,૦૦૦
૭૩ સામલભાઇ કામંગ જલીચીંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ કુંપની		સુવર, કાપડ, ધોનાર વથા રંગનાર વગેરે.	૨૫,૦૦,૦૦૦
		મુંબાઇ કુલ ...	૪૦,૦૦,૦૦૦
		બીજી મીલો અને પ્રેસો કુલ ...	૪૬,૦૦,૦૦૦
૪. ચા અને બીજી વાવેવર કુંપનીઓ. (અ) ચા. ખંગાલ.		કુલ મીલો અને પ્રેસો.	૨,૩૩,૦૦,૦૦૦
૭૪. કુતુરીટી કુંપની (૧૯૨૦)...	મેનેજીંગ એજન્ટો, હલમરસ પ્રધર્સ, કલાર્થવ છીદડીંગસ, કલકત્તા.	ચાની વાવેવર વીગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
૭૫. મકુન્દાપુટ ટી. કુંપની ...	મેનેજીંગ એજન્ટો બોરીયન્ટલ પ્લેન્ટરસ એજન્ટી, ૨૮૫-૧૦ બાઉબઝાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	,,	૫,૦૦,૦૦૦
૭૬. રન્ટજી ટી એસ્ટેટ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, રીનભાઇ એન્ડ કુંપની ૧૦ મેટકાફ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ચાતું વાવેવર ચા ચા અને ચાના બી આનાં વેપાર કરનાર.	૨,૫૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ લેક સીટ, ફોર્ટ, મુંબાઇ.

નં. નામ.	અચેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૭૭. ટોનીબાન ટી કુંપની ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, વીલયમ સન્સ મેનેજર એન્ડ કું. ૪, સે ગો- લેન ઠેકાણા.	,, ,,	૭,૫૦,૦૦૦
૭૮. સોનાચેરા ટી કુંપની ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, મરકન્ટાઇલ એજન્ટી કુંપની, કોમ્પીલા.	ખેતીવાડી વધાર- નાર, ચા અને ડે પ્રી ઉગાડનાર વ ગેરે.	- ૩,૦૦,૦૦૦
૭૯. રાહાબાદ ટી કુંપની ...	સેક્રેટરી, બી એન. સહી, અમલા સહર- પુર પોસ્ટ ઓફીસ.	ચા ની વાવણી અને ચા અને ચાનાં બીઆં વેચનાર વ ગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૮૦ નાલપેગુરી ડોરસ ટી કુંપની...	ડાયરેક્ટર, આર. સી. મુકરજી નાલપેગુરી.	ચા, દેડી. ગળી, કાપુસ વેચનાર, વાવેલર વગેરેનું કા મકાજ કરનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
૮૧. ઠાલાકા ટી અને પ્રોવીઝન કું.	,,	ચા અને દેડીની ચેપો ઉગાડનાર.	૫૦,૦૦૦
આસામ.		બંગાલ કુલ ..	૨૫,૦૦,૦૦૦
૮૨. આલમબાગ ટી અને ટ્રેડીંગ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, ચોધરી એન્ડ કુંપની સીલચાર.	ચાની વાવણી અને વેપાર ઉદ્યોગને વ ધારનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
૮૩. આનન્દાબાગ ટી, કુંપની ...	ડાયરેક્ટર એસ. એલ. સીંગ.	ચાની એસ્ટેટ અને વાવણીનું કામકાજ કરનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
(બ બીબીએ બંગાલ.		આસામ કુલ ...	૪૦,૦૦,૦૦૦
૮૪. અગ્રીકલચરસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, એડીયન્ટલ કાર્મીંગ એજન્ટી ૨૦૭, બાઉ બજાર સ્ટ્રીટ, ઠેકાણા	ચેરડી, ડાંગર વગે રેની ખેતી કરનાર. ચા અને બીજા વાવે લર કુંપનીઓ મળી કુલ. ...	૧,૦૦,૦૦૦ ૩૦,૫૦,૦૦૦

મારસેલ્સની રંગીન લાલીઓ સફાઈકાર અને મજબુત

પ. ખોદવાની અને પથ્થરની ખાણો (અ) કોલસા. બંગાલ.			
૮૫. અહારીંગજ કોલ કું.	...	મેનેજીંગ એજન્ટો, શીવરાજ એન્ડ કંપ ની, રૂઝ, સ્ટ્રેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	ખાણ અને ડોલ સાની ખાણના મા લીકો.
૮૬. વેસ્ટ ડેવલી કોલ કુંપની	...	મેનેજીંગ એજન્ટો, જો દમ્મા લોન કુંપની ઉ સ્વેલોલેન કલકત્તા.	"
૮૭. ઇસ્ટર્ન આયર્ન ...	...	મેનેજીંગ એજન્ટો, હેલી ગરસ બ્રધર્સ, એફ ૧, કલાઈવ બીલ્ડીંગસ ૮ કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	"
(બ) બીજાઓ બંગાલ.			બંગાલ કુલ. ...
૮૮. બંગાલ સ્ટોન કુંપની	...	૧૦૦, કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ખાણની દેખરેખ રા ખનાર અને પથ્થર ના વેપારી
૮૯. બંગાલ બોરીંગ અને પ્રોસ પેકટીંગ કુંપની ...	...	મેનેજીંગ એજન્ટો, શી વરાજ એન્ડ કુંપની રૂઝ એન્ડ રોડ કલકત્તા.	દરેક ભાતનો સુરંગ મારવાનું કામ ક રનાર.
૯૦. ચોમા બ્રાઈલ કુંપની (૧૯૨૦).		૪૭-૫૦ ચાઇના સ્ટ્રીટ, રંગુન.	બંગાલ કુલ .. પેત્રેલ, બીજા બની- જ પદાર્થો વેચી બલ બ્રાઈલોમા વે પાર કરનાર અને એર. ધાતુ અને ખાનીજ પદાર્થો લે વાર કરનાર.
૯૧. કેકરસ થીએટર અને સીનેમા.		૨૬, હુયુટ રોડ, અલાહાબાદ.	બીજાઓ કુલ ખોદવાનું અને પ- થરની ખાણો કુલ.. ૧
૯૨. બીજાઓ. યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સો.			થીએટર લેખન કર્યું. ગ્રાન્ટ ટોટલ.. ૮

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

વસ્તુ	ફેબ્રુઆરી માસમાં		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં	
	૧૯૨૦	૧૯૧૬	૧૯૧૬-૨૦	૧૯૧૮-૧૯
	લાખ યાર્ડ.	લાખ યાર્ડ.	લાખ યાર્ડ.	યાર્ડ.
કેસ તથા ઘોષેલાં કાપડનો પેદાશ ...	૬૪૯૯૯	૮૯૧૧૧	૧૦૭૩૨૦૧	૯૮૬૧૬
આયાત...	૮૦૧૭૨	૬૪૨૦૬	૭૫૧૫૩૩	૮૦૧૩૧૪
રંગીન કાપડ પેદાશ ..	૩૦૭૬૬	૩૦૫૮૨	૪૩૯૮૬૬	૩૪૫૬૩૬
આયાત...	૨૮૮૦૮	૯૯૮૬	૧૭૭૧૨૦	૨૧૬૦૮૧

કાપડની પેદાશ.

ફેબ્રુઆરી માસમાં

પ્રાંત	કોમલ લાખ રૂપીઆ.	લાખ રવલ	લાખ વાર.
ગુજરાત ...	૧૬૧૯	૧૬૨૦	૧૬૧૬
મદ્રાસ ...	૨૬૩	૨૭૧	૬૭૦
બંગાલ ...	૧૬	૧૮	૩૪
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૬	૧૦	૨૬
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીસર. ...	૧૪	૧૬	૪૬
દેશી રાજ્યો ...	૧૨	૧૫	૮૨
કુલ ...	૩૫૮	૩૪૩	૬૫૭

એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં.

પ્રાંત.	કોમલ લાખ રૂપીઆ.	લાખ રવલ.	લાખ વાર.
૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૬-૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૬-૨૦
ગુજરાત ...	૩૩૨૬	૪૩૮૭	૧૧૦૧૮
મદ્રાસ ...	૧૭૨	૨૦૪	૩૭૭
બંગાલ...	૬૧	૮૩	૨૪૪
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૧૫	૧૩૮	૨૬૬
મધ્ય પ્રાંતો ...	૧૭૬	૨૨૬	૫૪૩
દેશી રાજ્યો ...	૧૪૬	૨૧૪	૭૮૩
કુલ ...	૪૦૩૮	૫૨૬૪	૧૩૩૧૮

ઈન્ડિયો પોલીશ કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હાલની મીલોમાં સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ)

નંબર	ફેબ્રુઆરી માસમાં		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં	
	૧૯૧૬	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
૧ થી ૧૦	૬૬	૬૪	૭૯૮	૭૭૨
૧૧ થી ૨૦	૨૭૫	૨૪૪	૨૮૨૮	૩૨૦૪
૨૧ થી ૩૦	૧૪૦	૧૩૭	૧૭૩૮	૧૬૮૬
૩૧ થી ૪૦	૧૨	૧૨	૧૭૮	૧૫૮
૪૧ અને ઉપરાંત	૨	૩	૪૨	૩૨
કુલ	૫૦૧	૪૬૨	૫૫૮૮	૫૮૫૬

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	ફેબ્રુઆરી		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી	
	૧૯૧૬	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
પ્રાંત.	૩૩૭	૩૨૧	૩૮૮૬	૪૦૪૫
મુંબઈ.	૩૫	૩૨	૩૮૬	૪૧૦
મદ્રાસ.	૨૬	૨૮	૨૬૩	૩૨૩
બંગાલ.	૩૨	૨૭	૩૧૨	૩૩૦
સંયુક્ત પ્રતિ.	૧	૧	૧૮	૧૭
અંજમેર-ગેવાડ	૩	૨	૩૬	૩૧
પંજાબ.	૨	૨	૨૭	૨૬
હિલ્હી.	૨૭	૨૩	૩૧૩	૩૧૫
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૩૧	૨૦	૩૧૧	૩૫૧
દેશી રાજ્યો.				
કુલ.	૫૦૧	૪૬૨	૫૫૮૮	૫૮૫૬

ધો ભોળે દાખલ માર્કે ૨૧ બેઠ શ્રીટ, ફોટ, મુંબઈ.

સુતરની આયાત.

ક. સ. ૧૯૨૦ ના માર્ચ મહિનામાં બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉચ્ચ નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત નંબર.	ખંખાળ. હજાર રતલ.	સુખાઈ. હજાર રતલ.	સિંધ. હજાર રતલ.	મદ્રાસ. હજાર રતલ.	બર્મા. હજાર રતલ.	ટોટલ. હજાર રતલ.
ગ્રે ૩૧ થી ૪૦	૧૫૫	૨૩૨	.....	૫૩	.....	૪૪૧
" ૪૧ થી ૫૦	૮૨	૬૯	.....	૧૪	.....	૧૬૬
" ૫૦ થી ૬૫૨	૭૫	૨૪૮	.....	૩૭	.....	૩૬૧
રંગીન ૩૧ થી ૪૦	૧૭૭	૮૨	૮	૧૦૮	.....	૩૭૭
" ૪૨ થી ૫૦	૧	૧૮	.....	.....	.....	૧૯
" ૫૦ થી ૬૫૨	.....	૨	.....	૮	.....	૧૦
ટોટલ.	૪૬૨	૬૫૩	૮	૨૨૨	.....	૧૩૪૫

INDIAN INDUSTRIAL AND COMMERCIAL CONGRESS.

Publications 19, Bank Street, Bombay.

REPORTS (Valuable to merchants, industrialists and commercial institutions) from 1st to the 14th Session of the Indian Industrial Conference containing articles on Industrial and Economic subjects by distinguished writers together with the detailed history of the Institution.

Price Rs. 2/8—from 1st to the 12th Report } Exclusive of

" " 2/12—for the 13th Report. } Postage

" " 1/81—for the 14th Report. } etc. charges.

DIRECTORY OF INDIAN GOODS AND INDUSTRIES.
(Worthy of being stocked by every individual interested in the Industrial and Commercial concerns.)

Contains names and addresses of nearly all the well-known Industrialists of the country and their agents. Price Rs. 3/- postage extra.

Other Important publications such as the Directory of Technical Institutions in India & Guide to Machinery will be revised soon.

N. B.:—The publications are available at Messrs. D. B. Taraporwala Sons & Co., Meadows Street, Fort, Bombay. & The Bombay Swadeshi Co-Operative Stores, Bori Bunder, Bombay.

મેટ્રીક શીટીંગથી બીલીંગનો આરટી શોભે છે

પોર્ટટ્રસ્ટની વખાણોમાં પડેલા માલ.

મુંબઈના પોર્ટટ્રસ્ટની વખાણોમાં ગયા એપ્રિલ માસ દરમ્યાન પડેલા માલની વીગત ગા. વા. ૩-૫-૨૦ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	વા. ૧-૩-૨૦ ને દીને સ્ટોક.	૧૯૨૦ ના માર્ચ માં થયેલી ડીલીવરી.	વા. ૧-૪-૨૦ ને દીને સ્ટોક.	વા. ૧-૪-૧૯ ને દીને સ્ટોક.
૩ના કાપડની ગાંસડી ...	૨૦૨૦૭	૨૬૬૭	૨૦૬૮૨	૩૬૭૩૮
” ચેટી ...	૫૦૩૪	૧૬૬૧	૬૬૧૩	૭૨૨૬
દેશીય વથા હિન્ના પીસ				
શુદ્ધ ગાંસડી ...	૭૭૪	૨૫	૭૭૬	૧૪૦૧
” ” ” ચેટી ...	૬૦૫	૮૭	૬૬૨	૧૪૨૫
સુવરાઈ ટવીસ્ટ વથા ચાર્ન				
ચેકેબુસ ...	૨૨૫૦	૬૨૩	૩૦૦૪	૧૧૩૦૩
દેશીય વથા હિન્ના ”	૨૦૩૨	૨૦૩	૧૬૦૧૧	૪૦૧૮
ત્રાંબુ—ટન ...	૪૬	૨૧૦	૩૭૩	૬૬
પીવળ—ટન ...	૫૪૧	૧૧૨	૭૬૮	૫૪૦

ખાંડની આયાત

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં મહિનામાં ચોરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી:—

	માર્ચ ૧૯૧૬	માસમા ૧૯૨૦	એપ્રિલથી ૧૯૧૬	માસ ૧૯૨૦
	જાન્યારી હંદવેટ		જાન્યારી હંદવેટ	
બંગાળ	૩૫૨	૧૬૬	...	૧
મુંબઈ	૩૪૭	૪૮૭	૧૨૪૨	૩૬૨
સિંધ	૭૭	૨૧	૭૨૨૧	૬૬૬૨
મદ્રાસ	...	...	૫૭	૨૪૧
બર્મા	૨૬	૬	૮	૨૭
કેલ	૮૦૬	૭૧૪	૧૭	૬૬
			૧૫૪૩	૪૬૬
			૨	૩
			...	...
કુલ.			૧૦૧૩૩	૮૧૭૪

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ લેઝ સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૯૦ સં ૧૯૨૦ ના માર્ચ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી:-

આયાત.	માર્ચ		એપ્રિલથી માય	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)
જીવતા જનાવરો ...	૮	૨૧	૩૪૮	૧૫૩
દારૂઓના હથીયાર વિગેરે ...	૩૦	૨૦	૩૮૫	૩૭૧
ઔષધીન ...	૩૬૬	૨૫૫	૩૮૫૪	૩૭૧૫
કાપેલી ચોપડી, તકશા વિગેરે ...	૩૪૫	૩૬૮	૫૦૮૦	૪૨૩૫
જીરમ અને જીર ...	૪૩૧	૪૦૭	૩૨૦૫	૩૭૭૮
ધર બાધવાનો સામાન ...	૪૭૦	૧૬૨	૮૧૫૩	૧૨૪૦૪
મીઠુબત્તી ...	૧૭	૮૦	૪૪	૩૬૧
રેલ્વે ગાડા સિવાયની ગાડીઓ ...	૮૬	૮૫	૧૬૦૮	૮૬૫
રસાયણિક પદાર્થો ...	૧૬૨૬	૧૩૬૬	૨૪૬૨૫	૧૬૧૦૫
ધડીયાળો ...	૮૫	૧૨૮	૨૨૦૦	૧૪૬૨
ઢોલસા ...	૮૩	૫૬	૨૨૫૬	૧૧૬૬
કાંચી ...	...	૨૬૭	૪૬	૧૮૩૦
કાચો (સીંદરી) ...	૨	૭	૭૮	૧૮૬
કોરકા ...	૧૨૭	૮૨	૧૭૪૩	૧૫૬૮
કેલરી (કાપકાપ કરવાનાં હથીયાર) ...	૧૪૭	૪૩૭	૧૬૧૬	૩૩૬૦
સાઈકલો ...	૧૫૬	૫૪૦	૧૬૦૬	૩૨૧૫
કપુર ...	૬૭	૫૪૭	૧૭૨૫	૨૪૬૫
બીજા જાતની મળી કુલ દવા ...	૧૪૧૬	૧૮૩૩	૧૪૬૬૬	૧૮૨૪૬
સુગંધ વગેરે રંગવાની ચીજો ...	૮૨૫	૧૭૬૩	૧૧૬૬૩	૧૩૮૫૩
માટીની ચીજો તથા ચીની કામ ...	૩૨૩	૬૫૧	૫૩૫૪	૭૨૪૬
ફાઈકા ...	૧૮	૧૭	૫૬૧	૭૨૭
ફરનીચર ...	૬૭	૧૫૦	૧૩૬૭	૧૩૩૧
કાચનો સામાન ...	૬૧૨	૨૮૬૧	૧૨૪૬૦	૧૬૬૮૦
ચોખ્ખા ...	૨	૫	૫૭	૩૧
ધર્મ ...	...	૧૦૦૬૨	૧૦૦૬૩	૨૫૮૩૬
ધર્મનો લોટ ...	૧	૨૮	૧૩૨	૭૨
ધુપ ...	૪૩	૬૬	૧૬૩	૩૪૦
ફાઈવેર ...	૩૬૬૦	૪૭૧૦	૩૨૦૮૩	૪૩૭૮૬
આમકાં બિન કેળવાયલાં ...	૧૬૧	૧૪૪	૧૨૮૬	૧૬૬૬
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતાં હથીયારો ...	૧૮૬૬	૧૩૪૪	૧૪૩૨૨	૧૫૪૬૭
સંગીતનાં વિગેરેને મળી કુલ હથીયારો ...	૨૬૬૬	૨૦૨૬	૨૧૬૭૬	૨૨૧૬૫
કાંચીદાંત ...	૧૬૨	૨૩૨	૧૪૩૩	૫૨૮૨
જવણત ...	૪૦	૧૦૪	૫૬૮	૧૨૨૫

મેટેલીક શીર્શાંગથી બીરૂંબિનો ચારકો ચોખે છે.

ચીજીનું નામ.	માર્ચ		એપ્રિલથી માર્ચ	
	૧૯૧૬	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
કેળવાએલાં ચામડાં...	...	૨૬૫	૮૧૭	૩૬૫૫
દારૂ ...	...	૨૫૧૮	૩૩૬૧	૩૩૦૨૦
મશીનરી અને ખીલ સ્ટોર્સ ...	...	૬૬૬૭	૭૫૮૭	૫૦૦૩૩
દીવાસળી ...	...	૬૬૮	૨૨૩૪	૧૬૪૭૫
પીત્તળ કાંસુ વગેરે ...	...	૭૫૫	૪૯૨૫	૬૬૧૧
ત્રાંધુ ...	...	૭૩૬	૨૬૮૬	૬૮૬૩
લોહ ...	...	૬૪૨	૭૪૬	૪૦૦૩
લોહ અથવા સ્ટાલ ...	...	૧૧૦૮૬	૧૩૨૪૨	૬૩૨૩૯
સ્ટીલ ...	...	૧૧૯૩	૫૭૭૩	૨૭૨૫૬
સીસું ...	...	૩૧૮	૨૫૨	૪૫૩૧
મોટર ગાડીઓ અને સાધકો ...	...	૮૨૪	૮૮૪૧	૩૮૮૮
કેરોસીન તેલ ...	...	૧૨૩	૫૧૨૫	૧૦૬૨૧
અળસીનું તેલ ...	...	...	૮૬	૪
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ	...	૬૦૩૬	૭૮૫૧	૩૭૧૮૭
રંગ દોઝાન વિગેરે...	...	૧૨૦૧	૧૧૭૬	૧૨૬૮૧
ઢાળો ...	...	૨૧૫૭	૩૦૫૭	૨૭૨૦૬
દેલ્લે ગાડીઓ તથા બીજી સામાન	...	૧૦૬૪	૪૭૮૪	૧૦૪૩૪
રબર ...	...	૧૧૧૪	૨૧૦૮	૧૨૩૬૮
મીઠું ...	...	૧૬૬૩	૧૪૨૦	૨૩૩૧૦
સાબુ ...	...	૭૬૩	૧૫૭૬	૧૦૦૧૧
સોપારી ...	...	૧૮૨૦	૧૧૧૨	૧૭૧૧૬
તેલનાં કુલ ...	...	૩૪૫૪	૧૪૩૫	૨૪૦૬૧
રેશનરી ...	...	૫૪૩	૮૩૭	૬૬૬૬
ખાંડ ...	...	૧૩૬૧૩	૨૨૦૦૧	૧૫૩૬૮૦
રે ...	...	૫૭૭	૩૭૬	૧૨૦૩૮
ગ્રીસ્ટ અને યાન ...	...	૩૮૬૧	૭૧૧૭	૮૮૬૬૩
સુતરાઈ હોઝીયરી ...	...	૫૦૪	૧૧૭૩	૮૭૨૭
વગર ધોએલાં પીસ શુક્ર ...	...	૨૦૪૬૭	૨૬૬૧૫	૨૩૫૯૪૧
પોચેલાં પીસ શુક્ર...	...	૭૫૭૩	૨૨૪૭૭	૧૩૧૩૦૪
રંગીન અને છાંચેલાં પીસ શુક્ર	...	૫૦૦૪	૨૦૫૪૩	૧૧૮૧૬૪
હીવવાના દોરા ...	...	૧૧૮	૪૧૩	૫૮૩૬
સુતરાઈ માલ એકંદર ...	...	૧૩૮૮૦૨	૮૦૫૫૦	૬૧૭૬૧૧
શમ કાચું ...	...	૬૪૮	૭૮૦	૧૦૨૬૬
શમના પીસ શુક્ર...	...	૧૬૮૧	૫૪૧૪	૨૭૪૬૫
ચાચું ઉત ...	...	૮૨	૩૩	૧૩૬૧
જૂનની હોઝીયરી ...	...	૨૦૬	૬૪	૧૪૦૮
જૂનના પીસ શુક્ર ...	...	૧૦૮૨	૨૬૩૫	૨૧૭૪૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ મલ્ટ ૨૧ બેચ આટ, ફાઇ મુંબઇ.

ચીજનું નામ.				માર્ચ		એપ્રિલથી માર્ચ	
				૧૯૧૬-૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦	૧
				રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	
તંબાકુ	...	...	...	૨૬૨૪	૨૮૩૩	૨૧૪૬૧	૨૦૧૮૬
રમકડા	...	...	...	૨૮૩	૪૦૪	૩૫૧૪	૫૨૪૮
છત્રીઓ	...	...	...	૩૦	૭૭	૭૭૧	૭૦૭
છત્રીઓનો સામાન	...	...	...	૫૪	૧૭૩	૬૪૩	૧૩૩૧
લોકડાં	...	...	...	૨૧	૨૭	૪૨૮	૨૪૧
કુલ આયાત				૧૫૨૫૬૯	૨૩૮૮૫૭	૧૬૬૦૩૪૧	૨૦૭૬૯૯૫

નીકાશ.

ચીજનું નામ.

જીવવાં જનાવરો	...	...	...	૧૮૬	૩૦૪	૨૩૦૭	૩૫૫૦
પીણુખતી	...	...	...	૪૪૦	૨૫૩	૩૦૫૭	૩૫૫૫
સોલ્ટ પીટર	...	...	...	૫૫૩	૧૧૩૩	૬૩૨૫	૫૫૧૫
કોલસા	...	...	...	૨૪૯	૭૨૯	૧૫૬૩	૮૨૬૭
કૌશી	...	...	...	૩૬૮૧	૧૬૬૪	૧૧૬૩૭	૧૭૧૩૬
કાથો, (સીંદરી)	...	...	...	૩૫૭	૨૬૧	૩૫૫૦	૧૦૩૬૩
દોરડાં	...	...	...	૭૫	૧૨૫	૧૧૭૮	૧૩૧૭
હવાઓ	...	...	...	૧૬૪	૩૭૧	૩૩૭૧	૪૫૪૬
ગળી	...	...	...	૫૧૭	૧૩૦૪	૧૨૪૮૫	૧૩૨૭૬
દરડાં બેશં	...	...	...	૧૭૬	૮૩૧	૪૬૩૪	૧૦૧૩૧
લુગડાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજો કુલ	...	...	...	૮૭૪	૨૪૦૧	૨૦૪૯૮	૨૬૫૦૧
બ્રાસ કરવા માટે રેસા	...	...	...	૨૩૬	૧૫૧	૧૨૨૨	૪૦૭૩
ફળ ને શાક	...	...	...	૮૨૬	૭૩૯	૮૦૨૧	૬૨૭૩
હાંચર	...	...	...	૭૨૨	૮૪૭	૨૦૬૬	૨૮૩૪
ચોખા	...	...	...	૮૮૯૯	૧૪૨૧૬	૨૨૬૬૫૦	૯૯૧૧૭
ઘઉં	...	...	...	૧૪૨	૧૬૪	૬૭૫૩૦	૨૦૩૬
ઘઉંનો લોટ	...	...	...	૮૧૧	૧૧૧૩	૮૧૪૫	૧૪૮૦૧
ચોખા ઘઉં અને બીજી જાતનો દાણો કુલ	...	...	...	૧૧૬૨૫	૧૮૬૩૩	૪૦૦૭૧૩	૧૫૧૪૫૭
વગર કેળવાયેલાં ચામડાં	...	...	...	૧૬૪૦૩	૧૯૦૮૧	૯૩૪૨૩	૨૩૪૦૬૨
લાખ	...	...	...	૧૪૨૫	૬૪૬૫	૨૬૪૮૪	૭૨૬૪૭
કેળવાયેલાં ચામડાં	...	...	...	૧૧૪૧૬	૬૩૬૪	૬૬૬૬૧	૧૨૭૧૪૮
આતર	...	...	...	૭૭૩	૨૮૪૭	૬૧૬૩	૧૪૭૬૬
મેંગેનીઝ ઓર	...	...	...	૭૫૬	૮૦૦	૭૫૨૨	૭૧૮૫
ધાતુ કુલ	...	...	...	૨૩૩૬	૨૦૬૮	૩૧૫૬૨	૨૫૫૨૬
અખરખ	...	...	...	૨૪૦	૧૦૧૦	૮૬૮૪	૮૬૧૬
દીસેલ તેલ	...	...	...	૫૭૫	૧૧૫	૪૪૭૧	૬૬૧
કોપરલ તેલ	...	...	...	૮૫૬	૨૯	૧૪૬૫૪	૧૪૨૩૦

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

	માર્ચ		એપ્રિલથી માર્ચ	
	૧૯૧૬	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)
અળસીનું તેલ	૩૭૨	૭૯	૬૪૬૫	૧૯૬૧
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ ...	૨૩૬૧	૧૨૮૩	૩૫૧૪૩	૩૨૨૨૪
ખેાળ	૧૧૮૭	૧૫૨૯	૮૪૪૪	૧૮૩૫૦
અપ્રીણ	૩૭૭૧	૧૪૦૫	૩૧૪૬૨	૧૯૬૦૨
રખર	૬૦૧૦	૯૯૫	૨૫૦૪૫	૧૯૮૦૩
હીવેલી	૫૫૮	...	૨૩૦૧૩	૨૩૧૩
ટોપરાં	૨૯	૧૧	૨૦૬	૫૦૧૮
કપાસીયા	૧૯	૨૦૨૨	૧૭૭	૩૬૫૫૬
ઔચસીંગ	૫૫	૬૭૦૪	૩૭૪૮	૪૨૩૦૬
અળસી	૨૧૧૯	૧૬૫૯	૬૫૮૭૧	૧૦૪૬૬૯
અસઅસ	૧	૧	૭૫૫	૩૬૮૨
સરસવ	૩	૨૪૫૨	૧૪૫૩૨	૩૬૭૦૦
તલ	૧૯૨	૨૦૬૧	૭૦૬	૨૩૩૪૫
તેજનો	૯૫૮	૧૦૬૬	૧૦૬૩૩	૧૫૭૧૭
ખાંડ	૨૬૩	૧૮૩૧	૪૮૫૦	૫૩૯૧
ચા	૧૧૪૮૧	૧૧૪૫૯	૧૭૭૭૫૭	૨૦૫૬૫૦
કાચું રૂ.	૪૫૫૧૨	૮૬૫૬૧	૩૦૬૮૩૫	૫૮૬૦૪૦
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૧૪૯૩૪	૧૫૨૧૦	૭૨૨૩૩	૧૮૨૫૯૨
રૂમાલ અને શાલો	૧૩૪	૧૬૬	૭૫૮	૨૦૮૧
પીસ ગુડઝ	૯૭૮૨	૫૩૦૧	૬૪૫૨૫	૮૭૩૬૧
શણ	૬૫૬	૧૭૪૪	૧૪૭૦૬	૧૮૯૪૮
જ્યુટ કાચું	૧૧૦૨૦	૧૮૭૬૩	૧૨૭૨૦૦	૨૪૬૬૯૪
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૧૦૫	૪૨૭	૨૦૧૮	૧૨૦૧
બુટની બનાવટ	૨૭૮૦૭	૪૭૯૬૧	૫૨૬૫૨૨	૫૦૦૧૫૪
રેશમ (કાચું)	૨૩૮	૧૯૧	૬૫૦૦	૪૧૩૧
રેશમ કુલ	૬૪૮	૨૨૫	૭૮૬૯	૪૬૯૩
હોન કાચું	૪૨૦૨	૪૯૭૬	૫૩૬૨૪	૪૦૧૨૬
હોનની ધાબલીઓ ને ગાલીયા વગેરે ...	૧૯૬	૮૧૯	૧૭૫૫	૬૭૩૮
તળાકુ બીડી વિગેરે	૫૭૮	૫૯૨	૯૬૩૫	૯૨૬૨
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૮૭૭	૧૧૭૦	૭૧૦૪	૧૪૬૨૫
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ	૨૦૨૦૯૫	૩૦૦૧૭૦	૨૩૯૩૨૫૦	૩૦૬૨૪૯૫
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી સરકારી માલની નિકાશ.	૯૩૯	૨૮૨૩	૧૨૧૨૯	૩૨૩૬૮

કેપટાઈનના એક અદ્યક્ષ મીં. એ. ઇ. રથરફોર્ડે હિંદુસ્થાનમાંથી જે પેટીઓ સી. એફ. શ્રીમત લખી જણાવીને “બ્રાઈટ કોટન વેસ્ટ” “રપોર્જ કલોથ” અને “રયાન્”ના નમુના મોકલવાને તૈયાર હોય તેવી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે. વીગત સારૂ મુંબાઈના ડાયરેક્ટર એફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝને લખી જણાવે.

હાલ (ફ્રાન્સ) ની એક પેટી નીચેની ચીજો જે પેટીઓ નીકાસ કરવાને તૈયાર હોય તેવી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે. ચીજોના નામ—કોટન; લેધર; સ્ટીન્સ, લેકર; પુક, ફેશી; ગ્રેમન; હોર્ન; વેકસ; રબર વધુ વીગત સારૂ ફ્રાન્સના કોનસલને પત્ર લખો.

ખેંડલોરથી મીં. રાજરાવ માધનીંગ જીઓલોજીસ્ટ હિંદુસ્થાન અગરતો પરદેશની કોઈપણ પેટી “વલ્ક” ખરીદવા તૈયાર હોય તેવી પેટી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે, તેઓ વધારામાં જણાવે છે કે “વલ્ક” કોઈલેટ પાઉચરમાં તથા ફ્રેન્ચ ચોક્કમાં ઘણે ભાગે વપરાય છે, જે કોઈ પેટીને આ સંબંધમાં વધુ વીગત જણાવતી ઇચ્છા હોય તેમણે ડાયરેક્ટર એફ ઇન્ડસ્ટ્રી મુંબાઈને લખી જણાવવું.

ફીસ્ટલ વર્ક્સ કું. કલકત્તા (૧૭ હુરગાયરણ મીલર સીટ કલકત્તા) જણાવે છે કે તેઓ કેટલીક કેમીકલ મનાવટ ઘણીજ સારી રીતે બનાવે છે. જેમાંથી કેટલી ખાસ બાલુવા લાપક નીચે પ્રમાણે છે.

“ડેક્રાઇન” આ બનાવટને વીથે ગવર્મેન્ટ ટેસ્ટ હાઈથ સુપરિનટેન્ડન્ટને એવો અર્જીપ્રાય છે કે તે પરદેશી બનાવટના હરીફાઈમાં ઉતરી શકે તેવું છે.

વળી તેઓ નીચેની પણ ચીજો બનાવે છે.

૧ પોટેશ કાર્બોનેટ, કલોરાઇડ; સલફેટ; કોસ્ટીક.

૨ સોડા ફીસ્ટલ, સોડીયમ સલફેટ; સોડીઆઇ સલ્ફેસ.

૩ સર્પસ સ્ટાર્ચ, ડેક્રાઇન.

૪ થાયમલ.

૫ બુદી બુદી બતના સોફ્ટ સોપ.

૬ પોટેશ મેન્યુર એથ, “સાઇનાઇટ મેન્યુર.

૭ ઇનસેક્ટી સાઇડ; જર્મીસાઇડ.

૮ બીજી સઘળી બનાવટો.

ગોરબે પોર્ટ તરતના એક્ટોંગ મેનેજર તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે, પોર્ટ તરત એક્ટની કલમ ૬૪ ની રૂઢિએ જે માલ ડેકમાં બે મહીનાથી વધુ પડી રહેલો હોય છે તેવું લીલાઈ કરવામાં આવે છે એ મતલબની “સેલ”ની મોટીસ મુંબાઈ ગવર્મેન્ટ ગેઝેટ મે. ૧૯૨૦ ભાગ ૨. પાન. ૬૦૮-૧૩ ઉપર છાપેલી છે. આ મોટીસ તરફ ધ્યાન ખેંચીને જણાવે છે કે જે માલ તાં ૭ મી જુન ૧૯૨૦ સુધીમાં “ડેક”માંથી લઈ જવા નહીં આવે તે માલ ગહેર હરાજીથી વેચવામાં આવશે.

“લીલર્સ ઇન ઇન્ડિઅન પ્રોડ્યુસ ઇન સાઈથ વેસ્ટ એશીઆ” એ નામનું એક લીસ્ટ તથા ગ્રીસ અને ઇટાલી દેશમાં વહેપાર કરતી પેટીઓનું લીસ્ટ ડાયરેક્ટર એફ ઇન્ડસ્ટ્રી તરફથી મોકલવામાં આવેલું છે જેમાં બુદી બુદી ચીજના વહેપારીઓનાં નામ લખેલા છે. આ લીસ્ટ જે કોઈ વહેપારીને ભેવાની ઇચ્છા હોય તેણે ચેમ્બરની એક્સિસમાં આવી તપાસી જવાં.

ગ્રીકન મોઝેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇન ક્યાં ભેવા મળશે ?

ડાયરેક્ટર એફ ઇન્ડસ્ટ્રી તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે મદ્રાસની એક મેસર્સ ગોમટ એન્ડ કું. આઇના કલે ખરીદનારી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

ખારસીલોનાની એક પેટી હિંદુસ્થાનથી નીચેની કોઇ પણ સીજ નીકાસ કરનારી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે—સીનેમન, કોકા; કૌફી, કોપરા, કોટન, ડરામ, હાઇડ્ર, ઇન્ડીગો, પીપર, શુગર, જ્યુટ, વુલ.

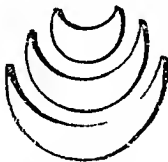
આ બાબતનો સમગ્રો પત્રવ્યવહાર “કટ્ટોલર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન ઑક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના સુપ્રીન્ટેન્ડ સ્પેસીફિકેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવે જોવા ઠેકાણાની યાદી અમારા છેલ્લા અંકમાં ૨૮૦ મે પાને આપવામાં આવી છે:—

જાહેર ખખર.

ત્રણ ચંદ્ર છાપતું કુદરતી કેસર વાપરો.

મુંગઇ તથા દેશાવરોમાં તથા રાજસ્થાનમાં અને મંદીરોમાં લગભગ ચાળીસ વર્ષ ઉપરાંત વખણાયેલું અને જાણીતું

તદ્દન ચોખ્ખું અને ચૂંટી કાઢેલું ત્રણ ચંદ્ર છાપતું પવિત્ર કેસર.

ટ્રેડ માર્ક.

ઉપર લખેલી છાપમાં કોઇ પણ જાતની અપવિત્ર ચીજની સીલાવટ બીલકુલ નથી. તેના માટે સારાં સર્ટીફિકેટો અને હંચા અભિપ્રાયો મળ્યા છે એક વખત વાપરવાથી ખાત્રી થશે. બજારમાંથી ખરીદ કરવી વખતે ડચ્છાની કોર તથા ચેર્ચોગ બરાબર તપાસી લેવી. નકલી માલથી સાવધ રહેવું.

બીજી પણ ફરેક જાતની કેસર જ્યાંય તથા છુટક અમારી દુકાનેથી મળશે. જાહાર ગામના ચોર્ડાશ કીશવજી ભાવે જ્યાંય તથા છુટક વી. પી. શી મોકલરામાં આવે છે.

એક વખત ટ્રાયલ આપના મહેરબાનો કરવી.

ડા. ખટ્ટાઉ લધાની કું. ૦.

કેસરના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ, માંડવી વડગાની—મુંગઇ.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક સીટ, ફોર્ટ, મુંગઇ

જાપાનનો હીંદુસ્થાન સાથેના વહેપાર.

ઇમ્પીરીઅલ પ્રેક્ષરસના વીચય ઉપર જે કમીટી નીમવામાં આવી હતી તેના રીપોર્ટની એપેન્ડીક્સના ૯૦ મા પાનાપર નીચે પ્રમાણે જણાવવામાં આવે છે:—

લઢાઇના સમયમાં હીંદુસ્થાનના આયાત વહેપારના ધ્યાનમાં લેવા લાગક લક્ષણોને જો આપણે જ્યાં કદીએ તો તે જાપાન સાથેના આયાત વહેપારનો વીસ્તાર છે. સને ૧૯૧૪-૧૫ થી દરવર્ષે જાપાન સાથેના આયાત વહેપારના આંકડામાં ગમણો વધારો થયો છે અને સને ૧૯૧૮-૧૯ માં કુલ જાપાન સાથેના વહેપાર સને ૧૯૧૪-૧૫ થી આઠ ઘણો છે.

હીંદુસ્થાનના નીકાસ આયાત વહેપારમાં જાપાન ખીજું સ્થાન ભોજવે છે સને ૧૯૧૮-૧૯ મા જાપાનથી કુલ રૂ. ૨૨, ૦૦, ૦૦૦ પાઉન્ડનો માલ આયાત થયો હતો અને યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી તેજ સાલમાં ૫, ૧૦, ૦૦, ૦૦૦ પાઉન્ડનો માલ આયાત થયો હતો. સને ૧૯૧૪-૧૫ માં અનુક્રમે ૩૦, ૦૦, ૦૦૦ પાઉન્ડ અને ૭, ૮૦, ૦૦, ૦૦૦ પાઉન્ડનો માલ હીંદુસ્થાનમાં આયાત થયો હતો. મુખ્ય માલની આયાત નીચે પ્રમાણે હતી.

કોટન યાર્ન અને પીસ શુડસ ૪૭ ટકા; સીદક મેન્યુફેક્ચર ૬ ટકા; મેચીઝ ૪ ટકા; આયર્ન અને સ્ટીલ, હાર્ડવેર, કોટન હોઝીયરી, ગ્રાસ બ્રોન્ઝ વીગેરે; કેમીકલ્સ; પેપર; ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ અને એપ્પાઇન્સીસ; ટી ચેસ્ટ્સ; પેઇન્ટ્સ; બીર; એપેરલ; લુલન મેન્યુફેક્ચર; ગ્લાસવેર, મશીનરી; સીમેન્ટ; અરધનવેર; હેબરડેશરી; મેન્યુફેક્ચર ઓફ લુડ ટોય, સ્ટેશનરી, ટોયલેટનો સામાન વીગેરે વીગેરે.

લઢાઇ પહેલાં હીંદુસ્થાનના આયાત અને નીકાસ વહેપારમાં જાપાનનો ભાગ અનુક્રમે ફક્ત રૂ. ૬ ટકા અને ૭.૬ ટકા જેટલો હતો અને તેનો માલ યુનાઇટેડ કીંગડમના માલની હરીફાઈમાં ઉતરી ચકતો નહોતો. લઢાઇની શરૂઆતમાં સને ૧૯૧૩-૧૪ માં જાપાને હીંદુસ્થાનમાંથી ૧, ૩૦, ૦૦, ૦૦૦ પાઉન્ડનું રૂં ખરીદ્યું હતું અને તેથી કરીને તે દેવાદાર દેશ થઈ ગયો હતો અને તે હેતુ લંડન મારફત ચુકવવાનું હતું. સને ૧૯૦૪-૫ માં “ફોરો જપાનીસ વેર” વખતે જાપાનના માલ બનાવનારાઓ ફક્ત કોરીઆ, મંચુરીઆ, અને ચીનમાં પોતાનો માલ વેચવાનો પ્રયત્ન કરતા હતા અને તે શીતાય બીજાં સ્થળોમાં વીસ્તાર કરવાનો ધરાદો સખતા નહોતા. પણ હાલની લઢાઈને પ્રસંગે તેઓએ એક અમુલ્ય તકનો લાભ લીધો અને હીંદુસ્થાન; સ્ટ્રેઇટ સેટલમેન્ટ; ડચ ઇસ્ટ ઇન્ડીઝ; બ્રીટીશ હુમીનીઅન્સ; યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને યુરોપ સાથે તેઓએ વહેપારી સંબંધ બાંધ્યો જાપાનની દેશપારની બેંકોએ (જેવી કે યોકોહામા, સ્પીરી, બેંક, બેંક ઓફ ટાઇવાન, સુમીટોમો બેંક) કલકત્તા અને મુંબાઈમાં શાખાઓ ખોલી. જાપાને હીંદુસ્થાનમાં અને હુમીયાના દરેક ભાગમાં પોતાની સ્ટીમર મોકલવાની શરૂ કરી. હીંદુસ્થાનના બંદરો ઉપર જાપાને શીપીંગ કંપનીઓ સ્થાપી. અને જાણીતાં એકરાર ઇમ્પોર્ટ હાઉસ જેવા કે મીલમુક્ર લુથન કેશા, જાપાન ટ્રેડીંગકોર્પોરેશન કંપનીએ કલકત્તામાં અને મુંબાઈમાં શાખાઓ ખોલી અને ત્યારબાદ કેટલીક નવી નાની પેઢીઓ સ્થપાઈ. જાપાનથી લ્હા વહેપારી મંદળો હીંદુસ્થાનથી અહીં આવ્યા અને અહીંનું બજાર શી પદ્ધતીપર ચાલે છે, જાપાનીસ માલની ખરીદીને થો. સંભવ છે, વીલાયતી માલની સામે કેવી રીતે હરીફાઈમાં ઉતરી ચકાય વીગેરે

સવાલોની બારીકાઈથી તપાસ કરવા લાગ્યા. તે દરમિયાન હિંદુસ્થાનના દરેક આયાત વહેપારીની નેદીમાં કોબે, ચોકોહામા, ઓસાક્કા, અને ટોપ્રીઓના નીકાસ વહેપારીઓનાં “પ્રાઈસલીસ્ટ” નજરે પડવા લાગ્યાં. જાપાનની આ પ્રકારની વહેપારી ચળવળને સારૂ ક્ષેત્ર એકજ સાળીવી પુરતી છે કે સને ૧૯૧૧ ના વસ્તી ગતરક પ્રમાણે હિંદુસ્થાનમાં ક્ષેત્ર ૩૨ જાપાનીસ મુરૂથો હતા જ્યારે હાલમાં તેમની સંખ્યા આશરે બે હજારથી વધુ વધારે છે. હાલમાં જાપાનનો ઓફીશીઅલ કેમર્સીઅલ એજન્ટ અથવા તે “એટેચી” નથી પણ સરકારી વહેપારી કામ જાપાનના કેનસલ મારફત કરવામાં આવે છે.

જાપાનનો માલ દેશમાં ઘણા મોટા જથ્થામાં આયાત થાય છે તેટલુંજ નહી પણ જાપાનની મોટી વેપારી પેઢીઓ દુનીયાના દરેક દેશમાંથી હિંદુસ્થાનમાં આયાત થયેલા માલની વહેચણીમાં પણ આમળ પડતો ભાગ લે છે દાખલા તરીકે ઠલકત્તામાં કોટન પીસગ્રુક્સ આયાત કરનારી જાણીતી પેઢીઓમાંથી બે પેઢીઓ જાપાનીઝ પેઢીઓ છે કે જેમાંથી એક, પેઢીએ મેનચેસ્ટરનો માલ મોટા જથ્થામાં આયાત કર્યો હતો. હિંદુસ્થાનના નીકાસ વહેપારમાં પણ જાપાનીઝ પેઢીઓ આગળ પડતો ભાગ લે છે અને દુનીયાના દરેક દેશમાં હિંદુસ્થાનનો માલ નીકાસ કરે છે. આ પ્રમાણે જાપાનની ક્ષેત્ર વહેપારી ચળવળ છે તેટલુંજ નહી પણ હુત્તર ઉદ્યાગમાં પણ જાપાન હિતસાહ જતાવે છે. કપાસના મુલકોમાં તેઓ હવે સ્થાપવાને સારૂ જમીન ખરીદે છે અને દુગડીની ન્યુટ ગીલ્સ ખરીદવાની પણ ચળવળ તેઓ તરફથી ચાલે છે આ સઘળી તેઓની પ્રવૃત્તિ બતાવી આપે છે કે તેઓ દેશની વેપાર ઉદ્યાગ સળખી આગાહીને સારૂ કેટલા આતુર છે.

લઢાઇ પહેલાં તેઓ ક્ષેત્ર હિંદુસ્થાનથી જાપાન સુધી માલ લાવતા લઈ જતા હતા. પણ લઢાઇ પછીથી જ્યારે દરીયા મારફત માલ ચલાવવાના નુરમાં ઘણોજ વધારો થતો ગયો અને સ્ટીમરોની ઘણીજ તંગાશ માલુમ પડવા લાગી તે વખતે તેઓએ તે તકનો લાભ લઈ સ્ટીમરો ચલાવવાનો ધંધો પણ શરૂ કર્યો અને લઢાઇની શરૂઆતથી તે હાલ સુધી હિંદુસ્થાનથી અને સીચીનથી નીચે જણુવેલા દુર દેશોમાં જાપાનીઝ સ્ટીમર કંપનીઓની સ્ટીમરો મુસાફરી કરે છે.

૧. નીપન શોશન કેશા તરફથી—ઠલકત્તાથી ન્યુયોર્ક, બોસ્ટન અને શીલાડેલ્હીયા.

૨. ઓસાક્કા શોશન કેશા તરફથી—ઠલકત્તાથી જાપા.

૩. યમાશીના કીશન કેશા તરફથી—કોલ બોયી પેચીફીક કોસ્ટ ઉપર સ્ટીમરો મુસાફરી કરે છે.

હિંદુસ્થાન અને પરશીખન ગલ્ફનાં ખંદરો વચ્ચેના વહેવાર પણ હાલપર લેવાને જાપાન ઘણોજ પ્રયત્ન કરે છે પણ હાલ સુધી તે પ્રયાસ સફળ થયો નથી.

લઢાઇના સમયમાં પણ ઓસાક્કા શોશન કેશા કંપનીની સ્ટીમરોના અપનાઇ શીપાય બીજી કોઇ પણ જાપાનીઝ સ્ટીમરોએ જાપાન ભરેલી મુસાફરી કરી નથી. કહેવાની ગતવળ કે જાપાન પોતાના વહેપારી સ્વાથ પુરેપુરી રીતે સાધીને સળભેરીનના જાપાનથી તદ્દન દુર રહેલું છે. આ પ્રમાણે જ્યારે મિત્ર રાજ્યોનો સ્ટીમરોનો જથ્થો દુશ્મને કરતા નાથને લીધે કમી થતો હતો ત્યારે જાપાન પોતાની સ્ટીમરો વધારતું જતું હતું.

હિવાલના માટે કેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડિઝાઇનો જોશો કે

જાપાનની વહેપારી જુદીનું ખાસ વખાણવાલાયક લક્ષણ એ છે કે તે દેશની જુદી જુદી પેઢીઓના સ્વાર્થ ગમે તેટલા બીજા હોય પણ જ્યાં આખા દેશના સ્વાર્થને હાની પહોંચવાને સંભવ હોય ત્યાં તે સઘળા એકત્ર થઈ જાય છે અને પરદેશની પેઢીઓ સમક્ષ પોતાના દેશની પેઢીઓને સ્વાર્થની નજરથી જુવે છે અને 'આશ્રય આપે છે. ફક્ત એક શબ્દમાં જણાવીએ તો તે દેશની પરદેશ સાથેના વહેપારની નીતી એવી છે કે એકના સ્વાર્થ બીજાના સ્વાર્થથી વીરૂદ્ધ હોય તોપણ સાધરા પણ જ્યાં આખા દેશના સ્વાર્થનો સવાલ હોય ત્યાં દરેકે પોતાના સ્વાર્થનો હોગ આપવો. તેઓને આ પ્રમાણેના સંપત્તિ બીજા કોઈ પણ દેશમાં જોવામાં આવતો નથી. લઘુ યદેલાં જરમનીમાં પણ તે પ્રકારનો સંપ નહોતો. જાપાનની હરીફાઈનું વીવેચન કરીએ તો એ ભાગ પાડી શકાય. ૧ જાપાનમાં જનેલા માલની બીજા દેશોમાં જનેલા માલ સાથે હરીફાઈ અને ૨-જાપાનની આયાત અને નીકાસની પેઢીઓની જે હિંદુસ્થાનમાં માલ આયાત તથા હિંદુસ્થાનમાંથી માલ નીકાસ કરવાની પધ્ધતી તેની બીજી પેઢીઓ સાથેની હરીફાઈ.

૧. જાપાનને લઢાઈને લીધે જે પોતાનો માલ દુરદેશોમાં નીકાસ કરવાની વક મળી છે તેવી વક હજી સુધી બીજા કોઈ દેશને મળી હોય તેવો ઇતિહાસમાં દાખલો નથી. તેઓને એક મીનરાજ્ય જેટલી સગવડો લોગવી શકે તેટલી પુરતી સગવડો મળી છે પણ બીજા મીન રાજ્યોની અસગવડો જાપાનને મુશાગ્યે વેઠવી પડી નથી. એટલું તો નહીં પણ વીશેષમાં પ્રસંગ એવો હતો કે, યુરોપના દરેક દેશમાંથી પુર્વમાં માલ આવતો જંધ થવાથી જાપાનને આખા પુર્વનો વહેપાર એક હાથ કરવાની વક મળી હતી. કેટલીક ચીજોમાં હરીફાઈ જેવું તત્તજ રજી નહોતું અને આસ કરીને હિંદુસ્થાનમાં રોઠા કરી હોવાથી કેટલીક ચીજો જેવી કે કેટન ટેક્સ્ટાઇલ; મેટલ્સ; મશનરી વીગેરેની આયાતને ઉત્તેજન મળ્યું હતું. આ પ્રમાણે જોકે હિંદુસ્થાનનો દરેક દરેક બજારમાં જાપાનની ચીજો જોવામાં આવે છે તેમ છતાં પણ માન્યતા એવી છે કે જાપાને લઢાઈને જેટલો લાભ લેવો જોઈએ તેટલો લીધો નથી. ઘણી દીશઓમાંથી એમ કહેવામાં આવે છે કે જાપાનથી પ્રથમ જે માલ સ્ટોમરપર ચઢીને આવે છે તે જરાજર હોય છે પણ પછીથી તેવોજ માલ આવતો નથી પણ ઘણાજ ઉત્તરતા દરજ્જાનો આવે છે.

જાપાનીઝ માલ આયાત કરનારી પેઢીઓ તરફથી એમ કહેવામાં આવે છે કે માલ મોઢો ચઢાવવાથી ઘણીજ મુશ્કેલીઓ પડે છે, પેકીંગ, મારકીંગ અને શીપીંગના સંબંધમાં જે સુચનાઓ આપેલી હોય છે તે પર જરાજર લક્ષ આપતું નથી. માલનાં બંદરેતીમાં ઘણાંજ મોઢાં આવે છે, વેપારી પત્રવ્યવહાર પુરતી ઉતાવળથી થતો નથી. ટુંકામાં કહીએ તો તેઓની વહેપારી નીતી બીજાકુલ શુદ્ધ નથી. લઢાઈ દરમિયાન માલની અછતને લીધે અને માલ આયાત કરવાની અસગવડોને લીધે જાપાનના માલની જાત સંબંધી વધારે તકરાર થતી નહોતી અને વેપારીઓને બીજા સારા માલના અભાવે જાપાનીઝ માલ ખરીદવાની ફરજ પડતી હતી, પણ બ્યારે સ્થિતિ સામાન્ય થશે અને બીજા બધા દેશોથી માલ આવતો થશે ત્યારે જાપાનને પોતાનો માલ વેચવાને ઘણીજ મુશ્કેલીઓ પડશે. સને ૧૯૧૮-૧૯ માં, જાપાનથી જેટલો માલ હિંદુસ્થાનમાં આયાત થયો છે તેટલો માલ હવે લવીધ્યમાં બીજા કોઈ વર્ષમાં થવાતો સંભવ નથી એમ કહીએ તો ગેરવ્યાજબી નહીં ગણાય.

જાપાનીઝ માલની આયાતની મુખ્ય ચીજો ત્રણ છે. ૧ રમકડાં જેવી હલકી ચીજો, ૨ દવાસંજી. ૩ દેશી કાપડ. યુરોપના મધ્ય દેશોમાં હજી પુરેપુરી સુખશાન્તી નહીં

હિંદમાં ઉદ્યોગોને કેટલા ખીલવી શકાય ?

આ વીશે ઇંગ્લીયન ગીલ્ડ એન્ડ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી નામના મંડળના હેવાલમાં પ્રોફેસર એન. એ. ચાર્લીક તરફથી નીચે પ્રમાણે જણાવવામાં આવ્યું છે :—

હિંદમાં ઉદ્યોગો ઘણા ખીલવી શક્ય એમ છે પણ તે માટે લોકમાં સાહસ નથી એમ જણાવવામાં આવે છે તે કેટલું ખરું છે તે તપાસીએ. જે વેળા બીજા દેશો સુધરેલી સ્થિતિમાં ન હતા ત્યારે હિંદમાં ઘણા સુધારો હોવા કે જેને માટે હજી આપણે મગર ઘણા છીએ. અગાઉ હાલ મલમલ હિંદથી દુનીયાના બુદ્ધિજીવી દેશોમાં જતું હતું. લોખંડ ગાળવાનું હિંદમાં થતું હતું. હવે માત્ર કાંઈ કાંઈ દેશોએ મીલો અને જીર્જ ફેક્ટરીઓ છે તે તથા તાતાની સ્ટીલ એન્ડ આર્થન વર્ક્સ સીવાય હિંદમાં મોટા અગત્યના ઉદ્યોગો જેવું કંઈ નથી. ખેતીવાડી ઉપરજ દેશનો મોટે ભાગે આધાર છે અને તેની સ્થિતિ પણ દયા ખાવા જેવી છે. એ અવનતીમાં દોષ આપણોજ છે. આપણે બધા બીજાની નકલ કરનારા અર્થવા જીવે ચાલ્યા જનારા છીએ. કાંઈક નવું કરવું એ જુસ્સો આપણમાં નથી. એ દુર્ગુણ જતાં હજી ઘણા વખત લાગશે. પરંતુ સાથે હરીફાઈમાં આપણે ક્ષમતા નથી તેનું કારણ એજ છે. યુરોપમાં રસાયણી કોયાઓ માટે પ્રયોગશાળાઓ છે તેવી હિંદમાં નથી. ત્યાં તેઓ નવાં શોધો કરે છે અને અહીં તો માટેનો ખર્ચ આપણને નકામો લાગે છે પણ જો દવાનગી વીચાર કરીએ તો માલમ પડે કે એ પ્રયોગશાળાઓ ખર્ચ કહાડવાં નકે આવે છે. હિંદનાં દરેક મુખ્ય શહેરમાં એવી પ્રયોગશાળાઓ સ્થાપવી ઘટે છે. આપણી બીજી ખોડ એ છે કે આપણે ધંધાની કમમત છુપી રાખવા માટે એટલે પ્રયત્ન કરીએ છીએ કે તેને લીધે કેટલીકવાર એ ક્રામત જાણનારનું એકાએક મરણ થતાં એ ધંધો પાપમાલ ધઈ જાય છે. હીંદના ઘણા ધંધા એવી રીતે પાપમાલ થયા છે. આ ચારે પગ કાઢી શાસ્ત્ર વિદ્યાન કાંઈ શોધ કરે તો તેના લલ દેશને ન આપતાં પોતાને એકલાને મળે એવું કરવા જશે અને તેથી તેને લાભ થશે. પણ એ કેની પાસેથી લેશે? દેશ પાસેથી. હિંદના ઉદ્યોગો ખીલવા હોય તો એ સ્થિતિ જાલવી જોઈએ.

વળી હિંદના ધનવાન શેઠયાઓ અને કેળવણી પામેલા વિદ્વાનો એકમેકને વચ્ચે એકાએકને મદદ કરવાનો જુસ્સો ધરાવતા નથી. હિંદમાં કેટલાક વિદ્વાનો એવા છે કે જેમણે અમુક ધંધાને લગતી સુરેકેલીઓ જાખદ અજાસ કર્યો છે અને જો તેના જે ધંધાજ તેમને જઠયા છે તે કેટલા કારણ છે તે તપાસાય એટલી સગવડ તેમને આપવામાં આવે તો હિંદના ઉદ્યોગોની ઘણી ઉત્તતી થાય. પણ નવા હલે જો આવું કરવા માટે જે ધન જોઈએ તે તેમની પાસે નથી. ધનવાન શેઠીયાઓ કારખાનાંઓ કહાડે છે પણ ઉદ્યોગોની શાસ્ત્રીય બાજુ વીશે કંઈ જાણતા નથી. તેઓ કેળવણી પામેલા વિદ્વાનો સાથે લગતા નથી અને એ વિદ્વાનો સાહસ ઉપાડે તો તેમા સામેલ થતા નથી. તેને પરીણામે એવું થય છે કે એ સાહસ નાણાની મદદ વગર ભાંગી પડે ત્યાંસુધી નાણાંનાં પુરતાં સાધનેવાળાં અને સારી રીતે જમી ગયેલાં પરદેશી સાહસો સાથે તેમને હરીફાઈ કરવી પડે છે. એ હરીફાઈમાં જીતવું હોય તો તેમણે મોટા પાયા ઉપર કારખાનાં કહાડવાં જોઈએ તે માટે એટલી મોટી થાપણ જોઈએ કે એકજ ધનવાન ગૃહસ્થ તે કહાડે એવી આશા રાખી શકાય નહીં. તેથી તે માટે સીન્ટ્રીકેટ કે જોઈંટ સ્ટોક કંપની કાઢવી જોઈએ અને તેમાં ઘણા ધનવાન અરધોને સામેલ કરવા જોઈએ. તેમાં કેટલું વ્યાજ મળશે તેનો વિચાર કરતી વેળા દુર

દેશી પોલીસી કરેલા ટેવલટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

દષ્ટિ રાખવી જોઈએ અને દેશને લાભ થતો હોય તથા નવા ઉદ્યોગો ચાલુ થતા હોય તો ઓછા વ્યાજથી પણ સંતોષ માનવો જોઈએ. શરૂઆતમાં તો કઠણ જોઈતું પણ બધું; તેમ છતાં તે લોભ-વીને પણ જોઈતીયાનાં દેશોમાં આપણો માલ જપ્તો કરી ચકાવ તો પાછળથી તેમાંથી એવો સારો લાભ મેળવી શકીએ કે આગલી બધી જોઈતો બહારો વળી જાય, જરૂર હોય તો “પૈસા” હ” જેવી ચોખ્ખાથી નાણાં ઉભાં કરો પણ તે માટે નિસ્વાર્થી કામ કરનારાઓની મદદ જોઈશે. તેમણે એવાં સાદુસ એ રીતે શરૂ કરીને તેમને ફોટોગ્રાફ જનાવતા મુદ્દી તેની ઉપર ધ્યાન આપવું પડશે. બીજી જોડ આપણામાં એ છે કે જે વેળા બજારમાં માલની વંગી હોય તે વળાં જો આપણે આપણો માલ સાધારણ ભાવે વેચીએ તો આપણા ઘરાકોની સંખ્યા ઘણી વધારી શકીએ એવી રીતથી હોય છે તે વેળા એ લાભ લેવાને બદલે આપણા માલના ભાવ વધારવામાં આવે છે જેથી ઘરાકોની સંખ્યા વધતી નથી. જો ભાવ વધારવાનો લાભ નહીં રાખ્યો હોત તો લગભગ દરગયાન આપણો વેપાર ઉદ્યોગ કેટલો વધી ગયો હોત પણ તે લાભ લેવાને બદલે કેટલાક વેપારીઓએ તો માલ પુરો પાડતી વેળા તેમાં પણ દગો કરી વાલ્કાળીક નફો વધારવા તરફ ધ્યાન આપ્યું. એવો નફો કાયમનો યાયજ નહીં. તેમ છતાં આપણાં ગણાં કારણનાંઓ એવાં નથી. એમાં જે સારાં છે તેને લોકોએ ઉત્તેજન આપવું જોઈએ અને તે અથે પરદેશી માલ જરા વધારે સસ્તો કે વધારે સારો મળતો હોય તો પણ સ્પર્દાથી માલ લેવાનો આગ્રહ રાખવો જોઈએ.

ધંધાને લગતું જ્ઞાન આપનારી શાળાઓ દેશમાં જાડુ થોડી છે એ પણ એક જોડ છે. હીંદી-ગુનીવસોટીઓમાંથી દર વરસે સેંકડો ઐસ્યુએટો બહાર પડે છે પણ તેમાંથી ઘણા યોગજ શરૂઆતમાં પોતાના નીલાવ પુરતી કમઘ કરી શકે છે. તેમ છતાં ધંધાને લગતું શીક્ષણ લેવાની તેમને માટે સગવડ કરી આપવા માટેની મંઈ પણ તજવીજ બેંગલોર ખાતેના રીસર્ચ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, પંબજા ગુનીવસોટી તથા હીંદુ ગુનીવસોટી શીવાય કોઈએ કરી નથી. પંબજામાં રસાયણ-શાસ્ત્રનું ઉદ્યોગોમાં કપડે ગી થઈ પડે એવું શીક્ષણ બી. એસ સીના અભ્યાસક્રમમાં સ્વીકારવામાં આવ્યું છે અને ટેકનાકલ કેમીસ્ટ્રીના કલાસ કહાડવામાં પ્રથમ યનારતું માન ફાર્મન ક્રીમ્સીયન કોલેજે મેળવ્યું છે. તે માટે પ્રિફેસર રીયર્સને આભારી છે. બેંગલોર ખાતેના તાતા રીસર્ચ ઇન્સ્ટીટ્યુટનું કામ ઘણું અગત્યનું છે પણ હીંદની હાજત માટે એવું એક આતું પુરતું નથી. કેળવણી માટેના ખર્ચ જાડુ થાય છે અને તે ઉપરાંત એ કેળવણી માટે દુર જવાનો ખર્ચ કરવો પડે તો તે આપવા જેટલી શક્તી એ લાલ લેવાની છત્તા ધરાવનાર વિદ્યાર્થીઓમાં નથી. માટે એવાં ખાતાં દરેક પ્રાંતમાં હોવા જોઈએ કે જ્યાં ઉછરતા યુવાન વર્ગને એવો કેળવણી મળી શકે. પંબજામાં જે રીતે શરૂ અવ થઈ છે તે રીતે બીજા પ્રાંતમાં પણ શરૂઆત કરવી જોઈએ.

એ શીવાય એક જોડ આપણામાં એ છે કે આપણને આપણા લોકો ઉપર વીધાસ ઓછો છે આપણાં ઓદોગીક ખાતાં ઉપરનો સંપૂર્ણ કાળુ આપણે પરદેશી, અનુભવીઓને સોંપવા તૈયાર થઈએ છીએ પણ પરદેશ જઈને ત્યાંની ગુનીવસોટીમાં વાલીમ પામી આવેલા આપણા દેશી બંધુઓને એવો કાળુ સોંપવાં આપણે કરીએ છીએ. પરદેશ જઈને એવી કેળવણી લઈ આવનારાઓ અત્યે આવ્યા પછી જે સ્થિતિમાં હોવાન થાય છે તે ખરેખર દીલગીર થવા જોગ છે. એ બાબતમાં આપણો અધુરિયાત અને બેદરકારી આપણે દુર કરવાની જરૂર છે. ચોગ્ય વાલીમ પામેલા દેશીને આપણે ઉત્તેજન આપવું જોઈએ.

આપણામાં જે આટલી જોડો છે તે જો દુર કરીએ તો હીંદના ઉદ્યોગોની ઉત્તરી જલ્દી થાય.

હિન્દુસ્થાનમાં આવતાં વીસ વર્ષમાં ખેતીવાંડાની આબાદીનો સંભવ.*

ઈન્ડિઅન સાયન્સ કોમેસના ખેતીવાડી અને એલાઇડ બોટનીના વીલાગના મંડળને સત્કાર આપતાં મને ઘણાજ આનંદ થાય છે. આ વીલાગનું પ્રમુખપદ મને બક્ષવામાં આગ્યું છે તેની હું ઘણીજ ઠંઠર કરું છું. આજ જે વીશય ઉપર હું આપને લાશ્વ કરવા ઇચ્છું છું તે વીશય આપનામાંથી ઘણાને પ્રીય થઈ પડશે કારણ કે હિન્દુસ્થાનનો સૌથી મોટો ઉદ્યોગ—ખેતી તેનો મુખ્ય આધાર રસાયણ શાસ્ત્ર ઉપર કેટલે કરજને રહેલો છે એ વાત હવે આપણામાંથી ઘણા સમજવા લાગ્યા છે.

એમ કહેવામાં આવેલું છે કે મનુષ્યની જીવનમાં તેમજ કોઈ આત્માની કારકીર્દીમાં કેટલાક પ્રસંગો એવા આવે છે કે જે વખતે એક ક્ષણ સ્થીર રહીને ભુતકાળ તરફ નજર ફેંકવાની અને ભવીષ્યનું અનુમાન કરવાની ફરજ પડે છે. ભવીષ્યવાણીએ “સાયન્સ”ને મુખ્ય પાઠ ભજવવાનો હોવાથી હું આજ એક ભવીષ્યવેદના પાઠ ભજવવા માગું છું કારણ કે ભુતકાળમાં ખેતીવાડીમા શા શા સુધારા થયા તે સર્વજ્ઞ ગારીક રીતે અવલોકન કરીને ભવીષ્યમાં શા શા સુધારા થવાનો સંભવ છે, તેનો ટુંક ચીતાર આપની સમક્ષ રજૂ કરવા માગું છું.

હાલ આપણે ખેતીવાડીમાં સુધારો કરેલો છે તે પ્રસંગે એક ક્ષણ વિચાર કરીને ઇંગ્લાંડની ખેતીવાડીના ઇતીહાસ તરફ નજર ફેંકીશું તો ઘણુંજ ઉપયોગી થશે. અરાદમા સેના છેલ્લા લાગ સુધી ઇંગ્લાંડમાં ખેતીવાડીનો ઉદ્યોગ ફક્ત ગામડામાજ હતો. અને સાધન રૂપે ફક્ત ન્હાના ન્હાના જમીનના કટકા અને થોડાં ભુખે મરતાં ઢેર હતાં અને તેથી કરીને પાક રચાણાવીક રીતે નબળો ઉતરતો. ઇંગ્લાંડમા જે સ્થીતી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે અરાદમાં સૈકામાં હતી તે સ્થીતી હિન્દુસ્થાનમાં હાલ છે.

નેપોલીયનની લડાઈઓ અને ઇંગ્લાંડમા બીજી સર્વ જાતના ઉદ્યોગોની ખીલવણીને લઈને અરાદમા સૈકાની આખરે અને ઓગણીસમા સૈકાની શરૂઆતમા ઇંગ્લાંડમાં પાકની કીમત ઘણીજ ચઢી જવાથી ખેતીવાડીને ઘણુંજ ઉત્તેજન મળ્યું. ઉંચા ભાવ અને મજૂરીની ઘણીજ મોઘવારી આ બંને કારણોને લઈને ખેડુત વગર મજૂરીની જરૂર ઓછી પડે તેવાં યંત્રો વાપરવામાં આવવાથી ન્હાના ન્હાના જમીનના કટકા ઉપર લોકોએ પાક ઉગાડવા શંક કર્યા અને મોટા જથ્થા ઉપર ખેતીનું કામ શરૂ કરવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે યંત્રનો ઉપયોગ કરવામા આવતો હતો તેમ છતાં પણ ખેતીવાડીમાં કાંઈ ઘણો સુધારો માહુમ પડવા માડયો નહીં.

* નાગપુર પ્રદેશ મહેલી સાવમી ઈન્ડિઅન સાયન્સ કોમેસના ખેતીવાડીના વીલાગ સમક્ષ મી. ડી. કલ્કાસ્કરન સેન્ટલ પ્રોવીન્ટ અને ખીરાના ડાયરેક્ટર યોદ્ધા એસીક્સરે પ્રમુખ સ્થાનેથી અપેલા બારણાતુ બારાનતર.

મારણ કે ખેતીવાડીની પદ્ધતીમાં કાંઈ ફેરફાર થતો નહોતો અને તેઓના આપદાદાથી સાલતો આવેલી છુન્ની પદ્ધતી પ્રમાણેજ ખેતી કરતા અને “સાયન્સ”ની ખીલકુલ મદદ લેતા નહોતા.

ઓગણીસમા સૈકાના મધ્ય ભાગમાં ઇંગ્લેન્ડમાં ખેતીવાડીમાં “સાયન્સ”ની મદદ પ્રથમ લેવામાં આવી અને તેનું પરીણામ પણ ઘણુંજ સંતોષકારક નીવડ્યું. ઠોર, ઘેટાં, ઘોડા વીગેરેની એટલી તો ઉંચા પ્રકારની માવજત લેવાની શરૂ થઈ કે શોડા વખતમાં ઇંગ્લેન્ડ એ આખા જગતનું “ફેડ કાર્મ” મનાવવા લાગ્યું. શોડા વખતમાં મહેનત ભલે તેવાં યંત્રોથી તથા ખેતીની વધારે સારી પદ્ધતીથી તથા સાતી જતના બીધી ખેતી ઘણીજ આબાદીની દૃશ્યમાં આવી. પાણી અને ખાતરની ઘરાબજ સંભાળ રાખીને જમીનનો ફસ ખેડતે એ વધાર્યો અને ઢોંગની પણ વધારે સારી સંભાળ રાખવા લાગ્યા. આ બધા સુધારાના એકત્ર જળે કરીને મુખ્ય પાકના વજનમાં ઘણેજ વધારો થયો અને ઢોંગની સારી સંભાળ રાખવાથી તેઓના વજનમાં પણ બમણો સુધારો થયો. આ સુધારાને લીધે ઇંગ્લેન્ડના ખેડુત વર્ગની આબાદી યદ્ય.

મહાન યુદ્ધ કે જે હવે સુભાગ્યે બંધ થયું છે તે યુદ્ધને લીધે ૧૯૧૪ ની સાલથી ઇંગ્લેન્ડની ખેતીવાડીના ક્ષેત્રમાં “સાયન્સ”ની નવી શોધખોળ વરફ ધણીજ પ્રવૃત્તી શરૂ થઈ છે. ઇંગ્લેન્ડના રાજ્યકાબજીઓ તથા એકત્ર પ્રજા હવે એમ સમજે છે કે તેઓના મહુ રાજ્યને ચોક્કસ તેવી રીતે ખેતીવાડીની ખીલવણીનાં પ્રયત્નો કરવાની જરૂર છે. સને ૧૮૬૩ ની સાલમાં જરમનીએ ડેનમાર્કને હરાવ્યું ત્યાર પછી ડેનમાર્કને પણ એ પ્રમાણે જાન થવા માડ્યું છે અને તેથી કરીને ૫૦ વર્ષની ટુંક મુદતમાં તેના પાકમાં સેકંડે રફ ટકા બેટલો વધારો થયો છે જરમની પણ યુદ્ધ વખતે સર્વ દુરમન રાજ્યો તેનો સામે કરીયાદ વેપાર બંધ કર્યો અને તેમાં કરીને જોનકની ઘણી વંગી પડ્યો એ સઘળી મુશ્કેલીઓના વીચાર પ્રથમથીજ કરીને આજથી ૪૦ વર્ષ પહેલાં ખેતીવાડીની આબાદી સારૂ રોધખેળ તથા “સાયન્સ”ના પ્રયોગો કર્યાજ કર્યું હતું અને તેને પરીણામે જ્યારે યુદ્ધ શરૂ થયું, અને દરીઆ મરફૂત ખોતન ન મળી શક્યો તેમ છતાં પણ એણે એ સંકટ સામે એવો તો ટકાવ રાખ્યો કે દુરમનો સઘળા ચક્રીત થઈ ગયા.

હવે આપણે હોલ્લેન્ડનાની ખેતવાડી સળખી શું સ્થિતી છે તેનો તથા ઇંગ્લેન્ડ જે અનુભવ મેળવ્યો તે અનુભવનો ઉપયોગ કરીને હાવની ચાલુ સ્થિતિ યુદ્ધ કે કેમ એ બંને બાગવતો વીચાર કરીશું. હોલ્લેન્ડનાની હાવની સ્થિતીનો જો આપણે વીચાર કરીએ તો તે લગભગ ઇંગ્લેન્ડની ૧૬ મા સકાની શરૂઆતમાં જે સ્થિતી હતી તેને મળતી છે જેવી રીતે તે વખતે “નેપોલી” જોનિક વોસ “નો અંત આવ્યો હતો તે પ્રમાણે હાલ પણ મહાન યુદ્ધનો અંત આવ્યો છે. જોગની હાવ દેશમાં ફેટલી જમતી છે તેનો ખ્યાલ આપવો પડે તેમ નથી તે સમયે જેમ મોઘવારી હતી તે પ્રમાણે હાલ પણ છે. આ બધા સંજોગોમાંથી જેવી રીતે ઇંગ્લેન્ડ ખેતીવાડીમાં આગળ વધ્યું તેજ પ્રમાણે હોલ્લેન્ડનાને પણ આગળ વધવાની આ અમુલ્ય તક છે એ તકનો લાજ લેવો એ જમીનદાર તથા ખેડુત વર્ગના હુકમ છે. જો તેઓ તન મન અને ધનથી અંત લે તો લાજ થવાનો ઘણેજ સંભવ છે. આ પ્રસંગે ખેતીવાડીના ખાતાની પણ મોટી ફરજ છે અને તે એ કે, ખાતા વરફથી ઘણાજ છુદ્દીયાળી અને અનુભવી રસાયણશાસ્ત્રીઓની મદદ

નીચર નીમવામાં આવ્યો નથી અને તેને પરીણામે તેનું કામ ડેમ્યુટી ડાયરેક્ટરને સોંપવામાં આવે છે કે જેને મીકેનીકલ એનજીનીયરીંગનું બોલકુલ જ્ઞાન હોતું નથી.

હીંદુસ્થાનની ખેડાણ જમીનમાંથી લગભગ વર્ષમાં ૬૬ જર્તી રહેયો છે. બધી જમીન ખવરાયા વગરની છે અને તેથી તેમાં જો ખાતર પુરતું નાખવામાં આવે તો ઘણાજ સારા પાકનો સંભવ છે. ગવરમેન્ટ ફાર્મ ઉપર ઘણાજ સારા પાક લેવામાં આવે છે તેનું કારણ એજ કે તે જમીન ઉપર પાણી અને ખાતરની ઘણીજ સંભાળ લેવામાં આવે છે.

હીંદુસ્થાનના મુખ્ય પાકને રોગ ઉધાઈ વીગેરે લાગવાથી થતું નુકશાન પણ ધ્યાનમાં લેવા જેવું છે. આ જાળતમાં અનુભવી રસાયણશાસ્ત્રીઓની જરૂર છે. જો કે આ ક્ષેત્રમાં ઘણુંજ કરવામાં આવ્યું છે અને કેટલાક રોગ જડમુખથી નાશ થઈ શકે છે તેમ છતાં પણ હજી ઘણું કરવું જરૂર છે.

ફળ ઉછેરવામાં પણ હીંદુસ્થાનમાં ઘણીજ સારી સગવડો છે. આ વીંશતી ઉપર ખાતા વરફાદી હાલમાં વ્યાજબી ધ્યાન અપાવવા લાગ્યું છે. પણ આ જાળતમાં પણ ઘણા અનુભવી આદમી ઓની જરૂર છે. હાલ તે કામ વડન ખીનઅનુભવી માણસોને સોંપવામાં આવ્યું છે. આ સર્વ વાત ઉપરથી સમજાશે કે ખેતીવાડીમાં ઘણુંજ કરવાનું રહેલું છે અને તે જેટલું જલદીથી થાય તેટલો વધારે લાભ થવાનો સંભવ છે.

જો આપણે નવા અને સારા કેળવાયેલા માણસોની ખાતામાં ભરવી કરીશું નહીં તો આપણે ખેડુત વર્ગને કાંઈ શીખવી શકીશું નહીં.

છેવટે હું એટલુંજ ઠહેવા ઇચ્છું છું કે આવતા વીસ વર્ષમાં અનુભવી રસાયણશાસ્ત્રીઓની મદદથી જો આપણે અમુલ્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની આશા રાખીએ તો તે ગેરઆજબી ગણાય ? ખેતીવાડીની ઉન્નતિ થાય તેવું કામ હજી ઘણું કરવાનું છે અને તે સારું તન મન અને ધનથી પ્રયાસ કરવાની જરૂર છે કારણ કે ખેતીની આબાદી ઉપર સવળા ખેડુત વર્ગનો આધાર રહેલો છે એટલુંજ નહીં પણ તે ઉપર આધાર રાખતા સવળા ઉદ્યોગની ઉત્પત્તિનો પણ આધાર ખેતી ઉપર રહેલો છે. પાકમાં વધારો થવાથી દેશમાંથી દુકાળ અને દરીદ્રતાનો નાશ થશે અને જો આપણી ખરા અંતઃકંથુની ઉમેદ છે કે હીંદુસ્થાન એક સુરોષીય ક્ષેત્ર કુલથી ખીટી રહેલો પાગીઓ થાય તે ઉમંદ પાર પડે.

અધીયતીનો નાંધ.

વધતાં ભાડાં—તા. ૧૭ મી. એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ના લંડનના ઇકોનોમીસ્ટમાં બહેર કરવામાં આવ્યું છે કે ફ્રેન્ચિઝરી માસમાં ભાડા ઉપર અંકુશને લગતા કામ ઉપર વીચાર કરવાને આરૂં જે કંપાની નીમવામાં આવી હતી તે કમીટીએ નીચે પ્રમાણેનો રીપોર્ટ રજુ કર્યો છે. કમીટીની મુખ્ય ભલામણો.

૧. ત્રણ વર્ષ સુધી કાયદાની મદદ લાંબાવવી.
૨. ભાડાના લઘુ પહેલાંના દરમાં ૪૦ ટકા વધારો કરવો. ૩૦ ટકા હાલ તુરત અને ૧૦ ટકા બાર માસ પછી. જે ગરીબ ભાડુતોની કમીટીમાં કાંઈ વધારો થયો નથી તેમને ખાસ રહેમીયત ભલાવવાં.
૩. ગરીબ હઠ ઉપર ૩ ટકા વધારો હાલ તુરત અને ત્યાર બાદ વર્ષ પછી બીજા ૩ ટકા વધારો કરવો.
૪. ભાડામાં ઉપર જણાવેલો વધારો કરી આપવો તે એવી શરતે કે વ્યાજબી સમારકામ અમુક મુદ્દલમાં કરી આપવું.
૫. લઘુ પહેલાંની ૧૦૫ પાર્સનવાળી ભાડાની ઇમારત. લંડનમાં ૬૦ પાર્સનવાળી રોકેટ-લંડમાં અને ૭૮ પાર્સનવાળી બીજી જગ્યાએ હોય તેને કાયદામાં જે રહેમીયત ભલાવનારી કમિટી હોય તેનો લાભ આપવો. વડી કમીટી તરફથી એમ પણ ભલામણ કરવામાં આવી છે કે ફરનીયર સાથે ભાડે અપાતાં ઘર ઉપર નફો લેવામાં આવે છે તે તથા કમિટી આપતી વખતે જે ભાડુ તરફથી પૈસા લેવામાં આવે છે તે બંને રીવાજ અટકાવવા. ભાડા સળધી કાયદો વેપારી પેટીઓ જે જગ્યાએ બેસતી હોય તેવી જગ્યાને લગુ પાડવાનો ઇરાદો નથી. કમીટી તરફથી સૌથી અગત્યની ભલામણ એ કરવામાં આવેલી છે કે જે કોઈ માણસ કોર્ટને સંતોષકારક રીતે એમ ભલામી શકે કે તેની કમાણી ૧૯૧૪ની સાલથી વધી નથી તો તે માણસનું ભાડું વધારી ન શકાય.

એમપાયરમાં કપાસનો પાક—મેનચેસ્ટર કોર્સપોન્ડન્ટ લખી જણાવે છે કે બ્રિટીશ એમપાયરમાં કપાસના પાક ઉપર ગવર્નમેન્ટ કમીટીનો રીપોર્ટ બહાર પડ્યો ત્યારથી આ બાબતમાં લેકેશાયરમાં વધુ કાળજી લેવામાં આવે છે. પાછલાં થોડાં અઠવાડિયામાં ત્યાંના વલુકરો તથા વહેપારીઓ કપાસનો પાક બ્રિટીશ એમપાયરમાં મોટા જગ્યામાં કેવી રીતે ઉગાડી શકાય તે વોશય ઉપર કમીટીઓ ભરી મોટી ચર્ચા ચલાવી રહ્યા છે. મીટિંગો મેનચેસ્ટર ચેમ્બર ઓફ કોમર્સમાં મી. ઇ. એફ. સ્ટોકટનના પ્રમુખપણા હેઠળ ભરાય છે. આશા છે કે આ પ્રકારની ચળવળને લગભગ સઘળા વીભાગોમાંથી વધવા લેવામાં આવશે. લગભગ છ મહીના પહેલાં બ્રિટીશ કોટન ઓઈંગ એસોસિએશન તરફથી મેસોપોટેમીઆમાં કપાસ ઉગાડવાના શાં સાધનો છે તથા ફેલ્ડર દ્વારા શાં સંભવ છે તે સઘળું નક્કી કરવાને એક ડેપ્યુટેશન મોકલવામાં આવ્યું હતું અને હાલમાંતેનો રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે. જેમાં જણાવે છે કે મેસોપોટેમીઆની જમીન તથા હવા કપાસને સાફ વદન અનુકૂળ છે અને ભવિષ્યમાં થોડાં વર્ષમાં ઘણોજ સારો કપાસનો પાક થવાનો સંભવ છે. ફક્ત નાઈગેર થવાનાં એટલાંજ કારણો છે કે ત્યાંની વસ્તી ઘણીજ ટુંકી છે. નહેર મારફત પછી લઘુ જમીન સગવડોની ખામી છે અને દેશાવર માલ ચલાવવાની સગવડો પણ જોઈએ તેવી સંતાપક રક નથી—

માથે મંડીનામાં બાપાનાની નાણા સંબંધી સ્થીતી—રોકડાં નાણાને સાર વ્યાજનો દર સેકંડે ૧૨ ટકાનો હતો. કીસકાઉન્ટ રેટ દરેક ટકા જેટલો હતો. આખા માથે મંડીનામાં નાણા બજાર ઘણું જ મજબુત હતું. માર્ચની અધવચ શેર બજાર 'મે દિવસ સુધી બંધ રહ્યું હતું' કે જેથી બજાર નમતું પડવાથી ઘણીજ ઉપલબ્ધિય થયેલી તે વ્યવસ્થાસર સુકી શકાય. ખુલતે બજારે કેટલીક કંપનીના શેર નીચા ગયા હતા અને કેટલીક કંપનીઓ નાદાર થઇ હતી. સઘળા માણની પણ કીમત ઘટતી જતી હતી. કેટલે યાર્નની નીકાસ ઉપર અકુશ હોવાથી અને દેશમાં તેનો ઉદ્યવ વધારે નહીં હોવાથી તેનું પણ બજાર નરમ હતું. મીલકતું બજાર મંડીનાની શરૂઆતમાં નમતું હતું પણ મંડીનાની આખરે કેટલીક નીકાસ કરનારી પેઢીઓ તરફથી ખરીદી થવાથી બજાર મજબુત થયું હતું.

વીઝેગાપટ્ટમમાં બંદર ખોલવાની યોજના:—સેક્રેટરી એન્ડ સ્ટેટ બજારે છે કે ના. હીંદી સરકાર નાણાંની સગવડ થાય એટલી તુરવ વીઝેગાપટ્ટમમાં એક બંદર ખોલવાની યોજના અમલમાં મુકશે તે કાગને સાફ જા. ૬૦ લાખરૂં ફંટ એકરૂં કરવામાં આવશે એવી આશા રખાય છે. બંદરની રચના દરખાત હાથબરને અનુસરીને કરવાની છે અને કામ થોડા વખતમાં હાથપર લેવામાં આવશે અને આશરે પાંચ વષે પુરું થશે.

[illegible]

સુબાઈમાં સીવરી અને દ્રોષને વધે નવો હાક ખોલવાની યોજના—એમણે પોર્ટ ટરનના સેક્રેટરી વરફથી નવો હાક ખોલવા વંશ સુબાઈની નણીતી વેપારી સંસ્થાઓનો અણીગ્રાથ માગ્યો છે. મી મેસન્ટ પોર્ટ ટરનના સેક્રેટરીએ તે રહીમ હપર રીપોર્ટ તૈયાર કરેલો છે તેમા નવો હાક ખોલવાનો વરફેણમાં અનેક કારણો જતાવેલાં છે. આશા સખીએ છીએ કે એ યોજના અમલમાં મુકાયે.

હીંદુસ્તાનમાં આયત્ન અને સ્વીકૃતિ બનાવવા વીશે એક અમેરીકન ગૃહસ્થાને અભીપ્રાય-
અમેરીકાની યંગસ્ટાઉન શીશીટ એનજીનીયરની કલેબના સલામદોને મીડી બારટન આર.
ગોવર્ધે જણાવ્યું હતું કે, અમેરીકાને આયત્ન અને સ્વીકૃતિ બનાવવા હીંદુસ્તાનની હરીક્ષા
થી કાઢીપણ સાથ રાખવા નેહું નથી. પોતાવ બનાવવાના કારખાનામાં કામ કરવા મનુષ્યોના દર
થી કાઢીપણ સાથ રાખવા નેહું નથી. પોતાવ બનાવવાના કારખાનામાં કામ કરવા મનુષ્યોના દર
થી કાઢીપણ સાથ રાખવા નેહું નથી. પોતાવ બનાવવાના કારખાનામાં કામ કરવા મનુષ્યોના દર
થી કાઢીપણ સાથ રાખવા નેહું નથી. પોતાવ બનાવવાના કારખાનામાં કામ કરવા મનુષ્યોના દર

ધી બ્રાન્ચે 'દાકિન આર્ટ ૨૧ બેક સીટ ફોર્ટ' મુંબઈ.

મીં શોવર જણાવે છે કે, હિંદુસ્થાનના મંત્રુરો તેમ ધારવામાં કાંઈ ગેરવ્યાજબી કરવા નથી. કારણ કે તે મંત્રુર પાસેથી જો કામ લેવાની ઇચ્છા હોય તો તેના પર બરાબર નજર રાખવાની જરૂર છે. જો તેઓ પર બરાબર નજર નથી રાખવામાં આવતી તો તેઓ ક્યાં કરે છે અને જો નજર રાખવામાં આવે તો તેઓ ખરા અતંકરણ વગર કામે જોડે છે અને કામ ઉચું આવતું નથી. ઉદાહરણ રૂપે તેઓ જણાવે છે કે બોહીઓ-અગેરીકાના કારનેજી સ્વીલ કંપનીના કારખાનામાં ત્રણ હજાર મંત્રુરો રોજનું ત્રણ હજાર ટન પોલાદ બનાવે છે. અર્થાત્ દરરોજનું એક મંત્રુર એક ટન પોલાદ બનાવી શકે છે. હિંદુસ્થાનમાં તેઓના કારખાનામાં ત્રણ હજાર મંત્રુરો મહિનાનું ત્રણ હજાર ટન પોલાદ બનાવે છે, અર્થાત્ હિંદુસ્થાનમાં જે કામ એક મંત્રુર એક મહિનામાં કરે છે તેજ કામ અગેરીકામાં એક મંત્રુર એક દિવસમાં કરે છે. હિંદુસ્થાનમાં મંત્રુર વર્ગ તરફથી વધારે પડારની અરજીઓ સંપૂર્ણ રીતે સ્વીકારતી વખતે ઉપર જણાવેલી બીના લક્ષમાં લેવા જોગ છે.

કાગળ બનાવવાના માવામાં વાપરવામાં આવતી નવી ચીજ-હિંદુસ્થાનમાં કાગળની વપરાશ ઘણી છે અને તેને બનાવવાના ઇલાજે તરફ પુરતું લક્ષ અપાતું નથી તેથી કરીને કાગળની મોંઘવારી ખમવી પડે છે. આ પ્રમાણે હોવા છતાં પણ કાગળ બનાવવાના કારખાનાં ઘણા જથ્થામાં સ્થાપવામાં આવતાં નથી અને કાગળ બનાવવાના માવામાં વપરાય તેવી ચીજોની શોધખોળ પણ થતી નથી. આ દીશામાં જાપાનની પ્રવૃત્તિ ઘણીજ સંતોષકારક છે. વીસ લાખ ચેનની થાપણથી એક કાગળ બનાવવાનું કારખાનું જાપાનમાં સ્થાપવામાં આવ્યું છે અને દરીયાના ફેડમાંથી માવો બનાવવામાં આવનાર છે. દરીયાના છેડ સ્વાભાવીક રીતે ઘણા જથ્થામાં મળી શકે તેમ છે અને તેમાંથી બનાવેલા માવાના કાગળ બનાવતી વખતે ઘણાજ ઓછા રસાયણોની જરૂર પડે છે એમ સીધું કરવામાં આવ્યું છે. આ પ્રકારના કારખાનાની હિંદુસ્થાનમાં જરૂર છે.

નવી જોઈન્ટ સ્ટેક કંપનીઓ સંગીન પાયા ઉપર સ્થાપવા સાડ અને શેરબજારમાં ફસાત કંટલાક બીન અનુભવીઓના રક્ષણ સાડ નાં સરકારની યોજના-હાલમાં મોંઘવારીને લીધે દરેક માણસની દ્રવ્ય પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા એટલી તો તીવ્ર થતી જાય છે કે એક રાતમાં પોતાની જાતને પસારા જેવા ઇચ્છે છે. જે માણસમાં એક શેર ખરીદવાની પણ પ્રાપ્તિ હોતી નથી તેવો માણસ અનેક શેર ખરીદવાની હીમત કરે છે અને ફક્ત એવાજ હેતુથી કે રાખેલા શેરનું પ્રીમીયમ બજારમાં બોલાય એટલે વેચી દેવા અને તફાવત લઈ ખરી જવું. આ પ્રમાણે આજકાલ શેરની ખરીદી એ એક વગર સુડીને વહેપાર થઈ પડયો છે, આપણામાં કહેવત છે. કે “લોલીઆ વસે ત્યાં ધુતારા લુખે ન મરે.” તે ન્યાયે લોલીઆઓના ભક્ષણને સાડ અનેક નવી કંપનીઓ સ્થપાય છે કે જેની સલામતી સંબંધી ઘણીજ શંકા રાખી શકાય. આ પ્રકારની કંપનીઓને અટકાવવા સાડ અને બીન અનુભવીઓના રક્ષણને સાડ નાં સરકારની એવી યોજના છે કે દરેક નવી સ્થપાતી કંપનીની સત્તાવાર થાપણ ઉપર ફૂંટકાની ઠયુટી નાંખવી. નાં સરકારની આ યોજના અમલમાં મુકવાને ગમે તેટલો ઉંચ આશય હોય પણ તેને અમે ટેકો આપી શકતા નથી. કારણ કે તેથી કરીને હલકી કંપનીઓ જડમુળમાંથી નાખુક થવાની નથી અને સારી કંપનીઓને વીના કારણ મુકશાન થવાનો સંભવ છે. વળી એક તરફથી સ્વતંત્રતાના પોષક કરવા અને બીજી તરફથી આ પ્રમાણે નાં સરકારના અંકુશને આધીન થવું એટલું તો નહીં પણ તેને આમંત્રણ દેવું એ એક વીરધાસાસ જેવું છે.

ધી પાંચોનીચર ઇન્ડીયન પેન્ટ એન્ડ ઓઇલ વર્ક્સ લીમીટેડ.

અમારા કારખાનામાં દરેક જાતના રંગ રોગાન જેવા કે જેનીવેન, વાઇટર્મીક, વાઇટલેડ તથા તમામ જાતના કલર પેન્ટ ચડતી ઉતરતી કવોલેટીના ખનાવીએ છીએ.

ઇમારતી ઠીવાલને લગાડવાના ડીરેક્ટમ્પર પેન્ટ (પાણીના કલર)

મામ જાતના ખતે છે અને જે બીજા રંગો કરતાં સસ્તાં તેમજ ઉત્તમ છે.

અમારા પેકીંગ ડીપાર્ટમેન્ટમાં ડ્રમ્સ, કેસ તથા ટ્રાવેલીંગ ટ્રુકો નાની તથા મોટી દરેક જાતની જથ્થાબંધ ખનાવવામાં આવે છે.

વધુ માટે પુછો :

ધી પાંચોનીચર ઇન્ડોઅન પેન્ટ એન્ડ ઓઇલ વર્ક્સ
લીમીટેડ. "

ધી લેઈટ ઇન્ડોયન વાઈટ પેન્ટ કંપની.

ભાયખળા મુંબઈ.

દર વર્ષે કરોડો રૂપીયા

પરદેશ જતા અટકાવવા હોય

તા તમારા માલ મીલકત અને ગોડાઉનના

આગનો વીમો

શ્રી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ એજન્ટસ.

૨૫ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ.

તા. ક.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા સંભવ છે.)

હિંદના લોક નાયકો.

બાપુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના એક મત.

દેશી હુજારનો નાદર નમુના.

દીનની દબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કં. ની મશીનથી બનાવેલી રાજકી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતગઝાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાપુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી રાજકી હોવાથી અંખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ શુદ્ધ રચનામાં લેવાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું જાડાણ થશે.

“બંગાલી” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી શુદ્ધમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક એંસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

પ્રાઈટ ગલ્ડુ પ્લેક શાહી ૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
ડાયમંડ	”	”	”	૧—૪—૦
રુતી	”	”	”	૧—૬—૦
ચીપ	”	”	”	૦—૧૦—૦
ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	૧—૪—૦
ફેમર્લીપલ ગલ્ડુ પ્લેક શાહી	”	”	”	૧—૬—૦
બદ્ધુ ઈન્ક	”	”	”	૧—૪—૦
વાયોલેટ	”	”	”	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફો મોતીના દાણાની પેઠે શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી વિદેશી શાહીના બાટલાઓ વાપર્યા હોય, તે પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કંઈ સારી ને જેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકડી મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જ્યાંબધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુખંધ ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ, પૈસા ધીરી (લોન) નવા ધંધાને મદદ પલ્લ આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે.

અર્ધના હરથમા દેશહીત મદિનવ ચેતન રુદ્રાચાર્ય હીંદ નાયકોની ઇચ્છા દરેક દરેક કુટુંબોમાં સ્વદેશ સેવાની મુખ્ય બાબત અને માનવકિંતને કલ્કત સાધવા નરીન ચેતન રુદ્રાચે તેવા હૃદય તથા ચુદને અલ્પકૃત કરનાર આર્થ વીરરત્નોના ગ્લેડઝ વાઈ કાર્ડ વેપર વપર ઉપજવના પોષ્ટ કાર્ડ સાથેજના જુદી જુદી ભવના વીરરત્નોનાં ફોટા તૈયાર છે. તેની કીંમત સાધારણ તથા ગરીબસ્થોલિના લોકોપલ્લ ખરીદી શકે તેવા હૃદય આદેશથી શી મત તુલન જુદા રાખવામાં આવી છે.

વેપરકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફોટાની કી મત અર્ધે આભો; ૨૨ કાર્ડનાં જારૂઆના; ૫૦ કાર્ડનાં રૂ. અથવા. ૧૦૦ અર્ધના અથવા બે. ૨૫૦૦ અર્ધે અર્ધે આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાલકુની, મુખંધ નં. ૩,

THE YAMAN INDUSTRIAL RESEARCH LABORATORIES.

SPECIALISTS

IN

DYEING, BLEACHING
FINISHING, PRINTING,
OIL, FATS
AND
SOAPS

Please refer you problems & difficulties to.

Managing Director,

THE YAMAN INDUSTRIAL RESEARCH LABORATORIES.

Grant Road Kennedy Bridge.

પોર્લેન્ડ સીમેન્ટ

"અલ્પતી" છાપ

હમારો સીમેન્ટ હી ફક્ત માત્ર આયાત થતા સારામા રાષ્ટ્રી સીમેન્ટની બજેબરી કરે છે, અને બાકીના ખાતાઓમા વપરાય છે. એવું પેર્ફેક્ટ એન્ડ એક હંદરવેરના મનજીત કારણોઓમાં આવે છે, એથી પીપ કર્તા ધણી સ્વેચ્છાથી જમણી સમય છે.

વધુ વિગત તથા લાવ માટે લખો.

ધી. ઈન્ડીયન સીમેન્ટ કું. લી.

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ,

નવસારી બીરોડીંગ ફેક્ટ, ગુંબજી

મુંબઈના વાંક શું ?

ઓછા ચાર્જ એજ હલકા ખોરાકની સચોટ સાબીતી, ને હલકો ખોરાક ને શરીરના રસાયણિક તત્વોને નાશ કરવાનો (આત્મધાતી) ઉપાય.

અત્યુત્તમ સગવડ—ઉમદા ખોરાક

૬ મુંબઈનો પોરકની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ હું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકાર નામના અથવા આધારે તેવાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ટેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિયોમાથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી સમિતી દવા આ દવા જડરાણી મુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અણુટ ઠાવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) શાખુ કે વેલ્ટેબલ ટોનીક સીરપથી યરીરમા આવતી સમિત હોતેજ અને ઉન્માદક દવાઓથી દુક સમય મટી જમાતી ફરીમ સકિત નેવો નથી પણ કાયમની કુદરતી સકિત છે)

(૨) લીવરને પેતાનુ કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોબી બનાવે છે

(૩) અલ્બર્જની બ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અગ્ર મગ્ગને શાંતિ આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાલકી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શક્તો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મટી નય છે કિમત દર બાટલીના રૂ ૧-૨-૦

ગ્લીસેરે ફ્રાક્ચેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રને સકિત આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્ત્રજોમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરે ફ્રાક્ચેટના તત્વો રહેલા હોય છે અને બ્યારે તેનુ પ્રમાણ ધી નય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને સકિત જતી રહે છે અને અસકિતને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરદો વતપન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે સફેદ આવે તેવા તત્વોમાથી બનાવેલી આ નિદોષ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ખડેલી ખોટા પુરી પડે છે, ને સકિત આપનારા તત્વોની વધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગ્રજનો થસીસો વિરોધ બજાતો હોય તેમણે અનુક આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂ ૧-૬-૦ (મેળી સાધક)

૦-૧૪-૦ નાની સાધક)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ હું. લી.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

(આ પ્રાપ્તિદર જોઈને રોકડ કંપનીના રજીસ્ટ્રારની ઓફીસમાં નોંધવામાં આવ્યું છે.
અને અરજીઓ સ્વીકારવામાં તા. ૧૦-૪-૨૦ ને દીને બંધ કરવામાં આવશે.)

ધી હિન્દ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ લીમીટેડ.

(૧૯૧૩ ના હિન્દી કંપનીઓના કાયદાને આધારે સ્થપાયેલી)

આપણું રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

૭

પ્રત્યેક રૂ. ૨૫ ના ૧,૦૦,૦૦૦ શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે અને
જેનાં નાણાં નીચે પ્રમાણે ભરવામાં છે:—

અરજી વખતે રૂ. ૩. શેરોની વહેંચણી વખતે રૂ. ૩.

અને બાકીની રકમ જરૂર પડશે વસુલ થશે પણ પ્રત્યેક વખતે શેર દીઠ રૂ. પાંચ
કરતાં વધારે રકમનો દાલ નહિ લેવામાં આવે અને ત્રણ માસથી ઓછી મુદતને અંતરે
દાલ લેવાશે નહિ.

ડીરેક્ટરોનો ઈરાદો શેરોની વહેંચણી પછીથી નાણાંની ખાસ જરૂર પડયા વિના
દાલ ઉધરાવવાનો નથી. એટલે કે નવાં યત્રો વગેરેની ખરીદીની મસલત પુરી થતાં મુધી
અને તેને માટે ઓર્ડરો અપાતાં મુધી દાલ લેવાશે નહિ. એજન્ટો, ડીરેક્ટરો અને
તેમના સેક્રેટરીઓએ રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ ની કીંમતના ૪૦,૦૦૦ શેરોની અરજી કરી
દીધેલી છે. અને હવે શેષ ભાગજ બહાર પ્રબળે માટે રહેલો છે.

શેરો અંડરરાઈટ કરવાનું બીલકુલ કમીશન અપાયું નથી.

અરજીઓ મોકલવાનું ઠેકાણું.—મેસર્સ બીલીમોરીયા, ગીલ્ડર એન્ડ કાં.

૩૨, એપોલો સીટ, મુંબઈ.

ડીરેક્ટરો:—

મોરારજી આણંદજી ટંના એસ્કવાયર બી. એ. એલ. એલ. બી. માજી હીવાન લાવનગર, બટવાડી ગીરગામ મુંબઈ. (ડાયરેક્ટર-તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્ક્સ લીમીટેડ, તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક કંપની લીમીટેડ, બોમ્બે સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ, ગાયકવાડ એપલ એન્ડ કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, અંબાજી તારંગા લાઇટ રેલ્વે કંપની લીમીટેડ, એન્ડ્રો ઇન્ડિયા એન્ડ કોલોનીયલ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ.)

મહમદ હાજી અબુ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૦૧ ટટલરી બજાર, મુંબઈ; કટલરી અને સન્ડ્રી ગુડ્સ મરચન્ટ એસોસીએશનના પ્રમુખ.

ચત્રભુજ દરસનદાસ શ્રોફ એસ્કવાયર; કાપડના વેપારી મુળજી જેઠા મારફીટ, ચોક્ક, મુંબઈ.

કરમચંદ જી. અલ્લાના એસ્કવાયર; વેપારી. (અલાના સન્સની કું.) ૧૫ વોર્ડન રોડ મુંબઈ.

અલાના રહીમતુલ્લા એન્ડ કું. ના ભાગીદાર, ઇંડો ચાચના મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ તથા બીરલા મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ અને ડીરેક્ટર.

જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતા, એસ્કવાયર; એમ. એ. ૧૯ બેંક સીટ મુંબઈ; સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન અને પુરો મુંબઈ, ઇન્ડિયન ટ્રાયલ અને ગ્લાસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. લીમીટેડના ડીરેક્ટર, તથા ધી બોમ્બે કોઓપરેટીવ હાઇસેલ સોસાયટીના ડીરેક્ટર.

ફાઝલલાઇ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા એસ્કવાયર; વેપારી, ૧ હમમ સીટ, મુંબઈ. મુંબઈ મ્યુની-સીપલ કોર્પોરેશનના સભાસદ, ઇન્ડિયન એસોસિએશન એન્ડ પુરોની કમીટીના મેમ્બર. બોમ્બે સીટી ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ડીરેક્ટર, ન્યુ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના ડીરેક્ટર, મુલતાનીઆ કોટન મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડના ડીરેક્ટર.

દ્વારકાદાસ મુળજી ગોરડીઆ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ સીટ, નં. ૩, દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

મદનલાલ પ્રાગજી ચીસી એસ્કવાયર; (એફઆઇસીસીઆ) વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ મુંબઈ નં. ૩, દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

બેન્કર્સ

ધી સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ હોર્નબીરોડ કોટ, મુંબઈ.

તાતા ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ બેન્ક લીમીટેડ કોટ મુંબઈ.

સોલોસીટર્સ

મેસર્સ ધરમશી એન્ડ કો. ચર્ચિટ સીટ, કોટ, મુંબઈ.

ઓડીટર્સ

મેસર્સ એસ. બી. બીલીમોરીઆની કું. એસ્પેનેડ રોડ, કોટ મુંબઈ.

મેનેજંગ એજન્ટ્સ

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ, મુંબઈ નં. ૩.

રજીસ્ટર્ડ ઓફીસ

૩૦૩ હોર્નબીરોડ કોટ, મુંબઈ.

૨૪ બી.

આ પ્રારંભિક નોટ રોકડ કંપનીના રજીસ્ટરની યોજનામાં નોંધવામાં આવ્યું છે.
અને અરજીઓ સ્વીકારવામાં તા. ૧૦-૪-૨૦ ને દીને બંધ કરવામાં આવશે.)

શ્રી હિન્દ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્કસ લીમીટેડ.

(૧૯૧૩ ના હિન્દી કંપનીઓના કાયદાને આધારે સ્થપાયેલી)

આપણું રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

૮

પ્રાયેક રૂ. ૨૫ ના ૧,૦૦,૦૦૦ શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે અને
તેનાં નાણાં નીચે પ્રમાણે ભરવામાં છે:—

અરજી વખતે રૂ. ૩. શેરોની વહેંચણી વખતે રૂ. ૩.

અને બાકીની રકમ જરૂર પડ્યે વસુલ થશે પણ પ્રત્યેક વખતે શેર ટીક રૂ. પાંચ
કરતા વધારે રકમનો હાલ નહિ લેવામાં આવે અને ત્રણ માસથી યોગી મુદતને અતરે
હાલ લેવાશે નહિ.

ડિરેક્ટરોના ઈરાદા શેરોની વહેંચણી પછીથી નાણાંની ખાસ જરૂર પડ્યા વિના
હાલ ઉધરાવવાનો નથી. એટલે કે નવાં યત્રો વગેરેની ખરીદીની મસલત પુરી થતા સુધી
અને તેને માટે ગ્રાઈડે અપાતાં સુધી હાલ લેવાશે નહિ. એન્ટા, ડિરેક્ટરો અને
તેમના સેક્રેટરીઓએ રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ ની કીમતના ૪૦,૦૦૦ શેરોની અરજી કરી
દીધેલી છે. અને હવે શેષ ભાગનું બહેત પ્રખતે માટે પડ્યો છે.

શેરો અંડરરાઈટ કરવાનું બીલકુલ કમીશન અપાયું નથી.

અરજીઓ મોકલવાનું ઠેકાણું — મેશર્સ બીલીમોરીયા, ગીલ્ડર એન્ડ કું. લ્હ.

૩૨, એપોલો સીટ, મુંબઈ.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મતુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકિત્સા તાકા કાગળ, પાકું પૂર્ણ પૃ. ૮૦૦ તુર્વ ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
અત્યેક મતુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઇ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવાં, વગેરે અધ્યાય આસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ. સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાલાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેંકડો હીઝાઈનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, બુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

ફેબ્રુલ ૨૬૧૮-મુંબઈ નં ૨

ચાર અસહ્ય સાધ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપાત્ત.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપાદિત કરવા હો, જો તમે ધર્મ પ્રચારના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આશા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પડાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક માનવી નબળાઈ દૂર થાય છે. ક્રૂરિત્વ તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને આગી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેફની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો યાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની ક્રિયા તથા દરેકની જાટકાયત્વ અને પાત્રન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સર્વળ આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અભયજનીતે દૂર થાય છે.

ફિંમત—ગોળી '૩૨ ની ૭મી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી લેટ એટલે કે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત બહુવા માટે પ્રાઇસ લિસ્ટ મંગાવો.

! વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાચ્ય ઓશીસ,
કાલબાદેવી રોડ મુંબઈ,

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(અમતકારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીર-માંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટૂંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરુષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના રૂ. ૧૫

ઠે. સપ્ટ કંપની

કાલ્યાણેવી રાહ-મુંબઈ.

Vitalia (LIFE TONIC FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણુ હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મેં એક. એસ. માદન કું'ં ની જનાવટનું ઉત્તમ “મવાસણુ હેર ઓઇલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટકે અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડૉ. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(૪૬)

(પેટન્ટ મેડીસીન, પ્રાવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

રીદા બીહારી—સુભામસંજીવ—સુબંધ.

વાંચો !

મંજાવો !

વાંચો !

આજે આઠ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કચ્છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

સ્વેતિવાહી વિજ્ઞાન.

જેમા દેવનું ઉપન્ય કૃષી રીતે વધારવું, નવા જગીઆ કૃષી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી સાકશાલના વાવેતર ક્યારે અને કહ મોસમમા કાપા, જેડુતાએ થોડું ખર્ચ કરી ઉપન્ય દેમ વધારવી તથા વિગેરે વિષયોથી બરખૂર આ એકજ માસિક છે નમુનાઓ અને મગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે વાર્ષિક લવાનમ ફક્ત રૂ. ૨) જે રૂપીઆ રાખવામાં આવેલ છે તાપસેરિને રૂ. ૧-૮-૦ હોદ રૂપીઆના લવાનમથી મોકલવામાં આવશે, માટે દૂરવ નમુના મટે લખો—

ઉપરાંત અમે સ્વેતિવાહીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બદલા પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખર્ચ જવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે—

- ૧ કૃષ્ણકુલ જુલબાગલું જગીઆનું પુસ્તક
- ૨ હિંદુસ્થાનમાં થતા વાવેતર કરવાની રીત
- ૩ ખેતર, એક તથા એકના હાથીઆર વગેરે
- ૪ ખાણીની સોખ તથા તેના ઉપયોગી સાધન
- ૫ ખેતિના ધંધામાંથી જેસા કમળાની કૃષી.

કિંમત રૂ. ૧-૧૨-૦

” રૂ. ૧-૪-૦

” રૂ. ૧-૪-૦

” રૂ. ૧-૮-૦

” રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાવેતરો સમાવેશ થાય છે)

૬ દેશમના કીડા ઉછેરવાની તથા કેટલીય વાવેતર કરી દેશ બનાવવાની રીત ” રૂ. ૦-૧-૦

૭ કુવામાં પાણી વધારવાના યાદે ખેતર કરવાનો “સ્વેતિવાહી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ્તો ચ.ક. ” રૂ. ૦-૪-૦

સારા વર્તુસ્ત દેશી સાકશાલના ખીચા પચુ વેચાએ છીએ.

દુલેરાય હોટાલાલ અંબાનિયા, શાહીબાગ-અમદાવાદ

ધાતું ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગુ થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં ના થવી, ચક્રી તથા આંખે અંધારા આવવાં, કંઠાળો આવવો, વિચાર શકિતનું ગુમ થવું સ્વભાવ ચીઠો થવો, જરા જરામાં ઉરકેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશ ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અણુગમો:—આમ જ્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઝોછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે; ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

નું સેવન કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ હઠોં મટાડી શરીર હૃદયપુષ્ટ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને ઝોરાછી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ધત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયપુષ્ટ બનાવે છે કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૦ કાયદો ન થાય તો એક પક્ષ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વચ્છવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો વાધો રતન વિગેરે અવયવોને ફરી દઢ કરે છે, ઘાસણી પુષ્પલી અને રૂતુહોષથી થવા રોગ મટાડે છે. ગર્ભાશયને સુધારો છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવાદોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, ઝાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયપુષ્ટ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હાલુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલબાદેવી રોડ—મુબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE —WITH— ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR BOOK containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Librarians and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCHANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Barmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCHANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

Branch:—

LAJKOT, (INDIA.)

&

BOMBAY. P. O. Box No. 457.

ફાઇન્ટ સ્ટોરિયોન માટેજ
સરખ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ટોરિયોન પદેશ.

દરેક આંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ટોરિયોનના રીપોર્ટ, સ્ટોરિયોનની લખો, તથાક ઠાવો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—જો. આ. સેક્રેટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ટોરિયોન.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગમ, મુંબઈ.

કોપડ વેચનાર, સોની, ગવેરીઓ, તગેરે માટે બહેરખબર આપવાનું કિતમ સાધન.

બહેરખબરના ભાવ.

પ્રકાર.	બાર માસ.	છ માસ.
૧. આશુ પેજ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું "	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા' "	૬-૦-૦	૪-૦-૦

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ અધર્સ કરાચીવાળા.

No. G. 110. H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુખ્યના નામદાર ગવર્નમેન્ટના
આશર હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્લીડ વ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીકીયનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્લીડના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સેલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેરીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉત્કટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

૦ વધુ વિગત માટે હમારું કૅટલોગ મંગાવી ખાતી કરો.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ અધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાચી. શો રૂમ નાં ૬૬૬ હોરનબી રોડ, મુંબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઈડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ મી ક્લાયદની દ૯ મી કલમને અનુસરીને મદેહતગરને બહોળે એક ચાલી સુબાઈની એઈટ રોક કંપનીનાં રેજીસ્ટ્રાર હજુર દાખલ કરવામાં આવી છે)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના માલના ઈડીઅન કંપનીઝના ૭ મા ક્લાયદ સુબબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સતાવાર થાપણ.... .. રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાફાડેલી થાપણ.... .. રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ એરડીનરી શેરોમા વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ પગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજી માથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જ રૂ. પંચે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂ. ૫) થી વધુ નહીં એવા કોલથી, જે કોલ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, જો મહીનાથી એાછી મુદતમા નહી, એવે અંતરે અને જો મહીનાથી એાછી મુદત નહી એવા ગાલાથી કહાડવામા આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

એા. મી. સાલેભાઈ. જરેહાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (પ્રમુખ)

મર હુકમચંદ મરખંદ, નાઈટ, બેંકર અને મીલમાલેક.

રાય બહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. ડીરન કે રોન-ગુપતા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (કલ) બી. એસ. સી. (ખાણુને લગતી) એમ. એસ. સી. (ખરમી.) એમ. આઈ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. હુશવરશાસ્ત્રી, ડલકવા.

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી. સોલીસીટર અને નોટરી પબ્લીક (મેસર્સ માલવી મોદી, રજુછોડદાસની કંપનીવાળા).

મી. રવીદાસ નારજીદાસ, (મેસર્સ નારજીદાસ પરશોતમદાસ એંડ સન્સવાલા.) વેપારી

મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, બેચેલર એાફ કોમર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાળા) વેપારી અને મીલમાલેક.

મી. ત્રીપુરાની બી. કંચારીઆ

મી. જી. ભટ્ટાઈ બી. મહેતા. બી. એ. એલ. એલ. બી. એફ—આફ્રોસીઓ.

બેંકરો:—

ધી ઇંટર-નેશનલ બેંકીંગ કોર્પોરેશન.

ધી બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લીમીટેડ

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ માલવી, મોદી, રજુછોડદાસની કંપની.

એાડીટરો:—

મેસર્સ બાટલીબોઈ અને પુરોહીત

ઇનકોર્પોરેટેડ એકાઉન્ટન્ટ (લંડન) હોર્નબીરોડ, સુબઈ.

મેનેજીંગ એજટો:—

રાયબહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેજીસ્ટર્ડ એાફીસ:—

૯૫, મેડાસ રસ્તી કોટ સુબઈ.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hesian
Oloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Earbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3

Telegrams

"FAIRRUN"

Telephone No —

Office 3563

Residence 3112

11th & 51th Editions A B C
Private & Bentley's.

Codes:

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમો દરેક જાતનું અનાજ, કરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના બીયાં, તેલ, ટોપરાં, ખેાળ, હરકાં, જેદીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધણી, જીરું, રાઈ, મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, શુણ્ણપાટ, શુણ્ણી, શણ, સુવર, દેશી કાપડ વગેરે હીંદની પેઢાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે, વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મેસીસ, આફ્રીકા, પેલે-રટાઈન વગેરે દેશાવરો ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક જાતનો માલ બજાર કસી ખરીદીને હીંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી મોકલીએ છીએ.

એકલા આડળ્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

રજીફાન —

ઓફીસ ૩૫૬૩

ધર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩-૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારમ

મુબમ

G. B. 203.

કનસાઇનમેન્ટ આવે છે

તેલના ઉંચા રંગો અને વારનિશીઝ

TOWER VARNISH & DRYER Co.
of America ના

થોડા વખતમાં આવી પહોંચશે.

Genuine White Zinc Paint
" " Lead "

હિંદુસ્થાનના એકલા આરતિયા

શૂરજી વલ્લભદાસની ડુંગ

મુખ્ય ઓફિસ ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ, મુંબાઈ.

ટેલીફોન નંબર
૧૬૭૦.

વારસ સરનામું
"Ravasia."

આ મોસિક નં. ૬૭, ચીચપોર્ટરી પરીસ રોડ મુંબઈ, લેડી નાઈટ્સ હિંદુ સોસાયટી ઓફિસ કે. એન.
પ્રેસમાં બહુવિધ પીતાંબર કાગળો છે અને ધી ઈન્ડિયન મરચન્ટસ એસોસિએશન અને લુરો
અપમુખપ્રાસ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ જોહાદ ટેલીફોન નીલ્લીંગમ ૧૬, એક સ્ટ્રીટ ફોર્ટમાં પ્રસિદ્ધ થયું